

JUS
ECCLESIASTICUM
UNIVERSUM

JUS
ECCLESIASTICUM

UNIVERSUM

BREVI METHODO AD DISCENTIUM

UTILITATEM EXPLICATUM

SEU LUCUBRATIONES CANONICÆ

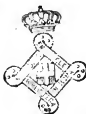
IN QUINQUE LIBROS DECRETALIUM

GREGORII IX. PONTIFICIS MAXIMI

AUCTORE

R. P. FRANCISCO SCHMALZGRUEBER

SOCIETATIS JESU

TOMUS TERTIUS, PARS TERTIA

ROMAE
EX TYPOGRAPHIA REV. CAM. APOSTOLICÆ
1844.

INDEX TITULORUM
HUJUS VOLUMINIS

TITULUS XXXI.

De regularibus, et transeuntibus ad religionem.

TITULUS XXXII.

De conversione conjugatorum.

TITULUS XXXIII.

TITULUS XXXIV.

De voto, et voti redemptione.

TITULUS XXXV.

De statu monachorum, et canonicorum regularium.

TITULUS XXXVI.

TITULUS XXXVII.

TITULUS XXXVIII.

De jure patronatus.

TITULUS XXXIX.

De censibus, exactionibus, procurationibus.

TITULUS XL.

De consecratione ecclesiae, vel altaris.

TITULUS XLI.

De celebratione missarum, et sacramento eucharistiae, et divinis officiis.

TITULUS XLII.

TITULUS XLIII.

TITULUS XLIV.

TITULUS XLV.

De reliquiis, et veneratione sanctorum.

TITULUS XLVI.

TITULUS XLVII.

TITULUS XLVIII.

De ecclesiis aedificandis, et reparandis.

TITULUS XLIX.

De immunitate ecclesiarum, coemeterii, et rerum ad eas pertinentium.

TITULUS L.

Ne clerici, vel monachi saecularibus negotiis se immisceant.

PARS IV.

De clero regulari, hujusque juribus, et obligationibus.

Hactenus de clericis actum est: ordo doctrinae nunc postulat, ut etiam aliquid dicamus de altero personarum ecclesiasticarum genere, videlicet de regularibus, quod fiet per novem insequentes titulos.

TITULUS XXXI.

De regularibus, et transeuntibus ad religionem.

Regularem professio ad regulam in ordine aliquo ab ecclesia approbato efficit: isti novitiatus praemittitur. Hinc antequam ad ulteriora pergamus, de regularium novitiatu, et eorum professione tractandum venit.

§. I.

De natura, institutione, et varietate status religiosi.

SUMMARIUM

1 *Diversa acceptio vocis* religio.
2 *Definitio status religiosi.*
3 *Quoad substantiam originem habet ex institutione Christi.*
4 *Quoad modum ab ecclesia.*
5 *Triplex statuum religiosorum genus.*
6 *Quodnam ex his sit perfectius?*
7 *Diversitas religionum sumitur ex fine, et mediis, quibus ad eum finem utuntur.*
8 *Quatuor principales regulae.*
9 10 *Divisio ordinum in monachales, hospitalarios.*
11 *Societas JESU pertinet ad ordines clericorum, et mendicantium.*
12 *Etiam prout complectitur scholasticos, degentes in collegiis.*

1

Quaeritur 1. quid sit *religio*, sive *status religiosus*? Resp. *Religio* varias significationes habet; accipitur enim 1. pro virtute, qua Deo debitus exhibetur cultus: 2. pro communitate, seu universitate verum Deum rite colentium per fidem, vel etiam bona opera: et sic comprehendit omnes christianos; unde etiam *religio christiana*

dicitur: 3. pro communitate, quae per specialem vivendi modum se Deo, ejusque obsequio dedicat: quod dupliciter fieri potest, *minus stricte* per ordinem susceptum, votum castitatis, vel aliud quodcunque vinculum; et *strictius* per tria vota substantialia in religione ab ecclesia approbata.

2

Sic accepta religio *status religiosus* dicitur, quia hominem in certo, et ex natura sua perpetuo statu collocat: illi autem, qui eam profitentur, vocantur religiosi, et regulares: *religiosi* quidem a religione, quam profitentur; *regulares* autem a regula, sub qua vivunt. Definitur in hoc sensu sumpta *religio*, sive *status religiosus*, quod sit stabilis in commune vivendi modus fidelium, ad christianae charitatis perfectionem tendentium, editis tribus substantialibus votis paupertatis, castitatis, et obedientiae, ab ecclesia approbatus. Ita Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 1. et quoad sensum DD. ceteri.

3

Quaeritur 2. quo jure sit institutus status religiosus, divino, an ecclesiastico tantum? Resp. Si spectetur secundum se, et quoad substantiam suam, institutus est ab ipso Christo domino in nova lege; si vero quoad peculiarem, et determinatum modum vivendi, sive regulam, originem suam debet institutioni ecclesiae. Ita Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. *et seqq.* Bellarm. *l.* 2. *de monachis cap.* 4. Pont. *l.* 7. *de matr. cap.* 2. *et* 3. Pirh. *hic num.* 18. *et* 19. Wiest. *tit. de stat. monach. et canon. regul. num.* 1. *et duobus seqq.* cum communi DD.

Pars. 1. *responsionis* constat ex variis textibus evangelii, quibus Christus dominus ad tria consilia evangelica observanda, et ad vota perpetua de illis facienda cohortatus est homines, *paupertatis* quidem *matth.* 19. *v.* 21. *vade, et vende omnia etc. Castitatis* ibidem *v.* 12. *sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum coelorum etc. obedientiae*, quae in abnegatione sui, et propriae voluntatis consistit; *matth.* 16. *v.* 24. *qui vult venire post me, abneget semetipsum.* Nec inanis fuit haec cohortatio, sed eidem Apostoli magna promptitudine, et fervore obsecuti sunt: quod ostenderunt, dum omnium nomine respondens Petrus, *ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia, et secuti sumus te*; ut adeo ipsi primi fuerint religiosi novi testamenti, et cons. status religiosi institutio non sit novitia, quemadmodum haeretici nostri temporis criminantur.

4

Pars 2. patet ex eo, quia religionum institutio pendet ad approbatione ecclesiae, sine qua, ut *infra num.* 21. dicetur, nullus

est ordo religiosus. *Ex quo sequitur*, quod ecclesia libera sua voluntate possit certas conditiones statuere, per quas constituatur status religiosus, easque pro temporum varietate mutare, uti etiam fecit non in uno exemplo: 1. *In ordine ad contrahendum matrimonium*, cujus contractus post emissa vota religiosa nunc est invalidus, priòribus saeculis tantum erat illicitus; Pirh. *hic num.* 19. 2. *In ordine ad firmitatem vinculi* per vota religiosa inducti; de facto enim vota religiosa omnia, praeter simplicia societatis, inducunt absolutam indissolubilitatem, quam non induxerunt primis temporibus; poterant enim religiosi ob justam causam dimitti ex communitate religiosa, et omnino liberari ab obligatione suorum votorum, ut fuse probat Suar. *tom.* 3. *de relig.* *l.* 2. *cap.* 14. *num.* 14. *et pluribus seqq.* et ex eo refert Pirh. *loc. cit.* 3. *In ordine ad dominium rerum temporalium*; nam hujus defacto incapaces sunt religionem professi qui tamen illius incapaces non erant antiquitus, quippe qui per ultimam voluntatem de illis disponere, imo alii ipsis succedere ab intestato poterant, ut constat ex *l. generali* 13. *C. de SS. eccl. et l. si quis* 20. *C. de episcop. et cleric.*

5

Quaeritur 5. quot sint genera statuum religiosorum? Resp. Sunt maxime tria, videlicet eorum, qui profitentur vitam contemplativam; eorum, qui activam; et denique eorum, qui ex utraque mixtam. *Vitam contemplativam* profitentur religiones monasticae ss. Basilii, Benedicti, Bernardi, Brunonis etc. quia ex proprio instituto principaliter soli orationi, lectioni spirituali, et rerum divinarum contemplationi vacant. *Vitam activam* habent religiones militares, et hospitalarii; quia principaliter exercentur in operibus misericordiae tum spiritualibus, tum temporalibus circa proximum. *Vitam mixtam* denique religiones illae, quae utrique scil. tam activae, quam contemplativae vitae aequaliter intenti sunt, uti sunt religiosi ss. Augustini, Dominici, Francisci, societatis Jesu etc.

6

Inter istos tres modos vivendi vita contemplativa est simpliciter melior, et perfectior, quam sit sola activa juxta illud Christi: *Maria* (per quam vita contemplativa adumbratur) *optimam partem elegit*; Luc. 10. v. 42. utraque tamen perfectior est vita mixta, ut communiter notant DD. cum S. Thom. 2. 2. *quaest.* 188. *art.* 6. *in corp. prope finem.* Ratio est, quia haec vita est magis conformis vitae episcoporum, quae omnium perfectissima est, imo apostolorum, et ipsius Christi domini, qui omnis perfectionis idea, et exemplar perfectissimum est. Accedit, quia religiones, quae vitam mixtam profitentur, instructae sunt optimis mediis, et exercitiis ad

charitatis christianae perfectionem consequendam, atque vi instituti sui simul vacant Deo, et proximo propter Deum.

7

Quaeritur 4. unde desumatur diversitas ordinum religiosorum? Resp. Desumitur ex duobus: 1. Ex fine cujuscumque proprio, ac particulari, ad quem quisque ordo est institutus: 2. Ex diversis mediis, et spiritualibus exercitiis, quibus ad finem suum tendit, et ad ipsa vota observanda utitur. Utrumque proponitur per regulas, et constitutiones cujuscumque ordinis: proinde illae religiones diversae erunt, quae vel diversas regulas, vel diversas saltem constitutiones habent.

8

Addidi *diversas regulas*, *vel constitutiones*; nam plures sunt ordines, qui eadem utuntur regula, sed tantum diversas constitutiones habent: imo communiter a DD. non nisi quatuor regulae approbatae numerantur, videlicet ss. Basilii, Augustini, Benedicti, Francisci. *Prima* utuntur pene omnes monachi graeci, et ecclesiae orientalis. *Secunda* canonici regulares, et eremitae s. Augustini, praemonstratenses, dominicani, ordo servorum B. V. etc. *Tertia* PP. benedictini, cistercienses, cluniacenses, camaldulenses, coelestini etc. *Quarta* minores de observantia, conventuales, capucini, tertii ordinis de poenitentia etc. peculiarem, et a ceteris distinctam regulam habent carthusiani, minimi s. Francisci de Paula, et societas Jesu. Vide Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 41. ubi fuse recenset, qui ordines sub quavis regula militent.

9

Quaeritur 5. ad quot supremas species reduci tota religionum, seu ordinum diversitas possit? Resp. maxime ad quinque; nam aliqui ordines sunt monachales, alii clericales, alii mendicantes, alii militares, alii hospitalarii.

Monachales sunt, qui vi proprii instituti per se primo non ordinantur ad ministeria clericorum, sed principaliter profitentur vitam contemplativam, et solitariam, ut constat ex *can. monachus* 4. *et can. seq. caus.* 16. *quaest.* 1.

Clericales sunt, qui per se primo, et ex proprio instituto suo ministeriis spiritualibus occupantur, et ad ea ordinatione ecclesiastica deputantur.

10

Mendicantes, qui vitam activam contemplativae jungentes, vi instituti sui excludunt possessionem bonorum immobilium, et vivunt ex piorum largitionibus, et eleemosynis; quales sunt ordines praedicatorum, minorum s. Francisci, eremitarum s. Augustini, carmelitarum etc.

Militares, qui per se primo, et vi proprii instituti ordinantur ad militandum pro defensione fidei christianae, et ecclesiae catholicae adversus barbaros aliosque ejusdem hostes: cujusmodi sunt ordo equitum s. Joannis jerosolymitani, s. Mariae teutonicorum etc.

Hospitalarii denique, qui per se primo, et ex vi instituti sui ordinantur ad exercitium hospitalitatis, h. e. peregrinorum receptionem, infirmorum curationem etc.

11

Quaeritur 6. ad quam speciem ex relatis pertineat societas Jesu? Resp. Pertinet simul ad speciem ordinum clericalium, simul etiam ad speciem mendicantium. *Primum* patet; quia ex instituto suo occupatur in ministeriis spiritualibus, et procuratione salutis animarum, cultusque divini, et inter hos etiam connumeratur in confirmatione instituti sui. *Aterum* indubitatum est quoad societatem professam, et coadjutores formatos; nam isti per se loquendo habitare deberent in domibus professis, quae ex vi istituti societatis bona stabilia possidere nequeunt, sed vivunt ex solis priorum eleemosynis, ut patet ex *costit. societ. p.* 6. *cap.* 2. *n.* 4. *et* 5. et *costit apost.* Pauli III. 1540. Julii III. incipit *exposcit edita* 1562. *calend. Aug.* et S. Pii V. incipit *dum indefessa edita* 1571. *die* 7. *jul.*

12

Difficultas aliqua moveri posset de societate, prout complectitur scholasticos, degentes in collegiis, quae ex vi instituti societatis reditus, seu census, et possessiones, seu bona stabilia studentium usibus, et necessitatibus applicanda habent. *Rationem dubitandi* facit *cap. un.* §. *confirmatos de relig. domib. in* 6. ubi dicitur mendicantes esse, quibus per regulam, quam profitentur, interdictum est habere reditus, aut possesiones aliquas.

Sed dicendum, societatem, etiam utsic consideratam, vere, et proprie mendicantem esse, et ceteris ordinibus mendicantibus accensendam, prout constat ex *costit. Pii. V. cit.* in qua declaratur, non tantum societatem, sed etiam *singulas illius personas vere, et non ficte mendicantes fuisse, esse, et fore*; adeoque etiam scholasticos. *Ratio est* 1. quia una religio non potest diverso jure censeri, aut simul esse diversorum ordinum; alias non una esset, sed multiplex; atqui scholastici unam societatem constituunt cum professis, et coadjutoribus formatis; *const. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 1. et *declar. ibid. tit. A.* ergo etiam scholastici ejusdem sunt ordinis mendicantium. 2. Major, et dignior pars trahit ad se minorem, quae proinde etiam denominationem ab ea accipit: atqui major, et dignior pars societatis sunt professi, et coadjutores formati, qui mendicantes sunt: ergo etc. 3. Religiosorum diversitas, ut *n.* 7, dixi, sumitur ex fine, ad quem tendunt: atqui scolastici societatis sunt

quasi in via, ut fiant professi, vel coadjutores formati: ergo merito ab istis denominationem accipiunt.

Neque obstat ratio dubitandi allata; nam textus *cap. un. citt.* intelligendus est respectu totius corporis, seu religionis: unde sufficiet, quod ista vi instituti sui saltem quoad partem praecipuam redditibus, et possessionibus careat; alias si haec obstarent, praeter FF. minores de observantia, et capucinos jam nullus amplius daretur ordo mendicans, quippe cum ceteris omnibus possessionem bonorum immobilium permiserit; trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de regular.*

§. II.

De requisitis ad substantiam status religiosi.

SUMMARIUM

13

Quaeritur 1. quaenam requirantur ab substantiam verae religionis? Resp. quatuor maxime. 1. Ut serventur tria consilia evangelica, paupertatis, castitatis, et obedientiae; §. *cum ad monaster.* 6. *in fin. de stat. monach.* Ratio est, quia cum status religiosus ex vi institutionis suae tendat ad perfectionem, debet observare ea, de quibus Cristus in evangelio dixit: *Si vis perfectus esse etc.*

2. Ut haec consilia evangelica voto, perpetuam obligationem continente, firmentur; S. Thom. 2. 2. *quaest.* 186. *art.* 6. Ratio est, quia status perpetuitatem denotat, saltem ex parte voventis.

3. Ut haec vota emittantur in aliqua religione a sede apostolica approbata, ita, ut non tantum approbetur ipse vivendi modus, sed etiam expresse, ut vera religio, ut constat ex *cap. fin. de religios. domib.* et *cap. un. eod. in* 6. quibus textibus religionum approbatio causis majoribus, sedi apostolicae reservatis, connumeratur.

4. Ut is, qui haec vota religiosa emisit, vivat sub certa aliqua regula, seu constitutionibus, et sub praelati, seu superioris jurisdictione, aut potestate speciali, qui illa vota per se, vel per alium loco sui constitutum acceptet, et ipsum religiosum sibi subjectum habeat.

14

Quaeritur 2. an de essentia religionis sit, ut vota, quae in illa emittuntur, sint solemnia? Non defuerunt DD. qui affirmativam defenderent, videturque hoc colligi 1. ex *cap. porrectum* 13. *h. tit. cap. religioso* 21. §. *fin. de sent. excomm. in* 6. et aliis textibus, quibus dicitur, religiosorum fieri per professionem, professio autem non fit, nisi per vota solemnia: ergo etc. 2. Ut fiat quis religiosus, opus est, ut seipsum Deo, et religioni tradat per vota religiosa: atqui per vota simplicia non fit hujusmodi traditio sui, sed tantum promissio: ergo etc. 3. Si sufficerent vota simplicia, religiosus dici posset etiam ille, qui emisso voto paupertatis, et castitatis, obedientiam voveat alicui episcopo, vel confessario, quod falsum est. 4. saltem vota solemnia constituunt statum longe perfectiorem, et firmiorem, quam simplicia; per illa enim vovens magis perpetuo, et stabiliter se tradit religioni, eique adstringitur arctius.

15

Sed tenenda est negativa sententia, videlicet ad constituendam vere, et proprie dictam religionem satis esse emittere in illa vota simplicia. Est indubitatum hodie post *constitutionem Gregorii XIII. incipit ascendente*, ubi statuitur eos, qui in societate Jesu tria vota substantialia, tametsi simplicia, emiserunt, vere, et proprie religiosos esse. Neque aliud natura ipsius status religiosi exigit. 1. Quia, ut multis ostendit Pontius *l.* 7. *de matr. cap.* 22. *n.* 2. *et* 3. et ex eo notat Pal. *tract.* 16. *D.* 1. *p.* 1. *n.* 5. primis ecclesiae saeculis in religionibus SS. Basilii, Augustini, Benedicti non solemnia, sed simplicia edebantur vota. 2. solemnitas votorum, ut ex *cap. un. de vot. in* 6. et *constit. Gregorii XIII. cit.* constat, ex sola ecclesiae institutione inventa, et introducta est: ergo sicut ecclesia approbare potuit religionem cum votis solemnibus, ita etiam cum simplicibus. 3. Etiam per vota simplicia potest se perpetuo, et irrevocabiliter tradere religioni, et traditio sic facta a superiore religioso acceptari, ita, ut vovens vi talis traditionis teneatur per media in tali religione praescripta ad perfectionem christianam tendere, hoc autem, et non plus ad statum religiosum, ex natura institutionis suae requiritur: ergo etc.

16

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. textibus *citt.* ad constituendum religiosum requiritur professio, qui eo tempore, quo editi

sunt, ecclesia non acceptavit religionem, nisi cum votis solemnibus. *Ad* 2. patet ex *ratione tertia*; quod etiam per vota simplicia possit fieri traditio, quae ad statum religiosum requiritur. *Ad* 3. subjectio, quae per votum obedientiae fit episcopo, vel confessario, non acceptatur ab ecclesia, nec approbatur, sicut tamen acceptari, et approbari debet subjectio per votum obedientiae, qua quis religiosus efficitur. *Ad* 4. major firmitas religiosi status, quae ex solemnitate votorum provenit. Religioso statui essentialis non est, cum sine illa perstiterit, et in societate Jesu adhuc persistat ratio vera religionis.

17

Quaeritur 3. an possit dari vera, et proprie dicta religio, in qua religiosus habeat perpetuam obligationem manendi in religione, etsi religio non teneatur ipsum perpetuo retinere, sed ob justas causas eundem possit dimittere? *Ratio dubitandi est*, quia emittens vota religiosa quasi contrahit cum religione, et religio cum ipsò, dum ipse se religioni tradit, et religio traditionem acceptat, ac vicissim se obligat ad praebenda ei alimenta, aliaque necessaria: igitur contractus iste sequi debet naturam aliorum contractuum; cons. vitiose claudicare non potest: quod tamen fieret in casu praesentis dubii; nam religiosus susciperet obligationem perpetua, et absolutam, religio vicissim revocabilem, et conditionatam, quamdium scilicet ad commune bonum religionis expedire id judicaverit.

18

Verum hoc non obstante, certa est affirmativa sententia, prout de societate Jesu declararunt summi pontifices, Julius III. in confirmatione instituti societatis 1550. et Gregorius XIV. in bulla edita 1591. Dicendum itaque, ad hoc, ut aliquis sit vere ac proprie dictus religiosus, sufficere, si saltem ex parte voventis detur obligatio perpetuo manendi in religione, licet religio non habeat vicissim obligationem absolutam eum perpetuo retinendi. Ita Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 2. *cap.* 14. *n.* 12. Sanchez. *l.* 5. *moral. cap.* 1. *n.* 26. *prop. fin.* Less. *l.* 2. *de l. et l. cap.* 41. *n.* 8. *vers. neque obstat*, Pirh. *hic n.* 6. Ratio est, quia ad statum religiosum non requiritur major immobilitas, quam quae requiritur ad statum in genere. Atqui ad statum in genere sufficit, ut quis seipsum non possit ab ea vitae conditione liberare, nec propria sponte recedere, quamvis possit potestate superioris, praesertim supremi, ab ea eximi: patet in servo, qui in immobili statu servitutis esse dicitur, licet dominus illum manumittere possit, ideo solum, quia eo se statu propria sponte liberare non potest: ergo etiam ad statum religiosum sufficiet; alias ne professi quidem veri religiosi essent, cum liberari a vinculo professionis saltem pontificis authoritate possint.

19

Ad rationem dubitandi ergo, quod contractus ejusmodi vitiose claudicet, quia utriusque, religionis videlicet, et religiosi voluntate est initus, liberum autem est contrahentibus adjicere contracui conditiones, quas sibi convenientes, vel necessarias judicaverint. Adde, non esse contra justitiam naturalem, ut bonum privatum communi cedat, est autem bonum religionis bonum commune: ergo etc.

20

Quaeritur 4. utrum ad substantiam verae religionis requiratur vita communis? Resp. Spectato jure ecclesiastico novo, et hodierno, affirmative. Ita Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 2. *cap.* 4. *n.* 1. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 1. *cap.* 1. *quaest.* 12. *n.* 18. Pirh. *hic n.* 18. et patet ex *cap. fin. de religios. domib. et cap. un. eod. in* 6. ubi statuitur, vota religiosa, seu professionem religiosam debere fieri in religione approbata a sede apostolica. Atqui secundum praesentem ecclesiae consuetudinem sedes apostolica non approbat, nisi statum coenobiticum, seu in commune viventium sub uno capite, seu praelato ecclesiastico, et sub una regula approbata ad christianam perfectionem tendentium. Igitur ut quis fiat religiosus, necesse est, ut fiat membrum talis communitatis, cons. in communi vivat, vel saltem habeat communem praelatum, et regulam, sub qua vivat.

21

Dixi, *spectato jure ecclesiastico novo, et hodierno*; nam ex natura sua status religiosus non necessario requirit vitam communem. Si enim illam requireret, requireret eam vel ratione status ut sic, vel ratione perfectionis: non ratione status ut sic; quia hic solum dicit immobilitatem: non ratione perfectionis; quia ad hanc tendere etiam vitam solitariam degens potest: ergo etc. Sufficit ergo per se loquendo ad vitam religiosam, si is, qui eam profitetur, habeat reliqua, quae *n.* 13. recensui, requisita, h. e. ut observet consilia evangelica, ut horum observantiam firmet voto, et quidem perpetuo, et haec vota, tanquam substantialia religionis, Dei nomine ab aliquo, ad hoc potestatem habente, acceptentur: et tales religiosi, ut Suar. *n.* 3. *et* 4. Pellizar. *n.* 20. Pirh. *n.* 17. existimant, erant antiqui illi anachoretae, et quaedam virgines, ac viduae.

22

Quaeritur 5. an necessarium sit religionem esse approbatam a summo pontifice, et sede apostolica? *Rationem dubitandi* faciunt antiquae religiones ss. Basilii, Augustini, Benedicti, quae ab initio a solis episcopis pro suis dioecesibus approbatae fuerunt, ut adeo pontificis approbatio necessaria esse non videatur.

Sed distinguendum est inter tempora ecclesiae ante lateranense celebratum sub Innocentio III. et tempora, quae concilium hoc subsecuta fuere. Priscis illis temporibus ordinariorum loci approbatio sufficiebat; at in memorato concilio approbatio ordinum religiosorum soli romano pontifici deinceps est reservata, prout refertur *cap. fin. de religios. domib.* quod decretum deinde confirmavit Gregorius X. *cap. unic. eod. in* 6. ut adeo nulla religio nunc esse possit, quae sedis romanae approbationem non habet.

§. III.

De personis status religiosi capacibus, vel non.

SUMMARIUM

23 24 etc. *Quinam effici religiosi possint?*
29 30 *Quomodo religionem ingredi prohibeantur servi?*
31 32 *Quando pontifex episcopo dare possit, et soleat licentiam ingrediendi religionem?*
33 *An sicut episcopi, ita etiam alii curati, et beneficiarii arceantur ab ingressu religionis?*
34 *An teneatur clericus beneficiarius licentiam ab episcopo saltem petere?*
35 *Quibus casibus aere alieno gravatus licite ingredi religionem possit?*
36 *An debitor solutione nondum facta, religionem ingressus teneatur labore manuum etc. Sibi bona acquirere, ut satisfiat inde creditoribus?*
37 38 39 *Quousque ingressum religionis teneatur suspendere?*
40 *Quibus casibus liberi ob paupertatem parentum non teneantur differre religionis ingressum?*
41 *An extra casum paupertatis licentiam parentum indigeant?*
42 43 *An etiam frater ob paupertatem fratrum impediatur ab ingredienda religione?*
44 *Qua aetate hodierno jure inchoari novitiatus possit?*
45 *Exceptiones.*

23

Quaeritur 1. quinam effici religiosi possint? Resp. Generaliter possunt omnes christiani, qui jure non prohibentur. Prohibentur autem

1. *Infantes*, *furiosi*, *amentes*, ut colligitur ex *cap. sicut* 15. *h. tit.* Ratio est, quia in his desideratur usus rationis, et hunc supponens consensus, ac deliberatio, sine quibus nec professio religiosa, nec alia vota obligatoria esse possunt.

2. *Servi* sine licentia domini : nam sine hac religionem professi , dominis repetentibus intra triennium , restituendi sunt cum omnibus, quae in monasterium attulere , fide tamen de impunitate accepta; *can. fin. caus.* 17. *quaest.* 2. et ratio est , quia , cum servus sui juris non sit , injuste subterfugit domini potestatem.

24

3. *Conjux* post matrimonium jam consummatum, nisi adsit justa causa perpetui divortii , vel alter conjux consensum dederit; *cap. quidam* 3. *et cap. placet* 12. *de conversione conjugat.* ubi de hoc ex instituto agetur.

4. *Episcopus* consecratus , vel saltem confirmatus ; nam hoc ecclesiam suam propter vinculum spiritualis matrimonii , quod inter eam , et ipsum intercedit , inscio aut non consentiente papa , non potest deserere; *cap. licet* 18. *hic*, *cap. inter* 2. *de translat. episc. cap. nisi cum pridem* 10. *de renunt.*

25

5. *Magno aere alieno gravatus*; nam obligatio solvendi debita est juris naturalis , et divini, et consiliis evangelicis praevalet: proinde talis ingressum in religionem aliquamdium differre debebit, dum creditoribus satisfecerit , prout constat ex *const. Sixti V.* incipit , *cum de omnibus edita cal. decemb.* 1558.

6. *Ratiociniis*, sive *rationibus reddendis obnoxii*, sive deinde obnoxii ita sint ratione administrationis publicae, prout decretum jam erat *can. un. dist.* 53. sive ratione administrationis privatae, ut colligitur ex *const. Sixti V. cit.* ubi generaliter a religione excludit quoscunque ratiociniis obnoxios , si ex hujusmodi causa vel jam illata sit lis aut molestia , vel timeri debeat , ne inferatur.

26

7. *Criminosi* , quibus timetur poena mortis , mutilationis , triremis , fustigationis, perpetui exilii , vel alia similis reum infamem reddens; *constit. Sixt. V. cit. et Clem. VIII.* incipit , *in suprema* §. 3. *edita* 2. *april.* 1620.

8. *Liberi* quando ipsorum parentes in extrema, vel etiam gravi necessitate sunt constituti , nam hoc casu ingressum religionis debent, donec illis prospectum sit, ut habetur *can. siquis filii* 1. *dist.* 30. et probat ratio ; nam jure naturali , et divino obligantur parentibus egentibus subvenire.

27

9. *Parentes* , si educatione , et opera illorum adhuc indigeant liberi ob eandem rationem , imo majorem ; quia filius ad alendum patrem solum obligatur per accidens ratione necessitatis , pater autem ad alimenta , et educationem liberorum , tanquam eorum prin-

cipium, per se, et ratione muneris sui, quod non obscure indicat apostolus 2. *cor.* 12. *v.* 14. ibi *non debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.*

28

10. *Non habentes legitimam aetatem*: quae diversa est jure antiquo, et novo; nam *jure antiquo* novitiatus incboari, imo professio emitti poterat a mare 14. aetatis anno expleto, a foemina anno 12. prout habetur *cap. ad nostram* 8. *cap. significatum* 11. *cap. cum virum* 12. *h. tit. et cap. non solum* 2. *eod. in* 6. quod deinde limitatum est *recentiori jure*, binis successive vicibus: primo quidem per *clem. fin. h. tit.* qua foemina professionem primum edere permittitur decimo tertio, et mas decimo quinto aetatis anno expleto; deinde vero per trid. *sess.* 25. *cap.* 15. *de regular.* ubi ad valorem professionis requiritur, ut eam emittens, sive mas, sive foemina sit, annum decimum sextum etatis expleverit.

29

Quaeritur 2. quinam servi prohibeantur ingredi religionem? Resp. Jura prohibentia servis ingressum religionis, intelligi debent non tantum de servis proprie dictis, sed etiam de adscriptitiis, et originariis, ut aliis *cit.* docent Sylv. *V. religio* 2. *q.* 3. *in fin.* Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 1. *q.* 3. Sanch. *l.* 5. *moral. cap.* 4. *n.* 48. Pirh. *hic n.* 129. Vviest. *n.* 3. *in fin* magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. cap.* 3. *n.* 93. *Ratio est*, quia cum tales glebae, seu fundo colendo adscripti, aut ex origine sua addicti sint, inde avelli domino invito, vel ignorante nequeunt: ac proinde si absque dominorum suorum licentia ad religiosum statum discedant, intra triennium ab iisdem repeti possunt. Porro triennium istud computandum est a die, quo ad domini notitiam pervenit ingressus ejusmodi servi in religionem, ut recte advertit P. Vviest. *loc. cit.*

30

Si lapsum sit hoc triennium, distingui debet, an religio bona fide eum receperit, ignorans esse servum, cum finxerit se esse liberum, an vero mala. *Si mala*, etiam post triennium revocari servus ita in religionem receptus potest, ne delictum alterius alteri damnosum sit. *Si bona*, lapso triennio, repeti non potest amplius, etsi professionem nondum emiserit, ut cum aliis notat Sanch. *l. cit. n.* 43. *et* 44. ubi dat rationem; quia dominus non repetens ejusmodi servum, cum posset, censetur renuntiasse juri suo; vel ut alii volunt, intra hoc tempus adversus dominum censetur praescriptum quodammodo. *Neque obstat*, quod alias servus fugitivus etiam longi temporis lapsu non possit usucapi; *l. servum* 1. *C. de serv. fugitiv.* nam hoc specialiter concessum est in favorem ecclesiae.

31

Quaeritur 3. quando pontifex episcopo dare possit, et soleat licentiam ingrediendi religionem? Resp. iis casibus, quibus episcopus renuntiare potest episcopatui; tales autem *cap. nisi cum pridem* 10. §. *intueri de renunt.* enumerantur sex.

1. Conscientia criminis, non tamen cujuscunque, sed talis dumtaxat, propter quod executio officii, etiam post peractam poenitentiam, impeditur. 2. debilitas corporis, per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale. 3. defectus scientiae necessaria ad spiritualium, et temporalium administrationem, si facile tolli nequeat. 4. malitia plebis, quae ita durae cervicis existat, ut proficere nequeat apud ipsam. 5. grave scandalum populi, quod aliter sedari non possit. 6. irregularitas personae non dispensabilis. Quibus addi septimus casus potest, si facile haberi possit alius, qui aeque bene profuturus credatur ecclesiae.

32

Extra hos casus, et causas papa episcopo ingressum religionis concedere non solet, nec de jure debet, etsi hoc petat episcopus ex desiderio majoris perfectionis propriae; quia totius populi dioecesani bonum commune praeferri debet privatae ipsius episcopi utilitati, ut docet S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 1. *cap.* 20. *n.* 7. Pal. *tr.* 16. *p.* 7. §. 1. *n.* 3. *et* 4. Vviest. *hic num.* 5.

33

Proceditque hoc etiam de episcopis titularibus, aut relegatis; quia et ipsi alligati sunt certae ecclesiae, etsi per accidens ob infidelium occupationem, vel ob tyrannorum persecutionem non possint actu praeesse episcopatui; Pirh. *hic n.* 125. ubi excipit, nisi forte impedimentum sit perpetuum, sine spe aliquando recuperandi episcopatum.

34

Quaeritur 4. an sicut episcopus, ita etiam alii curati, et beneficiarii saeculares arceantur ab ingressu religionis? Resp. negative: sed libere possunt ad regulares transire per textum *can. un. caus.* 19. *q.* 1. *et can. duae* 7. *caus. cit. q.* 2. ubi Urbanus II. de clericis saecularibus, *qui populum sub episcopo retinent* h. e. curam animarum exercent, loquens, *quisquis igitur*, ait, *hoc spiritu* (quod sc. *in aliquo monasterio, vel regulari canonica se salvare voluerit, ut* sonant verba antecedentia) *ducitur*, *etiam episcopo suo contradicente*, *eat liber nostra authoritate:* adeoque licentia episcopi non est opus.

An vero teneatur clericus beneficiarius licentiam ab episcopo suo saltem petere, magis dubiae quaestionis est; s. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 7. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 16. *q.* 3. videntur accedere ad affirmativam. Sed Suar. *tom.* 3. *de relig.* *l.* 5. *cap.* 4. *n.* 14. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 7. §. 1. *n.* 1. propendent in negativam, quod nullo jure obligatio haec imponatur, et textus *l. licet* 18. *h. tit.* loquatur de regularibus transeuntibus ad religionem strictiorem. Ego huic sententiae assentior: addo tamen ab ita ingressuro religionem clerico, si beneficiarius, praesertim curatus sit, propositum hoc insinuandum episcopo, vel saltem post ingressum denuntiandum, ut loco suo de pastore alio providcat, ne oves desertae maneant, ut cum iisdem notat P. Jacob. Vvex. *ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *cap.* 5. §. 1. *n.* 46. clariss. D. Augustin. Michel *theol. canonic. mor. tom.* 1. *append.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 27. *et* 28. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. cap.* 3. *n.* 92.

35

Quaeritur 5. quibus casibus aere alieno gravatus licite ingredi religionem possit? Resp. 1. si creditores in ingressum ejusdem consentiant; nam volenti non fit injuria. 2. Si nec habeat, unde solvat, nec sperare possit se acquisiturum, etsi in saeculo maneat; quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit; *cap. olim* 16. *de restit. spoliat. et l. nam is* 16. *ff. de dol.* 3. Si solvere quidem partem debitorum possit, non autem spes sit, quod aliquando par sit futurus toti aeri alieno solvendo; tunc enim sufficiet, si in favorem creditorum bonis et actionibus suis cedat, et hac cessione facta, ingredi religionem poterint; quia ultra, quam quis potest, nemo tenetur; *reg. impossibilium* 185. *ff. et reg. nemo* 6. *in* 6. 4. Si debita sunt incerta, h. e. nulli determinato debita, sed restituenda pauperibus, vel alteri causae piae; tunc enim satisfaciet, si se suaque omnia religioni tradat, quippe cum ejusmodi traditione obligationem suam jam implcat; Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 7. §. 4. *n.* 2.

36

Extra hos casus ingressus religionis, si fiant ante soluta debita, et satisfactionem praestitam creditoribus, illicitus est debitori, quamvis ab eodem facta susceptio habitus, et ipsa professio valida sit, prout declaravit Clemens VIII. *const.* incipit *in suprema* §. 3. *edita* 2. *april.* 1602. ubi saepius memoratam constitutionem Sixtinam quoad nullitatem susceptionis habitus, et professionis revocavit ad jus commune, quo jure illa nuspiam irritatur. An vero eo casu sic religionem ingressus labore manuum suarum, vel alia via decenti teneatur bona acquirere, quibus satisfacere possit creditoribus, controversum est apud DD. In affirmativam inclinat cum aliis

quibusdam Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 6. *cap.* 10. *n.* 7. qui etiam putant eo casu praelatum religionis teneri, ut ad sic satisfaciendum creditoribus tali suo religioso facultatem concedat. Sed verisimilius Sylv. *V. relig.* 2. *q.* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 19. *n.* 14. Less. *l.* 2. *cap.* 41. *n.* 32. Pal. §. 4. *cit. n.* 8. utrumque negant; quia sic professus non creditorum, sed religionis est, et professione facta cum cessione bonorum, debita extinxit: igitur ex iisdem nec religiosus, nec religio obligatur amplius, nisi in quantum ista inde facta est ditior.

37

Quaeritur 6. quousque debitor volens religionem ingredi suspendere propositum suum debeat, et in saeculo permanere ad satisfaciendum creditoribus? Certum est, si intra breve tempus, e. g. biennium, vel triennium speret se iisdem ex acquisitis ratione officii, beneficii, artificii etc. satisfacturum, et interim grave, atque extraordinarium periculum committendi aliquod peccatum mortale ipsi non immineat, illum teneri eo usque ingressum suspendere. Ita Navar. *comment. de regular. n.* 8. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 1. *q.* 5. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 19. *n.* 8. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *cap.* 7. *n.* 2. Less. *l.* 2. *cap.* 41. *n.* 32. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 7. §. 4. *n.* 3. Ratio est, quia tali casu debitor censetur absolute potens ad satisfaciendum, cum absque gravi difficultate, et brevi tempore id facere possit.

38

Difficultas in eo sita est, an possit religionem ingredi, si primum post biennium, vel triennium, et non antea absque notabili difficultate speret se debitum grave soluturum? *Negat* cum aliis Valent. 2. 2. *D.* 5. *q.* 6. *p.* 7. *vers. praeter has*, et videtur istud probare ratio; quia praeceptorum obligatio non est omittenda ob opus consilii, et perfectionis, quale est ingressus religionis: atqui quamdiu spem debitor habet, quod satisfacere etiam post longum tempus creditoribus possit, tamdiu obligatione naturali praecepti adstringitur. Igitur hanc omittere ob ingressum religionis non potest. *Contra* alii cum s. Thom. 2. 2. *qu.* 189 *art.* 6. *ad* 3. affirmant statim ingredi religionem posse, si bona, quae habet, creditoribus cedat eo ducti fundamento, quod obligatio, cujus impletio moraliter est impossibilis, neminem stringat; et talis censeatur esse, cui satisfieri non potest, nisi post longum tempus, cum ipsa exspectatio tanti temporis gravem admodum difficultatem habeat, et saepe cum spiritualis salutis detrimento conjuncta sit.

39

Teneo sententiam mediam, et cum Pal. §. 4. *cit. n.* 6. *et* 7. distinguendum puto, an debita orta sint ex liberali debitoris promissione, an vero ex contractu, vel delicto. *Si primum*, nullum debitor exspectare tempus tenetur, sed statim potest religionem ingredi: quia liberalis promissio tacitam imbibit conditionem, *nisi ad meliorem vitae frugem transiero:* quod probatur a paritate cum matrimonio, cujus promissio hanc conditionem imbibit, licet omnium, quae in hominum favorem fieri possunt, favorabilior sit: igitur a fortiori eandem imbibent reliquae. *Si secundum*, judico cum DD. primae sententiae suspendi religionis ingressum debere, quamdiu spes est creditoribus satisfactionem praestandi etiam post biennium, vel triennium, ob argumentum pro ea sententia allatum; et quia non constat hunc favorem religioni esse concessum, ut debita ejusdem ingressus dissolvat. *Argumentum sententiae secundae* moralem impossibilitatem non probat; haec enim non statim censeri potest adesse, si longiori tempore sit differenda solutio; alias probata hac necessaria dilatione, statim a debitorum solutione excusaretur debitor, etsi religionem non ingrederetur, quod nullus concedet.

40

Quaeritur 7. quibus casibus liberi ob paupertatem parentum non teneantur differre religionis ingressum? Resp. 1. si liberi nec habeant, nec sporare possint media, unde parentum egestati succurrant; quia tunc cessaret finis istius dilationis; magnif. P. Schm. *p.* 1. *de person. eccl. eccl. cap.* 3. *n.* 102. 2. Si filius casu, quo suspenderet religionis ingressum, pateretur periculum peccandi proximum, quod aliter, quam per religionis ingressum vitari non posset; Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 7. §. 5. *n.* 7. qui tamen cum Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 5. *cap.* 5. *n.* 32. notat tale periculum moraliter vix esse possibile: unde praevalere adversus naturale praeceptum parentibus succurrendi vix aliquando poterit. 3. Si filium pater ad peccatum provocet, et provocationem aliter vitare nequeat, nisi religionis ingressu: quod tamen raro continget; plerumque enim sufficienter peccatum fugiet, si in saeculo maneat separatus a patre. Quodsi tamen revera filius provocatione patris se liberare aliter, quam religionis ingressu nequeat; iste filio erit licitus, etsi periculum consensus nullum adsit; sufficit enim esse obligatum continuo pravae patris voluntati resistere, cum ejusmodi pugnam sustinere grave onus sit reputandum.

41

Dubitari potest, utrum filius, extra casum, quo parentes ob paupertatem suam auxilio ipsius indigent, licentia istorum indigeat?

Resp. requirendum quidem de honestate, non vero de necessitate, cons. si negetur, ab ingressu religionis parentum renuitas filium non impediet; *can. puella* 2. §. *si vero caus.* 20. *qu.* 2. Rationem dat Clemens II. *cap. cum virum* 12. *h. t. in fin.* quia liberi post annos discretionis *liberum habent arbitrium, et in electione propositi* (seu status) *sequi parentum non coguntur voluntatem.* Idque desumitur ex evangelio apud *Luc. cap.* 9. *et* 14. et apud *Matth. cap.* 8. Unde nec minae, nec preces, nec lachrimae, nec lamenta parentum, aut propinquiorum curanda, quoniam, ut D. Hieronymus *episc. ad Heliod.* exhortatur *per calcatum* oportet *pergere patrem, per calcatam pergere matrem, et ad vexillum crucis evolare*; nam summum genus pietatis est in hac materia fuisse crudelem. Eoque sensu capienda est illa salvatoris apud *Luc. cap.* 14. *cit.* sententia: *qui non odit patrem suum, et matrem suam, non est ne dignus.*

42

Quaeritur 8. an sicut ob parentum necessitatem filius ita etiam ob necessitatem fratrum, et sororum frater impediatur ab ingredienda religione? Resp. Hic distinguendum est inter necessitatem extremam, et gravem. *Ob necessitatem fratrum, et sororum extremam* differre frater religiouis ingressum debet; quia ut Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* §. 5. *num.* 4. notat, ita differendus religionis ingressus est ob necessitatem extremam cujuscunque proximi. Neque difficile hoc accidere debet habenti propositum ingrediendi religionem; tum quia detrimentum illud spiritualis fructus, quod ea dilatione patitur, charitatis exercitio, quo necessitatem hanc alterius sublevat, compensatur; tum quia necessitatem istam diu durare apparet impossibile, quippe quae in proximo vitae periculo tantum consistit, quod diuturnum esse non potest.

43

Quodsi fratres, et sorores patiantur necessitatem solummodo gravem, altera distinctio est adhibenda, et videndum, an illi adhuc sub parentis cura existant, an non. *Si primum*, et ob inopiam patris necessitatem illam patiuntur, tenetur filius ea obligatione, qua parenti debet succurrere, etiam ipsis succurrere; quia tum non tam fratribus, quam parenti providet. Censentur autem illam pati, quoties pater non absque gravi difficultate se, et liberos suos sustentare potest; Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 5. *cap.* 6. *n.* 3. Pal. §. 5. *cit. n.* 12. *Si secundum*, communis sententia absolvit fratrem ab obligatione propterea ingressum religionis longo tempore differendi; quia obligatio succurrendi fratribus, licet ob conjunctionem naturalem ad idem principium arctior sit, quam erga extraneos, ex charitate tamen duntaxat, qua proximum tenemur diligere, provenire, et ejusdem gene-

ris cum obligatione succurrendi extraneis esse videtur: atqui ob extraneorum necessitatem gravem tantum nullus tenetur se longo tempore religioso statu privare: ergo nec ob necessitatem fratrum; Suar. *cap.* 6. *cit. n.* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 20. *n.* 30. Pal. §. 5. *cit. n.* 12. *Proceditque hoc*, etsi sorores patiantur periculum incontinentiae, nisi manens in saeculo illis provideas, licet enim laudabile sit eo casu ingressum religionis differre ad aliquod tempus, obligatio tamen differendi nulla est; quia tuac curae commissae non sunt, ut cum *cit.* advertit Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 1. *qu.* 8.

44

Quaeritur 9. utrum per hoc, quod a Trid. *ses.* 25. *cap.* 15. *de regul.* professioni validae statuta sit aetas 16. annorum completorum, ab eodem concilio immutatum, aut correctum sit jus antiquum quoad inchoationem novitiatus, et aetatem ad eam necessariam? *Ratio dubitandi* sumitur ex *ses. cit. cap.* 16. ubi statuitur, et praecipitur superioribus regularibus, ut finito anno probationis, novitios, quos habiles ad professionem invenerint, ad eandem admittant, aut si habiles illos non invenerint, e monasterio ejiciant: ex quo colligitur professionem religiosam, absoluto novitiatus anno, statim subjungendam: subjungi autem non posset, si ante 15. aetatis annum aliquis ingrederetur novitiatum: ergo etc.

Sed dicendum, quoad inchoationem novitiatus nihil fuisse a Trid. immutatum; cons. etiamnum iste inchoari potest anno decimoquarto aetatis completo, ut recte monet Azor. *p.* 1. *l* 12. *cap.* 4. *qu.* 9. Sanch. *l.* 5. *moral. cap.* 4. *n.* 22. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 7. §. 2. *n.* 3. Tambur. *de jur. abb. tom.* 3. *D.* 6. *qu.* 2. *n.* 7. Vvex *ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *cap.* 5. §. 1. *n.* 40. *et duob. seq.* Pirh. *hic n.* 26. Vvies *n.* 12. et colligitur *arg. l. commodissime* 10. *ff. de liber. et posthum.*

Neque contrarium probatur ex *cap.* 16. *cit.* quia concilium non loquitur absolute, sed ex hypothesi, *nisi aliquid obstet*, ut aliis, *cit.* explicat P. Vvies. *l. cit.* obstat autem hoc nostro casu defectus aetatis; ergo etc.

45

Quaeritur 10. quae sint exceptiones, vi quarum aut major, aut minor aetas, quam anni 14. in mare, et 12. in foemina ad ingressum religionis requiratur? Resp. Tres sunt exceptiones quarum prima est juris antiqui; *cap. quia in insulis* 6. *h. t.* ubi Gregorius I. statuit, ut nemo admitteretur ad habitus susceptionem, et professionem in monasteriis insularum minorum, nisi attigisset annum aetatis decimum octavum, ex ratione, quod durior ibi, et asperior, quam alibi, sit habitatio. Sed haec constitutio hodie non observatur, ut cum aliis notat; Pirh. *hic n.* 118. Vviest. *n.* 13.

Excipiuntur 2. ordines militares plerique; nam in his professio emitti potest, et aliquando etiam solet post decimum tertium annum aetatis, etiam ante expletum annum novitiatus: et ratio est; quia *cit.* trid. decreto non comprehenduntur, ut bene observat Azor. *p.* 1. *l.* 13. *cap.* 4. *qu.* 2. dicens, ita declaratum esse a card. trid. interpret.

Excipitur 3. societas Jesu, ad cujus novitiatum a provincialibus nemo admitti potest ante 15. aetatis annum, ut patet ex *regula provincialis* 16. *et congreg. VIII. general. can.* 9. Si secus fiat, susceptio est invalida cum votis simplicibus, post biennium expletum secutis, ut cum aliis notat Sanch. *l. cit. n.* 26.

§. IV.

De anno probationis praemittendo religiosae professioni.

SUMMARIUM

46

Quaeritur 1. sitne annus probationis simpliciter necessarius in omni religione? Resp. Affirmative, proceditque hoc non tantum secundum novi juris instituta, sed tempus hoc jam requirebatur antiquo jure, ut habetur *can. Gonsaldus* 1. *caus.* 16. *q.* 2. Sed cum hoc discrimine, quod antiquo jure annuae probationis integritati, consensu mutuo utriusque partis, novitii nempe, et admittentium illum ad professionem, renuntiari potuerit, ut constat ex *c. ad apostolicam* 16. *h. tit.* quae renuntiandi facultas deinde sublata est novissimo jure

trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de regular.* ubi statuit, *ut deinceps ad professionem nemo admittatur , qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit:* additque , *alias professionem fore nullam , et nullius effectus.* Ratio sic statuendi fuit justissima , ut sc. novitius disciplinam, et rigorem regularis vitae experiri , et vicissim monasterium perspicere posset illius mores et indolem , atque ex his judicare , an futurus sit idoneus ordini , et proptcrea fratrum consortio aggregari debeat.

47

Quaeritur 2. an tempus novitiatus possit aliquando esse brevius annuo ? Resp. Plures a DD. afferri exceptiones solent ; quibus professio fieri potuit , vel etiamnum potest , anno probationis nondum expleto. Harum prima tenet jure antiquo, ceterae etiamnum novo.

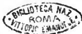
Prima est , si ut *n. praec.* dixi, utriusque partis consensu renuntiatum fuit juri probationis annuae. Excipiebantur FF. praedicatores , et minores , aliique mendicantes ordines, quibus ne intra annum ad professionem aliquem admitterent , severe est interdictum; *c. non solum* 2. *et c. seq. h. tit. in* 6.

48

Excipiuntur moniales s. Dominici ; nam istae , si legitimam aetatem habeant , et judicio medici in articulo mortis constitutae , quantocius ex hoc saeculo migraturae sint, ex privilegio, a s. Pio V. ipsis concesso , professionem , anno probationis nondum expleto , possunt edere : quae tamen alium effectum non habet , quam ut capaces fiant indulgentiarum , et aliarum gratiarum , quas in articulo mortis ceteri professi et professae consequuntur. Hinc si convalescant , ut consequantur cetera professorum jura , probationis annum explere , eoque lapso , professionem denuo emittendo , prius editam ratificare debent , ut cum aliis advertit Donatus *tom.* 2. *prax. regul. tr.* 9. *q.* 16. *n.* 1. *et* 2. Privilegio hoc gaudent etiam alii novitii utriusque sexus cujuscunque alterius religionis , quae cum ordine s. Dominici in privilegiis communicationem habet , ut idem Donat. *l. cit. q.* 15. *n.* 2. advertit , et notat etiam Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *q.* 22. *art.* 10. *in fin.*

49

3. Excipiuntur , et secluso statuto proprio, edere professionem, anno probationis nondum expleto , possunt ordines militares; Azor. *p.* 1. *l.* 13. *c.* 4. *q.* 2. Sanch. *l.* 5. *moral. c.* 4. *n.* 17. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 1. *n.* 6. et alii ab his *cit.* Rationem dant, quia trid. videtur comprehendisse solum religiosos in commune viventes, strictam paupertatem , castitatem, et obedientiam profitentes, quales non sunt equites ordinum militarium. *Neque obstat* , quod trid. loquatur

generaliter; nam ordines militares ob praerogativam, et obsequium, quod ecclesiae praestant eam ab hostibus defendendo, non videntur comprehendi in decretis pro religiosorum reformatione generaliter latis, sed specifica illorum mentio fieri debet, ut *l. cit.* notat Palao. Addidi *secluso statuto proprio*; nam milites s. Joannis statutum habent, ne possint professionem facere ante 16. aetatis annum completum, et ante annum probationis exactum, ut idem Palao *l. eod.* advertit.

50

4. Excipiuntur commendatarii monasteriorum, quae capita, ac primates sunt ordinum; nam isti intra sex menses solemniter profiteri debent, aut commendas cedere; Henriquez. *l.* 13. *de excommun. c.* 40. *n.* 2. *comment. lit. O.* Sanch. *l.* 5. *moral. c.* 4. *n.* 15. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 8. *n.* 88. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 1. *n.* 5. et expresse statuit trid. *sess.* 25. *c.* 21. *de regular.*

51

Quaeritur 3. an tempus novitiatus possit esse longius annuo? Resp. distinguendum inter diversa tempora; nam olim, ut gloss. *in can. Consaldus* 1. *V. unius anni caus.* 17 *q.* 2. existimat, tempus novitiatus fuit arbitrarium, et plus, vel minus temporis requirebatur pro qualitate ipsorum profitentium: interdum requirebatur biennium ex decreto s. Gregorii; *can. monasteriis* 6. *caus.* 19. *q.* 3. in viris militaribus vero, si religionem ingrediebantur, idem pontifex *can. un. dist.* 53. requirebat triennium: quod deinde Bonifacius V. *can. siquis* 4. *caus.* 17. *q.* 2. extendit etiam ad casum, quo ignotus quicunque monasterium ingredi voluit. Hodierno jure in plerisque religionibus tempus probationis est annuum, ita, ut post illud novitius statim admitti ad professionem possit.

52

Excipitur societas JESU cum quibusdam aliis religionibus, in quibus alter annus superaddi debet: quod in societate adeo stricte requiritur, ut si quis ante probationis biennium completum ad vota religiosa absque dispensatione generalis praepositi admissus fuisset, vota illa essent invalida. Ratio sic statuendi fuit, quia ministeria societatis viros diu probatos, et in solidis virtutibus fundatos requirunt, ut notat Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 13. *n.* 3.

53

Dubium est, an biennium hoc superiores societatis possint contrahere? Satis certum est de superioribus generali inferioribus, quod non possunt; quia, ut notat Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 20. superiores isti non habent aliter facultatem incorporandi aliquem societati,

nisi quatenus hoc ipsis concessit generalis praepositus; hic autem nulli facultatem concedit, nisi expleto probationis biennio: ergo etc.

54

Difficultas est, an hoc possit generalis praepositus? Et *ratio dubitandi* est, quia admittere ante biennium exactum potest ad professionem, ut notat Sanch. *l. cit.* et patet ex *const. p.* 5. *c.* 1. §. 3. hujusque *declaratione lit. C.* probatque ratio; quia ad biennium contrahendum in ordine ad professionem emittendam occurrere possunt graves causae, e. g. ut profitens fiat inhabilis ad majoratum etc. est autem plus admittere ad professionem, quam ad vota simplicia: ergo etc.

55

Hoc argumentum recte quidem probat, quod generales societatis habeant potestatem contrahendi biennium probationis in ordine ad emittenda vota simplicia, et cons. haec ex generalis dispensatione emissa fore valida, non tamen probat, quod iste licite facultate hac uti possit; nam ejus usus expresse eidem prohibetur; *congreg. gener.* 5. *can.* 12. ibi, *in nullo casu exerceri liceat facultatem contrahendi biennii spatium ad hoc, quod quispiam ante expletum biennium censeatur verus religiosus, et scholasticus approbatus per emissa vota simplicia societatis.* Neque est paritas cum professione; nam ejusmodi causae graves non possunt occurrere ad contrahendum biennium in ordine ad vota simplicia, quae occurrere possunt ad emittendam professionem.

56

Quaeritur 4. quando incipiat annus probationis, an a die suscepti habitus, vel actualis ingressus in religionem, an primum a die sequenti? Resp. numerandum ab eo momento, quo novitius suscepit habitum, si hujus susceptio ad inchoandum novitiatum requiratur, vel si non requiratur susceptio habitus, a die ingressus in religionem: hinc sequenti anno post momentum ingressus statim edi professio religiosa posset. Ita Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 3. *n.* 31. et alii ab eo *cit.* patetque luculenter ex trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de regular.* ubi dicitur, in probatione standum esse novitio *per annum post susceptum habitum*: quod jam est verum de eo, qui lapso anno ab ingressus momento die ingressus anniversaria profitetur: ergo etc.

57

Sed hinc dubium exsurgit, an probatio necessario peragenda sit in religionis habitu? Negativam defendunt Abb. *in c.* 9. *h. tit. n.* 7. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 13. *n.* 6. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 3. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 29. et videtur probari 1, ex *can. un. dist.* 53. ibi: *juxta normam regularem debent in suo habitu per triennium*

probari et tunc monasticum habitum suscipere: 2. ex *can. multos* 23. *dist.* 54. ubi is, qui ex juris ecclesiastici servitute, vel saecularis militiae ad Dei servitium converti desiderat, jubetur probari *prius in laico habitu constitutus*: 3. ex *ratione*: quia tempus probationis tunc incipit, quando quis facta petitione, ut admittatur, et accedente consensu, seu acceptatione praelati, suscipitur, ut in religione probetur: atqui ad hoc per se, et suapte natura non requiritur habitus regularis, alias qui ab ingressu religionis usque ad finem probationis semper decubuisset aeger in lecto, professionem non posset emittere: ergo etc.

58

Sed probabilius tenenda est affirmativa sententia, quam etiam defendit gloss. *in c.* 9. *V. in eadem veste hoc tit.* Sylv. *V. religio* 5. *n.* 5. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 9. *q.* 9. Sanch. *l.* 5. *moral. c.* 4. *num.* 29. Gonz. *in c.* 9. *hoc tit. n.* 5. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccles. c.* 3. *n.* 144. et communius DD. Sumitur ex trid. *c.* 15. *cit.* ubi eum, qui minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum, in probatione steterit, prohibet ad professionem admitti: ac proinde innuit, quod novitius non sit censendus annum novitiatus inchoasse, nisi post susceptum habitum. *Ratio est*, quia in vestitu religionis deferendo est quaedam vitae austeritas, difficultas, ac labor, quae inter probationis experimenta numerantur. *Excipitur*, nisi aliud in aliqua religione praescriberetur, sicut praescribitur in societate JESU, juxta cujus institutum tota probatio peragi in veste saeculari potest; *exam. gen. c.* 1. §. 13.

59

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. *et* 2. notat Sanch. *l. cit.* illis canonibus contrario usu derogatum esse, vel nomine vestis laicalis intelligendam vestem novitiorum, prout est distincta ab habitu professorum, et proprio religionis. *Ad* 3. ratio illa bene probat, quod ad probationem per se, et natura sua non requiratur habitus regularis; non tamen probat, quod non requiratur vi juris positivi promulgati, et constituti per trid. cujus verba, cum praeceptiva sint, aut legis novae constitutionem, aut antiquae confirmationem innuunt, observandam ab omnibus, nisi aliud statuat religionis regula vel morbus aut alia impossibilitas excuset.

60

Quaeritur 5. in quo loco peragi novitiatus, seu annus probationis debeat? Resp. Regulariter debet peragi in monasterio, seu domicilio religionis, non extra, ut patet ex *c. is qui* 1. *h. tit. in* 6. ibi, *quodsi per totum sequentem annum in monasterio permanserit. Ratio est*, quia novitiatus ut *n.* 46. dixi, praecipue eo fine est institutus,

ut novitius experiatur asperitates ordinis, et religio vicissim sumat experientiam de novitii sui moribus: quod obtineri non potest, si novitius extra religionem versetur in saeculo.

61

Dixi *regulariter*, nam majus dubium fieri potest, an novitius cum legitima superioris sui licentia extra monasterium, vel religionem versari possit? *Difficultatem* facit ratio primum allata, quae, si aliquid probat, videtur probare, quod universim extra religionem novitius peragere novitiatum nequeat.

62

Sed dicendum est, posse cum facultate superioris sui extra monasterium, vel religionem per majorem etiam anni partem versari. Ita Navar. *l.* 3. *tit. de regular. cons.* 41. *n.* 2. *et cons.* 42. *num.* 3. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 2. *q.* 9. *in fin.* Suar. *tom.* 3. *l.* 5. *c.* 14. *num.* 13. Sanch. *l.* 5. *c.* 4. *n.* 27. *et* 28. Less. *l.* 2. *c.* 41. *n.* 59. *vers. tertio*, Barb. *de off. episc. alleg.* 101. *n.* 28. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 4. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 28. Scham. *n.* 18. Reiffenstuel *n.* 106. et alii ab his *cit. Ratio est*, quia is, qui cum licentia superioris sui extra monasterium degit, censetur vere in probatione esse, cum in eo loco, ubi est, sub praelati sui obedientia existat; quae enim major est probatio, quam obedire? Accedit, quia alias novitius non posset probationis tempore peregrinatum mitti, v. g. ut Xenodochio inserviat, quod nemo dixerit.

63

Ad rationem dubitandi dico ea probari nimium; probaretur enim, quod ad professionem admitti non posset, qui immediate post habitus susceptionem in morbum incidit, et in lecto decumbens, nullam religionis asperitatem expertus, annum probationis exegisset. Sicut ergo iste per hoc non desinit esse novitius, quia per accidens solum fuit, quod asperitates religionis omnes non potuerit experiri, ita etiam novitius manet, qui ex mandato superioris existens extra monasterium, omnes religionis asperitates experiri non potuit; non enim requiritur, ut experiantur omnes, sed sufficit, si sub obedientia sui praelati permaneat, ubicunque degat.

64

Quaeritur 6. utrum dicti tum probationis, tum aetatis anni debeant esse integri, et completi de momento ad momentum? Negant Stephan. Gratian. *tom.* 3. *discept. for. c.* 413. *n.* 22. et quidam alii. *Fundantur* 1. quia praecepta, et leges humanae moraliter intelligendae sunt; moraliter autem impletum, et finitum dicitur tempus, quando parum deest de complemento, et fine: ergo etc. 2. in favorabilibus ultima dies inchoata habetur pro completa: atqui dies.

ultimos anni probationis, et 16. aetatis requisitae ad professionem inchoatos pro completis haberi est favorabile imprimis religioni, quae tum novitii personam sibi devincire jam potest: deinde etiam novitio, qui per hoc citius fit capax emittendae professionis, et sic maturius consequitur jura, et privilegia professorum: ergo etc. 3. dies ultima inchoata pro completa habetur in aetate requisita ad ordines: *Clem. fin. et ibi* gloss. *V. in decimo octavo de aetat. et qualit.* in aetate requisita ad condendum testamentum; *l. a qua aetate* 5. *ff. de testament.* in septennio requisito ad sponsalia de futuro; *l. in sponsalibus* 14. *ff. de sponsal.* ergo idem dicendum etiam hoc nostrocasu.

65

Sed dicendum, non sufficere, ut annus probationis, vel aetas requisita ad professionem tantum sit moraliter completa, sed requiri, ut sit completa a momento ad momentum: cons. si quis hodie hora 7. matutina post susceptionem habitus inchoasset probationem, anno sequente non posset edere professionem ante septimam ejusdem diei. Ita Rodriq. *tom.* 3. *reg. q.* 15. *art.* 4. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 15. *n.*1.Sanch. *l.*5. *moral. c.* 4. Less. *n.*4. *l.* 2. *de J. et J. c.* 41. *n.* 59. *vers. quarto*, Barb. *de offic. episc. alleg.* 101. *n.* 22. *vers. verum in hac;* Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 2. *num.* 2. Donat. *prax. regul. p.* 2. *tr.* 9. *q.* 5. *n.* 1. P. Vvex. *Ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 9. P. Konig *hic n.* 14. P. Vvies. *ibid. n.* 25. magnif. P. Schmier *par.* 1. *de person. eccles. cap.* 3. *n.* 116. et plures alii ab his *cit.* ipsaque rota *par.* 10. *in recent. decis.* 300. *n.* 33. Colligitur ex trident. *sess.* 25. *cap.* 15. *de regular.* ubi ad valorem professionis requiritur, ut novitius 16. aetatis annum expleverit, et in probatione steterit non minore tempore, quam per annum: atqui hoc verum non est ante ultimae horae, et momenti lapsum: ergo etc.

66

Ex quo sequitur, siquis anno proxime anteeedente bissextilem festo D. Matthiae 24. febr. auspicatus est novitiatum, proximo anno professionem non posse edere 24. feb. sed exspectandam ipsi diem 25. in quam anno bissextili cadit festum s. Matthiae. Ita *cit.* et ratio clara est; quia cum dies illae habeantur ex usu civili ab ecclesia approbato pro una, annus probationis ante 25. expletus censeri nequit.

67

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. quando subeunda est obligatio, tempus jure requisitum non moraliter, sed physice esse impletum debet, praesertim si hoc a jure contrahendae obligationi in favorem contrahentium statutum sit, ut patet ex *l. denique* 3. §. *minorem* 3. *ff. de minorib.* ubi minori conceditur restitutio in

integrum, si etiam ultimo 25. anni die, imo hora, et momento contigerit ejusdem laesio: ita autem in favorem novitii statutum est tempus annuum probationis, et 16. annus aetatis: ergo etc. *Ad* 2. Regula illa procedit, quando agitur de mero favore; in nostro casu novitius magnos quidem favores religionem profitendo consequitur, sed simul etiam suscipit gravissimam obligationem, eamque perpetuam, ut adeo favorabile ipsi sit plus habere temporis, ut majori consideratione, et asperitatibus ordinis magis probatis obligationem professionis suscipiat. *Ad* 3. negatur paritas; nam ad suscipiendum ordinem, e. g. presbyteratus non requiruntur anni 25. sed vigesimus quintus, quem agere dici potest etiam is, qui tantum eum incoepit: deinde testamentum posse condere praecise est favorabile, et posse citius condere est favorabilius, quam posse condere serius: denique in spousalibus aetas septennii non est absolute definita, sicut in professione: neque tanta est difficultas solvendi illa, quanta est in istius solutione.

68

Quaeritur 7. utrum annus probationis debeat esse continuus, vel sufficiat interruptus? Resp. continuum exigi: ac proinde, si v. g. novitius, qui per sex menses in probatione fuit, postea dimissa religione, egrediatur, et eam deserat, sed denuo poenitentia ductus, redeat, ac recipiatur, sex illi menses, quibus in probatione fuit, computari non poterunt, sed annus probationis de novo inchoari debebit. Ita Abb. *in c.* 16. *h. tit. n.* 9. Sylvest. *V. Religio* 5. *n.* 4. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 2. *q.* 28. Less. *l.* 2. *c.* 41. *n.* 59. Sanch. *l.* 5. *moral. c.* 4. *n.* 31. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 12. §. 2. *n.* 4. Barbos. *de off. episc. al leg.* 101. *n.* 23. magn. P. Schmier *p.* 2. *de person. eccles. c.* 3. *n.* 120. *et seqq.* estque declaratum a *congreg. cardd. trid. interpp.* teste Pirhing. *hic n.* 40 *Ratio est*, quia quando jura certum tempus ex die aliquo designato ad alium diem requirunt, in dubio intelligenda sunt de tempore continuo, nisi ex subjecta materia, et praesumpta voluntate disponentis contrarium possit colligi, ut pro regula habent DD. *citt.* atqui trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de regular.* ad validam professionem absolute requirit annum probationis integrum a die suscepti habitus, vel ingressus: ergo etc. *Conf.* quia annus probationis integer a trid. *l. citt.* requiritur favore tum novitii, tum etiam religionis, ut ille asperitates religionis, et ista mores, atque constantiam novitii melium probet: atqui ad hoc plurimum prodest continuatio probationis, quippe quae non minima austeritas est religiosae vitae: ergo etc.

69

Difficultas est, quaenam interruptio sufficiat, ut novitiatus annuus discontinuetur? Variant hac in re DD. Franc. *in c.* 1. *pr. hoc tit.*

4 *

in 6. *n.* 3. et Less *l.* 2. *c.* 41. *n.* 59. putant per egressum novitii ad tres, vel quatuor dies non censeri interruptum novitiatum; quia modicum intervallum pro nihilo reputatur. Contra alii cum Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 15. *nu.* 6. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 32. *ect.* putant sufficere quamcunque minimam. Pal. *l. cit. n.* 7. utrique sententiae aliquid tribuit, dum ait sufficere interruptionem etiam minimam, si juncta sit cum dimissione status perfecta; secus, si cum imperfecta tantum, et incompleta.

Talis imperfecta dimissio status juxta eundem censetur esse, si praelatus volens dimittere novitium habitu religioso illum exueret, et saeculari indueret, antequam vero e monasterio illum expelleret, mutaret animum; vel si novitius animo relinquendi statum, et a monasterio fugiendi latitaret in vestibus saecularibus. Completa dimissio vero tunc, quando monasterii egressu animus relinquendi statum consummaretur, etiam retento habitu

70

Quaeritur 8. an is, qui post expletum annum probationis ante editam professionem a religione dimissus est, vel sponte illam deseruit, si postea in eam iterum recipiatur, novitiatum denuo inchoare debeat? *Ratio dubitandi est*, quia si non esset necessarium denuo inchoare novitiatum, talis, qui ita dimissus est, vel deserit religionem, etsi per decem annos postea mansisset in saeculo, statim ac rediisset denuo ad religionem, professionem posset emittere: quod durum videtur asserere. 2. quia per ejusmodi dimissionem, vel desertionem religionis habitus susceptio videtur esse exincta. 3. Quia trident. *sess.* 25. *c.* 16. *de regular.* videtur exigere continuationem anni probationis cum professione, dum vult novitios, finito tempore novitiatus, aut admittendos ad professionem, si habiles sint, aut expellendos, si inhabiles.

71

Sed respondendum est distinguendo: vel enim post egressum novitii intervenit aliqua notabilis mutatio, vel non intervenit. *Si primum*, sive deinde id factum sit ex parte novitii quoad mores, sive ex parte religionis quoad asperitates, et observantiam instituti, novitiatus denuo subiri debet; *si secundum*, non est opus, ut repetatur. Ita Gloss. *in reg.* 31. *V. eum*, *qui certus in fin. de R. J. in* 6. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 34. Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tr.* 2. *c.* 1. *q.* 12. et alii ab hoc *citt.* estque sententia haec saepius probata a *S. congreg.* teste Fagnan. *in c. fin. qui cleric. vel vovent n.* 32. Primum responsionis membrum probatur satis per argumenta, maxime primum, et secundum, in ratione dubitandi allata. Alterum patet ex eo, quia tali jam sufficienter est explorata religionis

asperitas, et huic ipse; continuationem autem professionis cum probatione nuspiam jura exigunt.

72

Neque contrarium probant argumenta allata. *Ad* 1. in nostra distinctione absurdum non sequitur; quia jura solum requirunt, ut novitius religionem, et haec novitium probaverit. *Ad* 2. susceptio habitus potius est suspensa, quam extincta; et si extincta etiam foret, nihil officeret, cum, uti dictum est, continuatio probationis cum professione nullo jure requiratur. *Ad* 3. jam *n.* 44. dixi, quod concilium ibi non loquatur absolute, sed ex hypothesi, *nisi aliquid obstet.*

73

Quaeritur 9. an repeti novitiatus debeat casu, quo professio ex aliquo defectu invalide emissa est? Resp. negative; sed si quidem irrita fuit ex eo, quod ante expletum probationis annum emissa sit, sufficiet tempus, quod superest, suppleri, et professionem, eo expleto, denuo edi; si vero alio ex capite e. g. ob defectum aetatis, inhabilitatem personae etc. satis erit, si impedimento sublato, professio prius nulliter facta ratificetur per repetitam illius emissionem. Ita Sanch. *l.* 7. *de matr. D.* 37. *n.* 45. *et seqq.* Pirh. *hic n.* 45. Schamb. *ibid. n.* 25. *Ratio est*, quia fini novitiatus jam plene est fatisfactum, cum novitius jam plene expertus sit austeritates ordinis, et ordo illius mores.

74

Majus dubium est, an casu, quo quis ante professionem emissam ejectus est ex novitiatu, et postea iterum receptus, sufficiat suppleri tempus, quod de novitiatu nondum finito deerat? Verum haec difficultas tolli ope distinctionis potest, an videlicet juste ejectus sit e. g. ob impedimentum inhabilitatis, vel contra injuste. *Si primum*, is qui impedimento sublato, receptus est denuo, novitiatum inchoare de novo debet; quia si impedimentum illud susceptionem praecessit, haec, et subsequens probatio ob ejus incapacitem fuit invalida. Si subsecutum susceptionem est, probationem interrumpit. *Si secundum*, sufficiet continuari annum probationis incoeptum; quia hic per injustam ejectionem interruptus non fuit, modo ipsemet novitius animum perseverandi in religione non deposuerit juxta *reg.* 41. *in* 6. ubi dicitur, *non imputari debere ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum*; Pellizar. *Man. regul. tom.* 1. *tr.* 2. *c.* 1. *q.* 26.

75

Quaeritur 10. utrum novitiatus repeti debeat, quando religiosus ab uno monasterio, in quo professionem edidit, transfertur ad aliud,

ibi mansurus? Resp. iterum distinguendo: vel enim monasterium illud est ejusdem ordinis, et observantiae, vel diversi ordinis, et observantiae. *Si primum*, ad hoc transiens cum superiorum suorum licentia nova probatione opus non habet, sed statim ab ingressu, et transitu suo annumerari professis monasterii illius debet, ita quidem, ut idem omnino locus in capitulo, et choro eidem sit concedendus, qui illi competiisset, si in monasterio illo emisisset professionem, ut cum aliis notat Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 23. *conclus.* 2. Barbos. *in c. licet* 18. *hoc tit. n.* 27. P. Vviest. *hic n.* 32. magnif. P. Schmier. *p.* 1. *de person. eccl. c.* 3. *n.* 138. *Si secundum*, ita transiens, etsi religio, ad quam transit, sit minus stricta, quam illa, a qua transiit, tenetur necessario subire denuo integrum probationis annum, antequam professionem in illa faciat, et si secus factum sit, professio erit invalida; Navar. *l.* 3. *cons.* 49. *de regul. n.* 4. Rodriq. *de regul. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 11. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 14. *q.* 15. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 12. Pirh. *hic n.* 44. Vviest. *n.* 30. et alii ab his *citt.* contra Henriquez.

76

Ratio utriusque partis est; quia tridentinum, ut saepius dictum est, probationis annum requirit, ut novitius religionem, et religio novitium probet: atqui sufficienter facta est haec probatio, quando regularis professus a monasterio, in quo professus est, transit ad aliud monasterium ejusdem ordinis, et observantiae, non vero facta est sufficienter, si transeat ad alium ordinem; quia diversi ordines diversas observantias, et austeritates habent, et saepe contingit, ut aptus ad unam religionem non sit aptus ad aliam. *Neque obstat*, quod in religione, a qua transiit, jam fuerit veteranus; quia non repugnat eum, qui veteranus est in una religione, novitium, et tironem fieri in alia.

§. V.

De obligationibus, et juribus novitiorum.

SUMMARIUM

77

Quaeritur 1. an novitius intra annum probationis libere possit e monasterio exire, et reverti ad saeculum? *Certum est*, hoc ei permissum esse ex justa, et a praelato probata causa.

Difficultas est, an etiam hoc casu possit cessante justa, et a praelato probata causa? Difficultatem facit 1. rescriptum Innocentii III. *c. consulti* 20. Gregorii IX. *c. statuimus* 23. *hoc tit.* et Alexandri IV. *c. non solum* 2. *eod. in* 6. ubi allegati pontifices distinguunt inter eum, qui religionem, et novitiatum ingressus est cum proposito vitam absolute mutandi, et famulandi deinceps Deo sub regulari habitu, et inter eum, qui religionem, et novitiatum ingressus est sine tali proposito, et animo duntaxat experiendi, ut, si sibi placuerit, ordinis disciplinam profiteatur; nam posteriori duntaxat, non autem priori liberam ad seculum redeundi facultatem concedunt: 2. religionis praelatus non potest novitium libere, et nulla rationabili causa suadente, expellere: ergo nec novitius sine hac religionem deserere: 3. levitatis, et inconstantiae indicium est ab incoepta perfectionis via recedere.

78

Sed dicendum, per se loquendo novitium, etiam nulla allegata causa, et non requisita prelati licentia, libere, et licite religionem deserere, et ad saeculum redire posse. Ita Suar. *tom.* 3. *de relig.* *J.* 5. *c.* 11. *num.* 6. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 59. *et l.* 6.

c. 10. *n.* 1. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 10. *n.* 1. et colligitur ex *c. statuimus* 23. *hoc tit. et c. is qui* 1. *eod. in* 6. ubi dicitur eos posse infra annum libere ad pristinum statum redire. *Proceditque hoc* etiam de eo, qui novitiatum ingressus est cum proposito mutandi vitam; nam si ultra propositum non processit, non apparet, unde obligetur ad perseverandum in religione. Addidi autem *per se loquendo;* nam utique culpa non vacat novitius, si ex sequiore aliqua animi affectione v. g. ita, vel odio ad ita recedendum a religione ad saeculum se permoveri permisit; aut si pervidet, casu, quo ad saecularis vitae licentiam, occasiones, et pericula peccandi redeat, se expositurum animam suam salutis periculo.

79

Neque urgent argumenta opposita in contrarium, *Ad* 1. dico textus illos intelligendos esse non de nudo, et simplici proposito, sed de proposito, quod promissione, aut voti religione firmatum sit; quod colligitur ex memoratis textibus; dicit enim ibidem pontifex, novitios ad saeculum intra annum probationis redire posse, nisi evidenter constet, eos vitam *absolute* (h. e. cum promissione, et intentione se obligandi) mutare voluisse. *Ad* 2. negatur paritas; nam praelatus novitium sine causa expellendo ex religione, ageret tum contra officium charitatis debitum novitio sibi subdito, tum etiam proprium praelati: contra officium charitatis quidem, quia sine justa, et rationabili causa privaret eum maximo bono, et salutis periculo ipsum exponeret; contra officium proprium autem, quia vi muneris sui tenetur, quos aptos viderit, retinere, cum istud non ad destructionem, sed edificationem eidem datum sit; *Ad* 3. levitatis non potest argui, qui post aliquanti temporis experimentum eligit repressum a religione, quam ingressus est, non animo absoluto in illa perseverandi, sed probandi solum, retenta sibi libertate omnimoda, ut si displicuerit, deserere eandem possit.

80

Quaeritur 2. quis solvere expensas debeat, quae factae sunt in sustentationem novitii, postea reversi ad saeculum? Resp. Regulariter, et per se loquendo novitius ad refusionem illarum non obligatur: cons. ferre illas monasterium, vel ordo debet, in quo probationis causa versatus fuit. Ita Sylvest. *V. religio* 5. *q.* 8. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 3. *quaest.* 6. Suar. *tom.* 3. *de relig. n.* 5. *c.* 11. *num.* 5. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 10. *numer.* 4. Pirh. *hic num.* 65. Vviest. *num.* 37. et colligitur ex *can. statuimus* 23. *hoc tit. et can. non solum* 2. *eod. in* 6. ubi dicitur, quod novitius nullatenus impediri debeat, quo minus ad saeculum intra annum probationis libere redire possit: atqui libertas haec redeundi multum imminue-

retur, si religionem deserturus refundere deberet fructus in sustentationem ejusdem factos; forte enim solvendo non est, et sic cogeretur manere, donec solvat: ergo etc. *Conf.* ex ratione; quia probatio annua instituta est non tantum in bonum novitii, sed etiam religionis, et si religio ipsum aluit, etiam ipse eidem servivit, vel si morbo impeditus, aut alia causa servire eidem non potuit, per accidens hoc solum est, neque propterea datur religioni jus petendi refusionem, cum plerumque monasteria fundata sint non tantum ad alendos professos, sed etiam novitios.

81

Dixi autem *per se loquendo, et regulariter*; nam excipi debet 1. si ingressus religionem est animo ficto, h. e. sine animo perseverandi, aut cum animo, et proposito absoluto ad saeculum redeundi; quia hoc casu decepit religionem, et causa fuit, ut sumptus faceret non profuturos, ut adeo merito adigatur ad refundendas expensas, saltem si monasterio non praestitit obsequia, quae expensas in se factas adaequent, et alias non fuissent praestita.

Excipitur 2. si novitius alimentorum intuitu monasterio aliquid donavit; nam ejusmodi donationem ratam habet trid. *sess.* 25. *c.* 16. *de regular.* ubi irritas declarat donationes, quae fiunt monasterio ab ingredientibus ante probationem, excipit tamen illas, quae fiunt a novitio, vel novitia intuitu victus, vel vestitus consumpti tempore, quo stat in probatione.

Excipitur 3. si novitius refusionem sumptuum, in sui sustentationem factorum, monasterio promisisset; nam si potest aliquid monasterio pro novitii sustentatione dari, potest etiam de eo dando promissio fieri, modo per hoc, quod novitius promissionem factam non impleverit, non prohibeatur novitiatu egredi; sic enim jam impediretur libertas egressus, quam sartam tectam voluit trident.

82

Quaeritur 3. quae privilegia novitiis competant? Resp. Plura sunt horum privilegia. Nam

1. In favorabilibus comprehenduntur nomine religiosorum: et propterea habendi sunt pro personis vere ecclesiasticis, non minus, ac tales sunt clerici in minoribus constituti; nec enim minus per susceptionem habitus, et inchoationem probationis constituuntur in statu praeparationis ad statum religiosum, ac clerici minores per susceptionem ordinum minorum, aut primae tonsurae constituuntur in via, et praeparatione ad statum sacerdotalem: ergo si propterea clerici in minoribus constituti sunt personae vere ecclesiasticae, ob eandem rationem personae vere ecclesiasticae etiam erunt novitii.

2. Gaudent privilegio canonis, et fori. Sequitur ex priori, et de privilegio canonis expresse statuitur *c. religiosi* 21. §. *quamvis de sent. excom. in* 6.

83

3. Immunes sunt a tributis, et vectigalibus solvendis ex bonis patrimonialibus, sicut aliae personae ecclesiasticae ab iisdem immunes sunt; Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 671. *n.* 2. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 10. *n.* 15. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 4. *num.* 4.

4. Participant indulgentias, aliaque privilegia specialiter concessa religioni; Pal *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 11. *n.* 1. et apud hunc *cit.* habeturque *in compend. privil. societ. Jesu V. indulgentia in fin.* quia jam connumerantur inter membra religionis.

5. A proprio ordinis sui praelato per se, aut per alios absolvi possunt a reservatis; Pal. *l. cit. n.* 2. et habetur *in compend. privil. memorato V. absolutio.*

84

6. Idem praelatus ordinis cum ipsis dispensare potest in votis, in observatione festorum, et jejuniorum, in recitatione horarum canonicarum, ad quas ratione ordinis obligantur; quia dum in probatione existunt, subditi hujusmodi praelatorum sunt.

7. Denique possunt recipere ordines ab episcopo, in cujus dioecesi situm est monasterium suae probationis; Pal. *loc. cit. n.* 7. quia ibi fixisse censetur domicilium suum, quamvis mutato animo, possint inde recedere.

85

Quaeritur 4. an novitius, quamdiu in probatione versatur, obligetur ad observantiam regulae, et praeceptorum datorum a superioribus regularibus? Resp. Etsi honestas, et decentia omnino suadeat, ut etiam ipsi regulas, et praecepta communia religionis serveut, per se tamen, et directe ad eorum observantiam in conscientia non obligantur. Ita Sylvest. *V. religio* 5. *n.* 6. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 2. *q.* 10. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *cap.* 16. *n.* 2. *et* 18. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 10. *n.* 7. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 10. *n.* 5. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 3. *D.* 6. *q.* 11. *n.* 25. P. Vvex. Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *cap.* 5. §. 1. *n.* 51. *et* 52. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. cap.* 3. *n.* 147. Pirh. *hic n.* 69. Vviest. *n.* 40.

86

Quod honestas, et decentia suadeat, patet ex eo, quia alias regula generalis est, *ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam*, *ut c. recolentes* 3. *de stat. monach.* loquitur Alexander III. accedit, quia nisi et ipsi observarent regulas ordinis, non satis probarent religionem, nec religio

ipsos: ex ex transgressionibus repetitis oriretur scandalnm, confusio, et perturbatio magna in ordine. Et hinc fit, ut hujusmodi transgressiones saepe etiam peccaminosae fiant.

87

Quod vero per se, et directe ad harum observantiam non obligentur in conscientia, inde sumitur, quia non apparet, ex quo capite oriatur obligatio haec in novitio, cum votum obedientiae nondum emiserit, et status illorum plus non exigat, quam ut novitium suum religio regere, instruere, corrigere, et delinquentem punire possit, quod fieri potest, etsi novitius ipse ad regulas, et praecepta hujusmodi observanda in conscientia non obligetur. Imo, ut ex praemissis deducit Pal. *l. cit. n.* 7. praelatus regularis novitio suo sub obligatione in conscientia etiam non potest praecipere observantiam regularum, aut alia, quae de consilio, et religionis perfectione sunt, ex ratione, quia non perfectioni observandae, sed probandae se novitius tradidit.

88

Quaeritur 5. quam jurisdictionem praelatus regularis in novitios suos habeat? Resp. distinguendo inter praelatos ordinum exemptorum, et non exemptorum. Quantum *posteriores* habeant, desumendum est ex concessione episcopi, et cujusque ordinis statutis, ac consuetudine, ut notat Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 4. *n.* 4. *in fin.* *priores*, uti in professos, ita etiam in novitios jurisdictionem quasi episcopalem in foro tam interno, quam externo exercent, eo quod novitius ipsemet, quando habitum suscepit, aut novitiatum est auspicatus, jurisdictionem illorum, approbante ecclesia, in se prorogaverit; Farin. *prax. crim. q.* 6. *n.* 46. Sanch. *l.* 6. *c.* 10. *n.* 10. Laym. *de elect. et potest. praelat. q.* 227. *resp.* 2. Barb. *de off. episc. alleg.* 12. *n.* 37. Sperell. *for. eccl. p.* 1. *decis.* 15. *n.* 14. *et seq.* Engl. *de privil. monast. priv.* 48. *n.* 3. Pirh. *hic n.* 69. Vvex. Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 53. clariss. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. c.* 3. *n.* 148.

89

Atque hinc 1. potest iis praecipere etiam sub censuris, si necesse sit, quae parochus, vel episcopus possunt suis subditis praecipere; quia respectu novitii, durante eo statu, proprii parochi, et episcopi curam sustinet: et tenebitur sic praecipienti praelato suo novitius obedire, etiam sub peccato, si materia exigat, quo peccato violabit non quidem obedientiae votum, quo caret, sed jurisdictionem ecclesiasticam per summum pont. praelatis concessam etiam versus novitios; Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 10. *n.* 8. Barb. *alleg.* 12. *cit. n.* 37. Vvex. *l. cit.* et alii apud istos. 2. potest illos ob delicta

commissa punire; nam ad hoc tacite saltem novitius sese obligat, ut quemadmodum ipse a religione debet tantisper doceri, dirigi, et sustentari, sic ipse velit a religione, quamdiu in ea perseveravit, convenientem correctionem admittere, et illi non resistere; Sanch. Pirh. Vvex. *l. cit.* 3. potest etiam respectu novitiorum suorum aliquos casus in foro conscientiae reservare sibi, quamvis alias reservati plerumque ad novitios se non extendant, nisi constet, quod ad eos etiam extendi reservationem superiores velint; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *cap.* 4. *n.* 4. *coroll.* 4. cujus, et praecedentium omnium ratio est; quia praelati regulares exempti id respectu subditorum suorum possunt, quod possunt episcopi respectu suorum dioecesanorum: atqui respectu horum praedicta omnia potest episcopus: ergo et praelatus exemptus respectu subditorum suorum: tales autem sunt etiam novitii: ergo etc.

90

Quaeritur 6. an novitius, durante anno probationis, retinere possit beneficium ecclesiasticum, an vero illud in ipso ingressu vacet, ita, ut statim alteri conferri possit? Resp. non vacare; sed retinere illud novitius potest usque ad professionem, ita tamen, ut constituendus sit vicarius, qui beneficio deserviat in officiis divinis, et cura animarum si curatum illud sit, assignata illi de proventibus beneficii congrua portione, prout statuitur *c. beneficium* 4. *h. tit. in* 6. estque hoc verum, etsi vel propter regulam ordinis, vel propter aetatis defectum, vel ob aliam justam causam ultra annum prorogetur probatio, ut cum aliis notat Sanchez *l.* 7. *mor. cap.* 4. *n.* 6. *Ratio est*, quia toto probationis tempore jus voluit novitio liberum esse egressum: atqui non parum libertas haec minueretur, si novitius videre deberet beneficium suum conferri alteri: ergo etc.

91

Ex quo sequitur in societate Jesu beneficia novitiorum ejusdem non vacare, durante toto probationis biennio: imo etiam hoc exacto, et emissis votis simplicibus, adhuc retineri beneficium ab ejus religioso potest usque ad professionem, aut vota coadjutorum formatorum, ut declaratum est in *congreg. gen.* 1. *can.* 1. et ratio patet; quia eo usque est proprietatis, et quasi proprietatis capax. *Excipitur*, nisi ante renuntiaverit; solet autem hujusmodi renuntiatio beneficiorum fieri in societate, finito probationis biennio, antequam edantur vota simplicia, prout statutum est in *congreg. gen.* 5. *can.* 5.

92

Sequitur 2. si beneficia novitiorum sive societatis, sive aliarum religionum, durante anno, vel tempore novitiatus, aliis con-

ferantur, collationem fore irritam; quia est collatio beneficii non vacantis. Estque hoc verum, etiamsi in fundatione beneficii expressum sit, ut si capellanus, vel beneficiarius per certum tempus absit, ipsum beneficium vacet; nam id intelligendum est conformiter juri, si nempe absit ob aliam causam, quam ob religionis ingressum; Sanch. *l. cit. n.* 4. neque confirmabitur hujusmodi collatio per secutam professionem; quia cum initio invalida fuerit, tractu temporis convalescere nequit, sed nova collatione est opus; Sanch. *n.*8.

93

Sequitur 3. hujusmodi novitium, si beneficium administret per vicarium, etiam lucrari fructus grossos ejusdem: qui proinde casu, quo exierit ex religione, dempta portione, quae constituta est ejusdem vicario, restituendi eidem sunt. Si vero perseveraverit, et professionem ediderit, in illis succedet monasterium, si successionis sit capax, sicut succedit in aliis bonis professi, nisi hic ante professionem de illis aliter disposuerit; Sanchez *n.* 19.

94

Quaeritur 7. an novitius etiam retineat jus eligendi episcopum, vel alium praelatum, annexum ipsius beneficio, canonicatui, aut dignitati? Resp. affirmative; quia electio inter fructus beneficii computatur: ex quo sequitur, si is velit interesse electioni, eum excludi non posse; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 16. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 4. *n.* 11. Pirh. *hic n.* 75.

95

An vero casu, quo vacante episcopatu, vel praelatura, instituitur electio novi episcopi, vel praelati, necessario ad hanc vocandus sit, dubitari potest. Ego cum gloss. *in c.* 4. *V. conferendum fin. hoc tit. in* 6. Joan. Andr. *ibid. n.* 2. Sylv. *V. religio* 5. *n.* 11. Sanch. *l. cit. n.* 10. *et* 12. et aliis apud istos, respondeo distinguendo: vel enim jure collegii, cujus pars est, electio ad ipsum pertinet, vel jure speciali, seu singulari ratione beneficii, vel dignitate sua. *Si primum*, non est necessario vocandus ad electionem; est vocandus, *si secundum* contingat. Ratio disparitatis est, quia priore casu per ipsum collegium sine novitio commode fieri electio potest; non item posteriore, quando jure speciali, aut personali eidem competit.

§. VI.

De renuntiationibus bonorum, quae a novitiis fieri solent.

SUMMARIUM

96 *An, et quando novitius renuntiare bonis, et juribus suis possit?*
97 98 *Quid de hoc statutum in societate Jesu?*
99 100 101 *Quaenam renuntiationes, contractus, et pacta per trid. decretum sint irritata?*
102 103 104 *Quid requiratur, ut valide fieri renuntiatio a novitio possit?*
105 106 107 *Quando fieri illa possit, casu, quo professio ex aliqua causa justa differtur?*
108 109 110 *Vel ex dispensatione apostolica emittitur ante elapsum in integrum probationis annum?*
111 112 *An bimestre a trid. pro renuntiatione facienda concessum sit computandum de momento ad momentum?*
113 *An effectum renuntiatio habeat, si professio hanc secuta sit irrita?*
114 *An convalescat, si invalide facta professio ratificetur?*
115 116 117 118 *An corruat, si renuntians moriatur ante professionem?*
119 120 *An revocari possit a novitio, volente perseverare in religione?*
121 *An bona sic cessa ante professionem possint tradi cessionario?*
122 123 *Et si tradantur, an iste acquirat illorum dominium, vel saltem possessionem?*
124 125 126 *An decreto conciliari subjacet etiam renuntiatio beneficii?*
127 128 129 130 131 *Et renuntiationes aliae factae ante ingressum novitii religionem?*
132 133 134 *Vel post ingressum quidem, sed ante susceptionem habitus.*
135 *Quid dicendum de renuntiationibus, quae fiunt in societate Jesu?*
136 *Rationes dubitandi.*
137 *Deciditur eas renuntiationes esse absolutas, et irrevocabiles.*
138 *Confirmatur triplici argumento.*
139 *Si tamen factae sint juxta constitutiones societatis.*
140 *Et hoc verum est etiam de iis, quae secundum dictas constitutiones fiunt post primum probationis annum.*
141 *Unde renuntianti postea dimisso ex renuntiatis per se nihil debetur.*
142 *Respondetur ad argumenta contraria.*
143 144 145 *Quas renunciationes, et quos renuntiantes teneat decretum conciliare?*
146 *Utrum renunciationes, factae ante ingressum, subjaceant solemnitatibus juris statutarii, vel communis?*
147 *Deciditur negativa.*
148 *Respondetur ad opposita.*

96

Quaeritur 1. an, et quando novitius renuntiare bonis, et juribus suis possit? Resp. Antiquo jure renuntiare poterat bonis, et juribus suis non tantum ante, sed etiam post ingressum suum in religionem, durante toto probationis tempore; *arg. l. in re mandata* 21. *C. mandati.* At novissimo trid. *sess.* 25. *c.* 16. *de regular.* statutum est, ut imposterum *nulla renunciatio, aut obligatio, etiam cum juramento, et in favorem cujuscumque causae piae valeat, nisi cum licentia episcopi, vel ejus vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem:* et additur, etiam sic factam renunciationem *non sortituram effectum suum, nisi secuta professione.*

97

Excipitur societas Jesu; nam hujus novitii quocunque tempore novitiatus, et absque licentia ordinarii bonis suis cedere possunt, ut aliis *cit.* notat Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 18. *n.* 1. Fagn. *in c. statuimus h. tit. n.* 39. Donat. *tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 7. *q.* 19. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 56. *n.* 6. Vvex. Ariadn. *part.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 86. et expresse habetur in trid. *sess. et c. cit.* quod memoratam societatem ab observatione hujus decreti voluit esse exemptum.

98

Et procedit exceptio, etiamsi novitius societatis renunciationem hanc suam non in pia opera, ut praescribit societas, sed in consanguineos, vel extraneos non egentes, aut alia opera profana faciat, ut advertit Pal. *l. cit.* et ratio est, quia concilium *l. alleg.* protestatur, *se non intendere aliquid innovare, aut prohibere, quin religio clericorum societatis Jesu juxta pium eorum institutum, a sancta sede apostolica approbatum, domino, et ejus ecclesiae inservire possint*: atqui constitutiones societatis renunciationem bonorum in causas pias faciendam quidem praescribunt, aliter factam tamen non irritant, sed potius validam esse supponunt, maxime si facta fuerit ante ingressum in societatem: ergo etc.

99

Quaeritur 2. quaenam renunciationes, contractus, et pacta hoc trid. decreto sint irritata? Resp. Irritantur solum illi contractus, et pacta, quibus bona, et jura novitii notabiliter minuuntur; ea autem, quibus illa non minuuntur, etiamnum valent. *Ratio* sumitur ex fine trid. quem hoc suo decreto intendit; volebat enim per hoc suum decretum sartam tectam servare novitii libertatem revertendi ad saeculum: haec autem multum minuitur per renuntiationes, pacta, et contractus, quibus bona, et jura novitiorum notabiliter minuuntur; non minuitur per contractus, et pacta, quibus illa notabiliter non minuuntur: ergo etc.

100

Ex quo sequitur, validas esse 1. donationes, et eleemosynas a novitio pauperibus, locis piis, et ipsi etiam monasterio factas, si modicae illae sint, et moderatae, spectata novitii substantia; quia parum pro nihilo reputatur, neque merito ab egressu ex religione retinere potest; Barb. *de offic. episcop. alleg.* 99. *n.* 26. *et seq.* Valent contractus emptionis, venditionis, locationis, conductionis, permutationis societatis, et alii similes, quibus non minus recipitur, quam datur, et non minor spes lucri, quam damni est; quia per eos jura et bona novitii non notabiliter minuuntur; Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 33. 3. valent testamenta, codicilli, et mortis causa donationes; quia libere revocari possunt; Pirh. *hic n.* 79.

101

Contra invalidae sunt 1. donationes notabilis quantitatis inter vivos, et irrevocabiliter factae. 2. renuntiationes officiorum publicorum, et beneficiorum ecclesiasticorum. 3. mutuum, quo rei mutatae dominium, et usque ad notabilem tempus transfertur in monasterium. 4. fidejussiones, remissiones, et liberationes v. g. qua tutor, vel curator a ratiociniis reddendis deobligatur. 5. contractus omnes lucrativi, et illi etiam ex onerosis, in quibus non tantum recipitur, quantum datum est. Quorum omnium ratio est, quia per hujusmodi renuntiationes, pacta, et cessiones impeditur libertas egressus ex religione.

102

Quaeritur 3. quid requiratur, ut renuntiatio valide fieri a novitio possit? Resp. 1. requiritur, ut non fiat ante ultimum bimestre probationis, ut patet ex trid. *c.* 16. *cit.* Estque hoc verum, in quacunque aetate sit novitius; nam si renunciationem ante ultimum bimestre, et sine licentia episcopi, vel ejus vicarii generalis fecerit, renuntiatio est invalida, ut contra Menoch. *de arbitr. ca.* 436. *n.* 8. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5 *n.* 7. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 5. Sperell. *decis.* 16. *n.* 48. Barbos. *alleg.* 99. *n.* 18. Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 7. *q.* 6. *n.* 9. Vvex. Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 62. Pirh. *hic n.* 82. Vviest. *n.* 59. ceteri alicujus nominis DD. plerique, est delaratum a *congr. card. concil. interp.* teste Barb. et Donat. *l. cit. Ratio est*, quia *cit.* trid. decreto renuntiationes omnes ante ultimum bimestre factae annullantur generaliter, non distinguendo inter novitios, et eorum aetatem, ut adeo locus sit regulae *can. si romanorum* 1. *dist.* 19. *et can. consuluisti* 20. *caus.* 2. *q.* 4.

103

2. Renunciatio haec fieri debet cum licentia episcopi, vel alterius, qui jurisdictionem quasi episcopalem habet in clerum, et populum. Estque licentia haec necessaria etiam exemptis, ut colligitur ex generalitate textus, non distinguentis inter exemptos, et non exemptos. *Ratio* hanc requirendi fuit, ut excludantur fraudes, metus, et preces importunae, quibus induci posset novitius ad relinquenda bona sua monasterio; licentia enim judicis tollit praesumptionem fraudis, ac doli; *l. fin. ff. quod met. caus. Excipitur*, ubi per consuetudinem contrariam huic trid. decreto est derogatum; est enim lex positiva, adversus quam consuetudo contraria potest praevalere, et si consuetudine de facto in aliquibus religionibus inductum esset, ut licentia episcopi, aut vicarii ejus non petatur, testatur Rodriq. *p. 2. summ. c. 7. de donat. n. 1. in fin.* Vega *tom. 2. summ. c. 50. cas.* 3. Lezan. *tom. 1. summ. c. 24. de novit. n. 34. in fin.* Donat. *tom. 2. p. 2. tr. 7. q.* 13. Bordon. *de profess. relig. c.* 13. *q.* 12. Vvex. Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 64. Pirh. *hic n.* 88. Vviest. *n.* 69.

104

3. Licentia ista debet esse obtenta; neque enim sufficit, si sit petita tantum; Sanch. *c.* 5 *cit. n.* 77. Ratio est, quia trid. dicit *cum licentia*; non autem dicitur cum licentia fieri, quando petita solum est, et non obtenta: et hinc, quando sufficit petita, id exprimi solet, ut fit *c. licet* 18. *h. tit.* non tamen necessario debet dari in scriptis; quia trid. nullam scripturae mentionem facit.

4. Debet praecedere renuntiationem; quia requiritur ad valorem actus; Sanch. *n.* 78. ubi notat, casu, quo illa fieret sub conditione, *si eam episcopus postea approbet*, suffecturum, si approbatio ex post facto superveniat.

5. Perinde est, sive expressa, sive tacita sit, quae habetur ex ratihabitione, modo ista de praesenti detur; nam ratihabitio de futuro non sufficit, cum requiratur ad valorem actus; Sanch. *n.* 79.

105

Quaeritur 4. quando fieri renuntiatio possit casu, quo professio ex causa aliqua justa differtur? Videtur non posse fieri bimestri ultimo probationis; quia trid. voluit, ut renuntiationes omnes essent invalidae, quae fiunt ante duos menses ultimos proxime praecedentes professionem. Atqui hoc casu plus, quam duobus mensibus ante professionem fieret renuntiatio: ergo etc.

106

Sed dicendum, valide hoc casu fieri renuntiationem quocunque tempore currente inter mensem undecimum annuae probationis usque

ad professionem, licet ista vel ob defectum aetatis, vel ex alia justa causa differatur. Ita Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 82. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 99. *n.* 11. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 9. Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tract* 7. *q.* 10. *n.* 1. Lug. *in respons. mos. l.* 3. *dub.* 16. *n.* 5. Vvex Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 62. Viucent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 377. *n.* 11. Pirh. *hic n.* 89. Vviest. *n.* 64. et sic declaratum est a *s. congreg. card.* teste Barb. Pal. Donat. Petra *cit.*

107

Ratio est, quia talis renuntiatio adhuc conformis est tempori, quo trid. indulsit eam fieri, et simul fini, propter quem irritavit antea factas: *tempori* quidem; quia dictum trid. decretum intelligendum est de duobus mensibus, non illis, qui actu professionem immediate praecedunt, sed iis, post quos professio de jure statim deberet emitti, ut notant DD. *cit. fini* autem, et intentioni concilii: quia istud hoc suo decreto intendebat cavere, ne novitii temere, et inconsulte bonis suis renunciarent, sed ut hoc facerent, postquam religionis difficultates jam sufficienter experti sunt: quod utique supponitur factum, quando jam decem integris mensibus steterunt in probatione: ergo etc.

Ex quo corruit ratio dubitandi allata in contrarium.

108

Quaeritur 5. utrum renuntiatio valide fieri a novitio possit ultimo bimestri ante professionem, quando ista ex dispensatione pontificia emittitur ante elapsum integrum probationis annum, e. g. sexto, vel octavo mense? Negant Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 83. Barbos. *alleg.* 99. *n.* 11. *hic n.* 89. qui proinde existimant, hoc casu novitium bonis suis valide renuntiare non posse, nisi eodem, et praecedenti die ante professionem. *Rationem dant*; quia cum dispensatio sit strictae interpretationis, explicari eo modo debet, quo minimum derogetur tridentino; derogatur autem minimo, quo fieri potest, modo, si dicatur, quod fieri eo casu debeat die, vel pridie, quo fit professio: ergo etc. *Conf.* quia dispensatio in tempore probationis, et dispensatio in tempore faciendae renuntiationis sunt a se invicem separabiles, nec una infert alteram: ergo ab illa ad istam non debet fieri extensio.

109

Sed probabilius tenenda affirmativa, quam etiam defendit Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 9. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *resol.* 23. Passerin. *de stat. hom. tom.* 3. *q.* 189. *inspect.* 4. *n.* 167. Vviest. *hic n.* 65. Ratio est, quia pontifex dispensando in tempore probationis non censetur velle adimere, aut insolito modo restringere, sed potius velle

retrahere facultatem ante competentem novitio, modo ista cum priore sit compatibilis; *arg. reg. quod ob gratiam* 61. *in* 6. atqui ante dispensationem in tempore probationis pro facienda renuntiatione competebat novitio bimestre, et facultas ista cum dispensatione in tempore probationis est compatibilis; ergo facta dispensatione circa tempus probationis, hoc ipso censetur retracta potestas renuntiandi intra bimestre.

110

Ex quo cadit argumentum contrarium: nec enim ex vi dispensationis bimestre ad renunciationem hoc casu competit, sed ex benigna interpretatione voluntatis papae, nolentis dispensatione sua novitio tollere facultatem alias jure communi concessam. *Ad conf.* dicendum, hoc casu dispensationem non extendi, sed tantum retrotrahi facultatem renuntiandi concessam, ne omnino auferatur, aut nimium restringatur.

111

Quaeritur 6. quomodo dictum tempus duorum mensium sit computandum, an de momento ad momentum, an solum moraliter, ita, ut potius intret epikia, et breve tempus non sit considerabile? Videtur computandum solum moraliter, ita, ut licet renuntiatio a novitio fiat ante bimestre probationis ultimum, si pauci dies intersint, defectus temporis renunciationem non vitiet; quia parum pro nihilo reputatur, et fieri in continenti dicitur, quod fit intra breve tempus, quale aliqui dicunt, si fiat intra triginta dies, alii, si intra tres, alii remittunt arbitrio judicis; Capyc. Latr. *decis.* 29. *n.* 4. *et seqq.* Zecch. *de republ. eccl. tit. de regul. c.* 3. *n.* 14. *limit.* 8. Zerola *prax. episc. p.* 1. *V. monachi in fin.* Capon. *de pact. et stipulat. c.* 60. *n.* 43. Bottiglier *de success. ab intest. theor.* 64. *cap.* 2. *n.* 20. apud Vincent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 376. *n.* 7.

112

Sed dicendum tempus hoc bimestre computandum de momento ad momentum, et secundum quod mensis occurrit in calendario. Ita Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 81. Barbos. *ad concil. trid. sess.* 25. *c.* 16. *n.* 36. Tambur. *de jur. abb. tom.* 3. *D.* 6. *q.* 10. *n.* 10. Petra *l. cit.* estque his testibus decisum a *s. congreg. quæ sub die* 21. *jan.* 1627. statuit, invalidam esse renunciationem, a moniali factam per diem ante tempus praefixum a concilio. *Ratio est*, quia quoties tempus datum est a lege pro forma actus, computari de momento ad momentum debet, ut DD. *cit.* cum communi caeterorum monent. Atqui verba concilii important formam, et substantiam actus, ibi *nulla renuntiatio antea facta valeat*: ergo etc. *Ex quo sequitur*, nisi omnino expletum sit tempus decem mensium, secluso casu dispensatio-

6 *

nis juxta dicta *n.* 109. renunciationem fore invalidam : et patet ratio ; quia forma etiam in minimo non servata, actus corruit, cum deficiat anima informativa ipsius actus, *conf.* a paritate cum professione, quae invalide emittitur, si vel minimum quid desit de aetate, vel anno probationis per ss. canones requisito, ut dictum *n.* 65. et dicetur amplius *infra n.* 171.

Ex quo cadit ratio dubitandi allata.

113

Quaeritur 7. an effectum habeat renuntiatio, vel donatio, si quidem illa sit facta juxta formam trid. sed professio hac secuta ob aetatis, vel alium defectum sit irrita? Resp. negative. Ita Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 55. Barbos. *jur eccl. l.* 1. *c.* 42. *n.* 238. Donat. *tom.* 3. *p.* 2. *tr.* 7. *q.* 21. Pirh. *hic n.* 91. *vers. respondeo* 2. Vvex. Ariadn. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 65. et alii ab his *cit.* estque ita decisum a *card.* teste Riccio *part.* 4. *decis.* 146. *Ratio est*, quia concilium exigit, ut sequatur professio ; verba autem intelligi cum effectu debent, adeoque ut sequatur professio valide ; nam actu invalidum fieri perinde est, acsi omnino fieret. *Conf.* quia concilium voluit consulere libertati novitiorum ad egrediendum. Atqui quando professio est irrita, profitens vere adhuc novitius est, et licite potest egredi. Ergo etiam huic esse consultum voluit : non fuisset autem libertati ejusdem consultum, si donatio, aut renuntiatio ab ipso facta haberet effectum, quia jam retraeretur ab egressu metu perdendi, quae ita donavit, vel quibus renuntiavit : ergo etc. *Proceditque hoc*, etsi sciens professionem suam esse nullam donasset, vel renuntiasset, ut notat Sanch. *l. cit.* ubi dat rationem ; quia adhuc praeponderat libertas egressus novitii, cui tridentinum consultum voluit, quacunque ex causa professio foret irrita.

114

Dubium est, an si postea professio, quae invalide emissa fuit, ratificetur, etiam ratificata censeatur renuntiatio? Ad quod dubium respondendum est cum distinctione inter causas, ob quas irrita est professio ; nam si irrita sit ex defectu legitimae aetatis, ratificata professione, non censetur hoc ipso ratificata etiam renuntiatio, ut *l. cit. n.* 56. notat Sanchez, et dat rationem, quia eo casu etiam renuntiatio fuit irrita, cons. superventu legitimae aetatis, aut professionis validae non potest convalescere. At si professio irrita sit alio ex capite v. g. quia emissa est anno probationis nondum exacto, vel quia extorta metu est etc. ratificata censebitur etiam renuntiatio, si postea ratificetur professio, ut idem Sanch. *l. cit.* Barbos. *n.* 239. et alii docent ; quia etsi eo casu professio fuerit irrita, renuntiatio tamen mansit valida, et ut firma fieret, tantum opus ha-

bebat, ut sequeretur alia professio valida, quod fit, si prius invalida ratificetur.

115

Quaeritur 8. an donatio, aut alia renuntiatio, facta secundum formam, a trid. praescriptam, corruat, si novitius, qui renuntiavit, vel donavit, moriatur ante professionem? Negat Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 16. *n.* 11. Paul. Fusc. *de visit. episc. l.* 2. *c.* 15. Engl. *hic n.* 39. et videtur hoc posse probari 1. quia ubi cessat omnino causa, et ratio legis, ibi cessat etiam dispositio legis; *arg. c. cum cessante* 60. *de appellat.* atqui causa irritandi donationes, et renuntiationes ejusmodi, non secuta professione factas, ea dumtaxat erat, ne minueretur libertas egrediendi, quae ratio in casu praesenti cessat: ergo etc. 2. ad effectum talis dispositionis sufficit, si conditio requisita professionis secuturae, tanquam mortis civilis, impleatur per aliquid aequipollens: atqui mors naturalis vel maxime est aequipollens: ergo sufficienter implebitur per mortem naturalem.

116

Sed verius est, eo casu renuntiationem corruere. Ita Rodriq. *to.* 2. *regul. q.* 47. *art.* 12. Sanch. *l.* 7. *moral. c.* 5. *n.* 49. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 10. *dict.* 7. Donat. *prax. regul. to.* 2. *p.* 2. *tr.* 7. *q.* 24. Tambur. *de jur. Abb. to.* 3. *D.* 6. *q.* 10. *n.* 15. Barb. *l.* 1. *jur. eccl. c.* 42. *n.* 178. Fagn. *in c. statuimus h. t. n.* 37. *et* 38. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 13. Bordon. *de prof. relig. cap.* 13. *q.* 23. Vvex Ariadn. *part.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 67. *et seq.* Pirh. *hic n.* 91. Vvies. *n.* 66. et declaratum est a *card.* teste Passarello apud Donat. *l. cit. Ratio est*, quia trid. loco saepius allegata ait, *alias* renuntiationem *non sortituram effectum, nisi secuta professione:* quae verba cum generalia sint, generaliter, et de omni casu intelligi debent, quo non sequitur professio. Imo ipse novitius ex dispositione tridentini, non aliter donasse, aut renuntiasse censetur, quam sub conditione, *si sequatur professio*: igitur si haec non sequatur, sed mors illam praeveniat, donatio, vel renuntiatio ejusdem corruet.

117

Ex quo sequitur, quod novitius, non obstante donatione, vel renuntiatione, a se juxta formam trid. facta, de bonis suis testari, et mortis causa disponere possit, prout voluerit, et si factam a se renuntiationem ratificare nolit, nec aliam dispositionem facere bona ejusdem deferantur ad haeredes ab intestato. *Ratio est*, quia per hoc suum decretum s. synodus non tantum voluit salvam conservare novitio libertatem egrediendi, sed etiam tueri liberam facultatem disponendi causa mortis de bonis suis pro suo arbitrio, ut cum aliis advertit P. Vvex *l. cit. n.* 68.

118

Ex quo corruit *argumentum* 1. adversae sententiae. *Ad* 2. mors naturalis in hoc casu non aequipollet morti civili, quae contingit per professionem; quia posterior, si sequatur, tollere debet valorem omni alteri dispositioni, quae post legitime factam renuntiationem sequitur, ut mox dicemus: hunc autem tollere non debet mors naturalis, cum, ut dictum, tridentinum voluerit, facultatum disponendi causa mortis etiam post renuntiationem, novitio manere illaesam.

119

Quaeritur 9. an renuntiatio bonorum, vel donatio, ultimo bimestri facta, ante professionem revocari a novitio possit, si hic velit perseverare in religione? *Ratio dubitandi est* quia donatio ista, et renuntiatio ex mente tridentini est solum conditionata, a futura professione, cjusque valore pendens: atqui conditionata obligatio ante impletam conditionem non stringit: ergo etc.

120

Sed dicendum, verius non posse revocari amplius, nisi donans, vel renuntians sibi reservarit jus revocandi. Ita Sanc. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 58. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 12. Pirh. *hic n.* 92. Vvies. *n.* 62. Ratio est 1. quia non est credibile, quod tridentinum ad obligationem adeo levem, et infirmam, qualis est, quae ad obligati libitum revocari potest, requisiverit circumstantias adeo graves, videlicet licentiam episcopi, et bimestre probationis ultimum. 2. si revocari renuntiatio, ultimo bimestri facta posset libere a novitio, etiam perseverare volente, non esset ratio, cur non ejusmodi renuntiatio fieri etiam ante ultimum bimestre possit, cum sic renuntians revocando renuntiationem a se factam facillime recuperare bona sua possit, et sic non minuatur libertas egressus ex religione 3. nec aliae donationes conditionales, pendente conditione, revocari libere possunt, sed operantur obligationem exspectandi eventum conditionis, ut pluribus aliis *cit.* observat Sanch. *dict. loc.* ergo et renuntiatio novitii talem effectum, et obligationem operabitur in novitio.

Ex quo labitur ratio dubitandi allata in oppositum.

121

Quaeritur 10. an facta hac renuntiatione, seu donatione bonorum in favorem monasterii, vel alterius resignatarii, aut donatarii res ita cessae, vel donatae huic tradi ante novitii professionem possint, vel debeant? *Certum est*, non posse ita tradi ut dominium illarum resignatario, vel donatario acquiratur irrevocabiliter; quia tridentinum voluit, ut ejusmodi renuntiatio, seu donatio non sortiretur effectum suum, quousque sequatur professio; sortiretur autem, si dominium rerum cessarum, vel donatarum acquireretur cessionario, vel donatario irrevocabiliter: ergo etc.

122

Dubium est, an ita tradi monasterio a novitio res cessae, vel donatae possint, ut vel acquiratur ei tantum dominium revocabile, vel sola possessio? *De primo dubii membro* non adeo magna est difficultas: nam negativa sequitur ex argumento modo allato; jam enim ante professionem renuntiatio sortiretur effectum, si transferretur dominium, etiam revocabile, ut notat Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *num.* 13.

123

Major difficultas est de *secundo*. Negat Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 53. ea motus ratione; quia tridentinum prohibet, irritat, et annullat donationes ex bonis novitii factas, ne hac occasione ob difficultatem recuperandi donata minus liber redderetur eidem egressus ex religione: atqui hanc difficultatem pateretur novitius, si facta renuntiatione, quamvis retento dominio, bona ejusdem traderentur monasterio, et ab hoc occuparentur: ergo etc.

124

Sed probabilior videtur affirmativa, quam etiam defendit Pal. *l. cit. n.* 15. et colligitur ex ipso trid. *c.* 16. *cit.* ubi praecipit, *ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quae sua erant*, quae verba supponunt posse monasterio aliqua tradi: eaque non tantum, quae levioris momenti sunt; nam haec, ut *n.* 100. *supra* dictum est, libere donata sunt.

Ad argumentum contrarium si hujusmodi traditio fieret, fieret post renuntiationem, cons. proxime ante professionem, vel desertionem religionis, quo casu nulla potest esse moralis difficultas recuperandi bona cessa, vel donata monasterio nari possunt, etiam ante bimestre probationis ultimum: ergo etc.

Quaeritur 11. quid observandum in renuntiatione beneficii, quod in saeculo habuit novitius? In duas extreme oppositas sententias DD. abeunt; Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 9. *n.* 12. *et seq.* Pal. *tr.* 13. *D.* 6. *p.* 2. §. 3. *n.* 15. Barb. *de offic. alleg.* 99. *n.* 19. Murga *de benef. q.* 3. *n.* 1062. Antonel. *de regim. eccl. l.* 7. *c.* 8. *n.* 6. Corrad. *prax. dispens. apostol. l.* 6. *c.* 2. *n.* 12. putant in hac non observandas necessario solemnitates a conc. trid *loc. saepius cit.* requisitas, sed eam etiam sine his factam validam esse, neque regressum ad beneficium ita resignatum concedi renuntianti, quamvis non sequatur professio. *Fundamentum* illorum est, quia renuntiatio beneficii debet esse absoluta, stabilis, et non temporalis, seu conditionalis, pendens a futura conditione, talis autem non esset, si comprehenderetur in decreto conciliari *cit.* juxta quod renuntiatio novitii valida pendet a subsequente conditione professionis: ergo etc. *Confirmant* hanc suam

opinionem anthoritate s. Pii V. qui cum s. congregatio concilii ad dubium, *an dictum c. 16. comprehendat etiam resignationem beneficii?* respondisset, *comprehendere*, ad hanc decisionem sibi relatam dixit, *se credere dictum c. 16. non procedere in resignatione beneficiorum.*

125

Contra Paris. *de resign. l.* 3. *q.* 13. *n.* 5. Riccius *in prax. p.* 3. *resol.* 365. *n.* 3. Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 5. *c.* 16. *n.* 12. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 18. Laym. *l.* 3. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 6. Lezan. *in sum. V. novitii n.* 31. Ventrigl. *prax. p.* 1. *annot.* 46. §. 11. *n.* 8. Tamb. *de jur. abb. to.* 3. *D.* 3. *q.* 10. Donat. *to.* 2. *p.* 2. *tr.* 7. *q.* 17. *et seq.* Vvex Ariad. *p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 72. Vinc. Petra *to.* 3. *comment. fol.* 379. *n.* 20. et hoc teste communior DD. judicat etiam renuntiationem beneficii a novitio factam comprehendi conciliari decreto, ac proinde factam sine solemnitatibus ibi praescriptis esse nullam, et resignantem, si professio non sequatur, reintegrandum. Afferunt pro se complures decisiones rotae, praesertim *in ferrariensi canonicatus* 1. *april.* 1697. *et* 10. *jan.* 1698. *et* 5. *mart. ejusdem anni coram Pio, et in secunda instantia* 3. *april.* 1699. *coram eminentissimo della Tremoille, et in tertia instantia* 11. *decemb.* 1699. *coram D. Scotto*, ubi hanc sententiam sacra rota amplexa est. 2. authoritatem *s. congr. conc.* cujus complures resolutiones affert Riccius *l. cit.* et Fagn. *in c. statuimus h. t. n.* 19. additque Petra *l. cit. fol.* 380. *n.* 22. dictam *congreg.* semper fuisse in eo sensu. 3. ipsum decretum s. synodi, ubi utitur verbis generalibus, *nulla quoque renuntiatio . . valeat*: igitur non tantum renuntiationem bonorum temporalium: sed etiam beneficii ecclesiastici comprehendet, praesertim cum etiam in hoc finis trid. urgeat, ut sc. salva maneat libertas egrediendi, quae non parum restringeretur, si beneficium suum collatum alteri videre deberet, ex quo tamen fortasse unice sustentationem habuit.

126

Ad fundamentum adversae sententiae respondeo renuntiationem beneficii debere esse absolutam, ut non possit pendere a conditione mere arbitraria, licet pendere possit a conditione, quae secundum jus inest: et talis est conditio, *si renuntians religionem fuerit professus*; inest enim renuntiationi a novitio factae ex dispositione concilii trid. *Ad conf.* S. Pius V. solum dubitavit, non vero damnavit S. congr. sententiam; alias istam illa non pergeret sustinere.

127

Quaeritur 12. an dispositioni conciliari subjaceant, et cons. irritae sint etiam donationes, et renuntiationes, factae ante ingressum novitii in religionem? *Certum est*, non esse irritas, si factae

sint alio, quam ingressus istius intuitu; quia eodem modo fuissent factae, etsi donans, vel renuntians religionem non fuisset ingressus: cons. non obstant libertati egressus, quam solam sartam tectam hoc suo decreto voluit tridentinum; Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 2. Caevall. *opin. comm. contr. comm. q.* 806. *num.* 14. Capyc. Latr. *l.* 1. *dec.* 31. *n.* 2. Vincent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 380. *num.* 24.

128

Controversia est, si hujusmodi donationes, et renuntiationes a candidato religionis fiant intuitu ingressus, aut facta ejus mentione? *Affirmativam* defendunt Navarr. *cons.* 81. *de regul.* Flamin. *l.* 3. *de renunt. q.* 13. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 139. *n.* 13. Less. *l.* 2. *c.* 41. *n.* 40. Gaspar. Lechner. *dissert. theol. de renunt. success. edit. Ingelstadii* 1623. *n.* 112. et satis clare eidem adhaeret Engl. *hic n.* 29. *Fundantur* 1. quia concilium generatim irritat renuntiationes factas ante duos menses ultimos praecedentes professionem, nec distinguit inter eas, quae in novitiatu, et eas, quae ante novitiatum sunt factae. 2. Si tridentini dispositio non etiam ad renuntiationes, ante ingressum factas, se extenderet, facile eludi, et frustrari effectu suo posset; posset enim urgeri religionis candidatus, ut bonis renuntiaret ante ingressum. 3. Etiam per renuntiationes, ante ingressum factas, minuitur libertas egressus, si valeant, et revocari non amplius possint. 4. In lata acceptione nomine ingressi intelligitur etiam proxime ingressurus; *arg. l. filiusfam.* 43. *ff. de testam. milit.* qua *proxime accingendus pro accincto habetur*. 5. Pro eadem sententia adducuntur aliquae resolutiones *sacr. congreg. conc.* ut apud rot. *decis.* 91. *n.* 3. *in fin. coram Royas.*

129

Verum his non obstantibus, dicendum, ejusmodi donationes, vel renuntiationes, ante novitiatus ingressum, etiam intuitu ingressus factas, probabilius esse validas, quamvis ita renuntians, vel donans, casu, quo mutato consilio, rediret ad saeculum, vel religionem omnino non ingrederetur, ad beneficium restitutionis in integrum possit recurrere, si minor sit, imo etiam, si major, ex clausula generali, *siqua alia mihi justa causa videbitur*. Ita Menoch. *de arbitr. cent.* 5. *cas.* 436. *a n.* 3. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 9. *n.* 15. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 5. *n.* 4. Barb. *de offic. episc. alleg.* 99. *n.* 17. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 4. Fagn. *in c. ex parte n.* 42. *h. tit.* Gallemart. *ad trid. sess.* 25. *c.* 16. *de regular. n.* 2. Stephan. Gratian. *discept.* 568. *n.* 18. *et seq.* Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 7. *quaest.* 20. Card. de Luca *discurs.* 59. *de regular.* Vvex. Ariadn. *part.* 3. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 78. Vincent. Petra *comment. tom.* 3. *fol.* 380. *n.* 25.

P. Vviest. *hic n.* 56. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. ecclesiast. c.* 3. *n.* 154. estque saepius decisum a Rota, ut videre est apud Petram *l. cit.* et pro ea teste eodem constanter stetit *s. congr. concil.*

130

Ratio est, quia legis dispositio, quae correctoria est juris communis, et actum alias validurum irritat, extendi non debet ad casum, sub lata verborum forma non comprehensum, ut multis probat Pal. *tr.* 3. *D.* 5. *p.* 3. §. 4. talis est dispositio Tridentini; nam irritat renuntiationem novitii, quae jure communi prius valida erat; ergo ad casum, sub lata verborum forma non comprehensum, etiam ob paritatem rationis, extendi non debet: extenderetur autem, si renuntiationes, ante ingressum novitii in religionem factae forent, et pronuntiarentur invalidae; nam laudatum concil. *l. cit.* solum loquitur de renuntiationibus factis post ingressum, ut patet tum ex rubrica, quae inscribitur de regularibus, tum ex principio *cap.* 16. *cit. nulla quoque*, ubi per particulam *quoque*, quae copulativa est, significatur, quod *c. cit.* dispositio connectatur cum *cap.* 15. *praec.* et cons. de eodem subjecto sermo sit; agebatur autem *in c.* 15. de ingressis: ergo etiam *in c.* 16. de iis agitur.

131

Argumenta in contrarium allata vim non habent. *Ad* 1. patet ex modo dictis; nam hoc Tridentini decretum intelligi solum debet de iis, de quibus sacra haec synodus locuta est *cap.* 15. *praec.* cons. sufficienter explicat, de qua renuntiatione loquatur. *Ad* 2. periculum hoc non attendit in suo decreto Tridentinum, cum raro admodum ante ingressum in religionem fiant donationes, et renuntiationes, praesertim in favorem religionis, saepissime autem factae sint ab ingressis: unde cum huic malo praecipue cavere voluerit, effectu suo non frustrabitur, etiamsi contingat aliquando, ut ingressurus religionem inducatur ad renuntiandum. *Ad* 3. hujusmodi donationes, et renuntiationes, ante ingressum factae, si donans, vel renuntians in religione non maneat, libere revocari possunt; censentur enim facta ex causa, et sub conditione professionis. *Ad* 4. axioma illud ex *l. filiusfamilias cit.* sumptum procedit tantum in favorabilibus, non vero in odiosis, et quae actum alias validurum faciunt; nam in his strictissima interpretatio fieri debet. *Ad* 5. mentem *sac. congregationis* aperte indicat declaratio, qua ad quaesitum: *an dispositio cap.* 16. *de regular. sess.* 25. *pr. comprehendat illum etiam, qui habuit animum ingrediendi religionem, et adhuc in saeculo existit, sed tamen acceptatus, licet habitum non susceperit, donavit bona sua suae matri, et non adhibitis solemnitatibus, hoc capitulo requirit. Congregatio censuit, non habere locum ante susceptionem habitus.*

132

Quaeritur 13. an renuntiatio, facta post ingressum in monasterium, sed ante assumptionem habitus, regulari debeat juxta decretum conciliare, saltem si renuntians admissus est pro ingressu, et monachalem coronam assumpsit? Videtur tenenda affirmativa sententia. 1. Ob authoritatem Rotae *in ferrariensi canonicatus cit. n.* 125. ubi in terminis dixit, quod ingressus etiam non assumpto habitu regulari subdatur dispositioni conciliari. 2. Quia resolutiones *sac. congreg.* loquuntur cum termino ingressus: igitur sufficiet ingressum religionem esse, licet habitum non susceperit, ut renuntiatione ejusdem regulari secundum conciliare decretum debeat. 3. Ut renuntiatio decreto huic subjaceat, sufficit, ut renuntians sit in statu probationis: atqui in isto jam est, quando introductus est in monasterium animo probandi religionem, praesertim si tonsuram monachalem acceperit, quippe quae temporalium omnium abdicationem indicat; Thomassin. *de benef. tom.* 1. *l.* 3. *cap.* 48. *n.* 8.

133

Sed dicendum, renuntiationes, etiam post ingressum, et susceptam tonsuram monachalem, ante habitum susceptum factas, non subjacere conciliari decreto, et cons. validas esse, etiamsi factae non sint cum solemnitatibus illo decreto praescriptis. Ita Riccius *dec.* 295. Fagnan. *in c. statuimus n.* 46. *in fin. h. tit.* Pasqu. *qu. mor. resol.* 274. Gratian. *dec. Marchiae* 37. *n.* 2. *et* 3. *et in addit. n.* 2. Vincent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 381. *n.* 30. estque hoc teste saepius decisum a Rota, et resolutum in S. congr. conc. praesertim *in romana* 22. *junii* 1613. ubi S. congr censuit, dictum *cap.* 16. non vindicare sibi locum in renuntiationibus factis ante actum, seu momentum susceptionis habitus, ac proinde renuntiationem non esse nullam. *Ratio est*, quia concilium in *cit.* decreto loquitur de novitiis: tales autem non reputantur (excepta societate JESU secundum dicta *num.* 58.) nisi post ingressum et receptum habitum animo experiendi religionem, ut eam profiteantur, ut *num. cit.* ostendi: ergo etc.

134

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. in dicta *ferrariensi*, ut notat Petra *l. cit. n.* 33. renuntiatio pronuntiatur subjacere decreto conciliari; quia mandatum dumtaxat ad resignandum ante assumptionem habitus datum est, consensus vero, et ipsa resignatio per procuratorem facta est post indutum habitum novitii: idque merito; cum enim mandatum retrotrahatur ad tempus resignationis factae, idem est, acsi renuntiasset induto habitu. *Ad* 2. Resolutiones *sac. congr.* intelligendae sunt de ingressu ad novitiatum, quod con-

tingit in habitus probationis susceptione. *Ad* 3. ante susceptum habitum ingressus nondum est in vera probatione : quod inde patet ; quia alias sequentur, quod si per decem menses ab ingressu numeratos stetisset in monasterio novitius, illis elapsis, licet tamdiu nondum stetisset in habitu, statim valide renuntiationem posset facere : quod tamen falsum est ; quia concilium potestatem renuntiandi bonis dumtaxat concedit illi, qui de jure post bimestre profiteri posset, quod non potest novitius in casu dato.

135

Quaeritur 14. utrum sicut in aliis religionibus, si non sequatur professio, cadit renuntiatio bonorum a novitio facta, ita etiam cadat, facta a religioso societatis Jesu, si hic ante professionem solemnem editam dimittatur? Ita quidem existimat Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 115. *num.* 24. qui proinde putat sic dimissum non tantum voluntates ultimas sua natura revocabiles, sed etiam donationes favore ipsius societatis factas revocare posse, et donata eidem debere restitui, quod donata censeantur sub tacita conditione, si sequatur solemnis professio. Adducit pro tuenda hac sua opinione decisionem *Rotae in avenionensi pecuniaria* 17. *martii* 1692. *coram cardinal. Caccia* §. *fundamentum*, ubi resolutum fuit, restituendum esse per societatem una cum fructibus a die motae litis legatum relictum societati in testamento condito tempore novitiatus, cum expressione, ut statim per haeredem solveretur.

136

Et videtur istud probari 1. quia constitutiones societatis eodem tenore loquuntur de renuntiatione, facta post vota biennii in societate, quae renuntiantem vere religiosum faciunt, quo modo loquuntur de renuntiatione, facta tempore novitiatus. Atqui renuntiatio, facta tempore novitiatus, habet eam tacitam conditionem *si renuntians perseveraverit in religione ;* nulla enim videtur major esse ratio de renuntiatione facta in societate, quam quae in aliis religionibus, in quibus renuntiatio facta tempore novitiatus eam conditionem tacitam habet : ergo etc. 2. Renuntiatio futurae haereditatis, post vota biennii facta, eam tacitam conditionem habet ; nam jus ad eum capiendam, si deferatur, post dimissionem dimissus e societate recuperat. Atqui non aliter constitutiones societatis loquuntur de renuntiatione aliorum bonorum : ergo etc. 3. In constitutionibus societatis *p.* 2. *c.* 3. §. 5. *fin.* de sic dimisso e societate dicitur : *secum omnia deferat.* Ergo quae attulit, eidem restituenda sunt : non autem restituenda essent, si renuntiatio conditionata non foret : ergo etc.

137

Sed dicendum, renuntiationem bonorum, quae fit in societate juxta praescriptum constitutionum ejusdem, si fiat post impletum primum annum novitiatus, aut post vota biennii (ut communiter solet) nullam habere conditionem imbibitam, sed esse omnino absolutam, et irrevocabilem: cons. si postea renuntians dimittatur, de jure nihil dimisso restituendum. Ita Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 139. *n.* 6. *et* 7. Suar. *tom.* 4. *de relig. in.* 8. *l.* 3. *c.* 14. *n.* 22. *et tr.* 10. *l.* 4. *c.* 5. *n.* 19. Sanch. *l.* 7. *moral. c.* 1. *n.* 34. Laym. *l.* 2. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 9. Pal. *tr.* 16. *D.* 1. *p.* 15. *n.* 6. Donat. *tom.* 2. *prax. regul p.* 2. *tr.* 7. *q.* 19. *n.* 3. *et seq.* Vvex *ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 1. *n.* 86. estque constans DD. societatis sententia, multis praejudiciis comprobata. Sumitur aperte ex *cap.* 4. *exam. gen.* §. 1. ubi praecipitur, quod ingressurus societatem, *antequam in domo aliqua, vel collegio ejus vivere sub obedientia incipiat*, *juxta illud Christi*: si vis perfectus esse vade, et vende omnia, quae habes, et da pauperibus, et sequere me, *debeat omnia bona temporalia*, *quae habuerit*, *distribuere*, *et renuntiare — dispensando illa juxta propriam devotionem*, *et a se omnem fiduciam submovendo eadem ullo tempore recuperandi*. Et additur §. 2. *Quodsi statim propter aliquas honestas causas, bona non relinquat, promittat se prompte relicturum omnia* (*ut dictum est*) *post unum ab ingressu absolutum annum, quandocunque per superiorem injunctum ei fuerit*. Atqui renuntians omni spe ac jure recuperandi renuntiata non careret, si renuntiatio haberet hanc tacitam conditionem, ut solum valida sit, dum renuntians perseverat in societate: ergo etc.

138

Conf. 1. ex trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regular.* quod praescribit, ut renuntiatio novitiorum in aliis religionibus fieret sub tacita conditione, *si professio sequatur*, quia expedit libero novitiorum egressui consulere, quae libertas deficeret, si carerent spe recuperandi bona, at quando post vota biennii fit praedicta renuntiatio (ut communiter fit) est valde necessarium occurri libertati, et facilitati petendi egressum e societate, cum ligati praedictis votis non jam sint sui juris, sed teneantur perseverare in societate, atque ita vivere, ut occasionem suae dimissioni ex ea non praestent: ergo jure optimo credendum est, eam renuntiationem non esse conditionalem.

Conf. 2. ex *constit. Gregorii XIII.* incipit *ascendente*, ubi statuitur, quod in societate ligati votis biennii retinere ad tempus possint dominium suorum bonorum, etsi non usum; et ratio istius datur his verbis, *ut majorem societas habeat libertatem*, *illos*, *si opus*

verit, cum minore offensione dimittendi. At si renuntiatio esset conditionalis, penderetque a perseverantia, nulla esset difficultas in expulsione, nulla offensionis causa, cum expulsis bona sua restituenda essent: ergo etc.

Conf. 3. Idem pontifex *const. cit.* cum interdixisset glossas, et interpretationem constitutionum societatis, et instituti adhiberi, reservavit omnia dubia per sedem apostolicam, et generalem societatis declaranda. Atqui P. N. generalis bon. mem. Claudius Aquaviva 1584. ad postulatum congregationis provinciae declaravit renuntiationem hanc esse absolutam, et independentem a perseverantia: ergo pro tali habenda omnino est.

139

Dixi autem 1. *si fiat juxta praescriptum constitutionum societatis*: contra est, si post ingressum sub obedientiam societatis donationes, vel renuntiationes bonorum facerent non secundum constitutiones nostras, videlicet ante finitum primum probationis annum, vel postea sine voluntate superioris, aut in consanguineos sine judicio unius, vel plurium virorum prudentum etc. nam de hujusmodi renuntiationibus judicandum esset, quod de illis, quae fiunt contemplatione ingressus in alias religiones, et dicendum, quod sicut istae pendent a futura professione, ac proinde sic renuntiata recuperantur a novitio egrediente, ita et illae; Sanch. *l. cit. n.* 37 ratio est, quia sola renuntiatio facta juxta constitutiones societatis habet vim absolutae donationis: quod ita in constitutionibus illis praescribatur. Neque confirmabitur haec renuntiatio in vim absolutae donationis per sola vota biennii, sed per sola vota professorum, vel coadjutorum formatorum, quippe per quae sola inducitur absoluta incapacitas proprietatis rerum et bonorum temporalium.

140

Dixi 2. *si fiat post primum novitiatus annum*; nam etiam haec absoluta est, si juxta constitutiones societatis facta sit, ut *l. cit.* notant Molin. *n.* 7. Sanch. *n.* 35. quod de hac eodem modo loquantur constitutiones societatis, quo modo loquuntur de renuntiatione facta post vota biennii, et utraque dicitur fieri absque ulla prorsus recuperandi spe: igitur utraque erit absoluta. *Neque obstat*, quod in aliis religionibus renuntiatio, facta ultimo probationis bimestri, sit pendens a futura professione; hoc enim solum est ex praesumpta voluntate novitii, qui praesumitur renuntiare causa solius professionis futurae: et hinc si de contraria voluntate constet, etiam ipsa absoluta erit, ut notat Sanch. *n.* 35. *cit.* Aliud contingit in societate: nam novitius post primum probationis annum renuntians bonis in opera pia juxta constitutiones societatis, renuntiat,

ut impleat, quod initio ingressus promisit, nempe se omnia bona a se abdicaturum post primum novitiatus annum, quando superior id praescripserit, absque ulla recuperandi spe: cons. de absoluta ipsius voluntate constat: erit igitur etiam ipsa absoluta.

141

Dixi 3. *si post ejusmodi renuntiationem renuntians dimittatur e societate, de jure nihil eidem restituendum, etiamsi in societatis favorem renuntiationem fecisset.* Ratio est, quia eodem modo renuntians in favorem societatis, se abdicat bonis suis, sicut se abdicat, quando ea distribuit in pauperes. Atqui in pauperes distribuens absolute se abdicat, cum spem habere non possit eadem ab ipsis denuo recuperandi: ergo etc. Addidi autem *de jure*; aliud enim est de aequitate, et in circumstantiis, quando donans egenus est. Nam huic societas pro modo donationis praestare alimenta debet; alioquin integrum erit donatori revocare donationem societati factam ob ingratitudinem, ut *l. cit.* notant Sanch. *n.* 39. Laym. *n.* 10. Pal. *n.* 6. *prope fin.* Durabitque haec obligatio tamdiu, quamdiu necessitas donatoris durat: quare donatore postea consequente beneficium aliquod ecclesiasticum, vel bona alia, ex quibus ali possit, cessabit haec obligatio, vel ex toto, si omnino sufficiant; vel ex parte, si bona, quae dimissus consecutus est, sufficiant pro parte sustentationis, sicut de aliis obligationibus subsidiariis tradunt DD. Sanch. *n.* 39. *cit.*

142

Neque contrarium efficaciter probant argumenta allata in contrarium. Decisio rotae *n.* 135. allegata non est responsioni meae contraria; quia solum agit de legato relicto per ultimam voluntatem, quae, quamdiu alia voluntas irrevocabilis nulla sequitur, ex natura sua est revocabilis. Et si contraria esset ea decisio, opponerem illi aliam, qua proximis hinc annis contra sacerdotem siculum, e societate dimissum, et repetentem bona, quae in eandem attulit, decisum est nihil ipsi competere. *Ad* 1. *argumentum n.* 136. oppositum distinguitur inter renuntiationem factam, durante primo novitiatus anno, et factam post eum impletum juxta societatis constitutiones: illa revocabilis est, ut renuntiationes in aliis religionibus ultimo bimestri factae, ut dictum est *numer.* 139. quod dictae constitutiones ejusdem non meminerint, cons. sub dispositione juris communis eam reliquerint: contra irrevocabilis, et absoluta est, quae post primum novitiatus annum facta est juxta easdem constitutiones, prout constat ex *n.* 140. Ad 2. etiam renuntiatio legitimae parentum superstitum, facta post primum novitiatus annum, vel post biennii vota juxta societatis constitutiones est absoluta, ut proinde per eam illi, in cujus favorem facta est, jus jam quaesitum

sit. Ad 3. id intelligendum de iis bonis dimissis, *quae ipsius esse constat*, ut habetur in *declar. lit. B. ibid.* at quae societati donavit non amplius ipsius donantis sunt. Hinc dicendum esse restituenda de jure illa duntaxat, de quibus nondum disposuit: De ceteris quae societati donavit, eadem declaratio *relinquit prudentiae superioris dimittentis, ut habita ratione tum aequitatis, tum aedificationis statuit, num illi aliquid amplius, quam quod invenitur de rebus ipsius, dari debeat, necne, et si amplius, quantum.*

143

Quaeritur 16. cum trid. *ses.* 25. *c.* 16. *de reg.* ab observantia sui decreti excipiat solam societatem Jesu, a quibus observari decretum ejusdem debeat? Resp. 1. observandum est in renuntiationibus omnibus, post ingressum novitiatus factis, tam virorum, quam mulierum profitentium. Est extra controversiam teste Fagn. *in c. statuimus n.* 19. *vers. sacra h. t.* Vinc. Petra *to.* 3. *comment. fol.* 378. *n.* 16. *Profitentium,* inquam, nam in iis, qui educationis duntaxat causa monasterium ingressi sunt, cujuscunque sint sexus, conciliare hoc decretum locum non habet; quia non sunt constituti in probatione proprie dicta; Petra *l. cit. n.* 27.

2. Decretum *cit.* comprehendit non tantum majores 16. annis, sed etiam minores, ut recte Barb. *ad trid. c. cit. n.* 37. Passer. *de stat. hom. to.* 3. *q.* 189. *inspect.* 4. *n.* 139. *et* 162. Petra *n.* 16. *cit.* et hoc teste declaravit *s. cong. die* 5. *jan.* 1601. *ibi dispositio c.* 16. *ses.* 25. *habet locum etiam in his, qui excedunt annum* 16. *et illa verba,* antea facta, *non referri ad aetatem renuntiantis, sed ad duos menses proximos ante professionem.*

3. Afficit omnes, et quascunque renuntiationes, seu obligationes quae fiunt a noviliis quarumcunque bonorum non solum quoad jura de praesenti, sed etiam in futurum. Petra *n.* 17. sive deinde fiant in favorem monasterii, sive propinquorum, vel alterius tertii; *s. cong. conc. in volaterranens. mens. aug.* 1589. quia verba concilii generalia sunt. Excipiuntur, quae posita sunt *n.* 100. ex ratione ibidem data.

144

4. Includit profitentes etiam in monasteriis exemptis, sive deinde simpliciter talia sint, sive cum qualitate *nullius* impropria, h. e. quae vere sunt in dioecesi alterius episcopi, licet cum qualitate exemptionis; nam in his professuri, ad renuntiationem faciendam, licentiam petere debent ab episcopo loci, in quo monasterium est, neque sufficit eam dari a regulari praelato, prout decisum est a s. congr. *in hispalen.* 24. *mart.* 1604. et novissime *in Firmana*, seu *farfensi jurisdictionis die* 23. *jul.* 1707. ubi proposito dubio, *an re-*

nuntiationes faciendae a puellis novitiis in monasterio s. Catharinae terrae s. Victoriae fieri debeant cum licentia archiepiscopi firmani, sive potius abbatis farfensis, non obstante, quod iste habeat qualitatem vere *nullius*, quia tamen monasterium illud erat in dioecesi firmana, et in illud exemptionem simplicem habebat dictus Abbas responsum fuit, *affirmative quoad primam, et negative quoad secundam partem. Excipe*, si ipsum monasterium, in quo renuntiatio facienda est, si vere *nullius*, et subjectum praelato habenti clerum, et populum, ut dictum est *n.* 103. hic enim, cum vere sit ordinarius, licentias dare potest.

145

5. Subduntur eidem decreto, excepta societate Jesu, regulares omnes, qui vere regulares sunt, et emittunt tria vota substantialia, ut cum Barbosa, Pignatello notat Perez *to.* 3. *cit. fol.* 386. *n.* 57. qui illud etiam recte extendit ad milites jerosolymitanos; quia et ipsi vere religiosi sunt. *Excipiuntur* milites alii, qui non habent veram qualitatem religiosam, et quicunque alii cujuscunque sexus, viventes sub aliquo instituto, in quo vera qualitas religiosa ob defectum dictorum votorum considerari non valet.

146

Quaeritur 16: utrum renuntiationes factae ante ingressum, cum secundum dicta *n.* 192. non subjaceant decreto conciliari, fieri debeant secundum solemnitates statutarias, vel juris communis? Affirmant Pasqualig *cent.* 3. *q. moral.* 223. card. de Luca *de donat. discurs.* 15. Torre *de pact. l.* 2. *c.* 25. *n.* 13. *et seq.* Ansald. *dec.* 76. *in addit. n.* 21. *Fundantur*; quia qui hujusmodi renuntiationes, faciunt, nondum sunt personae ecclesiasticae, sed laici, ut proinde aequum sit etiamnum subdi statutis laicalibus. *Et confirmatur*, quia sic magis ingressuri religionem securi sunt a machinationibus propinquorum, et etiam extraneorum, qui ad propriam utilitatem inhiant se facile disponent ingressuros ad renuntiationem faciendam in suum favorem: quibus tamen via praecludetur, si in tali renuntiatione observandae sint solemnitates statutariae, et juris communis.

147

Sed distinguendum est, an renuntiatio talis fiat causa ingressus in religionem, vel non. *Si hoc secundum*, facile convenit inter DD. eam renuntiationem a solemnitatibus juris laicalis non esse exemptam, licet ingressus deinde casu eveniat. Contra, *si primum* ponatur; tunc enim renuntians a necessitate istarum solemnitatum absolvitur, ut teste Vinc. Petra *to.* 3. *comment. fol.* 388. *n.* 64. saepius est decisum a rota et novissime *in romana donationum* 1. *decemb.*

1704. §. *preut nec adduci*, *coram D. Ommana, et in aplen. donationis* 16. *mart.* 1706. §. *si enim*, *coram D. Caffarello almae urbis gubernatore*, adeo ut quamvis fuerint conventae solemnitates, non exinde omissae vitient actum, nisi sint volitae uti causa *sine qua non*; nam contractus ex conventione legem accipiunt. Concordat resolutio dispositioni ipsius juris civilis, per quod *novel.* 5. *cap.* 5. decernitur, eum, *qui monasterium introire voluerit*, *antequam monasterium ingrediatur*, *licentiam habere suis uti*, *quo voluerit*, *modo*: cons. hujusmodi ingressuris plena libertas conceditur disponendi de rebus suis tam circa modum, quam circa personas, quae tamen libertas multum restringeretur, si dispositio dependeret a forma per jus inducta.

148

Ad argumentum in contrarium allatum dico, etsi sic renuntiantes nondum sint privilegiati ratione personae, esse tamen privilegiatos ratione causae, cui hunc favorem, ut vidimus, jus ipsum indulsit, et merito; quid enim magis congruit, quam ut properanti ad religionem facilis sit modus disponendi de bonis absque pluribus difficultatibus, quas necessitas adhibendi juris solemnitates opponeret? *Ad conf.* periculum ex propinquorum, vel aliorum machinationibus sufficienter tollitur per hoc, quod renuntiatio, etiam ante ingressum facta, si facta sit intuitu ingressus, a futura professione pendeat, et cons. revocari possit, si ista non consequatur.

§. VII.

De professione religiosa.

SUMMARIUM

149 *Duplex professionis religiosæ acceptio.*
150 *Ejus necessitas ad constituendum vere religiosum.*
151 152 153 154 *Quædam notanda circa oblatos.*
155 *Professio alia est expressa, alia tacita.*
156 *Modus, quo olim inducebatur professio tacita.*
157 *Vis illius.*
158 159 *Locus eidem defacto adhuc est post trid.*
160 *Vix tamen in societate Jesu.*
161 162 *Requisita, ut inducatur professio tacita.*
163 164 165 166 167 *Requisita ad professionem expressam.*
168 169 *An valeat emissa ab eo, qui impedimentum aliquod in examine tacuit?*
170 171 172 *An in professione malitia suppleat œtatem?*
173 174 175 *An cogi aliquis ad ipsam faciendam possit?*
176 177 178 *Quid censendum de valore professionis, quando vis, et metus illatus est non profitenti, sed professionem admittenti?*
179 180 181 *Qua forma professio expressa emitti debeat?*
182 *etc. Quis admittere novitios ad professionem possit?*
189 190 *Quomodo convalescat emissa invalide?*
191 192 *Quid requiratur, ut dicatur ratificata?*
193 *An, et quamdiu reclamare professus possit adversus suam professionem?*
194 *An etiam religio contra invalide professum?*
195 *Discrimen inter utriusque reclamationem?*
196 197 *Conditiones, ut legitime fiat.*
198 199 200 *An audiri debeat, qui ob ignorantiam, vel aliud impedimentum intra quinquennium non reclamavit?*
201 202 203 *An hoc casu saltem detur remedium restitutionis in integrum?*
204 205 *An ratificare professionem suam debeat, qui nullitatem ipsius probare non potest?*
206 207 208 *Qui sint effectus professionis validae?*
209 210 *An eosdem effectus habeant etiam vota simplicia societatis Jesu?*
211 212 *An professio religiosa quoad vinculum dissolvi possit authoritate summi pontificis?*
213 *An dissolvatur per promotionem ad beneficium extra ordinem?*
214 215 *Vel ad episcopatum?*
216 217 218 219 *An valida sit professio, quam emittit episcopus, facultate pontificis non obtenta?*
220 221 *Utrum religionis professione amittatur nobilitas?*
222 223 *An religiosus possit praescribere contra professionem a se emissam.*

149

Quaeritur 1. quid sit *professio religiosa*, et quae bujus necessitas, ut fiat quis proprie dictus religiosus? Resp. Professio religiosa dupliciter potest accipi, late, et stricte. *Late accepta professio* est actus religiosus, et sacer, per quem homo fidelis, in religione aliqua approbata, per emissionem trium votorum substantialium, paupertatis, castitatis, et obedientiae, voluntarie se Deo tradit, interveniente authoritate praelati, qui hujusmodi traditionem Dei, et religionis nomine acceptet; *c. ad apostolicam* 16. *hoc tit.* et communiter tradunt DD.

Stricte accepta est contractus ultro, citroque obligatorius, quo quis per vota solemnia se Deo, et religioni tradit, et religio vicissim hujusmodi traditionem acceptat cum onere ipsum voventem perpetuo retinendi, alendi, et tanquam filium juxta regulas, et institutum religionis tractandi.

150

Alterutra requiritur ad hoc, ut fiat quis proprie dictus religiosus; sufficit autem prima, quamvis fiat per vota tantum simplicia, ut patet ex *bulla Gregorii XIII.* incipit *ascendente*, et aliis constitutionibus apostolicis confirmatoriis societatis Jesu, ubi statuitur, scholasticos, et coadjutores tum formatos, tum nondum formatos ejusdem societatis esse vere, et proprie dictos religiosos: qui proinde in lato illo sensu professi et ipsi sunt, et dici possunt.

Addidi, *ut fiat quis proprie dictus religiosus;* nam religionem, seu ordinem religiosum duplici modo quis ingredi potest, sc. vel per devotam oblationem parentum, vel per propriam professionem. Utroque modo ingressi dici aliquatenus religiosi possunt, ut patet ex *can. monachum* 3. *caus.* 20. *q.* 1. ubi concilii IV. toletani PP. *monachum*, inquiunt, *aut paterna devotio*, *aut propria professio facit.* Primo tamen modo ingressi, etsi cum infantiam excesserunt, recepto religionis habitu, personae ecclesiasticae fiant, ut colligitur ex *cap. religioso* 21. *§. quamvis de sent. excomm. in* 6. et aliis *citt.* advertit Sanch. *l.* 5. *moral. cap.* 4. *n.* 24. religiosi tamen non sunt proprie, cum vota religionis substantialia non habeant, quae sola proprie dictum religiosum constituunt.

151

Dubitatur, quid circa hujusmodi oblatos notandum? Resp. sequentia maxime. 1. Ita recipi in religionem possunt etiam impuberes, imo infantes, sed hi non nisi cum consensu parentum, cum nondum habeant consensum proprium, sed parentum imperio, et voluntate regi debeant; *can. si in qualibet* 1. *et can. fin. caus.* 20. *q.* 2.

2. Sic recepti non solum religiosi proprie non sunt, ut *num. praec.* dictum est, sed nec vere, et proprie novitii, nisi post pubertatis annos expletos; Sanch. *num.* 24. *cit. Ratio est*, tum defectus sufficientis discretionis, tum quia ante pubertatem religionis austeritates, praesertim circa votum castitatis, recte experiri non possunt.

152

3. Impuberem filium offerre religioni potest non tantum pater, sub cujus potestate est constitutus, sed etiam mater: idque verum est non tantum, quando pater est mortuus, sed quando adhuc superstes, saltem si pater non contradixerit; *can. si in qualibet cit.* Ratio est, quia etiam mater habet jus, et potestatem praecipiendi filio, dum pater non contradicit. Imo etiam tutor offerre pupillum sub sua potestate constitutum potest, ut cum aliis notat Abb. *in c.* 2. *h. tit. n.* 8. et ratio est quia tutor pupilli est instar patris, succeditque patri quoad omnia, quae ad filii gubernationem spectant.

4. Iidem offerre filium impuberem probabilius etiam invitum possunt, prout sumitur ex *c. cum virum* 12. *hoc tit.* per argumentum a sensu contrario. *Ratio est*, quia possunt eundem etiam revocare ex monasterio, si in ipsius ingressum non consenserunt, modo intra annum a tempore scientiae computandum, vel si proximus sit pubertati, ante pubertatem hoc faciant; *can. si in qualibet cit. et can. seq. cap. siquis* 2. *hoc titul.* ergo etiam possunt obligare, et cogere ad ingrediendum; nam ejusdem est potestatis ligare, et solvere.

153

5. Ita oblati, sive volentes sive inviti oblati fuerint, intra aetatem pupillarem egredi e monasterio nequeunt: imo jure antiquo, ut *in cap. cum virum cit.* Gonzal. *n.* 6. notat, nec pubertatem adepti sine infamiae nota poterant; quod tamen jus correctum est postea a Caelestino III. *cap. cum simus* 14. *h. tit.* ubi statuit, pubertatem adeptis licitum, et liberum esse egressum, nisi oblationem sui, a parentibus factam tum expresse, vel tacite ratificassent: idque merito; nam etsi liberi, quamdiu in aetate pupillari sunt, quoad vita rationem, et gubernationem parentum voluntati subjiciantur, ad hac tamen quoad electionem status eximuntur, dum facti sunt puberes.

154

6. Denique, etsi hodie hujusmodi oblationum rarus sit usus, locus tamen eisdem est etiamnum, ut aliis *citt.* notat Pirh. *hic num.* 60. *Neque obstat*, decretum trid. *sess.* 25. *c.* 17. *de regular.* ubi videtur requiri consensus episcopi, aut ejus vicarii; imprimis enim s. synodus ibi tantum loquitur de puellis puberibus, ut proinde

quoad impuberes reliquerit jus commune antiquum in suo vigore: deinde de pauperibus ibi tantum statuit, ut adhiberetur duplex examen, unum ante susceptionem habitus, alterum ante professionem, *ut exploretur voluntas virginis, an coacta, an seducta sit, et an sciat, quid agat*, ut ibidem concilium loquitur.

155

Quaeritur 2. quotuplex sit professio religiosa proprie dicta? Resp. Duplex, expressa, et tacita. *Expressa* est, quae verbo, scriptura, aliisque nutibus, consensum sufficienter declarantibus, exprimitur. *Tacita*, quae nec voce, nec scripto etc. fit, sed per unum, vel plures actus professis proprios censetur induci.

156

Inducebatur autem professio tacita antiquo jure duplici maxime via: 1. gestatione habitus professorum: et siquidem iste ab habitu novitiorum distinctus erat, sufficiebat gestatio ejusdem per triduum, completa pubertate, etiam ante expletum probationis annum; *cap. ad nostram* 8. *c. super eo* 9. *h. tit. et c. is qui* 1. *eod. in* 6. si vero professi habitum distinctum a novitiis nullum habeant, opus erat, ut eundem per integrum annum gestaverit; *c. ex parte* 22. *h. tit. c. is qui cit. vers. quod si, et clem.* 2. *eod.* 2. exercitio alicujus actus professorum proprii, v. g. siquis suffragium tulerit in capitulo; nam tali actu antiquo jure inducebatur professio, etiamsi eundem exercens habitum professorem propriorum non assumpsisset, vel eo assumpto, in illo triduum non exegisset, ut colligitur ex *c. vidua* 4. *h. tit.* notat Sanch. *l.* 5. *mor. cap.* 4. *num.* 20. *et* 21.

157

Porro vis hujusmodi tacitae professionis erat eadem, quae expressae, ut patet ex *cap. parte citat.* et docet *ibidem* gloss. *V. per annum.* Ratio est, quia hujusmodi gestatio habitus, et exercitium actuum propriorum professis praesumebatur factum animo, et intentione religionem profitendi, seque illi perpetuo obligandi: quae praesumptio etiam erat juris, et de jure, ita, ut nisi gestationi, vel exercitio illi praemitteretur protestatio, quod alio, quam profitendi animo facta sit, probatio in contrarium admissa non fuerit.

158

Dub. 1. an professioni tacitae locus de facto sit etiam post tridentinum? Resp. etsi usus illius nunc sit rarissimus, et tunc fere tantum, quando professio expressa invalide emissa est, absolute tamen etiam post trid. locus eidem est etiam in aliis casibus, modo adsint reliquae conditiones, quae ad professionem validam tum jure communi, tum etiam a trid. requiruntur. Ita Rodriq. *tom.* 3. *regul. q.*

17. *art.* 1. *et* 2. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 3. *n.* 36. Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *q.* 24. *art.* 12. Barbos. *in c.* 4. *h. tit. n.* 3. Vvex *ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *cap.* 5. §. 2. *num.* 8. Pirh. *hic num.* 155. Konig. *num.* 2. Vviest. *num.* 79. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. c.* 3. *num.* 166. et allegantur pro hac sententia nonnullae declarationes s. congreg. et decisiones rotae, ut videre est apud Pirh. Corrad. *prax. dispens. l.* 5. *cap.* 14. *num.* 52. et Jacob. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 146. *n.* 31.

159

Sumitur ex verbis Sixti V. in declaratione constitutionis de illegitimis, ubi ait: *sed cum eadem ratio vigeat in professione tacita emittenda, quae militat in expressa, statuimus, quod in quibusvis ordinibus, et religionibus, neque etiam tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione constitutionis forma servata fuerit etc.* igitur si receptio legitima fuerit, poterit, ex mente praedicti pontificis etiam nunc post trid. subsequi tacita professio. *Ratio est*, quia tridentinum de tacita professione specialiter nihil statuit: ac proinde iis exceptis, quae requisivit ad professionem in genere, eam reliquit dispositioni juris antiqui, cum generale sit, casum in novo jure omissum remanere sub dispositione juris antiqui; *arg. l. commodissime* 10. *ff. de liber. et posthum.*

160

Excipitur societas Jesu, in qua extra casum ratificationis professionis, et votorum simplicium nulliter editorum professioni tacitae locus non est, ut Pal. *tr.* 16. *D.* 2. *p.* 1. *n.* 10. Vvex §. 2. *cit. n.* 9. et alii notant. De professione proprie dicta, et votis simplicibus, quibus coadjutores formati fiunt ex constit. *p.* 5. *c.* 3. et adjuncta huic *declaratione lit. A.* ubi dicitur essentiale esse, ut publice votum legatur ex scripto: de votis simplicibus scholasticorum, et coadjutorum nondum formatorum autem; quia hi nullum habitum distinctum, aut actus proprios habent, quibus ipsi vel a professis, et coadjutoribus formatis, vel a novitiis distinguantur.

161

Dub. 2. quid requiratur, ut per gestationem habitus, et exercitium actus professis proprii inducatur professio tacita? Resp. 1. nunc post trid. requiritur, ut is, qui sic profitetur, annum 16. aetatis, et integrum probationis expleverit, prout patet ex *sess.* 25. *cap.* 15. *et* 16. *de regular.* quia ante hoc tempus nulla valida fieri potest professio.

2. Ut habitus susceptus, et actus exercitus sit authoritate, et consensu praelati, vel alterius superioris, qui potest ad religionem

illam admittere, vel saltem, ut hoc fiat eo sciente, et patiente; Sanch. *l.* 5. *moral. c.* 3. *n.* 14. et ratio est, quia istius consensum exigit professio expressa: ergo etiam tacita, cum eadem sit utriusque ratio, et tacitum plus non operetur, quam expressum; *arg. l. cum quid* 3. *ff. de reb. credit.*

162

3. Ut habitus susceptus, et actus professis proprius exercitus sit sponte, h. e. nulla vi, aut metu, ut patet ex *cap. vidua* 4. *h. tit. ibi*, *si sponte velum sibi imposuerit*, *et inter velatas oblationem Deo obtulerit. Ratio est*, quia, ut ex *cap. perlatum* 1. *de his*, *quae vi*, *metusve causa etc.* patet, et *infra n.* 174. explicatius dicetur, metus gravis, et vis illata irritat professionem expressam: igitur multo magis tacitam; Sanch. *n.* 15.

4. Ut gestans habitum, et exercens actum, sciat eum esse proprium professis, et per eos induci professionem tacitam; nam ad professionem validam requiritur consensus, qui in ejusmodi casu deficit; Sanch. *n.* 16.

5. Ut habitum deferat, vel actus hujusmodi exerceat cum vero, ac positivo animo profitendi, nec satis est se habere negative, nempe nec habendo animum profitendi nec non profitendi; etsi enim talis in foro externo haberetur pro professo ob praesumptionem de vero ejusdem, et positivo animo, in foro conscientiae tamen non esset verus professus ob defectum consensus positivi; Sanch. *n.* 17.

163

Quaeritur 3. quid requiratur, ut valide fiat professio? Resp. 1. requiritur, ut persona illam emittens sit ejus capax, sive nullo jure a statu religioso removeatur: de quo actum est *a n.* 23.

2. Ut habeat aetatem legitimam: sufficit autem, et requiritur, ut expleverit annum 16. ut dictum est *n.* 28. *Excipitur* societas Jesu, et alii quidam ordines; nam in illa ad valorem professionis 4. votorum requiritur annus 25. completus, ut habetur *const. p.* 1. *cap.* 2. §. 12. *et cap.* 3. *declar. lit.* K. in aliis, ut in ordine minimorum s. Francisci de Paula decimus octavus, quamvis in his posterioribus, ut notat Pirh. *hic n.* 118. siquis ante eam aetatem professionem emittat, ea non sit irrita, modo facta sit ea aetate, quae jure communi ad valorem professionis requiritur.

164

3. Ut annum unum fuerit in tirocinio, seu novitiatu: de quo dictum est *a n.* 46. ubi videri exceptiones possunt, ob quas tempus probationis aliquando possit esse longius annuo, aliquando brevius. In societate professio 4. votorum non emittitur, nisi post decem annos in ea transactos, demptis studiis, si quibus vacavit in societate profitens.

4. Ut habeat animum profitendi; est enim matrimonium quoddam spirituale cum religione, quod perinde, ut carnale, deficiente consensu, et ipsum deficit. *Ex quo sequitur*, talem, si ex monasterio fugiat, aut in exteras provincias se recipiat absque superiorum suorum consensu, in foro externo quidem habendum pro apostata, cum defectum consensus difficulter probaturus sit, in interno tamen apostasiae reum non fore, cum professione sic edita non ligetur; Less. *l. 2. de J. et J. c. 41. n.* 60.

165

5. Ut profiteatur nec metu, nec fraude inductus. De fraude, et dolo patet; quia ubi hic causam dat contractui, consensus deest: de metu constat ex *cap. perlatum* 1. *de his, quae vi, metusve causa etc.* ubi professio, si vi, aut metu gravi injuste incusso extorta sit, omnino irrita pronuntiatur.

6. Ut emittat saltem tacita tria vota substantialia religionis: *saltem tacite*, inquam, quod addo ob diversum diversorum ordinum morem; in quibusdam, ut fit in societate Jesu, tria vota substantialia singula exprimuntur, in aliis promittitur sola obedientia secundum regulam, in nonnullis stabilitas, et conversio morum secundum regulam, in qua regula cum praecipiantur omnia vota religiosa, idcirco haec in ejusmodi professione saltem implicite continentur; Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 3. *n.*3.

166

7. Ut ea emittat in religione approbata; non enim sufficit emittere tria dicta vota, et regulam aliquam ab ecclesia approbatam profiteri, sed debet alicui religioni approbatae incorporari ab eo, qui incorporandi potestatem habet, et hac ratione religionis illius membrum effici, ut colligitur ex *n.* 182. *et seq.*

8. Ut nullam apponat conditionem substantiae religionis repugnantem, qualis esset, siquis profiteretur ea lege, ut possit egredi, quando onera religionis ferre amplius non poterit, ut possit vivere pro suo arbitratu, retinere sua bona, et de illis disponere pro libitu etc.

167

9. Denique ut professio ejusmodi ab aliquo, ad id potestatem habente, religionis nomine expresse, vel saltem tacite acceptetur, ut colligitur ex *c. porrectum* 13. *et c. ad apostolicam* 16. *h. tit.* et patet de professione stricte dicta, quia est contractus ultro, citroque obligatorius, qui celebrari non potest, nisi de utriusque consensu: de professione late accepta autem ex eo probatur; quia inter vota simplicia emissa post novitiatum, et devotionalia, quae emittuntur durante novitiatu, debet esse discrimen aliquod; nullum est,

nisi quod posteriora non acceptentur a religione, acceptentur priora, ita, ut illa haec emittentem intra corpus suum admittat: ergo etc.

168

Dub. 1. an valeat professio emissa ab eo, qui impedimentum aliquod in examine tacuit, quod si aperuisset, receptus non fuisset? Resp. Vel impedimentum illud essentiale est, vel non essentiale. *Si primum*, professio erit invalida; quia emissa ab incapaci: quod etiam verum est, si bona fide fuisset ingressus ex probabili ignorantia, quod impedimentum illud essentiale sit; quia ignorantia supplere defectum essentialis requisiti non potest: si tamen illum suscipiens sciret, eum, quem suscipit laborare tali defectu, et hoc non obstante ipsum susciperet, censeretur dispensasse, et cons. professio a sic suscepto emissa erit valida, modo impedimentum tale sit, in quo suscipiens dispensare possit.

169

Si non est essentiale impedimentum, fraudolenter tamen suppressum, ita, ut fraus ista causam receptioni dederit, poterit talis professus postea, fraude cognita, e religione ejici. Addo tamen non ob quamcunque fraudem impedimentum non essentiale reticentis eum post professionem ejici e religione posse; sed debere esse deceptionem in re gravi: qualis non non est, siquis tacuisset morbum contagiosum v. g. gallicum, quo laborat, nisi talis ille sit, qui adhibitis remediis per annum curari non possit; tunc enim, ut Pal. *tr.* 16. *D.* 2. *part.* 2. §. 2. *n.* 4. notat, expelli etiam post editam professionem poterit tum ob culpam deceptionis, tum ob periculum infectionis aliorum. In societate Jesu, ut quis ob commissam fraudem in examine post vota simplicia scholasticorum, aut coadjutorum nondum formatorum expelli possit, minor requiritur causa; quia vota ista minus, quam solemnia societatem stringunt ad voventem apud se retinendum.

170

Dub. 2. an in professione malitia, seu potius prudentia defectum aetatis suppleat? Videtur respondendum affirmative ob paritatem cum matrimonio carnali. Sed revera non est paritas, nam de matrimonio carnali id statuit jus, quod malitia aetatem suppleat, prout habetur *c. de illis* 9. *et c. fin. de despons. impuber.* nullum ejusmodi statutum extat de matrimonio spirituali, seu professione.

171

Dicendum igitur, in professione requiri, ut aetas ad illam requisita sit omnino completa. Ita gloss. *in c.* 20. *in fin. h. tit. et in Clem.* 2. *V. aetat. tit. eodem* Sanch. *lib.* 5. *moral. cap.* 4. *num.* 2. Vvex. *Ariadn. part.* 5. *tr.* 2. *c.* 2. *n.* 10. Pirh. *hic n.* 117. Estque hoc

adeo verum, ut si dies unica, vel etiam hora desit, professio sit invalida. Causa sic statuendi favor tum religionis, tum novitii, ne hic austeritatibus religionis ante tempus adstringatur.

172

Si constat professionem fuisse emissam, sed is, qui eam emisit, postea opponat impedimentum aetatis, vel aliud irritans professionem, probandi onus incumbit impedimentum alleganti, ut aliis *citt.* notat Pirh. *hic n.* 120. *not.* 3. et ratio est, tum quia in dubio praesumendum est pro valore actus, legitime quod factus sit, donec contrarium ostendatur; *cap. abbate* 25. *de V. S.* tum quia possessio stat pro professione, ipsaque religione, quae hactenus hominem ut professum suum aluit, et habuit.

173

Dub. 3. utrum nemo cogi possit ad faciendam professionem? *Rationem dubitandi* faciunt 1. *can. monachum* 3. *quaest.* 1. *et cap. cum virum* 12. *h. tit.* ubi iis, qui a parentibus oblati sunt monasterio, revertendi ad saeculum aditus penitus interdicitur: 2. *capit. uxoratus* 8. *de convers. conjugat.* ubi conjux, si in alterius conjugis professionem, aut sacri ordinis susceptionem consensit, et continentis vitae suspicionem praebet, jubetur religionem ingredi, et in ea profiteri: 3. *c. consulti* 20. *h. tit.* ubi is, qui votum religionis fecit, si in religione, quam ingressus est, perseverare non possit, jubetur ad laxiorem saltem regulam transire, ut ibidem regulariter vivat: 4. *can. de lapsis* 5. *caus.* 16. *quaest.* 6. *cap. pervenient.* 2. *de adult. cap. inter* 10. *in fin. de purgat. canon. et cap. tuae* 6. *de poenis*, vi quorum canonum clerici, et etiam laici, gravium excessuum, praesertim carnalium rei; olim in monasteria, etiam invitissimi, detrudebantur.

174

Verum his non obstantibus, regulae instar receptum est, quod ut matrimonium carnale, ita etiam professio, quae est matrimonium quoddam spirituale, irrita omnino sit, si sit vi, aut metu gravi injuste incusso extorta. Ita deciditur *can. praesens* 4. *caus.* 20. *q.* 3. *cap. perlatum* 1. *de his, quae vi metusve causa etc. cap. nullus* 1. *et cap. sicut* 15. *h. tit. Proceditque hoc* etiam de votis simplicibus societatis JESU, post biennium novitiatus editis, ut Pal. *tr.* 16. *D.* 2. *p.* 2. §. 2. *n.* 1. Vvex *Ariadn. part.* 5. *tract.* 3. *cap.* 5. §. 2. *n.* 37. et alii notant. Colligitur ex trid. *sess.* 25. *cap.* 19. *de regular.* ibi, *quicunque regularis praetendat se per vim, et metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante aetatem debitam professionem fecisse etc.* ubi religionem ingredi, et profiteri pro eodem usurpatur; con-

stat autem emittentem vota simplicia societatis societatem ingredi, verumque statum religiosum assumere: ergo etc.

175

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. sic oblati post pubertatem e religione libere possunt egredi, neque coguntur profiteri religionem, ut *n.* 153. dictum est. *Ad* 2. ejusmodi uxor consentiendo libere in professionem mariti, vel sacri ordinis susceptionem, hoc ipso se obligavit disjunctive, ut vel caste vivat in saeculo, emisso voto simplici continentiae, vel si incontinentis vitae suspicionem praebeat, ingrediatur religionem, et professionem emittat: sub hac enim sola conditione ecclesia consensum ejusdem approbat. *Ad* 3. ecclesia eo casu compellendo voventem tantum compellit, ut impleat obligationem jam ante contractam. *Ad* 4. detrusio illa olim facta est, non ut dicta professione monachi inviti fierent, sed ut monasterio, tanquam carceri inclusi, poenitentiam agerent.

176

Dub. 4. utrum irrita fiat professio, si non professionem emittens, sed eam acceptans ad sic acceptandum compulsus est metu gravi injuste incusso? Affirmant Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 41. *n.* 61. Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 11. *quaest.* 8. *a n.* 3. Vviest. *hic n.* 83. Et videtur hoc etiam probari ratione. 1. Quia professio est contractus ultro, citroque obligatorius, et sicut obligat professum religioni, ita religionem professo: igitur ut inter eos servetur aequalitas, sicut irrita est professio, quando metum gravem passus est eam emittens, ita irrita erit, quando similem metum passus est eam acceptans. 2. Quia in correlativis, quod dispositum est de uno, dispositum etiam censeri debet de altero illorum, quando eadem est utriusque ratio: atqui religio, et professus sunt correlativa quoad actum professionis, et eadem est ratio utriusque: ergo etc. 3. Quia in matrimonio carnali metus irritum facit contractum, tam quando sponsae, quam quando sponso is est incussus: atqui a matrimonio carnali ad spirituale, et vicissim jure approbatum est argumentum; *c. inter* 2. *de translat. episc. et c. cum inter.* 21. *de elect.* ergo etiam irritum erit matrimonium spirituale, seu professio, sive deinde metum passus sit is, qui illam emisit, sive ille, qui eam acceptavit.

177

Haec sententia admodum probabilis est ob has rationes, probabilius tamen videtur esse, quod in hoc casu professio ob metum non fiat irrita. Ita Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 6. *c.* 4. *n.* 14. Pal. *tr.* 16. *D.* 2. *p.* 2. §. 2. *n.* 2. Bordon. *de profess. relig. c.* 19. *n.* 58. Vvex *Ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *cap.* 5. §. 2. *n.* 38. Pirh. *hic n.* 134. Ra-

tionem dat Pal. *l. cit.* quia metus non annullat professionem jure naturali, sed positivo humano tantum, ut communiter omnes docent: atqui jus positivum non disponit de metu, qui incussus est admittenti, sed de illo tantum, qui profitenti, ergo solus ille annullat professionem, non alius.

178

Argumenta in contrarium non ita fortia sunt, ut non commode responderi ad illa possit. *Ad* 1. professio quidem est contractus ultro, citroque obligatorius, minus tamen difficilis, et onerosus ex parte religionis, quam ex parte profitentis, ut adeo huic merito favorem concesserit jus. *Ad* 2. professus, et religio correlativa sunt, sed non eadem est ratio utriusque, cum minus saepe, imo vix unquam metus inferatur acceptanti saepius profitenti; jus autem casibus frequentioribus prospicere soleat. *Ad* 3. in matrimonio sponsi, et sponsae par est obligatio, dispar autem religionis, et professi, ut adeo hoc casu a matrimonio carnali ad spirituale illegitimo ducatur argumentum.

179

Quaeritur 4. qua forma professio expressa emitti debeat? Resp. Hic consulenda sunt singularum religionum instituta. De jure communi praeter ea, quae *n.* 163. *et seqq.* enarravi, ad valorem professionis ex parte formae aliud nihil requiritur. Adeoque

1. Fieri professio potest non tantum verbis, sed etiam nutibus, vel aliis etiam signis externis, quibus traditio profitentis, et hujus traditionis acceptatio, mutuaque obligatio significatur, ut passim DD. colligunt ex *cap. porrectum* 13. *hoc tit.* ubi junctae ante abbatem manus pro signo emissae professionis habentur.

2. Etsi consuetudo communis ecclesiae sit, ut fiat in scriptura, eaque publice ex scripto legatur coram testibus sufficientibus, de jure communi tamen (nam in societate JESU haec omnia essentialia sunt) nec scriptura, nec testes essentialiter necessarii sunt, cum nuspiam requirantur in jure communi; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 6. *c.* 12. *n.* 2. Bordon. *de profess. relig. c.* 18. *num.* 111. Vvex *Ariadn.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 2. *n.* 34.

180

3. Quamvis in praxi totum non sit ob multa pericula, et incommoda, ut bene notat Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 10. *q.* 3. *n.* 6. absolute tamen, et si jus commune spectetur, professio emitti per procuratorem potest ex eo generali principio, quia regulariter omnes actus fieri per procuratorem possunt, nisi specialiter quidam interdicantur; *c. potest quis* 68. *de R. J. in* 6. *et l. procurator* 1. §. *usus.* 2. *ff. de procurat.* atqui nuspiam reperitur pro-

hibitum, ne professio per procuratorem fiat: ergo etc. Opus tamen eo casu erit speciali mandato, iisque conditionibus, quae requiruntur ad matrimonium per procuratorem contrahendum, quas enarravi *libr.* 1. *tit.* 38. *n.* 19. quia in hoc ob similem arduitatem negotii pari passu matrimonium, et professio religiosa ambulant.

4. Fieri potest non tantum absolute, sed etiam sub conditione in futurum pendente, modo haec non repugnet substantiae status religiosi: et hoc si fiat, impleta conditione, statim absque novo consensu conditionate edita transibit in absolutam; nam idem contingit etiam in matrimonio; Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 87. *et seqq.*

181

5. Fieri potest non tantum in ecclesia vel monasterio, sive intra claustrum religionis, sed etiam extra, ubicumque, etiam in lecto, cum nihil de loco reperiatur statutum in jure; Suar. *c.* 12. *cit. n.* 24.

6. Fieri potest quocunque tempore sive matutino, sive vespertino; quia hae circumstantiae sunt valde extrinsecae, ideoque nulla fuit ratio, cur tanquam essentiales requirerentur; Pellizar. *man. reg. tract.* 3. *cap.* 1. *q.* 17. *n.* 34.

7. Etiam infirmitas corporis non impedit, quo minus valida sit professio, ut colligitur ex *cap. porrectum* 13. ideoque etiam in articulo mortis validè emitti potest professio, dummodo profitens integrum habeat judicium, ut patet ex *cap. sicut* 15. junct. gloss. *V. extra mentem h. t.*

182

Dubium est 1. quis admittere novitios ad professionem possit? Resp. In hoc spectandae constitutiones singulorum ordinum sunt, horumque consuetudines. In societate JESU juxta peculiares ipsius constitutiones potestas admittendi ad vota simplicia scholasticorum, et coadjutorum nondum formatorum ex generali commissione provincialibus competit; ad solemnia autem professorum, et publica coadjutorum formatorum admittit solus generalis, ita ut sine ejusdem expressa, et speciali licentia, saltem in partibus Europae nostra, nemo illa in cujuscunque manibus possit emittere; Sanc. *l. cit. mor. c.* 4. *num.* 72.

183

Spectato jure communi, admittere ad professionem potest. 1. episcopus, si monasterium, aut ordo, in quo professio edenda est, non sit exemptus ab ejus jurisdictione; Sanc. *n.* 74. Pirh. *hic n.* 135. quod maxime contingere potest in monasteriis monialium ordini non subjectis. Opus tamen erit eo casu, ut ejusmodi admissio fiat cum consensu majoris partis capituli; nam etsi et ipse talis monasterii praelatus proprius sit, consensum tamen in re monasterium contin-

gente, qualis est admissio ad professionem; a monasterio debet exquirere.

184

2. Abbas, seu praelatus religionis immediatus; nam penes hos est ordinaria potestas admittendi ad professionem, etiam irrequisito episcopo, cui monasterium subest, non tamen irrequisito capitulo, et quidem, ut probabilius glos. *in c. fin. in casu, et V. pertineat h. t. in* 6. Sanc. *l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 65. Caramuel. *theol. regul. d.* 41. *n.* 485. Engl. *hic n.* 23. Konig *ib. n.* 16. Vvex *ariadn. p.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. §. 2. *n.* 11. mag. P. Schm. *p.* 1. *de person. eccl. c.* 3. *n.* 181. docent, cum consensu istius alias professio erit invalida, et retractari poterit, si postea ostendatur, quod major pars conventus juste, et rationabiliter contradixerit, nisi ex post facto etiam, ipsi ratam illam habuerint; Pirh. *hic n.* 132. et alii apud ipsum. *Ratio est*, quia etiam conventus interest, ne aliquis in corpus religionis recipiatur, qui idoneus non est, et detrimentum aliis afferre potest.

185

3. Praelatus regularis mediatus, ut generalis ordinis, vel provincialis; Sanc. *l. cit. n.* 71. Idque verum est, etiam contradicente superiore, seu praelato immediato, dummodo id fiat cum consensu capituli. *Ratio est*, quia praelati superiores, seu mediati in potestate cumulative concurrunt cum superioribus localibus, et immediatis, et potestas admittendi ad professionem in superioribus mediatis eminenter existit, imo immediatis superioribus non aliter competit, nisi quatenus ea ipsis per superiores mediatos communicatur: unde etiam restringere illam ipsis ex justa causa, et in casu speciali possunt; ac prohibere, ne ipsis inconsultis, ad professionem quemquam recipiant.

186

4. Abbatissa etiam admittere ad professionem, stando in jure communi, potest moniales suas, ut docent Azor *p.* 1. *l.* 12. *c.* 5. *qu.* 6. *in fin.* Tambur. *to.* 4. *de jur. abbatis. d.* 4. *q.* 1. Sanch. *l. cit. n.* 76. Pirh. *hic n.* 135. Vvex §. 2. *cit. n.* 19. mag. P. Schm. *c.* 3. *cit. n.* 191. et supponi videtur *in c. consuluit* 4. *qui cleric. vel vovent.* Ratio est, quia acceptatio haec non est actus jurisdictionis spiritualis pertinentis ad claves ecclesiae, sed superioritatis cujusdam, quam abbatissa habet in suas moniales.

187

5. Eadem potestas a superiore, cui illa jure ordinario competit, delegari etiam alteri potest. Sumitur ex *c. ad apostolicam* 16. *h. t.* ibi *per se, vel per alium professionem recipientem.* Proceditque hoc, ut delegari potestas haec possit cuicunque, etiam religioso

simplici, aut clerico saeculari, imo et laico; nam *cap. cit.* generaliter loquitur sine personarum distinctione; Sanch. *n.* 77.

188

7. Non obest, etsi is, qui professionem recipit, sit excommunicatus vitandus, vel suspensus ab admissione ad professionem; quia talis excommunicatio, vel suspensio admissionem tantum facit illicitam, non vero invalidam; cum non privet superioritate, cujus solius actus est ista admissio; Sanchez *n.* 78. *et* 79.

189

. Dub. 2. quomodo convalescat professio, invalide prius emissa? Resp. distinguendum esse, ex quo capite invalida fuerit professio, an ob defectum potestatis in admittente, an ob aliud impedimentum.

Si primum, satis erit, si is, qui eam potestatem habet, postea admissionem illam ratam habeat; quia ratihabitio retrotrahitur ad tempus emissae professionis, et mandato comparatur juxta *reg. ratihabitionem* 10. *in* 6. Ubi tamen duo sunt necessaria: unum est, ut professio acceptata sit nomine habentis potestatem admittendi; quia ratum habere quis non potest, quod ipsius nomine non est gestum; *reg.* 9. *in* 6. Alterum, ut professus ante ratihabitionem factam priorem voluntatem per actum contrarium non mutaverit; debet enim voluntas prior adhuc moraliter perseverare, ut ratihaberi possit.

Si secundum contingat, et ob aliud impedimentum invalida sit professio, necessarium est, ut is, qui professionem ita invalide emisit, remoto impedimento, professionem prius factam ratificet expresse, vel tacite: quod ultimum fiet, si postquam scivit professionem prius editam fuisse irritam, permaneat sub externo habitu regulari, et sub obedientia religiosa; Pirh. *hic n.* 149.

190

In neutro autem casu, sive ob defectum potestatis in suscipiente, sive ob aliud impedimentum invalida sit professio, is, qui professionem sic fecit, tenetur in religione persistere, aut professionem prius invalidam ratificare, etiamsi impedimentum, ob quod professio invalida est, in foro externo probare non possit. Estque hoc verum, etiamsi culpa ipsius profitentis e. g. ob fictionem invalida fuisset professio; Sanc. *lib.* 7. *de matr. D.* 37. *n.* 38. *et* 39. Pellizar. *man. prael. tr.* 3. *c.* 1. *n.* 48. Pirh. *hic n.* 148. et alii communiter. *Ratio est*, quia religiosus status est tam arduus, et tam sublimis perfectionis, ut requirat consensum omnino liberum, et spontaneum; talis non adesset, si cogi posset ad ratificandam professionem, quam emisit invalide: ergo etc.

Neque obstat, quod habuerit voluntatem profitendi saltem exterius, et apparenter; quia cum talis voluntas inefficax fuerit, et nul-

lius effectus ob defectum consensus interni, vel aliud impedimentum dirimens, idcirco vi illius in foro conscientiae obligari non poterit, qui professionem emisit invalide, ut illam ratificet. Interim tamen, quia adversus talem in foro externo stat praesumptio, quod professionem emiserit valide, in illo foro cogi poterit ad observanda illa, ad quae verus professus obligatur.

191

Dub. 3. quid requiratur, ut ratificata dicatur professio prius invalida? Resp. 1. requiritur, ut ratificans sciat professionem a se factam fuisse invalidam; Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 4. *q.* 7. Suar. *l.* 7. *c.* 1. *n.* 4. Sanc. *l.* 7. *de matr. D.* 37. *n.* 57. Les. *l.* 2. *de just. c.* 41. *n.* 66. Pirh. *hic n.* 149. Vvies. *n.* 95. *Ratio est,* quia nemo potest habere voluntatem ratificandi professionem nisi cognoscat ratificationem sibi esse possibilem; atqui hanc possibilem sibi esse non cognoscit, nisi cognoscat nullitatem prius a se editae; ergo etc. *Excipitur*, nisi expresse apud se statuat, se professionem a se emissam velle esse validam, etsi ab initio forte fuisset invalida; Les. *l. cit.*

2. Ut impedimento ablato, ponatur novus consensus professi, religioni se rursum tradentis; quia cum sit nova professio, nova intentione, seu voluntate fieri debet; Sanc. Pirh. Vvies. *l. cit.*

192

3. Ut traditio haec acceptetur a religione; quia est nova professio, et quaecumque professio sine acceptatione, a religione facta, est nulla; Azor. Pirh. Vviest. *l. cit. Ex quo sequitur*, ad hoc, ut ratificata legitime dici possit professio, requiri

4. Ut etiam religio habeat aliqualem notitiam de nullitate professionis; quia tam parum acceptatio dari sine aliqua notitia nullitatis potest, quam parum dari sine illa potest nova traditio; Pal. *tr.* 16. *D.* 2. p. 5. *n.* 3. qui tamen aliis *cit. n.* 4. notat, hanc notitiam non debere esse specialem, sed sufficere generalem, et indeterminatam, ut patet ex *c. significatum* 11. *h. t. c. is qui* 1. vers. *quodsi eod. in* 6. et confirmatur per trid. *ses.* 25. *c.* 19. *de regul.* quibus textibus declarat ecclesia, quod ratam et ipsa habere velit professionem, quam professus tacite, vel expresse, ratificaverit.

193

Dub. 4. an, et quamdiu reclamare professus possit adversus suam professionem, et illam arguere nullitatis? Resp. Reclamare adversus eamdem potest regularis quilibet, etiam ex ordine militari, prout constat ex trid. *ses.* 25. *c.* 19. *de regul.* ubi utitur terminis generalibus, et complectentibus quoscumque religiosos, ait enim, *quicumque regularis praetendat etc.* estque ita declaratum a card. apud Jo. Gallemart. *ib. n.* 1.

Tempus, quo reclamare adversus professionem invalidam licet, assignatur *ibidem* quinquennium: nam intra hoc tempus deducere causam nullitatis professionis suae coram superiore debet; illo elapso enim non audietur, nisi impedimentum, ob quod invalida fuit professio, adhuc duret; hoc namque si fiat, sive perpetuum impedimentum istud sit, sive temporale, audiendus est, modo probare impedimentum istud possit, ut bene notat P. Vviestner *hic n.* 92. et rationem dat; quia trid. decretum, quo tempus reclamandi restringitur ad quinquennium, publicatum est in favorem religionis: atqui non in favorem, sed gravamen religionis redundaret, si laborantem hujusmodi impedimento, et cons. certo non professum, denegata ipsi, teneretur audientia retinere: ergo etc.

194

Dub. 5. an religio etiam reclamare possit contra invalide professum? Respond. affirmative. Ita Fagnan. *in cap. nullus* 1. *hoc titul. a n.* 31. Pellizar. *man. praelat. tract.* 3. *cap* 5. *s.* 2. *quaest.* 3. *n.* 52. Donat. *prax. regul. tom.* 2. *p.* 2. *tract.* 12. *quest.* 35. Bordon. *var. resolut. p.* 1. *resol.* 23. Pirhing *hic n.* 154. Vvex *Ariadn. p.* 5. *tract.* 3. *cap.* 5. §. 3. *n.* 50. magnif. P. Schmier. *p.* 1. *de pers. eccl. cap.* 3. *n.* 249. Ratio est, quia dispositum de uno correlativorum censetur etiam dispositum de altero, si ratio dispositionis de uno procedat etiam in altero, et de hoc in specie aliter in jure non sit dispositum: atqui religiosus, et religio sunt correlativa, et ratio, cur professo nulliter permissum sit reclamare, procedit etiam de religione, neque de hac aliter est in jure dispositum: ergo etc. *Confirmat* responsionem hanc Fagnan *l. citt. n.* 42. declaratione *Cardd. trid. interpr.* et *decreto Urbani VIII.* et evincit ratio aequitatis; neque enim religio debet esse deterioris conditionis, quam sit religiosus: quod fieret, si religiosus reclamare posset, religio non posset.

195

Est tamen faciendum discrimen aliquod inter causas nullitatis, ob quas potest reclamare religio, et inter eas, ob quas religiosus, ut bene advertit Pirh. *l. cit. in fin.* nam religiosus reclamare potest, ob quemcunque defectum, vel impedimentum professio sit invalida, non ita religio, sed tum solum, quando professio fuerit nulla ob ignorantiam justam, et invincibilem superiorum regularium; nam isti, si professionem invalidam admittendo culpa non vacant, non debent audiri, si reclamare, et causas nullitatis allegare velint post elapsum biennium.

Dub. 6. quae conditiones requirantur ad legitimam reclamationem adversus professionem invalidam? Resp. tres praescribi a trid. *sess.* 25. *c.* 19. *de regular.*

196

1. Ut ante reclamationem habitum non deponat, vel etiam cum habitu non discedat, sine licentia superiorum. *Excipitur*, nisi justam causam habitum dimittendi habeat, quia v. g. aliter causam suam prosequi coram superiore non permittitur, nisi habitu dimisso fugiat: cujus exceptionis ratio est, quia concilium intendit punire eum, qui temere, ac sponte dimittit habitum, quod non facit, qui ex justa causa, ut facultate, per jus sibi concessa, libere uti possit, habitum deponit; Navar. *comment.* 4. *de regular. n. ult.* Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 4. *in fin.* Sanch. *l.* 7. *de matr. D.* 37. *n.* 3. Pirh. *hic n.* 152. et alii communiter. Idem, saltem ex aequo, et bono dicendum siquis habitum temere dimissum iterum assumat; quia per reassumptionem habitus dimissi religio in possessionem restituitur, et purgatur spolium; cons. tum audiendus est, qui asserit se invalide fuisse professum; Navar. Sanch. Pirh. *l. citt.*

197

2. Ut causas nullitatis suae professionis deducat coram superiore suo, et ordinario. Nomine *superioris* intelligitur immediatus praelatus regularis, qui professionem ejus, qui reclamat, admisit, vel qui in ejus locum successit: nomine *ordinarii* autem venit episcopus, in cujus dioecesim situm est monasterium, in quo reclamans professionem emisit, vel vicarius generalis episcopi, vel etiam alius praelatus, qui jurisdictionem quasi episcopalem exercet in illo territorio, et sede, vel praelatura vacante, capitulum, aut ejus vicarius; Pirh. *hic n.* 151. Dixi *coram superiore suo, et ordinario* per conjunctionem copulativam *et*; nam ita loquitur trid. ex quo Barbos. *de offic. episc. alleg.* 104. *n.* 12. aliis. *citt.* deducit, causas nullitatis coram utroque, videlicet coram superiore regulari, et ordinario loci deducendas esse conjunctim, seu copulative: et ita decisum idem Barbos. *l. cit.* refert. ex Armendar.

198

3. Ut reclamatio fiat intra quinquennium, a die professionis editae numerandum. Sed ex hoc oritur

Dub. 7. an audiendus sit impugnans professionem suam post quinquennium, si toto illo tempore ejus nullitatem ignoravit, vel obstante sibi justo impedimento, eam impugnare, et coram superiore deducere nequiit? Non conveniunt DD. Negant Navar. *comm.* 4. *de regul. n.* 71. vers. *tertio*, Sanch. *lib.* 7. *de matr. D.* 37. *n.* 19. Pellizar. *man. regul. tract.* 3. *capit.* 5. *n.* 45. et alii ab his *citt.* Nituntur triplici maxime ratione. 1. Quia tridentinum *cap.* 19. *cit.* dicit, *quinquennium numerandum esse a die professionis tantum*, quae particula negat, et excludit omnes alios casus, praeter expressos. 2. Quan-

do tempus praescriptum est, non in odium negligentis, sed in favorem alterius, illud etiam ingnoranti, et impedito currit, ut communiter tradunt DD. cum gloss. *in cap. statutum* 3. *de praebend. in* 6. atqui ita praescriptum est tempus quinquenni in casu praesenti; praefixum enim est in favorem religionis, ut consulatur ejus tranquillitati, et paci, quae facile turbaretur, si semper audirentur ii, qui ad saeculum, et liberiorem conversationem aspirant. 3. Contra alia remedia, et actiones a jure proditas admittitur praescriptio tam in casu ignorantiae, quam in casu impedimenti, si id facti, non juris sit, ut communiter DD. *ad tit. de praescript.* igitur etiam adversus remedium nullitatis oppositae professioni.

199

Contra audiendum etiam post quinquennium esse illum, qui intra id tempus ob ignorantiam, vel ob aliud impedimentum reclamare non potuit, affirmat Navar. *lib.* 3. *consil.* 23. *n.* 3. *hoc titul.* Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 7. *cap.* 4. *n.* 6. Pal. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 5. *et seqq.* Pirh. *hic n.* 152. Fundantur 1. quia impedito agere non currit praescriptio; *cap. super* 1. *in fin. C. de annal. praescript.* atqui nullum est majus impedimentum, quam ignorantiae; ignorans enim experiendi potestatem non habet; *l. annus* 6. *ff. de calumn.* 2. Quia concilium, quando dicit, quinquennium computandum a die professionis, intelligendum solum est per se, et nisi justa causa aliud suadeat, atqui ejusmodi justam causam habet invalide professus, si nullitatem professionis suae ignoravit, vel adversus illam reclamare non potuit; igitur etiam post quiquennium audiri debebit, saltem si probare velit toto illo tempore se fuisse impeditum, vel ignorantia laborasse. 3. Quia dispositio trid. negans facultatem reclamandi post quinquennium, fundatur in praesumptione, quod invalide professus intra hoc tempus ratificaverit professionem suam, quae praesumptio in casu dubii praesentis cessat; igitur cessat etiam ipsa dispositio.

200

Ego cum Tambur. *tom.* 3. *D.* 6. *q.* 25. *n.* 9. P. Vviestner *hic n.* 92. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. c.* 3. *n.* 257. teneo sententiam mediam, et distinguo inter impedimenta, ob quae invalida fuit professio, an ejusmodi impedimentum sit temporaneum, v. g. metus, defectus legitimae aetatis etc. an vero perpetuum, ut quod mulier professa sit religionem in monasterio virorum. *Si hoc secundum,* reclamanti etiam post quinquennium audientia denegari non debet, cum sit professionis emittendae incapax, et cons. illa neque post quinquennium possit praesumi validà. *Si primum*, iterum distinguendum est, an impedimentum istud adhuc duret, vel intra quinquennium sublatum sit. *Si hoc posterior*, audiri non amplius debet,

quando remedio ordinario uti vult; obstat enim reclamare volenti praesumptio ratificationis, quae cum sit juris, et de jure, nullitatis probationem non admittit. *Si prius*, et post quinquennium adhuc duret impedimentum, qnia e. g. superstes est conjux professi, quam tempore ingressus, et professionis credebat mortuam, reclamanti etiam post quinquennium audientia denegari non debet, ne quod in favorem religionis constitutum est, cedat in ejus vel alterius praejudicium, quod fieret, si laborantem hujusmodi impedimento, et cons. certo non professum, denegata audientia, teneretur retinere. Et hoc, non autem plus probant argumenta sententiae secundae.

201

Dub. 8. an ejusmodi ignoranti, vel impedito, qui quod intra quinquennium non reclamaverit, reclamare postea non permittitur, denegetur etiam remedium extraordinarium restitutionis in integrum? *Ratio dubitandi est* 1. quia praesumptio trid. est juris, et de jure, quae nullam in contrarium probationem admittit. 2. Quia restitutioni locus non est, quando actus non valet; *l. in causae* 16. *§. et generaliter* 3. *ff. de minor*. 3. Quia non restituitur, qui laesus non est; *l. scio* 4. *ff. de in integr. rest.* atqui talis non est laesus, quia statum perfectiorem ingressus est: ergo etc.

202

Sed dicendum, hoc casu locum esse remedio extraordinario restitutionis in integrum, eoque uti posse eum, qui professionem quocumque ex capite invalidam emisit, non tantum, si minor sit, sed etiam, si major, ex clausula generali, *si qua alia mihi justa causa videbitur*, ut dicitur *l. hujus* 1. *§. verba* 1. *fin. ff. ex quibus caus. major*. Ita Navarr. *l.* 3. *cons.* 23. *num.* 7. *hoc tit.* Sanch. *l.* 7. *de matr. D.* 37. *num.* 22. Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *quaest.* 30. *art.* 3. Barbos. *in trid. cap.* 19. *cit. num.* 8. Fagnan. *in cap. perlatum num.* 52. *de his, quae vi metusve caasa etc.* Bordon. *de profess. relig. cap.* 22. *num.* 12. *et seqq.* card. de Luca *disc.* 14. *de regular. numer.* 12. Vvex. *p.* 5. *ariadn. tract.* 3. *cap.* 5. *§.* 2. *n.* 49. *in fin.* Engl. *hic num.* 54. Vviest. *ibid. num.* 94. magnif. P. Schmier *p.* 1. *de person. eccl. cap.* 3. *num.* 258. et suadet praxis; nam ut *citt.* DD. testantur, hodie illi, qui post quinquennium reclamare volunt, adire solent congregationem card. Trid. interpp. vel eorum, qui regularium negotiis praepositi sunt, et non raro restitutionem in integrum obtinent.

203

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. etiam adversus praesumptionem juris, et de jure, si allegatur, et probetur sufficiens causa, cur citius reclamatum non sit, restitutio peti,

atque concedi potest, ut teste Oddo *de restitut. in integr. part.* 2. *quaest.* 72. *artic.* 1. admittunt omnes. *Ad* 2. principium illud verum solummodo est, quando adversus actum habetur remedium ordinarium, et extraordinario pinguius, quod in casu nostro non habetur. *Ad* 2. non modica laesio est, aliquem invitum perpetuo obligari ad statum arduissimum, quem propterea jura voluerunt non nisi summa libertate amplectendum.

204

Dub. 9. an is, qui invalide professus est, teneatur ratificare professionem suam, si impedimentum, ob quod professio invalida est, in foro externo probare non possit? Resp. non teneri, proceditque hoc, sive bona fide, et sine culpa, sive mala fide, et culpa sua, e. gr. ob fictionem invalide professus sit, ut docet Henr. *l.* 11. *de matr. cap.* 11. *num.* 11. *lit. V.* Sanch. *de matr. l.* 7. *D.* 37. *num.* 38. *et* 39. Pellizar. *man. prael. tract.* 3. *cap.* 1. *num.* 48. Pirh. *hic num.* 148. et alii communiter. *Ratio est*, quia religiosus status est tam arduus, et tam sublimis perfectionis, ut requirat consensum omnino liberum, et spontaneum: talis non adesset, siquis cogi posset ad professionem a se invalide emissam ratificandam: ergo etc.

205

Neque obstat, quod habuerit voluntatem profitendi saltem exterius, et apparenter; quia cum talis voluntas inefficax fuerit, et nullus effectus ob defectum consensus interni, vel aliud impedimentum dirimens, idcirco vi illius in foro conscientiae obligari non poterit, qui professionem emisit invalide, ut illam ratificet. Interim tamen, quia adversus talem in foro externo stat praesumptio, quod professionem emiserit valide, in illo foro cogi poterit ad observanda illa, ad quae verus professus obligatur.

206

Quaeritur 5. qui sint effectus professionis validae? Resp. Professionis, quae in religione a sede apostolica approbata valide emissa est, varii sunt effectus, ex quibus celebriores sunt undecim.

1. Profitentem religiosum efficit, eumque obligat ad observationem votorum paupertatis, castitatis, et obedientiae, ita, ut neque pontifex facere possit, ut professus religiosus maneat, et observare vota non teneatur; *cap. cum ad monasterium* 6. *in fin. de stat. monach.*

2. Ligat professum religioni, et hanc professo, ita, ut nec sola professi voluntate, nec sola religionis, neque mutuo utriusque consensu dissolvi possit; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 6. *cap.* 14 *num.* 2. *et seqq.*

3. Transfert personam professi in dominium, et potestatem religionis, et religionem vicissim obligat, ut illum alat, retineat, atque ut filium tractet; Pal. *tract.* 16. *D.* 2. *p.* 8. *num.* 1.

207

4. Per eam patria potestas in filium professum solvitur quoad ea, quae professio damnosa, et religioni praejudiciosa sunt; nam quoad ea, quae utrique utilia sunt, patria potestas manet, ne, quod ob gratiam ipsi conceditur, in ejus dispendium detorqueatur *contra regulam* 61. *in* 6. Pal. *l. cit. num.* 2.

5. Relaxat irregularitatem ortam ex defectu natalium, ita, ut professus, licet procreatus sit ex concubitu utroque jure damnato, ad ss. ordines, et beneficia ecclesiastica (praelaturis dumtaxat, et dignitatibus exceptis) sine dispensatione promoveri possit: ceteras irregularitates non quidem tollit, ad dispensationem tamen super iis concedendam facilius movere solet; Laym. *l.* 4. *theol. tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 4.

6. Purgat maculam, seu inhabilitatem ad actus temporales ortam ex crimine v. g. ex perjurio, furto, falso testimonio deposito in judicio; *novell.* 5. *in princ.*

7. Abolet notam ingratitudinis, quae de jure suffecisset ad exhaeredandum filium, prout ex *novell.* 123. refert Gratianus *can. fin. caus.* 19. *quaest.* 3.

208

8. Dirimit matrimonium contrahendum, et contractum, si ratum dumtaxat sit, dissolvit, etiam quoad vinculum; *cap. verum* 2. *cap. ex publico* 7. *et cap. ex parte* 14. *de convers. conjugat.*

9. Si conjux in casu licito post matrimonium consummatum professus religionem sit, inducit divortium inter ipsum, et conjugem relictam in saeculo, prout colligitur ex *cap. veniens* 19. *h. tit.*

10. Omnia alia vota, et juramenta pia ipso jure extinguit; *cap. scripturae* 4. *de voto*, nisi facta sint in favorem hominis; nam ista manent; nisi promissarius juri suo renuntiaverit; Sanch. *l.* 5. *mor. cap.* 4. *numer.* 45.

11. Impertit plenissimam condonationem omnium peccatorum, non quidem quoad culpam; neque enim peccatorum culpas delet, cum non sit sacramentum; sed quoad poenam, si profitens tunc sit in statu gratiae, et poenae illius reatus non sit ortus ex multiplicatis enormibus criminibus; Pal. *part.* 8. *cit. numer.* 3.

209

Dub. 1. an dictos effectus habeant etiam vota simplicia societatis Jesu, post biennium novitiatus edi solita? Resp. affirmative.

Ita Sanch. *l.* 5. *mor. cap.* 5. *num.* 7. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 1. *et seq.* Pal. *tract.* 16. *D.* 2. *p.* 8. *a num.* 2.

Excipiuntur dumtaxat sequentia, in quibus modificatio aliqua adhibenda est: 1. enim non inducunt absolutam insolubilitatem, cum ex justa causa is, qui haec emisit, e societate dimitti possit.

2. Quod ex priori sequitur, vinculum, quo haec vota emittens societati nectitur, ex parte societatis est conditionatum dumtaxat, non absolutum, ut in professione solemni.

3. Per ea vota homo in religionem transfertur non ita absolute, ut per professionem, sed ex parte societatis conditionate tantum, *si societas eum retinuerit.*

210

4. Ista emittens, quamdiu persistit in societate, a patria potestate non minus, ac solemniter professus, eximitur, in eandem tamen reincidit, si dimittatur, nisi sacro aliquo ordine initiatus sit; quia talis est liberatio a patria potestate, qualis est translatio in potestatem, et dominium religionis.

5. Similiter per illa vota ante emissa in saeculo suspenduntur tantum dum in societate ipsa emittens manet; dimissum vero denuo urgent, prout decisum est in *congregatione gen.* 1. *can.* 42.

6. Denique vota simplicia societatis dirimunt quidem matrimonium contrahendum, non tamen contractum, etsi ratum dumtaxat, sed huic ipsa cedunt, prout dicetur *lib.* 4. *tit.* 6. videatur P. Vviest. *hic num.* 112. et apud ipsum *citt.*

211

Dub. 2. an professio quoad vinculum dissolvi possit authoritate summi pontificis? Negat s. Thom. 2. 2. *quaest.* 88. *art.* 12. Rationem dat, quia solemnitas voti consistit in quadam consecratione, et benedictione; non potest autem, quod semel est sanctificatum DEO, in alios usus profanos commutari.

Sed dicendum, papam ex justa, et legitima causa posse dispensare in professione religiosa, vinculum per illam inductum solvendo, ita, ut qui hactenus fuit religiosus, postea non amplius sit, neque amplius votis adstringatur. Ita Suar. *tom.* 3. *l.* 6. *capit.* 16. *et capit.* 17. *numer.* 5. Sanchez *de matrim. l.* 8. *D.* 8. *numer.* 7. Pirh. *hic numer.* 144. Konig. *numer.* 19. *Ratio est* 1. quia sancto Petro, ejusque successoribus tradita est a Christo *Matth.* 16. universalissima potestas solvendi: ac proinde quidquid natura sua insolubile non est; vel a Christo prohibitum solvi, hoc papa potest solvere; atqui professio neutro modo est insolubilis: ergo etc. 2. quia papa ex communi omnium DD. sensu potest dispensare in votis sim-

plicibus, ergo etiam in votis solemnibus; nam solemnitas voti solum constitutione ecclesiae est introducta; *cap. unic. de vot. in* 6. 3. quia saepius in hoc dispensarunt summi pontifices prout videre est apud Baronium *ad annum Christi* 1041. et Suar. *cap.* 17. *citat. numer.* 6.

212

Addidi *ex justa*, *et legitima causa*; nam sine causa saltem licite non potest: et ita intelligendum est *cap. cum ad monasterium* 6. *in fin. de stat. monach.* nam etiam illud non posse dicimur, quod licite non possumus. Requiritur autem gravissima necessitas, sive causa boni publici, nec sufficit bonum privatum ipsius professi, v. gr. ut vitetur probabilissimum periculum voti transgrediendi, ut notat Sanch. *l. cit. n.* 8. et ratio est; quia talis dispensatio non potest fieri sine notabili detrimento status religiosi, cujus bonis non debet praeferri bonum alicujus privati.

Ad argumentum oppositum dico, illo solum probari quod papa facere nequeat, ut manens religiosus votis substantialibus religionis non obligetur, quod jam *n.* 206. *supra* concessi ultro.

Interim tamen pontifex dispensatione potest facere, ut religiosus esse cesset; non enim implicat rem Deo consecratam, consecratione cessante, in usus profanos coverti, ut patet in calice consecrato, cujus materia, dissoluta forma, quibuscumque usibus adhiberi licite potest.

213

Dub. 3. an vinculum professionis religiosae dissolvatur per promotionem ad episcopatum, vel regimen parochialis ecclesiae? De assumpto ad regimen parochialis ecclesiae, vel aliud beneficium inferius episcopatu extra ordinem satis clarum est, quod ligatus vinculo professionis suae maneat; quia iste nec votis religiosis, nec jugo regulae liberatur, sed observare istam etiam extra ordinem degens debet in omnibus iis, quae cum pastorali munere, et laboribus possunt consistere, et quidem sub obligatione ad poenam, imo et culpam, si regula ita obliget; Sanchz *l.* 6. *moral. capit.* 6. *n.* 36. Pirh. *hic n.* 145.

De assumpto ad episcopatum rationem dubitandi facit; quia talis liberatur a jugo regulae, utpote jam constitutus in culmine magisterii.

214

Sed adhuc dicendum, professionis vinculum etiam per promotionem ad episcopatum non dissolvi, sed ita assumptum adhuc manere obstrictum omnibus tribus votis religiosis. Ita s. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. Sanchz *l.* 6. *mor. cap.* 6. *n.* 2. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 40. *n.* 113. Pirh. *hic n.* 145. et plurimi alii apud istos.

Patet 1. *de voto castitatis*; nam hujus voto illum obligatum manere est extra dubium. 2. *de voto paupertatis;* quia talis episcopus non fit dominus bonorum, seu redditunm ecclesiasticorum, sed administrator tantum, cum hoc solum discrimine, quod ea, quae acquirit, jam non amplius acquirat religioni, ut prius, sed ecclesiae suae episcopali juxta *can. unic. caus.* 18. *q.* 1. 3. *de voto obedientiae;* nam etsi hanc non amplius debeat superioribus regularibus, utpote in altiori dignitatis gradu constitutus, debet tamen illam summo pontifici, cui praeter obedientiam generalem, ab omnibus fidelibus debitam, speciali obedientiae voto adstringitur: imo si renuntiet dignitati simul, et gradui, tenetur redire ad monasterium, et iterum obedire, ut prius.

215

Ad rationem dubitandi negatur paritas; quia subjectio ad regulam non pertinet ad substantiam religiosi: deinde ejusmodi episcopus non eximitur omnino ab observantia regulae; nam in iis, quae dignitatem episcopalem non dedecent, observare ea debet, non quidem ex praecepto regulae, sed ex honestate, et morali decentia.

216

Dub. 4. an valida sit professio, quam emittit episcopus, facultate pontificis non obtenta? *Certum est* valere, si tantum sit electus, et non confirmatus; quia iste proprie nondum est episcopus; nec adhuc ecclesiae ad quam electus est, spiritualis conjugii vinculo obligatur: quare sicut sine licentia papae renunciare episcopatui potest, ita sine illa etiam profiteri religionem; Suar. *tom* 3. *de relig. l.* 6. *cap* 8. *n.* 1. idem dicendum de episcopo, qui legitime renunciavit episcopatui; nam in hoc ratio prohibitionis cessat, nempe obligatio alicui ecclesiae, quod est impedimentum assumendi statum religiosum; Suar. *loc. cit.* Pirh. *hic n.* 125.

217

Dubium procedit de episcopo electo, et confirmato, qui nondum legitime renuntiavit episcopatui. Validam esse, etiam sine licentia papae factam contendit Suar. *loc. cit. n.* 7. Rationem dat 1. quia talis professio nullo jure est irritata. 2. quia status religiosus non est incompatibilis cum episcopali, cum religiosus fieri possit episcopus, et tamen manere religiosus, ut *n.* 214. dictum est. 3. quia alii praelati inferiores, habentes jurisdictionem episcopalem, sine licentia papae valide profiteri religionem possunt.

218

Sed probabilius hujusmodi professio, sine licentia papae ab episcopo edita, est invalida. Ita Laym. *cap.* 10. *de renunt. n.* 3.

Pirh. *hic n.* 126. Schambog. *ibid. n.* 50. *Ratio est*, quia Deus non acceptat professionem religionis, si ecclesia repugnet: repugnat autem, si episcopus gregem suum, cui se obligavit, deserat, nisi a summo pontifice liberationem impetraverit, ut patet ex *cap. licet* 18. *hoc tit. cap. nisi* 10. *de renunt. cap. inter* 2. *de translat.* ergo etc.

219

Neque urgent admodum argumenta contraria. *Ad* 1. hoc ipso, quod ecclesia tali professione resistit, nec ecclesia, nec Deus illam acceptat; est autem de essentia professionis validae acceptatio, ut dictum est *supra n.* 166. *Ad* 2. disparitas est; quia religiosus non habet ecclesiam sponsam, sed eam, dum promovetur ad episcopatum, primum acquirit; episcopus autem jam habet sponsam, quam cum religioso statu postea suscepto conservare commode non potest. *Ad* 3. episcopi sunt desponsati ecclesiae suae, non alii praelati inferiores, quamvis et hi decentius faciant, si licentiam a suo superiore petant, quando profiteri volunt.

220

Dub. 5. utrum religionis professione amittatur nobilitas? Affirmant nonnulli DD. et interp. duplici fundamento nixi. 1. authoritate juris; *can. praesens* 4. *caus.* 20. *q.* 2. *et can. scripsit* 26. *caus.* 27. *q.* 2. quorum ultimo Thierberga regina scripsit se velle regia dignitate per professionem exui. 2. ratione; quia per professionem homo moritur mundo, et omnibus istius pompis renuntiat; *can. placuit* 8. *caus.* 16. *q.* 1. *et l. Deo nobis* 56. *C. de episcop. et cleric.*

Contra alii negant ex ratione; quia nobilitas proveniens ex natalibus est quoddam jus sanguinis ac proinde naturale, et incommutabile; *l. jus agnationis* 34. *ff. de pact.*

221

Tenenda est via media ex distinguendum inter duplicem nobilitatem, unam sanguinis, alteram dignitatis. *Prior* professione religiosa non amittitur, ut recte docent Bald. *in c.* 49. *de elect.* Tiraquel. *de nobilit. c.* 26. *a n.* 3. Sanc. *l.* 7. *mor. c.* 12. *a* 13. et alii apud istum, estque hoc teste decisum in rota et probat argumentum secundae sententiae.

Posterior nobilitas, videlicet dignitatis, puta, ex ducatu, comitatu, praefectura, vel alio honorifico munere militari, vel politico proveniens, per professionem religiosam perditur, prout non aegre concedunt DD. *cit.* et hoc, non autem plus probant argumenta primae sententiae.

222

Dub. 6. an religiosus possit praescribere contra professionem a se emissam et sic se ab illa eximere? Resp. non posse. Patet ex *c.*

11 *

sicut nobis 17. *h. t.* ubi ratio additur; quia *quod tanto tempore extra vitam canonicae observationis mansit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis argumentum merito valeat allegari*; est enim talis professus in continua mala fide cum sciat vel scire debeat quod obligatus sit servare vota religionis substantialia perseveranter usque ad finem vitae.

223

Neque obstat, etsi actus professioni contrarii facti sint, videntibus et scientibus episcopo et superioribus regularibus; quia delictum subditi non excusatur ob patientiam et tolerantiam superioris. *Ex quo sequitur*, quod si ejusmodi professus moriatur extra monasterium, istud in bonis ejusdem succedat, eaque sibi vendicare possit, cum is adhuc religiosus manserit, et religiosus, quod acquirit, monasterio acquirat.

§. VIII.

De recessu a religione permisso, et vetito.

SUMMARIUM

Tribus modis recedi a religione potest a religiose professo. *Primus* est voluntarius, et si debite fiat, licitus, per transitum ejusdem ad alium ordinem. *Secundus* necessarius, cum quis ob incorrigibilitatem ejicitur. *Tertius* sacrilegus, cum quis e monasterio fugit, et per apostasiam a religione discedit.

224

Quaeritur 1. an possit professus, sive religiosus ab una religione transire ad aliam? Videtur non posse: 1. ob authoritatem Apostoli 1. *Cor.* 7. *v.* 20. monentis, ut *unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*: 2. quia per professionem religiosus certo monasterio, vel ordini perpetuo obligatur, et quidem ex contractu utrinque oneroso.

Sed dicendum, si hujusmodi transitus habeat conditiones ad ita transeundum requisitas, eum licitum, atque permissum esse. Sumitur ex *cap. licet* 18. *h. tit.* et jam olim statutum erat in concilio Triburiensi, quod refertur *can. virgines* 1. *caus.* 2. *quaest.* 4. Conditiones ad hoc, ut transitus iste rite fieri possit, sunt

225

1. Ut fiat ad religionem perfectiorem, seu quod idem hoc loco est strictiorem; *cap. licet cit.* Debet autem major austeritas religionis, prout ad propositum servit, desumi non tantum ex institutione primae regulae, sed etiam constitutionibus, sive ordinationibus in tempore adjectis, et vel maxime ex observantia earumdem praesenti, ut cum aliis notat Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 7. *n.* 23. *et* 24.

2. Ut non fiat temere, et leviter v. g. ex ira, odio, contemptu, vel alia inordinata passione animi, sed zelo bono, sive majoris perfectionis studio; *cap. licet cit.* ibi, *ne quis ex temeritate, vel levitate.*

3. Ut non fiat cum notabili detrimento, vel infamia religionis, aut monasterii, a quo transitur; *cap. licet cit.* ibi, *in jacturam, vel injuriam sui ordinis*; quia bonum religionis commune praeferendum est utilitati privatae unius religiosi transeuntis.

226

4. Ut transiturus a praelato suo immediato, vel mediato, prout per regulas, et ordinis constitutiones praescribitur, propositis transeundi causis, petat licentiam; *cap. licet cit. V. quo circa*, ubi ratio additur, ne religiosus, ea non petita transiens, *bonum obedientiae contemnere videatur.*

5. Ut a praelato petantur dimissoriae; nam sine his ab alterius ordinis, vel monasterii praelato, aut superiore admitti nequit, nisi iste incontinenti probare velit, vel transitum, vel litteras hujusmodi sibi indebite fuisse negatas; *canon. statuimus* 3. *caus.* 19.

quaest. 3. Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 39. Pirh. *hic n.* 161. Vvies. *n.* 123.

Neque obstant duo argumenta in ratione dubitandi allata; quia haec solum probant, quod talis transitus non possit fieri temere, et licentia non petita a praelato monasterii, vel religionis, in qua professus est.

227

Dub. 1. an conditiones istae solum requirantur ad honestatem, an vero etiam ad valorem transitus, et secuturae istum professionis?

Certum est 1. invalidam esse professionem in ejusmodi religione, si transitus ad illam factus sit contra specialia religionis privilegia, quae transitum talem, et professionem irritant.

Certum est 2. similiter valore professionem destitui, quando sine debita licentia transitur a religione mendicantium ad monasticum, praeterquam carthusianorum ordinem, prout statutum est *extravag. viam* 1. *hoc tit.* propter publicum bonum, et conservationem ordinum mendicantium, ut *ibidem* dicitur.

Certum est 3. irritam esse professionem jure communi, si ejusmodi transitus fiat, non praecedente legitima dispensatione a religione strictiore ad laxiorem, ut habetur *cap. sane* 10. *h. tit.* ubi canonicus regularis, a quodam abbate in monachum receptus, jubetur compelli, ut redeat, si locus, ad quem transiit, non sit majoris religionis, quam locus, a quo transiit.

228

Controversia moveri potest de conditionibus reliquis, an ob earum defectum transitus, et professio in ejusmodi monasterio sit irrita? Videtur respondendum affirmative ex *canon. mandamus* 2. *caus.* 19. *quaest.* 3. *et cap. intelleximus* 12. *de aetat. et qualitat.* ubi irritus pronuntiatur transitus canonici regularis ad monachos, cons. a laxiore ad strictioris observantiae religionem.

Verum his textibus nihil probatur, quia canonicis regularibus prohibitus fuit transitus ad statum monachorum ex ea ratione, quod tempore, quo conditi erant hi canones, monachi vacaverint soli orationi, et contemplationi, nec initiati fuerint ss. ordinibus, ne scilicet ad hos transeundo viderentur quasi descendere de statu clericorum ad statum laicorum quae ratio nunc, cum monachi fiant clerici, et sacra mysteria obeant, cessat.

229

Hinc dicendum, professionem transeuntis ad religionem observantiae strictioris ob solum licentiae petitae, vel alium similem defectum non esse invalidam. Ita Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *libr.* 3. *cap.* 10. *n.* 12. Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 94. Pal.

tract. 16. *D.* 4. *part.* 16. §. 4. *n.* 7. et plures alii ab his citt. *Ratio est*, quia etsi hujusmodi transitus sit culpabilis quoad modum, quod tamen irritus sit, nullo jure probatur: non naturali, et divino; quia propositum, aut promissum non infringit, qui illud commutat in melius; *cap. pervenit* 3. *de jurejur.* non etiam ecclesiastico; quia *cap. licet cit.* plus non habetur, quam quod sine licentia, aut fine non puro transiens molestari possit, non vero quod professio ab eo emissa sit irrita. Accedit, quia neque necessarium erat, ut irritaretur, cum aliis modis ita transeundi temeritas coerceri possit, videlicet revocando illos, antequam professionem edant, aut si illam jam ediderunt, pro qualitate culpae aliis poenis plectendo.

230

Dub. 2. an, et quando religiosus e religione strictiore transire possit ad laxiorem? Resp. jure communi, et per se loquendo transitus iste nemini permissus est, ut patet ex *cap. sane* 10. *h. tit.* ubi ita transiens jubetur compelli, ut redeat. *Ratio est*, quia religiosus quo ad personam suam est obligatus monasterio, et religioni, sicut servus domino suo, uxor viro, filius patri, in cujus est potestate: sicut ergo tales personae repeti, et vindicari possunt, ita et religiosus.

Dixi *jure communi*, *et per se loquendo*: nam tres exceptiones sunt faciendae: 1. transiri a strictiore religione potest ad religionem, quae secundum praesentem observantiam quidem est laxior, secundum regulam autem strictior, si probabilis spes sit, quod brevi sit reformanda, et reducenda ad pristinum rigorem regulae; Pirh. *hic n.* 159. aliis *cit.*

231

2. Concedi transitus a strictiore ad laxiorem religionem potest a papa, immo etiam a generalibus, et similibus praelatis exemptorum, saltem cum consensu conventus sui, et a praelatis exemptorum, cum consensu episcopi dioecesani, si allegetur causa justa infirmitatis, debilitatis, necessitatis parentum, cui consuli in strictiore religione nequeat; Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 65. *et seqq.* Less. *lib.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 104. Krimer *hic num.* 2792. magnif. P. Schmier *part.* 1. *de person. eccl. cap.* 3. *num.* 241. sicque in pluribus locis habere praxim docet Pirh. *n.* 173.

232

3. In societate JESU praepositus generalis ex speciali, et aliis religionibus incommunicabili privilegio, quod ipsi indulsit Gregorius XIII. *constit.* incipit, *cum alias edita* 22. *septembris* 1582. licentiam religiosis, etiam professis, sibi subjectis potest concedere, ut transire possint ad quemvis alium mendicantium, vel non mendican-

tium ordinem, cum antehac nemini ex iisdem liceret transire ad alium, nisi Carthusiensium ordinem, idque semel dumtaxat sine praepositi generalis licentia, prout constat ex *constitutionibus* Pauli III. incipit *licet debitum edita* 15. *calend. novembris* 1549. et S. Pii V. incipit *aequum reputamus edita* 18. *calend. febr.* 1565.

233

Dub. 3. quid circa licentiam transeundi observandum sit transire volenti, et superiori religionis, a qua transit, et ad quam transit? Resp. Circa hanc Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *a n.* 33. Pirh. *hic n.* 161. et alii sequentia praecipue annotant. 1. Licentia ista necessario, et sub gravi obligatione petenda est, ut patet ex *cap. licet* 18. *h. tit. vers. quocirca*, ibi, *subditus a praelato cum humilitate, et puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiae contemnere videatur:* ubi verbum *debet* necessitatem praecepti importat.

2. Peti licentia ista debet ante transitum, nec sufficit, si petatur post transitum ad religionem strictiorem; quia quoties ad aliquem actum requiritur, ut petatur licentia a superiore, ea necessario ante actum illum peti debet.

234

3. Non statim, ac petita est licentia, fas est transire ad religionem strictiorem, sed debito tempore exspectandum est responsum superioris; quia hoc generale est in omni eo, qui jubetur consilium, aut licentiam petere, ut expresse habetur *cap. cum in veteri* 52. *de elect.*

4. Transire volens, dum licentiam transeundi petit, exprimere causas debet, quae moveant ipsum ad ita transeundum; quia non ex qualibet causa transitus iste permittitur, sed cum ex majoris perfectionis ardore proficiscitur.

5. Si causam justam attulerit, superior, vel praelatus concedere licentiam sine difficultate debet; *cap. licet*, et vers. *quocirca cit.* ubi etiam additur ratio, *ne propositum divinitus inspiratum videatur impedire.*

6. Si superior, vel praelatus religioso ad aliam religionem strictiorem volenti transire licentiam indiscrete, h. e. ex nulla, vel aperto injusta, aut falsa causa deneget, et ipse religiosus certus sit de receptione in alio ordine, is transire ad istum nihilominus potest; *cap. licet cit.* ibi, *libere potest sanctioris vitae propositum adimplere*; *non obstante proterva indiscreti contradictione praelati.*

235

7. Si negati transitus causam non aperte injustam, sed verisimilem, vel dubiam praelatus alleget, adeundus est superior, quod

fieri potest, etiamsi in tali religione interdicta sit appellatio; quia id interdictum intelligi debet de solis spectantibus ad correctionem, ut notat Sanch. *capit.* 7. *cit.* *n.* 37. Superior autem, ad quem hoc casu provocatur, debet esse, non monasterii, aut religionis, a qua, vel ad quam paratur transitus, ne in propria causa judicent; sed is, cujus est de controversiis, inter utrumque monasterium, vel religionem ortis, cognoscere, et pronuntiare.

236

8. Quodsi superior nullam assignet causam denegati transitus, subditi est eam petere: post quod si adhuc recuset illam exprimere, etiam superiore invito transire ad religionem strictiorem potest, non tamen ante, quam certus sit de receptione in illo ordine: quod observandum quandocunque, licentia non impetrata, disceditur; alias habebitur pro apostata, cum sub nullius sit obedientia; Sanch. *loc. cit. n.* 38. et apud ipsum *cit.*

Dub. 4. quis superior licentiam dare possit ad transeundum ex una ad aliam religionem? Resp. distinguendo, an religiosus transire velit ad strictiorem, vel ad aeque strictam, an vero ad laxiorem.

Si primum, ex causa licentiam dare, seclusis specialibus ordinum statutis, potest etiam superior, seu praelatus religiosi transitum parantis immediatus: neque opus est, ut de hoc interrogetur episcopus, vel conventus: quia consensus istorum nullo jure requiritur. Sine causa autem licentiam dare solus pontifex potest, ut Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 63. notat, et rationem dat, quia etsi per talem transitum votum mutetur in majus bonum, est tamen jus acquisitum priori religioni, quod ipsi sine causa justa tolli non potest. Casu autem, quo pontifex dat licentiam, causa respectu ipsius sufficiens est ipsa major austeritas ordinis, ad quem fit transitus; Sanch. *n.* 64.

237

Si secundum, et transitus paretur ad religionem aeque strictam, licentiam ad hoc dare potest episcopus, si ordo, vel monasterium, a quo paratur transitus, non sit exemptum; si vero exemptum sit, et alteri mediato praelato, provinciali, vel generali subsit, licentia dari ab alterutro saltem istorum debet: quod ut rite fiat, tria sunt advertenda. 1. ut fiat illud ex justa causa, ex. gr. propter infirmitatem, inimicitias etc. nam sine justa causa ne pontifex quidem licentiam dare ad transeundum potest, ut cum aliis notat Pirh. *hic n.* 165. et rationem dat; quia sine justa causa non potest auferri jus acquisitum priori religioni. 2. ut quando episcopus hujusmodi licentiam dat religioso sibi subjecto, accedat consensus abbatis, seu praelati ejusdem regularis; *argum. capit. non est*

7. *h. titul.* ibi, *sine licentia abbatum suorum*. 3. ut consensum praestet etiam conventus, seu capitulum: estque hic necessarius regulariter etiam respectu exemptorum, ut notat Sanch. *n.* 66. quia hoc casu fit quaedam alienatio personae: unde cum authoritatem juris pro se non habeat, sic ut pro se habeat transitus ad strictiorem regulam, consensu conventus, seu capituli indigebit, ut aliae alienationes rerum graviorum.

238

Si tertium, et agatur de transitu faciendo ex religione strictiore ad laxiorem cum requisitis modo relatis licentia datur non solum a papa, sed probabilius etiam ab alio superiore papa inferiore, exempli gratia ordinis provinciali, vel saltem generali, si ordo exemptus sit; vel si exemptus non sit, ab episcopo post sufficientem causae cognitionem potest: estque id verum, etsi papa facile adiri possit, ut aliis *cit.* advertit Sanch. *cap.* 7. *cit. n.* 68. ex communi DD. dicentium eo casu de consilio solum esse, ut pontifex adeatur. *Neque obstat* trident. *session.* 25. *capitul.* 19. *de regul.* ubi in fine dicitur, quod *nemo regularis, cujuscunque facultatis vigore, transferri possit ad religionem laxiorem*; nam dicendum, eo decreto solum prohiberi, ne hujusmodi licentiae concedantur absque justa causa; et praetermissa causae cognitione, ut olim interdum fiebat, quibusdam praelatis id suo arbitratu concedentibus. Inspicienda autem quoad haec omnia sunt privilegia ordinum singulorum, ut bene notat Scambog. *hic n.* 61.

239

Dub. 5. quaenam jure canonico interdicta sint religiosis, etiam licite transeuntibus ad alias religiones? Resp. De transeuntibus a religione aliqua mendicantium ad aliam non mendicantem *clem.* 1. *h. tit.* tria sunt constituta.

1. Redduntur inhabiles ad propriatus, administrationes, et officia quaecunque, etiam tanquam vicarii, et locum aliorum tenentes, ut constat ex *clem. cit.* idque merito, ne facile quis ex ambitione, primaeva vocatione deserta, ad aliam religionem transitum meditetur. *Proceditque hoc*, non tantum de officiis intra religionem, sed etiam extra illam, si hujusmodi officia per religiosos non mendicantes exerceri sunt solita; nam textus est generalis, et indistincte prohibet quaecunque officia.

240

2. Exercere non possunt curam animarum per se, vel per alios, aut promoveri ad beneficia saecularia quaecunque, ut iterum habetur *clem. cit.* et confirmat trident. *sess.* 14. *capit.* 11. *de reformat.* ubi statuitur, ut sic translati in claustro ordinis, ad quem transla-

12 *

ti sunt, sub obedientia superioris sui perpetuo maneant, et quamvis fuerint canonici regulares, ad beneficia saecularia, etiam curata, omnino incapaces existant. *Proceditque hoc*, quamvis ad strictiorem ordinem sint translati; quia textus generaliter loquitur de translatis vigore etiam cujuscunque facultatis.

241

3. Vocem nullam, et locum in capitulo habent: quod intelligendum, quando capitulum congregatum est ad electiones, vel alios tractatus habendos; nam quando capitulum congregatum duntaxat est ad correctionem, et disciplinam regularem, etiam ipsi locum in eo habent, cum aequum non sit a tali capitulo, quod in bonum religionis, et religiosorum ordinatur, religiosum excludere. Sanch. *n.* 123. Similiter ita translati etiam non privantur loco sibi debito in choro, et aliis conventibus extra capitulum; quia haec constitutio clementina poenalis est, conseq. de loco in locum extendi non debet. Ob eandem rationem extendi non debent hactenus dicta ad eos, qui transeunt a religione non mendicantium ad mendicantem, vel ab una mendicante ad aliam mendicantem. Plura de his vide apud Sanch. *lib.* 6. *mor. cap. a n.* 128.

242

Dub. 6. ad quod monasterium, seu religionem pertineant bona religiosi licite transeuntis ab una religione ad aliam diversam? Resp. distinguendo inter bona, quae ante transitum religioso tali delata sunt, et inter ea, quae eidem deferuntur post transitum: *bona prioris generis* manent penes monasterium, vel religionem, a qua transit; nam huic per professionem in eadem editam quaesita sunt sunt absolute, et sine transitus futuri conditione; *can. quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quaest.* 3. *et auth. ingressi cod. de ss. eccl. Bona generis posterioris*, si haec obveniant eidem post professionem editam in religione, ad quam transiit, spectant ad monasterium, ad quod transiit, si sit bonorum capax; alias debentur haeredibus, qui ab intestato veniunt, ut facile concedunt omnes, et ratio probat, quia per professionem ejusmodi religiosus absolvitur a priore, et subditur posteriori monasterio, ad quod transit.

243

Difficultas est, ad quem pertineant bona; quae hujusmodi religioso transeunti deferuntur, dum adhuc est in novitiatu religionis, ad quam transiit? Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 32. *n.* 9. cum aliis putat ea acquiri monasterio priori: ex ratione, quia talis novitius adhuc est, et manet usque ad professionem professus monasteri prioris; bona autem, quae deferuntur religioso, obveniunt monasterio, cujus est professus: ergo etc.

Sed verius ea bona, quae novitiatus tempore delata sunt tali religioso, secuta professione, acquiruntur monasterio religionis posterioris. Ita Zabarel. *in clem.* 1. §. *quia vero h. t. qu.* 12. *n.* 14. Donat. *to.* 1. *p.* 2. *tr.* 5. *qu.* 54. *n.* 4. Vvies. *hic n.* 140. Ratio est 1. quia in tali videtur locum habere tritum illud axioma, *proxime accingendus pro accincto habetur*, quod sumitur *ex l. filiusfamilias* 43. *ff. de testam. milit.* 2. quia sicuti saecularis factus novitius magis dicitur esse de religione, quam de saeculo, ita et talis ab alia religione trausgressus magis dicitur esse de monasterio, ad quod transiit, quam de illo a quo transiit. 3. quia qui sentit incommodum, etiam debet sentire commodum; sed secunda reiligio nutrit, et alit translatum: ergo etiam ipsi debentur acquisita per illum in tali statu.

Neque urget argumentum oppositum: dicendum, quod ita translatus sit quidem de religione prioris conventus, a quo transiit, spectata professione, non vero quoad alia; nam quoad haec potius est de religione, ad quam transiit cujus habitum portat, et sub cujus regula vivit. Imo, ut *l. cit. n.* 8. notat Donatus, dici potest, quod prius monasterium, ex quo tempore illum licentiavit, cesserit omni futuro juri quaerendo propter ejusmodi professum a se dimissum.

244

Dub. 7. an casu, quo monasterii Abbas, ipsemet ad strictioris observantiae religionem transit, procedi statim valeat ad electionem successoris in praelatura. Resp. negative. Ita Donat. *to.* 1. *prax. reg. p.* 2. *tract.* 5. *qu.* 55. *n.* 1. Vvies. *hic n.* 132. *et seq.* atque alii ab his *cit.* Ratio est, quia ad successoris electionem procedi nequit, antequam abbatia vacet; *cap. nulla* 2. *et seq. de concess. praeb.* atqui ista non vacat ante editam professionem in religione, ad quam transiit; quia si e novitiatu egrederetur, ad religionem priorem, et ipsam abbatiam, juraque pristina redire posset, ut recte *l. cit.* notat Donatus. *Conf.* quia dimissio juris, quod quis habet, si facta sit ex causa, causa non secuta, firmitatem non obtinet, ut clarum est apud omnes: atqui praelatus non dimisit praelaturam absolute, sed tantum ex causa, seu sub conditione, si in religione, ad quam transit emittat professionem; ergo etc. *Ex quo sequitur*, hujusmodi jura, quae ad aliam religionem transiens in priore religione habuit, durante novitiatu tantum quiescere, et suspendi, non vero perdi, nisi post emissam professionem.

245

Quaeritur 2. an is, qui religionem, a sede apostolica approbatam, professus est, possit ob culpam ex ea ejici? Negant Abb. *in cap.* 6. *de stat. monach. n.* 13. *in fin.* Host. *in rubr. de apostat. n.* 4. Angel. *V. abbas n.* 8. et alii quidam, juxta quos religiosus, quan-

tumcunque graviter delinquens, non ejici e monasterio, sed aliter puniri, et si contumax, et incorrigibilis sit, recludi in carcere debet. *Fundantur* 1. textu *can. impudicas* 11. *cap. siquis sacro* 17. *etc. caus.* 27. *qu.* 1. ubi impudicae moniales jubentur non expelli, sed a ceterarum consortio separari, et ad ergastulum monasterii detrudi. 2. *cap. fin. h. t.* ubi religionum praelati jubentur fugitivos, et ejectos suos ad monasteria revocare, et si salva disciplina regulari ad fratrum consortium admitti nequeant, in separatis monasteriorum locis arcta custodia detinere, vel ad alia monasteria ejusdem ordinis transferre. 3. *Ratione*; quia per professionem celebratur quidam quasi contractus, vi cujus et religiosus se obstringit ad perpetuo manendum in religione, et religio ad eum perpetuo retinendum.

246

Sed verior, et ceterorum fere omnium assensu celebrata sententia est, quae cum s. Thom. *quod l.* 12. *art. ult.* docet, professum, casu, quo ob contumaciam incorrigibilis, et religioni intolerabilis apparet, etiam invitum ex religione expelli posse. Sumitur aperte ex *cap. cum in ecclesiis* 10. *de major. et obed. cap. cum ad monasterium. et cap. fin. de stat. monach. can. relatum* 7. *de cler. vel monac.* quibus, aliisque textibus jubentur religiosi contumaces, et incorrigibiles de consortio fratrum expelli, et non recipi, nisi poenitentes resipuerint. Accedit notissima religionum praxis, et ipsae etiam regulae, quibus ejectio religiosi incorrigibilis expresse permittitur, ut patet ex *regula s. Basilii* 28. *s. Augustini* 20. *s. Benedicti* 28. *s. Francisci* 13. *et const. societ. JESU p.* 2. *cap.* 1. §. 1. *Ratio est*, quia talis religiosus est instar putridae carnis, et ovis scabiosae: atqui putridae carnes sunt resecandae, ne sanas corrumpant: scabiosa ovis a caulis repellenda, ne ceteras interficiat; *cap. resecandae* 16. *caus.* 24. *qu.* 3. ergo etc.

247

Dixi, *casu, quo incorrigibilis, et religioni intolerabilis apparet*; non enim sufficit qualecunque delictum etiam grave, semel duntaxat perpetratum, nisi religionum statuta, privilegia, aut ratio illud suadeat, sed requiritur incorrigibilitas, eaque notoria, qualem contrahet religiosus, quando in eodem crimine, vel similibus aeque gravibus, aut gravioribus sine emendatione perstiterit, et ter monitus se non correxerit, ut cum aliis monet Sanc. *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *num.* 4. Imo hodie ad ejectionis effectum incorrigibilis religiosus non reputatur, nisi ultra ea, quae ex juris communis dispositione requiruntur, delinquens unius anni spatio in jejunio, et poenitentia probetur in carceribus, et elapso anno nihilominus non resipuerit, prout habetur *in decr. de regul. apostat. et elect. a sac.*

cong. card. jussu Urbani VII edito apud Barbos. *in cap. fin. cit. num.* 23.

248

Neque obstant argumenta adversae sententiae. *Ad* 1. in monialibus diversa est ratio; nam in his ob fragilitatem sexus est majus periculum scandali: ut propterea Sanch. *l. cit. n.* 6. putet, ejectionem illarum, inconsulto romano pontifice, et ejus legato non decernendam. *Ad* 2. constitutio illa defacto non amplius observatur : ubi vero observatur, intelligi debet, vel de ejectis injuste, ut vult Navar. *comment.* 2. *de regul. n.* 36. vel ut Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 19. *n.* 2. monet, de ejectis ad tempus duntaxat. *Ad* 3. Religiosus incorrigibilis fidem contractus prior violavit; et hinc nec religio servare eundem tenebitur.

Dub. 1. an religiosus professus, ejectus in perpetuum ex religione, liberetur ab obligationibus professione contractis? Resp. a votis substantialibus religionis non liberatur, liberatur tamen a ceteris observantiis regulae, ut sunt jejunia, et abstinentia a carnibus, vigiliae ordinis, obligatio ad horas canonicas etc. nisi ratione ordinis sacri, vel beneficii ecclesiastici ad istas teneatur.

249

Pars prima patet; quia ita ejectus non desinit esse religiosus, cujus indicium manifestum est, quod is, quando ad religionem, unde ejectus est, revertitur, absque nova professione restituatur in statum pristinum, quod non fieret, si cessasset esse religiosus : atqui religiosus manere non potest, nisi pariter ligatus maneat votis substantialibus religionis: ergo etc.

Pars 2. ex eo constat ; quia observantiae illae non comitantur statum religiosum inseparabiliter, ut patet in religioso assumpto in episcopum; sed regularem solummodo, seu eos, qui vivunt sub regula: atqui ab eo statu ejectus is est: ergo quamdiu in statu ejectionis manet, ad observantias istas non obligabitur.

250

Ex quo sequitur 1. ita ejectum rerum, quas post ejectionem donatione, legato, industria etc. acquisivit, usum duntaxat, et administrationem habere, non vero dominium obstante voto paupertatis.

2. Eundem incapacem esse ad matrimonium contrahendum ; quia voto castitatis solemni ligatus manet.

3. Illum praeter subjectionem, quam, ut aliae personae ecclesiasticae, erga episcopum habet, voto obedientiae subjectum esse, et manere non tantum summo pontifici, tanquam supremo, et generali omnium religiosarum familiarum praelato, sed etiam ipsi superiori suo regulari, quia ab hoc revocari potest, et si revocetur, eidem parere debet, ut dicetur *n.* 253.

251

4. Sic ejectum in perpetuum, si habitu religioso per sententiam spoliatus sit, non teneri amplius illum deferre; secus, si spoliatus illo non sit: tunc enim deferre illum debet; quia etiam deferre illum episcopus regularis debet, etsi ad observandas regulas ceteras non adstringatur:

5. Denique eundem etiam non teneri ab observandum quartum votum annexum professioni, ut in religione minimorum s. Francisci de Paula est votum solemne vescendi tantum cibis quadragesimalibus, in religione b. Mariae de mercede votum redimendi captivos etc. *Ratio est*, quia talia vota emittuntur, ut accessorie annexa vitae monasticae: igitur cum ab ista liberentur, etiam liberabuntur ab obligationibus talium votorum, cum accessorium sequi principale debeat. Vide Sanc. *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *n.* 51. Pal. *tr.* 16. *D.* 14. *p.* 21. *n.* 1. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *cap.* 13. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 196. *et seq.*

252

Dub. 2. an religiosus, ob crimen ejectus per sententiam in perpetuum, teneatur ad religionem? Negat Navar. *cons.* 51. redire *de regul. et cons.* 3. *de stat. monach.* item *comment.* 2. *de regul. n.* 36. cujus sententiam non obscure approbat Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 16. *quaest.* 6. et suadere istud videtur argumentum duplex. 1. quia religiosus aequiparatur servo. Servus autem ejectus a domino desinit esse sub potestate domini. 2. quivis conformare se potest justae sententiae judicis: ergo si per sententiam justam professus ejectus est a religione, extra illam manere potest.

253

Sed dicendum, ejusmodi professum ejectum teneri in conscientia, ut se corrigat, et correctus petat interum recipi in ordinem, ac monasterium suum. Ita Suar. *tom.* 4. *de relig. l.* 3. *cap.* 5. *n.* 6. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 6. *n.* 25. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 111. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 13. *n.* 6. Pal. *tract.* 16. *D.* 4. *p.* 21. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 101. Schambog. *n.* 74. Imo religio ejusmodi ejectum cogere censuris, et aliis ecclesiasticis poenis potest ad redeundum, ut patet ex *cap. fin. h. t. in fin.* et probat ratio; quia cum adhuc maneat ligatus votis religiosis, adhuc jurisdictioni sui praelati subjacet; alias quod in favorem monasterii introductum est, detorqueretur in detrimentum ejusdem contra *reg* 16. *in* 6. *conf.* nam matrimonium spirituale, quod contrahitur per professionem religiosam, aequiparatur carnali, atqui si conjux innocens repetat conjugem, cum quo ob causam adulterii fecit divortium, hic redire ad eundem debet: ergo etiam professus ad religionem, si haec illum repetat.

254

Neque obstant argumenta adversae sententiae. *Ad* 1. negatur paritas; nam dominus servum suum libere potest manumittere, ideoque ejectus ab illo absolute fit liber. Professus autem a professione regulari, et votorum obligatione per ejectionem non absolvitur. *Ap* 1. sententia ejectionis sicut a votis ejectum non absolvit, ita neque liberat ab obligatione se corrigendi, et petendi denuo receptionem, quippe quae accessoria videtur esse obligationi votorum, utpote quae convenienter professioni suae extra claustra monasterii servare non potest.

255

Dub. 3. an religio religiosum juste ejectum, si postea resipiscat, pleneque emendatus sit, teneatur recipere? *Ratio dubitandi est* 1. quia interdum ordo prohibet tales recipi, prout in regula s. Benedicti 29. prohibetur, ne ii, qui ter fugitivi facti sunt, denuo recipiantur. 2. quia ejectus ob grave, et atrox crimen fit infamis; atqui infamem recipere religio jure nequit ex *costit. Sixti V.* incipit *cum de omnibus edita* 6. *calend. dec.* 1587 3. quia matrimonium spirituale aequiparatur carnali; atqui in matrimonio carnali conjux conjugem, ex causa adulterii a se dimissum, etiam poenitentem, et emendatum, ad thori consortium non tenetur recipere: ergo etc.

256

Sed his non obstantibus dicendum, professum, etsi a religione legitime ejectus sit, si tamen plene sit emendatus, et recipi petat, ab illa denuo admittendum, nisi ista justas causas eum non admittendi habeat, quia v. g. ex ejus admissione timetur grave scandalum etc. Ita Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 140. *n.* 36. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 112. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 9. *n.* 32. Barbos. *in cap. fin. h. tit. n.* 8. Laur. de Franch. *contr. int. episc. et regul. p.* 1. *n.* 1017. et alii ab his *cit. Ratio est*, quia religio, et religiosus illam professus pari jure censentur; *cap. ad apostolicam* 16. *hoc. tit.* igitur sicut religiosus, si repetatur a religione, ad eam reverti debet, ita, si plene emendatus petat, ab eadem recipiendus est.

257

Neque opus est, ut tunc novam professionem edat, ut *supra citt.* notant: et ratio est; quia, ut *n.* 249. dictum est, a priore nondum solutus est. Imo, ut Pirh. *hic. n.* 203. Vviest. *n.* 158. aliis *citt.* notant, ita rediens restituendus est loco, et dignitati pristinae, nisi aliud quid gravitas delicti exigat; quia haec jura sunt consequentia ad professionem: ergo sicut ista per ejectionem non extinguitur, ita nec illa.

258

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. jam addita est responsioni clausula, *nisi justas causas eum non admittendi habeat. Ad* 2. praeteritae vitae infamia satis aboletur per emendationem vitae, et restitutionem in pristinum gradum. *Ad* 3. negatur paritas; quia dedecus, ex adulterio ortum, manet, etiam emendato delicto.

259

Dub. 4. utrum professus, ejectus ex sua religione, libere possit aliam ingredi? Ratio dubitandi sumitur ex privilegio quod societati JESU concessit Gregorius XIII. *constit.* incipit *cum alias edita* 22. *sept.* 1582. et cum aliis ordinibus incommunicabile esse voluit, vi cujus professus, ex ea ejectus, ex licentia praepositi generalis ingredi aliam religionem potest; atqui hujus privilegii usus non foret, si etiam professi ceterorum ordinum regularium, ex sua religione ejecti, libere ingredi religionem aliam possent: ergo etc.

260

Sed respondendum est, distinguendo: vel enim ejecto, si emendetur, spes reditus ad propriam religionem relicta est, vel haec ex justa causa eidem est omnino praecisa. *Si primum*, sine licentia ad aliam religionem transire non potest, sed emendare se debet, et se denuo religioni suae offerre; Armilla *V. religio. n.* 15. Sanch. *l.* 6. *mor cap.* 9. *n.* 36. Vviest. *hic n.* 160. *Ratio est*, quia talis ejectus religioni suae obligatus manet non secus, ac ceteri, qui in monasterio vivunt; atqui ceteri opus habent licentia, si velint transire ad ordinem laxiorem, vel saltem petere illam debent, si transire cogitent ad strictiorem: ergo etc.

261

Si secundum libere, et nulla petita licentia, imo invito superiore religionis, a qua ejectus est, transire potest ad religionem quamcunque, non tamen per se loquendo tenetur, sed potest manere in saeculo. *Quod in saeculo manere possit*, et etiam religionem intrare non teneatur, docent Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 16. *quaest.* 7. Sanch. *cap.* 9. *cit. n.* 34. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 111. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 13. *n.* 8. cum communi, et probat ratio, quia aliam non vovit, sed illam, a qua ejectus est. *Quod vero si velit, transire possit ad religionem quamcunque* iterum cum communi advertunt Sanch. *l. cit. n.* 36. Laym. *n.* 8. *cit.* Pirh. *n.* 205. Vviest. *n.* 161. et constat a pari cum matrimonio carnali, in quo si conjux innocens reconciliari conjugi ob fornicationem dimisso, et emendato nolit, etiam ipse mutare statum, et ingredi religionem potest, ut recte advertit Sanch. *l.* 10. *de matrim, D.* 10. *n.* 10.

262

Addidi *per se loquendo*; excipitur enim, si ea conditione ejectus sit, ut aliam religionem ingrediatur, vel si in saeculo versari nequeat sine animae suae periculo, aut scandalo aliorum; tunc enim compelli poterit, ut ingrediatur religionem aliam, quippe quae obligatio tunc descendit ex jure naturali.

Ad argumentum contrarium dico, privilegium illud societati datum adhuc habere usum; quia generalis societatis vi illius a se ejecto dare potest licentiam transeundi ad quemcunque ordinem, etiam laxiorem, quod non possunt generales ceterorum ordinum se solis, sed tantum cum consensu capituli.

263

Dub. 5. cui acquirantur bona comparata ab ejecto? *Ratio dubitandi est*, quia non apparet, cui acquiratur illorum dominium: *non enim acquiritur ejecto* quia hic ob votum paupertatis solemne, quo adhuc ligatur, ejusdem acquirendi est incapax: *non episcopo loci suae commorationis*: quia huic religiosi ejecti non aliter subjiciuntur quam alii clerici: *non romano pontifici*; quia, quod huic acquiratur bonorum istorum dominium, nullo juris textu statutum est; *non denique monasterio suae professionis*, quia sic ejectus comparatur servo derelicto a domino, et infanti exposito a parente, qui domino, aut parenti non lucrantur; *cap. un. de infant. et languid. exposit. et l. quod servus* 36. *ff. de stipulat. servor.*

264

Sed dicendum, spectato jure communi decretalium, verius dominium bonorum, a sic ejecto acquisitorum, acquiri monasterio, et religioni, a qua ejectus est, si dominii talis religio capax sit. Ita Suar. *l.* 3. *cap.* 6. *n.* 19. Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 140. *n.* 33. *et* 36. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 112. Pirh. *8ic n.* 196. Vviest.. *n.* 168. *et* 169. *Proceditque hoc*, sive in perpetum, sive ad tempus duntaxat, sive injuste ejectus sit; nam quocumque modo ejectus sit, manet sub potestate ordinis, unde ejectus est, qui per hoc, quod eundem a se ejecerit, non censetur abdicasse se jure ad bona ab eo acquirenda.

265

Addidi, *spectato jure communi decretalium*; quia ex *motu proprio Gregorii XIII.* incipit *officii nostri edito* 21. *jun.* 1577. bona, quae regularibus ejectis, et apostatis successione, legato, donatione, industria, aliove quovis modo acquisita sunt, si isti extra monasterium decedant, ad cameram apostolicam devolvuntur, ut neque monasterio, neque alteri pio loco, vel causae voleant adjudicari, ut aliis citt. advertit P. Vviest. *n.* 169. *cit.*

*13 **

Ad rationem dubitandi negatur paritas; quia servus expulsus a domino plenam libertatem consequitur, et infans expositus a patria potestate liberatur; cons. uterque sibi acquirit

266

Quaeritur 3. quinam sint, et dicantur religiosi fugitivi, et apostatae? Resp. Quamvis haec duo idem videantur significare, diversum tamen aliquid sonant; nam *fugitivus* proprie dicitur ille, qui ab ordine, vel monasterio suo sine licentia superiorum recedit ad tempus animo vagandi, aut extra obedientiam vivendi, cum animo tamen redeundi religionem. *Apostata* autem appellatur ille, qui ab ordine recedit animo jugum religionis omnino excutiendi, et institutum perpetuo deserendi. Ita Sylv. *V. apostasia num.* 9. *in fin.* Azor. *p.* 1. *l.* 22. *c.* 16. *qu.* 1. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 8. *n.* 2. Less. *l.* 2. *cap.* 41. *n.* 109. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 16. *n.* 2. et alii ab his *citt.*

Differunt inter se fugitivus, et apostata: quia ille animum redeundi habet, non iste; animus enim non redeundi apostatam a simpliciter fugitivo discernit, et quidem solus, ut notat Sanch. *cap.* 8. *cit. n.* 5. Pirh. *hic num.* 187. Vviest. *num.* 145.

267

Ex quo sequitur 1. esse verum apostatam, qui cum tali animo recedit a religione, etiam retento habitu, ut aliis *citt.* advertit Sanch. *l. cit.* et rationem dat; quia sicut habitus non facit monachum, sed regularis vitae professio, ita apostatam reddit recessus a professione monastica, etiamsi habitus non deponatur.

Sequitur 2. e contrario non esse apostatam, sed fugitivum, qui deposito habitu, ad tempus recedit a religione animo ad illam redeundi; Sanch. Pirh. Vviest. *loc. citt.*

Sequitur 3. similiter non esse apostatam proprie, qui habitum religionis suae cooperit alia veste superinducta, ut exterius non appareat, ut contra gloss. et alios a se *citt.* advertit iterum Sanch. *num.* 5. et a rota decisum apud eundem testatur Mandos. *in bignat. gratiae V. licentiae*, *vers. qui licentia non obtenta.*

268

Dub. 1. qualis sit ille, qui discessit ab ordine animo quidem redeundi, sed primum post duos, vel tres annos, vel indeterminate, donec aliquod diuturnum negotium confecerit; Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *l.* 3. *c.* 1. *n.* 21. *et c.* 4. *n.* 14. Tambur. *tom.* 3. *de jur. abbat. D.* 8. *quaest.* 1. *num.* 13. et alii ab hoc *citt.* putant esse vere apostatam: quod probant a paritate; quia christianus, qui recedit a fide, etiamsi habeat animum redeundi ad illam, est verus apostata a fide, et clericus in sacris, qui dimisso habitu saeculariter vivit, est verus apostata ab ordine, si hic, et ille tan-

to tempore perseveret in hoc suo delicto, ut merito censeri possit, quod stabiliter velit sic vivere : hoc ipsum praesumi potest de, religioso in casu praesentis dubii : ergo etc.

269

Tribuendum huic argumento est aliquid, non tamen totum, et dicendum, talem religiosum in foro externo quidem habendum pro vero apostata, in foro interno tamen fugitivum duntaxat esse. Ita Pal. *tract.* 16. *D.* 4. *p.* 16. *n.* 4. Vvex. *ariadn. p.* 5. *tract.* 3. *cap.* 5. §. 3. *n.* 19. *Primum responsionis membrum* recte probat argumentum ab adversa parte allatum, et confert §. *pavonum* 15. *vers. in iis autem inst. de rer. divis. l. disertorem* 3. §. *emansor.* 2. *ff. de re militar. Alterum* ex eo constat; quia revera non habuit animum excutiendi jugum religionis, qui solus fere apostatam constituit, ut *num.* 266. dictum est, et *l. cit.* frequentissimam sententiam esse docet Palao : et hinc, si de retento redeundi animo sufficienter constarct in foro externo, etiam in hoc ut verus apostata puniri non posset, ut notat P. Vvex. *loc. cit.*

Ad argumentum contrarium negatur paritas : nam apostasiam a fide, et ordine clericali constituere potest recessus a fide, et habitu clericali factus brevissimo tempore; non autem apostasiam a religione, ut ipsimet fatentur adversarii.

270

Dub. 2. an jure communi contra religiosos fugitivos sit aliqua poena imposita? Affirmant nonnulli DD. decepti textu *cap. ut periculosa* 2. *ne cleric. vel monach. in* 6. *extrav. viam* 1. *inter comm. hoc tit. et const. Pauli IV.* incipit *postquam divina edita* 13. *calend. aug.* 1558.

Sed melius tenetur negativa, quam etiam defendunt Navarr. *comment.* 2. *de regular. num.* 61. Suar. *tom.* 4. *de relig. l.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. Pal. *tract.* 16. *D.* 4. *p.* 16. *num.* 8. Vvex. *p.* 5. *tract.* 3. *cap.* 5. § 3. *num.* 24. Vviest. *hic num.* 148. qui proinde notant, quoad hos considerandas esse religionum consuetudines, et statuta. *Ratio est*, quia jure communi poenae nullae statutae sunt, nisi in apostatas : atqui fugitivi vere apostatae non sunt, ut patet ex dictis *a num.* 266. ergo etc.

271

Neque contrarium ostenditur ex textibus allegatis. *Ad* 1. textus *cap. ut periculosae cit.* non loquitur de fugitivis, sed de illis, qui in scholis dimittunt religionis suae habitum, vel ad illas accedunt sine licentia, aut consilio superioris. *Ad* 2. extravagans illa poenam excommunicationis statuit solum contra religiosos mendicantes, qui ad alium non mendicantium, praeterquam carthusianorum ordinem,

absque licentia speciali transeunt, vel etiam sub praetextu quocunque licentiae, dimisso, aut recepto habitu, vagantur extra ordinem. *Ad* 3. poenae illae in *const. Paulina cit.* latae afficiunt tantum apostatas, ut patet ex textu, ubi saepius vox *apostasia* repetitur, et confirmatur ex *constit. Pii IV.* incipit *sedes apostolica edita* 3. *non sept.* 1560. *et cit. constitutionis* declaratoria est.

272

Dub. 3. an praelati religiosos fugitivos, et apostatas capere, et incarcerare valeant, si eosdem extra territorium suum deprehendant? *Ratio dubitandi est*, quia ejusmodi apprehensio religiosi fugitivi videtur fieri non posse sine violatione territorii, et jurisdictionis alienae; *arg. l. praeses* 3. *ff. de offic. praesid.* ubi magistratus extra provinciam, et territorium pro privato habetur. *Conf.* quia id variis religionibus, et nominatim societati JESU concessum est speciali privilegio: igitur jure communi istud non poterant, nec aliae religiones, quae simili privilegio non sunt instructae, possunt.

273

Sed dicendum posse praelatos omnes cujuscumque religionis, imo debere hujusmodi fugitivos, et apostatas compellere ad redeundum, ne vagandi occasionem habentes, propria e salutis detrimentum incurrant, ut dicitur *cap. fin. hoc tit.* et cum communi docet Navarr. *comment.* 3. *de regular. num.* 50. Sylv. *V. apostasia quest.* 6. Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *quaest.* 51. *art.* 3. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 13. *num.* 7. Pal. *tract.* 16. *D.* 4. *p.* 16. *num.* 14. Pirh. *hic num.* 189. *et* 190. Vviest. *num.* 149. *Ratio est*, quia religiosus ratione voti obedientiae personaliter obligatus est praelato suo regulari, et habet se ut servus: atqui servum fugitivum dominus, ubicunque illum invenerit, capere, et reducere potest; *l. requirendi* 2. *et l. seq. C. de serv. fugitiv.*

Ad rationem dubitandi dico, non esse periculum, ne violetur territorium alienum; quia hujusmodi captura non fit per modum jurisdictionis, sed per modum dominii, seu viudicationis, et necessariae defensionis.

274

Dub. 4. ad quem pertineat dominium rerum, quas religiosus apostata, aut fugitivus reliquit? Resp. cum distinctione: vel enim religiosus hujusmodi fugitivus mutavit statum, vel non mutavit. *Si hoc secundum*, ex *motu proprio Gregorii XIII.* ab ipso relicta cedunt camerae apostolicae; de jure communi autem monasterio, e quo discessit, ut *numer.* 264. dictum est de ejectis.

Si primum, altera distinctio est adhibenda, videlicet, an transierit ad ecclesiam aliquam saecularem, an vero aliam religionem ingressus sit. *Si ad ecclesiam saecularem transiit*, ea, quae intui-

tu hujus eccesiae accepit, hujus dominio cedunt; quae vero comparata sunt intuitu personae ejusdem, pertinent ad monasterium.

275

Si autem ingressus est religionem aliam, opus est distinctione tertia, an legitime hoc factum sit, an illegitime. *Si legitime*, ea, quae post ingressum acquirit, huic acquirit, cum etiam teneatur eundem alere. *Si illegitime,* cum per ejusmodi transitum privari monasterium, e quo discessit, jure suo nequeat, omnia huic obvenient, nisi intuitu monasterii ad quod transit, delata sint fugitivo. Videatur Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 16. *quaest.* 8. Sanch. *l.* 7. *mor. cap.* 33. *a num.* 2. Tambur. *tom.* 3. *de jur. abb. D.* 8. *quaest.* 5. *num.* 1.

276

Dub. 5. an monasterium solvere teneatur debita, a professo suo fugitivo, ejecto, apostata contracta? *Ratio dubitandi est*, quia, ut ad *dubium praecedens* respondi, monasterio acquiritur dominium bonorum, fugae, apostasiae, aut ejectionis tempore ab istis acquisitorum: igitur aequum est, ut illud etiam adstringatur ad solutionem debitorum ab illis contractorum, nam qui sentit commodum, etiam onus sentire debet; *reg.* 55. *in* 6.

Sed respondendum est distinguendo, an monasterium bona aliqua a religioso suo fugae, apostasiae, ejectionis tempore quaesita perceperit, vel nihil ex illis. *Si primum*, ratio dubitandi, et aequitas naturalis probat, ejusmodi monasterium etiam teneri ad debita talis sui religiosi solvenda, ne cum jactura, et damno alieno locupletari videatur; *reg. locupletari* 48. *in* 6.

277

Si secundum, ad debitorum solutionem verius non obligatur, ut cum communi notat Rodriquez *tom.* 1. *regul. quaest.* 33. *art.* 1. Tambur. *quaest.* 5. *cit. numer.* 2. Vviest. *hic num.* 172. et ratio est, quia ejusmodi fugitivo, ejecto, apostatae monasterium etiam non debet alimenta, quippe quae religioso tantum debita sunt ratione servitii monasterio praestiti, ut teste P. Vviestner *l. cit. num.* 170. communis DD. habet: igitur multo minus solvere debebit illorum debita.

Neque obstat ratio dubitandi; quia monachus in jure, quod monasterio jam quaesitum est, eidem obesse non potest, licet prodesse valeat in acquirendo.

TITULUS XXXII.

De conversione conjugatorum.

Actum hactenus de regularibus, et transeuntibus ad religionem generaliter: nunc in specie agendum de iis, qui post matrimonium transeunt ad religionem: quod duplici modo fieri potest. 1. Post matrimonium ratum solummodo. 2. Post matrimonium consummatum. Sit ergo

§. I.

De religionis ingressu post matrimonium ratum

SÚMMARIUM

1 2 *Intra quod tempus sponsus, vel sponsa de praesenti ante consummationem matrimonii ingredi religionem possit?*
3 *An quo tempore parti volenti religionem ingredi currat bimestre per jus indultum?*
4 *An bimestre hoc competat etiam conjugi religionis propositum non habenti?*
5 6 7 *An illud solum detur ad deliberandum de ingressu, an etiam ad profitendum?*
8 9 10 *An ad religionem adhuc transire liceat, si bimestre transactum, nondum tamen matrimonium est consummatum.*
11 *An religionis ingressus permissus sit sponsae de praesenti, si a sponso carnaliter cognita est per vim?*
12 *Rationes dubitandi.*
13 *Deciditur quaestio.*
14 *Respondetur ad opposita.*
15 16 *Quis sit effectus transitus in religionem, et professionis post matrimonium ratum emissae?*
17 *Quando hoc dissolvatur per transitum ad religionem?*
18 *Requisita, ut effectus hic inducatur.*

1

Quaeritur 1. intra quod tempus sponsus, vel sponsa de praesenti, ante consummationem matrimonii ingredi religionem possit? Resp. A jure ipsi conceditur bimestre, ita, ut intra illud matrimonium consummare non teneatur, aut debitum alteri petenti reddere; *can. ex publico* 7. *hoc tit.* Potest tamen hoc tempus arbitrio judicis, vel restringi, vel prorogari, ut monet gloss. *in can. cit. V. infra duorum* Abb. *ibidem n.* 11. Pirh. *hic n.* 52. *not. n.* 4. Vviest. *n.* 2.

2

Neque obstat, quod alias communis sit regula, quod quando terminus certus a lege praefigitur, judex, quia inferior lege est, tempus longius, vel brevius designare nequeat; quia hoc procedit, quando tempus a lege designatur sine ministerio, seu opera judicis: secus, si hujus opera mediante, prout fit in casu praesente, ubi *c. cit.* pontifex mandat judici, ut ipse parti volenti religionem ingredi bimestre tempus designet; Sanchez *l.* 2. *de matrim. D.* 24. *n.* 12. qui tamen notat non debere judicem, ab eo bimestri facile discedere, cum juris terminus sit.

3

Quaeritur 2. a quo tempore parti volenti religionem ingredi currat bimestre hoc tempus? Barbos. *in c.* 7. *cit. n. hic* Zoes. *hic n.* 20. Vviest. *n.* 2. putant numerandum a die contracti matrimonii. Verius gloss. *in c. cit. V. infra duorum*, Fagnan. *ibid. n.* 26. Sanchez *D.* 24. *cit. n.* 21. Pirhin *hic n.* 52. *not.* 4. *docent id* numerandum a die praefixionis termini factae a judice. Colligitur ex *c. cit.* ubi papa mandat episcopo, ut ab uxore, quae jam antea a viro suo diverterat, recipiat sufficientem cautionem, quod intra duos menses vel ad religionem transibit, vel ad virum redibit. *Ratio est*, quia tempus, quod datur ministerio hominis, currere incipit a die, quo illud datum est a judice, ita autem datur bimestre, ut *n. praec.* dictum est: ergo etc.

Utilis est resolutio haec, prout Sanchez *loc. cit.* monet, ad cognoscendum, quando conjuges sibi debitum negantes peccent, et quando si sponsus sponsam cogat, religionem amplius ingredi eidem non liceat.

4

Quaeritur 3. an bimestre, a jure indultum, competat etiam conjugi religionis propositum non habenti, ita, ut intra illud alteri conjugi petenti debitum illud negare possit? Affirmant gloss. *in can. conjuges* 6. *V. prima caus.* 27. *quaest.* 2. Sylv. *V. debitum conjugale q.* 1. *cas.* 4. Sanch. *l. de matrim. D.* 24. *n.* 25. Pont. *l.* 9. *de matrimon. cap.* 9. *n.* 7. et plures alii ab his *cit.* Rationem dant; quia tempus hoc favore religionis a jure indultum est generaliter: et licet conjux ejusmodi de praesenti propositum ingrediendi religionem non habeat, intra bimestre tamen illud acquirere, et propositum suum in melius mutare potest.

5

Sed juri conformior, et rationi magis consentanea est sententia negativa, quam etiam defendit Angel. *V. debitum n.* 14. Navar. *man. cap.* 16. *n.* 27. Conink *D.* 26. *dub.* 4. *n.* 46. Pal. *tract.* 28.

D. 3. *p.* 2. §. 5. *n.* 7. Pirh. *hic n.* 53. Vviest. *n.* 3. Colligitur ex *can. ex publico* 7. *h. tit.* ubi bimestre conceditur mulieri, quod assereret, se velle ad religionem transire. *Ratio est*, quia post contractum matrimonium continuo utrique acquiritur jus ad mutuum usum corporis, qui proinde non recte negatur, nisi ss. canones obligationem suspendant, vel aliter inter ipsas partes expresse conventum sit. Atqui ss. canones, ut notavi paulo ante, excipiunt illum duntaxat casum, quo alteruter conjux ingredi religionem cogitat: ergo etc.

Neque obstat argumentum adversae sententiae; quia quod ejusmodi conjux propositum in melius commutare possit, jus non considerat, cum sit ex non nisi rarissime contingentibus.

6

Quaeritur 4. an illud bimestre, vel aliud tempus praescriptum a judice detur conjugi solum ad deliberandum de religionis ingressu, an etiam ad profitendum, ita, ut illo elapso statim profiteri debeat? Zoesius *hic n.* 21. *et* 22. putat datum esse etiam ad profitendum ex ratione; quia textus dicit *c. ex publico cit.* quod ante consummatum matrimonium conjux intra bimestre vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire debeat. Atqui proprie ad religionem nemo transire dicitur, nisi qui emittit professionem: ergo etc. *Conf.* quia nimis grave esset alteri conjugi tanto tempore se continere.

Sed dicendum, bimestre illud ad deliberandum duntaxat concessum esse, et propterea eum, qui intra hoc tempus ingressus religionem est, adhuc integrum habere annum, quo probare religionem possit, antequam teneatur emittere professionem. Ita Henriq. *lib.* 12. *cap.* 5. *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *de matrim. D.* 24. *n.* 4. Fagn. *in cap.* 7. *hoc. tit. n.* 19. *et seq.* Barbos. *ibid. n.* 8. Pirhing. *hic n.* 51. Schamb. *n.* 40. Vviest. *n.* 8. Sumitur ex trid. quod *sess.* 25. *cap.* 15. *et* 22. *de regular.* statuit, in quacumque religione tam mendicantium, quam non mendicantium factam professionem esse invalidam, si facta illa sit ante annum probationis completum, neque illum casum excipit: ergo etiam in nostro casu exspectari debebit annuae probationis finis, ut professionem edere teneatur conjux, post matrimonium ratum religionem ingressus: imo si ingressus matrimonium statim post adeptam pubertatem contraxit, expectari pluribus adhuc annis debebit, usque dum annum 16. aetatis ingressus impleverit; nam ante illam aetatem tridentinum irritat professionem.

7

Ad argumentum Zoesii dico duplicem esse transitum ad religionem, quorum unus fit per professionem, alter per assumptionem

habitus novitiorum : de hoc secundo intelligendus est textus *c. ex publico cit.* et non de primo. *Ad conf.* gravamen illud non obest, quia religionem ingressus jure suo utitur, quod alter conjux scivit, vel scire debuit, dum cum altero matrimonium contraxit.

8

Quaeritur 5. utrum, si bimestri transacto, nondum fuit consummatum matrimonium, liceat adhuc transire ad religionem, quantumcumque tempus elapsum sit? Videtur non posse ; quia transacto eo bimestri, tenetur alter sponsus alteri debitum reddere ; et potest ad id compelli : ergo non potest religionem ingredi, cum haec sint incompatibilia. *Conf.* quia lapso termino judex sponsum, renuentem matrimonium consummare, excommunicare idcirco potest : non antem posset juste excommunicare illum, si adhuc posset religionem ingredi : ergo etc.

9

Sed dicendum adhuc posse religionem ingredi, sive deinde causa, quare consummatum non sit matrimonium, fuerit, quia alter conjux non petiit, sive, quia alter, cum petitum ab ipso fuisset, negavit. Ita gloss. *in c. 7. h. tit. V. intra duorum* Sylv. *V. votum* 5. *quaest.* 3. *dict.* 1. Sanch. *lib.* 2. *de matrim. D.* 24. *n.* 27. Palao *tract.* 28. *D.* 3. *p.* 2. §. 5. *n.* 6. Pirh. *hic n.* 54. et alii ab his *cit.* et colligitur ex *c. ex publico cit.* ubi mulieri datur facultas ingrediendi religionem, etsi jam diu antea contraxerit matrimonium. *Ratio est*, quia etsi post lapsum bimestre debitum negans conjugi peccet, jus tamen ingrediendi religionem adhuc retinet, utpote quod Christus intuitu religionis conjugibus, quamdiu matrimonium nondum est consummatum, sine temporis determinatione concessit.

10

Ad rationem dubitandi dico, in hoc situm discrimen esse inter bimestre a jure concessum, et inter tempus non consummati matrimonii post illius bimestris lapsum ; nam primo bimestri conjux de religione cogitans petenti alteri licite negat debitum, ut dictum est *n.* 1. non item eo transacto, cum terminus deliberandi jam exspiraverit : unde tenebitur reddere, et ad hoc censuris ecclesiasticis compelli potest, nisi statim religionem ingrediatur. *Ad conf.* Excommunicatio fertur ob contumaciam, quae cessat, quando sponsus, aut sponsa de praesenti ad religionem transit : unde post transitum absolvi debebit.

11

Quaeritur 6. an religionis ingressus adhuc permissus sit sponsae de praesenti, si a sponso carnaliter cognita sit per copulam violenter extortam? *Certum est*, satis inter DD. hoc non amplius

permissum esse eidem, si ita est cognita post bimestre, vel aliud tempus concessum a judice, et jam transactum; quia tunc sponsus utitur suo jure; cons. nullam ipsi injuriam infert. Idem dicendum est, si copula est extorta a sponso intra primum bimestre, si ipsa de ingressu religionis non cogitavit; quia, ut *n.* 5. dictum est, jam tenebatur debitum reddere.

12

Difficultas est de sponsa, quae de religionis ingressu cogitabat. Et eo casu non amplius illam posse religionem ingredi, etsi per vim primo bimestri a sponso sit cognita, docent Host. *in summ. hic n.* 9. *vers. quid si virgo*; Sylv. *V. luxuria q.* 6. *dict.* 2. Covar. *de matrim. p.* 2. *cap.* 7. §. 4. *n.* 15. Heneriq. *l.* 11. *c.* 8. 8. *n.* 10. Zoes. *hic. n.* 13. Engl. *ibid. n.* 9.

Rationem dant 1. quia sponsa ita cognita jam una caro facta est cum suo sponso: igitur isto invito non amplius transire ad religionem potest, prout statutum est *can. ad apostolicam* 13. *hoc tit.* 2. quia per ejusmodi copulam extortam vi non minus consummatur matrimonium, quam per copulam libere obtentam; ergo non minus, ac quae libere obtenta est, prohibebit religionis ingressum; nam jura factum potius, quam voluntatem respiciunt; *can. si quis* 13. *caus.* 15. *q.* 1. 3. quia defectus oculi, quamvis violenter eruti, inducit irregularitatem; *can. fin. dist.* 55. ergo et consummatio violenter impetrata inducet impedimentum transitus ad religionem. 4. quia ex copula vi extorta oriuntur etiam alii effectus juris, qui matrimonio consummato sunt proprii; sic enim ex ea nascitur affinitas; *arg. can. discretionem* 6. *de ea, qui cognovit etc.* ita corruptam ducens fit bigamus; *can. debitum* 5. *de bigam.* et corrupta inter virgines amplius velari nequit; *can. si quis cit.* igitur orietur ex ea etiam impedimentum, ne sic cognita ad religionem transire possit. 5. quia si sponsa ita cognita transire ad religionem sponso invito posset, sponsus talis sine spe conjugii manere deberet usque ad obitum sponsae, cum matrimonium hujus cum illo per professionem non dissolvatur; hoc autem videtur nimis durum esse; ergo etc.

13

Sed dicendum, probabilius ita cognitam ingredi, vel si jam ingressa est novitiatum, in ea emittere professionem, etiam sponso invito, regulariter, et per se loquendo posse. Ita gloss. *in can. fin. V. invitus dist.* 55. *cit.* Abb. *in cap.* 2. *h. tit. n.* 9. Sylv. *V. divortium q.* 5. Felin. *in cap.* 14. *de probat. n.* 4. Fagn. *in cap.* 7. *h. tit. n.* 36. *et seq.* Sanc. *lib.* 2. *de matr. D.* 22. *n.* 6. Pal. *tr.* 28. *D.* 3. *p.* 2. §. 1. Pirh. *hic n.* 56. Schm. *n.* 43. Vviest. *n.* 7. *Ratio est* 1. quia sponsus extorquendo copulam sponsae gravem injuriam intulit, quip-

pe quae adhuc debitum negare eidem poterat; igitur ex hac sua culpa commodum sentire non debet, sentiret autem, si sponsa ab ipso sic cognita eo invito religionem non posset ingredi; ergo etc. 2. quia jure suo per injuriam alterius nemo privari debet; privaretur autem sponsa per vim cognita a sponso, si is impedire illam propterea ab ingressu religionis posset; ergo etc. 3. quia propter adulterium, vel lapsum in haeresim potest uxor virum deserere, et religionem ingredi; igitur etiam propter violentiam ipsi illatam in extorsione copulae; non enim minus haec est contra jus matrimonii, quam illa. Addidi autem *regulariter*, *et per se loquendo*; per accidens enim sponsa etiam per vim cognita impediri ab ingressu religionis potest, si sc. damnum inde nasceretur proli, quod illa e. g. commode sine matre educari non posset, ut *loc. cit.* monent Sanch. *n.* 7. Pirh. *n.* 56. Schambog. *n.* 43. *in fin.*

14

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. casus iste specialiter meretur excipi a regula communi, ne jus suum aliquis per alterius injuriam perdat. *Ad* 2. multi negant per ejusmodi copulam matrimonium consummari: sed esto hoc, quod fateor probabilius esset, dicendum, quod regula, qua post matrimonium consummatum prohibetur religionis ingressus, intelligeda sit, nisi sit consummatum per vim contra jus sponsae. *Ad* 3. irregularitas eo casu inducitur ob deformitatem, quae oritur, sive oculus vi, sive sponte sit erutus. *Ad* 4. in casibus *ant.* jura factum considerant, et hinc dicta impedimenta etiam per copulam vi extortam inducuntur: at in nostro casu transitus ad religionem permittitur propter injuriam illatam sponsae. *Ad* 5. durum tali casu non debet videri sponso, si absque spe conjugii manere debeat usque ad obitum sponsae, nam spe ista frustratur etiam adulter, cujus uxor in religione approbata professionem fecit.

15

Quaeritur 7. quis sit effectus transitus in religionem, et professionis post matrimonium ratum emissae? Resp. Est dissolutio matrimonii rati, etiam quoad vinculum: et hinc conjux relictus in saeculo, post professionem alterius conjugis, libere transire ad alia vota poterit, prout clare decisum est *c. verum* 2. *ex parte* 14. *hoc tit.* et novissime a trid. *sess.* 24. *de sacram. matr. can.* 6.

Neque obstat illud Christi *Matth.* 19. *v.* 9. ubi negatur viro potestas dimittendi uxorem, nisi *ob causam fornicationis;* quia ut *cap. ex publico* 7. *hoc tit.* dicitur textus ille intelligi debet de matrimonio per copulam carnalem consummato.

16

Non obstat 2. quod per ipsum matrimonii contractum conjugum utrique quaesitum sit jus in corpus alterius; *c. quidem* 3. *h. tit. in fin.* et hoc jure sibi quaesito invitus nemo privari debeat; jus istud conjugi non est quaesitum absolute, sed sub tacita conditione, *nisi alter ingrediatur religionem, et in ea professionem edat.*

Simile privilegium non habet susceptio ss. ordinum, cum nullo jure constet hoc ei concessum esse: hinc etsi susceptio ordinis sacri conjuge invita valeat, et ea consentiente etiam sit licita, vinculum matrimonii tamen, etsi ratum hoc solum fuerit, manet, ut pluribus dicetur *lib.* 4. *tit.* 6.

17

Quaeritur 8. quando dissolvatur matrimonium ratum per transitum ad religionem? Putabant aliqui statim dissolvi per ipsum ingressum ob defectum conditionis, sub qua matrimonium contractum est, *nisi religionem ingressus fuero.* Sed omnino cum communi ceterorum dicendum, dissolutionem ejusmodi non fieri ante editam professionem: unde conjux manens in saeculo tamdiu expectare debebit, ut ad alia vota transire possit.

18

Porro, ut professio religiosa matrimonii rati dissolvendi vim habeat, quatuor haec requiruntur. 1. ut emittatur in effectu; non enim sufficit propositum eam emittendi; *cap. ex parte* 14. *h. tit.* 2. ut sit solemnis professio, vota tria substantialia continens; quia vota simplicia, ut suo loco dicetur, matrimonium ratum non dissolvunt. 3. ut emittatur in manibus ejus, qui habet potestatem incorporandi religioni; nam professus emittendo professionem quasi contrahit cum religione: cons. ex utraque parte consensus requiritur. 4. ut fiat in aliqua religione, a sede apostolica approbata. Perinde autem est, qualis illa sit; nam etiam per professionem, emissam in ordinibus militaribus, matrimonium ratum dissolvitur, modo ipse ordo substantialia religionis habeat; Pirh. *hic* et alii apud ipsum.

§. II.

De ingressu religionis post matrimonium consummatum.

SUMMARIUM

19 20 *Quibus casibus post matrimonium consummatum ingredi religionem liceat?*

21 22 23 *Qualis consensus esse debeat, ut alter conjux ingredi religionem, et profiteri in ea possit?*

24 25 26 *An omni vi careat professio edita a conjuge post matrimonium consummatum ingresso religionem, parte altera invita?*

27 *Quando revocari possit conjux, sine alterius conjugis consensu religionem ingressus?*

28 *An revocationi, vel regressui libero adhuc locus sit casu, quo unus conjugum, post votum continentiae ab utroque editum, sine alterius consensu ingressus, et professus religionem est?*

29 30 31 *An eidem repetitioni locus sit etiam casu, quo uterque conjux, licentia non obtenta, ingressus religionem, et professus in ea est?*

32 *Quid praeter consensum conjugis, requiratur ut conjux alter post matrimonium consummatum possit licite religionem ingredi?*

33 *An valida sit professio, si conjux manens in saeculo votum continentiae non ediderit?*

34 *Resolvitur affirmativa.*

35 36 *An, et quo casu maritus, cum uxoris consensu religionem ingressus, revocari valeat, et compelli, ut ad uxorem redeat?*

37 *An sufficiat, si conjux relictus faciat alterutrum, et vel emittat votum continentiae, vel ingrediatur religionem?*

38 39 *An si conjux senex cum voto continentiae relictus in saeculo postea incontinenter vivat, cogi possit ad ingrediendam religionem?*

19

Quaeritur 1. quibus casibus post matrimonium consummatum ingredi religionem liceat? Resp. Jure Justinianaeo, ut ex *novell.* 123. *cap.* 40. patet, ingressus religionis concedebatur sine discrimine, et reservatione, etiam post matrimonium consummatum, dabaturque alteri conjugi remanenti in saeculo libertas ad alia vota transeundi. Sed jure canonico (quod solum in hac materia attendendum) declaratum est, per ingressum religionis vinculum matrimonii consummati non dissolvi, ingressum autem ipsum non esse licitum, nisi in tribus casibus.

1. Si alter conjux consentiat: quo casu tamen conjux relictus, si juvenis sit, vel suspectus de incontinentia, etiam ipse ingredi

religionem debet *can. Agathosa* 21. *caus.* 27. *q.* 2. *c. praeterea* 1. *et c. ad apostolicam* 13. *h. tit.* Si vero senex est, et de incontinentia non suspectus, sufficiet, si votum continentiae simplex edat, ut ex iisdem textibus patet, et ulterius statuitur; *c. cum sit* 4. *c. uxoratus* 9. *c. significavit* 18. *hoc tit.*

20

2. Si alter conjugum commiserit adulterium; tunc enim pars innocens, adultero etiam invito, ingredi religionem, et profiteri in ea potest; *can. Agathosa cit. can. constitutus* 15. *et can. veniens* 16. *h. tit.* et ratio est, quia eo casu adulter amittit jus petendi debitum, et quidem perpetuo, nisi reconcilietur innocenti; igitur nihil est, quod ipsum ab ingressu religionis impediat.

3. Si unus sit lapsus in haeresim, vel apostasiam a fide; nam si iste pertinaciter in hoc suo errore post monitionem unam, vel alteram perseveret, innocens ab eo potest divertere, et religionem ingredi, etiam invita parte rea; *cap. fin. h. tit.* De posterioribus duobus casibus commodior disserendi occasio redibit *lib.* 4. *tit.* 19. *de divor.* De primo ulterius.

21

Quaeritur 2. qualis consensus esse debeat, ut alter conjux ingredi religionem, et profiteri in ea possit? Resp. 1. debet esse liber a gravi metu injusto; nam si gravi, et injusto metu extortus est, invalida est professio; *can. notificasti* 2. *caus.* 33. *quaest.* 5. *et cap. accedens* 17. *h. tit. Ratio est*, quia jura, sicut voluerunt matrimonia iniri consensu omnino libero, et spontaneo, ita etiam voluerunt, ut a semel contracto matrimonio conjux non posset recedere sine consensu conjugis spontaneo, et omnino libero, cum contrariorum eadem sit ratio, et disciplina; *l. de jure* 1. *pr. ff. de his, qui sui, vel alien. jur.*

22

2. Non debet esse gravi, et injusto dolo impetratus; Sanch. *l.* 7. *de matr. D.* 35. *n.* 9. *et* 10. et colligitur ex *cap. veniens* 16. *h. tit. Ratio est*, quia ejusmodi dolus libertatem consensus aufert, facitque, ut cessio juris, ab altero conjuge facta, non sit libera, cons. irrita; si autem haec irrita est, etiam irrita est professio, talem consensum non liberum consecuta: ergo etc.

23

3. Non sufficit consensus mere tacitus, et praesumptus ex eo, quod conjux manens in saeculo, et videns alterum conjugem religionem ingredi, et profiteri, taceat, nec positive contradicat; nam taliter facta professio alterius adhuc invalida est, ut recte advertit Pirh. *hic n.* 26. et ratio est, quia taciturnitas, seu dissimulatio in

rebus magni praejudicii non habetur pro consensu. Manebitque hujusmodi professio invalida etiam post mortem uxoris, nisi is, qui eam emisit, posito novo consensu, illam expresse, vel tacite ratam habeat, ut cum aliis notat Sanch. *D.* 35. *cit. n.* 7. Pirh. *hic num.* 27. et constat a paritate cum matrimonio, quod ubi invalide contractum est, revalidari non potest, nisi posito novo consensu.

24

Quaeritur 3. an omni vi careat professio edita a conjuge post matrimonium consummatum ingresso religionem, parte altera invita? Resp. esse invalidam in vim professionis, validam autem in vim voti simplicis continentiae. Patet *ex cap. quidam* 3. *et cap. placet* 12. *h. tit.* Ex quo sequitur, quod talis professus revocari a suo conjuge possit, et revocatus teneatur debitum reddere, non tamen possit petere; Abb. *in cap.* 3. *cit. n.* 3. Navarr. *man. cap.* 12. *n.* 6. Sanch. *l.* 7. *de matr. D.* 34. *num.* 2. *et* 3. Laym. *l.* 5. *tract.* 10. *p.* 3. *cap.* 7. *n.* 4. *in fin.* Pal. *tract.* 28. *D.* 3. *p.* 6. §. 11. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 16. *et seqq.* Vviest. *n.* 20. et alii ab his *cit.*

25

Ratio prioris partis est; quia jus in corpus suum non ipse, sed conjux habet, igitur invitus, vel ignorans jure suo spoliari non potest; spoliaretur autem, si revocari non posset, et professio in vim professionis valida esset: ergo etc.

Ratio posterioris; quia praesumptio juris est, conjugem profitentem altero conjuge invito, vel ignorante, voluisse se obligare, quantum potuit, juxta illud: *si non valet, quod ago, valeat, sicut valere potest*; atqui etsi obligare se non potuerit professione sua in vim voti solemnis, potuit tamen se obligare in vim voti simplicis, ita, ut debitum quidem non possit petere, reddere tamen illud teneatur, quippe cum hoc modo nemini, quam sibi ipsi praejudicet; ergo etc.

26

Dixi *praesumptionem juris esse*: hinc si conjux profitendo religionem noluerit vovere continentiam, nisi dependenter a valore professionis suae in hac religione, non obligabitur ex voto simplici ad perpetuam continentiam: idque in foro conscientiae est certum, et si hoc ipsum probetur, etiam procedet in foro externo, nam adveniente veritate, cessat praesumptio; Schamb. *hic n.* 8.

27

Quaeritur 4. quando revocari possit conjux, sine alterius conjugis consensu religionem ingressus? Resp. Revocari a conjuge relicto, imo etiam sponte redire ad saeculum potest, etiam post professionem jam factam. Patet ex dictis *n.* 25. nam cum ejusmodi

professio sit invalida, eundem ista in religione retinere non potest. Neque obstat *cap. placet* 12. *h. tit.* ibi *in ejus potestate non erat*, ubi videtur insinuari non esse ingresso potestatem redeundi ad saeculum, sed relicto tantum esse jus revocandi; nam ut textum istum Zoes. *hic n.* 6. Schamb. *n.* 11. et alii communiter exponunt, verba illa intelligenda sunt, ut idem sonent, ac non esse in arbitrio redire, vel non redire, ut eligere possit, quid velit; nam si relictus in saeculo velit, tenetur redire.

28

Major difficultas est, an revocationi, vel ingressui libero adhuc locus sit causa, quo unus conjugum, post votum continentiae ab utroque editum, sine alterius consensu ingressus, et professus religionem est? Negant aliqui ex *cap. dudum* 20. *h. tit.*

Sed retinenda est affirmativa sententia, quam aliis *cit.* docent Pirh. *hic n.* 19. Vvies. *n.* 22. et colligitur ex *can. quod Deo* 4. *caus.* 33. *quaest.* 5. *Ratio est*, quia per votum continentiae, mutuo consensu editum, solum liberatur conjux ab obligatione reddendi debitum, non vero a mutua cohabitatione, et ceteris obsequiis conjugalibus; igitur hoc suo jure, quod quilibet conjux retinet, ad petendam cohabitationem, et cetera obsequia conjugalia, sine suo consensu, et invita per religionis ingressum privari non debet: cons. si unus sine alterius consensu ingressus illam est, revocari ab isto potest; imo sponte redire debet, cum ingrediendo religionem sine ejus consensu, intulerit ipsi injuriam, et professio fuerit nulla.

Ad *cap. dudum* in contrarium allegatum dico, in casu illius *cap.* conjuges non tantum vovisse continentiam, sed etiam cessisse sibi invicem omni jure, quod unus habebat in alterum, cons. etiam jure ad petenda obsequia conjugalia: et hinc mirum non est, quod iisdem permissum fuerit sine alterius consortis sui licentia religionem ingredi.

29

Quaeritur 5. an repetitioni locus sit etiam casu, quo uterque conjux, mutua licentia non obtenta, religionem ingressus, eamque professus est? Negant Innoc. *in cap. quidam* 3. *hoc tit. n.* 2. *fin.* et alii apud Sanch. *l.* 7. *de matrim. D.* 34. *n.* 4. ex ratione, quia tali casu neuter conqueri potest se ab alio spoliatum, sed seipsum proprio facto spoliavit.

Sed melius adhibetur distinctio, qua utuntur Sanch. *loc. cit.* Zoes. *hic n.* 8. Pirh. *hic n.* 21. *in fin.* Schamb. *n.* 12. Vel enim uterque fuit conscius professionis alterius, vel uterque inscius. *Si primum*, neuter revocare alterum potest; quia facto ipso censentur sibi mutuam facultatem dedisse.

30

Si secundum, neutrius professio tenebit, et uterque e religione exire, et conjugem suum potest repetere; quia neuter habuit licentiam alterius. Estque hoc verum, etsi unus prior cum injuria conjugis alterius, quippe invitae, ingressus sit religionem; per hoc enim non datur licentia conjugi injuriam passae, ut et ipsa ingredi religionem possit, ut bene notant Sanchez *num.* 23. Zoes. *num.* 10. Pirhing. Scambog. *loc. citt.* et ratio est, quia etsi religionem, non requisita conjuge, ingrediendo deliquerit, hoc tamen delictum tale non est, ob quod licitum sit divortium: hinc regredi adhuc potest ad saeculum, cons. ad suam uxorem, eamque repetere, cum professio ejus ex defectu licentiae invalida fuerit.

31

Ad argumentum contrarium non obstat, quod conjux, non requisito altero conjuge, religionem ingrediens seipsum spoliaverit: nam etiam seipsum spolians potest restitutionem petere, si rediens non admittitur, quippe qui ex tunc spoliatus censetur.

32

Quaeritur 6. quid practer consensum conjugis requiratur, ut conjux alter post matrimonium consummatum licite possit religionem ingredi? Resp. Duo praeterea requiruntur. *Primum*, quod odie observatur in praxi, est, ut accedat consensus episcopi. *Secundum* ut, quemadmodum *n.* 19. dictum est, conjux relictus, si juvenis sit, vel suspectus de incontinentia, etiam ipse ingrediatur religionem; si vero senex, et non suspectus de incontinentia, saltem votum continentiae emittat in saeculo.

33

Quod licentia episcopi non requiratur ad valorem professionis editae ab eo, qui ad religionem transiet, satis convenit inter DD. Neque obstat *can. si vir.* 23. *caus.* 27. *q.* 2. nam ibi licentia episcopi quidem petitur, non tamen irritatur professio aliter facta, ut bene notat Sanchez *l.* 7. *de matrim. D.* 32. *n.* 3. *De secundo requisito* major est difficultas. Videtur enim ad valorem requiri ex *c. uxoratus* 8. *hoc. tit.* ubi dicitur, quod conjugatus recipiendus sit nullatenus, nisi uxor consentiat, et post consensum continentiae votum emittat; atqui ex communi doctrina gloss. *in clem un. V. nullatenus de sequestrat.* dictione *nullatenus* denotatur actus ipso jure nullus; ergo etc.

34

Sed dicendum, professionem esse, et manere validam, etsi conjux manens in saeculo votum continentiae non ediderit. Ita gloss. *in c. ex parte* 9. *V. de jure hoc tit.* Abb. *ibid. n.* 2. 3. *et* 5.

Sylv. *V. matrimonium* 8. *quaest.* 12. *dict.* 4. Sanch. *lib.* 7. *de matrimon. D.* 33. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 11. Schambog. *n.* 5. Konig *n.* 8. *in fin.* Vviest. *n.* 27. et sumitur 1. ex *can. Agathosa* 21. *caus.* 27. *qu.* 2. ubi professio viri pronuntiatur valida disjunctive, si uxor in eam praestitit consensum, aut ipsa sui mutationem, sive religionis ingressum promisit. 2. *ex c. ex parte cit.* ubi vir a secunda uxore revocatur ad monasterium, qui cum consensu primae uxoris ingressus est, etsi ista votum continentiae post mariti transitum non emiserit; atqui revocari ad monasterium non potuisset, si professio ab ipso hoc casu emissa fuisset invalida; ergo etc. 3. *ex ratione*; quia nullo juris textu ad valorem professionis emissae ab uno conjugum reperitur requisitum, ut etiam alter conjux professionem edat, aut votum continentiae emittat, ut adeo locus sit regulae *can. ad apostolicam* 16. *de regular.* ibi, *multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.*

Ad rationem dubitandi respondet Sanch. *loc. cit. n.* 7. vocem *nullatenus* non semper denotare, quod actus sit omnino nullus, praesertim si extet jus aliud, quo actus ille declaratur esse validus, prout fit in casu dubii praesentis.

Quaeritur 7. an maritus, cum uxoris consensu religionem ingressus, revocari valeat, et compelli, ut ad uxorem redeat? Resp. cum distinctione: vel enim uxor ab ipso relicta continentiae votum edidit, vel illud non edidit.

35

Si primum, revocari e monasterio maritus post professionem ab isto editam nequit, ut colligitur ex *can. praeterea* 1. *hoc tit.* ubi, ut concedatur revocatio viri professi, requiritur ut uxor nec ad monasterium transierit, nec continentiam perpetuam voverit. *Ratio est*, quia uxor concedendo viro licentiam, et vovendo perpetuam continentiam, cessit jure suo conjugali; Pirh. *hic. n.* 13. et alii apud ipsum.

36

Si secundum, iterum distinguendum est, an uxor conscia fuerit juris, disponentis virum non posse profiteri, nisi ipsa etiam ingrediatur religionem, vel voveat continentiam, an vero hujus juris ignara consenserit.

Si prius, vir religionem professus revocari non potest, ut recte Pirh. *n.* 14. et colligitur *c. ex praeterea cit.* Ratio est, qui tali casu dando licentiam marito ad ingrediendam religionem censetur se obligasse ad id, quod jus requirit, videlicet, quod etiam ipsa aut religionem ingredi, aut vovere continentiam velit, quam obligationem proinde implere debet.

Si posterius, revocari adhuc maritus potest, et revocatus debitum quidem teuetur reddere, cum per ingressum ejusdem nihil juris uxor ejus amiserit; petere tamen nequit, imo post uxoris mortem ad monasterium redire debet, cum per revocationem professio ejus non sit soluta, sed is redire solum coactus, ut consuleretur periculo incontinentiae uxoris suae; Sanch. *l.* 7. *de matrim. D.* 33. *n.* 5. *et seqq.* ubi plura de hoc argumento.

37

Quaeritur 8. an sufficiat, si conjux relictus faciat alterutrum, et vel emittat votum continentiae, vel ingrediatur religionem? Resp. In conjuge sene, et qui de incontinentia suspectus non est, sufficit, si votum continentiae emittat in saeculo; non sufficit in eodem, si suspectus sit de incontinentia, neque in juvene etiamsi iste alioquin sit honestae vitae, et incontientiae periculum absit. Ita Sanch. *l.* 7. *de matrim. D.* 32. *n.* 9. *et seqq.* et alii apud ipsum. Colligitur ex *c. praeterea* 1. *c. cum sit* 4. *c. uxoratus* 8. *et c. significavit* 18. *h. tit.*

38

Dubium est, an si conjux senex, cum voto continentiae relictus in saeculo, postea incontinenter vivat, cogi possit ad ingrediendam religionem? Resp. cum distinctione: vel enim prius jam erat suspectus de incontinentia, vel non erat. *Si primum*, et pars relicta conscia fuit juris eo casu statuentis ingressum ejus in religionem, cogi potest ad ingrediendum; quia dando licentiam viro, hoc ipso censetur se obligasse ad religionis ingressum, quem tali casu requirit jus.

39

Si secundum, ad religionis ingressum per professionem cogi non potest; quia hoc casu eam nec expresse, nec tacite vovit: potest tamen, ut vult Sanchez *loc. cit. n.* 12. compelli ad ingrediendum monasterium poenitentiae causa, vel potius, ut notat Pirh. *hic n.* 8. quia hujusmodi inclusio in monasterio poenitentiae causa hodiernis moribus ob difficultates, et onera, quae ex huiusmodi inclusione monasteriis solebant creari, jam exolevit, ad episcopum spectabit, ut tali casu mulier in alio loco constituatur, in quo honeste, et continenter vivat; *arg. can. de Benedicto* 5. *caus.* 32. *q.* 1.

Plura alia, ut etiam, an conjux relictus in saeculo post mortem conjugis professi matrimonium contrahere valide, et ab secunda vota transire possit, melius expedientur *lib.* 4. *tit.* 6.

TITULUS XXXIII.

De conversione infidelium.

SUMMARIUM

1 *Quinam hic nomine infidelium intelligantur?*
2 *Quid hoc titulo statutum sit de matrimoniis conversorum ad fidem?*
3 *Extensiones doctrinae.*
4 *Cui conjugum relinquenda sit communis proles, si unus illorum convertatur ad fidem, alter in infidelitate permaneat?*
5 *Resolvitur assignandum parenti ad fidem converso, sive pater ille sit, sive mater.*
6 *Rationes dubitandi solvuntur.*

Occasione conversionis, et transitus conjugatorum a saeculo ad religionem hac rubrica agitur de conversione, et transitu conjugum ab infidelitate, et gentilium erroribus ad fidem cristianam.

1

Quaeritur 1. quinam hic nomine *infidelium* intelligantur? Resp. Nomen *infidelis* dupliciter sumi potest. Semel *late*, prout comprehendit quoscumque, qui a fide cristiana alieni sunt, etiam haereticos; et semel *stricte*, pront illos dumtaxat complectitur, qui christianam fidem nunquam susceperunt, neque ecclesiam per baptismum ingressi sunt, quales sunt judaei, pagani, saraceni; Host. *in summ. hic n.* 1. Vallens. *n.* 1. Schambog. *n.* 1. Konig. *n.* 8. Vviestner *n.* 1. In praesenti titulo sermo est de infidelibus secundo modo acceptis; nam haeretici non converti, sed reverti dicuntur ad fidem orthodoxam, utpote quam in baptismo jam susceperunt, ut bene Host. *loc. cit.* Duo de his casus hoc titulo per totidem capitula resolvuntur: primus matrimonia illorum concernit, secundus liberos.

2

Quaeritur 2. quid hoc titulo statutum sit de matrimoniis conversorum ad fidem? Resp. Statutum est, ut si vir infidelis occidat maritum uxoris fidelis, intervenientibus istius, nempe uxoris insidiis, et machinationibus, et post patratam hoc modo caedem ad fidem cristianam convertatur, matrimonium cum illa, cujus machinatione caedes facta est, non possit contrahere, sed intercedat inter eosdem impedimentum dirimens. Ita habetur *c. laudabilem* 1. *hoc tit.* et merito, ut delinquens ita puniatur in eo, in quo deliquit.

3

Proceditque hoc, 1. licet adulterium inter eos ante caedem patratam nullum intercessisset; quia textus loquitur absolute. *Procedit* 2. etsi uxor hoc fecerit, ut vir infidelis, inito cum ipsa matrimonio, ad fidem convertatur; quia ut *c. cit.* dicitur: *tale damnum tali lucro ecclesia compensare non vult. Procedit* 3. etiam casu fidelis, quo vir occidit maritum infidelem; nam nec ille hujus uxorem, deinde ad fidem conversam, potest ducere, si mariti sui cooperata caedi est ut patet ex *can. si quis* 5 *et can. seq. caus.* 31. *qu.* 1. et exigit sceleris atrocitas, quae tali casu longe est gravior, si fidelis occidat fidelem, vel etiam infidelem. Plura de hoc casu dicentur *infra lib.* 4. *tit.* 7.

4

Quaeritur 3. cui conjugum relinquenda sit communis proles, si unus illorum convertatur ad fidem, alter in infidelitate permaneat? *Ratio dubitandi* duplex est. 1. qui alias secundum leges civiles filii sunt in potestate patris, et cura ejusdem; *§. fin. inst. de patr. potest*; igitur relinqui eidem debent, etsi iste in infidelitate permaneat. 2. quia spectato jure communi, filium triennio minorem alere debet mater, eum vero, qui triennio major est, pater, ut communiter DD. colligitur ex *l. nec filium* 9. *C. eod.* igitur filii nondum triennes relinquendi sunt matri, patri autem, qui sunt majores.

5

Sed dicendum hoc casu communem prolem assignandam parenti ad fidem converso, sive pater ille sit, sive mater idque in favorem religionis, et fidei christianae, ut habetur *c. fin. h. t.* ne ab infideli parente inducantur in errorem, ut *ibid.* dicitur. *Ex quo sequitur*, ejusmodi prolem, si nondum sit doli capax, volente, et annuente parente christiano, ablui baptismo posse, etsi alter infidelis reclamet, ut colligitur ex *c. fin. cit.* et statutum est *can. judaei* 10. *caus.* 28. *q.* 1. Addidi, *si nondum sit doli capax*; nam si doli capax sit proles, relinquenda est libertati suae, nec cogenda, ut invita fidem christianam suscipiat, ut luculenter patet ex *can. de judaeis* 5. *dist.* 45. *et c. sicut* 9. *de judaeis.*

6

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. ubi de fidei bono agitur patriae potestatis nulla habetur ratio; nam summa est ratio, quae pro religione facit; *l. sunt personae* 43. *ff. de relig. et sumpt. funer. Ad* 2. ob eamdem rationem etiam attendi non debet aetas prolis, doli nondum capacis: imo cum hoc ipso, quod unus parentum per conversionem ad fidem sit factus de foro ecclesiae, per consequens de foro ejusdem sint etiam ejusdem filii doli nondum capaces, ec-

clesia jus habet compellendi conjugem conversum, ut filios suos nondum capaces doli baptismo offerat, si iste ex causa ne infideli conjugi displiceat, baptismum eorumdem differat.

TITULUS XXXIV.

De voto, et voti redemptione.

Tractationi de conversione conjugatorum, et infidelium merito subjungitur titulus *voto, et voti redemptione*; nam utrique votum aliquod emittunt, illi religionis, ad quam, relicto statu matrimoniali transeunt; hi vero fidei, quam abjurata infidelitate, suscipiunt. Sit ergo

§. I.

De voti natura, et varietate.

SUMMARIUM

1 *Definitio voti.*
2 3 *Hujus essentialia.*
4 *Ex parte rei promissæ dividitur in commune, et singulare.*
5 *In reale, et personale, affirmativum, et negativum, reservatum, et non reservatum.*
6 *Ex parte promissionis in absolutum, et conditionatum, poenale, et non poenale.*
7 *Expressum, et tacitum, internum, et externum.*
8 *Solemne, et non solemne.*
9 *Licitum est vovere.*
10 *Omni homini viatori, ratione utenti, nisi specialiter impediantur.*
11 *Ita impediuntur ex defectu usus rationis furiosi, amentes, infantes.*
12 *Ex defectu liberæ voluntatis impuberes.*
13 *Minores, conjuges.*
14 *Religiosi, episcopus; singuli tamen cum limitatione.*
15 *Ex dispositione juris minor 16. annis ab emittendis votis religiosis.*
16 *Potest irritare pontifex etiam alia vota.*
17 18 19 *An valida sint vota a religiosis filiisfam., uxoribus, servis emissa de materia majus bonum non impediente, sed sine consensu eorum, a quorum voluntate pendent?*
20 *Qualiter obliget votum episcopi de religione assumenda, et peregrinatione facienda?*
21 *Quid si addatur conditio, si pontifex licentiam dederit?*
22 *Quid dicendum circa hoc de aliis clericis?*
23 *An quando vovens petit licentiam a superiore rem voto promissam implendi, teneatur eidem manifestare suum votum?*
24 *Resolvitur negativa.*
25 *Respondetur ad rationem dubitandi.*
26 27 28 *An teneat votum non peccandi?*
29 30 *Quando censeatur res promissa esse de meliori bono?*

1

Quaeritur 1. quid sit *votum*? Resp. Votum, prout huc pertinet; est *promissio de bono meliore libere Deo facta*. Ita DD. omnes quoad sensum. Ut tale sit, quinque requiruntur.

1. Ut sit promissio, et non tantum simplex aliquod propositum; Navar. *man. cap.* 12. *n.* 26. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 13. *q.* 1. *et seq.* Suar. *to.* 2. *de relig. tr.* 6. *l.* 1. *de vot. c.* 2. *n.* 3. Less. *l.* 2. *de* 1. *et* 1. *cap.* 40. *n.* 21. Vall. *hic* §. 1. *n.* 3. Zoes. *n.* 1. Schamb. *n.* 2. Vvies. *n.* 2. *Ratio est*, quia ex voto nascitur obligatio praestandi id, quod vovetur juxta illud *Isaiae* 19. *v.* 21. *Vovebunt Domino et solvent.* Talem obligationem autem non inducit simplex propositum, quamvis absolutum; *c. litteraturam* 3. *h. t.* ubi, qui ultra vitae mutandae propositum non est progressus, a voti obligatione pronuntiatur immunis. Unde quando *c. consulti* 20. *de regul.* monasterium ingressus cum proposito vitam absolute mutandi, obligatur ad perseverandum in eodem, intelligi debet de proposito cum intentione se obligandi conjuncto, ut notat ibidem Barb. *n.* 4. Vall. *hic n.* 3.

2

2. Ut sit promissio vera, non ficta, seu facta sine animo se obligandi. Ita *l. cit.* Navar. *n.* 27. Suar. *cap.* 3. *n.* 7. *et* 10. Les. *n.* 6. Vvies. *n.* 4. Scham. *n.* 3. *Ratio est*, quia obligatio voti oritur ex voluntate ipsius voventis; ergo si iste non habet voluntatem obligandi se, non obligabitur. Aliud est, si habeat animum obligandi se, non tamen implendi votum; nam votum hoc verum est votum, quippe ad cujus substantiam non spectat animus exequendi id, quod est promissum.

3. Ut promissio ista sit libere, seu cum advertentia rationis, et deliberato consensu voluntatis facta: et hinc votum illud, in quo error quoad substantiam rei promissae contigit, vel quod vi absoluta extortum, aut, ex praecipiti animi passione emissum est, vere, et proprie votum non est; Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 1. *n.* 2. Suar. *l.* 1. *cit. cap.* 10. *n.* 4. *et seq.* Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 4. *n.* 4. Vvies. *hic n.* 6. et alii ab his *cit.*

3

4. Ut eadem immediate fiat Deo, et non alicui creaturae, quantumvis sanctitate praecellenti: et hinc quando vota nuncupantur sanctis, coram illis, vel in memoriam eorum Deo nuncupata intelliguntur, eo fere modo, sicut in memoriam illorum, et honorem excitantur templa, consecrantur altaria, et sacrificia Deo offeruntur; S. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 5. Sylvest. *V. votum* 1. *n.* 3. Suar. *lib.* 1. *cit. cap.* 16. *annot.* 5. Sanc. *l.* 4. *c.* 1. *n.* 41. Pal. *D.* 1. *cit. p.* 7. *n.* 3. Kouig *hic n.* 19. Scham. *n.* 3. Vvies. *n.* 7. *Ratio est*, quia votum est actus

latriae, seu religionis, quo principaliter, et immediate Deum, tanquam supremam majestatem, colimus.

3. Denique ut eadem promissio sit de re non solum possibili, et bona, seu honesta, sed etiam de meliori bono: hinc nulliter vovet, qui vovet, quod non jejunabit: quia jejunare est melius, quam non jejunare; S. Thom. *art.* 2. et alii *supra cit. Ratio est,* quia promissio non obligat, nisi a promissario acceptetur; a Deo autem non acceptatur promissio rei impossibilis, malae, omnino inutilis, et qua melius h. e. perfectius, et ipsi gratius opus impeditur; ergo etc. *Ex quo patet*, quaenam sit materia voti; esse enim debet possibilis, honesta, et quidem de meliori bono.

4

Quaeritur 2. quotuplex votum sit? Resp. voti partitiones duplicis maxime generis sunt; dividi enim potest vel ex parte rei promissae, vel ex parte ipsius promissionis.

Dub. 1. quotupliciter dividatur votum ex parte rei promissae? Resp. 1. Dividitur votum in commune, et singulare. *Commune* tunc est, quando materia illius est res ex necessitate praecepti observanda omnibus; *singulare*, cujus materia est res ad consilium dumtaxat pertinens. Hoc alii *liberum* vocant, quia obligatio ejusdem pro singulorum arbitratu suscipitur; illud contra *necessarium*, quia etiam sine voto obligatio est rem voto tali promissam ponendi. Ad votum *necessarium*, seu *commune* Schamb. *hic n.* 4. et quidam alii revocant promissionem, quae fit in baptismo servandi legem christianam, et renuntiandi operibus Satanae. Sed, ut bene Cajetan. 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 10. *n.* 4. et hoc teste fere omnes advertunt, baptizatus in baptismo nullum emittit votum, sed solum obligationem legis evangelicae acceptat, illamque servare proponit obligationem acceptando, quam imponit lex evangelica; alias christianus transgrediens quodlibet praeceptum duplex peccatum committere, unum adversus virtutem, cujus est praeceptum, alterum adversus votum in baptismo emissum, quod est contra communem sensum.

5

2. Dividitur in reale, personale, et mixtum. *Reale* est, quo res externa e. g. equus, pecunia, domus etc. *Personale*, quo actio hominis, vel ejus omissio e. g. peregrinatio, abstinentia a carnibus etc. *Mixtum*, quo res simul, et actio e. g. peregrinatio simul cum oblatione facienda Deo promittitur.

3. In affirmativum, et negativum. *Affirmativum* est, quo promittitur res positiva, e. g. oratio, eleemosyna. *Negativum* quo promittitur omissio, quale est votum non nubendi, jejunandi etc.

4. In perpetuum, et temporale. *Perpetuum* tuoc est, quando obligatio ejus pro tota vita suscipitur, *temporale*, quod fit pro limitato tempore.

5 In reservatum, et non reservatum. Reservata suot tantum quinque, nempe votum perpetuae castitatis, votum religioois, votum peregrinationis Romam ad limina Apostolorum, Compostellam ad s. Jacobum, et hierosolymitana: de quibus quaodo reservata illa siut, dicetur *infra n.* 108. *et seq.*

6

Dub. 2. quomodo dividatur votum ex parte promissionis? Resp. 1. Dividitur in absolutum, et conditionatum. *Absolutum* est, quod absolute, et independenter ab ulla conditione, sive incerto eventu futuro editur. *Conditionatum*, cujus obligatio a conditione certa, et ejus eveotu incerto pendet. In primo statim contrahitur obligatio; in secundo ab eventu conditionis suspenditur: et hinc prius votum censetur proficisci ex affectu erga rem promissam; posterius ex affectu io eventum futurum, per quam conditio impletur; Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 10. *num.* 1.

2. Dividitur in poenale, et non poenale. *Poenale* est, quo promittitur poena solvenda a vovente in casu, quo hoc, vel illud fecerit, aut noo fecerit, e. g. *si lusero*, *hanc*, *vel illam summam dabo in eleemosynam*. *Non poenale*, quaodo conditio apponitur praecise ut cooditio, ut si dicas: *promitto me ingressurum religionem, si convaluero, si pater meus consenserit etc.*

7

3. In expressum, et tacitum. *Expressum est*, quod verbis, scriptura, nutibus, Deo aliquid promittentibus seque obligandi voluntatem declaraotibus editur. *Tacitum*, quod susceptione voluntaria alicujus sigoi, cui ipsum aonexum est, emitti censetur: et tale est votum cootineotiae, qood ex juris dispositione praesumitur editum io susceptiooe ordinis sacri.

4. In *externum*, *et internum*, *publicum*, *et occultum*, quae divisiones per se sunt manifestae, et ideo explicatione non indigent.

8

Dcoique celeberrima divisione, *in solemne*, *et non solemne*. In quo consistat voti solemnitas, magna est apud DD. contentio. Communis apud RR. doctrina eam refuodit io dispositiooem ecclesiae, ita acceptantis illud, ut seclusa dispeosatione apostolica, sit perpetuum, et voventem inhabilem reddat ad actus voto repugnautes. Tale votum defacto est duplex duntaxat, videlicet votum annexum susceptioni sacri ordinis, et professio religiosa; nam ita ab ecclesia acceptantur, ut prius quidem ad contrahendum matrimo-

nium, posterius ad dominium rerum temporalium retinendum, vel acquirendum perpetuo inhabilem reddat. Cetera omnia simplicia dumtaxat sunt, quia actus voto contrarios, vel illicitos duntaxat reddunt, vel si invalidos (sicut vota simplicia societatis Jesu, contractum matrimonii) inhabilitatem istam non inducunt absolute, et irrevocabiliter; nam solutis illis, inhabilitas per illa inducta cessat, quod in solemnibus non nisi dispensatione papali potest.

9

Quaeritur 3. an, et cui licitum sit vovere? *Ad* 1. certa est omnium catholicorum sententia adversus haereticos, licitum esse vovere, dummodo voveatur id, quod est de meliori bono, prout dictum est *n.* 3. *in fin.* Patet et pluribus scripturae textibus, praesertim *n.* 30. *v.* 3. *deut.* 23. *v.* 21. *eccl.* 5. *v.* 3. *et* 4. ubi Deus voto factam promissionem non solum approbat, sed etiam obligationem illud implendi imposuit. 2. exemplo irrefragabili; nam haec fecerunt non solum viri sancti in utraque lege, sed et ipsi ethnici suis diis ea solverunt, tanquam actus religionis a natura debitos numini. 3. Ratione naturali ipsa, quae dictat, quod sit opus salutare Deum colere votis, cadentibus super materiam voto aptam.

10

Ad 2. Regula est certissima, voto obstringi posse omnem hominem viatorem, ratione utentem, nisi specialiter impediantur. Ita s. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *et* 9. receptus ab omnibus. *Ratio* est manifesta, quia ut voto suo obstringatur voveus, plus non requiritur, quam ut promissionem hominis Deus acceptet; atqui Deus promissionem de meliori bono ab homine ratione utente, aliunde non impedito, statim acceptat, cum ipse sit auctor omnis boni; ergo etc. *aliunde non impedito.* Porro impedimentum, ob quod votum aliquando voventem non obstringit, triplex est. 1. Defectus usus rationis. 2. Defectus liberae voluntatis, dispositio juris votum irritantis.

11

Dub. 1. quinam ex *primo capite* vovere non possint? Resp. Ex primo capite, videlicet ex defectu usus rationis, vovere prohibentur furiosi, amentes, infantes, sive, quod idem est, pueri usque ad septennium; quia de his praesumitur, quod ante septennium usum rationis sufficientem non habeant. *Praesumitur*, inquam, scilicet in foro externo; in interno enim, ubi praesumptio locum non habet, ex statu pueri, aliisque circumstantiis colligere confessarius debet, an ille sit voti emittendi capax; capax autem voti emittendi judicabitur, si tanto rationis usu polleat, ut peccare mortaliter possit, ut cum Navarr. *man. c.* 12. *n.* 68. communiter notant DD. et ratio est, quia

secundum axioma juris commune, qui per peccatum mortale obligare se potest daemoni, etiam potest per votum se obligare Deo.

12

Dub. 2. quinam a votis emittendis arceantur *ex defectu liberae voluntatis*? Resp. Ex hoc capite arcentur ii, quorum voluntas, aut voti objectum ab alterius voluntate, ac dispositione pendet. Tales sunt 1. *impuberes* majores septennio; nam horum voluntas a parentum, et tutorum suorum voluntate pendet, ita, ut quamvis votum ab ipsis editum sine illorum consensu validum sit, non tamen firmitatem habeat, sed ab iisdem irritari directe possit, ut dicetur *infra n.* 76 Ratio est, quia etsi rationis usum aliquem habeant, adeo tamen imbecillem habent, ut merito eorum voluntatem voluntati parentum, ac tutorum subjecerit lex ecclesiae.

2. *Minores*, patriae, et curatorum potestati subjecti; nam hi etsi absolute vovere non prohibeantur, et vota ab iisdem emissa valeant, irritari tamen possunt et ipsa a parentibus, et curatoribus, quatenus patriae, vel curatoris potestati praejudicant, ut iterum *infra* 78. Ratio iterum est defectus plenae discretionis; nam etsi haec in minore pubere major sit, atque perfectior, non tamen tanta esse praesumitur, ut in dispositione rerum suarum providere commoda, et incommoda omnia possit.

13

3. *Conjuges*; neuter enim aliquid contra jus conjugis vovere potest: diverso tamen jure maritus, quam uxor quoad istud censetur; nam maritus quoad cetera, quae usum matrimonii non impediunt, liberam voluntatem vovendi habet, non item uxor; quia haec, cum caput ejus sit vir, etiam alia quae in rei domesticae detrimentum cederent vovere nequit. Vide de hoc *infra n.* 88. *et tres seq.*

14

4. *Religiosi*: sed in his distinguendum est; nam vota realia religiosi, administrationem non habentes, omnino non possunt emittere; quia essent de re aliena, cons. nec grata Deo. At personalia, si nihil contra regulam, aut regularem observantiam contineant, possunt emittere, quamvis et illa irritari a superiore possint. Vide *infra n.* 85.

5. *Episcopus*; hic enim nulla nec realia, nec personalia vota sine licentia papae potest emittere, quae officium episcopale impediunt, quale esset votum longae peregrinationis, ingrediendi religionem etc. quia vinculum, quo suae ecclesiae alligatur, etiam praetextu pietatis non potest dissolvere.

15

Dub. 3. quinam *ex dispositione juris* vovere non possit? Resp. Ex dispositione juris votum irritantis non potest professionem, aut vota religiosa emittere novitius, qui annum 16. aetatis, et integrum probationis nondum explevit; quia sic emissam professionem ecclesia non acceptat, et irritam, et omni effectu destitutam vult, ut patet ex *tit.* 31. *num.* 163. 170. *et seqq.*

Praeter hunc casum nullus alius invenitur in jure, in quo vota emissa de materia honesta, et majoris boni ab ecclesia irritentur, ut cum communi docet Suar. *lib.* 3. *de vot. et c.* 3. *et* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 24. *n.* 47. *et toto cap.* 25. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 19. *n.* 2. *et* 3. Habet tamen pontifex potestatem etiam plura ex iis irritandi, si justa causa hoc postulet; Suar. *cap.* 3. *cit. n.* 8. Sanch. *cap.* 24. *cit. n.* 44. Pal. *num.* 2. *cit.* Ratio est, quia ecclesia commissam sibi a Christo potestatem generalem habet, ut possit fidelium suorum vota vel acceptare absolute, vel sub certa conditione, ita, ut illa non posita, sint invalida.

16

Proceditque hoc, non tantum de votis externis, et manifestis, sed etiam de internis, et occultis, ut *loc. citt.* advertunt Suar. *n.* 11. Sanch. *n.* 40. Palao *n.* 2. *cit.* *Neque obstat*, quod ecclesia de actibus internis judicare, aut jurisdictionem circa illos exercere nequeat: quia hoc intelligitur de judicio forensi, et obligationem aliquam imponente, non vero de eo, quod bonum animarum respicit, et ab obligatione contracta liberat.

Dixi autem, *si causa justa hoc postulet*, nam hac non interveniente, potestatem istam exercere ecclesia nullatenus potest. ut recte notat Pal. *loc. cit.* et ratio est, quia remissio haec, et irritatio voti fit nomine Dei, et per potestatem jurisdictionis ab ipso concessam per verba: *quodcunque solveris etc.* Deus autem non censetur velle, ut jus sibi acquirendum, vel acquisitum per votum sibi factum remittatur sine justa causa, ergo etc.

Addidi *pontifex*; nam hic solus legem vota irritantem statuere potest, non episcopi, vel alii praelati; Suar. *n.* 47. Pal. *n.* 2. *cit. in fin.* Neque conveniens erat, illius statuendae potestatem ipsis concedi; quia haec potius universale ecclesiae regimen, quam particulare respicit. Ex quo solvitur, quod ulterius.

17

Quaeritur 4. an valida sint vota a religiosis, filiisfamilias, uxoribus, servis emissa de materia majus bonum non impediente, sed sine consensu eorum, a quorum voluntate pendent? Resp. cum distinctione: vel enim ejusmodi votum est de materia praecepta, vel

de materia per legem positivam prohibita, vel de materia nec praecepta, nec prohibita.

Si primum, ut si voveres non furari, vel missam audire diebus festis, votum de ea materia emissum validum est, etiamsi factum sit sine superioris consensu; quia subjectio, quam hujusmodi personae habent ad voluntatem alterius, non impedit ipsis liberum usum suae voluntatis circa res licitas, et honestas, et juri superiorum non praejudicantes; Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 19. *n.* 4.

18

Si secundum, distinguendum est, an votum ejusmodi sit de materia absolute interdicta, an vero solum prohibita quoad modum, ne scil. res sub votum cadens e. g. jejunium fiat absque licentia superioris. *Si prius*, invalidum est votum, quia est de materia incapace voti: votum enim non adversatur praecepto; Pal. *num.* 6. *si posterius*, votum, subintellecta conditione, *si praelatus consenserit*, valet, et obligat ad petendam a superiore licentiam; quia jejunium cum licentia non prohibetur, sed potius consulitur: igitur votum de eo factum est de meliori bono, adeoque ligat: irrisoria autem foret haec obligatio, nisi obstringeret simul etiam ad petendam a superiore licentiam; ergo etc. Pal. *n.* 7. *et* 8. aliique apud ipsum.

19

Si tertium. Vota de hujusmodi materia emissa valida sunt, a quocumque emittantur, ut liquet ex terminis. *Proceditque hoc,* etsi prohibitus sis vovere absque superioris licentia; nam esto, modus promittendi malus sit, promissio tamen quoad rei promissae obligationem tenet, et a Deo acceptatur, quia ad hunc effectum sola honestas rei promissae spectatur. Suar. *lib.* 3. *de vot. cap.* 6. *n.* 25. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 24. *n.* 52. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 9. *vers. qui habent.* Pal. *loc. cit. n.* 15. *Excipitur* nisi illa prohibitio simul esset et irritatio: quod tamen universaliter praesumendum non est, partim quia non omnes superiores potestatem vota irritandi habent, partim quia etiam, qui illam habent, non statim volunt esse irritum votum, quando prohibent.

20

Dub. 1. qualiter obliget votum episcopi de religione assumenda, et peregrinatione facienda? Resp. *Ad* 1. ut votum de religione assumenda ab episcopo conceptum valeat, fieri debet sub conditione licentiae a pont. impetrandae: quia absque illa episcopatui renuntiare non potest; *c. nisi* 10. *de renunt. c. licet* 18. *regular.* ob spirituale conjugium inter episcopum, et ejus ecclesiam; *c. inter corporalia* 2. *de translat. episc.*

Ad 2. distinguendum est, nam si talis est peregrinatio, quae in muneris episcopalis praejudicium non cedit, eo quod mandari executioni possit tempore, quo episcopis permittitur abesse a suis ecclesiis, votum ejusdem ab episcopo factum est validum, nulla subintellecta conditione, ut omnes facile concedent. At si peregrinatio sit ita diuturna futura, ut residentiam jure divino praescriptam impediat, invalidum est, saltem si sit absolute emissum, quod iterum apud omnes certum est.

Difficultas est, an valeat emissum ab episcopo sub conditione, *si pontifex licentiam dederit?* Affirmat Suar. *l.* 3. *c.* 4. *a n.* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 25. *n.* 39. et videtur colligi ex *c. magnae* 7. *hoc tit.* ubi votum hierosolymitanae peregrinationis ab episcopo factum commutatur; cons. validum fuisse supponitur. *Conf.* quia peregrinatio non est prohibita episcopo, sed solum prohibetur ipsi, ne eam suscipiat sine licentia.

21

Sed verius tale votum, etiam, sub conditione licentiae impetrandae factum, invalidum est. Ita Sylv. *V. votum* 3. *q.* 1. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 16. *q.* 2. Sayr. *clav. reg. l.* 6. *cap.* 5. *n.* 24. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 19. *n.* 12. Ratio est, quia est de re impeditiva majoris boni, nam majus bonum ecclesiae est episcopum residere in sua ecclesia, et pascendis ovibus suis invigilare, quam longis peregrinationibus incumbere.

Neque obstat *c. magnae cit.* nam votum, de quo ibi sermo est, fuit validum, vel quia tum temporis generalis licentia episcopis data fuit a pontifice, vel quia factum fuit pro subsidio impetrando in ecclesiae propriae defensionem: de quo vide lectionem integram *c. cit. ad conf.* esto, peregrinatio non sit prohibita in se, est tamen prohibita non residentia, et episcopus vovens peregrinationem absolute vovet non residere, quando alias tenetur: quod fieri non potest, nisi posita dispensatione.

22

Dub. 2. quid dicendum de aliis clericis? Resp. Hi 1. possunt emittere votum religionis absolute, illudque exequi inconsulto episcopo, ut ex communi sententia docet Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 19. *n.* 14. *Proceditque* hoc probabilius etiam de parochis; quia ut idem Pal. *n.* 13. recte advertit, nullus extat in jure textus, ex quo obligatio petendi licentiam ab episcopo colligatur, et *c. admonet* 4. *de renunt.* ubi dimissio ecclesiarum, inconsulto episcopo, prohibetur, intelligendum est extra casum religionis a jure concessum, ut patet ex iis, quae dicuntur *supra tit.* 31. *num.* 33.

Quoad votum peregrinationis distinguendum est inter clericos, qui beneficium residentiam exigens habent, et inter eos, qui vel nullum beneficium habent, vel non habent residentiam exigens. *Priores*, praesertim si parochi, vel curati sint, ad suscipiendam peregrinationem, praecipue si longior illa sit, indigent licentia episcopi; non autem *posteriores*, et ratio est quia in illis peregrinatio longior in muneris obligatorii praejudicium cedit; non vero in istis.

23

Dub. 3. an vovens, quando licentiam petit a superiore rem voto promissam implendi, teneatur eidem manifestare suum votum? Affirmant Azor *p.* 1. *l.* 11. *c.* 16. *q.* 6. Sayr. *clav. reg. l.* 6. *cap.* 5. *n.* 20 Valent. *D.* 6. *q.* 6. *p.* 6. *q.* 2. Less. *l.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *n.* 73. et alii relati a Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 25. *n.* 28. *Moventur*, quia haec voti manifestatio conducit regulariter loquendo, ut facilius licentia obtineatur, et casu, quo neganda est, prudentius negetur, igitur vovens tenetur manifestare votum suum; quia tenetur licentiam eo modo petere, quo credit obtinendam esse, vel prudenter negandam, ne convincatur, quod animum, et verum propositum exequendi non habeat.

24

Sed probabilior videtur esse negativa sententia, nisi vovens ad manifestandum votum expresse se obligasset. Ita Cajetan. 2 2. *q.* 88. *art.* 8. *dub.* 2. §. *ad hoc dicitur*, Navarr. *man. cap.* 12. *num.* 69. Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 3. *de vot. cap.* 6. *n.* 15. Sanch. *loc. cit. n.* 29. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 7. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 19. *n.* 9. et apud hos alii. *Ratio est*, quia vovens ad id solum obligare censetur, quod est necessarium, et communiter sufficiens medium ad licentiam impetrandam; sunt enim vota strictae interpretationis, cons. virtualis intentio voventis ad extraordinaria, et communiter non necessaria media extendi non debet; atqui communiter, et per se loquendo ad impetrandam boni operis licentiam sufficit voluntatem, et desiderium ejusdem explicare superiori; neque necessarium est manifestare se voto id promisisse; ergo etc.

25

Ad rationem in contrarium allatam incertum est, an ex manifestatione voti facilius sit concedenda licentia; forte enim concedetur difficilius, quia aegre ferunt superiores, haec vota se inconsultis emitti. Deinde esto, facilius sit obtinenda licentia, si votum manifestetur, non tamen sequitur voventem obligari ad manifestationem; quia tantum se obligavit ad ponenda media necessaria, et communiter sufficientia, ut *n. praeced.* dictum est.

26

Quaeritur 5. an teneat votum non peccandi? Resp. distinguendo: vel enim voveus se voluit obligare voto suo tantum ad vitanda peccata mortalia, vel etiam ad venialia et si hoc, an ad vitanda omnia, an solum ad vitandum certum genus peccatorum venialium.

Si primum, votum ejusmodi validum est, utpote conceptum de re per vires gratiae, quam omnes, ea uti volentes, paratam habent, possibili; Navar. *summ. cap.* 12. *n.* 65. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 14. *q.* 4. Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 2. *de vot. cap.* 3. *n.* 2. Less. *l.* 2. *de just. c.* 40. *n.* 33. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 5. *n.* 16. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 8. §. 1. *n.* 4. qui tamen addit votum hoc consulendum non esse, praesertim homini fragili, et alias similibus peccatis dedito, ob transgessionis periculum.

27

Si secundum et vovens obligare se voluit ad non peccandum nec mortaliter, nec venialiter, tale votum quoad collectionem omnium peccatorum invalidum est; quia mortaliter, et spectato communi rerum cursu, et auxiliis a Deo concessis, impossibile est vitare omnia omnino peccata, etiam venialia minima. Ita *loc. cit.* Azor. *q.* 4. Suar. *n.* 5. Less. *n.* 31. Sanch. *n.* 10: Pal. *n.* 5.

Si tertium, et vovens se obligare voluit solum ad vitandum certum aliquod genus peccatorum venialium, votum hoc regulariter validum, sed nequaquam consulendum est ob periculum; quia, spectato communi ordine gratiae, potest quis unum, vel alterum genus peccatorum venialium evitare, praecipue si sint peccata ex plena advertentia, et deliberatione; Suar. *n.* 4. Sanch. *n.* 18. Pal. *n.* 11. cum *cit.*

28

Addidi *regulariter*; sunt enim aliqua peccata venialia; quae attenta fragilitate humana, longo tempore vitari moraliter nequeunt qualia sunt distractiones sub oratione, verba otiosa etc. et ea de causa, si per se sumantur, materia voti esse non possunt, quamvis possint in consequentiam, et quatenus comprehenduntur in materia absolute promissa; Suar. *c.* 3. *cit. n.* 11. *et* 12. quem citat, et sequitur Pal. *dict. n.* 11.

29

Quaeritur 6. quando censeatur res promissa esse de meliori bono? Resp. Tunc, quando est de re magis grata Deo, quam sit rei, vel operis eo promissi oppositum. In exemplum passim datur matrimonium; nam hujus promissio Deo facta ex communi sententia per se loquendo non valet, quia excludit statum religiosum, et coeli-

batum, ex natura sua perfectiores statu matrimoniali juxta illud: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, et sequere me.*

Dixi *per se loquendo*; nam plures sunt casus, in quibus etiam votum matrimonii contrahendi valet. Et talis est 1. quando matrimonium est de praecepto, ut cum puellae corruptae, et impraegnatae de eo cum ipsa ineundo data est fides, aut cum inter christianos principes ejus contractu pax stabiliri, religio conservari, vel propagari, aut alia gravia, et publica mala sisti, vel averti possunt; Suar. *lib.* 2. *de voto cap.* 9. *n.* 8. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 8. *n.* 51. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *cap.* 2. *n.* 12. Vviest. *hic n.* 9.

30

2. Quando vovens ob carnis fragilitatem, aut inveteratam peccandi consuetudinem ad lapsum carnis est adeo pronus, ut virorum prudentum judicio consultum sit ei statum matrimonialem amplecti; tunc enim stante hac fragilitate, votum matrimonii est de meliori bono, cons. observandum saltem ab eo, quia alia media ad vincendas tentationes adhibere non vult; Suar. *n.* 12. Less. *n.* 44. Sanch. *n.* 53. Laym. *n.* 12. Pal. §. 1. *cit.* 14. Vviest. *hic n.* 10

3. Quando is, qui alias matrimonium est contracturus, vovet se ducturum puellam pauperem, et miserabilem, ut inopiae ejus succurrat; nam tali casu vovens a meliore bono, et perfectiore statu non impeditur, sed solummodo in eventum, quo matrimonium ineundum est melior et perfectior ejus status eligitur; *cap. inter opera* 20. *de sponsal. et matrim.* Henriq. *l.* 11. *cap.* 6. *n.* 5. Suar. *cap.* 9. *cit. n.* 27. Laym. *n.* 12. *cit. vers. tertio*, Pal. *n.* 15.

§. II.

De voti obligatione.

SUMMARIUM

31

Quaeritur 1. an, et qualem obligationem inducat votum deliberate factum, et ceteris supra requisitis instructum? Resp. 1. ad vovendum nulla est obligatio. Patet ex *c. licet* 6. *pr. h. tit. ibi universis liberum sit arbitrium in vovendo.*

2. Post votum factum necessario illud implendum est; *c. licet cit. ibi*, *usque adeo solutio necessaria est post votum*, *ut sine propriae salutis dispendio alicui non liceat resilire*; in hoc enim par voti cum contractibus ratio est, qui ab initio liberae voluntatis, postea tamen necessitatis sunt; *l. sicut* 5. *C. de O. et A.* et merito; uam si fidem homini datam non oportet frangere, multo magis fidem Deo datam servare oportet.

32

3. Obligatio haec plerumque est commensurata gravitati objecti. Hinc si objectum grave est, nisi aliud constet, censetur vovens sibi imposuisse obligationem gravem; si vero leve, levem tantum: imo eo casu, ut communis sententia habet, non est locus obligationi gravi, nisi objectum ipsum ex circumstantiis fiat grave.

Quoad cetera obligatio voti commensuratur intentioni ipsius voventis: quia votum est lex privata; lex autem, et hujus obligatio ex mente legislatoris pendet; Vviest. *hic n.* 22.

33

Quaeritur 2. quam obligationem inducat votum dubium? Resp. Multipliciter votum dubium esse potest. 1. dubium esse potest, an aliquis voverit? 2. an valeat votum, quod scit se emisisse? 3. an votum, quod scit se valide emisisse, adhuc eumdem stringat?

Si primum, contingat, et dubites, an revera votum emiseris, inquirere primum in rei veritatem debes, qua inquisitione diligenter facta, si dubius adhuc de voto emisso maneas, dicendum ad ejus observationem te non teneri, ut cum communi notat Zoes. *hic n.* 50. Scham. *n.* 27. et ante hos Sot. *l.* 7. *de just. q.* 3. *art.* 2. *docum.* 2. *vers. sed est hic*, Medin. *l.* 1. *summ. c.* 14. §. 7 *fol.* 70. Capua *l.* 2. *decis.* 31. *in fin.* Rodriq. *tom.* 2. *summ. cap.* 99. *n.* 5. Henriq. *l.* 11. *de matrim. cap.* 11. *n.* 5. *et lib.* 8. *de euch. cap.* 45. *n.* 3. *in comment. lit. P.* Ludov. Lopez *p.* 1. *instruct. cap.* 45. §. *dubitans de voto*, quos citat, et sequitur Sanch. *l.* 2. *de matrim. D.* 9. *n.* 11. *et l.* 2. *D.* 41. *n.* 32. *Ratio est* quia in dubio melior est conditio possidentis; *reg. in pari* 65. *in* 6. atqui in hoc casu voluntas possidet suam libertatem, cum de vinculo contracto dubitetur, ergo in hoc dubio pro libertate judicandum est. *Conf.* nemo tenetur solvere, nisi qui probatur debere; dubius autem, quamdiu dubius est, non probatur debere: ergo etc.

34

Si secundum, et certus sis de voto emisso, dubius autem, an valide illud emiseris, quia dubitas, an habueris animum te obligandi, deliberationem sufficientem etc. videri posset, pariter non obligare votum. 1. quia etiam juramentum in tali dubio non obligat. 2. quia dubitare de animo obligandi, an illum quis habuerit emittendo votum, perinde videtur, ac dubitare de ipso voto, quippe quod sine animo se obligandi nequit consistere. 3. quia in hoc casu non minus, ac in priore libertas videtur esse in possessione. *Sed retinenda* est affirmativa sententia, quam etiam defendit Sanch. *loc. cit. n.* 13. Zoes. *hic. n.* 51. *et* 52. Schambog. *loc. cit. Ratio est* quia probato facto, praesumuntur intervenisse omnia ad factum requisita, ut bene Abb. *in c.* 1. *de his, quae vi, metusve causa etc. n.* 9. et colligitur ex *c. praesentia* 8. *de probat.* ubi probata professione, praesumitur profitentem habuisse legitimam aetatem, et neganti incumbit probatio. *Neque contrarium probant argumenta allata. Ad* 1. id procedit, quando constat juramentum fuisse extortum metu; nam iste vehementem ficti consensus conjecturam praebet. *Ad* 2. est quidem de voto dubium, sed tale, ut praesumptio stet pro valore voti, quippe cum semper praesumatur mens concordare verbis. *Ad* 3. sequi-

tur ex modo dictis, possessionem stare pro voto, quippe quod praesumptionem pro se, et sui valore habet.

35

Si denique contingat tertium, et postquam constat votum valide emissum esse, dubium sit, an adhuc stringat, iterum dicendum est voventem obligari voto suo; nam tamdiu aliquis convincitur debere, quamdiu non probet, quod debitum, quod fatetur se contraxisse, exsolverit: cons. votum est in possessione, et praesumptio contra libertatem.

36

Quaeritur 3. an, et ad quid obliget votum rei, e. g. eleemosynae, aut oblationis quoad quantitatem, vel qualitatem indeterminatae? Difficultatem faciunt diversi juris canonici, atque civilis textus: 1. *l. triticum* 94. *et l. qui insulam* 95. *ff. de V. O.* junct. gloss. *in l. legato* 37. *V. pessimus ff. de legat.* 1. secundum quas stipulatio, et legatum vitiatur incertitudine rei promissae, vel legatae, et pronuntiatur eo casu nihil deberi; videtur autem eadem esse ratio voti, quae alterius promissionis, aut stipulationis; ergo nec vovens, si rem incertam voverit, ad aliquid obligabitur: 2. *l. Titia* 38. §. *Seja* 2. *ff. de aur. argent. etc. legat.* per cujus textum ab eo, qui ecclesiae statuam legavit, argentea potius, quam aerea praestanda est; ergo etiam in voto non minima quantitas, et vilissima qualitas, sed major, et melior praestanda venit; 3. *c. cum dilecti* 6. *de donation.* ubi dicitur plenissimam interpretationem faciendam in beneficiis; ergo etiam in votis, et donationibus piis.

37

Sed dicendum, ejusmodi indeterminatione, et incertitudine votum nec vitiari, nec obligationem induci ad praestandam quantitatem majorem, vel qualitatem meliorem, sed sufficere, et requiri, ut praestetur res in quantitate, vel qualitate utili: cons. qui ex pluribus equis, vel calicibus, quos habet, vovit equum, vel calicem quoad individuum indeterminatum, satisfaciet, si praestet, quem maluerit, modo ille utilis fuerit. Ita Abb. *cap.* 18. *de censib. n.* 2. *et seqq.* Butrio *ibid. n.* 7. Barb. *n.* 3. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 13. *a n.* 4. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 12. *n.* 23. *et* 24. Vviest. *hic n* 28. et hoc teste communis doctrina. *Quod votum per ejusmodi incertitudinem non vitietur*, patet quia tale votum, licet incertum quoad quantitatem, et qualitatem, est tamen de re honesta, et possibili, ut ponitur; ergo obligat ad sui impletionem, qua incertitudo determinetur.

38

Quod vero sufficiat, si impletio fiat in quantitate minima utili, ostenditur 1. ex *cap. ex parte* 18. *de censib.* ubi de voto, quo

D. Jacobo Compostellano promissa est mensura tritici, decidit pontifex, satis esse, si minima reddatur: 2. *ex l. nummis* 75. *ff. de legat.* 3. ubi Ulpianus, *nummis*, inquit, *indistincte legatis*, *hoc receptum est*, *ut exiguiores legati censeantur*: 3. ex *ratione*; quia votum solum obligat, ut promissum servetur, quod verificari optime potest, si in minima quantitate utili impleatur. *Excipitur*, nisi aliter ferat consuetudo; nam ex consuetudine optime colligitur intentio voventis: et hinc quia ecclesia ad sacrificium missae calice inferioris qualitatis uti non solet, qui vovit calicem alicui ecclesiae dare, donare debet argenteum, nisi vovens nimis pauper esset, et in ecclesia illa essent stannei, vel cuprei; Pal. *n.* 24. *cit.* et alii apud ipsum *cit.*

39

Neque obstant textus allati in contrarium. *Ad* 1. negatur paritas inter promissiones profanas, et pias; nam posteriores ex speciali favore causae piae sustinentur, et determinari debent secundum promittentis facultates; et alias circumstantias, prout sustinetur, et determinatur jure civili etiam dos incerta promissa, cum non minor favor esse debeat piae causae, quam dotis. *Ad* 2. in casu *l. Titia cit.* de mente voventis satis constabat ex circumstantiis; nam in aede sacra, cui ibi promissa est statua, extabant aureae tantum, et argenteae statuae: praesumitur autem quivis donare velle,, quod in tali loco est usitatum. *Ad* 3. in beneficiis principum, et nobilium fieri lata interpretatio debet; quia haec videtur menti illorum conformior:. contra in votis; nam istorum obligationes, ne sacrilegae violationi occasio facile detur, sunt restringendae, et locum potius habet *reg. semper* 9. *ff. et reg. in obscuris* 30. *in* 6. quae in obscuris minimum sequendum suadent.

40

Quaeritur 4. quando votum implendum sit? Resp. distinguendo: vel enim factum est cum designatione temporis, vel sine illa absolute. *Si primum*, implendum est pro tempore designato, nisi justa, et rationabilis causa dilationem suadeat; *cap. non est* 5. *h. tit.*

Si secundum, Navar. *man. cap.* 12. *num.* 42. Cajet. 2. 2. *quaest.* 88. *art.* 3. Ludov. Lopez 1. *p. instruct. cap.* 44. *pr.* Reginald. *l.* 18. *summ. n.* 286. volunt id ex obligatione implendum, quando voventem conscientia pro voti executione remordet. Verum haec regula, ut bene cum aliis *infra citandis* advertit Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 14. *n.* 4. pro timoratis est nimis scrupulosa, nimis laxa pro negligentibus, cum illos facile, et frequenter, hos perraro conscientia remordere soleat.

41

Quare dicendum, votum ejusmodi implendum, cum primum judicio prudentis, et spectatis circumstantiis, potest sine notabili incommodo. Ita S. Thom. 2. 2. *qu.* 88. *art.* 3. *ad* 3. Sylv. *V. votum* 2. *qu.* 5. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 15. *qu.* 10. Suar. *l.* 4. *de vot. cap.* 12. *a n.* 6. Sanch. *l. c. n.* 5. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 5. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 13. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 8. Vviest. *n.* 25. et colligitur ex script. *Deut.* 23. *v.* 21. ubi Deus, *cum votum*, inquit, *voveris Domino Deo tuo*, *non tardabis reddere*; *quia requiret illud Dominus Deus tuus*, *et si moratus fueris*, *reputabitur tibi in peccatum.* Similia habentur *eccles.* 5. *v.* 3. ubi sapiens. *Si quid*, ait, *vovisti Deo*, *ne moreris reddere*; *displicet enim infidelis*, *et stulta promissio. Ratio est*, quia hoc est de ratione promissionis in genere, ut statim obliget, et impleri debeat, cum primum spectatis circumstantiis potest, si sit absolute, et sine determinatione temporis facta, et a promissario acceptata, juxta regulam, *in omnibus obligationibus*, *in quibus dies non ponitur*, *praesenti die debetur*: quae est 14. *ff.*

42

Quaeritur 5. quando licite executio voti ad aliquod tempus differri possit? Resp. Id fieri potest in triplici casu: 1. si spes sit fore, ut vovens postea votum suum utilius, et melius executurus sit, ut si ingressum religionis, quam vovisti, differas, donec ad asperitates ejusdem idoneus fias, vel scientiam, et eruditionem, quam in religione aeque obtinere non potes, obtineas, vel parentes tuos, qui nunc ingressum tuum aegre ferunt, sed sperantur persuadendi, persuaseris; Sylv. *V. votum* 2. *qu.* 3. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 14. *n.* 8. Laym. *l.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *n.* 5. *prop. fin* Pal. *tract.* 15. *D.* 1. *p.* 13. *n.* 6. Pirh. *hic n.* 9. *Ratio est*, quia ita differens censetur votum implere melius, modo non sit periculum, ne interea interveniat impedimentum perpetuum, aut votum dilatione minuatur.

43

2. Si occurrat impedimentum: ubi tamen distinguendum est, an impedimentum illud sit perpetuum, vel temporale; nam *si temporale duntaxat est*, impletio voti differri potest, donec commode, et quiete executioni mandari possit. *Si perpetuum* distinguendum est denuo, an absolutam impotentiam, seu impossibilitatem inducat, an vero difficilem solum voti executionem reddat: *Si hoc secundum*, votum vel commutandum, vel in eo dispensandum est, prout sumitur ex *c. quod super* 8. *h. tit. Si primum*, commutatione, vel dispensatione non est opus, sed sine his vovens liberatur ab obliga-

tione solvendi votum sicut liberatur promittens ab obligatione praestandi rem promissam, si hujus praestatio facta sit absolute impossibilis; Suar. *l.* 4. *de vot. cap.* 11. *n.* 17. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 2. *n.* 25. Pirh. *hic n.* 11. *not.* 1. Scham. *n.* 29. et ratio est, quia ad impossibile nemo teneri potest.

44

3. Si voti executioni nullum tempus sit designatum; nam eo casu licet secundum dicta *n.* 41. statim, ac commode potest, implendum sit, ad aliquod tamen breve tempus, etiam sine gravi causa differri potest; Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 15. *qu.* 10. Suar. *l.* 4. *cit. c.* 12. *n.* 12. *et* 13. Sanch. *l.* 4. *cit. c.* 14. *n.* 5. *et* 6. Laym. *cap.* 3. *cit. n.* 5. Pal. *p.* 13. *cit. n.* 4. *Ratio est*, quia dictiones *statim, quamprimum* juxta *l. ratum* 13. *et l. quod dicimus* 105. *ff. de solution.* cum quodam temperamento, et spatio temporis intelligendae sunt. Spatium autem hoc nec maximum, nec minimum esse debet, sed ex circumstantiis prudentis viri arbitrio metiendum, ut habetur *l. continuus* 137. §. *cum ita* 2. *ff. de V. O.* et cum *cit.* notat Vvies. *hic n.* 26.

45

Quaeritur 6. an voto ab aliquo edito adstringi etiam alii possint? Videtur posse: 1. ex *cap. licet* 6. *h. tit.* ubi votum, quo Andreas Hungariae rex promisit expeditionem in terrae sanctae subsidium, adimplere coactus est filius: 2. ex *praxi et usu communi*, quo a magistratibus in beneficiorum a Deo acceptorum memoriam, vel ad avertendum mali imminentis periculum saepe eduntur vota, ad quae observanda deinde adstringitur populus. 3. ex *ratione;* quia aliena voluntate v. g. paternum baptismo offerri potest filius, et eo suscepto, ad legem christianam obligatur si adolescat; ergo eadem parentum voluntate obligari poterit religione voti.

46

Sed omnino dicendum, voto quocunque adstringi solum voventem, non alium nisi consentiat. Ita Sylv. *V. votum* 2. *q.* 9. Sot. *l.* 7. *de just. qu.* 2. *art.* 1. *ad* 5. Suar. *l.* 4. *de vot. c.* 9. *a n.* 2. Sanc. *l.* 4. *mor. c.* 15. *n.* 14. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *cap.* 3. *n.* 6. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 15. *n.* 1. *et seq.* Zoes. *hic n.* 58. Vvies. *n.* 34. et hoc teste communis doctrina. Ratio est, quia votum est lex privata, quam vovens, sibi ipsi ponit: item obligatio ejusdem est voluntaria; igitur ex natura sua ligare non potest alium, nisi consentientem, cum omnino personalis sit ejus obligatio.

Ex quo sequitur 1. quod haeres, filii, successores, non adimplentes vota testatorum, parentum, et antecessorum, nullatenus sint rei voti violati, quamvis ut *n.* 51. dicam, aliud peccatum perpetrare possint; Sanc. *l. cit.* Pal. *n.* 3.

47

Sequitur 2. non posse voveri factum alienum e. g. jejunium, peregrinationem, ingressum religionis ab altero faciendum, nisi eatenus, quatenus vovens promittit diligentiam, et conatum, ut id fiat, quod pro alio promissum est; sed tunc non amplius erit votum rei, aut facti alieni, sed proprii; Suar. *l.* 2. *de vol. c.* 1. *n.* 7. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 5. *n.* 9. Pal. *D.* 1. *cit. p.* 8. §. 1. *n.* 1.

Sequitur 3. eum, qui votum suum implere ex quacumque causa, etiam sua culpa, non potest, non teneri, ut curet votum hoc suum, sive reale, sive personale illud sit, impleri per alium, nisi ad hoc ipsum intendisset se obligare; Navar. *man. c.* 12. *n.* 55. Suar. *c.* 10. *n.* 10. Laym. *c.* 3. *cit. n.* 9. Vvies. *n.* 37. *Ratio est*, quia voventis promissio se non extendit ultra ipsius intentionem, fuit autem intentio promittentis actum, vel opus promissum per se, vel de suo praestare, ut ponitur: ergo etc.

48

Neque contrarium probant rationes dubitandi allatae. *Ad* 1. in casu *c. licet cit.* filius ad persolvendam peregrinationem hierosolymitanam, quam pater ejusdem voverat, ideo solum fuit compulsus, quia intellecta pia voluntate patris, promisit se illud impleturum; cons. ad impleudum suo potius, quam patris voto obstringebatur. *Ad* 2. ut voto edito a magistratu subditi, et edito a majori parte communitatis tota communitas teneatur, necessarium est, ut a subditis, et reliquis communitatem constituentibus acceptetur: si hoc non fiat, et accedat authoritas episcopi, totam communitatem ad ejus observantiam obligantis, obligabuntur quidem omnes, non tamen in vim voti, sed legis authoritate ecclesiastica latae, et approbatae. *Ad* 3. negatur paritas: nam, ut recte advertit Zoes. *hic n.* 59. professio fidei est immediate ex obligatione divinae legis, quam Christus potuit imponere sola sua voluntate; at obligatio voti est relicta arbitrio hominis, a cujus libera voluntate emanare debet, ut teneatur.

49

Quaeritur 7. an votum suum vovens per alium implere possit vel alius loco voventis? Resp. distinguendo, an votum sit personale, reale, vel mixtum. *Si personale est*, patet, per alium illud impleri nequaquam posse; Abb. *in c. licet* 6. *h. t. n.* 12. Sylv. *V. votum* 2. *q.* 10. Navar. *man. c.* 12. *n.* 55. Sanc. *l.* 4. *de vot. c.* 15. *n.* 3. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 9. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *part.* 15. *n.* 4. *Ratio est;* quia nullus implere potest votum, nisi exequendo rem promissam, sed res promissa in voto personali est actio propria voventis, non alterius: ergo etc. *Proceditque hoc* probabiliter etiam casu, quo votum ejusmodi factum est ab eo, qui dum votum fecit, agnovit se

impotentem esse ad exequendum, quia, ut cum Suar. et Bonac. notat Pal. *n.* 4. *cit.* credendum est potius temere, et arroganter promisisse, quam contra verba promissionis obligationem voluisse contrahere.

50

Si reale est, impleri medio procuratore potest; quia materia ejus est res a vovente extrinseca, quae, a quocumque exhibeatur ad finem a vovente intentum, satisfit obligationi: quodsi vovens exsolvere ex suo votum nequeat, satisfit voto, si nomine voventis alius rem voto promissam in finem voti implendi det; quia idem erit, acsi donata voventi, et hujus mandato pro impletione voti fuisset expensa: non tamen obligatur, ita impotens factus, aut corrogare illam per eleemosynam, aut rogare amicum, ut nomine suo satisfaciat; quia solum vovit rem donare, sub qua promissione non comprehenditur petere ab amicis, ut nomine suo donent, cum haec duo longe diversa sint; Suar. *l.* 4. *de vot. c.* 10. *n.* 10. Sanc. *l.* 4. *cit. c.* 15. *n.* 7. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 8. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 15. *n.* 5. *et* 6.

Si denique mixtum sit, videndum, an id, quod personale in eo est, sit separabile ab illo, quod in ipso reale est, vel non. *Si hoc secundum*, impleri debet per ipsum voventem, ut patet. *Si primum*, id, quod personale est, impleri per voventem debet, quod reale, fieri per alium potest. Vide Pal. *l. cit. n.* 7. et ab ipso relatos.

51

Quaeritur 8. an voto defuncti teneatur haeres? Resp. distinguendo; nam 1. *si votum sit personale*, quale est votum certarum precum, peregrinationis, jejunii, aut alterius mortificationis, obligatio ejusdem ad haeredem non transit, sed cum vovente extinguitur, ut exploratum est apud omnes, et probat perspicua ratio; quia talia vota sunt de actione ipsius voventis, quae ab haerede praestari nequit. *Neque obstat*, quod haeres repraesentet personam defuncti; revera enim est persona distincta, quae promissione alterius formaliter obligari non potuit. *Formaliter*, inquam; nam ad actionem similem aliquando obligari potest: idque ex duplici capite, si vel testator eum instituit cum obligatione eam praestandi, vel ipse sponte promisit se facturum, quod defunctus promisit, ut *n.* 48. *ad* 1. *arg.* dictum est, et notat Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 15. *n.* 22. *et seq.* Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *concl.* 2. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 16. *n.* 1. Zoes. *hic n.* 61. *et* 62.

52

2. *Si votum sit reale*, haeres voventis implere illud debet juxta vires haereditatis, ut cum communi docet Sylv. *V. votum* 2. *q.* 11. Navar. *man. cap.* 12. *n.* 56. Les. *l.* 2. *de just. c.* 40. *n.* 65. Sanc.

*18 **

c. 15. *cit. c.* 25. Laym. *n.* 13. *cit. pr.* Pal. *n.* 2. et constat ex juris utriusque textibus: *canonici* quidem *c. ex parte* 18. *de censib. cap. si haeredes* 6. *de test. et c. licet* 6. *h. t. civilis* autem *l. siquis rem* 2. *ff. de pollicit.* Ratio est, quia haeres adeundo haereditatem illam suscipit cum obligationibus, et oneribus realibus ipsi annexis; talia autem sunt etiam illa, quae testator defunctus vovit: ergo illa debebit solvere, non quidem ex vi voti a testatore defuncto editi, sed contractus, vel quasi contractus, adeoque ex obligatione justitiae. Quod ita verum est, ut etiam haeres, si monitus a judice intra annum exequi vota illa distulerit, ad executionem eorumdem sub poena excommunicationis, et privationis haereditatis, tanquam indignus, compelli possit, prout statuitur *c. si haeredes, et c. licet cit.*

53

Si votum sit mixtum, id, quod in eo personale est, haeres persolvere non tenetur ob rationem *supra* allatam de voto personali; tenetur tamen praestare illud, quod in eo reale est, si a personali sit separabile, et independenter ab eo promissum, sed non nisi juxta vires haereditatis, et salva legitima hujusmodi haeredi debita; nam haec votis, et legatis, aliisque obligationibus gravari non potest; Suar *l.* 4. *de vot. c.* 11. *n.* 2. *et seq.* Sanch. *n.* 25. *cit. et seq.* Tamb. *deca. p.* 1. *l.* 3. *c.* 12. §. 4. *n.* 3. Zoes. *hic n.* 63. Pirh. *n.* 12. Scham. *n.* 33. Vvies. *n.* 41.

54

Quaeritur 9. an is, qui vovit religionem, possit licite ante votum impletum suscipere episcopatum? Affirmant Rodriq. *to.* 2. *sum. c.* 6. *n.* 6. Henr. *l.* 10. *cap.* 3. *ad fin.* et colligi videtur ex *cap. per tuas* 10. *h. t.* ubi pontifex ei, qui post votum religionis editum electus est in episcopum, religionis ingressum solummodo suadet, non praecipit, cum utatur verbo *consulimus. Conf.* quia votum non infringit, qui illud in melius mutat; *cap. pervenit* 3. *de jurej.* atqui episcopatus est status perfectior religioso; *c. licet* 18. *de regul.* ergo etc.

55

Sed utendum est distinctione: vel enim electio talis ab electo solum est acceptata, vel ea insuper a sede apostolica confirmata. *Si primum*, ita electus, dimisso episcopatu, religionem ingredi debet et quia spiritualis conjugii vinculo nondum ligatus est, libere potest; Azor. *p.* 1. *l.* 11. *c.* 16. *q.* 2. *et c.* 22. *q.* 13. Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 1. *c.* 19. *n.* 3. Sanc. *l.* 4. *mor. c.* 17. *n.* 5. Pirh. *hic n.* 18. Scham. *n.* 36. Vvies. *n.* 43.

56

Si secundum, etsi ita electus electioni consentiendo peccarit, adimplere tamen votum per actualem ingressum in religionem sine apostolicae sedis authoritate nequit ob vinculum spiritualis conjugii, quod intercedit inter episcopum confirmatum, vel consecratum, et ejus ecclesiam; Suar. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 8. Sanch. *c.* 17. *cit. n.* 6. Barb. *in c. per tuas cit. n.* 5. Gonz. *ib. n.* 3. Pirh. *hic n.* 21. Scham. *n.* 39. Vvies. *n.* 44. eritque tunc in arbitrio papae positum vel concedere licentiam ingrediendi religionem, vel dispensare in voto religionis: quod ultimum plerumque fiet casu, quo ita electus crederetur fore utilior episcopatui, eique melius, quam alii, praefuturus, ut Pirh. Vviest. *l. cit.* notant.

57

Neque obstat *c. per tuas citat.* nam quod eo textu pontifex non tantum consilium det, sed etiam praeceptum imponat, clare indicant verba, *si suam sanare desiderat conscientiam* quibus indicavit, quod ita vovens sui electionem ad episcopatum non sine laesione conscientiae acceptare possit. *Ad Conf.* etsi episcopatus secundum se sit perfectior religioso, non tamen est perfectior secundum media, quibus utitur, ut tendat ad perfectionem; nam status religiosus talibus utitur mediis quibus utens perfectus fiat; episcopatus autem talia non suggerit, sed potius supponit perfectionem.

§. III.

De cessatione obligationis ex voto contractae.

SUMMARIUM

58 *Obligatio voti cessat primo lapsu temporis.*
59 *Si illud statutum sit finiendae obligationi.*
60 *Secundo mutatione materiae voto promissae.*
61 *Explicatur* c. quod super 8. h. tit.
62 63 *Et qualitas impedimenti, quo posito obligatio voti cessat.*
64 *Tertio cessante conditione, sub qua actus, vel praestatio rei est promissa.*
65 66 *Ubi, quid dicendum, si multiplex conditio apponatur voto?*
67 *Item quid dicendum, si ipse vovens malitiose impediat conditionis eventum?*
68 *Resolvitur etiam hoc casu cessare obligationem voti.*
69 *Solvuntur argumenta contraria.*
70 *Quarto cessat voti obligatio, cessante causa finali.*
71 *Explicatur* c. magnae 7. h. tit.
72 73 *Quando ex fine malo vitietur votum?*
74 *Quinto cessat irritatione.*
75 *Ex quo jure oriatur potestas irritandi vota?*
76 77 *Quis irritare vota impuberis possit?*
78 79 80 81 *An, et quando vota filii sui puberis possit irritare pater?*
82 83 84 *An, et quomodo vota servi dominus?*
85 *Religiosorum sibi subjectorum praelatus regularis?*
86 *Monialium abbatissa, vel priorissa?*
87 *Quid dicendum de voto transeundi ad religionem strictiorem?*
88 *An, et quae vota uxoris suae possit irritare maritus?*
89 *An omnia? Rationes dubitandi.*
90 *Deciditur quaestio.*
91 *Rationes dubitandi solvuntur.*
92 *Sexto cessat obligatio voti redemptione, et commutatione.*
93 *Quis commutare vota possit in melius?*
94 95 96 *Quis in aequale?*
97 98 *Quis in minus?*
99 100 *Quid observandum sit volenti commutare votum sibi subditi?*
101 *Septimo denique obligatio voti cessat dispensatione.*
102 *Requisita, ut haec rite fiat.*
103 *Quis dispensare in votis possit?*
104 *An etiam praelatus regularis cum novitiis?*
105 *Tenetur affirmativa.*
106 *Respondetur ad opposita.*
107 *Quaenam sint justae causae dispensandi in voto?*
108 *Quaenam vota sint reservata?*
109 *Quae non sint reservata?*
110 111 *Quando inferiores praelati dispensare possint in votis reservatis?*
112 *An votum castitatis, religionis etc. servatum sit etiam, quanda sub conditione emittitur?*
113 *Tenetur negativa.*
114 *Si conditio sit in futurum pendens, et contingens.*
115 *Respondetur ad opposita.*

58

Obligatio voti, de qua §. *praec.* variis modis cessare potest. Et 1. quidem *lapso temporis*, ubi tamen est distinguendum, an tempus sit praefixum soli executioni, an etiam obligationi finiendae. *Si executioni tantum praefixum est*, voti ante non impleti obligatio manet, sicut manet obligatio solvendi debitum 100. fl. si eo tempore, quo debebat, non est solutum. *Ratio est*, quia vovens ita vovendo duplicem obligationem contrahit, unam praestandae rei, quae est promissa, alteram praestationis ultra tempus designatum non differendae: est autem haec separabilis a prima: igitur etsi haec, transacto tempore fiat impossibilis, manebit tamen obligatio prima.

59

Si secundum contingat, et terminus statutus sit obligationi finiendae, lapso illo tempore, cessat obligatio solvendi votum. *Ratio* patet ex *n.* 32. quia ut ibi dixi, votum est lex privata, et sicut quoad obligationem, ita etiam quoad tempus obligationis a voluntate voventis pendet.

Utro autem modo emissum sit votum, quando dubium est, ex circumstantiis desumendum est. Quando intuitu specialis devotionis editur, sicut cum promittitur jejunium feria 6. in memoriam passionis dominicae, aut sabbato in honorem B. V. tempus istud censeri debet designatum obligationi finiendae: cons. etsi culpa voventis tempus illud transiverit, non impleto voto, obligatio implendi die extinguitur; Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 14. *n.* 2. et ab hoc *cit.*

60

II. Cessat obligatio voti *mutatione materiae* voto promissae, si tanta illa sit, ut incipiat esse impossibilis vel de facto, vel de jure, quod fieret, si honeste amplius impleri non posset, si majoris boni impeditiva, vel omnino inutilis fieret; nam tali casu locum habebit illud JCti: *obligatio extinguitur, si in eum casum incidat, a quo incipere non potest*; *l. pluribus* 140. §. *et si placeat* 3. *ff. de V. O.*

Neque obstat *c. quod super* 8. *h. tit. ubi vers. unde* Innocentius III. statuit, ut postquam executio peregrinationis in terram sanctam, superveniente impedimento perpetuo, facta est impossibilis, votum istud praestatione expensarum, quae in iter faciendae fuissent, redimeretur: quod fieri, non fuisset necesse, si obligatio voti omnino cessasset. Nam duplex ad textum istum responsio a DD. et interpretibus datur.

61

Prima est Abb. *in c.* 1. *h. tit. n.* 4. Sylv. *V. votum* 2. *q.* 6. *et* 10. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 2. *n.* 25. et aliorum, quos citat; putant

enim isti, nomine *impedimenti perpetui* ibi intelligi, non quod impossibilem physice, vel moraliter executionem voti faciat, sed quod eam reddat difficiliorem, nam tunc commutatione, vel dispensatione opus est.

Altera cum Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *cap.* 3. *n.* 14. *prop. fin.* existimat *cap. cit.* contineri casum specialem, et exceptum speciali dispositione juris, quod ob magnum ejus voti, et recuperationis terrae sanctae favorem statuerit, ut qui edito voto crucem sanctam susciperent, quocunque modo possent, sive per se, sive per alios auxilium polliceri censeretur.

62

Dubitatur, quale impedimentum esse debeat, ut ob illud obligatio voti cesset? Resp. distinguendum est, an impedimentum sit tantum temporale, an vero perpetuum. *Si primum*, obligatio voti non cessat, sed suspenditur dumtaxat, ita, ut executio differri debeat. Quoad modum dilationis spectandum est, an impedimentum sit certum, an vero dubium, quale fortasse fuit in casu *cap. non est* 5. *h. tit. Si certum sit*, differri potest authoritate etiam propria ipsius voventis; *si dubium*, opus est authoritate superioris ecclesiastici, ut notat gloss. *in cap. magnae* 7. *V. noluisti h. tit.* et rationem dat; quia suum votum nemo interpretari debet.

63

Si secundum contingat, et impedimentum voti sit perpetuum, videndum, an promissio sit dividua, vel individua; nam *si individua sit*, obligatio exequendi votum omnino cessat, ut dictum est *n.* 43. et patet ex *reg.* 185. *ff. et reg.* 6. *in* 6. *Si vero dividua est*, v. g. peregrinatio cum oblatione 100. aureorum, impossibili reddita parte una v. g. peregrinatione, obligatio remanet ad alteram, sive oblationem, ne utile per inutile vitietur contra *reg. utile* 37. *in* 6. *Excipitur*, nisi alia sit intentio voventis, ut si utramque simul, et neutram sine altera, vel partem possibilem accessorie solum ad eam partem quae jam impossibilis est, intendisset vovere; hoc enim si fieret, impossibilitata una parte, cessaret obligatio etiam ad partem possibilem, ut cum communi notat Zoes. *hic n.* 14. Vviest. *n.* 32. et ratio est, quia, ut jam saepius dictum est, votum est lex privata, imposita ab ipso vovente, cujus proinde intentio spectanda praecipue est.

64

III. Cessat obligatio voti, *cessante conditione*, sub qua actus, vel praestatio rei est promissa Deo. Ita communis, et certa sententia. *Ratio est*, quia sub conditione aliquid vovens ad id praestandum obligari non vult, nisi in eventum conditionis; proinde cum

obligatio voti commensuretur intentioni voventis, is, qui sub conditione vovit, ea non eveniente, obligationem non contrahit.

65

Si multiplex conditio apponatur voto, inspiciendum, an copulative fuerit apposita, an disjunctive. *Si copulative*, omnis conditio impleri debet, antequam votum obliget, secus, si disjunctive, ut recte Pal. *tractat.* 15. *D.* 1. *p.* 17. *n.* 2. et rationem dat, quia ad veritatem copulativae propositionis utriusque partis complementum expostulatur; ad veritatem autem disjunctivae unius partis implementum sufficit.

66

Quomodo autem apposita sit multiplex conditio, copulative, an disjunctive, ex verbis colligendum est. Si autem verborum suorum quibus votum edidit, vovens non recordetur, sed dubitet, utro modo conditiones istas addiderit, praesumendum potius est copulative adjectas esse, ut cum *cit.* Pal. monent Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 23. *n.* 20. ex ratione; quia cum constet plures conditiones appositas, et natura conditionalis obligationis sit petere conditiones integre impleri, possessio est pro libertate, dum non constat eas disjunctive appositas.

67

Dubitatur, an obligatio voti cesset etiam casu, quo eventus conditionis, sub qua votum emissum est, ab ipso vovente malitiose est impeditus? Negant complures et fundantur 1. *reg.* 6. *in* 6. ubi dicitur, *cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus impleatur conditio, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset;* atqui per DEUM (supposito, quod homini relinquere libertatem velit) non stat, quo minus impleatur conditio, si vovens ejus eventum malitiose impediat: ergo etc. 2. clarus in rem istam textus est *l. in executione* 85. §. *fin. ff. de V. O.* ubi Paulus, *quicunque*, inquit, *sub conditione obligatus curaverit, ne conditio existeret, nihilominus obligetur*: 3. id ipsum probat paritas cum promissione homini facta sub conditione; nam hujus obligatio manet, si per promittentem stetit, ne eveniret conditio: 4. ex absurdo; sequeretur enim, quod siquis voto se obligasset ad serviendum hospitali, vel monasterio sub conditione, *quamdiu praelatus ejus ipsum retinuerit*, liber a voto, et obligatione sit, quomodocunque libertatem extorqueat, etiam male serviendo, monasterium turbando etc. 5. ex ratione; quia qui votum sub conditione fecit, ex vi voti obligatur expectare eventum conditionis: atqui ad hoc non teneretur, si ab obligatione voti liberare se posset impediendo eventum conditionis: ergo etc.

68

Sed probabilius tenenda est affirmativa sententia, quam etiam defendunt Major *in* 4. *dist.* 38. *q.* 1. *coroll.* 7. Suar. *lib.* 4. *de vot.* *c.* 17. *n.* 20. Laym. *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 4. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 17. *n* 11. *et* 12 Vvies. *hic n.* 47. *Ratio est*, quia tota obligatio voti pendet ex intentione voventis, et in voto conditionali ab eventu conditionis: atqui hoc ipso quod eventus conditionis impletur: ergo etc.

69

Neque probant contrarium argumenta allata. *Ad* 1. *et* 2. dico illos textus loqui de promissione homini facta, quae si sub conditione facta sit, et eventus conditionis a promittente malitiose impediatur, perinde obligat, acsi revera impleta fuisset conditio: cujus ratio est, quia per hujusmodi malitiosam impeditionem conditionis violatur jus quaesitum promissario, et infertur eidem damnum, quod compensari potest, et debet. Contraria ratio in voto est; nam per istius violationem solum negatur cultus, et honor DEO debitus, qui reparatur per poenitentiam, neque ad compensationem, per executionem operis voto promissi praestandam obligat, si per peccatum fuit impedita conditio, sub qua emissum est votum. Ex quo patet etiam *ad tertium*. *Ad* 4. negatur sequela; quia talis non implet conditionem, sub qua eximatur a servitio monasterio, vel hospitali praestando: quod evidenter ostenditur; nam ut votum ejusmodi religiosum sit, ut bene *loc. cit.* advertit Pal. *n.* 13. intelligi debet sub hac forma conceptum, quod vovens servire monasterio, vel hospitali velit, dum praelatus illius, quantum est ex parte sua, retinere illum voluerit: at quando coactus iniquo procedendi modo voventis, eum dimittit, quantum est ex parte sua, retinere illum volebat: ergo etc. *Ad* 5. quia vovens ex voto suo obligatur expectare eventum conditionis, eum impediendo hoc ipso peccat, ex quo tamen non sequitur, quod sic impedito conditionis eventu, adhuc ligetur voto.

70

IV. Cessat obligatio voti, *cessante causa finali*; et hinc qui vovit non ingredi certam domum ob occasionem peccandi proximam, quae fuit, hac in ea cessante non amplius prohibetur ingredi; et qui vovit peregrinationem pro salute amici, isto mortuo, non tenetur peregrinari. Ita Abb. *in c. magnae* 7. *h. tit. n.* 14. Sylv. *V. votum* 2. *q.* 8. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *c.* 15. *q.* 13. Suar. *l.* 4. *de vol. c.* 18. *num.* 3. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 2. *n.* 42. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 20. *n.* 1. Vall. *hic*. §. 3. *n.* 2. Zoes. *n.* 55. Pirh. *n.* 35. *not.* 4. Vvies. *n.* 48. et colligitur *arg. cap. cessante* 60. *de appellat. Ratio est*, quia causa finalis illa est, quae voventem principaliter movit ad vovendum, et hinc merito praesumitur, quod causa illa cessante, non intenderit se obligare.

71

Neque obstat *c. magnae cit.* ubi votum peregrinationis Jerosolymitanae ab episcopo editum causa subsidii, pro ecclesiae suae libertate recuperanda impetrandi a Campaniae comite, isto mortuo, adeoque causa finali cessante, in alia pia opera ab Innocentio III. fuit commutatum, adeoque obligatio voti illius mansit, cum votum, cujus obligatio cessavit, commutatione non indigeat; nam dicendum voti *in c. cit.* relati causam finalem fuisse duplicem, quia editum fuit a memorato episcopo tam pro libertate ecclesiae suae, quam pro salute animae propriae, ut patet ex lectione plena apud Gonz. *num.* 5. Vel si urgeat te aliquis, et ex verbis *cit. c.* ibi *quia cessavere causae illae*, inferat cessasse causam finalem adaequatam, dic cum Sanch. *l. cit. n.* 43. commutationem eo casu adhibitam fuisse ad cautelam dumtaxat, non vero ex necessitate.

72

Dubitatur, quando ex fine malo vitietur votum? Resp. finem in voto duplicem exspectari posse: nam alius quidem est finis rei promissae per votum, i. e. ille, qui executione rei promissae obtineri intenditur; alius vero est finis ipsius voventis, quique ad vovendum excitat, et cujus obtentio actu vovendi procuratur: primus vitiat votum, si malus sit; non secundus. Ita Navarr. *man. c.* 12. *n.* 30. *et seq.* Sot. *l.* 7. *de just. q.* 1. *art.* 3. *dub.* 1. *circa* 5. *concl.* Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 2. *de vot. c.* 4. *n.* 3. *et* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 6. *n.* 13. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 8. §. 3. *n.* 1. et alii ab his *cit. Ratio primi* est: quia quando finis rei promissae malus est, licet bona sit res promissa, mala tamen efficitur, cum intendatur ut medium ad obtinendum hujusmodi finem pravum. *Ratio secundi*; quia valor voti, ejusque honestas sumitur ex honestate objecti promissi; finis voventis autem, et extrinsecus objectum promissum non afficit.

73

Ex quo sequitur 1. validum esse votum jejunii, vel eleemosynae dandae pauperibus, licet deinde istam dirigas ad vanam gloriam aucupandam; quia haec in isto casu est finis dumtaxat voventis, non rei voto promissae, nec jejunium, aut eleemosynae datio per hoc mala fit, licet intentio illa, qua vovens hujusmodi opera ad finem malum dirigit, mala sit.

Sequitur 2. e contrario invalidum esse votum, si voveas eleemosynam, aut aliud opus bonum, ut medio illo obtineas victoriam injustam; quia esto, eleemosyna bona sit, non tamen bona est, quatenus intenditur ut medium finis pravi obtinendi.

*19 **

Sequitur 3. similiter invalidum esse votum, in quo finis rei est indifferens, et inutilis; nam opus ob talem finem intentum, utcunque in se bonum sit, quatenus tamen intenditur ut medium ad ejusmodi finem, cedere non potest in cultum, et honorem DEI, ac proinde voti materia esse nequit. Vide Pal. *l. cit. et num. seq.*

74

V. Cessat obligatio voti *irritatione* ejus, a quo, aut voluntas voventis, aut materia voto promissa pendet. Hinc duplex illa est, directa, et indirecta. *Directa* quae etiam *propria* dicitur, tunc fieri censetur, quando illa actum vovendi respicit, et ipsum votum ob subjectionem, quam voluntas voventis ad voluntatem irritantis habet, e medio tollit. *Indirecta*, quae etiam *impropria* appellatur, materiam promissam respicit impediendo illius executionem, et revera potius est suspensio, quam irritatio.

75

Ortum, potestas vota irritandi secundum aliquos habet ex jure naturali, ex ratione, quia filius naturaliter subditur patri, servus domino, uxor viro, religiosus praelato, quae subjectio cum hujus potestatis sit radix, hinc sequi videtur eandem provenire a jure naturali. Sed melius refunditur in jus positivum, ex cujus dispositione hanc tacitam conditionem habent vota, ut illis firmiter obligare se velit vovens, nisi superior, vel alius, cujus interest, contradixerit: quod ex eo colligitur, quia, qui vota aliorum irritare possunt, ad hoc ampliorem potestatem non habent, quam quantum eisdem concedit pontifex, qui eam aliis extendit, aliis limitat. Vide Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 1. *n.* 4.

76

Dub. 1. quis impuberis vota irritare possit? Resp. distinguendo: vel enim patrem adhuc habet, aut avum paternum, vel utroque orbatus est. *Si primum*, irritare vota illius omnia potest pater, et in hujus defectu avus paternus, ut habetur *num.* 30. *vers.* 6. et statuitur *can. puella* 2. *caus.* 20. *quaest.* 2. Ratio est, quia ex aetate filius propter imbecillitatem judicii patriae potestati, et gubernationi in assumendis obligationibus subjectus est, ut omnium fere gentium usus probat. *Si secundum*, et pupillus patre, et avo paterno orbus, tutorem habeat, in potestate irritandi vota tutor succedit patri; quia eidem etiam succedit in gubernanda persona, et actionibus pupilli, ut ex communi advertit Pal. *D.* 2. *cit. par.* 7. *n.* 6. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 4. Vviest. *n.* 50. *Si tutore careat*, vota ejusdem irritare poterit mater; nam *can. puella citat.* generali nomine *parentum* utitur, et ostendit hoc etiam ratio; qu ia deficiente patre, avo pa-

terno, tutore, liberorum impuberum cura, et gubernatio ad matrem pertinet; Laym. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. *vers amplia secundo.*

77

Possunt autem praedicti irritare vota ab impubere, eorum potestati subjecto, facta, etiam postquam iste jam pubes factus est, modo ille pubes factus non ratificaverit, ut cum aliis notat Laym. *loc. cit. n.* 11. ubi rationem dat; quia in his votis primordialis natura, et obligatio est inspicienda. Votum autem impuberis ob aetatis, et judicii imperfectionem ab initio dependebat a patre. Igitur ita dependens etiam manet post pubertatem. *Neque obstat*, quod tutor, postquam pupillus ejus pubes est factus, non amplius tutor, sed curator sit, cui non in personam minoris, sed in bona illius potestas competit; nam potestate in minorem non omni caret. Hinc pro regula Sanch. *lib.* 4. *moral. capitul.* 30. *n.* 7. tradit, superiorem irritare vota emissa a subdito tempore, quo subditus ipsi fuerat, posse etiam tunc, quando tempus subjectionis transiit, si potestas illius non sit omnino extincta, vel suspensa; secus, sit sit omnino extincta vel suspensa.

78

Dub. 2. an, et quomodo vota filii sui puberis possit irritare pater? Resp. Irritare illa directe non amplius potest, potest autem indirecte, quatenus illa praejudicant administrationi, et domesticae gubernationi illius: colligitur ex *can. puella* 2. *cons.* 20. *q.* 2. *lib. DEO nobis* 56. §. *hoc etiam* 1. *C. de episcop. et cler. nov.* 123. *cap.* 41. *Ratio est*: quia filius pubertatem adeptus jam habet discretionem, et maturitatem judicii sufficientem ad vovendum, ut adeo non expediat alii potestatem concedi irritandi vota ab ipso emissa, nisi casu, quo voto ipsius praejudicium fieret patri, vel alii, cujus gubernationi subjectus est.

79

Ex quo sequitur, firma esse vota, a filio pubere emissa, quibus vovet castitatem, religionem, susceptionem sacri ordinis, orationes, jejunia, aliasque corporis afflictationes moderatas; contra irritari a patre posse vota a filio edita, quibus vovet oblationem de bonis, quorum dominium, et administrationem habet pater, longam peregrinationem, jejunia, et abstinentiam cum periculo morbi, vel domestici ordinis perturbatione conjunctam etc. nam per ista paterno juri praejudicat, non per illa.

80

Excipitur 1. si filius non amplius sit in potestate patris: nam eo casu vota ipsius non amplius a patre irritabilia sunt; quia sui

juris est, nec patri quoad personam, vel bonorum administrationem subjectus; Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 13.

Excipitur 2. si disponat de bonis suis castrensibus, vel quasi castrensibus, vel adventitiis quidem, talibus tamen, ut eorum administrationem, et usumfructum filius familias habeat; quia tunc votum de iis faciendo non praejudicat patri; Pal. *loc. cit.* *n.* 12. et apud hunc Sanch. *l.* 4. *mor.* *c.* 35. *n.* 41.

81

Excipitur 3. votum, vel juramentum eundi Romam pro impetranda absolutione excommunicationis reservatae, si aliter impetrare absolutionem non possit; quia hoc casu peregrinatio ista est medium necessarium saluti filii; Sanch. *cap.* 35. *citat.* *n.* 25. Pal. *l. cit.* *num.* 11.

Excipiunt aliqui 4. votum peregrinationis in subsidium terrae sanctae; *arg.* *c. ex multa* 9. *h. tit.* ubi viris, etiam uxoribus renitentibus, executio hujus permittitur ob boni publici favorem, qui in hoc subsidio praestando cernitur. Sed melius negatur ista exceptio; quia, ut Suar. *l.* 6. *de vot.* *c.* 5. *n.* 11. Sanch. *l. cit.* *n.* 26. Pal. *n.* 10. et alii ab his *cit.* advertunt, exceptio haec virorum conjugatorum est a jure communi exorbitans, neque ad alios casus extendi debet.

82

Dub. 3. an, et quomodo servorum suorum vota possit irritare dominus? Distinguunt aliqui inter servum puberem, et impuberem; nam posterioris vota omnia irritari ab hero posse, prout possunt filii impuberis a patre, existimant plures, et graves DD. apud Sanch. *l.* 4. *mor.* *c.* 35. *n.* 83. Sed hic eorum sententiam approbare non audet; quia solido fundamento caret, solique pietati innititur, quae sufficiens non est ad potestatem hanc dominativam adstruendam: et hinc *n.* 84. cum Bonacin. *D.* 4. *q.* 2. *p.* 7. §. 2. *n.* 18. Pal. *tr.* 15. *D.* 1. *p.* 7. *n.* 8. dicendum putat, integrum esse impuberi servo se votis adstringere independenter a domini voluntate, modo per illa debitum domino servitium non impediatur.

83

Quare de servo sine discrimine, an pubes, vel impubes sit, tenendum, ab hero ejus vota ab ipso emissa irritari illa dumtaxat posse, quae potestati illius dominativae praejudicant, non vero alia. Ita s. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *ad* 2. Abb. *in c. scripturae* 4. *h. tit.* *n.* 6. Navar. *man.* *c.* 12. *n.* 64. Sanch. *l.* 4. *mor.* *c.* 36. *n.* 2. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 4. Zoes. *n.* 69. Schambog. *n.* 43. Wiest. *n.* 54. et hoc teste communiter interp. et DD.

84

Ex quo sequitur, quod dominus non possit irritare vota servi, quibus is vovit divinorum praeceptorum observantiam, continentiam orationes, jejunia moderata, et his similia opera: posse autem irritare vota ejusdem realia; quia cum quidquid lucratur, domino lucretur, secluso peculio, non habet, unde solvat: item personalia quaedam, uti est votum religionis, sacri ordinis suscipiendi, obeundae peregrinationis, et aliorum similium, quae a servitio domini eundem abstrahunt: quorum omnium ratio est, quia per haec posteriora praejudicium fit domino, non autem per priora.

85

Dub. 4. quae vota religiosorum sibi subjectorum irritare possint praelati regulares? Resp. Hi subditorum suorum religiosorum vota irritare possunt omnia, excepto voto ingrediendi religionem strictioris observantiae, et iis votis, quae essentialia sunt vel religiosis omnibus, vel in aliqua certa religione annexa votis substantialibus, uti est quartum de redemptione captivorum in mercenariis, de abstinentia a carnibus in minimis s. Francisci de Paula, obedientiae summo pontifici exhibendae, et alia quaedam in societate JESU etc. Ita s. Thom. 2. 2. *q.* 88. *ad* 3. *et* 4. Navar. *man. c.* 12. *n.* 65. Sayr. *clav. reg. l.* 6. *c.* 10. *n.* 9. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *c.* 17. *q.* 16. *et* 17. Less. *l.* 2. *de just. c.* 40. *n.* 75. Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 6. *c.* 7. *n.* 3. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 33. *n.* 4. *et seq.* Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 6. *concl.* 3. Pal. *tract.* 15. *D.* 2. *p.* 8. *n.* 2. *et* 3. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 4. Zoes. *n.* 70. Schambog. *n.* 41. Konig. *n.* 23. Vviest. *n.* 55. *Ratio est*, quia religiosus velle, et nolle non habet, sed ex istius, quem DEI vice super caput suum posuit, et cujus imperio se subjecit, potestate pendet, ut dicitur *c. si religiosus* 27. *pr. de elect. in* 6. ex quo sequitur, quod sine superioris sui consensu nihil firmiter vovere possit, quin ab isto revocari valeat.

86

Extenditur potestas haec etiam ad abbatissas, et priorissas quoad vota suarum monialium, cum limitatione tamen; nam superiores regularium mares, ut dictum est, irritare possunt vota regularium suorum omnia: at abbatissae, et priorissae probabiliter solum illa, quae domesticae ipsarum gubernationi praejudicare, vel obesse possunt, ut recte advertunt Azor. *p.* 1. *l.* 11. *cap.* 17. *q.* 3. *ad fin.* Pal. *p.* 8. *cit. n.* 7. Vviest. *hic n.* 86. Ratio est, quia licet per votum obedientiae moniales abbatissis, et priorissis suis non minus subjiciantur, ac abbatibus, et ceteris superioribus suis subjiciuntur ceteri religiosi, non tamen in moniales suas aliam potestatem ha-

beut, quam domesticam, et quae domus, et familiae rectam gubernationem concernit.

87

Excepi autem votum transeundi ad religionem strictioris observantiae, et substantialia, vel annexa substantialibus ex constitutionibus ordinis; nam ista nullus superior regularis irritare potest: prius quidem, quia, ut ad strictiorem observantiam religiosus transeat, superioris consensu non indiget, cons. quoad hoc a voluntate superioris sui est prorsus independens; posteriora autem, quia superioris est curare, ut ea, quae substantialia sunt religioni, vel substantialibus annexa, potius observentur, quam relaxentur.

88

Dub. 5. an, et quae vota uxoris suae possit irritare maritus, et vicissim mariti uxor? *Certum est* 1. posse maritum uxoris, et uxorem mariti vota irritare, quae mutuae cohabitationi, et obligationi praejudicant, qualia sunt longa peregrinatio, immoderatae abstinentiae, et similia opera, usum matrimonii multo difficiliorem reddentia; Navarr. *man. c.* 12. *n.* 64. Suar. *l.* 6. *c.* 4. *n.* 8. *et seq.* Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 34. *n.* 20. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 9. Zoes. *hic n.* 69. Vviest. *n.* 58.

Certum est 2. maritum posse irritare saltem indirecte vota uxoris, si haec praejudicent rectae educationi prolis, domesticae gubernationi, et administrationi familiae; quia vir est caput mulieris, quae propterea in praejudicium illius vovere nil potest; Pal. *n.* 5. et apud hunc Less. Suar. Bonacin.

89

Difficultas est, an maritus vota uxoris suae irritare omnia possit, an solum hactenus reccusita? Prius affirmat cum quibusdam aliis Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 34. *n.* 3. et videtur istud probari. 1. ex illo *n.* 30. *v.* 13. ubi adstruitur marito potestas contradicendi sponsioni uxoris generaliter, nulla materia voti excepta. 2. *ephes.* 5. *v.* 22. s. Paulus, *mulieres*, inquit, *viris suis subditae sint, sicut domino*; *quoniam vir est caput mulieris*, *sicut Christus est caput ecclesiae*: ergo sicut ecclesia subjecta est Christo in omnibus, ita et mulieres viris suis. 3. ad conservandam pacem, mutuumque amorem inter conjuges necessarium fuisse videtur, ut mulier plene viro in omnibus esset subjecta, neque velle, aut nolle haberet, nisi secundum viri beneplacitum.

90

Sed melius alii marito adstruunt potestatem irritandi vota uxoris tantum illa, quae usui matrimonii, rectae educationi prolis, do-

mesticae gubernationi, et administrationi familiae praejudicium afferre possunt; cetera ab uxore, etiam sine consensu mariti edita, manere firma. Ita Navar. *man. c.* 12. *n.* 64. Azor *p.* 1. *l.* 11. *c.* 17. *q.* 12. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 40. *n.* 89. Suar. *l.* 6. *de voto cap.* 4. *n.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 12. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 2. Zoes. *hic n.* 69. Vviest. *ibid. n.* 57. et alii plures ab his *cit.* *Ratio est*, quia nullo jure potestas adeo universalis marito adstruitur in actiones prorsus omnes uxoris: sed neque ratio tam amplam in illo potestatem probat; quia potestas irritandi vota, per jus marito competens, solum oritur ex contractu matrimonii, cons. fini ejusdem commensurari debet: atqui sic restricta potestas se tantum extendit ad vota, quibus praejudicium affertur marito: ergo haec sola irritare potest.

91

Neque contrarium evincunt argumenta allata. *Ad* 1. in primis lex illa ceremonialis, vel judicialis dumtaxat fuit; cons. morte Christi extincta: deinde universalitas textus satis restringitur per vers. 14. subsequentem, ubi mentio fit de votis tantum jejunii, et abstinentiae, quae finem conjugii spectant. *Ad* 2. textu illo plus non probatur, quam quod uxor quoad praedictos fines subjecta sit viro, sicut ecclesia subjecta est Christo. *Ad* 3. neque alia subjectio necessaria esse videtur ad conservandam pacem, et mutuum amorem conjugum.

92

VI. Obligatio voti cessat *redemptione*, *et commutatione. Redimi* obligatio voti tunc dicitur, quando peregrinationi, vel alteri pio operi, quod voto promissum est, substituitur certa pecuniae quantitas: quod frequenter fiebat tempore belli sacri in votis factis pro recuperatione terrae sanctae. *Commutari* vero dicitur votum tunc, quando operi pio substituitur aliud opus pium: quod si fiat, opus pium substitutum virtute prius editi voti praestandum est; quia subrogatum sapit naturam ejus, cui subrogatur; *c. ecclesia* 3. *et* 4. *ut lit. pendent.* commutationis votorum hodie frequentissimus usus est. Fieri potest vel in melius, vel in aequale, vel in minus. Hinc

93

Dub. 1. quis commutare vota possit in melius? Resp. Si id, in quod commutandum est, sit evidenter melius, Deoque gratius, non requiritur authoritas superioris, sed propria voventis volutate commutari possunt. Ita Navar. *man. c.* 12. *n.* 75. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *c.* 18. *q.* 1. Suar. *l.* 6. *de vot. c.* 18. *a n.* 4. Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 49. *n.* 4. Laym. *l.*3. *tr.* 4. *c.*8. *n.* 19. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 15. *n.* 2. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 5. Zoes. *n.* 73. Pirh. *n.* 24. Schm. *n.* 47. Vviest. *n.* 60.

et hoc teste communissima DD. sententia. Colligitur ex *c. peregrinationis* 1. *et c. scripturae* 4. *h. tit.* Ratio est, quia promissum non infringit, qui in melius illud commutat; *c. pervenit* 3. *de jurejur.* nam hoc ipso, quod opus substitutum, omnibus consideratis, melius sit, quam id, quod est promissum, a Deo cui ob summam rectitudinem voluntatis necessario magis placent ea, quae meliora sunt, substitutum opus loco ejus, quod voto promissum est, acceptatur: ut adeo omni voto intelligatur inesse conditio, *nisi rem meliorem elegero vel substituero.*

94

Dub. 2. quis commutare vota possit in evidenter aequale, sive aeque bonum? *Certum est*, commutari illa sic posse, saltem superveniente superioris authoritate. An vero sine hac, sola voluntate voventis, dubium est inter DD. Affirmant Henriq. *l.* 5. *cap.* 20. *n.* 5. *et* 7. *cap.* 30. *n.* 5. Rodriq. *tom.* 2. *summ. cap.* 110. *n.* 4. *concl.* 4. Tamb. *l.* 3. *decal. cap.* 16. §. 5. *n.* 14. et alii apud Sanch. *l.* 4. *mor. cap.* 49. *n.* 10. Moventur 1. quia si res, seu materia voti sit evidenter aequalis, seu aeque bona, non potest non aequaliter esse grata Deo; ergo utravis praestita, satisfiet obligationi voti. 2. quia etiam homini per aequale satisfit, si ipse non sit invitus, igitur satisfiet etiam Deo, cum non invitum esse hoc casu ob ejus benignitatem praesumi possit.

95

Sed melius tenetur negativa, quam etiam defendunt Less. *l.* 2. *de just. cap.* 40. *n.* 105. Suar. *l.* 6. *de vol. c.* 19. *n.* 3. Sanch. *cap.* 49. *cit. n.* 12. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *cap.* 8. *n.* 19. *concl.* 2. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 15. *n.* 4 Zoes. *hic n.* 73. Pirh. *n.* 25. Scam. *n.* 48. Vviest. *n.* 61. *Ratio est*, quia difficile, et pene impossibile est, cognoscere aequalitatem materiae subrogatae cum ea, quae promissa est; cons. periculum est, ne saepe minus bonum prao majori bono, vel aequali exhibeatur.

96

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. etsi opus subrogatum secundum se, et alias circumstantias spectatum aequale sit, promissum tamen melius,, gratiusque Deo est; quia gratius Deo est, si promissio in sua specie impleatur, et fideliter reddatur. *Ad* 2. negatur suppositum, quod Deus immutationem ejusmodi acceptet, cum, ut modo dictum est, gratius ipsi sit promissionem impleri in specie.

97

Dub. 3. quis commutare vota possit in minus? Resp. Ad hoc juxta omnes opus est authoritate superioris; quia commutatio in minus potius est dispensatio, quae fieri solum a superiore potest, vel ab habente privilegium pontificium.

In specie commutare vota sic potest. 1. pontifex : estque ejus potestas ad nullus certos subditos, vel casus restricta, cum universalissimam habeat potestatem in universam ecclesiam.

2. Episcopus respectu suae dioecesis, et alii praelati jurisdictionem quasi episcopalem obtinentes respectu subjectorum jurisdictioni suae in casibus sedi apostolicae non reservatis.

98

3. Quidam alii, qui vi privilegii, delegationis, bullae cruciatae, et jubilaei potestatem vota commutandi habent; quorum potestas quanta sit, et ad quae vota se extendat, inspici tenor privilegiorum, mandati delegationis, et concessionis debet.

4. Generaliter omnes, qui potestatem dispensandi in ejusmodi votis habent; nam in tali casu procedit regula, *cui licet plus, licet utique, quod est minus*, quae est 53. *in* 6. est autem plus dispensare, quam commutare; quia per dispensationem voti obligatio omnino tollitur, non item per commutationem, sed sub onere alterius materiae subrogandae.

99

Dub. 4. quid observandum sit volenti commutare votum sibi subditi? Resp. tria haec. 1. votum ejus non debet esse reservatum potestati superiori; nam hoc ipso, quod illa sibi reservarit superior, eadem ex arbitrio aliorum excepit.

2. Ut non sit acceptatum ab eo, in cujus utilitatem factum est; nam si acceptatum sit ab ipso, cum per acceptationem acquiratur ei jus, exhibenda est res promissa, neque in aliud, etiam melius, ipso invito, commutari potest, ut *arg. pr. inst. quib. mod. obligat. tollit.* docet Sylv. *V. votum* 4. *q.* 7. *dict.* 5. Henriq. *l.* 7. *cap.* 30. *n.* 5. Tambur. *l.* 3. *decal. cap.* 16. §. 5. *n.* 5. *et* 6. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 6. Pirh. *n.* 26. Vviest. *n.* 63. et alii passim. *Excipitur*, nisi commutans sit ejus in cujus utilitatem factum est, dominus, aut superior tam absolutus, ut possit ipsi auferre rem quaesitam, et dare alteri; Piasec. *p.* 2. *cap.* 1. *art.* 3. *n.* 8. *vers. in commutatione.*

100

3. Ut commutatio fiat ex justa causa : ubi distinguendum, an commutatio fiat in melius, an in aequale, vel minus. *Si in melius*, ipsa subrogatio rei, vel operis melioris est justa causa commutationis, ut notat Navar. *man. cap.* 12. *n.* 63. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 50. *n.* 15. Laym. *l.* 4. *tr.* 4. *cap.* 8. *n.* 21. *vers. altera quaestio*, Scham. *hic n.* 49. Konig. *n.* 24. Vviest. *n.* 64. At si in aequale, vel minus, opus est interventu causae distinctae : et hoc requiritur non tantum, ut licite, sed etiam ut valide dispensetur, ut recte

advertit Sanch. *l.* 4. *cit. cap.* 45. *n.* 3. Laym. *n.* 22. Pirh. *hic n.* 34. *not.* 1. Scham. *n.* 49. *cit.* et colligitur ex *c.* 1. 2. 7. *et.* 8. *h. tit.* in quorum textuum casibus omnibus commutationis causa intervenit.

101

VII. Denique obligatio voti cessat *dispensatione*: est autem *dispensatio* voti obligationis per id inductae Dei nomine facta remissio. Ut rite fiat, requiritur 1. potestas in dispensante, ne scilicet voti talis dispensatio sit alteri superiori reservata.

2. Si in favorem, et utilitatem alterius vel ecclesiae, vel communitatis, aut etiam privati hominis factum sit, et ab hoc acceptatum requiritur hujus consensus; nam jus alteri quaesitum eidem invito ne papa quidem auferre potest, nisi aut necessitas, aut utilitas valde magna dissuadeat.

102

3. Debet accedere justa causa; et haec requiritur non tantum ad licentiam, sed etiam ad valorem dispensationis, ut unanimiter TT. et canonistae docent, et demonstrat ratio evidens; quia sine justa causa dispensans excedit limites potestatis sibi concessae, utpote quae indulta ipsi est ad aedificationem, non ad destructionem, et dissipationem. Accedit, quia dispensatio voti fit Dei nomine: iste autem in remissionem obligationis erga se contractae, sine justa causa, etiam bono fine factam, tanquam irrationabilem, et rectae gubernationi praejudicantem non censetur consentire. Videatur Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 9. *n.* 3. *et* 4. ubi etiam examinat quaestionem, an valeat dispensatio facta ex causa, quae bona fide existimatur esse justa; et respondet negative.

103

Dub. 1. quis dispensare in votis possit? Resp. Potest 1. pontifex, idque illimitate quoad omnes fideles, et omnia istorum vota, etiam solemnia, ex generalissima potestate ligandi, et solvendi S. Petro, et ejus successoribus a Christo tradita.

2. Episcopi, et alii praelati ecclesiastici jurisdictionem quasi episcopalem obtinentes: et hi quidem potestate ordinaria, sibi communicata a summo pontifice: sed cum limitatione duplici, nempe ad subditos suos duntaxat, et certis casibus, votisque exceptis, nempe iis, quae summo pontifici reservata sunt.

3. Alii a papa delegati, vel privilegiati juxta formam mandati, vel privilegii sui. Haec satis certa.

104

Difficultas est, an dispensare cum novitiis praelatus illorum regularis possit? Negant id posse potestate ordinaria; Azor. *p.* 1. *l.*

11. *cap.* 19. *q.* 21. Sayr. *clav. reg. lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 92. Suar. *l.* 6. *de vot. cap.* 11. *n.* 9. et probari videtur: 1. quia novitii non videntur subjici religionum praelatis, nisi quatenus necessarium fuerit, ut ipsi religionem experiantur, et religio ipsos; atqui ad hunc finem non est necessaria potestas absoluta dispensandi in votis non praejudicantibus supradicto experimento: ergo etc. 2. praelatus regularis non potest novitio suo concedere dimissorias ad ordines; ergo nec cum eo dispensare in votis; nam utraque potestas jurisdictionem requirit: 3. cum novitiis potest dispensare episcopus; quia cum religiosi vere non sint, a jurisdictione illius plene non eximuntur; atqui non videtur novitius duplicem habere praelatum ordinarium in ordine ad dispensationem in votis; ergo etc.

105

Sed tenenda tanquam probabilior sententia affirmativa, quam etiam defendunt Sylv. *V. dispensatio q.* 14. Rodriq. *tom.* 1. *qq. regul. quaest.* 25. *art.* 8. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 39. *n.* 17. Pal. *tract.* 15. *D.* 2. *p.* 10. *n.* 3. et alii ab his *cit. Ratio est*, quia praelatus regularis, etsi in novitios non habeat potestatem dominativam, habet tamen in eosdem jurisdictionem spiritualem ecclesiasticam, ut bene cum aliis Navar. *man. c.* 12. *n.* 65. sed potestas dispeusandi in hac jurisdictione fundatur; ergo etc.

106

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. etsi plena, et integra jurisdictio in novitios praelatis religionum necessaria non sit, est tamen conveniens, ut sic perfectius regi possint: et propterea merito praesumitur concessa a summo pont. *Ad* 2. in concessione dimissoriarum diversa est ratio; nam has ideo praelatus regularis non potest novitio suo concedere, quia cum iste religionem possit deserere, non expediebat praelatum in se suscipere onus, quod litteras dimissorias danti incumbit, providendo, scilicet ordinando de necessariis. *Ad* 3. non est inconveniens novitium dispensationis beneficium a pluribus posse accipere, cum id in ejus utilitatem, et favorem religionis cedat.

107

Dub. 2. quaenam sint justae causae ad dispensationem voti? Resp. causae hujusmodi plures sunt, ut videre est apud Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 45. *a n.* 26. Suar. *l.* 6. *de vot. c.* 17. *n.* 8. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 9. *n.* 5. Vviest. *hic n.* 66. Reducuntur omnes ad sequentia capita: 1. si defuerit plena libertas in vovendo: ob hoc vota in aetate pupillari edita facile relaxantur: imo tunc alia causa ad dispensandum opus non est; hoc ipso enim, quod ejusmodi votum ab impubere editum sit, praesumitur ex levitate, et imprudentia fuisse editum, cum impuberes maturo consilio, atque judicio careant: 2. si ex ve-

hementi aliqua passione editum, aut gravi metu injuste incusso extortum sit; nam etiam hoc casu plena libertas in vovendo deficit: 3. si votum emissum propter voventis fragilitatem, inconstantiam etc. occasio ruinae spiritualis sit, vel si illud cedat in damnum familiae, aut magnum istius, vel etiam commune reipublicae bonum impediat: 4. si in ejus executione appareat gravis, et ante non praevisa difficultas, insufficiens tamen ad auferendam obligationem voti: 5. si dubia sit intentio voventis, vel iste erraverit circa causam impulsivam: 6. si causa impulsiva, vel etiam finalis ex parte cessaverit etc.

108

Dub. 3. quaenam vota sint riservata summo pontifici? Resp. Sunt dumtaxat quinque, nempe castitatis, religionis, et peregrinationis in terram sanctam, Romam ad limina Apostolorum, et Compostellam ad S. Jacobum. Ut autem talia sint, debent in suo genere esse perfecta; nam quando imperfecta sunt, v. g. quod materiae reservatae tantum aliqua pars promittatur, vel circumstantiae materiae reservatae non sint, neque ipsa vota quoad ejusmodi circumstantiam sunt reservata.

109

Hinc reservata non sunt. 1. Votum non nubendi, non fornicandi, aut peccandi adversus castitatem, servandi eam ad tempus, non petendi debitum; quia est votum diminutae castitatis, non perfectae, et integrae. 2. Votum suscipiendi ss. ordines, emittendi votum castitatis post aliquod tempus; quia non sunt de castitate servanda, sed de ejus observantia solum promittenda. 3. Votum peregrinationis Romam, aut Compostellam, vel in terram sanctam ob alium finem, quam devotionis, vel subsidii terrae sanctae ferendi factum; nam ex his tantum causis reservantur peregrinationum istarum vota: 4. votum, quo disjunctive castitas, vel jejunium sabbatinum, ingressus religionis, vel susceptio sacri ordinis promittitur; quia vota ista non cadunt praecise ad materiam reservatam, sed iisdem alterutrum faciendo fit satis: 5. votum ingrediendi religionem non approbatam; quia non est votum religionis proprie dictae: 6. ipsum votum castitatis, vel religionis approbatae, si injuste incusso metu extortum sit; quia perfectum consensum non habet. Vide Sanc. *l. 4. moral. cap. 40. a n. 24.* Laym. *l. 4. tract. 4. cap. 8. a n. 8.* Pal. *tract. 15. D. 2. p. 11. n. 1. et seqq.* Wiest. *hic n. 70. et 71.*

110

Dub. 4. quando inferiores praelati dispensare possint in votis reservatis? Resp. Plures ejusmodi casus sunt, ut videre est apud Pal. *tr. 15. D. 2. p. 12. n. 1. et seqq.* et alios ab hoc *cit.* Et 1. qui-

dem, quando vovens ad observantiam illorum se obligavit tantum sub veniali; nam reservatio est odiosa, et idcirco intelligi debet de voto facto ex intentione imponendi sibi per illud obligationem proportionatam materiae reservatae, quod hoc casu non fit.

2. Quando dispensatio necessaria est ad evitandum grave scandalum, infamiam etc. et ad papam in tempore recurri nequit; quia tali casu dispensationem committi praelatis inferioribus bonum commune, et recta fidelium subditorum gubernatio exigit.

3. Quando dubium est, an votum sit reservatum; nam credendum est reservatum non esse, cum reservatio sit stricte interpretanda, ac proinde ad solos casus certos extendenda.

111

4. Quando potestas illa relaxandi est obtenta consuetudine legitime praescripta; quia consuetudo sicut constituere legem, ita etiam abrogare constitutam potest.

5. Quando eadem facultas data est alicui privilegio apostolico; potest enim pontifex reservationem hanc, utpote jure ecclesiastico introductam, omnino tollere: igitur, et potestatem in hujusmodi votis dispensandi certis personis concedere.

6. Quando votum ejusmodi extortum est metu injuste incusso, etiam levi; praeterquam enim, quod tale votum, *ut n.* 109. dixi, perfectum consensum non habeat, non censendus est pontifex ita emissum reservare, ne videatur injuriantis iniquitati favere. Haec satis certa.

112

Difficultas est, an reservata, et cons. a solo romano pontifice dispensabilia sint vota castitatis, religionis, et triplicis peregrinationis memoratae, quando illa non absolute, sed sub conditione de futuro emittuntur, e. g. *si consecutus fuero hoc officium, si recuperavero sanitatem, si ex naufragio, pugna, incendio etc. salvus evasero.* Affirmant reservata esse, postquam conditio impleta fuerit; Sot. *l.* 7. *de just. q.* 2. *art.* 1. *ad* 4. Gutier. *qq. can. l.* 2. *c.* 22. *n.* 51. Azor. *p.* 1. *l.* 11. *c.* 19. *q.* 13. Pont. *de matr. l.* 8. *c.* 9. *n.* 7. et alii relati a Sanc. *l.* 8. *de matrim. D.* 10. *n.* 7. *Fundantur*; quia promissio conditionata, impleta conditione, transit in absolutam, et eosdem sortitur effectus, quos sortita fuisset, si fuisset ab initio absolute facta: atqui vota ejusmodi, si facta fuissent absolute, fuissent reservata summo pontifici: ergo etiam reservata erunt vota illa, si posita conditione, transeant in absoluta. *Conf.* a pari; nam etiam sponsalia conditionate facta, posita conditione impedimentum publicae honestatis inducunt; igitur etiam vota conditionata, posita conditione, subjacebunt reservationi.

113

Sed adhuc dicendum, probabilius hujusmodi vota, si emissa sint sub conditione in futurum pendente, et contingente, licet illa eveniat, reservata non esse. Ita Henriq. *l.* 7. *de indulg. c.* 40. *n.* 6. Gomez *bull. cruciat. caus.* 10. *n.* 99. Petr. de Ledesm *summ. p.* 2. *tr.* 10. *c.* 8. *pag.* 116. Tolet. *l.* 4. *summ. c.* 18. *n.* 11. Sanch. *D.* 10. *cit. n.* 8. Pal. *tr.* 15. *D.* 2. *p.* 12. *n.* 15. Vviest. *hic n.* 73. *Ratio est,* quia, ut *n.* 108. dixi, reservatione, tanquam voventi onerosa, et odiosa, comprehendi solum debent vota ex natura sua perfecta: talia non sunt vota conditionalia; quia censentur fieri majori affectu in conditionem, sub qua fiunt, quam in rem promissam, de qua fiunt; ergo etc. *Conf.* saltem dubium est, an hujusmodi vota sint reservata, cum utrinque gravissimi DD. stent: atqui in dubio, an votum sit reservatum, pro non reservato habendum est, ut dixi *n.* 110. *in fin.* ergo etc.

114

Dixi, *si emissa sint sub conditione in futurum pendente, et contingente,* nam si emissa sint sub conditione de futuro necessaria, vel contingente quidem, sed de praesenti, vel praeterito, reservatis accenseri debent, ut notat Pal. *n.* 17. cum aliis a se *citt.* quia apparenter solum conditionalia sunt, reipsa autem absoluta; et licet cum displicentia quadam rei promissae sint edita, praestitus tamen in ipsa consensus est integer, et perfectus.

115

Neque obstat argumentum contrarium, quia licet impletio conditionis obligationem perficiat, modum tamen promittendi non mutat, neque affectus, et consensus imperfectionem tollit. *Ad conf.* nego paritatem; nam in sponsalibus in ordine ad inducendum impedimentum publicae honestatis spectatur solus eorum valor; at in reservatione votorum perfectus in rem promissam consensus.

TITULUS XXXV.

De statu monachorum, et canonicorum regularium.

Post enarrata illa, quae de regularium conversione, novitiatu, professione, et votis per SS. canones sunt constituta, sequitur de statu, et conservatione illorum. *Status* est vitae ratio, qua alteri quis irrevocabiliter devincitur. In ecclesia statuum tria sunt genera, clericorum, religiosorum, conjugatorum. Religiosorum statum, qui solus ad rubricam praesentem pertinet, praecipue constituunt tria vota religiosa, paupertatis, castitatis, obedientiae, quae propterea religionis substantialia appellantur. Sit igitur

§. I.

De voto paupertatis religiosae.

SUMMARIUM

1 *Ad quid obligetur religiosus ratione voti paupertatis religiosae?*
2 *Non includitur hoc voto renuntiatio beneficii ecclesiastici, et aliorum jurium spiritualium.*
3 *Nec famae, aut honoris.*
4 *Non est de essentia paupertatis religiosae, ut dominio rerum temporalium privet, aut voventem incapacem illius reddat.*
5 *Quae sit observantia paupertatis religiosae?*
6 *Quid singulare circa hanc habeant FF. minores de observantia, capucini, et societas Jesu?*
7 *Dispositio religiosi professi de bonis temporalibus est invalida.*
8 *An ita invalida sit etiam dispositio scholastici in societate Jesu?*
9 *Defenditur negativa.*
10 *Objectiones solvuntur.*
11 12 *An religiosis licitum sit habere peculium?*
13 *Quid de hoc tenendum moderno jure post trid.*
14 *Deciditur negativa.*
15 *An sub eodem decreto etiam comprehendantur vitalitia?*
16 17 *Respondetur distinguendo.*
18 *etc. Quibus modis religiosus contra votum paupertatis peccare possit?*
24 *Quae licentia superioris excuset subditum a paupertatis transgressione?*
25 *An data ad usus turpes, vanos superfluos?*
26 *An tacita?*
27 *Vel praesumpta?*
28 *Si adiri quidem superior possit, sed non adeatur ob respectum humanum, pudorem etc.*

1

Quaeritur 1. ad quid obligetur religiosus ratione voti paupertatis religiosae? Resp. Ex hoc voto obligantur religiosi omnes, et singuli, ne proprium quid habeant, vel aliquo tanquam proprio utantur, prout constat ex *can. non dicatis* 11. *caus.* 12. *q.* 1. *c. monachi* 2. *cap. super quodam* 4. et *cap. cum ad monasterium* 6. *h. tit.* quia hoc votum emittens se abdicat in perpetuum omni rerum temporalium externarum, quae *bona fortunae* dicuntur, dominio, possessione, vel alio reali jure, vel saltem libera dispositione illarum, et usu.

2

Dixi 1. *rerum temporalium*; nam beneficium ecclesiasticum acquirere, et retinere, saltem cum superiorum suorum consensu, religiosus potest, modo fructus, qui titulo beneficii percipiuntur, non sibi, sed monasterio, vel ecclesiae suae acquirat; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 2. Engl *hic n.* 1 Vviest. *n.* 18. Ratio est, quia jus beneficii ecclesiastici spirituale est; spiritualium autem jurium incapacem professio religiosa non facit. Idem dic de jure eligendi, praesentandi, conferendi hujusmodi beneficia, aut dignitates ecclesiasticas; nam etiam haec jura acquirere, retinere, et pro iisdem acquirendis, retinendis, recuperandis agere etiam suo nomine religiosus non prohibetur, cum et ipsa sint spiritualia, vel spirituali annexa; Navar. *comment.* 2. *de regul. post princ.* Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *q.* 18. *art.* 1. Less. *l.* 2. *de J. et J. c.* 3. *n.* 25. *vers. dixi.*

3

Dixi 2. *externarum*; nam honori, et famae per professionem religiosam non renuntiatur, imo nec renuntiari potest, cum non sint actus ipsius honorati, sed honorantis; Laym, Engel. Vviest. *l. citt.* Potest tamen hoc non obstante, studio humilitatis voveri moderatio affectus ad honores v. g. excludendo ambitum, et acceptationem, dignitatum, et titulorum honoratorum, sicut in societate Jesu faciunt professi. Item potest aliquis (prout in eadem societate per institutum illius injungitur) contentum se ostendere, ut quocunque defectus sui per quemcunque, qui extra confessionem sagramentalem no-

titiam illorum acceperint, ad superiorem ad spiritualem deferendi fructum, et correctionem deferantur.

4

Dixi 3. *vel saltem libera dispositione*, *et usu*: quod additur propter scholasticos, et coadjutores nondum formatos in societate Jesu, qui ex justis causis post edita vota simplicia dominium bonorum temporalium aliquamdiu retinent, sed usum illorum, et dispositionem non habent, nisi dependenter a superiorum suorum licentia; Laym. *c.* 7. *cit. n.* 3. *Ex quo sequitur*, non esse de essentia paupertatis religiosae, ut dominio rerum temporalium privet, sed tantum ut privet potestate utendi, ita, ut absque superioris consensu non possit ulla re uti, vel de re ulla disponere, et illo volente tenearis etiam ejus dominio abdicare, ut bene advertit Less. *c.* 4. *cit. n.* 27. Rationem dat, quia talis etsi dominium rerum suarum retineat, idem tamen est, acsi non haberet, cum dominium rerum non aestimetur nisi propter usum, et potestatem disponendi, quae eidem per paupertatis votum adimitur: cons. nihil eidem deest, quo minus censendus sit paupertatis religiosae cultor.

5

Quaeritur 2. quae sit observantia paupertatis religiosae? Resp. Olim observantia haec adeo fuit stricta, ut monachi non solum habere, vel retinere, sed etiam dicere aliquid proprium, aut suum vererentur: qui vero proprietatem aliquam habere deprehendebatur, expellebatur e monasterio; et si cum ea decessisset, sepultura ecclesiastica censebatur indignus, sed in sterquilinio sepeliebatur, nummis, quos retinere praesumpserat, in proprietarium projectis, ut habetur *cap. cum ad monasterium* 6. *h. t.*

Hic tamen rigor non est de substantia religiosi status, nec unus idemque in omnibus; nam diversa in diversis religionibus tam in communi quam personarum in particulari paupertatis est observantia. In plerisque religionibus, licet personae particulares dominium nullius rei temporalis habere possint, retinetur tamen, et obtinetur dominium rerum temporalium in communi.

6

Peculiarem a ceteris paupertatis religiosae observantiam habent. 1. FF. minores de observantia, et capucini, quippe qui juxta regulam suam nullius rei temporalis, sive mobilis illa sit, sive immobilis, dominium etiam in communi obtinere possunt. 2. Societas Jesu, idque quoad paupertatem tam in communi, quam in particulari. Quoad paupertatem in communi hoc commune societas cum plerisque ordinibus religiosis habet, quod ut alia monasteria, ita etiam illius collegia possidere bona in communi possint; hoc particulare,

quod domus professae illius bonorum mobilium quidem dominium possint acquirere, non vero immobilium; praeterquam habitationis, et horti. Quoad particulares ejusdem personas observantia paupertatis diversa est inter easdem; nam professi illius, et coadjutores formati non solum abdicant a se dominium rerum temporalium, ut professi aliarum religionum, sed etiam successionis haereditariae incapaces fiunt, cujus capaces plerique alii sunt. At scholastici ejusdem, et coadjutores nondum formati, ut *n.* 4. dictum est non statim abdicant a se dominium rerum suarum, sed solum usum earum liberum, quem post edita vota simplicia dependentem a superiorum voluntate habent.

7

Quaeritur 3. an illicita tantum, vel etiam invalida sit dispositio religiosi, quam post edita vota religiosa facit? *Certum est*, invalidam esse dispositionem religiosi professi, nam iste per ipsam professionem abdicat e se dominium rerum temporalium, quas ante habuit, et incapax fit earumdem sibi imposterum acquirendarum: igitur disponendo de his disponeret de re aliena: talis autem dispositio invalida est, nisi fiat cum consensu ejus, ad quem dispositio illarum de jure pertinet, qui respectu religiosi est ejus superior: ergo etc. *Excipitur* casus, quo pater liberos habens, de substantia sua ante professionem dispositionem non fecit; nam iste eandem etiam post professionem, portione legitima monasterio reservata, liberis suis potest dividere, non quidem jure dominii, quod religionem profitendo amisit, sed administrationis, quam ad effectum istum eidem concessit jus; *auth. si qua mulier C. de ss. eccl.*

8

Dubium est, an valida sit dispositio, quam scholasticus societatis Jesu de bonis suis sine consensu superiorum fecit? Negant valere Mol. *tr.* 3. *de J. et J. D.* 139. *n.* 11. Les. *l.* 2. *c.* 4. *n.* 28. Haun. *to.* 1. *tr.* 4. *n.* 38. *Moventur* 1. textu *l. non dubium* 5. *C. de legib.* ubi pro irrito habetur actus, qui gestus est contra legem, istum prohibentem. 2. Paritate cum rerum ecclesiasticarum alienatione, quae facta est a praelato sine consensu capituli, et cum alienatione, quae a pupillo sine tutoris consensu celebrata est: quarum utraque valore caret. 3. Ratione; nam si dicatur, quod ejusmodi dispositio nulla, et invalida omnino sit, melius obtinetur finis a societate intentus, quae ideo diutius reliquit scholasticis suis dominium, ut facilior sit eorum e societate dimissio; facilior autem haec est, si propter nullitatem dispositionis, sine superiorum consensu factae, integrum maneat disponenti dominium: ergo etc.

9

Sed dicendum, probabilius ejusmodi dispositionem esse validam, quamvis illicitam, et contra votum paupertatis. Ita Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 12. *qu.* 8. Suar. *to.* 4. *de relig. tr.* 10. *l.* 4. *c.* 6. *a n.* 12. Sanc. *l.* 7. *mor. c.* 8. *n.* 25. *et cap.* 18. *n.* 28. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 3. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 2. *n.* 7. Vvies. *hic n.* 29. *Ratio est*, quia haec dispositio nec jure naturali, nec positivo est irrita, cum sit de rebus, quarum religiosus dominium, et administrationem habet, licet impeditam ex virtute religionis ob paupertatis votum. Addidi *esse illicitam*; quia religiosus societatis, ut *n.* 5. dictum est, per vota simplicia abdicavit se usu libero rerum suarum, quarum dominium ex ejusdem societatis constitutionibus aliquousque retinet: cons. sine paupertatis laesione de rebus suis, ignorante, aut invito superiore suo disponere amplius nequit. Imo idem superior dispositionem, se inscio, vel invito factam, ob potestatem donativam, quam in subditi voluntatem, et in ejus actiones habet, irritare, et revocare potest, sicut potest votum, et quamlibet ejus humanam promissionem; Suar. Pal. *l. cit.*

10

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. textus *l. non dubium cit.* et alii similes intelligendi sunt de lege, seu jure prohibente non simpliciter, sed praescribente formam actui, aut habente clausulam irritantem sibi adjectam: quorum neutrum contingit in nostro casu. *Ad* 2. quod nulla, et irrita sit alienatio, a praelato sine consensu capituli, et a pupillo sine authoritate tutoris facta claris terminis in jure proditum est: non ita proditum jure est, quod irrita sit dispositio facta a religioso societatis, ligato votis simplicibus, superiore vel ignorante, vel invito. *Ad* 3. ne difficilior fiat per ejusmodi dispositionem dimissio, cavere superior potest, si eandem rescindat, et irritet, quod secundum dicta *n. praec.* potest.

11

Quaeritur 4. an religiosis licitum sit habere peculium ex superioris licentia? Resp. distinguendo inter duplex peculium, unum juris perfecti cum facultate de eo libere, et independenter ab alio disponendi; alterum juris imperfecti, tribuentis administrationem, possessionem, vel detentionem, et usum dependentem ab alio, ita ut ad ejus arbitrium restringi, revocari, et omnino auferri possit. *Prius peculium* cum voto paupertatis religiosae aperte pugnat; nam per hoc religiosus fit incapax proprietatis rerum temporalium, vel saltem usus ejusdem liberi, et independentis a superioris consensu; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *cap.* 7. *n.* 12. Vinc. Petra *to.* 4. *comm. fol.* 164. *num.* 7.

12

Posterioris antiquo jure religiosus probabilius non erat incapax, ut recte advertunt Abb. *in cap. monachi* 2. *h. t. n.* 4. Navar. *comm.* 2. *de regul. n.* 14. *et comment.* 3. *n.* 27. Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 8. *cap.* 14. *n.* 4. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 22. *n.* 5. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 7. *n.* 2. et communiter DD. ceteri. *Ratio est*, quia non apparet, ex quo capite (secluso speciali rigore cujusque religionis) peculium hoc voto paupertatis adversetur: non enim adversatur illi de jure naturali; quia hoc jure votum paupertatis solum obligat voventem, ne re aliqua utatur tanquam propria; atqui qui utitur re aliqua dependenter a voluntate superioris, non ut proprie, sed ut aliena eadem utitur: ergo etc. Non etiam adversatur illi de jure positivo: quia nullus in hoc textus est, qui peculium a superioris voluntate dependens religiosis interdicat: imo *c. monachi cit.* aperte permittitur. *Neque obstat* quod textus iste loquatur de religiosis administrationem habentibus; quia causa administrationis pro peculio concedendo ibi data est, non quod sola sufficiat, sed quod sit frequentior.

13

Dubium est, an peculium a superiorum voluntate dependens religiosis habere liceat etiam post trident, quod *ses.* 25. *cap.* 2. *de regul.* statuit, *ut deinceps nemini regularium, tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria; aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur*; Navar. *comm.* 2. *de regul. n.* 15. *et seq. et cons.* 3. *n.* 32. *de stat. monach.* Mirand. *to.* 1. *man. prael. q.* 28. *art.* 8. Sanc. *l.* 7. *mor. cap.* 22. *n.* 11. Barb. *de offic. episc. alleg.* 103. *n.* 6. Dian. *p.* 1. *tr.* 5. *res.* 32. Tamb. *to.* 2. *de jur. abb. D.* 22. *q.* 5. *n.* 6. Murga *to.* 2. *disquis.* 6. *dub.* 2. §. 3. *n.* 50. Capon. *disc.* 82. *n.* 6. *to.* 2. Engl. *hic n.* 2. et plures alii ab his *citt.* putant hoc decreto suo tridentinum non statuisse jus novum, sed clarioribus solum verbis expressisse, quod jam antea expressum erat *c. monachi cit.* sc. regularibus peculium concedi non posse absque justa causa, et ad usus quoslibet, etiam superfluos.

14

Sed verius est, eo sacrae synodi decreto constitutum esse jus novum, prout ex *c.* 2. *cit.* verbis *nec deinceps liceat etc.* et toto tenore textus colligunt Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 14. *n.* 8. Vasq. *de reddit. c.* 3. *dub.* 2. *n.* 14. Les. *l.* 2. *de just. c.* 4. *n.* 30. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 7. *n.* 5. Coron. *l.* 4. *contr.* 6. *n.* 76. Fagn. *in c. mona-*

chi cit. n. 10. *et seq.* Van-Esp. *p.* 1. *jur. eccl tit.* 29. *c.* 6. Thomasin. *de benef. p.* 1. *l.* 3. *c.* 21. Monacel. *p.* 1. *formul. legal. in append. fol.* 291. *n.* 2. Vinc. Petra *to.* 4. *comm. fol.* 169. *n.* 25. qui *n.* 27. *et seq.* plures super hoc s. cong. declarationes, et decreta recenset. Quare dicendum, si insistere velimus juri decreti memorati s. synodi trid. non posse religiosos habere peculium etiam secundo modo spectatum. Dixi, *si insistamus juri istius decreti*; nam consuetudine jus hoc multum temperatum est, cum passim superiores religiosis suis, non tantum extra, sed etiam intra monasterium degentibus concedant peculia ad usus necessarios, et honestos impendenda. Vide Pal. *p.* 7. *cit. n.* 6.

15

Quaeritur 5. utrum sub eodem decreto etiam comprehendantur vitalitia, seu annuae praestationes assignatae regularibus? Negativam videtur probare consuetudo, quae praecipue apud moniales invaluit, cum usitatissimum sit, ut eaedem in renuntiatione sibi reservent, aut pro dote illis assignentur hujusmodi vitalitiae praestationes, tamdiu pendendae, quamdiu monialis, cui assignata est, vixerit.

16

Sed distinguendum est: vel enim vitalitium, cum licentia superioris regularis reservatum, administratur ab ipso religioso, vel a monasterio, et hujus officialibus. *Si primum*, etsi revocabiliter, et ad usus licitos concessum sit, per *cit. trid. decretum* reprobatur; Vinc. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 171. *num.* 33. et apud hunc *s. congr.* quae ad quaestionem, an liceat regularibus habere praedictos annuos redditus, seu provisiones annuas nomine conventus, ac de suorum superiorum licentia, et dependenter ab eorum voluntate, ut sint immunes a culpa, et poena; de qua in decreto *c.* 2. *sess.* 25. *de regular.* respondit negative. Quod responsum eadem *s. congr.* confirmavit novissime 7. *april.* 1707. ubi cum duae moniales conventus ss. Trinitatis Neapolis obtinuissent a Sac. congreg. episcoporum indultum, ut possent recipere annuam praestationem scutorum 200. a parentibus solvi promissam, ita tamen, ut superiorissae, seu depositariae traderetur, eroganda ab ipsis monialibus pro earum indigentiis, sive aliis usibus piis sibi bene visis, reclamantibus contra indultum hoc reliquis monialibus, tanquam laesivum vitae communis, et constitutionem conventus, eadem s. congregatio rescripsit, ***servandas omnino esse constitutiones, non obstante indulto.***

17

Si secundum, et vitalitii praestatio ita reguletur, ut pecuniae detineantur in deposito, vel arca communi ipsius monasterii, atque exinde religiosus a manu superioris eas percipiat, erogaturus in re-

ligiosos, et honestos usus, de quibus superior possit inquirere, id denegando, quoties ii non videntur congrui, et honesti, in eo sensu vitalitium regularibus licitum est, ut cum aliis docent Less. *l. 2. de just. cap. 4. numer.* 31. card. de Luca de *regul. disc.* 57. *num.* 17. Monacell. *tom.* 1. *form. in append. fol.* 291. *numer.* 4. Petra *tom.* 4. *commentar. fol.* 172. *numer.* 37. et in hoc, non vero alio sensu vitalitium monialibus *numer. praeced.* relatis censetur concessisse sacr. congreg. episcop. *in neapolitana cit. Ex quo sequitur,* vitalitium tunc primum regularibus illaeso trid. decreto concedi posse, quando observabuntur sequentes conditiones: 1. Ut illud fiat cum licentia praelati regularis: 2. Ut redditus hujusmodi cum aliis bonis conventus incorporentur, ac superiori tradantur, qui eos per se, vel per officiales ordinarios administret: 3. Ut ille, pro quo relicti sunt, in iisdem nihil sibi juris vindicare possit, et superior, quamvis deceat, ut inde primum necessitatibus illius, cujus intuitu relicti sunt, provideat, libere tamen in alios usus eosdem expendere, et religiosi necessitatibus aliunde providere possit.

18

Quaeritur 6. quibus modis religiosus contra votum paupertatis peccare possit? Resp. Id contingere variis modis potest, prout videre est apud Less. *l. 2. de just. cap.* 41. *num.* 78. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 7. *a numer.* 4. Pal. *tract.* 16. *D.* 3. *pag.* 21. *et* 22. ac alios passim.

1. Si rem aliquam absque superioris facultate expressa, tacita, vel praesumpta accipiat, retineat, absumat; S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 16. *cap.* 1. §. 11. Sylv. *V. religio* 6. *quaest.* 7. Navarr. *comment.* 2. *de regular. n.* 20. Azor *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 12. Less. Laym. Pal. *l. citt.* nam eo ipso, quod sine facultate superioris accipiat, retineat, accipit, et retinet nomine proprio. *Proceditque hoc*, etsi comestibilia tantum sint; quia solum etiam usum, seu absumptionem absque superioris licentia attentare repugnat voto: imo est etiam furti species, si res accepta sit ex bonis monasterii; Sanch. *l.* 7. *mor.* 21. *numer.* 35. qui tamen addit in his esculentis, et poculentis majorem requiri quantitatem ad constituendum peccatum mortale furti, seu transgressionis voti, quam in rebus aliis; partim quia talium rerum acceptio, et absumptio propter naturae necessitatem facilius excusatur; partim quia earum dominium non vendicatur, aut retinetur, sed merus usus appropriatur, per quem res mox absumitur.

19

2. Si absque facultate superioris rem aliquam donet, alienet, distribuat. Estque hoc verum, etsi illa ex iis sit, quas, cum ejusdem superioris facultate accepit; non enim hoc ipso facultatem ha-

bet eam donandi, alienandi etc. nisi talis sit generis, quae in hunc finem conceduntur, ut aliis denuo donari possint, ut sunt imagines, rosaria, et similia munuscula; nam haec concedendo superior hoc ipso concessisse censetur facultatem donandi aliis. *Et procedit*, etsi generalem rerum ejusmodi administrationem habeat, ut sunt procuratores, oeconomi etc. non enim potest eas distribuere pro suo arbitratu, sed solum ex praecepto, et mente superioris, ita, ut non det alia, nec plura, vel pauciora, nec meliora, vel deteriora, quam scit superiorem velle; qua parte enim recedit a mente superioris, incurrit in vitium proprietatis; nam ita dispensat, acsi esset dominus, et ab alterius arbitrio non penderet: cons. ita distribuens committit furtum; et simul peccat contra votum; et qui ab eo accipit, ejusdem furti fit particeps, et si religiosus sit, etiam voti praevaricator; S. Thom. 2. 2. *quaest.* 32. *art.* 8. Navarr. *comment.* 2. *de regular. num.* 9. Molin. *tract.* 2. *J. et J. D.* 276. *num.* 7. Less. *num.* 78. *cit. vers. quarto*, Laym. *num.* 9.

20

3. Si ex iis, quae ad usum ipsi permissa sunt, aut aliis monasterii rebus absque superioris facultate mutuo, aut commodato det alteri; Less. *vers. quinto,* Layman *num.* 4. *vers. secundo.* Ratio est, quia est solum usuarius, habens nudum usum facti, idque precario, quamdiu superiori videbitur. Usuarius autem non potest usum rei concedere alteri; hoc enim non est usuarii, sed usufructuarii; §. *minus* 1. *et* §. *sequent. inst. de us. et habit.* In rebus tamen parvis, et crebro occurrentibus censetur esse facultas tacita, vel generalis, saltem ad breve tempus. Imo etiam in rebus majoris pretii saepe a mortali excusari religiosus, qui ejusmodi rem absque superioris facultate commodat, potest; etsi enim v. gr. liber, quem commodat, valeat 10. aureos, cons. si eum sibi vindicaret, indubitato committeret peccatum mortale, usus tamen libri non perpetuus, sed temporalis tanti non aestimatur, ut materia peccati mortalis sit; Sanch. *l.* 7. *mor. cap.* 19. *num.* 57. *et cap.* 20. *num.* 6.

21

4. Si rem monasterii sibi usurpet absque facultate superioris, aut alteri eadem utatur, quam ad quos usus a superiore haec ipsi concessa est; Pal. *p.* 22. *num.* 2. Hinc excusari a peccato mortali contra votum paupertatis, si materia gravis sit, religiosus in academia degens non potest, qui pecunias, sibi a monasterio transmissas ad victum, vestitum, libros theologicos emendos, donando, ludendo, aut libris profanis, et inutilibus emendis absumit. Idem dicendum, si esculenta, et poculenta, quae domi v. gr. in mensa singulis apponuntur, contra praelati voluntatem secum auferat, vel al-

teri largiatur. Neque illum hoc casu excusat, quod ea genium suum, defraudando comparserit; cum enim dominii incapax sit, ita comparcendo nihil sibi acquirit proprium, sed in bonis monasterii remanet, quae sine praelati consensu nulli dari, vel alia ratione expendi possunt; Laym. *n.* 5.

22

5. Si aliquid abscondat, ut illud liberae superioris dispositioni subducat, aut si tanquam injuria affectus, murmuret, dum talia ipsi a praelato adimuntur; quia tales sunt actus tanquam dominii independentis, sive juris proprietatis, qui voto religiosae paupertatis repugnant, prout *loc. citt.* monent Sanch. *cap.* 19. *num.* 60. Less. *vers. octavo*, Laym. *num.* 8. Pal. *p.* 21. *num.* 3. Et procedit, etsi talia illa sint, quae cum praelati licentia acceperat religiosus; cum enim precario illa concesserit, ad nutum revocare potest; cons. si religiosus ea abscondat, ne praelatus volens ea revocare propositum suum exequi possit, aut si murmuret, et querelis impediat, ne auferre, aut revocare audeat, transgressor voti religiosae paupertatis efficitur; Sylv. *V. religio* 6. *quaest.* 7. *dict.* 1. Sanch. *num.* 60. *cit.* Laym. *num.* 8. *vers. septimo.* Pal. *num.* 3. *citt.*

23

6. Si res ipsi ad usum concessas per culpam, seu negligentiam latam, quae dolo aequiparatur, amittat, destruat; Sanch. *cap.* 19. *cit. num.* 115. Less. *vers. decimo*, Laym. *num.* 6. Ratio est, quia in rebus sibi permissis conservandis eam tenetur praestare diligentiam, quam usuarius; qui precario utitur: hic autem tenetur praestare culpam latam, ut dictum est *tit.* 14. *numer.* 14. ergo et religiosus. *Conf.* quia rem aliquam posse suo arbitratu perdere, destruere est actus proprius dominii. Religiosus autem, cui solus usus facti concessus est, non potest talem actum dominii exercere sine violatione voti paupertatis: ergo etc. Imo si talis religiosus peculium habeat, suae administrationi commissum, debebit de eo restitutionem facere monasterio, cui ex tali destructione, vel quacunque inutili alienatione damnum illatum fuit, ut notat Sanch. *n.* 112. Laym. *n.* 6. *cit.*

24

Quaeritur 7. quae licentia superioris excuset subditum a paupertatis transgressione? *Certum est* 1. eam licentiem debere esse voluntariam superiori eandem danti; nam si metu, coactione, dolo, vel fraude extorqueatur, non excusat; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 11. *n.* 14. Sanch. *l.* 4. *mor. c.* 19. *n.* 16. Pal. *tract.* 16. *D.* 3. *p.* 23. *n.* 1. Ratio est, quia fraus, et dolus talem licentiam ob vel subreptitiam cons. involuntariam facit, metus autem licet eam relin-

quat in ratione voluntarii, cum voluntarium non tollat, injuriam tamen infert metum passo, a qua metum inferens in conscientia obligatur cessare: cons. tenetur ea facultate non uti, ne ipse injuriam superiori illatam continuet. Hinc in conscientia tutus non est, qui dum licentiam petit a superiore, ea tacet, quibus expressis licentia non solet dari, vel ea falso exprimit, quibus non expressis eadem licentia negaretur; quia istam extorquet fraude, et dolo; Suar. Sanch. Pal. *l. citt.* Secus dicendum, si ea taceat, aut falso exprimat, quibus tacitis, vel expressis licentia concedi solet, licet difficilius concedatur; Suar. *l. cit.*

25

2. Ea licentia debet esse justa, seu talis, quam superior possit concedere; nam si religiosus pecuniam, vel res alias, etiam cum superioris facultate, expendat ad usus turpes, vanos, superfluos, e. g. in sumptuosa convivia, vestes sericas, vanas picturas etc. a vitio proprietatis, et peccato contra votum paupertatis non excusatur; Less. *l. cit. vers. nona.* Pal. *p.* 23. *n.* 4. Ratio est, quia praelato, utpote qui non est dominus, sed administrator duntaxat, et dispensator bonorum religionis, non est datum ea distribuere, nisi justa praescriptum religionis, et SS. canonum; atqui per hos non conceditur ei potestas absumendi illa in res turpes, vanas, superfluas; igitur ad has concedendo licentiam terminos potestatis suae excedit: cons. licentia data irrita est. Addit. Pal. *l. cit.* eundem praelatum nec sibi ipsi eam facultatem posse concedere; quia non potest sibi ampliorem, quam subditis usurpare jurisdictionem.

26

3. Aliquando ad excludendum vitium proprietatis sufficit licentia tacita. Quod triplici praecipue modo potest contingere. 1. quando id, de cujus licentia agitur, in expresso contentum, aut cum eo connexum, vel ipsi accessorium est. Ob hanc causam, si praelatus regularis donet, aut ab aliis donatas res aliquas permittat, v. g. imagines, rosaria, numismata benedicta, sciens subditum non indigere is omnibus ad proprium usum, spectata talium rerum qualitate, censebitur tacite eidem dedisse facultatem illa donandi aliis; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 4. 2. quando ita consuetudine religionis receptum est. Et ex hoc capite religiosi iter agentes, vel extra claustra in studiis versantes permittuntur facere eleemosynas aliquas moderatas; imo et donationes aliquas leves consanguineis, vel amicis in signum gratitudinis pro beneficio recepto, amicitiae debitae, aut ad eorum voluntatem in favorem religionis conciliandam; Pal. *D.* 3. *cit. p.* 22. *n.* 3. 3. quando religiosus re aliqua temporali utitur superiore conscio, et non contradicente, nisi iste solum taceat, et non con-

tradicat ex verecundia solum, aut metu querelarum, vel similium incomodorum; nam ita tacens non tam consentire, quam ejusmodi liberam acceptionem etc. tanquam minus malum tolerare intelligitur; P. Vviest. *hic n.* 34. et apud hunc Navarr. *comment.* 2. *de regular.*

27

4. Casu saltem, quo superior commode adiri non potest, et necessitas ad aliquid accipiendum, vel expendendum urget, sufficit etiam licentia praesumpta; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 8. *cap.* 11. *n.* 3. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 41. *n.* 79. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 23. *n.* 6. *Ratio est*, quia ex benigna interpetratione voti paupertatis praesumi debet illud non extendi ad casum, quo expressa licentia est moraliter impossibilis. Debet tamen eo casu religiosus, ut tuta conscientia retinere rem ita acceptam possit, ejus acceptionem manifestare superiori, ut recte notat P. Vviest. *hic n.* 35. et ratio est, quia licentia praesumpta tantum vim habet pro re accipienda, non autem, si postea adiri superior possit, pro illa retinenda. Sed hinc

28

Quaeritur 8. an licentia praesumpta sufficiat etiam casu, quo superior adiri quidem posset: non tamen aditur ob respectum aliquem humanum, pudorem, vel aliam similem difficultatem? Videtur non sufficere: 1. quia licentia, quae solum praesumitur, defacto non extat, sed solum creditur futura: atqui consensus, qui solum creditur futurus, facultatem dare de praesenti non potest: ergo etc. 2. a pari: nam etsi a proprio parocho concedenda credatur licentia, ut parochianus ejus alteri sacerdoti confiteri possit, per hoc tamen iste jurisdictionem non acquirit, ut valide illum possit absolvere. 3. ex praxi religionum; quia superiores istarum inviti esse, imo punire solent, et debent libere utentes licentia solum praesumpta, ne nimia laxitas in religiosas familias invehatur. 4. ex incommodis gravissimis, quae ex usu libero licentiae praesumptae possent exurgere; nam cum rari sint casus, quibus licentia, si peteretur, a superiore, saltem mediato, puta provinciali, generali, legato sedis apostolicae, vel papa ipsomet non concederetur, sequeretur, quod quamlibet rem, etiam notabilem, insciis superioribus, pro libitu accipere, retinere, expendere religiosus posset; quod non nisi cum ingenti disciplinae jactura, et maximo praejudicio paupertatis religiosae fieret: ergo etc.

29

Sed dicendum, eo casu sine vitio proprietatis, et violatione voti paupertatis rem temporalem accipi, retineri, expendi posse a religioso, modo praesumere possit superiorem non esse absolute invitum, licet ipse modus aliquo modo displiceat. Ita s. Thom. 2. 2.

q. 32. *art*. 8. *ad* 1. Sylv. *vers. eleemosyna n*. 6. Navarr. *comment*. 2. *de regul. n*. 20. Petr. Navarr. *l*. 3. *de restit. cap*. 1. *p*. 3. *dub*. 1. *n*. 160. Azor. *p*. 1. *l*. 12. *c*. 12. *q*. 2. 3. *et* 4. Valent. 2. 2. *D*. 10. *q*. 4. *p*. 3. *post init*. Suar. *tom*. 3. *de relig. l*. 8. *c*. 11. *n*. 4. Sanch. *l*. 7. *mor. c*. 19. *n*. 4. *et seqq*. Less. *l*. 2. *de just. cap*. 41. *n*. 79. *vers. crediderim*, Pal. *tr*. 15. *D*. 3. *p*. 23. *n*. 8. Vviest. *hic n*. 38. et alii plurimi ab his *citat*. *Ratio est* 1. quia votum paupertatis non violatur acceptione, quae non fit nomine proprio, sed cum dependentia, et subordinatione ad voluntatem superioris, atqui cum tali dependentia jam agit, qui certo sibi persuadet, superiorem, si rogaretur, facile consensurum, et quoad ipsam rem, ipsamque ejus acceptionem absolute non esse invitum, licet istius modus aliquo modo eidem displiceat: ergo etc. 2. ea praesumptio de voluntate domini sufficit ad excusandum furtum; *l. inter omnes* 46. §. *recte* 7. *ff. de furt*. igitur multo magis sufficiet ad excusandum a vitio proprietatis. 3. eadem licentia praesumpta sufficit religioso ad eleemosynam dandam de rebus monasterii: igitur etiam sufficiet ad aliquid accipiendum, et monasterio acquirendum.

30

Dixi autem, *modo praesumere possit superiorem non esse absolute invitum*, sc. tam circa ipsam rem, quam circa acceptionem ejusdem hoc modo; nam si superior quidem sine difficultate licentiam daturus esset, si peteretur, rationabiliter tamen existimaretur, quod eam nolit concedere, nisi actu petatur; licentia praesumpta ad licitam acceptionem non sufficit, ut cum Suar, Sanchez notat P. Vviest. *hic n*. 37. et ratio est; quia qui ita consensurus praesumitur pro casu, quo peteretur licentia, pro eo casu, quo illa non petitur, eandem praesumitur non concedere, imo esse invitus absolute.

Addidi, *licet ipse modus aliquo modo displiceat*; nam haec contradictio, ut Sanch. *cap*. 19. *cit. n*. 5. Laym. *l*. 4. *tr*. 5. *cap*. 6. *n*. 4. Pal. *p*. 23. *cit. n*. 9. advertunt, substantiam ipsam receptionis, et dispositionis non afficit: et hinc etsi talis receptio, vel dispositio fere semper peccatum veniale includat, excusat tamen a peccato gravi contra votum paupertatis.

31

Disputant hic aliqui, qualis desideretur, hoc casu cognitio voluntatis futurae superioris? Certam requirunt aliqui apud Pal. *loc. citat. n*. 8. ex ratione; quia alias periculum foret operandi absque ulla licentia, et contra superioris voluntatem. Sed verius Navarr. *comment*. 2. *de regular n*. 10. Suar *tom*. 3. *de relig. l*. 8. *cap*. 11. *n*. 11. Sanch. *l*. 7. *mor. cap*. 19. *n*. 13. *fin*. Less. *vers. crediderim citat*. Pal. *lib*. 8. *citat*. docent sufficere cognitionem probabilem; quia

sic operans moraliter certus est de voluntate superioris; neque periculo morali operandi sine licentia exponitur, etsi physico exponatur.

32

Neque obstant argumenta *n.* 28. opposita. *Ad* 1. ea licentia praesumpta non est sine omni facta superioris praesenti; fundatur enim illius praesumptio in eo, quod sc. superior ad ejusmodi res accipiendas facultatem dare, et acceptationes hoc modo factas ratas habere sit solitus. *Ad* 2. Disparitas est, quia, ut absolutio a peccatis sit valida, necessarium est, ut absolvens actu habeat jurisdictionem, et potestatem absolvendi a peccatis, quae ex eo, quod petita daretur, non habetur; at acceptio, ut paupertatis voto adversetur, solum exigit, ut subditus non proprio, sed alieno nomine et superiore non invito, agere censeatur: quod contingit, quando voluntas superioris prudenter praesumitur. *Ad* 3. acceptio ex licentia mere praesumpta cum praevisione, quod superiori modus accipiendi aliquo modo displiceat, merito punitur, quando licentia expressa haberi potuit; quia, ut *n.* 30. dixi, non vacat culpa, tum ob inordinatum illum respectum, tum ob scandalum aliorum, quod plerumque exurgit, si acceptiones hujusmodi palam fiant. *Ad* 4. Argumentum id solum probat, quod liberior usus licentiae praesumptae a superioribus mediatis nequaquam ferendus sit: cum enim ad istos in causis solum gravioribus, et superioribus immediati potestatem excedentibus recurri soleat, ansa daretur etiam ad res majoris momenti sine expressa licentia accipiendas, et retinendas: quod fieri non posset sine gravissimo laxamento paupertatis religiosae.

33

Quaeritur 9. an casu, quo res talis est, ut superior concedere debeat licentiam eandem accipiendi, sed praeter morem aliorum praelatorum ejusdem ordinis illam indiscrete negat, vel negaturus praevidetur, subditus adhuc accipere, retinere, expendere rem aliquam possit ex licentia ab eo, si rationabiliter ageret, praesumpta? Affirmant Mendoza *quodl. q.* 8. *in fin.* Rationem dat, quia superior tali casu facultatem negans non fungitur suo officio, ejusque indiscreta voluntas nulla est; et subditus, sicut ad obedientiam tantum rationabilem, sic etiam ad observantiam paupertatis rationi consentaneam se obligasse censetur.

34

Sed praeterquam, quod non facile praesumendum sit de superiore, quod licentiam irrationabiliter neget, vel negaturus sit, cum pluribus rationibus subdito occultis moveri possit, quae negatam licentiam cohonestent, concesso tamen casu quaestionis, ex eo, quod superior licentiam religioso subdito imprudenter neget, vel negatu-

rus credatur, male infertur, quod iste adversus paupertatis votum procedere possit; sicut male infertur eum, qui voto castitatis obstrictus est, posse ducere uxorem, dispensatione non obtenta, quando haec eidem imprudenter, et praeter morem negatur.

35

Quare cum Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 23. *n.* 10. distinguendum est, an licentia sit debita ex parte praelati tantum, an etiam ex parte subditi, eo quod iste a religione, aut ipso jure naturae jus habeat, ut res, quam petit, eidem concedatur. *Si hoc secundum*, ut votum non violetur, sufficit licentia praesumpta a superiore, si rationabiliter ageret, etsi hic eandem hic et nunc imprudenter neget; quia a natura, vel religione haec ei conceditur. Et ob hanc causam, si praelatus subdito suo regulari neget necessaria ad victum, et vestitum juxta morem receptum religionis, potest iste haec ab externis accipere, etsi ad sic accipiendum licentiam praelatus neget; quia ad illa subditus jus a religione habet, quod praelatus non potest tollere, cum obligare subditum ad paupertatem strictiorem promissa nequeat. Item si sublevanda sit inopia extreme indigentis, et aliunde ista sublevari nequeat, quam ex bonis monasterii, si ad istud licentia a superiore denegetur, potest subditus, alia licentia non impetrata, in ea necessitate indigent succurrere; quia ad hoc ab ipsa natura jus, imo obligationem habet.

36

Aliud dicendum, *si primum contingat*, et licentia tantum sit debita ex parte praelati, et negatur; nam eo casu religiosus, absque alia licentia accipiens, retinens, dispensans, a voti transgressione non excusatur. *Et ratio est* 1. quia votum paupertatis violat, qui nomine proprio, et sine subordinatione, ac dependentia a voluntate superioris aliquid accipit, retinet, dispensat: hoc autem fieret, si religiosus ageret contra superioris voluntatem etiam irrationabilem: ergo etc. 2. quia etiam obedientia violatur, cum superiori irrationabiliter imperanti id, quod sine peccato facere potest, subditus non obtemperat. 3. quia hoc modo observantia paupertatis, et disciplinae regularis facile in discrimen adduceretur; nam subditi ad laxitatem proni facile sibi persuadent indiscrete, et irrationabiliter negari, quae secundum regulae accurationem a superiore laudabili zelo non indulgentur. 4. quia videtur in hoc casu esse paritas cum pauperibus, qui si non extrema, sed gravi duntaxat necessitate laborent, non possunt sine peccato divitibus auferre aliquid, licet hoc illi iisdem irrationabiliter, et per sorditiem negent: ergo etc.

37

Quaeritur I. quale peccatum sit violatio paupertatis religiosae? Resp. Est peccatum ex genere suo mortale, in specie sacrilegii, quia contra votum, et aliquando etiam furti, et injustitiae. *Aliquando*, inquam; nam quoad hoc distinctio est adhibenda, an religiosus, superiore inconsulto, accipiat, retineat, dispenset, absumat res tales, quae monasterii sunt, vel in jus ejusdem absolute jam transierunt, an vero eae sint tales, circa quas nullum jus monasterio adhuc quaesitum est, ut si recipiat sibi donata a saeculari ea conditione, ut iste eorum dominium, et administrationem transire in monasterium nolit, sed velit, ut penes regularem privatum maneat. *Si primum*, praeter peccatum sacrilegii committitur etiam peccatum furti; quia monasterium, in cujus dominio, et jure res talis est, invitum est. *Si secundum*, committitur peccatum sacrilegii tantum; quia cum donatio hoc modo facta invalida sit, donans rei donatae dominus manet, quem hoc casu constat non esse invitum; Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 20. *n.* 4. et alii apud ipsum.

38

Dubium est, quando censenda sit materia levis, vel gravis, ut peccatum contra votum paupertatis religiosae censeatur esse leve, vel grave? Resp. ex communi DD. sententia teste Pal. *p.* 20. *citat. n.* 2. id desumendum est ex quantitate materiae, quae requiritur ad hoc, ut furtum sit grave, vel leve; nam illam materiam judicant constituere peccatum grave adversus votum, quae sufficit ad constituendum peccatum grave in ratione furti; leve autem, quae in materia furti levis est. Addit tamen *loc. cit.* Palao, hoc intelligendum de materia furti secundum se, et seclusis circumstantiis personae, cui fit furtum; quia putat obligationem paupertatis contrahendam actius, quam aliquando contrahatur in materia furti: in hac enim certum est, praxi saltem, et intentione eorum, quibus fit furtum, spectata, non eandem esse quantitatem, quando futurum fit diviti, quando fit pauperi. Contra in ordine ad constituendum peccatum mortale contra votum paupertatis religiosae perinde est, a quo accipias; nam si accipias sine licentia superioris, in ea quantitate, quae graviter conducat ad humanas actiones, et hominum necessitatem sublevandam, sive a divite illud accipias, sive a paupere, mortaliter peccas adversus votum.

39

Quaeritur II. quaenam poenae impositae sint violantibus paupertatem? Resp. I. Privantur sepultura ecclesiastica, ut dictum est *tit.* 28. *n.* 49. et tota pecunia simul cum proprietario sepelienda: quod procedit, spectato rigore juris; nam ex aequitate sufficit pars

determinanda arbitrio judicis, reliquis pecuniis in utiles usus reservatis, cum per partem solum perditio proprietarii abunde significetur; Sanch. *l.* 7. *mor.* *c.* 20. *n.* 11. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 22. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 24. *n.* 1.

2. Proprietarius expellitur a conventu; *c. cum ad monasterium* 6. *h. tit.* Sed haec poena *c. fin. de regular.* ne religiosis detur occasio vagandi, sublata est, et loco illius proprietarii jubentur detrudi in carcerem, et ibi pro qualitate delicti plecti; Pal. *l. cit. n.* 2. cum reliquis *supra.*

3. Privatur voce activa, et passiva per biennium; aliisque poenis juxta religionis constitutiones plectitur; Trid. *sess.* 25. *c.* 2. *de regular.*

40

Porro circa has poenas duo sunt advertenda. 1. eas non incurri ante sententiam judicis: quod de privatione ecclesiasticae sepulturae, et reclusione in carcerem clarum est; de privatione vocis activae, et passivae colligitur ex verbis *deprehensus, convictusque fuerit etc.* quae judicis actionem sonant; Sanch. *c.* 20. *cit. n.* 4. Pal. *num.* 4.

2. Eas poenas statutas esse non cuicunque vitio proprietatis, sed solum retentioni: et hinc etsi religiosus convinceretur accepisse sine licentia, vel acceptum expendisse, nisi tamen convictus fuerit retinere, praedictae poenae non subjacet; Sanch. *n.* 13. Laym. *n.* 22. *fin.* Pal. *n.* 4.

§. II.

De voto castitatis religiosae.

SUMMARIUM

41

Quaeritur 1. ad quid obliget votum castitatis; et quam gravis sit ejus obligatio? Resp. Obligat ad abstinendum ab omni voluptate carnali, actuque venereo, tam interno, quam externo, etiam alias licito, seu conjugali. Ita Sylv. *V. religio* 6. *q.* 8. Suar. *to.* 3. *de relig. l.* 3. *c.* 3. Sanch. *l.* 5. *mor. c.* 6. *n.* 9. Les. *l.* 2. *de just. c.* 41. *n.* 77. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 1. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 1. *n.* 1. Donat. *prax. regul. to.* 4. *tr.* 16. *q.* 5. *n.* 1. Van-Esp. *p.* 1. *jur. eccl. tit.* 30. *cap.* 1. *n.* 9. Vvies. *hic n.* 42. Gravitas peccati adversus votum hoc ex communi doctrina desumitur ex gravitate peccati, quod committeretur contra virtutem continentiae a soluto: hinc pro regula DD. *cit.* ponunt, quod obligatio voti castitatis in religioso talis sit, qualis est virtutis continentiae in solutis. Proinde, in quibus transgressio continentiae apud hominem saecularem est mortalis, etiam transgressio voti apud religiosum mortalis est; et in quibus apud priorem est venialis, etiam apud hunc venialis erit. Ratio est, quia votum hoc non immutat obligationem juris naturalis omnibus com-

munem, sed solummodo addit novam circumstantiam sacrilegii, ut duplex committatur culpa, una repugnans temperantiae, altera religioni. Sed hinc

42

Quaeritur 2. an ergo contra castitatem dentur culpae solum veniales? *Certum est* apud omnes, culpam venialem committi adversus castitatem posse ex defectu plenae advertentiae, et deliberationis. Idem aliquae admiserunt ex parvitate materiae. *Sed dicendum*, ob parvitatem materiae tantum nullum actum venereum venialem esse, si sit deliberate commissus, vel quaesitus. Ita Rebel. *de oblig. just. l.* 3. *q.* 10. *s.* 3. Sanc. *l.* 5. *mor. c.* 6. *n.* 12. Pont. *l.* 10. *de matr. c.* 16. §. 2. *n.* 8. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 2. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 1. *n.* 2. Vvies. *hic n.* 45. et alii ab his *cit.* sententiam huic oppositam sub praecepto obedientiae, gravi censura, aliisque poenis doceri, et in usum deduci, seu practicari hominibus societatis Jesu prohibuit Claudius Aquaviva ejusdem societatis praepositus generalis quintus 14. *April.* 1612. Et merito; quia generaliter prohibitum, et mortaliter peccaminosum est omne illud, ex quo si graviter prohibitum non esset, sequeretur maximum peccandi illicitum, et generis humani praejudicium, hoc sequeretur, si non omnis etiam minima voluptas venerea deliberate quaesita, vel admissa graviter prohibita, et peccaminosa foret; quia propter maximam proclivitatem naturae, et difficultatem moderationis in hac materia observandae pronissimus esset lapsus a minima delectatione in majorem, et manifeste mortalem.

43

Quaeritur 3. an peccatum contra votum castitatis solemne, aut simplex emissum in religione a peccato contra votum castitatis emissum in saeculo specie, et ita differat, ut circumstantia haec necessario sit explicanda in confessione? Variat DD. apud Sanch. *l.* 7. *de matrim. D.* 27. *a n.* 23. nam alii asserunt exprimendam: sed in ratione danda plurimum differunt, dum quidam eorum hoc refundunt in differentiam specificam, qua differre autumant peccatum commissum contra votum castitatis solemne a peccato commisso contra votum castitatis simplex emissum in saeculo; alii contra licet fateantur haec duo peccata specie non differre, dicunt tamen votum solemne addere circumstantiam aggravantem, quam judicant explicandam in confessione.

44

Sed verius censeo cum eodem Sanc. *l. cit. n.* 27. Pal. *tr.* 16. *D.* 3. *p.* 3. *n.* 3. et aliis apud istos, hanc circumstantiam de necessitate non esse exprimendam. *Ratio est*, quia tota differentia voti ca-

stitatis emissi in religione, et emissi in saeculo in hoc consistit, quod illud matrimonium contrahendum dirimat, non vero istud: quae differentia, cum extrinseca omnino, ei accidentalis obligationi castitatis sit, violationem castitatis aggravare, aut speciem ejus mutare nequit. Quare sufficiet, si is, qui se accusat de actu contra castitatem commisso, addat se voto castitatis ligatum esse. Estque hoc verum, sive religiosus sit, sive sacerdos, sive religiosus, et sacerdos simul; nam qui post vota religiosa suscipit ss. ordines, aut vicissim, solum repetit votum semel emissum, repetitio autem ejusmodi voti etiam millies facta obligationem non auget.

45

Quaeritur 4. an ad statum religiosum sufficiat castitas conjugalis? *Rationem dubitandi* faciunt nonnulli ordines militares; qui, licet tantum observent castitatem conjugalem, in variis tamen constitutionibus apostolicis religiosi ordines, et eorum personae ecclesiasticae, et religiosae dicuntur.

Sed tenenda est negativa sententia, quam etiam defendunt s. Thom. 2. 2. *q.* 186. *art.* 3. 4. *et* 5. Sot. *l.* 7. *de just. q.* 5. *art.* 3. Suar. *to.* 4. *de relig. tr.* 9. *l.* 1. *c.* 4. *n.* 26. Less. *l.* 2. *de just. c.* 41. *n.* 7. Sanc. *l.* 4. *mor. c.* 16. *n.* 11. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 1. *n.* 5. Dian. *p.* 8. *tr.* 1. *resol.* 78. §. *legimus quoque*, Vvies. *hic n.* 47. et colligitur ex *c. cum ad monasterium* 6. *h. t.* ubi in fine *custodia castitatis omnino annexa* dicitur *regulae monachali.*

46

Ad rationem dubitandi dico ordines equitum conjugatorum non esse proprie religiosos ordines; quia consiliorum evangelicorum observantiam integram, et perfectam non vovent neque observant; dicuntur tamen religiosi in quibusdam bullis pontificiis, secundum quid videlicet quia profitentur regulam religionum approbatarum, et religionis vota substantialia ex parte observant. Et hinc etiam personis ecclesiasticis accensentur, et privilegiis canonis, et fori, aliisque religiosorum gratiis, ac favoribus gaudent.

47

Quaeritur 5. an pontifex in voto castitatis solemni, sive cum religioso professo ad matrimonium dispensare possit? Negant Sylv. *V. votum* 4. *q.* 5. Tabiena *V. dispensatio q.* 7. Armil. *V. dispensare n.* 12 Sot. *l.* 7. *de just. q.* 4. *art.* 2. et alii plures apud Sanc. *l.* 8. *de matr. D.* 8. *n.* 6. *in fin.* Fundantur 1. *c. cum ad monasterium* 6. *h. tit. ubi, ut n.* 45. insinuavi, *custodia castitatis* dicitur *adeo esse annexa regulae monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere.* 2. Quia repugnat rem semel consecratam Deo ad profanos usus revocari, ej usque statum mutari; *reg. semel* 51. *in* 6.

atqui ita consecratur religiosus per vota solemnia: ergo etc. 3. Repugnat ex sacerdote fieri non sacerdotem, ex episcopo non episcopum, ex baptizato non baptizatum: ergo etiam ex religioso non religiosum: 4. Papa non potest dispensare in matrimonio carnali consummato. ergo nec in matrimonio spirituali, quod contrahitur per professionem, consummatur per exercitium actuum propriorum professis; nam vincula spiritualia sunt fortiora carnalibus; *c. inter corporalia* 2. *de transl. episc.* 5. Nulla causa justa dispensandi in hoc voto potest occurrere; causa enim dispensandi in voto debet excedere bonitatem materiae Deo promissae; at vero *eccl.* 26. dicitur, *quod omnis ponderatio non sit digna animae continentis.*

48

Sed dicendum, papam dispensare posse. Ita receptissima TT. et canonistarum, quos maximo numero congerit, et allegat Sanch. *l.* 8. *de matr. D.* 8. *n.* 7. *in fin. Ratio est*, 1. quia ex sententia doctoris Angelici, et ceterorum omnium papa dispensare potest in voto castitatis simplici: ergo etiam in solemni, nam solemnitas voti, et inhabilitas ad matrimonium contrahendum, ut *tit. praec. n.* 8. dictum est, solum provenit ex lege ecclesiastica, qua superior papa est. 2. sedi apostolicae adstruenda est omnis potestas ad reclam ecclesiae gubernationem necessaria, et expediens: talis est potestas dispensandi etiam in voto solemni; quia hujusmodi dispensatione saepe magna bona procurari, et mala impediri possunt. 3. Pontifex in voto solemni jam saepius dispensavit; sic enim dispensavit Benedictus IX. cum Casimiro II. Poloniae rege, ante cluniacensium ordinem professo, et diacono, Coelestinus III. cum Constantia Rogerii Siciliae regis filia, et uxore Henrici VI. imp. antea moniali, Innocentius III. cum Ramiro II. Aragonum rege, ante monacho, imo abbate, et episcopo, Alexander III. cum Nicolao Justiniano sacerdote monacho in monasterio s. Nicolai ordinis s. Benedicti, Gregorius XIII. cum fratre cardinalis Joyosae Gallo sacerdote professo, et provinciali PP. capucinorum, et iis licentia data ad contrahendum conjugium, ut aliis *cit.* refert Fagn. *in c. cum ad monasterium* 6. *h. tit. n.* 11. idem judicium est de voto paupertatis, et obedientiae, ut notat P. Vvies. *hic n.* 52.

49

Neque obstant argumenta oppositae sententiae. *Ad* 1. ex inseparabilitate illa solum infertur, quod pontifex dispensatione sua non possit facere, ut ita dispensatus maneat religius; hoc enim implicat, cum vota ista ad substantiam status religiosi spectent; non tamen sequitur, quod dispensando non possit ipsum a statu religioso absolvere, et restituere in statum laicalem, ut uxorem ducere, pro-

prium habere, et arbitratu suo vivere deinceps possit. *Ad* 2. retorsio fit in calice, et aliis vasis, ac paramentis consecratis, vel benedictis; nam quamvis ista, quamdiu manet eorum consecratio, vel benedictio, non possint applicari profanis usibus, possunt tamen, si consecratio, vel benedictio illorum cesset. *Ad* 3. negatur paritas; nam in monachum tonso non imprimitur character indelebilis; imprimitur autem sacerdoti per ordinationem, episcopo per consecrationem, baptizato per baptismum. *Ad* 4. iterum negatur paritas; quia indissolubilitatis absolutae in matrimonio consummato causa est significatio unionis Christi cum ecclesia, quam significationem non habet matrimonium spirituale, quod contrahitur per professionem. *Ad* 5. constabit ex mox dicendis; nam

50

Quaeritur 6. qualis requiratur causa, ut pontifex dispensare in voto solemni castitatis possit? Richard. *in* 4. *distinct.* 38. *artic.* 9. *q.* 1. voluit sufficere utilitatem privatam, sive speciale aliquod commodum professi, quod v. g. votum continentiae ob nimiam fragilitatem difficilime, et non nisi cum frequenti lapsu servare possit. Cui favet doctrina Cajetani, qui *in opusc. tom.* 1. *tr.* 27. *de dispens. matr. in occid. eccl. q. un. vers. quoad tertium*, *et tom.* 3. *tr. ult. in resp. ad artic.* 12. idem dicit de voto solemni clericorum.

Sed dicendum, ut licite votum istud dispensando pontifex relaxare possit, requiri causam publicam, et valde urgentem v. g. regiae, aut principalis stirpis propagandae pacis, vel religionis in regno, vel provincia aliqua conservandae, aut promovendae. Ita Medin. *de sacror. homin. contin. cap.* 37. *fin.* Valent. 2. 2. *D.* 6. *q.* 6. *p.* 7. *vers. respondeo hoc*, Sanch. *l.* 8. *de matr. D.* 8. *n.* 8. Vviest. *hic.* 56. et ceteri passim omnes. Ostenditur 1. quia nullum habetur exemplum, quod unquam fuerit concessa dispensatio in hoc voto ad conjugium ineundum ex utilitate mere privata. 2. Quia talis dispensatio fieri nequit absque aliquo clericalis, aut religiosi status detrimento: atqui dissonum rationi est spectari bonum privati, postposito totius status religiosi detrimento. 3. Ita frequentissimae dispensationes hujusmodi indulgendae forent: cum frequentissime ipsius professi bonum privatum occurrat, ob quod concedendae illi dispensationis causa justa existeret. 4. Sic fraudibus aperiretur via; quia posset hujusmodi causam privatam habens studiose ingredi religionem, ut hujus expensis aleretur in studiis, vel suscipere clericatum, ut opes ex redditibus ecclesiasticis corrogaret; obtento autem hoc fine, petere dispensationem, et redire ad saeculum.

51

Quaeritur 7. an dispensatio pontificia, in voto solemni professi absque causa justa concessa, sit valida, ac proinde matrimonium, vi talis dispensationis a dispensato contractum, sit validum? Resp. matrimonium quidem hoc casu initum a professo esse validum, ipsum tamen dispensatum, si sciat defectum istum, debitum conjugale non posse petere, licet illud teneatur reddere. Ita Suar. *l.* 6. *de legib. c.* 19. *n.* 6. Sanch. *l.* 8. *de matr. D.* 8. *n.* 10. Vviest. *hic n.* 54.

Dixi 1. *matrimonium tale esse validum*; quia votum solemne vim matrimonii dirimendi tantum habet ex constitutione ecclesiae, quae cum a papae voluntate pendeat, ideo iste etiam sine causa in illa dispensat valide.

Dixi 2. *non posse talem petere debitum vi ejusmodi dispensationis*; quia professio religiosa duo habet: unum illorum est ipsum votum, alterum solemnitas. Primum obligationem, et vim impediendi matrimonium a jure naturali habet, in quo quia pontifex sine causa justa dispensare non potest, hinc sequitur hac cessante in ita dispensato manere obligationem voti: unde sicut is, qui cum ligatus sit voto simplici castitatis emisso in saeculo, valide quidem matrimonium contrahit, sed debitum tamen absque dispensatione non potest reddere, ita etiam religiosus sic dispensatus.

52

Quaeritur 8. an pontifex ita dispensare cum religioso professo ad matrimonium possit, ut istud ad tempus duret, e. g. donec susceperit prolem, et hac suscepta teneatur ad religionem regredi? Affirmat Praeposit. *in c. sicut ex litteris n.* 11. *de sponsal.* cum aliis apud Sanch. *l.* 8. *de matrim. D.* 8. *n.* 9. et inclinare in hanc sententiam videtur Joan. Andr. *reg. actus legitimi de R. J. in* 6. ubi refert se quaestionem disputasse, atque remittit ad pontificem dissolvendam, subdens, si dispensaret, multos censere validam fore dispensationem.

Sed respondendum est negative. Ita Abb. *in c. ex publico* 7. *de convers. conjugat. n.* 11. Tabien. *V. dispensatio q.* 6. Sanch. *n.* 9. *cit.* Ratio est, quia ita dispensatus, dum contraheret matrimonium, deberet illud contrahere ea conditione, ut teneatur uxor, suscepta prole, consentire in mariti reditum ad religionem: non potest autem sub ea conditione contrahere: quia est contraria substantiae matrimonii, utpote quod ex natura sua individuam, adeoque perpetuam vitae societatem inducit.

Dixi, *ut teneatur consentire*: nam ea conditione, ut dispensatus teneatur regredi ad religionem, si habita prole uxor libere consentiat, aut si causam divortii perpetuam per fornicationem dede-

rit, dispensare pontifex cum eo, qui voto solemni ligatus est potest; quia conditio haec nihil continet aut substantiae matrimonii, aut juri conjugis quaesito contrarium.

53

Quaeritur 9. an professus, cum quo dispensatum est ad nuptias, teneatur ad officium divinum recitandum? Conveniunt DD. ita dispensatum teneri ad officium divinum, si habitum nondum mutavit, contra ab obligatione absolvi, si mutato habitu reipsa ad statum matrimonialem transiit.

Difficultas est, quid dicendum, quando habitum quidem mutavit, nondum tamen ad vota saecularia transiit? Rodriq. *tom.* 1. *summ. edit.* 2. *c.* 141. *n.* 14. asserit eum teneri ad horas, ex ratione, quod antequam ad nuptias transeat, nondum statum incompatibilem assumpserit, per quem status religiosus destruatur; cons. adhuc religiosus maneat cujus signum est, quia si, mutato proposito, nollet uti dispensatione, maneret utique religiosus absque novo alio actu, nec permitteretur ei in saeculo diu persistere, conjugium differendo.

54

Sed melius Sanch. *l.* 8 *de matrim. D.* 8. *n.* 11. respondet, ita dispensatum ab eo tempore, quo habitu religioso deposito, saecularem induit, ut dispensatione utens matrimonim ineat, eum liberari ab obligatione recitandi officium divinum, et ceteris religiosae vitae oneribus. Ratio est quia cum jam sit juste extra monasterium, et vitam monasticam, sicut ab hac, ita etiam ab ejus obligationibus per consequens liberatur, cum ad istas non obligetur, nisi ratione vitae monasticae. *Conf.* a pari cum ejecto, quem his obligationibus liberari fatentur DD.

Ad argumentum sententiae contrariae non est verum, quod dispensatus per eam dispensationem non desinat esse religiosus; quia in sic. dispensato extinguitur essentia status religiosi, quamprimum uti dispensatus ad saeculum transeundo coepit. Si propositum dispensatus mutet, et matrimonium non velit contrahere, ad religionem redire cogitur, non quod a votis non fuerit liberatus, sed quia cessat omnino dispensationis causa, et ipsa dispensatio tacitam habet conditionem, ut duret, quamdiu causa duraverit.

§. III.

De voto obedientiae religiosae.

SUMMARIUM

55

Quaeritur 1. quae sit essentia, et obligatio voti obedientiae in statu religioso? Resp. Per hoc promittens obedientiam, seque religioni tradens renuntiat voluntati propriae, ita, ut jam proprium velle, aut nolle non habeat, sed gubernationi sui praelati superioris se tradat ad obtemperandum in omnibus, quae honesta, justa, et regulae conformia sunt; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 1. Donat. *tom.* 4. *prax. tr.* 17. *q.* 4. *n.* 1. Vviest. *hic n.* 57. Adeoque votum hoc duo in sese continet; unum est, quod sit promissio Deo facta, quae ex parte inducit obligationem religionis; et alterum, quod simul sit promissio humana, qua vovens se gerendum, et gubernandum religioni

tradens, promittit se executurum superioris praecepta , cons. inducitur obligatio justitiae , et fidelitatis promissioni humanae propria.

56

Ex quo sequitur in violatione obedientiae religiosae plures contineri malitias, et peccata ; nam peccans contra superioris sui praeceptum primo peccat contra religionem ob transgressionem voti ; deinde contra justitiam ob jus religioni per traditionem quaesitum ; denique contra veracitatem, et fidelitatem debitam ob promissionem in ipsa traditione inclusam. Neque est inconveniens, unicum actum duplicem, vel triplicem malitiam continere, si plura jura violet , ut patet in famulo, vel servo obligato ex justitia ad exequenda mandata Domini sui , qui si votum eliciat ea mandata exequendi, dupliciter, vel tripliciter peccabit transgrediens tale mandatum, nempe contra religionem, justitiam, et fidelitatem; Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 10. *c.* 6. *n.* 3. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 1. *n.* 3.

57

Imo aliquando religiosus , violans votum obedientiae , etiam peccat contra virtutem, circa quam actus imperatus versatur. *Aliquando* , inquam ; non enim semper , sed tunc solum contra eam peccare censendus est, quando superior et praecipit utens jurisdictione ecclesiastica a pontifice concessa : quod non est praesumendum, nisi id clare exprimat. Censebitur autem jurisdictione hac uti. 1. Quando imperat statuendo legem ; quia nullus legem ferre potest , nisi jurisdictionem habeat : 2. quando imperat sub poena excommunicationis, vel alterius censurae ecclesiasticae. Et hinc si alterutro modo imperet, praeceptum violans ultra malitiam sacrilegii , et injustitiae etiam peccat adversus illam virtutem, cujus rectitudinem per actum imperatum superior procurare intendebat ; Pal. *n.* 3. *cit.*

58

Quaeritur 2. cui religiosus vi obedientiae ita promissae teneatur obedire ? *Certum est* 1. quemlibet teneri obedire praelato , seu superiori suae religionis tam mediato, quam immediato , cum subordinatione tamen, et ita, ut provincialis potius , quam localis superioris mandata, si contraria sint, observari debeant; *can. quae contra* 2. *in fin. dist.* 1. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 10. *c.* 11. *n.* 6. *et seq.* Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 2. *n.* 1. et ratio est , quia superior immediatus, tanquam inferior , nihil potest praecipere , quod mediati superioris mandatis adversum sit.

Certum est 2. omnes utriusque sexus religiosos ex voto obedientiae teneri obedire summo pontifici , si hic praecipiat ea , quae regulae conformia sunt ; neque enim ab hoc religiones aliter approbantur , quam ut esset supremus earum praelatus ; Navarr. *man.*

c. 12. *n.* 76. Suar. *c.* 11. *cit. n.* 13. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 3. *vers. tertio*; Pal. *p.* 2. *cit. n.* 4. Vviest. *hic n.* 61.

Certum est 3. quod moniales non exemptae, quae ordini non subsunt, sed obedientiam vovent episcopo, teneantur huic obedire, eique magis, quam abbatissae, priorissae etc. si ille praecipiat conformia regulae; quia hic non minus est proprius illarum praelatus, quam exemptarum Abbas, vel alius superior regularis; Sanchez *l.* 6. *mor. c.* 1. *n.* 11. Laym. *n.* 3. *vers. tertio*, Pal. *p.* 2. *citat. n.* 5. Vviest. *num.* 62.

59

Dubium est, an vi voti obedientiae obedire abbatissis, priorissis, et similibus superiorissis teneantur moniales ipsis subjectae? *Ratio dubitandi* est, quia spiritualem jurisdictionem non habent, imo, nec capaces de jure communi illius sunt, ac propterea ex communi sententia praecipere monialibus suis non possunt in virtute Spiritus S. aut sanctae obedientiae: atqui praecipere, et obedire sunt correlativa: ergo nec vi voti obedientiae tenebuntur moniales ipsis subjectae iisdem obedire.

Sed tenenda est affirmativa sententia, quam etiam defendunt Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 1. *n.* 17. Suar. *c.* 11. *citt. n.* 20. Tambur. *de jur. abbatiss. D.* 12. *q.* 5. *n.* 3. Donat. *tom.* 4. *prax. regul. tr.* 17. *q.* 32. Vviest. *hic n.* 67. *Ratio est*, quia moniales vi voti obedientiae tenentur parere illis superioribus, quibus se per tale votum subjiciunt: subjiciunt autem se non solum papae, episcopo, aut praelatis ordinum etc. sed etiam abbatissae, vel priorissae: ergo etc.

Ad rationem dubitandi, et si abbatissae etc. non habeant jurisdictionem spiritualem, habent tamen in moniales sibi subjectas potestatem dominativam, et domesticam, sibi acquisitam per traditionem sui, a monialibus in professione solemni factam cum promissione obediendi: neque necessarium est, ut praecipere aliquid possint in virtute sanctae obedientiae; nam potestas haec ex jurisdictione spirituali oritur.

60

Quaeritur 3. an, et quomodo religiosi, et moniales, quae ordini subsunt, vi voti obedire teneantur episcopo? *Certum est*, regulares exemptos utriusque sexus vi voti non teneri obedire episcopo; quia istorum superior quoad observantiam regularem non est; Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 1. *n.* 13. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 2. *n.* 5. Vviest. *hic n.* 63.

Dubium procedit quoad non exemptos; Petr. de Ledesm. *tom.* 2. *summ. tr.* 10. *c.* 7. *n.* 2. Pal. *p.* 2. *cit. n.* 6. Donat. *tom.* 4. *prax. regul. tr.* 17. *q.* 30. *n.* 4. cum aliis putant teneri ipsos obe-

dire episcopo ex vi voti. *Fundatur* 1. quia ex generali axiomate episcopus in sua dioecesi erga sibi subjectos potest, quod papa potest respectu totius orbis christiani, nisi ejus potestas apostolica reservatione restricta sit, atqui papae ex vi voti obedientiae obedire regulares debent, si ea praecipiat, quae regulae sunt conformia juxta dicta *n.* 58. ergo etiam regulares non exempti episcopo similia praecipienti. 2. Praelati regularium non exemptorum jurisdictionem suam accipiunt immediate non a papa, sed ab episcopo: ergo istorum subditi religiosi huic potius, tanquam immediato praelati sui praelato, et principaliori, quam isti obedire tenentur: 3. si religiosi isti in pertinentibus ad regularem observantiam non essent obligati obedire episcopo, sed tantum praelato suo regulari, absolute exempti essent ab episcopi jurisdictione: quod est contra suppositum.

61

Sed verius hujusmodi regulares non exempti, si episcopo, tanquam proprio suo praelato, non specialiter obedientiam voveant, ad ipsi obediendum ex vi voti obedientiae non tenentur. Ita Innoc. *in c. quanto* 7. *de offic. ordin.* Abb. *ibid. n.* 5. Sylv. *V. obedientia q.* 8. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 1. *n.* 12. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 3. *vers. tertio*, Pirh. *de offic. ordin. n.* 58. Vviest. *hic num.* 64. allegantes S. Thom. 2. *dist.* 44. *fin. in exposit. lit. ad* 3. *Ratio est*, quia hujusmodi regulares obedientiam promittunt non episcopo, sed abbati, et hujus, non illius regimini se submittunt. *Conf.* si episcopo potius, quam abbati suo obedire deberent vi voti, episcopus ipsos, etiam non consulto abbate ipsorum, ordinare posset: non potest autem episcopus ordinare ipsos, nisi de abbatis sui voluntate; *can. nullus* 1. *et can. fin. dist.* 58.

62

Argumenta contraria non sunt efficacia. *Ad* 1. in primis regula illa multas alias restrictiones patitur: respectu regularium autem aperte non procedit, ut patet in istorum votis, quae omnia pontifex irritare potest, non autem episcopus. *Ad* 2. argumentum illud solum probat, quod regulares non exempti subjiciantur episcopo tanquam clerici, et personae ecclesiasticae, et ex vi jurisdictionis quoad disciplinam ecclesiasticam, non vero quoad observantiam regularem, et ex vi voti obedientiae. *Ad* 3. per hoc, quod ex vi voti non teneantur obedire episcopo, non fiunt exempti; nam adhuc jurisdictioni illius subsunt, quam etiam in eos exercet tum quoad alios actus proprios jurisdictionis, tum etiam quoad correctionem, et disciplinam regularem, si in hac praelatus regularis sit negligens.

63

Quaeritur 4. quaenam religiosis subditis praecipi a praelatis eorum possint? Videtur posse praecipi generaliter quamlibet rem honestam, praesertim in iis religionibus, quarum regulis praescribitur, ut obediant superiori in omnibus, in quibus manifestum peccatum non cernitur, ut fit in societate Jesu *const. p.* 3. *c.* 1. *n.* 23. *et p.* 6. *n.* 1. et probare hoc etiam videtur ratio; quia obedientiam promittendo propriam voluntatem abdicarunt, et submiserunt praelato, ut jam velle, ac nolle proprium non habeant.

Sed hoc non obstante, dicendum, non posse religiosis subditis a praelato suo praecipi, quae extra regulam sunt, et in ea nec expresse, nec tacite, seu implicite continentur. Ita s. Thom. 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. *ad* 3. Navarr. *man. c.* 23. *n.* 39. *et comment.* 4. *de regular. n.* 22. Valent. 2. 2. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 2. *fin. et D.* 10. *q.* 4. *p.* 3. *circa fin.* Vasq. 1. 2. *D.* 154. *c.* 4. *n.* 21. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 2. *n.* 15. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 10. *c.* 8. *n.* 6. Less. *l.* 2. *de just. c.* 41. *n.* 74. *vers. quinto*, Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 2. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 4. *n.* 2. Engl *hic n.* 8. et communiter DD. ceteri. *Ratio est*, quia subjectio regularium erga suos praelatos, cum voluntaria sit, eorum voluntatem, ac promissionem, qua religioni se tradiderunt, non excedit: ipsi autem se tradendo tantum promiserunt obedientiam secundum regulam instituti, quo sunt amplexi: ergo quae contra, vel praeter regulam instituti sunt, praecipi a praelatis nequeunt, et cons. nec subditi in iis tenentur obedire.

64

Proceditque hoc non tantum de superiore regulari, sed etiam de summo pontifice; nam neque iste ex vi voti obedientiae obligare subditum regularem potest ad ea, quae sunt supra, contra, vel infra regulam, nisi ex causa, quae tamen sit secundum regulam, ut cum aliis advertit Less. *n.* 74. *cit. vers. hinc sequitur.* Ratio est, quia ex vi voti pontifex amplius non potest obligare subditum regularem, quam iste eo voto se intenderit obligare: atqui iste ex vi voti non magis intendit se obligare pontifici, quam superiori suo regulari: ergo etc. Addidi *ex vi voti obedientiae*; nam ut pastor universalis ecclesiae, cui dominus potestatem omnem necessariam ad bonam ecclesiae administrationem in oves contulit, v. g. capessere episcopatum, vel aliam dignitatem extra religionem, plura praecipere potest, quam superior regularis, quod tamen praecipere praelatus regularis nequit.

65

Dixi autem, *quae in regula nec expresse nec tacite*, *seu implicite continentur*; sufficit enim, quod contineantur tacite, quod

expressi, et taciti sit eadem vis; *reg. expressa* 156. *ff. de R. J.* Porro tacite, seu implicite comprehensa in regula censentur omnia, quae moraliter necessaria sunt ad conservationem instituti, et ipsius regulae expressae observationem; s. Thom. *in* 2. *dist.* 44. *q.* 2. *ad* 3. Sylv. *V. religio* 6. *q.* 6. Vasq. *c.* 4. *cit. n.* 20. Sanch. *n.* 9. Suar. *n.* 7. *et seq.* Pal. *n.* 4. Vviest. *hic. n.* 71. In specie respectu omnium religiosum implicite in regula continentur mutua officia, et obsequia fraternae charitatis, munera, seu functiones, et officia ordinis, correctiones, et poenae ob defectus, culpasque commissas, mortificationes, poenitentiae, et alia pia opera, atque exercitia multum conducentia ad hujusmodi transgressiones in futurum vitandas, ad publicas calamitates, et alia mala evitanda etc. In societate Jesu implicite, imo explicite *constit. p.* 9. *c.* 3. §. 9. continentur missiones ad Indos, Saracenos, et quaslibet mundi plagas pro conversione infidelium, haereticorum, et schismaticorum ad gremium ecclesiae reductione, aliique labores, ac functiones obeundae pro animarum salute.

66

Ad rationem dubitandi n. 63. allatam dico, illam obedientiam, quae praestatur superiori etiam in iis, quae sunt praeter regulam, esse perfectissimam; nam doctor angelicus *in* 2. *dist.* 44. *q.* 2. *art.* 4. triplicem obedientiam distinguit, quarum unam appellat *indiscretam*, quae est de rebus illicitis, alteram *imperfectam*, id est, minus perfectam, quae terminis regulae continetur, tertiam *perfectam*, quae nullis arctatur terminis, sed extendit sese ad obediendum in omnibus, quae cum statu assumpto non repugnant; prima obedientia vitiosa est, secunda debita, tertia supererogatoria, quam idcirco societas Jesu, et alii religiosi ordines suadent, non praecipiunt. Videantur *l. cit.* Less. *n.* 74. Laym. *n.* 2. Pal. *n. et seq.* Vviest. *n.* 70. *hic.*

67

Quaeritur 5. an regulares subditi teneantur obedire praelato regulari praecipienti actus mere internos, e. g. orationem mentalem? Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 13. *q.* 4. Mirand. *tom.* 1. *man. praelat. q.* 26. *art.* 3. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 1. *n.* 6. defendunt negativam. Sed probabilius affirmatur cum Suar. *de leg. l.* 4. *cap.* 12. *fin.* Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 4. et aliis, ex ratione; quia homo vovere potest, quidquid sanctum, Deoque gratum existit. Atqui obedire praelato praecipienti actus internos virtutum, v. g. orationem mentalem, est opus Deo gratum, et magnae perfectionis: ergo ad talem obedientiam obstringere homo se voto potest. Neque est improbabile, quod religiosi, saltem aliquarum religionum, in quibus stricta obe-

dientia viget, ad talem obediendi severitatem se obligare intendant, cum velint esse ut holocaustum quo se totos, ac praecipue voluntatem suam in manibus, ac potestate praelati Deo offerant.

68

Conf. nam praelati regularium possunt ipsis etiam contradicentibus omnia eorum vota, etiam mere interna, simpliciter irritare, ut dictum est *tit. praec n.* 16. ergo signum est, quod praelati ordinum habeant potestatem gubernativam in actus etiam mere internos regularium, quippe qui per obedientiae votum juri voluntatis suae renuntiarunt, ut jam velle, et nolle non habeant. *Conf.* 2. in multis religionibus praecipitur subditis, ut ad certam, et particularem intentionem orent, vel sacrificent, cum tamen talis intentio operi omnino accidentaria, et mere interna censeri debeat.

Monet tamen Suar. *l.* 4. *de legib. c.* 12. *in fin.* non esse consultum, et fortasse in nulla religione consuetum, ut actus interni, qui exterius nullo modo produntur, praecipiantur sub obligatione peccati, quamvis absolute loquendo praecipi possint.

69

Quaeritur 6. an, et qualiter regulares praecepto superioris obligari possint inservire peste, vel alio morbo contagioso infectis? Resp. distinguendo cum Rodriq. *to.* 3. *regul.* 31. *art.* 3. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 2. *n.* 56. *et seq.* Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 4. *n.* 7. Vel enim regulari subdito demandatur cura religiosorum domesticorum, vel saecularium externorum, tali morbo laborantium.

Si primum, obedire praelato hoc jubenti subditus religiosus debet; quia, ut *n.* 65. dictum est, ex vi voti religiosus subditus obedire tenetur praelato praecipienti ea, quae ad conservationem, et bonum regimen religionis pertinent: ad hoc autem maxime pertinet religiosos sibi mutua praestare obsequia, et invicem succurrere in necessariis: ergo etc. *Neque obstat*, quod inde maximum mortis periculum religioso inservienti immineat; quia tali casu periculum hoc necessitatem obediendi non tollit, sicut non tolli necessitatem eundi ad bellum, et navigationem periculosam, quando id jubet princeps ob bonum temporale reipublicae. Monent tamen *loc. cit.* DD. *supra* allegati, considerandam in hac parte conditionem infirmorum, et inservientium, nam si quis religiosus tam tenui corporis valetudine uteretur, ut cum multo majori contagionis periculo, quam alii, id munus obiret, vel si vir esset talis, cujus vita valde utilis est bono religionis communi, et alii inveniri possent per quos absque tanto proprio, et boni communis discrimine ei malo posset consuli, existimant, hujusmodi viris curam infirmorum praesertim si hi praedictis dotibus careant, non posse praecipi.

70

Si secundum, DD. praedicti iterum distinguunt inter eos, qui profitentur vitam monachalem, seu spectantem ex instituto propriam tantum salutem, et inter eos, quorum institutum est spirituali proximorum saluti incumbere. *Priores* ex vi voti non tenentur obedire praelato jubenti, ut externis peste infectis sacramenta ministrent; quia licet opus istud sit eximiae perfectionis, ab instituto tamen istorum alienum est. *Posteriores* casu, quo parochi, et alii clerici etiam mercede ab episcopo conducti non sufficiunt, praecepto superioris, et ex vi voti obligari possunt, teneturque praelatus id ipsis praecipere; quia hoc non est supra, sed secundum illorum regulam, cum eorum munus sit esse episcoporum, et parochorum coadjutores in salute proximorum adjuvanda, et ob id eleemosynis fidelium sustententur. Addidi, *casu, quo parochi etc. non sufficiunt*, solum enim tenentur in defectum parochorum; quia id munus per se primo incumbit parochis, quorum munus est parochianis ministrare sacramenta. *Excipit* Pal. *n.* 7. *cit.* si aliquando bono nomini religionis notabiliter expediret religiosum peste infectis inservire; nam tali casu posset, et deberet praelatus sibi subditum obligare ad id munus obeundum, et religiosus cujuscunque ordinis teneretur obedire, eo, quod tam praelatus, quam subditus obligentur bono communi religionis consulere.

71

Quaeritur 7. an ex voto obedientiae, et sub quo reatu mortalis, an venialis culpae religiosus teneatur servare omnia contenta in regulis, et constitutionibus religionis? Resp. id desumendum ex verbis constitutionis, intentione legislatoris, et consuetudine religionis: possunt enim in aliqua religione dari constitutiones, et regulae, obligantes sub peccato mortali, aliae sub veniali, aliae ad nullam culpam. Si regula obliget sub mortali, ex communi sententia transgressio illius mortalis est contra votum obedientiae; si sub veniali, venialis; si sub nullo peccato, ejus transgressio ob votum obedientiae nullum inducet peccatum: non excusabitur tamen eam transgrediens a poena transgredientibus imposita, quamvis haec poena proprie poena non sit, cum nullam supponat culpam moralem; Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 3. *n.* 1. *et tribus seq.*

72

Dubium est, an religiosus, qui consuetudinem habet transgrediendi regulas sub nulla culpa obligantes, vel obligantes ad veniale tantum, sit in statu peccati mortalis. Videtur respondendum affirmative; quia talis religiosus caret proposito servandi regulas illas: ergo deficit a via perfectionis, quam assumptione status religiosi

professus est. Item non vult se subjicere regulae; ergo illam contemnit: atqui contemptus regulae est mortalis, ut sentit s. Thom. 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. et ibi Cajetanus: ergo etc.

73

Sed dicendum, hujusmodi religiosum per se loquendo non peccare mortaliter, esto careret intentione servandi illas regulas, vel etiam haberet expressam intentionem illas non servandi. Ita Suarez *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *c.* 4. *a n.* 10. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 3. *n.* 6. Ratio est, quia non est propositum transgrediendi aliquam obligationem sub mortali, cum omnes regulae non excedant obligationem culpae venialis.

74

Dixi *per se loquendo*, per accidens saepe committet peccatum mortale, quod tunc continget, cum adverterit ex suo licentioso, et irregulari modo operandi grave detrimentum causari religioni, proximo, et sibi: religioni, quam hoc modo privat utilitate, quam ex ipso sperabat percipere, dum se pravis moribus inutilem reddit; proximo, dum ejus exemplo plures occasionem sumunt regulas passim violandi; sibi, dum se ob eam causam exponit gravi periculo, ne ob incorrigibilitatem e religione expellatur.

75

Neque contrarium probant argumenta allata. *Ad* 1. talis religiosus per hoc propositum, et pravam consuetudinem a via perfectionis incaepta non deficit in necessariis, sed in accidentalibus solum, et levem obligationem inducentibus, per quae perfectionem procurare non obligatur sub gravi, modo illam procuret observationem votorum, et praeceptorum religionis, quae ad substantiam hujus pertinent. *Ad* 2. ad contemptum formalem regulae, ut Pal. *n.* 6. *cit.* notat, requiritur, ut eam violes, tanquam inutilem, frivolam, et nullius considerationis, vel ut eam violes animo determinato ob illius transgressionem poenae te non subjiciendi, sed praelato resistendi, quod non facit formaliter, qui regulas hujusmodi violare consuevit, etiamsi animum habeat illas non servandi.

76

Quaeritur 8. an religiosi obligentur ad asperitates primaevae regulae, etiamsi ea cum tempore sit relaxata? *Ratio dubitandi* est; quia regulae observandae obligatio oritur ex voto, eique adjuncta, et per omnia respondente promissione: atqui voto obedientiae promittitur obedientia secundum regulam a sede apostolica approbatam; talis autem est primaeva, non ea, quae deinde per laxitatem corrupta est: ergo etc.

77

Dandum est huic argumento aliquid, et utendum distinctione, quam cum aliis dat Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 4. *n.* 9. vel enim asperitates istae ab ipso religionis exordio includuntur in ipsis votis, vel vel non. *Si hoc secundum*, ad earum observantiam religiosi non obligantur; quia non usu, vel contraria consuetudine sunt abrogatae.

Si primum, iterum distinguendum est, an vota quoad tenorem, et sensum mutata sint, an vero modernorum votorum sensus, et tenor sit idem, qui fuerat primo tempore. *Si prius*, asperitates, quae votis non amplius continentur, religiosi amplius observare non obligantur; quia illas non voverunt. *Si posterius*, omnino tenentur ad observantiam asperitatum contentarum votis, quia obligatio voti est naturalis, et divini juris, cui per consuetudinem contrariam derogari nequit.

Ex quo cadit ratio dubitandi allata in contrarium.

78

Quaeritur 9. an casu, quo regula ad primaevum rigorem reducta est, ad hujus rigoris observantiam obligentur etiam illi, qui religionem professi sunt ante reformationem? *Ratio dubitandi* utrinque gravissima est. *Pro negativa* militat; quia religiosi vi voti solummodo obligantur ad regulam, et observantiam, ad quam in professione se obligarunt: ista autem solum se obligarunt ad observantiam regulae mitigatae, et relaxatae a primaevo suo rigore: ergo etc. *Pro affirmativa*, stat; quia omni jure praelatis regularibus cum capitulo permissum est collapsam disciplinam erigere, et novis etiam ordinationibus conditis reparare: atqui correctio ista fieri cum effectu vix posset, si religiosi subditi salubriter ordinata acceptare, et iis parere non tenerentur: ergo etc.

79

Difficultas haec ope distinctionis resolvitur: Vel enim regulae rigor privilegio apostolico, aut ab ipso ordinis praelato cum capitulo ex justa causa est mitigatus, vel relaxatus dumtaxat est negligentia superiorum observantiam disciplinae regularis non promoventium, et conniventium transgressionibus, sicque inducta contraria consuetudine rigori illi est derogatum. *Si primum* contingat, et praesens regulae observantia nemini sit offendiculo, sed adhuc commodam viam ad perfectionem praestet secundum illam viventibus, dicendum, eos, qui ante professi sunt, non teneri ad observandum rigorem ejus primaevum, ad quem postea primum redacta est, prout recte probat argumentum primum in ratione dubitandi *n. praecedenti* allatum.

80

Si secundum fiat, probabilius reformationi postea factae accommodare se debent etiam illi, qui ante reformationem factam ediderunt professionem; Abb. *in c. super eo* 9. *de regular. n.* 5. Sylv. *V. religio* 6. *q.* 6. Azor *p.* 1. *l.* 13. *c.* 11. *q.* 17. *et* 19. Suar. *l.* 6. *mor. c.* 2. *n.* 35. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 10. *c.* 8. *n.* 19. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 13. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *n.* 11. Fagn. *in c. recolentes* 3. *h. tit. n.* 5. *et seq.* Zoes. *hic n.* 9. Pirh. *n.* 14. Scham. *n.* 6. Vviest. *n.* 75. *et* 76. et probavit sententiam istam teste Fagnano *s. congreg. card. Proceditque hoc*, non tantum, quando praesens laxitas aliis est offendiculo, et substantialia religionis convellit; nam tunc clarum est eam consuetudinem jus non inducere, sed corruptelam esse, ac proinde non observandam: sed probabilius etiam tunc, quando illa nemini est offendiculo, neque periculum inducit convellendi substantialia religionis, sed tantum asperitates aliquas, et observantias ad perfectionem multum conducentes sustulit; modo legitima authoritate, videlicet vel pontificia, vel praelati consensu majoris partis capituli facta sit reformatio. *Ratio est*, quia consuetudo ista, etsi legitima sit, pontifici, praelato, et capitulo non sustulit potestatem restituendi regulam rigori pristino, si viderint hoc ad conservationem ordinis valde utile, aut necessarium esse.

81

Neque excusare se possunt illi, qui ante professi sunt, quod non professi sunt regulam secundum illum rigorem; nam dum secundum regulam simpliciter profitendo se sponte tradiderunt, et obligarunt religioni perfectionis studio, simul promisisse praelato censentur, quod parati esse velint ad amplectenda omnia, quae ad bonum religionis statum conservandum, aut reparandum, et ad perfectionem a religionis fundatoribus propositam consequendam valde conducentia videbuntur; est autem saepe ad fines istos necessaria reformatio: ergo ad istam suscipiendam tenebuntur, et quidem vi voti; Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 11. *Excipi* tamen debet, si asperitates illae accidentariae essent valde graves, et rigor ille primaevus a praesenti observantia valde diversus, ita, ut vitam religiosam multo difficiliorem reddat; nam ad hujusmodi reformationem suscipiendam ante professi non obligantur, cum praesumi rationabiliter nequeat, quod ad illam voto intenderint se obligare.

82

Quaeritur 10. an regularis teneatur obedire praelato, quando hic ipsi praecipit indifferentia, ridicula, per naturam impossibilia, vel etiam juri naturae contraria? Resp. ad 1. de indifferentibus, quod ea percipienti obedire teneatur subditus religiosus, negat Mi-

rand. *tom.* 1. *man.* *q.* 26. *art.* 9. Sed melius distinguit Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 5. dum ait non obligari, si appareat, praelatum vane, et inutiliter, nulloque bono fine praecipere. Secus, si id non appareat; nam quae ex genere suo indifferentia sunt, et non mala si a superiore imperantur bono fine, e. g. intentione exercendi subditos in virtute obedientiae, per circumstantiam finis virtuosi cohonestantur, et bona fiunt, sicut, constat ex iis, quae docet Cassian. *de instit. renuntiat. l.* 4. *c.* 24. *et* 26. cons. cadunt sub votum religiosi, quo vovet se obediturum in omnibus, quae justa, et regulae, ac votis observandis conformia sunt.

83

Ad 2. cum praecipiuntur ridicula, ut cum olim praeceptum religioso fuit, ut aridum lignum affusa aqua per multos dies rigaret, et alii, ut plantas inversas in terram defigeret, etc. eadem distinctio est adhibenda.

Ad 3. talia praecipere veteribus sanctis abbatibus usitatatum erat, ut cum s. Maurus a s. Benedicto jussus est lacum ingredi, et fratrem in eo periclitantem extrahere, cum Mutius monachus jussus est ab abbate proprium filium in flumen projicere etc. hujusmodi ergo res abbates praecipiebant licite; quia non praecipiebant quasi vellent illa fieri; sed ut subditi conarentur ea facere, ut in obedientia simplici exercerentur, et prompta illorum obedientia posteris esset exemplo, et documento, ut bene advertit Sanc. *l.* 6. *mor.* *c.* 2. *n.* 4. Quod vera subditi hujusmodi imperia licite exequerentur, Spiritus sancti instinctu fecit, quo propositum ipsis fuit obedientiae meritum, absque eo, quod in re praecepta apprehenderent ullam malitiam.

§. IV.

Alia quaedam, quae jure communi constituta sunt circa regulares utriusque sexus.

SUMMARIUM

84 85 86 87 88 89 *Quænam jure communi statuta sint circa regulares in genere?*
90 *De conciliis, et capitulis illorum provincialibus?*
91 *Visitationibus?*
92 *Modo visitationis, et correctionis?*
93 *Præsertim monialium?*
94 *Quid circa istarum receptionem?*
95 *An recipi supra numerum possint, si dotem afferant?*
96 *Quotuplex sit velum, quod dari monialibus solet?*
97 *Quotuplex earum benedictio?*
98 *Quid jure communi statutum sit circa clausuram monialium, et egressum illarum ex monasteriis?*
99 *Constitutionibas his obligantur omnes, et solae moniales professæ.*
100 *Non novitiæ, et aliæ virgines devotæ non moniales.*
101 *Causæ justæ concedendi egressum est magnum incendium, lepra, epidemia.*
102 *Et aliæ his similes.*
103 *Quæ enarrantur.*
104 *Extra casum, qui moram non patitur, opus est authoritate superioris.*
105 *In exemptis subjectis ordini præter superiorem regularem requiritur etiam licentia episcopi.*
106 *Præscindendo a contraria consuetudine.*
107 *Pœnæ decretæ in moniales violantes clausuram.*
108 *Has incurrunt egressæ cum licentia, si ultra licentiam extra clausuram morentur.*
109 *Licentiam ad sic egrediendum concedentes.*
110 *Et personæ, quæ egredientes comitantur, vel recipiunt.*
111 *Etiam ingressus in monasteria monialium est prohibitus.*
112 *Personae, quibus ille prohibitus est,*
113 114 115 *Exceptiones.*
116 *Quid intelligatur claustri nomine?*
117 *Ob quam causam ingressus in monasteria monialium concedi possit.*
118 *Referuntur causæ, quæ se tenent ex parte conventus?*
119 *Enumerantur illæ, quæ afficiunt moniales singulares.*
120 *Cautela pro ingredientibus cum licentia.*
121 122 *Quis dare licentiam istam possit?*
123 *Potest hic illam sibi ipsi dare, non tamen delegare alteri.*
124 *Licentia hæc debet esse specialis, et in scriptis obtenta.*
125 *Absque hac ingredientes incurrunt excommunicationem.*
126 *Quæ de stylo curiæ est reservata summo pontifici.*
127 *Attendenda tamen circa hoc est consuetudo, et usus.*
128 *An sub hac excommunicatione prohibeatur etiam accessus ad moniales?*
129 *Quid de hoc statutum sit circa regulares?*
130 131 *Quomodo fœminis prohibitus sit ingressus in monasteria virorum.*

84

Quaeritur 1. quaenam jure communi statuta sint circa regulares in genere? Resp. 1. Monachi et alii regulares, spectato jure communi canonico et seclusis exemptionis privilegiis, subjecti sint episcopis, ita, ut ab his visitari, corrigi, et puniri possint, prout sumitur ex *c. Theodosius* 1. *h. t. ibi, praeter diligentiam disciplinae.* Prima tamen correctio ad religionis praelatum spectat, qui si in corrigendo negligens sit, tum demum illa potestas devolvitur ad episcopum; *c. quanto* 7. *et ubi* glos. *V. si praelati de offic. ordin.*

85

2. Non recipiantur in monasterio pro pretio; *c. monachi* 2. *h. tit.* ubi etiam poena statuitur; nam is, qui pro sui receptione in monasterium aliquid dederit, ad ss. ordines ascendere probibetur, is autem, qui receperit, ab officio suspenditur 2. Non permittantur habere peculium, nisi ab abbate fuerit ei pro injuncta administratione permissum: qui vero peculium habuerit sine licentia abbatis, ab altaris communione removetur, et sic decedens ecclesiastica sepultura privatur; abbas autem, qui diligenter ista non curaverit, officii sui jacturam incurrit; *c. monachi cit. vers. qui vero* 3. Prioratus, et alia officia nulli conferantur pro donatione pretii: alioquin dantes, et accipientes ab officio, seu ministerio suo deponantur; *c. monachi cit. V. prioratus.* 4. ii, qui legitime per capituli electionem ad prioratus conventuales promoti sunt, sine justa causa non removeantur; *c. cit V. priores,* ubi etiam referuntur causae, ex quibus removeri ab officiis suis possunt, si sc. monasterii bona dilapidaverint, si incontinenter vixerint, aut aliud quid commiserint depositione dignum, vel contra ob necessitatem majoris officii ad hoc videantur transferendi. Alia est ratio priorum claustralium, qui per electionem canonicam non constituuntur, nec in prioratibus confirmantur; isti enim obedientiarii sunt, et ad nutum abbatum suorum amoveri possunt; Abb. *in c. cit. n.* 9. Pirh. *hic n.* 7. Scham. *n.* 2. 5. Non ponantur singuli per villas, et per oppida in parochialibus ecclesiis quibuscunque, sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant; *c. cit. vers. nec singuli.*

86

3. *C. recolentes* 3. *h. t.* monet pontifex cistercienses monachos, ut servent regulam secundum primaevam institutionem, domus vero religiosae iisdem aggregatae eundem cum ipsis morem custodiant: et additur, alias eosdem cistercienses, amisso exemptionis, et aliis privilegiis, eodem cum aliis jure censendos, cum *dignum sit, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Ex quo sequitur* 1. privilegium, quod religiosis conces-

sum est ob specialem rationem, v. g. ob strictam vitam illorum, si ab eo vitae instituto recedant, amitti, ut communi cum aliis jure censeri debeant; *can. generaliter* 40. junct. gloss. *marg. caus.* 16. *q.* 1. et ratio est; quia tunc cessat causa, et finis, ob quem concessum est privilegium. *Sequitur* 2. posse integrum aliquod monasterium, vel domum religiosam se ex toto transferre ad arctiorem ordinem, saltem cum authoritate, et licentia ordinarii, prout contigit in casu *cap. cit.* ubi integra monasteria cisterciensium institutum amplexata sunt. Ut tamen integer aliquis ordo ad ordinem alium transeat, efficere authoritate sua potest solus pontifex, nam iste solus, ut instituere, ita supprimere ordines religiosos potest; Pirh. *hic n.* 15. *not.* 4. *Sequitur* 3. eos conventus, qui ita transeunt, etiam vitae normam sequi debere, quam illi habent, ad quos transitus factus est: hinc si ordo, ad quem transitum est, non est capax talium possessionum, qualium capax est monasterium, a quo est transitum, etiam possessiones mutari debent, ut colligitur ex *c. cit.* et notant *ibid.* glos. *V. vel etiam commutatis;* Pirh. *l. cit. n.* 5.

87

4. *C. quod Dei timorem* 5. *h. t.* conceditur facultas canonicis regularibus, quod in ecclesiis parochialibus, seu curatis praefici possint, ita tamen, ut socium sui ordinis secum habeant, *si commode fieri potest*, prout *ibid.* dicitur. Hodie tamen secundum dicta *tit.* 5. *de praeb. n.* 25. non minus, ac monachis opus habent dispensatione apostolica, ut praefixi ecclesiae parochiali, vel alii curatae, quae monasterio suo non est incorporata, possint, etiam ad tempus, ex decreto Gregorii XIII. de quo vide *n.* 25. *cit.* ubi plura circa hanc controversiam.

88

5. *C. cum ad monasterium* 6. *h. t.* statuitur 1. ne monachi utantur camisiis, seu indusiis lineis: quibus tamen uti possunt canonici regulares. 2. Nullus regularis proprium aliquo modo possideat, sub poena expulsionis ex monasterio, privationis ecclesiasticae sepulturae, et novissimo jure trid. *ses.* 25. *c.* 2. *de regul.* privationis vocis activae, et passivae. 3. Silentium servetur continuum, maxime in oratorio, refectorio, et dormitorio. 4. In refectorio nullus omnino carne vescatur, sed qui debiles, et infirmi sunt, ut carnium esu indigeant, iis vescantur in infirmaria, non in privatis cameris 5. Officia, et beneficia regularia committantur fidelibus, et discretis, et his non in perpetuum, sed ita, ut ad nutum removeri possint. 6. Prior claustralis prae ceteris post abbatem sit potens opere, et sermone, ut exemplo vitae, et verbo doctrinae fratres suos instruere, corripere, et a malo revocare, et in bono confirmare possit. 7. Abbas

frequenter, quantum poterit, sit cum fratribus in conventu, et vigilem curam, ac sollicitudinem de omnibus gerat.

89

6. *Clemen.* 1. *h. tit.* praescribitur regularibus, praesertim monachis, 1. modestia, et modus in vestitu, et victu. 2. Confessio, et communio menstrua. 3. Explicatio regularum facienda novitiis. 4. Interdicuntur aucupationes, et venationes clamorosae. 5. Excommunicationis poena fertur in eos, qui conferunt se ad curias principum, ut praelatis, aut monasteriis damnum aliquod inferant: 6. prohibetur, ne singuli monachi in singulis administrationibus, vel prioratibus sibi commissis habitare praesumant, et eo casu, quo proventus talis prioratus ad duos alendos non sufficiunt, jubetur iste vel alii prioratui vicino, vel alteri officio monasterii uniri: 7. Praescribitur aetas necessaria in promovendo ad prioratus conventuales, et alios habentes curam animarum annexam: et additur, ut ad eosdem non promoveantur, nisi ordinem monachalem professi: 8. denique statuuntur alia quaedam circa ordinum susceptionem, professionem scientiarum etc. quae in ipso textu videri possunt.

90

Quaeritur 2. quid jure communi statutum sit de conciliis, seu capitulis provincialibus regularium, horum correctione, et visitatione? Resp. De his inveniuntur sequentia jure cauta. Et 1. quidem circa capitula *cap: in singulis 7. hoc tit.* statuitur 1. ut concilia provincialia celebrentur de triennio in triennium, hoc est ita, ut inter unum, et alterum capitulum intercedat intervallum trium annorum: 2. ad haec capitula convenire debent omnes abbates, et priores, seu praepositi, qui proprios abbates non habent: 3. locus conventui designandus opportunus, h. e. monasterium aequalis, quantum fieri potest, quoad omnes distantiae: 4. in hoc eligi debent abbates quatuor, viri pietate, scientia, et zelo animarum praediti, qui capitulo praesint: 5. in his capitulis tractari debet de reformatione ordinis, et observantia regulari, et quod ibi decretum, quatuor praesidibus approbantibus, inviolabiliter observari: 6. ibidem eligendi sunt, qui monasteria provinciae illius visitent, corrigant, et reforment, quae correctione, et reformatione indigent: 7. abbates ad capitulum convenientes communiter debent vivere, faciendo omnes communes expensas, secundum proportionem pro numero scilicet personarum, equorum etc.

91

2. Quoad visitationes haec decernuntur: 1. instituendae sunt ab electis in provinciali capitulo, ut dictum est *cum. praeced.* 2. non possunt visitatores isti deponere praelatum, sed si deponendum ju-

dicaverint, et monasterium non sit exemptum, referre debent ad episcopum; si vero exemptum, ad ordinis generalem, si habeant, vel si talem non habent, ad sedem apostolicam: *c. in singulis cit. vers. ordinentur*: 3. per hos tamen visitatores non impeditur episcopus, quin et ipse ejusmodi monasteria sibi subjecta visitare possit; nam *c. cit. V. porro* expresse dicitur, ut *dioecesani episcopi monasteria sibi subjecta ita studeant reformare, ut cum ad ea praedicti visitatores accesserint, plus in illis inveniant, quod commendatione, quam quod correctione sit dignum.*

92

Quoad modum visitationis, et correctionis, a visitatoribus faciendae, *cap. fin. h. tit.* statuuntur sequentia: 1. si invenerint aliquem monachum correctione dignum, eundem per abbatem loci corrigi faciant: 2. si quos contumaces, et rebelles invenerint, juxta modum culpae, authoritate apostolica, censuris coerceant, aut omnino e monasterio ejiciant, ne sanas oves inficiant: 3. si abbatem ipsum in munere suo negligentem invenerint, id sine mora dioecesano loci significent, qui vel coadjutorem ipsi constituat usque ad proximum generale, vel provinciale capitulum, vel si defectus sit depositione dignus, eundem deponat: quod intelligendum, si monasterium non sit exemptum; nam si exemptum fuerit, coadjutorem constituent visitatores ipsimet, depositione abbatis sedi apostolicae reservata: 4. visitatores posteriores diligenter inquirant de visitatoribus prioribus, ac eorum negligentias, et excessus referant sequenti capitulo generali, ut juxta culpam publice poenam debitam recipiant. Vide Pirh. *hic n. 24. et tribus seqq.*

93

4. Quoad visitationem monialium *clemen. 2. h. tit.* praescribuntur sequentia: 1. praecipitur, ut monasteria monialium, si ordini sint subjecta, et exempta, per praelatos ordinum; si episcopo, vel summo pontifici immediate subjecta, per episcopum, priora quidem authoritate ordinaria, posteriora authoritate delegata a sede apostolica singulis annis visitentur: quam constitutionem innovavit trid. *sess. 25. c. 9. de regul. 1. vers. illas quoque*: idem eodem modo faciendum praecipitur circa mulieres, quae canoniae saeculares vulgo dicuntur, et ut saeculares canonici vitam ducunt, non tamen bonis propriis renuntiant, cujusmodi sunt parthenones nobiles quam plures in Germania; nam licet religiosae proprie non sint, cum substantialibus religionis votis non adstringantur, censentur tamen sub numero personarum ecclesiasticarum: 3. *vers. ipsos* praescribitur numerus personarum, quas visitatores monialium secum ducere possunt, videlicet duos notarios, et personas duas suae ecclesiae (cathedra-

lis, vel inferioris) et quatuor alios viros (sive clericos, sive laicos; nam in textu non distinguitur) honestos, et maturos aetate; quamvis secundum prohibitionem *congreg. episc. et regul.* nequeant interesse visitationi monialium, ut refert Fagnan. *in c. ut juxta* 17. *n.* 23. *de offic. ordin.* 4. Denique *vers. ult.* statuitur, ut si aliquis ipsos visitatores impedire in suo officio praesumpserint, nisi moniti respiciant, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, non obstantibus quibuslibet contrariis privilegiis, statutis, et consuetudinibus: cujus tamen absolutio non est reservata papae, ideoque ab illa absolvere potest ordinarius, ut tradit gloss. *in fin.* Pirh. *n.* 47.

94

Quaeritur 3. quid jure canonico statutum sit circa receptionem monialium, et benedictionem illarum? Resp. 1. non debent recipi plures, quam quot vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode sustentari possunt, nisi, dotem sufficientem afferant; *c. periculoso* 1. §. *sane* 1. *h. tit. in* 6. quod extendit postea trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de regular.* etiam ad monasteria virorum, et additur, ut *de cetero* monasteria, et domus regularium *non erigantur, sine episcopi, in cujus dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta*: quam tamen ad ejusmodi conventus, praesertim mendicantium, erigendos dare non possunt, nisi prius constiterit, utrum in ea civitate, vel loco commode sustentari possint, sine populi, et aliorum in eodem loco existentium religiosorum mendicantium justa querela, et detrimento; et hinc etiam isti, et alii omnes, quorum interest, vocari, et audiri debent, prout decretum est a Clemente VIII. *const. edita* 1603. *die* 23. *julii*, et extat apud Piaces. *in prax. episc. p.* 2. *c.* 3. *art.* 6. *n.* 33.

95

Dixi, *nisi dotem afferant*, *etc.* nam sufficienter dotatae recipi possunt etiam supra numerum, in quo ex redditibus monasterii ali possunt: et ita praxis defacto habet, cui nequaquam contraria *cap. periculoso cit.* et allegatum trid. decretum; quia intelligi debent solum, ne indotatae, vel cum expensis monasterii alendae ultra numerum recipiantur. Neque id simoniacum est, cum dos non detur tanquam pretium receptionis, sed ut stipendium necessarium ad vitae sustentionem, ut cum aliis docent Navarr. *tr. de reddit. eccl. q.* 1. *monit.* 72. *n.* 2. Azor *p.* 1. *l.* 13. *c.* 9. *q.* 1. Sanch. *l.* 7. *mor. c.* 23. *n.* 4. *et* 5. Pirh. *hic n.* 29. Schamb. *n.* 11.

96

2. Circa benedictionem, seu consecrationem monialium sciendum est, multiplex velum eis dari solere, ut notat gloss. *in can. devotis* 11. *v. velamen* junct. gloss. *marg. caus.* 20. *q.* 1. ab ali-

quibus sex recensentur: 1. *velamen conversionis*, seu *probationis*, quod datur in susceptione habitus regularis ante professionem, et communiter est album: 2. *velamen professionis*, quod nigrum est, et olim dabatur anno aetatis 12. nunc 16. completo, quo professio fieri potest: datur hoc professionis omnibus, sive virgines sint, sive viduae: 3. *velum consecrationis*, quod olim dabatur anno aetatis 25. *can. placuit* 14. *caus.* 20. *q.* 1. nunc ex universali consuetudine etiam ante istam aetatem, teste Barbos. *de offic. episc. alleg.* 27. *n.* 57. confertur autem velum hoc a solo episcopo, et non ab alio, nisi delegatus sit a summo pontifice: item solis virginibus, imo ne istis quidem omnibus; quia moniales mendicantium, et aliae quaedam non consecrantur ab episcopo: 4. *velum continentiae*, *et observationis*, quod est viduarum *can.* 34. *caus.* 27. *q.* 1. et potest dari etiam virginibus, licet virginale velum non possit dari viduis, ne quidem cum dispensatione episcopi; *can. devotis* 11. *caus.* 20. *q.* 1. 5. *velum ordinationis*, quod olim dabatur diaconissis ad inchoandum officium divinum, et homilias legendas, nec ante annum 40. *can. diaconissam* 23. *caus.* 27. *q.* 1. hodie autem haec ordinatio fit, quando moniales consecrantur, seu velantur; Pirh. *hic n.* 31. *vers. praeter dicta*, Schamb. *n.* 13. 6. Denique *velum praelationis*, quod olim abbatissis dabatur anno 60. aetatis *can. juvenculas* 12. et ibi gloss. *v. sexagenariam*, et gloss. *marg. caus.* 20. *q.* 1. postea vero anno 30. completo; *c. indemnitatibus* 43. *tract. de elect. in* 6. sed hodie juxta trid. *sess.* 25. *c.* 7. *de regul.* 40. anni requiruntur ad abbatissam erigendam, nisi magna esset inopia personarum.

97

Ex quo sequitur, duplicem in monialibus benedictionem, seu consecrationem fieri; unam abbatissarum, alteram aliarum monialium. Harum consecratio fieri debet in epiphania Domini, vel in dominica in Albis, in natalitiis Apostolorum, et in diebus dominicis; *can. devotis* 11. *et can. virgines* 15. *caus.* 20. *q.* 1. nisi tempore necessitatis, nempe imminente languore, vel mortis periculo; tunc enim quovis tempore consecrari possunt, ut ex Silvestro notat Pirh. *hic. n.* 31. imo alii apud Laym. *in c.* 1. *de tempor. ordinand.* §. *alterum* putant, virgines etiam in aliis festivitatibus consecrari posse. Porro circa consecrationem abbatissarum jure communi constitutum est *clem.* 2. *vers. statuimus hoc tit.* ut quaevis ad regimen abbatiarum assumptae in monasteriis, in quibus abbatissae solent benedici, intra annum a suae confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant, sub poena privationis juris per electionem, et confirmationem quaesiti, nisi subsit rationabilis aliqua causa. Dixi, *in quibus abbatissae solent benedici*; solum enim benedicuntur, quae

sunt perpetuae, et hae non omnes; nam in aliquibus benedictio haec sublata est per consuetudinem: unde haec, et mos monasterii quoad istud debet inspici. Addidi, *nisi subsit causa rationabilis*: causas, ob quas excusantur a benedictione recipienda intra tempus praescriptum, enumerat gloss. *in clem. cit. V. rationabilis.*

98

Quaeritur 4. quid jure communi statutum sit circa clausuram monialium, et egressum illarum ex monasteriis? Resp. De hac Bonifacius VIII. *cap. periculoso un. hoc tit. in* 6. statuit, *universas, et singulas moniales, praesentes, atque futuras, cujuscunque religionis sint, vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero manere clausura, ita, quod nulli earum religionem, tacite, vel expresse professae, sit, vel esse valeat quacunque ratione, vel causa (nisi forte tanto, et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari) monasteria deinceps egrediendi facultas, nullique aliquatenus inhonestae personae, nec etiam honestae, (nisi rationabilis, et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem, ut sic a publicis, et mundanis conspectibus separatae, omnino servire DEO valeant liberius, et lasciviendi opportunitate sublata, eidem corda sua, et corpora in omni sanctimonia diligenter custodire.* Quam Bonifacii constitutionem innovavit Trid. *sess.* 25. *cap.* 5. *de regular.* Pius V. *const.* quae incipit *circa pastoralis edita* 19. *junii* 1566. et Gregorius XIII. *const.* incipit *DEO sacris virginibus edita* 21. *jan.* 1573. quae legi possunt apud Quarant. *summ. bullar. monasteria monialium fol.* 440. *et pluribus seqq.*

99

Dub. 1. quaenam obligentur his constitutionibus? Resp. Obligantur omnes, et solae moniales professae, quamvis conversae, seu ad ministeria, et servitia domestica deputatae; si emiserunt tria vota substantialia religionis; Suar. *tom.* 4. *de relig. l.* 1. *c.* 8. *num.* 17. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 15. *n.* 13. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 12. *num.* 1. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 33. *not.* 1. Proceditque hoc, sive ante servaverit clausuram, sive non; est enim constitutio nova, quae non supponit obligationem, sed imponit; Suar. *n.* 11. *et* 14. Sanch. *n.* 12. Laym. *tr.* 5. *cit. c.* 9. *num.* 13. *coroll.* 1. Pal. *p.* 9. *cit. n.* 2. Nec immerito; quia assumens aliquem statum, et obligatus in eo perseverare, eo ipso obligatur ad ea, quae ad conservationem integram, et puram illius judicata fuerint a rectore illius status moraliter necessaria: atqui summus pontifex, ut patet ex alla-

tis constitutionibus, judicavit clausuram monialium moraliter necessariam, ut status religiosus foeminarum pure, et integre conservetur: ergo etc.

100

Dixi *omnes, et solae moniales professae.* Ex quo *sequitur* 1. ad claustrum non obligari novitias, cum non sint religiosae, nec professae: ideoque e monasterio egredi possunt cum superiorum licentia v. g. ad recuperandam valetudinem, nec per talem egressum annus probationis interrumpitur, si habitum retineant: secus est, si absque licentia egrediantur; tunc etiam recedunt ab obedientia, cons. interrumperetur probatio; Suar. *cap.* 8. *cit. num.* 16. Laym. *c.* 12. *cit. n.* 1. Pirh. *n.* 33. *not.* 3. *Sequitur* 2. multo minus his constitutionibus obligari virgines illas, quae per votum continentiae DEO sunt consecratae, sed non in statu aliquo religioso ab ecclesia approbato; quia tales non sunt sanctimoniales professae. *Proceditque hoc*, etsi voto simplici, ac privato, vel etiam pacto obedientiam alicui promiserint, quia tribus votis substantialibus obligatae non sunt, quod requiritur ad hoc, ut proprie sanctimonialis sit; Suar. *tom.* 4. *de relig. l.* 1. *c.* 8. *n.* 15. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 15. *n.* 14. *et* 15. Pirh. *hic n.* 33. *cit. not.* 2.

101

Dub. 2. quaenam sint justae causae, ob quas licentia monialibus concedi potest ad egrediendum ex claustro? Resp. Hac in re triplicis generis dispositiones juris inveniuntur: 1. *c. un. h. tit. in* 6. ubi Bonifacius VIII. stricte nimis eam solam causam assignavit, si monialis *laboret tanto, et tali morbo -- quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari*: 2. Trid. *sess.* 25. *c.* 5. *de regul.* quod judicium de legitimitate causae reliquit arbitrio ordinarii, et nullam designavit in particulari ibi: *nisi ex aliqua legitima causa ab episcopo approbanda.* 3. *Constitut. S. Pii V.* incipit *decori edit.* 1569. *cal. febr.* ubi causam legitimam expressit magnum incendium, infirmitatem leprae, aut epidemiam, subdens sub gravissimis poenis praeter has licentiam egressus monialibus non concedendam.

102

Hinc ergo dubium oritur, an praeter has causas ex nulla alia supra dictis simili licentia concedi possit? Non posse concedi existimavit Thom. Zerol. *prax. episc. p.* 1. *V. monialis ad* 16. *quaest. dub.* 2. *et p.* 2. *V. eod. fin.* ex ratione, quia alias frustra praedictus s. pontifex expressit tres memoratas causas cum particula taxativa, et clausula adimente potestatem praelatis pontifice inferioribus ex alia causa licentiam hanc concedendi. Sed retinenda est affirmativa sen-

tentia, quam etiam defendunt Navarr. *comment.* 4. *de regul. num.* 48. Guttier. *l.* 1. *can. qq. cap.* 14. *n.* 9. Azor *part.* 1. *l.* 13. *cap.* 8. *q.* 1. *vers. tertio*, *quaeres*, Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 49. *art.* 3. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 15. *n.* 37. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *cap.* 9. *n.* 3. Barb. *de offic. episc. alleg.* 102. *n.* 16. *et seqq.* Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *part.* 9. *n.* 13. *Ratio est*, quia eas causas pontifex legitimas esse decidit non ob esse materiale, quod habent, sed ob periculum, vel bonum commune monasterii, aut ecclesiae, igitur si quo casu eadem ratio militet in causis materialiter diversis, ad ipsas concessio est extendenda: imo extensio haec proprie non est extensio, sed inclusio, cum ratio dispositionis eas causas includat.

103

Hinc variae a DD. causae enumerantur, ob quas monialibus potest concedi licentia egrediendi ex claustro? Et 1. quidem, ut monialis in alio monasterio ejusdem ordinis fiat abbatissa, vel magistra novitiarum, prout de abbatissa expresse concedit Trid. *sess.* 25. *c.* 7. *de regul. vers. quod si*: 2. si egrediatur abbatissa ad fundandum aliud monasterium ob aequiparationem cum casu priore, cum ex illo egressu et bonum temporale, et spirituale religioni proveniat, sitque fundatio quoddam regimen religioni valde necessarium; Sanch. *n.* 47. Suar. *c.* 9. *n.* 13. Barb. *n.* 21. Pal. *n.* 16. *in fin.* 3. si homagium praestandum sit principi ratione feudi, quod monasterium tenet; tunc enim, si non possit obtineri, ut praestetur per procuratorem, personaliter abbatissa, duabus, vel pluribus monialibus antiquioribus comitata, potest exire, ita tamen, ut praestito homagio, statim ad monasterium revertantur; *c. un.* §. *verum h. tit. in* 6. *et ibi* gloss. *V. societate*; Pal. *n.* 17. 4. si transferatur monialis ad aliud monasterium correctionis causa, quia in proprio commode non potest corrigi, prout sumitur ex *c. quoniam* 40. *de simon.* et notant Sanch. *n.* 47. Suar. *n.* 13. Pal. *l. cit.* si monialis ab uno monasterio ad aliud strictioris observantiae causa transire velit; nam favorem istius transitus utriusque sexus religiosis jus sine exceptione indulget; *cap. licet* 18. *de regul.* 6. si totum monasterium transferendum sit in locum commodiorem, v. g. ex rure in oppidum, vel urbem juxta praeceptum Trid. *sess.* 25. *c.* 5. *de regul.* 7. ad eleemosynas fidelium pro sustentatione necessaria sororum congregandas: debent tamen, quae ad has corrogandas mittuntur, esse annorum 40. ut statuit s. Pius V. in bulla *circa pastoralis cit.* 8. ob magnum, et periculosum incendium, ita, ut sine periculo intra claustra moniales manere nequeant. Sanctus Pius V. *constit. decori cit.* 9. ob haereticorum, vel aliorum hostium incursiones, quando juste timetur fore, ut moniales detrimentum patian-

tur, nisi ad locum tutum se recipiant; Azor. *p.* 1. *l.* 13. *c.* 8. *quaest* 1. *vers. tertio quaeres*, Sanch. *n.* 44. Pirh. *n.* 35. *hic* 10. ob morbum, qui toti communitati propter metum contagionis, et ut Azor. *l. cit.* Suar. *n.* 9. Pirh. *n.* 34. probabiliter docent, qui ipsi moniali periculosus sit, ita, ut medici judicent eam morituram, nisi exierit: quo tamen posterius probabilius negant Gutier. *tom.* 1. *can. q.* 14. *n.* 7. Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 49. *art.* 3. Sanch. *c.* 15. *cit. n.* 39. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 12. *n.* 1. *vers. tertio*; quia ss. canones significant causam, ob quam egressus e claustro monialibus permitti possit, debere esse publicam, et non privatam aliquam earum necessitatem, cum ea postponi debeat communi religionis bono.

104

Dub. 3. ad quem pertineat dare licentiam monialibus exeundi e claustro? Resp. Si necessitas exeundi sit manifesta, et superior pro petenda licentia adiri nequeat sine periculo; tunc monialis, eo inconsulto, licite exire potest: quia necessitas non habet legem; Sylv. *V. religio* 7. *q.* 16. Rodriq. *q.* 49. *cit. art.* 2. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 15. *n.* 62. Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 12. *n.* 1. *vers. quarto* Pirh. *hic num.* 37. *in fin.* et alii apud istos. Quodsi vero causa aut manifesta non sit, aut res moram patiatur, opus est authoritate superioris, qui de causa cognoscat, eamque approbet, et licentiam det. Sed hinc quaestio oritur, quis superior concedere facultatem hanc debeat, vel possit? In quo apud DD. extra controversiam est, eam facultatem dandam ab episcopo non exemptis, et exemptis immediate subjectis sedi apostolicae, si haec adiri commode nequeat; prioribus eam episcopus dat potestate ordinaria; posterioribus delegata sedis apostolicae.

105

Controversia est de exemptis subjectis ordini; nam aliqui apud Sanch. *cap.* 15. *cit. n.* 25. putant eo casu potestatem dandi licentiam egressus ex claustro pertinere ad solos superiores regulares, quibus hujusmodi moniales subduntur. Sed spectato jure, et praescindendo a contraria consuetudine, tenendum praeter licentiam superioris regularis requiri etiam licentiam episcopi. Ita Sanch. *loc. citat. n.* 28. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *cap.* 9. *n.* 13. *et cap.* 10. *n.* 12. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 102. *n.* 28. Pal. *tract.* 16. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 9. *vers. ex decisione in fin.* Pirh. *hic n.* 37. Schamb. *n.* 15. Monacell. *p.* 2. *tit.* 15. *form.* 15. *n.* 2. et hoc teste declaratum est *a sacr. congreg. concil. sub die* 13. *nov.* 1610. *Ratio est*; quia trid. *sess.* 25. *cap.* 5. *de regular.* generaliter, et indistincte ait: *nemini sanctimonialium liceat post professionem exire e monasterio — nisi ex aliqua legitima causa, ab episcopo approbanda.* Et clarius habetur in *constit. s. Pii V. cit. et motu proprio ejusdem*,

ubi postquam dixit, *nulli monialium licere exire*, *nisi ex causa magni incendii*, *leprae*, *aut epidemiae* subjungit: *Quae tamen infirmitas*, *praeter alios ordinum superiores*, *quibus cura monasteriorum incumberet*; *etiam per episcopum*, *seu alium loci ordinarium*, *etiamsi praedicta monasteria ab episcoporum*, *et ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur*, *cognita et expresse in scriptis approbata sit.*

106

Addidi *praescindendo a contraria consuetudine*; nam hac spectata, Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 49. *n.* 6. Sanch. *n.* 28. Pal. *n.* 9. *cit. vers. verum* et alii ab his *cit.* putant, approbationem episcopi pro moniali supradictorum monasteriorum necessariam non esse, sed sufficere sui praelati licentiam, et ita dicunt usum obtinuisse in Hispania. Quod verum esse potest, quoad licentias hujusmodi concedendas, illaeso tamen jure episcopi; nam privative ad istos nemini, excepto papa, competit jus istas licentias dandi, non obstante privilegio, sive consuetudine contraria, prout nuper declaravit *s. congreg. concil. in bononiensi* 17. *maji* 1704.

107

Dub. 4. quae poenae sint decretae in moniales violantes clausuram, iisque cooperantes, vel faventes? Resp. Ex bulla Pii V. *incipit decori cit.* duplex incurritur poena, sc. 1. Excommunicatio major reservata: et haec incurritur ipso jure, et sine alia declaratione. 2. Privatio dignitatum, administrationum, officiorum obtentorum, et inhabilitas ad illa, et alia imposterum obtinenda: et haec, ut probat Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 15. *n.* 65. requirit sententiam declaratoriam criminis, quamvis non declaratoriam poenae, Porro, ut idem Sanch. *n.* 66. notat nomine dignitatum, administrationum, officiorum intelliguntur illa, quae adjunctam habent superioritatem aliquam, ut est esse generalem, provincialem, aut superiorem localem; non autem alia officia, ut est esse concionatorem, confessarium, professorem theologiae etc.

108

Incurrunt poenas istas 1. moniales clausuram violantes: et ut rectius docet Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 21. extenditur etiam ad illas, quae legitimo modo egressae sunt, sed inique extra claustra commorantur, eo, quod cessaverit causa, ob quam egressus concessus est; quia poenae istae sancitae sunt adversus moniales *egressas* NB. violantes constitutionem *cit.* at monialis egressa ex causa legitima, absque legitima tamen causa extra monasterium diutius commorans, jam violat constitutionem pontificiam, cujus mens est, tollere abusum, ne extra causam justam moniales vagarentur. *Conf.*

quia quae extra monasterium vagatur, cum in hujusmodi dispositionibus verba intelligi moraliter debeant, dici proprie potest e monasterio egrediens; continuat enim egressum.

109

2. Licentiam ad sic egrediendum contra *cit. constitutionem* concedentes. Et verum hoc est, etiamsi sint episcopi, ut bene Sanch. *c.* 15. *n.* 75. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 22. Neque obstat, quod alias juxta *c. quia periculosum* 4. *de sent. excomm. in* 6. episcopi sententiam jure latam nullatenus incurrant, nisi de iisdem expressa mentio habeatur; in constitutione autem *cit.* dum poenae hae statuuntur, de episcopis non fiat mentio. Nam verba posteriora, quibus poenae hae infliguntur inique concedentibus egressum e claustro, intelligi debent de iis, quibus per verba praecedentia concessa est potestas licentiam istam dandi. Isti autem sunt episcopi, et regulares praelati: ergo sufficienter de episcopis est facta mentio.

110

3. Denique personae, quae sic egredientes comitantur, illas receptant, sive laicae sint illae, aut saeculares, sive ecclesiasticae, consanguineae etc. ut patet ex *bulla cit.* Circa quod tamen duo sunt advertenda. *Primum est*, ut propter hujusmodi comitatum, vel receptionem incurrantur praedictae poenae, eam debere esse talem, qui egressum, vel ejus perseverantiam foveat: alias non est formalis comitatus, vel receptio monialis e monasterio egressae; Rodriq. *tom.* 2. *reg. q.* 49. *art. ultim.* Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 15. *n.* 72. Pal. *part.* 9. *cit. n.* 23. *alterum*, ut egressus e claustro sit completus, quod sufficit, etiamsi ad brevissimum tempus fiat; Secus vero, si egressus incompletus esset, qualis foret, si extra limen clausurae poneretur non totum corpus, sed pars tantum; Sanch. *n.* 6. 8. *et* 68. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 102. *n.* 30. Pal. *n.* 24.

111

Quaeritur 5. quid jure canonico statutum sit circa clausuram monialium quoad ingressum aliarum personarum in earum monasteria? Resp. De hoc *cap. un. h. tit. in* 6. ut *n.* 98. vidimus, absolute statuitur, ne ulli personae ad ea monasteria ingressus pateat absque licentia, et quidem, ut trid. *sess.* 25. *cap.* 5. *de regular.* additur *in scriptis obtenta.*

112

Dub. 1. quinam his decretis prohibeantur claustra monialium ingredi? Resp. Prohibentur omnes, *cujuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerint*, ut declaravit trid. *l. cit.* adeoque etiam foeminae, praesertim nuptae, aut viduae, nisi moniales fieri velint; Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *c.* 1. *pr.* Barbos. *jur.*

eccl. l. 1. *cap.* 44. *n.* 99. *et seq.* Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 10. §. 1. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 41. et alii apud istos. Proceditque hoc, ut nec etiam ipsi superiores possint ingredi extra casus necessarios per *const. Gregorii XIII.* incipit *dubiis*, *publicatam* 30. *dec.* 1582. apud Matthaeucc. *in official. eccl. c.* 11. *n.* 14.

113

Excipiuntur 1. pueri, et puellae, qui nedum rationis usum adepti sunt; quia in illis cessat ratio prohibitionis: nempe periculum, ne incitentur moniales ad peccatum; Navarr. *comment.* 4. *de regular. n.* 59. Azor. *p.* 1. *l.* 13. *c.* 8. *q.* 5. Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 46. *art.* 1. Sanch. *l.* 6. *moral. c.* 16. *n.* 5. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *c.* 10. *n.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 12. *n.* 2. *vers. circa quam*, Barbos. *de offic. episc alleg.* 102. *n.* 32. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 10. §. 1. *n.* 2. Aliud est de amentibus jam puberibus, qui ad peccatum incitare turpiter jocando, vel turpia loquendo, et moniales perturbare possunt: ideoque monasteria illarum ingredi permitti non debent, ut recte Sanch. *n.* 8. Suar. *n.* 3. Pal. *n.* 3. Engl. *hic n* 11. Pirh. *n.* 41. Schamb *n.* 17. cum aliis *supra cit.* mouent.

114

Excipiuntur 2. famulae saeculares; nam si hujusmodi moniales alias, quae profiteri, et perpetuo in monasterio manere velint, habere non possint, non prohibentur assumere famulas saeculares, nec ad breve dumtaxat, sed longum etiam tempus, si ordinis regula, vel consuetudo non repugnet. Ita tamen, ut nunquam e monasterio egrediantur, donec omnino dimittantur; *l. cit. q.* 44. *art.* 4. Suar. *n.* 18. *et seq.* Laym. *n.* 2. *vers. tertio in fin.* Pirh. Scamb. *l. cit.*

115

Excipitur 3. ut cum episcopi, vel superioris licentia in monasteriis recipiantur puellae, ut in illis educentur, et instruantur, licet nolint religiosum habitum suscipere, ita tamen, ut ultra 25. aetatis annum in monasterio non retineantur, et nequeant clausura egredi, et semel egressae non possint denuo admitti; Rodriq. *q.* 46. *cit. ar.* 10. Mirand. *tr. de monial. q.* 2. *art.* 6. *concl.* 1. Sanch. *c.* 16 *cit. n* 61. Engl. *n.* 11. *vers. praeterea*, Pirh. Schamb. *l. cit.* et teste Quarant. *V. monasteria monialium fol.* 449. episcopo hieracensi rescripsit s. congr.

116

Dub. 2. quid intelligatur nomine *claustri*? Resp. Intelligitur omnis ille locus, sive area sit, sive hortus, sive conclave, in quem monialibus licet ingredi; cum enim illis prohibitum sit exire extra claustrum, consequenter omnis ille locus intra claustrum esse censendus est, in quem moniales ingredi possunt. *Ex quo sequitur*, in

talem locum alias personas, sive viri sint, sive foeminae, non posse ingredi; nam hoc est, quod ss. canones praecipue intendunt, ne scilicet moniales cum aliis personis extraneis in hujusmodi locis convenire, colloqui, et conversari possint. Et hinc etiam prohibitum est, ne ex monasterio monialium pateat janua; sive egressus ad eam ecclesiae partem, in qua saeculares sunt, ut colligitur ex *c. un. h. tit. in* 6. Trid. *sess.* 25. *c.* 5. *de regular.* et notat Suar. *c.* 10. *cit. n.* 8. Pirh. *hic n.* 42. *not.* 2. Matthaeucc. *in official. eccl. c.* 11. *n.* 20.

117

Dub. 3. ob quam causam ingressus in monasteria monialium concedi possit? Resp. Debet esse non solius utilitatis, sed alicujus sufficienter apparentis necessitatis, saltem moralis, cui aliter commode occurri non possit; Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 46. *art.* 4. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 16. *n.* 40. Mirand. *q.* 2. *cit. art.* 4. *concl.* 2. Pirh. *hic n.* 42. *not.* 3. Schambog. *n.* 18. Minor autem causa requiritur ad concedendam licentiam foeminis, quam viris; quia horum ingressus est indecentior honestati monialium; item facilius conceditur ingressus matri, et sororibus, quam aliis foeminis; Sanch. *n.* 41. Demum minor desideratur causa ad ingressum in monasterii receptacula statim post clausurae januam sita, quam ad officinas interiores, ut idem Sanch. *l. cit.* annot.

118

Porro necessitas haec, ob quam ingressus in monasteria monialium vel ipso jure conceditur, vel authoritate superioris concedi potest, tenere se potest vel ex parte totius conventus, vel ex parte singularium monialium. *Ex parte conventus* sufficiens causa est. 1. si reparatione indigeat monasterium; nam ad hanc perficiendam illud ingredi fabri, et alii operarii possunt. 2. si aliqua res ponderosa illuc sit inferenda, vel inde extrahenda, quod per moniales, commode praestari non potest. 3. si scriptura in archivio intra monasterium existens sit quaerenda, nec per moniales, cum regulariter ad id aptae non sint, id fieri possit. 4. si expellendus sit inde malefactor; quia non decet hoc fieri per virgines. 5. si instituenda sit monasterii visitatio secundum dicta *n.* 93. 6. si moniales indigeant ad infima domus officia, et ad curandas infirmas foeminis servitricibus etc.

119

Ex parte singularium monialium iterum plures sunt casus, ex quibus licitus ingressus est. Et 1. quidem, si moniali aegrotanti ministrandum sit sacramentum eucharistiae, poenitentiae, vel extremae unctionis: quod intelligendum est non tantum de extrema necessitate, sed etiam extra illam, quoties monialibus aliis ex praescripto re-

gulae eucharistia ministratur, vel infirma solita est SS. mysteriis refici; quia aequum non est eo subsidio tempore majoris necessitatis privari. 2. si monialis aliqua in monasterio mortua sit; tunc enim licitus est ingressus omnibus illis, qui ad aperiendam sepulturam, eam coaptandam, deferendum defunctae corpus, et officium sepulturae exercendum fuerint necessarii. 3. si monialis aegrotans opus habet medico; nam hic ad eandem ingredi potest, imo non unus, sed plures, si infirmitas gravis sit, et expediat plures convocari. 4. ob eandem medendi causam ingredi monasterium potest minutor sanguinis, et chirurgus; quia est officium infirmae satis necessarium, nec illud valent moniales exercere. 5. his addunt aliqui sartores, et sutores ad conficiendas, vel saltem metiendas vestes, et calceos: sed merito de istis cum aliis DD. negat Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 10. §. 3. *n.* 11. quod praestare omnia in limine clausurae possint, ita, ut nec monialis egrediatur, nec ipsi ingrediantur.

120

Videantur de hoc Navarr. *comment.* 4. *de regul. a n.* 49 Rodriq. *tom.* 1. *de regular. q.* 46. *et* 47, Mirand. *de monial. q.* 2. *art.* 4. *et seqq.* Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 16. *a n.* 43. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 1. *cap.* 10. Barbos. *de offic. epis. alleg.* 102. *a n.* 46. Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 10. §. 3. *n.* 11. Notant tamen plerique ex allegatis, eos, qui ob praedictas causas ingrediuntur monasteria, illis cessantibus illico debere egredi; quia cessat finis concessionis, et praecepti dispensationis. Addunt tamen, hoc non ita stricte, et rigorose intelligendum esse, ut quaelibet brevis mora peccatum mortale constituat; quia haec praecepta mortali, et non metaphysico modo intelligi debent. Debet ergo mora esse ita diuturna, ut ex se pateat in fraudem legis fieri.

121

Dub. 4. quis dare licentiam possit ingrediendi monasteria monialium? Resp. cum distinctione: vel enim exemptae illae sunt, vel non exemptae, sed episcopo subjectae. *Si hoc secundum*, licentiam concedit episcopus, vel ejus vicarius, et quidem potestate ordinaria. *Si primum*, videndum, an immediate subjectae sint summo pontifici, an praelatis regularibus. *Si prius*, iterum licentiam concedit episcopus, authoritate delegata a sede apostolica. *Si posterius*, petenda licentia est vel ab episcopo, vel a superiore regulari, cui tale monasterium immediate subjectum est; sufficit autem hoc casu alterutra, licet ad egressum ipsarum monialium requiratur de jure utraque; Sanch. *c.* 16. *cit. n.* 13. Pirh. *hic n.* 43.

122

Nomine autem superioris regularis intelligitur hoc loco generalis, provincialis, vel etiam immediatus superior monasterii virorum,

cui moniales subjectae sunt, nisi aliter in propriis ipsarum religionum constitutionibus praeceptum sit; Sanch. *n.* 15. Suar. *n.* 13. Pal. §. 2. *n.* 3. Pirh. *l. cit.* quia textus licentiam hanc requirentes absolute, et generaliter tradunt, hoc ad superiorem pertinere. Abbatissa vero sub illo nomine superioris non comprehenditur; quia illi monasterium absolute subjectum non est, sed secundum quid quoad regimen domesticum, ut cum Pal. *l. cit.* pro certo tradunt Navar. *Comment.* 4. *reg. n.* 59. Rodriq. *tom.* 1. *regular. quaest.* 46. *art.* 2. Azor. *p.* 1. *l.* 13. *c.* 8. *q.* 6. Sanch. *c.* 16. *cit. n.* 22. Suar. *n.* 14.

123

Potest autem superior, qui licentiam ingrediendi dare aliis potest, etiam ipsemet eadem facultate uti in casibus necessariis, ut patet ex *bulla Gregorii XIII.* incipit. *dubiis*, et habetur apud Quarant. *V. monasteria monialium fol.* 447. ubi cavetur cum debere ingredi a paucis, et senioribus associatum. Extenditur hoc ad omnes illos, qui ex delegatione habent potestatem dispensandi circa ingressum; uam possunt etiam dispensare secum; Pal. *n.* 5. Probabilius tamen est, ut cum Suar, *n.* 14. docet idem Pal *n.* 4. potestatem istam a superiore conventus fieri nemini alteri posse, ob verba trid. *sess.* 25. *c.* 5. *de regular.* ubi dum ait: nullum alium praeter episcopum, et superiorem hanc licentiam dare posse *etiam vigore cujuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel imposterum concedendi*, videtur delegationem istam prohibuisse.

124

Porro licentia haec debet esse specialis, i. e. specialiter concessa ad ingressum, nec sufficit generalis, ut constat ex *c. un. h. tit. in* 6. ibi *speciali licentia:* et insuper requiritur, ut sit in scriptis obtenta, ut patet ex trid. *c.* 5. *cit.* ac proinde non sufficit licentia verbis expressis concessa, et multo minus tacita; Sanch. *n.* 28. *et* 29. Pal. *n.* 6. Pirh. *n.* 43. *not.* 5. Extenditque hoc etiam Pal. *n.* 7. ad medicum, confessarium, et similes: nam etiam ipsi licentia in scriptis indigent, si commode obtineri possit; quia concilium absque ulla exceptione pro casibus necessariis licentiam requisivit in scriptis. Dixi, *si commode obtineri possit in scriptis*, secus dicendum in casu, quo ex licentiae dictae exspectatione grave damnum timeretur; non enim lex humana cum eo rigore obligat: imo nec obligat licentiam oretenus expectare, si ex illius exspectatione periculum esset gravis damni; Navar. *commentar.* 4. *de regular. n.* 60. Sanch. *cap.* 16. *cit. n.* 34. Pal. *n.* 7. *cit.*

125

Dub. 5. quae poenae impositae sint ingredientibus clausuram monialium? Resp. Si sine licentia in scriptis obtenta ingrediantur, in-

currunt poenam excommunicationis ipso facto, prout statuit trid. *sess.* 25. *c.* 5. *de regular.* Et tangit haec poena non tantum eos, qui ingrediuntur ad malum finem, vel praetextu licentiarum, et facultatum sed etiam qui ingrediuntur ex alio titulo, et capite: et extenditur etiam ad superiores, et alios, qui habeut licentiam ingrediendi in casibus necessariis, si hac utantur extra casus necessarios, ut declaravit Gregorius XIII. *constit.* incipit *ubi gratiae*, *publicata Romae* 24. *jun.* 1557.

126

Porro excommunicatio haec per trid. *l. cit* lata ibidem non servatur; ex stylo tamen curiae pro absolutione ad sacram poenitentiariam recurritur, ut notant Quarant. *V. monasteria monialium fol.* 449. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 100. *n.* 25. Monacell. *p.* 2. *form.* 15. *tit.* 15. *n.* 14. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 11. *n.* 15. et sic reservatam esse teste eodem Matthaeuccio ea de re consulta respondit *S. congreg. in sabinens.* 3. *jul.* 1632.

127

Debet tamen quoad has poenas, et prohibitionem ingressus in monasteria monialium spectari usus constitutionum; quae ingressum hujusmodi prohibent, et poenam praedictam statuunt; nam ut Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 18. *n.* 3. et ex eo Pirh. *hic n.* 44. advertit, constitutiones istae non sunt ubique receptae in Germania, cum etiamnum hodie in quibusdam monasteriis tum viri, tum faeminae ingredi soleant domos, et habitationes, intra septa monialium positas, et faeminae quidem non difficulter admittantur etiam ad ipsas cellas claustrales monialium.

128

Dub. 6. an sicut ingressus, ita etiam accessus ad monasteria monialium extra casus necessarios prohibitus sit? Respond. Jure quidem *cap. un. h. tit. in* 6. *et cap. monasteria* 8. *de vit. et onest. cleric.* etiam accessum sine causa, praesertim frequentem, prohibitum fuisse. Verum hae constitutiones vel non fuerunt usu receptae, vel per non usum abrogatae: neque restitutae sunt a trid. vel Pio V. in sua bulla, cum a neutro mentio ulla accessus fiat. Quare dicendum, seclusis circumstantiis scandali, mali finis etc. non esse culpam gravem monasteria ista etiam sine justa causa, et licentia superiorum accedere, imo et frequentare; Pirh. *n.* 44.

129

Excipiuntur religiosi; de quibus *S. cong. nonis maji* 1590. statuit, ut *nulli post hac religioso cujuscunque ordinis, gradus, qualitatis, et dignitatis existat* (*superiore*) *cui monasterii*, *seu domus cura incumbit*, (*visitatore*, *vel visitatoribus*, *confessarioque ordinario*, *et extraordinario*, *cum ad tempus deputabitur*, *dumtaxat*

exceptis) *liceat absque licentia expressa ejusdem s. congregationis accedere ad monasteria, seu domos, quarumcunque monialium ... ad colloquendum, sive tractandum cum eis.* Et extenditur prohibitio haec etiam ad ordines militares, ut notat Quarant. *V. monasteria monialium fol.* 452. qui tamen addit per talem accessum a regularibus poenam excommunicationis non incurri. Imo Pal. *tr.* 16. *D.* 4. *p.* 11. *n.* 7. *in fin.* dubitat, an decretum hoc satis promulgatum, et usu receptum sit, propendetque in eam sententiam, ut existimet ad summum prolatum esse pro monasteriis Romae existentibus ob difficultatem petendi, et obtinendi eam licentiam ex terris Roma remotioribus.

130

Dub. 7. an sicut prohibitus est ingressus virorum in monasteria monialium, ita etiam prohibitus sit ingressus foeminarum in monasteria virorum? Resp. non prohiberi in tanto rigore; nam 1. ingredi monasteria virorum possunt imperatrices, reginae, earumque filiae, et aliae foeminae, quae illas comitantur; Rodriq. *in exposit. mot. propr. Pii V. super hoc editi* 1566. *die* 23. *oct. n.* 3. *et* 4. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 17. *n.* 5. *et* 6. Laym. *l.* 4. *tr.* 5. *cap.* 12. *n.* 5. Pirh. *hic n.* 45. et alii. 2. Fundatrices in illis ordinibus, in quibus est consuetudo illas admittendi; Sanch. *l. cit. n.* 7. Laym. *l. cit.* 3. etiam ceterae foeminae cum reliquo populo admitti possunt intra septa monasterii virorum ad divina officia, et ecclesiasticam sepulturam; Sanch. *n.* 22. Laym. Pirh. *ubi supra.*

131

Extra hos casus prohibetur quidem foeminis ingressus in monasteria, non tamen aut ingredientes, aut recipientes illas statim excommunicationem incurrunt ob talem ingressum; quia poena excommunicationis nullo alio jure in istas, et eas recipientes fertur, quam in bullis Pii V. et Gregorii XIII. in his autem excommunicantur solum foeminae, et has admittentes praetextu monasteria alicujus privilegii, seu facultatis ipsis concessae ad ingrediendum virorum: ergo etc. vide Laym. *c.* 12. *cit. n.* 4. Engl. *hic n.* 13. Pirh. *n.* 45. *cit.*

TITULUS XXXVI.

De religiosis domibus, ut episcopo sint subjectae.

SUMMARIUM

1 *Definitio religiosae domus: harum aliae sunt sacrae.*
2 *Aliae religiosae in sensu specifico.*
3 *Aliae piae.*
4 *Jure communi subsunt episcopo.*
5 *Etsi incorporatae sint monasterio exempto.*
6 *De temporalibus tamen earum episcopus non potest pro libitu disponere.*
7 *Quando dubium est, in qua dioecesi sit ecclesia, subest episcopo, qui antequam illa aedificaretur, jura episcopalia ibi exercuit.*
8 9 *Et si per unum dumtaxat actum.*
10 *Cui episcopo subjecta sit ecclesia, vel monasterium unitum ecclesiae, vel monasterio alterius dioecesis?*
11 *Respondetur manere subjectum illi, cui antea suberat.*
12 *Rationes dubitandi solvuntur.*
13 14 15 *An, et quomodo hospitalia, et cetera loca, ad pietatis, vel misericordiae opera deputata, subjiciantur episcopo?*
16 17 *Quaenam ex his visitationibus ejusdem subsint?*
18 19 20 *Exceptiones.*
21 *An episcopus ab administratoribus hospitalium, et aliorum piorum locorum rationes possit exigere?*
22 *Praesertim si istae ex consuetudine etc. reddendae sint aliis ad id deputatis?*
23 24 *An loca pia, et religiosa sine authoritate ecclesiastica in profanos usus converti possint?*
25 26 27 *An, et quo casu ecclesiae regulares converti in saeculares?*
28 29 30 *Quis valeat licentiam concedere aedificandi nova monasteria?*
31 32 *Quid praeter licentiam pontificis, et ordinarii in eum finem requiratur?*
33 34 35 36 *Recensentur haec requisita ex const. Clem. VIII. Greg. XV. et Urbani VIII.*
37 *Ubinam observandae sint istae constitutiones?*
38 39 *An etiam comprehendunt monasteria monialium?*
40 *Observanda in horum erectione.*
41 *An dictae constitutiones servandae sint etiam in translatione conventus?*
42 *Hujus ampliatione?*
43 *Et destructi reaedificatione?*
44 45 *Quando exquirendus sit consensus ceterorum regularium?*
46 47 *Quid jure communi decretum sit circa institutionem novorum ordinum?*
48 *Et aliarum congregationum piarum?*
49 *An valeant vota in ordine, per pontificem non approbato emissa?*
50 *Quid dicendum de vita solitaria?*

I

A religiosorum statu ad eorum domus, sive ecclesias, monasteria, celeraque loca pia, et religiosa transimus.

Quaeritur 1. quid sit *domus religiosa*, *et* quotuplicis acceptionis? Resp. *Domus religiosa* in genere est, quae ad cultum divinum, et pietatis, vel etiam misericordiae opera exercenda est deputata. Hujusmodi domus sunt triplicis generis.

1. *Domus sacrae*, quae ad cultum Dei, et beatorum coelitum venerationem per missarum solemnia, ceteraque divina officia celebranda episcopali consecratione sunt dedicatae: qualia sunt basilicae, et ecclesiae, sive templa, sacella, et alia loca his adhaerentia.

2

2. *Domus religiosae* in sensu specifico, seu non sacrae, in quibus citra consecrationem ex authoritate episcopi pietatis, et misericordiae opera exercentur: uti sunt monasteria, collegia, ceteraeque domus regularium; item xenodochia; in quibus peregrini, nosocomia, in quibus aegroti; orphanotrophia, in quibus orphani recipiuntur, et substentantur etc. demum confraternitates, congregationes, et alia collegia pia; nam haec omnia, si authoritate episcopi erecta sint, domus religiosae sunt, et vocantur.

3

3. *Domus piae* iterum specifice, quae ad pietatis, et misericordiae opera sine episcopi, vel alterius similis praelati ecclesiastici authoritate constructae, vel deputatae sunt: tales sunt oratoria, capellaeque domesticae, hospitalia, et quaecumque alia loca, quae ad hujusmodi opera destinata sunt, non tamen interveniente aliqua consecratione, benedictione, vel deputatione per ecclesiasticam authoritatem facta.

4

Quaeritur 2. cuinam, jure communi spectato, ecclesiae, et monasteria, ceteraeque domus, et congregationes regularium subjectae sint? Resp. Omnes spirituali jurisdictioni episcopi, intra cujus dioecesim sunt sitae, esse subjectae debent, ita, ut nisi ostendatur ecclesiam illam, vel monasterium jure praescrictionis, vel privilegii legitime obtenti jurisdictioni episcopali subtractam esse, episcopus hoc ipso, quod constet illam in dioecesi ejusdem sitam esse, super ejus subjectione intentionem, et praesumptionem in jure communi fundatam habeat; *can. omnes basilicae* 10. *caus.* 16. *q.* 7. *can. monasteria* 17. *caus.* 18. *q.* 2. *c. cum venerabilis* 7. *h. tit.* Vivian. *in c.* 3. *eod.* Barbos. *in cap.* 6. *n.* 2. *et in c.* 8. *n.* 1. Gonz. *ibid. n.* 5. Vallens. §. 1. *hic n.* 2. Honor. *n.* 4. Engl. *n.* 8. Scamb. *n.* 3. Konig *n.* 8. Ratio est, quia jurisdictio ordinarii per totam dioecesim juris praesumptione extenditur, cons. omnia complectitur, quae ab eadem non probantur exempta.

5

Proceditque hoc etiam casu, quo ejusmodi ecclesia, vel alius locus sacer, aut religiosus incorporatus est monasterio exempto; nam etiam istud ex loco hujusmodi sibi unito solvere jura episcopalia episcopo dioecesano debet, nisi probetur etiam locum unitum ab episcopali jurisdictione exemptum esse, ut clare statuit Innocentius III. *cap. constitutus* 6. *hoc tit.* Ratio est, quia per unionem solam nihil dederit episcopo loci, in quo situm est monasterium.

6

Dixi autem, *spirituali jurisdictione episcopi*: aliud enim est quoad temporalia, sive fructus, et proventus ecclesiae; nam de his non potest episcopus ad libitum disponere, seu illos in proprios usus convertere etiamsi ecclesia in dioecesi ipsius sita sit, nisi legitime probaverit etiam illos ad se pertinere, prout notant DD. *cit.* et sumitur ex *c. cum venerabilis cit.*

7

Dub. 1 cujus jurisdictione subjecta debeat esse, et a quo episcopo consecranda sit ecclesia aedificata in loco, de quo dubitatur, in cujus dioecesi is situs sit? Resp. subjecta esse, et consecrari debet ab illo episcopo, qui antequam ecclesia illa aedificaretur, in incolas illius loci, seu territorii jura episcopalia exercuit, vel sacramenta quaedam contulit, prout sumitur ex *cap. nunc autem* 1. *h. tit.* et notat *ibid.* gloss. *in notat.* Vivian. *pr.* Gonzal. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 9. Schamb. *n.* 4. Vviest. *n.* 10. Ratio est, quia exercitium talium actuum constituit ipsum in possessione jurisdictionis episcopalis, utpote ex qua potestas exercendi eos actus de jure communi dimanat. Hoc certum.

8

Dubii vis in eo sita est, an hoc casu sufficiat, si talis episcopus in ejusmodi loco unum tantum, vel alterum actum juris episcopalis exercuit? *Rationem dubitandi* facit *c. cum olim* 18. *de praescr.* ubi dicitur, eum, qui certa jura episcopalia exercuit in aliquo territorio ea dumtaxat, quae exercuit, praescripsisse, non alia, quod clarum praebere videtur indicium, per exercitium aliquorum tantum jurium non esse obtentam possessionem totius juris episcopalis.

9

Sed tenenda est affirmativa sententia, et dicendum, eum, qui unum vel alterum actum, ad jus episcopale pertinentem, exercuit, e. g. quia ibidem baptismi, aut confirmationis sacramenta contulit, hujusmodi actuum exercitio in totius juris, seu jurisdictionis episcopalis quasi possessione constitui. Ita Vivian. *in cap. nunc autem* 1. *h. t.* Barb. *ibid. n.* 6. Pirh. *hic n.* 10. Vvies. *ibid. n.* 11. et sumitur

clare ex *c. nunc autem cit.* estque teste Barb. *l. cit.* saepius decisum a Rota. *Ratio est*, quia possessio unius ad omnes alios actus trahitur, si quoad ceteros actus nullus alius sit in possessione juris, et qui exercet unum, vel alterum actum habeat praesumptionem juris pro omnibus, sicut pro omnibus actibus episcopalibus habet episcopus.

Et hinc ad rationem dubitandi dico, *c. cum olim cit.* solum procedere, quando quoad alios actus alius est in possessione juris, vel quando is, qui hos actus exercuit, non est in possessione universi juris.

10

Dub. 2. cui episcopo subjecta sit ecclesia, vel monasterium unitum ecclesiae, vel monasterio alterius dioecesis? *Ratio dubitandi* est 1. quia subjectionem indicat potestas instituendi, vel confirmandi; atqui in casu unionis in ecclesia accessorie, ut fere fit, unita non amplius instituit episcopus, in cujus dioecesi ecclesia unita existit, sed episcopus, cui subjacet ecclesia principalis: ergo etc. 2. Per ejusmodi unionem res omnes, jura, et actiones ecclesiae, vel monasterii, uniti acquiruntur ecclesiae, vel monasterio, cui illa incorporantur: ergo videntur etiam subjici jurisdictioni ejus episcopi, cui ecclesia, vel monasterium principale subjicitur. 3. Tale monasterium, vel ecclesia, cui alia ecclesia, vel monasterium incorporatur, subinde exempta est a jurisdictione episcopi: igitur eo jure exemptionis gaudebit, etiam ecclesia, vel monasterium unitum.

11

Sed dicendum, etsi trid. *ses. 14. c. 9. de ref.* uniones ecclesiarum, et locorum piorum, qui diversarum dioecesium sunt, ad vitandam istarum confusionem, et incommodum tum ordinariorum, tum subditorum inde consequens merito prohibuerit, si tamen ex causa rationabili unio talis facta sit, ecclesiam, vel monasterium unitum per se loquendo, et regulariter subjectum manere episcopo, in cujus dioecesi situm illud est. Ita sumitur *ex can. omnes basilicae can. monasteria cit. et c. quia monasterium 2. h. t.* et notant *ibid.* Vivian. *in ration.* Barb. *n.* 1. Gonz. *n.* 2. Vagn. *in exeg.* Vall. §. 1. *hic n.* 2. Honor. *n.* 4. Engl. *n.* 9. Scham. *n.* 6. Konig *n.* 8. *Ratio est*; quia per concessionem gratiae, et privilegii non censetur derogatum juribus episcopi dioecesani, si hoc expressum non sit: atqui hujusmodi unio, et incorporatio est gratia, et privilegium: igitur censebitur concessa esse, salvo jure episcopi, in cujus dioecesi monasterium, vel ecclesia unita sita est, ut sic cuique episcopo jurisdictio conservetur, et ecclesiastici regiminis ordo non confundatur.

12

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. mirum videri non debet, quod in ecclesia, vel monasterio sic unito episcopus, in cujus dioecesi sita sunt, non habeat amplius potestatem instituendi, vel confirmandi; nam ipso consensu in hujusmodi unionem juribus illis cessisse censetur. *Ad* 2. ex hoc, quod res, jura, et actiones ecclesiae unitae transferantur, et acquirantur ecclesiae, vel monasterio dioecesis alienae, non sequitur, quod in eandem dioecesim etiam transferatur monasterium, vel ecclesia unita; ac proinde haec episcopo dioecesis in qua existit adhuc subjecta manet. *Ad* 3. non debet videri absurdum, ut, qui alias exemptus est, ratione ecclesiae non exemptae subjiciatur episcopo; nam etiam in civilibus persona alias maxime exempta, si possessiones, in alicujus regis, vel principis territorio sitas, et hujus jurisdictioni subjectas habeat, in rebus, et causis, quae has concernunt, hujusmodi regi, vel principi subesse debet, ut exploratum est apud omnes.

13

Quaeritur 5. an, et quomodo hospitalia, et celera loca, ad pietatis, et misericordiae opera deputata, subjiciantur episcopo? Resp. cum distinctione: vel enim episcopi, aut alia simili authoritate ecclesiastica erecta sunt, vel non. *Si primum*, subsunt jurisdictioni episcopi in cujus dioecesi sunt constituta, ita, ut ille fundatam de jure communi intentionem super iisdem habeat quoad subjectionem, et ordinationem illorum, et asserenti exempta illa esse, onus probandi incumbat; *c. de xenodochiis* 3. *h. t. et ibi* glos. *in casu*, *et V. in quorum dioecesi*; Pirh. *ibid. n.* 19. Scham. *n.* 12.

14

Si secundum, et hujusmodi hospitalia sint erecta saecularis dumtaxat principis, aut aliorum dominorum saecularium authoritate, episcopi dioecesani jurisdictioni non subsunt, ut colligitur per argumentum a sensu contrario sumptum ex *c. ad haec* 4. *h. t.* et notat *ibid.* Fagn. *n.* 51. Barb. *in c.* 3. *eod. n.* 4. Pirh. *hic n.* 20. Konig *n.* 9. Vvies. *n.* 15. Ratio est; quia hujusmodi hospitalia pia quidem, sed profana, non religiosa sunt loca, quippe cum loca religiosa talia solum fiant per destinationem episcopi, vel alterius, qui authoritate episcopali pollet.

15

Proceditque hoc, etsi hujusmodi hospitalia oratorium habeant; quia hoc in domo privata extrui potest etiam a privato, non tamen, ut in eo missae celebrentur; *can. unicuique* 33. *dist.* 1. *de consecr.* Innoc. *in c.* 4. *h. t.* Jo. Andr. *ibid. n.* 5. Abb. *n.* 6. Fagn. *n.* 52. Pirh. Vvies. *l. cit.*

Excipitur, si patronus, seu fundator talis hospitalis sit mortuus; tunc enim ad episcopum spectat, videre, an ejus voluntas ultima mandetur executioni; nam generale est, quod ad episcopi sollicitudinem spectet curare, ut defunctorum piae voluntates, et dispositiones executioni mandentur, et conserventur; Abb. *in c.* 3. *h. t. n.* 3. Vall. *hic* §. 2. *n.* 3. Pirh. *n.* 20. Vvies. *n.* 16.

16

Dub. 1. quaenam hospitalia, et alia pia loca visitationi episcopi subsint, vel non? Resp. cum distinctione *n.* 13. data; nam si episcopi, vel alia simili ecclesiastica authoritate erecta sint, omnia, etiam exempta, subsunt visitationi episcopi, in cujus dioecesi sunt sita per se loquendo, et regulariter; non vero si authoritate ecclesiastica erecta non sint. Neque aliud de posterioribus probatur ex Trid. *sess.* 22. *c.* 8. *de ref.* ubi episcopi visitationi subjiciuntur omnia loca pia etiam, quorum cura ad laicos pertinet; nam *ibidem* additur, *in casibus a jure concessis*, *et juxta ss. canonum statuta* atqui juxta ista visitationi episcopi non subsunt loca pia, nisi simul religiosa sint: ergo nec post tridentinum eidem subsunt, nisi sub data qualitate.

17

Addidi *etiam exempta*; nam et haec visitare, tanquam sedis apostolicae delegatus, episcopus potest, ut sacra synodus *loc. cit.* statuit, ibi, *atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita.* Proceditque hoc, etsi per laicos administrentur, ita tamen, ut hac facultate, episcopis concessa, jus visitandi eadem loca laicis judicibus, et temporalibus dominis non adimatur, si isti jus hoc alias legitime obtinuere, ut a card. declaratum, et a rota decisum testis est Jo. Gallemart. *ad c.* 8. *cit. trid. n.* 2. Barb. *in c. ad haec cit. n.* 4. et alii passim.

18

Excipitur 1. si hujusmodi hospitalia, et alia pia loca expresse erecta sint sub immediata protectione regum, aut aliorum sublimium principum, regalia in ditionibus subjectis exercentium; haec enim ab episcopo visitari sine illorum licentia noluit trid. *c.* 8. *cit. ibi*, *non tamen, quae sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia*: et merito; quia cum ejusmodi principes talia hospitalia, et pia loca ex propriis proventibus, aut aerario publico constituerint, suaeque protectioni reservarint, confidi in ipsis potest, quod etiam fideliter sint commoda eorum curaturi.

19

Excipitur 2. si in eorum fundatione cautum sit, ut hospitale, vel locus prius non subsit episcopo; nam hujusmodi conditiones fun-

dationi appositas non improbant ss. canones, imo aperte approbant *clem.* 2. *h. t. ibi*, *vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito*, *et trid. sess.* 22. *cit. c.* 9. *ibi*, *nisi secus forte in institutione*, *et ordinatione talis ecclesiae*, *seu fabricae expresse cautum esset.*

20

Excipiuntur 3. hospitalia, et alia pia loca ordinum militarium, et aliorum religiosorum, excepta religione s. Joannis DEI: Vivian. *in clem. cit.* §. *praemissa vero*, Vall. *hic* §. 1. *n.* 5. Engl. *n.* 10. Scham. *n.* 15. et patet ex §. *permissa cit.* nec obscure colligitur ex trid. *c.* 9. *cit.* quod de administratoribus saecularibus, non regularibus loquitur.

21

Dub. 2. an episcopus ab administratoribus hospitalium, et aliorum piorum locorum rationes possit exigere? Resp. affirmative. Patet ex *clem.* 2. *cit.* idque verum est non tantum de iis hospitalibus etc. quae authoritate episcopi, vel alia ecclesiastica erecta sunt; sed etiam quae sine illa; Gutier *l.* 1. *qq. can. c.* 35. *a n.* 19. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 75. *n.* 57. Pirh. *hic n.* 26. et colligitur ex trid. *c.* 9. *cit.* administratores hujusmodi locorum ad rationem administrationis ordinario annuatim reddendam indistincte obstringit, et illum duntaxat casum excipit, quando in fundatione expressum est, ut episcopus non possit rationes administrationis exigere.

22

Quod procedit etiam casu, quo ex consuetudine, privilegio, aut constitutione aliqua loci aliis ad id deputatis ratio reddenda esset; nam cum his etiam ordinarium ad functionem hanc adhibendum imposterum sanxit s. synodus *l. cit.* cum clausula, *ut aliter factae liberationes dictis administratoribus non suffragentur.* Ratio potestatem hanc episcopis concedendi fuit; quia hujusmodi loca, licet religiosa non sint, quando in eorum erectione authoritas ecclesiastica non intercessit, pia tamen sunt: piarum autem causarum generalem administrationem, et curam habet episcopus.

23

Dub. 3. an loca pia, et religiosa sine authoritate ecclesiastica mundanis, h. e. profanis usibus deputari, et in eos converti possint? Resp. distinguendo inter loca, quae sacra, et propriè religiosa sunt, quod episcopi, vel alia simili authoritate ecclesiastica constituta sint, et inter loca, quae pia dumtaxat sunt, nec erecta authoritate ecclesiastica.

De prioribus dicendum, quod profanis usibus deputari sine ecclesiastica authoritate nequeant; *c. ad haec* 4. *hoc tit. Ratio est*; quia generaliter, quod DEO semel dicatum est, ad humanos usus

amplius revocari non debet; *can. quae semel* 4. *caus.* 19. *q.* 3. *et reg. semel* 61. *in* 6. Imo si hujusmodi fundationes ad certos usus, vel pro certo personarum genere destinatae sunt, ad alium usum etiam pium, vel ad aliud genus hominum transferri non debent, ob regulam sumptam ex *clem.* 2. *hoc tit.* quod nempe *ea, quae ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, et non ad alium (salva quidem sedis apostolicae authoritate) converti. Excipit* trid. *sess.* 25. *c.* 8. *de reform. si hospitalia haec ad certum peregrinorum, infirmorum aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco, ubi sunt dicta hospitalia, similes personae, aut perpaucae reperiantur*; tunc enim concedit sacra synodus, *ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco, et tempore utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendos, magis expedire visum fuerit.*

24

De posterioribus, iterum distinguendum, an is, a quo ista in peregrinorum, pauperum, infirmorum etc. et similes usus deputata sunt, adhuc vivat, vel an jam sit mortuus? *Si adhuc vivat*, ita deputata ad usus profanos revocare, et convertere pro libitu poterit, modo ad eorum fundationem se non obligarit, argumento ducto a sensu contrario ex *c. ad haec citt.* et hinc ad voluntatem Domini hodie potest esse oratorium, quod cras erit camera. *Si jam* est mortuus, qui domus ejusmodi ad pietatis, vel misericordiae opera per donationem mortis causa deputavit, haeres ejus, voluntatem defuncti implere debet, neque ipsi est integrum eam ad usus profanos revocare; Abb. *in c. ad haec cit. n.* 4. Fagn. *ibid. n.* 53. Honor. *hic n.* 2. Schamb. *n.* 14. Konig *n.* 9. Vviest. *hic n.* 22. et teste Fagnano declaratum est a Cardd.

25

Dub. 4. an ecclesiae regulares possint mutari in ecclesias saeculares, sive monasteria in collegia clericorum saecularium? Resp. non posse ullius praelati pontifice inferioris potestate, nisi casu, quo reperiri non possunt religiosi, quibus illa reformentur, et restauretur disciplina collapsa. Ita expresse *c. inter quatuor* 5. *h. tit. Ratio est*; quia in via DEI ascensus potius fieri debet, et non descensus: esset autem descensus, si monasteria mutarentur in collegia canonicorum saecularium, cum regulares strictiorem vitam profiteantur: ergo etc.

26

Addidi, *si reperiri non possint religiosi etc.* tunc enim authoritate episcopi in ecclesiis regularibus clerici saeculares ordinari poterunt, ut habetur *c. cit.* Debet tamen, antequam ad hoc descenda-

tur, ordo iste observari: 1. tentari debet reformatio per religiosos ejusdem monasterii: 2. in horum defectum evocandi sunt religiosi strictioris observantiae ex aliis monasteriis ejusdem ordinis: 3. si nec illi haberi possint, reformatio monasterii fieri debet per religiosos alterius ordinis: 4. denique si per regulares reformatio monasterii institui non possit, tum demum saeculares clerici in locum eorum sufficiendi, et ibi collocandi sunt; quia necessitas non habet legem; gloss. *in c. inter quatuor cit. V. per regulares*, Joann. Andr. *ibid. n.* 2. Abb. *n.* 1. Barb. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 15. Konig *n.* 10. Vviest. *n.* 19. *et duobus seqq.*

27

Papa tamen hunc ordinem non debet observare necessario; sed causa justa suadente, vel exigente, non observato hoc ordine, ecclesiam regularem mutare in saecularem potest, et vicissim, ut notat Pirh. *loc. cit.* Schamb. *n.* 9. Et hinc dispar est ratio episcopi; quia iste ecclesiae statum mutare non potest, nisi in casibus expressis jure.

28

Quaeritur 5. quis valeat licentiam concedere aedificandi nova monasteria? Dissident inter se DD. Nam praeter licentiam episcopi ad hoc desiderari etiam licentiam summi pontificis contendunt Barb. *de offic. episc. alleg.* 26. *n.* 4. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 3. *D.* 5. *q.* 1. *n.* 3. Gonz. *in c. fin. hoc tit. n.* 8. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *n.* 39. Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *n.* 12. Matthaeucc. *in offic. eccl. c.* 16. *n.* 1. et allegant pro se. 1. *c. un.* §. *confirmatos h. tit. in* 6. ubi Gregorius X. statuit, ne praelati regulares deinceps recipere valeant conventum aliquem, vel domum absque sedis apostolicae speciali licentia: 2. *c. un. de excess. praelator. in* 6. ubi Bonifacius VIII. idipsum statuit, et in licentia sedis apostolicae ad hoc deinceps concedenda requirit, ut *plena, et expressa fiat de prohibitione hujusmodi mentio*: 3. *Constit. Urbani VIII.* incipit *romanus edita* 28. *aug.* 1624 ubi revocantur quorumvis ordinum privilegia, quibus antea construere poterant nova monasteria *de sola ordinarii licentia.*

29

Contra solam episcopi licentiam sufficere ad construenda nova monasteria ordinum saltem non mendicantium existimant Sorb. *ad compend. mendicant. V. aedificare vers. circa* §. 20. Rodriq. *tom.* 2. *regular. q.* 49. *art.* 3. *cum seqq.* Engl. *hic n.* 3. Konig *n.* 5. quod putant sumi ex *can. de monachis* 12. *caus.* 18. *q.* 2. et Trid. *sess.* 25. *c.* 3. *de regular.* ubi sola licentia episcopi exposcitur. Ad jura per sententiam contrariam allegata *l. cit.* respondet Engl. ibi ser-

monem esse non de quibuslibet religiosis, sed de mendicantibus tantum, circa quos specialis est consideratio; tum quia plerique in toto suo ordine exempti, et summo pontifici immediate subjecti sunt; tum quia ex incertis eleemosynis vivunt, atque talis eleemosynarum quaestus aliis praejudicare, et gravis esse possit. Verba bullae Urbani VIII. *de sola ordinarii licentia* idem clarissimus author intelligenda dicit in ordine ad alia requisita, ut sensus sit, non sufficere solam ordinarii licentiam, sed etiam opus esse, ut alia requisita accedant.

30

Ego priori adhaereo sententiae ob *constit. Innoc. X.* incipit *instaurandae editam idibus oct.* 1652. et reperitur in *bullar. tom.* 4. estque inter laudati summi pontificis *vigesima septima*, ubi idem pontifex statuit, *ne deinceps aliquis regularium ordinis mendicantium, vel non mendicantium — conventus, vel collegia incipere, vel fundare praesumat absque sedis apostolicae licentia speciali.* Estque saepius declaratum a *s. congreg.* ut testis est Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *n.* 42. Neque obstat *can. de monachis et c.* 3. *trid. cit.* quia generalitas istorum textuum restringitur per constitutionem innocentianam *cit.* quae, cum sit jus posterius, explicat, vel limitat jus textuum *cit.* prius.

31

Dub. 1. quid praeter licentiam pontificis, et ordinarii requiratur ulterius ad erectionem novi monasterii? Resp. de hoc puncto duplex maxime considerandum decretum est: *unum* Clementis VIII. *in bulla* incipit *quoniam ad institutum edita* 23. *jul.* 1603. ubi idem pontifex declaravit, *locorum ordinarios non posse licentiam ad novos conventus cujusque etiam mendicantium ordinis in civitatibus, et locis eorum ordinariae jurisdictioni subjectis erigendos impertiri, nisi vocatis, et auditis aliorum in eisdem civitatibus, et locis existentium conventuum prioribus, seu procuratoribus, et aliis interesse habentibus, et causa, servatis servandis, cognita constiterit, in eisdem civitatibus, et locis novos hujusmodi erigendos conventus sine aliorum detrimento commode sustentari posse: si vero ab eis in hujusmodi causis, et sententiis — ad apostolicam sedem provocari, et appellari contigerit, ipsos ordinarios tamdiu erectionem novorum conventuum suspendere debere, quousque — ab apostolica sede in eadem causa pronuntiatum extiterit etc.*

32

Alterum Gregorii XV. incipit *cum alias* 17. *aug.* 1622. ubi idem pontifex innovans *const. Clem. VIII.* prohibuit, *ne deinceps monasterium, conventus, domus, congregatio vel societas religiosorum*,

seu regularium ullibi recipiatur, nisi praeter alia ad id requisita in singulis ejusmodi locis duodecim saltem fratres aut monachi, seu religiosi degere, et ex redditibus, et consuetis eleemosynis — competenter sustentari valeant. Quae decreta confirmavit, et approbavit, ac ab omnibus exacte et perpetuo, servari voluit, et mandavit Innocentius XII. *const.* incipit *nuper* §. 15. Et ita habet etiam praxis *s. congreg. episc. et regular.* quae facultatem erigendi novi conventus nunquam concedit, quin prius ordinario loci committat et sensum ipsius audiat tam quoad commodam sustentationem religiosorum de novo introducendorum in numero duodeno, absque ullo praeexistentium regularium praejudicio, quam quoad istorum consensum, ac jurium parochialium indemnitatem; Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 16. *n.* 2.

33

Ex quo sequitur, quod vi *cit.* constitutionum ad hoc, ut ordinarius in novi monasterii erectionem consensum praestare possit, requiratur 1. ut vocentur, et audiantur aliorum ibi, et in vicinia existentium conventuum religiosi: et quidem, ut Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *n.* 51. advertit, consensus ab istis praestari debet capitulariter, nec sufficit, si ostendatur subscriptio religiosorum particularium, ex vulgata regula, quod aliud sit conventus, aliud singuli religiosi de conventu.

34

2. Ut servetur distantia novi monasterii a prius erectis. Clemens IV. *const.* incipit *ad consequendum edita Perusii* 12. *calend. decemb.* 1265. indulsit, quod prope ecclesias ordinis FF. minorum non valeat ab aliis regularibus in paupertate fundatis, aut a monialibus cujuscunque ordinis novum monasterium, ecclesia, vel oratorium constitui, vel acquiri intra spatium 300. cannarum. Idem privilegium, restrictum tamen ad 140. cannas ab eodem Clemente obtinuerunt FF. praedicatores, ordo eremitarum s. Augustini a Bonifacio VIII. Alexander VII. *constit.* incipit *alias* 142. *tom.* 6. *bullar.* prohibuit fundationes conventuum familiae ultramontanae ordinis minorum de observantia intra spatium quatuor, vel quinque leucarum ab jam erectis, etiam aliorum regularium absque licentia speciali sedis apostolicae. Hodie, ut Vincent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 422. *n.* 10. notat privilegium 300. cannarum restrictum indefinite est ad 140. cannas, et gaudent eo mendicantes omnes.

35

3. Ut accedat consensus parochi, vel capituli, penes quod residet cura animarum, et intra cujus parochiae limites monasterium aedificandum est; nam cum in nova ecclesiasia, sepeliri debeant fidelium corpora, ministrari sacramenta, aliaque plura fieri, ex qui-

bus potest generari praejudicium parocho, merito ejus consensu requiritur: estque hic adeo necessarius, ut absque eo fundatio novi monasterii non sustineatur; Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *n.* 52. et hoc teste decisum est a rota in *caesaraugustana fundationis, et polletana manutentionis.*

36

4. Ut consentiant, praeterea etiam incolae, et habitatores ejusdem loci, ut patet ex forma *constitutionis Gregorii XV. et Urbani VIII.* estque teste Pignatell. *n.* 70. decisum a rota. Ex quo sequitur, multo magis interrogandum principem territorii, intra quod erigendum est novum monasterium; nam juxta *constit. Clem. VIII. cit.* interrogari debent omnes, qui interesse in eo habent. Atqui vel maxime in isto habet interesse territorii princeps; ergo etc.

37

Dub. 2. ubinam observandae sint praedictae constitutiones Clementis VIII. Gregorii XV. et Urbani VIII. Resp. 1. servandae sunt non tantum in Italia, sed etiam in aliis provinciis ultra montes, ut declaravit *s. congr. propag. fid.* 1638. teste Nicol. *in flosc. V. conventus n.* 1. Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 19. *n.* 3. et iterum roboravit Innocentius X. *constit.* incipit *instaurandae* §. 5. 2. servandae sunt in erectione conventuum religiosorum tam mendicantium, quam non mendicantium; quia praejudicium, ob quod regulares monasteriorum prius ibi erectorum interrogari debent, versatur non tantum in quaestu eleemosynarum, sed etiam in diminutione concursus ad divina etc. quae ratio militat etiam in ordinibus non mendicantibus; Pasqualig. *ad franch. controv. int. episc. et regular. de convent. nov. fundat. n.* 480. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *n.* 22. et constat ex *const.* Gregorii XV. *cit.* ibi *etiam mendicantium*, ubi particula *etiam* significat praeter mendicantes etiam includi alios, sc. non mendicantes.

38

Difficultas est, an dicta decreta comprehendant monasteria etiam monialium? *Certum est*, non posse erigi nova monasteria monialium sine licentia episcopi, ut patet ex trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *in fin. de regular.* Punctum difficultatis in eo situm est, an in concedenda licentia episcopus servare debeat formam a Clem. VIII. et Greg. XV. praescriptam, et *n.* 33. *ac seq.* descriptam? Affirmant Donat. *prax. regul. tom.* 1. *p.* 2. *tract.* 1. *quaest.* 21. *n.* 2. ex ratione; quia in dictis decretis praescribitur forma ad dandum consensum pro novo monasterio, sive sit virorum, sive mulierum. Melius distinguitur, an moniales, quibus novum monasterium erigendum est, victum quaerant ex eleemosynis, an vero non. *Si primum*, juxta formam

praescriptam in decretis *cit.* audiendi sunt religiosi ceteri; quia his praejudicium afferri potest per diminutionem eleemosynarum.

39

Si secundum, in iisdem constitutiones praedictae non urgent. Ita Rebuff. *prax. tit. de erect. in colleg. n.* 1. Garc. *p.* 12. *de benef. cap.* 5. *n.* 4. Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 7. *n.* 116. Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 41. *n.* 217. Pasqualig. *ad franch. de convent. nov. fundat. n.* 478. *et* 479. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *num.* 73. Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 19. *n.* 17. et constat ex praxi s. congr. quae pro monialibus requisita constitutionum apostolicarum non exigit, sed habita informatione, et consensu episcopi ordinarii, ac constito, fabricam monasterii esse capacem, et in omnibus suis partibus absolutam, dotemque esse tutam, ac sufficientem saltem pro 12. monialibus, concedit gratiam fundationis nemine alio vocato, et sic decies, ac vigesies per spatium 14. annorum se vidisse testatur Monacell. *n.* 12. Ratio est, quia in monasteriis monialium, quae certos redditus sibi assignatos habent, qui pro illarum manutentione sufficiant., cessat praejudicium, quod in erectione aliorum monasteriorum in constitutionibus apostolicis consideratur.

40

Addit tamen Monacell. *l. cit. n.* 21. episcopum, antequam ad erectionem novi monasterii monialium consensum praebeat, prae oculis habere debere sequentia. 1. ut bona, pro dote fundationis assignata, sint tuta, et sufficientia pro vita communi, 2. ut non erigatur in loco parvo, et in quo copia confessariorum non adest, nisi moniales ipsae tantas habeant facultates, ut confessarium externum sustentare valeant; *s. congreg. episc.* 13. *sept.* 1583. 3. ut non erigatur prope monasteria virorum juxta dispositionem *can. monasteria puellarum* 23. *caus.* 18. *quaest.* 2. et decretorum novissimorum *in asculana* 5. *maji* 1690. *et in brundusina* 16. *jan.* 1693. 4. ut novae moniales subjaceant jurisdictioni ordinarii, cujuscunque ordinis, et regulae sint, prout declaravit *s. congreg. in salernitana* 13. *februar.* 1692. *in pampilonensi* 20. *febr.* 1699. *in ulysiponensi mense majo anno eodem.* 5. quod ex curiae romanae stylo addit Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 179. *in fin.* ut accedat licentia sedis apostolicae, a qua hodie expediuntur brevia in fundatione monasteriorum pro monialibus.

41

Dub. 3. an constitutiones praedictae servandae sint in translatione conventus, hujus ampliatione, et destructi reaedificatione? *Ad* 1. affirmativam defendit Lauret. de Franch. *controv. int. episc. et regul. de convent. nov. fundat. n.* 403. *et seq.* quia mutare, et de

novō construere aequiparantur in hac materia ob identitatem rationis. Sed respóndendum est negative; quia haec non dicitur nova fundatio; cons. oppositiones aliorùm regularium obstare non valent; Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 19. *n.* 4. itaque ipso teste respondit *s. congr. episc. in gerundens.* 19. *sept.* 1687. *Proceditque hoc* etsi monasterium transferatur ad locum propinquum alteri monasterio, et hoc haberet privilegium, ut nova monasteria non erigantur, nisi servata certa distantia, ut monet Monacell. *l. cit n.* 9. et constat ex praxi, docetque aequitas, juxta quam, quod tibi non nocet, et alteri prodest, concedere compelleris; *l. in summa* 2. §. *item Varus* 5. *ff. de aqu. et aqu. pluv. arcend. Excipitur*, nisi praejudicium vicino monasterio per hoc creetur, quod novum aedificium officeret luminibus, inducatur intolerabilis servitus prospectus etc. tunc enim regulares praexistentes possunt se opponere translationi; Monacell. *numer.* 10.

42

Ad 2. respondendum est negative. Ita gloss. *in can. de monachis* 12. *caus.* 18. *quaest.* 2. Suar. *de censur. D.* 23. *D.* 5. *n.* 33. Tamburin. *de jur.* Abb. *tom.* 3. *D.* 5. *quaest.* 1. *n.* 9. Laurent. de Franch. *contr. int. episc. et regul. de convent. nov. fundat. n.* 411. *et* 412. Donat. *prax. regul. tom.* 1. *p.* 2. *tract.* 1. *quaest.* 23. Ratio est; quia jura requirentia solemnitatem, et licentias, procedunt de erectione ecclesiarum, et monasteriorum, non autem de amplificatione jam erectorum. *Excipitur*, si ratione amplificationis inferetur alicui praejudicium; hoc enim per protestationem in contrarium propelli potest; Franch. *loc. cit. n.*413. Item, si monasterium esset incaeptum sine solemnitate, per constitutiones saepius memoratas requisita; nam tale monasterium ampliari non posset, nisi superveniente dicta solemnitate, ut patet ex *const. Urbani VIII. cit. seu coepta finire, et absolvere audeant.*

43

Ad 3. Donatus *cit. quaest.* 23. *num.* 1. putat interesse, an monasterium sit totum destructum, an solum ex parte; nam in primo casu, quod novum sit aedificium, vult requiri solemnitates ad reaedificandum: contra negat illas requiri in casu secundo propter oppositam rationem. Sed melius distinguunt alii cum Pasqualig. *ad Franch. l. cit. numer.* 400. qui censet videndum, an ex totali destructione monasterii amiserint religiosi sua jura inhabitandi, ministrandi sacramenta, et alias functiones exercendi: nam si amiserunt, non poterunt per reaedificationem illa recuperare sine consensu episcopi, et ceteris solemnitatibus, quia erunt de novo acquirenda. Si vero non amiserunt, poterunt sine solemnitatibus reaedificare monasterium

suum ; quia sicut retinent jus ad inhabitandum, ita etiam ad erigendum dirutum monasterium.

44

Dub. 4. an exquirendus sit consensus aliorum regularium, quando religiosi inhabitaturi novum monasterium, quod aliunde ipsis de victu, et sustentatione provisum sufficienter sit, volunt cautionem praestare de non quaerendis eleemosynis? Negat cum aliis Donat. *tom.* 1. *prax. p.* 2. *tract.* 1. *quaest.* 27. *num.* 2. et pro se adducit 1. vulgatam juris regulam desumptam ex *cap. cessante* 60. *de appellat.* quia cessante causa finali, cessat legis dispositio: atqui causa finalis, ob quam consensus regularium praeexistentium requiritur, est, ne novi monasterii erectio creet praejudicium monasteriis praeexistentibus, qui finis in casu praesentis quaestionis cessat: ergo etc. 2. *Decretum Gregorii XV. cit.* ubi Pontifex erectionem novorum monasteriorum prohibuit, nisi religiosi praeexistentes *tali erectioni consenserint, vel alias ordinariis locorum constiterit, religiosos monasterii -- erigendi absque detrimento religiosorum in monasteriis -- erectis degentium congrue, et commode manuteneri, et ali posse*: 3. *decisionem rotae* 745. *p.* 2. *recent.* Quae censuit potuisse ordinarium Caesaraugustanum concedere licentiam erigendi novum collegium; quia ipsi constabat, collegialibus fore provisum de victu, et vestitu, et sic nullum praejudicium allaturus praeexistentibus.

45

Sed quia praejudicium regularium, in monasteriis jam erectis existentium non tantum situm est in quaestu eleemosynarum, sed etiam in concorsu, qui per erectionem monasterii novi diminui posset, dilapsa ad istud a prioribus populi ecclesias frequentantis parte, quo contingeret, ut etiam diminuerentur oblationes, et alia emolumenta ex hujusmodi concursu obvenientia: hinc ut episcopus, non vocatis aliis regularibus, novo monasterio erigendo consensum praestare possit, non sufficit, istud instruendum reditibus sufficientibus, ut eleemosynarum quaestu non egeat; sed insuper religiosi de novo inducendi se obligare debebunt ad non exercenda ea ministeria, quae concursum ab aliis ecclesiis avertere possint, nec ad ea admittenda, quibus consueta emolumenta ceteris minuantur; Pasqualig. *ad Franch. loc. cit. num.* 487. Imo ut idem author *loc. citat.* notat, neque tum praeteriri, aut omitti regularium ceterorum convocatio potest; quia etsi eo casu assensum praebere debeant, cum tamen per accidens sit, quod detrimentum passuri non sint, propterea omitti nequit praescripta forma, ex communi regula, quod forma non cesset obligare, licet aliquando per accidens non sit necessaria. Plura de erectione novorum conventuum vide apud Franch. et Pasqualig. *loco citat.*

46

Quaeritur 6. quid jure communi decretum sit circa institutionem novorum ordinum? Resp. De his tria maxime constituuntur praesenti titulo. Nam 1. *capit. fin. et cap. un. in* 6. statuitur, ut deinceps religiosi ordines, qui antea, vel sine, vel cum tacita solum pontificis approbatione a solis episcopis confirmabantur, sine expressa pontificis approbatione non instituerentur. *Ratio* hoc decernendi multiplex fuit, nempe ut tolleretur confusio, quam religionum nimia diversitas parit; ut evitarentur pericula errorum, et haeresum, quae sub praetextu religionis, ut quondam Vvaldensium, et fraticellorum, inferebantur; ut qui novae religioni se jungerent, tanto magis certi forent, se normam vivendi sequi talem, quae ipsos ad perfectionis christianae culmen perducat, cum ut *libr.* 1. *tit.* 31. *numer.* 8. dixi, pontifex in approbatione, et confirmatione religionum sit infallibilis. Estque professio in tali religione, quae pontificiam approbationem non habet, ut ex textibus *citt.* patet, omnino invalida. Ratio clara est, quia professio emitti vera non potest, nisi in religione vera: talis autem, quae summi pontificis approbationem non habet, non est vera religio, ut constat ex iisdem textibus: ergo etc.

47

2. *Clem.* 1. *h. tit.* statuitur, mulieres illas, *beguinas* dictas, quae nulli obedientiam promittunt, nec propriis renuntiant, nec aliquam regulam approbatam profitentur, non esse vere religiosas: quarum statum proinde pontifex ibidem prohibet, et sub excommunicatione latae sententiae vetat, ne ulla eundem imposterum sectetur, vel recipiat: quam excommunicationem decernit incurrere etiam omnes religiosos, qui ad hoc consilium, auxilium, aut favorem dederint.

3. *Extrav. un. Joan. XXII. hic* damnatur religio fraticellorum, seu fratrum de paupere vit., sive beguinorum, qui se dicebant esse de tertio ordine S. Francisci, et poena excommunicationis ipso facto incurrendae fertur tam in eos, qui hunc modum vivendi assumpserint, quam in episcopos, aliosque praelatos, qui iisdem faverint.

48

Dub. 1. an sub praedicta prohibitione, et irritatione novarum religionum comprehendantur etiam congregationes virorum, vel mulierum, qui sub certa regula, ritu, et habitu in communi sine sedis apostolicae licentia, seu approbatione devotionis, et pietatis causa vivunt, licet tria vota substantialia religionis non ediderint? Resp. affirmative. Ita Abb. *in cap.* 2. *num.* 11. *in fin. de for. compet.* Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 2. *cap.* 16. *num.* 22. Pirh. *hic num.* 33. Schambog. *num.* 18. et constat 1. ex *cap. un. h. tit. in* 6. *pr.* ubi universim prohibetur, ne quis novum ordinem, aut religionem adin-

veniat, sine confirmatione sedis apostolicae: atqui talis congregatio, sub certo vivendi modo, regula, et habitu, licet vere, ac proprie status religiosus non sit, ordo tamen proprie dici potest, quippe qui latius patet, quam religio: igitur sub prohibitionem praedictam cadit: 2. ex *extrav. un. Joan. XXII.* ubi prohibitio *cap. fin. et cap. un. in* 6. refertur cum eadem extensione, et disjunctione novi ordinis, aut religionis, et declaratur beguinas contra legem illius concilii deliquisse: supponitur ergo ibi talem modum vivendi in communi sine approbatione Papae *citt.* constitutionibus esse prohibitum: 3. ex *bulla Urbani VIII. anno* 1630. *edita*, in qua prohibuit, et abrogavit congregationem quarundam mulierum in commune viventium, quae vulgo *jesuitissae* vocabuntur, quia institutum societatis Jesu sine licentia, seu approbatione sedis apostolicae aemulari praesumebant: 4. ex *ratione*; quia ex hujusmodi congregationibus, si sine authoritate sedis apostolicae erigantur, non minor confusio, et periculum sequitur: cons. eadem procedit ratio, propter quam prohibitae sunt novae religiones sine approbatione pontificis.

49

Dub. 2. an promissiones, et pacta, quae personae hujusmodi nullis votis religiosis obstrictae, sine sedis apostolicae licentia simul in communi degentes, in ordine ad talem congregationem erigendam, vel assumendam faciunt, valida sint? Resp. esse nulla, et irrita, ita, ut libere resilire, et discedere possint; Pirh. *hic num.* 34. *Ex quo sequitur* irritum, et nullum esse votum obedientiae ab illis editum; imo et castitatis, si factum sit animo servandi illam solum in tali congregatione, et dependenter ab illa; quia tale votum includit conditionem turpem, sive illicitam, quippe editum cum relatione ad talem congregationem, et dependenter ab illa, quae jure prohibita, et irrita est; Suar. *cap.* 16. *cit. num.* 24. Pirh. *loc. citat. Sequitur ulterius*, ejusmodi personis consulendum quidem esse, ut vel religionem approbatam ingrediantur, vel saltem in saeculo castitatem servent, si tamen hoc nolint, a matrimonio contrahendo non prohiberi.

50

Dub. 3. an prohibita constitutionibus *citt.* sit etiam vita solitaria, et non in communi degentium? Resp. non esse prohibitam. Adeoque possunt 1. viri vitam solitariam separatim, et privatim agere, edito etiam voto castitatis, et obedientia promissa, v. g. episcopo; Pirh. *hic num.* 35. Schambog. *num.* 18. *Ratio est*, quia ex privato modo vivendi separatim aliquarum personarum, etiamsi in exteriore habitu, et moribus sit varietas, non sequitur tamen confusio, vel periculum errandi, sicut ex modo vivendi in communi: 2. possunt foe-

minae, promissa continentia, vel ea non promissa, seorsim, et in privatis aedibus, servato certo vivendi modo, ac ritu, Deo servire, et poenitentiam agere, prout habetur *in Clem.* 1. *in fin.* ob rationem priorem: 3. imo *extrav. un. int. comm. hoc tit.* permissum fuit a Joanne XXII. ut mulieres honestae, quae non sunt culpabiles, nec suspectae, in suis, vel parentum, vel condutitiis aedibus simul habitent sub habitu beguinarum, obedientes locorum ordinariis, et parochis.

TITULUS XXXVII.

De capellis monachorum, et aliorum religiosorum.

SUMMARIUM

1 *Etimologia nominis* capella.
2 *Hujus diversa significatio.*
3 *Qua authoritate erigi capella debeat?*
4 *Per quem sint peragenda divina in ecclesiis unitis alicui monasterio?*
5 *De jure recentiore distinguitur inter modos unionis.*
6 7 8 *An religiosus ecclesiae, extra monasterium positae, praefici solus sine socio possit?*
9 *An capellanus in ecclesia plenissimo jure unita subjectus sit jurisdictioni episcopi.*
10 11 12 13 *An in unita pleno jure?*
14 *An in ea, quae solum unita est quoad temporalia?*
15 *An, et qualiter una ecclesia parochialis non cathedralis possit sibi vindicare jus in alias ecclesias in territorio sitas?*
16 *Respondetur negative, nisi subjectionem probet.*
17 *Solvuntur objectiones.*

Non semper monachi, vel religiosi omnes habitant in monasteriis, sed quidam ex illis saepe capellas, parochias, plebanias, et prioratus obtinent, dependentes a monasteriis, quae domus religiosorum principales sunt. Quid de his juris, praesenti titulo explicatur.

1

Quaeritur 1. quae sit etymologia nominis *capella*? Resp. Non est eadem apud omnes; nam aliqui cum Archidiac. *in can. concedimus* 30. *dist.* 1. *de consec.* id deducunt a verbo *capio*, quod populum ad divina confluentem capiat. Alii cum gloss. *in can. cit.* a pellibus caprinis, quibus olim altaria tegebantur. Nonnulli a cappa D. Martini, quae ejus caput, et corpus cooperiebat. Verisimilius Tholosan. *synt. jur. univ. l.* 15. *c.* 29. *n.* 1. Barbos. *in rubr. hoc tit. n.* 2. Vvagnereck *ibid. not.* 1. id deducunt a voce gallica *chapelle*,

quae tectum simplex significat, quo oratoria campestria, lateribus undique patentibus, ut iis supposita altaria omnibus essent conspicua, quondam tegebantur.

2

Quaeritur 2. quae sit nominis *capellae* significatio? Resp. Diversam jure, et usu moderno significationem habet, ut videre est apud Barb. *l. cit. n.* 2. Vvagn. *not.* 1. Vall. *hic n.* 1. Pirh. *ibid. in princ.* Scamb. *n.* 1. Vviest. *n.* 2. Nam 1. significatur hoc nomine aliquando altare in aede sacra extructum. 2. Non raro oratorium, seu sacra aedicula a templo separata. 3. Interdum oratorium intra templum quidem positum, sed eidem templo annexum, et adhaerens. 4. Subinde locus sacer in templo, ferreis, aut ligneis cancellis clausus, et unum vel plura altaria continens. 5. Nonnunquam quaelibet ecclesia, etiam parochialis, per se, et seorsim existens, modo non sit collegiata.

3

Quaeritur 3. qua authoritate erigi capella debeat? Resp. Quomodocumque ex relatis *n. praec.* modis capella accipiatur, si missae in ea celebrentur, erigi sine episcopi consensu nequit; *can. nullus* 25. *dist.* 1. *de consec.* Qui sine hujus permissione in ecclesia consecrata novum altare praesumpserit erigere, si clericus sit, jubetur gradu dejici, si laicus, anathemati subjici, ut *can. cit.* Hormisda papa decernit. *Ratio est*; quia talis capella, vel altare est locus religiosus, et sacer; atqui locum religiosum de jure canonico facere, vel ex loco religioso profanum reddere nemo privatus potest, sed ad id opus est authoritate ecclesiastica: in quo jus canonicum deviat a civili, nam civili jure, ut locus aliquis religiosus fieret, non opus erat authoritate ecclesiastica, quippe talis fiebat per tumulationem hominis mortui in tali loco, ut constat ex *l. locum* 2. *ff. de relig. et sumpt. funer.* eodem jure etiam non erat opus authoritate ecclesiastica, ut locus aliquis sacer, vel religiosus talis esse cessaret; per hoc ipsum enim, quod locus sacer captus esset ab hostibus, aut hominis mortui ibi tumulati reliquiae alio deportatae, locus sacer, et religiosus esse cessabat; *l. cum loca* 36. *et l. cum in diversis* 44. *ff. eod.*

4

Quaeritur 4. per quem sint peragenda missarum solemnia, et cetera officia divina in capellis, seu ecclesiis parochialibus ad monasterium pertinentibus? Resp. Olim tam in ecclesiis hujusmodi unitis, quam in ecclesiis monasteriorum propriis fieri hoc universim debebat per capellanum saecularem, de monachorum consilio ab episcopo institutum, prout constat ex *c. in ecclesiis* 1. *h. tit.* et ra-

tio est ; quia eo tempore, quo coustituto *cit.* fuit condita, monachi laicis sacramenta non ministrabant, sed ea a saecularibus clericis etiam ipsi, quia ad ss. ordines promoveri non solebant, percipere consueverunt ; Gonz. *in c.* 1. *h. tit. n.* 3. nunc sublata causa defectus ss. ordinum, in ecelesiis propriis monasterium suorum sacramenta sibi, et laicis ad illas confluentibus administrant per seipsos. Quoad ecclesias parochiales unitas autem modus unionis considerari debet.

5

Potest enim ecclesia parochialis uniri monasterio tripliciter. 1. Quoad temporalia tantum ; ut redditus illius percipiat. 2. Etiam quoad spiritualia, seu pleno jure, ut etiam cura animarum translata sit in monasterium. 3. Plenissimo jure, ut in populum ecclesiae unitae jurisdictionem quasi episcopalem exerceat monasterium. *Si primo modo* unita sit, praeficiendus ei est clericus, sive sacerdos saecularis, fere ad praesentationem monasterii, cui ecclesia talis unita est ; quia tali casu monasterium nihil jurisdictionis, vel juris spiritualis acquirit in populum unitae ecclesiae ; Laym. *in c.* 2. *de suppl. negl. praelat. n.* 7. Gonz. *in c.* 1. *cit. n.* 4. Honor. *hic n.* 7. Vviest. *n.* 7. *Si secundo modo*, non prohibetur praelatus monasterii, qui tunc est ecclesiae unitae rector principalis, in eadem constituere vicarium regularem temporalem, nisi ibidem episcopus constituat perpetuum saecularem ; nam hoc ex decreto trid. *sess.* 7. *c.* 7. *de reform.* potest, nisi talis ecclesia illa sit, ut per vicarios regulares hactenus administrari consueverit, prout excipit S. Pius V. *inst.* incipit *ad exequendum edita calend. nov.* 1557. *Si tertio modo* et plenissimo jure sit unita, cum per hujusmodi unionem praelatis monasterii in ecclesiam sic unitam, et populum illius acquirat omnimodam jurisdictionem, se in administrationem ejus immiscere amplius nequibit episcopus, sed ipse praelatus in illa ponet vicarium secularem, vel regularem juxta tenorem fundationis, vel receptam consuetudinem.

6

Quaeritur 5. an religiosus capellae, sive ecclesiae parochiali, extra monasterium positae praeficiendus exponi solus, et sine ordinis socio possit ? Quae difficultas pendet ex intellectu textus *cap. monachi* 2. *de stat. monachi* ubi decernitur, ne singuli monachi per villas, et oppida quibuscumque parochialibus praeficiantur ecclesiis, et *c. quod Dei timorem* 5. *eod.* ubi inter monachos, et canonicos regulares id discriminis constitui videtur, ut illi socium necessario habere debeant, isti autem solum, cum commode habere potuerint.

30 *

Variae hac in re sententiae doctorum sunt. Nam 1. aliqui cum Ancharan. *in c. quod Dei c. n.* 9. Joan. Andr. *ibid. h. tit. n.* 17. et aliis apud Sanch. *l.* 6. *mor. cap.* 6. *n.* 39. distinguunt inter ecclesias, an scil. religiosus tanquam vicarius temporalis constituatur in ecclesia parochiali pleno jure unita, an in alia non sic unita jure perpetuo. Si primum, ajunt ei addendum ordinis socium; secus, si secundum contingat: et rationem pro hoc posteriore dant; quia cum abbati non subjiciatur, non est, cur iste ei socium dare debeat.

7

2. Alii cum Host. *in summ. tit. de stat. monach. n.* 7. *et in c. quod Dei cit. n.* 11. *vers. si commode* cum aliis apud Sanch. *l. cit.* alia distinctione utuntur, et dicunt; quod socium habere debeant, quando commode id fieri potest; secus, quando non potest commode fieri, ut quia is nequit reperiri, aut ecclesia, in qua ponendus est, non sufficit utrique alendo. Textum *c. quod Dei cit.* explicant, ut differentia inter monachos, et canonicos regulares ibi asserta, sita in eo dumtaxat sit, quod facilius concedatur cura parochiae canonicis regularibus, quam monachis, quod isti ex instituto sequantur vitam contemplativam, illi ex suo profiteantur functiones clericales: imo ordo praemonstratensium ex instituto suo administrationem parochiarum exercet, ut notat Vvaguereck *in cap.* 1. *h. tit. not.* 1.

8

3. Alii, et verisimilius cum gloss. *in cap. quod Dei cit. V. regimen*, Abb. *ibid. n.* 9. Sanch. *n.* 39. *cit.* Vvies. *hic n.* 12. putant differentiam faciendam inter canonicos regulares, et monachos, et prioribus quidem adjungendum socium ex ordine tum solum, quando fieri id commode potest; secus, si ex posterioribus aliquis ecclesiae parochiali praeficiatur, prout patet ex *cap. quod Dei citat.* ubi pontifex discrimen facit inter canonicos regulares, et monachos et de canonico quidem, si is exerceat plebani officium, statuit, ut si commode fieri poterit, *unum canonicum regularem secum habeat*, de monachis vero eandem exceptionem non format, cons. juxta regulam, quod inclusio unius sit exclusio alterius, eos relinquit sub jure antiquiori; *cap. monachi cit.* ubi non unus, sed plures monacho exposito dicuntur jungendi: quae constitutio postea est confirmata ab Honorio III. *cap. ex parte* 3. *et cap. fin. h. l. et* a s. Pio V. *const. edita* 15. *novemb.* 1567. ubi requirit, ut cum vicario regulari ad nutum amovibili alii saltem quatuor monachi habitent. Verum haec jura postea immutata fuere dum a Gregorio XIII. decretum, et a sac. cong. declaratum est unum sufficere, prout refert Garc. *de benef. part.* 11. *cap.* 2. *n.* 13. Quaran. *summ. bullar. V. vi-*

carius perpetuus prope fin. Tamb. *de jure abbat. to.* 3. *D.* 9. *q.* 18. *n.* 3. Engel. *hic n.* 5. Pirh. *n.* 12. *fin.* Scham. *n.* 9. Vvies. *n.* 12. *fin.*

9

Quaeritur 6. an, et in quibus capellanus, sive vicarius saecularis, vel regularis, qui in capella, seu parochia monasterio unita est constitutus, subjectus sit jurisdictioni episcopi? Resp. distinguendo secundum gradus unionis diversos, quos *n.* 5. retuli. Nam 1. si parochia monasterio sit unita, seu incorporata jure plenissimo, seu quoad omnia, ita ut etiam populus ab episcopi jurisdictione exemptus, et praelato monasterii subjectus sit, tunc episcopus dioecesanus nihil juris habeat in tali loco, sed tota jurisdictio ad abbatem seu praelatum pertinet, quippe qui ibi loco episcopi seu ordinarii est, et omnem jurisdictionem quasi episcopalem exercet; Innoc. *in cap.* 1. *h. t.* Roderiq. *to.* 1. *regul. qu.* 36. *art.* 4. Laym. *de praelat. eccl. elect. q.* 208. *resp.* 1. Passer. *in cap. un. hoc tit. in* 6. *n.* 2. Honor. *hic n.* 9. Engel. *n.* 6. Pirh. *n.* 4. Scham. *n.* 3. Vvies. *n.* 10.

10

2. Si ecclesia talis sit unita monasterio pleno duntaxat jure, h. e. quoad spiritualia, et temporalia quidem, sed ita, ut populus episcopo dioecesano subjectus maneat, refert, an ponatur ibi vicarius perpetuus, et intitulatus, an vero temporalis, et ad nutum amovibilis. *Si primum*, praesentatio quidem illius ad monasterium spectat, examinatio autem personae, approbatio, institutio, correctio, et visitatio, cons. etiam destitutio, sive depositio ad episcopum loci pertinet, ut *l. cit.* monent Passer. Scamb. Engl. *n.* 5. et statuitur *cap. in ecclesiis* 1. *h. t. et cap. un. in* 6. *eod.* Ratio est, quia talis parochia quoad curam animarum, seu plebis manet saecularis, et subjecta episcopo.

11

Si secundum, interest, an ibi ponatur vicarius temporaneus saecularis, an regularis. *Si saecularis*, tota jurisdictio in talem clericum, ut dictum est de perpetuo, in spiritualibus episcopo competit ob rationem allatam, cum hoc tamen discrimine, quod institutio, et destitutio illius, quia titulum nullum confert, eo casu fieri a praelato debeat. *Si vero sit vicarius regularis*; jus visitandi, corrigendi, puniendi, cumulative cum episcopo habet Abbas talis vicarii regularis.

12

Proceditque hoc, etsi monasterium, a quo talis vicarius est expositus, sit exemptum ab episcopo: nihilominus enim hujusmodi vicarius respective, videlicet in iis rebus, quae ad curam parochialem spectant, subest episcopo: cons. ab isto visitari, corrigi, et puniri potest, si in officio suo deliquerit; Laym. *qu.* 208. *cit. resp.* 2. Barb.

in cap. 1. *h. t. n.* 5. Vvag. *ib. n.* 2. Honor. *n.* 10. *hic* Pirh. *n.* 5. Scham. *n.* 2. et constat ex *bulla Leonis X. in concil. later. edita*, quae habetur apud Quarant. *summ. bullar. V. privilegia regularium fol.* 509. item ex Trid. *ses.* 25. *cap.* 11. *de regul.* juncta *declar. congr. concil.* apud Jo. Gallem. *ibid. n.* 3. et demum *ex bulla Gregorii XV.* incipit, *immutabili ante medium edita* 1622.

13

Triplex tamen est facienda exceptio, in qua episcopus ecclesiam parochialem sic unitam monasterio visitare non potest, licet populus ipsi subjectus maneat. Et 1. quidem excipitur monasterium cluniacense cum suis limitibus, quam exceptionem facit ipsum trid. *l. cit.* 2. Parochia, quae sita est in loco, ubi abbates generales, aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent; Trid. *l. cit.* 3. Ecclesiae et domus conventuales, prioratus, seu residentia ordinis exempti, si collegialiter sub priore ibi habitent religiosi; Laym. *l. cit.*

14

3. Si demum ecclesia solum unita sit monasterio quoad temporalia, pro eis quidem quatenus ad monasterium pertinent, clericus in ea constitutus subjectionem debitam exhibebit abbati, quoad curam vero populi, et animarum rationem reddet episcopo, cui quoad haec, et personam suam subjacebit ex integro: et ratio est, quia per talem unionem monasterium nullum jus spirituale, excepto forte patronatus in capellam acquirit, cum jus ejusdem sit tantum constitutum in fructibus; Engel. *n.* 4. Quod si pars tantum decimarum fuerit ex certa parochia monasterio data sine jure instituendi etiam vel praesentandi, tunc potius dismembratio beneficii, quam unio censebitur, neque praelato circa parochialia quidquam juris competet; Garc. *de benef. part.* 1. 2. *cap.* 2. *n.* 4.

15

Quaeritur 7. an, et qualiter una ecclesia parochialis non cathedralis possit sibi vindicare jus in alias ecclesias intra territorium sitas? Glos. *in cap. dilectus* 2. *h. t.* et Vvagn. *ib. in exgres.* putant rectorem, seu parochum super ecclesiarum intra fines parochiae suae sitarum subjectione habere intentionem fundatam in jure, ita, ut si ecclesia aliqua, intra fines alterius ecclesiae parochialis sita, se ab hac exemptam dicat, id ipsi probandum sit. *Fundantur* 1. textu; *cap. dilectus cit.* ubi in terminis dicitur ejusmodi ecclesiam jure communi subjectam esse parochiae, in qua sita est; 2. *arg. cap. constitutus* 6. *et cap. cum venerabilis* 7. *de relig. domib.* ubi statuitur, ut ecclesiae, quae intra alicujus dioecesis fines sunt constitutae, istius episcopo subjiciantur. 3. *cap. his, quae* 11. *de major. et obed.* ubi ecclesia cathedrali inferior, agens pro subjectione capellarum,

sitarum intra suos fines sententiam pro se obtinuit. 4. *Ratione:* quia fideles, qui hujusmodi capellas, et alias ecclesias parochialibus inferiores frequentant, ad has debent recurrere pro baptismo, si fonte baptismali careant, et pro ceteris sacramentis: igitur istis subjecti sunt, et cons. etiam capellae, quas frequentant.

16

Sed his non obstantibus, dicendum, parochos, et horum ecclesias non habere intentionem fundatam in jure super subjectione ejusmodi capellarum, et aliarum ecclesiarum. Ita Innoc. *in cap. dilectus c. n.* 4. Abb. *ib. n.* 11. Barb. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 7. *not.* 2. Vvies. *n.* 14. Sumitur ex *cap. dilectus cit.* ubi syndicus parochiae s. Caeciliae, super subjectione ecclesiae intra fines illius sitae agens, non plus obtinuit, quam probavit, scilicet quoad scrutinium, et baptismum, de quo ex confessione partis adversae constabat. *Conf. ex cap. fin. de offic. archidiac.* ubi iste praetendebat subjectionem ecclesiae intra fines archidiaconatus sui sitae, sed quod in probatione subjectionis defecerit, succubuit. Ex quo utroque textu hoc ducitur argumentum: qui fundatam in jure intentionem super re, vel jure aliquo habet, relevatur a probandi onere, et istud rejicit in adversarium: atqui nec parochus, nec archidiaconus in textibus *cit.* ab onere hoc relevabantur, sed probatio subjectionis ipsis injuncta est, et ideo cum in hoc deficerent, succubuerunt: ergo nec parocho, nec archidiacono assistit jus circa subjectionem ecclesiarum sitarum intra fines parochiae, vel archidiaconatus. Hinc, ut bene monet P. Vvies. *hic n.* 15. cavendum parochis, ne, cum possessionis auxilio destituuntur, super ecclesiarum intra suos limites sitarum subjectione litem facile moveant, nisi illam valeant probare v. g. quod ex parochiae redditibus erecta, vel alias ei subjecta fuerit in fundatione, vel in eam jus postea privilegio, praescriptione, vel alio titulo sibi quaesitum sit.

17

Neque contrarium probant argumenta allata *n.* 15. *Ad* 1. patet ex dictis *cap. cit.* textum, et sententiam ibi latam potius favere nobis. *Ad* 2. textus illi loquuntur de episcopo, et ecclesia cathedrali, quae, ut *tit. praec. n.* 5. dictum est, fundatam habet intentionem super subjectione ecclesiarum intra fines dioecesis suae sitarum. Aliud est de ecclesia parochiali, cathedrali inferiore; nam de hac nuspiam jure expressum est aliquid, ex quo subjectio ceterarum ecclesiarum, intra fines ejus sitarum, probetur. *Ad* 3. Argumentum ab ecclesia cathedrali ad parochialem quoad hoc duci non potest; constat enim, quod parochiae minorem potestatem respectu locorum sacrorum intra fines suos sitorum habeant, quam episcopus, cum huic jure communi subjiciantur monasteria, et hospitalia, intra fi-

nes dioecesis ecclesiastica authoritate erecta, quae parocho, intra cujus fines illa existunt, non subjiciuntur. *Ad* 4. imprimis pro baptismo, et aliis sacramentis recurrere debent etiam ii, qui frequentant ecclesias exemptas: deinde esto, populus has ecclesias frequentans teneatur pro sacramentis accipiendis recurrere ad ecclesiam parochialem, non tamen teneutur ad illas pro his recurrere illarum presbyteri.

Denique etsi clericus ecclesiae plenissimo jure exemptae pro chrismate, et susceptione ordinum recurrere teneatur ad viciniorem episcopum, non tamen ex eo sequitur, quod talis ecclesia huic subjecta sit: ergo nec sequetur similis subjectio in nostro casu.

TITULUS XXXVIII.

De jure patronatus.

Ecclesiae, et capellae, de quibus *tit. praeced.* saepe non libere, sed ad alterius nominationem, et praesentationem conferuntur: quod quia effectus, et praecipuus quidem juris patronatus est, ideo merito *de jure patronatus* subjungitur.

§. I.

De natura, et varietate juris patronatus.

SUMMARIUM

1 *Quid sit jus patronatus?*
2 *An sit jus spirituale? Fundamenta sententiae negantis.*
3 *Fundamenta sententiae affirmantis.*
4 *Dedicitur esse spirituali annexum.*
5 *Solvuntur argumenta contraria.*
6 *Aliud est jus patronatus ecclesiasticum.*
7 *Hujus species.*
8 *Aliud laicale.*
9. *Regula, quale sit censendum in dubio.*
10 *Aliud mixtum.*
11 *Quod tamen quoad effectum censendum est laicale.*
12 *Secundo jus patronatus dividitur in haereditarium, et familiare*
13 *In dubio praesumitur magis esse haereditarium.*
14 *Exceptio.*
15 *Tertio in personale, et reale.*
16 *Quarto in passivum, et activum.*
17 *Quae sit differentia inter jus patronatum ecclesiasticum, et laicale?*
18 19 20 21 *Cujus juris patronatus, ecclesiastici, an saecularis, sit beneficium, quod fundatum est a clerico ex redditibus, ecclesiae intuitu acquisitis?*
22 23 *An casu, quo jus patronatus ecclesiasticum transfertur in laicos, perseveret esse ecclesiasticum?*
24 25 *An ecclesiastici, vel laicalis juris patronatus sit ecclesia, capella, vel aliud beneficium, ad quod princeps, vel magistratus saecularis clericum nominat, qui deinde ab ecclesia, vel monasterio episcopo est praesentandus?*
26 27 *Quale sit, quod competit laico cum consilio, vel consensu clerici, aut vicissim?*
28 29 *Item quod competit clerico et laico simul?*

1

Quaeritur 1. quid sit *jus patronatus*? Respond. nomen hoc multipliciter in jure accipitur, ut Abbas *in rubr. hoc titul.* cum aliis notat; nam 1. jus patronatus aliquando idem est, quod *jus advocatitiae*, et in hoc sensu *patronatus* idem sonat, quod *advocatus*, qui causa-

rum forensium suscipit patrocinium. Ita accipitur *l. rem* 14. *§. patroni* 1. *cod de judic.*

2. Pro eo jure, quod competit dominis in libertos, sive servos a se manumissos: de quo patronatu *can. liberti* 61. *caus.* 12. *quaest.* 2. *et tot. tit. ff. de jur. patronat. C. de bon. libertor.*

3. Et prout huc pertinet, pro jure, seu potestate a SS. canonibus concessa, praesentaudi aliquem ad ecclesiam, vel ecclesiasticum beneficium: quo modo sumptum definitur communiter, quod sit *jus, sive potestas nominandi, vel presentandi clericum instituendum ad ecclesiam, vel beneficium vacans*: vel ut aliis placet, quod sit *jus honorificum, onerosum: et utile competens alicui in ecclesia, quam de ordinarii consensu fundavit, construxit, aut dotavit ipse, vel is, a quo causam accepit.* Ita Abb. *in rubr. hoc tit. n.* 3. Roch. de Curt. *de jur. patronat. princ. n.* 4. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *pr.* Pal. *tract.* 13 *D.* 2. *p.* 2. *n.* 1. Vivian. *prax. jurisp. p.* 1. *l.* 1. *cap.* 2. *n.* 2. Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 12. Pirh. *hic n.* 2. *fin.* Vviest. *n.* 3. Utraque definitio declarabitur. *in seqq.*

2

Quaeritur 2. quale jus sit jus patronatus, temporale, an spirituale? Magna circa hoc est apud DD. contentio; nam 1. videtur esse jus mere temporale; quia non apparet, unde spiritualitem suam accipiat: non enim eam accipit a *causa*, videlicet fundatione, dotatione, erectione, ex qua oritur; quia haec nihil sunt spirituale: non a praecedentia in processionibus, pensione in fundatione reservata, et jure alimentorum praestandorum patrono ad paupertatem redacto, qui sunt quasi *effectus juris patronatus;* quia neque ista spiritualitatem aliquam habent: non denique a *jure praesentandi* ad vacantem ecclesiam clericum idoneum, et obligatione hanc defendendi, et reparandi; quia cum jura haec cadant etiam in laicum, juris autem ecclesiastici laicus non sit capax, iterum non apparet, quomodo ratione istorum jurium jus patronatus dici possit jus spirituale.

3

Contra mere spirituale esse supponere videtur gloss. *in can. praeterea* 9. *V. simoniaca de transact.* ubi quod super jure praesentandi transactio fieri nequeat, rationem dat, cum non liceat transigere de re spirituali interventu pecuniae. Et videtur hoc etiam probari ex ratione; quia tam principium illius, ex quo oritur, spirituale est, quam etiam actus, objectum, et terminus, ad quem ordinatur: *principium* enim, ex quo oritur, est spiritualis, et ecclesiastica potestas, qua per SS. canones jus istud inductum est, ut alii inducantur, et alliciantur ad fundandas, et dotandas ecclesias; *actus*, ad quem tendit, est praesentatio, per quam praesentatus sit proxime

capax istitutionis in beneficio ecclesiastico: *objectum*, et *terminus* est ipsum beneficium, ad quod praesentatus beneficio praesentationis jus acquirit, ita, ut si idoneus sit, necessario istitui debeat. *Conf.* 1. a paritate cum electione, confirmatione, et istitutione ad beneficium, quae actus mere spirituales sunt: igitur talis etiam praesentatio, et cons. jus patronatus, cujus illa effectus est, erit. *Conf.* 2. praesentatio est saltem aliquid praeparatorium ad finem, et rem spiritualem: ergo et ipsa spiritualis erit.

4

Tenenda est tertia sententia inter utramque priorem media, quam etiam defendunt s. Thom. 2. 2. 1. *qu.* 100. *art.* 4. gloss. *in cap. quanto* 3. *V. connexa de judic.* Abb. *ibid n.* 6. Axor *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 19. *quaest.* 2. Lotter. *de re benef. l.* 2. *cap.* 9. Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 9. *n.*9. Vivian. *prax. jur. patron. p.*1. *l.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *n.* 1. Barbos. *in cap. quarto cit: n.* 5. Pirh. *hic n.* 5. Vviest. *n.* 21. et alii plerique canonistae, juxta quos jus istud neque est mere temporale, neque omnino spirituale, sed spirituali annexum. Sumitur ex *cap. quanto cit.* et *cap. de jure* 16. *h. tit.* ubi dicitur jus patronatus esse *spirituali annexum*; quia scilicet, tanquam praeambulum quoddam, ordinatur ad jus spirituale obtinendum, videlicet ad institutionem in beneficio, quam praesentatio antecedere debet. *Conf.* nam ob similem connexionem rebus spiritualibus accensentur calices, patenae, et alia ejusmodi paramenta, quae tanquam praeparatoria ad divina mysteria ordinantur; *can. vestimenta* 42. *can. vasa* 44. *etc. de consecr. dist.* 1.

5

Ex quo sequitur ad argumentum primae sententiae. Nec plus, quam quod concessimus, probat ratio allata pro secunda. *Ad* 1. *conf. neg. cons.* nam per electionem acceptatam acquiritur jus ad rem in beneficio; per confirmationem, et institutionem jus in re; per praesentationem vero neutrum jus perfecte acquiritur, sed inchoative tantum, quatenus praesentatus, si idoneus sit, institui debet ab ordinario. Patet hoc ex eo, quia patronatus laicus, etiam post praesentationem factam, antequam acceptata illa sit ab ordinario, resilire, et alium praesentare potest; *cap. cum autem* 24. *h. tit.* quod fieri non posset, si praesentatus acquisivisset jus proprie dictum. *Ad conf.* 2. non omnis praeparatio, seu dispositio ad finem, seu rem spiritualem est simpliciter, et mere spiritualis, nisi sit proxima: talis autem non est praesentatio; quia remote solum, et inchoative ad jus spirituale ordinatur.

6

Quaeritur 3. quotuplex sit jus patronatus? Resp. Quatuor praecipue hujus divisiones invenio. *Primo*, et *principaliter* dividitur in ecclesiasticum, laicale, et mixtum.

Ecclesiasticum est, quod collegio ecclesiastico, aut personae ecclesiasticae ratione ecclesiae, aut dignitatis, seu beneficii ecclesiastici, quod habet, competit. Ita Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 1. *num.* 553. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 18. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 4. Vivian. *prax. jur. potr. p.* 1. *l.* 1. *cop.* 2. *n.* 9. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 128. Vall. *hic* §. 2. *n.* 1. Zocs. *n.* 3. Engl. *n.* 9. Schamb. *n.* 3. Konig *n.* 4. *Proceditque hoc*, etsi originem habuerit ex patrimonio laici, quod hic ecclesiam, vel beneficium ex bonis suis patrimonialibus fundaverit, aut dotaverit; nam si hoc deinde donatione, testamento, aut alio quovis modo in collegium, vel personam ecclesiasticam transferatur, eique competat ratione ecclesiae, dignitatis, vel beneficii, jus patronatus ecclesiasticum fiet, ut cum *cit.* Roch. de Curte *de jur. potron. V. jus quoest.* 7. *n.* 14. quia mutata conditione personae, etiam bonorum conditio mutata videtur; Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 17. *num.* 15. *col.* 2. et quando res non privilegiata pervenit ad privilegiatum, amittit naturam antiquam, et efficitur res privilegiata; Tiraquell. *de jur. primog. in praefat. n.* 133.

7

Hinc ecclesiastici juris censentur 1. quae competunt episcopo, vel abbati ratione dominii temporalis, ad ecclesiam, vel monasterium pertinentis; Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 1. *n.* 555. Barb. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 8. Konig *hic n.* 4. Vviest. *ibid. num.* 4. 2. Quae competunt laicis utriusque sexus religiose viventibus, et habitum religiosorum deferentibus; Mascard. *de probat. concl.* 961. *n.* 2. Garc. *loc. cit. n.* 556. Barb. *n.* 7. Imo etiam non est necessarium, ut religiose vivant; nam etiam illud jus patronatus, quod competit collegiis nobilium virginum, sub abbatissa viventium, quas vulgo *canonissas* vocant, ut sunt in Germania nostra duo Ratisbonensia, Augustanum ad S. Stephanum, Lindavicnse, Edlstettense etc. pro ecclesiastico haberi debet; P. Vviest. *hic n.* 4. *cit.* quia collegia ecclesiastica sunt, et quae in iis degunt, virgines privilegio canonis, et fori gaudent. 3. Quae competunt magistris, et equitibus S. Joannis Jerosolymitani, S. Mariae Teutonicorum etc. ratione suorum magistratuum, et commendarum; quia hi equites vere religiosi sunt; Mascard. *l. cit. n.* 4. quod alii cum *eod.* Mascardo, Garc. *n.* 556. Vivian. *in cap.* 3. *n.* 5. Barb. *n.* 8. extendunt etiam ad equites S. Ja-

cobi, Calatravae, Alcantarae, et similes, etiam conjugalos, et ita a *s. congr.* decisum refert Garc. *p.* 9. *de benef. cap.* 2. *n.* 263. 4. Quae competunt praefectis fabricae, aut oeconomis ecclesiarum, etiam laicis, modo ab episcopo deputati, vel approbati sint, ut contra Felin. *tract. quand. litter. apostol. limit.* 4. tenent Hieron. Paul. *in practic. cancell. vers. in causa mea majoric.* Lambert. *p.* 1. *l.* 1. *quaest.* 1. *art.* 10. *n.* 6. Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 599. quia jus istud patronatus cis competit ratione officii, et administrationis bonorum ecclesiae, et sic non ex eorum personis, sed ex ipsa ecclesia provenit. 5. Quae obtinent rectores hospitalium authoritate episcopi erectorum; quia talia hospitalia sunt loca pia, et religiosa, et gaudent privilegiis ecclesiarum: ac propterea sicut ecclesiae, ita etiam ipsa confugis asylum, et immunitatem praebent; Garc. *num.* 600. *et* 601. qui *n.* 602. hoc etiam extendit ad hospitalia cetera, licet authoritate episcopi non sint erecta, vel approbata; quod licet loca religiosa non sint, sint tamen pia, et propterea et ipsa privilegiis ecclesiae gaudeant. 6. Quae habent confraternitates laicorum, si istae certae alicui ecclesiae annexae sint: item quae possidentur ab aliis laicorum collegiis, si ratione alicujus rei, quae esset ecclesiastica vel locus pius, ut quia eisdem commissa est cura hospitalis, aut fabricae ecclesiae, possideantur; quia ratione talis curae judici ecclesiastico subsunt; Garc. *n.* 600. *cit.*

8

Laicale, seu *saeculare* jus patronatus est, quod universitati, aut collegio non sacro, vel personae privatae, sive laico, sive clerico, non ratione ecclesiae, vel ecclesiastici beneficii, sed ratione proprii patrimonii competit, vel quia ex hoc ecclesiam, aut beneficium fundavit, construxit, dotavit, aut quia ejusmodi fundatoribus successit; gloss. in clem. *plures* 2. *V. praesentare h. tit.* Covar. *cap.* 36. *n.* 2. *fin.* Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 19. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 4. Vivian. *prax. jur. patr. p.* 1. *l.* 1. *cap.* 3. *num.* 11. Vall. §. 2. *hic n.* 2. Zoes. *n.* 3. Pirh. *n.* 3. Schamb. *n.* 3. Vviest. *n.* 5. Hinc ut sciatur an jus patronatus, quod alicui competit, sit ecclesiasticum, vel saeculare, non persona, cui competit sed titulus, ex quo, et ratione cujus id competit, considerari debet; nam ut vidimus, ecclesiasticum competere etiam laicis potest, si competat ratione ecclesiae, vel alterius loci pii, et religiosi: et contra competere clericis potest etiam jus patronatus laicale, si id competat ratione patrimonii.

9

In dubio, an ratione patrimonii, vel ecclesiae, aut beneficii competat, attendi solet, an deferatur jure successionis haereditariae;

nam si ita deferatur, praesumitur esse laicale; Vall. *loc. cit. Ratio est*; quia jura ecclesiastica jure successionis haereditariae non deferuntur, nec dantur; *can. Moyses*. 6. *caus*. 8. *quaest*. 1. *cap. ut nullus* 1. *de praebend. et cap. ad decorem* 5. *de instit.* Imo licet, personae, quae jus patronatus obtinet, qualitas, ut *num. praeced.* dixi, non statim probet qualitatem juris patronatus, in casu tamen, quo nec vere, nec praesumptive constat, ex quibus bonis illud originem trahat, tale praesumitur, qualis est persona illud obtinens; et hinc si laici reperiantur in quasi possessione juris praesentandi, praesumitur istud esse jus patronatus laicale, ut notat Vivian. *cap.* 3. *cit. n.* 12. et hoc teste fuit resolutum *in Valentina beneficii* 15. *dec.* 1597.

10

Mixtum jus patronatus illud dicitur, quod partim ratione ecclesiae, partim ratione patrimonii competit: quod duplici modo fieri potest. 1. Quando diversis competit, nempe simul clerico ratione ecclesiae, vel beneficii, et simul laico ratione dotationis, fundationis, erectionis, vel privilegii. 2. Quando competit eidem personae ex duplici titulo, quia hujusmodi beneficium clericus fundavit partim ex reditibus beneficialibus, partim ex patrimonialibus, ita, ut titulus secundus ad haeredes clerici patroni transire possit.

11

Quale autem hoc jus patronatus mixtum quoad effectus, et jura censeri debeat, dubium moveri potest; nam ecclesiasticum esse censendum videtur sumi ex generali principio, quod magis dignum ad se trahat minus dignum; cons. patronatus ecclesiasticus saecularem. Sed communis doctrina est, quod jus patronatus mixtum quoad eos saltem effectus, qui praejudiciales laico patrono sunt, sequatur naturam juris patronatus mere laicalis. Et hinc in iis casibus, in quibus beneficia juris patronatus ecclesiastici sunt reservata, non censebuntur reservata, quae subsunt juri patronatus mixti, ut cum aliis a se *cit.* docet Barb. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 18.

12

II. Dividitur jus patronatus in haereditarium, et familiare. *Haereditarium* est quod ad haeredes quoscunque etiam extraneos transit; *familiare*, seu *gentilitium*, quod ad eos duntaxat transit, qui sunt de familia fundatoris, vel alterius personae ab eo nominatae, sive ad illius, vel istius cognatos, aut agnatos solos; Lotter. 2. *l. de benef. qu.* 11. *n.* 13. *et* 19. Barb. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 20. *et duob. seqq.* Engl. *hic n.* 15. Konig *n.* 7. Vviest. *n.* 17. Addi potest species tertia, nempe jus patronatus ex haereditario, et familiari mixtum, quod tum datur teste Lotter. *loc. citt. n.* 41. quando

ex voluntate fundatoris in illo solum succedunt, qui de familia simul, et haeredes sunt, ita, ut ad id nec admittantur, qui sunt de familia, nisi simul haeredes sint, nec extranei, etsi haeredes sint.

13

Ex quo sequitur, rem totam ex prima constitutione juris patronatus pendere; est enim in potestate fundatoris, an velit omnino remittere jus patronatus, vel illud sibi tantum, aut familiae suae, vel aliis etiam haeredibus reservare; Engl. *n.* 15. *cit.* In dubio praesumendum est potius esse haereditarium, quam gentilitium, prout Innoc. *in rubr. h. tit. n.* 4. Abb. *in c. cum saeculum* 13. *n.* 5. Ancharan. *in clem. plures cit. n.* 2. Lott. *l. cit. a n.* 19. Barb. *n.* 23. Honor. *n.* 69. *hic*, Engl. *n.* 15. Konig *n.* 7. *et* 16. Vviest. *num.* 18. notant, et teste Barb. *l. citt.* dictum est *in Asculana jurispatron.* 24. *febr.* 1616. *coram card. Verospio. Ratio est*, quia in dubio praesumitur id, quod frequentius contingit *arg. cap. ex parte* 18. *de censib.* frequentius autem, et ordinarie jus patronatus haereditarium potius, quam gentilitium: ergo etc.

14

Excipitur, si in praesentationibus semper familiae, aut descendentiae, nunquam vero haereditariae qualitatis mentio facta sit: item quando per spatium 100. annorum nullus extraneus, sed semper descendentes praesentarunt; tunc enim praesumptio allata cessat, et jus patronatus gentilitium esse praesumi debet, ut *Rota decisione* allegata, observat Barb. *n.* 23. *cit.* Engl. *n.* 15. Konig *n.* 7. Vviest. *n.* 18. Et quando dubitatur, an sit gentilitium, leviores sufficiunt probationes, cum agitur non de illius substantia, sed de pertinentia; Rota *p.* 1. *recent. decis.* 675. *n.* 3. *in fin.* apud Barb. *l. cit.*

15

III. Dividitur jus patronatus in personale, et reale, sive, ut etiam vocant, principale, et accessorium; Engl. *n.* 17. Konig. *n.* 8. Vviestner *n.* 19. *Personale*, sive *principale* dicunt, quod patrono competit independenter a re aliqua temporali, vel hujusmodi rerum, ac jurium universitate. *Reale*, sive *accessorium*, quod annexum est, et accessorie adhaeret rei temporali, sive hujusmodi rerum, juriumque universitati v. g. castro, villae, praedio, domui, et cum tali re in consequentiam in quemcunque tam saecularem, quam ecclesiasticum possessorem, juris patronatus capacem, transit. Potest autem, ut ita cum re transeat, introduci vel ex prima fundatione, vel succedente consuetudine, aut praescriptione: et si non ita transeat, personale censebitur; Engl. *hic num.* 23. *not.* 5. *in fin.*

16

IV. Dividitur in passivum, et activum. *Passivum* est, per quod certi de aliqua familia (si idonei sint) exclusis extraneis , ad beneficium sunt praesentandi. *Activum* , per quod fit , ne quis beneficium conferat, nisi ad praesentationem ipsius fundatoris, aut illius, cui fundator jus patronatus pro tempore beneficii vacaturi in ipsa beneficii fundatione reservavit; Monet. *de commut. ult. volunt. cap.* 10. *num.* 200. *et* 201. Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *numer.* 25. Engl. *hic num.* 16. Konig. *num.* 9.

17

Quaeritur 4. quaenam sit differentia inter jus patronatum ecclesiasticum , et laicale ? Resp. Quadraginta octo omnino differentias enumerat Vivian. *prax. jur. patron. p.* 1. *l.* 1. *cap.* 3. *num.* 20. pauciores alii. Praecipuae sunt : 1. jus patronatus ecclesiastici competit ratione ecclesiae, vel beneficii ; laicale ortum habet ex patrimonio, ex quo fundatio , dotatio , vel constructio ecclesiae patronatae facta est : 2. patronatus laicus habet quatuor menses ad praesentandum , ecclesiasticus vero sex; *cap. un.* §. *verum hoc tit. in* 6. 3. quando beneficium curatum est juris patronatus ecclesiastici, observari debet forma praescripta a trident. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* et juxta §. *si vero ibidem* institui concursus, illeque, qui ab examinatoribus inventus fuerit dignior, praesentari a patrono ; quae forma non debet necessario observari in beneficiis patronatus laici; Matthaeucc. *in offic. eccl. cap.* 28. *num.* 14.

18

Dub. 1. cujus patronatus, ecclesiastici, an saecularis; sit beneficium quod fundatum est a clerico ex reditibus ecclesiae intuitu acquisitis ? *Certum est,* esse juris patronatus ecclesiastici, si fundatum est ex reditibus ipsius ecclesiae, v. gr. de feudo per obitum vasalli, sine haeredibus decedentis, ad ecclesiam reverso, licet illud huic necdum incorporatum fuerit; Felin. *in cap. ex litteris* 11. *de constit. num.* 3. Roch. de Curte *de jur. patron. V. jus num.* 18. Lambertin. *p.* 1. *l.* 1. *quaest.* 8. *art.* 7. Vviestner *hic numer.* 6. *Ratio est* , quia indubitate juris patronatus ecclesiastici est beneficium , quod fundatum est ex bonis; subjectis dominio ipsius ecclesiae : atqui tale est beneficium , de quo sermo est ; nam tale feudum, ita reversum ad ecclesiam, pleno jure ad eandem spectat.

19

Dubium ergo solum procedit casu , quo ecclesia , capella , vel beneficium fundatum est ex bonis beneficialibus , seu intuitu beneficii acquisitis a clerico, quae difficultas ope distinctionis resolvi po-

test: vel enim clericus de hujusmodi bonis liberam disponendi facultatem ex privilegio apostolico, aut consuetudine immemoriali habet, vel non.

Si hoc secundum; ecclesia, capella beneficium ex his fundatum est juris patronatus ecclesiastici, et ad successores fundatoris in beneficio, non vero ad haeredes ejusdem transmittitur, ut recte Abb. *in cap. ad audientiam* 3. *de eccl. aedif. num.* 12. Lambert. *art.* 7. *cit.* Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 1. *num.* 594. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 18. *num.* 107. Pirh. *hic num.* 14. Vviest. *ibid. num.* 7. ratio est, quia privilegio, alioque jure speciali cessante, bona beneficialia, et quae ex his comparantur, cedunt ecclesiae, cui servivit clericus, ut dictum est *supra tit.* 27. *num* 56.

20

Si primum, ejusmodi ecclesia, capella, vel beneficium est juris patronatus laicalis, et ad haeredes fundatoris, ex testamento succedentes, transit; Lotter. *l.* 2. *de benef. quaest.* 10. *numer.* 2. Garc. *loc. cit. num.* 594. *cit. in fin.* Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *num.* 4. Vviest. *hic num.* 8. ratio est, quia bona beneficialia clerici vigore talis privilegii, vel consuetudinis evadunt quasi patrimonialia, ejusdem, ex his autem fundata, erecta, vel dotata ecclesia, capella, vel beneficium est juris patronatus laicalis: ergo etc. *Conf.* ex praxi Hispaniae, in qua praesentandi jus ad beneficia ita fundata a clericis ad haeredes eorum transmitti non raro solet, quod ibidem clerici passim disponant libere inter vivos, et mortis causa de bonis beneficialibus, teste Garc. *l. cit.*

21

Dixi, *ex redditibus ecclesiae intuitu acquisitis*; nam si a clerico fundatum sit beneficium ex bonis ejus patrimonialibus, secundum dicta *n.* 8. jus patronatus laicale erit, cum, ut ibi est explicatum, ad cognoscendam qualitatem juris patronatus non tam persona, quae beneficium fundavit, quam bona, ex quibus fundavit, spectanda sint. *Ex quo sequitur*, casu, quo clericus ex bonis patrimonialibus in fundo ecclesiae, vel contra in fundo proprio ex reditibus beneficii sui ecclesiam aedificet, vel beneficium fundet, eo vivente, quidem jus patronatus ad ipsum in solidum pertinere; post mortem vero ipsius partim ad haeredes ejusdem, partim ad successorem in beneficio transiturum, cum eo casu jus istud eidem partim intuitu ecclesiae, partim ratione proprii patrimonii competat; Canis. *in cap. quoniam* 3. *hoc tit. num.* 6. Pirh. *hic num.* 14.

22

Dub. 2. an casu, quo jus patronatus ecclesiasticum transfertur in laicos, perseveret esse ecclesiasticum? Videtur respondendum af-

firmative, quia translatio hujusmodi non facit, quo minus talis capella, vel beneficium fundatum, dotatum, erectum sit ex redditibus, et bonis ecclesiae: ergo etiam non faciet, ut jus patronatus, tale beneficium, vel capellam respiciens, ecclesiasticum esse desinat.

Sed dicendum, cessare esse juris patronatus ecclesiastici, et incipere esse juris patronatus laicalis, saltem casu, quo titulo oneroso permutationis ad laicum transiit. Ita Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. c.* 12. *n.* 16. Zoes. *hic n.* 52. Engl. *n.* 12. Pirh. *n.* 4. Vviest. *n.* 10. *Ratio est*, quia si etiam hoc casu maneret juris ecclesiastici, in valde exorbitante lucro versaretur ecclesia, cum hoc modo loco juris patronatus ad unum beneficium acciperet jus patronatus ad duo, retinendo, quod habuit, et accipiendo aliud, quod non habuit: contra laicus esset in detrimento: quia daret jus patronatus, et nullum aliud loco dati reciperet.

23

An vero hoc etiam procedat, quando jus patronatus ad laicum translatum est titulo lucrativo, e. g. donationis, dissident inter se DD. Negat Barbos. *n.* 16. *cit.* cum aliis. Sed probabilius etiam hoc casu cessat esse juris ecclesiastici, ut cum aliis notat P. Vviest. *hic n.* 11. *Ratio est* 1. quia res, et bona ecclesiastica cetera, si ex justa causa, et cum debita solemnitate transferantur in laicos, quocunque titulo transferantur, qualitatem bonorum ecclesiasticorum exuunt, et bonorum laicalium naturam, et qualitates induunt: igitur cum de jure patronatus aliud jure statutum non inveniatur, simili cum ceteris bonis ecclesiasticis sorte censebitur: 2. post ejusmodi translationem quocunque ex titulo factam praesentatio, quae antea ratione ecclesiae, vel monasterii competebat, competit ratione proprii patrimonii, et ipsum jus patronatus jure successionis haereditariae deinceps transfertur: atqui jus patronatus ita competens est laicale: ergo etc. 3. jus patronatus, etsi origine fuerit laicale, quod ecclesia, capella, vel beneficium a laico ex bonis patrimonialibus fundatum sit, si tamen illud in ecclesiam, monasterium etc. transferatur, ipsa translatione naturam juris patronatus laicalis exuit, et evadit ecclesiasticum: ergo etiam exuit naturam juris patronatus ecclesiastici, et laicale efficietur, si transferatur in laicum, ita, ut huic jure successionis haereditariae deferatur.

Ex quo sequitur ad argumentum contrarium *num praeced.* allatum; dicendum enim titulum illum extingui, quando jus patronatus non amplius ratione ecclesiae, sed proprii patrimonii competit.

24

Dub. 3. an ecclesiastici, vel laicalis juris patronatus sit ecclesia, capella, vel aliud beneficium, ad quod princeps, vel magistra-

tus saecularis clericum nominat, qui deinde ab ecclesia, vel monasterio episcopo est praesentandus ? Joan. Andr. et Franc. *in cap. cum in illis* 16. §. *si vero num* 4. *de praeb. in* 6. putant esse juris patronatus ecclesiastici : et videtur istud probari etiam ex ratione ; quia jus patronatus est jus praesentandi clericum ad ecclesiam, vel beneficium vacans : atqui tali casu jus praesentandi ecclesiae, vel monasterio competit : ergo hoc casu jus patronatus ecclesiasticum erit.

25

Sed dicendum, hoc casu ejusmodi ecclesiam, capellam, vel beneficium esse potius juris patronatus laicalis, quam ecclesiastici. Ita Gambar. *l.* 3. *de offic. legat. n.* 398. Azor. *p.* 2. *l.* 5. *cap.* 28. *quaest.* 2. *vers. dubiae etiam quaestionis*, Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 1. *n.* 616. Vviestner *hic n.* 12. *Ratio est*, quia vero patrono competere debet jus episcopo praesentandi clericum idoneum, quem ipse elegerit; *can. decernimus* 32. *in fin. caus.* 16. *quaest.* 7. ibi , *quos -- fundatores condignos elegerint*; *et can. quoniam* 3. *h. t.* ibi, *qui . . plurimorum* compatronorum *eligitur*, *et approbatur assensu*: atqui hoc casu jus eligendi idoneos clericos principi, magistratui, vel alteri personae saeculari competit, non vero ecclesiae, vel monasterio ; nam istud eum, qui a principe etc. electus, et nominatus est, non libere, sed necessario praesentat, ita, ut potius ministri, vel procuratoris , quam veri praesentatoris fungantur munere: at propterea, si ita nominatum intra legitimum tempus episcopo praesentare nollet, sic nominatus pro in tempore praesentato haberi debet, ut notat Garc. *loc. cit. in fin.* et probat tritum illud, *pro facto habetur*, *quod fieri debuit*, *si per eum*, *a quo fieri debuit*, *non stetit*, *quo minus factum sit.*

Ex quo cadit argumentum oppositum ; dicendum enim , quod praesentatio nominationem subsequens hoc casu potius sit executio nominationis, et hanc solam proprie praesentationem esse.

26

Dub. 4. quale sit jus patronatus, laicum, an ecclesiasticum, quo datur clerico jus praesentandi cum consilio, aut consensu laici, aut vicissim laico cum consilio, aut consensu clerici? *Certum satis est*, quod ecclesiasticum maneat, si ad praesentationem solum requiratur consilium laici , laicum vero, si laico competat, et solum requiratur consilium clerici; Azor. *quaest.* 2. *cit. vers. quando vero*, Garc. *n.* 616. *cit. in fin.* Honor. *hic n.* 15. *Ratio est ,* quia qualitas juris patronatus a qualitate praesentantis, vel ejus, cujus nomine praesentatio fit, desumenda est , non vero a qualitate ejus, cujus est requirendum consilium, quippe quod praesentator sequi non tenetur.

27

Difficultas aliqua fieri potest, si facienda sit praesentatio cum consensu alterius, quo casu Garc. *l. cit.* putat habendum pro ecclesiastico, sive ecclesiasticus praesentet cum consensu laici, sive laicus cum consensu ecclesiastici. Sed melius Gambar. *l. cit. n.* 409. Azor. *vers. quando cit.* Vvies. *hic n.* 14. censent etiam hoc casu qualitatem juris patronatus desumendam a qualitate personae praesentantis, ita, ut ecclesiasticum dici debeat si praesentans sit persona ecclesiastica, etiamsi praesentare debeat cum consensu laici, laicum vero si laicus, etiamsi praesentare debeat cum consensu ecclesiastici. Ratio est, quia patronus proprie secundum probata *n.* 25. ille dicitur, qui clericum pro ecclesia, vel beneficio vacante eligendi, et episcopo offerendi jus habet: atqui jus ejusmodi eligendi, et episcopo praesentandi habet hoc casu solus praesentans, non consentiens; quia hic solum habet jus personam praesentatam approbandi, non vero eligendi, vel obtrudendi praesentanti personam, quam ipse vellet: ergo etc.

28

Dub. 5. quale sit jus patronatus, quod partim clerico, vel clericis, partim laico, vel laicis competit? Resp. distinguendo: vel enim ita utrisque competit, ut praesentatio fiat ab ecclesiasticis, et laicis simul ad pluralitatem votorum, vel alternis vicibus, modo ab ecclesiasticis, modo a laicis. *Si primum*, est jus patronatus mixtum, ut dictum est *supra n.* 10. hoc tamen speciale habet, ut si praesentatio a non minore laicorum, quam clericorum numero fiat, beneficium, ad quod hujusmodi jus patronatus datur, sub sedis apostolicae reservationem non cadat, ut dictum est *supra tit.* 5. *de praebend. num.* 220. *Si secundum*, in turno ecclesiastici jus patronatus totum erit ecclesiasticum, in turno laici mere laicale; Jo. Andr. *in cap. cum in illis* 16. *§. fin. in fin. de praeb. in* 6. Roch. de Curte *V. jus qu.* 6. Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 1. *n.* 614. Barb. *l.* 8. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 17. Konig *hic n.* 6. Vvies. *ibid. n.* 15. videtur enim tunc mixtorum natura per hanc alternativam pro illis vicibus reducta ad sua simplicia.

29

Ex quo sequitur, quod si hujusmodi beneficium mense papali vacet in turno ecclesiastici, illud reservatum sit papae, ita tamen, ut istius provisione turnus ecclesiastici patroni consumetur, ne tali reservatione praejudicium laico patrono fiat: quod discrimen est inter casum praesentem, et inter casum, quo jus praesentandi alternativum habent duo patroni ecclesiastici v. gr. episcopus, et capitulum; nam tali casu provisiones factae a pontifice non computantur, sed

ita se habent, tanquam si nulla vacatio, vel provisio facta esset : cons. si beneficium incaepit vacare in mense papali, quando turnus erat penes episcopum, hic per provisionem papalem non consumitur, sed manet, dum episcopus beneficium quod per turnum conferri debet, conferre potuerit; Gonz. *ad reg.* 8. *canc. glos.* 45. §. 1. *n.* 30. *et* 31. estque ipso teste decisum a Rota *in salmantina canonicatus*, *seu alternativae* 27. *novemb.* 1581. et in alia *salmantina portionis* 16. *maij* 1603.

§. II.

De origine, et causis juris patronatus

SUMMARIUM

30

Quaeritur 1. quando jus patronatus in ecclesia dari coeperit? Resp. Primis ecclesiae temporibus usque ad quintum saeculum in ecclesiis aut nulla, aut rarissima fuerunt exempla patronatus, praeser-

tim laici; nam in ecclesiis etiam per laicos aedificatis, vel fundatis, episcopi libere constituebant clericos; *c. decretum* 3. *c. noverint* 6. *etc. caus.* 10. *qu.* 1. *can. omnes basilicae* 10 *caus.* 16. *qu.* 7. Primum, quantum constat, hujus juris vestigium invenitur in concilio Arausicano, ubi *can.* 10. episcopis, qui in terris, fundisque, ad se, vel ecclesiam suam pertinentibus, sed extra dioecesis suae fines constitutis, ecclesias aedificant, conceditur, ut arbitratu suo deligere possent clericos, ab eo episcopo, in cujus territorio ecclesiae aedificata est, instituendos, ut ecclesiis ejusmodi ministrarent. Quod successu temporis etiam ad laicos porrectum est quoad illas ecclesias, quas hi ex suis bonis, et patrimonio erexerunt, fundaverunt, vel dotaverunt; *can. piae mentis* 26. *can. Frigentius* 27. *can. filiis* 31. *can: decernimus* 32. *etc. caus.* 16. *qu.* 7. *et cap. nobis* 25. *h. t.* ut hac ratione laici inducerentur ad fundandas, et dotandas ecclesias, vel capellas, et beneficia ecclesiastica; quod non obscure significat trid. *ses.* 25. *cap.* 9. *de ref.* ubi decernit, aequum non esse veris patronis suum jus patronatus non servare, ne tali via fideles ab operibus piis retrahantur.

31

Ex quo sequitur, quod quidquid juris habet patronus laicus in ecclesia, totum ex gratia, et privilegio apostolico procedat, quo praeciso, jus patronatus non acquireret, ut recte advertit; Matthaeuc. *in off. eccl. c.* 28. *n.* 1.

Ratio est, quia jus patronatus, ut *n.* 4. ostensum est, ob connexionem, et ordinem, quem ad collationem beneficii ecclesiastici habet, inter spiritualia jura censetur, quorum cum laicus absque dispensatione, et privilegio apostolico incapax sit, consentaneum est, quod quando laicus jus patronatus in ecclesia quadam obtinet, illud ex gratia ecclesiae obtineat, per quam in potestate ejusmodi sustinetur.

32

Quaeritur 2. ex quibus causis hodie oriatur jus patronatus? Resp. Oritur ex tribus causis, fundatione, constructione, et dotatione ecclesiae, vel beneficii juxta illud vulgatum gloss. *in c. piae mentis* 26. *caus.* 16. *quaest.* 7.

Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus

Porro *ecclesiam fundare*, si stricte vox ista accipiatur, dicitur, qui dat fundum, sive solum, in quo illa est construenda; *c. piae mentis cit. c. decernimus* 32. *caus.* 16. *q.* 7. *c. abbatem* 4. *caus.* 18. *q.* 2. *c. nobis* 25. *hoc. tit.*

33

Construere is, cujus nomine, et sumptibus aedificatur, vel collapsa restituitur; *can. monasterium* 33. junct. gloss. *V. eod. caus.* 16. *q.* 7. *c. nobis cit.* ibi, *si quis ecclesiam cum assensu dioecesani construxit, ex eo jure patronatus acquirit.*

Dixi *cujus nomine*, *et sumptibus*, ut excludantur fabri murarii, et similes, qui eidem construendae pro mercede dant operam; nam hi, etsi physice ecclesiam construant, jus patronatus tamen non consequuntur, quia non suis, sed alienis sumptibus, ex quibus ipsi stipendium capiunt, eandem construunt.

Dotare denique ille, qui assignat ecclesiae construendae, vel constructae redditus annuos sufficientes pro necessariis ejusdem usibus, et sustentatione ministrorum congrua; *c. filiis* 31. *caus.* 16. *q.* 7.

34

Quaeritur 3. quid requiratur, ut ex memoratis capitibus aliquis acquirat jus patronatus? Resp. 1. requiritur, ut quod dat, espresse, vel tacite animo fundandi, construendi, aut dotandi ecclesiam faciat; nam si donet, vel leget aliquid solum animo donandi, aut benefaciendi, non acquirit jus patronatus, cum potius benefactor, quam patronus censeatur, et SS. canones jus patronatus non benefactori, sed dotanti indulgeant; *can. filiis cit.* Roch. de Curte *V. et dotavit quaest.* 6. Lambertin. *p.* 1. *l.* 1. *quaest.* 6. *art.* 1. *et* 2. Garc. *par.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 60. Layman *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13 *n.* 3. Honor. *hic n.* 10. Pirh. *ibid. n.* 10. *not.* 6. et teste Garc. *l. cit.* est saepius decisum a rota.

35

2 Ut redditus, quos dotare volens, ecclesiae affert, sint sufficientes pro necessariis ejusdem usibus, et sustentatione ministrorum: nam si insuficientia solum bona dederit, non acquirit jus patronatus; quia iterum benefactor potius, quam dotator dicetur; gloss. *in can. quicunque* 30. *V. aliquid caus.* 16. *quaest.* 7. Roch. de Curte *V. et dotavit quaest.* 8. *et* 9. Lambertin. *lib.* 1. *cit. quaest.* 5. *art.* 12. Garc. *c.* 9. *cit. n.* 52. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *quaest.* 6. *in fin.* Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *n.* 6. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 70. *n.* 22. Engl *hic n.* 21. Pirh. *n.* 6. Schamb. *n.* 11. Clericat. *de benefic. discord.* 4. *n.* 16. *Excipitur*, si plures ad donationem concurrant; nam hoc casu, si omnes simul dotem sufficientem, et competentem dederint, licet singuli insufficientem, quilibet ex ita concurrentibus patronus efficitur, quod quilibet ratione communionis, et societatis dotem sufficientem censeatur praestitisse, ut cum *citt.* notat Pal. *n.* 6. *cit.*

36

3. Ut interveniat authoritas ordinarii in eam fundationem, dotationem, constructionem, vel erectionem ecclesiae, aut beneficii consentientis. Ita Anton. de Butr. *in can. nobis* 25 *hoc tit. n.* 15. Roch. de Curte *V. pro eo quod de diocesani consensu* Lambertin, *l.* 1. *cit. quaest.* 2. *art.* 3. *cum seq.* Garc. *cap.* 9. *cit. n.* 71. Azor. *qu.* 7. Barbos. *n.* 20. Pal. *n.* 8. Valens. *hic* §. 1. *n.* 3. Pirhing. *n.* 11. *not.* 7. Schambog. *n.* 13. Vviest. *n.* 37. Clericat. *loc. cit. n.* 10. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 92. et sumitur ex *can. nobis cit.* ibi, *cum assensu diocesani.* Ratio est manifesta; quia absque superioris potestate neque ecclesia aedificari potest, neque servituti patroni subjici. Accedit, quia ecclesiae interest, ac proinde ordinarius, cujus jurisditioni ea subest, nosse debet, quem patronum illa habeat. Sufficit autem, si consensus iste ex post facto interveniat, ut si templum, sine consensu episcopi aedificatum, is postea acceptet, et consecrari jubeat; tunc enim jus patronatus acquiritur ei, qui aedificavit; Garc. *n.* 72. Barbos. *n.* 21. Pal. *n.* 8. *cit.* et hoc teste est decisum a Rota. Praesumitur intervenisse ex diuturnitate temporis, saltem 30. annorum; Menoch. *l.* 3. *praesumpt.* 90. *n.* 17. *et* 18. et *l.* 6. *praesump.* 79. *n.* 3. *et* 4. ubi ait, quando ecclesia diu habet campanam, altaria, et his similia, praesumi authoritate episcopi constructam, et aedificatam.

37

Quaeritur 4. quisnam hic veniat nomine ordinarii, ut consensus ejusdem sit requirendus? Resp. Nomine ordinarii hic venit episcopus, et quilibet praelatus, jurisdictionem quasi episcopalem obtinens in loco construendae ecclesiae, vel capellae, aut beneficii erigendi, quia hic consensus est actus jurisdictionis; Lambertin. *p.* 1. *l.* 1. *q.* 2. *art.* 8. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 70. *n.* 30. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *n.* 9. ex quo fit, quod consensum aedificandi ecclesiam possit dare etiam capitulum sede vacante, et quivis alius praelatus habens jurisdictionem quasi episcopalem in clerum, et populum: et hac authoritate praestita, eo ipso ab aedificante, fundant, dotante acquiri jus patronatus; quia hoc aedificationem, fundationem, et dotationem subsequitur; Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 71. Barbos. *n.* 31. Pal. *n.* 8. *cit.* et his testibus est decisum a Rota.

38

Quoad vicarium generalem distinguendum est: nam vicarius generalis capituli sede vacante potest; quia in hunc omnis jurisdictio capituli refunditur, qui propterea etiam ea potest, quae alias speciali mandato indigent, ut dictum est *lib.* 1. *tit.* 28. *n.* 30. vicarius generalis episcopi sine speciali mandato consensum istum praestare nequit;

quia jus patronatus est quaedam servitus, quam vicarius generalis episcopi sine hujus speciali commissione ecclesiae, vel beneficio nequit imponere; Zerol.*par.* 1. §. *vicarius n.* 13. Garc. *par.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 75. Barbos. *alleg.* 70. *cit. n.* 33. Clericat. *de benef. discord.* 26. *n.* 4. Vall. *hic* §. 1. *n.* 3. Pirh. *n.* 11. Vviest. *n.* 38

39

Si ordinarius requisitus consensum praestare sine justa causa recuset, adeundus est ipsius superior, v. g. metropolitanus, vel primas, aut si exemptus sit papa, ut compellatur ad consensum praestandum: quia hoc generale est, ut quando inferior gratiam aliquam, et favorem sine justa causa denegat, peti a superiore ejusdem possit, ut eundem ad consensum praestandum compellat; Selva *p.* 1. *de benef. q.* 6. *n.* 15. Lambertin. *p.* 1. *l.* 1. 2. *art.* 16. *et* 17. Vivian. *p.* 1. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 22. Barbos. *alleg.* 70. *cit. n.* 26. Vviest. *n.* 38. *cit.*

Neque obstat textus can. nullus 17. *hoc tit.* ubi Alexander III. episcopo adonensi rescribens, statuit, ut, *siquis episcopus improbitatis, vel avaritiae causa consentire noluerit, romano pontifici nuntietur;* hoc enim intelligendum est de casu, quo episcopus recusans praestare consensum, est exemptus a metropolitano, et immediate subjectus summo pontifici, ut dictum est paulo antea, vel si intelligendum sit etiam de non exemptis, ibidem significatur, in potestate querelantis esse, utrum querelam suam coram metropolitano, vel coram summo pontifice, qui cumulativam cum omnibus episcopis potestatem habet, velit proponere.

40

Dixi, *si ordinarius sine justa causa recuset praestare consensum*; nam ex justa causa consensum ad novam ecclesiam erigendam negare potest: et talis est, si eidem non sit provisum de sufficienti dote.

Hinc antequam ordinarius hunc suum consensum praestet, inquirere diligenter debet, an ecclesia, vel beneficium, de cujus patronatu acquirendo agitur, congruam, sufficientem, et stabilem dotem habeat; nam si temere consentiat in constructionem ecclesiae, vel beneficii erectionem sine congrua dote, casu, quo fundator defectum supplere nequeat, aut non velit, ordinarius de suo supplere tenebitur; *can. cum sicut* 8. *de consecr. eccl. vel altar.* Lambertin. *par.* 1. *l.* 1. *q.* 5. *art.* 10. Barbos. *alleg. cit. n.* 29. Vviest. *n.* 29. *hic.* Addidi *casu, quo fundator defectum supplere nequeat, aut non velit*; nam in dubio, si iste contrarium non expresserit, et alius non ad sit, qui ecclesiam erectam dotet, ad eam dotandam videtur se obligasse, qui illam construxit, siquidem ecclesia sine dote consecrari non debet; *c. cum sicut cit.* Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 1.

41

Quaeritur 5. an, ut acquiratur jus patronatus, necessaria sit ejus reservatio in fundatione etc. Affirmat Paul. de Cittadin. *part.* 3. §. *secunda. n.* 13. Zoes. *hic. n.* 4. Schambog *n.* 13. et videtur istud probari ex praxi fundatorum, qui sibi jus istud in fundatione, et erectione ecclesiarum, ac beneficiorum ecclesiasticorum expresse reservare solent: quod frustra fieret, si sine expressa reservatione jus hoc acquiri posset; nam quod tacite inest, frustra exprimitur; *leg. verba* 12. *ff. de condit. instit. Conf.* sic enim sine expressa reservatione in fundationis limine etiam non acquiritur fundatori, et ejus successoribus jus percipiendi pensionem ab ecclesia a se fundata.

42

Sed dicendum, jus patronatus fidelibus, ecclesias cum consensu ordinarii construentibus, fundantibus, aut dotantibus acquiri, etiamsi illud sibi expresse non reservent, modo illud actu contrario non remittant. Ita Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *q.* 9. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 62. Vivian. *p.* 1. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 9. Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. c.* 12. *n.* 35. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *n.* 4. Clericat. *de benef. discord.* 4. *n.* 9. Engl. *hic n.* 20. Pirh. *n.* 20. *not.* 4. *fin.* Konig *n.* 15. Vviest. *n.* 40. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 93.

Ratio est, quia hoc jus fundantibus, construentibus, et dotantibus ecclesias acquiritur ex dispositione juris: unde non est necesse illud deduci in pactum, vel reservari expresse.

Dixi, *modo illud actu contrario non remittant*; nam fundans ecclesiam, vel cappellam remittere jus patronatus potest in totum, vel pro parte, et limitate illud inducere, prout sibi placuerit; Roch. de Curte *V. ipse*, *vel is n.* 18. Lambertin. *p.* 2. *l.* 1. *q.* 2. *art.* 2. *et* 4. Garc. *l. cit. n.* 63. et hoc teste Rota *in cremonensi juris patronatus* 18. *et* 21. *maii* 1578.

43

Ad rationem dubitandi etiam, quae tacite insunt, ad majorem cautelam saepe exprimi solent. Patet in evictione, de qua etsi venditor emptori teneatur ex indubitata dispositione juris, *l. non dubitatur* 6. *C. de eviction.* id tamen instrumentis venditionum inseri passim solet. *Ad conf.* negatur paritas; nam explorati juris est, ecclesias, et beneficia pensionibus, et aliis similibus oneribus gravari non posse, nisi in limine fundationis cum consensu episcopi expresse reserventur.

44

Quaeritur 6. an quarumcunque ecclesiarum fundatione, constructione, dotatione acquiratur jus patronatus? Resp. distinguendum

33 *

esse inter *ecclesias collegiatas*, *sive conventuales*, et inter *non collegiatas*, *sive non conventuales*.

In *posterioribus* fundatione, constructione, dotatione acquiritur jus patronatus plenum, et quoad omnes ejusdem effectus, ut patet ex textibus *n.* 30. *supra cit.*

In *prioribus* vero ecclesiis acquiritur quidem illud quoad honorem, et alios similes effectus §. *seq.* declarandos, non tamen quoad jus praesentandi, vel nominandi praelatum ad vacantem talem ecclesiam, nisi istud obtentum sit indulto pontificio, ut clare habetur decisum *c. nobis* 25. *h. tit.* et tradunt *ibidem* Host. *n.* 2. Abb. *n.* 3. Fagnan. *n.* 14. Engl. *hic n.* 4. Pirh. *n.* 31. Schamb. *n.* 3. et 24. Konig *n.* 25. Vvicst. *n.* 28.

45

Et extenditur hoc etiam ad casum, quo ecclesia non collegiata cum patroni consensu convertitur in collegiatam; nam ipsa conversione, si haec cum patroni consensu sit facta, iste jus praesentandi, quod antea titulo fundationis, constructionis, dotationis obtinuit, perdit; Host. *l. cit.* Lambertin. *p.* 1. *l.* 2. *quaest.* 5. *n.* 8. Engl *hic n.* 4. Vviest. *n.* 28. *cit.* cum aliis.

Dixi *cum patroni consensu*; nam eo invito non potest episcopus ordinarie loquendo capellam, vel ecclesiam parochialem patronatam commutare in collegiatam, quia id cederet in praejudicium patroni; *arg. can. monasterium* 33. *et seq. caus.* 16. *q.* 7.

Si vero ob aliquam necessitatem talis ecclesia convertatur in collegiatam, non poterit quidem patronus, utpote qui majus bonum ecclesiae non impedire, sed magis promovere debet, contradicere huic conversioni, jus nominandi tamen, seu praesentandi ad praelaturam in eadem ecclesia retinebit, nisi, ut collegiata fieret, tempore fundationis, vel postea consenserit sine protestatione, seu reseratione juris sui; tunc enim electio praelati, seu rectoris ad collegium clericorum pertineret tantum; gloss. *in c. nobis* 25. *V. in capella h. tit.* Abb. *ibid. n.* 10. Pirh. *hic n.* 35.

46

Proceditque responsio *n.* 44. data, ut fundator talis ecclesiae collegiatae laicus ne quidem in limine fundationis reservare sibi, et successoribus jus praesentandi, vel coeligendi praelatum pro tali ecclesia possit; *c. nullus* 1. *dist.* 63. *et c. sacrosancta* 51. *de elect.*

Dixi 1. *Fundator laicus*; nam fundator ecclesiasticus jus istud sibi, et successoribus reservare in limine fundationis potest; quia non omnino incapax est juris eligendi.

Dixi 2. *praelatum*; nam jus praesentandi ad praebendas, sive canonicatus, et capellas, aliaque beneficia simplicia, quae existunt in ea ecclesia conventuali, sibi reservare potest, cum jura solum excludant patronum ab electione, et praesentatione praelati in ecclesia conventuali; Abb. *in c. nobis cit. n.* 6. *fin.* Laym *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 8. Pirh. *hic n.* 34.

Dixi 3. *jus praesentandi, vel coeligendi*; nam etiam fundator laicus, interveniente episcopi authoritate, reservare sibi, et successoribus potest jus praestandi assensum electioni praelati sibi intimatae, ut *arg. can. nobis cit.* infert P. Vviestner *hic n.* 29. Sed hinc oritur dubium, et ulterius.

47

Quaeritur 7. quando tali casu, quo patronus laicus sibi reservavit jus praestandi assensum, hic ab ipso requiri, et praestari debeat? *Certum satis est*, eum requirendum, et praestandum post factam electionem; ita enim clare sumitur ex *c. nobis* 25. *hoc tit.* ibi, *in conventuali ecclesia non electioni praelati faciendae, sed jam factae honestius patroni postulatur assensus*; item *c. cum terra* 14. *in fin. de election.* ibi, *quo facto, non prohibemus, quin regis — requiratur assensus* et denique *c. sacrosancta* 51. *in fin. tit. eod.* ubi Gregorius IX. *ordinationem* prioris, per conventus electionem factam *denuntiari* jubet *patrono, ut suum, si voluerit, honestum impertiatur assensum.*

48

Controversia solum est, quando electio intelligatur facta, ut ea patrono insinuari, ejusque assensus requiri possit, et debeat? Nam ut ex *libr.* 1. *tit.* 6. *n.* 49. constat, duplex est electio, una quasi singularis, quae facta censetur tum, quando publicato scrutinio, et collatione facta, apparet omnium, vel majoris partis capituli suffragia in unum collata esse; altera communis, quae tum fit, quando publicato scrutinio, et collatione facta, unus electorum personam, in quam ejusmodi vota collata sunt, omnium, vel majoris partis nomine eligit. *Dicendum*, de jure communi consensum patroni, ubi iste est requirendus, petendum, atque praestandum esse primum post communem electionem peractam, sed tamen ante solemnem ejus publicationem, confirmationem, et possessionis apprehensionem, nam electio non intelligitur facta, antequam posita sint omnia constitutiva illius, sed electio communis est substantiale constitutivum canonicae electionis praelati; *c. quia propter* 42. *et c. ecclesia* 48. *de elect.* ergo etc. Dixi *de jure communi*; nam privilegio apostolico, sicut laicus potestatem eligendi, ita etiam partes suas electioni tractandae interponendi acquirere potest, quod innuit *c. nobis* 25. *cit.*

ibi *nisi aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandae.*

49

Sequitur ex hactenus dictis, consensum istum patroni, et approbationem electionis magis de honestate, et in obsequium, ac reverentiam patroni, et quasi in recognitionem fundationis, quam de necessitate requiri, ad eum principaliter effectum, ut si patronus rationabilem contradicendi causam habeat, eam proponere possit. De cetero autem, si nihil aliud obstet electioni, quo minus canonica censeri debeat, etiam invito patrono facta, valida, et per superiorem confirmanda erit; videtur enim inconveniens, ut confirmatio praelati potius a voluntate patroni, praesertim laici, quam ab electione capituli, vel judicio superioris dependeat, et frustra daretur electio libera capitularibus, si res tota in arbitrio patroni consisteret; Abb. *in c. sacrosancta cit. n.* 6. Barbos. *in can. nobis n.* 5. Engl *hic n.* 4. et colligitur ex voce *honestius* in eodem *cap.*

Neque huic resolutioni obstat *c. abbatem in monasterio illum ordinandum quem sibi de sua congregatione et monachorum electio, et possessionis dominus — poposcerit ordinari*; nam ut locum hunc explicat Barbos. *l. cit.* id intelligendum est, quod dominus loci certiorandus sit de electione praelati in monasterio, non vero, quod ejus consensus praecise requiratur, ita ut secus si fiat, electioni jam factae officiat.

50

Quaeritur 8. an ex sola fundatione ecclesiae, vel capellae acquiratur jus patronatus, seu jus praesentandi rectorem, an vero requiratur etiam constructio, et dotatio? *Certum est* 1. ut quis acquirat jus patronatus, non sufficere, ut fundum assignet pro aedificanda ecclesia, si nec ipse, nec alius ecclesiam aedificet; quia patronus nemo dicitur, nisi respectu ecclesiae jam in esse perfecte deductae, ut rectorem in ea divina celebrantem habere possit, ut notat Fagnan. *in c. quoniam* 3. *h. tit. numer.* 26. atqui talis non est ecclesia, nisi cum fundatione concurrat constructio: ergo etc.

Certum est 2. idem jus patronatus etiam non acquiri sola constructione, si nemo alius dotet, nec sola dotatione, nisi alius fundet, et construat ecclesiam ita dotatam: cons. fundationem, constructionem, dotationem ad producendum jus patronatus debere concurrere copulative; quia quocunque horum deficiente, ecclesia dici nequit de non esse producta ad esse; Matthaeuc. *in offic. eccl. c.* 28. *n.* 6.

51

Certum est 3. ad acquirendum jus patronatus non esse necessarium, ut ecclesia actu constructa sit; nam etsi aedificium illius primum inchoatum sit, is, qui fundum dedit, vel dotem, aut sumptus pro ea construenda, patronus, quamvis sine exercitio, donec perficiatur, dici potest, et esse incipit, quippe cum ab eo tempore, quo inchoatum est ecclesiae aedificium, locus religiosus jam esse coeperit: imo neque opus est, ut aedificium ejusdem sit coeptum, sed sufficit, si episcopali authoritate accedente, is, qui jus patronatus sibi reservavit, firmam obligationem in se susceperit ad ecclesiam fundandam, construendam, vel dotandam; Lambertin. *l.* 1. *de jur. patron. p.* 1. *q.* 4. *art.* 10. *n.* 4. Lotter. *de benef. l.* 2. *q.* 14. *n.* 1. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 1. Vviest. *hic n.* 34. et ratio est, quia ipsa fundi, et sumptuum promissio, susceptaque ejusmodi obligatio pro actu perfecto, et consummato haberi in fundatore potest.

52

Dubium duntaxat est, an necesse sit, ut omnia haec praestentur ab uno simul, et eadem persona debeat fundare, construere, et dotare? Rationem dubitandi facit textus trid. *sess.* 14. *c.* 12. *de reformat.* ubi jus istud conceditur ei, qui *ecclesiam*, *beneficium, aut capellam de novo fundaverit, et construxerit* copulative. Sed dicendum est sufficere, si fecerit unum ex illis disjunctive, et ecclesiam vel fundaverit, vel dotaverit, ut cum communi docent Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 2. Pignatel. *tom.* 9. *consult.* 82. *n.* 86. Engl. *n.* 19. Pirh. *n.* 7. Scham. *n.* 11. Konig. *n.* 11. Vviest. *n.* 35. et sumitur ex *c. filiis* 31. *caus.* 16. *q.* 7. *c. nobis* 25. *h. tit.* et praecipue ex trid. *sess.* 25. *c.* 9. *de reform.* ubi jus patronatus dicitur acquiri *fundatione*, *vel dotatione* disjunctive. Hinc in *c.* 12. pro ratione dubitandi allata dictio *et*, ut jura juribus concordentur, etiam ipsa sensum disjunctivum, non copulativum habere debet, ut cum aliis notat Barb. *ibid. n.* 3. *et* 6. et hinc solvitur, quod

53

Quaeritur 9. an uni tantum, vel etiam pluribus competere jus patronatus respectu ejusdem ecclesiae possit? Resp. Pendet ex eo, an unus tantum ad ecclesiam fundandam, construendam, et dotandam concurrerit, an vero plures. Nam 1. si unus, idemque ecclesiam fundavit, extruxit, et sufficienter dotavit, tunc ipse unus jus patronatus acquirit, sed tribus ex causis; Pirh. *hic n.* 7. Si vero unus fundet, alter dotet, tertius construat, his tribus jus istud in solidum competit, ita, ut tres patroni sint respectu ejusdem ecclesiae; Vviest. *hic n.* 35. Et hinc, si capella, vel altare aedifice-

tur in aliqua ecclesia, atque in perpetuum titulum beneficium ibidem erigatur, in jure praesentandi ecclesia de jure concurrit cum dotante, et aedificante: quia scilicet fundum contulit; Abb. *in c. de eccl. aedific. n.* 11. *de jure*, inquam; nam praxis subinde contrarium ostendit, et ordinarie capellarum, ac beneficiorum erectores jus praesentandi sibi usurpant, quod per inadvertentiam, et ignorantiam rectorum ecclesiae contingere putat *ibid.* Abbas, alii refundunt in consuetudinem locorum, quam rationabilem esse, et valere testatur Konig *hic n.* 12.

54

2. Casu, quo plures simul ad ecclesiam fundandam, construendam, et dotandam concurrunt, videndum est, an singuli ex diversis, an aliqui ex eodem capite ad hoc concurrant. *Si singuli ex diversis*, ita, ut v. g. Titius dederit fundum, Cajus dotem, Sempronius sumptus pro ea construenda, singuli singulas habent voces. *Si aliqui ex eodem*, interest, an aequali ubique numero, an inaequali. *Si aequali ubique numero*, e. g. duo ad fundationem, duo ad constructionem, duo ad dotationem, ad praesentationem clerici iterum omnes concurrent aequaliter; Host. *in summ. hic n.* 7. Roch. de Curte *V. dotavit q.* 11. *n.* 9. Pirh. *hic n.* 48. Vviest. *n.* 9. *Si vero inaequali*, e. g. unus fundavit, duo dotarunt, tres construxerunt, tria habebunt vota, quorum unum fundanti, alterum dotantibus, tertium construentibus competet.

55

3. Casu, quo unus ecclesiam simul fundat, et construit, alter solummodo dotat, utrique quidem jus patronatus competit, ita tamen, ut primus duas habeat voces ad praesentandum clericum, alter duntaxat unam. Quod etiam dicendum, si unus fundet, et dotet, duo, vel tres, aut plures alii construant; nam eo casu prior solus duas habebit voces, reliqui unam duntaxat; Lambertin. *l.* 1. *de jur. patron. p.* 1. *q.* 3. *art.* 8. *n.* 10. *et* 13. Engl. *hic. n.* 19. *fin.* Vviest. *n.* 36. Rationem dant, quia his casibus in unum concurrunt duae causae, si duo jura, quorum quodlibet producit jus dandae vocis, in altero vero, vel reliquis una solum datur causa, et titulus: atqui juxta communem, et passim receptam juris maximam, quando duae causae, seu jura ejusmodi concurrunt in una persona, tunc duae voces eidem competunt; quando una in pluribus, una etiam vox pluribus competit: ergo etc.

56

4. Quando plures simul concurrunt ex eodem capite, non attenditur, quantum quisque contulerit, modo omnes tantum contulerint, quantum sufficit ad fundandam, construendam, et dotandam

ecclesiam. Et hinc aequales habent voces ex capite constitutionis, quorum unus construxit tres ecclesiae angulos, alter unum duntaxat. Item ex capite dotationis, quorum unus duas, alter tertiam solummodo partem contulit, modo uterque simul dotem sufficientem, et competentem dederit. Et hinc disparitas est inter eum, qui fundat, et construit, et inter eum, qui majorem partem expensarum ad constructionem, vel dotationem confert; nam, ut paulo antea dictum est, in fundante, et construente duo concurrunt diversi tituli fundationis, constructionis; at in conferente majorem partem expensarum ad constructionem cum reliquis simul construentibus unus, idemque titulus reperitur: hinc una solum vox utrique construenti competet, etsi plus conferenti competat pinguior, et saltem casu, quo gratificationi locus est, voci minus conferentis sit praeferenda; gloss. *in can. quicunque* 30. *V. aliquid caus.* 16. *q.* 7. Abb. *ad rubr. h. tit. n.* 6. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *q.* 6. Lambertin. *art.* 8. *cit. n.* 11. *et* 13. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n* 52. *et* 54. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13. *n.* 2 Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *n.* 6. Clericat. *de benef. discord.* 4. *n.* 16. Engl. *hic n.* 21. Pirh. *n.* 6. Schm. *n.* 11. Vviest. *num.* 36.

57

5. Si unus tantum dotet ecclesiam non tamen sufficienter ad alendos ministros ecclesiae, et luminaria etc. benefactor solum dicetur, non patronus; quia ut titulo dotationis acquiratur jus patronatus, requiritur, ut illa sit sufficiens. Imo etiam fundantis, et construentis jus patronatus suspendetur, nec consecrari ecclesia talis poterit, nisi competenter dotata fuerit per *can. cum sicut* 8. *de consecr. eccl. vel altar.* Monacell. *formul. p.* 1. *form.* 10. *n.* 4. *tit.* 16. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 28. *n.* 7. et hoc teste respondit *s. congr. concil. nullius Galleatae* 27. *nov.* 1694.

Neque obstat, quod ecclesia ex sola fundatione, et constructione de non esse ad esse deducta sit, adeoque videatur hoc casu saltem fundans, et construens esse patronus; quia ut *l. cit.* advertit Matthaeuccius, dote nondum assignata, quoad effectum acquirendi jus patronatus de non esse solum deducitur incomplete, et contra juris prohibitionem.

58

Quaeritur 10. an jus patronatus acquiri, vel constitui possit etiam post consecrationem ecclesiae? Negat gloss. *in c. piae mentis* 26. *V. eod. caus.* 16. *q.* 7. tum quia patronus est quasi pater dictus, qui rem a non esse ad esse perducit; tum quia jus patronatus est quasi servitus, seu onus quoddam, quod rei sacrae imponi non potest; *l. caveri* 4. *ff. commun. praedior.*

Sed distinguendum est, an ecclesia talis jam sit sufficienter dotata, an non.

Si primum, is, qui post primam dotationem agros, et quaecunque bona ecclesiae donat, etiamsi ea condione donet, ut fundi dotales fiant, benefactor duntaxat ecclesiae, non patronus censetur, quanquam id, quod donatum est, plus sit, quam quod primitus in dotem datum est, cum dotantes non propter quantitatem rei donatae patroni dicantur, sed quia ipsam ecclesiam quodammodo a non esse ad esse perducunt, quod non facit, qui dotem ecclesiae jam sufficienter dotatae auget; Konig *hic n.* 14.

59

Si secundum, iterum distinguendum est, an talis ecclesia omnino non sit dotata, an vero dotata quidem, sed non sufficienter. *Si prius*, is, qui ecclesiae constructae, sed necdum dotatae post ejus consecrationem dotem assignat, fit patronatus ejusdem, modo cum consensu episcopi hoc fiat; quia favore ecclesiae dotatio retrotrahitur ad tempus constructionis, et ecclesia fingitur dotata ante consecrationem, sicut subsequens matrimonium retrotrahitur ad effectum legitimandi liberos illegitimos; *c. tanta* 6. *qui fil. legit.* Abb. *in c. quoniam* 3. *hoc tit. num* 9. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *quaest.* 8. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *num.* 55. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *num.* 3. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *num.* 7. Pirh. *hic n.* 10. Konig. *n.* 14. Matthaeuc. *c.* 28. *cit. num.* 8. Procedit autem hoc solum casu, quo is, qui ecclesiam fundavit, vel construxit sine dote, mortuus est, vel ad eum commode accessus non patet; nam si hic desuper consultus velit patronus esse, simul cum dotante patronus fiet; Azor. Pirhing. *l. citt.*

60

Si posterius contingat, et dos solummodo augeatur, cum Matthaeuccio *l. cit. num.* 11. considerandum, in qua quantitate, et qua mente augmentum hoc fiat; nam siquis medicum daret, non acquireret jus patronatus, ut notat gloss. *in can. quicunque caus.* 16. *quaest.* 7. similiter siquis conferat aliquid in notabili quantitate, non tamen in dotem, sed in vim donationis, non dotator, sed dator, et benefactor dicetur; Abb. *in can. quoniam cit. num.* 10. quare ut ex augmento dotis acquiratur jus patronatus, debet conferri expresse de scientia ordinarii in dotis augmentum, et in summa excedente medietatem dotis juxta sensum *rotae coram Ninoto decis.* 73. *num.* 5. *et coram Cerro decis.* 526. *num.* 3. *et* 4. apud Matthaeuc. *num.* 11.

Ex quo sequitur *ad* 1. *argumentum num.* 58. propositum; dicendum enim, antequam ecclesia sufficienter dotata sit, in ordine ad acquirendum jus patronatus eam nondum perfecte deductam de non esse ad esse. *Ad* 2. onus hoc, quo premitur ecclesia occasio-

ne juris patronatus, exsurgere ex dispositione juris, hoc jus concedentis omnibus, qui ecclesiam fundaverint, construxerint, vel dotaverint.

61

Quaeritur 11. an casu, quo ecclesia omnino diruta restauratur, aut amissa omnino priore dote, dotatur denuo, jus patronatus in illa habeat is, qui prior illam construxit, vel dotavit, an vero, qui restauravit, vel redotavit? Resp. Illud competere posteriori, non priori. Ita Host. *in c. quoniam* 3. *h. tit. num.* 3. Joan. Andr. *ibid. num.* 12. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *num.* 51. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *num.* 3. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 2. *num.* 5. Clericat. *de benef. discord.* 4. *n.* 8. Matthaeuc. *de off. eccl. c.* 28. *n.* 10. Vallens. *hic* §. 1. *n.* 3. Zoes. *n.* 6. Honor. *n.* 4. Engl. *n.* 26. Pirh. *num.* 8. Konig. *n.* 13. Vviest. *n.* 25.

Ratio de primo aedificante, vel *dotante est*; quia per omnimodam destructionem ecclesiae, et dotis interitum jus patronatus amissum, extinctumque est; atqui obligatio, et jus semel extinctum in perpetuum non reviviscit; *l. qui res* 98. §. *aream* 8. *ff. de solution.* et hoc verum est, etiamsi restauretur ecclesia ab alio ex eadem materia; adhuc enim primus aedificator amittit jus patronatus, ut *l. cit.* notant Vallens. Pirh. et alii. Quod tamen intelligendum est, qualenus hoc jus illi competierat ex constructione; nam si praeterea ecclesiam ipse etiam fundavit, vel dotavit, quamdiu fundus, aut dos salva manet, prior patronus in ecclesia reaedificata jus patronatus retinet, et concurret tunc cum reparante, ut bene Abb. *in can. quoniam* 3. *hoc tit. num.* 11. Fagnan. *ibid. n.* 59. *et* 60. Zoes. *hic num.* 6. Pirh. *num.* 9. Rationem dat Abb. *loc. cit.* quia si duae, vel plures causae concurrunt ad aliquem effectum, quarum quaelibet per se sufficit, non extinguitur effectus propter defectum alterius causae tantum.

62

Ratio de secundo construente, *et dotante* est; quia ecclesiam omnino dirutam restaurare, et eam nova dote induere non minus est, quam eam construere, et dotare ab initio: igitur ita restaurans, et dotans pro ejusdem patrono habetur. Ut tamen huic acquiratur eo casu jus patronatus, tria omnino requiruntur: 1. Ut reaedificatio, et novae dotis constitutio fiat de licentia dioecesani cum conditione acquirendi jus patronatus; nam si sine consensu ejusdem fiat, sicut primo aedificans sine eo consensu non acquirit jus patronatus, ita neque reaedificans; Matthaeuc. *in offic. eccl. cap.* 28. *num.* 10. 2. Ut prior patronus de hac re monitus, in reaedificationem, et dotationem novam ab alio faciendam consentiat; tunc enim censetur renuntiasse juri

suo. Aequum proinde erit, ut episcopus, priusquam consensum det in aedificationem ab alio faciendam, ea de re moneat antiquum ecclesiae patronum, eumque id facere volentem admittat prae quovis extraneo; Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 5. *n.* 51. Schambog. *hic n.* 12. Konig. *num.* 13. 3. ut ecclesia sit omnino diruta, vel prior dos omnino amissa; nam is, qui non omnino dirutam suis sumptibus reparat, aut dotis augmento eidem assignato ditat, per hoc jus patronatus non consequitur; Zerol. *prax. episcop. p.* 2. *vers. jus patronatus* §. 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 28. *n.* 53. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 3. Vallens. *hic* §. 1. *n.* 5. Zoes. *n.* 7. Honor. *num.* 11. Pirh. *n.* 8. *not.* 3. Schambog. *n.* 12. Engl. *num.* 21. Vviest. *num.* 26. juxta quos ad acquirendum jus patronatus ex causa reaedificationis, requiritur, ut aedificium ecclesiae, et ex causa novae dotis constitutae, dos antiqua redacta sit de esse ad non esse. *Proceditque hoc*, etsi ecclesia per partes ita sit reaedificata, ut denique tota nova sit facta: non enim propterea primus extructor desinit patronus esse, cum eadem adhuc moraliter censeatur esse ecclesia; *arg. l. quid tamen* 10. §. *non tantum* 1. *vers. plane ff. quib. mod. ususfr. amitt.*

63

Quaeritur 12. an siquis in fundo alieno, inscio, aut invito domino, extruat ecclesiam, jus patronatus acquiratur aedificanti, an vero domino fundi? Videtur acquiri domino fundi; *quia omne, quod inaedificatur, solo cedit*, ut ait Cajus *l. adeo* 7. §. *cum in suo* 10. *ff. de acquir. rer. domin.*

Sed dicendum, jus patronatus ecclesiae aedificatae in alieno solo acquiri constructori, non domino fundi, qui tamen potest ecclesiam, in suo fundo aedificatam ipso inscio, et invito, propria authoritate destruere, vel occupare, si nondum consecrata sit: *arg. c. intelleximus* 1. *et c. seq. de nov. oper. nunt. l. quemadmodum* 29. §. *si protectum meum* 1. *vers. aliud est ff. ad leg. aquil. l. sed si* 27. *pr. ff. de servit. praed. urb.* neque enim per aedificationem ecclesiae domino invito, vel inscio auferri debet dominium fundi sui; id enim, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

64

Dixi *inscio, aut invito domino fundi;* nam si aedificationem ita factam dominus fundi postea ratam habeat, tam ipse, quam constructor erunt patroni, ipse quidem ratione fundi, constructor ratione constructionis; Vivian. *de jur. patron. p.* 1. *l.* 2. *c.* 2. *n.* 12. Addidi, *posse dominum fundi ecclesiam, se inscio, aut invito in fundo suo aedificatam, propria authoritate occupare, vel destruere, si nondum sit consecrata*: nam si consecrata jam sit, istud non potest,

licet aestimatio fundi a construente solvenda sit domino; *arg. can. comperimus* 2. *caus.* 14. *q.* 6. Abb. *in c.* 1. *num. ult. de nov. oper. nun.* Vivian. *l. cit. n.* 13. Pirh. *n.* 13.

Ad rationem in contrarium allatam dico, jura non acquiri invitis; cons. nec jus patronatus.

§. III.

De personis, quibus competit jus patronatus.

SUMMARIUM

65 *Juris patronatus capaces sunt omnes, qui jure non prohibentur.*
66 *Excipiuntur judaei, et infideles.*
67 *Item haeretici.*
68 *Defacto tamen in Germania admittuntur praesentationes istorum.*
69 *Excommunicatus jus praesentandi retinet.*
70 *Estque praesentatio ab eo facta probabilius valida, licet eam episcopus non teneatur admittere.*
71 *Solvitur ratio dubitandi.*
72 *Ejusdem capaces sunt laici.*
73 *Etiam illegitimi, et spurii.*
74 *Item pupilli, et minores.*
75 *Valet praesentatio a pupillo facta etiam sine authoritate tutoris. Curator non potest se immiscere in praesentatione, quae minori competit.*
76 *Nec pater in ea, quae competit filio, nisi quando jus patronatus annexum est bonis adventitiis.*
77 78 79 *An foeminae juris patronatus capaces sint?*
80 81 82 83 84 *An jus patronatus competens foeminae, si illa nubat, ad maritum transeat?*
85 *An fieri praesentatio valide possit etiam a mero possessore istius juris?*
86 *Quid si lis mota ei sit super proprietate hujus juris? Ratio dubitandi.*
87 *Resolvitur affirmativa.*
88 *Respondetur ad argumenta contraria.*
89 *An jus patronatus, vel exercitium ejus competat etiam conductori villae, aut castri, cui annexum est jus patronatus?*
90 *Quid si locatio solum facta sit ad tempus modicum?*
91 *Utrum jus istud competat creditori, habenti castrum tale in pignus?*
92 *Respondetur ad replicam.*

65

Edictum de jure patronatus prohibitorium est; cons. pro regula ponitur, quod ex fundatione, donatione, constructione omnes illud possint acquirere, qui non sunt a jure specifice prohibiti. Dubium moveri de variis generibus personarum potest. Et hinc

Quaeritur 1. an juris patronatus capaces sint infideles, et judaei? *Ratio dubitandi est*, quia possunt et ipsi fundare, construere, dotare ecclesias: item possunt acquirere castra, et alia loca, quibus jus patronatus annexum est.

66

Verum tenenda est negativa sententia cum glos. *in c. Frigentius* 27. *V. qui christianis caus.* 16. *qu.* 7. Lambert. *de jur. patr. l.* 1. *p.* 1. *qu.* 5. *art.* 8. *n.* 1. *et* 2. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *q.* 7. Vivian. *prax. jur. patr. l.* 2. *c.* 6. *n.* 11. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 19. Fagn. *in c. nobis* 25. *h. t. n.* 9. Vall. *hic* §. 1. *n.* 4. *fin.* Pirh. *hic n.* 20. Scham. *n.* 20. Konig. *n.* 24. Vvies. *n.* 43.

Ratio est, quia, ut supra insinuatum est, jus patronatus ecclesiae favore competit: atqui ab ista capaces illius facti sunt soli christiani; *can. piae* 26. *ibi, qui omni christiano debetur, v. Frigentius* 27. junct. glos. *V. qui christianis*, *can. quicunque fidelium* 30. *etc. caus.* 16. *qu.* 7. ergo etc. Si tamen infidelis, vel judaeus fundet ecclesiam, teneter illam dotare; Fagn. Pirh. *l. cit.*

Ex quo cadit ratio dubitandi, et sequitur, casu, quo infidelis, vel judaeus ecclesiam, aut capellam aliquam fundat, dotat, construit, ecclesiam illam, vel capellam fore liberam: qualis etiam fit, si castrum, vel alium locum acquirat, cui annexum est jus patronatus.

67

Quaeritur 2. an hujus juris capaces sint haeretici? Videntur capaces esse; quia sunt christiani, et baptizati. Et *confirmatur* a pari cum cognatione spirituali, quam baptizando infantem, aut ex baptismo levando et ipsi contrahunt.

Sed dicendum, de jure jus patronatus haereticis non competere. Ita Joan. Andr. *in can. nobis* 25. *h. t. n.* 3. Abb. *ibid. n.* 8. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *q.* 8. Vivian. *prax. jur. patr. c.* 6. *n.* 12: Vall. §. 1. *h. t. n.* 4. *fin.* Pirh. *n.* 20. Scham. *n.* 20. Konig *n.* 24. Vvies. *n.* 44.

Ratio est, quia jus patronatus est potestas, et honor ecclesiasticus, concessus speciali gratia, et favore ecclesiae: quo cum indigni vel maxime sint haeretici, tanquam ejus contemptores, et impugnatores, credibile non est juris patronatus concessionem etiam ad ipsos pertinere. Accedit, quia omnia bona haeretici ipso jure confiscantur; *c. cum. secundum* 19. *de hær. in* 6. et cons. etiam jus patronatus ad fiscum transit. Quare si patronus in haeresim lapsus praesentavit, alia praesentatio fieri debet: si tamen postea ad catholicam fidem reversus fuerit, recuperat jus patronatus, nisi per sententiam sit privatus, ac damnatus ob haeresim; glos. *in can. maximum* 19. *V. dignitate caus.* 1. *q.* 2.

68

Dixi *de jure*; nam defacto ex summi pontificis, et praelatorum ecclesiasticorum conniventia in Germania nostra admittuntur etiam praesentationes ab haereticis factae, modo clericus ab ipsis praesentatus idoneus sit.

Ad rationem dubitandi, haeretici christiani quidem sunt, sed non proprie fideles; quia ut cum s. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 5. *in corp.* notant TT. etiam haeresis peccatum, et species infidelitatis est. *Ad conf.* negatur paritas; quia cognatio spiritualis ex baptismo specialis gratiae, et favoris rationem non habet.

69

Quaeritur 3. an patronus excommunicatus jus patronatus retineat, et exercere illud praesentando clericum ad ecclesiam vacantem possit? *Certum est* ipso patronatu, ante excommunicationem, ratione fundationis, constructionis, dotationis sibi quaesito, per excommunicationem non privari; quia privatio haec nullo jure statuta est; Vivian. *prax. jur. patr. l.* 2. *c.* 6. *n.* 20.

Dubium est, an praesentatio ab eodem facta sit valida? Negant valere, etiam a laico patrono factam; Lambert. *de jur. patr. p.* 1. *l.* 2. *q.* 2. *art.* 2. Covar. *in c. alma p.* 1. §. 7. *n.* 9. Pirh. *hic n.* 21. Scham. *n.* 20. *ibid. vers.* 12. *effectus*. Rationem dant; quia ejusmodi praesentatione superiori oblata praesentato acquiritur jus ad beneficium: atqui excommunicatus jus ecclesiasticum concedendi facultatem non habet, ut cum *cit.* tradit Pal. *tr.* 29. *D.* 2. *p.* 13. *n.* 15. ergo etc. Contra Rochus de Curte *competens q.* 8. *n.* 22 ex hoc Zoes. *n.* 59. *hic* distinguunt inter patronum laicum, et clericum, et dicunt illius praesentationem valere, hujus non valere. Rationem disparitatis afferunt; quia patroni ecclesiastici praesentatio vim electionis habet, ut notat Fagn. *in c. cum autem* 24. *h. t. n.* 18. electio autem ab excommunicato vitando facta est irrita; *c. un. ne sede vac. in* 6. ergo etc.

70

Sed dicendum, probabilius utriusque praesentationem esse validam, quamvis eam episcopus non teneatur admittere. Ita Ugol. *de cens. tab.* 2. *c.* 13. §. 2. *n.* 13. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 317. Wies. *hic n.* 46. *Ratio est*, quia pariter nullo juris textu praesentatio talis valore suo privatur, debent autem actus pronuntiari validi, qui non constant esse invalidi: ergo etc. Addidi, *episcopum non teneri, praesentationem ab excommunicato factam admittere:* ubi distinguendum est inter casum, quo patronus praesentans est excommunicatus toleratus, et inter casum, quo est vitandus. In *primo casu* potest, sed non debet: in *secundo* nec potest licite admittere prae-

sentationem; quia communicaret cum excommunicato, cum quo, si toleratus sit, communicatio est licita, si vitandus, illicita. Hinc utroque casu differri admissio praesentationis potest, et amplius differtur etiam ipsa praesentatio, dum patronus absolvatur ab excommunicatione, quod usque dum fiat, nisi in mora petendae absolutionis sit, tempus non currit, ut §. 6. dicetur. *Excipiatur*, nisi urgeat necessitas: cujusmodi in casu proposito foret, si non admissa praesentatione, diuturna, et ecclesiae damnosa vacatio induceretur.

71

Ad argumentum primae sententiae dico per ejusmodi praesentationem non tribui jus firmum, cum ea facta, sit locus variationi, si a patrono laico facta sit; *c. quod autem* 5. *et c. cum autem* 24. *h. t. Ad argumentum secundae* negatur paritas; imprimis enim per electionem acquiritur electo jus firmum: deinde talis praesentatio non est actus jurisdictionis, vel officii ecclesiastici, a quo solo per excommunicationem excommunicatus suspenditur.

72

Quaeritur 4. an laici sint capaces juris patronatus? *Ratio dubitandi est*, quia non sunt capaces juris eligendi. Sed tenenda est affirmativa sententia, prout patet ex *c. fin. de conces. praeb. et c. ex litteris* 7. *h. t.*

Estque id verum, etsi illegitimi sint, vel etiam spurii; quia etiam hi a jure excepti non reperiuntur, et possidere possunt castra, villas, et alia loco habentia annexum jus patronatus: item possunt fundare, erigere dotare ecclesias, et beneficia ecclesiastica: quod facientibus generaliter, et. indistincte ss. canones jus patronatus indulgent; Roch. de Curte *de jure patr. V. competens qu.* 2. Lamber. *de jure patr. l.* 1. *p.* 1. *q.* 7. *art.* 13. Azor. *p.* 2. *l.* 6 *c.* 21. *qu.* 15. Vivian. *prax. jur. patr. l.* 2. *c.* 6. *n.* 28. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13, *n.* 18. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 23. Engl. *hic n.* 10. Pirh. *n.* 19. Konig *n.* 23. Vvies. *n.* 43.

Neque obstat, quod illegitimus, et spurius sit incapax honorum, beneficiorum, et officiorum publicorum; nam hoc solummodo verum est de officiis, et honoribus vere publicis, maxime illis, quae per electionem, et optionem publicam acquiruntur, non vero de improprie dictis, et in aliquam remunerationem, et compensationem primordialiter concessis.

73

Ad rationem dubitandi negatur paritas: nam 1. jus eligendi est simpliciter spirituali annexum, ut dictum est *supra n.* 4. 2. vi electionis electo acquiritur jus absolutum ad praelaturam, vel beneficium; tale jus non acquiritur praesentato per praesentationem, cum

recedi ab ea valeat. 3. Juris eligendi ad beneficia ecclesiastica laici sine dispensatione apostolica absolute sunt incapaces; at vero ad jus patronatus obtinendum generaliter habilitati sunt a jure canonico.

74

Quaeritur 5. an juris patronatus capaces sint pupilli, et minores? *Ratio dubitandi est*; quia non videntur habere ad istud sufficientem usum rationis, et maturitatem judicii. Sed distinguendum est inter jus patronatus, et exercitium illius. Juris patronatus certo capaces sunt, sicut capaces sunt legati, et haereditatis, quibus jus patronatus annexum est. Ita Abb. *in c.* 1. *h. t. n.* 4. Jo. Andr. *in c. cum ex eo* 34. *de elect. in* 6. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *q.* 14. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *q.* 7. *n.* 18. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 20. Vivian. *de jure patr. l.* 2. *c.* 6. *n.* 29. Pirh. *hic n.* 17. *et* 18. Scham. *n.* 15. Konig. *num.* 22.

Quoad exercitium illius adhibenda est secunda distinctio, et videndum, an is, qui jus patronatus habet, sit adhuc infans, seu septenni minor, an hac aetate major: *si primum* (quod etiam dicendum de furioso) praesentatio non ab ipso, sed a tutore est facienda; Roch. de Curte *V. competens q.* 3. *n.* 12. Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 193. Azor. *q.* 14. *cit.* Pal. *n.* 21. Vall. *hic* §. 5. *n.* 4. Zoes. *n.* 40. Pirh. *n.* 18. Schamb. *n.* 17. Konig *n.* 22. Vviest. *n.* 48. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 99. et probat ratio dubitandi allata. *Si secundum*, utendum est tertia distinctione, an scilicet adhuc intra annos impubertatis sit constitutus, an vero jam pubertatem adeptus.

75

Si constitutus est adhuc intra annos impubertatis, conveniret quidem praesentationem ab eo fieri, interveniente authoritate tutoris; si tamen sine hac pupillus praesentaverit dignum, praesentatio valet, cum nullo jure sit cautum, quod authoritas tutoris requiratur ad praesentationem validam: imo si tutor praesentaverit alium, huic, quamvis digniori, praesentatus a pupillo, modo sit dignus, praefertur; tum quia pupillus est quasi dominus hujus juris, et constitutus in hac aetate etiam sponsalia de futuro per se contrahere potest; *tot. tit. de despons. impub.* tum vero, quia sicut patria, ita nec tutoria potestas in spiritualibus locum habet per ea, quae notantur *in c. fin. de judic. in* 6. Quodsi tamen tutor aliquem praesentet, et pupillus septennio major non contradicat expresse, vel tacite alium praesentando, praesentatio ab eo facta valebit; Schambog. *n.* 18.

Si vero jam pubertatem adeptus sit, nequaquam se immiscere in praesentatione curator potest, etsi patronus adhuc sit minor, quia

hic non ad regendam personam, sed ad bona temporalia solum administranda minori datur: imo praesentatio ab eo facta, sine mandato patroni, invalida est; Gutier. *de tutel. p.* 3 *c.* 29. *n.* 14. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 18. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 99. cum *cit.*

76

Idem, quod dictum est de curatore, et tutore, dicendum est de patre respectu filii, dum sub ejus est potestate; nam dum impubes est filius, potest praesentare pater ad beneficia juris patronatus competentis filio, quod toto eo tempore personae filii administrationem habeat. Secus vero post pubertatem; quia tunc cessat administratio personae filii, et solum patri conceditur in ejus bonis, et quidem temporalibus tantum: nam ad spiritualia potestas patria non extenditur, cum in his filius familias sit sui juris; Garc. *cap.* 9. *cit. n.* 198. Pal. *p.* 4. *cit. n.* 22. Scham. *hic n.* 19. sed neque potest pater praesentare pro filio, tanquam persona conjuncta, etiam cum cautione de rato; tum quia ad praesentandum requiritur speciale mandatum; tum quia in causa spirituali, qualis est ista, etiam pater, vel alia persona conjuncta non admittitur sine mandato, quamvis cautionem de rato dederint, nisi fieret ratificatio intra tempus datum ad praesentandum; Pirh. *hic n.* 20. *Excipitur*, si jus patronatus sit annexum bonis filii adventitiis; horum enim sicut ususfructus, sic etiam annexi juris patronatus exercitium ad patrem spectat; Pal. *l. cit.*

77

Quaeritur 6. an juris patronatus capaces sint etiam foeminae? *Ratio dubitandi est*, quia patrono ex officio suo incumbit cura, et tuitio ecclesiae; *canon. filiis* 31. *et canon. seq. caus. q.* 7. haec autem non cadit in foeminam; quia aliena defensio est officium virile; *l. alienam* 18. *C. de procur.* et publicum officium; *pr. inst. de excusat. tutor.* a quo foeminae removentur; *l. foeminae* 2. *ff. de R. J. Conf.* nam ut viribus, ita etiam judicio, consilioque sunt tenui, et imbecilli, adeo, ut *adversus commoda propria* earum plerumque *inveniatur laborare consilium*, ut *l. si pater* 4. *C. de sponsal.* testantur Honorius, et Arcadius impp. ergo multo minus aptae sunt, ut tueantur, et defendant res, et jura aliena.

78

Sed tenenda est affirmativa sententia, quam cum communi defendunt Abb. *in cap. fin. de concess. praebend. n.* 2. *et in cap.* 1. *h. tit. n.* 3. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *q.* 10. Garc. *part.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 142. Vivian. *in prax. jur. patron. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 2. Barbos. *in cap. ex litteris* 7. *h. tit. n.* 12. Engl. *hic n.*

10. Pirh. *n.* 16. Schamb. *n.* 15. Konig *n.* 20. Vviest. *n.* 52. Patet de foeminis regularibus; *c. ex litteris cit.* de saecularibus; *c. fin. cit.* Ratio est, quia ss. canones honorant patronatu christianos fideles omnes sine ullo sexus discrimine; *can. piae* 26. *can. Frigentius* 27. *et can. quicunque* 30. *caus.* 16. *q.* 7. igitur cum foeminae administrationis, et curae ecclesiasticae nullo jure factae sint incapaces, etiam ipsae sub generalitate hac comprehendentur. Hinc si jus patronatus sit haereditarium, imo etiam gentilitium, foemina quoque in eo succedet; quia, ut Riccius *prax. part.* 1. *resol.* 169. notat, jus quaesitum sub hac forma, *mihi*, *et fratribus*, *ac eorum haeredibus* etiam sorores complectitur; *l. tres fratres* 25. *et ibi* gloss. *ff. de pact.* Konig *n.* 20.

79

Ad rationem dubitandi dico illam in praesenti casu non habere locum; quia contrarium satis constat ex lege canonica: et esto, per seipsas exercere curam, tuitionemque non possent, poterunt saltem per alios. *Ad conf.* id probat nimium; probat enim, quod universim ab administratione publica removendae sint foeminae, cum tamen ad eandem reginas admittant jura civilia, abbatissas ss. canones.

80

Quaeritur 7. an casu, quo faeminae jus patronatus competit, illud penes eandem maneat, si nubat, an vero ad virum ipsius transeat? *Certum est*, ad virum non transire si jus illud sit mere personale, vel annexum paraphernalibus; Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 29. *n.* 4. Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 185. Vivian. *prax. jur. patron. l.* 2. *cap.* 6. *n.* 8. Scam. *n.* 16. *hic* Vviest. *n.* 53. et ratio de personali jure est; quia adhaeret personae: de annexo paraphernalibus, quia ista ad maritum non transeunt, cons. nec jus patronatus iis annexum.

81

Controversia inter DD. est de jure patronatus annexo bonis, v. g. villae, aut castro, marito in dotem datis; nam tres sunt sententiae: *Prima* cum Felin. *in c. cum olim* 14. *de major. n.* 2. Abb. *in c. fin. de concess. praeb. n.* 8 Jason. *in l. divortio* §. *si vir in fundo n.* 7. *ff. solut. matr.* Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *q.* 16. Konig *hic n.* 21. jus patronatus eo casu adstruit uxori, ex ratione quia verum dominium naturale dotis penes uxorem remanet; *l. in rebus* 30. *C. de jur. dot. ibi. Cum eaedem res et ab initio uxoris fuerint, et naturaliter in ejus permanserint dominio, et lib. quamvis* 75. *ff. eod.* ubi Tryphonius, *quamvis* inquit, *in bonis mariti dos sit*, *mulieris tamen est.* Neque obstare debet, quod praesentare sit

quidam fructus, et emolumentum juris patronatus; fructus autem, et emolumenta rerum dotalium ad maritum spectent. Nam hoc intelligendum dicunt de fructibus, et commoditatibus, quae ad sustinenda matrimonii onera deservire possint, cum ad finem istum dos concedatur, talis autem fructus non est jus patronatus, cum non sit pecunia aestimabilis, sed quidam honor: igitur mirum esse non debet, si hujusmodi fructus cum dote ad maritum non transeat.

82

Secunda sententia cum Covar. *pract. qq. cap.* 38. *per totum*, et Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *part.* 4. *n.* 29. distinguit: vel enim, inquiunt, bona in dotem a marito data sunt aestimata aestimatione, quae facit emptionem, vel nulla, aut ea tantum aestimatione, quae emptionem non facit. *Si prius*, concedunt jus patronatus, ejusque exercitium non uxori, sed marito competere; quia hic bonorum ita datorum fit dominus, ideoque soluto matrimonio, restituere tenetur non dotem, sed dotis duntaxat aestimationem. *Si posterius*, contendunt, praesentationem competere soli uxori; quia per *l. in rebus*, *et l. quamvis cit.* ad maritum transit sola administratio bonorum dotalium ita acceptorum, et ex his ii duntaxat fructus, qui faciunt ad facilius supportanda onera matrimonii, cujusmodi fructus non est praesentatio.

83

Tertia, et meo judicio verior cum Tiraquell. *ad LL. connub. gloss. ult. a n.* 5. Gutier. *de tutel. part.* 3. *c.* 29. *n.* 3. Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 177. Riccio *prax. for. eccles. decis.* 123. Paol. de Cittadin. *part.* 6. *art.* 5. *n.* 70. Petr. Barb. *in l. divortio* 7. §. *si vir* 13. *ff. solut. matr. n.* 57. August. Brab. *lib.* 3. *jur. eccl. cap.* 12. *n.* 223. Laym. *lib.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13. *q.* 7. *n.* 18. Vivian. *prax. jur. patron. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 7. Zoes. *hic n.* 36. Engl. *n.* 23. *not.* 6. Pirh. *n.* 17. jus patronatus hoc casu dicit transire ad maritum, et huic soli competere, stante matrimonio. *Ratio est* 1. quia rerum dotalium non solum fructus, sed fictione juris etiam ipsum dominium, saltem civile, penes maritum est quoad omnes effectus jure non exceptos; *argument. l. dote* 9. *C. de R. V.* ut cum gloss. *in l. in reb. cit. V. naturali* docent. *ibid.* Bartol. *n.* 3. et Bald. *n.* 6. 2. accessorium sequitur principale, nisi fiat exceptio: atqui jus patronatus accessorie se habet ad rem dotalem, cui annexum est: ergo hac in maritum translata, ad eundem etiam jus patronatus transfertur: 3. rei dotalis fructus, et emolumenta ad maritum spectant; *cap. per vestras* 7. *de donat. int. vir. et uxor. et cap. salubriter* 15. *de usur.* est autem jus patronatus, annexum rei dotali, quasi fructus, et emolumentum rei dotalis: ergo etc.

84

Neque urgent argumenta allata pro prima, et secunda sententia. *Ad argumentum primae sententiae* eo solum probatur, quod jus hoc ab uxore ad maritum non transferatur stabiliter, sed soluto matrimonio ob retentionem dominii naturalis ad eandem sit reversurum. *Ad conf.* qui dominium rei alicujus habet, omnes ex ea fructus percipit, nisi expresse excepti sint: habet autem maritus dominium rei dotalis, ut *n. praeced.* ostensum est. *Neque refert*, quod jus istud non sit pretio aestimabile; quia nihilominus est valde optabile marito posse sibi per praesentationem devincire clericum. *Ad argumentum secundae*, juris patronatus executionem maritus habet, non quasi deberet conferre aliquid ad matrimonii onera supportanda, sed quia, translato principali, etiam accessorium transfertur.

85

Quaeritur 8. an fieri praesentatio valide possit etiam a mero possessore istius juris? Resp. distinguendo inter bonae, et malae fidei possessorem. Hic praesentare non potest, ut exploratum est apud omnes; ille potest, prout constat ex *cap. consultationibus* 19. *hoc tit. Neque refert*, etsi postea detegitur vitium possessionis; nam etiam isto detecto, ab hoc praesentatus, et institutus in suo beneficio est sustinendus, ut *ibidem* statuitur. *Et ratio est*; quia praesentatio est juris patronatus quidam fructus; fructus autem bonae fidei possessori debentur, et absumpti non restituuntur, nisi possessor ex illis factus sit locupletior.

86

Dubium est, an id procedat etiam, quando super proprietate juris patronatus lis mota est? Gloss. *fin. in cap. ex litteris hoc cit.* Abb. *ibid. n.* 8. Azor. *part.* 2. *libr.* 6. *cap.* 21. *quaest.* 18. Laym. *libr.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 19. Palao *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 4. *n.* 26. *vers. ceterum*, Zoes. *hic n.* 43. putant possessorem quidem etiam tum facere praesentationem posse, ex ratione, quod bonae fidei possessor, quamdiu causa non cadit, commodo possessionis suae privandus non sit; *capit. laudabilem* 2. *ut lite pendent.* Addunt tamen eo casu praesentati institutionem differendam usque ad litis finem: videturque hoc sumi posse ex *c. litteris citat.* vi cujus institui potest praesentatus, *antequam de jure patronatus — controversia esset suborta.* Igitur per argumentum a sensu contrario, postquam controversia de eo orta est, non potest institui. *Conf.* quia possessor bonae fidei post litis contestationem fructus percipit eum onere, et obligatione eos, si causa cadat, restituendi victori, non potest autem in casu nostro, si clericus, ab ipso praesentatus ad beneficium, in hoc institutus jam est; quia legitime factum irritari non debet, licet

ad casum devenerit, quo fieri, et incipere non potuit; *l. nec enim 2. ff. de itin. actuq. privat.* igitur ut restitui possit, institutio praesentati ad litis finem est differenda.

87

Sed dicendum, etiam, lite pendente super proprietate juris patronatus, praesentationem a bonae fidei possessore fieri, et ab eo praesentatum institui posse. Ita Innoc. *in cap. 7. citat. V. suborta*, Host. *in summ. hic n.* 9. Roch. de Curte *V. competens n.* 43. Vivian. *in cap. 7. cit. ration.* Honor. *hic n.* 58. Schambog. *n.* 55. Vviestl. *n.* 57. *Ratio est*, quia favor ecclesiae, et si beneficium curatum sit, etiam animarum exigit, ne rite praesentati institutio differatur. Accedit, quia in praesentando solum attenditur possessio juris patronatus; *cap. cum ecclesia 3. de caus. possess. et propr.* atqui per litis pendentiam possessio non tollitur: ergo etc.

88

Neque contrarium probatur ex *cap. ex litteris* allegato in contrarium, nam miles, cujus ibi fit mentio, non fuit in pacifica possessione juris patronatus: imo ut *l. cit.* advertunt P. Engl. et P. Vviestner, verisimiliter satis jure hoc per actum praesentationis prima vice uti coepit. *Ad conf.* re evicta illi tantum fructus restituendi sunt, qui restitui possunt, salvo jure possessionis, et qui sunt praetio aestimabiles; non vero illi, qui dominum locupletiorem non reddunt, quale est jus patronatus.

89

Quaeritur 9. an jus patronatus, vel exercitium ejus competat etiam conductori villae, aut castri, cui jus istud annexum est? Satis convenit inter DD. eidem exercitium juris patronatus competere, si villa ipsi locata sit ad longum tempus; quia hujusmodi locatione dominium utile transfertur in conductorem.

Difficultas est, si locatio sit ad modicum tempus; Abb. *in capit. ex litteris 7. h. tit., n.* 5. Roch. de Curte *V. ipse, vel is quaest.* 26. *n.* 54. Lambertin. *lib.* 1. *part.* 2. *quaest.* 8. *artic.* 2. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quaest.* 11. Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *c.* 13. *n.* 20. *vers. porro*, Fagnan. *in cap. ex litteris cit. n.* 12. et alii satis communiter putant, eo casu praesentationem non a conductore, sed a locatore faciendam esse, ex ratione, quia hujusmodi locatione non transfertur in conductorem ullum dominium; *l. non solet* 39. *locati:* imo neque possessio naturalis, sed mera detentio, cum jure percipiendi fructus, ut notari solet *ad l. si ut certo* 5. §. *fin. ff. commodat. et l. male 2. C. de praescript.* 30. *vel* 40. *annor.*

90

Sed probabilius exercitium juris patronatus etiam hoc casu penes conductorem est. Ita Host. *in cap. ex litteris citat. col. ult.* Zabarell. *ibid. quaest.* 1. *fin.* Campanill. *diversor. jur. rubr.* 11. *c.* 23. *n.* 358. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 13. Barbos. *in cap. ex litteris cit. n.* 4. *prop. fin.* Zoes. *hic n.* 39. Vviest. *n.* 59. *Ratio est* 1. quia locatio villae in casu *cap. ex litteris cit.* verbis *ad firmam*, sed ut colligitur tum ex ejusdem *cap.* verbis *cap. ad firmam*, seu ad censum annuum, quibus regulariter tempus modicum denotatur; tum vero ex circumstantiis, quia sine solemnitatibus facta est, quod tamen fieri ad tempus longum non poterat: 2. Si beneficium etiam ad breve tempus locetur, jus decimandi ad conductorem transit: ergo etiam ad hunc transibit jus patronatus, vel potius exercitium illius, si ipsi, quamvis ad breve tempus, locata sit res temporalis, cui annexum est jus patronatus: 3. Ad conductorem transfertur jus percipiendi fructus ex illa conducta: ergo etiam ad eundem transferri debet exercitium juris patronatus, quippe quod est accessorium fructibus.

Ex quo patet ad argumentum oppositum.

91

Quaeritur 10. utrum jus patronatus, annexum castro, aut villae, a debitore in creditorem transeat, casu, quo ille huic castrum, aut villam oppignoravit? Respond. negative. Ita gloss. *fin. in cap. cum Bertholdus* 18. *de sent. et re jud.* Abb. *in capit.* 7. *hoc tit. n.* 5. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quaest.* 13. Lambertin. *lib.* 1. *part.* 2. *quaest.* 9. *artic.* 2. *n.* 3. Roch. de Curte *V. ipse*, *vel is n.* 6. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 4. *n.* 14. Barbos. *lib.* 3. *jur. eccles. cap.* 12. *n.* 237. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 49. Valleus. *hic §.* 4. *n.* 2. Engl. *ibid. n.* 24. *not.* 7. Pirhing *n.* 82. Vviest. *n.* 168. *Ratio est*; quia oppignoratio rei nec dominium, nec possessionem, neque etiam regulariter loquendo jus re oppignorata utendi fruendi transfert, sed solam detentionem pro securitate crediti cum obligatione restituendi fructus interea provenientes ex pignore, vel eosdem computandi in sortem; atqui praesentatio est quidam fructus juris patronatus, et quidem talis, qui nec restitui potest, cum semel ita institutus a beneficio removeri nequeat; neque computari in sortem, quia spirituali annexum est, quod pretio temporali aestimari non potest. Superest igitur, ut competat praesentatio debitori, et non creditori hypothecam, aut pignus possidenti.

92

Neque obstat, quod ex generali regula concedens pignus illo uti non possit, cum ex pignoratitia actione privetur potestate uten-

di re in pignus data ; cons. nec debitor jure patronatus, cujus quidem usus est praesentatio. Dicendum enim, debitori solum illum rei oppignoratae usum esse prohibitum, qui crediti securitati obest; qui vero non obest, eidem conceditur ; atqui usus juris patronatus nequaquam obest securitati crediti, cum non sit pretio aestimabilis : igitur penes debitorem manebit.

Dixi autem : *regulariter loquendo* ; possunt etiam creditori addici fructus pignoris ; ut fit, quando res feudalis oppignoratur domino directo, fundus pro dote marito : praedium beneficiale injuste possessum clerico beneficiato. His enim casibus etiam jus patronatus talibus rebus annexum, et praesentatio creditori est adstruenda, ut recte notat P. Vviestner *hic n.* 169. et ratio est, quia praesentatio est accessoria fructibus, et cons. cum his transit ad eum, cui fructus debentur.

An exercitium juris patronatus etiam competat sequestro, dictum est *libr.* 2. *tit.* 17. *a n.* 30. ubi tenetur sententia affirmativa.

§. III.

De juribus, et obligatione patronorum.

SUMMARIUM

93 *Effectus juris patronatus sunt quatuor.*
94 *Primo* honor.
95 *Quae circa hoc observanda?*
96 *An rector ecclesiae indigeat venia, quando patronum vult convenire in judicio?*
97 *Tenetur sententia negans.*
98 *Solvuntur opposita.*
99 *Secundo* onus.
100 *Quid sit advocatitia ecclesiae, et quibus competat.*
101 102 103 *An patronus laicus ratione juris patronatus usurpare possit aliquam jurisdictionem in ecclesiam patronatam.*
104 *Quid dicendum de patrono ecclesiastico?*
105 *Tertio* utilitas.
106 107 108 109 *Quid requiratur, ut patronus ab ecclesia petere alimenta jure possit?*
110 111 *An patronus ratione juris patronatus capere pensionem aliquam ab ecclesia possit?*
112 *Quarto* praesentatio.
113 *Quis hujus effectus?*
114 *An requiratur praesentia patroni?*
115 *Et praesentati?*
116 *Respondetur negative.*
117 *Solvuntur argumenta opposita.*
118 119 120 *An collatio beneficii patrono contradicente, vel ignorante facta, sit valida?*
121 122 *Quid juris, si plures sint patroni, habentes jus praesentandi ad idem beneficium?*

93

Patronorum jura, et effectus juris patronatus maxime sunt quatuor, honor, onus, utilitas, praesentatio: et hinc jus istud Abb. *ad rubr. hic n.* 3. dicitur jus honorificum, onerosum, et utile; gloss. *in cap. nobis* 25. *V. modeste h. tit.* haec jura duobus versiculis comprehendit:

Patrono debetur honos, onus utilitasque;
Praesentet, praesit, defendat, alatur egenus.

94

Quaeritur 1. qualis *honor* debeatur patrono? Resp. 1. ratione patronatus debetur ipsi prae aliis laicis dignior sedes in ecclesia, et honoratior locus in processionibus, suscipienda pace, et thurificatione, oblatione palmarum, candelarum etc. ut satis colligitur ex *canon. piae* 26. *caus.* 16. *quaest.* 7. *et capit. nobis* 25. *h. tit. Ex-*

cipitur dominus temporalis territorii, qui jurisdictionem contentiosam fori externi ibidem habet; nam hic etiam in ecclesia patronata debet praecedere patronum, praesertim si jurisdictionem habeat in ipsum patronum; Fagn. *in cap. nobis cit. num.* 21. *et seqq.* 2. Ei venienti ad ecclesiam clerici debent obviare processionaliter, illumque excipere, dummodo ratione status personae id ei conveniat, ut quia rex est, aut magnus princeps; gloss. *magn. in cap. un. in notat. h. tit. in* 6. Pirh. *hic n.* 36. 3. potest in ecclesia patronata, quam dotavit, fundavit, vel construxit suis sumptibus, ponere arma, et insignia suae familiae, ut sic posteri eorum aspectu admoniti, ad similia opera pietatis, alii vero ad orandum pro anima fundatorum commoveantur; Matthaeucc. *in offic. eccl. cap.* 28. *n.* 5.

95

Dub. 1. quid circa locum, thurificationem, et pacem patrono dandam sit observandum? Resp. 1. Sedes patronorum non intra, sed extra chorum, in digniori tamen loco sunt collocandae, prout resolvit *sacr. congreg. conc.* 21. *augusti* 1587. apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 16. *n.* 3. et iterum 25. *augusti ejusdem anni in Seguntina* apud eundem *tomo* 1. *consult.* 7. *num.* 37. Sed sine baldachino, etiamsi dominus temporalis sit, ut patet ex decreto ejusdem *congr. edito* 22. *april.* 1690. ubi injunxit ordinariis regni neapolitani, ut facerent ea removere ab ecclesiis suarum dioecesium tam saecularium, quam regularium, et quoad ecclesias regularium procederent ad interdicta, et contra inobedientes ad censuras, authoritate sacr. congreg. Monacell. *part.* 2. *formul.* 1. *tit.* 13. *n.* 6. 2. In thurificatione, an post, vel ante dignitates, et canonicos facienda sit, recurrendum est ad consuetudinem: ad quam etiam recurrendum est circa modum; nam licet per regulas ceremoniales episcoporum triplici ductu debeatur soli episcopo, vel celebranti, ubi tamen adest immemorabilis consuetudo, alii pariter triplici ductu thurificari possunt, prout declaravit *s. congreg. rit. in casertana* 18. *septembris* 1632. apud Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 3. *vers. quo vero*, 3. pax laico patrono, etiamsi dominus loci sit, primum est danda post datam pacem omnibus de choro, et quidem non a beneficiato, sed ab aliquo ministro cotta induto, nec cum osculo, sed cum instrumento, ut resolvit *s. congreg. in calaguritana* 5. *jul.* 1614. *et in pacensi* 21. *mart.* 1609. aut Pignatell. *consult.* 7. *cit. n.* 30.

96

Dub. 2. qualis honor debeatur patrono extra ecclesiam? Resp. Extra ecclesiam, sicut parentes a liberis, patronus a liberto, ita ipse ab ecclesiae rectore, vel secundum DD. est venerandus. Ex quo cum Paul. Cittadin. *de jur. patron. part.* 6. *quaest.* 2. aliqui inferunt,

quod sicut parentes a liberis, et patronus a liberto, ita et patronus ecclesiae ab istius rectore, vel administratore absque venia in jus vocari nequeat. Et probari videtur ex eo, quia sine venia in jus vocandae non sunt personae, quibus praestanda est reverentia; *l. generaliter* 13. *ff. de in jus vocand.* Quod confirmatur a pari cum vasallo, qui, ut Jason. *in l. cit. n.* 4. Vvesenb. *ff. eod.* Mynsing. *in §. poenales* 12. *instit. de action.* et alii docent, in jus vocare nequit dominum feudi, quod ex istius liberalitate feudum possideat. Atqui non minor est liberalitas patroni ecclesiae in ecclesiam, quam illius in vasallum: ergo etc.

97

Sed dicendum, ad hoc, ut patronus ecclesiae nomine ecclesiae in jus vocari possit, rectori ejus venia opus non esse, licet decens sit, ut venia obtineatur. Ita Alex. *in l. cit.* Roch. de Curt. *V. honorificum quaest.* 46. *n.* 88. Zoes. *hic n.* 27. Engl. *n.* 2. Pirh. *num.* 36. Schamb. *n.* 25. Vviest. *n.* 63. *Ratio est* partim, quia nuspiam jure canonico cautum est, quod venia rectori hoc casu opus sit; partim, quia hujus petendae necessitas est praejudiciosa ecclesiis, quippe quibus casu, quo patroni, vel horum successores, ut saepe contingit, illarum jura violarent, non ita expeditum foret, adversus injurias illorum se defendere.

98

Neque contrarium probatur ex *l. generaliter cit.* tum quia lex mere civilis est, quae in ecclesiasticis mere causis attendi non debet, tum quia poenalis est; *§. poenales cit.* cons. a liberis, et libertis ad ecclesiae rectorem, vel administratorem extendi non debet. *Ad conf.* multi cum gloss. *lib.* 2. *feud. tit.* 22. *V. salva reverentia*, clar. *§. feudum q.* 25. *n.* 1. Everhard. *leg. argument. loc.* 25. *n.* 15. Rosenthal. *de feud. cap.* 10. *conclus.* 23. *n.* 19. Mynsing. *cent.* 4. *obs.* 92. *n.* 3. negant venia opus esse ad dominum feudi in jus vocandum. Deinde esto, opus illa venia habeat, aliud tamen de patronis ecclesiarum evincit ratio.

99

Quaeritur 2. quale *onus* incumbat patrono ecclesiae? Resp. Onus hoc est cura, et defensio ecclesiae, qua providere debet, ne a potentioribus opprimatur; *canon. constitutum* 60. *caus.* 16. *quaest.* 1. et ne dos, vel ejus bona male alienentur, dilapidentur, et in alios, quam a fundatore destinati sint, usus convertatur; *can. filiis* 31. *et can. seq. caus. cit. quaest.* 7. Hinc etiam *ecclesiae advocatus* dicitur; *cap. praeterea* 23. *et cap. seq. h. tit.* plerumque enim jus advocatiae cum jure patronatus conjunctum est.

*36 **

100

Dixi *plerumque,* non semper; nam in quibusdam Europae partibus, praesertim in Germania, et Gallia, ut bene advertit Engl. *hic n.* 28. receptum est, ut quidam advocati ecclesiae (germanice *Boghthernn*) dicantur, qui patroni non sunt, neque ex hoc solo titulo clericum ad ecclesiam vacantem praesentare possunt, nisi aliunde, puta ex fundatione etc. id ipsis competat. Munus igitur istorum advocatorum praecipuum est, ecclesias contra violentas oppressiones defendere, curam, et inspectionem habere, ne bona ecclesiae male dissipentur, aut alienentur etc. et propterea etiam illis nonnumquam cum consensu episcopi ex fructibus ecclesiae, in qua jus advocatiae habent, constituitur pensio in remunerationem curae. Advocatia, et ea suprema competit imperatori in suo imperio respectu omnium ecclesiarum tam majorum, quam minorum. Item principibus, et dominis territoriorum circa ecclesias in suis territoriis sitas. Inferiores quoque domini, ut comites, barones, et nobiles hoc jus advocatiae vel ex antiqua consuetudine, vel ex speciali contractu cum certis ecclesiis authoritate superioris inito sibi vindicant.

101

Dub. 1. an ratione hujus curae, et defensionis patronus laicus aliquam jurisdictionem in ecclesiae patronatae beneficiatum usurpare, ejus bonorum custodiam, vel administrationem sibi vendicare, aut visitare ecclesiam, vel beneficiatum, et ab hoc rationes gestae administrationis possit petere? *Rationem dubitandi* facit duplex juris canonici textus: unus *can. quicunque* 30. §. *si ergo caus.* 16. *quaest.* 7. ubi patrono adstruitur *jus providendi* ecclesiae; alter *cap. generali.* 13. *de elect. in* 6. ubi patronis conceditur ecclesiae *custodia.*

102

Sed dicendum, vi juris patronatus patrono laico de jure communi nullam competere jurisdictionem, et administrationem bonorum eccl. Ita Abb. *in c. praeterea* 4. *hoc titul. n.* 1. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *capit.* 13. *n.* 11. Vallens. *hic* §. 1. *n.* 2. Honor. *n.* 42. Engl. *n.* 5. Pirh. *n.* 23. Scambog. *n.* 21. Konig. *n.* 30. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 125. et patet ex *can. nullus* 18. *can. non placuit.* 23. *can. siquis principum* 25. *caus.* 16. *q.* 7. *c. in quibus* 12. *de poen. cap. praeterea* 4. *h. t. et* Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform. et sess.* 26. *cap.* 9. *ibid.* Estque hoc verum non tantum quoad bona stabilia ipsarum ecclesiarum, et beneficiales redditus, sed etiam quoad cetera, quae per oblationes fidelium ecclesiae obveniunt, vel in gazophylacium ejus immittuntur; nam hujus cura, et administratio ad solum praelatum, aut ministrum ecclesiae spectat,

ita; ut ejus administrati rationes patronus laicus nequaquam possit exigere, ut bene advertit Laym. *loc. cit.*

103

Dixi autem *de jure communi*; nam in Bavaria per concordata specialia 1584. §. Mann die praelaten serenissimus elector potestatem habet exigendi rationem administrationis a praelatis religionum non mendicantium, et inferiorum ecclesiarum rectoribus, si in rebus male versentur, vel de eo suspecti sint.

Neque obstant textus in contrarium allegati, et alii eisdem similes; quia ex his pro patronis, saltem laicis, plus non evincitur, quam inspectio, sollicitudo, et cura, ne ejusmodi bona, a se, vel majoribus suis collata ecclesiis, male dissipentur: quod totum sine jurisdictionis usurpatione ulla praestare possunt vel commonendo officii sui beneficiatos ipsos, vel eosdem episcopo, aut alii ecclesiae superiori, qui jurisdictionem habeat, denuntiando.

104

Dub. 2. quod jus, et praerogativa respectu administrationis bonorum ecclesiae patronatae competat patrono ecclesiastico? Resp. Isti haec saltem praerogativa competit, ut rationes de administratione in temporalibus possit petere tum a beneficiato, tum a ceteris bonorum ecclesiasticorum administratoribus; *can. sane* 5. *caus.* 19. *quaest.* 2. *cap. ex litteris* 7. *h. tit. cap. cum et plantare* 3. §. *in ecclesiis de privileg.* Abb. *in cap. ex litteris cit. n.* 3. Barbos. *ibid. n.* 12. Engl. *hic n.* 5. magnif. P. Schmier *c.* 3. *cit. n.* 127. Imo per *cap. bonae* 51. *de appellat.* si ecclesia vacaverit, potest patronus ecclesiasticus eandem per semetipsum administrare: quod tamen a trid. *sess.* 24. *c.* 18. *de reform.* est immutatum, et praescriptum, ut interea ecclesiae parochiali vacanti *constituatur ab episcopo vicarius cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur.*

105

Quaeritur 3. quae *utilitas* in patronum redundet ex ecclesia patronatui ipsius subjecta? Resp. Si ad inopiam perveniat, ecclesia juxta facultates suas, et conditionem personae ipsius patroni debet eidem subministrare alimenta, et quidem abundantius, quam aliis pauperibus; *can. quicunque* 30. junct. gloss. *V. ad inopiam caus.* 16. *q.* 7. *c. nobis* 25. *in fin.* Host. *in summ. h. tit.* §. *quid competat patrono n.* 3. Lambertin. *l.* 3. *q.* 3. *art.* 3. *n.* 2. Roch. de Curte *V.* 3. *utile in princ.* Abb. *in c. nobis cit. n.* 6. Barbos. *ibid. n.* 5. Vivian. *prax. jur. patron. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 20. Pirh. *hic n.* 37. Vviest. *n.* 69. *ib.* Et praefertur in hoc casu patronus pauper pensionario, qui pensionem constitutam habet in beneficio patronato, ut decisum refert

Riccius *res.* 283. *p.* 3. *n.* 4. Clericat. *de pension discord.* 11. *n.* 13. ex ratione; quia patrono egenti debentur alimenta ab ecclesia jure naturae. Aliud est, si patronus in petitione alimentorum concurrat cum Parocho ecclesiam possidente; tunc enim patrono praefertur parochus, ut notat gloss. *in can. quiscunque cit. V. ad inopiam*, Paul. de Cittadin. *part.* 6. *art.* 4. *n.* 158. Roch. de Curte *V. et utile n.* 242. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 32. *n.* 2. Ricc. *part.* 3. *cit. res.* 286. *n.* 2. Clericat. *loc. cit.*

106

Dub. 1. quid requiratur, ut patronus ab ecclesia petere alimenta jure possit? Resp. 1. requiritur; ut ecclesia, a qua petuntur, habeat superflua; si enim ultra ministrorum sustentationem, et impensas ad cultum divinum necessarias nihil haberet, alimenta ab ea petere patronus jure non posset; Abb. *in cap. nobis cit. n.* 6. Lambertin. *q.* 3. *cit. artic.* 2. *n.* 2. Gratian. *discept. for. tom.* 3. *c.* 552. *n.* 11. Engl. *hic n.* 7. Pirh. *n.* 37. Vviest. *n.* 69. *Neque dicas*, hoc modo nullum fore privilegium singulare patroni, cum de superfluis ecclesia teneatur alere etiam ceteros pauperes; *can. aurum* 70. *caus.* 12. *q.* 2. *can. quod autem* 3. *caus.* 23. *q.* 7. Nam imprimis ecclesia, ut *n. praec.* dixi, abundantius debet alere patronum, quam alios pauperes, habendo rationem status, et familiae ejus domesticae, uxoris, tet liberorum, moderata tamen et non ad luxum, vel superbam ostentationem. Deinde pauperibus ceteris ecclesia subvenit ex lege charitatis, patrono ex lege justitiae, qui et propterea actionem contra ecclesiam instituere potest, nisi ingratus fuerit; *c. nobis cit.* et *ibi* Abb. *n.* 6. *cit.*

107

2. Ut patronus petens alimenta probet, a se, vel majoribus suis fundatam, dotatam, vel constructam fuisse ecclesiam illam; Vivian. *cap.* 2. *cit. n.* 20. Gratian. *n.* 31. et fuit decisum in *neapolitana alimentorum* 3. *maji* 1613. ubi resolutum, quod monasterium montis oliveti neapolitan: non teneatur ad alimenta praestanda equiti Januario Otiziae, quia non probavit descendentiam a fundatore dicti monasterii. Dicetur autem descendentia sufficienter esse probata, si qui alimenta petit, singulis annis juxta tenorem fundationis recepisset cereum in die purificationis, et in dicta perceptione habuisset mandatum de manutenendo; hoc enim sufficeret in bujusmodi materia ad hoc, ut patronus relevaretur ab onere probandi descendentiam, ut notat Gratian. *l. cit.* et hoc teste saepe resolvit Rota, ut *in causa placentina capellaniae* 14. *maji* 1614. *firmana juris patronatus* 15. *maji* 1611. *et neapolitana alimentorum* 11. *jan* 1616.

108

2. Ut simul etiam probet egestatem suam. Qualis haec necessitas esse debeat, dissident inter se DD. Aliqui cum gloss. *in can. quicunque* 30. *V. ad inopiam caus.* 16. *q.* 7. et Azor. *p.* 2. 6. *cap.* 20. *q.* 3. putant, non deberi alimenta patrono, nisi ad summam egestatem pervenerit. Sed verior est opinio Covar. *l.* 2. *var. cap.* 6. *n.* 8. Menoch. *ad arbitr. cas.* 65. *n.* 5. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 32. *n.* 29. Cittadiu. *de jur. patron. p.* 6. *art.* 4. *n.* 158. Gratian. *n.* 26. Vivian. *n.* 22. Barbos. *in cap. nobis cit. n.* 7. Pirh. *hic n.* 27. juxta quos sufficit, si patronus solum ad inopiam vergat, licet non sit in summa egestate. Censebitur autem ad inopiam vergere, si patronus se, uxorem, filios, et familiam suam ex bonis propriis, vel aliunde v. gr. ex officio, vel opere suo, quod licite, et honeste exercere possit, commode, et pro statu suo sustentare non possit; *arg. l. siquis* 5. §. *sed si filius* 5. *ff. de agnoscend. liber.*

109

4. Ut probet, se non habere alium, puta fratrem etc. a quo ali possit; nam si fratrem divitem, vel alias personas conjunctas, et ad praestanda sibi alimenta necessaria obligatas habeat, non potest dici pauper: cons. alimenta petere ab ecclesia nequit; Gratian. *n.* 17. *et seqq.* Vivian. *n.* 20. *cit.* et ita decidit Rota *in neapolitana alimentorum* 31. *maji* 1606. et *in eadem causa coram D. Pirovano* 11. *jan.* 1616. ubi etiam extenditur ad patronum equitem jerosolymitanum, qui, si ad inopiam vergat, non ab ecclesia patronatui ipsius subjecta, sed a suo ordine alendus est; quia equites hi vere religiosi sunt, et religiosus petere alimenta a monasterio suo debet.

110

Dub. 2. an patronus ratione juris patronatus capere pensionem aliquam ab ecclesia possit? Resp. distinguendo, an velit in limine fundationis ejusmodi pensionem, sibi et successoribus suis annuatim exhibendam constituere, an post fundationem jam factam ea gravare ecclesiam, vel illam, qua gravata jam est, augere. *Hoc secundum* non potest, ut clare patet ex *c. praeterea* 23. *h. tit. c. prohibemus* 7. et *c. seq. de censib.* quia ex intervallo non potest novam legem, vel conditionem apponere juxta illud *l. perfecta* 4. *C. de donat. quae sub. mod.* ubi imperatores, *perfecta*, inquiunt, *donatio conditiones postea non capit.* Ratio est, quia tunc ecclesiae jam est jus quaesitum, estque hoc verum, etiamsi patronus esset persona ecclesiastica, ut notat Vivian. *prax. jur. patron. l.* 2. *cap.* 9. *n.* 6. et etiamsi concurrat consensus episcopi, quando conditio est contra juris dispositionem; secus, si juxta, vel praeter jus, e. gr. ut beneficium conferatur alicui de gremio; nam haec cum episcopi consensu etiam ex

intervallo apponi potest; Vivian. *l. cit. n.* 10. et hoc teste fuit dictum *in Ulyssiponensi prioratus* 28. *octobris, et* 14. *decemb.* 1601.

111

Primum fieri potest *cap. praeterea cit.* et glos. *ib. V. institutos,* Abb. *n.* 6. Barb. *n.* 4. Vivian. *l.* 1. *c.* 2. *n.* 23. Engl. *hic n.* 7. Pirh. *n.* 39. Scham. *n.* 27. Vvies. *n.* 70. Ratio est, quia cum quilibet rerum suarum sit moderator, et arbiter, sicut quisque potest fundationem facere, vel omittere, ita etiam potest eidem conditionem apponere, quam vult, modo honesta, et licita sit. Duo tamen in reservatione pensionis, ipsi fundatori solvendae, observari debent. *Unum* est, ut reservatio haec fiat cum consensu episcopi; quia fundator, cum sit persona privata, non potest sua voluntate, aut authoritate propria canones immutare, prout habetur *cap. requisisti* 15. *ante med. de testam.* Pirh. *hic n.* 43. *Alterum,* ut pensio sit moderata, spectata fundationis, et redditnum ecclesiasticorum quantitate, ita, ut dos ecclesiae nequaquam minuatur. Quodsi tempore fundationis cum consensu episcopi imposita sit pensio immoderata, vel quae ex post facto fiat multum onerosa ecclesiae, illa ad debitam moderationem reducenda erit; Pirh. *l. cit. n.* 42.

112

Quaeritur 4. quid sit *praesentatio*; et quis ejus effectus? Resp. Praesentatio est exhibitio personae idoneae ad ecclesiam, vel beneficium vacans episcopo, vel alteri, ad quem institutio pertinet, legitime facta. Ita Abb. *in c. ea noscitur n.* 3. *de his quae a praelat.* Rochus de Curte *de jur. patr. pr. q.* 3. Garc. *p.* 4. *de benef. c.* 1. *n.* 15. Riccius *prax. for. eccl. dec.* 156. *n.* 58. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 13. Vivian. *prax. jur. patr. l.* 5. *cap.* 1. *n.* 1. Vall. *hic* §. 5. *n.* 1. Vvies. *ib. n.* 74. mag. P. Schm. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *num.* 81.

113

Si ab eo, qui legitime praesentatus est, intra tempus a jure praescriptum sit acceptata, tribuit jus ad rem, et actionem pro institutione sua in ecclesia, vel beneficio; Zerol. *prax. episc. V. jus ad rem n.* 2. Garc. *p.* 4. *cit. c.* 3. *n.* 11. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 1. *n.* 8. Vviest. *hic n.* 74. *cit.* Quo differt praesentatio a collatione libera; nam per hanc acquiritur collatario jus in re. *Ex quo sequitur,* aliud esse jus praesentandi, aliud jus conferendi: prius patrono competit, non posterius: et hinc episcopus, vel alius, cui jus instituendi competit, non debet admittere litteras praesentationis, in quibus patronus se vocat collatorem ecclesiae, vel beneficii, aut dicit collationem, vel concessionem beneficii sibi competere: qualis mos in quibusdam Germaniae dioecesibus obtinet; sed, ut Pirh. *hic n.* 28. notat, abole-

ri deberet, quod ex abusu vocabulorum facile consequatur etiam abusus potestatis, maxime in laicis, ita, ut hac occasione multae simoniae committantur, et ecclesiastica immunitas violetur.

114

Dub. 1. utrum ad hoc, ut valeat praesentatio requiratur praesentia patroni, et praesentati? *Certum est* 1. non requiri praesentiam patroni, sed posse eandem fieri per litteras, prout colligitur ex *cap. ea noscitur* 6. *de his, quae a prael. etc.* ibi, *per se, aut litteras, personas idoneas episcopis dioecesanis praesentet. Certum est* 2. eamdem praesentationem fieri posse per procuratorem, ut argumento a pari ex modo dictis deducit P. Vvies. *hic n.* 75. et colligitur ex *cap. fin. de conces. praeb.* ubi prohibetur procuratorem constitui ad praesentandum in beneficio, antequam vacet; ergo supponitur, quod vacante beneficio, procurator constitui ad praesentandum possit.

115

Difficultas est, utrum ad praesentationis valorem requiratur praesentia praesentati? Affirmant Abb. *in c. ea noscitur cit. n.* 3. Card. Tusch. *to.* 6. *lit. P. concl.* 191. Roch. de Curt. *de jur. patr. pr. q.* 3. Rebuf. *prax. t. de praesent. n.* 3. Garc. *p.* 4. *de benef. c.* 1. *n.* 16 Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *a n.* 110. *Moventur* 1. textu *cap. cum et plantare* 3. §. *in ecclesiis* 2. *de privil.* ubi exemptis praecipitur, ut *in ecclesiis, quae ad eos pleno jure non pertinet, instituendos praesbyteros episcopis repraesentent;* atqui verbo *repraesentare* corporalis praesentia denotatur ex *l. consentaneum* 8. *C. quomodo et quando judex etc.* 2. authoritate concilii tridentini quod *ses.* 24. *c.* 18. *vers. cum vero de ref.* statuit, praesentatum a patrono non admittendum, nisi ab ordinario examinatus, et idoneus repertus fuerit, quod intelligendum non de solis beneficiis parochialibus, sed etiam de simplicibus ut patet ex *ses.* 7. *c.* 13. *de ref.* sed hoc examen subire praesentatus per procuratorem non potest: ergo nec praesentatio ipsius per procuratorem fieri.

116

Sed tenendum, validam esse praesentationem illius, qui se per litteras, aut procuratorem instituenti repraesentat. Ita Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *q.* 6. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 1. *n.* 6. *vers. nihilominus*, Vvies. *hic n.* 78. *Ratio est*, quia nullus est textus, ex quo haec obligatio corporalis praesentiae colligatur: ergo imponenda non est, praesertim cum sit contraria juris, *qui facit per alium, est perinde, acsi faciat per seipsum,* quae est 72. *in* 6. *Conf.* ex praxi; nam reges, ut *l. citt.* Azor. notat, solent aliquos nominare, et romano pontifici offerre ut creentur episcopi, qui tamen a curia romana, et etiam regia absunt, et eos absentes pontifex instituit episcopos.

117

Neque contrarium probant textus allegati. *Ad* 1. verbo *repraesentent* denotatur praesentia corporalis, non tamen ipsius praesentati, sed saltem procuratoris a praesentato deputati: alias si ipsius praesentati praesentia requireretur ad praesentationis valorem, non posset ordinarius praesentationem absentis admittere, quia esset contra naturam praesentationis: atqui admissio talis praesentationis etiam juxta adversarios valida est, licet juxta illos ordinarius sic factam non teneatur admittere: ergo etc. *Ad* 2. etsi praesentari requiratur, non tamen requiritur necessitate praesentationis, sed examinis: et hinc, si personae aptitudo vel per examen, vel aliunde ante praesentationem illius innotescat, praesentia praesentandi omnino non requiretur, ut fatetur Abb. *n.* 3. *cit.* licet alias, ut vidimus, sententiae adversae patronus.

118

Dub. 2. an collatio beneficii patronati, patrono contradicente, vel ignorante, ab episcopo libere facta, sit valida? *Ratio dubii* sumitur ex *cap. illud* 8. *h. t.* ubi hujusmodi collatio, vel institutio *irritanda* dicitur, qua phrasi alias infirmitas actus, non nullitas ipsius jure ipso inducta denotatur. Sed quia alias non infrequenter hoc loquendi modo significatur declaratio nullitatis, idcirco textus iste a sententia negativa absterrere non debet.

119

Dicendum igitur, collationem, et institutionem clerici, reclamante patrono factam, ipso jure esse irritam, ita, ut post illam non secus, ac re omnino integra, patroni praesentatio locum habeat. Ita Abb. *in cap. illud cit. n.* 2. Felin. *in cap. cum Bertholdus* 18. *de sent. et re judic. n.* 8. Roch. de Curte *V. honorificum n.* 2. Gonzal. *in reg.* 8. *cancel. glos.* 56. *n.* 78. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *qu.* 4. Vall. *lib.* 1. *de benef. tit.* 4. *n.* 23. *et partit. hic* §. 6. *n.* 2. Engl. *ib. n.* 2. *vers. ex praesentatione*, Schamb. *n.* 63. Konig *n.* 32. Vvies. *n.* 72. *Ratio est*, quia episcopus caret potestate ejusmodi ecclesias, vel beneficia libere conferendi. *Excipitur*, si hujusmodi collationem faciat pontifex de plenitudine potestatis papalis; nam hic etiam patronatui laicali derogare potest, quamvis non soleat.

120

Addidi *reclamante*; quia si patronus intra tempus, quo praesentationi sibi concessum, non contradiceret, censeretur eam collationem, vel institutionem absque se factam tacite approbasse, et sic ejus nullitas, utpote in favorem patroni praecise inducta, sanaretur, ut notat P. Vvies. *l. cit. n.* 73. *cum supra* allegatis.

121

Dub. 3. quid juris, si plures sint patroni, habentes jus praesentandi ad idem beneficium? Resp. tunc distinguendum, an jus patronatus spectet ad eos, ut singulos, an ut universos, seu jure collegii. *Si primum*, possunt singuli separatim praesentare aliis non vocatis, vel requisitis; quia eo casu non requiritur simultaneus omnium consensus, nisi forte vigore statuti, vel consuetudinis alicui soliti sint simul convenire. Et tunc praesentatio simoniace facta per unum, non praejudicat praesentationi aliorum; quia tot sunt praesentationes, quot patroni. *Si secundum*, omnes vocari debent; quia tunc requiritur consensus simultaneus: et ideo praesentatio per unum simoniace facta praejudicat aliis; quia tunc est unica praesentatio; Pirh. *hic n.* 49. *not.* 2. *et* 3.

122

Si plures patroni ejusdem ecclesiae vel beneficii discordent in praesentatione, aliis hunc, aliis alium praesentantibus, ille praeficietur ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis, et plurium approbatur assensu, modo hoc fieri sine scandalo possit: alioquin ipse episcopus libere absque praesentatione aliquem instituet; *c. quoniam* 3. *et ibi* glos. *h. t.* Quodsi neque hoc absque scandalo, vel turba fieri possit, episcopus ecclesiam claudet, et tollet inde reliquias, donec inter patronos conveniat; *c. perlatum* 1. *etc. seq. h. t.* In paritate vocum, et meritorum est locus gratificationi; *c. cum autem* 24. *eod.* neo ab ea gratificatione appellare licet; Vall. *hic* §. 5. *n.* 5. Hon. *ib. n.* 58. Pirh. *n.* 48. *et seq.*

§. V.

De translatione juris patronatus.

SUMMARIUM

Octo praecipue enumerantur modi, quibus jus patronatus transferri potest: inter hos

123

Primus est per *successionem haereditariam*, prout sumitur ex *can. considerandum* 35. *caus.* 16. *q.* 7. *c. perlatum* 1. *et c. quoniam* 3. *h. tit.*

Dub. 1. ad quos cum haereditate transeat jus patronatus? Resp. Transit ad haeredes fundatorum quoscunque, nisi familiare sit, aut aliquis eorum sit haeres in re aliqua certa; quia transit cum haereditate: cons. qui in hac succedit, eo ipso patronatum consequitur; Abb. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 2. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 20. *q.* 19. *in med.* Riccius *p.* 4. *collect.* 125. Leo *thes. for. eccl. p.* 2. *c.* 6. *n.* 25. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 71. *n.* 3. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 2.

124

Neque refert 1. an sit haeres suus, an extraneus; nam etiam ad extraneos cum universitate bonorum, quibus annexum est, transit; Palao cum *citt.* cum discrimine tamen, quod extraneis incipiat competere a die aditae haereditatis; suis autem haeredibus a die, quo haereditati se immiscuerunt: Paul. de Cittadin. *de jur. patr. p.* 9. *n.* 9. Schambog. *hic num.* 29. Vviest. *ibid. n.* 147. *Non refert.* 2. sive haeres sit vir, sive faemina, ut colligitur ex *c. fin. de concess. praeb. c. ex litteris* 7. *h. tit.* et cum *citt.* advertit Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 142. et hoc verum est, etsi jus patronatus annexum sit majoratui; nam si succedit in majoratu, etiam succedit in jure patronatus annexo; Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 627. *n.* 13. *Non refert* 3. quo modo deferatur haereditas, an per testamentum, an ab intestato; nam utroque modo cum haereditate etiam jus patronatus transit; Pirh. *hic n.* 44.

125

Ex quo sequitur 1. si filia cum fratre sit haeres patris, aeque illam, ac istum in jus patronatus succedere. *Sequitur* 2. si filius non sit haeres patris sui, quia repudiavit haereditatem, eum non succedere in jus patronatus haereditarium, secus in gentilitium; nam hoc jure sanguinis competit, quem haereditatem repudiando non exuit; illud vero jure haereditatis; cons. hac in aliam translata, jus succedendi in patronatu cessat. *Sequitur* 3. si solus primogenitus succedat in haereditate patris, ceteros filios a jure patronatus excludi; quod etiam dicendum de filia, quae renuntiavit haereditati, sola dote contenta; Pirh. *n.* 44. *cit.*

126

Addidi in responsione *n.* 123. data, *nisi aliquis eorum sit haeres in re aliqua certa*; ad hunc enim, nisi res, in qua succedit ac-

cessorie sibi annexum jus patronatus habeat, jus istud non transit, sed ad reliquos duntaxat haeredes, qui universales sunt; Abb. *in c. perlatum h. tit. n.* 2. Sylv. *v. jus patronatus quaest.* 4. *dict.* 3. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 9. §. *quaeres*, Lambertin. *de jur. patr. l.* 1. *p.* 2. *q.* 2. *art.* 17. *n.* 9. Pirh. *n.* 44. *cit.* Vviesl. *n.* 148. *ibid. Ratio est;* quia institutus in re certa habetur loco legatarii; *l. quoties* 13. *C. de haered. inst.* ad legatarios autem jus patronatus non transit, nisi quatenus accessorie venit ad rem legatam; tunc enim etiam cum ipsa transit, sicut transit per donationem rei, cui annexum est jus patronatus; ergo etc.

127

Dub. 2. quomodo jus patronatus cum haereditate transeat? Resp. Circa modum succedendi in jus patronatus sequentia sunt notanda: 1. si plures patrono haeredes succedant, jus patronatus inter se dividere non possunt, ita, ut unus in una parte, alius in alia presbyterum collocet, sive nominet, sed quamdiu in communione haereditatis persistunt, ad quemlibet illorum jus patronatus in solidum transit: quod verum manet, licet non omnes succedant in portiones aequales, nihilominus enim voces aequales habent, quamvis ille, qui succedit in portionem majorem, vocem habeat pinguiorem, ita, ut vox ejus, quando gratificationi locus est, ceterorum vocibus sit praeferenda; gloss. *in c. perlatum* 1. *V. non debeat h. tit.* ubi rationem dat, quia jus patronatus est incorporale; cons. simplex, et indivisibile quoad substantiam, sicut servitutes; *l. viae* 17. *ff. de servit.*

128

Dixi, *haeredes inter se jus patronatus non posse dividere*, sc. quoad substantiam; nam ratione temporis, et loci, ut constat ex *clem. plures* 2. *vers. et ut facilius h. tit.* dividere patroni jus patronatus inter se possunt, et convenire, ut praesentent alternis, unus prima vice, qua ecclesia aliqua vacat, alter secunda, tertius tertia. Vel ut unus ex duobus praesentet mensibus paribus, alter imparibus. Item ut unus praesentationem faciat in hac ecclesia, alter in alia: idque, prout in textu habetur, *ut facilius provideatur ecclesiis,* et evitentur, quae facile oriri possent, discordiae. Addidi, *quamdiu in communione haereditatis persistunt*: nam si aut ipsa institutio a testatore sic facta sit, ut in ea haeredum uni hoc, alteri aliud dominium assignaverit, aut haereditatis indivisim relictae sit facta divisio, tunc jus patronatus acquiret ille, qui acquirit dominium, cui jus patronatus annexum est: et sic legatarius acquirit jus patronatus annexum rei legatae; Schambog. *n.* 29.

129

2. Si haeredes patroni mortui fuerint, haeredes haeredum quidem et ipsi succedunt, non tamen in capita, sed in stirpes, adeo, ut si duo haeredes fuerint, et unus unum, alter decem haeredes reliquerit, ille solus unam, alteram vero vocem habeant isti decem; vel si patronatus sit alternativus, ille solus cum his omnibus simul sumptis praesentet alternis vicibus juxta *clem. plures citat. pr.* et notat *ibid.* gloss. *v. plures*, Abb. *in c.* 1. *h. tit. n.* 5. Sylv. *v. jus patronatus quaest.* 4. *dict.* 4. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quaest.* 9. *fin.* Roch. de Curte *v. ipse*, *vel is q.* 2. *n.* 4. Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 20. Vallens. *hic* §. 4. *n.* 5. Zoes. *n.* 11. Engl. *n.* 15. *vers. praeterea*, Pirh. *hic n.* 47. Schamb. *n.* 30. Konig. *n.* 16. Vviest. *n* 150. magnif. P. Schmier. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 3. *n.* 97. *Ratio est*, quia omnes illi decem nominant, non ut suas, sed ut parentis personam repraesentent, qui non potuit plus juris in haeredes transmittere, quam quod ipse habuit, sc. jus unicae vocis.

Idem dicendum, si ex tribus haeredibus supersint haeredes inaequali numero, nempe ex primo unus, ex secundo tres, ex tertio sex; cum enim isti omnes tres tantum repraesentent autores, sex ultimi non plus juris ad praesentandum habebunt, quam duo relicti ab altero, et hi duo non plus, quam unus relictus a primo; gloss. *cit. V. plures* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 521. *n.* 18. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 70. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 3. Vviest. *hic n.* 151. *et* 152. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 28. *n.* 51. et reliqnorum communis doctrina.

130

3. Si plures patroni unam vocem habeant, non est necesse, ut omnes consentiant, sed sufficit, et requiritur, ut eorum consentiat pars major. An vero requiratur pars major absolute, an respective, distinguendum est an vox illa pertineat ad illos, ut singulos, an ut universos. *Si primum*, sufficit, ut consentiat major pars respectu ceterarum minorum partium, prout sumitur ex *c. quoniam* 3. *hoc tit. Si secundum*, consentire debet major pars respectu totius numeri habentium unam vocem. Et idem dicendum, quandocunque jus patronatus competit pluribus conjunctim, sive collective, seu prout collegium, vel universitatem constituunt: cons. casu, quo in collegio sunt 12. requiritur, ut septem consentiant in unum, nec sufficiet, si sex praesentent unum, quatuor alium, duo tertium; quia non est praesentatio facta a majori parte collegii, vel universitatis; Abb. *in c. quoniam cit. n.* 13. Sylv. *V. jus patronatus q.* 13. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *q.* 20. Vasq. *opus. de benef. c.* 2. §. 1. *dub.* 7. *n.* 20. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 48.

131

Dub. 3. an jus patronatus gentilitium, seu reservatum illis, qui sunt de familia, seu agnatione fundatoris extincta familia, transeat ad haeredes extraneos? Negativam defendit Lambertin. 2. *lib.* 1. *q.* 10. *art.* 5. *q. princ.* 2. et probari videtur ex eo; quia concessum iis, qui sunt de familia, videtur denegatum extraneis, ea qualitate carentibus. Et *confirmatur* duplici paritate: una, quando jus patronatus concessum est filiis, altera, quando concessum est masculis; nam in primo casu non succedunt extranei, in secundo successio negatur foeminis, quod concessio in illo casu censeatur limitata ad filios, in altero ad masculos.

132

Sed respondendum est distinguendo: vel enim fundator expresse voluit, ut jus patronatus tantum pertineat ad illos, qui sunt de familia, non vero ad extraneos, vel tantum dixit, ut pertineat ad eos, qui sunt de familia, non addita particula taxativa *tantum*. *Si primum*, extincta familia, etiam jus patronatus extinguitur, et ecclesia fit libera; Vivian. *prax. jur. patron. l.* 4. *cap.* 2. *n.* 14. Fagn. *in cap. perlatum c. hoc tit. n.* 22. *et* 23. Matthaeucc. *in offic. eccl. c.* 28. *n.* 57. Pirh. *hic n.* 52. Potest enim fundator in fundatione jus patronatus inducere in praejudicium descendentium, vel extraneorum haeredum, prout ei libuerit; *arg. c. un. h. tit. in* 6.

133

Si secundum, extincta familia, transit ad haeredes extraneos, non ex provisione hominis, sed ex provisione legis, quae regulariter non tollitur per provisionem hominis: cum ergo jus patronatus ex provisione juris communis transeat ad haeredes etiam extraneos, ut dictum est *n.* 124. sequitur, quod provisio hominis concedentis jus patronatus illis, qui sunt de familia, non obstet, quin istis deficientibus, ex provisione legis ad extraneos transeat. Censebitur ergo reservatio familiae facta, non taxative, seu exclusive, sed demonstrative tantum; vel ad summum facta esse intelligetur cum ea restrictione, ut jus patronatus ad extraneos non transeat, durante familia; secus vero illa deficiente, quod tunc casus omissus a fundatore, relinquatur dispositioni juris communis; Ita *l. cit.* Vivian. *n.* 15. Fagn. *n.* 25. *et* 26. Matthaeucc. *n.* 58. Pirh. *n.* 53. et ita decisum est teste Fagn. a *rota* 6. ndb. 1578.

134

Ad rationem dubitandi dico, id verum esse, quando fundator jus patronatus voluit transire ad illos, qui sunt de familia, taxative, et seclusive ad alios; nam tunc, quia expresse loquitur homo, lex silet: contra vero in casu, quo simpliciter jus patronatus con-

cessum est illis de familia, hac deficiente, silet dispositio hominis, et loqui incipit dispositio legis. *Ad conf.* transmisso *ant.* negatur *conf.* nam dum filiis praecise relictum est, jam sufficienter indicatur, quod excludantur extranei; et dum pro masculis reservatum est, satis innuit non porrigi ad foeminas.

135

Dub. 4. an jus patronatus transeat ad fideicommissarium, vel ad usufructuarium universalem? Satis convenit apud DD. quod jus patronatus, saltem reale, ad usufructuarium universalem transeat, quamvis finito usufructu, ad haeredem proprietatis redeat; Lamber. *de jur. patron. p.* 2. *l.* 1. *q.* 10. *pr. art.* 3. cons. casu, quo Titius instituit Cajum haeredem suorum bonorum, inter quae habet jus patronatus ad beneficium, et horum bonorum suorum usufructuariam relinquit uxorem suam, jus praesentandi ad uxorem pertinebit; quia praesentatio, et cetera spectantia ad jus patronatus computantur inter fructus haereditatis; Matthaeuccius *c.* 28. *cit. n.* 54.

136

Difficultas est de fideicommissario. *Negant* ad hunc transire jus patronatus Covar. *in c. Raynutius* 16. *de testam.* §. 9. *n.* 8. *et l.* 2. *var. c.* 18. *n.* 8. Roch. de Curte *V. is, vel ipse q.* 9. *n.* 21. Gomez *tom.* 1. *var. cap.* 5. *n.* 29. Barb. *de offic. episc. alleg.* 71. *n.* 9. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 6. et videtur hoc etiam probari triplici argumento. 1. Quia ad fideicommissarium solum transeunt jura spectantia commodum pecuniarium, cujusmodi non est jus patronatus. 2. Ad eum etiam non transeunt jura sepulchri; *l. quia perinde* 42. §. *restituta* 1. *ff. ad S. C. trebell.* ubi Paulus, *restituta*, inquit, *haereditate, jura sepulchrorum apud haeredem remanent.* 3. Similiter etiam penes haeredem fiduciarium remanet jus patronatus competens respectu libertorum; *l. si patroni* 55. *pr. ff. eod.*

137

Affirmativam contra defendunt Gutier. *p.* 3. *de tutel. c.* 29. *n.* 15. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 188. *in fin.* Zoes. *hic. n.* 12. et inclinat Pirh. *ibid. n.* 55. quod pariter triplici ratione ostendunt. 1. In fideicommissarium transit haereditas: ergo transire debet jus patronatus haereditati annexum. 2. Fideicommissario conceduntur omnia jura realia, et personalia utilia; *l. explicito* 1. *et aliis ff. ac S. C. trebell.* ergo concedi debet jus patronatus. 3. jus patronatus alienari potest inter vivos titulo universali; *c. ex litteris* 7. *h. tit.* ergo etiam alienari potest ex testamento.

138

Utrique sententiae aliquid tribuendum, et adhibenda distinctio, qua utuntur Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *a n.* 17. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.*

4. *n.* 5. Matthaeucc. *offic. eccl. c* 28. *n.* 54. *fin* Schamb. *hic n.* 33. Vviest. *ibid. n.* 153. Vel enim jus patronatus, de cujus translatione quaeritur, est personale, vel reale. *Si personale*, quale est, quod Titio haeredi, et ejus successoribus relictum, et nulli universitati annexum est, id ad fideicommissarium non transit: et ratio est manifesta, quia transferri nequit contra dispositionem instituentis, voluit autem instituens jus istud iis solum competere, quibus sanguis, et successio communicatur: ergo etc. *Si reale*, jus patronatus habebit ille, qui habebit fundum, cui illud annexum est: unde si haeres fiduciarius loco trebellianicae sibi competentis fundum illum retinuerit, etiam jus patronatus erit penes ipsum; si vero illud restituerit fideicommissario, hic jus patronatus habebit. *Ratio est*, quia tali casu est accessorium villae, aut castro; ac proinde locus est regulae *accessorium* 42. *in* 6.

139

Neque contrarium probant argumenta *primae sententiae*; quia sumpta sunt ex jure civili, et in proposito casu agitur de jure spirituali, vel saltem spirituali annexo, in quo prae oculis habenda est dispositio juris canonici; atqui secundum hujus juris dispositionem jus patronatus, quando annexum est universitati, cum hac transfertur, neque distinguitur, ex quo capite transferatur, ut patet ex *c. literis* 7. *h. tit.* ergo transfertur etiam ad fideicommissarium, nisi aliud ex testatoris voluntate constet. *Ad* 1. dico sufficere, quod accessorium sit rei, quae commodum pecuniarium affert. Accedit; quia jus patronatus, licet non sit pretio aestimabile, utile tamen esse patrono potest, si ad inopiam vergat. *Ad* 2. negatur paritas; nam jura sepulchri tantum sequuntur haeredes; jus patronatus eccl. autem etiam ad non haeredes transire potest, ut patet in venditione castri, cum quo etiam ipsum jus patronatus ipsi annexum ad emptorem transfertur. *Ad* 3. iterum negatur paritas; quia patronatus civilis ad haeredes suos, sive liberos in potestate patris constitutos transit; §. *nec tantum* 2. *inst. de assign. libert.* neque eripitur liberis, etiamsi pater perduellionis damnetur; *l. jura* 4. *ff. de jur. patron.* contra patronatus ecclesiae, publicato castro ob delictum patroni, accessorie etiam ipse publicatur.

140

Sed neque obstant argumenta *sententiae secundae*. *Ad* 1. Haeres fiduciarius fideicommissario non proprie haereditatem, sed bona per haereditatem accepta restituit; neque enim fideicommissarium haeredem facit, sicut ergo prior haeres manet, ita jus patronatus personale, quod haereditatem formaliter sequitur, ipse retinet. *Ad* 2. fideicommissario competunt omnia jura realia, et personalia, quae,

haeredi competunt ob bona, quae tenetur restituere, non tamen ea jura, quae illi competunt jure sanguinis, vel successionis *Ad* 3. nego, quod jus patronatus personale alienatum censeatur ex eo praecise, quod testator haereditatem jusserit restituere; nam fideicommissum ad bona solum, non ad jus patronatus extenditur, nisi istud accessorium rei sit.

141

Dub. 5. an in divisione haereditatis jus patronatus adjudicari possit uni ex cohaeredibus? Videtur respondendem affirmative ob textum *c. ex insinuatione* 14. *h. tit.* juxta quem a plurium compatronorum uno remitti, et alteri cedi potest: idque bono ecclesiae, cui utilius est patronum, laicum praesertim, unum, quam plures habere.

Sed tenenda est negativa sententia, quam etiam defendunt Abb. *in c.* 9. *h. tit. n.* 3. Roch. de Curte *V. is*, *vel ipse q.* 13. *n.* 26. Zoes. *hic n.* 13. Pirh. *n.* 56. Schambog. *n.* 35. Vviest. *n.* 155. ex ratione, quia non apparet, cui ex ipsis adjudicari possit, vel debeat; vel enim bona haereditaria aequaliter dividuntur, vel inaequaliter. *Si aequaliter*, non est ratio, cur id uni potius, quam alteri assignetur. *Si inaequaliter*, et tunc, si assignaretur ei, qui assequitur portionem minorem, huic in compensationem, cons. simoniace adjudicatum videretur; *arg. cap. de jure* 16. *h. tit.* Restat igitur, ut dicatur penes omnes in solidum permanere juxta dispositionem *c. perlatum* 1. *eod.* quo ecclesiae inter haeredes prohibetur divisio. *Excipitur* casus, quo jus patronatus annexum est universitati, v. g. villae, aut castro, et hoc adjudicatum fuisset uni duntaxat haeredum.

Ad textum in contrarium allegatum dico ibi agi de cessione mere liberali, prout ex verbo *liberaliter* ibi posito patet, non de ea, quae fit in compensationem, et sapit simoniam.

142

Dub. 6. an si ex tribus, qui jus praesentandi habent unus alteri succedat, iste habeat duplex votum, unum jure proprio, alterum jure successionis? Videtur tantum unum habere votum. 1. Quia jus istud individuum est, in solidum singulis competens, ut augeri non possit. 2. Quia sic alteri compatrono generaretur praejudicium, qui semper ab altero habente duplex votum superaretur.

Sed dicendum habere duplex votum. Ita Abb. *in Clem* 2. *h. tit. n.* 1. Roch. de Curte *V. is*, *vel ipse n.* 12. Zoes. *hic n.* 54. et videtur probari ex *Clem. cit.* quae dat successoribus id juris, quod defunctus habuit. *Conf.* ex *c. cum olim* 12. *de re judic.* ubi ratione duplicis beneficii duplex vox est concessa.

Neque urgent argumenta contraria. *Ad* 1. id nimium probat; probat enim, quod neque cum unus fundat, et construit ecclesiam, alter dotat, priori duplex vox in praesentatione competat. Igitur indivisibilitas juris patronatus solum facit, ne pro parte competat uni, pro alia parte alteri. *Ad* 2. praejudicium nemini generatur per id, quod jure fit.

143

Dub. 7. an jus patronatus per successionem haereditariam possit etiam transire ad monasterium, seu religionem? Resp. affirmative; quod duplici modo potest contingere. *Unus* est, si monasterium, vel religio bonorum in communi capax instituatur haeres a laico; tunc enim cum universitate bonorum haereditatis accessorie transibit etiam jus patronatus. *Alter*, quando patronus laicus fit religiosus; nam cum eo casu per talem ingressum omnia ipsius bona acquirantur monasterio, cons. etiam acquiretur eidem jus patronatus. Si tamen jure sanguinis ad patronum talem delatum sit, monasterium jus praesentandi habebit solum durante vita religiosi sui, quo mortuo jus istud deferetur ad consanguineos qui alias ordine agnationis ad successionem vocarentur; Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 1. *n.* 155. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 4. *D* 9. *q.* 28. *n.* 1. *et* 2. Vivian. *prax. jur. patr. l.* 4. *c.* 2. *n.* 6. Pirh. *n.* 59.

144

Dub. 8. an publicatis ob crimen patroni bonis ejusdem omnibus, et fisco addictis, ad hunc etiam jus patronatus transeat? Resp. distinguendo: Vel enim jus patronatus est reale, et annexum castro etc. vel contra est personale, seu per se consistens, et nullis aliis bonis annexum. *Si primum*, accessorie ad fiscum transit. *Neque obstat*, quod princeps saecularis non possit privare patronum jure patronatus ob delictum ab eo commissum; quia hoc solum non potest directe, indirecte autem potest, privando se. bonis, quibus annexum est, et quorum privationem etiam privatio juris patronatus consequitur. *Si secundum*, interest, an per judicem ecclesiasticum jure patronatus per sententiam privatus sit, vel non. *Si hoc posterius* sub confiscatione omnium bonorum temporalium non continetur jus patronatus adeoque manebit penes delinquentem, donec eo privetur tanquam indignus, et si, antequam privetur, decedat, et haereditarium sit, transibit ad haeredem ex testamento, vel ab intestato ipsius defuncti. *Si prius* refert, an sit familiare, an haereditarium. *Si familiare*, juxta dispositionem fundatoris ad consanguineos transit, *si haereditarium*, extinguitur, et ecclesia fit libera; Abb. *in c. cum laici* 10. *h. tit. n.* 3. Sylv. *V. jus patronatus q.* 5.

dist. 6. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 14. Garc. *p.* 5. *de benef.* *c.* 9. *n.* 26. Barbos. *in c.* 7. *h. tit. n.* 9. Zoes. *hic n.* 26. Pirh. *n.* 57. Engl. *n.* 25.

145

II. Jus patronatus transferri potest *donatione*. Patet ex *c. illud* 8. *h. tit. et c. un. pr. eod. in* 6. Et quia legatum est quaedam donatio a testatore facta, *pr. inst. de legat.* similiter dicendum, quod transferri possit per legatum in testamento relictum, etiam per se, et solitarie; Joan. Andr. *in c. cum saeculum* 13. *n.* 2. *h. tit.* Abb. *ib. n.* 6. Sylv. *V. jus patronatus q.* 4. *dict.* 6. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 10. Pirh. *hic n.* 58.

146

Dub. 1. an, ut donatione, vel legato jus patronatus in alium transferatur, opus sit consensu episcopi? Resp. interesse an jus patronatus, de cujus alienatione agitur, competat ecclesiae, aut monasterio, an vero laico, aut alteri personae privatae. *Si primum*, ut donare illud ecclesia, vel monasterium alteri, etiam ecclesiae possit, intervenire debent solemnitates ad alienationem rei immobilis ecclesiasticae requisitae; quia jura ista incorporalia immobilibus accensentur, ut dictum est *tit.* 13. *de reb. eccles. non alien. n.* 28.

Si secundum, altera distinctio est adhibenda, et videndum, an jus patronatus reale, an personale sit. *Si reale* est, et annexum universitati, ista donata, vel legata, in donatarium, vel legatarium etiam ipsum transfertur, quamvis episcopi consensus non interveniat; *arg. c. cum saeculum cit.* Schambog. *hic n.* 39. Konig. *n.* 17.

147

Si personale, tertio distinguendum. Vel enim donatur, aut legatur ecclesiae, monasterio, vel etiam clerico alicui nomine ecclesiae, vel dignitatis, quam obtinet; vel contra donatur alicui laico, aut clerico tanquam personae privatae. *Si prius*, donatio, vel legatum, etiam episcopi consensu non interveniente, valet, ut clare decisum est *c. illud* 8. *h. tit. c. un. eod. in* 6. et notat Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 20. Passerin. *in cap. un. c. n.* 7. Matthaeucc. *in offic. eccl. c.* 28. *n.* 48. Vallens. *hic* §. 4. *n.* 3. Zoes. *n.* 14. Engl. *n.* 22. Pirh. *n.* 58. *et n.* 60. Scamb. *n.* 42. Ratio est, quia hujusmodi donatione ecclesiae patronatae conditio efficitur melior, utpote qua ab ecclesiastico patrono minus gravaminis, quam a laico timendum habet.

148

Si posterius, quarta distinctio est applicanda, et considerandum, an unus patronus jus sibi competens remittat alteri compatrono suo, an illud cedat, et donet, vel leget extraneo, aut pluribus extraneis. *Primum* fieri libere, et episcopo etiam non requisito, po-

test, ut recte advertit gloss. *in cap. ex insinuatione* 14. *V. contulisset h. tit.* Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 20. *quaest.* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 46. §. 1. *n.* 58. Laym. *n.* 20. Honor. *hic n.* 74. Konig. *n.* 17. Vviest. *n.* 159. cum aliis *supra* allegatis, *argum. clem. plures.* 2. *h. tit.* ubi pluribus patronis permittuntur conventiones libere de praesentationibus alternative faciendis: igitur etiam cessiones, cum per eas conditio ecclesiae non fiat deterior, sed potius melior, cum loco duorum compatronorum acquirat unum.

149

Secundum ut licite, et recte fiat, opus est, ut fiat accedente consensu episcopi, qui antequam eum det, discutere debet, an patroni mutatio ecclesiae expediat, vel damnosa sit. Ita Abb. *in cap.* 8. *hoc titul. n.* 5. Franc. *in capit. un. cit. n.* 2. Roch. de Curte *V. ipse, vel is quaest.* 17. *n.* 31. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quaest.* 5. Laym. *n.* 20. *cit.* Barbos. *lib.* 3. *jur. eccles. cap.* 12. *n.* 246. Matthaeucc. *n.* 28. *cit.* Zoes. *hic n.* 15. Pirh. *n.* 61. cum aliis *supra*, et sumitur *argum. cap. un. cit.* a sensu contrario. *Ratio est*; quia episcopi ratione curae universalis, quam habet in ecclesias suae dioecesis, interest, ut sciat, quem quaevis ecclesia patronum habeat, ne forte jus patronatus concedatur tyranno, aut valde potenti, qui vexet ecclesiam, et an non forte interveniat fraus, et non liberalis donatio, sed venditio fiat.

150

Quodsi tamen consensus episcopi, initio intermissus, post factum accesserit, convalescet donatio, vel legatum perinde, acsi ab initio fuisset valida, ut notant Abb. *cons.* 89. *n.* 2. Vivian. *lib.* 4. *prax. jur. patr. c.* 4. *n.* 3. Zoes. *hic n.* 16. Pirh. *n.* 61. *vers. porro*; Vviest. *n.* 158. *argum. c. quoties* 2. *de pact. et c. cum nos* 3. *de his, quae a prael.* ne quod in favorem ecclesiae introductum est, in odium ejusdem detorqueatur, quod fieret, si mutatio patroni, sine consensu episcopi facta, maneret invalida, etiamsi postea episcopus videret eam expedire. Et sufficit probabilius consensus tacitus, praesumptus ex taciturnitate episcopi, scientis mutationem factam, et non contradicentis, ut contra Pirh. *V. porro cit.* advertit Zoes. *n.* 19. et constat ex *reg. qui tacet, consentire videtur*, ubi deberet loqui: deberet autem episcopus contradicere, si mutatio esset praejudiciosa ecclesiae: ergo etc.

151

Dub. 2. quid si patronus jus patronatus donet ipsi ecclesiae, in qua jus patronatus habet? Resp. distinguendo: vel enim unicum in ea ecclesia beneficium est, vel plura donantis praesentationi subjecta,

Si primum, per eam donationem jus patronatus extinguitur, et ecclesia fit liberae collationis; quia jus patronatus est quaedam servitus, nulla autem res servitutem habere erga seipsam potest; *l. si quis aedes* 30. *ff. de serv. praed. urb.* ubi Paulus, *siquis*, inquit, *aedes*, *quae suis aedibus servirent*, *cum emisset*, *tradita sibi accepit*, *confusa*, *sublataque servitus est*, *et si rursus vendere vult*, *nominatim imponenda servitus est*; *alioquin liberae veniunt*; gloss. *in cap. un. V. eidem h. tit. in* 6. Franc. *ibid. n.* 4. Pirh. *hic n.* 62. Idem dicendum, si laicus jus patronatus donet episcopo ratione dignitatis suae in aliqua ecclesia, vel beneficio: nam si ad eum spectet jus instituendi, ecclesia post factam donationem, seu remissionem juris patronatus fiet liberae collationis; alioquin enim episcopus deberet praesentare sibi ipsi, et postea praesentatum instituere, quod est inconveniens. *Excipitur*, nisi donans haberet compatronum; nam hoc casu episcopus tanquam patronus praesentabit rectorem cum compatrono, et postea tanquam ordinarius, seu dioecesanus eum instituet; Lap. *in c. un. cit. n.* 5. Pirh. *l. cit.*

152

Si secundum, ecclesia erit patrona sui ipsius, ut ait gloss. *V. eidem cit.* ita, ut respectu sui quidem, et respectu rectoris ipsius sit libera, respectu beneficiorum autem, quae in ea dantur, et patronatui donantis subjecta erant, serviant sibi ipsi; nam per talem donationem ecclesiae, vel ejus rector, aut capitulum, si collegiata sit, jus praesentandi ad illa beneficia obtinebit; Pirh. *hic n.* 62. *cit.*

153

Dub. 3. an patronus jus patronatus donare possit, cui placuerit? Resp. distinguendo, an jus istud eidem competat ex privilegio, an ex fundatione, dotatione etc. *Si primum*, videndum est, qua forma concessum sit privilegium; nam si concessum est primo acquirenti et suis liberis, non potest illud transferre extra istos, quia hi non a patre, sed a pontifice, privilegium istud concedente, patronatum immediate acquirunt. Secus vero esset, si concederetur alicui cum potestate transferendi absque personae determinatione; Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *part.* 4. *n.* 7.

154

Si secundum, iterum distinguendum, an qui donare vult, sit ipse institutor primus, an alius, qui ab ipso instituente patronatum accepit. *Si prius*, videndum ex quibus bonis fundaverit ecclesiam, vel beneficium patronatum; nam si fundavit illud ex talibus bonis, de quibus extra filios disponere potuit, potest donare jus patronatus cuicunque, etiam extraneo: secus, si ex talibus, de quibus extra filios

nequivit disponere libere ; quia talis dispositio inofficiosa esset filiis, et retractanda ; Pal. *l. cit.*

155

Si posterius, et primus institutor patronatum reliquit Titio, ejusque filiis, nepotibus etc. Lambert. *de jur. patron. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 2. *art.* 6. *et* 8. putat hoc casu Titium, ejusque filium etc. transferre jus patronatus posse, in quem placuerit, etiam in praejudicium eorum, qui ab institutore vocati sunt : *ex ratione*, quia vivente Titio nullum jus habent in patronatu successores illius : ergo absque praejudicio illorum transferre poterit patronatum Titius. *Sed contrarium* omnino tenendum est cum Covar. *lib.* 2. *var. c.* 18. *n.* 9. *V. sed quaeritur*, Garc. *p.* 5. *de benef. c.* 9. *n.* 9. *et* 70. Pal. *l. cit. V. sed quid* : quia ratione institutionis omnes successores habent jus succedendi in patronatu, quo jure privari non possunt ex cujusque voluntate; privarentur autem, si patronatus transferri posset pro libitu possidentis.

156

Dub. 4. utrum episcopus valeat jus patronatus extinctum de novo donare alicui laico? Resp. negative cum Ricc. *prax. aur. p.* 3. *resol.* 483. quia certis tantum modis constituitur jus patronatus, et episcopus non potest ecclesiis novum onus imponere. Non tamen videtur negandum, quin aliquando laico, praesertim minorenni, si v. g. ob non usum jus patronatus amiserit, episcopus per in integrum restitutionem possit succurrere, ut bene Engl. *hic n.* 27. quia tali casu non donat jus patronatus, sed facit, ut non usui vi adempta, ex juris dispositione redeat.

157

III. Potest transferri jus patronatus *venditione* rei, e. g. haereditatis, castri etc. cui jus patronatus accessorie est annexum; *c. cum saeculum* 13. junct. gloss. *V. emptorum*, *et c. ex litteris* 7. *h. tit.*

Dub. 1. quomodo jus patronatus acquiri possit venditione? Resp. Certum est ipsum jus patronatus per se, et solitarie nec vendi, nec emi sine labe simoniae posse, cum jus spirituale sit, vel spirituali annexum. Estque ejusmodi venditio ipso jure irrita, ut patet ex *cap. de jure* 16. junct. gloss. *ib. V. irritum h. tit.* et qui vendere illud attentat, a Trid. *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.* si personae singulares sint, excommunicationis, si communitates, interdicti poenis jubentur subjici : atque insuper venditor ipso facto amittit jus patronatus, et ecclesia evadit libera ; Joan. Andr. *in c.* 6. *h. tit. n.* 5. Vivian. *l.* 4. *prax. jur. patr. cap.* 5. *n.* 9. *et seq.* Barb. *de trid. cap.* 9. *cit. n.* 81. Engl. *hic n.* 23. Pirh. *n.* 21. Vviest. *n.* 163. Pretium quoque occasione venditionis hujusmodi acceptum neque venditori, qui vende-

re jus patronatus non potuit, neque emptori, qui in mala fide fuit simoniace emendo, sed potius ecclesiae, quae per talem venditionem injuriam passa est, applicandum erit; Abb. *in cap.* 16. *cit.* *n.* 3. Vivian. *l. cit. n.* 15. Barb. *in cap. cit. n.* 5. cum aliis *supra.*

158

Superest igitur, ut per venditionem transferatur solum accessorie, sc. vendita villa, castro etc. cui annexum est; Vivian. *cap.* 5. *citt. n.* 2. Laym. *lib.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13. *n.* 20. *vers. denique*; Vall. *hic* §. 4. *n.* 1. Pirh. *n.* 40. Schamb. *n.* 47. Konig *n.* 19. Dixi, *cui annexum est*; nam si non universitati bonorum, sed personae venditoris cohaereat, adeoque sit personale, et personae primario competens, vendita universitate, non transit jus patronatus ad emptorem, ut ex probabiliore sententia docet Suar. *lib.* 4. *de simon. cap.* 29. *n.* 19. Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 16. Zoes. *hic n.* 23. Pirh. *n.* 74. *Ratio est*; quia si tali casu ex vi venditionis omnium bonorum etiam ipsum transiret, transiret, quia censeretur tanquam pars universitatis bonorum, et per se vendita partialiter, quod simoniam saperet. Aliud vero est de haereditate, cum qua transit etiam jus patronatus, non quidem ex vi bonorum, quae relinquuntur in haereditate, sed ex vi juris haereditarii, ex vi cujus universum jus defuncti in haeredem transmittitur: quod non fit in emptione venditione.

159

Dub. 2. utrum casu, quo villa, vel castrum annexum habet jus patronatus, ob hunc annexum pluris vendi possit, quam si annexum illum non haberet? Affirmat Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 35. et favet Molin. *tom.* 3. *de J. et J. D.* 620. *n.* 6. *ad fin.* moti ea ratione; quia res eo pluris aestimatur, quo excellentioribus qualitatibus ornata est; atqui qualitas patronatus est valde excellens: ergo ratione illius res pluris aestimari debet. *Conf.* si res ob patronatum annexum pluris aestimari non posset, ideo non posset, quia patronatus est qualitas spiritualis: atqui non est pure spiritualis, sed habet temporalitatem annexam, v. gr. honorificentiorem locum in ecclesia, jus alimentorum petendorum in egestate etc. ergo ob has rationes res pluris aestimari potest.

Sed dicendum, non posse villam, aut castrum pluris vendi ob patronatum annexum, quam si illo careret. Ita Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 8. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 4. *n.* 10. Laym. *num.* 20. *cit. V. nota*; Passerin. *in cap. un. h. tit. in* 6. *n.* 4. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 28. *n.* 47. Vall. *hic* §. 4. *n.* 1. Zoes. *n.* 24. Engl. *n.* 23. *not.* 5. Pirh. *n.* 74. Konig *n.* 19. Vviest. *n.* 162. et aliorum communis doctrina. *Ratio est*, quia si hoc intuitu pluris venderetur, censeretur tacite vendi ipsum jus patronatus, quod fieri non potest, cum sit spi-

rituale, vel spirituali annexum. *Conf.* a paritate cum calice consecrato, qui ob consecrationem pluris vendi non potest, quam venderetur, si consecratus non esset.

Ad rationem dubitandi, et conf. adjectam dico, qualitates has temporales annexas patronatui non constituere villam, vel castrum pluris vendibile; quia non ipsis qualitatibus per se, sed juri spirituali ex quo nascitur, attenditur: unde cum hoc invendibile sit, ea de causa non reddit villam, aut castrum, cui annectitur, majori pretio dignum.

160

Dub. 3. an valeat venditio hac forma, *vendo tibi universitatem cum jure patronatus*? Ratio dubitandi est, quod hac forma videatur jus patronatus non venire accessorie, sed per se vendi propter expressionem. Sed dicendum est, non esse vitiosum talem contractum, et jus istud adhuc transire accessorie, quod dictio *cum* denotet accessionem, ut adeo procedat regula, quod expressio ejus, quod tacite inest, non vitiet; *arg. l. haec verba* 3. *ff. de legat.* 1. Zoes. *hic n.* 21.

Majus dubium est, si venditor dicat, *vendo tibi universitatem, et jus patronatus*, nam ratione dictionis copulativa *et* videtur utrumque venire principaliter, ut adeo videatur etiam vendi jus patronatus. Sed si bona sit intentio venditoris, et pretium non excedat valorem rei, venditio ista etiam in foro exteriori pro vitiosa haberi non debet cum non referat, quibus verbis conctractus sit conceptus, possitque expressio ista habere sensum, qui culpam excuset, quod scilicet eo fine sit facta, ut non putetur jus istud reservatum, et separatum a re: qui sensus, cum delictum excludat, potius accipiendus est, quam contrarius, qui delictum ponit; Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 20. *q.* 8. *fin.* Zoes. *hic n.* 22. Pirh. *n.* 75. *ibid.*

161

IV. Jus patronatus tranferri potest *permutatione*, prout patet ex *can. nemini* 40. *caus* 16. *q.* 7.

Dub. 1. quale jus patronatus, et pro qua re permutari possit? Resp. distinguendo; nam *jus patronatus reale*, et annexum castro etc. accessorie permutari cum re quacunque etiam temporali potest, modo ratione ipsius non petatur aliquid plus, quam valeat castrum, cui annexum est. *Personale* permutari quidem potest, non tamen pro re, vel jure aliquo temporali (sic enim aperte committeretur simonia) sed pro spirituali, aut etiam alio jure patronatus, interveniente tamen consensu episcopi, saltem si permutatione tranferatur in laicum; Sylv. *V. jus patronatus quaest.* 5. *dict.* 2. Roch. de Curte *V. ipse, vel is quaest.* 16. *n.* 18. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 7. Vivian. *lib.* 4. *prax. jur. patron. capit.* 3. *n.* 1. *et seqq.* Laym. *lib.* 4.

tract. 2. *capit.* 20. *vers. permutatione.* Barbos. *de offic. episc. al.* 71. *n.* 31. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 4. *n.* 9. Zoes. *hic. n.* 25. Pirh. *n.* 79. Scambog. *n.* 51. Konig. *n.* 18. Vviest. *n.* 160.

162

Dub. 2. an jus patronatus permutari possit a laico cum immunitate ab obligatione solvendi decimas, vel cum jure percipiendi decimas, quod alicui monasterio ex fundis alienis compotit? Resp. ad utrumque negative. *Ad* 1. quidem, quia immunitas ab obligatione solvendi decimas est aliquid mere temporale, cum instar aliorum jurium temporalium sine privilegio apostolico vere, ac juridice possideri, et praescribi a laico possit: cons. permutando jus patronatus cum immunitate ab obligatione solvendi decimas daretur spirituale, vel spirituali annexum pro temporali. *Ad.* 2. autem, quia etsi eo casu periculum simoniae non foret, cum etiam jus percipiendi decimas spirituale sit, laicus tamen, secluso privilegio apostolico, est incapax possidendi hoc jus, ut *tit.* 30. *a n.* 45. latius dixi.

163

V. Transferri jus patronatus potest *infeudatione, et emphyteuticatione* castri, villae, praedii etc. cui jus patronatus annexum est; *cap. ex litteris* 7. *et cum saeculum* 13. *h. tit.* In quo iterum adhibenda est distinctio, quae *supra n.* 157. de venditione; nam per se jus patronatus infeudari, aut empheuticari non potest, nisi a solo papa, Lambertin. *de jur. patron. lib.* 1. *part.* 2. *quaest.* 7. *artic.* 1. Vivian. *prax. jur. patron. lib.* 4. *capit.* 6. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 81. etiamsi allegaretur consuetudo immemorialis; Vivian *loc. cit.* accessorie autem cum feudo continente universitatem, et sic cum ipsa universitate transit jus patronatus; Sylv. *V. jus patronatus quaest.* 5. *dict.* 5. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *capit.* 20. *quaest.* 12. Vivian. *loc. cit. n.* 2. Pirh. *n.* 81. *citat.* Ratio est, quia jus patronatus est quidem quasi fructus, et commodum rei, quod accesorie, et in consequentiam ad feudatarium transfertur.

164

VI. *Locatione* talis villae, praedii etc. quod habet annexum jus patronatus; interpp. *in cap. ex litteris. citat.* nam ipsum jus patronatus, sicut infeudari, et emphyteuticari, ita neque locari per se, et solitarie potest; Vivian. *cap.* 6. *citat. n.* 4. Quoad fructus, et commoda temporalia, quae patronus juste percipere potest, distinguendum est: vel enim ii redditus, aut commoda sunt certa, et determinata v. g. certa pars fructuum, vel certa pensio annua, vel sunt incerta. *Si primum*, vendi, et locari alteri personae possunt, quae illas commoditates percipiat nomine, et authoritate patroni, ita, ut titulus, seu jus patronatus maneat penes ipsum venditorem, vel locatorem;

argum. cap. fin. ne praelati vices suas etc. sicut etiam commoditas ususfructus vendi potest alteri, jure ususfructus remanente penes usufructuarium; *l. necessario* 8. §. *fin. ff. de peric. et commod. re vendit. si secundum*, vendi possunt, sicut vendi potest jactus retis, partus ancillae, et fructus nascituri; *l. si jactum* 12. *ff. de action. emption. Excipiendum* tamen videtur, nisi sint operae, vel praestationes non absolute reales, sed personales debitae personae patroni, v. gr. ut alimenta ei praestentur, vel ut ipso adveniente, aut transeunte ecclesia; aut subditi ecclesiae vecturas, vel angarias praestent; haec enim non possunt vendi alii: quia inhaerent personae patroni, cui talia obsequia debentur. Pirh. *hic n.* 41.

165

VII. *Privilegio apostolico* propter summam, et liberam, quam papa habet, de beneficiis, et juribus, istorum collationem spectantibus, disponendi potestate; *capit. licet* 2. *de praebend. in* 6. *et clem. un. ut lit. pend.* ubi tria sunt observanda. 1. privilegium istud concedi nequit ab alio, quam a summo pont. ut constat ex *cap. hoc consultissimo* 2. *de reb. eccles. non alien. in* 6. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *quaest. ult.* Pirh. *hic n.* 12. nam hujusmodi privilegia per trid. *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.* sublata sunt, ut notat Garc. *part.* 5. *de benef. cap* 9. *n.* 115. 2. concessum esse debet ex causa onerosa: nam laudata synodus *loc. cit.* abrogavit omnes patronatus competentes ex privilegio mere gratuito, praeterquam illos, qui imperatori, regibus, aliisque summis principibus, aut in favorem studiorum generalium concessi sunt; Vviest. *hic n.* 70. Unde ut tale privilegium, post dictum trid. decretum concessum, ratum, ac firmum sit necesse est, ut in eo addatur clausula derogatoria istius decreti; Pirh. *loc. cit. vers. quare:* 3. si tanquam laicale alicui ex fundatione, constructione, dotatione ante competiit, ut ab hoc ad alium censeatur translatum per privilegium, hujus fieri debet expressa mentio; quia juri patronatus laicalis per privilegium suum pontifex nunquam derogare censetur, nisi hoc exprimat; Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *part.* 10. *num.* 3.

166

VIII. *Consuetudine*, vel potius *praescriptione* : ubi distinguendum est inter ecclesiam liberam, et inter eam, quae jam ante patronatui subjecta erat. *Si libera fuit*, ut in ea praescriptum dicatur jus patronatus, opus est possessione 40. annorum cum titulo, aut sine hoc temporis immemorialis, ut recte advertunt Frid. de Senis *cons.* 274. Roland. a valle *lib.* 1. *cons.* 47. *num.* 4. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 70. *num.* 19. Pal. *tractat.* 13. *D.* 2. *part.* 2. *num.* 12. Vviest. *hic numer.* 173. *Excipitur*; si praescribens sit laicus ;

nam huic, ut patet ex trid. *sess.* 25. *capit.* 9. *de reformat.* non prodest praescriptio, nisi ea sit temporis immemorialis. *Si patronata jam fuit antea*, videndum, an jus patronatus praescribatur adversus laicum, sive cui illud ratione proprii patrimonii competit, an vero contra ecclesiasticum : sive qui illud ratione dignitatis, beneficii, officii, vel administrationis ecclesiasticae obtinet. *Si prius*, adversus absentem 20. annis cum titulo; annis 30. praescribitur, eo prorsus modo, ut alia bona, et jura. *Si posterius*, tertia distinctione opus est dicendum ab ecclesiasticis praescribi annis 40. a laicis nunc post trident ut dictum est, tempore immemoriali.

§. IV.

De actu praesentationis.

SUMMARIUM

167 *Praesentari ad beneficium ecclesiasticum vacans a patrono potest tantum clericus.*
168 *Qui persona digna sit.*
169 *Non potest patronus praesentare seipsum.*
170 171 172 *Casus, quibus patronus consequi beneficium patronatum potest.*
173 174 175 *An possit patronus praesentare filium suum?*
176 177 *An valida sit praesentatio non instructi ea qualitate, quae ex mente fundatoris requiritur?*
178 179 180 *An quando fundator voluit, ut ad beneficium praesentetur aliquis de consanguineis, eligi debeat propinquior*
181 182 183 *Quae computatio graduum, canonica, an civilis, hoc casu servanda sit?*
184 *An ex duobus aeque propinquis praeferendus sit descendens ex linea masculina prae descendente ex foeminina?*
185 *Et consanguineus mariti prae consanguineo uxoris in beneficio erecto pro consanguineis utriusque.*
186 *An legitimatus per rescriptum papae sit capax beneficii familiaris?*
187 *Quid in hoc operetur rescriptum principis saecularis?*
188 *Quid dicendum de non legitimatis, habilitatis tamen ad beneficia?*
189 *Quae sit obligatio praesentandi dignum?*
190 *Quando minus dignus praeferendus sit digniori?*
191 *An patronus laicus satisfaciat praesentando dignum?*
192 *Quid dicendum de ecclesiastico?*
193 *Quid in foro conscientiae?*
194 *Patronus potest duos praesentare simul.*
195 *Laicus etiam variare.*
196 *Manente tamen jure prius praesentati.*
197 *Potestas haec variandi etiam transit ad haeredem, et successorem patroni laici.*

167

Quaeritur 1. quis praesentari ad beneficium ecclesiasticum vacans a patrono possit, et debeat. Resp. 1. debet esse persona institutionis capax. Et hinc praesentari nequeunt illegitimus, neophytus, servus excommunicatus, irregularis; quia non possunt institui. Item laicus, qui nullo ordine, et ne quidem prima tonsura insignitus est: neque sufficit, si ante institutionem ordinetur, sed debet praesentandus tempore praesentationis esse capax institutionis; quia per praesentationem datur alicui jus ad rem, sive actio ad beneficium, quod laicis non videtur competere; Flan. *libr.* 4. *de resign. quaest.* 2. *num.* 5. Lambertin. *lib.* 2. *p.* 3. *quaest.* 2. *artic.* 3. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 7. *numer.* 1. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 73. *et* 78. Pirh. *hic n.* 95. qui cum Rota *in imolensi juris patronatus coram D. Orano* 19. *novemb.* 1584. excipiunt, nisi laicus post breve temporis intervallum clericali ordine insigniretur; nam tunc praesentatus non est penitus inhabilis, si ante institutionem clericalem tonsuram acciperet.

168

2. Debet esse persona digna, h. e. omnibus qualitatibus in beneficiato, spectata tam natura beneficii, quam mente fundatoris re-

quisitis instructa, prout convenit inter omnes. Et hinc si beneficium a fundatore fundatum sit pro descendentibus, ejus consanguineis, aut haeredibus ex certa familia, loco, vel provincia oriundis, gradu litterario insignitis, aut alia qualitate praeditis, tales ad illud praesentari debent; et aliter facta praesentatio vel recissioni obnoxia, vel irrita est; Lambertin. *lib.* 2. *p.* 3. *q.* 5. *art.* 4. *n.* 8. Rocch. de Curte *v. honorificum q.* 18. *in fin.* Gutier. *lib.* 2. *qq. can. q.* 11. *n.* 37. Vviest. *hic n.* 120.

169

3. Debet esse persona distincta ab ipso patrono: ac proinde iste, etsi alias beneficio dignus prae aliis sit, praesentare seipsum nequit per textum, et gloss. *c. per nostras* 26. *h. tit. etc. cap. fin. de instit.* quibus locis inter praesentantem, et praesentandum exigitur distinctio personarum. *Procedit hoc* etiamsi praesentatio ejus fieret per procuratorem a se constitutum; quia adhuc patronus praesentari censeretur a seipso; *argum. reg. qui facit* 72. *in* 6. imo, ut probabilius Lambertin. *lib.* 2. *p.* 1. *q.* 8. *art.* 11. Roch. de Curte *v. ipse, vel is q.* 20. *n.* 37. Vivian. *prax. jur. patr. lib.* 6. *c.* 9. *n.* 22. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 95. Zoes. *hic n.* 34. Pirh. *n.* 90. *vers. extenditur secundo.* Scamb. *n.* 56. Vviest. *n.* 116. magnif. P. Schmier. *part.* 2. *de reb. eccles. c.* 3. *n.* 112. docent; ipse patronus praesentari etiam non potest ab eo, cui jus patronatus non perpetuo, sed pro ea tantum vice donavit; quia donatio haec praesumitur facta in fraudem, ut a donatario praesentetur ipse patronatus.

170

Dub. 1. an nunquam patronus consequi beneficium patronatus sui possit? Resp. Potest in sequentibus tribus casibus: 1. si episcopus, vel alius praelatus, ad quem institutio spectat, ei ad se vocato beneficium, in quo ipse jus patronatus habet, proprio motu conferat, et patronatus conferenti consentiat; quia tunc dictus patronus non se ingerit, nec se praesentat contra prohibitionem *capitul. per nostras citat.* sed vocatur a DEO tanquam Aaron; Abb. *in capit. per nostras cit. n.* 3. Sylv. *vers. jus patronatus quaest.* 7. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 430. *n.* 5. Vasq. *opusc. de benef. cap.* 2. §. 1. *dub.* 4. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 28. Vivian. *l.* 6. *cap.* 9. *n.* 6. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 7. *n.* 2. Vallens. *hic* §. 5. *n.* 3. Zoes. *n.* 34. Honor. *n.* 50. Pirh. *n.* 91. Scambog. *n.* 56. Vviest. *n.* 118.

171

2. Si, ut sibi conferatur, oblatis precibus supplicet episcopo, vel alteri collatori, et iste deferat supplicanti; Abb. *in cap.* 26. *hoc tit. n.* 4. Lambertin. *l.* 2. *part.* 1. *quaest.* 8. *art.* 3. Zerol. *prax. episc. p.* 1. *v. jus patronatus n.* 21. Barbos. *in cap.* 26. *hoc tit. n.* 5. Engl. *hic*

n. 3. Pirh. *n.* 91. Scambog. *n.* 56. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. cap.* 3. *n.* 117. nam patronus procedere per viam deprecationis, et supplicare episcopo potest, ut sibi conferat beneficium, et illo casu potest episcopus illum gratificando admittere, prout censuit Rota *in regiensi juris patronatus* 15. *jan.* 1624. *et in eadem* 5. *mart.* 1615. *et in barcinonensi beneficii* 2. *maji* 1625.

172

3. Si habeat unum, vel plures compatronos, et ipse praesentationi sui ab ipsis factae consentiat; gloss. *fin. in cap. consuluit* 15. *hoc tit.* Abb. *ibid. n.* 4. Lambertin. *l.* 2. *p.* 1. *quaest.* 8. *art.* 5. Roch. de Curte *v. honorificum quaest.* 4. *n.* 20. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *quaest.* 3. Vivian. *prax. jur. patron. l.* 6. *cap.* 9. *n.* 10. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 91. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 3. Vallens. *hic* §. 6. *n.* 3. Zoes. *n.* 34. *et* 35. Honor. *n.* 50. Pirhing. *n.* 94. Engl. *n.* 3. Vviest. *n.* 119. et colligitur *arg. cap. cum in jure* 33. *de elect.* ubi compromissarii permittuntur unum eligere ex seipsis, et hic sui ipsius electioni consentire potest: et ratio est, quia sic facta patroni praesentatio originem ducit non ab ipso patrono, sed ab aliis eam inchoantibus.

173

Dub. 2. an pater praesentare etiam nequeat suum filium? *Videtur* non posse; quia filius, et pater una, eademque persona a jure censentur; *l. fin. C. de impub. substit.* et hinc quidquid filius praesertim a patre acquirit, non sibi, sed patri acquirit; §. *igitur* 1. *inst. per quas personas etc.* cons. pater praesentando filium in effectu praesentare videretur se ipsum. *Conf.* ex *c. consuluit* 15. *h. tit.* ubi prohibetur, ne patronus vel sibi ipsi reservet, vel filio concedat beneficium.

174

Sed tenenda est affirmativa sententia, quam etiam defendit gloss. *in consuluit cit. v. authoritate*, Abb. *ibid. n.* 3. Paul. de Cittadin. *de jur. patron. p.* 6. *n.* 3. Lambertin. *lib.* 2. *p.* 1. *quaest.* 8. *art.* 12. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *quaest.* 2. Less. *lib.* 2. *de J. et J. capit.* 34. *n.* 28. *fin.* Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n* 94. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 4. Vivian. *prax. jur. patr. l.* 6. *c.* 9. *n.* 23. Vall. *hic* §. 5. *n.* 3. Zoes. *n.* 35. Honor. *n.* 50. Engl. *hic n.* 3. *v. filios*, Pirh. *n.* 92. Scamb. *n.* 56. Konig. *n.* 32. Vviest. *n.* 117. et isto teste ceteri magno consensu. Colligitur ex *c. consuluit c.* ubi laicis solum prohibetur, ne filiis suis propria authoritate ecclesias concedant: hoc non faciunt, si eosdem ad has praesentant; quia illas, admissa praesentatione, consequuntur ab episcopo: ergo etc *conf.* 1. quia pater electionis suffragium permittitur conferre in filium, et vicissim iste in patrem; *arg. l. illius*

5. *ff. quod cujusque univers. nom.* ergo multo magis praesentare. *Conf.* 2. quia alias filius patroni esset deterioris conditionis, quam alii extranei, qui per patronum praesentari possunt.

175

Neque obstat ratio dubitandi, quia imprimis filius patri non acquirit in spiritualibus, sed tantum in temporalibus, scilicet bonis profectitiis et adventitiis quoad usumfructum. Deinde filius, et pater pro una, eademque persona censentur tamen in casibus a jure expressis, qualis non est electio, collatio, et praesentatio: unde *arg. cap. cum apud* 23. *de spons.* hoc ipso, quia praesentatio filii non invenitur patri in jure prohibita, concessa censebitur. *Ad conf.* textus ille intelligi debet non de praesentatione, sed de ipsa concessione, sive usurpatione beneficiorum, quae fit sine authoritate episcopi, ut ex textu satis apparet.

176

Dub. 3. an casu, quo ex fundatoris voluntate certa qualitas requiritur in praesentato, valida sit praesentatio alterius tali qualitate non instructi, quando illorum, qui ex mente fundatoris praesentandi essent, nemo contradicit? Resp. cum Gutier. *lib.* 2. *can. qq. cap.* 11. *n.* 37. Garc. *p.* 7. *de benef. cap.* 15. *a n.* 1. Pal. *tr.* 13. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 4. Wies. *hic n.* 121. distinguendo, an certa qualitas in clerico praesentando exposcatur favore personarum, praeditarum tali qualitate, e. g. consanguineorum fundatoris, aut oriundorum ex certa familia, loco, provincia; an contra qualitas certa, e. gr. gradus litterarius, aut certum tempus studiorum theologici, aut juridici exigatur favore ipsius ecclesiae, vel beneficii, ut scilicet isti de persona magis idonea provideatur, vel illius obligationibus melius satisfiat.

177

Si primum, praesentatio hujusmodi, non ignorantibus, et non contradicentibus illis qui praesentari debuissent, facta est valida; quia quilibet favori, pro se principaliter introducto, renuntiare potest, et in tali casu eidem actu censentur renuntiare, qui ita tacent; *arg. reg. qui tacet* 43. *in* 6.

Si secundum, praesentatio personae ea qualitate non praeditae irrita est, tametsi nullus ex iis, qui illa qualitate sunt praediti, contradicat; quia favori publico nemo privatorum renuntiare potest; *cap. si diligenti* 12. *de for. comp. et l. jus publicum* 38. *ff. de pact.* Poterit igitur ejusmodi praesentatio, nemine petente, ab institutore ordinario rejici.

178

Dub. 4. an quando fundator voluit, ut ad beneficium a se fundatum praesentetur aliquis de consanguineis, vel de progenie sua,

ipsius in jure patronatus successor possit praesentare ex consanguineis, quem maluerit, an vero teneatur eligere propinquiorem? Satis convenit inter DD. casu, quo in fundationis instrumento expressum est, ut consanguineus proximior praesentetur, standum esse voluntati fundatoris, et praeferendum proximiorem, qui talis sit respectu ipsius fundatoris, non ultimi possessoris beneficii; quia fundator, cum propinquiorem praefert, praeferre semper praesumitur sibi propinquiorem; Lambert. *l.* 2. *p.* 3. *qu.* 5. *art.* 4. *n.* 12. *et* 15. Garc. *p.* 7. *de benef. cap.* 15. *a n.* 20. Vasq. *de testam. cap.* 8. §. 3. *dub.* 2. *n.* 48. Pal. *tr.* 13. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 6. Card. de Luca *de jur. patr disc.* 45. *n.* 6. Vvies. *hic n.* 26.

179

Major controversia est, si generice solum statutum sit, ut praesentetur consanguineus. Lambert. *n.* 12. *cit.* Garc. *n.* 17. Gutier *l.* 15. *qq. can. cap.* 11. *n.* 38. *et cons.* 26. *n.* 11. volunt etiam hoc casu ex obligatione praesentandum propinquiorem fundatori; quia hic censetur voluisse praesentari illum, quem praedilexisse praesumitur: praesumitur autem praedilexisse propinquiorem sibi: ergo etc. *Conf. ex novel.* 118. *cap.* 3. *pr. et l.* 2. *feud. t.* 50. *ad fin.* ubi in feudorum, et intestatorum successionibus praefertur propinquior, et remotior excluditur.

180

Sed verisimilius etiam remotior praesentari a patrono potest, prout existimat Rodriq. *sum. to.* 1. *cap.* 106. Pal. *p.* 9. *cit. n.* 5. card. de Luca *n.* 3. Vvies. *n.* 124. *Ratio est*, quia in dubio mens fundatoris ita explicanda est, quo magis id utile est ecclesiae, et minus receditur a jure communi; utrumque obtinetur, si relinquatur in arbitrio successoris, ut ex consanguineis praesentet, quem velit: primum quidem, quia sic sperari potest praesentandum magis idoneum: alterum autem, quia sic conservatur patrono laico potestas variandi eidem a jure communi concessa.

Ex quo corruunt argumenta adversae sententiae.

181

Dub. 5. an casu, quo ex fundatoris voluntate praesentandus est propinquior consanguineus, praesentari debeat consanguineus propinquior secundum computationem canonicam, an civilem? Canonicam computationem attendendam volunt Coeval. *com. contr. comm. qu.* 398. *n.* 29. et Steph. Grat. *disc. for. c* 77. *a n.* 10. ex ratione, quia beneficia ecclesiastica non deferuntur jure haereditariae successionis, eorumque causae sunt ecclesiasticae, et secundum sanctiones canonicas decidendae: consequenter graduum computatio canonica in casu proposito est praeferenda civili.

182

Sed probabilius praesentandus est is, qui secundum computationem civilem propinquior est. Ita Felin. *in c. ex litteris* 11. *de const. n.* 4. Benedictus *in cap. Raynutius* 16. *de testam. vers. et uxorem n.* 85. Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 15. *n.* 25. Pal. *tr.* 13. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 10. Vvies. *hic n.* 128. *Ratio est*, quia licet beneficium ecclesiasticum non per successionem haereditariam, sed collatione ordinarii acquiratur, tamen si patrimoniale sit, ad successionis haereditariae modum, et sicut alia jura proximiori consanguineo assignata, defertur; atqui in his etiam in foro canonico attendenda est computatio gradu legalis, non canonica, quae ex communi DD. locum duntaxat habet in matrimoniis: ergo etc. Ex quo cadit argumentum adversae sententiae.

183

Excipit Pal. *loc. cit.* nisi fundator consanguineos intra quartum gradum determinaret; quia ratione hujus determinationis, et designationis canonicam computationem videtur attendisse, in qua solum consanguinitas usque ad quartum gradum extenditur.

184

Dub. 6. an si duo sint aeque propinqui, alius descendens per lineam masculinam, alius per foemininam, patronus obligatus sit descendentem per lineam masculinam praeferre descendenti per lineam foemininam? Negat Garc. *part.* 7. *de benef. cap.* 15. *n.* 21. quia in capellaniis non tractatur de conservanda agnatione, ac proinde non videtur sufficiens ratio praeferendi descendentem per lineam masculinam illi, qui descendit per foemininam. Sed Pal. *p.* 9. *cit. n.* 7. verius putat hunc praeferendum, eo quod descendens per lineam masculinam semper praesumatur magis dilectus fundatori, utpote qui ejus agnationem excellentiori via conservat.

185

Ex quo contra Garc. *l. cit. n.* 22. idem Pal. *n.* 8. cum Caev. *opin. comm. contr. comm. qu.* 265. *a n.* 13. infert, casu, quo uxor, et maritus ex bonis communibus capellaniam fundarent conferendam utriusque consanguineis, et adessent gradu aequales, unus uxoris, alter mariti consanguineus, posteriorem praeferendum priori; quia sicut maritus in fundatione videtur esse persona praecipua, ita etiam in electione ejus consanguinei praeferri debent. *Excipitur*, nisi consanguinei uxoris prius nominati essent; nam ex scripturae nominatione praevia colligitur mens mariti fuisse illos praeferre, ut late Fel. *in cap. dilecta vers. ordo scripturae de rescr. n.* 4. *et seq.* Gomez *to.* 1. *var. c.* 2. *n.* 4. *et* 6. Gulier *cons.* 26. *n.* 10.

186

Dub. 7. an casu, quo beneficium fundatum est pro consanguineis, vel descendentibus, praesentari ad illud valeat illegitimus, vel spurius, ad beneficia obtinenda habilitatus dispensatione apostolica? Satis convenit inter DD. posse, imo casu, quo propinquior consanguineus ex fundatione praesentandus est, remotiori consanguineo legitimo praeferri, si ille legitimatus sit rescripto papae; Navar. *h. t. cons.* 4. Garc. *p.* 7. *de benef. cap.* 15. *n.* 46. Pal. *tr.* 13. *D.* 4. *p.* 9. *n.* 11. Vvies. *hic n.* 129. *Ratio est*, quia per hujusmodi legitimationem illegitimus quoad ecclesiastica natalibus plene restituitur.

187

Difficultas est, an idem dicendum sit de legitimato per rescriptum principis saecularis? *Et ratio dubitandi est*; quia legitimatio principis, saecularis ultra successiones, et alios temporales effectus vim suam non porrigit; *arg. cap. decernimus* 2. *et cap. seq. de jud.*

Sed probabilius etiam talis legitimatio ei proficit, modo ad beneficia sit dispensatus; Garc. *l. cit. n.* 47. Pal. *n.* 11. Vvies. *n.* 130. *Ratio est*, quia facit, ut sit de familia, et parentela fundatoris: igitur modo beneficii capax sit redditus, illegitimi natales eundem amplius non impedient, quo minus praesentetur ad beneficium erectum pro iis, qui sunt de familia.

Ad rationem dubitandi legitimatio principis directe se non debet extendere ad ipsum beneficium, sed tantum debet facere, ut legitimatus sit de familia fundatoris, qui alias est patris incerti: quo facto beneficium eidem conferetur vi dispensationis papalis.

188

Gravior dubitatio est, an illegitimi, per dispensationem quidem habilitati ad beneficia, non tamen legitimati, praesentari possint ad beneficium institutum a fundatore pro suis cognatis, et consanguineis? Resp. distinguendo inter illegitimos ex parte matris, et illegitimos ex parte patris. *Illegitimi ex parte matris* praesentari ad beneficium ab ipsa pro suis cognatis relictum possunt; quia respectu ipsius nulla est incertitudo, ac proinde sunt de ejus genere, et familia. *Circa illegitimos ex parte patris* spectanda sunt verba instituentis; si enim in fundationis instrumento dixit praesentandum aliquem de familia, genere, cognatione sua, cum de hac ex parte patris non sit illegitimus, donec legitimetur, in ea provisione illegitimus non habet locum; secus, si voluit praesentari aliquem ex suis descendentibus, et consanguineis, nam tunc praesentari potest etiam illegitimus, non tamen, si adsint legitimi, etsi remotiores hi sint, quod propinquitas ex legitimatione, quantumvis remota, vincat quamlibet propinquitatem illegitimi; Pal. *n.* 12. *et* 13.

189

Dub. 8. an patronus ex iis, quos dignos cognoscit, teneatur eligere, et praesentare digniorem? *Certum est* 1. patronum quemcunque etiam laicum, graviter obligari ad praesentandum dignum, prout liquet ex trid. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* cum hoc tamen discrimine, quod patronus laicus inidoneum nominans, ac praesentans jubendus sit intra tempus sibi concessum praesentare alium inidoneum; alias lapso eo termino, et nulla idonei facta praesentatione, potest is, ad quem spectat institutio, beneficium libere, i. e. absque praesentatione idoneo conferre, sicut potest, cum intra tempus patrono laico datum hic nullum omnino praesentavit; nam praesentare indignum in effectu est idem, ac praesentare nullum; Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 8. Si vero clericus, vel monasterium, vel capitulum inidoneum praesentaverit, videndum, an scienter, an ignoranter hoc fecerit. Nam *si scienter*, ipso facto, vel ut Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *num.* 29. putat, per sententiam pro ea vice jure praesentandi privatur, et is, ad quem pertinet institutio, libere beneficium conferre potest; *cap. nulla* 2. *de concess. praeb. et clem. un. de suppl. negl praelat. Si ignoranter*, intra semestre praesentare alium poterit, non tamen antea, quam contigerit praesentatum repelli ab institutionem habente; Less. *n.* 29. *cit.* Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 7. Pal. *p.* 7. *cit. n.* 8. Valleus. *hic* §. 5. *n.* 2.

190

Certum est, 2. dignorem prae digno ex obligatione a quovis patrono praesentandum, quando id expresse cautum est a fundatore; quia voluntas rationabilis fundatoris implenda est; Pal. *l. cit. n.* 6. Et ob eandem causam, si beneficium ex fundatoris voluntate conferendum sit clerico ex certa familia, vel patria orto, dignus ex ea oriundus praeferendus est extraneo etiam dignori; Garc. *p.* 7. *de benef. cap.* 15. *n.* 12. Azor. *p.* 2. *cap.* 21. *quaest.* 5. Zoes. *hic n.* 32. Pirh. *n.* 95. Vviest. *n.* 134. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. cap.* 3. *n.* 109. imo dignior extraneus tali casu, et respective ad hoc beneficium omnino dignus, et capax non est; quia, ut *n.* 168. dictum est, dignitas personae non tantum a qualitatibus jure communi requisitis, sed etiam ab iis, quae ex mente fundatoris requiruntur, desumitur.

191

Difficultas est casu, quo specialis qualitas in fundatione non exigitur: quae solvi distinctione potest inter patronum ecclesiasticum, et laicum. *Patronus laicus* satisfacit, obligationi suae saltem pro externo, si ad beneficia, quae praesentationi ejusdem subsunt, etiam curata, praesentet dignum, prout colligitur ex *can. monasterium* 33.

caus. 16. *quaest.* 7. *cap. quod autem* 5. *cap. eam te* 22 *cap. cum autem* 24. *cap. pastoralis* 29. *h. tit.* quibus textibus mentio fit tantum idonei praesentandi: et confirmatur ex trid. *sess.* 24. *cap.* 18. *vers. quodsi jus de reform.* ubi statuitur, *quodsi jus patronatus laicorum fuerit, debet, qui a patrono praesentatus erit, — examinari, et non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti*: unde cum in hac praesentatione concursum non expostulet trid. tacite insinuavit sufficere, si dignus praesentetur, et eligatur.

192

De patrono ecclesiastico iterum distinguendum est, an beneficium sit curatum, vel simplex. *Si curatum* secundum communem DD. sententiam, instar electorum, obligatur sub gravi ad praeferendum digniorem, et ecclesiae magis utilem. Sumitur ex trid. *sess.* 24. *cap.* 1. *vers. itaque de reform.* ubi hortatur, et monet *omnes, et singulos, qui ad promotionem praeficiendorum quodcunque jus quacunque ratione a sede apostolica habent, — eos alienis peccatis communicantes mortaliter aliter peccare, nisi quos digniores, et ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, — praefici diligenter curaverint.* Quod iterum insinuat *cap.* 18. *cit. vers. si vero*, ubi statuit, ut si beneficium *juris patronatus ecclesiastici sit, et institutio ad episcopum, non ad alium pertineat, is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, episcopo praesentari teneatur, ut ab eo constituatur. Si vero sit simplex*, satisfaciet etiam ipse, saltem pro foro externo, si praesentet dignum secundum idem concilium *sess.* 7. *cap.* 13. *de reform.* ubi solum exprimit obligationem conferendi ea dignis, et habilibus; Garc. *p.* 7. *de benef. cap.* 16. *n.* 17. Lambertin. *l.* 2. *p.* 2. *quaest.* 10. *art.* 3. *n.* 17. Navar. *l.* 2. *de restit. cap.* 2. 150. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 7. *n.* 6. contra Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 21. *quaest.* 5. *vers. quaestio.*

193

Addidi *in foro externo*; plures enim, et quidem magni nominis DD. putant a patronis omnibus ad curata, ad simplicia autem beneficia saltem ab ecclesiasticis praesentandos digniores sub obligatione peccati; quod ex munere suo rem ecclesiae utiliter gerere teneantur: quod non faciunt, qui praesentant dignos, praeteritis aliis saltem multo dignioribus. In quo tamen ipso plerique eorum discrimen faciunt inter patronos, et beneficia; nam patronum laicum solum obligant sub peccato veniali, ecclesiasticum autem tum solum graviter peccare docent, quando minus dignum praesentavit ad beneficium curatum, vel dignitatem ecclesiasticam, secus, si ad canonicatus ecclesiae cathedralis, vel collegiatae, et alia beneficia simplicia; Pirh. *hic n.* 95. *V. praeterea.*

194

Quaeritur 2. an patronus solummodo unum, an vero etiam duos, vel plures praesentare ad unum, idemque beneficium possit? Resp. distinguendo, an praesentatio duorum, vel plurium fiat simul, an successive; et oblata praesentatione unius alius praesentetur. *Primum* conceditur patrono non tantum laico, sed etiam ecclesiastico, ut contra gloss. *in clem.* 2. *V. praesentare h. tit.* Abb. *ibid. n.* 4. Selvam *de benef. part.* 3. *quaest.* 20. *n.* 5. Lambertin. *lib.* 2. *p.* 2. *qu.* 3. *art.* 8. probabilius docent Bertachin. *in repert. V. praesentatio vers. ult.* Roch. de Curte *V. honorific. qu.* 9. *n.* 34. Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 216. Vivian. *prax. jur. patron. lib.* 10. *cap.* 4. *n.* 4. Vviest. *hic n.* 104. ex ratione; quia patrono ecclesiastico, ut mox dicam, interdicitur sola variatio, qualis non est duorum, vel plurium simultanea praesentatio. *Neque obstat*, quod plures ab uno eligi etiam simul nequeant; *cap. in electionibus* 2. junct. gloss. *V. alternativa de elect. in* 6. quia praesentatio patroni non aequiparatur electioni quoad omnia, sed tantum quoad effectum, quod sicut post publicationem scrutinii, ita etiam post praesentationem superiori oblatam variationi amplius non sit locus.

195

Quoad secundum distinguendum est inter patronum laicum, et ecclesiasticum. *Ecclesiastico* non conceditur variatio, seu unius post alterum praesentatio; conceditur autem *patrono laico*, ut recte Abb. *in c. cum autem* 24. *h. tit. n.* 2. *et* 3. Lambertin. *lib.* 2. *part.* 2. *qu.* 7. *per totam*, Flamin. *de resign. lib.* 2. *quaest.* 23. *n.* 13. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *quaest.* 13. Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 6. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 6. *n.* 1. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. 154. *et in cap. cum autem citat. n.* 2. *et* 6. Faguan. *ibid. n.* 19. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 4. Zoes. *n.* 45. Engl. *n.* 11. Honor. *n.* 23. Pirh. *n.* 96. *et seqq.* Schambog. *n.* 59. Vviest. *n.* 103. et sumitur ex *cap. quod autem* 5. *cap. cum autem* 24. *cap. pastoralis* 29. *h. titul. Rationes* differentiae hujus inter patronum laicum, et ecclesiasticum a jure factae diversas DD. assignant; verior ex illis videtur, quod patronus ecclesiasticus, cum sex menses ad praesentandum habeat, et inter clericos vivat, praesumatur idoneum nosse, invenire facilius, quam laicus, qui tantum quadrimestre ad praesentandum habet; Lambertin. *quaest.* 7. *cit. artic.* 1. Barbos. *alleg. cit. n.* 155. Gonzal. *in c. quod autem n.* 4. Vviest. *hic n.* 103.

196

Porro variatio haec, quam laico patrono permissam dixi, sita in eo est, ut facta praesentatione possit nominare alium, non privative, sive prius a se nominatum excludendo (nam si primum praesen-

tatum excluderet, nulla esset talis secunda praesentatio) sed cumulative, seu prius praesentato clerico alium etiam idoneum superaddendo, ut patet ex *c. cum autem citat.* ibi, *cum postulaverit eo non refutato, alium aeque idoneum admitti.* Et haec cumulativa praesentatio intelligitur, quoties secundus praesentatur, et non excluditur expresse primus; quia intelligendum est de variatione permissa; Pal. *part.* 6. *cit. n.* 2. Barbos. *in cap. cum autem cit. n.* 2. *fin.* Pirh. *hic n.* 99.

197

Extenditur potestas haec variandi etiam ad haeredem, vel successorem patroni laici; cum enim ad illum jura defuncti transeant, transibit etiam ad illum jus clerico, quem forte defunctus jam praesentavit, superaddendi alium, modo prior in beneficio nondum sit institutus; Vivian. *l.* 12. *prax. jur. patr. cap.* 5. *n.* 36. Addidi, *modo prior nondum sit institutus;* nam si institutio jam sit facta, non amplius praesentare alium licet, cum institutus plenum jus in ecclesia, vel beneficio jam consecutus sit. Et hoc verum est, etiamsi realis institutio, sive possessionis traditio non sit facta; quia in rebus, et juribus spiritualibus per solam verbalem institutionem, seu collationem jus in re acquiritur, tametsi actualis immissio in possessionem nondum sit facta juxta *cap. si tibi* 17. *de praeb. in* 6. Pirh. *hic n.* 98.

198

Dub. I. an patrono ecclesiastico non saltem permissa sit variatio, sive successiva duorum praesentatio in patronatu mixto, sive quando laicum compatronum habet? *Ratio dubitandi est*; quia cum tali casu patronus laicus propter societatem compatroni ecclesiastici sex menses ad praesentandum habeat, ut *infra n.* 217. dicetur, aequum est, ut vicissim ecclesiasticus participet jus variandi; quia privilegiatus ad se trahit non privilegiatum.

Sed dicendum, etiam tali casu patronum ecclesiasticum variare non posse; quia variatio patrono ecclesiastico generaliter prohibetur, et casus patronatus mixti non est exceptus; Abb. *in cap.* 24. *cit. n.* 4. Less. *lib.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 30. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 166. Vivian. *prax. jur. patr. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 26. Zoes. *hic n.* 47. Engl. *n.* 12. *vers. quia autem*, Scambog. *n.* 59. Wiest. *n.* 105.

199

Atque hinc corruit argumentum pro ratione dubitandi allatum; nam regula ibi allegata locum duntaxat habet in privilegiato digniore, qualis respectu socii laici est ecclesiasticus: hinc ex eo, quod illum ad se trahat, non recte infertur, quod etiam ille ad se trahere istum debeat.

An vero hoc casu variatio permissa sit etiam patrono laico, expediendum est ope distinctionis. nam casu, quo unus, idemque est patrono ecclesiastico, et laico praesentatus, nec laicus recedere, et alium praesentare potest; Abb. *in cap.* 24. *h. tit. n.* 4. Less. *lib.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 30. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 166. Vivian. *prax. jur. patr. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 26. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 6. *n.* 7. Zoes. *hic n.* 47. Engl. *n.* 12. *vers. quid autem*, Pirh. *n.* 100. *fin.* Scambog. *n.* 59. Vviest. *n.* 105. *Ratio est*; quia patronus laicus in concordem unius praesentationem consentiendo tacite ad perseverantiam se obligasse censetur. Accedit, quia variatio haec frustra fieret; cum enim alterius praesentatio a patrono laico non privative, sed cumulative fiat, prior praesentatus, utpote habens duo pro se vota, praeferetur posterius praesentato, utpote habenti unum duntaxat votum.

200

Aliud foret, si laicus, et ecclesiasticus compatroni praesentassent diversos; tunc enim laicus variare posset, et alium a se praesentato addere, ut recte Lambertin. *de jur. patr. lib.* 2. *part.* 2. *quaest.* 7. *art.* 13. *n.* 4. Barbos. *alleg. cit. n.* 167. Pal. *n.* 7. *cit.* Zoes. *n.* Vviest. *n.* 106. quia aequum non est, ut is privilegio suo privetur propter adjunctionem compatroni ecclesiastici. *Neque refert*, quod tali casu ecclesiastici instar reputetur a gloss. *fin. in. cap. un. h. tit. in* 6. quia ut Zoes. et P. Vviestner *loc. cit.* notant, talis censetur solum quoad socii commoda, non autem quoad privationem favoris sibi per jus concessi.

201

Dub 2. quoties variare patronus laicus possit? Semel tantum posse existimant Roch. de Curte *de jur. patr. v. honorificum quaest.* 10. Lambertin. *lib.* 2. *part.* 2. *quaest.* 7. *art*: 23. Gutier *part.* 3. *de juram. confirm. cap.* 13: Garc. *part.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 214. Vivian. *prax. jur. patron. lib.* 10. *cap.* 4. *n.* 1. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 172. *et in cap. cum autem* 24. *hoc tit. n.* 2. Fagnan. *ibid. n.* 8. Gonzal. *in cap.* 5. *eod. n.* 6. Pirh. *hic n.* 99. *not.* 3. et videtur hoc colligi 1. ex *cap. quod autem* 5. *cum autem* 24. *cap. cum dilectus* 28. *et cap. seq. h. tit.* qui textus de *alio* tantum, et de *secundo* praesentato loquuntur: 2. Quia variatio est odiosa juxta *Clem. un. de renunt.* ac proinde sine expresso textu, et manifesta ratione multiplicari non debet: 3. Quia facultas simpliciter data primo actu finitur juxta *l. dotis promissio* 68. *ff. de jur. dot. et l. boves* 89. §. *hoc sermone* 1. *ff. de V. S.*

202

Sed probabilior spectata ratione est sententia, quae cum gloss. *in Clem.* 2. *v. plures, et v. praesentare h. tit.* Decio *in c. quanto de judic. a n.* 31. Abb. *ibid. col.* 2. Berojo *in cap. quod autem cit. n.* 19. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *qu.* 13. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 6. *n.* 3. Zoes. *hic n.* 48. Schambog. *n.* 59. Vviest. *n.* 110. et aliis docet variare patronum laicum etiam saepius posse, et praesentare tertium, quartum etc. colligitur ex *Clem.* 2. *cit.* ubi eodem modo, et sensu dicuntur plures praesentari posse, quo dicuntur plures posse esse patroni; possunt autem esse patroni non tantum duo, sed tres, vel quatuor: ergo etc. *Ratio est*, quia praesentatio plurium permissa est laicis propter utilitatem ecclesiarum, *ut his facilius provideatur*, prout dicitur *Clem. cit.* utilius autem ecclesiis est si a laicis praesententur tres, vel quatuor, quam si duo tantum; sic enim ecclesiae facilius providebitur de idoneo, cum ex pluribus praesentatis episcopus instituere debeat digniorem: ergo etc. Hinc tamen non sequitur variationem etiam ecclesiasticis fuisse permittendam; quia cum hi qualitates clerici melius perspectas habeant, et plerumque digniorem praesentare teneantur; ab ipsis primo praesentatus praesumitur etiam esse dignior.

203

Neque obstant allata in contrarium. *Ad* 1. imprimis textus *cit.* de *secundo et alio* loquuntur solum narrative, de numero nihil disponendo: deinde *Clem. cit.* plurium praesentatio diserte permittitur: quod jus, cum recentius sit, prae textibus in contrarium allegatis est observandum. *Ad* 2. id procedit de variatione exclusiva, non de cumulativa, qualem laico patrono duntaxat concessam dixi *n.* 196. *Ad* 3. eadem est responsio; consumitur facultas primo actu, nisi concessio sit favorabilis, prout favorabilis ecclesiae est variatio concessa patrono laico.

204

Dub. 3. an variare patronus laicus possit, non obstante juramento, quo clerico prius praesentato promisit, se non variaturum? Resp. negative; sed stare juramento tam patronus praesentans, quam ordinarius instituens debet. Ita Roch. de Curte *v. honorificum q.* 12. *n.* 37. Lambertin. *l.* 2. *p.* 1. *qu.* 4. *pr. art.* 13. *et l.* 2. *p.* 2. *qu.* 7. *pr. art.* 16. Covar. *in c. quamvis de pact. in* 6. *p.* 2. §. 2. *n.* 7. *vers. his tamen,* Gutier. *p.* 3. *de juram. confir. cap.* 13. *n.* 13. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 8. Zoes. *hic n.* 49. Pirh. *n.* 100. Vviest. *n.* 112. 113. *Ratio de patrono est;* quia tale juramentum a jure nuspiam est improbatum, neque praejudicium affert tertio, aut in salutis dispendium vergit: igitur secundum regulam traditam *cap.*

quamvis 2. *de pact. in* 6. *et cap. cum contingat.* 28. *de jurejur.* est observandum. *Ratio de ordinario*; quia si non primo praesentatum, sed alium a patrono subrogatum tali casu institueret, videretur perjurium patroni approbare, et cooperari ejus peccato; *arg. cap. mulieri* 34. *de jurejur.* Vivian. *prax. jur. patr. l.* 10. *cap.* 2. *n.* 6. et apud hunc *Rota in pampilon. beneficii de haahartae.* 13. *februar.* 1595. *Procedit* autem hoc regulariter; nam casu, quo primus praesentatus non esset idoneus, vel patronus ad beneficium, praesertim curatum, vellet praesentare alium multo digniorem: propter utilitatem ecclesiae, relato juramento, idonei, aut multo dignioris secunda praesentatio admittenda foret; Zoes. *n.* 49. *cit.* Vviest. *n.* 114.

205

An vero secunda praesentatio, secluso casu, quo idoneus prae indigno, et dignior prae minus digno praesentaretur, contra juramentum facta, sit valida, doctores disputant. Negat Pal. *n.* 8. *cit.* ex duplici ratione: 1. quia juramentum accedens actui requirenti ad sui valorem authoritatem judicis, seu praesentiam, ita illum firmat, ut irrevocabilem reddat; *arg. c. licet mulieres* 2. *de jurejur. in* 6. sed praesentatio est actus, qui absque judicis authoritate fieri non potest, ut ex dictis constat: ergo si juramentum accedat de non variando, patronus variare non amplius poterit; 2. vel nominans secundum post juramentum de non variando, hoc juramentum suum manifestat ordinario, vel illi occultat. *Si primum* ordinarius non admittet, nec potest admittere praesentationem, ne, ut *n. praeced.* dictum est, videatur approbare perjurium. *Si secundum*, admissio praesentationis secundae erit subreptitia, ac proinde nulla, et irrita.

206

Verum haec argumenta, ut ipse Pal. *l. cit.* agnoscit, non sunt convincentia. *Primum* quidem, quia solum probat, quod sine perjurio non possit nominari alius: quod non impedit, quin possit alius nominari valide. Patet a paritate cum matrimonio, quod valet initum contra sponsalia juramento firmata, et cum alia inita; *c. sicut* 22. *de sponsal. Neque obstat*, quod ad valorem praesentationis requiratur praesentia judicis, seu quod illa fieri debeat ordinario, ut praesentatum instituat; quia per hoc praesentatus non plus juris acquirit; et si acquireret, nondum tamen probaretur secunda praesentatio esse invalida, sicut non est invalida secunda venditio cum traditione, licet facta sit contra jus primi emptoris. *Secundum argumentum*, ut probet, quod admissio secundae praesentationis, non manifestato juramento facta, sit subreptitia, necesse est, ut probet, quod juramentum hoc casu sit qualitas necessario manifestanda, quod difficulter

probabitur. Hinc cum Gregor. Lopez, Covarruvia, Matienzo, et aliis apud Pal. *l. cit.* censeo secundam praesentationem esse validam, si expresse, vel tacite eam ordinarius approbaverit.

207

Dub. 4. an variare patronatus laicus possit etiam lite pendente inter praesentatum a se, et alterum ab altero compatrono suo praesentatum? *Certum est*, non posse casu, quo unus colligantium jam est institutus, ut patet ex *cap. fin. ut lit. pend. in* 6.

Controversia est, quando neuter adhuc est institutus. Et hoc casu variationi locum concedunt Card. *in cap. pastoralis* 29. *quaest. ult. h. tit.* Joann. Andr. *in cap.* 1. *ut lit. pend. in* 6. Lambertin. *lib.* 2. *p.* 1. *quaest.* 6. *art.* 12. ex ratione, quia jus patrono laico potestatem variandi absolute, et indistincte, quadrimestri durante, concedit, quae potestas per litis pendentiam eidem non tollitur.

Sed melius adhibetur distinctio, qua utuntur Roch. de Curte *de jur. patr. V. honorificum quaest.* 23. *num.* 53. Covar. *prax. qq. cap.* 36. *numer.* 7. *vers. tertio* Lancellot. *de attentat. p.* 2. *cap.* 3. *in praefat. n.* 688. Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 9. *a n.* 217. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 5. *et* 6. Vviesl. *hic n.* 10. ex quorum sententia patronus laicus pendente lite non potest quidem variare ita, ut duobus colligantibus valeat superaddere tertium; potest tamen variando ei, quem ipse praesentavit, superaddere eum, qui cum ipso colligat.

208

Ratio primi membri est, ne lites, novo adversario per ejusmodi praesentationem litigantibus addito, cum ecclesiae dispendio multipliceutur, et prorogentur. *Ratio secundi*, quia pluribus votis in eundem collatis, lis potius tollitur, et abbreviatur, quam augeatur, et protrahatur; ut proinde eadem ratio, quae in casu primi membri variationem prohibet, in casu secundi permittat. *Conf.* sententia haec autem rotae, a qua ita pluries decisum est teste Garc. *n.* 120. *cit.*

209

Dub. 5. quis ex duobus, vel pluribus successive, aut simul praesentatis instituendus sit ab ordinario, vel alio jus instituendi habente? Resp. distinguendo, an omnes ab uno, eodemque patrono sint praesentati, an a diversis. *Si primum*, videndum, an omnium merita, et habilitas sint aequalia, an contra unus ceteris notabiliter judicetur dignior. *Si aequalia sint eorundem merita*, locus est gratificationi, ut quem vult ceteris praeferre, et instituere possint, ut expresse deciditur *cap. cum autem* 24. *h. tit.* et notat *ibid.* gloss. *v. judicio*, Abb. *n.* 1. Barbos. *n.* 8. *et de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 99. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *part.* 9. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 99. *et* 100. Vviesl. *n.* 139. et alii ab his *cit.*

210

Si vero inaequalia sint praesentatorum merita, et unus ceteris notabiliter dignior, non conveniunt DD. Joan. Andr. Host. et alii apud Pal. *l. cit. n.* 2. volunt sufficere, si dignum ex illis eligat ordinarius, et instituat. Sed melius Abb. *in cap. cum autem cit. n.* 2. Roch. de Curte *v. honorificum quaest.* 15. Covar. *reg. peccatum* 4. *p.* 2. §. 7. *n.* 4. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 22. *qu.* 14. Barbos. *de offic. episcop. alleg. cit. n.* 200. Pal. *p.* 9. *cit. n.* 4. Fagn. *in c. cum autem cit. n.* 28. Pirh. *hic n.* 100. Vviest. *n.* 140. docent stante plurium praesentatione aequali, praeferendum ceteris, qui notabiliter dignior est; quia jura, sicut in electione, ita etiam in institutione praeferendum asserunt eum, qui majoribus juvatur meritis: licet si dignioribus praelatus sit dignus, sustineatur factum ad amputandas occasiones litium, ut ex Lambertin. *l.* 2. *p.* 2. *qu.* 7. *art.* 26. *n.* 4. notat P. Vviestner *n.* 140. *cit.*

211

Si secundum contingat, et a diversis duo, vel plures sunt praesentati, considerandum, an pari numero plurium patronorum sint praesentati, an impari, et unus a pluribus, alter a paucioribus. *Si impari numero*, ille, qui pluribus votis praesentatus est, praeferendus est digniori, paucioribus votis praesentato, modo ille sit dignus; gloss. *in cap. quoniam* 3. *V. qui majoribus h. tit.* Abb. *ibid. n.* 4. Lotter. *tract. de re benef. l.* 2. *quaest.* 1. *n.* 132. Garc. *p.* 9. *de benef. cap.* 2. *n.* 57. Barbos. *alleg.* 72. *cit. n.* 197. Pirh. *hic n.* 100. Vviest. *n.* 141. Dixi *modo ille sit dignus*: nam si plurium votis praesentatus sit indignus, huic praeferendus foret dignus, etsi paucioribus votis praesentatus; Roch. de Curte. *V. honorificum quaest.* 16. *n.* 43. Vivian. *l.* 12. *prax. jur. patr. cap.* 8. *n.* 12. Vviest. *l. cit.* Quod saltem verum est, postquam tempus ad praesentandum a jure concessum, transiit; nam antequam transierit, saltem si, qui indignum praesentarunt, sint laici, praesentare alium dignum possunt, et sic digno, qui paucioribus votis praesentatus est, nondum quaesitum est jus absolutum ad petendam institutionem.

212

Si pari numero omnes sunt praesentati, P. Vviest. *hic n.* 143. cum aliis a se *cit.* distinguit, an unus eorum sit dignior ceteris, an omnes aequales; nam in primo casu dicit praeferendum digniorem, in secundo putat esse locum gratificationi. Quod verum est saltem casu, quo tempus semestre lapsum jam est. Si lapsum nondum sit, Pirh. *hic n.* 100. *cit.* utrumque negat. *Rationem* dat, quia non potest episcopus auferre patrono jus praesentandi, quamdiu id ipsi

indulget jus; sed quamdiu tempus legitimum praefixum ad praesentandum nondum elapsum est, patrono laico jus indulget, ut praesentare alium possit, ut dictum est *n.* 195. ergo hoc jus ipsi adimere non potest episcopus: adimeret autem, si inter praesentatos in discordia, patronis non interrogatis, institueret, quem ipse vellet: ergo etc. *Excipitur* 1. nisi patronus juramento promiserit se non variaturum; tunc enim poterit episcopus ex duobus praesentatis eligere, quem voluerit, etiamsi tempus praescriptum praesentationi elapsum non sit. *Excipitur* 2. nisi consuetudine aliter inductum sit. Sic *tit.* 7. *n.* 27. dixi, praxi plurium Germaniae diaecesium inductum esse, ut non exspectato lapsu temporis, praesentati instituantur. Poterit ergo tunc etiam currente illo tempore, ordinarius ex duobus in discordia praesentatis instituere digniorem, vel si aequales sint, illum, quem vult.

213

Dub. 6. an, quando ex duobus, ad idem beneficium praesentatis, neuter altero apparet dignior, tertius aliquis ab episcopo institui possit? Affirmant Sylv. *v. jus patr. qu.* 8. Vasq. *opusc. de benef. c.* 2. §. 1. *n.* 16. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 21. *qu.* 19. *fin.* et probabile putat Less. *l.* 2. *de J. et J. c.* 34. *n.* 33. Rationem dant, quia tali institutione nec patronis, nec praesentatis fit ulla injuria: non patronis, quia in tali discordia neuter jus habet petendi institutionem ejus, quem ipse praesentavit, non praesentatis, quia nec ipsorum alicui jus competit, ut petere sui institutionem possint. *Conf.* ex *c. quoniam* 3. *h. tit.* ubi ad valorem praesentationis requiritur, ut quando patroni discordes sunt, unus praesentatorum *majoribus adjuvetur meritis, et plurimorum eligatur, et approbetur assensu*: igitur casu, quo unus patronus unum, alter alterum praesentavit, praesentatio erit invalida; si autem invalida est, prohiberi ordinarius non potest, quin alteri beneficium vacans conferat: ergo etc.

214

Sed tenenda est sententia negativa, quam etiam defendit gloss. *in can. si plures* 36. *v. auferri caus.* 16. *qu.* 7. Abb. *in cap.* 24. *h. tit. n.* 8. Pal. *p.* 9. *cit. n.* 4. Pirh. *n.* 100. *hic*; Vviest. *ibid. n.* 145. Estque sententia haec conformior juri, *can. decernimus* 32. *caus.* 16. *qu.* 7. *cap. illud* 8. *et c. ex insinuatione* 14. *h. tit.* ex quibus a DD. assumitur universalis regula, quod idonei a patronis praesentati praeferendi sint quibuscunque extraneis: quae regula proinde etiam in casu praesentis dubii, cum exceptus non sit, vim obtinebit. *Excipitur* triplex casus: 1. si compatroni laici a quibus praesentati sunt, in tertii ab episcopo eligendi institutionem consentirent:

2. si ex institutione alterutrius praesentatorum timeretur grave scandalum, aliaque incommoda, quae institutione tertii evitari possent: 3. quando patroni juramento promiserunt se non variaturos.

215

Neque contrarium probat argumentum adversae sententiae; licet enim nec patroni, nec praesentati hoc casu exigere possint, ut unus ipsorum instituatur prae altero, jus tamen habent, ne ipsis ab episcopo quoad institutionem praeferatur extraneus; cons. jam fit utrique parti injuria. *Ad conf.* majora merita, et major numerus votorum tantum requiritur, ut unus praesentatorum institutionem exigere, et excludere ceteros simul secum praesentatos possit; non vero, ut excludatur extraneus. Quare casu, quo duo aequali votorum numero praesentati a diversis sunt, ordinarius, antequam unum illorum instituat, exspectare debet, an non forte patroni, de discordia praesentationis moniti, varient; si autem variare nolint, instituet alterutrum, utpote quorum quilibet jure praesentationis extraneo quovis est potior.

216

Dub. 7. an casu, quo primus praesentatus per laicum revera fuit dignus, sed quod per episcopum inique, et malitiose rejectus sit, ad praesentationem ejusdem patroni alius est institutus, si rejectus dein, appellatione coram superiore interposita, demonstraverit injuriam sibi factam, et evicerit, petere beneficium, ad quod praesentatus est, possit, et excludere institutum posterius praesentatum? Resp. hanc quaestionem esse decisam *in cap. quod. autem* 5. *et cap. pastoralis* 29. *hoc tit.* ubi pontifices rescripserunt, meliorem esse possidentis conditionem, adeoque defacto institutum in beneficio relinquendum, ita tamen, ut priori praesentato, et per malitiam rejecto episcopus alia via teneatur providere.

217

Quaeritur 3. intra quod tempus ad beneficium vacans praesentare clericum patronus debeat? Resp. Tempus ad praesentandum non idem a jure indultum est omnibus patronis; laicus enim per *cap. quoniam* 3. *et cap. cum propter* 27. *h. tit.* tantum quatuor, ecclesiasticus vero juxta *cap. eam te* 22. *et cap. un.* §. *verum eod. in* 6. sex menses habet. *Ratio*, cur huic longius tempus concedatur, est, quia patronus laicus, ut *supra n.* 195. dixi, variare potest, et si indignum praesentarit, praesentare alium dignum, modo intra tempus a jure constitutum hoc fiat, quorum neutrum facere patronus ecclesiasticus potest: ut ergo iste gravatus in uno, in alio relevetur, aequitas deposcebat eidem longius tempus concedi; Vivian.

in ration. cap. un. cit. §. *verum*, Zoes. *hic n.* 45. Pirh. *n.* 105. Vviest. *n.* 84.

218

Porro tempus istud, cessante legitimo impedimento continuum est; quia fieri quocunque tempore, et loco praesentatio potest; Roch. de Curte *de jur. patron. V. honorificum q.* 34. *n.* 65. Corrad. *prax. benef. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 80. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 62. *n.* 8. Garc. *part.* 10. *de benef. cap.* 2. *n.* 42. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 127. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *part.* 5. *n.* 4. Vviest. *hic n.* 91. *et* 92. est enim praesentatio actus extrajudicialis, et voluntarius: ac proinde valide, et licite diebus feriatis fit. Item hoc semestre, vel quadrimestre computandum est a die vacationis notae usque ad similem horam, ita, ut si vacatio nota contigit prima die mensis januarii hora 8. finiatur semestre prima die junii hora 8. etiamsi annus bissextilis sit; Garc. *l. cit. n.* 43. Pal. *n.* 4. *cit.*

219

Quodsi patronus quicunque intra tempus a jure statutum ad beneficium vacans non praesentaverit clericum idoneum episcopo, vel alteri habenti jus instituendi, pro ea vice potestatem praesentandi amittit, ita, ut ecclesia, vel beneficium ab isto dein libere conferri pro ea vice possit per textus *cap. quoniam etc. cit.* proceditque hoc, etsi institutio isti non jure ordinario, sed speciali per privilegium, consuetudinem, vel praescriptionem competat, ut notat gloss. *in clem. un. V. dispositionem de renunt.* Abb. *in cap.* 7. *fin. de elect.* Vallens. *l.* 2. *de benef. tit.* 20. *n.* 8. et ratio est, quia culpa, vel negligentia unius, aliis nocere non debet; *l. sive haereditaria* 22. *ff. de negot. gest. et l. rem haereditariam* 65. *fin. ff. de evict.* noceret autem ei, qui jus instituendi habet, si patrono propter lapsum temporis praesentare non amplius valente, beneficium libere conferre non posset; ergo etc.

220

Dub. 1. quibus casibus, etiam lapso quadrimestri, vel semestri a die, qua beneficium vacare coepit, potestas praesentandi penes patronum maneat? Resp. 1. si ignorantiam habuit de vacatione ecclesiae, vel beneficii inducta; *cap. quia diversitatem* 5. *de concess. praeb.* Abb. *in cap.* 27. *h. tit. n.* 3. Sylv. *V. jus patronatus q.* 6. *dict.* 1. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 21. *q.* 11. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 27. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 134. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 5. *n.* 3. Matthaeucc. *in offic. eccl. cap.* 28. *n.* 15. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 2. Zoes. *n.* 57. Engl. *n.* 13. Pirh. *n.* 106. Estque hoc adeo verum, ut si plures patroni fuerint, unius eorum

scientia tantum ipsi scienti, non ceteris noceat, ut rotae decisione probat Garc. *p.* 10. *de benef. cap.* 2. *n.* 41. *Ratio est*, quia privatio potestatis praesentandi inducta est in odium, et poenam negligentiae, ut patet ex *cap. cit.* ibi *contra negligentes*; is autem, qui vacationis notitiam non habet, negligens dici non potest: ergo etc. praesumitur autem patronus habuisse ignorantiam vacationis, nisi concurrentes circumstantiae, ut vicinitas loci, patroni praesentia etc. aliud suadeant. Hinc quod ejus notitiam patronus habuerit, probare debet is, qui beneficium ob patroni negligentiam ad se devolutum affirmat, cum non sit verisimile patronos neglecturos fuisse jus suum, si vacationis habuissent notitiam; Garc. *l. cit. n.* 34. Barb. *n.* 136. Matthaeucc. *n.* 15. ad movendam tamen omnem disputationem (quod in quibusdam dioecesibus receptum est) optimum est ut patroni de obitu beneficiati ab episcopo certiorentur, et ad praesentandum moneantur, ut idem Matthaeucc. *l. cit.* notat.

221

2. Si patronus reip. vel alia justa causa absens, excommunicatus, incarceratus, vel alio legitimo juris, aut facti impedimento detentus sit; *cap. qui diversitatem cit.* ob eandem rationem, quam attuli de ignorantia: cum hoc tamen discrimine, quod onus probandi fere incumbat illi, qui impedimentum pro se allegat, ut bene advertit Pal. *p.* 5. *cit. n.* 5. et merito; quia talia fere consistunt in facto, quod non praesumitur, sed probandum est, nisi persona, et hujus negotia praesumptionem faciant; ut fit in supremis principibus; hi enim, quia multitudine occupationum, bellique, et pacis negotiis impediti praesumuntur, si intra quadrimestre praesentationem non fecerint, non propterea potestate praesentandi priventur; Garc. *n.* 34. *fin.* Barb. *n.* 137. Pal. *n.* 5. *cit.*

222

3. Post quadrimestre jus praesentandi probabilius non amittit laicus, quando est compatronus ecclesiastici; nam ut huic, ita etiam illi eo casu indulgentur sex menses propter communionem cum ecclesiastico, ut contra Pal. *p.* 5. *cit. n.* 2. communior sententia habet cum Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 210. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13. *n.* 4. *vers. inter*, Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 26. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 1. Zoes. *n.* 46. Engl. *n.* 12. *vers. quid autem.* Pirh. *n.* 108. Vviest. *n.* 85. *Ratio est*, quia cum res communis omnino individua, aut non facile dividua est, aequum est, ut socius quoad eam rem privilegiatus (saltem dignior, *arg. cap. quod in dubiis* 3. *de consecr. eccl.*) ad se trahat non privilegiatum, et hic commodum consequatur a communione cum illo; *arg. l. quemadmodum* 10. *ff. quemadm. servit. amitt. Neque obstat*, quod laicus

ad se ecclesiasticum non trahat quoad variationem, quae illi, etiam quando compatronus est ecclesiastici, ut *n.* 200. dictum est, salva manct; nam potestas variandi ex speciali favore juris data patrono laico est, cui per consortium cum patrono ecclesiastico non censetur derogatum.

223

4. Potest episcopus, et alius quivis, qui jus instituendi habet, praesentationem patroni ex gratia admittere etiam post lapsum tempus; *arg. cap. sicut* 2. *de suppl. negl. prael. V. liceat*, quod importat arbitrium, et *cap. litteras* 4. *eod.* Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 13. *n.* 7. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 170. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 19. nisi propter praesentationem indigni inciderit pro ea vice in poenam privationis juris praesentandi, fueritque patronus ecclesiasticus; nam si laicus fuerit, juxta dicta *n.* 189. non privatur pro illa vice jure praesentandi: cons. admitti iste etiam hoc casu ab episcopo poterit post tempus ad praesentandum.

224

Dub. 2. an lite inter patronos pendente, tempus currat, ita, ut ea intra quatuor, vel sex menses non finita, ab episcopo beneficium libere conferri possit? *Certum est* tempus, lite pendente, currere, quando aliquis ex litigantibus est in possessione juris patronatus; quia is, qui in possessione juris illius est, praesentare ad ecclesiam, vel beneficium debet: et hinc, si iste, cessante legitimo impedimento, statuto tempore praesentationem non faciat, post illud tempus jus praesentandi pro illa vice amittet, et beneficium vacans ab episcopo libere conferri poterit; Honor. *hic n.* 58. Engl. *n.* 13. *vers. quodsi unus*, Vviest. *n.* 93.

225

Difficultas moveri potest, quando neuter litigantium est in possessione. Videtur hoc casu tempus non currere, sed praesentatio patronis competere etiam post semestre, vel quadrimestre ex ratione, quia tempus jure indultum non currit, nisi negligentibus; *cap. quia diversitatem* 5. *de concess. praeb. et cap. ne pro pro defectu* 42. *de elect.* atqui negligens non potest dici is, qui agit; *arg. l. contra majores* 16. junct. gloss. *C. de in offic. testam.* ergo etc.

Sed dicendum, eo casu perinde, ut ob negligentiam devolutum, ad liberam collationem episcopi pertinere. Ita Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 21. *q.* 12. Zerol. *prax. episc. V. patronatus* §. 5. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 5. *n.* 6. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 3. Honor. *n.* 58. Engl. *n.* 13. *vers. si patroni*, Pirh. *n.* 111. Schamb. *n.* 61. et patet ex claris textibus *cap. quoniam* 3. *in fin. cap. si vero* 12. *cap. cum te* 28. *et cap. cum propter* 27. *h. tit.* et merito, ne, ut saepe

contingit, si protrahantur lites, nimis diu ecclesiae, et beneficia cum magno rerum temporalium, animarumque periculo vacare debeant.

226

Excipi debet 1. si patroni intra tempus, ad praesentandum sibi concessum, sua jura deduxerunt, et episcopum requisiverunt, ut controversiam definiret: hic autem moram in ea definienda traheret: tali enim casu tempus patronis non curreret, sed litis eventus exspectandus foret, ut recte monet Mareschott. *var. resol. l.* 1. *cap.* 84. quem citat, et sequitur P. Vvies. *hic n.* 94. et ratio est, quia alias episcopus malitiosa sententiae dilatione consequi posset jus libere conferendi, quod pugnat cum notissima juris regula, quia prohibetur delinquens favorem consequi ex delicto suo: 2. si lis vertatur inter patronum, et episcopum, quia nimirum episcopus praetendit beneficium esse liberae collationis, et patronus sustinet esse patronatum; tunc enim episcopus non confert beneficium, aut ecclesiam, sed ponit ibi oeconomum, quousque quaestio fuerit terminata, ut expresse notatur *cap. cum vos* 4. *de offic. ordin.* et advertit *ibid.* Abb. *n.* 7. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 140. *fin.* Vivian. *prax. jur. patron. l.* 7. *cap.* 3. *n.* 6. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 5. *n.* 7. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 17. Honor. *hic n.* 58. Pirh. *num.* 113. *et* 116. Schamb. *n.* 61. Vviest. *n.* 94. ob similem rationem; quia alias episcopus frivola litis protelatione vincere adversarium absque sententia posset: 3. quando lis est inter duos, vel plures praesentatos, et quivis eorum contendit se alteri, vel aliis praeferendum esse; tali enim casu de utriusque jure cognoscendum, et pro eo, qui potiori gaudet, pronuntiandum est; Matthaeucc. *l. cit. num.* 18. Pirh. *n.* 116. et resolvit Rota *decis.* 586. *n.* 7. apud Farin. *in collect.* 1. *novissimar.* 4. si lis sit non de jure praesentandi, sed eligendi, conferendi, aut alio simili; nam etsi ob ejusmodi litem necesse sit electionem, collationem etc. protrahi ultra tempus a jure praescriptum, propterea tamen litigantibus jus eligendi, conferendi etc. non subtrahitur; Joan. Andr. *in cap. quoniam cit. n.* 7. Abb. *ibid. n.* 6. Fagn. *n.* 21. Vviest. *n.* 95. *Ratio est*, quia dispositio *cap. quoniam*, et aliorum *cit.* est exorbitans a jure communi, cons. tanquam odiosa, et ad alios casus trahi non debet.

227

Ad rationem dubitandi, dico casum hunc esse specialem, et contingere id tantum per accidens, ne ecclesia diu viduata relinquatur. Debet tamen eo casu clericus sine praesentatione institutus, postea finita lite, praesentari episcopo a patrono, qui jus patronatus in judicio obtinuit, non quod per talem praesentationem de novo

acquiratur jus aliquod ipsi praesentato, sed ut eum tanquam patronum judicialiter pronuntiatum agnoscat, adeoque tali agnitione constituatur iste in quasi possessione ipsius juris patronatus; gloss. *fin. in cap. si vero* 12. *h. tit.* Abb. *ibid. n.* 4. Piasec. *prax. episc. p.* 2. *cap.* 5. *art.* 2. *n.* 27. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 16. Pirh. *hic n.* 112. ubi addit, si verus patronus, qui obtinuit causam in judicio non velit praesentare jam prius institutum ab episcopo, id ipsi non nociturum; quia jam plenum jus acquisivit ex institutione episcopi, cujus authoritate facta.

228

Dub. 3. an tempus ad praesentandum a jure indultum litigantibus super jure patronatus prorogari ab ordinario valeat? Resp. posse, si fiat intra tempus patronis a jure concessum, non posse eo lapso; Flamin. *l.* 7. *de resign. quaest.* 29. *fin.* Riccius *prax. for. eccl. resol.* 195. Ugolin. *de potest. episc. cap.* 51. §. 1. *n.* 4. *vers. tertio in fin.* Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 145. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 5. *n.* 8. Honor. *hic n.* 21. Wiest. *ibid. n.* 97. *Ratio primi membri* est, quia *cap. sicut* 2. *de suppl. negl.* dicitur solum, quod patronis praesentationem negligentibus, episcopo *liceat ordinare rectores*; verbum *liceat* autem non necessitatem, sed facultatem dumtaxat importat. *Ratio secundi*, quia lapso eo tempore, jus conferendi, ad superiorem ipso jure devolvitur: cons. concessio facultatis praesentandi tunc non prorogatio, sed nova concessio foret, quod facere episcopus nequit.

229

Major difficultas est, an tempus hoc coarctari, vel prorogari possit ab ipsis fundatoribus? Et *ratio dubitandi* est, quia tempus hoc praefixum est a ss. canonibus; *cap. quoniam* 3. *cap. eam te* 22. *cap. cum propter* 27. *et* §. *verum cit.* atqui ea, quae contra leges, et ss. canones fiunt, pro infectis habenda sunt; *can. imperiali* 13. *caus.* 25. *quaest.* 2. *cap. quae contra* 64. *de R. J. in* 6. *et l. non dubium* 5. *C. de LL.* ergo etc. *conf.* ipsi ecclesiarum inferiorum praelati statuere aliquid contra ss. canones nequeunt; *can. institutionis* 7. *caus. et qu. cit. et cap. quod super* 9. *de major. et obed.* ibi, *dummodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obviet institutis*: ergo multo minus id poterit persona privata patroni, cum generaliter inferior potestas superiori praevalere nequeat; *can. inferior* 4. *dist.* 21. *cap. cum inferior* 16. *de major. et obed. et clem. ne romani* 2. *pr. de elect.* ergo etc.

230

Sed respondendum est distinguendo an fundator in ipso fundationis limine tempus istud contrahere, vel prorogare velit, an post funda-

tionem jam perfectam. *Hoc secundum* non potest; quia legibus in fundationis limine appositis adjici aliae de jure nequeunt; *l. perfecta* 4. *C. de donat. quae sub mod.* ibi, *perfecta donatio conditiones postea non capit. Primum* fieri, accedente episcopi consensu, potest, ut recte observant Marc. Anton. *l.* 1. *var. resolut.* 112. *cas.* 15. Vivian. *prax. jur. patron. l.* 7. *cap.* 1. *n.* 16. *et* 17. Pirh. *hic n.* 43. Vviest. *ibid. n.* 98. *Ratio est*, quia cum fundator rerum suarum sit moderator, et arbiter, earum traditioni apponere potest conditiones, quas vult, dummodo honestae, et a jure reprobatae non sint.

231

Ad rationem dubitandi jus certum tempus praesentationi praescripsit pro iis solum casibus, quibus nullum tempus certum praescripsit fundator. *Ad conf.* nego paritatem; nam patrono, dum ipsi jus patronatus concesserunt, ss. canones voluerunt favere: et hinc sicut alias conditiones apponere fundationi non prohibetur, ita etiam non vetatur facere contractionem, vel prorogationem temporis ad praesentandum a jure constituti.

232

Dub. 4. quid juris, si praesentatio in tempore facta effectum sortita non est vel ex actu ordinarii, vel quod praesentatus eam non acceptarit, aut acceptatae renuntiarit, vel ante institutionem sit mortuus, vel ipsa praesentatio propter defectum occultum fuerit nulla etc. Resp. Hoc casu patrono conceditur novum quadrimestre, vel semestre ad faciendam novam praesentationem: numerarique hoc tempus debebit a tempore recusationis, renuntiationis, mortis, vel alterius defectus cogniti; *arg. cap. si electio* 26. *de elect. in* 6. nisi in praedictis fraus aliqua intercessisset: Roch. de Curte *de jur. patron. V. honorificum quaest.* 42. Puteus *decis.* 200. *alias* 194. *in correct. l.* 1. Barb. *in cap. si electio cit. n.* 2. Honor. *hic n.* 48. Konig *num.* 27. Vviest. *n.* 96. estque teste Barb. *l. cit.* decisum a Rota *decis.* 269. *alias* 8. *de jure patron. in novis.*

§. VII.

De patronatus probatione, derogatione, et amissione.

SUMMARIUM

233

Quaeritur 1. an, et quomodo jus patronatus probari debeat? *Certum est*, quod jus patronatus probari debeat, si patronus praesentationem suam ad beneficium vacans admitti velit. *Ratio est*, quia beneficia ecclesiastica in dubio praesumuntur potius esse collativa, quam juri patronatus obnoxia. Modum, quo jus patronatus probari debeat, trid. *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.* praescribit duplicem, unum observandum privatis, alterum magistratibus, et communitatibus, in quibus juris illius usurpatio praesumitur. Et hinc

234

Dub. 1. quomodo privati probare possint jus patronatus sibi competens? Resp. Possunt id probare novem maxime modis. 1. Per instrumentum authenticum: quale est non solum instrumentum publicum, sed aliud qualecunque, modo scripturae authenticae mereatur nomen: de quibus dictum est *lib.* 2. *tit.* 22. *a n.* 36.

2. Ex multiplicatis, et sine interruptione continuatis praesentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, ut *loc. cit.* trid. loquitur: et hinc cum tanto tempore contingere non soleat, imo vix possit, ut intra illud praesen-

tatio semel tantum repetatur, ex probabiliore sententia Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 3. *n.* 4. et aliorum a concilio exposcentur tres saltem factae, et continuatae praesentationes.

235

3. Praescriptione quadragenaria cum titulo colorato, aut isto deficiente tanto temporis, cujus initii non extat memoria; *cap. episcopum* 1. junct. glos. *V. legitime de praescr. in* 6. Gonz. *ad reg.* 8. *canc. glos.* 18. *n.* 57. Pal. *part.* 3. *cit. n.* 6. Vviest. *hic n.* 180.

4. Per famam, si cum ea concurrant alia adminicula, praesertim longissima quadraginta, vel plurium annorum possessio, etiam unico actu inducta; Gonz. *l. cit. n.* 56. Pal. *n.* 6. *cit.* Vviest. *n.* 181. et fuit resolutum *in aretina capellaniae* 16. *dec.* 1598. *cor. Seraphino*, et aliae saepe teste Gonz. *l. cit.*

5. Ex pluribus v. g. duabus litteris, quibus ordinarius fatetur jus praesentandi competere alicui; cum enim ordinarii in admittendis praesentationibus non sint faciles, ille, ad cujus praesentationem factam fuisse institutionem patet ex litteris episcopalibus, justum titulum habere praesumitur; Flam. *de resign. l.* 8. *qu.* 11. *n.* 38. Barb. *de offic. episc. alleg.* 72. *u.* 47. Pal. *n.* 6. *cit. vers. quinto.* Vviest. *num.* 181.

236

6. Ex libris visitationum, si iis asseratur beneficium visitatum patronatui subjectum esse; neque enim verisimile est visitatores expressuros istud fuisse, si non habuissent de illius qualitate notitiam; Lotter. *de re benef. l.* 2. *qu.* 13. *n.* 151. Matthaeuc. *off. eccl. cap.* 28. *n.* 35.

7. Ex sententia, qua jus patronatus patrono contro eum, qui pro ecclesiae libertate egit, adjudicatum est, si illa in rem judicatam transiit; *arg. l. res judicata* 207. *ff. de R. J.* Step. Gratian. *disc. for. cap.* 310. *per tot.* Ricc. *de novissim. jurispatr. probat. resol.* 145. *pr.* Barb. *alleg.* 72. *cit. n.* 49. Vvies. *n.* 183.

237

8. Ex monumentis antiquis, ut praeter alia sunt insignia familiae, arae, columnae, parieti ecclesiae, vel capellae, in qua erectum est beneficium, affixa; quia cum hujusmodi insignia non soleant apponi rei omnino alienae, si de alia appositionis causa non constet, praesumptio est ecclesiam, vel capellam a familia fundatam, vel dotatam, Lambert. *l.* 3. *jur. patr. qu.* 5. *art.* 4. *n.* 2. Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 91. Barb. *alleg. cit. a n.* 50. Matth. *n.* 35. Vvies. *num.* 184.

9. Ex honoratiore, et patronis concedi solito loco, ex pensione certis temporibus alicui ab ecclesia, vel beneficii in ea erecti pos-

sessore praestita: quae tamen cum aliquando ex aliis causis competant, quantam vim probandi jus patronatus habeant, judex ex circumstantiis loci, personarum, rerumque arbitrabitur; card. de Luca *in summ. de jur. patr. n.* 50.

238

Dub. 2. quomodo jus patronatus debeant probare magnates, et universitates? Resp. His, quia juris istius usurpatio in ipsis praesumitur, magis stricta, exactaque illud probandi forma a memorata synodo *c.* 9. *cit. vers. in iis vero personis* praescribitur. Tales autem personae ex declaratione card. trid. interp. sunt duces, marchiones, comites, barones, et alii domini civitatum, castrorum etc. perpetuam jurisdictionem temporalem obtinentes in iis locis, in quibus beneficia sunt erecta, licet superiorem in temporalibus recognoscant: imo etiam, quae in talibus locis sine jurisdictione propter familiarum splendorem, et magnam parentelam valde potentes sunt: uti et universitates, seu communitates saecularium etiam parvae v. g. alicujus populi, oppidi, vel pagi, in his jurisdictionem temporalem exercentes. Jo. Gallem. *ad cap.* 9. *trid. cit. n.* 3. Cleric. *de benef. discord.* 4. *n.* 20. Matth. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 38. Zoes *hic n.* 8. Honor. *n.* 64. Vvies. *n.* 187.

239

In his ergo personis, et communitatibus, si jus patronatus ex fundatione, constructione, dotatione sibi competens non per scripturam authenticam, sed allegato tempore immemoriali probare velint, haec probatio ex synodi memoratae decreto aliter non admittitur, *quam si praeter reliqua ad eam necessaria* (verba sunt trid.) *praesentationes, etiam continuatae, non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio, quae omnes effectum sortitae sint, authenticis scripturis probentur.* Adeoque requiritur 1. ut probentur praesentationes continuatae ab immemoriali tempore: neque sufficit, si probes praesentationes primas, et postremas illius temporis, si aliquam intermedio ammittas; nam licet probatis extremis, praesumantur probata etiam media, at non est probata continuatio, nisi solum praesumptive, cum tamen concilium requirat veram probationem; Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 3. *n.* 8. 2. Ut eae, quae a 50. annis usque ad litis motae diem factae sunt, omnes per praesentatorum institutiones, et institutorum in possessionem inductiones effectum sortitae sint. Quam effectuationem; Garc. *part.* 5. *de benej. cap.* 9. *n.* 105. putat probatam hoc ipso, si per scripturas authenticas probata fuerit praesentationum a 50. annis continuatio. Sed melius Gonz. *ad reg.* 8. *cancel. glos.* 18. *n.* 82. Barb. *alleg.* 72. *n.* 60. Pal. *p.* 3. *cit. n.* 9. requirunt insuper, ut expresse probetur, quod effectum sortitae sint,

quod utrumque tridentini PP. videantur requirere copulative. 3. Ut continuatio haec praesentationum, et ipsa illarum a 50. annis effectuatio probetur scripturis authenticis, ut ideo non sufficiat eam solum probari per testes, cum propter potentiam partis in eis de facili possit cadere praesumptio subornationis, et falsitatis; Matthaeuc. *cap.* 28. *cit. n.* 38. cum allegatis *supra.*

240

An vero casu, quo scripturae authenticae fuissent deperditae, testes de iis aliquando super praesentatione continuata confectis admitti possint, controversia est inter DD. In negativam inclinat Gonz. *l. cit. n.* 82. quod trid. *l. cit.* in personis, in quibus jus patronatus plerumque ex usurpatione quaesitum praesumi solet, ultra probationem temporis immemorialis pro forma requirat, ut praesentationes per 50. annos continuatae authenticis scripturis probentur; forma autem ad unguem servari debeat, nec per aequipollens adimpleatur. Sed probabilius affirmativam defendunt Garc. *p.* 5. *de benef. cap.* 9. *n.* 113. *in med.* Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 3. *n.* 11. Matthaeuc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 42. ex ratione generaliter, quando scriptura requiritur ad probationis formam, locus est probationi per testes deponentes de amissione, et tenore illius prout expresse deciditur *cap. cum olim* 12. *de privil.* non videtur autem concilium trid. in memorato suo decreto ab hac regula voluisse recedere, et in dispositione sua comprehendere casum ita extraordinarium, cum alias regula sit, quod lex non consideret, neque aptetur iis, quae raro accidunt; *l. nam ad ea* 5. *ff. de LL.*

241

Dub. 3. an semper opus sit hac tam exacta juris patronatus probatione? Resp. negative; nam 1. opus illa non est, si semel juxta trid. praescriptum facta sit, et post illam a patrono praesentatus ab ordinario est institutus: nam hoc si factum est, etsi in sequentibus dein vacationibus dubitetur de validitate juris patronatus, non debet patronus repelli a sua quasi possessione juris praesentandi, neque adstringendus est ante praesentationem de novo probare titulum; esset enim patronis nimis grave, si in singulis praesentationibus haec authentica tituli probatio requireretur: hinc, quem ejusmodi patronus praesentaverit, sine nova probatione debebit institui; Gonz. *ad regul.* 8. *cancel. glos.* 18. *n.* 25. *et* 26. Barb. *in remission. concil. ses.* 25. *cap.* 9. *p. concl.* 15. Pal. *tr.* 13. *D.* 2. *p.* 3. *n.* 12. Vvies. *hic n.* 192. et teste Barb. *l. cit.* decisum est a *s. cong. conc.* Ratio est, quia tunc patronus in judicio possessorio fundatam intentionem habet, et cons. ratione possessionis facere praesentationes potest, donec ecclesiam, vel beneficium liberum esse in judicio petitorio evincatur.

242

2. Quando jus patronatus probandum est, non adversus ecclesiam, sed adversus alium, qui contendit sibi jus patronatus competere; quia tridentinum eam adeo strictam probationem solum exigit casu, quo jus patronatus probandum est adversus illum, qui contendit ecclesiam, vel beneficium esse liberum; Gonz. *glos.* 18. *cit. n.* 59. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 67. Pal. *n.* 12. *cit.* Vvies. *n.* 193. et teste Gonz. *l. cit.* est resolutum *in pampilonensi beneficii de Jaozi* 10. *april.* 1595. *et* 20. *nov. ejusdem anni coram Mantica.*

3. Quando cum persona, ob potentiam de usurpatione suspecta beneficium patronatu suo subjectum contendit persona privata, aut ecclesiastica, in quam usurpationis illius praesumptio non cadit; nam si universitas, vel potentes acquisivissent jus patronatus usurpatione, non permisissent, ut alii compatroni una id jus acquirerent, nec eos admisissent, sed ipsi totum usurpassent. Et hinc sequitur, quod vel jus patronatus non usurpaverint, sed justo titulo acquisiverint una cum privatis personis, vel saltem quod illud non usurpaverint ecclesiae, sed potius praescripserint contra privatos; Gonz. *loc. cit. n.* 69. Matthaeuc. *offic. eccl. cap.* 28. *n.* 43. Vvies. *n.* 194. estque teste Matthaeuccio decisum *a sac. congr. conc. in fesulana juris patronatus.*

243

4. Quando juspatronatus sibi competere contendit persona, vel communitas ecclesiastica; quia in his tanquam episcoporum jurisdictioni, et visitationi subjectis, praesumptio usurpationis cessat; Mohedan *dec.* 340. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 72. *n.* 64. et hoc teste Rota *in laudensi juris patronatus* 28. *junii* 1630. *coram D. Pirovano*, ubi fuit resolutum, praesumptionem usurpationis non cadere in ecclesiam, vel monasterium dominum castri, cum sit justitiae cultrix.

5. Quando beneficiorum collator est aeque, vel magis potens, ut juris patronatus usurpationi, suique juris diminutioni facile possit resistere; Corrad. *t.* 4. *prax. benef. cap.* 4. *a n.* 40. Barbos. *l. cit. n.* 62. Pal. *n.* 7. Vviest *n.* 178. et ita resolvit Rota apud Farin. *decis.* 578. *n.* 2. quia ratione aequalis potentiae non foret permissurus juri sibi debito derogari.

244

Dub. 4. quis sit judex competens in causis juris patronatus? Affirmant aliqui, judicem competentem in his causis etiam esse judicem saecularem. 1. Quia jus patronatus potest competere laico; ergo etiam cognitio causarum juris patronatus. 2. Quia *cap. significavit* 41. *de testib. et attest.* de juris patronatus causa cognovit judex sabinensis, utique saecularis. 3. Quia *can. filiis* 31. *caus.* 16. *quaest.* 7. in ejusmodi causa adeundus asseritur rex, non obscuro indicio, hunc respectu ipsius judicem competentem esse.

245

Sed distinguendum est inter causas juris patronatus, ubi est quaestio mere facti, et inter causas, ubi est quaestio juris. *Si sit quaestio mere facti*, cognoscere de ea etiam judex saecularis potest, ut multorum DD. authoritate, et celeberrimarum Europae curiarum praxi allegata, concedit Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 2. *a n.* 161. quem cum communi sequitur P. Vviestner *hic n.* 205. et *l.* 2. *tit.* 2. *n.* 58. Si agatur de quaestione juris, cognitio illius, et definitio judicis ecclesiastici propria est; Lambertin. *l.* 2. *p.* 2. *quaest.* 3. *art.* 7. *n.* 4. Petr. Barbos. *l. divortio* 7. §. *si vir* 13. *ff. solut. matr.* August. Barbos. *in cap.* 3. *de judic. n.* 1. Gonzal. *ibid. a n.* 4. Vviest. *hic n.* 240. Ratio est; quia jus patronatus vel spirituale est, vel spirituali annexum; atqui causae de rebus spiritualibus, et his annexis, quando de jure est quaestio, ad judicium ecclesiasticum pertinent, ut expresse deciditur *cap. quarto* 3. *de judic.* ergo. etc.

246

Neque contrarium probatur per argumenta opposita. *Ad* 1. negatur paritas; nam laici ad jus patronatus obtinendum speciali privilegio habilitati sunt ab ecclesia: non vero habilitatus est judex laicus ad cognitionem causarum, super eo in judicium deductarum. *Ad* 2. Judex ille sabinensis non fuit saecularis, sed ecclesiasticus, scilicet vicarius ad causarum ecclesiasticarum cognitionem constitutus ab episcopo sabinensi, qui quod S. R. E. cardinalis esset, ratione sui tituli residebat Romae, ut cum Cujacio notat Gonzal. *l. cit. n.* 9. *Ad* 3. recursus ad regem *can. cit.* permittitur, non tanquam ad judicem, sed advocatum, et patronum ecclesiae, ut extrajudicialiter caveat, ne damnum patiatur: vel si intelligi velis de recursu tanquam ad judicem, dic id obtentum per privilegium speciale.

247

Quaeritur 2. an, et a quo derogari juri patronatus possit? *Et* 1. *quidem dubitatur*, an summus pontifex citra patroni consensum beneficia conferre, et derogare juri patronatus possit? Resp. posse de plenitudine potestatis, et quidem cuivis patronatui, sive ecclesiastico, sive laico; quia ab ipso concessus est; Covar. *pract. qq. cap.* 36. *n.* 1. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 23. *quaest.* 1. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 35. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 18. *n.* 1 Vasq. *opusc. de benef. cap.* 2. §. 1. *dub.* 8. Pal. *tract.* 13. *D.* 2. *p.* 10. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 133. Circa quod tamen sequentia sunt advertenda.

248

1. Ut licita sit derogatio, requiritur causa rationabilis, justa, et ecclesiae utilitatem respiciens: quia juri alterius quaesito non est justum absque causa derogare. Quod maxime procedit in patronatu acqui-

sito per fundationem, constructionem, dotationem; quia tacite ob illius acquisitionem haec facta sunt; Pal *n.* 1. *cit. vers. requiritur.* Addidi, *ut licita sit derogatio*; nam ut valida sit, nulla requiritur causa: et ratio est, quia ea, quae ex voluntate pontificis conceduntur, ipso contradicente, cessant. Semper tamen debet praesumi in tali derogatione adesse legitimam causam.

249

Patronatui ecclesiastico facilius derogatur, quam laico, si causa fundationis, dotationis, constructionis acquisitus sit; quia in derogatione patronatus laici derogatur privilegio oneroso, seu remuneratorio, cum in remunerationem fundationis, constructionis etc. concessus sit: at in derogatione patronatus ecclesiastici derogatur privilegio gratioso, cum non ex aliquo quasi contractu, sed totus ex gratia sedis apostolicae ortum habeat: atqui ad derogationem privilegii onerosi, et remuneratorii efficacior causa requiritur, quam ad derogationem gratuiti; ergo etc. Palao *n.* 2. Et hinc

250

3. Licet per clausulam generalem, qua pontifex reservat sibi omnia beneficia, censeatur derogatum patronatui ecclesiastico, nunquam tamen censetur derogatum patronatui laico ex causa fundationis etc. acquisito, nisi eidem derogetur in specie, et expresse; Covar. *c.* 36. *cit. n.* 2. *et seqq.* Pal. *n.* 3. et communiter ceteri. *Ratio est*, ne principes, et domini saeculares a piis fundationibus retrahantur, videntes praerogativas, et privilegia sibi concessa, in quorum consecutionem proprias divitias consumpserunt, passim et absque urgente causa tolli. Neque sufficit, si pontifex, dum beneficia aliqua sibi reservat, dicat cum clausula, se reservata velle, *ad cujuscumque praesentationem pertineant*; quia derogatio haec odiosa est, cons. explicanda, ut minus, quam fieri possit, laedat, quod fiet, si dicatur sensum habere, *ad cujuscumque sive episcopi sive illo inferioris ecclesiasticae personae, vel universitatis praesentationem pertineat.* Ita *l. cit.* Azor. *q.* 2. Less. *n.* 36. Gonz. *n.* 2. Vasq. *n.* 24. Pal. *n.* 4.

251

4. Excipitur, si jus patronatus secundum suam originem ecclesiasticum sit, sed laico competat ex speciali privilegio, aut consuetudine legitime praescripta; nam huic censetur derogatum a papa per clausulam etiam generalem, ut ex communi docet Covar *l. cit. n.* 5. §. *quanto* Azor. *q.* 4. Gonz. *n.* 18. Pal *n.* 8. Pirh. *n.* 134. quia tunc ratio cessat, ob quam jus canonicum prohibuit derogari ecclesiis, et beneficiis patronatis laicorum, cum laici nihil contulerint ad illas ecclesias, vel beneficia.

252

5. Similiter clausula speciali opus est, ut derogetur patronatui mixto, seu qui simul ad clericum ratione ecclesiae, et laicum pertinet, saltem si par sit utrinque numerus patronorum; quia etiamsi ejusmodi patronatus quoad commoda, et privilegia ecclesiasticus censeatur; quod dignius trahat ad se minus dignum: quoad damna vero, odia, et poenas, et cons. quoad derogationes, et reservationes perinde habetur, acsi simpliciter laicus patronatus esset; Covar. *n.* 5. *vers. opportune*, Azor. *q.* 5. *n.* 40. Gonz. *n.* 26. Vasq. *n.* 24. Pal. *n.* 6. Pirh. 134.

253

6. Imo si patronatus spectet ad aliquem principem, ducem, comitem, marchionem, etiam non sufficit, si pontifex dicat se reservare beneficium, ad cujuscunque praesentationem pertineat, etiam laici, sed necesse est, ut ipsius principis, ducis etc. expressam mentionem faciat; horum enim jus fortius est, utpote qui bene meriti censentur de ecclesia: ac proinde sub nomine illo generali *laici* non comprehenduntur; Azor *q.* 3. Vasq. *n.* 24. Pal. 4. et *alii supra.*

254

Dub. 2. an, et cui patronatui derogare possit legatus sedis apostolicae a latere? Resp. Potest derogare patronatui ecclesiastico, et reservare collationi suae beneficium sic patronatum, illudque conferre alicui, irrequisito et invito patrono; *cap. cum dilectus* 28. *h. tit.* Secus est in patronatu saeculari; nam huic derogare non potest; Abb. *in c. cum dilectus cit. n.* 3. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 28. *q.* 12. Sanch. *lib.* 7. *mor. cap.* 28. *n.* 169 Pirh. *hic n.* 135. *et* 136. quia cum praelati ecclesiarum plus juris habeant in bona ecclesiastica, quam in bona saecularium, et laicorum, aequum est, ut etiam plus juris habeant in patronatum, qui ex bonis ecclesiasticis, quam qui ex saecularibus, et patrimonialibus bonis originem trahit.

255

Proceditque hoc etiam in patronatu mixto, qui partim saecularis, partim ecclesiasticus est; nam neque huic legatus papae, etiam a latere derogare potest, idque ob favorem patroni laici, ne hujusmodi patroni a fundandis, et dotandis ecclesiis avocentur; Pirh. *n.* 136. *coroll.* 4. Imo si clericus ex patrimonio suo fundavit, construxit, vel dotavit ecclesiam, vel cappellam, jus patronatus ratione istorum ipsi competens sub reservationem legati nec ipsum cadet, ut notat gloss. *in can. cum dilectus cit. V. clericus*; quia jus patronatus, quod ortum habet ex bonis patrimonialibus clerici, ut laicum reputatur, et iisdem juribus, et privilegiis fruitur, quibus quodcumque aliud laicale; Pirh. *n.* 136. *coroll.* 2.

256

Excipitur hic iterum, si jus patronatus competat laico non titulo fundationis, constructionis, dotationis, sed ex privilegio solum, vel consuetudine legitime praescripta; nam huic derogare legatus a latere potest; Azor. *cap.* 28. *cit. q.* 12. Sanch. *n.* 169. *cit.* Barbos. *in cap. cum dilectus cit. n.* 3. Pirh. *hic n.* 136. *coroll.* 4. Sed hae derogationes, seu reservationes beneficiorum, sive patronis laicis, sive ecclesiasticis subjecta sint, per concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 19. *de reformat.* prohibentur, neque earum in Germania ob concordata illius est usus aliquis.

257

Dub. 3. qualem potestatem circa beneficia patronata habeat episcopus? Resp. Huic potestas derogandi juri patronatus, praesertim laici omnino negatur, cum ea defacto negetur per trid. *c.* 19. *cit.* Legatis sedis apostolicae. Atque hinc. 1. si praesentetur ipsi ad beneficium vacans clericus idoneus, non potest illum recusare, sed instituere illum debet in beneficio, ad quod praesentatus est; alias institutio alterius erit irrita, vel saltem irritanda; *can. decernimus* 32. *caus.* 16. *q.* 7. *c. illud* 8. *fin. etc. ex insinuatione* 14. *h. tit.*

258

2. Non potest ecclesiam, vel beneficium, quod est juris patronatus, concedere, vel unire alteri ecclesiae, vel beneficio sine consensu patroni, sive ecclesiastici, sive laici; *c. exposuisti* 33. *de praebend. c. suggestum* 20. *h. tit.* quia patronus per talem unionem amittit jus praesentandi, ideoque cum cedat in praejudicium ipsius, sine ejus consensu talis unio fieri non potest.

259

3. Non potest qualitates, seu conditiones beneficii in prima fundatione appositas, etiam cum consensu patroni successoris mutare; *clem.* 2. *pr. de relig. dom.* Intellige, in totum, et in perpetuum, ac sine rationabili causa; nam ex causa justa cum consensu successoris patroni voluntatem fundatoris per epikiam interpretari, et interdum etiam pro una, vel altera vice dispensare, et sic facere mutationem aliquam quoad unam, vel alteram conditionem, in prima fundatione appositam, potest, ut contra Garc. *p.* 7. *de benef.* 1. *n.* 107. *et seq.* probabiliter docet Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 13. *n.* 17. cum aliis.

260

Quaeritur 3. quot modis amittatur jus patronatus? Resp. Duplex est caput, ex quo jus patronatus amitti potest, ex delicto, et sine delicto. Hinc

Dub. 1. quot modis amittatur jus patronatus sine delicto patroni? Resp. Sex maxime modos referunt Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. c.* 13. *n.* 254. *et seq.* Vallens. *hic* §. 7. Zoes. *n.* 68. Pirh. *n.* 138. Schamb. *n.* 71. Engl. *n.* 25. Konig. *n.* 33. Vviest. *n.* 190. et alii passim.

1. Voluntaria ejus *cessione* facta episcopo, vel ecclesiae, ita, ut haec libera evadat; *c. unic. h. tit. in* 6. *Proceditque hoc*, sive cessio ista sit facta expresse, sive tacite, prout contingit, saltem quoad jus praesentandi, quando patronus ecclesiam patronatui suo subjectam patitur converti in collegiatam, ut dictum est *supra n.* 45. *Ratio est*, quia patronatus in favorem patroni principaliter est constitutus, favori autem pro se principaliter constituto quivis renuntiare potest.

261

2. *Unione* ecclesiae, vel beneficii patronati cum alia ecclesia, beneficio, vel monasterio, si hacc facta sit permittente, aut patiente patrono, sine reservatione juris patronatus; *c. cum accessissent* 8. *de constit.*

3. *Non usu*, si patronus, cessante legitimo impedimento, longissimo, aut etiam longo tempore nullum rectorem ad ecclesiam vacantem praesentavit, et interea saltem duabus vicibus rector sine praesentatione est institutus; tunc enim ecclesia fit liberae collationis.

4. *Destructione* ecclesiae totali, aut *interitu dotis*; nam his jus patronatus ita amittitur, ut non recuperetur, nisi a patrono reaedificetur, aut de novo dotetur, sicut dictum est *supra n.* 61.

5. *Extincta omni familia* fundatoris, quando jus patronatus pro illa tantum fuit reservatum; alias si particula *tantum*, vel alia exclusiva adjecta non sit, ex legis provisione ad illorum haeredes transibit secundum dicta *n.* 132. *et* 133.

6. *Suppressione*, vel *ablatione papae*: haec tamen ut ablatum censeatur jus patronatus laicale, necesse est eidem a pontifice expresse derogari, ut dictum est *n.* 250.

262

Dub. 2. quibus criminibus ipso jure annexa sit privatio juris patronatus? Resp. Sunt quinque praecipue. 1. *Caedes* vel *mutilatio* rectoris, aut alterius clerici ecclesiae patronatae, per se, vel per alium a patrono facta; *c. in quibusdam* 12. *vers. sacri de poenis*, ibi *prorsus amittat*, Barbos. *ibid. n.* 3. Vall. §. 7. *n.* 1. *hic*, Zoes. *n.* 68. Engl. *n.* 26. Pirh. *n.* 138. Schamb. *n.* 71. Konig. *n.* 34. Vviest. *n.* 201. ita tamen, ut probabilius sit opus sententia declaratoria ad actualem ejus privationem; Covar. de *sponsal. part.* 2. *c.* 6. §. *n.* 8. *n.* 10.

2. *Venditio*, aut translatio juris patronatus simoniaca alios *c. quia clerici* 6. *h. tit.* Trid. *sess.* 25. *cap.* 9. *vers. nec dictum jus reform.* Leo *thes. for. eccl. p.* 2. *c.* 6. *n.* 31. Vallens. *loc. citat. n.* 4. Vviestn. *n.* 202. et alii *supra*.

3. *Perceptio* illicita fructuum beneficii, aut bonorum istius temeraria usurpatio; Trid. *l. cit. vers. patroni autem*, Vallens. *n.* 3. Engl. Konig. Vviest. *l. cit.*

4. *Haeresis*; quia hujus reus privatur omnibus bonis; cons. etiam jure patronatus: idemque est de schismaticis, et apostatis, et fautoribus haereticorum; Barbos. *libr.* 3. *jur. eccles. cap.* 13. *n.* 260. cum reliquis *supra*.

5. *Crimen laesae majestatis*, vel aliud enorme, inducens confiscationem bonorum, quibus jus patronatus accessorie annexum est: Vall. *n.* 2. *et* 7. Engl. *n.* 25. Vviest. *n.* 203. de quo vide *supra n.* 144.

TITULUS XXXIX.

De censibus, exactionibus, et procurationibus

Post examinatum jus patronatus sequitur *de censibus, exactionibus, et procurationibus*, qui de ecclesiarum proventibus episcopo, et aliquando etiam patrono sunt exhibendi.

§. I.

De censibus.

SUMMARIUM

1 *Quid sit census?*
2 *An ex praestatione istius annua probetur subjectio respectu episcopi eundem recipientis?*
3 4 5 *Quomodo census peti, et probari debeat?*
6 *An titulo non probato, in ejus percipiendi possessione sustineri possessor possit?*
7 *Quid si census solum sit personalis?*
8 9 *Quis censum imponere ecclesiis, vel beneficiis possit?*
10 11 *An postquam ecclesia, vel beneficium in esse suo jam est constitutum, novus census, vel pensio ipsis imponi, vel augeri vetus a patronis possit?*
12 13 *An census novus ecclesiis, vel beneficiis ecclesiasticis imponi, vel antiquus augeri possit?*
14 *An ad hoc opus sit solemnitate aliqua?*
15 *An auctis facultatibus ecclesiae, etiam census augeri possit?*
16 17 *In qua moneta solutio fieri debeat, quando de certa specie, vel numero monetae conventum est, et antequam solutio fieret, monetae valor extrinsecus mutatus est?*
18 *Excipitur, si moneta, in pactum deducta, publica authoritate est reprobata.*
19 *Si difficulter haberi possit, aut majori ex parte solutio in ea facta sit.*
20 *Et denique si per solutionem alterius speciei praescriptum sit censui solvendo in certa specie.*
21 *Quantum restituendum sit, quando non est designata certa species, et numerus, et debitor fuit in mora culpabili?*
22 *Quantum, si non fuit in mora culpabili?*
23 *Ratio dubitandi.*
24 *Resolvitur quaestio.*
25 *Ratio decidendi.*
26 *Limitatio decisionis.*
27 *Respondetur ad rationem dubitandi.*
28 *Quid si monetae valor sit immutatus intrinsece?*
29 *Fundamenta sententiae asserentis solutionem praestandam in moneta antiqua.*
30 *Approbatur sententia negativa.*
31 *Confirmatur rationibus.*

1

Quaeritur 1. quid sit *census*? Resp. *Census* nomen varie accipitur. 1. generalissime, in qua significatione sub nomine isto venit, quidquid annuatim in certa quantitate, et summa praestatur, ut notat Host. *in summ. hoc tit. n.* 1. Vall. *hic* §. *n.* 1. Zoes. *n.* 1. Pirh. *n.* 1. Scambog. *n.* 2. Engl. *n.* 2. Vviest. *n.* 2. eaque ratione etiam tributum comprehendit; *l. aetatem* 3. *ff. de censib.* 2. pro annuo canone, seu pensione quam emphyteuta praestat in recognitionem directi dominii; Pirh. Scamb. Zoes. *l. cit.* de quo dictum est *tit.* 17. *n.* 85. *et seq.* 3. pro pensione, quae solvitur ex contractu censitilio, per quem traditur alicui res pleno jure, ut in accipientem transferatur directum, et utile dominium, reservata tamen priori domino pensione aliqua, sive ex fructibus, sive in pecunia, sive in alia re aequivalente, annuatim solvenda, qui *census reservativus* appellatur, ut videre est apud Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 381. *n.* 4. pro annua pensione, quae praestatur alicui, etiam supremo principe inferiori, ratione subjectionis, fundationis, aut alterius justae causae; Molin. *l. cit. n.* 1. 5. denique, et prout huc maxime pertinet, pro annuo reddituu, seu pensione, quae ex proventibus ecclesiae, monasterii, vel beneficii ecclesiastici in recognitionem, et signum subjectionis, exemptionis, aut fundationis solvitur; *cap. recepimus* 8. *de privil. cap. constitutus* 6. *de relig. dom. cap. querelam* 4. *de elect. c. praeterea* 23. *de jur. patron.* et in hoc sensu definiri potest, quod census sit *onus reale, vel quaelibet pensio, aut redditus annuus, qui ex proventibus ecclesiasticis ab ecclesiis, monasteriis, et aliis piis locis debetur, et solvitur superioribus praelatis in recognitionem subjectionis, vel ex alia justa causa*; Zoes. *hic n.* 2. Engl. *n.* 2. Pirh. *n.* 1. Scamb. *n.* 2.

2

Dub. 1. an ex praestatione annua census, facta episcopo ab aliqua ecclesia, vel monasterio, recte colligatur, et probetur ejusdem subjectio? Resp. ex illa sola non sufficienter colligi, vel probari. Ita Tusch. *V. census concl.* 190. *n.* 1. *et* 2. Abb. *in c. fin. n.* 4. *de caus. poss. et propr.* Laym. *ibid. n.* 6. Zoes. *hic n.* 1. Pirh. *n.* 2. Schamb. *n.* 3. Konig *n.* 14. potest enim solvi ex aliis causis, et rationibus, e. g. in signum libertatis, et exemptionis ab episcopo concessae, in signum fundationis, si reservatus sit a patrono etc. hinc ut ex ejusmodi praestatione annua sufficienter probetur subjectio, necesse est, ut vel in solutione expressum sit eam fieri ratione subjectionis, vel id ex circumstantiis loci, temporis, personarum praesumptive appareat, prout fieret, siquis eodem loco, tempore, ac modo, quo alii subditi, censum solvat; quia solutio indeterminata ex circumstantiis determinari solet; Pirh. *l. cit.* et sic intelligi debet, quod dicitur *c. omnis* 2. *h. tit.* ubi ex S. Augustino, *ideo*, dicitur, *tributa praestatis, quia haec est probatio subjectionis*; est enim tributum seu census signum subjectionis, si id expressum sit, vel si concurrant conjecturae, seu praesumptiones denotantes subjectionem: non verò alias.

3

Dub. 2. quomodo census peti, et probari debeat? Resp. distinguendo: vel enim annua census praestatio facta est per tantum tempus, cujus initii non extat memoria, vel non est facta per tantum tempus. *Si primum*, sufficit si actor alleget, et probet hanc tam diuturnam praestationem, neque requiritur, ut alleget, vel probet alium titulum, vel causam legitimam; quia cursus temporis immemorialis habet vim tituli, et inducit praesumptionem juris, quod ex causa legitima census fuerit impositus; *l. hoc jure* 3. §. *ductus aquae* 4. *ff. de aqu. quot. et aestiv.* Abb. *in c. fin. n.* 7. *de caus. possess. et prop. et in c. pervenit n.* 3. *h. tit.* Covar. *in reg. possessor. p.* 2. §. 4. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 4. *Excipe*, nisi ex circumstantiis appareat, non fuissè pensionem annuam solutam tanquam debitam, quia v. g. semper facta solutio fuit cum protestatione, quod non fiat ex obligatione; nam per actus voluntarios, seu non obligatorios praescriptio nunquam inducitur, ut communiter DD. notant, et dictum est *lib.* 2. *tit.* 26. *n.* 28. *vers. septimo.*

4

Si secundum, distinctio altera est adbibenda: vel enim, qui censum petit, nullam certam praestationis, seu solutionis causam assignare potest, vel certam aliquam causam assignat. *Si prius*, nec possessio juris exigendi censum acquiritur; Abb. *in c. fin. cit. n.* 7.

Honor. *hic n.* 4. Pirh. *n.* 4. Schamb. *n.* 3. quia, qui petit censum, exprimere debet causam debendi; *c. pervenit* 5. *hoc tit.* ubi dicitur, *quod census ignorantiae* (i. e. cujus causa ignoratur ; gloss. *hic V. census ignorantiae*) *nec divinis* (i. e. canonicis, gloss. *hic V. eod.*) *nec humanis legibus invenitur* (subintellige , quod solvi debeat sine causa, gloss *final. hic*); *oportet quippe*, *ut omnis census*, *ad quid*, *et quando persolvi debat* , *praesciatur*. Ratio est quia , qui petit aliquid, causam debendi allegare debet.

5

Si posterius, et allegetur certa praestationis , seu solutionis causa, e. g. quod debita sit ratione subjectionis , aut reservationis patrono factae in limine fundationis , interest, quomodo probetur haec causa , an per probationes veras , e. g. per instrumenta , testium fide dignorum depositionem etc. an vero praesumptive tantum ex diuturnitate temporis. *Si probet per probationes veras*, recte petet actor solutionem census. *Si praesumptive tantum* , videndum, an jus commune canonicum possessori , vel actori in petitorio resistat, prout resistit laico , quando praetendit praestationem census ab ecclesia , vel non resistat. *Si resistit*, non sufficiet tempus minus , quam 40. annorum cum titulo , v. g. pacti appositi in fundatione. *Si non resistit* , sufficiet , si probetur , pensionem annuam solutam esse tanquam debitam per modum census 40. annis , etiamsi causa prius allegata in specie probari non possit ; Mascard. *de probat. concl.* 279. *n.* 1. *et* 9. quia tunc ipsa ordinaria , et singulis annis repetita praestatio , seu solutio census inducit praesumptionem causae , seu tituli.

6

Dub. 3. an possessor in sua possessione , vel quasi sustineri debeat , si titulum ignoret , probaverit tamen longo tempore annuum censum sibi solutum fuisse. *Ratio dubitandi est* ; quia tempus decursum non est modus aptus ad inducendam obligationem , vel debitum : sicut enim tempus non tollit obligationem , *l. obligationum* 44. §. *circa* 1. *vers. placet. ff. de obl. et act.* ita nec inducit.

Sed tenenda est affirmativa : imo si tali casu denegetur praestatio , potest agere judicio possessionis recuperandae , et tanquam spoliatus possessione juris percipiendi censum annuum , in qua hactenus fuit , petere , ut restituatur in jure suo , quo fuit spoliatus, quamvis postea censuarius possit super jure, seu proprietate solvendi census litem movere ; quia spoliatus primo restituendus est, quam de jure proprietatis respondere teneatur in judicio ; Innoc. *in c. pervenit* 5. *hoc tit.* Joan. Andr. *ibid. n.* 8. Abb. *n.* 3. Pirh. *hic n.* 5. et sumitur ex *c. fin. de ord. cognit. et c. cum olim.* 7. *de caus. possess. et propr.*

Ad rationem dubitandi, etsi ex solo cursu temporis non oriatur obligatio, seu debitum, aut ejus possessio, casu tamen, quo diuturno tempore uniformiter facta est solutio census, tanquam debiti, ex eo oritur praesumptio praecedentis causae, seu tituli, ex quo obligatio, seu debitum, vel saltem ejus possessio, aut quasi possessio originem traxit cum bona fide, ut constat ex *l. cum de in rem 6. ff. de usur. ubi imperator Antoninus ideo solvendas usuras judicavit, quod eas ipse dominus, vel pater longo tempore praestitisset.*

7

Dub. 4. utrum, quae dicta sunt *n. praec.* intelligi solum debeant de censu reali, seu qui ratione certae rei debetur, an etiam de censu personali? Abb. *in c. pervenit cit. n.* 3. et legistae communiter putant, in censibus, seu praestationibus personalibus, ob denegatam solutionem census, qui prius longo tempore solutus fuit, non posse agi judicio possessorio ex ratione, quod non possit obtineri possessio praestationis, seu debiti mere personalis, cum libera persona, et quod ei inhaeret, possideri non possit.

Sed verius contrarium defendunt Innoc. *in c. querelam* 24. *n.* 3. *et* 4. *de elect.* Felin. *in c. conquestus* 16. *n.* 4. *de for. compet.* Laym. *in c. querelam. cit. n.* 6. §. *verum*, Pirh. *hic n.* 6. consequenter, siquis tanquam personaliter obligatus ad solvendum censum, vel pensionem annuam, eam aliquamdiu solvit Titio, postea autem solvere cesset, aut recuset, Titius, tanquam spoliatus jure suo potest instituere interdictum possessorium, saltem utile, et petere, ut restituatur. Colligitur ex *c. querelam cit. Ratio est*, quia certum est, quod in persona, et ejus industria constitui possit obligatio solvendi censum annuum ex ejusdem personae lucris ratione alicujus pacti praecedentis etc. igitur eo casu ex parte creditoris consurget jus eum censum petendi: ponatur ergo, quod ex hoc jure aliquamdiu exigat, et percipiat censum: ergo tunc constituetur in quasi possessione istius juris: cons. ea spoliatus agere poterit interdicto recuperandae.

Ad argumentum contrarium, etsi persona libera, ut libera est, possideri nequeat, potest tamen obligari ad aliquid dandum, vel faciendum singulis annis, vel quoties justa causa hoc exigit: ut sic autem non amplius libera est: igitur nil repugnat adversus illam acquiri quasi possessionem exigendi id, ad quod ipsa obligatur.

8

Quaeritur 2. quis censum imponere ecclesiis, vel beneficis possit? Resp. Potest 1. *Pontifex*: quod praecipue solet in signum subjectionis, vel protectionis sedis apostolicae, qua monasterium, ecclesia

etc. vel omnino eximuntur a jurisdictione ordinarii, vel saltem speciali modo adversus violentiam, et injusta gravamina defenduntur; *c. recepimus* 8. *de priv.* glos. *ib. V. protectionis,* Abb. *n.* 5. Barb. *in c. ex parte* 18. *eod. n.* 2. Chokier *de jurisd. ord. in exempt. p.* 1. *q.* 9. *n.* 3. Honor. *hic n.* 2. Konig *n.* 4. Vvies. *hic n.* 2.

2. *Episcopus*: quod potest non uno casu. 1. In limine fundationis, vel dotationis: nam tunc reservare in ecclesia recens fundata, et dotata pensionem potest tam sibi, *c. prohibemus* 7. junct. glos. *V. census h. t.* quam patrono, *c. praeterea* 23. *de jur. patr.* vel etiam alteri solvendam; *c. quanto* 16. *h. t.* 2. quando dedicat, vel consecrat ecclesias; *can. Eleutherius* 30. *caus.* 18. *q.* 2. 3. quando concedit aliquas ecclesias piis locis cum consensu suorum capitularium; *cap. pastoralis* 9. *de his, quae fiunt a prael.* 4. Quando ecclesiam aliquam a jurisdictione sua eximit; *c. constitutus* 6. *de religios. dom. et cap. cum venerabilis* 21. *h. t.* Secus, quando eam de manibus laicorum eripit; nam ob hanc rationem non potest ecclesiae censum imponere; *cap. ecclesiis* 9. *h. t.* Vall. *hic* §. 1. *n.* 5. Honor. *ib. n.* 3. Engl. *n.* 3. *vers. verum*, Scham. *n.* 4. Konig *n.* 5.

9

3. *Praelatus* quilibet, qui ecclesiam pleno jure sibi subjectam, et jurisdictionem episcopalem in loco habet, nam etiam hic censum imponere tali ecclesiae potest, non quidem ad utilitatem suam, nisi in limine fundationis, aut quando jura aliqua remittit, sed alterius ecclesiae, vel pii loci ex rationabili causa; *cap. praeterea cit. et ibi* Abb. *n.* 3. Ceteri sacerdotes, et clerici non possunt ecclesias, quibus praesunt, praesertim post decessum suum, efficere censuales; personaliter vero ad solutionem census se obligare possunt; *cap. de cetero* 5. *de trans. cap. praeterea cit. et ibi* Abb. *n.* 4. Qui per collusionem judicialem, vel extrajudicialem constituit ecclesiam censualem illa privatur; *cap. cum clerici* 11. *h. t.*

4. Aliquando in limine fundationis censum annuum sibi reservant, *patroni*, quod possunt cum consensu episcopi; *cap. querelam* 24. *de elect. et cap. praeterea* 23. *de jur. patr.* et dictum est *tit. praec. n.* 111.

10

Dub. 1. an, postquam ecclesia, vel beneficium in esse suo jam constitutum est, novus census, vel pensio ipsis imponi, aut vetus augeri a patronis possit? Resp. negative. Patet ex *cap. prohibemus* 7. *et cap. gravis* 15. *h. t.*

Quaestio moveri potest, an hujusmodi census novi impositio, vel antiqui auctio firmetur juramento, aut fidejussione apposita? *Rationem dubitandi* de juramento facit *cap. gravis cit.* ubi, qui illud praestitit, jubetur ab eo absolvi.

11

Sed respondendum est negative cum glos. *in cap. gravis cit. V. juratoria*, Abb. *ibid. n.* 3. Vall. *hic* §. 1. *n.* 4. Zoes. *n.* 3. Pirh. *n.* 20. *not.* 2. Scham. *n.* 5. Vvies. *n.* 9. *Ratio est*; quia tale juramentum, et fidejussio est accessoria constitutioni, vel auctioni census: igitur cum haec ipso jure sit irrita, etiam juramentum, et fidejussio irrita erit; nam accessorium sequitur principale. *Conf.* specialiter de juramento; quia juramentum tale cedit in praejudicium ecclesiae, et successoris, ut propterea perjurium potius, quam juramentum censeri debeat.

Ad rationem dubitandi, ita jurans, ut Abb. *l. cit.* notat, jubetur absolvi a peccato: vel si hoc intelligi debeat etiam de juramento, dicendum, eo *cap.* juberi, ut detur absolutio a juramento, declarando, ejusmodi jurata promissione non esse contractam obligationem, non vero qua obligatio contracta relaxetur.

12

Dub. 4. an census novus ecclesiis, vel beneficiis ecclesiasticis imponi, vel antiquus augeri possit ab episcopo, eique similibus praelatis? *Ratio dubitandi ex una parte* est; quia ecclesiae, et ecclesiastica beneficia sunt subjecta ejus jurisdictioni: igitur sicut illius authoritate constitui census super iisdem potest in fundationis limine, ita etiam postea constitui et constitutus augeri. *Ex altera vero parte* videtur hoc fieri non posse, tum ob textus *cap. scientes* 3. *cap. prohibemus* 7. *et cap. significavit* 13. *h. t.* tum etiam ex ratione, quia episcopus, et similes praelati non possunt gravare ecclesiam, et beneficia, quod fieret impositione pensionis, praesertim si impositio ista, vel auctio facta esset ab episcopo in suam, et mensae suae utilitatem; tunc enim praeter gravamen, quod tali impositione, vel auctione infertur ecclesiae, accederet etiam species quaedam avaritiae, a qua clerici, et maxime episcopi esse alieni debent; *cap. cum ab omni* 10. *de vit. et honest. et cap. avaritiae* 10. *de praeb.*

13

Tribuendum utrique argumento aliquid, et adhibenda distinctio, dicendumque, posse episcopum, saltem ex justa causa, et accedente consensu capituli, constituere novum censum, aut pensionem, vel constitutam augere, quando illa aliis est obventura; non vero quando obventura est ipsi episcopo, vel capitulo; Vall. *hic* §. 1. *n.* 3. Konig *n.* 8. Vvies. *n.* 11. *Excipitur* duplex casus, ubi post constitutam in esse suo ecclesiam, pensionem, vel censum constituere, et hunc sibi reservare potest: unus est, quando ecclesiam aliquam a jurisdictione sua eximit, alter, quam illam concedit, et unit monasterio, vel alteri pio loco; tunc enim in recognitionem beneficii censum, et pensionem aliquam sibi poterit reservare, ut dictum est *n.* 8. Cau-

sae justae reservandi pensionem alteri sunt. 1. Si unus ex duobus colliligantibus de beneficio cedere velit, reservata sibi aliqua pensione beneficii. 2. Si beneficiatus decrepitus, aut aegrotus renuntiet beneficio, pensione tamen alimentorum loco sibi data. 3. Pro sustentatione pauperum scholarium, vel aliorum indigentium. 4. Pro necessitate ecclesiae cathedralis ad ejus reparationem, aut ad solvenda debita pro episcopatu contracta. 5. Pro erigendo, et conservando seminario juxta mentem trid. *ses.* 2. *cap.* 18. *de ref.* Plura de pensionibus vide *supra tit.* 12. *a n.* 2.

14

Dub. 3. an, ut rector, vel alius beneficiatus super rebus suae ecclesiae, vel beneficii, imponere, et constituere censum perpetuum, vel diu duraturum, possit, necessaria sit aliqua solemnitas praeter causam justam, et necessariam? Resp. affirmative; est enim species alienationis per ss. canones sine solemnitatibus fieri prohibita. Et quidem quod requiratur consensus episcopi, si inferior beneficiatus ejusmodi censum super rebus ecclesiae suae velit constituere, patet ex *c. praeterea* 8. *h. t.* Idem dicendum de auctione pensionis jam prius impositae; *cap. prohibemus* 7. *eodem ibi*, *ne veteres augeantur.*

15

An vero augeri census, vel pensio ecclesiae imposita, auctis istius facultatibus possit, in quaestionem deduci potest? *Ratio dubitandi* sumitur ex paritate cum colono, qui auctis fructibus, etiam augere pensionem debet. *Sed respondendum est* negative, ut bene Pirh. *hic n.* 12. Vel enim solvitur superiori in signum subjectionis, vel privato. *Si superiori*, augeri census non debet; quia sive multum, sive parum solvatur, aeque per ejus praestationem recognoscitur subjectio. *Si privato,* tunc auctio bonorum ecclesiae isti non proficit; nam augmentum facultatum est fructus quidam dominii, quod cum per contractum censualem in ecclesiam translatum sit, fit, ut eo casu augeantur solum facultates ejus, qui censum debet, non vero ejus, cui debetur. *Ad rationem dubitandi* nego paritatem; nam colonus percipit fructus ex re aliena; et hinc cum res quaelibet domino suo fructificet, fit, ut fructuum augmentum proficiat etiam domimino fundi.

16

Quaeritur 4. in qua moneta census, aliaque debita pecuniaria solvenda sint? Varia circa hanc quaestionem satis difficilem formari dubia possunt pro varietate casuum.

Dub. 1. in qua moneta solutio fieri debeat, quando in constitutione census, vel contractu conventum est de certa specie, vel numero monetae solvendo? Videtur adhuc satisfacere creditori debitor,

si eidem solutionem praestet in quacumque moneta ejusdem aestimationis, quamvis diversae materiae, aut formae ob textum *l. origo* 1. *pr. ff. de contr. empt.* ubi dicitur, quod in nummis non tam substantiae, quam potestatis, seu aestimationis ratio habenda sit; et *l. quae extrinsecus* 66. §. *sed etsi* 1. *ff. de V. O.* ubi Florentinus JCtus respondet, stipulationi nihil obesse, cum stipulanti denarios argenteos aurei promittuntur ejusdem quantitatis.

17

Sed dicendum eo casu illam speciem, et numerum in solutione exhibendum, qui pro solutione in pactum deductus est, sive deinde auctus, sive diminutus sit valor illius monetae. Ita *arg. l. creditorem*, alias *l. Paulus* 99. *ff. de solut.* Bart. *in l. cit. n.* 3. Abb. *in c. quanto* 18. *de jurejur. n.* 15. Covar. *de collat. vet. numm. cap.* 7. §. *unic. concl.* 7. Carranza *p.* 4. *de monet. pag.* 244. Philiarch. *de offic. sacerd. tom.* 2. *l.* 5. *cap.* 6. Ant. Faber *de var. numm. debit. solut. cap.* 3. *n.* 2. Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 312. *num.* 9. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *cap.* 5. *n.* 13. *et* 14. Frider. Martini *de jur. cens. c.* 5. *n.* 118. Rebell. *de oblig. just. part.* 2. *l.* 11. *q.* 5. *n.* 8. Toudut. *qq. civil. cap.* 1. Gonz. *in c. cum canonicis* 26. *h. tit. n.* 5. Pirh. *hic n.* 34. *et* 35. P. Vviest. *n.* 20. *Ratio est*, quia contractus ex conventione legem accipiunt, *reg.* 85. *in* 6. et invito creditore, aliud pro alio solvi non debet; *l. mutuum* 2. §. *mutui* 1. *ff. de reb. credit.*

18

Excipitur 1. si moneta, in obligationem deducta, omnino periit, aut publica authoritate est reprobata; tunc enim debitor creditori solutionem in alia pecunia probata ejusdem aestimationis exhibere non solum potest, sed etiam debet; *arg. c. cum olim* 19. *h. tit. et ibi* gloss. *fin.* Abb. *n.* 4. Albertus Brunus *de monet. p.* 2. *n.* 3. *et p.* 5. *n.* 1. Mynsing *cent.* 4. *obs.* 1. *n.* 6. Gail. *l.* 2. *obs.* 75. *num.* 7. Carolus Molinaeus *de usur. contract. q.* 91. *n.* 691. Frid. Mart. *c.* 5. *cit. n.* 119. Laym. *n.* 14. Scham. *hic n.* 11. Vviest. *n.* 22. contra Fabrum, qui *l. cit.* existimat, debitorem hoc casu omnino liberari; quod impossibilis ei facta sit pecuniae promissae solutio. Sed respondetur, quod in hujusmodi contractibus, praesertim onerosis, et reciprocis, duplex obligatio contrahatur a debitore, una solutionem praestandi in certa specie, altera solvendi aestimationem pecuniariam: quae duae obligationes cum dividuae sint, una impossibili reddita, altera perseverat, ne utile per inutile vitietur contra *reg.* 37. *in* 6.

19

Excipitur 2. si certa species, in obligationem deducta non facile haberi potest, et alterius praestatio nihil incommodi, vel damni

creditori est allatura; Mynsing. *cent.* 4. *obs.* 1. *n.* 6. estque hoc teste judicatum in camera. Sumitur ex *l. creditorem cit.* ubi *Paulus respondit, debitorem non esse cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit*: ergo videtur cogendus esse, si nullum damnum patietur.

Excipitur 3. si debitor census, vel alterius debiti pecuniarii majorem illius partem in moneta, in obligationem deducta, jam solvit, et unus solum, vel alter nummus ejusdem rationis deficit; tunc enim aequitas postulat, ut suppleri defectus possit in alia specie; Molinaeus *de commerciis q.* 91. Martini *l. cit. n.* 120. Vviesl. *n.* 22.

20

Excipitur 4. si census in certa specie solvendo per solutionem alterius speciei, debito tempore bona fide continuatam, praescriptum sit; *arg. c. olim cit. c. de quarta* 4. *et c. ad aures* 6. *de praescript. l. sicut* 3. *cod. de praescript.* 30. *vel* 40. *ann.* Martini *n.* 123. Fagn. *in c. olim cit. n.* 21. Vviest. *n.* 23. *hic.*

Ad rationem dubitandi allatam *n.* 16. dico, textus illos procedere, quando de solutione, in moneta certae speciei praestanda, non est conventum, prout observat P. Vviest. *hic n.* 20.

21

Dub. 2. quantum restituendum sit, quando absque designatione certae speciei, vel designata quidem specie certa, non tamen numero certo, in pactum deducta est certa pecuniae quantitas e. g. 100. fl. et postea valor monetae extrinsecus est immutatus? *Certum est*, quando debitor fuit in mora culpabili, quod de solutione interpellatus, eandem debito tempore, et loco, cum posset, non exhibuerit, eo casu solutionem praestandam secundum valorem monetae, quam illa habuit ante moram: cons. qui 100. aureos accepit mutuos eo tempore, quo aureus adhuc valebat tres tantum florenos, si post transactum tempus, quo solvere debitum debuisset, et potuisset, mutatus sit valor aurei, et ut nostris temporibus est, incoeperit aureus valere quatuor florenos, non satisfacit, si creditori praecise solvat 300. fl. sed solvere debet 400. Bartol. *in l. creditorem*, alias *Paulus* 99. *ff. de solution. n.* 8. Covarr. *de collat. veter. numism. c.* 7. §. *unic. n.* 4. Frid. Martini *de jur. cens. c.* 5. *n.* 75. Vvading. *de contract. D.* 8. *dub.* 4. *n.* 2. Fachin. *l.* 2. *contr. c.* 9. *vers. tertia sententia*, Pirh. *hic n.* 27. *Ratio est*, quia mora sua cuilibet nociva est; *reg. mora* 25. *in* 6. cons. damna, et incommoda inde provenientia debitor morosus, non creditor, solutionis dilatione delusus, pati debet.

22

Controversia inter DD. est, quando debitor non fuit in mora culpabili: et tunc diminutionis detrimentum, et commodum augmenti

creditoris esse, docent Bartol. *in l. Paulus cit. n.* 6. Covar. §. *un. cit. concl.* 4. *n.* 3. Tiraquell. *de retract. consang. gloss.* 18. *n.* 27. Albert. Brun. *de monet. p.* 1. *concl. pract.* 3. *limit.* 1. Anton. Faber *de var. numm. debit. solut. c.* 6. *n.* 4. Azor. *p.* 3. *l.* 10. *c.* 7. *q.* 2. Gaill. *l.* 2. *obs.* 73. *n.* 9. Fachin. *l.* 2. *contr. c.* 9. *vers. tertia sententia*, Fagn. *in c. olim* 20. *h. tit. n.* 22. *et* 23. Consequenter in hac sententia, si Titius v. g. 100. aureos mutuos dedit Cajo, cum tunc valeret aureus tres florenos, hoc pacto adjecto, ut tantumdem in proba moneta, sive eadem, sive alia aequivalenter restituantur, sed postea, manente eadem bonitate intrinseca aurei; singuli aurei valeant quatuor florenos, hoc augmentum cedet creditori, ita, ut tempore solutionis ipsi debeant restitui 400. fl. licet tempore contractus mutui 100. aurei tantum fecerint 300. fl. Et vice versa, si tempore contractus mutui aureus valuit florenos quatuor, et postea devenerunt ad tres florenos, sufficiet, si pro 100. aureis debitor solvat 300.

23

Fundamentum praecipuum hujus sententiae est; quia hoc casu bonitas intrinseca non mutatur, sed tantum aestimatio, seu valor extrinsecus, in hoc autem inspiciendum est tempus solutionis, etiamsi pretium extrinsecum cursu temporis mutatum sit; *l. cum quid* 3. *junct.* gloss. *fin. ff. de reb. credit. Conf.* qui vinum accepit mutuo, satisfacit, si aeque bonum restituat, neque consideratur, an auctum, vel diminutum sit ejus pretium; *l. vinum* 22. *ff, eod.* quia, ut *ibidem* advertit gloss. *V. cum pretium esset, bonitas intrinseca consideratur secundum tempus dati mutui, non extrinseca, scilicet quod tantum valeat.* Et hinc etsi duplo minus sit vini pretium, non tamen mutuatarius obligabitur ad restituendum duplo plus, nec satisfaciet restituendo duplo minus, si pretium temporis redditionis sit duplo majus, nisi aliter conventum sit, aut debitor sit in mora: ergo etiam debitor pecuniae restituere debebit aeque bonam pecuniam, etsi auctum sit ejus pretium, neque satisfaciet reddendo illam secundum aestimationem extrinsecam, quam tempore solutionis habet.

24

Sed dicendum, casu, quo absque designatione certae speciei, et numeri in pactum deducta est certa pecuniae quantitas, et postea extrinseca monetarum mutatio facta est, eam commodo, vel incommodo debitoris accidere: cons. si debitor tempore, quo aureus valebat tres dumtaxat florenos, accepit 100. aureos, nunc quando aureus valet 4. fl. satisfacit, si creditori solvat 75. et e contrario, si accepit 100. aureos tempore, quo aureus valebat 4. fl. et deinde is decrevit ad tres florenos, licet acceperit tantum aureos 75. solvere debet 100. Ita Sylv. *V. solutio q.* 2. *dict.* 1. Sot. *l.* 6. *de just.*

q. 1. *art.* 2. *et q.* 12. *art.* 1. Petr. Navar. *l.* 3. *de restit. c.* 2. *n.* 259. Joan. Medin. *C. de restit. q. ult. vers. ideo fatentur.* Joan. Faber. *instit. quib. mod. toll. oblig.* Carol. Molin. *de commerc. q.* 92. Federic. Martini *c.* 5. *cit. n.* 66. Mynsing. *obs.* 1. *cit. n.* 1. Rebell. *p.* 2. *l.* 11. *q.* 15. *concl. ult.* Fill. *tr.* 35. *num.* 49. *vers. quinto*, Mulin. *tr.* 2. *D.* 312. *n.* 2. *et* 3. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 5. *n.* 15. Pirh. *hic n.* 28. Vviest. *ibid. n.* 25. *et seqq.*

25

Assertio haec aperte probatur consuetudine imperii, secundum quam crescentibus monetis secundum valorem extrinsecum tantum, debita pecuniaria omnia minore monetarum numero solvuntur. *Et confirmatur ex ordinatione monetariae* facta a Ferdinando I. 1559. ubi valor floreni aurei Rhenensis, qui antea juxta *recessum comitiorum Augustae* 1551. celebratorum §. *Nembich als sich bizherd* 18. baciorum erat, eadem bonitate manente, auctus est tribus crucigeris, et facultas data creditoribus, illos in hoc valore exponendi, et debita solvendi, igitur ad debitorem augmentum valoris pertinet: si augmentum, etiam decrementum secundum *reg. qui sentit.* 55. *Ratio est*; quia auctio, vel diminutio pecuniarum ideo decernitur, ut secundum eam mercationes, et solutiones debitorum fiant: ergo si decretum aestimationis justum est, ut ponimus, servari debet, ac potest etiam a debitore respectu creditoris, a quo mutuas pecunias ante auctionem accepit; alias si in antiquo valore restitutionem huic deberet facere, cogeretur ad solvendum plus, quam quod in promissionem, et obligationem deductum est: ergo etc.

26

Procedit autem hoc tantum casu, quo valor monetae extrinsecus auctus est authoritate publica, vel usu communi populi; nam quando mutatio valoris tantum inducta est authoritate privata, sive improbitate foeneratorum, mercatorum, campsorum, resolutio ista non procedit, nec ejus ratio in solvendis debitis, praesertim antiquis, habenda est, ut bene Laym. *l. cit. n.* 16. Pirh. *num.* 30. Vviest. *n.* 29. Ratio disparitatis est; quia solus ille valor extrinsecus monetae censetur justus, qui publica authoritate, vel usu communi populi taxatus est, ut secundum eum mercationes, et solutiones debitorum pecuniariorum fiant: de quo *infra n.* 31. plura.

27

Ad fundamentum adversae sententiae *n.* 23. allatum, dico in debitis pecuniariis, quando species monetae certo numero solvenda expressa non fuit, attendendum esse tam tempus contractus, quam tempus solutionis: *tempus contractus* quidem, ut intelligatur quantitas debiti, seu valor pecuniae mutuo datae, quem illo tempore

habuerunt, videlicet quod 100. aurei fecerint 300. fl. *tempus solutionis* autem, ut intelligatur valor pecuniae, per quam solutio fiet; quia secundum eum pecunia numerari debet. *Ad conf.* magnum est discrimen inter vinum mutuo datum, et inter pecuniam numeratam: nam 1. in restitutione vini, et similium consideratur quantitas, et materia; in restitutione pecuniae, nisi aliud in contractum deductum sit, non materia, sed sola aestimatio. 2. Pecuniae aestimatio plerumque certa est, et definita publica lege magistratus, nec facile mutatur; at vero pretium vini incertum est, et saepius variatur. 3. Valor extrinsecus seu aestimatio imposititia est de substantia monetae, seu pecuniae; *l. origo* 1. *ff. de contrah. empt.* vini aestimatio non est de substantia vini; non enim vinum ideo melius est, quia pluris aestimatur: ergo a vino non recte sumitur argumentum ad monetam.

28

Dub. 3. in qua moneta, antiqua, an nova, solutio exhibenda sit, quando absque certae speciei, et numeri designatione certa quantitas v. g. 1000. fl. in obligationem deducti sunt, et postea valor monetae intrinsece est immutatus, quod eusa sit moneta quoad bonitatem et puritatem metalli, aut pondus, vel alias qualitates priore melior, aut deterior? Bartolus *in l. creditorem cit. n.* 6. Abb. *in cap.* 18. *de jurejur. n.* 12. Innoc. *in cap.* 20. *h. tit. pr.* Socin. sen. *cons.* 298. *l.* 2. Socin *jun. cons.* 145. *n.* 95. *l.* 1. *et cons.* 142. *n.* 6. *lib.* 2. Covar. *de collat. vet. numis. c.* 7. §. *un. n.* 2. *concl.* 1. Frid. Martini *c.* 5. *cit. n.* 125. Fachin. *l.* 2. *contr. cap.* 10. *vers. restat*, Berlich. *pract. concl. p.* 2. *concl.* 35. *n.* 37. *ad fin.* Laym. *lib.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *cap.* 5. *n.* 19. Fagnan. *in c. olim.* 20. *h. tit. n.* 4. *et* 14. Pirh. *hic n.* 22. Schamb. *n.* 8. et alii putant, eo casu solutionem exhibendam in moneta antiqua, vel si talis non extet, aut haberi nequeat, secundum valorem, et aestimationem illius in moneta currente, sive deinde illa deterior, sive melior antiqua sit, modo solutioni monetae antiquae non sit praescriptum per solutionem monetae novae.

29

Fundantur 1. textu *c. olim cit.* ubi clerici rupinenses, qui per 38. annos synodaticum solverant non, in denariis papiensibus, sicut de jure debebant, sed in lucensibus, condemnati sunt ad illud solvendum in papiensibus, vel saltem secundum eorum aestimationem, non vero in lucensibus secundum valorem intrinsecum diminutis. 2. *c. cum canonici* 26. *eod.* ubi canonicis cathedralis ecclesiae, qui volebant sibi pensionem, ab antiquo debitam, solvi in moneta nova majoris valoris, adjudicata est pensionis solutio in moneta antiqua deterioris valoris, vel si antiqua non extet, in nova secundum ae-

stimationem antiquae. 3. *Ratione*; quia justitia commutativa exigit, ut in omni debito pecuniario praestetur id, quod in obligationem est deductum, in obligationem autem deducta censetur praestatio monetae ejusdem bonitatis, et ponderis, cujus erat tempore obligationis impositae, vel contractae juxta *l. cum quid* 3. *ff. de reb. credit.* ergo etc.

30

Haec sententia communi consensu TT. et praecipue canonistarum approbata est teste P. Vviestner *hic n.* 31. satisque congruit equitati. Hoc tamen non obstante, admodum probabilis, et Bavariae nostrae, pluriumque aliarum provinciarum usu recepta est altera, quae hoc casu docet solutionem praestandam in moneta currente secundum valorem ejus praesentem. Ita Geminian. *cons.* 137. *n.* 1. *et seq.* Ludov. Roman. *sing.* 519. *incipit*; *quod tempus n.* 1. *et seq. cons.* 123. *n.* 1. *et seq.* Joan. Faber. *in auth. non nisi C. de solut.* Carol. Molin. *de mutat. monet. vel de contract. q.* 100. *n.* 11. Menoch. *cons.* 49. *n.* 38. *vers. his constat. vol.* 1. Hottom. *lib. illustr. q.* 15. *col.* 7. *vers. ergo quantum*, *et vers. seq.* Vvading. *de contract. D.* 8. *dub.* 4. *n.* 4. Pont. *de potest. princ. monet. q.* 3. *et* 4. Gonzal. *in c.* 26. *h. tit. n.* 6. Vvaizeneger *qq. monetar. q.* 4. *a n.* 15. Vviest. *hic n.* 36. fateturque ipse Berlichius, licet, ut supra vidimus, sententiae adversae patronus, hanc opinionem, si momenta rationum, circumstantias, et exempla historica considerare velimus, parum a varietate aberrare.

31

Ratio est 1. quia dum princeps ordinatione publica ex causa urgentis publicae necessitatis, aut evidentis utilitatis valorem monetae mutat, subditis suis praecipit, ut eandem secundum valorem novum, a se impositum in commerciis, et solutionibus expendant. Quod praeceptum, et lex, cum publici boni consideratione factum sit, hoc ipso justum est: cons. observari debet, etiam cum damno, et praejudicio suo, quod bono publico debet cedere; si autem observari debet, satisfaciet debitor, si censum, et alia debita pecuniaria in moneta secundum valorem praesentem solvat, nisi aliud in pactum deductum sit; ergo etc. 2. Si census, et alia debita pecuniaria solvi non possent in moneta secundum valorem praesentem, id maxime prohiberet damnum, et praejudicium, quod paterentur creditores privati; atqui hoc damnum, et praejudicium inprimis non obstat; quia, ut dixi, injustum non est; deinde creditor eo casu non plus damni patitur, quam patiatur casu, quo monetae valor extrinsecus immutatus est; nam in utroque casu accipit 1000. fl. cum hoc solum discrimine, quod in primo casu accipiat

illos in nummis minus probis quoad materiam, sed tamen pluribus, in posteriori autem in probis quidem, sed paucioribus. 3. Nummi non tam ex materia, quam ex quantitate, h. e. valore publica authoritate imposito, aestimantur; *l. origo pr. ff. de contrah. empt.* alias massa non signata tantum valeret, quantum signata, quod communiter reprobari ostendit Cagnol. *in l. si fundum 2. cod. de pact. int. empt. n.* 215. igitur sufficiet, si debitor creditori solvat in tanta quantitate, quantum est debitum, qualiscumque moneta sit, nisi aliter inter ipsum, et creditorem conventum sit. 4. Non minus tributariae, quam monetariae leges aliquod damnum, et praejudicium subditis afferunt, et tamen hoc non obstante, si tributum publica authoritate ex causa urgentis publicae necessitatis, aut evidentis utilitatis statutum sit, observari debent; igitur observari etiam debent leges monetariae, non obstante subditorum aequali damno. 5. Ex historia romana constat, quod saepius quoad valorem intrinsecum immutata moneta fuerit, et tamen semper secundum valorem praesentem solutio facta est, ut pluribus explicat P. Vviestner *hic n.* 33. Imo defacto, ut *n. praec.* dixi, ita fit solutio in Bavaria, et aliis compluribus provinciis, non considerato valore pecuniae prius habito.

32

Neque contrarium efficaciter probant textus, et ratio in contrarium allegata. *Ad* 1. eo casu clerici episcopo cathedratici nomine debebant solvere tres denarios papienses, vel eorum pretium in moneta currente, quod non fiebat solvendo loco unius papiensis tres lucenses, postquam valore istorum intrinseco immutato, tres lucenses unum papiensem facere desierunt. *Ad* 2. in *cap. cit.* pontifex solum praecepit, ut canonici, qui volebant pensionem sibi debitam a presbytero solvi in moneta meliori, contenti essent pensione illa sibi soluta in moneta, in qua debita fuit, vel in aestimatione illius, ita, ut quantitatem sibi debitam consequerentur, qua plus consecuti fuissent, si obtinuissent, quod petierunt. *Ad* 3. ibi bonitatis nomine, non ipsa materia, sed sola quantitas venit, quae unice in pactum deducta censetur, quando de nummorum certa specie, et numero non convenit, ut proinde satisfactum sit creditori, si solutio ejus quantitatis facta sit in moneta proba.

33

Dub. 4. quomodo solutio praestanda sit, quando valor monetae extrinsecus ex causa urgentis necessitatis publicae gravissimae ita enormiter auctus est, ut v. g. nummus argenteus, qui nunc unius floreni valorem habet, postea ad octo, vel decem florenorum valorem ascendat; aut vicissim per deterioris materiae admixtionem ita enormiter depravatur, ut unus nummus argenteus, vel aureus, qui

nunc in usu est, quoad bonitatem intrinsecam octo vel decem **postea** cudendis aequivaleat?

Resp. hoc casu adhibendam distinctionem: vel enim mutatio illa valoris monetarii ex publica ordinatione stabilis, et duratura est, vel non. *Si primum*, valor monetae, per talem ordinationem, vel publicam provinciae alicujus consuetudinem introductus, etiam in solutionibus observandus est; Rebell. *p.* 2. *l.* 11. *q.* 15. *conclus. ult.* Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 5. *n.* 15. *fin.* Pirh. *hic n.* 30. Konig. *n.* 10. *ibid.* et responsum est a collegio juridico ingolstadiensi 18. *Julii* 1639. apud Vvaizenegger. *qq. monet. in fin. n.* 11. quod etiam probat ratio; quia is valor justus monetae est, quem princeps, considerata publicae necessitatis, et utilitatis causa, observandum praecipit.

34

Si secundum, altera distinctio est adhibenda, et videndum, an enormi illa mutatione durante, rerum venalium, etiam immobilium, pretium idem fere sit, quod ante fuit, et post mutationem futurum est, vel etiam ipsum cum auctione monetae auctum sit. *Si prius* contingat, et sic immutatae monetae florenus e. g. eandem fere vim, potestatem, et usum communem in commerciis haberet, quem habuit florenus monetae probae, et quoad valorem non auctae, in solutionibus, speciali conventione cessante, attendi deberet valor, quem habet moneta solutionis tempore; Vvaizenegger *loc. cit. q.* 5. *n.* 14. *et* 17. *et q.* 6. *a n.* 5. et ex hoc P. Vviest. *hic n.* 38. adeoque qui ante auctionem valoris extrinseci monetae dedisset 100. aureos, dum aureus adhuc valebat tres florenos, hujus pretio ad 20. florenos aucto, contentus esse deberet, si eidem debitor solveret 15. aureos. *Ratio est*, quia tali casu is, qui monetam ejusmodi in pretio ante auctionem currente dedit, recipiendo illam secundum valorem imposititium nullum pateretur damnum, aut modicum.

35

Si posterius, et cum auctione monetae etiam pretium rerum venalium auctum est, in solutionibus debitorum spectandus esset valor monetae, quem ista non solutionis, sed contractus tempore habuit; Faber *de var. n. deb. solut. c.* 4. *n.* 2. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 5. *n.* 16. *fin. et n.* 25. Vvaizenegger *q.* 5. *n.* 10. 11. *et* 17. Pirhing. *hic a n.* 31. Vviest. *n.* 37. et his testibus communissima aliorum. *Ex quo sequitur*, seclusa speciali conventione, nec creditorem cogi posse tali casu, ut in solutionem antiqui debiti recipiat monetam secundum valorem extrinsecum ita enormiter auctam, vel quoad intrinsecum ita depravatam; nec etiam debitorem, ut debitum, quod in moneta ita enormiter aucta contraxit, solvat in moneta proba secun-

dum valorem post reductionem rei monetariae restitutum ad statum pristinum. *Ratio est,* quia si creditor in hoc valore recipere, et debitor in eo valore solvere teneretur, et hic, et ille enormissime laederentur, quippe cum creditor ne octavam quidem pecuniae ereditae partem consequeretur, debitor vero reddere teneretur octuplo plus, quam accepit, contra intentionem, et mentem principis, qui utique ea mutatione non cogitat subditos ita enormiter laedere.

36

Dub. 5. cujus authoritate valor monetae mutari possit? Resp. hoc fieri posse sola authoritate principis, vel magistratus quoad temporalia superiorem non recognoscentis. Patet ex *l. quoniam* 1. *et l. seq. C. de fals. monet. et ordinat. monetar. cit.* ubi valoris monetae mutatio quaecumque sub confiscationis, aliisque gravibus poenis interdicta est.

An ad ejusmodi mutationem faciendam populi consensu princeps indigeat, quaeri potest, et dubium movet *c. quanto* 18. *de jurejur.* ubi Innocentius III. reprobat ejusmodi mutationem sine populi consensu factam. *Sed dicendum,* ita quidem, spectato jure communi fieri decere, imo et debere in iis provinciis, in quibus vigore concordatorum, et pactorum initorum inter principem, et status majora negotia ejusmodi consensu adhibito, decerni consueverunt. Cessantibus tamen hujusmodi pactis, et juribus specialibus, cum justa causa exposcit, mutationem talem fieri etiam sine populi consensu posse. Ita Covar. *de collat. veter. n. cap.* 7. *n.* 6. Joan. Faber *inst. quib. mod. toll. oblig. pr.* Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *cap.* 5. *n.* 7. Gibalin. *de negotiat. l.* 2. *cap.* 4. *art.* 13. *n.* 3. Vviest. *hic n.* 17. et docet temporum nostrorum praxis.

37

Dixi, *cum justa causa exposcit*: debet autem esse gravissima; quia hujusmodi mutatio gravissima sibi conjuncta habet incommoda, dum commercia, et negotiationes perturbat, rerum venalium pretium auget, foeneratorum sordibus, et innumeris fraudibus ansam praebet etc. quae incommoda cum subditorum fortunas spectent, quarum princeps non est dominus, inde sequitur sine gravissima causa ejusmodi mutationem fieri non posse.

Hinc Abb. *in c.* 18. *de jurejur. n.* 11. Gabriel. *in* 4. *sent. dist.* 15. *q.* 9. *art.* 3. *dub.* 1. Laym. *cap.* 5. *cit. n.* 9. Gibalin. *n.* 4. Vviest. *n.* 19. monent 1. ejusmodi mutationem non faciendam, nisi ob causam urgentis magnae necessitatis, aut evidentis utilitatis publicae, ut v. g. est propulsatio calamitatum impendentium reip. ex urgente, valde difficili, et reip. vel religioni periculoso bello: 2. facilius immutari valorem monetae extrinsecum, quam intrinsecum, in qua

secunda majus periculum est ob fraudes improborum falsas monetas cudentium, et difficultatem rem nummariam in pristinum statum reducendi: 3. damnum, quod ex ejusmodi mutatione subditis secutum est, resarciendum esse a principe, monetis deterioribus receptis, et melioribus repositis.

38

Quaeritur 5. quomodo solvenda sint ea, quae debentur ex voto, legato, deposito? *Et* 1. *quidem dubitatur*, ad quid obligetur, qui vovit se annuatim daturum ecclesiae, vel pauperibus certam mensuram, e. g. tritici, non determinando, de qua mensura id intellexerit? *Ratio dubitandi est* 1. quia talis promissio videtur omnino concidere, cum sit promissio rei incertae, et incertitudo rei promissae, aut legatae vitiet actum, ita ut nullam obligationem pariat, ut patet ex *l. triticum* 94. *ff. de V. O.* 2. vel si inducitur aliqua obligatio, votum in favorem religionis, et causae piae intelligi debebit, non de quacumque, sed de majori mensura ex *l. Titia* 38. §. *Seja* 2. *ff. de aur. legat.* ubi qui legavit statuam ecclesiae, intelligitur potius legasse argenteam, quam aeream. Quod confirmatur 3. quia in beneficiis plenissima facienda est interpretatio; *cap. cum dilecti* 16. *de donat.* ergo etiam in votis, ut in majorem cultum Dei cedant.

39

Sed dicendum, satisfacere, si minimam mensuram solvat vovens. Patet ex *cap. ex parte* 18. *hoc tit. l. si servus* 50. §. *fin. ff. de legat.* 1. *et l. nummis* 75. *ff. de legat.* 3. ratio est, tum quia in obscuris minimum est sequendum; *reg. semper* 9. *ff. et reg. in minimis* 30. *in* 6. tum quia votum stricte interpretari oportet, ut in quantum fieri potest, minus obliget, idque ut occasio, et periculum sacrilegae violationis vitetur. *Excipitur*, nisi aliud ex circumstantiis colligatur, vel ex consuetudine patriae; nam verba dubia prolata, etiam in voto, accipiunt interpretationem ex usu, seu consuetudine patriae.

40

Neque contrarium probant argumenta allata in oppositum. *Ad* 1. imprimis *l. triticum cit.* est tantum dispositio juris civilis, quae vim in spiritualibus, et ecclesiasticis nullam habet. Deinde dotis promissio ob incertitudinem non vitiatur, sed favore ejusdem sustinetur; atqui non minus favorabilis est causa pia. Denique de jure civili non omnes promissiones ob incertitudinem irritantur, sed tantum illae, quae ita incertae sunt, ut dando rem fere nullius pretii, et aestimationis, possent impleri, ut notat Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 4. *de vot. cap.* 7. *n.* 18. *Ad* 2. legatum *in l. Titia* intelligitur de statua argentea; quia in illo templo, ut textum illum legit Gottofred. *in not. lit. l.* non erant statuae aliae, nisi aureae, et argenteae, et

constabat, mentem testatoris fuisse, ut similem ibi poneret. Deinde esto, quod in legatis majus, et pretiosius debeatur, non tamen idem obtinet in votis; nam in legatis praesumitur favore causae piae legatum, quod majus, aut melius est, in votis autem in favorem libertatis sequendum id, quod minus est. *Ad* 3. regula illa locum habet in beneficiis principum, et nobilium; votum autem non est beneficium, sed obsequium hominis erga Deum, in quo amplior interpretatio, nisi aliud ex circumstantiis pateat, non est facienda, quam quantum fieri necessum est, ut votum impleatur.

41

Dub. 1. quis valor attendendus sit, quando 100. aurei in testamento legati sunt, et mortis tempore valor aurei extrinsecus immutatus est? Videtur legatum praestandum secundum valorem, quem aurei habent tempore mortis testatoris: quod etiam probat ratio; nam quando de legato praestando agitur, mortis tempus inspiciendum est, cum legatum ante perfectum non videatur, quam testator decesserit; *l. si fundus* 28. *ff. quando dies legat. ced.* ipsumque testamentum robur, ac vires non habeat, nisi a morte testatoris; *l. testamentum* 1. *ff. qui testam. fac. poss. et l. omnium* 9. *cod. de testam.*

42

Sed dicendum, si testamento aliud expressum non est, legatum praestandum esse in ea monetae bonitate, quae tempore conditi testamenti, non quae tempore mortis fuit. Ita Abb. *in c. olim* 20. *h. tit. n.* 4. Fagnan. *ibid. n.* 9. *et* 10. Brunnem. *in l. si ita* 7. *ff. de aur. arg. leg. n.* 2. Pirh. *hic n.* 25. *vers. extenditur* 3. Vviest. *ib. n.* 40. et patet ex *l. si ita cit. Ratio est*, quia testator legare censetur consideratione patrimonii, quod habet eo tempore, quo condito testamento de eo disponit: cons. nummos legare intelligitur secundum valorem praesentem, sive eum, qui in usu, et commercio est, cum de patrimonio suo disponit, et legatum relinquit.

Ex quo patet ad argumentum oppositum.

Dub. 2. ad quem augmentum, vel decrementum pecuniae depositae spectet, si valor ejus in manu depositarii crescat, vel decrescat? Resp. distinguendo, an depositario pecunia apud ipsum deposita praecise ad custodiam tradita sit, an vero deposito admixtum sit mutuum, ususque pecuniae permissus depositario, ita, ut non certa species, et numerus nummorum, sed sola quantitas restituenda sit.

43

Si primum, exploratum est apud omnes, augmentum, et decrementum valoris pecuniae ad deponentem pertinere, ut cum ceteris tradunt Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 5. *n.* 18. Pal. *tr.* 32. *D.* 3. *p.* 3. *n.* 4. Vviest. *hic n.* 41. Ratio est, quia augmentum, et decremen-

tum valoris pecuniae accidens quoddam illius est, et domino ejusdem cedit, sicut cedit eidem augmentum, vel decrementum valoris pecuniae existentis in manibus administratoris, vel officialis.

44

Si secundum, eo casu restitutio deponenti facienda est secundum valorem illius presentem. Sequitur ex praecedenti ratione: nam augmentum, et decrementum pecuniae domino cedit; tali autem casu dominus pecuniae non deponens, sed depositarius est; ergo etc. idem ex fundamentis *n.* 31. jactis dicendum de casu, quo valor monetae intrinsecus immutatus est.

45

Dub. 3. an si debitum v. g. 1000. florenorum contractum sit mutuo in nummis aureis, vel majoris formae argenteis acceplo, solutio, invito creditore, fieri possit in moneta erosa, vel minuta? *Certum est non posse*, si conventum sit de solvendo mutuo in pecunia ejusdem sortis, vel saltem majoris, quia contractus ex conventione legem accipiunt.

Difficultas est de casu, quo inter creditorem, et debitorem de similis materiae, ac formae nummis, iu solutione exibendis, non est conventum? Negativa videtur desumi ex *l. creditorem*; *alias Paulus* 99. *ff. de solut.* ubi Paulus JCtus, *creditorem*, *ait*, *non esse cogendum in aliam formam nummos accipere*, *si ex ea re damnum aliquod passurus sit;* tale autem afferret solutio facta in pecunia erosa, et minuta; quia multum temporis aufert ejus numeratio, et illius deportatio permolesta est; ergo etc.

46

Sed dicendum, spectato jure communi, et praescindendo a specialibus circumstantiis, satisfacere debitorem, si ille tali casu solutionem praestet in erosis, et minutis nummis, modo ejusdem valoris sint, cujus erant aurei, et argentei majores; ita Morla *de empt. tit.* 8. *q.* 13. Molin. *de commerc. n.* 99..Guttier. *lib.* 2. *pract. q.* 179. *n.* 1. Vvesenbec. *ff. de reb. credit. n.* 12. Donell. *in l. cum quid* 3. *ff. ibid. n.* 10. Gonz. *in cap.* 26. *h. tit. n.* 5. Vviest. *hic n.* 43. Ratio est, quia solutio pecuniaria regulariter fieri potest in quavis moneta, ad ea rem publica authoritate approbata; talis autem erosa, et minuta non minus est, quam aurea et argentea majoris formae; ergo etc.

47

Conf. quia in solutione, si de certae speciei moneta non convenit, non tam ad ipsam materiae massam, quam ad valorem, et pretium nummi respectus habetur; *l. si alii* 1. §. *cui certum* 1. *l. cum certum* 9. *et l. Titiae* 35. *pr. ff. de aur. et arg. leg.* ergo suf-

ficiet, si debitor solutionem praestet in quacumque moneta ejusdem aestimationis cum sibi data.

Dixi *spectato jure communi*, nam jure speciali prodito *per ordinat. monetar* 1559. Ferdinandus I. imperator statuit, creditorem in summae notabilis solutionem non posse cogi de erosa pecunia accipere ultra 25. fl. qua cautela adhibita, jam cessat damnum, et molestia creditoris, et sic ratiò in contrarium opposita concidit.

§. II.

De exactionibus.

SUMMARIUM

48 *Quid exactionum nomine hoc loco veniat?*
49 *Quotuplicis generis illae sint?*
50 *Quid sit cathedraticum?*
51 *An istud consuetudine, vel praescriptione tolli possit?*
52 *Respondetur cum distinctione.*
53 *Quid sit subsidium charitativum?*
54 55 *An subditi compelli ad illud possint?*
56 57 *Quis exigere illud possit?*
58 *Et quis non?*
59 60 *Quae sit causa sufficiens ad illud exigendum?*
61 *Quoties, et quo modo petere illud possit episcopus?*
62 *A quibus?*
63 *Exempti ab eo pendendo sunt laici.*
64 *Monasteria.*
65 *Ecclesiae exemptae.*
66 *Clerici nullum habentes beneficium, vel beneficiati quidem, sed pauperes.*
67 *Cui episcopo illud praestari debeat, quando ecclesia sita est in una dioecesi, praedia autem, et fundi illius in alia?*
68 *Quid dicendum, quando ecclesia, vel beneficium situm est in confinibus duarum dioecesium?*
69 70 *Quantum subsidii istius nomine possit exigi?*
71 72 *An illud ab episcopo remitti possit?*
73 74 75 *An obligatio ejus praestandi per praescriptionem tolli?*
76 77 *Quis sit judex competens in controversiis motis super subsidio charitativo?*
78 *Quas exactiones imponere subditis suis magistratus saecularis possit?*
79 *An omnes sint justae?*
80 *Respondetur affirmative, si publica authoritate, et justa aliqua causa exigente, fiant.*
81 *Reffelluntur argumenta opposita.*
82 83 *Quis imponere vectigalia tributa etc. possit?*
84 *An jus illas imponendi acquiri etiam consuetudine, vel praescriptione possit?*
85 *Resolvitur affirmativa.*
86 *Quae sit causa justa imponendi novas exactiones?*
87 *Requisita, ut imponantur juste.*
88 *Forma in illis imponendis servanda.*
89 *Poena non imponentium legitime.*
90 *An ad tributi, vel alterius novae exactionis impositionem necessarius sit consensus subditorum?*
91 *Resolvitur pro negativa.*
92 *Exceptio.*
93 *Respondetur ad argumenta opposita.*
94 *Ad exactiones a principe factas non tenentur extranei.*
95 *Personae, et loca ecclesiastica.*
96 *Pauperes, et caeci.*
97 *Si injuste impositae sint, non obligant subditos.*
98 *Obligant in conscientia si justae.*
99 *Vel si dubium sit, an sint injuste impositae.*

48

Quaeritur 1. quid *exactionum* nomine hoc loco veniat, et quotuplicis generis illae sint? Resp. *Exactionum* nomine hoc loco veniunt contributiones, et collectae pecuniariae. Aliquando imperantur a praelatis ecclesiasticis, aliquando a principe, seu magistratu saeculari. Utraeque subdividuntur in *ordinarias*, *et extraordinarias*. *Illae* sunt, quae singulis annis penduntur, *istae*, quae ex causa pendi, et exigi solent. Inter eas, quae ex praecepto canonum praelatis ecclesiasticis penduntur, est 1. *Portio canonica*, eaque duplex, *episcopalis*, *et parochialis*: de priore dictum est *tit.* 26. *a n.* 222. de posteriore *tit.* 28. *a n.* 83. 2. *Quarta decimarum*: de qua, quantum necesse est, dictum *tit.* 30. *n.* 27. 3. *Cathedraticum*. 4. *Subsidium charitativum*. 5. *Procurationes*. De his tribus agetur in titulo praesenti. Atque hinc

49

Quaeritur 2. quid sit *cathedraticum*, et quid eo nomine solvendum sit? Resp. *Cathedraticum* ita dicitur, quia episcopo in signum subjectionis, et honore cathedrae, cui praeest, solvitur. Alio nomine *synodaticum* appellatur; *c. olim* 20. *h. tit.* quia in synodo, singulis annis celebranda, ab omnibus ad illam vocatis praestari consuevit; Pirh. *n.* 40. *hic*. Hodie in multis locis usu receptum est, ut in conventibus capituli, quos archipresbyteri, et decani rurales suis temporibus celebrant, deponatur, et decanis dein deferatur, vel transmittatur ad episcopum; Engl. *hic n.* 5. *in fin.* solvi debent hoc nomine duo solidi; *can. placuit* 1. *caus.* 10. *q.* 3. *cap. conquerente* 16. *de offic. ordin.* aut plus etiam, vel minus pro locorum consuetudine; Engl. *n.* 5. *cit.* Pirh. *n.* 40. Schamb. *n.* 14. Konig *n.* 3. Obligantur ad illud ecclesiae, et capellae saeculares tantum, non autem monasteria, et ecclesiae regulares; quia pertinet ad legem episcopi dioecesanam, a qua regulares, et ecclesiae ipsorum exempti sunt secundum dicta *lib.* 1. *tit.* 31. *n.* 27.

50

Dubitatur, an cathedraticum consuetudine, vel etiam praescriptione tolli possit? Affirmat communis sententia teste Abb. *in cap. olim cit. n.* 6. ex ratione; quia ita tolli possunt alia jura episcopalia, et ipsa subjectio; *cap. de quarta* 4. *et cap. auditis* 15. *de praescript.* Negant Hort. *in cap. cum olim cit. n.* 4. et alii apud Barb. *de offic. episc. alleg.* 86. *n.* 44. et videtur probari *arg. l. comperit.* 6. *C. de praescript.* 30. *vel* 40. *ann.* juxta quam tributum, et census, qui principi debentur in signum subjectionis, nulla praescriptione tolluntur. *Et confirmatur* a pari cum obedientia debita episcopo a subditis, et cum procuratione solvenda visitanti a

visitatis, quae non est praescriptioni obnoxia juxta *cap. cum non liceat* 12. *et cap. cum ex offic.* 16. *de praescrip.*

51

Sed melius adhibetur distinctio cum Henr. de Boich. *in cap. olim cit. n.* 2. Fagn. *ibid. n.* 17. Sahamb. *n.* 14. Vviesl. *n.* 6. qui cum prima sententia negant cathedraticum praescriptione omnino tolli posse, manente subjectione, cum secunda autem concedunt illud posse praescriptione diminui, et ex parte juri ejusdem derogari: quod colligi videtur ex *c. olim cit.* ubi praescriptio denariorum lucensium pro papiensibus, quorum unus valore tres lucenses aequabat, nomine cathedratici solutorum, ex ea solum ratione rejicitur, quod non duraverit tempore ad praescriptionem contra ecclesiam requisito; igitur si tanto tempore perdurasset, non fuisset rejicienda.

52

Ad argumentum primae sententiae negatur paritas cum ceteris juribus episcopalibus: et ratio disparitatis est, quia naturali rationi, et aequitati repugnat, quod quis maneat subjectus, et in subjectionis signum nihil teneatur praestare.

53

Quaeritur 3. quid sit *subsidium charitativum*? Resp. *Subsidium charitativum* a charitate dicitur ex duplici ratione. 1. Quia a principio ex charitate potius peti debet, quam per vim extorqueri; *arg. cap. ex parte* 18. *vers. in secundo hic tit.* 2. Quia existente justa causa, omnino decet, id a subditis ex charitate erga suos pastores libenter conferri; Vvagnereck *in c. cum Apost.* 6. *V. moderatum not.* 2. *hoc tit.* Vviesl. *hic n.* 45. Hinc definiri solet, quod sit quaedam exactio extraordinaria propter manifestam, et rationabilem causam cum charitate a subditis postulata; Engl. *hic n.* 8. Konig *n.* 18.

54

Dub. 1. utrum subditi ad subsidium charitativum compelli nequeant? Non posse compelli, saltem ab episcopo, vel alio praelato id petente, cum Innoc. *in c. cum Apostolus* 6. *hoc tit.* volunt aliqui ob duplicem causam. 1. ne episcopus in propria causa sit judex contra regulam sumptam ex *l. un. C. ne quis in sua causa etc.* 2. quia *cap. cum Apostolus cit.* §. *prohibemus* dicitur ab iis postulandum *cum charitate,* exponendo scilicet necessitatem matricis ecclesiae, et instando moderatis precibus, et conventionibus.

Sed dicendum, si manifesta, et rationabilis causa ita exigat, ad subsidium hoc exhibendum subditos etiam invitos cogi posse; ita Abb. *in cap. cum Apostolus cit. n.* 5. Host. *ibid. n.* 7. *et* 8. Alex. de Nevo *cons.* 58. *n.* 5. Boer. *decis.* 136. *n.* 1. *et* 2. Bellet. *disquis. cleric. p.* 1. *tit. de cleric. debit.* §. 15. Bellencin. *de subsid. charit. q.* 15.

Remig. de Gonny *simili tr. q.* 8. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 87. *n.* 5. Honor. *hic n.* 11. Engel. *n.* 8. Vviest. *n.* 46. *Ratio est*; quia est charitas praecepta, ad quam episcopo, vel ecclesiae cathedrali exhibendam clerici non minus cogi possunt, quam tempore magnae famis, et necessitatis divites ad dandam pauperibus eleemosynam.

55

Neque urgent rationes allatae in contrarium. *Ad* 1. hic agitur de peccato vitando, quod committeretur adversus obligationem charitatis, si ecclesiae cathedrali necessitatem patienti non succurreretur; atqui cum de peccato agitur, judex proprius est episcopus. Accedit, quia subsidium istud non exigitur, nisi ex causa manifesta, et notoria; hac autem existente, episcopus etiam in facto proprio, saltem si hoc bonum, et utilitatem ecclesiae suae concernat, procedere potest; *cap. romana* 1. *de poenis in* 6. cum ratione notorii competens fiat judex, qui alias non est competens. *Ad* 2. charitati hoc casu simul, et coactioni locus est; nam ut passim DD. *ubi charitas*, inquiunt, *non proficit, exhibenda est potestas*. Et hinc etsi, ut *n.* 53. dictum est, ab initio quidem cum charitate, et demonstrata necessitate, peti debeat, ex post facto tamen propter eandem necessitatem ex naturali aequitate, et lege charitatis subditi omnino ad praestandum auxilium obligantur, et compelli possunt censuris, et aliis poenis ecclesiasticis.

56

Dub. 2. quis exigere subsidium charitativum possit? *Certum est*, quod hoc subsidium charitativum exigere possit summus pontifex ab omnibus clericis, et ecclesiis; Bellenc. *de subs. charit. qu.* 1. *n.* 2. Azor *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 14. *q.* 5. *pr.* Barb. *de offic. episc. all.* 87. *n.* 22. quia liberrimam habet administrationem omnium beneficiorum; *c. licet* 2. *de praeb. in* 6. Et procedit hoc etiam quoad eos, qui alias exempti sunt a subsidio charitativo exhibendo episcopis, vel aliis ordinariis, nisi speciali privilegio etiam quoad pontificem ab ipso pontifice exempti sint, quod tamen non praesumendum esse advertit Bellenc. *l. cit. q.* 58. *n.* 3. quod hujusmodi privilegium concedi non consueverit; *cap. cum instantia* 17. *h. t. ibi nisi forte per speciale privilegium sedis apostolicae, quod non credimus, sit exempta.*

57

Praeter summum pontificem jus exigendi subsidium charitativum habet 1. episcopus, et ceteri ordinis episcopalis praelati confirmati, etiamsi non sint consecrati; quia exactio haec non est ordinis, sed jurisdictionis, quam per confirmationem acquirit; Bellencin. *loc. cit. q.* 9. Azor. *q.* 5. *in fin.* Barbos. *n.* 7. *et* 8. Pirh. *hic n.* 54. Schamb. *n.* 23. Konig *n.* 19. 2. Capitulum, sede episcopali va-

cante; gloss. *in c. cupientes* 16. *V. aliunde de elect. in* 6. Bellencin. *q.* 7. Azor *q.* 5. *V. inter collegium*, Bellet. §. 12. *n.* 38. Barbos. *n.* 13. Vviest. *n.* 49. *hic.* Nequit tamen statutum condere, quo tale subsidium in futurum ex parte minuatur; Belleucin. *q.* 45. 3. Cardinales in ecclesiis sui tituli; quia in his jurisdictionem, et alia jura episcopalia de jure communi obtinent; Bellencin. *quaest.* 3. Azor. *qu.* 5. *vers. quares*, Remig. de Gonny *quaest.* 21. Barbos. *n.* 13. *et* 14. Pirh. *loc. citat.* 4. Generales, et perpetui commendatarii ecclesiarum cathedralium; quia hi in istis habent jurisdictionem omnem, quae episcopo intitulato competeret; Bellenc. *quaest.* 6. Azor. *quaest.* 5. *vers. commendatarius.* Barbos. *n.* 20. 5. Legatus papae, cui commissum est plenae legationis officium in sua provincia; nam hic omnia libere, et immediate potest, quae quilibet ordinarius jure, vel consuetudine potest; Bellencin. *q.* 12. Azor. *quaest.* 5. *vers. quid dicendum*, Barbos. *n.* 16. 6. Praepositi generales ordinum; nam hi, si pro communi religionis necessitate, aut evidenti utilitate faciendi sint magni sumptus, quos aliunde, quam ex ordinis contributione, commode habere nequeunt, a monasteriis, et domibus sibi subjectis exigere subsidium charitativum possunt; Bellencin. *q.* 5. *n.* 2. Barbos. *n.* 19. Engl. *n.* 15. *fin.* Vviest. *n.* 49.

58

Contra subsidium charitativum non potest petere. 1. Vicarius generalis episcopi, nisi speciali ipsius episcopi mandato; hoc enim nullo jure est ipsi concessum, ac proinde in generali mandato, quod accipit ab episcopo, non continetur; Bellencin. *quaest.* 21. Azor. *quest.* 5. *vers. Vicarius*, Barbos. *n.* 12. Pirh. *hic n.* 54. 2. Praelati episcopo inferiores, nisi jus hoc privilegio, vel consuetudine obtinuerint, quia est actus jurisdictionis episcopalis; Bellenc. *q.* 4. Azor. *q.* 5. *vers. quid dicendum*, Boer. *decis.* 133. Bellet. §. 12. *cit. n.* 38. Barbos. *n.* 17. 3. Abbates, vel priores ab ecclesiis saecularibus, vel regularibus sibi non pleno jure subjectis; Bellenc. *q.* 5. Barbos. *n.* 18.

59

Dub. 3. quae sit causa sufficiens ad exigendum subsidium charitativum? Resp. in genere omnis illa causa sufficit, quam nemo bonus, et rerum intelligens improbare valet. In particulari plures referuntur apud Menoch. *de arbitr. casu* 178. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 14. *q.* 4. Bellet. *disquis. p.* 1. *tit. de cleric. debitor.* §. 12. Boer. *decis* 133. *et.* 134. Bellencin. *tr. de subsid. charitat. q.* 16. Tamburin. *tom.* 3. *de jur. Abb. D.* 10. Lauret. de Franchis *contrav. int. episc. et regul. quaest.* 71. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 87. *a n.* 26. Engl *hic n.* 9. Konig. *n.* 22. Vviest. *n.* 84. magnif. P. Schmier. *p.* 3. *de jur. eccl. cap.* 1. *n.* 34. et alios ab his *citt.*

60

Praecipuae sunt. 1. si magni sumptus facti sunt in clectione episcopi, istiusque confirmatione, et consecratione: quo casu si petatur, germanice *die infulund meich-steur* appellatur. 2. si pro ecclesiae cathedralis fabrica reparanda, aliave neccessitate, vel utilitate evidenti contracta sint magna debita, quibus solvendis ecclesiae ejusdem facultates non sufficiant. 3. si magnae expensae factae, aut faciendae sint pro recuperandis ecclesiae bonis, tuendis ejusdem juribus, pertractandis negotiis concernentibus totam dioeccsim. 4. si episcopus visitare velit limina SS. Apostotorum Petri, et Pauli Romae. 5. si proficisci debeat ad concilium, curiam imperatoris, regis, vel principis, a quo regalia accepit. 6. si imperator, rex, princeps adventans sit recipiendus etc.

61

Porro existente qualibet ex istis causis, subsidium istud petere episcopus potest non tantum semel, sed saepius, quoties scilicet aliqua ex istis causis existit prout docent Abb. *in c. cum Apostolus* 6. *hoc tit.* *n.* 2. Boer. *dec.* 131. Bellencin. *q.* 23. Remig. de Gouny *q.* 32. Azor. *q.* 8. Belfet. §. 12. *n.* 5. Barbos. *n.* 36. Pirh. *hic n.* 55. Vviest. *n.* 48. *fin.* et colligitur ex *cap. cum Apostolus cit.* §. *prohibemus V. aliquoties*; modo hujusmodi exactionibus subditi non plus aequo graventur. Modus, quo peti subsidium hoc potest, debet esse, ut fiat congregato capitulo, et clero, cum expressione causae (nam in dubio ista non praesumitur, et §. *prohibemus cit.* requiritur causa non solum rationabilis, sed etiam manifesta) cum charitate, et humanitate, non cogendo, sed potius hortando, quod cum cuilibet proximo in necessitate sit subveniendum, fortius sibi subcvenire debeant; Alexand. de Nevo *cons.* 57. *n.* 2. Bellet §. 12. *n.* 8. Barbos. *n.* 26.

62

Dub. 4. a quibus episcopi, et his similes praelati subsidium charitativum postulare pessint? Resp. Exigere illud possunt ab omnibus suae dioecesis ecclesiis, et clericis beneficiatis, non exemptis, nec pauperibus; *cap. conquerente* 16. *de offic. ordin.* Navar. *cons.* 5. *in novis hoc t.* Sayr. *in florib. dec.* 10. Barb. *de offic. episc. alleg.* 87. *n.* 39. Neque excipiuntur canonici ecclesiarum collegiatarum, et cathedralium: imo istos episcopo suo, tanquam membra, prae extraneis subvenire convenit; *arg. cap. cum liceat* 12. *pr. de praescr.* Bellenc. *tr. de subsid. charit. q.* 27. Remig. de Gouny *simili tr. qu.* 28. Mouet. *de distr. q uot. p.* 3. *q.* 9. *n.* 20. Barb. *de offic. episc. alleg.* 87. *n.* 43. Scham. *hic n.* 23. Vviest. *n.* 50. *ib.*

63

In specie ab obligatione subsidium istum praestandi liberi sunt. 1. Laici, prout colligitur ex *can. quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *q.* 3. *cap. conquerente* 16. *de offic. ordin. extrav. un.* §. *ceterum hoc tit. int. comm.* et habet consuetudo generalis, quae optima legum interpres est. Unde quando §. *prohibemus cit.* pontifex utitur voce *subditorum*, eo nomine ibi intelligi soli ecclesiastici debent, ut sic textus iste concordet cum *cap. conquerere cit.* Bellenc. *qu.* 26. Azor. *q.* 6. *pr.* Barb. *n.* 41. Engl. *hic n.* 12. Pirh. *n.* 56. Konig *n.* 20. Vviest. *num.* 51.

64

2. Monasteria; quia subsidii istius exactio ad legem episcopi dioecesanam spectat, a qua regularium monasteria omnia exempta sunt; Bellenc. *q.* 29. Gonny *q.* 21. Azor *qu.* 6. Barb. *n.* 45. Pirh. *n.* 56. *vers. praeterea* Engl. Konig. Vvies. *l. cit.* Neque contrarium desumitur ex *clem. un. de exces. prael.* ubi episcopi inter alia redarguuntur, quod in subsidio hoc a monasteriis, eorumque subditis exigendo excedant; unde colligi per argumentum a sensu contrario videtur, quod moderatum subsidium ab iisdem possint exigere: verum hoc non recte colligitur; quia textus ille solum loquitur de monasteriis, habentibus ecclesias, vel capellas saeculares sibi unitas, et olim obligatas ad exhibendum subsidium charitativum, quod proinde etiam post unionem exsolvi debet, quippe cum ejusmodi ecclesiae, et capellae cum onere suo ad monasterium transeant, ut cum *cit.* Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 3. §. *un. n.* 13. Cokier *de jurisd. ordin. in exemp. p.* 1. *q.* 25. *n.* 8. mag. P. Schm. *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 1. 1. *n.* 39. nisi se tueri consuetudine, vel privilegio speciali sedis apostolicae possint.

65

3. Ecclesiae exemptae, praesertim plena libertate gaudentes; id enim importat exemptionem non modo a jurisdictione, sed etiam ab omnibus, quae sunt sub lege diocesana, inter quae, ut *n. praec.* dictum est, etiam numeratur subsidium charitativum; Bellenc. *q.* 32. Azor. *q.* 6. *vers. item non potest* Cohier *p.* 4. *q.* 9. Barb. *n.* 47. Konig *n.* 20. Facienda tamen est duplex exceptio: *una est*, nisi habeant unitas sibi ecclesias non exemptas; nam ratione istarum subsidium charitativum exhibere et ipsae debent; *arg. clem. un cit.* et paritate cum monasteriis, et ecclesiis regularibus. *Altera*, nisi in privilegio exemptionis apposita esset clausula vulgaris, *volumus autem, quod ecclesia hujusmodi exempta ad subsidium charitativum priori suo episcopo obligata maneat*; Bellenc. *qu.* 52. *fin.* Cohier *qu.* 9. *cit. n.* 3. Barb. *n.* 47. *cit. in fin.*

66

4. Clerici nullum babentes beneficium ecclesiasticum, etsi ampla bona patrimonialia, vel quasi patrimonialia in dioecesi obtineant; quia subsidium charitativum est onus mixtum, et debetur a clericis ratione ecclesiarum, et beneficiorum, ac fructuum ex his provenientium; *c. conquere cit.* Bellenc. *q.* 31. Azor. *q.* 6. *vers. insuper* Gonny *q.* 25. Laym. *n.* 11. Barb. *n.* 48. Zoes *n.* 4. Pirh. *n.* 56. Engl. *n.* 10. Scham. *n.* 23. Vvies. *n.* 53.

5. Clerici beneficiati pauperes, quales esse censentur omnes illi quorum redditus beneficiales sustentationem illorum congruam non excedunt; quia hanc ejusmodi exactione diminuere praelati non sinit charitas; Bellenc. *q.* 30. Azor. *q.* 6. *vers. quid dicendum* Bellet. §. 12. *n.* 9. *et seq.* Gonny *q.* 29. *n.* 3. Barb. *n.* 49. Zoes. Engl. Pirh. Vviest. *l. cit.*

Contra ad subsidium charitativum obligantur. 1. Clerici pensionarii; nam hic pro rata portione ad subsidium istud tenetur concurrere, nisi, ut fere solet, pensio ipsi assignata ab omni, etiam hujus subsidii praestandi onere, libera sit constituta; tunc enim rector beneficii tenebitur illud ex toto solvere; Azor. *q.* 6. *v. si quaeras* Laym. *l. cit. n.* 11. Barb. *n.* 53. Pirh. *n.* 56. Vvies. *n.* 54. 2. Successor in beneficio solvere debet subsidium petitum ab antecessore, et ab hoc non solutum, quia est onus reale, et tributum impositum beneficio; *arg. l. imperatores* 7. *de publican. et vectig.* Et hinc in arbitrio episcopi erit convenire successorem, vel antecessorem, si hic adhuc vivat, prout maluerit, et subsidium petere; Bellenc. *q.* 51. Azor. *q.* 6. *in fin.* Barb. *n.* 54. Engl. *n.* 11. 3. ab eodem subsidio etiam non deobligantur hospitalia causa communis pietatis extructa, quando titulum beneficii habent; Bellenc. *q.* 38. Azor. *qu.* 6. *vers. si roges*; Barb. *n.* 55.

67

Dub. 5. cui episcopo subsidium charitativum praestari debeat, quando ecclesia sita est in una dioecesi, praedia autem, et fundi illius in alia? Resp. tali casu solvendum esse episcopo, in cujus dioecesi ecclesia, vel beneficium situm est; Bellenc. *qu.* 35. Azor. *qu.* 6. *vers. quid dicendum*, Gonny *qu.* 25. Laym. *n.* 11. Barb. *n.* 51. Pirh. *n.* 56. *fin.* Vvies. *n.* 55. Ratio est; quia subsidii istius praestandi obligatio non est onus praediorum, et fundorum, cum non transeat ad quemcunque istorum possessorem, sed ipsarum ecclesiarum, et beneficiorum, cum ratione istorum, et fructuum ex his perceptorum petatur; §. *prohibemus cit.*

68

Casu, quo ecclesia, vel beneficium situm est in confinibus duarum dioecesium, earum episcopi convenire circa subsidium istud petendum debent, et optimum erit, si in ejus, et aliorum jurium episcopalium perceptione alternent; *arg. clem. plures* 2. *de jur. patr*. Quodsi convenire renuant, tunc jure poterit archiepiscopus praecipere, ut conveniant, eo quod talis ipsorum discordia in gravamen ejusmodi ecclesiae cedat; Bellenc. *qu*. 52. *a n*. 3. Azor *qu*. 6. *vers*. *quid dicendum*. Barb. *n*. 52. Vvies. *n*. 55.

69

Dub. 6. quantum subsidii istius homine possit exigi? Multae fuerunt circa hoc interpretum opiniones. Nam 1. Afflict. *dec*. 136. dixit concilium neapolitanum determinasse, ut sit decima annui redditus, quam sententiam non improbavit Grammat. *dec*. 88. *n*. 5. 2. Antonius ab Alexandro, ut eum refert Grammat. *l. cit. in fin*. voluit esse dimidiam generalis collectae. 3. Franciscus Patavinus, et Landrianus, ut refert Boetius, *q*. 134. *n*. 10. volunt, exigi posse in ea quantitate, quae adaequet summam procurationis unius diei, praestandam a visitatis, quando praelatus per alium visitat; *extrav. un. int. communes v. ceterum h. t.* quanta autem unius diei procuratio sit, declaratur *extrav. cit. v. statuimus*.

70

Ex his tribus sententiis duae priores sufficiens fundamentum in jure non habent: tertia ex eo capite a plerisque rejicitur, quod dicant constitutionem *extrav. cit.* quoad procurationes non esse ab omnibus usu receptam apud Menoch. *de arbitr. cas*. 179. *n*. 3. Hinc cum eodem Menoch. *l. cit. n*. 4. Pirb. *hic n*. 55. Vvies. *ib. n*. 56. dicendum, in hoc negotio observandam provinciarum consuetudinem: si vero consuetudo deficiat, quantitatem hujus subsidii taxabit ipse praelatus, et eam determinabit, quam ecclesiae qualitas, hujus redditUum annuorum quantitas, magnitudo expensarum in causam, pro qua exigitur faciendarum, et similes circumstantiae eidem suadebunt.

71

Dub. 7. an subsidium hoc ab episcopo remitti possit? Videtur non posse generaliter; quia subsidium hoc non ipsius tantum episcopi, sed etiam ecclesiae, et hujus quidem principaliter commodum spectat; atqui episcopus jura, quae principaliter concernunt ecclesiae commodum, libere non valet remittere; quia ejusmodi remissio species quaedam alienationis est, quae episcopo prohibetur; *cap. pastoralis* 7. *de donationibus*; ergo etc.

Sed melius Bellenc. *q*. 47. Azor *c*. 14. *q*. 7. Laym. *n*. 14. Pirh. *n*. 57. Vviest. *n*. 88. et communiter DD. distinguunt, et licet conce-

dant illud ab episcopo posse remitti pro una, et altera vice, negant tamen illud remitti posse perpetuo. *Ratio primi membri est*, quia episcopus, subsistente justa causa donationes moderatas, etiam liberales, facere sine juris solemnitate potest, ut dictum est *tit.* 24. *n.* 6. atqui ejusmodi donationis speciem refert remissio subsidii charitativi, una vel altera vice facta; ergo etc.

72

Ratio secundi membri, quia ejusmodi remissio perpetua cederet in praejudicium ecclesiae, et gravamen successorum: unde sicut notabilis donatio, ita et talis remissio fieri sine solemitatibus juris nequit. *Conf.* quia subsidii hujus praestatio est juris publici fundati in aequitate naturali; atqui iis, quae juris publici sunt, pactionibus privatorum derogari nequit; ergo etc.

Et hinc patet ad rationem dubitandi oppositam.

73

Dub. 8. an adversus subsidium charitativum procedat praescriptio? Negativam defendunt magno consensu interpp. quos cum aliis DD. sequuntur Valleus. *hic* §. 4. *n.* 4. Honor. *ibid.* *n.* 11. *arg. l. comperit* 6. *C. de praescript.* 30. *vel* 40. *ann.* ubi praescriptioni adimitur vis adversus tributa, et ceteras hujusmodi functiones publicas. *Conf.* quia subsidium hoc praestandum est ex charitate, igitur procedere adversus illud praescriptio nequit, cum haec charitatis legi adversari nequeat.

74

Sed melius Laym. *loc. cit. n.* 15. Pirh. *n.* 75. Vviestner. *n.* 60. utuntur distinctione, dum fatentur adversus illud non quidem procedere praescriptionem ordinariam, docent tamen adversus eandem praevalere posse extraordinariam, et saltem talem, cujus initii non extat memoria, hacque fieri posse, ut particularis aliqua ecclesia ab ejus praestatione fiat libera. *Ratio est*; quia ab ea praestatione eximi particularis ecclesia potest per privilegium apostolicum, ut facile omnes fatentur; sed quaecunque acquiruntur privilegio, etiam praescriptione, saltem immemoriali, acquiri possunt, si praescribens sit possessionis capax, ut regulae instar tradunt Abb. *in c.* 13. *de for. compet. n.* 14. Felin. *ib.* *n.* 2. et alii apud Barbosam *in cap.* 26. *de V. S. a n.* 4. ergo etc.

75

Ad argumentum in contrarium allatum dico etiam adversus tributa tempore immemoriali praescribi posse, prout *infra n.* 84. *et* 85. dicetur, et passim apud DD. receptum est, qui solum excipiunt illa, quae penduntur principi in recognitionem supremae majestatis, et subjectionis, ut dictum est *lib.* 2. *tit.* 26. *n.* 31. *Ad conf.* si

charitati non repugnat privilegium hujusmodi immunitatem indulgens, etiam non repugnat praescriptio immemorialis, quae vim privilegii a principe concessi habet, ubi jus non resistit praescribenti, et eum possessionis incapacem non reddit.

76

Dub. 9. quis sit judex competens controversiarum motarum super subsidio charitativo? Resp. hujusmodi controversias cognoscendas, et decidendas a solo judice ecclesiastico. *Ratio est*; quia in his tam objectum, quam personae litigantes sunt juris ecclesiastici; *objectum* quidem, quia de jure episcopali quaeritur: *litigantes* autem, quia si super subsidio charitativo oriatur lis, necessario illa oriri debet inter episcopum, qui subsidium istud petit, et inter clericos, qui ab eo praestando se praetendunt esse immunes, vel si obligatos se fatentur, conqueruntur super excessu, vel super defectu causae.

77

Ne autem tali casu episcopus judicet in propria causa, oportebit ejusmodi controversiam relinquere arbitris, quos partes litigantes elegerint, vel eandem transmittere metropolitano, aut alteri superiori praelato examinandam, et decidendam; *can. quia cognovimus* 6. *fin. causa* 10. *q.* 3. Wiestner *hic n.* 61.

78

Quaeritur 4. quas exactiones imponere subditis suis magistratus saeculares possint? Resp. Hae diversissima habent nomina; nam 1. si personis sine respectu ad bona illarum imponantur, vocantur *capitatio*. 2. si solvendae sint de substantia patrimonii, habita ratione quantitatis ejusdem, appellantur *talliae*, *collectae*, *praestantiae*. 3. si praestandae sint de fundis, aliisque immobilibus, sive eorum fructibus, nuncupantur *census, et tributum*. 4. si petantur ex mercibus, rebusque in provinciam invectis, evectisque ex ea per mare, flumina, vias, pontes, dicuntur *vectigalia*. 5. si poscantur pro securitate, seu ducatu, vectura, et securo transitu, nominantur *guidagia*, *et pedagia*. 6. Denique si praestentur de vino, sale, aliisque rebus venditis, aut vendendis, ut apud nos accisae, seu gabellae cauponariae, et macellariae, *gabellarum* nomen accipiunt.

79

Dub. 1. an omnes modo relatae, et a principalibus, vel magistratu saeculari impositae exactiones sint justae? De capitatione eam justam esse negant nonnulli apud Lipsium *lib. 2. de admirand. cap.* 3. *pr.* de exactione decimae partis frumenti, et aliarum rerum, quae non negotiationis, et lucri, sed usus familiae, et turis colendi causa venduntur, aut emuntur; Cajet. *V. vectig. pr.* et Sot. *lib.*

3. *de Just. q.* 6. *art.* 7. *Fundantur* 1. quia in hujusmodi capitatione saepe contingit, ut pauper, qui numerosam prolem habet, plures cogatur nummos solvere, quam dives, qui nullam prolem habet, vel caelebs est; hoc autem videtur adversari juri, et aequitati naturali, quae in exactionibus petit observantiam aequalitatis secundum proportionem geometricam bonorum, et facultatum cujusque ad eas exactiones praestandas obligati. 2. quia, *l. universi* 5. *cod. de vectigal. et commiss.* poena capitis constituta, inhibetur vectigal exigi de rebus, quae usus familiae, vel ruris colendi causa venduntur, et emuntur. 3. quia aequitatis, et justitiae ratio exigit, ut publicis oneribus magis graventur divites, quam pauperes; atqui in impositione gabellae, et vectigalium fit contrarium; nam ejus impositione magis gravantur pauperes, maxime numerosam prolem alentes; ergo etc.

80

Sed his non obstantibus dicendum ejusmodi exactiones, si publica authoritate, et justa aliqua causa exigente, fiant, non esse injustas. Ita Sylv. *V. gabell.* 3. *n.* 14. *et seq.* Navar. *manual. cap.* 17. *n.* 202. Drido *de libert. christ. lib* 2. *cap.* 5. Medina *de restit. quaest.* 15. *in poster. quaest. part.* Suarez *lib.* 5. *de legib. cap.* 16. *n.* 3. Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 669. *n.* 2. et teste P. Vviestner *hic n.* 67. torrens DD. quod confirmatur ex multarum provinciarum, justitiae laude florentium, praxi, et ratione; quia hujusmodi exactione non magis gravatur resp. quam si justa aliqua summa ab ejus subditis exigatur pro ratione facultatum, quas habent singuli; atqui hujusmodi summae exactio, justa causa exigente, sine justitiae, et aequitatis laesione fieri potest; ergo eadem causa exigente, etiam imponi poterit frumento, et aliis victualibus.

81

Ad argumenta contraria non difficilis est responsio. *Ad* 1. imprimis in hujusmodi capitatione, ut Lipsius *cap.* 3. *cit.* ostendit, plerumque facultatum fit ratio; vel si ratio illarum non fiat, id, quod pendendum est a singulis uniformiter, exigui pretii est, ita, ut sine patrimonii diminutione facile praestari ab omnibus possit, et ejus solutio potius in signum, et recognitionem subjectionis, quam tanquam tributum, ad publicae necessitatis propulsationem comparatum, pendi intelligatur. *Ad* 2. ex *loc. cit.* bene probatur, quod si justa causa exigente, exactiones aliquae faciendae sint, potius imponendae sint mercibus nocivis, inutilibus, et vanis; non tamen probatur, injustas esse, si justa causa poscente, et quando aliter remedium necessitati publicae afferri non potest, imponantur etiam frumento, aliisque rebus ad victum, vel ruris culturam necessariis.

Ad 3. quod aliquando magis gravetur pauper aliquis, per accidens est, sicut per accidens est, quod numerosiorem familiam alat, quam dives.

82

Dub. 2. quisnam imponere hujusmodi vectigalia, tributa, et exactiones possit? *Certum est* 1. hoc jus obtinere quoscunque principes, et magistratus supremos, quales sunt in patrimonio s. Petri summus pontifex, in regnis, et provinciis sibi subjectis imperator, reges; et principes, ac resp. liberae, seu status, superiorem in temporalibus non recognoscentes; Pirh. *hic n.* 46. Scamb. *ibid. n.* 29.

83

Certum est 2. eandem potestatem a supremo principe communicari posse etiam principibus, statibus, et civitatibus inferioribus, et defacto compluribus esse communicatam: unde vi talis communicationis etiam ipsi poterunt ejusmodi exactiones imponere; non autem alias, ut docet gloss. *in c. innovamus* 10. junct. gloss. *marg. V. regum lit. B. h. tit.* Joan. Andr. *ibid. n.* 1. Abb. *n.* 1. *et* 6. Suarez *D.* 21. *de censur. sect.* 2. *n.* 36. Zoes. *hic n.* 5. Pirh. *n.* 46. Scamb. *n.* 20. et habetur *c. innovamus cit. cit. c. quibusdam* 26. §. *praeterea de V. S. l. vectigalia* 10. *ff. de publ. et vectig. l. non quidem* 1. *et l. non solent* 3. *C. vectigalia nova etc.* Ratio est, quia hujusmodi exactiones imponere spectat ad principum regalia, ut constat ex *l.* 2. *feud. tit.* 56. cons. soli principi hoc jus competit, et ei tantum, cui hoc ipsum princeps concessit. Unde illi, qui sine concessione principis nova indicunt vectigalia, vel ea augent, incidunt in crimen laesae majestatis secundi generis, utpote violantes regale principis, prout traditur *tit. ad leg. jul. majestat.*

84

Certum est 3. antiquitus impositas recipiendi, et exigendi potestatem consuetudine, et praescriptione, saltem tanti temporis, cujus initii memoria non existat, acquiri posse, prout constat ex *c. super quibusdam cit.* ibi, *vel ex antiqua consuetudine a tempore, cujus non extat memoria, introducta.*

Dubium est, utrum consuetudine, vel praescriptione immemoriali acquiri possit potestas imponendi nova tributa, et exactiones alias? Negant Castro, *l.* 1. *de leg. poenal. c.* 10. et Suarez *lib.* 5. *de legib. c.* 14. *n.* 14. et videtur hoc etiam probare ratio; quia potestas haec est de reservatis principi in signum supremae potestatis, et excellentiae ipsius; sed ea, quae ita principi sunt reservata, tolli consuetudine, vel praescriptione etiam immemoriali nequeunt, ut facile omnes concedunt; ergo etc. *Conf.* potestas imponendi tributa fundatur in obligatione tuendi, et in pace conservandi principatum, seu remp.

can. tributum 22. *caus.* 23. *q.* 8. et hinc a tributis solvendis nemo via praescriptiouis eximi potest; *l. comperit* 6. *cod. de praescript.* 30. *vel* 40. *ann.* igitur sicut obligatio haec imposita est soli supremae potestati, ita eidem soli authoritas imponendi tributa competet.

85

Sed dicendum, probabilius potestatem etiam nova tributa, et exactiones imponendi subditis, et antiquitus impositas augendi ab inferioribus acquiri via praescriptionis posse. Ita. Abb. *in cap.* 26. *n.* 1. *et* 2. *de V. S.* Antonin. *p.* 2. *tit.* 1. *capit.* 13. §. 8. *in fin.* Covar. *reg. peccatum p.* 2. § 2. *n.* 11. *et* 12 Medin. *cod. de restit. capit.* 13. §. *ut igitur*, Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 666. *n.* 1. *in fin.* Vviest. *hic n.* 72. *Ratio est*; quia licet potestas haec sit alias reservata principi, aliquando tamen, etsi perraro, a summo principe inferioribus concedi solet; atqui ea, quae etiam ex reservatis per privilegium aliquando concedi solent, ex communi doctriua etiam consuetudine, vel praescriptione, saltem immemoriali, acquiri possunt; ergo etc.

Ex quo cadit argumentum oppositum. *Ad conf. l. comperit cit.* intelligenda est de illo tributo, quod principi exhibetur in signum subjectionis, et inferioribus nunquam concedi solet.

86

Dub. 3. quae sit causa justa imponendi novas exactiones? Resp. Justa exactionum extraordinariarum causa est reparatio viarum, ac pontium; opera religionem, pietatem, juventutis institutionem, et educationem spectantia; egenorum, ac miserorum sublevatio; munitio urbium, commeatus, et apparatus bellicus, conductio, et stipendia militum; et generatim necessitas, aut utilitas evidens reip. *reipublicae*, inquam, non personae privatae ipsius principis imponentis, saltem si ei de sumptibus, ad dignitatis, ac status sui conservationem necessariis, per tributa antiqua, et ordinarios, atque ad istud destinatos redditus sufficienter prospectum sit; nam si prospectum sufficienter ei non esset, ipsi per impositionem novae exactionis deberet prospici, cum reip. intersit maxime, ut principi suo recte prospectum sit. His ergo causis, vel harum aliqua existente, induci nova exactio potest.

87

Ut tamen juste indicantur, ex Suar. *l.* 5. *de LL. c.* 15. *n.* 3. *et* 4. Molin. *tom.* 2. *de J. et J. D.* 667. *n.* 1. et aliorum communi doctrina, sequentia sunt advertenda. 1. Ad bujusmodi exactionem deveniendum non est, quamdiu necessitas ejusmodi propulsari, vel utilitas promoveri ex redditibus aerarii, vel per alia media ordinaria potest; quia si hoc fieri possit, revera necessitatis causa non subest.

2. Exactiones ejusmodi non debent esse majores, quam ad finem ejusmodi obtinendum necessarium videatur; *c. quia plerique* 8. *de immunit.* 3. Cessante causa, cessare etiam exactiones debent; *arg. c. cum cessante* 60. *de appellat.* 4. Ea, quae per hujusmodi exactiones aerario illata sunt, in alium finem, quam destinatum publicum a principe sine injustitiae peccato impendi nequeunt. 5. Etsi singulae ex relatis *n.* 78. juste imponi valeant, non tamen possunt simul omnes in provinciam aliquam invehi. Quorum omnium ratio est; quia princeps non proprietatis, sed jurisdictionis duntaxat jus in bona subditorum suorum habet, ac proinde non pro arbitrio, sed prout bonum communitatis sibi subjectae postulat, disponere de illis potest.

88

Dub. 4. quae forma in hujusmodi exactionibus servanda sit? Resp. Hanc praescribunt s. Thom. 2. 2. *quaest.* 63. *artic.* 4. Medin. *cod. de restit. quaest.* 13. §. *tertiam*, Suar. *l.* 5. *de LL. cap.* 16. *n.* 1. Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 668. *n.* 1. Vviest. *hic n.* 75. 1. Ut subditi ultra vires, et facultates suas non graventur; quia has excedens exactio subditis moraliter est impossibilis: cons. ad eas non dabitur obligatio; *reg.* 185. *ff. et reg. nemo* 6. *in* 6. 2. Ut in illis servetur aequalitas proportionis geometricae inter personas, habita ratione facultatum, et plus a divitibus, quam a pauperibus exigatur; quia in distributionibus munerum, et impositionibus onerum publicorum observanda est justitia distributiva, quae petit, ut aequalitas secundum proportionem geometricam observetur; Aristoteles 5. *Eth. c.* 3. *et* 4. 3. Ut casu, quo exactio non commune totius reip. sed peculiare alicujus duntaxat partis, v. g. mercatorum bonum spectat, exactio his prae aliis communitatis membris imponatur; quia aequitas naturalis exposcit, ut qui alicujus rei, vel actionis solus percipit commoda, et emolumenta, solus sufferat onera, et incommoda ei annexa juxta *reg. qui sentit* 55. *in* 6.

89

Qui sine legitima authoritate imponunt nova vectigalia, vel gabellas, de jure civili puniri debent exilio perpetuo; *l. fin. C. vectigalia nova etc.* dę jure canonico incurrunt excommunicationem majorem, a qua absolvi non debent, nisi satisfecerint, sive id, quod ratione vectigalis illicite impositi extortum est, restituerint; *c. innovamus* 10. *h. tit.* Estque excommunicatio haec reservata summo pontifici per *bull. coen. cas.* 5. et hanc, ut Suar. *D.* 21. *de censur. sect.* 2. *n.* 37. notat, incurrunt etiam supremi principes, si nova tributa injusta imponant. *Ex quo sequitur*, quod etiam laici quoad hoc sint subjecti jurisdictioni ecclesiae; quia haec illos excommu-

nicat. Excommunicatio autem non potest ferri, nisi in subditos, vel qui forum sortiuntur, ratione delicti.

90

Dub. 5. an ad tributi, vectigalis, vel alterius novae exactionis impositionem necessarius sit consensus subditorum, vel saltem statuum regni, aut provinciae? Affirmant aliqui apud Suar. *lib.* 5. *de LL. c.* 17. *n.* 2. et fundantur 1. quia *quod omnes tangit*, *debet ab omnibus approbari*, ut habet *reg.* 29. *in* 6. 2. Exemplo regni Hispaniae in quo ejusmodi consilium, imo consensus exhibendum est vigore *nov. recompil. lib.* 6. *tit.* 6. *lib.* 1. ubi statuitur, quod rex non possit novum imponere tributum, nisi prius convocato regno per procuratores, et illis consentientibus, et acceptantibus tributum. 3. Ratione; quia sic melius prospectum est subditis, ne exactionibus, a principe arbitratu suo indictis, plus aequo, et ultra vires suas graventur, quod facile fieret, cum principes valde propensi sint ad imponendas subditis hujusmodi exactiones, semperque causentur antiqua tributa sibi non sufficere ad eximios suos sumptus.

91

Sed dicendum, ejusmodi consilium, vel consensum jure communi non requiri. Ita Suar. *lib.* 5. *de LL. c.* 17. *n.* 3. et hoc teste DD. reliqui, dum absolute dicunt esse in principe hanc potestatem, nulla facta mentione consensus populi. *Ratio est*: quia ex nullo jure habetur fundamentum requirendi istum consensum: non ex jure naturali; quia hoc jure tantum illa exactio mala est, quae justa causa destituitur: non ex jure positivo; quia tale nec in ss. litteris, nec in ss. canonibus, aut corpore juris civilis extat.

92

Excipitur tamen, si in aliqua provincia ejusmodi consensus, vel consilii necessitas pactionibus, vel concordatis, inter principem, ac status initis, et praesertim juratis est introductus; nam eo casu clarum est, sine tali consensu, vel consilio statuum novam exactionem subditis imponi non posse: et ratio est; quia talia pacta, concordata, et juramenta, iis firmandis addita, honesta, justa, et ad varia incommoda vitanda utilia sunt; ad honesta autem, justa, et publice utilia pacta, et concordata non minus princeps, quam subditi obligantur; *c. Antigonus* 1. *de pact. et c. ex epistola* 1. *de probation.* ergo etc.

93

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. necessitati consensus, vel consilii sui jam renuntiarunt subditi, dum potestatem sui gubernativam absolutam transtulerunt in principem. *Ad* 2. patet ex

addita exceptione. *Ad* 3. ratio illa probat bene fieri, si consensus, vel consilii ejusmodi necessitas per pacta specialia inducatur.

94

Dub. 6. quinam ad tributorum, vectigalium, et aliarum exactionum, a principe, vel alio simili magistratu impositarum, praestationem teneantur? Resp. ad eam teneri solos subditos, non exemptos; quia imponuntur potestate jurisdictionis, quae ad solos subditos sese porrigit. Et hinc

1. Ad eas per se non tenentur *extranei*, utpote jurisdictioni imponentis per se non subjecti. *Per se*, inquam; per accidens enim aliquando exactionum aliquarum onere etiam ipsi gravantur, quando scilicet merces, aliasque res in, vel per provinciam, aut ex ea vehunt, in ea emunt, venduntque: nec immerito; quia favoribus provinciae gaudent, ut proin merito ad concurrendum pro viarum, pontium etc. reparatione adstringantur.

95

2. *Clerici*, aliaeque *personae*, *et loca ecclesiastica*; quia a jurisdictione saeculari exempti sunt, et antiquissimo juris privilegio ab hujusmodi exactionum onere utroque jure excepti: civili quidem, *auth. item nulla C. de episc. et cler.* canonico autem; *c. quanquam*, 4. *de censib. in* 6. *c. non minus* 2. *et c. adversus consules* 7. *de immunit. c. quia nonnulli* 1. *eod. in* 6. *et* trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* Pirh. *hic n.* 48. Schamb. *n.* 21. Zoes. *num.* 5. *Excipiendus* est duplex casus: *unus est*, si res suas negotiationis causa deserant, vel transferant, prout colligitur per argumentum a sensu contrario desumptum ex verbis *c. quanquam cit. ibi*, *quas non causa negotiandi deferunt*, *vel deferri faciunt*, *seu trasmittunt*, inde enim infertur: ergo si res suas negotiandi causa deferant, eos etiam exactiones, et vectigalia debere solvere. *Alter*, si per indultum apostolicum privilegio huic quoad aliquas exactiones derogatum sit, vel consuetudo immemorialis adsit, quae ob diuturnitatem temporis ejusmodi indulti aliquando obtenti communi aestimatione suffulta sit. Quod tamen ad alias exactiones, et casus indulto, vel consuetudine non comprehensos extendi nequaquam debet, ut communis, et certa TT. ac canonistarum sententia habet, ac firmat manifesta ratio; quia exemptio ista status ecclesiastici est beneficium principis reip. utriusque, et quidem concessum per modum legis, insertumque corpori juris communis; atqui indulta, consuetudo, et praescriptio quae hujusmodi beneficio derogant, sunt strictae interpretationis, cum hoc ipso a jure communi exorbitent; ergo etiam indulta, quae pugnant contra immunitatem ecclesiasticam; cons. ab expressis ad non ex-

pressa extendi non debent. Extra hos duos casus, qui ab hujusmodi personis tributa, et vectigalia exigunt, si sint personae singulares, excommunicationis, si universitas, interdicti, poenas ipso facto incurrunt; *c. quanquam cit.*

96

3. *Pauperes*, *et caeci*, prout habetur *c. licet* 4. *h. tit.* ubi ratio additur; quia *inhumanum est nimis in collectione affligere*, *cui debuerat ex collectis*, *si esset necessitas*, *misereri.* Ubi observa, quod duplex sit hujus *c.* expositio. *Prima* ait, textum esse intelligendum de caeco, et simul paupere, altera de caeco tantum, et non paupere: et haec posterior opinio est probabilior ex ratione, quia pauperes per se excusantur, ideo, quia sunt pauperes: unde ut *c. cit.* dispositio aliquid operetur, intelligi simpliciter debet de caeeis, quod immunes sint a solvendis tributis. Intellige autem dicta de tributis extraordinariis, quae interdum per accidens imponuntur pro rebus possessis; nam si caeci possideant fundum censualem, vel tributarium, ex quo possessor solvere debet censum, vel tributum ordinarium illi fundo impositum, etiam hi censum illum, vel tributum teneutur solvere; Fagn. *in c. licet cit. n.* 9. *et seq.* Pirh. *n.* 52. *not.* 3. Scamb. *n.* 52. Adde, privilegium hoc non extendi ad filios ipsorum; quia conceditur ratione necessitatis, quae in filiis cessat; gloss. *fin. in c. cit.* Abb. *ibid. in fin.* Pirh. *loc. cit. in fin.* locum autem hoc privilegium habet etiam de jure civili, quamvis hujus textus sint dubii ob regulam communiter approbatam, quod ubi in jure canonico reperitur aliquid decisum, de quo dubitatur in jure civili, tunc decisio juris canonici servanda sit etiam in foro civili; Fagn. *loc. cit. n.* 25.

97

Dub. 7. an tributorum, vectigalium, et exactionum leges obligent in conscentia? Resp. distinguendo; vel enim constat ejusmodi exactiones esse injuste impositas, vel contra constat esse impositas juste, vel dubium est, an juste, vel injuste sint impositae.

98

Si primum, ad praestationem illarum nulla dari obligatio potest, ut praeter alios expresse tradunt Sylv. *V. gabella* 3. *n.* 23. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 674. *n.* 4. Suar. *lib.* 5. *de LL. c.* 18. *n.* 12. Vvies. *hic n.* 83. Ratio est, quia lex injusta non obligat, imo si causa, et potestas in imponente deficiat, omnino nulla est estque hoc verum, sive talis exactio injusta sit quoad substantiam, sive quoad quantitatem, vel proportionem distributivam, cum hoc solo discrimine, quod in primo casu secundum se totam indebita sit, in secundo solum quoad excessum.

Si secundum, dicendum est obligationem per se dari in conscientia. Ita Sylv. *V. gabella* 5. *n.* 21. Castro *de leg. poen. c.* 19. Sot. *lib.* 3. *de just. q. ult. art. ult.* Covar. *reg. peccatum part.* 2. §. 5. *n.* 5. Medin. *de restit. q.* 13. §. *verum aliter*, Molin. *loc. cit. n.* 3. Suar. *n.* 11. Vviest. *n.* 82. Ratio est, quia lex justa aliquid absolute praecipiens, et legitime promulgata obligat in conscientia, ut dictum est *lib.* 1. *tit.* 2. *p.* 30. *et* 31. atqui tales sunt leges tributariae, si a principe, vel magistratu supremo, justa causa sic exigente, ferantur; ergo etc.

99

Si tertium, videtur esse locus *can. in memoriam* 3. *dist.* 19. *ibi*: *licet vix ferendum .... imponatur jugum tamen feramus*; quia princeps, et magistratus supremus tale tributum imponens est in possessione, cons. melior est ipsius conditio; *reg. in prax.* 65. *in* 6. confessarii tamen in praxi sequi possunt consilium, quod ipsis dat Sylv. *loc. cit. n.* 29. Molin. *n.* 9. *concl.* 5. Vviest. *n.* 84. ut scilicet in dubio ante factum poenitentem inclinent ad solutionem, praesertim quando exigitur *cap. cit.* post factum autem ad dubii, et non soluti tributi, vel excessus restitutionem faciendam non compellant; *arg. reg. cit.*

§. III.

De procurationibus.

SUMMARIUM

100

Quaeritur 1. quid sit *procuratio*? Resp. *Procuratio*, prout hoc loco accipitur, est sustentatio, sive subsidia, et expensae, quae episcopo, aliisque praelatis obeuntibus visitationem, ab iis, quos visitant, exibentur pro congrua sustentatione; *cap. procurationes* 23. *h. tit. et ibi* Gonz. *n.* 7. Engl. *n.* 13. Konig *n.* 26. Vviest. *n.* 85.

Dixi 1. *sustentatio*: quo nomine hic venit victus, seu cibus, et potus cum habitatione, seu diversorio pro visitante, famulis ejusdem, et equis; Azor. *p.* 2. *l.* 3. *c.* 42. *q.* 7. §. *quaeres*, Zerola *in prax. episc. p.* 1. *V. visitatio ad dub.* 6. Pirh. *hic n.* 61. Vviest. *n.* 86. non tamen viaticum, et mercedes equorum conductorum; nam expensas, quas fecit in itinere et in coemendis, vel conducendis equis pro itinere sibi necessariis, episcopus, sive visitator computare non potest, minus aestimare equos mortuos, vestes detritas etc. cum tantum victualia, aut eorum aestimationem accipere de jure permittatur; Barbos. *de offic. episc. alleg.* 73. *n.* 57. Engl. *n.* 16. Konig. *n.* 30. cum reliquis *supra. Excipitur*, nisi visitator esset praelatus a summo pont. delegatus; huic enim mercedes equorum conductorum, et viaticum, ut ab uno loco ad alterum transire commode possit, solvi debet, pront Azor. *l. cit. q.* 8. et reliqui *supra* relati advertunt.

101

Dixi 2. *episcopis, aliisque praelatis obeuntibus visitationem*, debentur enim procurationes visitanti, et ratione visitationis: et merito; cum enim visitantes spiritualia seminent in utilitatem ecclesiarum, quas visitant, non est magnum, si metant carnalia, seu temporalia, cum nemo suis stipendiis militet unquam; 1. *Corinth.* 9. Proceditque hoc, etiamsi bujusmodi visitatores alias amplos, et ad hoc munus obeundum sufficientes redditus habeant aliunde; nihilominus enim procurationes eis solvendae sunt, tum in signum subjectionis, tum ut ipsi magis alliciantur ad visitationem, quam alias facile negligerent, si suis impensis obire illam deberent. *Neque obstat*, quod ad hujusmodi visitationes ex officio suo obligentur; nam etiam canonici obligantur, ut intersint divinis officiis, et nihilominus ob praesentiam suam capiunt distributiones quotidianas; Abb. *in cap. cum ex officii* 16. *de praescript. n.* 9. *et in cap. procurationes cit. n.* 5.

102

Dixi 3. *ab iis, quos visitant;* nam procurationes debentur solum visitantibus, quando actu visitationem obeunt: et hinc quando episcopus dioecesim suam visitat per alium, procurationes debentur non episcopo, sed illi, qui personaliter visitat. Extra visitationem procurationis nomine aliquid exigens, vel recipiens in poenam transgressionis duplum, sive ultra id, quod accepit, tantundem de suo restituere intra mensem tenetur; *c. procurationes cit. fin. c. exigit* 2. *h. tit. in* 6. trid. *sess.* 24. *c.* 3. *v. quodsi de reform.* ubi haec poena aucta, et confirmata est. Neque aliud probatur ex *c. quo etiam* 7. *dist.* 18. nam quadrupli poena, quae ibi sancitur, solum lata est contra archiepiscopum, si de bonis, quae episcopus ad concilium provinciale accedens secum tulit, aliquid exigat, vel auferat, ut notat Fagn. *in c. procurationes cit. n.* 33. et patet ex textu.

103

Quaeritur 2. quibus praelatis procurationes debeantur, et quid circa has observandum, ne per procurationes, ab iis petitas, nimium praegraventur subditi? Resp. Procurationes ratione visitationis debentur visitanti: et principaliter quidem episcopo, si dioecesim, archiepiscopo, et nuntio apostolico, si provinciam, archidiacono, si districtum archidiaconatus sui personaliter visitent Quodsi visitationem obeant per alium, e. g. episcopus per vicarium generalem, aut constitutos a se visitatores, non episcopo, sed illi, qui visitationem loco ipsius obit, procurationes debentur, ut dictum est *n. praec.* et patet ex *cap. si episcopus* 6. *de off. ordin. in* 6. nisi episcopus munitus sit privilegio apostolico, ut quamvis non visitet per se ipsum

sed per alium procurationis nomine a visitatis aliquid possit accipere, prout habetur *extrav. un. int. comm. hoc tit.* et declaratum est a S. congreg. card. trid. interpp. sub Paulo IV. teste Fagnan. *in cap. procurationes cit. n.* 6.

104

Ne vero per hujusmodi procurationes petitas nimium graventur subditi, episcopi, et alii visitatores sequentia observare debent: 1. procurationes, occasione actualis visitationes petitae, secundum ecclesiarum, et ecclesiasticarum personarum, a quibus petuntur, facultates debent esse frugales, et moderatae; *cap. conquerente* 16. *de off. ordin. c. sopitae* 14. *c. procurationes* 23. *c. cum nuper* 25. *h. tit.* et trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* 2. praecipitur iisdem, ne inutilibus, et sumptuosis itinerum impedimentis visitationem obeant, sed cum apparatu, et comitatu moderato, qui praescribitur *cap. cum Apostolus* 6. *vers. quocirca h. tit.* 3. si episcopus, v. g. eodem anno pluries ecclesiam visitet, plures procurationes, quam binas non exigat; *c. cum venerabili* 21. *eod.* 4. si una die plures visitentur ecclesiae; non singulae a singulis, sed una duntaxat procuratio ab omnibus simul exigatur; *cap. felicis* 3. *hoc tit. in* 6. 5. non potest visitator accipere munus quodcunque etiam sponte oblatum: imo ipsas procurationes antiquo jure, *cap. romana* 1. §. *procurationes h. tit. in* 6. tantum poterant accipere in victualibus: quod tamen jus modo per *cap. felicis cit.* et trid. *cap.* 3. *cit.* correctum est, ita, ut modo optionem habeat, an in his, an in pecunia accipere procurationes velit: 6. si episcopus visitet ecclesias, et clericos civitatis, in qua sita est ipsius ecclesia cathedralis, nulla eidem debetur procuratio, prout saepius responsum a s. congreg. testis est Piasec. *prax. episc. p.* 2. *c.* 3. *art.* 8. *n.* 15. et idem dicendum est de casu, quo episcopus, peracta visitatione ecclesiae, etiam extra urbem episcopalem sitae, domum suam se commode potest recipere; quia trid. *c.* 3. *cit.* dicit eidem ministrandas procurationes *pro temporis tantum necessitate*, *et non ultra*: quae necessitas tali casu cessat.

105

Quaeritur 3. a quibus solvendae sint procurationes? Resp. Solvendae sunt ab omnibus clericis, ecclesiis, ac monasteriis, speciali privilegio non exemptis, etiamsi ecclesiae tales quocunque titulo ad exemptos pervenissent; *Clem.* 1. *h. tit. Ratio est*, quia cum talium ecclesiarum percipiant commoda, earum onera recusare non debent; *l. secundum* 10. *ff. de R. J.*

Excipiuntur 1. laici: nam hi, licet et ipsi visitentur, ab onere tamen procurationes solvendi liberi sunt, non quidem vi juris scripti, sed consuetudinis, quae textus juris generales ad loca, et per-

sonas ecclesiasticae restrinxit; gloss. *in cap. romana* 1. *v. laicos hoc tit. in* 6. Azor. *p.* 2. *l.* 3. *cap.* 42. *q.* 3. Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. cap.* 22. *n.* 14. Vallens. *hic* §. 4. *n.* 2. Pirhing. *n.* 78. Vviest. *n.* 94.

106

Excipiuntur 2. oratoria privata; *c. fin. h. tit. et ibi* gloss. *v. ratione*, Fagnan. *n.* 1. Gonzal. *n.* 3. Honor. *n.* 39. Engl. *n.* 17. Pirh. *n.* 80. Scamb. *n.* 33. Konig. *n.* 28. Vviest. *n.* 95. et ratio est, quia non habent titulum beneficii, nec beneficia annexa, vel redditus, aut proventus, ecclesiasticos, ex quibus procurationes praestare valeant.

Excipiuntur 3. hospitalia, et similia loca, ad pietatis, et misericordiae opera exercenda, etiam authoritate episcopali erecta, si titulum beneficii annexum non habeant; Azor. *cap.* 42. *cit. quaest.* 1. Riccius prax. *p.* 4, *resolut.* 151. Zerol. *prax. episc. p.* 2. *v. visitatio* §. 6. *dub.* 7. Piasec. *prax. p.* 2. *cap.* 3. *art. ult. n.* 16. Barbos. *cap.* 22. *cit. n.* 15. Pirh. *hic n.* 79. *vers. secundo*, Schamb. *n.* 31. Engl, Konig, Vviestner *l. cit. Ratio est*, quia proventus illorum omnes censentur ab eorum fundatoribus specialiter deputati ad infirmorum, pauperum, et peregrinorum alimenta; quam intentionem a praelatis ecclesiasticis augeri potius, quam diminui decet.

107

Excipiuntur 4. ecclesiae, et personae ecclesiasticae pauperes; pauperes; quia cum ultra eos, qui ad cultum divinum, vel propriam sustentationem necessarii sunt, proventus non habeant, charitas non permittit, eos gravari onere solvendarum episcopo procurationum; *can. cavendum* 7. *caus.* 10. *quaest.* 2. gloss. *in cap.* 17. *v. praegravari h. tit.* Abb. *ibidem n.* 7. Fagnan. *in cap. procurationes* 23. *eod. n.* 20. *et in cap. venerabili* 24. *n.* 33. Pirh. *hic n.* 82. Vviest. *ibid. n.* 96. idque verum est, etiamsi ab hujusmodi ecclesiis, et personis pauperibus procurationes ultro, et gratis offerantur; nam ne sic quidem accipiendae ab iis sunt, ut monet Fagnan. *n.* 20. *cit.* cum etiam in hoc casu urgeat, allata ratio. Intelligendum autem hoc tantum est, quando notorie constat de impotentia, seu paupertate ecclesiae, vel clerici: in dubio potest episcopus exigere juramentum a rectore ecclesiae, vel clerico, se impotentem esse ad procurationem solvendam; vel sub conditione excommunicare, nisi solverit procurationem secundum facultatem suam; Abb. *in cap. procurationes* 23. *n.* 7. *h. tit.* Pirh. *n.* 82. *cit.*

108

Excipiuntur 5. alia etiam loca, et personae ecclesiasticae munitae circa hoc privilegio apostolico: quod tamen privilegium strictae interpretationis est, et si generaliter conceptum sit, ad procurationes debitas legatis apostolicis provinciam visitantibus extendi non

debet; *cap. cum instantia* 17. *et Clem.* 1. junct. gloss. *v. exemptione h. tit.* Azor. *c.* 42. *q.* 11. §. *quaeres*, Barbos. *c.* 22. *cit. n.* 27. Pirh. *hic n.* 79. Vviest. *n.* 97. quia ratione dignitatis, et personae, quam agunt, specialem sui mentionem requirunt, et generalibus terminis, quibus ecclesia aliqua a procurationibus immunis pronuntiatur, non includuntur.

Ceterae ecclesiae, et personae ecclesiasticae, si beneficium aliquod habeant, includuntur omnes in praecepto procurationes praestandi. Neque monasteria ab ea obligatione absolvit, quod alias exempta sint a lege dioecesana episcopi; quia obligatio solvendi procurationes, cum annexa visitationi sit, qui actus jurisdictionis est, potius videtur ad legem jurisdictionis, tanquam accessorium, pertinere: et hinc ab omnibus, qui visitationi episcopi subjecti sunt, illae praestari debent; Abb. *in c. sopitae* 14. *h. tit.* Pirh. *n.* 71.

109

Quaeritur 4. an procurationes ab episcopo remitti possint? Videntur remitti posse; quia etiam servitia, ab ecclesia inferiore episcopo debita, ab isto illi remitti possunt; *c. pastoralis* 7. *de donation.*

Sed dicendum, etsi episcopus, et visitatores alii, quando actu visitant, procurationem ob id debitam remittere possunt in speciali, non tamen remittere eas possunt generaliter, et ita, ut hujusmodi remissione subditus omnino eximatur ab onere procurationes solvendi etiam in futurum. Ita Abb. *in cap. cum ex officii* 16. *n.* 14. *et* 15. *de praescript.* Azor. *p.* 2. *l.* 3. *cap* 42. *q.* 11. §. *pacto etiam*, Honor. *hic n.* 13. Pirh. *n.* 83. Scamb. *n.* 36. Vviest. *n.* 98. et patet ex *c. cum venerabilis* 21. *h. tit.*

110

Ratio primae partis est; quia hujusmodi remissione speciali nullum successori fit praejudicium, aliaeque rationes cessant, quae urgent, ne remitti generaliter possint. Simili ratione conveniri inter ecclesiam, vel monasterium, et episcopum potest de procurationis exhibendae modo, ut scilicet in pecunia, vel in ipsis victualibus exhibeantur; gloss. *in Clem.* 2. *v. compositiones*, Azor. *cap.* 42. *cit. quaest.* 11. §. *insuper potest.* Barbos. *in cap. cum ex officii cit. n.* 11. Pirh. *n.* 83. Vviest. *n.* 98.

111

Ratio secundae; quia procurationes sunt juris publici authoritate, et utilitate constitutae; ea autem, quae juris publici sunt, privatorum pactionibus remitti non possunt; *c. si diligenti* 12. *de for. compet et l. jus publicum* 38. *ff. de pact.* *Excipitur* procuratio, quae non jure communi, sed speciali, sive ex consuetudine, praescriptione, privilegio, pacto solvi debet ei, qui proprius praelatus non est; talis

enim procuratio non est jus publicum, et ideo remitti potest; Azor. *quaest.* 11. *cit. vers. potest quoque.* Pirh. *n.* 83.

112

Quaeritur 5. an procurationis exhibendae obligationi a visitatis praescribi valeat? Resp. negative. Ita cum communi Abb. *in c. cum instantia* 17. *h. tit. n.* 5. Barbos. *ib. n.* 2. Pirh. *hic n.* 76. *not.* 2. Vviest. *n.* 99. *ib.* et clari textus *c. cum instantia cit. c. accedentes* 11. *cum ex officii* 16. *de praescript.*

Ratio est, quia talis praescriptio cederet in detrimentum ecclesiarum, quippe qua posita, praelati, et alii visitatores absterrerentur ab instituendis visitationibus bono publico ecclesiarum maxime necessariis. *Proceditque hoc*, ut caedem non solum non possint tolli totae, sed ne quidem quoad partem saltem notabilem; quia totius, et partis in hoc casu est cadem ratio; *l. quae de tota* 76. *pr. ff. de R. V.* Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. c.* 22. *n.* 23. Quod etsi verum sit, non tamen omnis omnino vis circa procurationes praescriptioni negauda est.

113

Nam 1. praescriptioni locus est quoad procurationum exhibendarum modum, ut pro victualibus praestetur pecunia, ut observant DD. *in cap. cum ex officii cit.* apud Barbos. *l.* 3. *jur. eccl. c.* 22. *n.* 24. 2. praescribi potest procurationibus praeteritis, non praestitis suo tempore; quia in hoc nullum vertitur praejudicium visitationis sed visitantis tantum; Barbos. *l. cit. n.* 25. et hoc teste omnes. 3. praescribi potest; ut cum duae ecclesiae cadem die visitantur, ad eas visitanti praestandas tantum obligetur una abundans redditibus; Alex. de Nevo *in c. accedente cit. n.* 17. quia hic neque visitantis praejudicium vertitur, cum adhuc integram procurationem accipiat. 4. praescribi possunt procurationes ex alio capite, quam ratione visitationis debitae; quia in his cessat ratio, ob quam non currit praescriptio procurationis episcopo ratione visitationis debitae; Fagnan. *in capit. venerabili* 24. *hoc titul. n.* 21. 5. demum praescribi etiam possunt debitae ratione visitationis, si etiam visitatio ab alio praelato praescripta sit, ut sic jus visitandi, et procurationes accipiendi competat huic, et non illi, cui competebat ante *cap. cum ex officii cit.* ibi, *etsi alius contra eum*, episcopum, *praescribere possit utramque* visitationem simul, et procurationem; Barbos. *ibid. n.* 3. Fagnan. *n.* 12. Vviest. *hic n.* 102.

114

Quaeritur 6. an procurationes, ratione visitationis debitae, contra praelatum a subditis praescribi possint tempore saltem immemoriali? Felin. *in capit. cum ex officii* 16. *de praescription. pr.* Azor. *part.*

2. *l.* 3. *c.* 42. *quaest.* 14. Barbos. *in cap. cit. n.* 6. Vallens. *hic* §. 3. *n.* 2. Pirh. *de praescript. n.* 24. tenent negativam, eique tantum tribuit Fagnan. *in capit. venerabi'i cit. n.* 28. ut inter hanc, et affirmativam haesitando, suadeat recursum ad *s. congreg. card. trid. interp.* sumi negativa videtur 1. ex *cap. cum ex officii citat.* ubi cum Abbas, et alii assererent, se non meminisse, quod procurationem archiepiscopis visitantibus solverint, hoc tamen immemoriali tempore non obstante, praescriptio, quae contra ejusmodi procurationem currit, generaliter, et indistincte est reprobata. 2. quia procuratio est annexa visitationi: ergo sicut jus visitandi, ita et procuratio nunquam praescribitur. 3. vis adversus procurationes ratione visitationis debitas in decreto conc. trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* tribuitur soli consuetudini: ergo praescriptio illam non habet, quippe quae minus est favorabilis.

115

Sed non improbabiliter dici adhuc potest, praescriptione immemoriali procurationibus, ratione visitationis debitis, derogari posse. Ita Abb. *part.* 2. *consil.* 26. *n.* 4. Marian. *tract. de visitat. n.* 52. Piasec. *prax. episcop. p.* 2. *cap.* 3. *art.* 8. *n.* 15. Vviesln. *hic n.* 104. *Ratio est*; quia immunitas haec acquiri potest privilegio apostolico *Clement.* 1. *hoc titul.* sed praescriptio immemorialis, si praescribens sit capax possessionis, et jus commune ei non resistat, aequivalet privilegio: ergo etc.

116

Neque contrarium efficaciter probatur ex argumentis sententiae oppositae. *Ad* 1. ibi non fuit allegata praescriptio immemorialis; haec enim plus requirit, quam ut aliquis non meminerit obligationis persolutae. Accedit; quia prohibitio *c. cit.* solum est generalis, qua praescriptio immemorialis non comprehenditur. *Ad* 2. jus visitandi necessario connexum est juri jurisdictionis ecclesiasticae, cons. immunitas ab illo praescribi nequit, nisi praescribatur simul exemptio omnimoda: at jus exigendi procurationes non ita annexum est juri visitandi, cum ab hoc, ut patet ex trid. *cap.* 3. *cit.* per consuetudinem separari possit. *Ad* 3. ex illo trid. textu, ut patet ex modo dictis, potius confirmatur nostra sententia. Addo, consuetudinem illam, quae ibi permittitur, proprie praescriptionem esse, cum per eam jus praelati tollatur, et per quasi possessionem, tempore legibus definito continuatam, subditis acquiratur immunitas ab onere procurationes istas solvendi.

§. IV.

De sustentatione congrua parochi, et de vicarii portione.

SUMMARIUM

117

Ut episcopis per subsidium charitativum, visitatoribus per procurationes, ita parochis, et aliis curatis per redditus, iis ad congruam sustentationem assignatos, subveniendum est: qui cum saepe in finem istum non sufficiant, non raro contingit, ut parochianis,

et aliis, praesertim decimatoribus, imponantur collectae, quibus congrua sustentatio parochi integretur. Collectae hae species exactionis sunt, quia ecclesiastica episcopi authoritate imponuntur: hinc merito, postquam actum de exactionibus aliis, de integranda parochi, et aliorum curatorum sustentatione subjungitur.

118

Quaeritur 1. quid intelligatur nomine sustentationis congruae? Resp. Ad hanc pertinet, ut habeat beneficiatus ea, quae ad ipsum, ejusque familiam honeste alendam sunt necessaria; *can. studet* 39. *fin. dist.* 50. Adeoque ad honestam, et necessariam sustentationem pertinent 1. Alimenta tunc pro se, tum pro familia. *Alimentorum* nomine intelligitur cibus, potus, vestitus, habitatio, pharmaca necessaria ad propulsandum morbum, libri item necessarii pro officio. *Familiae* autem nomine veniunt famuli, et ancillae; parentes, fratres, et sorores egentes pro statu: item filii ex legitimo matrimonio ante beneficium obtentum suscepti; imo et spurii, quia et his ex aequitate canonica alimenta debentur; Pirh. *tit. de praeb. et dignit. n.* 34. Konig. *ibid. n.* 30.

119

2. Ea, quae necessaria sunt ad moderata convivia, pro beneficiarii qualitate, consanguineis, et amicis exhibenda, et ad ospites excipiendos, non solum quando id charitas postulat (quoniam id inter opera pia est computandum) sed etiam quando sola humanitas, urbanitasque attenta beneficii qualitate, id exigit; Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 145. *n.* 9. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 3. *n.* 2. *vers. supponendum.* 3. Pirh. Konig *l. cit.*

120

3. Quae requiruntur ad praestandas donationes non solum remuneratorias beneficiorum, sed etiam moderatas mere liberales, pro loco, et tempore, munuscula aliqua ad illos mittendo, a quibus neque retributionem sperat, neque aliquid prius accepit; Molin. *n.* 10. Laym. Pirh. Honig *l. cit.* quia etiam has postulat beneficiarii status et conditio; omnia autem sustentationis congruae nomine comprehenduntur, quae status ejus, et conditio postulat.

121

4. Quae requiruntur ad honestas animi, et corporis relaxationes, spectata personae, et officii qualitate, et redditum copia, ac qualitate: quae universim etiam in superioribus punctis est attendenda. Et hinc plus requirit ad sustentationem suo statui convenientem praepositus, et decanus, quam simplex canonicus, plus item episcopus, quam decanus, et praepositus etc. Mol. *n.* 7. Laym. *n.* 2. *cit.* Pro regula quidam, nec male, hac in re spectandum censent usum, et

praxim aliorum virorum timoratorum, ut clericus congruentem sibi sustentationem habere censeatur, si beneficiales redditus aequent eam summam, quam alii ejusdem qualitatis, ac timoratae conscientiae beneficiarii pro sua sustentatione exigere solent; Konig. *l. cit.*

122

Quaeritur 2. an rectoribus ecclesiarum, seu parochis ex redditibus earum assignari debeat congrua, et sufficiens portio pro sustentatione eorundem. Resp. affirmative. Ita statuitur *can. extirpandae* 30. *pr. de praeb.* Idem dicendum de vicario perpetuo, ut habetur *cap. eod.* §. *qui vero.* Proceditque hoc, non obstante quacunque contraria consuetudine, ut patet ex *cap. cit.* ubi pontifex hanc appellat *extirpandae consuetudinis vitium.*

Ratio est, quia talis consuetudo repugnat legi divinae, et naturali justitiae, cum operarius sit dignus mercede sua; *Luc.* 10. imo etiam repugnat primaevae beneficiorum institutioni; nam redditus ab horum fundatoribus principaliter dati sunt parochis, et curatis, ut ab his tam ipsi, quam ceteri parochiani divina percipiant. Accedit, quia si beneficia, praesertim curata, nimis tenues haberent redditus, non reperirentur viri docti, et idonei, qui ea vellent suscipere: et qui parochiale munus susciperent, vel contra ordinis clericalis dignitatem mendicare, vel sordidum aliquem quaestum cogerentur exercere: quorum dua posteriora in status istius dedecus, primum in magnum ecclesiae damnum, et animarum periculum cederet; Pirh. *tit. de praeb. n.* 35.

123

Ex quo sequitur, non posse patronos, et administratores ecclesiarum parochialium praetextu consuetudinis redditus ipsarum sibi sic vindicare, ut congrua portio rectoris, seu parochi diminuatur; Abb. *in cap. extirpandae cit. n.* 2. Pirb. *tit. de praeb. n.* 36. Vvies. *tit. de eccl. aedif. n.* 24. Imo hodie ex decreto trid. *ses.* 25. *c.* 9. *de ref.* generaliter interdictum est omnibus patronis beneficiorum, sive clericis, sive laicis, ne *in perpetuum fructuum, proventuum, obventionum quorumcumque beneficiorum . . . ullatenus, ullave causa, vel occasione se ingerant, sed illos libere rectori, seu beneficiato, non obstante etiam quacumque consuetudine, distinguendos dimittant.*

124

Quaeritur 3. an praelati regulares, et monasteria, etc. redditus ecclesiarum sibi incorporatarum possint percipere? Resp. dupliciter incorporationem istam fieri posse. *Uno modo*, ut omnes redditus temporales percipiat monasterium, et vicario constituta sit certa portio pro necessaria ejus sustentatione. *Altero,* ut monasterium certam redditunm portionem percipiat, reliqui autem redditus omnes paro-

chis, vel vicariis, aut capellanis cedant, qui in ejusmodi ecclesiis ministrant.

Utroque casu monasterium licite percipit tales redditus, si incorporatio cum sufficienti authoritate facta sit, ita tamen, ut portionem assiguatam porochis, vicariis, aut capellanis propria authoritate mutare, aut minuere nequeat, prout sumitur ex *c. avaritiae* 10. *de praeb. Ratio est*, quia praelatus regularis, vel capitulum, seu monasterium non exemptum non potest absque episcopi sui consensu ecclesiarum, quae ipsis incorporatae sunt, quoad temporalia, statim mutare, vel portiones, aut redditus, rectoribus earum debitos, auferre, vel minorare; quia haec omnia ad officium episcopi spectant; Abb. *in c. avaritiae cit. n.* 2. Pirh. *tit. de praeb. n.* 40.

125

Extenditur hoc etiam ad praelatos regulares exemptos per *clem. un. vers. eadem quoque de supplend. neglig.* ubi statuitur, et episcopi non permittant a dictis praelatis beneficia quaecunque sive regularia, sive saecularia, quorum collatio ad eos spectat, suis mensis applicari, aut novas pensiones iisdem impoui, vel antiquas augeri. Imo ne episcopi quidem ad mensam suam derivare, vel in proprios usus convertere quidquam possunt ex praebendis beneficiorum, quae ad sustentationem ministrorum ecclesiae deputata sunt, vel ex iis, quae sunt ad fabricam ecclesiae relicta; quia, ut *can. ratio de praeben.* dicitur, *ratio nulla permittit, ut quod pro communi utilitate datum esse dignoscitur, propriis cujusquam usibus applicetur.*

Dixi *propria authoritate*, nam episcopus, et ipsius consensu monasterium portiones capellanorum, et vicariorum in ecclesiis sibi incorporatis ex justa causa diminuere possunt, vel parochias dividere in duas, ut notat gloss. *in c. avaritiae cit. V. redditus*, Pirh. *l. cit. n.* 41. *not.* 2.

126

Quaeritur 4. quomodo succurri rectori parochiae possit, si redditus annui, quos ex parochia sua percipit, adeo sint exigui, ut ex iis ipse congruam sustentationem habere, et debita onera supportare nequeat? Resp. Tali casu juxta trident. *sess.* 24. *c.* 13. *v. in parochialibus de reform.* id, quod ejus congruae sustentationi, et ecclesiae necessitati deest, supplendum ab episcopis est per unionem beneficiorum saecularium, et talium, ut parochus, praeter animarum curam, etiam missarum obligationi his incumbenti satisfacere queat; Zypaeus *tit. de paroch. consult.* 4. *pr.* Vviest. *tit. de eccl. aedif. n.* 26.

Si unioni locus non sit, supradicta synodus supplendum decrevit defectum istum assignatione primitiarum, et decimarum, prove-

nientium ex fundis, intra fines parochiae sitis, etsi consuetudine abolitae, vel ad extraneos translatae sint; quia ecclesiastica ordinatione ita deputantur pro necessitatibus ministrorum ecclesiae, ut semper retineant obligationem eas his praestandi casu, quo solutio illarum his facienda est pro necessaria sustentatione illorum; Covar. *l.* 1. *var. cap.* 17. *n.* 6. *in fin.* Barb. *in cap. de monachis* 12. *de praeb. n.* 6. Vvies. *tit. cit. n.* 26. Ratio est, quia decimae eatenus debentur jure divino, et naturali, adversus quod nulla praescriptio, vel privilegium praevalet.

127

Si supplementum illud a decimis haberi nequeat, deveniendum ad collectas, vel alia, si quae appareat, ratione eis de congrua sustentatione est providendum; Zyp. *l. cit. n.* 1. ubi notat, hunc ordinem omnino observandum, ita, ut ad collectas non deveniatur, nisi excussis proventibus ecclesiasticis, et ex proventibus ecclesiasticis ad decimas, non nisi excussis primitiis, cum ordo litterae in decreto trid. *cit.* id evincat: cumque decimae duplicis esse generis possint ecclesiasticae, et laicales, posteriorum possessores ad supplementum istud non posse adigi, nisi ubi ecclesiasticae non suffecerint; quia laici earum possessores ordine tantum subsidiario ad portionem canonicam vocantur; Choppin. *de sacr. polit. l.* 6. *c.* 4. *n.* 20. Charon. *l.* 1. *res.* 34. Zypaeus *n.* 2.

128

Imo plerique alii DD. adstruunt decimas laicales omnino esse liberas; Navar. *de reddit. eccl. n.* 5. *et* 57. cum tanquam patrimonialia, et eadem, qua ista, immunitate possideantur; Mol. *de consuet. paris. pr. n.* 104. *et* §. 68. *n.* 24. et ob haec videtur trid. *ses.* 21. *c.* 7. *de ref.* proventus ab ecclesia provenientes in onus vocare, ad feudales laicorum decimas, non ab ecclesia relevatas, secernendas; Zyp. *n.* 2. *cit.* qui *n.* 3. addit, eandem immunitatem retinere hujusmodi decimas, etiam postquam a laicis ad ecclesiam reversae, et ab his pro fundatione monasteriorum, anniversariorum, etc. vel alio titulo translatae fuerint; nam pro aestimatione ejusmodi servitutum, et onerum adhuc penes laicos, eorumque successores esse censendae sunt; ideoque eatenus eximendae a contributione, praesertim quando, et ipsi laici legitimo, et oneroso titulo easdem obtinuerunt.

129

Quaeritur 5. quis vicario perpetuo providere de congrua sustentatione debeat? Resp. Providere de illa debent, qui decimas, et alios parochiae proventus percipiunt, puta patroni, monasteria, hospitalia, seminaria etc. quibus ea per unionem quoad temporalia incorporatae sunt; Gutier *l.* 1. *qq. pract. q.* 17. *n.* 12. Pirh. *tit. de praeb.*

n. 43. *not*, 2. Vvies. *tit. de eccl. aedif. n.* 27. Ratio est, quia proventus parochiales non possunt a praelato ecclesiastico aliter transferri, nisi ut vicario ministranti in ecclesia incorporata salva maneat sua competens portio, et necessaria sustentatio

Estque hoc verum, etsi laici, et non patroni sint, si decimarum ecclesiae illius possesores sint; *cap. suscepti* 1. *de praeb. in* 6. *et clem.* 1. *de jur. patron.* Qui si plures sint, ad eam portionem pro rata, sive parte fructuum, sibi obvenientium, praestandam teneatur, et conveniri simul omnes possunt; *arg. l. soleant* 3. *fin. ff. de aliment. et ciber.* Rebuff. *de cong. port. n.* 50. Vviest. *n.* 27.

130

In dubio, an assignata portio sit sufficiens, ad episcopum pertinet id determinare, ut colligitur ex *c. de monachis* 12. *de praeb. et clem.* 1. *cit.* Qui si repererit, eam insufficientem esse ad congruam vicarii sustentationem, non debet sibi a monasterio praesentatum instituere et praesentationi consentire antea, quam defectus fuerit suppletus, ut statutum est *c. de monachis cit.* et notat *ib.* Barbos. *n.* 1. Pirh. *l. cit. n.* 46.

Imo si praelati monasteriorum, quibus parochiae unitae sunt, intra terminum sibi ab eodem assignatum, vicariis suis portionem sufficientem assignare neglexerint, ad id per censuras ab episcopo compelli possunt; *Clem. c.* Proceditque hoc etiam de monachis, et religiosis exemptis, ut habetur *c. suscepti. cit.* et notat gloss. *in clem. cit. in notat.* Potestque etiam vicarius, vel alius curatus, cui debetur congrua portio ex redditibus beneficii, si ea non detur, officium judicis implorare contra praelatos, vel alios, qui eam habent; Barbos. *in can. de monachis n.* 6.

131

Excipitur, nisi ecclesia plenissimo jure ad religiosos exemptos spectet, ita, ut non tantum quoad jura parochialia, sed etiam episcopalia sit exempta a jurisdictione ordinarii loci; tunc enim non posset episcopus religiosos compellere ad assignandam portionem clerico coram se praesentato juxta concil. Trid. *sess.* 25. *de regular. c.* 11. Barbos. *in c.* 1. *h. tit. in* 6. *n.* 2. Pirh. *n.* 46. *cit.*

132

Quaeritur 6. quantum nomine sustentationis assignandum sit vicario parochiali? Resp. Olim quartam quartae, h. e. decimam sextam fructuum partem non excesserat, ut patet ex *cap. extirpandae* 30. *pr. de praeb.* quae pensio cum admodum tenuis fuerit, hinc successu temporis introductum est, ut trebellianicae instar quarta, ut ista aliquanto major, vel minor portio penderetur, teste Rebuff. *de congr. port. n.* 82. Auxit et istam trid. *sess.* 7. *capit.* 7. *de reform.* ubi statuit

vicariis assignandam fructuum, et proventuum parochialium partem tertiam, aut majorem, vel minorem, arbitrio ordinarii.

133

Porro arbitrium hoc S. Pius V. *constit.* incipit, *ad exequendum edita calend. Nov.* 1567. ita restrinxit, ut ordinariis in assignatione pensionis pro vicario non liceret aut centum scuta excedere, aut infra quinquaginta descendere; additque nec excessum, nec defectum valiturum, ex ratione, ne ob hujusmodi defectum vicariis deessent vitae subsidia, ob excessum autem monasteria, celeraeque piae causae, quibus parochiae quoad temporalia unitae sunt, plus aequo gravarentur.

134

Quaeritur. 7. quid faciendum casu, quo ecclesiae unitae fructus 50. scuta secundum verum annuum valorem non excedunt? Resp. Tali casu omnes relinquendi sunt vicario; Abb. *in cap. de monachis cit. n.* 3. Henric. de Boich. *in can. exposuisti* 33. *de praeb. n.* 5. Rebuff. *de congr. port. n.* 101. Zypaeus *tit. de paroch. respons.* 2. *n.* 10. *final.* Vviest. *de eccles. aedif. n.* 29. et patet ex *constitut. S. Pii V. cit.* ibi *omnes fructus ejus attribuantur vicario perpetuo.*

Erit igitur hoc casu causa vicarii potior, quam monasterii, aut alterius piae causae, cui unio facta est: idque ob triplicem rationem. 1. quia ipse curam animarum actu gerit, ob quam hujusmodi redditus primitus assignati sunt. 2. Quia pontificis, dum unionem hujusmodi fecit, mens alia non erat, quam ut reservaretur vicario congrua sustentatio; *c. exposuisti cit.* igitur casu, quo universi redditus congruam ejus sustentationem non excedunt, universi manere vicario debent. 3. Quia non decet discooperiri unum altare, ut alterum cooperiatur: quod fieret, si redditus necessarii tollerentur ecclesiae unitae, et darentur alteri loco pio.

135

Quaeritur 8. quid agendum casu, quo in provincia aliqua rerum ad victum, vestitum, et celeros humanae vitae usus necessariarum pretium ita augeretur, ut iis parandis, et aliis oneribus supportandis 100. scuta ordinariae non sufficerent? Resp. cum P. Vvies. *tit. de eccl. aedif. n.* 20. tali casu non obfuturam *constit. S. Pii V. cit.* sed posse, et debere majorem, quam 100. scutorum quantitatem vicario assignari. *Ratio est*, quia in dicta *constitutione* supponitur 100. scuta ad congruam vicarii sustentationem indubitato sufficere: quod colligitur ex tempore, quo *constitutio* ista edita est; edita enim est saeculo decimo sexto, quo rerum ad sustentationem necessariarum quantitas major 100. sc. quam nostro isto centum aureis parari poterat.

Ex quo sequitur, casu, quo vicario fuit assignata pensio in fru-

clibus, qui olim 100. sc. comparari poterant, eam pensionem modo congruam ejus sustentationem superare; contra si in pecunia 100. sc. nunc pro eadem sustentatione insufficientem esse.

136

Quaeritur 9. quaenam veniant nomine proventuum ecclesiae, ex quibus congrua portio vicario perpetuo est assignanda? Putant nonnulli cum Barbos. *in capit. de monachis* 12. *de praeb. n.* 7. nomine isto hic non venire, et propterea in portionem congruam, curatis debitam, non computandos redditus incertos, quos vocant *pedem altaris*, item quae dantur stolae nomine, sive pro admnistratione sacramentorum, et pro funeralibus etc. tum quia incerti sunt fructus, et venter, cui ea portione providetur, ab incerto pendere non debet, tum quia non tam ecclesiae, quam personae, sive praestiti ab ea ministerii intuitu acquiruntur, et propterea accensentur bonis clericorum quasi patrimonialibus, de quibus liberam disponendi facultatem habent.

Sed utendum est distinctione, an redditus illi incerti reduci possint ad certam summam, qua notabiliter majores, minoresve esse non soleant, an vero non. *Si hoc secundum*, recte probant argumenta allata, eas in pensionem non imputandas. *Si primum*, in portionem canonicam imputandi sunt ex *constit. S. Pii V. cit.* ubi asseritur portio illa assignanda, *computatis omnibus etiam incertis emolumentis, et aliis obventionibus communiter percipi solitis.*

137

Quaeritur 10. an portio semel constituta mutetur pro varietate clericorum, et si vicariam obtineat clericus, nobilitate, vel gradu litterario praecellens, ei major portio sit assignanda? Videtur hoc affirmandum; quia cum sustentatio hujusmodi personae plus exigat, portio, quae aliis congrua est, tali vicario non erit sufficiens

Sed tenenda est negativa sententia cum Abb. *in capitul. ex praesentium* 3. *de pignor. n.* 6. Rebuf. *de congr. port. n.* 92. Vviest. *tit. de eccl. aedif. n.* 33. *et.* 34. Unde hujusmodi clericus sibi imputare debebit, quod talem vicariam acceptarit, et defectum ex patrimonio suo supplere. *Ratio est*, quia portio semel constituta etiam non diminuitur facile ad instantiam praelati, cui parochia unita est: igitur cum contrariorum sit eadem ratio, etiam non est augenda ad petitionem vicarii, plus exigentis ratione nobilitatis, vel doctoratus.

Excipitur casus, quo portio, semel rite assignata, bellica, aut alia clade interiit, vel diminuta est, ut nec aliis clericis sit amplius congrua; nam hoc casu redintegratio peti poterit a patrono, vel monasterio, cui unita est parochia, si penes istos remanserint fructus suf-

ficientes ad portionem redintegrandam, vel si non remanserint, a parochianis, quibus ex illa parochia ministrantur sacramenta; Rebuff. *l. cit. n.* 94. Card. de Luca *de paroch. disc.* 18. *n.* 11. Vvies. *tit. de eccl. aedif. n.* 34.

138

Quaeritur 11. coram quo judice congruae portionis assignatio, et redintegratio petenda sit? Resp. Pro hoc negotio adeundus est judex ecclesiasticus; Rebuff. *de congr. port. n.* 55. Barbos. *prax. pension. p.* 2. *q.* 13. *n.* 3. Zyp. *tit. de paroch. respons.* 2. *n.* 8. Vviest. *tit. de eccles. aedif. n.* 35. *Ratio est*, quia est negotium ecclesiasticum, cum concernat beneficium, et personam ecclesiasticam, ecclesiastica autem negotia coram judice ecclesiastico tractanda sunt; *c. decernimus* 2. *cap. quanto* 3. *de judic. c. si judex* 22. *de sent. excomm. in* 6. ergo etc. *Excipitur* casus, quo vicarius in portionis sibi assignatae perceptione turbaretur, aut ea spoliaretur a laico; hunc enim ille possessorio retinendae, vel recuperandae conveniri posset coram judice saeculari secundum dicta *lib.* 1. *tit.* 12. *n.* 51.

139

In specie judex in hoc negotio potest esse. 1. Episcopus: proceditque hoc, etiamsi conveniretur praelatus monasterii exempti, et immediante subjecti papae; *Clem.* 1. *in fin. de jur. patron. c. suscepti* 1. *ver. nos. igitur de praeb. in* 6. trid. *sess.* 7. *c.* 7. *ref.* 2. Capitulum, sede episcopali vacante; quia portionis hujusmodi assignatio, et adjudicatio competit episcopo ratione jurisdictionis ordinariae, quae sede vacante ad capitulum transit. Ex quo sequitur, hac potestate capitulum uti posse etiam contra exemptos, quia adversus istos procedere potest in omnibus casibus, in quibus ratione jurisdictionis suae ordinariae episcopus; Abb. *in c. cum olim* 14. *de major. n.* 2. Felin. *ibid. n.* 37. Vviest. *tit. de eccl. aedif. n.* 38. ubi corrigit sententiam suam, quam hoc *lib. tit.* 9. *n.* 15. tenuit. 3. Quicunque alius praelatus jurisdictionem quasi episcopalem exercens in clerum, et populum sibi subjectum, ex rationibus assignatis.

140

Quaeritur 12. quomodo procedendum sit in congruae portionis causis? Resp. Procedendum est summarie, et appellatione remota. Ita Zyp. *tit. de paroch. respons.* 2. *n.* 9. *et* 14. Vviest. *tit. de eccl. aedif. n.* 39. *et* 40.

Summarie quidem; quia est causa alimentorum, tangens decimas, et alios proventus ecclesiae, cui servit vicarius. In his autem causis summarie, simpliciter, et de plano procedi potest, ut dictum est *lib.* 2. *tit.* 3. *n.* 11. quod mora, et litis protelatio periculosa sit.

Appellatione remota autem ex decreto trid. *sess.* 7. *c.* 4. *et* 7. *de reform.* quoad effectum tamen non devolutivum, sed suspensivum duntaxat, ne suspensa executione sententiae, super congrua latae, negligatur rerum cura, et debitis obsequiis ecclesia defraudetur.

141

Quaeritur 13. an decedente beneficiario, fructibus pendentibus, et nondum perceptis, divisio fructuum inter ejus haeredes, et successorem in beneficio pro rata temporis fieri debeat? Affirmant Covar. *l.* 1. *var. cap.* 15. *n.* 12. *fin.* Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 96. Zerol. *prax. episc. p.* 1. *V. beneficium art.* 6. Rationem dant, quia beneficium datur propter officium, i. e. propter onera, et servitia; *c. cum secundum* 16. *de praebend. et c. fin. de rescript.* Igitur beneficiatus ad fructus pro tempore servitii sui jam habet jus: quod proinde transmittet ad haeredes suos. *Conf.* fructus inexacti dotis inter maritum, et uxorem, eorumque amborum haeredes dividuntur pro ea parte anni, in qua maritus subiit onera matrimonii; *l. divortio ff. solut. matrim.* atqui a matrimonio carnali ad spirituale, hujusque onera bona est argumentatio: ergo etiam fructus beneficii inter successorem, et haeredes defuncti pro rata servitii, et a defuncto praestiti, debebunt dividi.

142

Sed probabilius, spectato jure communi, omnes fructus pendentes, ac nondum a solo separati, et redditus inexacti ad beneficii successorem pertinent. Ita gloss. *in c. si propter de rescript. in* 6. Navar. *in apolog. de reddit. q.* 2. *monit.* 13. Barb. *in l. divortio cit. p.* 2. *n.* 57. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 126. *n.* 6. Konig *hic n.* 31. et sumitur ex *can. cum vos* 4. *de off. ordin. c. fin. eod. in* 6. *c. quia saepe* 40. *de elect. in* 6. *clem. statutum* 7. *et extrav. suscepti* 2. *Joan. XXII. eod.* quibus habetur, beneficiorum fructus, et bona, vacationis tempore undecunque obvenientia, integre ecclesiae, vel successoribus esse reservanda.

Concordat *constitutio* 7. *Julii III. publicata anno* 1550. *et confirmata ab Urbano VIII.* 5. *april.* 1628. juxta quam fructus beneficiorum pendentes, et inexacti, ubi non spectant ad cameram apostolicam, non ad haeredes, sed ad successores pertinent, etiamsi maturati fuerint tempore demortui beneficiati, dummodo realiter, et cum effectu non sint percepti, et aliis propriis bonis incorporati: et hoc juxta eandem constitutionem procedit, etiamsi per beneficiarium non steterit, quo minus illos exegerit; imo etiamsi omnem diligentiam pro eorum exactione adhibuerit, prout refert Pignatell. *in c. fin. de off. ord. n.* 17. atque hanc constitutionem in toto orbe ter-

rarum jus facere adeo, ut non sit ulterius insistendum, aliis *cit.* testatur Sperell. *decis.* 82. *n.* 11. *Ratio est*, quia jus percipiendi fructus sive naturales, sive civiles in defuncto finitur, et beneficiarius usufructuario comparatur, qui non facit fructus suos, nec eos transmittit, nisi quos in vita perceperit.

143

Procedit autem hoc de jure communi, ut initio *n. praec.* monui; nam de consuetudine passim obtinuit, ut fructus beneficii pro rata inter haeredes beneficiarii, et successorem dividantur, quae proinde servanda est, modo illa legitime probetur; *rot. decis.* 529. *n.* 3. *et decis.* 722. *n.* 7. *p.* 4. *tom.* 3. *recent.* Caesar de Panimoll. *decis.* 20. *adnot.* 1. *n.* 19.

Ex quo cadit argumentum pro adreversa parte allatum. *Ad conf.* argumentum a marito ad beneficiarium non valet; quia in marito causa immediata acquirendorum fructuum dotalium sunt onera matrimonii, et ideo merito pro rata onerum fit divisio; in beneficio autem causa immediata acquirendi fructus est titulus canonicus; *reg. beneficium* 1. *de R. J. in* 6. Neque tamen beneficiarius illo anno, quo decessit, et nullos fructus percepit, beneficio sine ullo emolumento inserviisse videatur, ut Navar. *in apolog. q.* 2. *monit* 12. *in fin.* advertit, ejus haeredibus solvendum esse honestum salarium pro modo servitii, et quantum ad onestam sustentationem mortuus habere debebat, prout et fructuario decedenti pendentibus fructibus solvuntur impensae, quas circa illos fecit; Bald. *in l. pater in fin. C. de usufruct.*

144

Quaeritur 14. ad quem pertineant meliorationes factae in rebus ecclesiae, e. g. si in fundis ad ecclesiam pertinentibus ex prato agrum, ex terra silvestri, et inculta vineam fecit clericus beneficiarius? *Certum est*, iis meliorationibus beneficiarium frui posse, dum vivit; nam ita expresse statuitur *c. fin. de pecul. cleric.* et merito; quia aequum est, ut illi ad tempus vitae relinquantur terra possidenda, et fruenda, cujus labore exculta et ad fertilitatem redacta fuit.

Proceditque hoc, etiamsi beneficium demiserit, ut notat Pirh. *tit. de pecul. cleric. n.* 24. Imo id extendit etiam Abb. *in c. fin. cit. n.* 4. ad eum, qui ob delictum est amotus a beneficio; *arg. c. ad aures* 7. *de reb. eccl. non alien.* Verum ex hoc *cap. et c. fin. cit.* plus non colligitur, quam quod episcopus possit beneficiario meliorationes relinquere, eas illi assignando pro servitiis praestitis ecclesiae, usque ad tempus vitae ipsius, vel impensarum aestimationem eidem solvere: imo aequum esse, ut ipsi solvantur, nisi ob gravitatem delicti aliud videatur.

145

Major difficultas est, ad quem meliorationes pertineant post mortem beneficiarii, quae tamen distinctione tollitur: vel enim meliorationes istae sunt factae ex bonis patrimonialibus clerici, vel ex redditibus beneficialibus ejusdem, vel ex bonis ipsius ecclesiae.

Si primum, emolumentum hoc cedit haeredibus, qui proinde illarum, vel expensarum aestimationem possunt repetere, nisi appareat, vel ostendatur beneficiarium animo donandi meliorasse.

Si secundum, jure communi, quod clericis potestatem testandi adimit, meliorationes illae ad ecclesiam spectant post mortem clerici: ubi autem consuetudo, vel privilegium potestatem testandi clericis dedit, idem dicendum, ac si ex patrimonialibus essent factae.

Si tertium, cedunt ecclesiae; nam etiam vivente clerico, ecclesiae erant, ex cujus bonis factae sunt.

146

Quaeritur 15. quid praesumendum, quando dubium est, an meliorationes a praelato, vel clerico beneficiario factae, factae sint ex propriis clerici, vel de beneficialibus ejus bonis.

Resp. hic distinguendum: vel enim habuit patrimonium proprium, vel nullum, aut admodum tenue. *Si habuit patrimonium proprium*, et hoc amplum sit, et redditus beneficiales fuerunt tenues, et congruam sustentationem non excedentes, meliorationes, a praelato, vel clerico beneficiario factae, praesumuntur factae ex proprio patrimonio. *Si vero clericus nullum*, *aut tenue patrimonium habuit*, praesumendum est, quod factae sint ex beneficialibus, sive ecclesiae intuitu quaesitis bonis. *Ratio est*, quia cum ejusmodi clericus ex patrimonio proprio facere eas non potuerit, utpote eo carens, superest, ut in hunc finem expenderit bona beneficialia, et per negotiationem quaesita: hoc posterius in dubio praesumi nequit; quia negotiatio est clericis prohibita, et delicta in dubio non praesumuntur: igitur cum redditus beneficiales habeat, praesumi potius debet, quod ex his eas meliorationes fecerit.

147

Sub hac ipsa distinctione etiam respondendum est, quando dubitatur an res a praelato, vel clerico beneficiato empta, empta sit de propriis, vel beneficialibus ejus bonis, ut dictum est *tit.* 25. *n.* 16. servitque distinctio haec in iis maxime locis, in quibus secundum juris communis praescripta de redditibus suis beneficialibus testari clerici nequeunt; nam si ejusmodi res, et bona clericus comparavit ex bonis suis patrimonialibus, etiam de iis testari poterit; testari vero non poterit de emptis a se, si patrimonium nullum, vel tenue tantum habuit, ob praesumptionem, quod ejusmodi bona com-

paraverit ex redditibus beneficialibus. Ubi tamen notandum, quod praesumptio haec non sit juris, et de jure: proinde in contrarium admitti debeat probatio, et audiri clericus, vel haeres ejus, si probare velit, quod ejusmodi res sint comparatae ex bonis, industria, labore, aut alio modo, quam ecclesiae intuitu quaesitis. In qua probatione, ut judex sententiam ferre possit, ad circumstantias, maxime quantitatem patrimonialium bonorum ex una, et beneficialium ex altera parte debet attendere; nam si hac considerata, dubium persceveret, praesumendum est, eas partim ex patrimonialibus, partim ex beneficialibus bonis comparatas esse, et sic dividendae sunt post obitum clerici inter ecclesiam, et haeredes, ut bene cum aliis notat P. Vviest. *de pecul. cler. n.* 47.

148

Quaeritur 16. quomodo differat beneficiarius ab usufructuario? Resp. in tribus maxime.

1. Merus usufructuarius reficere, et restaurare quidem potest, de novo tamen facere nihil potest; *l. usufructu* 7. *in fin. et usufructuarius* 44. *ff. de usufruct.* at vero beneficiarius potest de novo facere v. g. plantare vineam, domos de novo extruere, vel ampliare.

2. Usufructuarius facit fructus perceptos ita suos, ut libere de ipsis tam inter vivos, quam mortis causa disponere possit in quocunque casu; *l. arboribus* 12. §. *Julianus* 5. *ff. de usufr. et l. si fructuarius* 13. *ff. quib. mod. ususfr. amittat.* sed beneficiarius non potest ita libere disponere de redditibus beneficialibus sustentationi suae superfluis, ut patet ex dictis *tit.* 25. *a n.* 19.

3. Usufructuarius tenetur satisdare, sive cautionem idoneam praestare; *c. fin. de pignor. et ibi* gloss. *V. cautionem*, *l. usufructu* 4. *C. de usufruct.* beneficiarius non item; quia id in jure cautum non reperitur; Abb. *in c. fin. cit. de pecul. cler. num.* 5. Fagn. *ibid. n.* 1. Pirh. *tit. cit. n.* 28.

PARS V.

De ecclesiis, harumque juribus, et de actibus, quae in eis exercentur.

A juribus, quae tum clero regulari, tum saeculari competunt, ducimur ad ea, quae ad ecclesias ipsas pertinent, qualia praecipue sunt jus celebrandi divina officia, administrandi sacramenta, recipiendi confugas, eosque adversus ministros justitiae defendendi: quae omnia pars haec ultima libri praesentis comprehendet.

TITULUS XL.

De consecratione ecclesiae, vel altaris.

Ut divina officia in ecclesia celebrari possint, necesse est, ut non tantum constructa illa sit, sed etiam, ut cum altaribus consecrata, vel saltem benedicta sit per ceremonias solemnes ecclesiae. Hinc antequam ad titulum *de celebratione missarum* procedatur, merito *de consecratione ecclesiae, et altaris* praemittitur.

§. I.

De consecratione ecclesiae.

SUMMARIUM

1 *Quid nomine ecclesiae veniat?*
2 3 *An, et quomodo differat a basilica?*
4 *Quid sit ecclesiae consecratio, vel dedicatio?*
5 *Origo ritus consecrandi, et dedicandi ecclesias.*
6 *Debent omnes consecrari, vel saltem benedici,*
7 *Extra locum, ab episcopo, vel alio, habente jurisdictionem quasi episcopalem, deputatum regulariter celebrari divina nequeunt.*
8 *Excipitur primo casus necessitatis.*
9 *Secundo episcopi, et his superiores.*
10 *Tertio alii, qui licentiam celebrandi in altari viatico per privilegium apostolicum habent.*
11 *Quarto qui ad hoc licentiam obtinuerunt ab episcopo.*
12 *Quam facultatem dare episcopi etiam post trid. possunt.*
13 *Consecrandae sunt ecclesiae a proprio episcopo loci, in quo ecclesia consecranda sita est.*

14 *Exceptio.*
15 *Nec potest potestatem hanc delegare episcopus sacerdoti simplici.*
16 *Potest committi potestas benedicendi ecclesias.*
17 18 19 20 *Observanda ab episcopo in consecranda ecclesia.*
21 *Regulariter consecratio iterari nequit, nisi quando non est adhibita debita forma.*
22 *Vel quando ignoratur, vel dubitatur, num sit consecrata.*
23 *Aut quando exsecratur.*
24 *An nova consecratione sit opus, quando ecclesia prius diruta ex eadem prorsus materia de novo extruitur.*
25 *Resolvitur pro affirmativa.*
26 *Respondetur ad rationem dubitandi.*
27 *An de novo consecranda sit ecclesia, quando ejus parietes successive reparantur, ita, ut nunquam pars major destruatur?*
28 *Defenditur negativa.*
29 *Et idem dicendum, quando ecclesia ampliatur.*
30 *Solvuntur argumenta opposita.*

1

Quaeritur 1. quid hoc loco *ecclesiae* nomine veniat? Resp. Triplex est significatio istius nominis; nam 1. si etymologiam ejusdem spectes, significat *convocationem populi*: 2. ex recepto usu eo nomine venire aliquando solet *coetus fidelium in Christum credentium*, seu *congregatio catholicorum*, prout fit *c. ecclesia* 8. *dist.* 1. 2. et in sensu praesentis tituli significat *aedem sacram*, in qua fideles ad rem divinam audiendam, et percipienda sacramenta congregantur.

2

An sic accepta ecclesia a *basilica* differat, et in quo, controvertunt DD. Quidam cum gloss. *in c. nunc autem* 1. *V. dedicanda de relig. dom.* putant, *ecclesiae* nomine proprie compellari aedem sacram ab episcopo jam consecratam, *basilicae* autem aedem ea consecratione nondum affectam: quod desumunt ex *c. cit.* verbis ibi, *ad basilicam, quae dedicanda est.* Sed non satis bene, cum passim in jure canonico *ecclesiae* appellatio tribuatur aedi nondum consecratae, et *basilicae* vicissim aedi jam consecratae.

3

Hinc melius alii voces *ecclesia*, et *basilica* pro synonymis habent, prout etiam capiuntur *can. non oportet* 4. *dist.* 42. ibi, *in ecclesiis, seu basilicis, et c. fin. de eccl. aedif.* Vel si discrimen aliquod faciendum est, cum Barbos. *l.* 2. *jur. eccles. c.* 1. *num.* 10. Fagn. *in can. ecclesiae* 9. *de eccl. aedif.* et aliis dici potest, nomine ecclesiae significari quamcunque aedem sacram; *basilicae* vero eam tantum, quae princeps est, et aliarum major, ac dignior, et ad quam princeps convenire ad officia divina consuevit: nam et locus publicus, causarum cognitioni destinatus, quo principes ad jus dicendum conveniebant, graeco vocabulo *basilica*, id est, *regia* dicebatur.

4

Quaeritur 2. quid sit ecclesiae *consecratio*, vel *dedicatio*? Resp. Ecclesiae *consecratio*, et *dedicatio* pro eodem sumuntur; nam dedicari ecclesia dicitur, quae consecratur, quod ad DEI honorem, et sanctorum memoriam sacrata dicatur. Hinc definiri *consecratio ecclesiae*, *vel altaris* potest, quod sit *ecclesiae*, *vel altaris dedicatio*, *facta a legitimo ministro, interveniente debita materia*, *et forma*, *cum intentione canonica.*

5

Ritum consecrandi, et dedicandi templa ecclesia sumpsit ex veteri testamento, ubi Moyses tabernaculum, et Salomon templum DEO dicantes, precibus, et unctione sacrarunt. Estque ritus iste in ecclesia ab ipsis Apostolorum temporibus observatus, ut recte cum aliis observat Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 27. Ceremonias instituit s. Sylvester papa, postquam Constantinus imperator per baptismum salutem, et sanitatem est consecutus, et lege a se lata concessit christianis per totum orbem, ut ecclesias aedificare possent: quod piissimus imperator primus adimplevit opere; nam plures in urbe romana construxit ecclesias, quas praefatus pontifex Sylvester consecravit.

6

Ab eo igitur tempore idem sanctus pontifex peculiariter sanxit, ut templa legitime erecta, vel per signationem, et unctionem parietum cum oleo sacro ab episcopo consecrentur, vel saltem per ablutionem parietum exterius, et interius cum aqua benedicta, vel aspergillo ex hyssopo benedicantur juxta ceremonias, quae referuntur *in pontif. roman. tit. de eccles. dedicat.* et illustrantur per clericat. *de sacrif. miss. decis.* 41. *et seq. per tot.* Ex quo sequitur, ad hoc, ut divina valeant in ecclesia aliqua celebrari, non requiri necessario, ut illa sit consecrata, sed sufficere, si locus, in quo divina fiunt, sit DEO dicatus, in usus profanos non convertendus; Barbos. *c.* 2. *cit. n.* 28. qui tamen addit, talem ecclesiam, cum fieri poterit, consecrandam.

7

Quaeritur 3. an extra locum, ab episcopo, vel alio jurisdictionem quasi episcopalem habente deputatum, celebrari divina possint? Resp. regulariter non posse, prout patet ex *can. consecrationem* 1. *can. sicut* 21. *can. missarum* 12. *can. nullus* 15. *de consec. dist.* 1. *Proceditque* istud, etsi hoc fiat super altari portatili consecrato; nam ut *can. sicut cit.* Felix papa, *satius est*, inquit, *missam non cantare*, *aut non audire*, *quam in illis locis*, *ubi fieri non oportet.* Et hinc extra ecclesiam in altari portatili celebrantes post recensitam

sanctionem canonicam non tantum in foro conscientiae graviter peccant, ut contra Sot. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 3. Sà *V. missa n.* 20. et Ludov. Lopez *instruct. consc. l.* 2. *c.* 79. *ante* §. *superest.* notant Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 8. Graff. *p.* 1. *dec. l.* 2. *c.* 42. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 2. Barb. *de offic. ep. alleg.* 23. *n.* 2. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 8. *n.* 3. Petra *to.* 4. *comm. fol.* 267. *n.* 7. cum aliis plena manu congestis; verum etiam in foro externo gravi poena puniendi sint; Riccius *dec.* 218. *fin. p.* 3.

8

Excipitur 1. casus necessitatis; nam ea stante, poterit quilibet extra locum sacrum etiam sub dio celebrare; *can. sicut cit.* Quod etiam a veteri consuetudine ecclesiae alienum non est; nam ut videre est apud Baron. *ad annum Christi* 303. *n.* 39. vigente persecutione in domibus privatis, ipsisque carceribus sacrificia peragebantur. Jure, quo hodie utimur, justae necessitates missae sacrificium extra locum sacrum celebrandi sunt. 1. Si in aliquo loco nullae, aut dirutae sunt ecclesiae; *can. concedimus* 30. *de cons. dist.* 1. ne populus sacrificio careat 2. Si angustiae templi multitudinem populi confluentis non capiant; tunc enim erigi ante templum sub dio altare potest, ne plures careant sacrificio; Conink *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 1. *n.* 224. Laym. *l. cit. n.* 3. Pal. *n.* 4. cum aliis. 3. Si missa dicenda sit coram exercitu; tunc enim missa dici in castris potest, ne milites diebus festis sacrificio priventur; Vasq. *D.* 233. *cap.* 1. Laym. Pal. *l. cit.* 4. Si navigantes non valeant navim deserere; tunc enim missa dici potest in littore; Vasq. Laym. Pal. *lit.* 5. Si longa peregrinatio instituenda per loca deserta, vel infidelium etc. ubi non est ecclesia, ne ita peregrinantes tanto sacrificio diu privati existant; Suar. *D.* 81. *ses.* 3. *cum cit.* 6. Si navigatio in mari futura sit diuturna; tunc enim celebrari potest in navi, si mare tranquillum, et caelum serenum sit, assistente tamen alio sacerdote, vel diacono, ne periculum sit effundendi sacri sanguinis; Laym. *n.* 6. Pal. *n.* 10. Petra *to.* 4. *comm. fol.* 274. *n.* 29. qui tamen advertit, in hoc ultimo casu necesse esse, ut impetretur speciale privilegium a summo pont. qui solus id concedere potest, non alius inferior; in quinque praecedentibus sufficit licentia episcopi, quae secluso generali privilegio celebrandi in ara portatili, requirenda est, saltem ex decentia; Vvies. *hic n.* 4.

9

Excipiuntur 2. episcopi, etiam titulares, ut notat Pignat. *to.* 3. *cons.* 39. *n.* 4. *fin.* Petra *to.* 4. *cit. fol.* 273. *n.* 22. Idem dicendum de praelatis ordinis episcopalis episcopo superioribus, ut sunt archiepiscopi, primates, patriarchae: item de S. R. E. cardinalibus, ut resolu-

tum est a *s. congreg.* 18. *febr.* 1623. Hi enim, si iter faciant, super altari viatico celebrare, sel super eo celebranti assistere ubicunque, adeoque etiam extra dioecesim possunt vi privilegii ipsis dati a Bonifacio VIII. *can. fin. de priv. in* 6. idque non solum ex causa infirmitatis, aut alterius necessitatis, sed majoris etiam commoditatis, vel devotionis, ut recte advertunt Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 4. Suar. *D.* 81. *sect.* 3. Coninck. *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 1. Laym. *c.* 5. *cit.* *n.* 3. Barb. *alleg.* 23. *n.* 5. Petra *to.* 4. *cit. fol.* 270. *a n.* 15. et declaravit s. cong. *in lamacen.* 1586. in quo distinguitur privilegium episcopis datum ab eo, quod de jure communi secundum dicta *n. praec.* competit sacerdotibus ceteris, qui juxta ibidem dicta, secluso speciali privilegio, extra locum sacrum in portatili missam dicere solum possunt in necessitate. Et valet privilegium hoc etiam hodie post trid. prout aliis congestis docet Petra *l. c. n.* 15. *et* 16. et declaravit s. cong. *in lamacen cit.*

10

Excipiuntur 3. etiam alii, qui licentiam celebrandi in altari viatico per privilegium apostolicum habent. Tale privilegium olim monachis carthusianis concessit Urbanus V. *const.* incipit *sincerae* 7. *cal. mai* 1363. et FF. praedicatoribus, ac minoribus sancti Francisci Honorius III. *can. in his* 30. *de privil.* et quoad FF. minores renovavit Clemens IV. *const.* 4. incipit *virtute* §. 8. ac Sixtus IV. *cons.* 6. incipit *regimini* §. 4. quod tamen a Trid. *ses.* 22. *in decret. de observ. et evitand. in celebr. miss.* per clausulam *non obstantibus privilegiis etc.* revocatum docent Navar. *man. c.* 25. *n.* 82. Henriq. *l.* 9. *cap.* 27. *n.* 3. Suar. *D.* 81. *sect.* 3. *vers. quarta exceptio.* Barb. *de offic. episc. alleg.* 23. *n.* 4. Laym. *c.* 5. *cit. n.* 5. *vers. aliud privilegium.* Fagn. *in can. in iis cit. n.* 5. *et seq.* Petra *to.* 4. *comm. fol.* 270. *n.* 12. et hoc teste saepius declaravit sacra congregatio, praesertim *in toletana* 4. *jun.* 1672. *ad* 8. *in posnaniensi* 5. *maii* 1673. *in messanensi* 20. *sept.* 1698. et patet ex *const. Gregorii XIII.* incipit *usum pr.* ubi usum altaris viatici, per Paulum III. societati JESU concessum, eidem restituendo, sic exorditur: *usum altaris portatilis societati vestrae a fel. rec. Paulo Papae III. concessum, deinde a conc. trid. universim sublatum, vobis etc.* adeo, ut jam non valeat privilegium istud, nisi post memoratum concilium illud a sede apostolica confirmatum, vel denuo indultum sit, prout factum est a Gregorio XIII. respectu societatis Jesu per *const.* memoratam et *const.* incipit *decet* editam 1575.

Excipiuntur 4. illi, qui licentiam ejusmodi obtinuerunt ab episcopo, prout colligitur ex *c. missarum* 12. *ibi in locis ab episcopo*

consecratis, vel ubi ipse permiserit, etc. hic ergo 14. *ibi, nisi in his locis, in quibus episcopus jusserit, de consec. dist.* 1.

11

An vero episcopus etiam hodie dare licentiam celebrandi super altari portatili in loco non sacro possit, controversia inter DD. est? Negant Navar. *man. c.* 25. *n.* 81. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 3. Gutier. *qq. can. l.* 1. *cap.* 30. *n.* 25. Lotter *l.* 1. *q.* 30. *n.* 15. Fagund. *de praec. eccl. p.* 1. *l.* 3. *c.* 13. *a n.* 8. et quidam alii, qui putant hanc potestatem episcopis per trid. *l. cit.* ademptam esse, et adducunt pro se decretum s. cong. conc. quo declaratur de oraculo sanctissimi spectare solum ad summum pontificem, et non episcopos concedere licentiam celebrandi in privatis oratoriis, prout refert Aloys. Riccius *prax. for. eccles. dec.* 538. *n. ult. edit.* 1. *et resol.* 460. *in fin. edit.* 2.

12

Sed melius alii cum Suar. *D.* 81. *sect.* 3 §. *secundo*, Bonac. *de sacram. D.* 4. *q. ult. p.* 9. *n.* 10. Piascc. *prax. episc. p.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *et p.* 2. *c.* 3. *n.* 21. *in fin.* Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 4. *not.* 2. Barb. *de off. episc. alleg.* 25. *n.* 9. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 8. *n.* 5. Petra *to.* 4. *comm. fol.* 272. *n.* 20. Vvies. *hic n.* 6. docent, hanc facultatem episcopis per trid. non ademptam, sed restrictam duntaxat esse, ut hodie non ordinarie, et libere, ut olim poterant, sed solum ex necessitatis, vel alia justa causa licentiam istam dare possint. *Neque dicas*, hoc modo dispensationem episcopi frustraneam fore, cum secundum dicta *n.* 8. ex causa legitima necessitatis quilibet sacerdos propria authoritate extra locum sacrum in portatili celebrare possit. Dicendum enim cum Pal. *l. cit.* dispensationem ejusmodi non esse frustraneam; quia saepe causa necessitatis est dubia: quo casu sacerdos celebrare extra locum sacrum propria authoritate non potest, potest autem accedente dispensatione episcopi. Explicat hoc Vasq. *D.* 233. *cap.* 1. *n.* 5. exemplo personae nobilis aegrotantis, quacum dispensare potest episcopus, ut in ejus domo in loco decenti, profanis usibus destinato, celebretur, ut missam audiat, vel sanctam communionem recipiat, ob quam causam non videtur sacerdos propria authoritate celebrare posse.

13

Quaeritur 4. a quo ecclesia sit consecranda? Resp. Ecclesia consecranda est ab episcopo, et quidem illo, in cujus dioecesi erecta est, non ab alieno, nisi cum licentia proprii; *can. piae mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. *c. nunc autem* 1. *de relig. dom. et c. tua* 2. *h. t. Proceditque* hoc etiam quoad ecclesias ordinum exemptorum: nam etiam hae

ab ordinario loci consecrandae sunt; Konig *hic* *n.* 4. Si alius episcopus, sine proprii episcopi expressa licentia, ecclesiam consecrare praesumat, consecratio quidem tenet, sed temere consecrans praeterquam, quod conveniri ad interesse possit, a celebratione missarum per annum, *can. episcopis* 28. *caus.* 7. *q.* 1. et a pontificalium exercitio ipso jure suspenditur, tanquam exercens pontificalia in aliena dioecesi juxta trid. *ses.* 6. *cap.* 5. *de ref.*

14

Excipiuntur ii, qui speciale privilegium a pontifice indultum habent, ut pro consecratione ecclesiarum suarum recurrere possint ad quemcumque episcopum; quale FF. minoribus ab Honorio IV. carmelitis a Joanne XXII. et societati JESU a Paulo III. concessum est, si episcopus dioecesanus consecrationem, humiliter postulatam, ultra quatuor menses distulerit. Hoc privilegium Matthaeuc. *in offic. eccl. c.* 7. *n.* 13. *vers. quatuor* putat revocatum esse a trid. *l. cit.* ubi prohibet, ne ullus episcopus praetextu cujusvis privilegii pontificalia in alterius dioecesi exerceat; fit autem consecratio ecclesiae cum pontificalium exercitio. Sed alii, qui post trid. scripserunt, revocationis istius non meminerunt, ponuntque exceptionem praedictam sine limitatione. Videantur Miranda *manual. praelat. tom.* 2. *quaest.* 39. *art.* 1. *concl.* 3. Lezan. *summ. qq. regul. tom.* 3. *v. ecclesia n.* 5. Tamburin. *de jur. abb. tom.* 1. *D.* 23. *q.* 7. Barbos. *jur. eccl. l.* 2. *c.* 2. *n.* 33.

15

Dubium est, an consecratio ecclesiae ab episcopo committi simplici sacerdoti possit? *Rationem dubitandi* facit *can. altaria* 32. *de consecr. dist.* 1. ubi concilium Agatense, altaria, inquit (cons. etiam ecclesiae) non solum unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Verum hic textus obesse nequit; nam, ut communiter interpretes eum explicant, ibi nomine *benedictionis sacerdotalis* venit benedictio non simplicis sacerdotis, sed episcopi.

Hinc retinenda omnino est sententia negativa, quam etiam defendunt Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *q.* 1. Mirand. *man. praelat. tom.* 2. *q.* 39. *art.* 1. *concl.* 3. Bonacin. *de sacram. D.* 4. *q. ult. p.* 9. *n.* 8. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 27. *n.* 1. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 8. *n.* 2. Gonzal. *in c.* 9. *h. tit. n.* 2. Vallens. *hic n.* 1. Zoes. *ib. n.* 1. Honor. *n.* 2. Pirh. *n.* 1. Vviest. *n.* 10. et hoc teste DD. ceteri. *Ratio est*, quia consecratio ecclesiae est actus ordinis episcopalis; *can. quamvis* 4. *dist.* 58. iste autem simplici sacerdoti ab episcopo delegari nequit, licet ea, quae sunt ordinis episcopalis de jure solum ecclesiastico, delegari possint a papa, sicut defacto delegata est abbatibus consecratio calicum, et collatio minorum ordinum.

16

Aliud est de benedictione ecclesiae; haec enim, ut bene notat Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 8. *n.* 2. simplici sacerdoti ab episcopo committi potest. Et hanc facultatem FF. minoribus defacto concessit Leo X. ut superiores illorum possint benedicere ecclesias, altaria, et coemeteria ad suum tantum usum, ut habetur in *supplem. min. fol.* 16. *concess.* 55. et refertur in *compend. eerund. v. benedicere* §. 14. quo privilegio utuntur superiores societatis Jesu casu, quo ordinarii abessent, vel aegre benedictionem concederent. Habetur in *compend. privil. societ. V. benedicere* §. 1.

Porro inter benedictionem, et consecrationem ecclesiae hoc discrimen interjacet, quod consecratio adhaereat parietibus, benedicto pavimento: hinc dirutis parietibus, perit consecratio, non autem benedictio, sed manet, modo ecclesiae aedificium destructum non sit authoritate superioris, et sine spe reaedificationis, ut recte advertunt Sylv. *v. consecratio* 2. *q.* 4 Suar. *D.* 81. *sect.* 4. *cas.* 6. Sanch. *l.* 9. *de matr. D.* 15. *n.* 37. Laym. *l.* 5. *c.* 5. *n.* 15. *vers. porro.* Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 8. *n.* 16. Vviest. *hic n.* 12.

17

Quaeritur 5. quid observare episcopus debeat in consecranda ecclesia? Resp. 1. providere debet, ut consecrandae ecclesiae facta sit dotis competentis assignatio; *can. piae mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. gloss. *ib. v. collata,* Piasec. *prax. episc. p.* 1. *c.* 5. *n.* 2. Ugolin. *de of. fic. episc. c.* 28. *n.* 3. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 34. *Excipiuntur* ecclesiae ordinum mendicantium, et aliorum religiosorum junctae eorum monasteriis; nam illae ex eleemosynis, istae ex redditibus monasterii sustinendae sunt.

2. Consecrari non debet ecclesia, quam quis *non pro devotione fidei, sed pro quaestu cupiditatis*, h. e. eo fine *aedificat, ut quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod basilicam in terra sua quaestus causa condiderit*, prout dicitur *can. siquis basilicam* 10. *de consecr. dist.* 1. ubi dicitur *votum hoc abominabile*, et prohibetur episcopis, ne talem ecclesiam audeant consecrare.

18

3. Tam ipse episcopus consecrans, quam patroni ecclesiae consecrandae sint jejuni tempore consecrationis, et pridie quoque ejus diei jejunent, ut statuit Leo pontif. *in epist. ad Diodor.*

4. Facienda est consecratio ecclesiae per signationem, et unctionem parietum cum oleo sacro, et alias ceremonias praescriptas in pontificali romano; specialiter autem praescribitur, ut fiat inter missarum solemnia, prout videre *can. omnes basilicae* 3. *de conse-*

cr. dist. 1. quod tamen requiritur solum de decentia, non vero de necessitate: hinc si aliter fiat, licet non careat culpa, factum tamen tenet; Mirand. *man. praelat. tom.* 2. *q.* 39. *art.* 1. *concl.* 3. *fin.* Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. 4. 2. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 37.

19

5. In ecclesiae consecratione poni in illa debent reliquiae; nam eas requirit pontificale romanum, et idem videtur probari ex *can. placuit* 26. *et can. de fabrica* 24. *de consecr. dist.* 1. adeo ut non pauci cum Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *q.* 8. Leo *thesaur. for. eccl. p.* 1. *c.* 5. *n.* 11. Piasec. *prax. episc. p.* 1. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 9. *vers. et quidem* putent id esse de substantia consecrationis: quod tamen alii cum Anton. Ricciul. *lucubr. eccl. l.* 1. *c.* 4. negant, licet concedant, episcopum, si absque reliquiis, quas tamen habere posset, consecrationem ecclesiae, vel altaris faciat, peccare mortaliter, quod faciat contra communem ecclesiae morem, et consuetudinem in pontificali deductam.

6. Quamvis consecrans sponte oblatum ab his, qui indigentes non sunt, et procurationes canonicas licite possit accipere, exigere tamen pro consecratione ecclesiae nihil potest; alioquin labem simoniae non effugiet; *can. statuimus* 106. *caus.* 1. *q.* 1. *et c. cum sit romana* 10. *de simon.*

20

7. Decet, ut consecratio ecclesiae fiat die dominico, aut festo, et ita etiam solet: de jure tamen fieri potest omni tempore, et qualibet die; Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *q.* 5. Piasec. *prax. episc. p.* 1. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 4. Ugolin. *de offic. episc. c.* 28. *n.* 2. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 39. *et in c. tua* 2. *h. tit. n.* 1. *et* 4. Gonzal. *ibid. n.* 2. Vallens. *hic n.* 1. Zoes. *ib. n.* 1. Pirh. *n.* 2. Schambog. *n.* 2. Vviest. *n.* 13. et patet ex *c. tua cit.* ibi, *Tam diebus dominicis, quam privatis*, i. e. non festivis. *Neque obstat*, quod consecrationes episcoporum, clericorum, et virginum non nisi certis diebus fieri possint. Nam disparitas est; quia consecratio personarum est dignior, et firmior, quam rei inanimatae, qualis ecclesia est: ideo in his consecrandis non est opus tanta solemnitate, quanta in illis; Abb. *in c. tua cit. n.* 2. Pirh. *hic n.* 2.

21

Quaeritur 6. utrum consecratio ecclesiae iterari possit? Resp. regulariter non posse; *can. ecclesiis* 20. *de consecr. dist.* 1. *can. de fabrica* 26. *ib. c. ligneis* 6. *h. tit.* gloss. *ib. v. parietibus*, Sylv. *v. consecr.* 2. *q.* 4. Suar. *tom.* 3. *q.* 83. *et tom.* 5. *D.* 81. *sect.* 5. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 41. Pirh. *hic n.* 3. Konig. *n.* 7. Vviest. *n.* 16.

Excipitur 1. si in consecratione non est adhibita debita forma, ab ecclesiasticis ordinationibus praescripta; quia aliquid non fieri, et non rite fieri paria sunt; *arg. l. nam cum* 2. *ff. ne quis eum, qui in jus etc.*

22

Excipitur 2. si ignoretur, vel dubitetur, an ecclesia semel consecrata fuerit, quia consecratio est quid facti; cons. non praesumitur, sed probari debet. Censetur autem, et praesumitur consecrata, si id constiterit ex instrumento dotationis confecto, vel ex scriptura in columna, aut tabula aliqua marmorea inserta; si cruces in parietibus ejusdem depictae sint, quales fieri solent, dum consecratur ecclesia; si testis etiam unicus adsit, qui testetur se vidisse, imo etiam secundum quosdam, se audivisse ecclesiam esse consecratam: quia alias regulare est dogma, quod quando de nullius praejudicio agitur, imperfectae probationes sufficiant; Abb. *in c. proposuisti* 4. *n.* 6. *h. tit.* Mascard. *de probat. concl.* 415. *n.* 4. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 11. *et p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *q.* 4. Ugolin. *de offic. episc. c.* 28. *n.* 3. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 43. *et duobus seqq.* Vallens. *hic n.* 3. Honor. *ib. n.* 4. Engl. *n.* 1. *vers. quamvis*, Pirh. *n.* 3. *et* 7. Scamb. *n.* 3. Konig. *n.* 7. *fin.* deficientibus hujusmodi probationibus, et conjecturis, ecclesia de novo consecrari debet; *can. solemnitates* 16. junct. gloss. *v. nec certi testes, et can. ecclesia* 18. *de consecr. dist.* 1. *quoniam non mostratur esse iteratum, quod nescitur factum*, ut dicitur *can. solemnitates cit. Excipiuntur* cathedrales antiquae; quia hae statim, ac perfecta earum est fabrica, dedicari solent, ut adeo in dubio merito praesumantur consecratae: et dicenti contrarium incumbit onus probandi ex textu *can. omnes basilicae* 3. *de consecr. dist.* 1. Rota *coram Manzan. decis.* 801. *n.* 11. Riccius *prax. resol.* 479. *p.* 1. Monacell. *q.* 1. *form.* 10. *tit.* 6. *n.* 25. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 2. *n.* 78.

23

Excipitur 3. si ecclesia exsecretur: quod duobus modis potest contingere: 1. quando ecclesia incendio ita exuritur, ut parietum etiam non currnentium crusta interior majori ex parte tollatur, et abradatur; *can. ecclesiis cit.* gloss. *ib. v. exustae,* Piasec. *prax. episc. p.* 1. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 6. *vers. secundo.* Miraud. *tom.* 2. *man. praelat. q.* 39. *art.* 4. *concl.* 1. Ugolin. *de offic. episc. c.* 28. *n.* 4. *vers. postrema*, Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *num.* 46. *et in c.* 6. *h. tit. num.* 2. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *num.* 7. Vallens. *hic num.* 4. Honor. *ibid. num.* 4. Pirh. *num.* 8. Schambog. *num.* 3. quia consecratio consistit in exteriore parte, seu superficie parietum, qui chrismate liniuntur, et in quibus crucis signum apponitur, ideoque ex horum combustione,

vel notabili abrasione violatur consecratio, etiamsi parietes non corruerint; Abb. *in c. proposuisti* 4. *n.* 7. *h. tit.* 2. Et multo magis execratur ecclesia, quando corruunt ipsi parietes vel ex toto, vel saltem ex majore sui parte. Pirh. *n.* 9. cum reliquis *supra*. Aliud est, si tectum solummodo corruat, integris, et illaesis remanentibus parientibus, vel si de his etiam quid modicum dirutum sit, majori illorum parte illaesa; *c. ligneis* 6. *h. tit.* Gambarupt. *de casib. reservat. cas.* 6. *n.* 16. *fol.* 204. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 12. Piasec. *p.* 1. *prax. episc. c.* 2. *art.* 4. *n.* 6. *vers. secundo*, Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 48. *et in c.* 6. *h. tit. n.* 1. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 7. Vall. *hic n.* 4. Zoes. *ibid. n.* 1. *et* 16.

24

Quaeritur 7. an nova consecratione sit opus, quando ecclesia prius diruta ex eadem prorsus materia de novo extruitur? *Ratio dubitandi* est, quia ecclesia comparatur navi; *can. ante omnia* 7. *dist.* 40. *et can. non turbatur* 7. *caus.* 24. *q.* 1. atqui navis animo reficiendi disjecta, si ex iisdem tabulis compingatur, eadem censetur, in eaque ususfructus, et aliae obligationes perseverant; *l. inter stipulantem* 83. §. *sacram* 5. *ff. de V. O. et l. qui res* 98. §. *arcam* 8. *ff. de solution.* ergo et ecclesia erit eadem in dato casu, cons. nova consecratione non indigebit.

25

Sed retinenda est affirmativa sententia, quam etiam defendit gloss. *in can. de fabrica* 24. *de consecr. dist.* 1. Abb. *in c.* 4. *h. tit. n.* 8. Ugolin. *de offic. episc. c.* 28. *n.* 4. *vers.* 2. Pax Jordan. *vol.* 1. *l.* 5. *tit.* 9. *n.* 70. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 49. Pasqualig. *de sacrif. tom.* 1. *q.* 533. *n.* 7. Engl. *hic n.* 2. Pirhing *ibid. n.* 9. Konig *n.* 7. Wiest. *n.* 22. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 2. *n.* 79. et colligitur ex *can. de fabrica cit.* Nec distinguendum est, an casu corruerit ecclesia, an ea mente tigna pro majori parte deposita fuerint, ut reponerentur; Barbos. *de offic. episc. alleg.* 27. *n.* 15. *Ratio est*, quia ecclesia semel diruta, sive ex eadem sive ex diversa materia de novo construatur, censetur formam priorem, cui moraliter consecratio inhaerebat, amisisse, nec amplius esse eadem, sed nova, ut nova censetur domus, si postquam diruta est, surgat denuo ex eadem licet materia; *l. quid tamen* 10. §. *in navis* 7. *vers. nam et si ff. quib. mod. ususfr. amit.*

26

Ad rationem dubitandi, in casu dictarum legum eadem navis manet quantum ad retentionem dominii, et possessionis civilis, quorum utrumque retinet is, cujus voluntate navis dissolvitur cum intentione, ut ex iisdem tabulis denuo construatur; de reliquo autem

certum est, quod per refectionem ex eadem materia eadem numero forma non conservetur: hinc quia in consecratione ecclesiae consideratur forma, textus *cit.* responsioni datae non obsunt. Deinde quidquid sit de navi, major certe in aedificio mutatio contingit, cum illud ex materia antiqua construitur, quam contingat in navi, quando ista ex tabulis antiquis consarcinatur; neque enim ut eaedem tabulae pro refectione navis, ita idem caementum, iidem lapides, et lateres eo, quo prius fuerunt, modo accommodantur. Hinc dicendum, ecclesiam quidem comparari navi quoad gubernationem, quoad consecrationem autem magis assimilari domui, quae juxta §. *sacram cit.* etsi eum intentione reficiendi dissoluta, et reaedificata alia sit, nova esse censetur.

27

Quaeritur 8. an de novo consecranda sit ecclesia, quando ejus parietes successive reparantur, ita, ut nunquam major pars destruatur? Affirmant Innoc. *in rubr. h. tit. n.* 1. Abb. *in c.* 4. *h. tit. n.* 8. Honor. *hic n.* 5. eosque secuti nonnulli alii: et suadetur duplici ratione. 1. Quia in spiritualibus rei veritas potius, quam juris fictio attendi debet. Atqui hoc casu ecclesia talis revera non est eas dem, quae antea fuit, sed nova: ergo etc. 2. Consecratio, ut *supra n.* 16. dictum est, adhaeret parietibus, isti autem ponuntur successive omnes sublati: igitur etiam consecratio sublata censebitur.

28

Sed melius negativam defendunt gloss. *in c.* 4. *cit. V. reconciliari,* Host *ibid. colum.* 2. Sylv. *V. consecratio* 2. *q.* 5. Azor. *p.* 2. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 12. *vers. at in dubium*, *et p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *q.* 6. Alter. *de censur. tom.* 2. *D.* 3. *c.* 1. *vers. quando autem.* Fagund. *praec. eccl.* 1. *l.* 3. *c.* 15. *n.* 59. Suar. *p.* 3. *D.* 81. *sect.* 4. *c.* 6. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 16. Barbos. *in c.* 6. *h. tit. n.* 3. Pasqualig. *q.* 535. *art.* 3. *et seq.* Vallens. *hic n. vers. sed neque*, Engl. *ibid. n.* 2. *vers. non tamen*, Zoes. *n.* 16. Wiest. *n.* 24. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 7. *vers. quatenus*, magnif. P. Schmier *p.* 2. *de r[illegible]. eccl. c.* 2. *n.* 81. *et* 82. *Ratio est*, quia cum ponatur successive reparata ecclesia, semper, una parte destructa, remansit pars major ecclesiae, quae cum consecrationem suam retinuerit, etiam ad se traxit partem novam, ita, ut etiam ipsa consecraretur; *arg. c. quod in dubii* 3. *in fin. h. tit. Conf.* per exempla a Jcto proposita; *l. proponebatur* 76. *ff. de jud.* sic enim eadem manet legio militum, et idem populus, licet prioribus hominibus emortuis, substituantur novi; similiter idem censetur corpus hominis, licet illud ex novis accedentibus alimentis in dies reficiatur: quorum omnium ratio una est, quia in hujusmodi rebus, specie extrinseca non mutata, res eadem existimatur.

29

Idem dicendum, quando ecclesia ampliatur, et minor pars de novo accedit majori veteri; nam etiam tunc nova consecratione opus non est; quia major pars trahit ad se minorem; *c. quod in dubii cit.* quod verum saltem est tunc, quando per hujusmodi accessionem forma ecclesiae notabilem mutationem non patitur, ut notat Pasqualig. *de sacrif. tom.* 1. *q.* 534. *n.* 2. sufficiet ergo in hoc, et *n. praec.* casu adhiberi benedictionem novam partis accedentis, vel ecclesiae sic immutatae per aspersionem aquae benedictae; gloss. *marg. in can. de fabrica* 14. *vers. innovata de consecr. dist.* 1. Antonell. *de regim. eccl. l.* 1. *c.* 17. *n.* 3. Engl. *hic n.* 2. *vers. non tamen*, Konig *n.* 7. Matthaeucc. *vers quatenus cit.* quod tamen ipsum, etsi laudabiliter, pieque fiat, jure tamen non est expressum, ut bene notat P. Vviestner *hic n.* 24.

30

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. hoc casu ecclesia censetur manere eadem moraliter, sicut moraliter eadem manet legio, populus, grex etc. licet successive primis decedentibus, succedant alii homines, et animalia. *Ad* 2. negatur perire consecratio; quia semper a partibus remanentibus diffunditur in novam.

§. II.

De consecratione altaris, et aliorum, quae in sacrificio missae adhibentur.

SUMMARIUM

31

Inter ea, quae in sacrificio missae adhibentur, et consecrari solent, sunt 1. *Altaria.* Haec duplicis solent esse generis, videlicet

fixa, et portatilia. *Fixa* dicuntur, quod stabilia sint, et ut in ecclesia firmiter perseverent, consecrantur. *Portatilia* autem, quia consecrantur, ut ex uno loco in alium portari possint. Ad sacrificium celebrandum quodcunque sufficit; quia tam portatile, quam fixum verum altare est; nam ut recte Vasq. *D.* 233. *c.* 2. *n.* 10. et ex eo Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 9. *n.* 1. advertunt, *cap. fin. de privil. in* 6. episcopis per hoc non est concessum privilegium speciale, quod in altari portatili in ecclesia celebrare possint (nam hoc de jure communi concessum est omnibus) sed quod extra ecclesiam in quovis decenti loco super altari portatili sacrificium possint peragere, quod de jure communi, ut *n.* 7. dictum est, negatur ceteris.

32

Dub. 1. cujus formae debeant esse altaria? Resp. 1. debent esse lapidea, saltem quoad partem superiorem, super quam reponitur sanctissimum corpus, et sanguis Christi; licet enim ante tempora s. Sylvestri pontificis ob tyrannorum persecutionem in altaribus ligneis sacerdotibus permissum sit celebrare, et ipse s. Petrus in tali altari celebravit, postea tamen praedictus s. pontifex statuit, ut sacrificium missae perageretur non nisi in lapideo, prout constat *can. altari* 31. *de consecr. dist.* 1. ad designandum, quod sacerdotes sacrificantes annuntient mortem Domini 1. *Cor.* 11. qui sepulchro lapideo tumulatus est.

33

2. Ex consuetudine recepta praedictum altare lapideum non ex duplici lapide colligato, sed ex uno integro constare debet, ut sic aptius unitas personae, quae in Christo est, repraesentetur; Vasq. *D.* 233. *c. c.* 2. *n.* 16. Bonac. *q. ult. p.* 9. *n.* 13. Pal. *tr.* 22. *D. un. p. num.* 2.

3. Figura ejusdem debet esse quadrangularis, tanquam accommodatior ad sacrificium peragendum, et juxta antiquissimum ecclesiae usum; Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 276. *n.* 33.

34

4. Debet esse tantae magnitudinis, ut super eo commode collocari possit calix cum patena, vel saltem eorum major pars absque periculo dilabendi; Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *q.* 7. Barb. *de offic. episc. alleg.* 27. *n.* 21. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 21. Petra *l. c. n.* 33. Sacra tamen congregatio episcoporum censuit, ejus latitudinem non debere esse minorem uno palmo, ut idem Petra *l. c.* testatur ex Nicol. *in flosc. n.* 5. §. *dummodo.*

5. Sepulchrum quoque, et sigillum omnia altaria habere debent, i. e. cavitatem aliquam, in qua reliquiae sanctorum recludan-

tur: de quo quid sentiendum, dictum est *supra n.* 19. et late disputat Pal. *l. c. n.* 4.

35.

Dub. 2. an omnia altaria debeant esse consecrata, ut sacrificium missae fieri super iisdem possit? Resp. affirmative, idque verum est, sive fixa illa sint, quorum mentio fit *can. si motum* 19. *de consecr. dist.* 1. *et c. ad haec* 1. *h. tit.* sive portatilia, de quibus *can. concedimus* 39. *dist. c.* Estque mos iste consecrandi altaria antiquissimus, et concorditer receptus tam in lege naturae, et scripta mosaica, quam in lege gratiae. *In lege naturae* quidem; nam ut habetur *Gen.* 28. Jacob erexit lapidem, ut ibi sacrificaret, eumque consecravit fundens oleum desuper, et appellavit domum Dei. *In lege scripta* Moyses consecravit oleo, et aliis ceremoniis, tabernaculum, altare, et omnia vasa sacra; *Exod.* 40. *et n.* 7. *In lege gratiae* receptam, et simul perceptam esse consecrationem ut ecclesiarum, ita et altarium, constat ex *can. altaria* 31. *de consecr. dist.* 1. et aliis congestis adversus haereticos probat Bellarm. *tom.* 1. *contr. l.* 1. *de miss. c.* 16. Si enim antiquae legis sacrificia, quae umbra tantum fuerunt sacrificii novae legis, altare postularunt, certis ritibus consecratum, quanto magis hoc admirabile, et divinum sacrificium expostulare id debet?

36

Ex quo inferunt DD. quod consecrans absque altari gravissimum peccatum committat, utpote committens contra praeceptum in re gravi, scilicet concernente divinum cultum, et reverentiam sanctissimo huic sacrificio debitam; Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 9. *n.* 1. clericat. *de sacrif. miss. decis.* 13. *n.* 34. qui in *num. seqq.* tria antiquitatis exempla refert, s. Luciani martyris, s. Theodoreti episcopi, et s. Apollinaris episcopi, qui ex speciali Spiritus Sancti impulsu sine altari sacrosanctum hoc sacrificium immolarunt.

37

Dub. 3. a quo consecranda altaria sint? Resp. De jure communi consecranda sunt ab episcopo, non a simplici sacerdote; *can. quamvis* 4. *dist.* 68. *can. nullus* 25. *de consecr. dist.* 1. *c. cum sit* 5. *h. tit. et pontific. roman. p.* 2. *t. de altar. consecr.* Neque contrarium probatur ex *can. altaria* 32. *de consecr. dist. c.* dum ibi dicitur, *altaria chrismatis unctione et sacerdotali benedictione consecrari*; nam ut jam *supra n.* 15. respondi, nomine sacerdotalis benedictionis intelligenda est episcopalis. Estque hoc ita verum, ut consecratio altaris simplici sacerdoti ab alio, quam summo pontifice committi nequeat; quia est actus ordinis episcopalis, ut bene cum aliis Barb.

de offic. episc. allegat. 27. *n.* 23. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 1. *D.* 23. *q.* 4. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 22. Konig *n.* 5.

38

Dixi, *ab alio, quam summo pontifice*; nam privilegio apostolico potestas consecrandi altaria simplici sacerdoti committi potest, ut cum *cit.* notat Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 9. *n.* 3. quia licet sit actus ordinis episcopalis, talis tamen solummodo est jure ecclesiastico, in quo dispensare summus pontifex potest. Et tale privilegium 1. concessum est abbatibus cassinensibus, ut altaria fixa pro suis tantum ecclesiis, portatilia vero non tantum ad usum suorum monachorum, ecclesiarum, et locorum sibi subjectorum, sed etiam aliorum dictae congr. a quibus ad eos ad hunc effectum deferri illa contigerit, consecrare possint, ordinariorum licentia minime requisita, per *const. Pii IV. in bullar. nov. tom.* 2. 2. Abbatibus omnibus ordinis cisterciensis, a Gregor. XIV. teste Rodriq. *tom.* 1. *qq. regul. q.* 28. *art.* 2. 3. Provincialibus ordinis minorum, et fratribus, quibus ipsi id commiserint, pro Indiis in casu necessitatis, episcopis in provincia non existentibus ab Honorio III. et Adriano VI. teste *eod.* Roderiq. 4. Religiosis societatis JESU, in remotissimis partibus degentibus, ubi catholicus episcopus inveniri facile non potest, a Paulo III. anno 1549. et refertur *in compend. priv. societ. V. ecclesia* §. 1.

39

Dub. 4. an Abbas facultate altaria consecrandi, per privilegium pontificum sibi concessa, et ad certas ecclesias restricta, ex licentia, et commissione ordinarii, uti possit in aliis quoque ecclesiis? *Ratio dubitandi est*; quia hoc ipso, quod potestas consecrandi altaria, abbati concessa, restricta sit ad certas ecclesias, in alias nulla est, cum potestas limitata non contineat ea, quae sunt extra limitationem, et per consequens Ab. sic se habet respectu talium ecclesiarum, ac si potestatem non haberet: atqui si hoc verum est, neque ex commissione ordinarii obtinere, aut exercere eandem potest, cum noti juris sit, quod potestas ordinis, qualis est potestas consecrandi altaria, ab episcopo committi nequeat alicui, qui alias de jure, vel privilegio eam potestatem non habet.

40

Sed his non obstantibus, P. Konig *hic n.* 6. affirmativam defendit: quod videtur probari a pari; nam etiam potestas conferendi primam tonsuram, et ordines minores abbatibus restricta est ad proprium monasterium, et subditos regulares, et tamen abbates recte, et licite cum licentia, et ex speciali commissione ordinarii eos conferunt in aliis locis et non subditis, etiam saecularibus, ut plurics resolutum est a *s. Congr. Conc.* teste Fagn. *in c. aqua h. tit.*

n. 8. quod hoc in materiae sacramenti, multo magis fieri poterit in materia sacramentalium, quo altarium, et aliae consecrationes pertinent.

41

Ad rationem dubitandi retorquetur argumentum in potestate conferendi primam tonsuram, et minores ordines, quae usu limitata sit quoad personas, ex commissione tamen episcopi ad alias personas, limitatione illa non comprehensas, extendi potest. Quare ad argumentum dico id, quod dicitur, episcopum non posse committere alteri non episcopo potestatem consecrandi altaria, intelligendum esse de eo tantum, qui nullam omnino quoad hoc potestatem habet.

42

Dub. 5. an, et quando iterari consecratio altaris possit? Resp. Hujus, ut ecclesiae, consecratio regulariter iterari nequit. Casus, quibus repeti potest, et debet, sunt fere iidem, quos *supra n.* 21. *et duob. seqq.* de ecclesiis retuli. 1. Quando in ejus consecratione non est adhibita forma ab ecclesia praescripta *arg. can. ecclesiis* 20. *de consecr. dist.* 1. 2. Quando ignoratur, vel dubitatur, an aliquando consecratum sit; *can. ecclesiae* 18. *dist. cit.* 3. Quando altare exsecratur.

43

Porro altare exsecratur 1. quando enormiter laesum, aut fractum est; *c. ad haec* 1. *c. quod in dubiis* 3. *c. ligneis* 6. *h. tit.* Censetur autem altare enormiter fractum, si ita fractum sit, ut in residua, et integra ejus parte pes calicis cum sacra Hostia, et patena commode stare nequeat, sicut contingit, quando fractura per medium altaris transit, ubi calix ponitur; Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 4. neque possunt eo casu fragmenta conjungi iterum; Petra *tom.* 4. *fol.* 276. *n.* 34. Quod si tantum cornua altaris, in quibus unctio est facta, frangantur, melius dicitur consecrationem non amitti, eo, quod consecratio intelligatur inesse toti altari, et in majori ejus parte, capiendo calici idonea, conservari; Laym. *loc. cit. num.* 5. *vers. id vero*, Schamb. *hic n.* 21. Pirh. *n.* 23. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 1. *n.* 93. In dubio, an diminutio, seu fractura impediat legitimam calicis, et patenae continentiam, episcopus judicare debet, neque alteri arbitrium committitur; Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 9. *n.* 7.

44

2. Quando altaris sepulchrum, sive locus reliquiarum, et ut vocatur, lapidis sigillum tollitur, aperitur, frangitur, diminuitur; Honor. *hic n.* 22. Engl. *n.* 5. Pirh. *n.* 26. Konig. *n.* 8. Petra *n.* 34. *cit.* et pro hoc adducunt *c. ad haec* 1. *h. tit.* verum, ut bene Coninck *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 2. *n.* 240. Laym. *c.* 6. *cit n.* 8. *vers. por-*

ro, Pal. *n.* 6. *vers. verum*, advertunt, ex hoc textu nihil probatur; quia ibi non dicitur altaris consecrationem amitti, si sigillum frangatur, sed si lapis, sive mensa consecrata frangatur, in qua sigillum, seu reliquiarum receptaculum continetur. Hinc dicendum, modum hunc, quo altaria sigilli violatione exsecrantur, jure scripto quidem probari non posse, firmatum tamen esse per consuetudinem, juxta quam altaria per fractionem sigilli censentur exsecrata, et solent denuo consecrari; Laym. Palao *l. cit.*

45

Quando altaris fixi mensa, seu lapis superior removetur a basi, seu structura, cui ea est affixa, vel columnis, quibus lapis ille, seu mensa conjuncta, aut firmiter innixa est; *can. si motum* 19. *de consecr. dist.* 1. *c. quod in dubiis* 3. *et c. ligneis* 6. *hoc tit.* Pax Jord. *vol.* 1. *l.* 5. *tit.* 10. *a n.* 45. Vivian. *in c.* 1. *hoc tit. p.* Barbos. *ibid. n.* 3. *et alleg.* 27. *a n.* 25. Pal. *l. cit. n.* 9. Honor. *n.* 22. *hic* Engl. *n.* 3. *fin.* Pirh. *n.* 24. Schamb. *n.* 21. Konig. *n.* 8. Matthaeucc. *off. eccl. c.* 7. *n.* 21. *vers. altare*, *et vers. seq.* quia, ut dicit gloss. *in c. ad haec cit.* altare fixum, ut fixum, et stabile perseveret, consecratur. Quodsi altare fixum permanere firmiter possit, aliquibus lapidibus, qui basim ejus constituunt, dimotis, consecrationem non perdit; quia absolute eandem formam retinet; sub qua fuit consecratum, ut bene aliis relatis advertit Vasq. *D.* 233. *c.* 2. *n.* 13. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 3. Suar. *D.* 81. *sect.* 5. *in med.* Pal. *n.* 9. *cit.* Pirh. *hic n.* 24. Imo si tota mensa superior lapidea simul cum lapidibus principalibus, seu columnis, quibus innititur, moveatur de loco in locum, non obinde exsecratur; quia praedicti textus non de motione, et separatione locali, sed de motione, et separatione a structura loquuntur, ut cum *cit.* notat Barb. *in c.* 1. *h. tit. n.* 2. similiter altare portatile non perdit consecrationem, etsi separetur a ligno, cui est inclusum; lignum enim non apponitur lapidi, nisi ad ornamentum, vel ad custodiam lapidis; neque est capax consecrationis, cum non sit lapis; Abb. *in c.* 1. *tit. n.* 3. Laym. *n.* 3. Pirh. 24. *Excipitur*, nisi in ligno sigillum, sive loculus reliquiarum sit inclusus; tunc enim per separationem ligni a lapide videtur exsecrari altare portatile, ut plures putant.

46

Dub. 6. an ecclesia iterato sit consecranda, quando altare fuit exsecratum; et vicissim an altare sit de novo consecrandum, quando ecclesia fuit exsecrata? Resp. negative. Ita Sylv. *V. altare q.* 11. Mirand. *tom.* 2. *man. praelat. q.* 39. *art.* 7. Suar. *D.* 81. *sect.* 5. *vers. in tertia parte*, Barb. *de off. episc. alleg.* 27. *n.* 26. Laym.

l. 5. *tr.* 5. *c.* 5. *in fin.* Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 9. *n.* 9. Gonz. *in c.* 6. *h. tit. n.* 14. magnif. P. Schmier *p. n. de reb. eccl. c.* 1. *n.* 97. sufficiet ergo, si quod exceratum est, sive ecclesia, sive altare illud sit, reconsecretur. *Ratio est*, quia et ecclesiae, et altaris consecratio stat per se principaliter, nec una alterius est accessoria: ergo tametsi una propter defectum subjecti, vel formae moraliter intereat, potest tamen persistere altera. Textus, qui oppositum videntur innuere, in specie *can. de fabrica* 24. *de consecr. dist.* 1. *et c. si motum* 19. *h. tit. per c. ad haec.* 1. *h. tit.* vel declarati, vel correcti sunt.

47

Aliter vero dicendum de pollutione: nam altari polluto per sanguinis, vel seminis effusionem, ecclesia polluta censetur: et e contrario ecclesia polluta, omnia altaria fixa ibidem existentia polluta censentur; Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *in fin.* Pal. *n.* 9. *cit. in fin.* Barb. *in c.* 1. *h. tit. n.* 4. Matthaeucc. *off. eccl. c.* 7. *n.* 21. *vers. semel*, Pirh. *hic n.* 28. Schamb. *n.* 23. Vviest. *n.* 49. Ratio disparitatis inter hunc, et *n. praec.* casum est; quia pollutio afficit totum corpus interius ecclesiae et in ea contenta indivisibiliter, adeoque quocunque in loco contingat, ad totam ecclesiam, et partes illius quascunque porrigitur; exsecratio autem solos parietes, aut altare, ut adeo exsecrari ecclesia, non execrari altare, vel altare exsecrari, non exsecrari ecclesia possit.

48

II. Praeter ecclesias, et altaria consecrari debent etiam *calices*, *et patenae*. De his

Dubitatur 1. ex qua materia calices, et patenae constare debeant? Resp. primis ecclesiae saeculis non tam ad materiam calicis, et patenae, quam ad dignitatem personae sacrificantis respexit ecclesia, prout constat ex *can. vasa* 44. *de consecr. dist.* ubi refertur S. Bonifacius Martyr, et episcopus ad quaestionem, *si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere*, respondisse; *quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc e contrario sacerdotes lignei aureis utuntur calicibus.* Posteriori tamen aetate ex rationalibus causis sancta mater ecclesia prohibuit. 1. ne calix, et patena conficeretur ex ligno; *can. vasa cit. et can. ut calix* 45. *dist. cit.* ne sacer sanguis per poros imbibatur. 2. ne fiat ex vitro, vel crystallo propter fragilitatem; *can. ut calix cit. in fin.* 3. ne fiat ex aere, cupro vel aurichalco; *can. ut calix cit.* eo quod materiae istae propter aeruginem vomitum provocent. 4. ne fiant de lapide; *arg. can. cit.* in quo cum nulla fiat mentio de lapide, hic videtur exclusus propter materiae ineptitudinem, quidquid contra opponat Pasqualig. *tom.* 2. *de sacrif. q.* 768. *n.* 3.

49

Superest igitur, ut in materia calicis, et patenae apta sit aurum, vel argentum, *can. ut calix cit.* ut quanto pretiosius est corpus, et sanguis domini, tanto pretiosiora sint vasa; in quibus id asservatur; *can. vasa cit. in fin.* stannum ad calicem, et patenam conficiendam admittitur; non tamen absolute, ut vult Pasqualig. *tom.* 2. *cit. q.* 765. *n.* 3. sed tantum, ubi ob paupertatem ecclesia calicem, et patenam ex auro, vel argento sibi comparare non posset, ut patet ex *can. ut calix cit.* et notat Sylv. *V. calix n.* 1. Tamburin. *de jur. Abb. tom.* 1. *D.* 23. *q.* 3. *n.* 1. *et* 2. Engl. *hic n.* 6. magnif. P. Schmier *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 1. *n.* 106. eadem in necessitate quidem admittunt etiam plumbum; quia ex opinione Emman. Sa *V. missa n.* 8. et Host. relati a Sylv. *V. calix cit. pr.* pro stanno reputatur. Sed rectius cum eodem Sylv. Paludan. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 5. Vasq. *D.* 233. *c.* 4. *n.* 30. Suar. *D.* 81. *sect.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 12. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 10. *n.* 6. existimant ex plumbo calicem, et patenam non posse confici, eo quod *can. ut calix cit.* nulla alia materia, praeter aurum, argentum, et stannum apta ad conficiendum calicem judicetur; cum igitur plumbum a stanno diversum sit, permitti non debet. Adde, quod plumbum facile denigretur, et sordes contrahat, atque ideo ad vomitum provocet: quae sunt praecipuae rationes, ob quas ex aliis materiis, ab auro, argento, et stanno distinctis, confici calix non permittatur. Ceterum quae hactenus de materia calicis dicta sunt, intelligi debent de cuppa calicis; pes enim ejusdem ex aere, ferro, aut alia materia potest confici, teste Vasq. *D.* 233. *c.* 4. *n.* 30. Coningk *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 3. 244. Henriq. *l.* 9. *c.* 28. *n.* 2. Laym. *c.* 6. *cit. n.* 12. Pal. *n.* 6.

50

Dub. 2. a quo consecrari calices, et patenae debeant, ut adhiberi in missae sacrificio possint? Resp. Debent esse consecrata ab episcopo, et chrismate uncta. Potest tamen consecratio haec ex privilegio, et communicatione privilegiorum etiam inferioribus praelatis competere: quale habent sacerdotes ordinis minorum, et societatis Jesu apud indos, et remotissimis regnis, ubi nullus est episcopus catholicus; nam ibi consecrare etiam ecclesias possunt secundum dicta *n.* 14. item potestate hac ex consuetudine immemoriali gaudent abbates, praelati habentes usus mytrae, et baculi, teste Armill. *V. calix.* Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 12. *V. debent autem*, Engl. *hic n.* 9.

51

An praelati hujusmodi potestatem hanc exercere possint etiam pro aliis, quam suis ecclesiis, difficultas est ob declarationes card. quae in contrarium emanarunt. Sed his non obstantibus affirmativam defendit Engl. *n.* 9. *cit.* quia putat, eas declarationes usu receptas non esse, vel si receptae sunt, loqui tantum de jure competente ex privilegio speciali, non vero ex consuetudine generali et consentit responsioni huic Pasqualig. *ad lauret. de franch. controv. int. episc. et reg. p.* 2. *q.* 28. *n.* 3. Quod procedit saltem si abbates, et similes praelati hoc faciant cum licentia, et ex commissione episcopi, prout de consecratione altarium *supra n.* 40. dictum est, et consentit Laym. *q. canon. de praelat. eccl. q.* 219.

52

Dub. 3. quomodo amittatur consecratio calicis, et patenae? Resp. Amittitur per amissionem formae, et usus, sicut contingit per notabilem fractionem, licet illa fractio de facili possit refici, ut si pes calicis a cuppa abrumpatur. Quod intellige, si calix pedem non amobilem habeat; nam si calix tornatilis sit, et pes a cuppa separabilis ex natura sua, iste, etiam post separationem pedis sui, consecrationem retinet; quia in calice tornatili sola cuppa pes consecratur; Armilla *V. calix n.* 2. Sylv. *V. eod. q.* 2. Henr. *l.* 9. *c.* 28. *n.* 2. Suar. *D.* 81. *sect.* 7. Coniugk *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 3. *n.* 250. Barb. *de off. episc. alleg.* 27. *n.* 39. Tamb. *de jur. abb. to.* 1. *D.* 23. *q.* 3. *n.* 6. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 6. Pasqualig. *de sacrif. to.* 2. *q.* 768. *n.* 3. Engl. *hic n.* 6. magn. P. Schm. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 1. *n.* 107. Unde ad hoc, ut exsecratus dicatur calix, necesse est, ut cuppa calicis a pede separetur per fractionem. Multo minus consecrationem amittit calix per aliquos ictus a fabro inflictos, nisi accedat fractio; Armilla *V. calix n.* 4. Azor *p.* 1. *l.* 10. *c.* 28. *q.* 5. Barb. *n.* 39. *cit.* Engl. *n.* 6. *vers. non etiam*; quod notandum circa profanationem calicum vendendorum, vel commutandorum.

53

Dub. 4. an calicis, et patenae consecratio amittatur, quando diuturnitate temporis interior deauratio absumpta est? Conveniunt satis DD. non amitti, saltem, si non denuo deauretur; quia non sola inauratio, sed totus calix, et patena consecrata censetur; Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 6. *vers. non etiam.* Discordant, quando noviter deaurantur. In quo affirmativam cum aliis defendit Sylv. *V. calix n.* 2. Azor *p.* 2. *l.* 9. *c.* 7. *q.* 3. Barb. *de off. epis. all.* 27. *n.* 38. Tamburin. *de jur. abb. to.* 1. *D.* 23. *q.* 3. *n.* 3. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 22. *vers. calices.* mag. P. Schm. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 2. *n.* 109. et alii communiter, ex ratione, quia consecratio praecipue

intelligitur esse in superficie; cons. si nova superficies addatur, nova consecratione opus esse videtur: et ita etiam teste Laym. *l. cit.* observatur in praxi, ut si calix, vel patena ea parte, qua ss. Christi corpus, vel sanguinem contingunt, de novo inaureutur, etiam de novo consecreutur.

54

Contra alii cum Durand. *in ration.* 1. *c.* 6. *n.* 36: Coninck *q.* 83. *art.* 3. *dub.* 3. *n.* 246. quorum sententiam valde probabilem existimat Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 7. consecrationem hoc casu amitti negant, ex triplici ratione 1. quia forma calicis adhuc permanet: igitur non videtur amitti consecratio, sicut non amittitur consecratio ecclesiae, si ejusdem parietes denuo dealbentur 2. quia deauratio illa comparatione totius cuppae consecratae minoris partis proportionem habet: atqui major pars sacra trahit ad se partem minorem non sacram, ut supra dictum est de ecclesiis *n.* 28. 3. quia exsecratio calicis, et similium odiosa est; igitur in casu dubio sine expresso textu induci non debet. Hinc putant DD. *cit.* sufficere, si majoris reverentiae ergo ob contactum manuum profanarum, et materiae novae appositionem calix aqua benedicta abluatur, antequam adhibeatur in sacrificio missae.

55

III. Consecrari solent *campanae*, antequam in campanile transferantur: de quibus

Dub. 1. an bene ab ecclesia consecratio eisdem adhibeatur? Multa contra hanc consuetudinem familiari sibi consuetudine effutiunt scommata heterodoxi, et in specie criminantur, quod pontificii campanas baptizent. Sed perperam; neque enim campanae baptizari dicuntur, quasi eis conferatur baptismi sacramentum, sed ex eo, quod abluantur, dum benedicuntur, ungantur sacro oleo, et iisdem nomen imponatur ad instar eorum, qui sacramentum baptismi suscipiunt. Unde his haereticorum calumniis praevalet et praevalebit semper mos hic ecclesiae antiquissimus, cujus prudentissimus, sacerque finis est; nam propterea campanis benedictio impenditur, ut earum sono, quasi sacrato, ad laudes divinas convocetur populus, malignorum hominum, et doemonum insidiae repellantur, fugentur tempestates noxiae etc. Cleric. *de sacram. bapt. dec.* 24. *a n.* 7. Engel *hic n.* 7. mag. P. Schm. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 1. *n.* 114.

56

Dub. 2. an campanae suspendi possint etiam in oratoriis privatis? Resp. non posse, prout statutum est *c. patentibus* 10. *de privil.* et notat *ibid.* Abbas *pr.* Barb. *ad cit. c.* Cleric. *l. cit. dec.* 45. *n.* 59. mag. P. Schm. *n.* 117. *Ratio est*, quia campanae principaliter

habentur in eum finem, ut populus ad sacra, et divina mysteria peragenda communiter convocetur: qui finis in oratoriis privatis hoc ipso, quod privata sint, et privatum commodum respiciant, cessat. Suspendi ergo campanae in ecclesiis, et oratoriis publicis duntaxat solent, et possunt et quidem in ecclesiis regularium mendicantium de jure; *extrav. un. de off. custod. int. comm.* tantum unica, cui tamen constitutioni (ut scribit Cleric. dec. cit. *n.* 48.) per consuetudinem est derogatum, cum passim videamus, quod etiam mendicantes plures campanas habeant.

57

Dub. 3. an campanae sonitu populus convocari ad arma possit? Resp. Nicol. et Garuff. *in flos. V. campana n.* 2. negative. *Ratio est*; quia campana, cum per consecrationem ad usus sacros fuerit destinata, non potest ad usus profanos qualis est convocatio ad arma detorqueri. *Excipiunt* DD. *cit.* duplicem casum, quorum unus est *necessitatis*, quando scilicet non habetur aliud signum pro populo ad arma convocando: alter *pietatis* si populus campanae sonitu excitaretur ad preces Deo pro fugandis hostibus fundendas.

58

IV. Benedici quoque debent *vestes sacrae, et paramenta*, ad sacrificium missae deservientia, ut tanto majori cum reverentia divinum sacrificium peragatur; neque enim fas est, absque talibus vestimentis, aut paramentis consecratis sacrificium peragere; *can. ecclesiastica* 9. *dist.* 23. *can. altaris palla* 39. *can. nemo* 40. *can. vestimenta* 42. *de con.. dist.* 1.

Dub. 1. quis benedicere haec paramenta possit? Resp. Hujusmodi paramenta, in quibus chrisma non intervenit, per generalia privilegia, et declarationem card. quam adducit Jo. Gallem. ad trid. *ses.* 23. *c.* 10. *de ref. n.* 1. benedicere possunt etiam praelati regulares, quamvis usum pontificalium non habeant; sed pro usu propriarum ecclesiarum tantum, ita, ut in contrarium non sit allegabilis usus, et consuetudo, utpote quae pugnat cum resolutione sacrae congregationis 18. *aug.* 1629. apud Gavant. *ad rubr. mis. p.* 4. *tit.* 19. *de rubr. bened. n.* 22. et Nicol. *flos. V.* Abb. *n.* 3. *ibi, abbates, et alii superiores regularium non possunt benedicere paramenta ecclesiarum sibi non subditarum, abrogata contraria consuetudine*; Matthaeuc. *off. eccl. c.* 7. *n.* 15. *et* 16.

59

Dixi, *in quibus chrisma non intervenit*; nam pro benedictione eorum, quae requirunt chrismatis unctionem, est necessarium speciale privilegium apostolicum, ut declaratum est per s. congr. apud Lezan. *summ. qq. regul. to.* 3. *V. calix n.* 3. ibi, *abbas nec etiam*

in locis sibi pleno jure subjectis , aut de jure patronatus , potest consecrare calices , patenas, et similia, in quibus requiritur sacra unctio, nisi hoc habeat in specie sibi concessum a sede apostolica. Privilegium hujusmodi consecrandi ea, in quibus sacra unctio intervenit, concessum est abbatibus ordinis cisterciensis ab Innoc. VII. ut ex Piasecio refert Matthaeuc. *c.* 7. *cit. n.* 17.

60

Dub. 2. quando vestimenta, et paramenta sacra benedictionem amittant, et nova indigeant? Resp. quando ita franguntur , ut non sint apta ad usum, ad quem destinabantur, aut quando non amplius figuram priorem retinent. Et hinc 1. benedici iterum alba debet, si ex ipsa abscindatur manica, licet postea eadem manica illi assuatur: nam per avulsionem manicae ita perfringitur , ut non sit apta ad usum, ad quem prius fuerat destinata, nec amplius retinet priorem figuram; Barb. *de off. epis. alleg.* 27. *n.* 45. 2. ob eandem rationem benedici iterum debet stola , facta ex planeta ; quia ad ipsam data est particularis benedictio, et est mutata forma , quae dabat esse rei; Barb. *l. c.* 3. idem ob datam rationem dicendum, quando ex stola fit manipulus, ex alba amictus; Engel. *hic n.* 8.

61

Contra hujusmodi vestes benedictione nova non indigent, si ad eas reficiendas aliqua adjungantur, quamvis illa benedicta non sint, modo istorum additione prior figura remaneat, et de novo additum minoris sit quantitatis; quia accessorium sequitur principale, et pars minor de novo addita benedictionem partis majoris participat; *arg. c. quod in dubiis* 3. *h. t.* Quodsi talia paramenta vetustate ita attrita, vel destructa sint, ut ad usum sacrum deservire non amplius possint, fragmenta ad usum mere profanum applicari non debent, sed potius comburenda, et cineres in loco separato, ad quem non patet saecularibus accessus, sunt recondendi; *c. altaris* 39. *de cons. dist.* 1. Tamb. *de jur. abb. to.* 1. *D.* 22. *q.* 4. *n.* 1. Engel *hic n* 8. Matth. *off. eccl. c.* 7. *n.* 22. *vers. pariter*, mag. P. Schm. *p.* 2. *de reb. eccl. c.* 1. *n.* 129.

62

V. Denique consecrari, vel benedici solent, et debent *coemeteria*, sic dicta quasi dormitoria, quod in his corpora fidelium defunctorum requiescant. Inventa haec primum fuere a christianis; Van-espen *p.* 2. *jur. eccl. t.* 28. *n.* 18. *et seq.* nam apud gentiles in eo quisque loco, in quo volebat, sepeliebatur, dummodo proprius esset; §. *religiosum* 9. *inst. de rer. divis.* Consecrantur, tum quia nonnunquam divina mysteria in illis peracta sunt, ut probat Gonz. *in c.* 7. *h. t.*

n. 2. tum quia animae defunctorum magis a spiritibus immundis immunes hoc modo reputantur, ut habet Engl. *ad tit. de sepul. n.* 1.

§. III.

De ecclesiae, et coemeterii polluti reconciliatione.

SUMMARIUM

63 *Quando ecclesia dicatur pollui?*
64 *Quis sit pollutionis effectus praecipuus?*
65 *An cessandum a divinis, quando pollutio supervenit sacrificio jam inchoato?*
66 67 68 *Quibus modis polluatur ecclesia?*
69 *Quibus coemeterium?*
70 *Quid si duo sint coemeteria conjuncta, et polluatur unum?*
71 *Quid si pollutio contingat in porta, per quam ab uno aditus datur ad alterum?*
72 *An ecclesia polluatur etiam per sepulturam cathecumeni?*
73 *Infantis mortui in utero matris fidelis?*
74 *Aut extra uterum, sed ante baptismum?*
75 76 *An polluatur per sepulturam excommunicati tollerati?*
77 *Vel interdicti?*
78 *Quid requiratur, ut occisione hominis polluatur ecclesia, vel coemeterium?*
79 *Referuntur casus, quibus pollutio ex causa praedicta censetur inducta.*
80 *Quid requiratur, ut ecclesia polluatur per effusionem sanguinis?*
81 *Quid, ut hoc fiat ob seminis effusionem?*
82 *An actus inducens pollutionem debeat esse notorius?*
83 *An polluatur ecclesia etiam per alia crimina aeque gravia, vel graviora?*
84 *Quid faciendum quando ecclesia est polluta?*
85 *An ecclesia polluta reconcilietur sola celebratione missae?*
86 *Cujus expensis fieri reconciliatio debeat?*

63

Quaeritur 1. quando ecclesia dicatur pollui? Videtur pollutio in ecclesiam nequaquam cadere, cum res sancta sit, quae a profanis, et turpibus coinquinari non potest; *arg. c. vestra 7. de cohabit. cleric. et mul.* Sed hoc intelligendum est, non quod hujusmodi actibus sanctitatem suam amittat ecclesia (sancta enim esse perseverat, etiam postquam polluta fuit) sed quia morali hominum aestimatione indecens reputatur, ut hostia immaculata, et divinum officium offeratur in loco sceleribus contaminato, antequam aliqua ejus

loci purgatio fiat; Engel *hic* §. 2. *n.* 1. igitur pollui in genere tunc ecclesia dicitur, quando manente integra illius forma, et consecratione, si eam habuit, in ea accidit aliquid, quod a loci sanctitate maxime est alienum, et in fidelium animis horrorem generat, ut in illius detestationem divina celebrari in tali ecclesia ss. canones prohibuerint, donec sacris ritibus reconciliata fuerit; Suar. *p.* 3. *D.* 81. *sect.* 4. *tertio*, Pax Jordan. *lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 2. Vviest. *hic n.* 31.

64

Ex quo sequitur praecipuum pollutionis effectum esse, quod in ecclesia polluta, donec reconcilietur, non possint celebrari divina. Qui tamen contrarium ageret, temerarie quidem ageret, et mortaliter peccaret, nullam tamen irregularitatem, vel censuram incurreret; *c. is qui* 28. *de sent. excomm. in* 6. Gonzal. *in c.* 7. *h. tit. n.* 9. Passerin. *in c. un. eod. in* 6. *n.* 9. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 8. Schambog. *hic n.* 16. Konig *ibid. n.* 18. quia irregularitas non incurritur sine textu, textus autem, qui insinuare videntur celebrantem irregularitatem incurrere, loquuntur de ecclesia interdicta, non etiam de polluta. *Ratio* differentiae est; quia siquis in ecclesia interdicta celebrat, violat censuram interdicti, non item si in polluta tantum; interdictum enim est censura, cujus violatio irregularitatem inducit, non etiam pollutio ecclesiae.

65

Si contingeret, pollutionem per homicidium, aut vulnerationem etc. evenire durante missa, distinguendum est, an id accidat ante consecrationem, vel post illam; nam priore casu abrumpenda missa esset, non vero posteriore; Ugolin. *de offic. episc. c.* 29. §. 7. *n.* 3. Fagund. *de praec. eccl. p.* 1. *l.* 3. *c.* 14. *n.* 18 Engl. *hic* §. 2. *n.* 14. Si reconciliatio ecclesiae tam cito fieri commode nequeat, poterit episcopus ex multorum sententia interim dispensative concedere, ut fiant in ea divina officia, sicut potest in casu necessitatis ad evitandum damnum spirituale, vel temporale dispensare in alio jure positivo; Fagund. *l. cit. n.* 2. Alii vero existimant, non esse facile ad istam dispensationem deveniendum, si interea in aliquo oratorio cum altari portatili possint divina fieri: cum sepultura tamen plerumque necessitatis exigit dispensationem, cum haec alio modo facile evitari nequeat; Engl §. 2. *cit. n.* 16.

66

Quaeritur 2. quibus modis in specie polluatur ecclesia? Resp. 1, polluitur sepultura infidelis, maris, aut foeminae, pueri, vel adulti nondum baptizati; *can. ecclesiam* 27. *et can. seq. de consecr. dist.* 1. Rationem addit gloss. *ibid. V. celebrare*, quod ab ecclesiis infideles repellantur vivi, ac proinde locus sit regulae, quod quibus

non communicamus vivis, neque mortuis communicare debeamus. Debetque hoc casu, ut missas in tali ecclesia denuo celebrare liceat, corpus defuncti infidelis foras projici, *can. ecclesiam cit.* et parietes, ac ligna ecclesiae radi; *can. ecclesiam* 28. *dist. cit.* quod verum est, si ecclesia non sit consecrata; nam si consecrata sit, ad evitandam execrationem sufficit, si illa iterum dealbetur, ut notat Pax Jordan. *de re sacr. l.* 5. *tit.* 12. *n.* 124. *fin.* Vincent. Petra *tom.* 2. *comment. fol.* 399 *n.* 55, *hic n.* 14.

67

2. Sepultura fidelis excommunicati; Abb. *in c. consuluisti* 7. *h. tit. n.* 4. Navar. *man. c.* 27. *n.* 258. *cas.* 3. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 13. *vers. tertio et p.* 2. *l.* 9. *c.* 5. *q.* 1. *vers. quarto.* Suar. *p.* 3. *D.* 81. *sect.* 4. *vers. quarta causa*, Reginald. *prax. for. poenit. l.* 32. *n.* 17. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 52. Zoes. *hic n.* 10. Pirh. *n.* 13. Scamb. *n.* 11. Vviest. *n.* 34. et statuitur *c. consuluisti cit.* qui textus, etsi meminerit solius coemeterii, ad ecclesiam tamen etiam ab interp. refertur; cum ecclesiae non minor irreverentia inferatur tumulatione excommunicati.

3. Homicidio voluntario, et injusto, intra ipsam ecclesiam perpetrato; *can. si motum* 19. *de consecr. dist.* 1. *c. proposuisti* 4. *h. tit. et ibi* Interp. ac DD. *Neque refert*, tametsi quis non moriatur in ecclesia; sufficit namque, quod lethale vulnus, ex quo mors sequitur, acceperit intra ecclesiam. Navar. *Man. c.* 27. *n.* 256. *vers. dixi*, *aut datur causa etc.* Barbos. *alleg. cit. n.* 23. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 9.

68

4. Vulnere in illa cum sanguinis effusione inflicto; *can. ecclesiis* 20. *de consecr. dist.* 1. *c. proposuisti* 4. *etc. fin. h. tit. c. un. eod. in* 6. Ex quo sequitur, non sufficere solam percussionem, quamvis gravis illa sit, sed necesse esse, ut sanguis sequatur; quia de sanguinis tantum effusione textus canonici loquuntur, qui in materia poenali ultra propriam verborum significationem extendendi non sunt; Engl *hic* §. 2. *n.* 10. Schamb. *ibid. n.* 8.

5. Fornicatione, aliave illicita copula carnali, et quacunque voluntaria, sive cum, sive sine complice humani seminis effusione, intra ecclesiam facta; *can. ecclesiis* 20. *cit. c. significasti* 5. *de adult. c. un. pr. h. tit. in* 6.

69

Quaeritur 5. quibus modis polluatur coemeterium? Resp. Polluitur iisdem modis, quibus ecclesia. Distinguendum autem est, an coemeterium sit contiguum ecclesiae, an vero ab ea remotum, et sejunctum. *Si primum*, polluta ecclesia, etiam ipsum polluitur, non

tamen vicissim; quia coemeterium est accessorium ecclesiae, et accessorium sequitur principale, non principale accessorium: et hinc si coemeterium pollutum sit per violationem ecclesiae, per istius reconciliationem etiam ipsum reconciliatur, ut sumitur ex *c. un. h. tit. in* 6. et notant Ugolin. *de offic. episc. c.* 29. §. 8. *n.* 4. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 9. *n.* 11. Vivian. *in c. un. cit. in ration. pr.* Passerin. *ibid. n.* 2. 3. *et* 6. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 12. Vallens. *hic n.* 6. Honor. *n.* 25. *et* 26. Zoes. *n.* 15. Engl. §. 2. *n.* 12. *vers. quodsi.* Pirh. *n.* 32. Schamb. *n.* 23. Vviest. *n.* 48.

Si secundum, iisdem ritibus, quibus ecclesia, etiam ipsum reconciliandum est, et ab episcopo quidem proprio, vel ex ejus commissione ab alio episcopo, si indigeat reconciliatione solemni; si vero hac non indigeat, prout fit, quando benedictum solummodo est, a sacerdote simplici per aspersionem aquae lustralis; *arg. c. fin. cit.* Ugolin. Barbos. Pirh. Vviest. *l. cit.*

70

Si duo sint coemeteria, quae sibi quidem cohaerent, sed intermedio pariete sejunguntur, tunc violato uno, alterum, licet ab uno ad alterum per portam intermediam aditus pateat, non propterea reputabitur violatum; *c. un. vers. fin. h. tit. in* 6. quia paries intermedius divisionem inducit: ac proinde duo censebuntur esse coemeteria, sicut si domus habeat parietem intermedium, censentur duae domus, licet prius fuerit una; *l. si quis* 6. §. *siquis* 1. *vers. plane ff. commun. praed.* Sylv. *V. coemeterium n.* 3. *q.* 2. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 6. *q.* 3. Vivian. *in c. un. cit. vers. fin.* Barbos. *ibid. n.* 1. Passerin. *n.* 4. *et* 5. Vallens. *hic n.* 6. Honor. *n.* 27. Pirh. *n.* 33. *vers. contra.*

71

Porro si in porta illa intermedia humanus sanguis, vel semen effundatur tunc si porta uni ex illis coemeteriis est vicinior, illud tantum pollutum censetur. Si vero porta illa sit in medio eorum, tunc illud, cujus gratia paries, et porta facta est, pro polluto habebitur quasi accessio illius; *arg. l. cum aurum* 19. alias incipit *etsi non sunt*, §. *perveniamus* 13. *ff. de aur. arg. legat.* ubi dicitur: *illud spectamus, quod cujusque rei ornandae causa adhibetur, ut accessio cedat principali.* Sin autem dubitetur, cujus causa paries sit extructus, et porta facta, videtur principaliter utrumque factum, ut duo coemeteria faciant, ac proinde utrumque coemeterium pollutum est; quia tunc porta, in pariete facta, utriusque causa aperta esse videtur; Sylv. Azor. Pirh. *l. cit.*

72

Quaeritur 4. an ecclesia, vel coemeterium polluatur etiam per sepulturam catechumeni, infantis mortui in utero cum matre fideli, aut extra uterum, sed ante baptismum? *Resp. Ad* 1. juxta Zoes. *hic n.* 13. polluitur ecclesia, vel coemeterium per sepulturam catechumeni; quia nondum est vere fidelis. Sed communior cum Ugolin. *de offic. episc. c.* 29. §. 5. Sayr. *de censur. l.* 5. *c.* 16. *n.* 24. Jordan. *de re sacr. l.* 5. *tit.* 12. *n.* 124. *circ. fin.* Bonacin. *de matr. q.* 4. *p. ult. n.* 23. Murga *tom.* 1. *tr.* 2. *disquis.* 4. *dub.* 7. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 53. Vincent. Petra *tom.* 2. *comment. fol.* 399. *n.* 55. Engl. *hic* §. 2. *n.* 4. negat hoc casu pollui; quia cum vi charitatis nobis conjuncti sint, separari etiam in sepultura, non debent. *Neque obstat*, quod proprie et rigorose non sint fideles; quia tales dici saltem in sensu largiore possunt, cum habeant baptismum flaminis, et ideo possunt in ecclesia licite sepeliri.

73

Ad 2. dicendum, non pollui ecclesiam, vel coemeterium per sepulturam infantis mortui in utero matris fidelis; neque enim haec post mortem scindi debet, ut partus mortuus extrahatur, sed licite cum partu sepelitur in loco sacro; quia quamdiu in utero est, et in lucem non editur, pars matris censetur; *l. temporibus* 1. §. *ex hoc* 11. *ff. de inspiciend. ventr.* Ita Host. *hic*, Henr. de Boich. *in c. sacris* 12. *de sepultur. et in c. consuluisti* 7. *h. tit.* Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 5. *q.* 1. *vers. quid dicendum.* Pax Jordan. *de re sacr. l.* 5. *tit.* 12. *n.* 121. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 8. *fin.* Gonzal. *in c.* 7. *cit. n.* 8. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 11. *vers. polluitur*, Zoes. *hic n.* 14. Pirh. *ib. n.* 14. Schamb. *n.* 12.

74

Ad 3. affirmativam defendunt Tambur. *de jur. abb. tom.* 1. *D.* 23. *q.* 11. *n.* 4. Bonacin. *de matrim. q.* 4. *p. ult. n.* 23. Pal. *tr.* 13. *D. un. p.* 1. *n.* 1. *fin.* Dian. *p.* 11. *tract.* 8. *resol.* 22. Matthaeuc. *offic. eccl. vers. polluitur cit.* Vincent. Petra *tom.* 2. *comment. fol.* 399. *n.* 59. Zoes. *hic n.* 13. et sumunt ex *can. ecclesiam* 27. *et* 28. *de consecr. dist.* 1. *confirmant*, quia baptismus est janua ad ecclesiam, et ante baptismum nemo est intra ecclesiae gremium recipiendus. Sed non improbabiliter Ugolin. *de potest. episc. c.* 29. §. 5. Jordan. *n.* 121. *cit.* Engel *hic* §. 2. *n.* 4. Vviest. *ib. n.* 32. negant per sepulturam infantis, progeniti ex parentibus fidelibus, sed ante baptismum mortui ecclesiam, vel coemeterium pollui. *Ratio est*, quia infideles, eorumque infantes privantur sepultura ecclesiastica, eorumque corporibus polluitur ecclesia, et coemeterium ex speciali ratione, quia scilicet fidem christianam vel in se, vel in parentibus detestati sunt: non

ita eam detestati sunt infantes fidelium ante baptismum mortui; imo parentum suorum voluntate ad baptismum jam destinabantur: ergo etc. *Neque* contrarium probant textus allati; quia primus expresse loquitur de paganis; in altero *infidelium* nomine iidem intelliguntur. *Ad conf.* ex hoc tantum sequitur, quod infantes nondum baptizati non sint in ecclesiam, vel coemeterium recipiendi, non vero, quod eorum sepultura polluatur ecclesia. Certe etiam omittentes communionem paschalem, et decedentes in peccato mortali notorio excluduntur a sepultura, et tamen sepulti defacto non polluunt locum sacrum; quia id in jure expressum non est.

75

Quaeritur 5. an ecclesia, vel coemeterium polluatur etiam per sepulturam excommunicati tolerati, et non vitandi? Resp. negative. Ita Ugolin. *de offic. episc. cap.* 29. §. 4. *vers. exigitur*, Pellizar. *man. reg. tom.* 2. *p.* 1. *tr.* 8. *c.* 5. *n.* 72. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 52. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *res.* 98. Gonz. *in c.* 6. *h. tit. n.* 8. Matthaeuc. *offic. eccles. c.* 7. *n.* 11. Vincent. Petra *tom. comment. fol.* 398. *n.* 53. Engel *hic* §. 2. *n.* 3. Pirh. *ib. n.* 13. Schamb. *n.* 11. qui omnes jura, statuentia, quod per sepulturam excommunicati polluatur ecclesia, vel coemeterium, intelligunt de excommunicato vitando, quales post *constit. Martini V. editam in concil. constant.* sunt soli percussores clericorum notorii, et alii, qui publice, et notorie excommunicati sunt. *Ratio disparitatis* est; quia cum vitandis non communicamus vivis, communicamus autem cum non vitandis, ut adeo procedat regula. *Cum quibus non communicamus vivis, etiam mortuis communicare non debemus, et contra.*

76

Neque obstat, quod concilium constantiense eo decreto non intenderit favere excommunicatis non vitandis; quia hoc non tam cedit in favorem ipsorum excommunicatorum, sed potius ecclesiae, et aliorum fidelium, qui juxta concil. *c.* non debent divinis officiis privari ob communicationem cum excommunicato non vitando; Engel *hic* §. 2. *n.* 3. Et hinc in Germania nostra etiam haeretici in coemeterio catholico sine hujus pollutione sepeliri possunt; Pirh. *hic n.* 13. testaturque Engel *n.* 3. *c. vers. idem*, hoc a principibus catholicis, cum in penultimo bello turcico suppetias in Hungariam imperatori mitterent, expresse pactum deductum, cum consensu etiam potestatis ecclesiasticae, ut milites acatholici defuncti in coemeteriis catholicorum (ubi propria lutheranorum non essent) sepelirentur, quod ob causam magnae necessitatis ad obtinendum illud militare subsidium, et quia non fuit petitum in contemptum fidei catholicae, sed potius ob honorem humanum, toleratum fuit.

77

An etiam per sepulturam interdicti polluatur ecclesia, dubium moveri potest. Sed tenenda est negativa: quamvis enim personaliter interdictus in loco sacro sepeliri non debeat, *c. is cui* 20. *de sent. excomm. in* 6. imo sepultus exhumari jubeatur, si ossa ejus ab aliis possint discerni, *can. ecclesiam* 28. junct. gloss. *de consecr. dist.* 1. ecclesia tamen per illam sepulturam non polluitur; quia hoc nuspiam in jure expressum est, et in hujusmodi odiosis extensio non habet locum; Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Zoes. *hic n.* 11. Pirh. *n.* 13. superest igitur, ut ecclesia polluatur solum per sepulturam excommunicati, et quidem vitandi tantum: quo casu, ut catholicus ibidem sepeliri, vel officia divina fieri possint, necesse est, ut prius exhumetur talis excommunicati cadaver, si id fieri possit, et postea ecclesia, vel coemeterium reconcilietur; *can. ecclesiam* 27. *et can. seq. de consecr. dist.* 1. Engl. §. 2. *h. tit. n.* 3. Konig. *ib. n.* 17.

78

Quaeritur 6. quid requiratur, ut occisione hominis polluatur ecclesia, vel coemeterium? Resp. Tria requiruntur, videlicet ut occisio sit voluntaria, ut sit injuriosa, vel personae, vel loco, et ut fiat in ecclesia, vel coemeterio. Atque hinc 1. non polluitur ecclesia, si casu fortuitu v. g. trabe, lapide, incrustatura decidente, vel a tauro, aut alio animali in ecclesiam irruente facta sit; Abb. *in c. proposuisti* 4. *h. tit. n.* 2. Barbos. *ib. n.* 3. Gonzal. *in c.* 7. *eod. n.* 6. Monacell. *p.* 2. *form.* 14. *tit.* 15. *n.* 5. Mattheucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 9. Honor. *hic n.* 8. Zoes. *n.* 4. Engl. §. 2. *n.* 6. Pirh. *n.* 10. Scambog. *n.* 5. Vviest. *n.* 35. 2. si facta sit a furioso, amente, infante, dormiente, aut ab alio rationis usum non habente; *arg. Clem. si furiosus de homicid.* Et idem dicendum de ebrio, si talis ebrietas fuit, quae rationis usum oppressit, et occidens ante ebrietatem periculum non praevidit; quia tale homicidium adhuc est involuntarium, et casui imputandum; Barbos. Schamb. Vviest. et alii *cit.* 3. si secuta sit ex actione illicita quidem, tali tamen, quae ex se non erat periculosa, et ob alium finem, quam periculum homicidii prohibita, ob rationem datam: 4. si facta sit ob sui defensionem, et observata moderatione inculpatae tutelae; quia non injuriosa, sed necessaria est; Vivian. *in c. un. h. tit. in* 6. *vers.* 5. Vviest. *hic n.* 36. cum reliquis *supra.* 5. si quis occidatur supra, vel infra ecclesiam; quia tunc homicidium non est commissum intra ecclesiam; nam *intra* denotat spatium ecclesiae interius ab interiore tecto usque ad pavimentum, et a summa ara usque ad parietem oppositum: cons. quod in aliis ecclesiae annexis fit, extra ecclesiam fieri censetur; Schamb. *n.* 6. 6. siquis extra ecclesiam vulneratus, intra ecclesiam fugit, et

ibi moritur; non enim ipsa mors per se irreverentiam infert ecclesiae, sed causa, sive occisio in ea facta; Monacell. *n.* 5. Honor. *n.* 9. Engl. *n.* 9. Schamb. *n.* 5. 7. siquis existens in ecclesia jaculo, vel glande alium existentem extra ecclesiam ad internecionem feriat, ut contra Matthaeuc. *loc. cit.* notant Zoes. Engl. Pirh. Schambog. *l. cit.*

79

Contra polluitur ecclesia 1. etsi homicidium in ea commissum sit sine ulla effusione sanguinis, v. g. suffocatione, vel percussione, mortem inferente sine vulnere; quia *can. si motum* 19. *de consecr. dist.* 1. *et c. proposuisti* 4. *h. tit.* loquuntur generaliter, et indistincte; Ugolin. *de offic. episc. c.* 29. §. 1. *n.* 1. Pax Jordan. *de re sacr. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 7. Barbos. *in c.* 4. *cit. num.* 2. Gonzal. *in c.* 7. *eod. num.* 6. Monacell. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 7. *num.* 9. Honor. *hic num.* 8. Zoes. *num.* 4. Engl. §. 2. *num.* 6. Pirhing. *numer.* 10. Konig. *numer.* 15. Vviestner *num.* 37. 2. Polluitur licet, qui ita occiditur in ecclesia, sit nocens, bannitus et in cujus vitam potestas omnibus data est; quia esto occisio haec justa sit, ejus tamen executio est injuriosa loco sacro, et ipsi Deo, cui ecclesia est dedicata; Jordan. *n.* 10. Barbos. *n.* 4. Zoes. *n.* 5. Engel *n.* 7. Vvies. *n.* 38. cum aliis *supra.* Aliter dicendum, si sententia mortis sola in reum prolata sit in ecclesia, executio vero facta extra ecclesiam; nam etsi talis sententiae prolatio nulla sit, et loco sacro injuriosa, nullo tamen jure expressum est, quod per ipsam polluatur ecclesia; Jordan. *n.* 10. *cit.* polluitur ecclesia, etiamsi martyr in odium fidei a tyranno in ea trucidetur; quia licet mors illa in conspectu Dei pretiosa sit, et ejus sanguine potius videatur sanctificari ecclesia, actio tamen persecutoris injuriosa est loco sacro, tantoque magis, quanto magis quamvis aliam caedem in ecclesia perpetratam truculentia, et enormitate superat; gloss. *in c. un. h. tit. in* 6. *V. sanguinis*, Barbos. *n.* 5. Vallens. *n.* 5. Schamb. *n.* 5. Engl. *n.* 8. cum reliquis *supra.* Addit tamen gloss. *c. in fin.* locum, ubi sanguis martyris effusus est, non esse in reconciliatione abluendum. 4. polluitur ecclesia, etiamsi quis seipsum occiderit, si id fecit ex ira, desperatione, toedio vitae, et rationis usu destitutus non fuit; Joan. Andr. *in c. un. c. n.* 3. Barbos. *ibid. n.* 12. Gonzal. *in cap.* 7. *n.* 6. Pirh. *n.* 10. Schamb. *n.* 7. Engel *n.* 6. Vviest. *n.* 38. 5. Polluitur ecclesia, siquis intra ecclesiam vulnus lethale recipiat, et postea extra illam moriatur, quia tota actio injuriosa, et causa mortis per se illativa intra ecclesiam est posita, cum homicidium ibi censeatur factum, ubi percussio lethalis contigit, non vero ubi percussus mortuus est; Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 23. 6. Polluitur ecclesia, etsi occisor extiterit

extra ecclesiam; nam reipsa occisio tali casu adhuc accidit in ecclesia, et cons. dispositio juris procedit; Barbos. *l. c. n.* 26.

80

Quaeritur 7. quid requiratur, ut per sanguinis effusionem polluatur ecclesia? Resp. 1. requiritur, ut sit effusio sanguinis humani; nam si fuerit cujusvis alterius animalis irrationalis, non esset per hoc polluta ecclesia censenda; quia licet horrorem pariat, non tamen est effusio iniuriosa, cum animal irrationale nec active, nec passive injuriae capax sit; Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 31. Ut ea effusio sit voluntaria, aliud enim dicendum, si casu, ab amente, infante, aut alio rationis usu carente contigit, prout advertunt Gonz. *in c.* 7. *h. tit. n.* 6. Pirh. *hic n.* 11. Schamb. *n.* 8. et dictum est *supra n.* 78. 3. Ut non aliquot tantum guttae sanguinis, sed notabilis quantitas effundatur; nam *effusio*, qua voce textus *n. praec.* allegati utuntur, sanguinis abundantiam, et fluxum copiosum denotat; Vivian. *in c. un. vers. h. t. in* 6. Barbos. *l. c. n.* 34. Pirh. Schamb. *l. citt.* 4. Ut ea effusio sequatur ex percussione secundum se gravi: nam etsi in rixa inter pueros in ecclesia exorta, dum unus alterum in faciem percutit, magna etiam sanguinis copia ex naribus flueret, per hoc tamen non pollueretur ecclesia; quia talis percussio in pueris non censetur graviter peccaminosa; Barbos. *l. c. n.* 35. Monacell. *p.* 2. *form.* 14. *tit.* 15. *n.* 5. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 9. Vall. *hic n.* 5. Engel §. 2. *n.* 10. Konig *n.* 15. Pirh. Schamb. *l. citt.* 5. Ut effusio haec fiat in ecclesia; hinc si percussio tantum facta est in ecclesia, et effusio sanguinis fiat extra ecclesiam, ecclesia non polluitur; quia textus juris requirunt sanguinis effusionem in ipsa ecclesia; Barbos. *l. cit. n.* 24. Zoes. *hic n.* 4. Pirh. *n.* 11. Schamb. *n.* 9. Non tamen requiritur, ut sanguis ipsam ecclesiam contingat, dummodo intra ecclesiam effusus, licet in vestimentis absorptus, vel in vase collectus sit; Barbos. *n.* 24. *cit.* Gonz. *in c.* 9. *h. t. n.* 6. Zoes. *hic n.* 6. Honor. *n.* 9. et sumitur ex *c. proposuisti* 4. *hoc tit.* in quo fit mentio vulneris, non etiam maculationis, cum non tam per contactum sanguinis violetur ecclesia, quam per violentam effusionem.

81

Quaeritur 8. quid requiratur, ut per seminis humani effusionem polluatur ecclesia? Resp. 1. requiritur, ut sit sufficienti quantitate; debet enim esse seminis effusio, sive corporis pollutio completa, et non tantum inchoata, sive modica ejus destillatio; Suar. *D.* 81. *sect.* 4. *vers. tertio violatur*, Rodriq. *in summ. tom.* 1. *cap.* 153. *n.* 11. Barb. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 49. Pax Jordan. *de re sacr. l.* 5. *t.* 12. *n.* 109. Pirh. *hic n.* 12. Vviest. *ib. n.* 42. 2. Ut sit voluntaria; quia etiam completa seminis effusione ecclesia non polluitur,

si ea fiat in somno, aut etiam a vigilante, sed praeter intentionem; gloss. *can. ecclesiis* 20. *V. semine de consecr. dist.* 1. Navar. *Man. c.* 27. *n.* 252. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 5. *q.* 3. Barb. *alleg. cit. n.* 48. Gonz. *in c.* 7. *hoc tit. n.* 7. Jordan. *loc. cit. a n.* 105. Zoes. *hic n.* 7. Scham. *n.* 10. Pirh. Vviest. *l. citt.* 3. Ut sit illicita: hinc si duo conjuges, in ecclesia diu conclusi, ad incontinentiae periculum vitandum, in ea sibi debitum mutuo redderent, non pollueretur ecclesia; quia talis debiti redditio non est eo casu illicita. Contra pollueretur ecclesia, si extra hunc casum id facerent; quia actus conjugalis extra casum periculi incontinentiae in ecclesia licite non exercetur; Sylv. *V. consecratio* 2. *q.* 5. *cas.* 3. Covar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 7. §. 2. *n.* 3. Sayr. *clav. regul. l.* 9. *c.* 8. *n.* 11. Less. *l.* 4. *de J. et J. c.* 3. *n.* 85. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 28. *n.* 48. *et in c. un. h. tit. in* 6. *n.* 13. Gonz. *in c.* 7. *h. tit. n.* 7. Honor. *hic n.* 12. Zoes. *n.* 8. Engl. §. 2. *n.* 11. Pirh. *n.* 12. Schambog. *n.* 10. Vviest *n.* 42. 4. Ut intra ecclesiam facta sit: quo nomine hic venit interius corpus ecclesiae consecratae, vel benedictae. Et hinc si ejusmodi actus fiat supra tectum, seu fornicem ecclesiae, in campanili, aut etiam in sacristia; in cameris, seu cubiculis, aut cryptis subterraneis ad alios usus, quam ad mysteria divina peragenda, aut fidelium sepulturam deputatis; in ecclesiae aditu extra januam; in adsitis, et extra ipsius ecclesiae murum pro statione, deambulatione extructis porticibus, et atriis, ecclesia tali actu non polluitur, ut recte Sperell. *decis.* 62. *n.* 18. Gonz. *in c.* 7. *h. tit. n.* 7. Monacel. *p.* 1. *form.* 10. *tit.* 6. *n.* 28 Mat. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 9. *vers. non censetur*, Engl. *hic* §. 2. *n.* 12. Honor. *n.* 12. Konig. *n.* 16. Vvies. *n.* 43. Ratio est, quia ecclesiae nomen, cum agitur de ejus pollutione, quae poenalis, et odiosa est, debet stricte accipi; *arg. reg. odia* 15. *in* 6.

82

Quaeritur 9. an ecclesia polluatur ejusmodi caede, vel sanguinis, aut seminis emissione etiam occulta? Resp. negative: sed requiritur, ut ejusmodi actus sit publicus, et notorius vel per evidentiam facti, vel per condemnationem rei crimen confessi, aut de eo convicti in judicio, vel etiam per legitimam criminis in isto probationem; *arg. cap. significasti* 5. *de adult.* Navar. *Man. c.* 27. *n.* 256. *fin.* Suar. *D.* 81. *sect.* 4. *vers. secundo*, Piaces. *prax. episc. part.* 1. *cap.* 2. *art.* 4. *n.* 7. *vers. in omnibus*, Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Barbos. *de offic. episc. allegat.* 28. *n.* 37. Vivian. *in cap. un h. tit. in* 6. *vers. fin.* Gonz. *in c.* 7. *dict. tit. n.* 7. Monacell. *p.* 1. *form.* 10. *tit.* 6. *n.* 28. Engel. *hic* §. 2. *n.* 11. Vallens. *ibid n.* 5 Zoes. *n.* 9. Schamb. *n.* 10. Pirh. *n.* 12. Vviest. *n.* 44. et hoc teste communis DD. *Ratio est*, quia cum ecclesiae consecratio, et benedictio pu-

blica sit, non nisi publico, et notorio actu debet tolli: consequenter quamdiu actus ille adhuc occultus est, et a personis ei praesentibus non publicatur, reconciliatione non indiget. Dixi *quamdiu occultus est;* nam si fornicatio, vel seminis, aut sanguinis effusio, occulte facta in ecclesia, postea publice innotescat, ex eo tempore habetur ecclesia pro polluta, et necessario reconciliari debet; Matthaeucc. *offic. eccl. c. 7. vers. an autem cum allegatis.*

83

Quaeritur 10. an sola caede, vel sanguinis, aut seminis effusione, an vero aliis etiam criminibus, in ecclesia commissis, ejus pollutio inducatur? Affirmant Host. *summ. hic n.* 9. et eum secutus Piaces. *prax. episc. part.* 1. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 7. *vers. sacrilegio item* si sint delicta aeque, aut magis enormia, et in suam hanc sententiam loco juris scripti allegant consuetudinem. Sed etsi consuetudo haec, ubi viget, improbanda non sit, spectato tamen jure, dicendum aliis criminibus, quantumcumque atrocibus, ecclesiam nequaquam pollui. Ita Jo. de Selva *par.* 1. *de benef. qu.* 5. *n.* 102. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *q.* 3. Jord. *de re sacr. l.* 5. *tit.* 12. *n.* 78. Pirh. *hic n.* 17. Vvies. *n.* 45. *Ratio est*; quia dispositio textuum, quibus ob homicidium, effusionem sanguinis, aut seminis inducitur pollutio ecclesiae, odiosa est: cons. de casu expresso ad non expressum extendi non debet, non est autem expressum jure, quod pollutio inducatur per alia crimina: ergo etc. *Conf.* quia ob homicidium, et sanguinis, vel seminis humani effusionem jure divino antiqui testamenti praecludebatur accessus ad sacrificia, jure ecclesiastico ob duo priora inducitur irregularitas, ut adeo major sit causa, cur ob illa potius, quam ob alia crimina ecclesiae pollutio inducatur.

84

Quaeritur 11. quid faciendum, quando ecclesia est polluta? Resp. esse reconciliandam, nec antequam istud fiat, mysteria divina in ea peragenda, ut dictum est *supra n.* 64. Quoad modum reconciliationis distinguendum est inter ecclesiam nondum consecratam, et consecratam. Si ecclesia, cum pollueretur solummodo benedicta, nondum tamen consecrata erat, reconciliari per sacerdotem simplicem aspersione aquae lustralis posset, etiam mandato, seu licentia episcopi non exspectata, prout colligitur ex *c. fin. h. tit. ibi*: *aqua protinus exorcizata lavetur,* et notat ibidem glos. *fin.* Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 5. *q.* 5. Sayr. *de cens. l.* 5. *c.* 16. *n.* 31. Piac. *prax. ep. p.* 1. *c.* 2. *art.* 4. *n.* 7. *vers. ante ciliationem;* Barbos. *de offic. episcop. alleg.* 28. *n.* 57. Monacell. *p.* 1. *form.* 10. *tit.* 6. *n.* 25. Mutthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 7. *vers. si vero*; Pirh. *hic n.* 19. *et* 21. Schamb. *n.* 17. Konig *n.* 18. Vvies. *n.* 29. Si vero consecrata fuit, reconciliari debet a proprio

episcopo, vel de ejus licentia ab episcopo extraneo, prout habetur *c. aqua* 9. *h. tit.* et notat Henriq. *in summ. l.* 9. *c.* 27. *n.* 6. Ugolin. *de offic. episc. c.* 29. §. 8. *n.* 1. Filliuc. *qq. mor. tom.* 1. *tr.* 5. *cap.* 4. *n.* 118. Dian. *part.* 2. *tract.* 1. *miscell. resol.* 6. Barbos. *l. cit. n.* 55. cum reliquis supra, et censuit *s. congreg. Rit. in cameracens.* 9. *febr.* 1608. *in pratens.* 21. *jul.* 1632. *in aretina* 9. *april.* 1633. Simplici sacerdoti ab episcopo licentia ecclesiam pollutam reconciliandi delegari non potest, ut statutum est *c. aqua cit.* et ratio *ibidem* additur, quia reconciliatio est actus ordinis episcopalis; ea autem, quae sunt ordinis episcopalis, demandare episcopus inferioris ordinis clericis nequit, quamvis demandare iisdem possit, quae sunt jurisdictionis episcopalis. Addidi *ab episcopo*; pontifex enim suo privilegio potestatem hanc simplici sacerdoti potest concedere ex communi sententia, teste P. Vvics. *hic n.* 29. et ratio probat; quia est actus quidem ordinis episcopalis, sed jure solum humano, quo papa superior est. Et sic defacto potestatem istam Leo X. concessit minoribus, et superioribus Societatis JESU, prout constat ex *compend. privil. societ. V. ecclesia* §. 2.

85

Quaeritur 12. an ecclesia polluta reconcilietur sola celebratione missae? Affirmant Sa *V. ecclesia n.* 19. et Castro *de leg. poenal. l.* 2. *c. ult. n.* 9. videturque hoc probari ex *can. de fabrica* 24. *de consecrat. dist.* 1. ubi dicitur, ecclesiam pollutam missae celebratione in ea peracta consecrationem amissam recipere. Sed tenenda est negativa, quam cum communi defendit Matthaeuc. *offic. cap.* 7. *n.* 7. *vers. nonnulli*, Engl. *hic* §. 2. *num.* 15. Vviest. *ibid. n.* 3. Ratio est, quia *cap. proposuisti* 4. *et cap. aqua* 9. *h. tit.* praescribitur forma, et modus reconciliandi ecclesiam pollutam, neque in hoc mentio fit reconciliationis per celebrationem missae. Accedit, quia si ejusmodi celebratio reconciliationem ecclesiae pollutae induceret, simplici sacerdoti reconciliatio ab episcopo committi posset; potest enim simplex sacerdos ex gravi causa, e. g. ut infirmus sacro viatico muniri valeat, si alia ecclesia non extet, celebrare in polluta, ut cum s. Thom. *p.* 3. *q.* 83. *art.* 3. *ad* 2. communis sententia notat. *Ad canonem in contrarium allegatum* dico ibi non agi de ecclesiae pollutae reconciliatione, sed de reparatione, et tantum declarari, quando indigeat nova consecratione.

86

Quaeritur 13. cujus expensis reconciliatio ecclesiae pollutae fieri debeat? Resp. Fieri debet expensis illius, qui eandem violavit, si sciatur, quis sit, et si ille solvendo sit, cum dans damni causam te-

neatur ad ejus compensationem. Si vero ignoretur, vel non sit solvendo, tunc recurrendum est ad consuetudinem, vel statutum loci: quibus deficientibus, in rectorem, seu parochum hoc onus rejicitur; vel si pauper ille sit, in parochianos; ac denique in defectum omnium praedictorum ipse episcopus suis sumptibus reconciliare ecclesiam debet; Abb. *in c. proposuisti* 4. *h. tit. n. ult.* Barbos. *in c.* 9. *eod. n.* 2. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 7. *vers. expensae*, Honor. *hic n.* 15. Zoes. *n.* 2. Pirh. *n.* 21.

TITULUS XLI.

De celebratione missarum, et sacramento Eucharistiae, et divinis officiis.

Post consecrationem ecclesiae sequitur de celebratione missarum, et aliorum officiorum divinorum; nam in finem hunc consecrantur ecclesiae.

§. I.

De sanctissimo Eucharistiae sacramento.

SUMMARIUM

1 *Eucharistiae ethymologia.*
2 *Definitio.*
3 *Materia est panis, et vinum.*
4 *Et panis quidem triticeus.*
5 *Vinum de vite.*
6 *Cui pauxillum aquae miscendum est de necessitate praecepti, non sacramenti.*
7 *Forma sunt verba*, hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.
8 *Pronomen* hoc *in consecratione panis*, et hic *in consecratione calicis designat ipsum Corpus, et Sanguinem Christi.*
9 *Pronuntiantur verba consecrationis a sacerdote partim recitative, partim enuntiative.*
10 *Sacramenti hujus minister quoad confectionem est solus sacerdos.*
11 *Quoad dispensationem in casu necessitatis, jubente episcopo, vel sacerdote, potest etiam esse diaconus.*
12 *Aliis clericis, vel laicis facultas haec dari potest a solo pontifice.*
13 *Extra casum extremae necessitatis.*
14 *Porrigi Eucharistia non potest catechumenis.*
15 *Nec pueris ante usum rationis aut perpetuo amentibus.*
16 *Quando porrigi possit semifatuis, energumenis?*
17 *Et pueris habentibus usum rationis?*
18 *Quae dispositio in suscepturo hoc sacramentum requiratur ex parte animae?*
19 *Quae ex parte Corporis?*
20 *De praecepto ecclesiae debet esse jejunus.*
21 22 *Quale jejunium hoc esse debeat?*
23 24 25 *Quibus casibus licitum sit Eucharistiam sumere non jejuno?*
26 27 28 *An permissum sit infirmo, eadem infirmitate durante, saepius non jejunum hoc sacro mysterio refici?*
29 30 *An ut moriturum communicet, possit sacerdos non jejunus celebrare?*

I

Quaeritur 1. quid *Eucharistiae* nomine veniat? Resp. Hoc nomine venit ipsa incruenta Hostia, in ss. missae sacrificio oblata,

sive Christus sub speciebus panis, et vini, quorum substantia per consecrationem in ipsius corpus, et sanguinem convertitur, et Patri Aeterno offertur, principaliter quidem ab ipso Christo, ministerialiter vero a sacerdote, ut declarat trid. *sess.* 22. *c.* 1. *et* 2. *de sacrif. miss.* s. Thom. *in* 3. *p. q.* 83. *art.* 1. Bellarm. *l.* 1. *de miss. c.* 4. Suar. *in* 3. *p. D.* 77. *art.* 1. Dicitur *Eucharistia*; quia DEO in gratiarum actionem, vel cum ista offertur ex ipsa institutione Christi; Matth. 26. *v.* 27. Marc. 14. *v.* 23. Luc. 22. *v.* 19. Suar. *l. cit. D.* 58. *sect.* 2. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 1. *n.* 6. *vers.* 3.

2

Sacramentum Eucharistiae inter omnia sacramenta excellentissimum, maximeque divinum est; quia continet in se Christum vivum, Deum, ac hominem verum: et hinc s. Synodus trid. *sess.* 7. *can.* 3. *de sacram. in gener.* anathemate damnavit eos, qui dixerint, *sacramenta inter se paria esse, ut nulla ratione aliud sit alio dignius*; *et sess.* 13. *de Euch.* Sacramentum hoc passim vocat *divinum, praecelsum, sacrosanctum, admirabile.* Et quamvis consecretur in duplici specie, panis nempe, et vini, unicum tamen est, quatenus continet in se unicum Christum, constantem carne, et sanguine, quae per species panis, et vini significantur. Definiri potest, quod sit *Sacramentum corporis, et sanguinis Christi sub speciebus panis, et vini, ad spiritualem animarum refectionem divinitus institutum*; Laym. *c.* 1. *cit. num.* 1.

3

Quaeritur 2. quae sit *materia* hujus sacramenti? Resp. *Materia*, ex qua sacramentum istud conficitur, secundum institutionem Christi in Evangelio *l. cit.* perpetuam praxin, et traditionem ecclesiae, et definitionem generalium conciliorum, Lateran. *c. firmiter* 1. *de summ. trinit.* Flor. *in decret. Eugen.* §. *tertium*, et trid. *sess.* 22. *c.* 1. *de sacrif. miss.* est panis triticeus, et vinum de vite, cui ex perpetua traditione ecclesiae pauxillum aquae est admiscendum; §. *tertium cit.* et trid. *sess. cit. c.* 7. cujus rei duplex est significatio; nam 1. ea commixtio juxta Innocentium III. *c. cum Marthae* 6. §. *quaesivisti h. tit.* significat sanguinem, et aquam, qui ex latere Christi profluxit: 2. secundum Julium papam, *can. cum omne* 7. *de consecr. dist.* 2. indicat fidelium in Christum credentium cum ipso adunatione. Idemque habetur in concil. Tribur. *can.* 19. ubi ratio adjungitur, cur aqua in minori quantitate admisceri debeat; *quia major est majestas sanguinis Domini, quam fragilitas populi*: quae etiam causa videtur, cur aqua in mixtione a sacerdote benedicatur, non item vinum; quia homo infirmus per merita Crucifixi sacratur, et confirmatur ex unione, ac veluti incorporatione cum Christo; Laym. *tract.* 4. *cit. c.* 2. *n.* 6.

4

Dixi 1. *Panis triticeus*: quia hic usualis est, qualem Christus Dominus materiam esse consecrationis voluit. Atque hinc ut valida sit consecratio, tria requiruntur: 1. ut farina, ex qua panis pro consecratione conficitur, sit ex tritico. Debet autem nomen tritici hic late accipi, ut omne genus frumenti comprehendat, quod ad conficiendum panem pro hominis victu communiter adhiberi solet, sive sit triticum, quod proprie ita appellatur, vulgo *Maigen*, sive quod cum eo cognationis similitudinem habet, cujusmodi apud nos est Zea, sive Far, *Tuneck*, *Korn, oder Korn*, *Roken*, *oder Korn*; quamvis hanc posteriorem adhibens extra casum necessitatis graviter peccet, quod mundior panis dignitatem hujus sacramenti deceat; Laym. *l. cit. n.* 2. *vers. debet.* Contra materia apta pro consecratione non est 1. panis ex hordeo, avena, milio, oriza, castaneis, aut glandibus confectus; cum ex iis non soleat panis confici pro hominis victu, nisi ob defectum tritici: quare nec simpliciter panis vocabulum meretur, sed cum addito, *panis hordeaceus*, *avenaceus etc.* Laym. *n.* 2. *cit. vers. porro*, Pal. *tr.* 21. *D. un. p.* 4. *n.* 2. Vviest. *hic n.* 3. 2. farina triticea debet esse aqua elementari tantum, non lacte, melle, oleo, rosacea, vel simili aqua subacta; s. Thom. *q.* 74. *art.* 7. *ad* 3. Paludan. *in* 4. *dist.* 11. *q.* 1. *art.* 6. *conc.* 4. Laym. *l. cit. vers. ex quo collige.* 3. debet esse igni tosta, non oleo, aut butyro frixa, vel aqua elixa, vel massa cruda; Laym. *coroll.* 2. parum autem interest ad valorem an panis sit azymus, aut fermentatus; nam in utroque valide peragitur consecratio: *valide*, inquam; nam latini ex praecepto ecclesiae tenentur consecrare in azymo, graeci in fermentato; Laym. *n.* 4.

5

Dixi 2. *vinum de vite.* Hinc 1. materia consecrationi apta non sunt uvae, antequam liquor ex illis exprimatur, quia antequam istud fiat, non tam potui, quam comestioni serviunt; Suar. *D.* 45. *sect.* 2. Laym. *n.* 5. Pal. *n.* 7. Vviest. *hic n.* 4. et alii apud istos. 2. agresta, sive liquor expressus ex uvis immaturis; quia vini naturam nondum est consecuta. Aliud dicendum de musto; nam hoc substantialiter vinum est; via tamen adhuc foeculentum est, illicite adhibeatur extra necessitatis casum; Suar. *sect.* 1. *cit.* Laym. *n.* 6. Vviestner *l. cit.* 3. acetum; quia vini naturam perdidit; Laym. *n.* 5. *vers. adverte* 2. Pal. *n.* 8. Vviest. *l. cit.* vinum acescens, uti et congelatum valide quidem, sed quod notabiliter alteratum sit, illicite consecratur; Laym. *l. cit. et n.* 6. *vers. adverte quarto.*

6

Dixi 3. *vino pauxillum aquae miscendum.* An ex praecepto divino hoc requiratur, et ad valorem sacramenti pertineat? Rationem dubitandi faciunt textus, 1. conc. carthag. IV. *can.* 24. ubi decretum fuit, in sacramentis corporis, et sanguinis aliud, quam ipse Dominus, non offerendum: constat autem, quod Christus vinum aqua mistum adhibuerit. 2. *can. cum omne* 7. *de consecrat. dist.* 2. ubi Julius papa negat calicem domini aquam solam, aut vinum solum esse posse. 3. passim aquae admixtio *praeceptum*, *institutio*, *et traditio domini* appellatur. *Sed dicendum*, eam mixtionem non esse faciendam ex divino, sed ecclesiastico dumtaxat praecepto, atque ideo non ad valorem, sed licentiam solum requiri. Ita s. Thom. 3. *part. qu.* 83. *art.* 6. Bellarm. *de euchar. cap.* 20. Suar. *D.* 45. *cit. sect.* 2. Laym. *c.* 2. *cit. n.* 6. Vvies. *hic n.* 5. et colligitur ex conc. flor. §. *tertium*, et trid.. *cap.* 1. *cit.* nec obscure hoc indicat missale romanum *cap.* 4. *de defect. vin.* ubi casu, quo sacerdos primum post consecrationem advertit calici aquam affusam non fuisse, eam postea affundere prohibetur: cons. supponit consecrationem fuisse validam; alias sine dubio affundi deberet, et consecratio repeti. *Neque contrarium* probatur ex testibus allegatis. *Ad* 1. ex textu concilium tantum indicat, solum panem, et vinum cum aqua, et non cum alio aliquo liquore mixtum offerendum esse. Usus Christi praeceptum non facit, nam etiam usus est azymo pane, et tamen certum est, quod valide et a graecis licite consecretur in fermentato. *Ad* 2. Julius papa non negat simpliciter, qaod calix domini esse sine aquam possit, sed tantum indicat absque ea mixtione non haberi illum cum plenitudine significationis mysticae, ut *in c. perniciosus* 13. *hic tit.* notat Gonz. *n.* 3. *Ad* 3. voces illae accipi debent late, prout etiam lotio pedum a s. Ambros *l. de Spir. S. in proem.* appellatur *traditio domini*, quod dominus exemplum ejus dederit.

7

Quaeritur 3. quae sit *forma* hujus sacramenti? Resp. Sunt verba; *hoc est enim corpus meum*; *et hic est enim calix sanguinis mei*, *novi*, *et aeterni testamenti*, *mysterium fidei*, *qui pro vobis*, *et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Circa quae

Advertendum 1. ex his verbis essentiam formae constituere sola verba, *hoc est corpus meum*, *et hic est calix sanguinis mei*, vel quod idem significat, *hic est sanguis meus;* quia his solis prolatis, corporis, et sanguinis Christi praesentia, ac proinde substantiae panis, et vini conversio plene, et sufficienter significatur, ut cum communi advertit Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 2. Ac proinde, si par-

ticula *enim* , et reliqua verba omittantur , id quidem sine peccato gravi non posse fieri , per eam tamen omissionem valorem consecrationis non destrui ; Suar. *in* 3. *part.* *D.* 50. *sect.* 1. *D.* 60. *sect.* 1. Conink *q.* 78. *dub.* 2. *n.* 2. *et dub.* 3. *n.* 3. Pal. *p.* 7. *n.* 1. *et* 3. Vviest. *n.* 9.

8

Advertendum 2. pronomen demonstrativum *hoc* in forma , qua consecratur panis , et *hic* in formâ calicis non designare materiam panis, et vini, neque species eorumdem, sed ipsum corpus , et sanguinem Christi , tanquam quod finita verborum forma , continetur sub speciebus. *Ratio est* , quia alias vel propositio est falsa, vel sensus formae improprius; quia idem erit, ac *panis convertitur in corpus* , *vel species continet corpus* : id quod maxime est cavendum, ne ansa praebeatur haereticis, etiam *corpus* improprie sumendi pro figura corporis.

9

Advertendum 3. vèrba consecrationis proferri a sacerdote neque solum recitative, ut volebant Catharinus, Major, Durandus, Okam, Salmeron etc. neque solum enuntiative , ut docebant s. Bonavent. Marsil. Gabr. Amic. Vasq. sed utroque modo, saltem quoad essentialia formae, ut sentiunt s. Thom. 3. *p.* *q.* 78. *art.* 5. Scot. Suar. Bellarm. et alii apud Haun. *l.* 4. *theol.* *tr.* 3. *n.* 874. et quidem quod recitative, seu historice proferantur , colligitur ex verbis immediate formam praecedentibus, *fregit*, *deditque discipulis suis dicens*, *accipite*, *et manducate; hoc est enim etc.* ubi vox *dicens* manifeste indicat ea verba recenseri , ut a Christo prolata , quod etiam particula causalis *enim* demonstrat. Quod vero proferantur etiam enuntiative , inde ostenditur , quia sacerdos ex sententia PP. specialiter gerit personam Christi, dum consecrat , non tantum mediate , et indirecte, quatenus operatur ut minister, et ex potestate aliena , uti cum dicit, *ego te baptizo*, *absolvo* etc. sed immediate, et directe ; hoc autem fieri non potest , si tantum historice referret, quae Christus dixit, et non ipse induens personam Christi idem praesenti affirmaret.

10

Quaeritur 4. quis sit sacramenti istius *minister*? Resp. Quoad confessionem ex divina institutione est solus sacerdos, ut patet ex concil. nicaen. *can.* 14. lateranens. *sub Innocent. III. c.* 13. florent. *in decret. Eugen.* §. *tertium*, trid. *sess.* 22. *de sacrific. miss.* *c.* 1. et ratio est ; quia solis sacerdotibus eam potestatem Christus dedit ; Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem* : quod confirmatur authoritate PP. apud Vasquez, *D.* 218. *cap.* 1.

Quoad dispensationem ex officio est idem sacerdos juxta decretum conc. rhem. relati *can. pervenit* 28. *de consecrat. dist.* 2. trid. *sess.* 22. *cap.* 8. *de sacrif. miss.* et colligitur ex Apostoli verbis, *sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei* 1. *cor.* 4. *v.* 1. quod congruentiis probat s. Thom. *q.* 82. *art.* 3. 1. quia Christus in ultima coena, sicut consecravit, sic eucharistiam Apostolis dispensavit: ergo sicut sacerdotes consecrant in persona Christi, ita congruum est, ut in eadem eucharistiam aliis dispensent. 2. Sacerdos constituitur medius inter Deum, et homines: ergo sicut ad eum pertinet dona populi offerre Deo, ita ad eundem pertinet dona a Deo sanctificata populo tradere. 3. ad reverentiam sacramenti spectat non tangi, nisi a manibus consecratis; sed solis sacerdotibus consecrantur manus: ergo etc.

11

Concedunt tamen communiter DD. jure divino permitti, et initio ecclesiae commissam esse diaconis non solum sanguinis, sed etiam corporis Christi dispensationem: quod postremum circa tempora concil. carth. ut colligitur ex *can.* 28. restrictum videtur ad solum casum necessitatis, jubente episcopo, vel sacerdote, si quidem adsit, qui jubeat; alias dispensare poterit in hoc casu, nullo exspectato imperio ex praesumpta voluntate, ut docet s. Thom. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 2. imo ipso jure, et ex voluntate ecclesiae, ut notat Vasq. *D.* 219. *c.* 1. *n.* 11. cum enim in concil. Nicaen. *can.* 14. concedatur diacono, ut absente episcopo, et praesbytero ipse eucharistiam proferat e sacrario, et sumat, multo magis in casu necessitatis ipsi potestas datur eam aliis ministrandi.

12

Aliis clericis diacono inferioribus (quod multo magis procedit de laico) extra casum extremae necessitatis facultas haec a nullo praelato, papa inferiore, committi potest, prout habet communis DD. sensus, et aperte statuitur *can. pervenit cit.* et conc. nicaen. *cit. can.* 38. *Neque obstat* mos antiquae ecclesiae, quo permittebatur laicis, ut SS. Christi corpus, et manibus sacerdotis acceptum, suo tempore e propriis manibus sumendum domum deferrent, teste Sozomeno *histor. eccl. l.* 8. *c.* 3. et Nicephoro *l.* 13. *c.* 17. nam imprimis mos iste ex gravibus causis jam pridem sublatus est; deinde acceptio illa tantum fuit applicatio SS. sacramentis a sacerdotibus ministrari, ut notat Suar. *D.* 72. *sect.* 1. Pal. *tr.* 21. *D. un. p.* 17. *n.* 7. Vviest. *hic n.* 11.

13

Dixi *extra casum extremae necessitatis*: talem contra Sot. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *art.* 3. *in fin.* Henriq. *l.* 8. *c.* 54. *n.* 3. Vasq. *D.*

219. *c.* 1. nonnulli cum Coniuk *D.* 82. *art.* 3. *n.* 23. Chapeauville *c.* 4. *qu.* 6. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 6. *vers. denique* putant esse, quando infirmus morti proximus, ss. Eucharistiae sacramento muniri peteret, et sacerdos, vel diaconus, aut alius clericus non adesset; nam hoc casu putant, si scandalum absit, hujusmodi aegroto ministrari illud etiam a laico posse.

14

Quaeritur 5. de *subjecto* sacramenti istius, an porrigi eucharistia possit catechumenis, infantibus, perpetuo, vel ad tempus amentibus, semifatuis, energumenis, pueris, qui debilem usum rationis habent etc.

Resp. *Ad* 1. catechumenos capaces non esse. Ita habet perpetua praxis ecclesiae, nunquam eucharistiam largientis catechumeno, quantumvis sancto. *Ratio est*, quia baptismus est janua sacramentorum, quae tanquam signa externa iis solum competunt, qui non tantum interius per fidem, et charitatem, sed etiam exterius sunt membra ecclesiae; sunt pascua ovium, et alimenta non nisi in Christo genitis salutaria.

15

Ad 2. etsi antiqua consuetudine, cujus meminit trid. *sess.* 21. *de commun. c.* 4. parvulis ante usum rationis sacrosancta eucharistia collata fuerit, ea tamen, uti illis necessaria non est, teste *eod.* trid. ita, quia debita cum reverentia suscipere illam nequeunt, hodierno more ecclesiae laudabiliter negatur: si tamen detur, ex ea fructum percipiunt; Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 2.

Ad 3. perpetuo amentes; uti alias, ita etiam hic cum parvulis computantur. Qui vero post usum rationis in amentiam lapsi sunt, nisi graviter peccasse, neque doluisse constet, in articulo mortis, sed non prius ad s. communionem admittendi sunt. Ita communis TT. et habetur *in can. is qui* 8. *caus.* 26. *quaest.* 6. *Ratio prioris partis est*, quia isti non modo fructus percipiendi capacitatem, sed forsan etiam indulgentiam habent, ut a peccatis occultis, de quibus non fuerunt contriti, mundentur, sacramento attritionis imperfectionem compensante. *Ratio posterioris partis est*, quia devotionis actualis, et debitae reverentiae sacramento exhibendae incapaces sunt: ergo extra necessitatis casum potior sacramenti quam ipsorum commodi habenda ratio est.

16

Ad 4. semifatuis, qui cibum sacrum, tanquam utilem sibi, et necessarium ad salutem a profano distinguunt, non solum in articulo mortis, sed etiam tempore paschali sacra communio praebenda est. Ita rursum communis cum s. Thom. *quaest.* 80. *art.* 9. quia etiam

illi videntur comprehendi praecepto *cap. omnis utriusque sexus* 12. *de poenit. et remiss.* Denique aliqua saltem reverentia hunc animae cibum percipere possunt, quamvis cum illa exigua sit, nec indigentia frequentiam majorem suadeat, merito reliquo tempore jubeantur abstinere; uti etiam surdi, et muti a nativitate, nisi ob specialem judicii maturitatem paulo frequentius admittendi videantur.

Ad 5. energumenis, quando abest incontinentiae periculum, redeunte scilicet per intervalla corporis, et animi quiete, etiam saepius eucharistia concedenda est; quia illis miseris valde necessaria est, et non raro etiam corporibus proficua, ut colligitur ex concil. Eliberit. *c.* 37. et Araus. 1. *c.* 34.

17

Ad 6. pueris, quamprimum apti sunt ad peccatorum confessionem, licite praeberi potest etiam eucharistiae sacramentum, ut cum s. Thom. docent Tanner. Pal. et alii communiter; quia revera annos discretionis habent, et panem coelestem a vulgari distinguunt: attamen ex usu ecclesiae solet exspectari major, quam ad confessionem, judicii maturitas, ut tanto majorem concipiant aestimationem mysterii, et latentem in eo majestatem majori reverentia venerentur. Quidam decem annos requirunt: sed cum aliquibus citius, aliis tardius adveniat usus rationis, id prudentis arbitrio relinquendum erit. Excipiunt Suarez, Tanner. Lug. alii articulum mortis, in quo pueris, habentibus usum rationis, dandum esse dicunt sacrum viaticum ex praecepto: Navarrus solum consilium agnoscit. Ego cum prioribus sentio; quia sumptio s. viatici est juris divini, neque pendet a determinatione ecclesiae, sicut annua communio: ergo quotquot habent usum rationis, obligantur praecepto divino ad eucharistiam eo tempore sumendam.

18

Quaeritur 6. quae dispositio requiratur, ut quis sacramentum istud rite suscipiat? Resp. duplicem esse dispositionem, unam ex parte animae, alteram ex parte corporis.

Ex parte animae per se necessaria est immunitas a peccato mortali seu status gratiae: neque sufficit statum istum procurari per contritionem, sed determinate praescribitur confessio vel jure divino saltem positivo, et Apostolis tradito, ut habet communior sententia, vel ecclesiastico jam inde a tempore Apostolorum ad nos derivato. Colligitur ex illo Apostoli. 1. *cor.* 11. *v.* 28. *Probet autem seipsum homo etc.* quae verba trid. intelligunt ibi: *ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque praemissa sacramentali confessione, ad sacram eu-*

charistiam accedere debeat: quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, haec sancta synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris: quodsi necessitate urgente, sacerdos absque praevia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

19

Ex parte corporis duplex requiritur dispositio: una necessitatis, ut scilicet communicans sit jejunus; altera decentiae, ut non fuerit eo die pollutus. *De posteriore* pauca habeo dicere. Suadendum est conjugatis, ut accessuri ad S. Synaxin, se contineant, quoad fieri potest, absque graviori tentationis periculo, vel injuria partis. Quodsi pollutio involuntaria acciderit cuipiam, vel voluntaria quidem, sed ut inter conjuges honesta, aut certe per confessionem expiata, prudentis confessarii erit judicare ex circumstantiis, vel dispositione praesenti, an talis ob majorem reverentiam sacramenti sit arcendus a mensa dominica, nullo tamen graviori obligationis incusso metu, an e contrario admittendus. Si culpa absit, neque commoti corporis, aut animi perturbati reliquiae vehementius infestent, et distrahant, placet sententia sancti Justini martyris *qu.* 21. *ad gent. Non est aequum propter involuntariam passionem abstinere a mysteriis.*

20

Quod a jejuno per se, et regulariter sumi eucharistia debeat, patet ex decretis conciliorum Carthag. III. *can.* 29. Matiscon. II. *can.* 6. Bracharens. I. *can.* 16. Altisiodor. III. *can.* 29. Moguntin. IV. *can.* 33. et aliorum apud Gonzal. *in c. ex parte* 5. *h. tit. n.* 1. praecepti congruentiam reddit S. August. *ep.* 118. *ad Januar.* ibi, *placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti prius in os christiani Corpus Dominicum intraret, quam reliqui cibi.* Estque constitutio haec ab apostolis haud dubie profecta, quandoquidem per universum orbem, ut idem August. *l. cit.* notat, mox post initium semper observatus est. Neque statutum hoc contrarium est exemplo Christi, qui discipulis suis eucharistiam post esum agni paschalis praebuit; nam hoc ideo fecit, ut prius figuram, hoc est, coenam legalem impleret, tum vero figurae succedere figuratum nova institutione monstraret: de cetero autem ecclesiae potestatem concessit, cum aliis ritibus accidentalibus etiam tempus, hujus sacramenti excellentiae conveniens, ordinandi. Primis quidem ecclesiae saeculis feria V. in coena domini vespertino tempore celebrabatur missa, et porrigebatur eucharistia, ut patet ex *citt.* concil. carthaginens. *can.* 29. Matiscon. *can.* 6. Barcharens. II. *can.* 10. sed illis temporibus protrahebatur jejunium usque ad vesperam, et missa,

diviuisque officiis jam finitis ad sumendos alios cibos discessum fuit; *can. solent* 50. *pr. de consecr. dist.* 1. Micrologus *de eccl. offic. c.* 49.

21

Quaeritur 7. quale hoc jejunium esse debeat? Respond. Debet esse naturale, et perfectum a media nocte usque ad tempus, quo sumitur hoc sacramentum: adeoque sumptionem hanc impedit cujuscumque rei, quae cibi, potusve rationem habet, etiam minimae, puta grani juniperi, masticis, sacchari, olei, vel alterius liquoris, etiam medicinae, et quacunque ex causa per os facta acceptio, ejusque per propriam, ac vitalem comedendi, bibendique actionem in stomachum trajectio, ut colligitur ex *can. nihil* 16. *vers. nullus* 7. *qu.* 1. *canon. sacramenta* 48. *de consecrat. dist.* 1. *canon. liquido* 54. *pr. ib. dist.* 2. *et cap. ex parte* 5. *h. tit.* et cum S. Thom. 3. *part. q.* 8. *art.* 8. *ad* 4. passim tradunt TT. et canonistae ceteri.

22

Contrà 1. sumptionem eucharistiae non impedit, quamvis valde dedeceat, demissio fumi ex hausto tabaco; nam ea nec est potatio, nec comestio propria: 2. Particula ligni, vel unguis arrosi, si glutiatur; quia non sumuntur per modum cibi, vel potus. 3. Sanguis, vel alius humor ex naribus, vel capite in stomachum defluens. 4. Aquae guttula in ablutione oris salivae admixta. 5. Particula cibi a pridiana coena inhaerens dentibus. 6. Imo secundum aliquos etiam guttae jusculi degustati, et cum saliva admixtae, casu in stomachum trajectio, quamvis omnino deceat hujusmodi jusculi guttulas, similitudinem habet, cujusmodi apud nos est Zea, siciborum particulas exspuere; Suar. *in* 3. *p. D.* 68. *sect.* 4. §. *tertio.* Conink *q.* 90. *art.* 8. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 18. Pal. *tract.* 21. *D. un. part.* 15. *n.* 8. Vriest. *hic n.* 15. *fin.*

23

Quaeritur 8. quibus casibus licitum sit eucharistiam sumere non jejuno? Resp. Quinque maxime enumerantur casus. 1. Ob necessitatem sacrificii perficiendi: quae multipliciter potest contingere. 1. Si pro consecratione calicis loco vini adhibita, et jam sumpta sit aqua: nam tunc iterum consecrandus est calix, et non obstante violatione jejunii, a sacerdote sumendus; quia major est irreverentia, si non absolvatur sacrificium, quam si omittatur jejunium, lege ecclesiastica praeceptum. 2. Si sacerdos post consecrationem jam peractam recordetur se jejunum non esse; *post consecrationem*, inquam; nam si ante consecrationem memor fiat, tutius abstinet, si sine gravi scandalo potest. 3. Si alius sacerdos, post canonem incoeptum deficiens, missam prosequi non valeat; tunc enim si alius jejunus

non adsit, eam perficere debet non jejunus; Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *cap.* 6. *n.* 21.

24

2. Si post sumptam ablutionem adhuc supersint reliquiae in corporali, vel patena repertae: imo ex universali principio, quod satisfaciat legi, qui sumptionem inchoat jejunus, licebit post longam eucharistiae distributionem in fine sacri sumere non solum micas deciduas, sed integras hostias iu eodem sacrificio consecratas, ut docent *Suar. Fagund. Dian. Vasquez, Conink, Tannerus, alii*; quia non censetur esse nova communio, sed pertinere ad complementum tum sacrificii, tum communionis, quam jejunus inchoavit. Si tamen in alio sacrificio illae reliquiae sunt consecratae, et commode servari possint, negant eas licite sumi post ablutionem; quia non spectant ad complementum proprii sacrificii. Sed de iisdem probabiliter concedit *Palao*; quamvis enim non spectent ad complementum sacrificii, complent tamen eandem moraliter communionem.

25

3. Si eucharistia, nisi statim sumatur, vel incendio absumenda sit, vel iu sacrilegas manus infidelium, aut haereticorum deventura; nam hoc casu ss. sacramentum a non jejuno, etiam laico, cum timore, et reverentia sumi potest; Laym *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 22. *vers. quintus casus*, Pal. *tr.* 21. *D. un. p.* 15. *n.* 17. Vviest. *hic numer.* 16.

4. Si grave scandalum oriturum sit, nisi aliquis communicet, aut sacrificet, qui jejunus non est: quem rarum quidem casum, attamen indubitatum esse ait Suar. *D.* 68. *sect.* 5. *in fin.* quia leges positivae nunquam tam severe obligant.

5. In mortis articulo, si commode sumi non possit a jejuno, sive deinde mors immineat ex morbo, sive ex sententia judicis, si is diutius exspectare nolit, vel ob causam non possit; *can. de his vere* 9. *caus.* 26. *qu.* 6. *can. presbyter* 93. *de consecr. dist.* 2. et concil. constantiens. *sess.* 3. quia eo tempore sumptio hujus sacramenti est praecepti divini, quod ecclesiastico, quo jejunium communicaturo injungitur, praevalet.

26

Quaeritur 9. an infirmus non jejunus sacra eucharistia refici saepius possit? Satis convenit inter DD. eundem, si jejunus nequeat, denuo refici non jejunum posse, quando mortis periculo, ratione cujus sacro viatico munitus est, sublato, succedit novum.

An vero id permissum sit, eadem infirmitate durante, controversia est. Vasquez *D.* 211. *c.* 4. *a n.* 37. putat iterationem tantum permissam esse semel non jejuno, ex ratione, quia casus articuli,

seu periculi mortis ex ea tantum ratione exceptus est, ne infirmus necessario vitae suae viatico defraudetur; *can. de his cit.* et ne sine communione moriatur; *can. presbyter cit.* atqui talis jam non decedit sine communione, nec defraudatur necessario vitae viatico: ergo etc.

27

Sed communius contrarium defendunt alii, qui tamen in tempore, et quoties iterari s. communio possit, non conveniunt; nam 1. aliqui putant iterari communionem a non jejuno posse saltem eo casu, quo post viaticum acceptum infirmus in peccatum mortale incidit. 2. Tabien. *V. communio n.* 54. Henriq. *l.* 8. *c.* 50. *n.* 1. Dian. *part.* 1. *tract.* 14. *resol.* 57. Bonacin. *de sacram. D.* 4. *q.* 6. *part.* 2. *n.* 23. iterationem permittunt post sex, septem, vel octo dies. 3. Ludovic. a s. Joann. *apud quintanaduen. singul.* 14. *n.* 3. ad repetitionem sumptionis eucharistiae post triduum lapsum a sumpto viatico. 4. Armill. *V. communio n.* 18. Sa *V. eucharistia n.* 5. *et* 34. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *cap.* 6. *n.* 20. *vers. adde primo*, Hurtad. *de euchar. D.* 9. *diffic.* 16. *fin.* Pal. *p.* 15, *cit. n.* 14. Dicast. *de euch. D.* 9. *n.* 334. Gobat. *exper. tr.* 4. *n.* 317. id licitum esse dicunt toties, quoties extra infirmitatem non jejunus communicare solebat: ac proinde sacerdoti, quotidie sacrificare solito, si s. eucharistiae magno desiderio teneretur, et sumere illam jejunus non posset, non jejuno ministrari illa quotidie posset: et hanc sententiam non solum piam, sed tutam etiam esse in praxi, affirmat P. Vviestner *hic n.* 17. Ratio est, quia textus, permittentes infirmo non jejuno sumptionem s. eucharistiae, non restringunt hanc suam permissionem tantum ad unam vicem: ut adeo merito videatur ecclesia ob specialem ejus articuli necessitatem etiam frequentiorem communionem ipsi concedere, et in lege jejunii dispensare, vel potius eundem non comprehendere.

28

Ad rationem in contrarium allatam dico, rationem ibi positam non esse adaequatam; nam praeterea hoc indultum est ad moribundi solatium, ad ejus in illo articulo confortationem, ad unionem majorem animae cum Deo creatore, ac redemptore suo, ad superandas tentationes, ac suggestiones diaboli, tum maxime insidiantis, et quaerentis, quem devoret.

29

Quaeritur 10. utrum liceat sacerdoti non jejuno sacrificare in casu necessitatis, ut alium moriturum communicet, pro quo hostia consecrata non adest, quae moribundo praeberi possit? Affirmat Major *in* 4. *dist.* 9. *quaest.* 3. *ad* 5. qui etiam addit tali casu sa-

cerdotem non jejunum ad communicandum moribundum post meridiem privatim consecrare posse etiam panem fermentatum, dicendo sola verba consecrationis sine vestibus sacerdotalibus.

Sed alii DD. cum Paludan. *in* 4. *dist.* 8. *q.* 2. *art.* 1. *concl.* 2. Sot. *in* 4. *dist.* 12. *q.* 1. *art.* 8. Navar. *man. c.* 25. *n.* 88. Tolet. *l.* 2. *c.* 13. *in fin.* Henriq. *l.* 8. *c.* 46. *n.* 1. Suar. *D.* 68. *sect.* 5. Conink *q.* 80. *art.* 8. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 21. hoc probabilius negant; quia ecclesiae consuetudo talia non permittit ob maximam hujus sacramenti excellentiam, quod uno modo, ac ritu semper confici, et administrari plurimum interest; praeterquam quod gravia incommoda sequi possent, si interdum parochis bene pransis, ac caenatis sacrificare licitum esset.

30

In raro tamen necessitatis casu, si infirmus moriturus aliud sacramentum, videlicet poenitentiae, aut extremae unctionis suscipere non posset, et scandalum abesset, probabile est, ut *l. cit.* advertit Layman, non male acturum sacerdotem, si ob ejusmodi hominis communionem non jejunus sacrificet.

§. II.

De sacrosancto missae sacrificio.

SUMMARIUM

31

Quaeritur 1. quid sit *sacrificium*, et quotuplex? Respond. *Sacrificium* in genere definiri potest, quod sit *oblatio rei permanentis, cujus immutatione, per legitimum ministrum facta, recognoscitur DEUS, ut supremus omnium dominus, vitaeque, et mortis author.* Olim ratione finis, seu formae videbatur in holocaustum, hostiam pacificam, et hostiam pro peccato. *Holocaustum* erat sacrificium oblatum unice in laudem DEI, et honorem supremae majestatis: unde tota victima cremabatur, pelle excepta, ad significandum, nos totos esse DEI, et omnia ad ejus gloriam referenda. *Hostia pacifica* fiebat pro beneficio obtinendo, vel accepto: unde pars victimae cremabatur, pars sacerdoti, et pars offerenti cedebat. *Hostia pro peccato* fiebat ad obtinendam legalis peccati remissionem, quae bifariam divisa partim comburebatur, partim sacerdoti cedebat. In nova lege unicum est sacrificium, sed augustissimum, missae, cujus figura erant sacrificia omnia antiquae legis.

32

Quaeritur 2. quid intelligatur nominae *missae*? Resp. Nomen hoc aliqui deductum putant ab haebraeo *missah*. Sed melius alii de-

rivant illud a latino *mitto*, sive a missione, vel dimissione catechumenorum, vel totius populi christiani, quorum illi olim dimittebantur ante oblationem, isti hodiedum dimittuntur, sacrificio peracto, et benedictione accepta; Bellarm. *l.* 1. *de miss. c.* 1. Nomine hoc, usu a primis ecclesiae temporibus jam recepto, venit incruentum sacrificium, quod DEO offertur in missa; nam verum, et proprium sacrificium in missa DEO offerri definitum est a trid. *sess.* 22. *can.* 1. Essentiam hujus sacrificii TT. cum Sanct. Thom. *in* 3. *part. q.* 82. *art.* 4. constituunt in sola consecratione, quod per ipsam Christus acquirat novum existendi modum, et immutative ponatur sub speciebus panis, et vini: sumptio tamen probabiliter quodammodo spectat ad integritatem, et complementum sacrificii; quia natura sua servit ad significandum symbolice DEUM vitae mortisque Dominum, quatenus tendit in destructionem rei sacrificatae quoad esse sacramentale, sive sub ea ratione, quam per consecrationem accepit. Et quidem haec actio sumptionis ita necessario exigitur, ut neque ecclesia circa illam dispensare possit, sed si sacrificantem contingat impediri, suppleri illa ab alio, et quidem sacerdote debeat.

33

Quaeritur 3. quis sit minister in hoc sacrificio? Resp. Principalis est ipse Christus, qui proin non solum est victima, sed et sacerdos, ut passim affirmant SS. PP. et definivit trid. *sess.* 22. *de sacrif. miss. c.* 2. neque solum remote ratione institutionis, ut vult Vasq. *D.* 225. *cap.* 3. citans Scotum, Gabrielem, Cordubam, sed etiam proxime; quia ipse ponit se sub speciebus, offertque Deo, prout cum communi docuit Suar. *D.* 77. Praeter Christum minister hujus sacrificii secundarius est sacerdos legitime ordinatus, qui Christi personam assumens, ac repraesentans profert verba consecrationis, quibus, ut *num. praec.* dictum est, sacrificium novae legis essentialiter perficitur; sic enim s. Cyprian. *l.* 2. *epist.* 3. *ad Caecilium* ibi, *sacerdos in altari vice Christi fungitur, et sacrificium verum, ac plenum Deo Patri offert.* Idem sacerdos in missa etiam est vicarius, et quasi legatus, et intercessor totius ecclesiae, dum pro papa, antistite, et pro omnibus fidelibus vivis, et defunctis hostiam incruentam immolat. Hinc in vero aliquo sensu etiam alii fideles, et ipsa ecclesia dicuntur sacrificium istud offerre: quod maxime verum de iis est, qui ad sacrificium specialiter concurrunt, sive praesentes se sistendo, sive etiam ministrando, sive denique stipendium sacerdotibus largiendo.

34

Quaeritur 4. quis sit effectus sacrificii missae? Resp. considerari sacrificium missae potest vel ut propitiatorium, vel ut impetra-

torium est. Prout est *propitiatorium*, effectus illius est remissio peccatorum tam mortalium, quam venialium, nec non poena temporalis, adhuc debitae pro peccatis condonatis, prout patet ex trid. quod *sess. 22. can. 3. de sacrif. miss.* anathema dicit ei, qui *dixerit missae sacrificium soli prodesse sumenti, neque pro vivis, et defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus offerri debere* : quem utrumque effectum habet ex opere operato; quia producit independenter a fide, probitate, et merito sacerdotis: eo tamen discrimine ut remissionem poenae juxta dispositionem subjecti operetur immediate, et infallibiliter, peccatorum autem mediate tantum per auxilia gratiae, quorum efficacia pendet a libera cooperatione voluntatis.

35

Ut *impetratorium* est, habet vim impetrandi quidquid per illud recte petitur : quae vis est infinita in actu 1. quia res oblata in hoc sacrificio, offerens principalis, et ejus merita infinitae sunt dignitatis : in actu 2. tamen tam intensive, quam extensive est finita, et limitata. Et quidem quod intensive sit finita in actu 2. probatur ex eo, quia juxta majorem, vel minorem favorem subjecti, pro quo offertur, crescit effectus sacrificii, neque semper obtinetur, quod petitur; quod vero finita sit extensive, probatur ex communi sensu fidelium, qui ut certius obtineant fructum sacrificii, dato stipendio, jubent pro se solis primario offerri : ergo supponunt tanto minorem esse virtutem respectu singulorum, quo plura, et pro pluribus postulantur.

36

Quaeritur 5. an aliquando sacerdos teneatur ad sacrificandum? *Certum est* 1. etsi nulla lege aut divina, aut humana obligetur sacerdos ex vi ordinis ad quotidie celebrandum, per se tamen loquendo valde consultum, et decens esse, ut quotidie celebret. Est communis assertio, quam satis probat ecclesiae praxis, et authoritas SS. PP. ex quibus Beda *apud Gabriel. lect.* 87. *in can.* sic loquitur: *sacerdos non legitime impeditus celebrare omittens, quantum in eo est, privat ss. Trinitatem laude, et gloria, Angelos laetitia, peccatores venia, justos subsidio, et gratia, in Purgatorio existentes venia, ecclesiam speciali Christi beneficio, et seipsum medicina, ac remedio.*

37

Certum est 2. parochos, et alios curatos ex officio suo obligari praecepto ecclesiastico per se, vel per alios singulis saltem dominicis, et festis diebus celebrare missam, ut populus eis subjectus occasionem habeat implendi praeceptum ecclesiae; Navarr. *man. c.* 25. *n.* 135. Sot. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 24.

qu. 2. Suar. *D.* 89. *sect.* 1. Tolet. *l.* 2. *cap.* 3. Conink. *q.* 83. *art.* 2. *duob.* 1. *concl.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 2. Vviest. *hic n.* 27. et alii, id desumentes ex trid. *sess.* 23. *c.* 14. *de reform.* ubi episcopus jubetur curare, ut qui curam habuerint animarum, tam frequenter celebrent, ut suo muneri satisfaciant. Imo si populus sit ita numerosus, ut omnes simul non possint assistere, iisdem diebus tenebitur parochus curare, ut per cooperatores, vel alios sacerdotes duae, vel plures aliae fiant missae: idque ad episcopum, habita ratione redditaum, ordinarie pertinebit; Laym. *n.* 2. *cit. vers. adde primo*; Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 13. *n.* 4. Vvies. *l. cit.*

38

Certum est 3. ad sacrificandum quandoque teneri etiam sacerdotes non curatos ratione capellaniae, aut beneficii sui, quod habent; nam mens fundatorum implenda est, et sacrificandum toties quoties, vi fundationis exigitur; Laym. *l. cit. num.* 6. et hoc teste omues. Ceterum si fundatio quotidianum sacrificium exigat, tunc ex verbis, quibus fundator usus fuit, conjectura capi debet, utrum is loco, an personae imponere obligationem voluerit; nam *si loco*, operam dare capellanus debet, ut designato altari quotidie sacrificium fiat a se, vel ab alio. *Si autem personae*, ipsemet capellanus omnibus diebus celebrare tenebitur, quatenus potest, salva honestate, ac devotione; Sylv. *V. missa* 1. *q.* 7. Navarr. *man. c.* 25. *n.* 135. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 24. *q.* 7. Tolet. *l.* 2. *c.* 3. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 6. Ex consuetudine tamen in quibusdam ecclesiis introducta etiam iis capellanis, quibus quotidiani sacrificii obligatio incumbit, unus vacationis dies in hebdomada indulgetur, eo quod ob humanam fragilitatem sacerdotes, praesertim saeculares, omnibus omnino diebus ad sacrificandum dispositi non sint; Laym. *l. cit.*

39

Dubium est, an vi ordinis solius aliquando sacerdos ad sacrificandum obligetur? Negarunt quidam etiam magni nominis DD. cum s. Bonavent. *in* 4. *dist.* 12. *part.* 2. *art.* 2. et Cajetan. *in* 3. *part. q.* 83. *art.* 1. ratione ordinis ullam obligationem sacrificandi sacerdoti incumbere, quod nullo jure illud expressum sit. *Sed dicendum*, quemlibet sacerdotem ratione ordinis, et officii sui sacerdotalis assumpti ad sacrificium hoc aliquoties offerendum graviter obligari. Ita s. Thom. *in* 3. *part. qu.* 82. *art.* 10. Navar. *manual. cap.* 25. *n.* 88. Suar. *D.* 80. *sect.* 1. Vasq. *D.* 232. *cap.* 1. Vviest. *hic n.* 26. et patet ex trid. *sess.* 22. *cap.* 1. *de sacrif. miss.* ubi loquens de Christo, qui Apostolos sacerdotes ordinavit, *eisdem*, inquit, *eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecepit per haec verba; hoc facite in meam commemorationem, uti semper catho-*

lica ecclesia intellexit, et docuit. Et ideo etiam sanctus Pius V. ex commentario Cajetani contrariam conclusioni nostrae doctrinam voluit expungi. Ratione probat sanctus Thomas *l. cit. quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum secundum illud* 1. *Cor.* 6. Hortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis : *opportunitas autem sacrificii offerendi non solum attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad DEUM, cui consecratione hujus sacramenti sacrificium offertur : unde sacerdoti, etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare.* Ita Doct. Ang.

40

Quaeritur 5. an eadem die liceat celebrare saepius ? Respond. olim sacerdotes ob eorum paucitatem eadem die, praesertim in majoribus anni festis sacrificare pluries poterant; *can. relatum* 11. *dist.* 2. *de consecr.* et Leo papa septem, vel novem missarum solemnia celebrasse perhibetur a Strabone *de reb. eccl. cap.* 22. Postquam tamen numerus sacerdotum crevit, et favor remisit, cautum est, ut singulis diebus semel dumtaxat singuli sacrificarent ; *can. sufficit* 53. *de consecrat. distinct.* 1. *et cap. te referente* 12. *h. tit. Excipitur* solemnitas natalis Domini, ubi trium missarum celebratio cuivis sacerdoti permissa est; *cap. consuluisti* 3. *hoc tit.* idque vel ad significandum triplicem Christi nativitatem, aeternam ex patre coelesti, temporalem ex Maria virgine, et spiritualem in hominum cordibus, ut putat s. Thom. 3. *par. quaest.* 83. *art.* 2. *ad* 2. vel ut vult Beda *in serm. de nativ.* ad significandos tres hominum status, ante legem Moysis, sub lege Moysis, et post legem', qui est status gratiae. Ea tamen nocte, cantata prima missa, non possunt aliae duae immediate celebrari; nec fidelibus confluentibus in media nocte ad ecclesias, et communione deposcentibus, haec est exhibenda ; utrumque enim bis prohibuit sacra congregatio rituum, semel 20. *april.* 1641. et iterum 9. *august.* 1653. idque novissime 7. *decemb.* 1702. repetiit *sac. cong. visitat. apost.* apud Monacel. *par.* 2. *tit.* 15. *form.* 3. *num.* 17.

41

Praeter Domini natalem insuper alii casus referuntur a DD. in quibus licitum sit sacerdoti iterum sacrificare, si jejunus sit. 1. quando post sacram hostiam (ante ablutionem tamen) sumptam sacerdos admonetur de viatico infirmo alicui ministrando, et hostia consecrata, quae huic ministretur, non adest; tum enim si a sumptione ablutionis abstineat, novum sacrificium inchoare, et perficere potest; Laym. *lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *n.* 6. *vers. casus*, et hoc teste omnes. 2. quando unus parochus tegit duas parochias, et alius sacerdos

deest, neque populus unius parochiae commode venire ad alteram parochiam potest; nam tali casu, ne die festo populus alterius parochiae missae audiendae occasione privetur, iterum ablutione non sumpta, sacerdos ad alteram accedere, et dicere ibi missam potest. Idem ob eandem rationem concedit Laym. *loc. cit.* quando in die dedicationis ecclesia magnum populi concursum non capit, et pariter non adest, nisi unus sacerdos.

42

Addunt aliqui apud *cit.* Laym. 3. iterum sacrificari ab eodem sacerdote posse ob nuptiarum benedictionem 4. ob mortui sepulturam, cum missae sacrificium adjungi postulatur 5. ob peregrinorum, vel processionis inspectatum adventum, praesertim die festo. 6. ob episcopi, vel principis viri adventum, etiam die non festo. 7. si eodem die duae missae concurrant, una de die, aut festo, altera vero de vigilia, aut rogationibus, aut defunctis, et non adsit, nisi unus sacerdos. Verum hi casus hodie vix locum habere possunt, ut Laym. *l. cit. vers. circa hos*, notat, nisi tum, quando praeter unam ex illis causis major aliqua necessitas accedit, v. g. populi querimonia, vel scandalum, nisi iterum sacrificetur; tunc enim etiamnum hodie putat locum fore legi ecclesiasticae, quae dictam licentiam in casu necessitatis, secundum boni viri arbitrium aestimato tribuit.

43

Quaeritur 6. an liceat celebrare missam ultimo triduo majoris hebdomadae? Resp. die Parasceves non licet, sicut ex antiqua ecclesiae traditione testatur Innoc. I. *episc.* 1. *ad decentium cap.* 4. et refertur *can. sabbato* 13. *de cons. dist.* 3. Rationem dat s. Thom. 3. *part. qu.* 83. *art.* 2. *ad* 2. quod ecclesia ea die colat, et exhibeat realem passionem, et cruentum sacrificium Christi; et ideo non praesentat mystice, seu immolat incruente. Similiter in sabbato sancto olim prohibitum erat sacrificare, teste Innoc. *l. cit.* nam ecclesia toto etiam illo die in jejunio, luctu, et repraesentatione mortis Dominicae perseverabat, missamque resurrectionis ipsa nocte celebrabat: postea vero missa anticipata fuit ad tempus antemeridianum sabbathi.

44

Ex quo dubium inter DD. natum est, utrum nunc tempore antemeridiano licitum sit non tantum missam solemnem, sed etiam plures privatas celebrare, sicut olim licitum erat in nocte resurrectionis? Negant Navar. *man. cap.* 25. *n.* 88. Francolin. *de tempor. horar. can. cap.* 30. Henriq. *l.* 9. *cap.* 24. *n.* 3. Affirmant Sot. *dist.* 13. *qu.* 3. *art.* 2. Gutier. *l.* 1. *qq. canon. cap.* 30. *n.* 36. Suar. *D.* 80. *sect.* 2. Quorum sententiam probabilem existimant Laym. *lib.* 6. *tract.* 5. *cap.* 4. *n.* 8. quod tota ratio, cur olim prohibitum fue-

rit eo die sacrificare hodie cessarit, et *can. sabbato cit.* consuetudine sit derogatum. Sed controversiam solvit decretum *s. cong. rituum* 11. *mart.* 1690. papa approbante editum, quo illicitum esse pronuntiavit missas privatas celebrare in die sabbati sancti in quibuscunque ecclesiis, et oratoriis, non obstante quaecumque contraria consuetudine.

45

Feria 5. in coena Domini posse a sacerdotibus privatas missas celebrari, habet communior sententia DD. apud Suar. *D.* 80. *sect.* 2. id enim neque jure scripto prohibetur, neque consuetudo, ut omnes presbyteri communicent de manu praepositi, hactenus obtinet vim legis, cum etiam Romae ea die, antequam incipiat officium Parasceves, licuerit, missas privatas dicere, usque ad novissimum decretum cardinalis vicarii, quo statuit ut in singulis ecclesiis ea die non fieret, nisi missa unica: quod decretum, nisi papae, vel s. cong. authoritate confirmatum sit, non putò dioecesim romanam egredi, quippe cum in ea sola, et non in orbem christianum reliquum cardinalis vicarius jurisdictionem ordinariam habeat.

46

Quaeritur 7. qua hora, loco, et modo sacrificium missae celebrari debeat? Resp. *Ad* 1. constat ex consuetudine, et praxi ecclesiae, definitum esse spatium ab exortu aurorae usque ad meridiem. *Excipitur* 1. nox nativitatis Domini, ubi post mediam noctem, ut *n.* 40. dictum est, celebratur, sed unica tantum missa a singulis sacerdotibus, ut *ibidem ex decreto sacr. congr.* adverti. *Excipitur* 2. si aegroto alioquin morituro dandum esset sacrum viaticum, et particulae consecratae haberi non possent. *Excipitur* 3. si per privilegium spatium prorogetur. Ita societati JESU concessit Gregorius XIII. ut ex superioris licentia, justa causa intercedente una hora ante auroram, et post meridiem possint celebrare, ut patet ex *compend. privileg. societ. V. missa* §. 3. *Excipitur* 4. si licentiam dederit episcopus; nam hic ex justa causa, v. g. itineris commode peragendi eam licentiam dare, et multo magis ipsemet ea uti potest, ex communi DD. sensu apud Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *cap.* 4. *n.* 3. 5. denique in Germania, cum hyemali tempore diu non illucescat, consuetudine passim obtinuit, ut tribus, et quatuor etiam ante auroram horis missae inchoentur pro majori commoditate operariorum, et famulorum, ut interesse sacrificio possint, antequam ad opus, et laborem suum se conferant; Laym. *n.* 3. *cit. vers.* 5. *consuetudo.* Vviest. *hic n.* 21.

47

Ad 2. locus, in quo missae sacrificium offertur, debet regulariter esse consecratus, vel saltem benedictus secundum dicta *tit.*

praec. n. 7. et hoc fieri debet super altari consecrato, prout *ibid.* dictum est *n.* 35. et 36. In oratoriis privatis sine privilegio apostolico, aut saltem licentia episcopi missae dici non possunt, neque ii, qui in tali oratorio diebus dominicis, aut festis sine tali privilegio, aut licentia missae assistunt, satisfaciunt praecepto, ut late probat Monac. *part.* 2. *tit.* 13. *form.* 2. *n.* 32. *et seq.* Quod intelligendum etiam de sacellis privatis, quae intra conventus regularium, vel extra in domibus ruralibus illorum erecta sunt; nam ut s. congregat. *sub die* 1. *maji* 1687. apud Matthaeuc. *in off. eccl. c.* 10. *n.* 83. respondit, in domo rurali monasterii sacerdos regularis absque peculiari sedis apostolicae indulto celebrare nequit. *Excipiuntur* ergo soli illi, qui ad hoc privilegio apostolico muniti sunt, ut extra ecclesias in altari portatili missam dicere possint: et his quidem sanctissimus dominus noster Clemens XI. speciali *decreto edito* 15. *decemb.* 1703. prohibuit in hujusmodi oratoriis privatis missam celebrari, ubi vel unica missa, quae in indulto conceditur celebrata fuerit: quod decretum nescio, utrum in Germania usu receptum sit.

48

Ad 3. Circa modum celebrandi advertendum est 1. ut adhibeantur vestes sacrae, videlicet amictus, seu superhumerale, alba, cingulum, manipulus, stola, casula, quas vestes oportet esse integras, et mundas. 2. collocandum in altari est lumen, et crux. Censet tamen *Lugo*, in casu necessitatis sufficere lumen ex oleo, vel sevo, etsi in rubrica missalis duo cerei praescribantur. *Suarez*, *et Vasquez* putant, non graviter peccaturum, qui sine cruce celebrat. 3. in altari, dum missae sacrificium peragitur, necessaria sunt ornamenta quaedam, scilicet mappa triplex, vel saltem una duplicata cum corporali super mensam altaris; corporale, quod proxime magis imponitur; palla, quae calici superponitur, et pars quaedam corporalis esse censetur; calix cum patena aurea, vel argentea, vel saltem deaurata; purificatorium, missale etc. 4. adhibendus est minister, saltem unicus (si de privatis missis sermo sit) qui totius populi nomine sacrificanti respondeat, vinum, et aquam porrigat etc. et hic debet esse mas, et non foemina, ut habetur *cap. inhibendum* 1. *de cohabit. cler. et mulier.* et docet Palud. *in* 4. *dist.* 13, *qu.* 2. *art.* 1. *conc.* 2. Sylv. *V. missa* 1. *qu.* 2. Suar. *D.* 87. *sect.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *cap.* 6. *n.* 13. qui satius esse arbitrantur sine ministro celebrare, quam foemina ad altare respondente, urceolos porrigente etc. 3. observandi sunt ritus reliqui, quos romanum missale praescribit. Ad quod etiam pertinet, ut dicatur missa, quae secundum easdem rubricas, et decreta sacr. congreg. dici debet, aut potest. In duplicibus (unica missa excepta, praesente corpore) celebrari non possunt missae

de requiem, ut approbante Alexandro VII. decrevit s. congregatio 5. *aug.* 1662. *Excipiuntur* anniversaria, et missae cantatae *de requiem*, relictae ex dispositione testatorum, quotannis in die ipsorum obitus, in duplici majori contingentis; nam haec in decreto *cit.* non comprehenduntur, ut declaravit eadem congreg. *in una novariens.* 22. *nov.* 1664.

49

Quaeritur 8. utrum sacerdotes regulares ab ordinariis, vel aliis impediri possint, quin missas, et officia divina in propriis ecclesiis celebrent? Resp. non posse, prout statuit s. Pius V. *const.* incipit *et si mendicantium* 41. *bullar. tom.* 2. §. 8. *vers. et insuper.* Possuntque hoc 1. etiam eo tempore, quo parochi ipsi in ecclesiis suis celebrant; *const. cit.* §. 22. 2. idem facere possunt etiam diebus dominicis, et festis, aliisque totius anni temporibus; §. 22. *cit.* 3. nec prohibitum ipsis est ad id pulsatione campanarum vocare populum, et quidem, antequam pulsetur campana majoris ecclesiae; §. *cit.* et decrevit *s. congr. regul.* 10. *oct.* 1568. Excipitur die sabbati sancti; hoc enim die prius pulsari debent campanae ecclesiae cathedralis, vel matricis, quam alterius saecularis, vel regularis, prout habetur *in declaratione cit.* et constitit Leo X. *const. Deum intra* 22. §. 14. *bull. tom.* 1. 4. Possuntque regulares admittere fideles ad missas, et alia officia divina audienda: qui si in ecclesiis regularium diebus dominicis, et festis missas audiant, satisfaciunt praecepto ecclesiae, prout decrevit Leo X. *const.* 25. *bullar. tom.* 1. Neque contrarium definivit s. synod. trid. *sess.* 22. *in decret. de observ. et evit. in celebr. missar.* nam ibi dumtaxat statuit, ut parochi moneant populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus dominicis, et majoribus festis accedant; non vero dicit, quempiam cogi posse ad missam in parochiali ecclesia audiendam, ut notat Piaces *prax. episc. p.* 2. *cap.* 2. *art.* 3. *n.* 21. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 10. *n.* 3. *vers. quod observavit.*

50

Quaeritur 9. quid statutum sit, quando regulares in alienis ecclesiis, vel exteri, et peregrini sacerdotes in ecclesiis regularium celebrare petunt? Resp. 1. regulares non possunt prohiberi, ne missas celebrent in ecclesiis quibuscunque, prout statuit s. Pius V. *const. et si mendicantium cit.* §. 8. *vers. et insuper.* de rectorum tamen, et eorum, ad quos spectant, consensu; Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 10. *n.* 1. 2. quando saeculares presbyteri in ecclessiis regularium ex propria devotione voluerint, celebrare in iis possunt, et benigne recipi debent juxta dispositionem Leonis X. *const. dum intra cit.* Matthaeucc. *l. cit. n.* 5. 3. Si vero iidem sacerdotes aliquo titulo te-

neantur ad celebrandum certis diebus in ecclesiis regularium, per disposita *a congr.* 6. *sept.* 1625. tenentur regulares ad consensum dandum, cum onere tamen, ut presbyter celebraturus sibi suis sumptibus de supellectilibus, cera, celeroque apparatu ecclesiae ad id necessario provideat; Matthaeucc. *l. cit. n.* 7. 4. quando ex dispositione testatoris debent in ecclesiis regularium celebrari missae a presbyteris saecularibus, vel regularibus ad haeredum arbitrium, et regulares, ad quos ecclesia pertinet nollent consentire, *s. congr. concil. in una venetiarum* 14. *sept.* 1639. censuit, eas missas de ordinarii licentia posse celebrari alibi. 5. Exteri, et peregrini a regularibus admitti non debent ad celebrandum in propriis ecclesiis, nisi servata forma decret. *editi* 11. *aug.* 1639. *quo sacr. congr. inquis.* mandat ne conventuum, et monasteriorum superiores in eorum ecclesiis ad celebrandum admittant vagos, seu peregrinos, nisi examinatis diligenter litteris *obedientiae*, si religiosi sint, aut si saeculares, visis litteris testimonialibus, subscriptis a vicario generali, aut foraneo episcopi loci etc.

§. III.

De officio divino.

SUMMARIUM

51

Quaeritur 1. quidnam hic veniat nomine *divini officii*? Resp. Hac rubrica nomine *divini officii* veniunt horae canonicae, quae definitis horis in choro publice, vel privatim a clericis, et religiosis, ex ecclesiae pervetusta, non solum Palagii papae *can. Eleutherius* 1. *dist.* 91. relati, sed apostolica institutione, usuque quotidie recitantur, cum earum jam meminerint SS. PP. antiquissimi, et ipsae etiam constitutiones apostolicae s. Clementis *l.* 8. *cap.* 30. definiri possunt *horae canonicae*, quod sint *certa quaedam Deum voce laudandi, et deprecandi formulae, quae ab ecclesiae ministris ejus nomine quibusdam certis per diem, et noctem temporibus juxta SS. PP. canones observantur.*

52

Septenario definiuntur numero: cujus numeri congruentia multiplex. est. 1. enim viri sancti, ut David, Daniel etc. hoc numero frequentabant orationem. 2. septenarius numerus prae eeteris mysteriosus est; nam septem diebus creatus est mundus, septem sunt petitiones orationis dominicae, septem dona spiritus sancti, septem aetates hominis, septem aetates mundi, septies in die cadit justus etc. 3. et praecipue numerus iste congruit praecipuis temporibus, quibus facta sunt praecipua mysteria passionis dominicae, nam nocte Christus captus est, hora 1. illusus, tertia condemnatus ad crucem, sexta crucifixus, nona obiit, vespertina depositus de cruce est, hora completorii quievit in sepulchro.

53

Ex his horis compositum officium divinum dividitur in nocturnum, et diurnum, in quo imitata primitiva ecclesia est morem antiquorum, qui noctem dividebant in quatuor vigilias, et diem in quatuor stationes aequales, continebantque tum vigiliae, tum stastiones diei tres horas quaelibet. Hinc ex doctrina S. Thomae, et aliorum antiquitus nocturna dicebantur divisim secundum vigilias noctis, ita, ut prima vigilia diceretur primum nocturnum, secunda secundum, tertia tertium, quarta laudes jam prope auroram. Ceterae horae, quae diurnum officium constituunt, dicebantur horis, unde nomen acceperunt, incipiebant autem diem naturalem ab ortu solis: unde tunc primam recitabant horam, et deinceps vesperae dicebantur paulo ante occasum solis, completorium in diei crepusculo.

54

Quaeritur 2. quaenam personae obligentur ad recitandum divinum officium? Resp. 1. tenentur clerici constituti in sacris, si ordines sponte susceperint, prout colligitur ex *cap. presbyter* 1. *cap. dolentes* 9. *h. tit.* et explicat optima juris dubii interpres consuetu-

do, clareque supponitur a PP. Concil. Basil. *sess.* 21. celebrata, antequam concilium hoc in schisma prolaberetur, ut probe advertit Vasq. *de benef. cap.* 4. §. 1. *dub.* 1. Et procedit hoc, etiamsi aliqua censura irretiti, irregulares, depositi, et degradati sint; Vviest. *hic n.* 49. Dixi, *si ordines sponte susceperint*; quia haec obligatio annexa est ordini sponte suscepto, ut docet Navar. *man. cap.* 22. *n.* 51. *ad fin.* Emman. Sa *V. ordo n.* 24. Sanch. *l.* 7. *de imped. D.* 29. *n.* 7. Si tamen clericus non sponte promotus ad ordines, libere utatur suscepto ordine, ad omnia illi ordini annexa obligabitur; quia per illum usum ratificat susceptionem ordinis; Sanch. *l. cit. n.* 9. cum aliis. Idem dicendum de ordinato in sacris ante pubertatem; Sanch. *D.* 3. *n.* 10. *praecipue* 12. *et* 13.

55

2. Religiosi professi utriusque sexus ex generali consuetudine, si ex religionis suae instituto ad chorum deputati sint. Ita apud Joan. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 6. *qu.* 1. Innoc. Host. Joan. And. Abb. et communis reliquorum DD. Dixi *religiosi professi*; quia novitii, aut novitiae, sicut ad cetera onera religionis, ita neque ad horas recitandas obligantur. *Neque obstat*, quod gaudeant privilegio clericorum; nam favores sunt ampliandi, odia restringenda. Igitur nisi expressa lex, qualis tamen nulla ostendi potest, novitios, aut novitias ad horas recitandas obliget, non censentur includi in lege communi imponente onus aliquod religiosis, vel clericis. Dixi 2. *ad chorum deputati.* Hinc excipiuntur religiosi societatis Jesu in majoribus non constituti, ordinum militarium, et in ordinibus ad chorum deputatis FF. conversi, seu laici; Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 17. *n.* 6. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 3. *n.* 1. Donat. *tom.* 4. *prax. regul. tract.* 18. *a quaest.* 10. Vviest. *hic n.* 65.

56

3. Clerici quicunque obtinentes dignitatem, vel beneficium ecclesiasticum, si illud sponte susceperint, sive curatum id sit, sive simplex, prout colligitur ex *can. fin. dist.* 92. *cap. presbyter* 1. *h. tit. et cap. fin. de rescript. in* 6. ubi dicitur, quod beneficium detur propter officium: quod longe clarius statuit concil. lat. sub Leon. X. *sess. de reform. cur.* §. *statuimus*, et s. Pius V. *in motu proprio* incipit, *ex primo*, *edito* 12. *cal. octob.* 1572. cum poena non faciendi fructus suos pro rata temporis, et officii omissi, si hoc factum sit post sex menses a beneficio obtento, et sine causa legitima. Addidi, *si beneficium sponte susceperit*; nam si coacte suscepit, non obligabitur, nisi stipendio illius frui velit: tum enim ratione istius voluntatis remittit coactionem; Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 774.

57

Quaeritur 3. utrum ad horas canonicas teneatur clericus, obtinens beneficium tenue, seu tale, cujus fructus ad moderatam sustentationem non sufficiunt? Tres sunt sententiae. *Prima* cum Sot. *l.* 10. *de just. qu.* 5. *art.* 3. ab horarum recitatione ipsum omnino absolvit, ex ratione, quia beneficium tenue pro non beneficio, et exigui fructus pro nullis habentur juxta tritum illud, *parum pro nihilo reputatur.*

Secunda cum Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 169. eum adstringit dominicis tantum, festisque diebus: quia inter stipendium, et obsequium, ratione cujus illud exhibetur, debet esse aequalitas. Haec observatur, si qui partem sustentationis ex redditibus beneficii habet, aliquoties per annum officium divinum recitet: et tempus convenientius non est, quam dominici, et festi dies: ergo etc.

58

Tertia cum Sylv. *V. hora quaest.* 2. Navar. *de orat. cap.* 7. *n.* 27. Covar. *l.* 3. *var. cap.* 13. *n.* 8. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 3. *quaest.* 3. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 21. *n.* 4. *et* 9. Garc. *p.* 3. *cap.* 1. *n.* 30. Bonacin. *D.* 1. *de hor. canon. quaest.* 2. *p.* 4. *n.* 17. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 9. et communis aliorum talem beneficiatum obligat ad recitationem horarum quotidianam: et sumitur non obscure ex concill. carth. relato *can. clericus* 3. *dist.* 91. ubi clericus, ab ecclesia sustentationem non habens, victum, et vestitum sibi artificio, vel agricultura parare jubetur *absque officii sui*, sive pensi horarii *detrimento. Ratio est* 1. quia horarii pensi quotidie recitandi obligatio a *concil. later. et s. Pii V. const. cit.* generaliter imponitur beneficiatis, sine ulla exceptione, vel restrictione ad beneficium pingue. Atqui etiam tenue beneficium revera beneficium est, cum sit jus perpetuum percipiendi redditus temporales ratione officii spiritualis: ergo etc. 2. quia onus hoc quotidiani officii beneficiatis, etiam tenue beneficium obtinentibus, abunde compensatur honore, exemptione, et ceteris privilegiis ecclesiasticis. 3. Quia sic homines, alias ad excutiendas obligationes, et onera proni, vana persuasione tenuitatis beneficiorum facile inducerentur ad officium divinum omittendum.

59

Et hinc corruunt fundamenta utriusque sententiae oppositae; quia parum pro nihilo quoad obligationem ad horas canonicas ex beneficio vero imminentem non reputatur. *Excipitur*, si alicubi consuetudine introductum foret, ut beneficiatus hujusmodi non ad horas canonicas, sed ad aliud obsequium ecclesiasticum teneretur; Vriest. *hic n.* 60. *in fin.*

60

Quaeritur 4. utrum ad recitationem officii divini teneatur, qui beneficii ecclesiastici titulum habet sine ejus possessione? Affirmant cum Navar. *cap.* 7. *de orat. n.* 29. *et consil.* 17. *de celebr. missar.* plures alii. *Fundantur* 1. quia cum beneficiarius beneficium sibi collatum acceptat, fit dominus beneficii, et idcirco, si velit, potest illud permutare cum alio: ergo debet etiam sentire illius onera. 2. a tempore collati beneficii, et acceptati beneficiarius acquirit jus ad fructus; quia fructus rei debentur domino rei: ergo licet eos ante possessionem accepturus non sit, debet tamen officio satisfacere.

61

Sed negativa et in scholis, et in praxi receptior videtur esse, quam tradit Flamin. *de resign. benef. l.* 1. *cap.* 9. *n.* 15. Rodriq. *tom.* 1. *summ. cap.* 146. *n.* 1. Henriq. *l.* 13. *cap.* 13. *n.* 2. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *quaest.* 7. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *dub.* 30. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 19. Reginald. *l.* 30. *cap.* 38. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 3. Bonacin. *D.* 1. *quaest.* 2. *p.* 5. *n.* 1. Fundantur triplici ratione. 1. quia clericus ante captam possessionem habet jus incertum ad fructus, et impediri potest, ne illos capiat: ergo par non est, ut obligetur ad onus certum. 2. Ante captam beneficii possessionem non potest jura beneficii exercere: ergo etiam obligandus non est, ut sustineat illius onera. 3. *in bulla s. Pii cit.* expresse dicitur *post beneficii consecutionem.* Ille autem proprie dicitur beneficium consecutus, qui pacificam illius possessionem adeptus est cum titulo, vel saltem penes quem stat, ut eam habeat *arg. cap. licet* 28. *de praeb. in* 6. *Excipitur*, si sponte differat possessionem capere; tunc enim tenebitur etiam ante possessionem captam; quia fraus, et negligentia non debent ipsi prodesse, neque ecclesia obsequio suo fraudari ob culpam beneficiarii, vel socordiam, quam in adeunda possessione committit.

62

Ad rationes in contrarium allatas, concedo beneficiarium per collationem acquirere jus ad fructus beneficii, et posse hoc permutare; nego autem, quod per hoc probetur obligatio ad recitandum officium, contrarium enim probant rationes allatae pro negativa. *Neque obstat*, quod beneficiarius postea habiturus sit fructus, si possederit beneficium; nam hoc imprimis non est universaliter verum, ut patet in multis canonicatibus, et praebendis, ubi fructus, non novo beneficiario, sed fabricae, aut in alias pias causas cedunt. Deinde, ut dixi, spes incerta est, et saepe multa impedimenta habet; ergo beneficiarius ante possessionem obligandus non est ob

spem mere incertam. Quodsi vero contingat ; ut beneficiarius acquirat fructus integros a tempore collationis, accidentarium est, et bonae ipsius fortunae tribuendum, nec propter hoc inducenda obligatio certa.

63

Quaeritur 5. quid dicendum de canonicis, qui in possessionem beneficiorum suorum quidem missi sunt, sed fructus ex illo nullos percipiunt? In hac re certum est, si beneficium nullos omnino fructus haberet, non teneri beneficiarium vi illius ad recitationem horarum; quia beneficium illud revera non esset beneficium, utpote quod definitur, quod sit jus percipiendi fructus ob aliquod ecclesiasticum officium.

Difficultas igitur tantum est, quando canonicatus, vel beneficium habet quidem sibi annexos fructus, quos tamen canonicus, vel beneficiatus non percipit. Quae difficultas dissolvi ope distinctionis potest: vel enim talis canonicus fructus beneficii sui sua culpa, v. gr. quia excommunicatus, suspensus, a loco beneficii sui absens, aut praesens quidem est, sed cum possit ei, non deservit, non percipit, vel eis caret absque sua culpa.

64

Si primum, ad horarium pensum quotidie persolvendum tenetur. Ita Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *qu.* 6. Suar. *l.* 4. *cap.* 20. *n.* 18. Vasq. *de ben. cap.* 4. §. 1. *dub.* 6. *n.* 25. Vvies. *hic n.* 62. *Ratio est*, quia aequum non est, ut ecclesia defraudetur officio, et servitio sibi debito ex canonici, vel beneficiati malitia: unde per accidens caret fructibus; quia hos subministraret ecclesia, si beneficiatus vellet se illorum capacem reddere.

Si secundum, videndum, an aliqua fraude, vi, aliove modo injusto a fructuum consecutione aliquot annis sine ulla spe eos recipiendi aliquando omnino sit impeditus, an vero statuto peculiari ecclesiae. *Si prius*, verius ad horas non obligatur; quia eo tempore beneficium quoad nudum titulum, et nomen, non etiam quoad effectum habet; Navar. *cap.* 7. *de orat. n.* 28. Azor *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *qu.* 6. Les. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 34. *n.* 168. Garc. *p.* 3. *de benef. cap.* 1. *n.* 45. Fill. *tr.* 23. *cap.* 5. *n.* 167. Pal. *tr.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 16. Vvies. *n.* 62. *cit.*

65

Si posterius, attendendum, an fructus illi v. g. primi, secundi, vel plurium annorum ex statuto ecclesiae applicandi sint fabricae ecclesiae, vel alteri piae causae, an vero accrescant canonicis antiquioribus. *Si fabricae, vel alteri piae causae sint applicandi*, ab officii divini recitatione talem canonicum excusat; Navar. *man. cap.*

25. *n.* 103. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. *V. sed grave*, Vvies. *hic n. cit.* quia beneficium nondum plene possidet, cum non habeat jus percipiendi redditus. *Excipitur*, nisi saltem distributiones quotidianas capiat; nam tali casu ad preces horarias cum aliis illum obstingit Bonart. *l.* 2. *cap.* 7.

66

Si vero fructus illi accrescant canonicis antiquioribus, talis canonicus minime solvitur lege preces horarias persolvendi; Azor. *cap.* 4. *cit. qu.* 4. Les. *n.* 170. Suar. *n.* 7. Garc. *n.* 62. et hoc teste declaratum est a Card. *Ratio est*; quia beneficium cum onere suo transit in eum, cui confertur: sed hoc habet onus, ut fructus primo anno non debeantur: ergo cum hoc onere beneficium acquirit beneficiarius. *Conf.* quia fructus illos postea perinde, acsi ipsi reservarentur, recipit, hoc ipso, quod postea percepturus sit uberiores.

67

Idem dicendum casu, quo consuetudine ecclesiae primi, vel secundi anni fructus reservantur ad canonicorum, cum mortui fuerint, sepulturam, et expungenda debita; Azor, Lessius, Garcias, Vviest. *l. cit.* quia cum tales fructus in eorum utilitatem impendendi reserventur, ab ipsis percipi videntur. P. Vvies. tamen *l. cit.* non audet damnare consuetudinem immemorialem, quae ab officii divini recitatione excusat canonicos, qui primis annis nullos percipiunt fructus.

68

Quaeritur 6. an is, qui plura habet beneficia, quorum quodlibet inducit obligationem recitandi officium, debeat in die saepius horas dicere? Affirmat absolute Guil. Paris. *tr. de collat. benef.* et Dionis. Carth. *opusc. contr. pluralit. benef. n.* 1. Navar. *miscell.* 60. *de orat. n.* 1. *et* 10. distinguit, et eum quidem, qui plura beneficia habet injuste, obligat ad pluries quolibet die dicendas horas; eum vero, qui legitime plura possidet, tantum monet, ut conetur supplere devotione sua id, quod iteratio adderet. Nituntur AA. isti his fundamentis 1. quia qui sentit commodum, etiam debet sentire onus juxta *reg. qui sentit* 55. *in* 6. sed qui duplex habet beneficium, duplex sentit commodum; quia ex utroque beneficio fructus recipit: ergo etc. 2. Beneficium datur propter officium, ut constat ex *cap. fin. de rescr. in* 6. ergo qui possidet duplex beneficium, tenetur ad duplex officium. 3. qui aes alienum debet duobus creditoribus, duplicem debet praestare solutionem, uni unam, alteri alias: sed qui duo beneficia in duabus ecclesiis habet, preces duobus fundatoribus debet: ergo etc. 4. Qui duas capellanias habet, quarum quaelibet obligat capellanum ad dicendas aliquas missas pro defunctis, non satisfacit iisdem missis utrique obligationi: ergo nec unica recitatione horarum satisfit obligationi duorum beneficiorum.

69

Sed dicendum, quod beneficiarius absolute loquendo satisfaciat obligationi plurium beneficiorum, semel quot diebus persolvendo divinum officium. Ita Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *qu.* 10. Henr. *l.* 5. *sum.* §. 6. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 18. *a n.* 1. Garc. *p.* 3. *de benef. cap.* 11 *n.* 110. Bonac. *D.* 1. *de hor. canon. qu.* 2. *p.* 4. *n.* 27. Pal. *tr.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 27. Vvies. *hic n.* 63. et passim TT. ac canonistae cum s. Thom. *Quodl.* 1. *art.* 13. Est certa, et communi ecclesiae consuetudine recepta opinio. *Ratio est*, quia ecclesiae mens non videtur esse, ut velit secundum numerum beneficiorum multiplicari etiam obligationem, sed illam tantum imponere novo titulo; posset enim contingere, ut quis haberet 10. beneficia simplicia, quorum quodlibet sufficeret ad inducendam obligationem: igitur decies quavis die is beneficiatus deberet recitare divinum officium, quod est impossibile. Neque dici potest, obligari propterea beneficiatum, ut renuntiet beneficiis reliquis; nam hoc alienum est a consuetudine. *Conf.* nam nihil novi in ecclesia est, quod uno opere, vel officio satisfieri possit pluribus titulis, et rationibus obligantibus; sic enim si concurrat dies dominica, et festum, non teneris duplicem audire missam, et tribus ss. ordinibus initiatus, vel beneficiatus simul, et religionem professus secundum numerum ordinum, vel titulorum non debet multiplicare recitationem horarum: ergo etiam habens duplex beneficium, quorum quodlibet obligationem recitandi horas inducit, uno officio satisfaciet obligationi utrique. Et intelligendum hoc est non tantum de satisfactione in foro ecclesiae, sed etiam in foro conscientiae; quia ecclesia sic recitantem semel non tantum solvit a poenis juris, sed etiam ab obligatione. *Ex quo sequitur*, quod omittens recitationem horarum, licet plures ss. ordines, vel plura beneficia obtineat, unum duntaxat peccatum mortale committat; quia licet pluribus titulis, ad unam tamen duntaxat recitationem tenetur; Vvies. *l. cit.*

70

Neque obstant argumenta sententiae oppositae. *Ad* 1. dico cum glossa *in reg. cit.* illam ordinarie quidem veram esse, sed interdum fallere: hic autem fallit; quia ecclesiae, quae onus officii divini imponit, mens est, ut velit satisfieri a clerico posse per unam recitationem officii obligationi duplici. *Ad* 2. officia aliqua, propter quae datur beneficium, talia sunt, ut ex natura sua, vel institutione saepius repeti debeant, alia vero, quae non exigunt ita repeti. Qui sortitur duplex beneficium, quorum quodlibet exigit duplex officium primi generis, e. gr. certas missas, toties debet illud per se, vel per alium repetere, aut si repetere nequit tenetur beneficium unum

resignare: istud autem non procedit in officio, quod non est opus repetere pro numero beneficiorum, et tale officium est recitatio horarum. *Ad* 3. negatur paritas; nam si cum debeam duobus 20. fl. decem uni, et decem alios alteri, darem uni tantum decem, et alteri nihil, hunc fraudarem suo debito. At beneficiatus, dum horas recitat, in solidum illas persolvit pro tota ecclesia. Accedit; quia solutio debiti justitiae commutativae intendit aequalitatem rei ad rem, solutio vero debiti legalis pendet ex mente legislatoris: huic satisfieri potest una solutione, non vero justitiae; neque enim una solutione solvendo plura debita, induco statim hanc aequalitatem. *Ad* 4. iterum disparitas est; nam institutione capellaniarum, et obligatione ad certas missas non respicitur utilitas beneficiati, uti respicitur in recitatione horarum, sed defunctorum, vel beneficium instituentis: ergo ad multiplicationem capellaniarum debent etiam multiplicari missae.

71

Quaeritur 7. quid beneficii nomine intelligatur, ut ratione illius, exsurgat obligatio ad dicendas horas canonicas? *Controversia* esse non potest de episcopatu, rectoria, dignitate, praepositura, canonicatu, et similibus; quia nemo dubitat, vere, et proprie beneficia esse: cons. obligationem secum trahere ad pensum horarium.

Dub. 1. est de *coadjutoria*, an ratione illius ad horas canonicas obligetur coadjutor? Resp. negative, et hoc procedit, etiamsi assumptus sit cum futura successione, et assignata aliqua fructuum portione. Ita Navar. *man. cap.* 20. *n.* 18. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *qu.* 1. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 22. *n.* 19. Garc. *p.* 3. *de benef. cap.* 1. *n.* 109. Malder. *tr.* 10. *de orat. cap.* 2. *dub.* 3. Bonac. *D.* 1. *qu.* 2. *p.* 4. *n.* 13. *et seq.* Pal. *tr.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 7. Vvies. *hic n.* 56. quod ipsum declaravit etiam Paulus V. teste *Suar. Bonacin. et aliis. Ratio est* 1. quia non ipsum beneficium, sed jus tantum habet coadjutor defuncto succedendi, etsi secuta istius morte, et quasi impleta conditione, beneficium consequatur sine nova collatione. 2. quia ratione unius beneficii non duo, sed unus duntaxat, scilicet ejus proprietarius ad horas canonicas obligatur: 3. quia portio ex redditibus beneficii detracta, et assignata coadjutori rationem duntaxat habet stipendii pro labore, quem iste pro coadjuto subit. *Excipitur*, si coadjutor assumatur, ut loco beneficiarii horas in choro recitet; quia tunc tenetur in choro canere, sed non privatim officium recitare, nisi ad hoc teneatur aliunde, v. g. ratione ordinis sacri.

72

Dub. 2. *de capellanis*: Resp. distinguendo; nam si capellania *simplex*, onus officii divini recitandi non habet, cum nullo modo sit

beneficium. Secus, si sit *collativa*, hoc est, quae authoritate episcopi erecta est, et ab ipso confertur; nam eam obtinens ad officii divini recitationem obligatur, etiamsi ex patrimonio laicorum constituta, et ipsis nominatio, vel praesentatio relicta sit. Ita Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 3. *qu.* 5. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 22. *n.* 11 *et seqq.* Vasq. *dub.* 3. *n.* 9. Malder. *tract.* 18. *de orat. cap.* 2. Garc. *p.* 1. *de benef. cap.* 2. *n.* 81. Bonac. *D.* 1. *de hor. con. quaest.* 2. *p.* 4. *n.* 6. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 3. *Ratio est*, quia talis capellania habet omnes qualitates ad beneficium requisitas. *Neque obest*, etsi talis capellania ad nutum episcopi auferri, et alteri conferri ab eo possit; quia censetur esse beneficium manuale, cujusmodi beneficium obtinens horaria obligatione tenetur, ut ex aliorum DD. communi sensu tradit Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *n.* 7. quia beneficium manuale idem juris, et oneris habet, quod cetera beneficia, excepta perpetuitate, sive quod semel collatum sine justa causa auferri possit.

73

Dub. 3. de habentibus beneficia in *commendam*. Resp. iterum distinguendo, an habeant hujusmodi beneficia in commendam perpetuam, an vero in temporalem tantum. *Si primum*, ratione ejus ad preces horarias tenebuntur; quia tales commendae spectant utilitatem personarum eas obtinentium, cum eas obtinentes, licet careant titulis, integram tamen beneficiorum sic commendatorum administrationem habeant, fructusque percipiant integre: et si aequum sit, ut subeant etiam illorum onera. Ita Vasq *de benef. cap.* 4. §. 1. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 22. *n.* 15. Fill. *tract.* 23. *cap.* 5. *n.* 175. *et* 176. Malder. *tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 3. *quaest.* 4. Less. *l.* 2. *cap.* 34. *dub.* 30. Vvies. *hic n.* 54. cum aliis. *Si secundum*, tales commendae ad recitationem horarum non obligant; quia solum spectant utilitatem ecclesiae, non personae, cum eam obtinens rerum istius custodiam duntaxat, et administrationem ad tempus babeat cum onere reddendi rationes de fructibus beneficii sic commendati; Azor. *cap.* 3. *cit. quaest.* 6. Garc. *p.* 3. *de benef. cap.* 1. *n.* 106. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 4. Vviest. *hic n.* 55.

74

Dub. 4. quid dicendum de *vicariis*? Resp. cum distinctione: vel enim est vicaria perpetua, vel solum temporalis. *Si primum*, eam obtinens, verum beneficium ecclesiasticum obtinet; *cap. postulasti* 27. *de rescript.* cons. causa non est, quae ipsum excuset a penso divini officii; Laym. *cap.* 5. *cit. n.* 8. *vers. his positis.* *Si secundum*, talis vicarius ab ea obligatione immunis est, nisi aliunde vi ordinis sacri obligetur; quia beneficii custodiam duntaxat, et administrationem ad tempus, non titulum habet; Bonart. de *oblig. horar. cap.*

60 *

4. *n.* 21. Suar. *cap.* 22. *n.* 15. Garc. *n.* 106. Laym. *n.* 8. *cit. vers. temporales*; Vvies. *n.* 53. *Excipiuntur* vicarii chori, et alii, qui beneficiorum v. g. monasteriis unitorum administrationem plenam etiam in temporalibus, licet ad nutum revocabilem obtinent; nam isti ad recitationem divini officii obligantur; Suar. Laym. Vviest. *loc. cit.*

75

Dub. 5. utrum ad horas canonicas obligentur clerici obtinentes *praestimonia*, *et praestimoniales portiones*, detractas ex reditibus ecclesiasticis? Resp. distinguendo cum Rebuff. *de pacific. possess. n.* 105. Joan. Staphil. *de litter. exspect. grat. tit. de qualit. benef.* §. 1. *n.* 5. Laym. *l.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *n.* 6. Vvies. *hic num.* 51. Vel enim conceduntur in titulum, et annexum habent aliquod obsequium spirituale, quod per laicum expediri non potest, vel non conceduntur in titulum, neque ob ejusmodi obsequium, sed ob aliam causam, v. g. studiorum prosecutionem, vel tanquam stipendium sustentationis, donec beneficium obtineatur. *Si primum*, ratione illorum ad recitationem officii divini obligantur; quia praestimonia haec, licet nomen speciale habeant, reipsa tamen sunt vera beneficia ecclesiastica. *Si secundum,* non obligantur, quia beneficium vere non habent, cum id, quod capiunt, intuitu obsequii spiritualis non capiant.

76

Dub. 6. quae sit obligatio *pensionarii* quoad horas canonicas? Resp. distinguendo: vel enim pensio, quam obtinet pensionarius, est solum laicalis, sive titulo tantum temporali constituta alicui v. g. de ecclesia bene merito, aedituo, janitori, pulsanti campanas, vel organum, magistro scholae, et similibus; vel contra est ecclesiastica, et in pensionario primam tonsuram, aut ordines minores exigit. *Si primum,* neque ad horas canonicas, neque ad officium B. V. eam obtinens obligatur, prout ex communi aliorum tradit Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 4. *quaest.* 3. Suar. *l.* 4. *de orat. cap.* 22. *n.* 6. Garz. *p.* 3. *de benef. cap.* 1. *n.* 119. Sonac. *D.* 1. *de hor. can. quaest.* 2. *p.* 4. *n.* 8. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 6. Vvies. *hic num.* 58. cum aliis. *Si secundum*, quamvis ad officium divinum talem pensionem habens non obligetur, quia non est proprie beneficium; ex const. tamen s. Pii V. adstringitur ad officium B. M. V. saltem si ad horas canonicas non obligetur aliunde; has enim ex obligatione aliunde orta, vel etiam ex libera voluntate persolvens ad officium B. V. non obligatur, quod ad hoc recitandum papa obligare solum intenderit eos, qui ad nullas alias preces sunt adstricti, aut horarum canonicarum majus officium non persolvunt.

77

Quaeritur 8. utrum ad horarum canonicarum recitationem privatam sub gravi teneantur religiosi in sacris non constituti, et moniales a choro absentes? Negat Alphons. a Castro *l. de leg. poenal. c.* 8. et Caramuel *in theol. regul. D.* 103. *n.* 1358. de suis cisterciensibus; Cajet. *in summ. V. horae canonicae* dubitat de obligatione, et inclinat in negativam. Medina, Angelus, Arragonius, Richardus existimant religiosum omittentem bis, vel ter privatim recitare divinum officium, non peccare mortaliter. Lessius litteris ex Hispania, a quodam reverendissimo domino interpellatus, respondet, fuisse sibi semper visam etiam in praxi probabilem sententiam, quod neque choristae, neque moniales obligentur ex ulla etiam consuetudine ad breviarium, probatque multis rationibus, et vult hoc suo responso uti confessarios, ut videre est *in consiliis ipsius moralibus V. horae cas.* 14. ea, quae habet *l.* 2. *de J. et J. cap.* 37. *dub.* 9. *n.* 49. etsi inclinare videantur ad affirmativam sententiam: non tamen reprobant sententiam Medinae, et Arragonii. *Fundantur*; quia ad eam recitationem non tenentur communi ecclesiae jure: sed sui quisque instituti regula, et huic conformi consuetudine: atqui regula, et ei conformis consuetudo non videntur ipsos obligare sub gravi peccato, cum id nimis durum, et animabus periculosum foret.

78

Sed melius Sylv. *V. Gora quaest.* 2. Navar. *cap.* 8. *de orat. n.* 5. Suar. *l.* 4. *cap.* 17. *n.* 19. Vviest. *hic n.* 66. et reliqui omnes affirmant peccare mortaliter, si vel semel a tali religioso professo omittantur horae: quod confirmat communis sensus fidelium, ejus omissionem graviter apprehendentium, et regularium de ea, tanquam gravi piaculo se accusantium in sacro tribunali. *Ratio est*, quia consuetudo recitandi horas in religiosis professis non est alia, quam in clericis, qui in sacris constituti sunt: atqui vi hujus consuetudinis cleri obligantur, ita, ut peccent mortaliter, si vel semel omittant recitare horas: igitur etiam religiosi professi sic peccabunt eas omittendo; nam consuetudo legitime praescripta vim legis habet. Addit Suar. *l. cit.* aliud argumentum contra Medinam praecipue, et Arragonium, et in hunc modum breviter proponi potest: vel consuetudo haec, qua religiosi professi ad recitationem horarum privatam tenentur, talis est, ut aequivaleat praecepto, vel non est talis. *Si primum*, mortaliter peccat religiosus professus ad chorum deputatus, si vel semel officium totum omittat, aut notabilem illius partem; quia est materia gravis, ut omnes fatentur, respectu clerici: neque potest intelligi, quod respectu unius sit gravis, respectu alterius levis. *Si secundum*, profecto non peccabit graviter talis reli-

giosus, etiamsi crebro, et longo tempore officium negligenter omittat; quia non agit contrà praeceptum: atqui tunc excusare illum Arragonius non audet ipsemet quia, ut recte dicit, judicio bonorum, et prudentum virorum non excusatur: ergo necesse est, ut hac consuetudine introductum sit praeceptum obligans viros religiosos adrecitandas horas: sic autem peccat graviter, si horas etiam semel tantum per negligentiam non recitet: ergo etc.

Ex quo cadit argumentum oppositum; nam clericis in sacris, licet et ipsi, ut dictum est, ex sola consuetudine obligentur ad horas, obligatio ista non est nimis gravis, et periculosa: ergo nec regularibus, tanquam mundo mortuis, et soli servitio divino perpetuo mancipatis.

79

Dub. 1. an comprehendantur sub hac obligatione religiosi ejecti, damnati ad triremes, fugitivi ex religione? Quaestio intelligenda est de religioso nondum promoto ad SS. ordines, nam si SS. ordines susceperit, etsi fortasse intereat obligatio recitandi breviarium titulo status religiosi, manet tamen obligatio id recitandi titulo SS. ordinum, sicut manet in sacerdote, qui prius recitare horas debebat ob beneficium, quod nunc resignavit. Sotus *l.* 10. *de just. qu.* 5. *art.* 3. de his omnibus negat manere obligationem: cujus sententiam tanquam probabilem approbat Bonacin. *D.* 1. *quaest.* 2. *part.* 2. *num.* 6. ex ratione, quia non amplius vivunt in statu, in quo consuetudo invaluit recitandi horas; Lessius *l.* 2. *de J. et J. cap.* 37. *dub.* 9. *numer.* 50. et Sanchez *l.* 8. *de matr. D.* 8. *numer.* 11. admittunt de ejecto, vel ad triremes damnato, non vero de fugitivo; quia ejectus non potest ad monasterium redire, cum vult, potest autem fugitivus.

80

Sed melius Navar. *cap.* 7. *de orat. num.* 20. Suar. *l.* 4. *cap.* 17. *num.* 9. Azor. *l.* 10. *cap.* 6. *quaest.* 5. 6. *et* 8. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 3. *n.* 5. Laym. *l.* 4. *tr* 1. *cap.* 4. *n.* 3. Vviest. *hic n.* 67. docent etiam religiosos ejectos, fugitivos, et damnatos ad triremes per se adhuc retinere obligationem dicendi officium divinum. *Ratio est*, quia religiosus per hoc, quod extra monasterium vivat, non cessat esse religiosus, sed manet in statu religioso, in quo fuit antea; alias cum iter faceret, aut quoties extra domum viveret, dici posset esse extra statum religiosum: atqui quamdiu religiosus non est extra statum religiosum, etiam non est extra statum deputatum ad chorum: igitur apostasia, vel ejectio non solvit religiosum a status sui oneribus, sed implere in eo statu debet, quantum potest: inter haec onera autem etiam est obligatio recitandi horas:

ergo non solvitur ab isto onere. *Neque dicas*, ejusmodi religiosum ejectum quidem non amittere statum religiosum, amittere tamen deputationem ad chorum; nam hoc videtur absque fundamento dici. *Conf.* nam aequum non est, ut quis ex culpa sua commodum ferat: ferrent autem commodum ejecti, si liberarentur ab onere recitandi horas. Dixi *per se*: per accidens enim excusari possunt vel ob impotentiam moralem recitandi, vel quia dedecori essent sibi, et religioni suae, si foeci hominum, cum quibus ad transtra sedent, se esse religiosos manifestarent.

81

Dub. 2. an sub obligatione ad horas teneatur etiam is, qui extra claustrum ex dispensatione vivit? *Satis certum est*, quod teneatur, qui ad tempus solum facultatem vivendi extra monasterium habet, e. g. qui de licentia superioris iter facit, aut parentes visitat, per aliquod tempus moram apud illos tracturus; quia talis non cessat esse religiosus, vel regularis, sed uti ad reliquas instituti sui regulas, ita etiam ad horas recitandas adhuc obligatur.

Major controversia est de eo, qui perpetuo extra monasterium vivendi dispensationem accepit. Negat teneri Sot. *l.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 3. Azor *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 6. *q.* 8. Bonacin. *D.* 1. *q.* 2. *part.* 2. *n.* 4. quia sic dispensatus est liberatus a choro: ergo etiam est liberatus ab obligatione privatim recitandi horas, quae obligationi ad chorum succedit. Verum haec ratio nimium probat; probat enim, quod is, qui ex dispensatione pontificis, vel praelati regularis a choro in perpetuum est exemptus, non obligetur horas privatim recitare, licet semper vivat in monasterio.

82

Hinc dicendum, probabilius teneri. Ita Navar. *cap.* 7. *de orat. n.* 20. Rodriq. *tom.* 1. *cap.* 141. *concl.* 13. Suar. *l.* 4. *cap.* 17. *n.* 8. Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *cap.* 4. *n.* 3. Pal. *tr.* 7. *D.* 2. *p.* 1. §. 3. *n.* 3. Ratio est, quia obligatio non oritur ex eo, quod ipse sit personaliter obligatus interesse choro, sed quod statum habeat deputatum choro: atqui dispensatus in perpetuum, ut extra claustrum vivat, non mutat statum religiosi professi choro deputati, ut per se constat: ergo etc.

Intelligi autem hoc debet, quamdiu ligatur votis; nam si dispensationem religiosus acceperit ad ducendam uxorem, et in hunc finem habitum monachalem exuit, induens vestes saeculares, liberatur ab onere recitandi horas, sicut et a ceteris vitae religiosae oneribus. Ita Navar. Bonac. Rodriq. Azor, Sanchez, Molfesius, Layman, et alii plures. Et hoc verum est non tantum, postquam ad nuptias transiit, sed etiam ante illas contractas, ut docet Sanchez;

quia per dispensationem liberatur a votis, quae cum sint essentia religionis, hoc ipso sic dispensatus desinit religiosus esse.

83

Neque obstat, quod sic dispensatus, si mentem uxorem ducendi mutaret, cogeretur ad religionem redire; hoc enim non probat, quod non vere fuerit solutus a votis, sed tantum ostendit, quod solutio haec fuerit quodammodo conditionata, ut scilicet duret tamdiu, quamdiu causa duraverit: cum igitur mutata mente, cesset dispensationis causa, vim dispensatio non habet amplius.

Atque in hoc est disparitas cum sacerdote dispensato; nam cum hic per dispensationem non cesset sacerdos esse, tamdiu saltem obligabitur recitare horas, quamdiu uxorem non duxit, et sic statum assumpsit, in quo quia difficile esset onus recitandi horas, praesumitur pontifex dispensasse etiam circa recitationem horarum.

84

Dub. 3. an superior cum religiosis suis possit dispensare circa obligationem recitandi privatim horas canonicas? Negant Suar. *l.* 4. *cap.* 28. *ad fin. n.* 41. Reginald. *l.* 18. *n.* 141. *et* 186. Fill. *cap.* 9. *q.* 10. *ad fin.* affirmant. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 37. *n.* 51. Bonacin. *D.* 1. *q.* 2. *p* 2. *n.* 9. alii. Assentior posterioribus, et dico, posse dispensare ex justa causa, e. g. causa studiorum, negotiorum etc. *Ratio est*, quia potest dispensare in aliis religionis legibus: ergo etiam in ista consuetudine; nam sicut aliae leges superiorum consensu latae sunt, ita, ut consuetudo ista haberet vim legis, superiorum consensu obtinuit: videtur autem conveniens, ut obligatio, quae superiorum consensu est introducta, per se etiam tolli possit eorundem dispensatione: ergo etc.

85

Addo tamen cum *cit.* Bonacina, non quemlibet superiorem, nisi speciali ad hoc privilegio instructus sit, in isto dispensare posse; sed supremum, quia est consuetudo universaliter obligans totam religionem.

Neque obstat, quod praxis dispensandi in recitatione horarum non videatur usitata esse apud superiores ordinum, et sic per non usum potestas dispensandi videatur cessasse; nam facultas aliquid faciendi absque aliorum gravamine per non usum non cessat: atqui talis est facultas dispensandi circa recitationem breviarii: ergo etc.

86

Quaeritur 9. quo tempore, loco, et modo recitandae sint horae canonicae? Resp. *ad* 1. publice psallendum est horis competentibus; nam hoc injungitur *c. presbyter* 1. *h. tit. et clem.* 1. *eod.*

Ratio est, quia alias sequeretur manifesta indecentia; plurima enim psalmorum, hymnorum, et orationum verba mentionem faciunt certorum temporum, e. g. noctis, aurorae etc. quae si alienis temporibus usurpentur, minus conveniunt. Accedit scandalum populi, propter quem instituta est psalmodia publica, ut illi interesse possit. Hinc vel maxime attendenda consuetudo legitime recepta cujusque ecclesiae est. In privata recitatione, ut peccatum mortale vitetur, sufficit, si horae dicantur intra eundem diem naturalem, h. e. a media nocte ad mediam noctem, etsi tempora praescripta pro singulis horis dicendis non observentur. Ita teste Bonartio communis, et certa sententia. Ut peccato etiam veniali vacet dilatio, si major illa, et inconsueta sit, requirit causam honestam: et talis ex communi DD. est commoditas studiorum, ut omnes horae differri post prandium possint.

87

Ad 2. cum publice dicuntur horae, in ecclesia dici debent; nam hoc statuitur *can. fin. dist.* 92. *et clem.* 1. *h. tit.* nam in hunc maxime finem inter cetera ecclesiae constituuntur, ut in iis officia divina religiose celebrentur. *Excipitur* casus necessitatis, vel alia causa legitima; tunc enim *Diana* teste in sacristia, vel oratorio, etiam non conjuncto ecclesiae per murum communem, aut alio aliquo loco honesto, et congruo dici possunt; ubivis enim ex tali causa dicantur horae, ad ecclesiam diriguntur. Privatim dici officium divinum potest in quovis loco, modo decens ille sit, et talis, qui attentionem non impediat, aut aliis offensionem pariat; nam ut Basilius *exhort. ad baptism.* notat, in precibus privatis non locus, sed affectus consideratur. Consentit concil. Basil. *sess.* 21. ubi de modo privatim horas dicendi agens quoad locum solum, ait, ut fiat in loco tali, unde a devotione recitantes non retrahantur, ad quam se disponere, et praeparare debent. Accedit piorum consuetudo, et quia nullum in jure communi decretum extat, quo certus locus praescribitur.

88

Ad 3. modum praescribit Innocentius III. *c. dolentes* 9. *h. tit. ibi*: *districte praecipientes in virtute obedientiae, ut divinum officium nocturnum pariter, et diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter, et devote.* Et quamvis ibi videatur sermo esse de officio, quod recitatur publice, paritas tamen rationis etiam pro recitatione privata urget. Duo igitur vi dicti decreti ad modum officium recitandi pertinent, ut studiose dicatur, et ut devote. *Studio se* recitabitur, si versus, et sensus integre, h. e. sine omissione, truncatione, concisione, aut interruptione proferantur. *Devote*, si recite-

tur cum debita intentione, et attentione; S. Thom. 2. 2. *qu.* 87. *art.* 13. Navar. *cap.* 14. *de orat. n.* 4. Azor *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 7. *qu.* 8. Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *cap.* 5. *n.* 8. Bonac. *D.* 1. *qu.* 2. *p.* 2. §. 1. *et* 2. Vvies. *hic n.* 68.

89

Quaeritur 10. quaenam causae excusent a recitatione horarum? Resp. Septem omnino sunt capita, ex quibus a lege dicendi horas clericus absolvi potest.

1. *Oblivio*, et *incogitantia naturalis*: quae quidem facile in die potest contigere circa unam, vel alteram horam, circa totum autem officium moraliter inveniri vix potest, nisi quis fingatur tota die aut dormiens, aut ebrius. Si tamen nec obligatio recitandi, nec ipsa recitatio ante exactum obligationis tempus ullo modo in mentem venit, nec per hominem stetit, ut aliud occurreret, quod obligationis excitaret memoriam, omissio excusatur ab omni prorsus peccato; tunc enim penitus involuntaria erit. Ut autem talis sit, debet clericus diligens esse, ne haec oblivio contingat: et hinc si expertus sit memoriae suae infirmitatem, adhibere indicium aliquod, quod memoriam excitet, debet; Suar. *l.* 4. *de hor. can. cap.* 28. *n.* 4. Bonacin. *D.* 1. *quaest.* 6. *p.* 3. *numer.* 9. Pal. *tract.* 7. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 1.

90

2. *Ignorantia*: quae duplex potest contingere, juris, et facti: juris est, siquis nesciat obligationem recitandi, et legem hanc imponentem; facti vero, cum obligationem scit, sed nescit modum, quo recitari officium oportet. Ignorantia inculpabilis juris in praxi vix aliquando locum habere potest in clericis, cum lex de horis dicendis sit omnibus exploratissima. Sed et ignorantia facti vix aliquando potest inculpabiliter evenire; nam sicut dum ad ordines, vel beneficium quis promovetur, obligatus est habere breviarium vel proprium, vel alienum, ex quo legere horas possit, ita etiam obligatus est habere scientiam recitandi; Pal. *n.* 1. *cit.*

91

3. *Infirmitas*: intellige, non quaecunque, sed gravis, seu talis, ut horae in ea legi non possint sine notabili valetudinis incommodo vel magno dolore, et molestia, e. g. capitis vel oculorum; nam si infirmus dicere officium divinum, vel partem illius majorem possit sine tali incommodo, dicere obligabitur; Rodr. *to.* 1. *sum. cap.* 144. *et tom.* 1. *qq. regular. qu.* 82. *art.* 10. Garc. *p.* 3. *de ben. cap.* 1. *n.* 226. Suar. *l.* 4. *de hor. canon. cap.* 28 *a n.* 22. Pal. *p.* 6. *cit. n.* 9. Hinc, ut Bonart *l.* 2. *cap.* 38. *n.* 5. advertit, non excusantur, qui laborant febri tertiana, vel quartana; quod maxime verum est pro iis horis, quae legi solent tempore, quo respiratio a morbo da-

tur. Quodsi tamen febrim tertianam, vel quartanam habens nec ipse absque nocumento gravi valetudinis suae possit preces horarias recitare, etiam ipse excusabitur, quia jugum domini suave est; Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *cap.* 6. *n.* 1. Pal. *l. cit. n.* 1. *in fin.*

92

4. *Caecitas oculorum*: nam caecus, tanquam impotens, ab obligatione hac excusatur: et hoc verum est, etiamsi psalmos, aut frusta quaedam psalmorum memoriter sciat; quia psalmi soli non sunt officium divinum, quippe quod partibus heterogeneis componitur, et constituitur tum ex psalmis, tum etiam ex antiphonis, canticis, capitulis, lectionibus etc. Aliud est, si memoriter noverit dicere horas minores, et juxta aliquos etiam unicam; nam tunc eam dicere obligatur: estque ab Innocentio XI. expresse prohibita sententia illa, quae ab onere horas reliquas dicendi excusat eum, qui matutinum, et laudes non potest dicere; quae est propositio inter damnatas ab isto pontifice, *n.* 54. Idem dicendum, si ejusmodi caecus possit adhibito socio partem suam e memoria dicere, saltem quoad versus psalmorum; nam tunc, modo id fieri sine magna difficultate, et sumptu juxta qualitatem personae possit, adhibere socium, et recitare horas cum illo debet; Laym. *cap.* 6. *cit. n.* 2. *dub.* 2. Reginald. *prax. l.* 18. *n.* 183. *etc.*

93

5. *Carentia breviarii*: ubi distinguendum est, an ea contingerit sine culpa, vel cum culpa. *Si primum*, quia v. g. illud amisit, vel ex inadvertentia domi reliquit, aut studio quidem, putans tamen habiturum se aliud tempore congruo etc. non peccat omittendo, neque tenetur ad restitutionem fructuum; quia ad impossibile nemo tenetur; *l. impossibilium ff. de re jud.* estque omissio haec prorsus involuntaria tam in se, quam etiam in sua causa. *Si secundum*, vel quia in ignem illud conjecit, aut domi reliquit, sciens se tempore debito aliud non habiturum etc. a peccato non excusatur omissio; praeterquam enim, quod omittens ex tali defectu peccarit in causa, etiam ipsa externa omissio ipsi imputabitur ad peccatum et sic censuram incurret in omittentes latam, et tenebitur restituere fructus respondentes omissioni. Unde, ut defectus breviarii, qui cum culpa contingit, excuset omittentem, omittens debet poenitere de causa data, ut sic omissio subsequens fiat ipsi involuntaria; Navar. *de orat. cap.* 11. *n.* 38. Azor *p.* 1. *l.* 10. *c.* 13. *qu.* 16. Suar. *l.* 4. *cap.* 27. *n.* 9. Bonac. *D.* 1. *qu.* 6. *p.* 2. *n.* 10. Bonart *l.* 2. *cap.* 39. *n.* 6. et hoc teste communis DD.

94

6. *Repentina*, *et necessaria occupatio* ex officio, vel charitate suscepta, quae vel omnino, vel saltem convenienter cum lectione horarum non potest consistere, et exerceri, ut si populi tumultus, subito exortus, sedandus sit; si in sacra hebdomada, vel in jubilaeo concursui poenitentium satisfaciendum sit; si concio habenda, quae sine offensa omitti non potest; si graviter laboranti aliter quis non possit succurrere, nisi officium canonicum omittat; Navar. *man. cap.* 25. *n.* 101. Tolet. *l.* 2. *cap.* 14. *caus.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *cap.* 6. *n.* 1. *vers. tertiae*, Pal. *tr.* 7. *D.* 2. *p.* 6. *n.* 2. Bonart, *cap.* 39. *cit. n.* 1. Ut tamen in his, et similibus casibus conscientia illaesa quis possit procedere, duo haec debet advertere: *unum* est, ut quando occupatio non durat per totum diem, dicantur horae vel summo mane, si impedimentum praevideat, vel vesperi, finita occupatione; nam obligatio durat, dum finitus sit dies naturalis: igitur impleri debet, si absque damno graviore potest. *Alterum*, non esse suscipiendum clerico tale officium, cui ordinarie annexa sit occupatio recitationem horarum impediens, nisi gravis necessitas istud suadeat, et id, quod suscipitur, sit majus bonum, quam recitatio divini officii: unde ejusmodi officium relinquendum, vel beneficium resignandum est, aut petenda dispensatio; alias officii omissio eidem videbitur voluntaria esse in causa.

95

7. Denique *dispensatio pontificis*: quae valida est, etsi fiat sine justa causa; quia dispensat in jure a se lato; Suar. *l.* 4. *cap.* 28. *a n.* 38. Bonac. *D.* 1. *qu.* 1. *p.* 2. *n.* 5. Pal. *par.* 6. *cit. n.* 3. Episcopus in hac lege, ut communis habet sententia, cum clericis majorum ordinum, et beneficiatis proprie dispensare non potest; quia lex superioris per inferiorem tolli non potest; *clem. ne romani* 2. *de elect. pr.* Possunt tamen episcopi dispensare improprie, quando scilicet incidit dubium, an beneficiatus, vel clericus in sacris constitutus in casu aliquo horas teneatur legere; tunc enim episcopus rationabiliter interpretari legem ecclesiae, et facultatem non recitandi indulgere potest. Quid circa hoc respectu subditorum suorum regularium possint praelati ipsorum regulares, dictum est *sup. n.* 84.

96

Quaeritur 11. quae sit poena negligentium divina officia? Resp. Pro clericis, et religiosis, qui nullum beneficium habent, nulla constituta est in jure poena; posset autem statui tum a jure communi, tum a jure particulari locorum, vel religionum: unde si qua religio, vel ecclesia particularis circa hoc habet specialem constitutionem

poenalem, ad eos pertinet eam scire, qui possunt per eam ligari, vel tenentur eandem exequi.

97

Unde de solis beneficiatis procedit quaestio. His, si culpabiliter pensum horarium non persolverint, duplex a jure poena decernitur. *Primo* enim jubentur fructus perceptos restituere: deinde si postquam ab episcopo moniti fuerint, intra quindecim dies, non bis saltem recitaverint horas, jubentur excommunicari, suspendi, et beneficio privari. Ita statutum est *in concil. later. sub Leon. X. ses.* 9. §. *statuimus etc.* ubi decernitur, beneficiarios, sive curati illi sint, sive non curati, si horas negligant, post sex menses ab obtento beneficio, fructus suos non facere, sed pro rata omissionis, vel in fabricam ejusmodi beneficiorum, vel in eleemosynas pauperum erogare debere: et si ultra dictum tempus in negligentia perseverent, legitima monitione praecedente, beneficio ipso privandos. Quod decretum s. Pius V. postea confirmavit, declaravit, et auxit nova constitutione, quae in bullario Romano est 138.

98

Neque ab hoc onere excusantur, qui praeter officium divinum alia munera officio suo annexa habent; nam pontifex eodem modo loquitur de beneficio cum cura, et sine cura. Excusantur tamen, qui bona fide, vel naturali oblivione, aut ex alio legitimo impedimento divinum officium non recitarunt; nam hi ad restitutionem non tenentur, ut recte docent Bonacin. *D.* 1. *quaest.* 5. *p.* 2. *n.* 4. et apud hunc *Regin. Molfes. Nald. Gard. Macihn. Squill. Az. Less. Suar. et alii.* Colligitur hoc ex *const. s. Pii V. cit.* ubi poena restitutionis imponitur, *cessante legitimo impedimento*, ut habent bullae verba: et ratio est; quia in foro conscientiae non debetur poena, ubi culpa non est: carentia autem fructuum inducta est in poenam admissae culpae: ergo etc.

Quod de fructibus dictum est, etiam dicendum de distributionibus, et pensionibus clericalibus, neutras enim lucratur, qui culpabiliter obligationi divini officii, aut B. V. recitandi non satisfecerit, ut expresse decernit s. Pius V. *in bulla cit.*

§. IV.

De applicatione fructus sacrificii.

SUMMARIUM

99 *Quotuplex sit fructus sacrificii?*
100 *An ratione ejus accipi aliquid temporale possit?*
101 *Quale stipendium pro unius sacra applicatione sit justum?*
102 *Utrum parochi, et alii curati ratione applicati fructus missarum suarum stipendium accipere, et exigere possint? Sententia negans.*
103 *Sententia affirmans.*
104 105 106 107 *Resolvitur quaestio.*
108 *Possunt stipendium pro missis a se lectis accipere beneficiarii, qui ratione beneficii sui sacrificandi obligationem non habent.*
109 *Et qui habent, sed cum libertate applicandi fructum, cui voluerint.*
110 *Si expressa intentio a fundatore sit, alteri applicatio fieri nequit.*
111 *Idem complures dicunt, si nihil expressum sit.*
112 *Argumenta istius sententiae.*
113 *Resolvitur negativa.*
114 *Solvuntur opposita.*
115 *An sacrificii fructus, quod faciendum est ex obedientia, vel charitate pro defuncto, stipendio accepto, applicari etiam vivo possit?*
116 *Negativa defenditur.*
117 *Respondetur ad rationes dubitandi.*
118 *An stipendia plura accipi possint pro missa eadem?*
119 *Deciditur pro parte negante.*
120 *Diluuntur argumenta contraria.*
121 *An qui abundantius accepit stipendium pro missa, eam legendam alteri possit cum minore stipendio? ubi quid dicendum quoad istud de parochis?*
122 *Quid de aliis sacerdotibus?*
123 *An reservans partem stipendii a se accepti peccet mortaliter?*
124 *Tenetur pars affirmans.*
125 *Et imponitur reservanti obligatio restituendi.*
126 *Etsi id, quod datur, adhuc aequet quantitatem stipendii justi.*
127 *Solvuntur objectiones.*
128 *An missae possint dici anticipato?*
129 *Exceptio.*
130 *Quot missae dici debeant, quando certus numerus praescriptus est a fundatore, vel benefactore?*
131 *Intra quod tempus celebrandae sint missae, pro quibus stipendium acceptum est?*
132 *An missae, pro quibus celebrandis in certa ecclesia stipendium obtulerunt fideles, celebrari possint in alia?*
133 *Cujus authoritate translatio haec fieri possit?*
134 *An episcopus regulares possit compellere ad exhibendos libros sacristiae, quibus annotatur, an satisfactum sit obligationibus missarum susceptis.*
135 *Respondetur negative.*
136 *Contraria argumenta solvuntur.*

99

Quaeritur 1. an pro celebratione missae, sive applicatione fructus sacrificii exigi, et accipi valeat pecunia, vel alia res temporalis? Antequam respondeam, noto triplicis generis fructus sacrificii distingui a DD. Et 1. quidem est *fructus generalis*, quem ecclesia applicari, et participari vult ab omnibus Christi fidelibus vivis, ac defunctis, praesertim missae sacrificio assistentibus, et ad id cooperantibus: quem proinde sacerdos aliter applicare nequit. 2. *Specialis*, sive *personalis*, quem ex sacrificii celebratione percipit ipse sacerdos, et aliis applicare non debet, nec ex communi multorum sententia potest. 3. *Medius*, qui sacerdoti committitur, ut applicetur ei, pro quo sacrificium sive ex obligatione, sive ex libera voluntate offert. De hoc solo procedit quaestio: proinde

100

Dubium est inter DD. an ratione ejus accipi temporale possit? Videtur non posse; quia sacrificium, ejus fructus, et ipsa istius applicatio est aliquid spirituale, hoc autem pecunia, vel alio temporali exhibito compensari sine labe simoniae nequit: ergo etc.

Sed distinguendum est inter duplicem modum, quo pecunia, vel aliud temporale sacrificanti exhiberi, et acceptari ab isto potest; nam exhiberi eidem, et recipi ab ipso potest vel ut aestimatio fructus sacrificii, et ejus applicationis, vel solummodo tanquam stipendium debitae sustentationis. *Primo modo* facta exhibitio, et receptio simoniaca est, et tanquam talis damnatur *a concil. tolet. XI. cap.* 8. relato *can. quidquid* 101. *caus.* 1. *quaest.* 1. Non autem facta *secundo modo*; quia stipendium sustentationis sacrificanti, et sacrificii fructum spiritualem applicanti debitum est jure divino, et naturali juxta illud Apostoli, *si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus*? 1. *Corinth.* 9. *vers.* 11. Abb. *in cap. suam* 29. *de simon. n.* 4. Sylv. *V. simonia quaest.* 9. Sot. *l.* 9. *de just. quaest.* 6. *art.* 1. Graff. *Decis. aur. l.* 2. *cap.* 96. *n.* 32. Gutier *can. qq. cap.* 29. *a n.* 3. Henriq. *l.* 9. *cap.* 22. Suar. *de simon. capit.* 21. *a n.* 5. Vasq. *D.* 234. *per totam*, Coninck *de sacram. quaest.* 83. *n.* 193. *et seq.* Barbos. *de offic. episc. alleg.* 24. *n.* 2. Pal. *tract.* 22. *D. un. p.* 14. *n.* 3. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 10. *n.* 61. Vviest. *hic n.* 31.

101

Quale stipendium justum sit pro unius sacri obligatione, non conveniunt DD. Plures cum Henriq. *cap.* 22. *cit. n.* 1. *et* 4. Coninck *quaest.* 83. *cit. art.* 1. *dub.* 10. *circa finem*, Petr. Navar. *l.* 2. *de restit. cap.* 2. *n.* 315. *et* 320. et aliis non infimae notae credunt justum stipendium esse, quod integrae sustentationi sacerdotis pro uni-

co die sufficiat, ex ratione, quia juxta Apostolum relatum *cap. cum secundum* 16. *de praeb. qui altari servit, etiam vivere debet de altari.* Cum ergo sacerdos singulis diebus unico tantum sacrificio inservire altari possit, ob illud sacrificium eo die sustentari debet. Contra Laym. *l.* 5. *tract.* 5. *cap.* 1. *n.* 13. *vers. justum*, Pal. *tract.* 22. *D. unic. p.* 14. *n.* 4. *vers. ceterum*, et alii ab his *cit.* putant sufficere mediam, vel tertiam partem sustentationis illius diei, nisi aliud exigat sacerdotis inopia; quia existimant, semihorae laborem, et occupationem, quae in missa facienda insumitur, hoc stipendio sufficienter compensari. Optime illi, qui justum affirmant illud, quod vel lex, vel consuetudo loci taxavit: quae tamen taxatio nunquam ita fieri potest, quin abundantius concedi a sacrificium petentibus, et minus admitti a sacrificantibus possit, ut bene Vasq. *D.* 234. *cap.* 1. *n.* 6. Suar. *D.* 86. *sect.* 2. *concl.* 1. Barbos. *alleg.* 24. *citat. n.* 8. Pal. *n.* 4. *cit. vers. quodsi urgeas* notant; quia lex, et consuetudo taxans stipendium non prohibet, nec prohibere regulariter potest usum, et exercitium liberalitatis tam ex parte concedentium stipendium, quam ex parte sacerdotum celebrantium.

102

Quaeritur 2. utrum parochi, et alii curati ratione applicati fructus missarum suarum stipendium accipere, et exigere possint? Negant pro iis saltem diebus, quibus ad missarum celebrationem ex officio obligantur, Sot. *l.* 7. *de just. quaest.* 2. *art.* 2. *et l.* 9. *quaest.* 3. *art.* 1. §. *nihilominus.* Barbos. *de offic. paroch. cap.* 11. *n.* 10. *in fin. et alleg.* 24. *cit. n.* 23. *in fin.* Monacell. *p.* 2. *for. eccles. tit.* 16. *form.* 2. *n.* 18. *et seq.* Matthaeucc. *offic. eccles. cap.* 10. *n.* 60. et alii plures, qui proinde dominicis saltem, festisque diebus eosdem obligant ad fructum missarum, quas his diebus populo celebrant, applicandum populo parochiano: quod colligunt ex trid. *sess.* 23. *cap.* 1. *pr. de reform.* ibi, *cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre etc.*

103

Contra Henriq. *summ. l.* 9. *cap.* 22. §. 6. Suar *D.* 86. *sect.* 1. *vers. de beneficiis*, Reginal. *prax. l.* 23. *n.* 238. Vasq. *D.* 234. *art.* 6. *c.* 6. *vers. vera tamen.* Possevin. *de offic. curat. c.* 2. *n.* 4. Ugolin. *de offic. episc. c.* 16. Conink *de sacram. q.* 83. *art.* 1. *dub.* 11. *concl.* 3. Gavant. *ad rubr. missal. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 27. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 3. Fill. *tr.* 4. *n.* 174. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 13. *n.* 7. *et* 8. Engel *hic* §. 1. *n.* 18. Vviest. *n.* 39. *et* 40. et alii apud istos putant, parochos, et alios curatos, nisi aliter cautum sit in fundatione, vel statuto, aut consuetudine introductum, posse pro missarum

celebratione accipere stipendium, non obstante decreto trid. *cap.* 1. *cit.* quia licet per hujus tenorem jubeantur sacrificia pro parochianis suis offerre, non tamen inde infertur, quod hoc facere debeant omnibus illis diebus, quibus sacrificare tenentur, et quod iis diebus sacrificium applicare debeant; unde putant eos satisfacturos, si id faciant quandoque in anno, et saepius fructum sacrificiorum suorum iisdem applicent applicatione generali, et secundaria, qua id applicatur fidelibus omnibus, praesertim assistentibus.

104

Verum haec explicatio de applicatione solum fructus generalissimi non videtur satis concordare cum mente s. synodi trid. *cap.* 1. *cit.* quia dum ibi declarat parochum teneri sacrificium pro ovibus offerre, indicat, in parocho aliquam specialem obligationem reperiri, diversam ab illa, quam habent singuli sacerdotes applicandi fructum generalissimum omnibus Christifidelibus. Unde existimo, parochos, et similes curatos pro parochianis teneri applicare fructum etiam medium sacrificiorum suorum, saltem dominicis, festisque diebus: pro quo aperte militat decretum S. cong. *editum* 1. *sept.* 1629. quo censuit parochos illis diebus, quibus tenentur missam pro ovibus celebrare, non posse eleemosynam manualem accipere, ut videre est apud Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. 60. *in fine.*

105

Et hoc verum est, etiamsi congruam tenuem, et in solis incertis haberent, prout saepius declaravit eadem s. congr. *in Lucan.* 10. *maji* 1681. et 10. *maji* 1692. *in meliten.* 7. *jun. ejusdem ann. in resp. ad* 4. *in cremonensi* 20. *dec.* 1692. *in pampilon.* 18. *nov.* 1702. et 31. *maji* 1704. *in camerin.* 28. *jun.* 1704. ut videre est apud Monacell. *for. eccl. p.* 1. *tit.* 2. *form.* 2. *n.* 4. et *in append. annot. ad Bul. Innoc. XII. de celebr. miss. n.* 9. et *p.* 2. *tit.* 16. *form.* 2. *n.* 19. Quibus omnibus accedit *constit. Innoc. XII.* incipit *nuper.* 24. *april.* 1699. in qua confirmatur decretum *sac. congreg. conc. editum* 10. *maji* 1692. his verbis conceptum : *an parochus missam celebrare teneatur*, *et sacrificium applicare parochianis diebus dominicis*, *et festis*, *sive habeant congruam*, *sive non? Sacra congregatio censuit teneri*, *nec posse eisdem diebus aliam eleemosynam recipere.*

106

Quin imo, ubi redditus fuerint pingues, eadem sacra congregatio *in Lucana* 10. *maji* 1681. statuit, missas a parochis applicandas pro parochianis singulis diebus: quod intelligo de illis diebus, quibus extra dominicas, et festa ex loci statuto, vel consuetudine sacrificare tenentur; simpliciter enim si accipiatur pro omnibus diebus, videtur decretum hoc esse nimis durum: 1. quia non tenentur paro-

ibi singulis diebus celebrare: ergo nec applicare fructum sacrificiorum illorum parochianis suis: 2. sic nulla die sacrificium offerre possent pro necessitatibus aut suis, aut consanguineorum, et amicorum suorum; imo nec missas, et anniversaria sacra facere pro certis ex parochia sua defunctis, quia his applicando fraudarent celeros fructus sibi debitos: 3. optima interpres legum est consuetudo passim recepta: non autem constat declarationes allegatas receptas usu saltem in Germania in tali rigore, ut nullum omnino sacrum a parochis, et aliis curatis libere applicari aliis possit.

107

Quodsi iis diebus, quibus parochus ratione consuetudinis vel fundationis obligatus est sacrificare pro defunctis, parochianus aliquis sacrificium pro se offerri postulet, stipendio dato, refert, utrum talis obligatio parochi in eo loco nota sit, an vero parochiani, vel offerentes stipendium existimentur ignorare obligationem parochi. *Si hoc secundum,* significari hoc ipsis debet, cum alioquin non immerito inviti esse, et de injuria, ac spirituali damno conqueri possent. *Si primum,* stipem offerens pro missa legenda censetur juri suo renuntiare, atque contentus esse secundaria intentione, et applicatione fructus ne alioquin ad alienam parochiam accedere cogatur; Henriq. *l.* 9. *c.* 22. *n.* 6. Suar. *D.* 86. *sect.* 3. Sot. *l.* 9. *de just. q.* 3. *art.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 4. Quod maxime locum habet, si parochus tenues redditus habeat; nam alioquin, si redditunm ubertas permittat, cooperator advocandus erit, ut piae fidelium petitioni plene satisfieri possit.

108

Quaeritur 3. an stipendium ratione applicati fructus accipere, vel exigere possint alii beneficiati? *Certum est* 1. posse istud licite recipere sacerdotes, obtinentes beneficium, cui sacrificandi obligatio non est annexa; s. Thom. *quod l.* 6. *art.* 10. Navar. *man. c.* 23 *n.* 102. Suar. *tom.* 3. *in* 3. *p. D.* 86. *sect.* 3. *concl.* 2. et teste P. Vriest. *hic n.* 32. alii communiter. *Ratio est*, quia beneficium tale, cum obligationem sacrificandi, et fructum applicandi sibi annexam non habeat, liberam relinquit applicationem fructus: igitur sacrificans applicare eundem potest alteri cuicunque, et hic, si ita velit sacrificans, cum spiritualia ei ministret, debebit ipsi exhibere sustentationis stipendium.

109

Certum est 2. si beneficiatus quidem obligatus sit ad certas missas ex vi fundationis, ita tamen ut eidem in hac a fundatore expresse permissa sit libera intentio, talem beneficiatum posse applicare sacrificia sua libere, cui voluerit, et stipendium ab ipso accipere; nam id tanquam exploratum supponunt Card. de Lug. *de sacram. D.* 31. *c.* 19. *et* 21. Donat. *to.* 3. *prax. regul. tr.* 7. *q.* 49. *n.* 5. Gavant. *ad*

rubr. missal. p. 3. *tit.* 12: *n.* 5. et hoc teste declaratum est a *S. congr.* 13. *jul.* 1630. Ratio est, quia id nullo jure prohibitum est.

110

Certum est 3. clericos, qui capellanias, et his similia beneficia sacerdotalia obtinent, teneri missarum, in fundatione praescriptarum, fructum juxta piam fundatorum intentionem applicare saltem, quando haec expressa est, ita, ut pro talibus missis stipendium accipere nullatenus possint; P. Vviest. *hic n.* 37. Imo idem dicendum, quamvis intentionis, seu applicationis nulla facta sit mentio a fundatore, vel eo, qui stipendium dedit, si missa petatur nullo annexo speciali, vel notabili onere; quia hoc casu sacrificans jam accepit salarium a fundatore, vel eo, qui stipendium numeravit: igitur injuste aliud stipendium ab alio recipit; Navar. *man. c.* 25. *n.* 92. Bellarm. *l.* 2. *de miss. c.* 4. Suar. *D.* 86. *cit. sect.* 6. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 1. *n.* 12. Vviest. *hic n.* 38.

111

Dubium ergo solum est de casu, quo missa ex fundatione vel constituentis voluntate celebranda est certo loco, et tempore, pro ecclesiae, vel altaris cultu; commoditate, aut solatio fidelium in loco praesentium, ut missae copiam habeant, aut si alia similia onera specifice expressa sunt, non tamen facta mentio intentionis, vel applicationis. In quo iterum certum videtur casu, quo, stipendio certo, pro certa, vel certis missis assignato, constitutus sit, sicut frequenter fit in ecclesiis monialium, et oratoriis confraternitatum, ut confratres vel moniales commoditatem habeant audiendi missam, et satisfaciendi praecepto, non posse hujusmodi sacerdotem ultra stipendium, quod a confraternitate, vel monialibus recipit, accipere aliud ab alio, et huic applicare fructum, cujus applicationem moniales, aut confratres non petierunt; nam hoc non licere respondit S. congr. 6. *jun. et* 6. *febr.* 1627. apud Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 10. *n.* 63. Ratio est, quia cessat justus titulus recipiendi novum stipendium; nam sive stipendium recipiatur in mercedem laboris, sive in subsidium sustentationis, constat esse receptum: unde ubi aliud reciperetur, videretur recipi aut contra justitiam, aut simoniace. *Controversia igitur* tantum est de beneficiato, qui ratione beneficii tenetur ad certa sacra certo loco, tempore etc. celebranda. Qua in controversia hujusmodi beneficiatum Aldanus *de valor. applic. sacrif. tr.* 2. *c.* 3. Faust. *l.* 2. *de euchar. q.* 155. Gavant. *ad rub. missal. p.* 3. *tr.* 12. *n.* 5. Dian. *p.* 1. *tr.* 4. *resol.* 8. Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 61. *n.* 9. *et* 15. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 63. et nonnulli alii obligant ad sacrificiorum fructum applicandum fundatoribus: adeoque ex horum sententia nullus sacerdos, ratione beneficii, vel officii sui obligatus ad

sacrificandum, fructum sacrificii applicare alteri, et ad hoc stipendium potest recipere.

112

Moventur 1. variis declarationibus card. trid. Interpp. *in Alexandrin.* 26. *apr.* 1653. *Castellan.* 9. *Jul.* 1644. et praecipue *in decret. de celebr missar. edito jussu Urbani VIII.* et confirmato *ab Innoc. XII. speciali conc.* 10. *cal. jan.* 1697. ubi S. congreg. declaravit. *sacerdotes, quibus diebus tenentur missas celebrare ratione beneficii, seu capellae, legati, aut salarii, si eleemosynas etiam pro aliis missis celebrandis susceperint, non posse eadem missa utrique obligationi satisfacere.* 2. tali casu recipi pecunia non potest in stipendium sustentationis, cum ista jam habeatur aliunde ex beneficio, cappellania, officio: ergo recipietur tantum in compensationem fructus, et applicationis sacrificii, quod simoniacum esse dixi *n.* 100. *supra.* 3. id, quod debetur ex obligatione justitiae uni, non potest applicari alteri, et stipendium ab eo accipit: atqui ex obligatione justitiae beneficiatus tenetur ad intentionem fundatorum applicare sacrificia sua, et de intentione fundatorum merito praesumitur, quod ubi aliud non expresserunt, voluerint applicari sibi, cum meliore, quo potuerunt, modo, censeantur sibi prospexisse: ergo etc.

113

Sed his non obstantibus, hoc casu sacrificii fructum libere applicari posse, cui sacerdos voluerit, etiam accepto stipendio, docent Peyrin. *tom.* 3. *de privileg. c.* 1. *n.* 22. Rodriq. *tom.* 1. *regular. q.* 43. *art.* 8. Suar. *D.* 86. *sect.* 3. *concl.* 2. Vasq. *D.* 234. *n.* 25. Alph. a Leon. *de jubilaeo p.* 3. *q.* 20. *n.* 27. Turrian. *p.* 2. *select. D.* 3. *dub.* 2. Lugo *D.* 31. *de sacram. n.* 19. *et* 20. Pellizar. *tr.* 5. *man. regul. c.* 9. *a n.* 98. Dian. *p.* 2. *tr.* 14. *resol.* 26. *et p.* 5. *tr.* 13. *res.* 51. ubi sententiam suam *n.* 111. relatam correxit, Vviest. *hic n.* 41. et alii magni nominis DD. *Fundantur* 1. quia obligatio applicandi fructum missae est separabilis ab obligatione eam celebrandi, ut patet in sacerdotibus regularibus, qui vi regulae, vel consuetudinis sacrificare tenentur, et tamen fructum sacrificii applicare, cui volunt, possunt: igitur ex eo, quod beneficiatus certis diebus obligetur ad sacrificandum, non hoc ipso sequitur, quod etiam obligetur ad sacrificii fructum fundatoribus, vel aliis applicandum: 2. juxta dicta *n.* 109. quando a fundatore relicta beneficiato est libera facultas applicandi fructum beneficii, cui voluerit, potest ille stipendium accipere, etiam pro missis, quas ex fundatione tenetur celebrare: atqui talis libertas censetur concessa in casu praesenti, quod obligationem fundator non expresserit: 3. applicatio fructus sacrificii est res valde notabilis, speciali nota, et mentione digna, ab obligatione sacrificandi se-

parabilis, et saepe separata, et cum exigitur; a fundatoribus exprimi solet: atqui quae talia sunt, casu, quo non exprimuntur, pro neglectis, et specialiter non intentis habentur juxta tritum illud, *quod quis facile exprimere potuisset, si voluisset, id, si non expressit, nec voluisse censendus est*: ergo etc.

114

Neque contrarium probant argumenta *n.* 112. allata. *Ad* 1. has s. congr. declarationes imprimis prae oculis habuerunt, et ponderarunt plerique ex DD. *n. praec. cit.* praesertim card. de Lugo, et Diana, et tamen iis nihil moti in ipsa urbe, in s. congr. et ecclesiae facie publice, et sub censura apostolica editis voluminibus sententiam nostram propugnarunt: imo Diana, ut vidimus, sententiam pristinam, qua stipendia tali casu recipi non posse docuit, mutare non dubitavit: igitur dicendum, praefatas declarationes non loqui de casu praesentis dubii, sed de ceteris, quos *n.* 110. retuli. *Ad* 2. in hoc casu stipendium adhuc accipitur pro sustentatione: neque hanc receptionem prohibet, quod talis beneficiatus congruam sustentationem habeat ex beneficio: nam etiam eam habent clerici divites et pingue beneficium habentes sine obligatione sacrificandi, vel cum hoc onere, sed intentionis libertate sibi expresse relicta, qui tamen omnes sine simoniaca, et alia iniquitate stipendium recipere ratione applicati fructus possunt. *Ad* 3. fructum applicando aliis in casu istius dubii beneficiatus contra justitiam nequaquam peccat, cum loco, et tempore designatis celebrando impleat totum officium beneficio suo annexum, et correspondens: unde dicendum, tunc solum ex justitia applicandum sacrificii fructum fundatoribus esse, quando id fundator expressit, vel rationabiliter praesumitur voluisse.

115

Quaeritur 4. an idem sacrificium, quod ex charitate, vel obedientia, aut praescripto regulae a sacerdote religioso fieri debet pro defuncto, accepto stipendio, applicari etiam possit pro vivo, exhibente stipendium? Affirmant complures teste Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 51. 1. quia cum triplex sit valor sacrificii ex opere operato, ut dictum est *n.* 99. et applicatione unius non impediatur applicatio alterius, potest stipendium danti applicari valor medius, et specialissimus defuncto: 2. quia sacrificium missae est impetratorium, et satisfactorium: igitur quatenus impetratorium, potest applicari uni, quatenus satisfactorium, alteri: 3. quia cum valor sacrificii istius sit infinitus, illud non minus prodest singulis, quando offertur pro pluribus, quam si offeretur pro uno.

116

Sed tenenda est sententia negativa. Ita Pont. *D.* 44. *q.* 13. *n.* 127. Herinx *tom.* 4. *D.* 8. *n.* 88. Maur. *tom.* 3. *theol. l.* 12. *q.* 207. *num.* 9. Matthaeucc. *c.* 10. *cit. ns* 54. ratio est; quia sacrificium est ita debitum danti stipendium, ut pro alio quoad fructum medium sive ex justitia, sive ex obedientia applicari non possit; nam ille integrum sacrificium petit, quantum ad eum fructum: et sic dum fructus iste applicatur etiam alteri, minus ille participat de tali fructu, quam si pro eo tantum singulariter offerretur; et ita neutri satisfit, quia inter eos fructus ille dividitur.

117

Neque obstant argumenta pro adversa parte allata. *Ad* 1. fructus specialissimus affixus est personae celebrantis, et idcirco in alterum transferri nequit: ac propterea Alexander VII. merito damnavit errorem dicentium, quod sacerdos pro eadem missa accipere possit duplicatum stipendium, applicando partem illam fructus debitam celebranti. *Ad* 2. dans stipendium pro missa petit integre missam quoad fructum medium, quod non fieret, si pro alio applicaretur sacrificium ut satisfactorium: et hinc *s. congr. conc.* 13. *dec.* 1659. merito prohibuit accipi pro eadem missa duo stipendia, unum pro ea, ut est sacrificium impetratorium, alterum pro illa, ut est satisfactorium. *Ad* 3. valor sacrificii istius infinitus quidem est in actu 1. non tamen in actu 2. sed effectum producit secundum modum applicationis, prout dictum est *n.* 35.

118

Quaeritur 5. an sacerdos, praesertim pauper, pro una missa, et applicatione fructus ex ea possit accipere plura stipendia, quae simul sumpta congruae sustentationis stipendium non excedunt? Affirmant Angel. *v. missa n.* 52. Sot. *l.* 9. *de just. q.* 3. *art.* 1. Can. *de loc. theol. l.* 12. *c.* 13. Henriq. *l.* 9. *c.* 22. *n.* 4. Rodriq. *sum. tom.* 2. *c.* 252. *n.* 4. *concl.* 4. *ad fin.* Petr. Navar. *l.* 2. *de rest. c.* 2. *n.* 433. et alii magni nominis TT. *Fundantur* 1. quia talia stipendia plura accipiens neminem defraudat, cum sacrificii fructus pluribus applicatus singulis non minus prosit, quam si ipsis solis applicaretur: 2. inique petit sacrificium integrum, qui dimidiatum tantum stipendium dedit, sicut dominus, solvens mercedem dimidiam inique petit servitium integrum: igitur sicut ejusmodi servus se indemnem praestare, et qua potest, via damnum sibi factum resarcire valet, ita etiam sacerdos, quod facit accipiendo supplementum stipendii ab alio, et illi partem fructus applicando: 3. juxta *c. cum secundum* 16. *de praeb.* qui servit altari, etiam vivere de altari,

et accipere ab eo sustentationem debet: hanc autem non accipit, qui pro sacrificio tantum partem stipendii ad sustentationem sufficientis ab uno accipit: ergo ejus partem accipere ab alio, et sacrificium ei quoque applicare potest.

119

Sed omnino dicendum, ejusmodi sacerdotem non posse plura talia stipendia insufficientia pro una missa accipere, sed teneri solventi stipendium dimidium applicare totum fructum sacrificii. Ita Navar. *man. c.* 25. *n.* 92. Bellarm. *l.* 2. *de miss. c.* 4. *propos.* 4. Tolet. *l.* 2. *c.* 8. *n.* 3. Suar. *D.* 86. *sect.* 2. *et* 3. Vasq. *D.* 234. *c.* 4. Reginald. *prax. l.* 23. *n.* 234. *et l.* 29. *n.* 157. Conink *q.* 83. *n.* 192. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 24. *n.* 5. Donat. *prax. reg. tom.* 3. *tr.* 7. *q.* 54. Vviest. *hic n.* 44. et apud hos DD. alii magno numero congesti: et patet ex declar. card. conc. interpp. approbata per Urbanum VIII. et confirmata ab Innoc. XII. speciali *const. edita* 10. *cal. jan.* 1697. ubi saluberrime decretum est, *ut cum pro pluribus missis celebrandis accepta sunt plura stipendia -- quantumcunque incongrua, et tenuia sint, ab una, vel pluribus personis collata, vel conferenda in futurum, tot missae celebrentur, quot praescriptae fuerunt. Ratio est* 1. quia offerens stipendium minus ordinario, petensque sacrificium sibi integre applicari, intendit, ut sacerdos defectum sibi remittat, et hoc facere sacerdos tenetur, dum illud stipendium sibi collatum acceptat, et pacto ad sacrificium faciendum se obligat: 2. stipendio etiam tenui, et ad unius diei sustentationem non sufficiente sacerdotibus abunde compensatur jactura temporis, quod sacrificii celebratio absumit, ac proinde reliquum omne impendi ab ipsis valet aliis officiis, et functionibus, supplerique ex illis defectus sustentationis plenae: 3. plurium, etiam tenuium, stipendiorum receptio sordium, et avaritiae suspicionem, et scandalum praebet.

120

Argumenta contraria facilem responsionem habent. *Ad* 1. patet ex dictis *ad* 3. *n.* 117. et hinc quia talis sacerdos, pluribus idem sacrificium pro pluribus stipendiis minutis applicans, pactum non implet, ita recipiendo, et applicando peccat contra justitiam; cons. ad restitutionem, quae ex justitia violata exurgit, obligabitur. *Ad* 2. etiam famulus, qui libere pactus cum hero suo est mercedem minorem justo, petere ab illo, vel compensare sibi occulte defectum nequit; sibi enim imputet, quod ita pactus cum hero sit. *Ad* 3. id verum est, nisi aliud sacerdos pactus fuerit cum solvente stipendium, quod stipendium, etsi minus sit justo, considerata taxa stipendii per consuetudinem, vel legem facta, non tamen est minus labore extrinseco, qui a sacerdote impeditur, et solus in pactum, et aestimationem venit.

121

Quaeritur 6. an qui pro missa abundantius stipendium accepit, possit ejus celebrationem alteri, justo stipendio exhibito, concedere, et residuum sibi reservare? Resp. cum distinctione; nam parochi, et alii beneficiati, qui ratione capellaniae, vel beneficii ad plura sacra legenda adstringuntur, istud possunt, ut post alios notat Sa *V. missa n.* 45. Suar. *D.* 86. *sect.* 3. *circa fin.* Vasq. *D.* 234. *c.* 4. *post med.* Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 1. *q.* 3. *concl.* 1. Barb. *de offic. episc. alleg.* 24. *n.* 11. Bonac. *D.* 4. *de sacram. q. ult. p.* 8. *n.* 18. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 14. *n.* 9. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 29. *ad* 8. et teste P. Vviest. *hic n.* 46. ceteri melioris notae DD. sicque respondit *s. congr.* apud Matthaeucc. *l. cit. Ratio est*, quia parochi, et beneficiati titulo parochiae, vel beneficii constituuntur absolute domini fructuum, et redditiuum, cons. satisfaciunt intentioni fundatorum, et officii sui, modo impleant onus missarum stabiliter annexum beneficio: hoc autem implent, si eas missas per alium curent; quia nisi aliter fundator disposuerit, liberum beneficiato est illi oneri, vel per se, vel per alium satisfacere.

122

Contra alii sacerdotes (quod multo magis in sacristis verum est) pro sacro legendo minus stipendium, quam ipsi pro eo acceperint, quando illud legendum dant alteri, non possunt dare, sed sine diminutione illud reddere eidem debent; Navar. *man. c.* 25. *n.* 91. *vers.* 24. *peccat*; Laym. *c.* 1. *cit. n.* 14. Barb. *n.* 11. *cum reliquis supra*, et statuit *s. Congreg.* apud Barb. *n.* 11. *cit. in fin.* et Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 10. *num.* 14. *et* 29. *ad* 10. estque confirmatum ab Innocent. XII. *const. edita* 10. *cal. jan.* 1697. *Ratio est*, quia ita velle praesumuntur fideles sacrificanti stipendium amplius assignantes; praesumuntur enim hoc facere ea intentione, ut sacrificans ad majorem cooperationem, et accurationem suae liberalitatis intuitu excitetur. *Extenditur* etiam ad ecclesias, et alia loca pia; nam s. congr. apud Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 29. *ad* 7. respondit, *permittendum non esse, ut ecclesiae, ac loca pia, seu illorum administratores ex eleemosynis missarum celebrandarum ullam utcunque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in missarum celebratione, nisi cum ecclesiae, et loca pia alios non habent redditus, quos in usum earundem expensarum erogare licite possint; et tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quae pro ipsomet tantum missae sacrificio necessario subeundae; et nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quae supersunt, expensis, ut supra, deductis, absolute tot missae celebrentur, quot praescriptae fuerint ab offerentibus*

eleemosynas : quod decretum confirmatum est ab Innoc. XII. *const. edita* 10. *cal. jan.* 1697. Sed hinc ulterius.

123

Dubium oritur, an sacerdos talis, reservans sibi partem stipendii, peccet mortaliter? Negant Bordon. *in cons. regul. resol.* 25. *n.* 28. quod probat 1. quia constitutio, et decretum *cit.* non damnant opinionem, quod possit retineri pars stipendii, sed solum prohibent usum illius: ergo cum sit prohibitio de re alias licita, non infert peccatum mortale, atque adeo nec obligationem restituendi. 2. Quia in eo casu nemini infertur injuria: non ei, pro quo est celebrandum; quia pro ipso alius sacerdos sacrificat: non celebranti, quia voluntarie accipit stipendium, quod ipsi offertur. 3. Quia esse potest, quod materia non sit gravis, prout est in exemplo, cum pro una missa dati sunt crucigeri 30. et ex his accipiens sacrificanti dat 20. ipse vero retinet 10.

124

Sed dicendum ejusmodi sacerdotem peccare mortaliter. Ita docent Aversa *q.* 11. *de Euch. sect.* 17. *ad fin.* Lug. *de sacram. l.* 5. *c.* 12. *q.* 7. *n.* 77. Peyrin. *tom.* 3. *de privil. ad constitut.* 9. *Urban. VIII.* Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 227. *n.* 7. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 10. *n.* 48. et hoc teste respondit s. congreg. *in Anconitan. eleemosyn.* 5. *jul.* 1664. *Ratio est*, quia prohibitio haec gravis est tum ratione materiae, tum ex intentione ecclesiae prohibentis: ex intentione quidem; quia sancta sedes intendit conservare ecclesiae ministros in exhibendis ss. mysteriis innoxios, et ab ipsis removere ea, quae ipsorum candori repugnant, cujus generi est tale lucrum, quod mercaturam ecclesiasticis indignam, praesefert: ratione materiae vero; cum illa materia gravis reputetur respectu prohibitionis, quae graviter obstat fini intento: huic autem lucrum hoc adversatur, ut vidimus, et obligatio sub veniali tantum non esset medium sufficiens ad lucrum hoc excludendum: ergo etc.

125

Imo ut contra quartum *in rubr. missal. in append. q.* 4. *p.* 1. *diff.* 3. *dub.* 1. docent *cit.* Pignatellus, et Matthaeuccius, peccatum hoc mortale non solum est contra obedientiam, sed etiam contra justitiam, et ideo consurgere obligationem restituendi, prout resolvit s. congreg. *in Anconitan. cit.* Ratio, quia stipendium accipiens hoc acquirit sola ratione obligationis ad offerendum pro dante sacrificium: ergo statim, ac ea obligatione se spoliat, se privat titulo retinendi stipendium, et retinendo facit contra voluntatem dantis (siquidem non dedit pro lucro non celebrantis, sed in mercedem celebrantis missam) et contra jus, quod habet celebrans, quem proinde partem

retinendo laedit, utpote in quem, dum in ipsum transtulit obligationem celebrandi, simul transtulit jus ad stipendium integrum.

126

Proceditque hoc, etsi stipendium, quod dat, adhuc in ea sit quantitate, in quali taxatum est lege, vel consuetudine; nam etiam pinguem dans eleemosynam, dat illam non intuitu amicitiae, vel donationis, sed in mercedem laboris, et oneris, quod imponit ad celebrandum: igitur integra transit cum ipso onere ad eum, qui onus hoc suscipit, et implet: et hinc dum ei integra eleemosyna non confertur, ipsi non datur totum, quod est ei de jure debitum, et sic fit ipsi injuria; Pignatel. *l. cit. n.* 11.

127

Neque contrarium probant argumenta allata. *Ad* 1. in *decreto s. congr. et const. cit.* prohibetur non solum opinionis contrariae usus, sed ipsa opinio; dicitur enim retentio partis stipendii esse lucrum damnabile, adeoque per prohibitionem damnatum; si autem est damnabile, et damnatum, etiam injustum est. *Ad* 2. injuria fit utrique: celebranti quidem, quia, ut ostensum est, per translationem oneris translatum in ipsum est etiam jus accipiendi totum stipendium: petenti autem, ut celebretur; quia stipendium integrum non datur ei, cui ex ejus voluntate est dandum, cum sit ei dandum, qui missam celebrat, ad quem finem ipse primo dedit. *Ad* 3. licet decem cruciferi per se non sint materia gravis, et notabilis, per accidens efficiuntur materia gravis, ratione nimirum ecclesiae intendentis, ne in mercaturam transferantur spiritualia, et optantis bonae suorum ministrorum existimationi consulere.

128

Quaeritur 7. an missae possint dici anticipato pro eo, qui primo stipendium dederit, vel quem Deus vidit primo daturum, vel sub conditione in futurum contingente, v. g. intendo celebrare pro eo, qui proxime mihi eleemosynam largitus fuerit? Resp. non posse; sed tanquam periculosum, et scandalosum jussu Clem. VIII. et decreto Pauli V. prohibitum est a s. congr. 15. *nov.* 1605. apud Laurent. de Peyrin. *tom.* 2. *privil. minim. int. const. Urbani VIII. n.* 9. Gavant. *ad rubr. missal. tom.* 1. *p.* 3. *tit.* 22. *a n.* 34. Lezan. *summ. q. regul. c.* 21. *n.* 7. Barb. *de offic. episc. alleg.* 24. *n.* 12. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 4. Et merito; nam 1. redolet nimiam cupiditatem lucri. 2. Par est, ut qui tradit eleemosynam, sciat missam pro se celebrandam, ut melius se disponere possit ad recipiendum fructum sacrificii, qui potest esse major, vel minor juxta majorem, vel minorem dispositionem illius secundum dicta *n.* 35. 3. Sic homines retrahi possent ab eleemosynis in futurum tradendis pro

celebratione missarum, dum facile sibi persuaderent sacerdotem accipere stipendium, et non persolvere onus, quod pro stipendio suscepit.

129

Excipit Barb. *l. cit. n.* 14. casum, quando ex obligatione alicujus capellae quis tenetur missas certas singulis hebdomadis celebrare, vel in posterum pro intentione certa; tunc enim concedit posse celebrare anticipato, nisi aliud exprimatur in fundatione capellaniae, ex quo voluntas defuncti aliquo modo eludi videri posset. Consentiunt Petr. de Ledesma *in summ. p.* 1. *de sacr. Euchar. c.* 18. *concl.* 17. Rodriq. *in summ. tom.* 1. *c.* 253. *concl.* 8. Reginald. *prax. l.* 23. *n.* 237. Dian. *p.* 1. *tr.* 14. *resp.* 16. et expresse in capellano, quod possit praevenire tempus celebrationis, resolvit Ricius *prax. decis.* 400. *edit.* 1. *et resol.* 338. *edit.* 2.

130

Quaeritur 8. quot missae celebrari debeant, quando certus numerus est praescriptus a fundatore, vel benefactore? Resp. Ex s. congr. decreto apud Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 13. tot celebrandae sunt, *quot ad rationem attributae eleemosynae* (ab eam offerente, vel si hic numerum missarum celebrandarum non praescripserit, ab ordinario secundum morem civitatis, vel provinciae, ut eadem congr. apud *cit.* Matthaeucc. *n.* 29. explicat) *praescriptae fuerint, ita, ut alioquin ii, ad quos pertinet suae obligationi non satisfaciant, quin imo graviter peccent, et ad restituendum teneantur.* Idque procedit, ut statuit eadem congr. *quantumcunque incongrua, et exigua stipendia sint*: et ut id deinceps observetur exactius, *revocat privilegia, et indulta omnia quibusvis personis, ecclesiis, ac locis piis tam saecularibus, quam regularibus cujuscunque ordinis, congregationis, et instituti, quamcunque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum missarum, vel anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.*

131

Quaeritur 9. intra quod tempus celebrandae sint missae, pro quibus stipendium acceptum est? Resp. juxta *const. Innc. XII. cit.* §. 33. celebrandas *intra breve tempus moraliter. Dubium est*, quantum temporis haec verba importent? Peyrin. *ad const.* 9. *Urbanus VIII.* ampliavit ad triennium; quidam ad biennium; Matthaeucc. *off. eccl. c.* 10. *n.* 47. judicat, cum non eaedem ubique concurrant circumstantiae loci, temporis, et personarum, id esse judicio prudentum relinquendum, quod per illud *moraliter* significari videtur. Quodsi tamen quis stipendium tribuat, ut missa celebretur pro infirmo, agonizante, vel pro expeditione certi negotii, quod mo-

63 *

ram non patitur, celebrari debet tempore congruo ad impetrandum a Deo auxilium in illis necessitatibus, adeo, ut sit mortale differre post mortem, vel causae jacturam: quin imo in eo casu tenetur stipendium restituere, cum mens dantis fuerit, ut celebretur ante, et non post; Matthaeucc. *l. c. vers. sed hic nota.*

132

Quaeritur 10. an administratores ecclesiae magnae devotionis, et concursus possint eleemosynas pro missis celebrandis accipere, si iisdem missis nonnisi post longum tempus satisfacere valeant, ne alias cultus ecclesiae, et devotio, ac concursus fidelium minuantur? Resp. *s. congr.* apud Matthaeucc. *off. eccl. c.* 10. *n.* 29. *ad* 15. non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt: et confirmatum est ab Innoc. XII. *const. cit.* sed hinc quaeres, an non hujusmodi missae, pro quibus celebrandis in certa ecclesia stipendium obtulerunt fideles, celebrari possint in alia? Resp. nisi conferentes stipendia consentiant, non posse. Deducitur ex *const. Innc. XII. cit.* §. 26. ubi tam saeculares, quam regulares ecclesiarum rectores prohibentur suscipere onera missarum supra vires, et quarum satisfactioni impares sunt, et solum debent recipere in eo numero, ut eis intra breve tempus moraliter satisfacere possint: quod repetitur §. 33. atqui hoc frustra prohibitum fuisset, si missarum oneribus satisfieri in alia ecclesia posset, et per alios quoscunque sacerdotes: igitur mens pontificis fuit, ut celebrentur in ecclesia, et altari electo. Et sic decrevit sac. congr. conc. *in una regularium* 17. *aug.* 1647. apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 275. *num.* 1.

133

Quaeritur 11. cujus authoritate missarum onera perpetua, relicta in certa ecclesia, vel capella transferri alio possint? Respon. transferri alio absolute non posse, nisi de licentia sedis apostolicae. Ita declaravit s. congr. *in Brixiensi* 1. *dec.* 1685. *ad tertium*; alias translatio nulla est, licet fieret ab executoribus testamentariis, nisi hi facultatem ejusmodi expresse haberent. Eadem s. congr. *in Derihonensi* 17. *jun.* 1701. Matthaeucc. *off. eccl. c.* 10. *n.* 46. *vers. ceterum. Excipitur* 1. nisi locus determinatus pro his oneribus esset impeditus, vel ecclesia diruta; tunc enim de licentia episcopi in loco, quem iste destinaverit, missae hujusmodi celebrari poterunt, donec ecclesia, vel locus pristinus reparetur; Ricc. *in prax. p.* 4. *resol.* 104. *per totam*, Gravant. *de rubr. praecept. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 3. Tondut. *tom.* 1. *q. benef. c.* 68. *n.* 11. *et* 12. Monacell. *p.* 2. *for. eccl. tit.* 13. *form.* 2. *n.* 58. Matthaeucc. *l. cit. vers. ita dicendum. Excipitur* 2. si ipsa ecclesia, conventus, vel monasterium translatum sit; tunc enim videndum est, an testator principaliter contem-

platus sit locum, vel personam. Si locum principaliter respexit, in antiqua ecclesia sunt celebrandae : si vero personas, onus transit cum eis ad novam ecclesiam; Passerin. *de stat. hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *n.* 1183. *et seq.* Franc. *de eccl. cathedr. c.* 7. *n.* 82. *et seq.* Tondut *l. cit. c.* 43. *n.* 15. Mouacell. *n.* 62. Matthaeucc. *n.* 46. *cit. vers. an autem.*

134

Quaeritur 12. an episcopus possit compellere regulares ad exhibendos libros sacristiae, in quibus annotantur celebrationes missarum, ut inde constare possit de integra satisfactione obligationis debitae ex legato pio ? Affirmant Manriquez *p.* 1. *q. vicarial. q.* 63. *n.* 6. Riccius *in pr. tit. praxis regularium resol.* 654. *n.* 7. Campanill. *in divers. jur. can. rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 30. *et seq.* apud Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 9. *n.* 7. *Fundantur* 1. quia agitur de operibus piis, et de executione ultimae voluntatis, ratione cujus neque regulares eximuntur a potestate episcopi, sed subsunt illius visitationi, et judicio ex dispositione trid. *sess.* 22. *c.* 8. *et* 9. *de reform.* 2. *clem. un. de testam.* ubi religiosi, deputati ad executionem ultimae voluntatis, jubentur de hac locorum ordinariis rationem reddere, et ipsis ordinariis permittitur jus eam ab ipsis exigendi. 3. *const. Innoc. XII. cit.* cujus §. 31. committitur episcopis, ut invigilent super missarum celebratione.

135

Sed tenenda est negativa cum Pignatell. *l. cit.* *n.* 8. Pascucc. *de miss. sacrif. fol.* 46. *ad* 2. Matthaeucc. *off. eccl. c.* 10. *n.* 49. atque ita declaravit s. congr. *in Urbinatensi* 10. *mart.* 1663. *ad c.* 8. *cit. trid.* statuendo, *non posse* episcopum *ad id compellere regulares, si non habeat privilegium speciale;* quia habent suos superiores, a quibus visitantur, et quibus in visitatione, et alibi, quando petitur, rationes ejusmodi exhibere debent.

136

Neque obstat 1. trid. quia ejusdem dispositio non ampliatur ad regulares, sed restringitur ad alia loca pia exempta, quorum nomine regulares non veniunt, utpote qui specialiter exprimendi sunt, ut includantur in aliqua constitutione, ut notat Pignat. *l. cit. n.* 9. *Ad* 2. *in clem. cit.* sermo est de religiosis, qui de licentia suorum superiorum sunt executores ultimarum voluntatum, non vero de illis, qui ab executoribus, ultimae voluntatis alicujus obligationem suscipiunt celebrandi missas, quas ipsi executores eis committunt. *Ad* 3. dispositio *constit. cit.* currit quoad personas, et ecclesias etiam exemptas, sed non quoad regulares, ut supra dictum est ad trid. nam quoad regulares *in cit. const.* §. *seq.* pontifex conscien-

tiam superiorum regularium quantum ad decretorum observantiam onerat, et ipsos regulares aliis poenis submittit.

§. V.

De missarum, et officiorum divinorum reductione.

SUMMARIUM

137

Quaeritur 1. an aliquando missae, et officia divina, quae in certis ecclesiis tam saecularibus, quam regularibus annuatim, vel singulis mensibus, aut hebdomadis pro fundatoribus, vel benefactoribus celebranda sunt, ad minorem numerum reduci valeant? Conveniunt satis DD. omitti illa posse, si certo constet, quod ea, quae pro istorum celebratione relicta sunt, nulla ipsius ecclesiae, vel monasterii, aut praelati, et capituli, sive conventus culpa ex toto pe-

rierint, vel ablata, et alio aversa sint, ac proinde illlorum intuitu nihil omnino percipiatur. Ita Fraxinell. *de oblig. sacerd.* §. 27. Ricc. *p.* 3. *prax. resol.* 364. *in fin.* Bordon. *p.* 1. *cons. resol.* 25. *q.* 21. *n.* 31. Pelizar *to.* 2. *man. reg. tr.* 6. *c.* 3. *n.* 46. Donat. *pr. regul. to.* 3. *tr.* 7. *q.* 60. *n.* 1. Monacel. *q.* 2. *tit.* 13. *form.* 2. *n.* 56. sicque declaratum est a s. cong. *in forosempr.* 7. *jun.* 1687. *ad* 5. *et in monopolitan.* 8. *aug.* 1705. apud eundem Monacel, *l. cit.* Ratio est, quia beneficium datur propter officium; *c. fin. de rescript. in* 6. atque idcirco, cessante beneficio, aequum est, ut etiam officium cesset; *arg. c. cum cessante* 60. *de appell. conf.* a pari cum emphyteuta, et conductore, qui liberatur a solutione canonis, vel mercedis, si res locata, vel in emphytheusim data ex toto sine ejus culpa petierit; *c. propter sterilitatem* 3. *de locat.*

138

Dubium est, an diminui, et ad minorem numerum reduci valeant missae, et officia divina, si pro iis relicta, non quidem ex toto perierint, sed cum tempore solummodo diminuta, et tenuia, atque ad eorum celebrationem insufficientia effecta sint? *Ratio dubitandi* est, quia defunctorum ultimae voluntates, quamdiu possunt, adamussim observari debent, praeser'im illae, quarum observantiam haeres, aut legatarius in se recepit; *can. ultima* 4. *caus.* 13. *q.* 2. *c. Antigonus* 1. *et c. qualiter* 3. *de pact.*

139

Sed dicendum, hoc casu anniversaria, et missas diminui, et ad minorem numerum reduci posse. Ita cum communi Ugol. *de offic. episc. c.* 61. *n.* 1. Monet. *de commut. ult. volunt. c.* 5. *n.* 365. *et* 366. Barb. *de off. episc. alleg.* 29. *n.* 4. Gobat. *exper. theol. tr.* 3. *n.* 589. Vvies. *hic n.* 71. *et* 72. et indubitate supponitur; *clem. de relig. pom.* et observatur passim ab episcopis a scientia, et conscientia commendatis.

Probatur 1. ex trid. *ses.* 25. *c.* 4. *de ref.* ubi sacra haec synodus episcopis facultatem dat ad minorem numerum reducendi missas, si pro iis per ultimam voluntatem, aut etiam inter vivos donationem relicta adeo tenuia sint, ut non facile inveniatur, qui huic se velit muneri subjicere, ut DD. qui *in c.* 4. *cit.* scripserunt, omnes observant. *Neque refert*, quod eo loco s. synodus expresse missarum tantum, et non sacrificiorum meminerit; nam ut a s. cong. declaratum testantur Ugolin. *c.* 61. *cit. n.* 1. *circ. mod.* Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 131. Quarant. *summ. bullar. V. missa*, Pax Jord. *vol.* 1. *l.* 4. *tit.* 1. *n.* 577. missarum nomine etiam anniversaria, pro defunctorum animabus persolvenda, intelliguntur.

140

Probatur 2. Si proventus, a defunctis benefactoribus relicti, ad anniversaria, et missas, omnino deficiant, illa omnino omitti possunt, ut dictum est *n.* 137. ergo si ita diminuantur proventus, ut ad eorum justam celebrationem omnino insufficientes sint, ad minorem numerum reduci, et diminui poterunt; quia idem juris est de parte quoad patrem, quod de toto quoad totum; *l. quae de tota* 76. *pr. ff. de R. V.* cum pars ejusdem naturae, et qualitatis sit, cujus est ipsum totum; *l. si grege* 22. *ff. de legat.* 1.

Probatur 3. quia mens testatorum, et aliorum benefactorum defunctorum, a quibus proventus illi relicti sunt, non videtur fuisse alia, quam ut anniversia, et missae juxta ipsorum praescriptum celebrentur, rerum status et circumstantiae non mutentur, et quamdiu proventus ad ea relicti percipiuntur, ac sufficientes sunt, ne ecclesia, eique inservientes clerici, ac religiosi indebite graventur.

Unde cadit ratio dubitandi allata in oppositum; dicendum enim, ultimas voluntates adamussim servandas, quamdiu non casus incidit, quo praesumi rationabiliter potest, quod defunctus ad observantiam eorum, quae in ultima sua voluntate praescripsit, noluerit se obligare, prout contingere dixi in casu propositi dubii.

141

Quaeritur 2. an ad reductionem hoc casu faciendam opus sit potestate ecclesiastica? Fagund. *de* 1. *eccl. praec. l.* 3. *c.* 7. *n.* 16. *et* 17. existimat, missas in testamentis, et in capellae saecularis fundatione relictas, ad minorem numerum reduci posse etiam per gubernatores urbium, et consiliarios regios. *Movetur* 1. quia hujusmodi capellae, et anniversaria fuerunt a saecularibus personis, et de bonis saecularibus fundata: ergo tam ratione fundatorum, quam bonorum saeculari subjiciuntur jurisdictioni, et ad magistratus saeculares pertinet ea gubernare. 2. ad magistratum saecularem pertinet procurare, ut subditorum ultimae voluntates ad executionem juste et rationabiliter deducantur: atqui nequeunt sic deduci, nisi missae ad minorem numerum redigantur, et stipendium abundantius taxetur. 3. potest magistratus saecularis subditorum suorum dispositiones, quae successu temporis injustae sunt redditae, reformare: talis est obligatio ad antiqua missarum onera, quando non amplius extant antiqui reditur, pro iis oneribus sustinendis relicti.

142

Verum, ut optime advertit Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 6. nullus alius doctor saecularibus potestatibus eam taxationem, et reductionem permisit. Hinc cum eodem Palao, et aliis tenenda est negativa. *Ratio est*, quia potestas reducendi missarum onera est spiritualis tum

ratione materiae; concernit enim sacrificium missae, et divina officia: tum ratione personae, quia praecipue afficit sacerdotes, quibus stipendium ob sacrificii celebrationem designatur: igitur ad potestates saeculares, quibus quoad spiritualia parendi potius, quam imperandi necessitas est, reductio ista spectare non potest, sed ad praelatos ecclesiasticos, quibus etiam trid. *ses.* 25. *c.* 4. *cit.* solis potestatem istam indulget.

143

Neque obstant argumenta contraria. *Ad* 1. ex eo quod hujusmodi anniversaria fundata, et capellae erectae sint ex bonis saecularibus, et a personis saecularibus, non bene infertur bonorum illorum dispositionem saeculari potestati subjici, alias eidem subjicerentur omnia fere beneficia. Non igitur considerari debet in hujusmodi bonis, unde, et a quo collata sint, sed an sub potestate saeculari manserint: quod in casu praesenti non fit, cum ipsa donatione laicorum transierint in potestatem ecclesiae. *Ad* 2. Concedo totum: procurare autem hoc debent eo modo, quo illaesis ecclesiae juribus possunt; quod facient, si petant, ut reductio fiat a superiore ecclesiastico. *Ad* 3. sicut designatio, quod sit justum stipendium, ita reductio non justi ad rationem justi stipendii ad ecclesiam pertinet.

144

Quaeritur 3. cujus praelati ecclesiastici authoritate fieri missarum, et similium onerum reductio possit? Resp. 1. hanc reductionem indubitato potest facere summus pontifex, propter plenariam, et generalem potestatem disponendi de rebus, et bonis, salutem animarum spiritualem spectantibus, quae eidem, tanquam supremo Christi Domini in terris vicario, competit; *can. cuncta* 17. *caus.* 9. *q.* 3. *c. licet* 2. *de praeb. in* 6. *et clem.* 2. *ut lit. pend.* saltem justa causa interveniente; alias ea reductio non cedet in DEI honorem, et cultum, et ecclesiarum utilitatem. Imo casu, quo pontifex ob paupertatem sacerdotis, vel ob aliam causam, quae sibi rationabilis visa fuerit, abundantius stipendium, quam alias aequitas, et justitia postulat, designat, et missas ad minorem numerum reducit, ne aliquid fructus fundatoribus, et iis, pro quibus missae illae offerri deberent, depereat, credendum est, eundem pontificem ex thesauro ecclesiae offerre, et applicare tantum, quantum virtute sacrificiorum alioquin debitorum obtinendum esset, ut bene ex sententia communi advertit Suar. *D.* 87. *in fin.* Henr. *l.* 9. *c.* 12. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 2.

145

2. Eam reductionem, rationabili causa intercedente, facere possunt in synodo dioecesana, episcopi, et in suis capitulis generalibus

abbates, et generales ordinum, prout expresse ipsis concessit trid. *ses.* 25. *c.* 4. *cit.* quod videret *in quibusdam ecclesiis vel tam magnum missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus, a testatoribus praescriptis, nequeat satisfieri, vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere; et sic deperire testantium voluntates, et eorum conscientias, ad quos praedicta spectant onerandi occasionem dari*, ut loquitur s. synodus. Voluit autem, ut hanc reductionem facerent, *re diligenter perspecta*, et tum demum *pro sua conscientia in praedictis ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuerent circa haec, quidquid magis ad DEI honorem, et cultum, atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire.*

146

3. Extra synodum dioecesanam iidem episcopi etiam nunc post trid. moderari onera missarum possunt in triplici praecipue casu. 1. si onus missarum reperiatur injunctum, et acceptum vigore contractus, et reciprocae stipulationis, et tractu temporis redditus, pro adimplemento oneris assignati, sine culpa assignatarii notabiliter diminuantur, ita ut antiqua conventio, attento tempore praesenti, injusta, et laesiva efficiatur, nam tunc adiri episcopus etiamnum potest, et ab eo peti, ut ad justitiam, et aequalitatem reducat hujusmodi onera; card. de Luca *de decim. disc.* 3. *n.* 14. *et de reg. disc.* 73. *n.* 5. Monaccl. *p.* 2. *tit.* 16. *form.* 10. *n.* 17. *et* hoc teste *rota coram Cerr. dec.* 593. *n.* 9. *et trib. seqq.* et resp. apud s. cong. conc. *in Aesina* 10. *jul.* 1706. 2. Si episcopus in ipsa oneris acceptatione inveniat reditus oneri missarum juxta regionis morem non correspondere; Monac. *p.* 1. *t.* 6. *form.* 9. *n.* 7. et aperte promittitur *in dec. s. cong. jussu Urbani VIII. edito*, et hactenus saepius *cit.* 3. quando testator, aut fundator in testamento, aut beneficii erectione episcopo dedit facultatem reducendi onera missarum ab ipso relicta ex causa sibi bene visa; Barbos. *de offic. episc. alleg.* 29. *n.* 17. ubi decretum s. cougr. super hoc allegat, Monacell. *l. cit. n.* 9. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 10. *n.* 29.

147

Quaeritur 4. an episcopi hanc reductionem facere nunc post trid. possint universim extra synodum dioecesanam? Duae sunt sententiae. *Prima* extra casus *n. praec.* exceptos negat potestatem episcopis extra synodum dioecesanam reducendi missarum onera, sed pro iis moderandis ait recurrendum ad sedem apostolicam, et sacram congr. concil. vel ab hac specialem licentiam impetrandam. Ita Donat. *prax. regul. tom.* 3. *tr.* 7. *q.* 55. *n.* 2. et alii complures, qui post trid. scripsere. Argumentum ducunt ex ipso trid. quod *c.* 4. *cit.* potesta-

tem missas reducendi episcopis concedit in synodo. Igitur extra hanc ipsis negare censetur, quod oppositorum unius assumptio alterius sit exclusio; *arg. c. nonne* 5. *de praesumpt. et l. si inter* 15. *ff. de except. rei jud.* junct. gloss. *in clem.* 2. *V. directe de testib. et attest.*

148

Altera sententia cum Navar. *man. c.* 25. *n.* 138. Monet. *de commut. ult. vol. c.* 5. *n.* 372. *et duob. seq.* Barbos. *de offic. episc. alleg.* 29. *n.* 15. Pl. *tr.* 13. *D.* 1. *p.* 6. *n.* 24. *et tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 4. et aliis affirmat etiam nunc episcopos reducere onera missarum, et anniversariorum ex causa extra synodum dioecesanam posse. *Rationem dant*; quia episcopis potestas haec competebat jam ante trid. per *c. ex parte* 12. *de constit. et clem.* 2. *de relig. domib.* quam potestatem existimant nec sublatam, nec restrictam esse per trid. sed tantum ad majorem juris observantiam adjectum, ut fiat reductio in synodo dioecesana, non quod hoc ad valorem illius necessarium, sed quod utilius, et securius sit.

149

Ego cum P. Vviestner colendissimo antecessore, et professore meo p. m. *n.* 81. *hic* utrique sententiae aliquid tribuo, et secundam procedere existimo in iis provinciis, ubi synodi dioecesanae nunquam, aut rarissime habentur, prout fit in Germania nostra; nam ita declarat praxis, et consuetudo apud Gobat *tr.* 3. *n.* 591. ubi notat, inter facultates, quas vicario suo generali episcopus constantiensis ex *const. synodal. p.* 1. *tit.* 9. *n.* 21. concedit, etiam esse potestatem *in anniversariis, vel beneficiorum fundationibus missarum, vel etiam praebendarum numerum agendi, vel minuendi.* Contra in iis provinciis, in quibus trid. decreta quoad annuam synodi celebrationem *sess.* 24. *c.* 2. *de reform.* praeceptam usu observantur, cum Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 134. Fagund. *de praec. eccl. l.* 3. *c.* 7. *a n.* 12. Bonacin. *de sacram. D.* 4. *q. ult. p.* 7. §. 2. *n.* 9. et AA. primae sententiae nego ab episcopis extra synodum missarum, et anniversariorum onera reduci posse.

150

Quaeritur 5. an reductio haec fieri possit etiam a praelatis ecclesiarum et monasteriorum episcopo inferioribus? Resp. distinguendo inter praelatos, qui certum territorium habent, in quo jurisdictionem quasi episcopalem in clerum, ac populum exercent, et inter ceteros, qui certum territorium jurisdictioni suae spirituali subjectum nullum habent. *Priores* circa reductionem facere possunt, quod episcopi; quia quoad ea, quae jurisdictionis sunt, episcopis aequiparantur.

151

Posterioribus reductio duntaxat concessa est in capitulo, seu congregatione generali, ut liquet ex trid. *sess.* 25. *c.* 4. *cit.* extra quod proinde facultas ista ab ipsis exerceri nequit; Garc. *p.* 7. *de benef.* *c.* 1. *n.* 128. Moneta *de commut. ult. vol. c.* 5. *n.* 566. Mirand. *tom.* 1. *man. praelat. q.* 4. *art.* 24. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 29. *n.* 15. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 3. Vviestner *hic n.* 78. idque ob triplicem rationem. 1. quia talis reductio est quaedam species commutationis ultimarum voluntatum, quam facere praelati regulares, jurisdictionem quasi episcopalem non obtinentes, non possunt, ut *arg. clem.* 2. *de relig. dom.* tradunt Rodriq. *tom.* 2. *regul. q.* 125. *art.* 9. *et* 10. Sorbus *compend. privil. minor V. commutare*, Monet. *l. cit. n.* 566. 2. Praelati regulares potestatem reducendi missas non habuerunt ante trid. ut episc. sed primum ex decreto istius synodi illam obtinuerunt: ergo non habent illam, nisi cum limitatione ibidem addita, ut eam faciant *in suis capitulis generalibus*. 3. sic praelati auctoritatem praestarent in negotio proprio, sive se, suamque ecclesiam, et utilitatem concurrente, quod jura specialiter reprobant; 3. *c. fin. de instit. clem.* 2. *de reb. eccl. non alien. l. quanquam* 1. *et l. pupillus* 5. *ff. de auth. et consens. tutor.*

152

Quaeritur 6. quibus casibus neque in dioecesana synodo episcopi, et in capitulis suis generalibus praelati regulares reductionem missarum, et anniversariorum facere possint? Resp. Tres casus a DD. enumerantur. 1. si pro hujusmodi anniversariis, et missis relicta sint bona immobilia, quae annuos fructus, vel census producant, vel pro hujusmodi bonis coemendis data sit certa, et sufficiens summa pecuniae, et bona illa a praelato cum consensu capituli distracta, ac pretium ex iis redactum, vel pecunia pro talibus bonis coemendis data in monasterii, vel ecclesiae usus expensa sit; nam ita alienando, et pecuniam expendendo ecclesia ipsa censetur subiisse onus substituendi necessaria pro anniversario perpetuo celebrando. Accedit, quia reductio missarum solummodo fieri potest, quando diminuti sunt ita redditus, ut pro hujusmodi missis debite celebrandis sint insufficientes. Atqui istud in casu praesenti non contingit; nam bona illa, et pecuniae aequivalenter censentur extare, dum in ecclesiae, vel monasterii utilitatem conversa sunt.

153

2. Si hujusmodi onera, et obligationes ecclesiis, monasteriis, capellis, altaribus ab eorum fundatoribus in ipso fundationis limine sint impositae; quia trid. dum *c.* 4. *cit.* reductionem permittit, so-

lum loquitur de relictis a testatore, vel alio benefactore extra fundationem: quoad onera autem, et qualitates in fundatione adjectas *sess.* 25. *cit. c.* 5. *pr. de reform.* aperte vetat iis quacunque dispositione supervenienle derogari; Ugolin. *de offic. episc. c.* 61. *n.* 1. *fin.* Monet. *de commut. ult. vol. c.* 5. *n.* 376. Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 131. Barbos. *de offic. episc. alleg. n.* 12. *et* 13. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 4. Leuren. *p.* 1. *for. benef. q.* 105. et his textibus destibus declaratum est a *s. congr.*

154

3. Si hujusmodi onera ultima voluntate, aut quavis alia dispositione ecclesiis, monasteriis, capellis, altaribus imposita sint post trid. nam pro horum reductione, uti etiam pro reductione illorum, quae imposita sunt in limine fundationis recurrendum est ad sedem apostolicam, prout decrevit s. congr. authoritate ab Urbano VIII. accepta, declaratione super hoc specialiter edita 21. *jun.* 1625. ubi directe vetuit, *ne episcopi in dioecesana synodo, aut generales in capitulis generalibus, vel alias quoquo modo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem concilium* (tridentinum) *imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad apostolicam sedem recurratur, qua re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in domino expedire judicabitur; alioquin reductiones, moderationes, et commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.*

155

Procedit autem hoc, ubi decretum hoc s. congr. est usu integre receptum; nam alicubi eidem consuetudine derogatum est, testibus Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 136. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 4. Vviest. *hic n.* 83. praesertim in Germania, prout observat P. Gobat *exper. theol. tr.* 3. *n.* 591. Sufficit autem ad derogandum hujusmodi declarationibus, sicut in aliis legibus, probabilius decennium, ut dictum est *lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 9. In his ergo locis, ubi decreto huic, et aliis statuentibus, ut recurratur ad sedem apostolicam, consuetudine contraria derogatum est, potestate sibi concessa episcopi saltem in synodo dioecesana, et generales ordinum in capitulis suis generalibus uti possunt, et reducere onera missarum tam ante, quam post trid. imposita; quia dispositio concilii generaliter, et absolute loquitur; Possevin. *c.* 2. *n.* 25. *q.* 9. Mirand. *man. praelat. tom.* 1. *q.* 41. *art.* 12. Nald. *in summ. V. missa n.* 9. Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 132. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 29. *n.* 5. Dian. *p.* 8. *tr.* 4. *resol.* 2. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 4. *vers. sed an.*

156

Quaeritur 7. quomodo haec anniversariorum, missarum, et officiorum divinorum reductio fieri possit? Resp. 1. necessarium est, ut redditus pro his relicti sint admodum tenues, et pro iis debite celebrandis insufficientes; nam si hodiedum sufficientes sunt, indubitatum est immutationem fieri sola authoritate apostolica posse, et hac non interveniente, sine ulla diminutione vel reductione celebranda esse anniversaria, et missas, prout in ultima voluntate, aut fundatione praescriptum est. Colligitur ex trid. *sess.* 25. *c.* 4. *saepius cit.* ubi episcopis, et praelatis regularibus concedit potestatem hujusmodi onera reducendi, quando *eleemosyna pro illis celebrandis adeo tenuis est, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere.* Igitur censetur hanc potestatem iisdem negasse, quando proventus ad ea debite peragenda sufficientes hodiedum sunt.

157

2. Licet, cum tenuitas proventuum ita exigit, duo, tria, aut plura anniversaria conjungi possint, aut uni alteri adjungi; monet tamen s. synodus trid. *c.* 4. *cit. in fin.* ut omnium benefactorum, quorum anniversaria, vel missae adjunctae, vel conjunctae aliis sunt, in his commemoratio fiat. Satisfit autem huic commemorationi, si per collectas, vel preces, quae in secundo *memento* offeruntur, missas hujusmodi pro iisdem celebrans applicet, prout notant Ugolin. *de offic. episc. c.* 61. *n.* 1. Manet. *de commut. ult. vol. c.* 5. *n.* 375. Barb. *ad c.* 4. *trid. cit. n.* 13. Pal. *tr.* 22. *D. un. p.* 15. *n.* 4. *vers. monet.*

158

3. Ejusmodi anniversaria reduci possent in totidem missas, vel in unum, alterumque anniversarium, aut missam singulis mensibus, aut hebdomadis legendam pro benefactoribus, pro quibus anniversaria, et missae pristinae celebrabantur; Ugolin. *n.* 1. *cit.* Monet. *n.* 307. *et seq.* Barbos. *n.* 4. Vviestner *n.* 76. quod probatur ex verbis trid. *l. cit.* ubi episcopis concessit, ut possint *pro sua conscientia --- statuere circa haec, quidquid magis ad DEI honorem, et cultum, atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire.*

159

4. Alia officia divina potius in missas, quam hae in illa sunt commutanda, ut salubriter monet *Monet. l. cit. n.* 369. et teste Fagnan. *in c. ex parte* 12. *de constit. n.* 34. approbatum est a *s. congr.* quia sacrificia missae, utpote quae vim habent ex opere operato, plus prosunt animabus in purgatorio detentis, quam alia divina officia, et pia opera, ut cum s. Thom. *in* 4. *dist.* 45. *q.* 2. *quaest.* 2. unanimiter docent TT. et innuit trid. *sess.* 25. *in decret. de purgat.* ubi animas huc detentas ait *potissimum sacrificiis juvari.*

160

Quaeritur 8. quibus cautelis s. congr. prospexerit periculo, ne hujusmodi seductiones nimis saepe sint faciendae? Resp. Ut periculum istud tollat, s. congr. *in decret. saepius allegato* statuit 1. *ut pecuniae, et bona mobilia, cum onere perpetuo missarum celebrandarum data, ab iis, ad quos pertinet, sub poena interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto incurrenda a die realis acquisitionis statim deponantur penes aedem sacram, vel personam fide, et facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, et individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur. Ac si eadem bona immobilia authoritate apostolica deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium, sed eadem poena, ut supra, deponi, atque in aliis bonis stabilibus itidem fructiferis, cum ejusdem repetitione, atque annexione converti debeat.*

161

2. Insuper decernit, *ne imposterum onera perpetua missarum celebrandarum suscipiant, saeculares quidem sine consensu episcopi, vel ejus generalis vicarii, regulares vero sine generalis, vel provincialis consensu, et licentia in scriptis, et gratis concedenda; alioquin saecularis, qui hujusmodi prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu ecclesiae interdictus sit eo ipso; regularis vero poenam privationis omnium officiorum, quae tunc obtinebit, ac perpetuae inhabilitatis ad alia de cetero obtinenda, vocisque activae, et passivae absque alia declaratione incurrat.*

162

3. Praecipit, *ut episcopus, seu ejus vicarius, aut generalis, vel provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, — non antea assensum hujusmodi, ac licentiam praebeant, quam ei legitime constiterit* (talis ecclesiae, monasterii etc.) *sacerdotes tam novo oneri suscipiendo, quam antiquis jam susceptis satisfacere posse; praecipuamque rationem habeant, ut redditus, qui ecclesiis, vel locis piis relinquuntur, omnino respondeant oneribus adjunctis secundum morem cujusque civitatis, vel provinciae.*

163

Quaeritur 9. an justa causa petendi reductionem oneris missarum sit, quando contingit stipendium illarum lege, vel consuetudine augeri, et annui redditus legati, ad illum effectum relicti, licet nullo modo diminuti sint, non tamen correspondent justo stipendio tunc currenti? Resp. Affirmative, nisi haeredes ex bonis haereditatis supplere velint defectum. Ita Pellizar. *tom. 1. man. tr. 6. c. 3.*

q. 18. *n.* 42. Donat. *tom.* 3. *prax. regul. tr.* 7. *q.* 62. et alii ab ab his *cit.*

164

An vero eo casu haeres teneatur supplere defectum mercedis, controversum est apud DD. Affirmant, data tamen capacitate haereditatis, M. Ant. Genuens. *in practicab. eccl. q.* 180. Homobon. *de exam. eccl. p.* 1. *tr.* 4. *c.* 13. *q.* 118. Riccius *prax. p.* 3. 4. *resol.* 364. *n.* 3. Dian. *p.* 1. *tr.* 14. *resol.* 17. Barb. *de offic. episc. alleg.* 29., *n.* 7. tum quia testator non reliquit pecuniam simpliciter pro eleemosyna solvenda sine onere, sed pro missis celebrandis pro anima sua, quam praesumitur magis amare, quam haeredem; tum etiam, quia eo tempore, quo dictam eleemosynam legavit, praestabatur minor merces pro missis celebrandis, quam si praevidisset augendam, non ideo diminuisset missarum numerum, sed stipem auxisset, sicque respondisset, si de hoc interrogatus fuisset.

165

Sed non minus probabiliter respondent Fraxinell. *de oblig. sacerd.* §. 24. *n.* 2. *et tribus seq.* Pellizar. *tom.* 1. *man. regul. tr.* 6. *q.* 18. *n.* 45. Donat. *tom.* 3. *prax. regul. tr.* 7. *q.* 62. *n.* 3. non posse haeredem ad hoc compelli: 1. quia alioquin saepe saepius insurgerent odiosae, ac perpetuae lites inter haeredes, et sacerdotes, quibus hujusmodi onera missarum incumbunt, cum non mediocri animorum inquietudine: 2. quia testatores communiter curant gravare suos haeredes, quam minimum possunt, adeoque non est ita certum, quod possit praesumi, mentem illorum fuisse, ut aucto per temporis decursum missae stipendio, haeredes tenerentur ad auctiora stipendia: 3. quia hac tempestate haeredes conveniunt cum sacerdotibus de stipendio currente tempore conventionis, et cons. vigore hujus pacti, nullum jus videntur sacerdotes habere ad augmentum salarii. Quare si tali casu ecclesia hujusmodi oneribus praeter intentionem gravatam sese sentiret, recurrere debebit ad authoritatem superioris, et petere ab eo reductionem; quod medium innuit trid. *sess.* 25. *c.* 4. *cit.* dum ibi sic gravatos remittit ad episcopos, ut onera moderentur, non ad haeredes, ut defectum stipendii suppleant.

166

Quaeritur 10. an aucta re legata pro missarum onere relicta, etiam augendus sit missarum numerus? Resp. cum Pelliz. *to.* 1. *man. tr.* 6. *c.* 3. *q.* 17. *n.* 41. Donat. *prax. reg. to.* 3. *tr.* 7. *q.* 61. et aliis distinguendo. Nam si augmentum tale non provenit ex re ipsa simpliciter, sed ex industria, labore, et expensis eorum, quibus illa cum eo onere relicta est, cum augmentum hoc potius sit praemium

laboris, ac fructus industriae, non debet inducere obligationem majoris oneris.

167

Secus, si dictum augmentum procedat ex aliquo casu fortuito, ut si fundus assignatus pro missis notabiliter augeatur ex alluvione fluminis etc. tunc enim augeri deberet etiam missarum numerus in utilitatem animae testatoris; tum ex *c. fin. de V. S.* ubi dicitur, quod si fructus praebendarum creverint, debeat augmentum converti *in utilitatem ecclesiae,* h. e. ut glossa exponit, in pias causas, qualis in nostro casu est, si augeatur numerus missarum in refrigerium animae testatoris; tum vero quia contrariorum eadem est disciplina, idemque operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito: sicut ergo diminutis stipendiis, minuitur missarum numerus per reductionem a superiore factam, ita aucta re legata, aequum est, ut augeatur, cum commodum ab incommodo reguletur; *l. secundum naturam* 19. *ff. de R. J.*

TITULUS XLII.

De baptismo, et ejus effectu.

SUMMARIUM

1 *Quotuplex sit baptismus?*
2 *Definitio baptismi fluminis.*
3 *Institutus a Christo est.*
4 *Probabilius ante passionem, et mortem suam.*
5 *Solvuntur argumenta contraria.*
6 *Institutio haec facta est, vel cum christus baptizatus fuit in Jordane.*
7 *Vel paulo postea.*
8 *Parvulis necessarius est in re, extra martyrium.*
9 *Adultis saltem in voto, si copia ejus suscipiendi non sit.*
10 *Adulti tenentur illum suscipere, quamprimum commode possunt.*
11 *Et in parvulis non diu debet differri.*
12 *Materia ejus remota est aqua naturalis.*
13 *Proxima ablutio.*
14 *Trina, vel unica pro ecclesiae cujusque consuetudine.*
15 *Ablui debet pars aliqua principalis si potest.*
16 17 18 19 *Sufficit immersio etiam sine emersione.*
20 21 22 *Vicino, et desperatu partu, baptismus administrari potest infanti nondum edito in lucem.*
23 *Forma baptismi.*
24 *Necessario in hac exprimenda.*
25 26 27 *Inter haec est expressa invocatio SS. Trinitatis.*
28 29 30 *Non confertur valide sub hac forma.* Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, et procedentis ab utroque.
31 *Subjectum baptismi est homo viator non baptizatus.*
32 33 *Utrum monstra baptizari possint?*
34 35 *Utrum amentes?*
36 37 38 39 *An liberi infidelium parentibus eorum invitis?*
40 *Minister baptismi in necessitate est omnis homo viator.*
41 *Extra illam episcopus, et parochus.*
42 *Et quidem domicilii, in quo degit baptizandus.*
43 *Potest potestas baptizandi delegari diacono.*
44 *Qui baptizare nequit, nisi in defectum presbyteri, etiamsi ille sit parochus.*
45 46 47 *A quo baptizandi sint infideles ad fidem conversi?*
48 *An plures simul baptizare eundem possint?*
49 *Quae simultas requiratur ablutionis, et formae?*
50 *Ubi baptismus sit conferendus?*
51 52 53 *Quis sit effectus baptismi?*
54 *Quibus repeti baptismus possit?*
55 *An sufficiens causa eum repetendi sit, quod sit collatus ab haeretico?*
56 *Quid faciendum casu, quo infans in causa necessitatis baptizatus est ab obstetrice?*
57 *Quid tenendum, quando de adulto aliquo dubitatur, an baptizatus sit, vel non?*
58 *An repeti debeat, cons. invalidus sit per vim, et metum collatus?*

1

Post sacramentum omnium maxime venerabile ponitur sacramentum omnium maxime necessarium, qui est baptismus. Hic late acceptus triplex dividitur, baptismus aquae, flaminis et sanguinis: ex his solus baptismus aquae est sacramentum, cujus defectum ceteri duntaxat supplent, ille ex opere operantis tantum, quatenus est votum baptismi, iste vero etiam ex opere operato, ut communiter SS. PP. et TT. omnes agnoscunt. Horum traditionem exactiorem remitto ad TT. de baptismo aquae pauca, eaque, quae propinquius jus sacrum spectant, tractabo.

2

Quaeritur 1. de essentia, institutione, et necessitate baptismi. *Et* 1. *quidem dubitatur*, quid sit *baptismus*? *Resp. Baptismus* graecum nomen *ablutionem* significat. Prout hic sumitur, definitur a *catechism. roman. p.* 2. *c.* 2. quod sit *sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitae.* Ubi nomen *sacramenti* locum generis tenet, *regeneratio* autem differentiae; nam id proprium baptismi est, quod homini primam spiritualem vitam conferat juxta illud *Joan.* 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto*, h. e. nisi quis postquam semel corporaliter natus est in peccato, denuo nascatur per aquam, et Spiritus Sancti virtutem, *non potest introire in regnum Dei.* Ad majorem autem declarationem additur in definitione tum materia sacramenti *per aquam*, tum forma *in verbo*; utraque enim per Dei virtutem spiritualem effectum conferunt, convenienter Apostolo *ephes.* 5. *ibi, mundans* ecclesiam *lavacro aquae in verbo vitae.* Et S. August. *tr.* 80. *in Joan.* relatus *can. detrahe* 54. *caus.* 1. *q.* 1. *detrahe*, inquit, *verbum, et quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum: unde iste tanta virtus aquae, et corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente verbo?*

3

Dub 2. a quo, et quando institutum sit hoc sacramentum? Fide certum est, illud, ut cetera sacramenta, immediate institutum esse a Christo trid. *sess.* 7. *can.* 1. *controversia* inter DD. est de tempore; nam gravissimi DD. volunt institutum esse post resurrectionem, quando Christus Apostolis dixit, *docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Ita expresse Tertullian. *l. de baptis. c.* 11. *n.* 86. Rupert. *l.* 4. *in Jo. c.* 3. Chrysost. *hom.* 28. *in Joan.* Theophylact. *in illa verba*, post haec venit Jesus *Joan.* 3. Leo I. *in epist.* 4. *decretal. ad episcopos Siciliae c.* 3. et probabile reputat Canus *l.* 8. *de locis c.* 5. §. *quare si longiorem. Fundantur* 1. quia nuspiam legitur Christus ex-

65 *

pressisse formam baptismi, nisi post resurrectionem. 2. si ante resurrectionem institutus fuisset baptismus, tunc Christus, sicut Apostolis dedit virtutem ejiciendi daemonia, et curandi infirmos, *Luc.* 10. ita etiam dedisset iisdem potestatem baptizandi in nomine SS. Trinitatis: hanc autem non ante, sed post resurrectionem iis dedisse legitur: ergo etc. 3. per baptismum confertur Spiritus Sanctus: sed hic ante resurrectionem non fuit collatus juxta illud Evangelistae, *nondum erat Spiritus sanctus datus; quia Jesus nondum erat glorificatus*; Joan. 7. *v.* 19. 4. Teste Joann. *c.* 4. Christus dominus non per se, sed per discipulos suos baptizabat: atqui expressionis istius alia causa rationabilis assignari non potest, nisi quod discipuli ejus baptizaverint baptismo Joannis, cujus usus Christum non decebat. 5. Baptismus januam regni coelestis aperit: atqui haec aperta non fuit, nisi post passionem Salvatoris: ergo etc.

4

Sed longe communior, et verior sententia docet baptismum a Christo institutum ante mortem suam. Ita Cyrill. *l.* 2. *in Joan. c.* 6. Nazianz. *orat.* 39. August. *tr.* 13. *et* 15. *in Joan. c.* 57. s. Thom. *in* 4. *dist.* 3. *q.* 1. *art.* 5. Suar. *D.* 19. *sect. c. concl.* 1. Vasq. *D.* 140. *c.* 3. Conink *q.* 66. *art.* 2. Bonacin. *D.* 2. *de baptism. q.* 2. *p.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 2. *n.* 1. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 2. *Probatur.* Christus ante passionem suam baptizavit, ut legitur *Joan.* 3. *v.* 22. scilicet non per seipsum, sed per discipulos suos, ut explicatur *Joan.* 4. *v.* 2. at non est credibile, quod hic baptismus, quem jubente salvatore administrarunt discipuli, fuerit solum baptismus Joannis; nam si hic tantum ab ipsis administratus fuisset, discipuli Joannis non habuissent causam conquerendi, quod discipuli Christi baptizarent, sed potius gratulandi sibi, quod sui magistri baptismus a Christo, et ejus discipulis approbaretur: igitur dicendum, quod baptizaverint baptismo a Christo instituto, prout ipse Joannes indicat, dum se *in aqua*, Christum vero *in spiritu s. et igni*, eo scilicet, quo in lege nova utimur, et gratia sanctificans confertur, baptizaturum praedixit. *Matt.* 4. *v.* 12. *et Joan.* 1. 33. *Conf.* ante passionem Christi institutum est eucharistiae sacramentum, et discipulis ministratum, ipsique discipuli ordinati sacerdotes cum potestate conficiendi sacramentum corporis, et sanguinis Christi: at non est credibile prius eucharistiam participasse, et ordinis sacramentum percepisse, quam baptismum; cum baptismus omnium sacramentorum janua sit, et initium; fingere autem, quod Christus in hac parte dispensaverit cum apostolis, incongruum videtur, cum nulla sit fictionis ipsius necessitas, vel fundamentum: ergo etc.

5

Neque contrarium probant argumenta *n.* 3. allata. *Ad* 1. hoc ipso, quod, ut in probatione dictum est, discipuli contulerint baptismum Christi, debuerunt etiam fuisse instructi circa formam illius: unde dicendum, quod post resurrectionem suam Christus baptismi formam publicarit solemniter, ut omnibus constaret, ab eo tempore baptismum, sub invocatione expressa SS. Trinitatis collatum, esse medium ad salutem necessarium, illiusque mysterii notitiam omnes habere debere. *Ad* 2. quod Christus *Luc.* 10. baptismi mentionem non fecerit, ideo factum est, quia paulo ante data discipulis fuit potestas baptizandi, et ideo opus non erat eam repetere. Deinde quia non passim omnes baptizandi erant, sed qui in Christum crederent, quos sciebat ante ejus mortem non ita multos futuros esse. *Ad* 3. ante resurrectionem non fuit collatus Spiritus S. forma visibili, et abundantiori, fuit tamen datus invisibiliter; alias Mariae Magdalenae non fuissent remissa peccata, neque eucharistia conferens gratiam instituta. *Ad* 4. responsio patet ex probatione. *Ad* 5. baptismus, etiam ante resurrectionem collatus, fuit janua regni coelorum, quia contulit gratiam sanctificantem, quo jus conferebatur ad illud, non quidem statim possidendum a moriente, sed ordinatione divina differendum eo usque, donec Christus plene, et integre debitum humanae naturae persolveret.

6

Dub. 3. quo tempore ante mortem Christi fuerit institutus baptismus? Resp. hoc incertissimum esse; nam s. Thom. *q.* 66. *art.* 2. Sayr *de sacram. l.* 2. *c.* 2. *q.* 3. *art.* 1. Bonacin. *D.* 2. *de baptism. q.* 2. *p.* 1. *n.* 2. *cum ss. Ambros. August. Hieron. Nazianz. Damasc. et aliis* apud Vasq. *D.* 140. *c.* 6. putant institutum eo die, quo Christus dominus in Jordane baptizatus fuit a Joanne, cui sententiae etiam adhaeret Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 2. *n.* 6. ob autboritatem PP. affirmantium eo baptismo aquas sanctificatas, et consecratas esse in lavacrum peccatorum nostrorum, praecipue cum paulo post discipuli Christi baptizarent non baptismo Joannis, ut probatum est, sed Christi baptismo; neque appareat, quo tempore illius institutio facta fuerit.

7

Contra alii cum Scot *in* 4. *dist.* 3. *q.* 4. Gabr. *q. un. art.* 3. *dub. ult.* Conick *q.* 66. *art.* 2. *n.* 14. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 2. *n.* 2. *fin.* quibus non dissentit Suar. *D.* 19. *sect.* 2. *circa fin.* censent baptismum fuisse institutum a Christo aliquot dies, postquam a Joanne baptizatus fuit, tum scilicet quando discipulos collegit, et eosdem ad baptizandum misit *Joan.* 3. Nituntur praecipue, quia ex

omnibus, quae ibi contigerunt, colligi nequit, quod baptismus eo tempore institutus fuerit, sed ad summum, quod institutio ejusdem ibi adumbrata, et praefigurata fuerit; nam baptismi institutio formaliter importat, quod Christus perpetua lege statuerit illius materiam et formam, ut signum gratiae sanctificantis: atqui ex eo, quod ipse baptizatus fuerit, non infertur hanc legem tulisse, neque ex eo, quod Pater Aeternus illum suum esse filium publicaverit, et Spiritus S. in columbae specie apparuerit; quia haec omnia solum designant sacramenti formam, non constituunt, cum contingere potuerint, quin esset aliqua sacramenti institutio.

8

Dub. 4. an, et qua ratione baptismus sit hominibus in nova lege ad salutem necessarius? Resp. Est necessarius omnibus praecepto divino, et de necessitate medii, tam parvulis, quam adultis, sed diverso modo; nam parvulis, extra casum martyrii, necessarius ad salutem est baptismus in re susceptus, prout definitum est a concil. Milevit. *relato can. placuit* 153. *de consecr. dist.* 4. ab Innoc. III. *c. majores* 4. *h. tit.* et clarius a trid. *sess.* 5. *decr. de peccat. orig. n.* 4. *et sess.* 7. *can.* 5. *de baptism.* et consentiunt SS. PP. praecipue August. *tum alibi*, tum *l.* 3. *de anima c.* 9. ubi, *noli*, inquit, *credere, noli dicere, infantes, antequam baptizentur, morte praeventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse catholicus.* Ratio est: quia ut declaravit Servator, *Joan.* 3. *v.* 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S. non potest introire in regnum DEI*: parvuli autem possunt intrare in regnum DEI; quia *talium est regnum caelorum*; Matth. 19. *v.* 16. Marc. 10. *v.* 15. Luc. 18. *v.* 16. intrare autem non possunt, nisi ante purgati fuerint a peccato originali, quod apud ipsos, extra martyrium, fieri duntaxat potest per baptismum in re susceptum, cum voti ejusdem capaces non sint: ergo etc.

9

Contra adultis ratione utentibus, si baptismi reipsa suscipiendi non habeant copiam, vel baptizatos se, cum revera non sint, bona fide credant, ad aeternam salutem consequendam ejus suscipiendi votum sufficit, prout non obscure decisum est a trid. *sess.* 6. *c.* 4. *de justificat.* ubi definitur, quod *translatio in statum gratiae post evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non possit.* Ratio clara est; cum enim quis ante baptismum susceptum, eliciendo actum contritionis, seu dilectionis DEI super omnia gratiam consequi valeat, ut si post ejusmodi actum moriatur, ad vitam aeternam perveniat *cap. debitum* 4. *h. tit. et c. apostolicam* 2. *de presbyt. non baptiz.* et in ejusmodi contritionis, ac dilectionis

actu contineatur votum servandi omnia divina praecepta, ac proin etiam suscipiendi baptismum, sequitur baptismum reipsa susceptum adultis, ejus suscipiendi copiam non habentibus, vel bona fide existimantibus legitime susceptum esse, simpliciter non esse necessarium: ita docent s. Ambros. *orat. de obit. Valentinian. imp.* August. *l.* 4. *de baptism. c.* 22. *et l.* 8. *de civit.* Bernard. *epist.* 77. *ad Hug. de s. Victor.* Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 6. *concl.* 2. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 8. *n.* 2. Vviest. *tit. de presbyt. non baptiz. n.* 2.

10

Dub. 5. quo tempore hoc sacramentum ministrari parvulis, et suscipi ab adultis debeat? Resp. Adulti, si in fide sufficienter instructi sint, divino Christi praecepto obligantur ad sacramentum baptismi suscipiendum, quamprimum commode possunt, ut ex *Clemente romano*, *Basil. Nazianz. Chrysost. Niceta*, *et aliis* firmant Vasq. *D* 149. *cap.* 4. Conink. *quaest.* 68. *art.* 3. *dub. un. concl.* 1. *n.* 37. Suarez *D.* 31. *sect.* 2. Laym. *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 6. *n.* 8. Pal. *tract.* 19. *D. un. part.* 8. *n.* 5. Ratio est; quia per baptismum homo profitetur fidem, et fit membrum ecclesiae: ergo sicut homo statim tenetur profiteri fidem, et fieri membrum verae ecclesiae, ita tenetur statim suscipere baptismum. *Neque obstat*, quod olim tam in occidente, quam in oriente multi baptismi susceptionem usque ad aetatem maturiorem, vel etiam mortis periculum distulerint; dicendum enim id vel fuisse factum ex causa rationabili, vel si talis non adfuit ex indiscreto zelo, orto tum ex reverentia nimia sacramenti, tum ex timore, ne post gratiam baptismi susceptam relapsus in peccatum contingat, quem proinde zelum cum reprehenderint patres, Basil. *hom. ex hortat. ad baptism.* Nazianz. *orat.* 40. *in sanctum baptisma*, Chrysost. *hom.* 1. *in acta*, *et hom.* 13. *in epist. ad hebr.* nos imitari non debemus. *Item non obstat*, quod olim certa tempora, videlicet vigilia Paschatis, et Pentecostes, destinata fuerint, quibus solis sacrum baptisma conferri oportebat, nisi mortis periculum urgeret, prout constat ex *can. duo tempora* 12. *de consecr. dist.* 4. nam cum paulatim cresceret credentium populus, et occasio ministrandi baptismum, ac variae contingerent occasiones mortis, visum fuit praelatis ecclesiae, abrogato allegato decreto, ministrationem baptismi permittere pro omni tempore, ut notat Laym. *l. cit. vers. adde.*

11

Quoad infantes conveniunt DD. quod eorum parentes, et alii, qui curam illorum gerunt, sub gravi culpa praecepto ecclesiae non scripto, sed consuetudine introducto, obligentur, ne differant diu filiis parvulis baptismum, licet nullum mortis eorum periculum sit; quia alienum a pietate parentum, et charitate est diu conservare filios

mancipia diaboli, cum facile possint illos constituere membra Christi, et regni coelestis haeredes. Quodsi ipsi parentes, vel tutores negligentes fuerint, pastores ecclesiae ratione officii obligantur illorum negligentiam emendare, et suam in ea re authoritatem interponere. Ita ex communi Suar. *D.* 25. *sect.* 2. §. *ultimo*, Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 8. *concl.* 2. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 8. *n.* 4. Quae autem diuturna sit dilatio, ut ad peccatum mortale constituendum sufficiat, praedicti DD. cum Henriq. *l.* 2. *c.* 4. *n.* 3. relinquunt prudentis viri judicio. Advertit tamen cum aliis Laym. *n.* 9. si ex aliqua causa solemnis baptismus differri soleat, eo casu non oportere privatim baptizare infantem, et intermissas ceremonias postea adhibere; id enim licitum non est extra casum necessitatis, qualis ordinarie non est, etsi per unum, aut sesquimensem expectandum sit, donec cum decente solemnitate baptismus infanti conferri possit, quanquam tanta dilatio non nisi ex gravi causa fieri debeat, et tunc advigilare oportebit infanti, ne ex ingruente aliqua infirmitate sine baptismo decedat.

12

Quaeritur 2. quae sit *materia* baptismi? Resp. Materia baptismi duplex est, remota, et proxima. Et hinc

Dub. 1. quae sit *materia remota* baptismi? Resp. Est omnis, et sola aqua elementaris, seu naturalis apta ad abluendum, ut patet ex perpetua traditione, et praxi ecclesiae, definitionibus concil. florent. later. et trid. *sess.* 7. *can.* 2. *de baptism.* ipsisque Christi verbis, *nisi quis renatus fuerit et c. Joan.* 2. *Ex quo infertur*, ea certitudine liquorem aliquem esse materiam validam baptismi, qua retinet nomen, et rationem aquae naturalis, et usualis. Certo valet aqua fontana, marina, fluviatilis, pluvialis; item ex rore, pruina, nive, glacie, grandine eliquata, etsi sapore, calore, mixtione salis, sulphuris, et aliorum mineralium accidentaliter differant. Dubia est, et ideo non nisi in casu extremae necessitatis adhibenda aqua ex sale resoluto, proflua ex vite, ex floribus, arboribus, herbis per distillationem expressa, jusculum, lixivium, cerevisia etc. quibus Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 3. *n.* 2. etiam annumerat salivam, sed *cap. non ut* 5. *h. tit.* dicitur haud dubie invalida, uti etiam plerique sentiunt de sudore, lachrymis etc. Ipsa etiam aqua naturalis debet esse apta ad abluendum: et hinc apta materia non est aqua constricta in glaciem, vel nivem, nisi antea resolvatur; Suar. *D.* 20. *sect.* 2. §. *atque hinc obiter*, Conink. *q.* 66. *art.* 4. *n.* 27. Bonacin. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 6. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 1. *concl.* 2. *coroll.* 1. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 3. *n.* 3. Gonz. *in c.* 5. *h. t. num.* 2. Schambog *hic n.* 17. Vviest. *ibid. n.* 2.

13

Dub. 2. quae sit *materia proxima* baptismi? Resp. Est ablutio per aquam juxta illud, *mundans lavacro aquae* Ephes. 5. *v.* 26. quia per formam hujus sacramenti proxime significatur, et determinatur ad ablutionem animae. De hac, sicut de materia remota, dicendum eam esse certam, vel dubiam, prout aliqua actio certo, vel probabiliter ablutio dicitur. Intelligitur autem nomine *ablutionis* contactus successivus aquae, qui active procedat a ministro baptizante, et passive, seu terminative subsistat in baptizato. Ex communi TT. cum s. Thom. *q.* 66. *art.* 7. valide fieri potest per immersionem, infusionem, et aspersionem, si haec notabilis sit, et cum successivo aquae allapsu: et hoc tertio modo fortasse collatus baptismus fuit *act.* 2. *et* 4. cum uno die trina hominum millia, alio 5000. sacro fonte abluti sunt. *Ratio est*; quia quocunque ex his tribus modo ablutio fiat, vere quis ablutus censetur. Ut tamen licite ministretur, servanda est ecclesiae dioecesanae consuetudo; nam in aliquibus ecclesiis adest consuetudo baptizandi per immersionem, in aliis per infusionem. Non tamen caret probabilitate peccatum mortale non esse, sed veniale tantum baptizare per infusionem, quamvis consuetudo sit, ut per immersionem conficiatur baptisma, quod mutatio haec levis sit, nec aliena ab usu romanae ecclesiae; Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 4. *n.* 2.

14

Dub. 3. an trina debeat esse ablutio, an unica sufficiat? *Rationem dubitandi* facit *can. siquis presbyter* 79. *de consecr. dist.* 4. ubi jubetur deponi presbyter, qui semel tantum mergat in baptismale, et *can. multi* 82. *ead. dist.* ubi trina mersio dicitur *evangelicum praeceptum*. *Sed dicendum* esse in arbitrio ecclesiae, an trinam, vel unicam ablutionem adhibere velit, prout indicavit s. Gregorius, *l.* 1. *epist.* 41. *ad s. Leandr.* his verbis, *reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate vel ter, vel semel immergere, quando et in tribus mersionibus personarum trinitas, et in una potest divinitatis singularitas designari*, prout refertur *can. de trina* 80. *dist. cit.* Unde cujusque provinciae, vel ecclesiae consuetudo est observanda, ut insinuatur *can. cit.* et advertit Abb. *in c.* 1. *h. t. n.* 4. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 4. *vers. quare*, Barb. *in c.* 1. *h. t. n.* 5. Vall. *hic* §. 1. *n.* 4. *vers. ablutio.* Pirh. *n.* 1. *not.* 2. Scham. *n.* 21. Wies. *n.* 4. Neque contrarium evincunt textus in contrarium allegati; nam in priore illorum solum damnatur error conferentium baptisma una mersione non ss. Trinitatis, sed mortis Christi expressa mentione; in posteriore innuitur esse traditionem apostolicam, quae ut alii ecclesiae canones, et consuetudines mutationem admittunt; *arg.*

c. alma 24. *pr. de sent. excomm. in* 6.: Gonz. *in c. cit. n.* 1. Vvies. *l. cit.*

15

Dub. 4. in qua parte corporis debeat fieri ablutio, ut valide conferatur baptismus? Resp. Etsi omnino deceat prae ceteris membris ablui caput, utpote quae est praecipua pars hominis, in qua viget omnis sensus, communis tamen DD. sententia est, quod sufficiat, si in baptismo abluatur etiam alia pars principalis, uti sunt scapulae, humeri, pectus, brachia etc. An ablutione manus pedis, aut alterius similis partis, vel capillorum, et pellis secundinae solius valide administretur baptismus, dubium est; nam aliqui cum Henr. *l.* 2. *c.* 7. *n.* 2. *et c.* 21. *n.* 4. Vasq. *D.* 145. *n.* 4. *etc.* volunt sufficere, si conferatur in quacunque etiam minima parte sensibili, et vel unius guttae aspersione; alii contra cum Coninck *q.* 66. *art.* 7. *dub.* 2. Tolet. *l.* 2. *c.* 18. Bonac. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 24. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *concl.* 2. *corol:* 8. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 4. *n.* 5. et communiori DD. negant valiturum, nisi fiat in parte aliqua hominis principali. Hinc licet cum aliter non potest, licite in tali parte conferatur, repeti tamen periculo sublato, sub conditione debebit ob probabilitatem sententiae negantis; *c. de quibus* 2. *h. t.* Laym. *n.* 3. *vers. verum,* Pal. *n.* 8. Gonz. *in c.* 5. *h. t. n.* 3. Scam. *n.* 24. Vvies. *hic n.* 5. Imo ut etiam in capite, scapulis etc. valide administretur, satis non est ex probabiliore sententia, ut ea quavis etiam minima particula aquae attingatur, sed exigitur, ut ea quantitate saltem modica immediate, et contractu successivo tangantur, cum sine hoc baptizatus, seu lotus proprie non dicatur; Suar. *in* 3. *p. D.* 20. *sect.* 2. §. *deinde*, Pal. *l. cit. n.* 6. Zoes. *hic n.* 4. Scamb. *n.* 26. Konig *n.* 8. Vvies. *n.* 6. Hinc pro praxi Konig. *hic n.* 11. *in fin.* monet parochos, et alios ministros baptismi, ut pueros satis crinitos sollicite abluant, ne aqua solum crines tangat, non itidem et caput, cum vel crines non sint pars hominis, vel saltem de eo sit fundatum dubium.

16

Dub. 5. an sufficiat immersio absque emersione, ut si infans projiciatur in flumen, et ejus aquis suffocetur, aut si abluatur aqua fervida, et sic occidatur? *Certum est*, sic illicite conferri baptismum, et committi peccatum grave homicidii, quamvis alia vi infanti ministrari baptismus non possit, et timeatur statim moriturus; quia ea immersio aeque per se, et directe tendit ad occisionem, ac ad infantis ablutionem, imo potius ad ablutionem per accidens dirigitur ex sola intentione mergentis, ad occisionem autem per se, et directe. Et hinc disparitas est inter hunc casum, et illum, quo oppugnans civitatem bellicum tormentum explodit in locum, ubi scit consistere innocen-

tem, aut cum fugiens mortem sibi imminentem, puerum in via positum pedibus equi conculcat, nam in his duobus casibus mors innocentis solum per accidens conjuncta est cum explosione tormenti, et fuga, in nostro autem casu per se, et directe sequitur Suar. *D.* 20. *sect.* 3. Vasq. *D.* 145. *c.* 3. *in fin.* Coninch. *q.* 66. *art.* 7. *dub.* 1. *n.* 75. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 5. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 4. *n.* 12.

17

Controversia est, an valide sic conferatur baptismus? Negant Scot. *in* 4. *dist.* 5. *q.* 3. Sylv. *V. baptismus* 4. *n.* 8. Tabien. *V. eod.* 5. *n.* 7. Armil. *n.* 29. Tolet. *l.* 2. *c.* 18. *n.* 9. et alii plures apud Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 5. *concl.* 2. Pal. *p.* 4. *cit. n.* 9.

Fundantur 1. quia ea immersio non est vera ablutio, de cujus ratione esse videtur, ut in aquam immersum ex ea educas. 2. quia solum significat Christi mortem, non instar veri baptismi etiam resurrectionem, *can. de trina* 80. *de consecr. dist.* 4. 3. quia illa immersio potius ad vitam homini tollendam refertur, cum tamen baptismus ex propria institutione tendat ad vitam ei conferendam.

18

Sed communius valide conferri hoc modo baptismum affirmant Ab. *in c.* 1. *h. t. n.* 4. Gabr. *in* 4. *q.* 2. *art.* 3. *dub.* 4. Suar. *D.* 20. *sect.* 3. *vers. quapropter.* Vasq. *D.* 145. *c.* 3. *n.* 19. Coninch *q.* 66. *art.* 7. *dub.* 1. *n.* 68. Bonac. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 27. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 5. Zoes. *hic n.* 5. Scham. *n.* 23. Vvies. *n.* 7.

Ratio est; quia haec immersio, cum per eam infans tangatur motu successivo, est vera ablutio, quae proxima hujus sacramenti materia est, ad spiritualem animae vitam ordinata: igitur modo accedat intentio, et forma debita, ad substantiam baptismi nihil deest. *Conf.* si infans in aquam immersus post prolatam verborum formam e ministri manibus laberetur, et suffocaretur aquis, nemo diceret eam mersionem non esse veram lotionem sufficientem ad conficiendum baptismum: sed intentio eductionis mersionem non immutat: igitur talis erit etiam mersio sine animo educendi.

19

Ad argumenta contraria facilis est responsio. *Ad* 1. etsi eductio cum ablutione communiter conjuncta sit, non tamen pertinet ad essentiam ablutionis, ut ex modo dictis patet. *Ad* 2. haec immersio adhuc repraesentat resurrectionem Christi, cum etiam per illam homo, peccato mortuus, Christo vivere incipiat, et a vetere Adam sepulto, indicat novum. *Ad* 3. baptismus vivificat animam per gratiam, et charitatem, cui vitae non obstat corporalis vitae privatio, quae ex prava ministri intentione succedit.

20

Dub. 6. An valide baptizetur infans nondum in lucem editus? Convenit inter DD. baptizandum illum, saltem si pars aliqua corporis extra uterum extendatur.

Dissident inter se, an casu, quo intra uterum totus continetur, aqua per fistulam, vel aliud instrumentum infusa in uterum, perfici baptismus possit? Negant Mayron. *in* 4. *dist.* 2. *q.* 1. §. *sed occurrit.* Rich. *ib. dist.* 6. *art.* 1. *q.* 1. Henr. *l. de baptism. c.* 21. *n.* 2. *lit. M.* Graff. *p.* 2. *dec. l.* 1. *c.* 3. *n.* 31. *cum s. Augus. s. Thom. s. Anton. s. Bonav. et aliis*, quos refert Comitol. *l.* 1. *resp. mor. q.* 13. Fundantur 1. textu; *can. qui in maternis* 115. *de consec. dist.* 4. *ibi*, *qui natus adhuc secundum Adam non est*, *renasci secundum Christum non potest*; *neque enim dici regeneratio in eo poterit*, *quem generatio non praecessit.* 2. *missal. rom.* quod vetat *in utero matris clausum baptizari* 3. *ratione*; quia non apparet, qua ratione perfici ablutio, sive aqua immediate, et successive pertiugere ad foetum valeat, in utero tot involucris et secundinis circumseptum.

21

Sed dicendum, vicino, et desperato partu, etiam hanc baptismi administrationem fieri posse, licet casu, quo post talem baptismum infans salvus editus fuerit repetendus baptismus sit. Ita Victoria; *summ. tit. de bapt. n.* 32. Gabr. *in* 4. *dist.* 4. *q.* 2. *art.* 3. *dub.* 2. Vivald. *de modo baptismi n.* 16. *vers. si autem puer*, Chapeauvill. *de mod. ministr. sacr. temp. pest c.* 2. *q.* 10. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *cap.* 3. *n.* 2. *fin.* Bonac. *de bapt. D.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 25. Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *res.* 43. Pignatt. *to.* 1. *cons.* 153. *n.* 6. Vvies. *hic n.* 10. *Ratio est*, quia etiam infans in utero est subjectum hujus sacramenti capax, cum sit homo non baptizatus. Sufficiet ergo, si eidem debito modo applicetur materia baptismi cum forma.

22

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. imprimis textus ille canonicam authoritatem non habet, cum non sit alicujus concilii, vel rescripti apostolici: deinde infans in utero jam dici potest in Adam natus; quia jam contraxit peccatum originale. *Ad* 2. Missale romanum intelligi potest, et debet de foetu nondum editioni vicino, non vero de eo, qui huic jam vicinus egredi nititur. *Ad* 3. fatetur *Comitulus*, se ab expertissima obstetrice accepisse, quod infans partui vicinus uteri ostium soleat aperire, ut aqua infusa ad eum pertinere, ejusque corpus manibus tangi possit, ut adeo non appareat, quare non valeat, et in necessitate debeat baptizari, cum in eo articulo adhibendum sit omne medium probabile ad salvandam vitam spiritualem infantis.

23

Quaeritur 3. quae sit forma baptismi? Resp. Forma, qua utitur ecclesia latina, haec est, *ego te baptizo in nomine patris, et filii, et spiritus sancti*, quibus ex consuetudine subjungitur *amen*. Graecae ecclesiae quae *baptizatur, vel*, ut alii exponunt, *baptizetur servus Christi in nomine patris etc.* Utramque legitimam esse certum est; suam enim latina ab antiquissimis temporibus accepit, collegitque ex verbis Christi *matth. ult.* ibi *baptizantes eos in nomine Patris etc.* Graeca vero etiam ante schisma, non improbante latina, usurpavit suam. Debet autem haec forma retineri, et adhiberi invariata quoad substantiam; nam quaevis immutatio substantialis baptismum reddit invalidum. Accedit autem mutatio substantialis formae tunc, quando aliquid in ea non exprimitur, quod in eadem essentialiter, et ex institutione Christi est exprimendum: contra accidentalis solum censetur, quando tantum fit vocum transpositio, manente eodem sensu, ut si baptizans dicat, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ego te baptizo.* Secus vero Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 5. *n.* 17. *vers. quando*, substantialem judicat, siquis diceret, *ego te baptizo in nomine Spiritus sancti, Patris, et Filii*; quia significat Spiritum S. esse Patris, et Filii principium, cum tamen ab his procedat.

24

Dub. 1. Quaenam in forma baptismi sint exprimenda, ut baptismus valide conferatur? Resp. prout indicat *Flor.* et consentiunt DD, quatuor sunt exprimenda. 1. Persona baptizans tum principalis, quae significatur in voce *Filii*, tum ministri, quae tamen satis exprimitur per verbum *baptizo*, etiam omisso pro-nomine; et in forma graecorum per passivum *baptizetur*, scilicet *a me*, exteriore actione verborum sensum determinante; Sot. *in* 4. *dist.* 3. *q. un. art.* 5. Suar. *in* 3. *p. D.* 21. *sect.* 2. *concl.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 2. *vers. quare.* Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 5. *n.* 3. Vviest *hic n.* 14.

2. Persona baptizanda, quod latini faciunt per particulam *te*, graeci per vocem *servus Christi*: Cujus ratio est, ut appareat discretio personarum inter baptizantem, et baptizatum, cum nemo baptizari valeat a seipso; s. Th. *q.* 66. *art.* 5. Henr. *l.* 2. *c.* 8. *n.* 4. Bonac. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 2. Vasq. *D.* 142. *c.* 3. Suar. *concl.* 3. Laym. *vers. secundo accidit.* Pal. *n.* 5. Vviest. *n.* 15.

3. Actus ablutionis; hic enim tanquam materia proxima determinandus est per formam baptismi. Unde non sufficeret verbum exprimens diversam actionem v. g. *refrigero*: imo neque siquis dicat, *ego te mergo*, ut habet gloss. *in c. multi* 82. *de consecr. dist.* 4. licet enim actio mersionis sit sufficiens, vox tamen non exprimit finem, et effectum mersionis, nempe ablutionem.

4. Et praecipue significanda est unitas, et trinitas divinitatis: et illa quidem significatur, cum dicitur *in nomine*; ista vero, cum exprimuntur nomina personarum *Patris*, *et Filii etc.* Si tamen ter repeteretur *in nomine* pro numero personarum, putant *Suar. et Vasq.* adhuc valiturum baptismum; non enim multiplicantur nomina, sed tantum repetitur idem nomen.

25

Dub. 2. utrum necessaria ad valorem baptismi sit expressa ss. trinitatis invocatio? *Rationem dubitandi* facit 1. quia *act.* 2. 10. 11. *et* 19. leguntur Apostoli baptizasse in nomine Christi, qui utique magistri sui mandatum praevaricati non sunt. 2. *c. quodam judaeo* 22. *de consecr. dist.* 5. Nicolaus papa interrogatus de quibusdam a judaeo baptizatis, an denuo essent baptizandi, respondit, *hi profecto, si in nomine sanctae trinitatis*, *vel tantum in Christi nomine*, *sicut in actibus Apostolorum legimus*, *baptizati sunt* (*unum quippe*, *idemque est*, *ut sanctus exponit Ambrosius*) *constat eos non esse denuo baptizandos*. 3. hanc sententiam praeter *s. Ambrosium*, *Bedam*, *Magistrum sententiarum*, *Hugonem de s. Victore*, *Adrianum*, *Cajetanum etc.* expresse tradidit s. Bernardus *epist.* 340. ubi concedit puerum baptizatum in nomine DEI, et verae crucis, non esse iterum baptizandum.

26

Sed multo verius alii cum s. Thom. *q.* 66. *art.* 6. s. Bonav. *in* 4. *dist.* 3. *q.* 2. *art.* 2. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 5. *n.* 11. Barbos. *in c.* 1. *h. tit. n.* 8. Gonz. *ib. n.* 4. Pirh. *hic n.* 2. Vviest. *n.* 18. *ibid.* docent expressam personarum divinarum invocationem baptismo essentialem esse. Sumitur ex verbis Christi, *docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris*, *et Filii*, *et Spiritus Sancti*, quibus verbis hujus sacramenti formam a Christo traditam colligitur ex *c.* 49. *Apostol. c. si revera* 28. *c. in synodo* 81. *de consecr. dist.* 4. et testatur communis PP. consensus; ut quid enim Christus dominus unitatem, et trinitatem expressisset, si haec expresse necessaria non essent?

27

Neque obstant argumenta opposita. *Ad* 1. quamvis Doct. Ang. *l. cit.* putet, id factum fuisse ab Apostolis ex speciali revelatione, et dispensatione divina, probabilius tamen censent alii, nunquam collatum fuisse baptismum in solo Christi nomine: quamvis ergo reliquae personae non nominentur, non ideo inferre licet, eas fuisse praetermissas, sicut cum 1. *Cor.* 12. dicitur: *in uno spiritu omnes baptizati sumus*, non ideo in nomine solius Spiritus sancti dicimur baptizati.

Imo aperte satis colligitur oppositum ex iisdem *act. c.* 19. ubi cum Paulus quosdam baptizatos interrogasset, an Spiritum Sanctum accepissent, ipsis respondentibus: *Neque si Spiritus Sanctus est, audivimus*, non sine admiratione quaesivit, *in quo verbo baptizati estis?* Insinuans, quod si baptismo Christi baptizati essent, necessario Spiritum S. ex ejus institutione cum Patre, et Filio exprimendum, jam audivissent.

Ad 2. Nicolaus pontifex, ut pontifex ibi solum definivit, baptismum, collatum a judaeo sub debita forma, repetendum non esse; nam de hoc solo interrogatus fuit: quod vero sufficiat collatus sub expressione Trinitatis, vel Christi, ex privato suo sensu, et tanquam doctor privatus addidit, adhaerens opinioni aliorum DD. et immemor definitionum Pelagii, et Zachariae pont. qui prout refert Gratianus *can. multi*, *et can. in synodo citt.* contrarium deciderunt.

Ad 3. s. Ambrosium, dum dicit ab Apostolis baptismum collatum in nomine Christi, multi explicant, quod intelligat baptismum collatum authoritate Christi, et sub forma ab ipso instituta: reliqui DD. si contrarium senserunt, sequendi in hoc non sunt, cum habeamus claram decisionem pontificiam *in can. cit.*

28

Dub. 3. utrum validus sit baptismus collatus sub hac forma, *ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, et procedentis ab utroque?* *In can. multi* 87. *de consecr. dist.* 4. Cajetan. *q.* 66. *art.* 6. Victoria *de baptism. n.* 13. et saltem speculative loquendo probabilem reputant facile omnes. Et videtur istud probari, quia verba ista *genitor, genitus, et ab utroque procedens* etiam ipsa sunt propria nomina, quibus tres personae divinae significari, et appellari solent, ideoque aequipollentia, quae proinde sensum formae non mutant. 2. quia alias baptismus non esset, si loco *Filii* nomen *Verbi*, aut *JESU Christi* exprimeres, et loco *Spiritus Sancti* nomen *Paracliti*, et loco *Patris* nomen *principii*, vel *originis totius trinitatis*. 3. item non valeret baptismus, si lingua ignota audientibus trinitatem proferres.

29

Sed verius validum sub hac forma baptismum negant s. Thom. 2. 2. *q.* 66. *art.* 5. *et* 6. s. Bonav. *in* 4. *dist.* 3. *art.* 2. *q.* 3. Richard. *ibid. art.* 2. *q.* 3. *ad* 8. Scot. *q.* 2. *vers. testio de forma*, Durand. *q.* 2. *n.* 5. Palud. *q.* 1. *vers. secundo in speciali*, Gabr. *q. un. art.* 2. *concl.* 4. *et art.* 3. *dub.* 1. Sot. *q. un. art.* 5. *vers. hoc ergo interim*, Henriq. *l.* 2. *c.* 9. *ad fin.* Suar. *D.* 21. *sect.* 4. Vasq. *D.* 114. *c.* 2. *et* 3. Conin. *q.* 66. *artic.* 6. *dub. un. concl.* 4. *n.* 54. Bonac. *D.*

2. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 12. Layman *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 5. *n.* 5. Vviesl. *hic n.* 19. *vers. non minor.*

Ratio est, tum quia eam formam sufficere neque ex institutione Christi, neque ex usu ecclesiae, aut fidelium sensu habetur; tum vero, quia cum baptismus sit sacramentum fidei, *c. quanto* 7. *de divort.* conveniens omnino fuit, ut eo initiatis ss. trinitatis mysterium, quod praecipuum est fidei christianae, proponeretur non solum explicite, sed etiam vocibus communibus, et in quacunque lingua omnibus aeque notis, et ss. tres personas eodem modo exprimentibus.

30

Neque contrarium efficaciter probant argumenta opposita. *Ad* 1. esto, voces *genitoris*, *geniti*, *et procedentis ab utroque* cum voce *Patris*, *Filii*, *et Spiritus S.* conveniant tum in re significata, tum in modo explicito significandi, non tamen conveniunt perfecte secundum modum significandi, quem in institutione baptismi probabiliter Christus intendit. *Ad* 2. vox *JESU Christi* satis explicat tum personam Filii, tum ejus humanam, et divinam naturam; unde dicendum valide adhiberi: aliud dicendum de vocibus *verbis*, *paracliti*, *et principii*; quia aeque ignotae sunt, ac voces *genitoris*, *geniti*, *et procedentis ab utroque*, et praeterea formaliter non tam personas, quam origines earum significant. *Ad* 3. patet ex dictis *n. praec.*

31

Quaeritur 4. quod sit baptismi *subjectum*? Respond. Valide conferri baptismus potest omni homini viatori, qui eundem positive velit, si sit adultus: licite, et cum fructu omnibus rite dispositis per fidem, spem, propositum servandi praecepta, et poenitentiam, si habeant peccatum mortale. Parvulos ante usum rationis valide, et fructuose baptizari contra quosdam haereticos antiquos, quos deinde Anabaptistae secuti sunt, definitur a trid. *ses.* 7. *c.* 12. *et seq.* Habetque ecclesiae usus, et praxis: cui praelusit lex mosaica in qua circumcisio ministrata fuit etiam infantibus. *Ratio est*, quia sacramentum hoc ad salutem necessarium est omnibus obnoxiis peccato originali juxta illud, *nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.* Joan. 3. *vers.* 5. cum igitur etiam parvuli ipsa in utero conceptione peccatum originale contrahant, capaces etiam baptismi erunt, ne culpae vis, et efficacia major, quam gratiae sint.

32

Dub. 1. utrum monstra baptizari possint? Resp. Monstra, de quibus circa baptismum difficultas esse potest, sunt duplicis generis. *Primum* est eorum, de quibus dubitatur, utrum homines, an bestiae sint, cujusmodi ex bestialitatis peccato interdum provenire solent. *Alterum* illorum, de quibus quidem sufficienter constat, quod ha-

beant naturam humanam, ambigitur autem, an ejusmodi monstrum non sit ex gemellis concretum, et cons. duobus baptismis baptizandum.

Si primi generis nascatur monstrum, antequam baptismus conferatur, diligenter inspiciendum est, an partes principales monstri, videlicet caput, et pectus hominis figuram referant; necne: quodsi non referant, baptismus quoque conferendus non est; si autem aliqualiter, dilatio facienda est, usque dum natura talis partus melius innotescat, vel si periculum mortis instet, baptizari debet sub conditione, *si tu es homo ego te baptizo etc.*

33

Si nascatur monstrum *secundi generis*, videndum, an satis constet, esse duos homines, an vero hoc non satis apparet. *Si satis constat*, quod duo sint homines; quod ex operationum diversitate intelligi potest, quia v. g. uno monstri capite dormiente, alterum vigilat, loquitur, vel uno existente probo, alter est improbus cujusmodi monstrum extitisse testis est Scot. *in* 4. *dist.* 6. *q.* 2. §. *de quarto membro*, et Henr. de Gandavo *quodl.* 6. *q.* 14. baptizari debent distinctis verborum formis, et ablutionibus: vel si periculum sit in mora, una aquae effusione, unaque formae prolatione, quae virtute gemina sit *ego vos baptizo in nomine patris etc.*

Si non satis constat, an duo sint homines, quia v. g. tale monstrum unum duntaxat caput, et duo pectora habet, differendus baptismus aliquamdiu est, donec certius aliquid cognoscatur; vel si periculum in mora sit, una pars potest simpliciter baptizari, et altera sub conditione, *si non es baptizatus etc.* Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 16. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 6. *n.* 4. Gonz. *in c.* 3. §. *Verum h. t. n.* 12. *fin.* Scam. *hic n.* 76. Konig *ibid. n.* 9.

34

Dub. 2. an baptizari valeant amentes? Videtur tenenda affirmativa generaliter ob textum *can. qui recedunt* 7. *caus.* 26. *q.* 6. ubi relati concilii Arausicani decretum est *amentibus etiam quaecunque pietatis sunt, conferenda esse. Conf.* ex ratione; quia furiosus aequiparatur infanti; §. *furiosus* 8. *inst. de inutil. stipul.* infans autem, ut *n.* 8. *et* 31. dictum est, baptizari potest: ergo etc.

Sed distinguendum est, an rationis usum talis amens aliquando habuerit, an non. *Si hoc secundum*, talis amens, istius sacramenti capax non minus, quam infans est, quod textus, et ratio allata evincit. *Si primum*, videndum an ille, cum ratione utebatur, baptismum aliquando petierit, an vero admittere illum omnino renuerit, vel saltem nunquam petierit, neque voluerit petere.

35

Si prius, iterum baptizari potest, prout decisum est *c. majores* 3. *h. t.* et ratio est, quia in eadem voluntate perseverare praesumitur; s. Thom. 2. 2. *q.* 80. *art.* 8. *Si posterius* juxta eundem Doct. Angel. 3. *p. qu.* 68. *art.* 12. et certam aliorum TT. sententiam valide baptizari nequit; quia talis censetur instar adulti, sive utentis ratione, in quo ad valorem baptismi necessarius est volnntarius consensus, non quidem actualis, sed saltem moraliter perseverans, sive ante existens et non retractatus; Suar. *in* 3. *p. D.* 24. *sect.* 1. *concl.* 1. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 2. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 7. *n.* 2. Gonz. *in c.* 3. §. *verum n.* 10. *h. t.* Vall. *hic* §. 3. *n.* 2. Zoes. *n.* 19. Vvies. *num.* 22.

36

Dub. 3. an liberi infidelium invitis parentibus licite baptizentur? Resp. distinguendo. Vel enim tales liberi jam sunt rationis compotes, vel adhuc infantes. *Si primum*, non est dubium si ipsimet baptizari velint, eos parentibus etiam invitis baptizari posse; quia in iis quae ad salutem spectant, obedire magis Deo, quam parentibus debent; Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 10. *vers. quarto.* Zoes. *hic n.* 18.

Si secundum, altera distinctio est adhibenda; vel enim uterque parens invitus est, vel unus tantum: *Si unus tantum* licite baptizantur, prout sumitur ex *can. judaei* 10. *caus.* 28. *q.* 1. *et c. fin. de controv. infid.* modo non sit morale periculum apostasiae. *Ratio est*; quia in educandis, retinendis, et regendis liberis quoad ea, quae ad salutem necessaria sunt, aequale jus utrique ex parentibus est, et ob specialem favorem religionis christianae, et animae pia unius voluntas praefertur impiae voluntati alterius, etiam patris avertentis a vera fide; Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 25. *q.* 3. Suar. *D.* 25. *sect.* 3. *vers. duo* Vasq. *D.* 155. *c.* 3. *n.* 35. Coninc. *q.* 68. *art.* 10. *dub. un. n.* 82. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 10. *vers. tertio.* Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 6. *n.* 11. Zoes. *hic n.* 18. Vvies. *n.* 25.

37

Si vero uterque invitus sit, denuo distinguendum inter eos, qui aliquando fuerunt subjecti potestati ecclesiae; et per apostasiam ad alias sectas defecerunt, et inter illos, qui ecclesiasticae potestati nunquam fuerunt subjecti.

Priorum liberi invito utroque parente baptizari licite possunt; potest enim illos ecclesia juste punire, atque adeo etiam patria potestate, quam habent in liberos, privare: liberi tamen tunc non erunt parentibus relinquendi; alias exponerentur manifesto periculo apostasiae.

38

Posteriorum liberi, invito utroque parente, baptizantum quidem valide, cum consensus parentum ad valorem baptismi non requiratur; non tamen licite, regulariter loquendo, ut contra Scot. *in* 4. *dist.* 4. *q. ult. et* Gabr. *q.* 2. *art.* 3. *dub.* 5. verius docent s. Th. 3. *p. q.* 68. *art.* 10. Bonac. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 6. *n.* 12. Pal. *tr.* 19. *D. un. q.* 6. *n.* 13. Zoes. *hic n.* 18. Scham. *n.* 81. Vvies. *n.* 26.

Ratio est, quia hujusmodi infantes post baptismum vel auferrentur parentibus; et ita hi contra ordinem naturalis justitiae privarentur patria potestate: vel iisdem relinquerentur, et sic fieret injuria sacramento, cum eo modo liberi certae perversioni exponerentur. *Proceditque hoc*, etsi hujusmodi infideles subdantur potestate civili principum christianorum; nam ea potestas ad hoc non se extendit, ut *l. cit.* notant *Suar. Vasq. Laym. Bonac. Palao. Zoesius.*

39

Dixi autem *regulariter loquendo*; nam tres casus excipiendi sunt.

1. Quando hujusmodi infantes in manifesto mortis periculo constituti sunt: tunc enim citra vim, et scandalum infidelium, invitis etiam parentibus, baptizari possunt; quia salus liberorum juri patriae potestatis praeponderat; Suar. *sect.* 3. *cit.* Coninc. *n.* 76. Laym. *concl.* 2. *cit. vers. dixi autem*, Pal. *n.* 14. Scam. *n.* 79. Vvies. *n.* 27.

2. Quando a parentibus quacunque ratione abstracti sunt, ut eos his reddendos spes nulla appareat; quia tunc parentibus a baptizante nulla infertur injuria. Suarez *sect.* 4. *vers. secundo est certum*, Vasq. *cap.* 3. *n.* 29. Laym. *vers. secundo*, Pal. *n.* 17. Vvies. *n.* 27.

3. Quando parentes infideles, vel illorum liberi bello, aut alio modo redacti in servitutem christianorum sunt; tunc enim cessat patria potestas, et sicut licet domino liberos a parentibus separare, et vendere, ita licebit etiam cum dicta cautela apostasiae baptizare; Suar. *sect.* 4. *cit. concl.* 2. Vasq. *c.* 4. *per tot.* Coninc. *n.* 86. Lay. *vers. pirro*, Bonac. *n.* 12. *fin.* Pal. *n.* 18. Scham. Zoes. Vvies. *l. cit.*

40

Quaeritur 5. quis sit *minister* baptismi? Resp. distinguendo; nam valide conferri baptismus potest a quovis homine viatore, qui sit distinctus a baptizato, etiam extra casum necessitatis, prout constat ex *cap. a quodam judaeo* 24. *de consecr. dist.* 4. *et can. siquis per ignorantiam* 59. *caus.* 1. *q.* 1. quibus textibus approbatur baptismus, etiam a non baptizato collatus, prout etiam patet in facto s. Athanasii, qui puer aliis pueris baptismum contulit nondum baptizatus, et ab ecclesia fuit approbata collatio tanquam valida: unde reprobatur error Calvini; *l.* 4. *inst. c.* 15. §. 20. existimantis nullum esse

baptismum, qui ab ecclesiasticis ministris collatus non est: quem errorem late refellit Bellarm. *l.* 1. *de bapt. c.* 7.

41

Licite vero extra casum necessitatis confertur a solo sacerdote prout communis, et certa TT. sententia habet cum s. Thom. *q.* 77. *art.* 1. Concordat *florentinum*, ex cujus decreto minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. *Ratio est*, quia ad eundem spectat adsciscere inter membra ecclesiae, adeoque conficere corpus Christi mysticum, ad quem spectat conficere corpus Christi reale; quod est sacramentum ecclesiasticae unitatis, juxta illud *unum corpus multi sumus omnes*, *qui de uno pane participamus*. 1. Cor. 10. Imo si necessitas nulla urgeat, licet solum baptizat parochus, et eo superior episcopus; nam esto, quilibet sacerdos in ordinatione factus sit idoneus minister baptismi, ad licitum tamen hujus potestatis usum indiget, ut sibi jurisdictio, et regimen ecclesiae concedatur: alias injurius erit ecclesiae, si in illius membrum adsciscat aliquem, nullam in ecclesiam jurisdictionem habens; Vasq. *D.* 147. *c.* 3. Coninch *q.* 67. *art.* 5. *dub.* 1. *n.* 11. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 7. *n.* 2. *concl.* 2. Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 9. *n.* 2.

42

Dub. 1. qualis parochus esse debeat, ut licite baptismum conferat? Resp. Debet esse parochus domicilii, in quo degit baptizandus, nisi aliter obtentum sit consuetudine, vel praescriptione; nam consuetudine ab extraneo parocho obtineri potest jus baptismum aliarum parochiarum subditis, ad ipsum sponte confluentibus, ministrandi, ut ex mente *S. congr. rit.* tradit Barbos. *de paroch. offi. c.* 18. *n.* 7. Gonz. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 6. *n.* 52. Feder. de Senis *cons.* 80. *n.* 3. *et cons.* 135. *n.* 2. Vinc. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 289. et hoc jure potitur basilica vaticana, cujus parochus ex antiqua consuetudine, a summis pontif: comprobata, infantibus aliarum parochiarum, ad ipsam sponte confluentibus, sacrum baptisma ministrat libere: quod jus, cum a reliquis urbis parochis in controversiam deduceretur, novissime ratum habuit S. congr. *in romana juris baptizandi* 15. *maji* 1600. apud Petram *l. c. n.* 36.

43

Dub. 2. an, et quando potestas baptizandi delegari possit diacono? Resp. Potest ex gravi causa: et tunc diaconus baptismum administrare potest non tantum privatim, ut quisque laicus potest in casu necessitatis, sed etiam solemniter, ut probat Sausay *in panopl. sacer. p.* 2. *l.* 5. *c.* 6. et colligitur *ex pontificali romano*, ibi *diaconum oportet ministrare ad altare*, *baptizare*, *et praedicare etc.* Ea tamen differentia inter sacerdotes, et diaconos est, quod presbyteri, utpote qui habitu potestatem baptizandi habent, possint absque necessitate delegari

ad ministrandum baptismum; diaconi autem, cum potestatem baptizandi non habeant, nisi subsidiariam, et in defectum presbyterorum, delegari nequeant, nisi in casu necessitatis, et deficientibus; Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 7. *n.* 3. Bonacin. *D.* 2. *q.* 2. *p.* 5. *n.* 3. Vinc. Petra *tom.* 4. *com. fol.* 287. *n.* 23. Porro causa, ob quam diacono delegari potestas baptizandi a proprio sacerdote potest, a P. Laym. *l. cit.* approbatur, si iste propter baptizandorum multitudinem, gravem infirmitatem, vel excommunicationis censuram baptismum petentibus neque per se, neque per substitutum satisfacere possit.

44

Et hoc verum est, etiamsi talis diaconus ipse sit parochus illius loci, cujus inquilini proles est baptizanda, ut recte advertit Petra *l. cit.* quamvis enim parochus ex officio administrare baptismum valeat, si presbyter sit; secus tamen dicendum erit de diacono; nam huic officium parochi non tribuit potestatem administrandi baptismum solemniter, nisi deficientibus presbyteris, ut colligitur ex conc. Illiberit. *can.* 77. et censuit S. congr. *in cremonensi absolutionis* 2. *dec.* 1679. ubi absolutionem ab irregularitate ad cautelam concessit parocho diacono, qui baptismum bona fide administraverat.

45

Dub. 3. a quo baptizandi sint infideles ad fidem conversi? Resp. distinguendo: vel enim baptizantur in terris christianorum, vel in partibus infidelium. *Si primum*, de baptismo illorum *in ritual. roman. rubr. de baptism.* §. 3. ita disponitur, *adultorum baptismus, si commode fieri potest, ad episcopum deferatur, ut si placuerit, solemnius, ab eo conferatur; alioquin parochus ipse baptizat statuta ceremonia.* Itaque id munus principaliter competit episcopo; hoc autem impedito, baptismus ministrari debet a parocho domicilii; quia infideles, ex quo baptizari volunt, ratione propositi intelliguntur jam esse de foro illius, ubi habitant; et ita teste Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 288. *n.* 31. resolvit S. Congreg. *in neapolitana juris baptizandi* 27. *sept.* 1687. *et* 21. *febr.* 1688.

46

Si secundum, distinguendum iterum est, an in iis terris sint episcopi, vel parochi, an vero non. *Si hoc posterius*, possunt baptismum ibi administrare etiam solemniter missionarii, etiam extra casum necessitatis, ex privilegio ipsis concesso. Vaseus *in summ. V. baptis.* 3. *n.* 14. Verricell. *de apostol. mission. tit.* 6. Petra. *l. cit. n.* 27. et concessit societati Jesu Paulus III. *Const.* incipit, *cum inter edita* 1545. ibi *facultatem concedimus singulis societatis, poenitentiae, eucharistiae, et alia ecclesiastica sacramenta sine alicujus praejudicio ministrandi, dioecesanorum locorum, rectorum parochialium,*

et aliarum ecclesiarum, aut quorumvis aliorum licentia de super minime requisita etc.

47

Si prius, Suar. *tom.* 4. *de relig. l.* 9. *c.* 4. *n.* 8. probabile censet posse etiam tum missionarios in vim privilegiorum infideles conversos baptizare, ex ratione, quod infideles non sint sub jurisdictione parochi, cui proinde nullum affertur praejudicium.

Verius tamen est id non licere, ut nominatim tenet Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 9. *n.* 3. Passerin. *de stat. hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 1. *n.* 13. Vinc. Petra *l. cit. n.* 28. et hoc teste respondit S. congreg. concil. *in manilensi baptismi* 4. *jul.* 1681. in qua fuit rejecta instantia cujusdam missionarii in insulis Philippinis, petentis facultatem sibi soli concedi baptizandi, et matrimonio jungendi infideles inibi conversos, cum tamen ibi extent episcopi.

Argumentum contrarium nimium probat; probat enim, quod missionarii baptismum administrare possint etiam in terris fidelium, non solum infidelibus, sed etiam infantibus parentum fidelium; cum tam de his, quam de illis dici valeat, non esse determinate sub administratione parochi ante baptismum susceptum: unde administratio baptismi non est actus jurisdictionis determinate in ipsum baptizandum; alias sequeretur, quod sicut invalida est absolutio a peccatis, si sacerdos jurisdictionem in poenitentem non habeat, ita invalidum fore baptismum a proprio parocho non ministratum, ut considerat Gonzal. *in c.* 1. *n.* 11. *de cleric. non ordin. ministr.*

48

Quaeritur 6. quo *modo*, *tempore*, et *loco* administrari baptismus debeat? *Et* 1. *quidem dubitatur*, an minister baptismi debeat esse unus, an vero plures simul eundem baptizare possint? Resp. posse unius baptismi plures ministros esse, si plures simul absolute, et nulla inter se constituta dependentia baptizandum abluant, et formam proferant, eamque perficiant, eodem puncto, et instanti; quia eo casu non se invicem impediunt, sed potius coadjuvant, sicut cum duae causae totales ad eundem effectum concurrunt, quarum una deficiente, alia effectum produceret; Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 6. *n. concl.* 1. Pal. *tr.* 20. *D. un. p.* 9. *n.* 14. et alii apud istos. Secus, si intentionem haberent inter se dependentem, eo quod unusquisque nollet ablutionem, et formae prolationem a se factam valere, nisi simul alterius ablutio, et formae prolatio effectum habeat; quia ea intentio obstat Christi institutioni per ecclesiam declaratae, juxta quam baptismus ita est institutus, ut unius ministri ablutio, et formae prolatio sufficiens sit ad illius constitutionem: unde siquis vellet baptismum ex sua, et alterius ablutione, et formae prolatione confici, manifeste repugnaret institutioni Christi; Pal. *l. cit.*

49

Dub. 2. utrum necessarium sit ad valorem baptismi, ut in ejus administratione materia proxima, videlicet ablutio, eodem tempore cum verborum forma concurrat? Tres sunt sententiae. *Prima* gloss. *in c. detrahe* 54. *caus.* 1. *q.* 1. juxta quam sacramentum incipit, ac desinit esse eodem ultimo instanti temporis, quo forma verborum absolvitur, et hinc vult non valere baptismum, si infans extractus sit ex aqua, cum ultimum verbum profertur. *Altera* Scoti *in* 4. *dist.* 6. *art.* 2. Richard. *dist.* 3. *art.* 4. *q.* 2. Cajetan. *opusc.* 1. *tr.* 26. *de collat. ordin.* Navar. *c.* 22. *man. n.* 7. defendit; materiam, et formam saltem secundum aliquam sui partem debere simul concurrere: conf. juxtam istam sententiam invalide conferetur baptismus, si post factam ablutionem statim sequatur prolatio formae, vel pronuntiata forma mox sequatur ablutio. *Tertia*, eaque probabilior est; Victor. *de bapt. n. ult.* Sot. *in* 4. *dist.* 3. *q. un. art.* 8. Henriq. *l.* 1. *c.* 9. *n.* 10. Suar. *D.* 2. Vasq. *D.* 148. *c.* 7. Laym. *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 7. *quaest.* 3. *V. tertia*, Pal. *tr.* 19. *D. un. p.* 9. *n.* 16. juxta quam ad valorem sacramenti sufficit, si moraliter, i. e. secundum humanum agendi, et loquendi modum concurrat actio ministri cum pronuntiatione formae, etsi una alteri succedat; nam et in simili vere dicere censetur, *ego bibo*, qui poculum manu capit, statim illud applicaturus ori bibendi causa.

50

Dub. 3. ubi baptismus conferendus sit? Resp. Non est conferendus in privatis domibus, sed duntaxat in ecclesiis, ubi sunt fontes baptismales ad hoc specialiter deputati, adeo, ut Navar. *man. c.* 22. *n.* 7. putet peccari mortaliter, si alibi, quam in ecclesia administretur baptismus ob *Clem. un. hoc titul. exceptio* tamen duplex est facienda: 1. nisi subfuerit necessitas: sufficit autem non solum quodcunque probabile periculum, sed etiam quiscunque prudens timor, praesumptio, et conjectura periculi, ne infans decedat sine baptismo, vel etiam ne contrahat morbum, si ad ecclesiam deferatur; Gobat. *tract.* 2. *de sacram. n.* 498. Konig. *hic n.* 12. *vers. locus in fin.* 2. nisi fuerint regum, aut principum filii; nam his *Clem. cit.* conceditur, ut domi suae baptizari possint. Quod Engl. *hic n.* 11. extendit etiam ad alias personas illustres, et potentes, admittitque verum esse, si talis in aliquo loco consuetudo vigeat.

51

Quaeritur 7. quis sit *effectus* baptismi? Resp. Baptismi valide suscepti effectus triplex praecipue est 1. enim tollit non solum peccatum originale, sed omnia personalia tam mortalia, quam venialia; *can. firmissime* 3. *etc. de consecr. dist.* 4. *c. firmiter* 1. *et Clem.*

un. de summ. trinit. c. majores 3. *h. tit.* et definitur a florent. *in decret. fid.* ubi loquens de baptismo dicit, ***sacramenti effectus est remissio omnis culpae originalis, et actualis*** : fuitque hic semper ecclesiae sensus, fundatus in scriptura ; sic enim *Ezech.* 36. dicitur, ***effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*** ; quod *Theodoret. Hieron. Cyprian. Athanas.* de aqua baptismi intelligunt.

52

2. Simul cum culpa aufertur totus reatus poenae. Ita rursus *in decret. cit.* statuit flor. et trid. *sess.* 5. *can.* 5. hinc ecclesia nulla imponit baptizato opera satisfactoria : et ratio a priori est ; quia baptismus est sacramentum perfectae regenerationis. Relinquit tamen hujus vitae poenalitates , tum ut membra conformarentur capiti , tum ut haberet homo christianus , quod vinceret.

53

3. Praeter gratiam, et characterem quem indelebiliter imprimit animae, confert dona, et virtutes, atque praeterea auxilia specialia ad jugum Christi suaviter ferendum : qui effectus per se conveninnt sacramento, nisi per obicem suscipientis impediantur. Si obex adsit, character quidem imprimitur animae, ut propterea iterari baptismus nequeat , gratia tamen non confertur , nisi ubi remotus fuerit obex , et tum sacramentum etiam reliquos effectus sortitur juxta modum remoti obicis, nam si ante baptismum baptizatus tantum retractaret peccata mortalia , non etiam levia , istorum reatus maneret, donec per attritionem obex quoad venialia tolleretur.

54

Dub. 1. quibus casibus repeti baptismus possit ? Respond. Ordinarie non potest repeti; quia, ut *n. praec.* dictum est, de illis est sacramentis, quae characterem in anima recipientis imprimunt, sicut est confirmatio , et ordo ; trid. *sess.* 7. *de sacr. in gen. can.* 9. sunt tamen aliqui casus, in quibus iterari baptismus potest. Et 1. quidem quando certum est in priori baptismo aliquid essentiale omissum fuisse ; nam tunc non tam repetitur, quam de novo confertur, v. g. quia non est adhibita materia, vel forma : 2. quando dubium est, an primus baptismus revera sit administratus, ut si infans sit expositus sine baptismi indicio, vel a matre in captivitate infidelium constituta natus etc. 3. quando constat quidem susceptum esse baptismum, sed dubitatur, an rite susceptus sit; quia v. g. collatus est cum materia, aut forma dubia, vel in parte non principali, vel quod aqua nudum non contigerit, nisi in parte minima , aut quia qui illum contulit , ex post facto confessus, aut convictus fuit, quod plurimos illegitime baptizaverit etc. his ergo, et similibus casibus baptismus repeti potest ,

et debet, non quidem absolute, sed sub illa conditionata forma verborum, quae praescribitur *c. de quibus* 2. *h. tit.* videlicet, *si es baptizatus non te baptizo*; *si non baptizatus es baptizo te etc.* unde monet Barbosa *de paroch. c.* 17. quod, si infans in casu necessitatis est, parochus diligenter inquirere debeat, quis, qua materia, qua forma, in qua parte etc. contulerit baptismum.

55

Dub. 2. an sufficiens causa repetendi baptismum sit, quod ille collatus sit ab haeretico? *Videtur esse* praesertim apud calvinistas; cum enim isti negent baptismum esse sacramentum efficax gratiae collativum, et peccatorum remissivum, affirmentque puerum, ex parentibus christianis progenitum, in materno utero justificari, ita, ut regnum coelorum assequi valeat, etsi ante baptismum decedere eum contingat, ut voluit Calvin. *l.* 4. *inst. c.* 15. videntur ipsi non velle facere, quod facit ecclesia, et sic baptismum ex defectu intentionis invalidum esse.

Sed dicendum, si haeretici, etiam calvinistae, materiam, et formam ab ecclesia praescriptam adhibeant, et nulla alia causa rationabile dubium faciat, talem baptismum habendum pro valido; hoc ipso enim talis haereticus praesumitur habere intentionem baptizandi, alias non baptizaret. Ita post *Bellarm. et Vasquez* docet Fagnan. *in c. siquis puerum* 1. *n.* 18. *h. tit.* idemque elicitur ex sententia *s. Aug.* relati *can. satis* 48. *de consecr. dist.* 4. et sentire visa est s. congr. *in dubiis baptismi* 27. *mart.* 1683. ubi ad dubium, an, et quibus casibus haeretici, si ad fidem catholicam convertantur, sub conditione rebaptizari debeant, respondit, non esse rebaptizandos, nisi adsit probabile dubium invaliditatis. Et de calvinistis Sanctissimus ex sententia congreg. quae plures TT. consuluit, respondit, quotiescunque constat, baptizatos a calvinistis fuisse in nomine patris, et filii, et spiritus sancti, adhibita debita materia, baptismum ab his collatum esse verum baptismum, et ideo ab ipsis baptizatos non esse denuo baptizandos; Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 284. *n.* 9.

56

Dub. 3. quid faciendum casu, quo infans in casu necessitatis baptizatus est ab obstetrice? Resp. Cessante periculo, ad ecclesiam deferri debet, ut suppleantur solemnitates; sed ipsa substantialia baptismi non aliter repetenda sunt, quam si aliqua rationabilis suspicio sit, baptismum non esse collatum modo legitimo, ut quia baptizans persona rudis est, aut verba inconsueta protulit, vel si experientia constat, in aliquo loco complures esse obstetrices veneficas, quae studio baptismum invalidum conferrent; *catech. rom. Pii V. de baptism. p.* 2. *c.* 2. *n.* 43. Engl. *hic n.* 8.

57

Dub. 4. quid tenendum, quando de adulto aliquo dubitatur, an baptizatus sit, vel non? Resp. Si ex fidelibus parentibus natus, et inter fideles educatus sit, quamvis de ipsius baptismo non certo constet, nihilominus baptizatus praesumitur, idque tam violenter, ut haec presumptio pro certitudine habenda sit, donec evidentissimis argumentis contrarium probetur; *c. fin. de presbyt. non baptiz.* Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 457. *n.* 25. *et* 26.

Neque in tali periculum damnationis subest, si forsan revera baptizatus non esset; quia per baptismum fluminis salvatur, si verum desiderium baptismi habeat, sicut ille, qui baptizari desiderans, morte praevenitur: de quo *s. Aug.* relatus *can. apostolicam* 2. *tit. cit. baptismus*, inquit, *invisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit.*

Aliter sentiendum de iis, qui ex parentibus infidelibus nati sunt; nam etsi isti inter christianos educati sint, et in communi hominum opinione pro baptizatis habeantur, non exinde tamen tales praesumendi sunt, nisi baptismus probetur; Cautera *q. crim. de haeret. n.* 5. Sanctarell. *de haeres. c.* 1. *dub.* 2. *n.* 5. Dian. *p.* 4. *tr.* 8. *resol.* 113. Petra *l. cit. fol.* 458. *n.* 28. exceptis iis locis, quibus judaei, et alii infideles habitare non permittuntur, quemadmodum est in Lusitania, ubi judaei non tolerantur, nisi fuerint baptizati, et christiane vixerint; Petra *n.* 29.

58

Dub. 5. an repeti debeat, cons. invalidus sit baptismus per vim, et metum collatus? Resp. Si collatus sit vi absoluta, et omnino nolenti, invalidus est, prout constans DD. sensus est, et decisum *can. majores* §. *item quaeritur vers. illis vero h. tit.* quia ad ejus valorem in homine usu rationis praedito requiritur consensus; *secus*, si vi conditionali tantum, seu metu adactus consensum baptizatus praestitit; nam tunc validum esse constat ex §. *et v. citt.* ubi pontifex docet per baptismum sic susceptum characterem imprimi, quod non fit, nisi quando baptismus collatus est valide. *Conf.* quia tali casu consensus baptizandi non deest, cum coacta voluntas sit voluntas; *l. si mulier* 21. §. *si metu* 5. 5. *quod met. caus.* proinde talis cogendus erit ad observantiam legis christianae juxta *can. judaeis* 5. *dist.* 45. Pirh. *hic n.* 9. *v. denique.*

De patrinis, qui in baptismo adhiberi solent, horum numero, et obligationibus locus agendi proprius erit *in l.* 4. *tit.* 11. *de cogn. spirit.*

TITULUS XLIII.

De presbytero non baptizato.

SUMMARIUM

1

Sicut baptismo ad coelum secundum dicta *tit. praec. n.* 8. sic per eundem etiam ad cetera sacramenta via aperitur, cum ad utrumque janua sit; *can. siquis per ignorantiam* 59. *can. si presbyter* 60. *et c. caus.* 1. *q.* 1. *majores* 3. *pr. vers. caute de baptis. et c. fin. h. tit.* adeo, ut qui per eum ingressus non est ecclesiam, neque ad ordines, et cetera ecclesiastica sacramenta possit ascendere, ut ex unanimi DD. orthodoxorum sensu observat s. Th. 3. *p. q.* 35. *art.* 3.

2

Quaeritur 1. an ad ordines, et cetera sacramenta percipienda necessarius sit baptismus fluminis, an vero sufficiat baptismus flaminis? Fuere olim, qui in dubium hoc revocarent. 1. Quia etiam per baptismum fluminis quis membrum Christi efficitur, qui est fundamentum cui *sicut salutifera opera, sic etiam quaelibet ecclesiastica sacramenta possint superaedificari*, prout habetur *can. fin. v. porro h. tit.* 2. A non baptizatis matrimonii, et eucharistiae sacramenta recipi possunt, ut *v. porro cit.* dicitur. Ergo etiam alia, et ipsi ordines. 3. Christus Apostolos suos, antequam baptismum suscepissent, ordinavit sacerdotes, et post gloriosam resurrectionem suam, ut quidam volunt secundum dicta *tit. praec. n.* 3. primum baptismum instituit, cum ipsis diceret, *euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

3

Sed in contrarium stat aperta juris decisio *can. siquis, et can. si presbyter cit. c. siquis* 1. *et c. fin. vers. quia vero h. tit.* ubi

praecipitur, ut presbyter, qui baptismo non recepto, in sacerdotem ordinatus est, baptizetur, et denuo ordinetur. *Ratio est*; quia verus baptismus fluminis fundamentum, et janua ceterorum sacramentorum est, ut diserte nuncupatur *cap. per catechismum* 2. *de cognat. et spirit. in* 6. et trid. *sess.* 14. *de poenit. c.* 2. et hinc primo loco inter cetera a Flor. *in decret. union.* et trid. *sess.* 7. *can.* s. Thom. 3. *p. q.* 65. *art.* 2. et alii DD. orthodoxis refertur.

4

Neque obstant allata argumenta. *Ad* 1. baptismus fluminis hominem facit Christi membrum quoad conjunctionem cum illo internam per gratiam; fluminis autem quoad conjunctionem externam per signum sensibile, et per hoc signum ad cetera primum sacramenta, et communia bona ecclesiae jus acquiritur; Gonzal. *in c. fin. cit. n.* 4. Wiest. *hic n.* 5. *Ad* 2. matrimonium a non baptizatis contractum sacramentum non est, sed contractus mere civilis; et eucharistia ab ipsis de facto tantum, et non de jure, et licite sumi potest, utpote quae praefigurata fuit per manna, quod manducare populus israeliticus ante transitum maris rubri non potuit. *Ad* 3. *ut tit. praec. n.* 4. ostendi, baptismus ante mortem Christi est institutus; non est autem credibile; quod Christus baptizaverit alios, et non ipsos suos discipulos.

5

Quaeritur 2. an valeant consecrationes eucharistiae, absolutiones a peccatis, et similes actus, gesti a presbytero non baptizato? Resp. distinguendo inter actus, qui ab ordine vere suscepto, ac proinde a baptismo ex divina institutione non pendent, et inter illos, qui a sacramentis illis jure divino pendent, qualis est consecratio eucharistiae, absolutio sacramentalis etc.

6

Priores, si exerceantur ab eo, qui communi errore pro presbytero, tali potestate praedito, habetur, propter utilitatem publicam subsistunt, ut *arg. l. barbarius* 3. *ff. de offic. praetor. et c. infames* §. *verum tamen caus.* 3. *q.* 7. docui supra *l.* 2. *tit.* 1. *n.* 20. *et duob. seq.* ex quo sequitur, non esse repetendum baptismum, quem talis sacerdos contulit; quia ejus minister potest esse quivis homo viator, etiam non baptizatus, habens intentionem faciendi, quod facit ecclesia, ut dictum est *tit. praec. n.* Item nec matrimonium, cui talis sacerdos adstitit: quia in matrimonio parochus, et sacerdos non requiritur, ut minister sacramenti, quippe quod contrahentes ministrant sibi ipsis, sed per modum excellentis testis ex praecepto non divino, sed ecclesiae, quae hoc casu ob bonum publicum defectum ordinis supplere censetur, sicut ex sententia Sanch.

de matr. l. 3. *D.* 22. *n.* 91. supplet in eo, qui revera est laicus, communi tamen errore creditur esse sacerdos, et parchus.

7

Posteriores actus pro irritis verius habent Abb. *in c. apostolicam* 2. *h. tit. n.* 1. Decius *in c. fin. de constit. n.* 64. Paludan. *in* 4. *dist.* 17. *q.* 6. *art.* 1. *n.* 6. Barbos. *in c.* 2. *h. tit. n.* 2. Engl. *hic n.* 3. Honor. *n.* 2. Pirh. *n.* 2. *not.* 3. Vviest. *n.* 10. quia ecclesia defectum sacramentorum, quae ad valorem hujusmodi actuum jure divino necessaria sunt, supplere, et circa sacramentorum substantialia immutare nil potest, ut colligitur ex trid. *sess.* 21. *c. de sacram. euchar.* existimat quidem s. Thom. apud Sylv. *V. baptismus* 6. *n.* 3. pie credi posse, summum sacerdotem Christum suppleturum defectum quoad ultimos effectus sacramentorum, nec diu permissurum, ut defectus iste occultus maneat, ne grave damnum immineat inde ecclesiae; sed ut probe advertit Sot. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 4. §. *ad tertium*, pia haec credulitas in ss. paginis, aut ss. canonibus fundata vix reperitur.

8

Quaeritur 3. qua necessitate primae tonsurae, et susceptioni ordinum praemittendum sit sacramentum confirmationis? Resp. sine hoc ordinationem quidem validam esse, cum nuspiam reperiatur, quod ad valorem ordinationis character confirmationis necessario requiratur; esse tamen illicitam, prout constat ex trid. *sess.* 23. *c.* 4. *de reform. Ratio est*, quia hoc sacramentum baptizatum plane perficit, eique ad spiritualem pugnam auxilium, et robur confert; *can. omnes* 1. *et can. de his.* 3. *de consecr. dist.* 5. debent autem hoc auxilio prae ceteris fidelibus muniri clerici.

9

Quale peccatum committatur ab eo, qui non suscepto confirmationis sacramento, suscepit ordines, vel primam tonsurum, non omnino conveniunt DD. Tannet. *de sacram. D.* 4. *q.* 4. *n.* 88. Pont. *de sacr. conf. c.* 3. *n.* 6. et alii putant peccare graviter, quod colligunt ex diligenti inquisitione, quam praemittere de hoc praelati ecclesiastici solent, et cavere, ne isto sacramento non suscepto, quisquam ad ordines, et primam etiam tonsuram admittatur: et confirmant etiam ex eo, quod videatur praeceptum istud esse in materia gravi, cum ex Christi institutione confirmatio plurimum conferat ad conservandam fidem et charitatem, quibus virtutibus clerici prae aliis fidelibus excellere solent. Alii tamen cum Laym. *l.* 5. *tr.* 3. *c.* 5. *n.* 4. Pal. *tr.* 20. *D. un. p.* 8. *n.* 6. *fin.* Barb. *de offic. episc. alleg.* 2. *n.* 15. putant, secluso contemptu, et speciali necessitate, ejus omissio ne solum peccari venialiter: de quo aliqua dixi *lib.* 1. *tit.* 11. *n.* 25. *v. quinto.*

TITULUS XLIV.

De custodia eucharistiae, chrismatis, et aliorum sacramentorum.

SUMMARIUM

1

Explicatis eucharistiae, et baptismi sacramentis, subjungitur *de custodia eucharistiae, chrismatis, et aliorum sacramentorum*: ubi verba *aliorum sacramentorum* accipienda sunt improprie, et in lata acceptione pro oleo extremae unctionis, et rebus, quae sacramentorum usibus deputatae sunt; chrisma enim, oleum infirmorum, et similia sacramenta non sunt, sed tantum sacramentalia; Gonzal. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 2. *fin.*

2

Quaeritur 1. an bene eucharistia asservetur in ecclesiis? Insurgunt in contrarium haeretici nostri temporis, blaterantes, eucharistiam solum in usu consistere, et tunc primum panem, ac vinum consecrata dici, quando comeditur, et bibitur. Argumenta, quibus probari videtur, quod eucharistia in ecclesiis non bene asservetur, tria sunt: 1. quia hoc alienum est a facto Christi Domini, qui, ut Origenes, seu Cyrillus *hom.* 5. *in levit. cap.* 7. meminit, *panem, quem discipulis dabat, non distulit, nec differri jussit in crastinum.* Ergo non recte ab ecclesiae PP. jubetur custodiri: 2. idem mos contrarius

est disciplinae ecclesiae antiquae ; nam a primis ecclesiae incunabulis constat eucharistiam non asservatam, sed peracto missae sacrificio consumptam : et hinc s. Clemens *in epist.* 2. jubet, *ut tot ponantur in altari holocausta, quot populo sufficere videantur*; *siquid autem supersit post communionem*, *non servetur in crastinum* : 3. *cap. presbyter* 1. *de celebr. missar.* praecipitur, ut praesbyter, *si voluerit, exeat ad opus rurale jejunus*, ut scilicet, quemadmodum DD. hunc textum explicant, iterum celebrare, et sic *necessitatibus -- infirmorum -- succurrere possit*.

3

Verum hunc eucharistiam asservandi ritum firmiter catholici retinent, eumque a tempore concilii Nicaeni ecclesiae usitatum fuisse recensent PP. conc. trid. *sess.* 13. *cap.* 6. *de euchar.* qui proinde *ibid. can.* 7. anathema pronuntiant in eum, qui *dixerit*, *non licere s. Eucharistiam in sacrario reservari*, *sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam* ; quod confirmatur ex D. Clem. *l.* 8. *const. apost. c.* 13. ubi jubetur, peracta communione, quod superest de corpore Domini, reponi a diaconis cum debita reverentia in pastophorio, seu tabernaculo. Imo primis ecclesiae temporibus, quod fideles ob gentilium persecutiones ad sacram communionem una convenire non poterant, iisdem permissum fuit, ut particulas eucharistiae ad proprios lares deferrent, et ibi privatim asservarent, ut singulis diebus, prout moris tunc erat, se sacro hoc epulo possent reficere ; Hieron. *epist.* 50. Tertull. *lib. de orat. sub fin. et lib.* 2. *ad uxorem*, Cyprian. *lib. de lapsis num.* 92. *et lib. de spectaculis* ; Vinc. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 298. *n.* 4. qui mos, tepescente paulatim pristina fidelium charitate, cum quandoque venerabilè sacramentum minori reverentia conservaretur, aliquando etiam adhiberetur ad horribilia quaedam, et nefaria, paulatim abolitus, et praeceptum est, ut in ecclesia tantum eucharistia asservaretur, prout patet ex concil. Caesaraug. II. *can.* 3. Tolet. 1. *can.* 14. Vvormatiens. relato *can.* 93. *de consecr. dist.* 2. *et c. statuimus* 1. *h. tit.* quem deinde morem asservandi Eucharistiam in ecclesiis generali postea totius ecclesiae consuetudine receptum testatur Baron. *ad annum Christi* 57. *n.* 151.

4

Hinc in locis sub dominio infidelium, vel haereticorum, ne exponatur periculo irreverentiae tantum sacramentum, illud non retinetur in ecclesia, aut domi, sed tantum olea sacra apud parochos, ut retulit practicari in dioecesi tribiniensi sub turcarum ditione episcopus macharensis, et tribiniensis in relatione facta occasione visitationis sacrorum liminum *die* 11. *sept.* 1705. Refertur tamen sum-

mus pontifex olim indulsisse, Mariae Scotorum Reginae, ut Eucharistiam penes se retinere posset, dum erat in carceribus, ut si ad martyrium raperetur, se ea reficere, et armare ad luctam posset, prout referunt card. de Lug. *de sacram. disq.* 19. *sect.* 1. *num.* 25. Vasquez *in* 3. *p. D.* 119. *c.* 1. *n.* 2,8. Hurtaud. *resol. mor. tr.* 5. *c.* 6. *res.* 638. *num.* 1438. de qua tamen dispensatione dubitat P. Aversa *de sacram. q.* 10. *sect.* 3. *fin. vers. non enim.*

5

Ad argumenta *n.* 2. allata facilis est responsio. *Ad* 1. multa per se Christus Dominus non jussit, quae postea per Apostolos disposuit, etiam circa sacramentum Eucharistiae, ut testatur s. Augustinus *epist.* 118. Nec Origenes hoc agebat, ut probaret, non posse Eucharistiam conservari, sed cum docere vellet, placere Deo sacrificium laudis recens, et novum, ac spirituale, non vetus, usus est exemplo Domini, qui Eucharistiam a se consecratam continuo manducari jussit, ut exponit Bellarm. *l.* 4. *de Euchar. c.* 5. Accedit, quia in his homiliis Origenis, et Cyrilli Rufinus, qui eas vertit, plura adjecit, et sustulit, ut ipse testatur. *Ad* 2. Olim Eucharistiae sacramentum asservari prohibitum fuit, quod propter persecutiones gentilium exponi illud publice non potuerit, cum periculum esset, ne ab iisdem apprehenderetur, et conculcaretur. *Ad* 3. antiquitus, ut bene notat Gonzal. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 7. desiderabatur jejunium non solum in celebrante missae sacrificium, et recipiente Corpus Domini, sed etiam in administrante: et ideo licet Eucharistia servaretur pro infirmis, tamen, ut rite illis administrari posset, jubetur a PP. Conc. Agath. ut presbyter, seu parochus jejunus sit.

6

Quaeritur 2. ex quibus causis olim asservata in ecclesiis Eucharistia sit? Resp. Plures hujusmodi causas Gonz. *in c.* 1. *h. tit. n.* 7. et alii referunt. 1. Ut, quando petitur, vel necessarium est, ministrari petentibus, praesertim infirmis posset.

2. Ut fideles semper haberent Christum praesentem etiam quoad humanitatem, ad implendam ipsius promissionem, *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi*; Matth. 28. *v.* 20.

3. Ut deferretur ad monachos, et moniales, vitam solitariam in eremis agentes: cujus rei meminit s. Basilius *in epist. ad Caesariam patritiam,* et imperator *novell.* 123. *c.* 36. *v. foeminis autem.*

7

4. Ut peregre profecturis daretur in viaticum: ex qua causa s. Satyrus ss. Eucharistiam, ab Ambrosio fratre suo acceptam, orta in mari tempestate, e collo suspensam gessit, prout refert ipse

Ambrosius *de ipsius obitu c.* 8. et Beda *in Martyrolog. die* 15. *aug.* refert Tharsicium martyrem cum deferret secum Eucharistiam, et incidisset in gentiles, maluisse eripi sibi vitam, quam Eucharistiam, quae e manibus gentilium evolavit.

5. Ut fidelium vita functorum ori, vel pectori imposita eisdem consepeliretur: quod factum fuit tum ad fugandos ab eorum sepulchris daemones, tum ad extirpandum ritum gentilium, qui defunctorum ori inserebant trientem Charonti pro naulo; Raynaud. *heterocl. Spirit. p.* 2. *sect.* 1. *p.* 10. *n.* 7.

8

6. Pro iis diebus, quibus, ut in plerisque quadragesimae fiebat, missae sacrificium non peragebatur; Balsamon apud Gonzal. *in c.* 1. *h. tit. n.* 7.

7. Pro praesbyteris, et diaconis primum ordinatis, ut per 40. dies a sua ordinatione ejus particulas sumerent; Hallierius *de sacr. elect. c.* 7. *art.* 2. §. 3.

8. Denique pro adoratione publica, in altari illam exponendo, et in processionibus circumferendo; Gonz. *in c.* 1. *cit. n.* 7. *fin.*

Ex his causis, antiquatis ceteris, hodie fere tantum prima, secunda, et ultima mansit, quinta vero solum pro die parasceves; nam in ceteris per annum diebus ecclesia latina sacrificium missae semper offert.

9

Quaeritur 3. an is, qui sacrosanctam Eucharistiam apud se retinet, de haeresi suspectus haberi, et puniri debeat a tribunali s. Officii? Resp. distinguendo: vel enim id fecit ex simplicitate, et mera devotione, vel ex alio fine. *Si primum*, et ita Eucharistiam apud se retinens aliunde bene sentit de hoc Sacramento, is non erit suspectus de haeresi, et per consequens illius causa non spectat ad s. Officium: proinde sponte comparens interrogatur, an de Eucharistiae Sacramento credat, quod credunt catholici, et si circa hoc nullum habeat errorem, dimittitur a sacro tribunali, ut resolutum refert *sub die* 25. *febr.* 1659. *card. Albit. de inconst. in fid. c.* 32. *n.* 186. *et* 137. apud Vincentium Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 299. *n.* 9.

10

Si secundum, videndum, ex quo fine retineat quis sacram hostiam; nam si retineat ob finem illicitum, v. g. ad lucrum reportandum in ludo, aut se impenetrabilem reddendum armis hostilibus etc. eo casu procederet s. Officium; quia abuteretur ss. Sacramento; et sic a s. Officio ad triremes condemnatos fuisse hujusmodi reos meminit card. Albit. *l. c. n.* 138. Si autem finis non est illicitus, tunc minuitur poena, prout ei, qui contra morbum pestis ho-

stiam consecratam deferebat, fuerunt injunctae poenitentiae salutares, praevia gravi monitione, ut patet ex *decreto* 21. *jul.* 1631. apud card. Albit. *n.* 139.

11

Quaeritur 4. quomodo asservari in ecclesiis sacramentum eucharistiae debeat, ut eidem debitus honor, et reverentia exhibeatur? Resp. 1. Asservari debet in tabernaculo, ad id decenter ornato, secundum s. Clementis constit. *l.* 8. *cap.* 20. quod tabernaculum in medio altaris collocari mandatum fuit in concil. turon. *can.* 3.

2. Claudi debet in pixide benedicta, seu, ut vocamus ciborio, quod non ligneum ob periculum fractionis, neque lapideum ob humiditatem, et ponderositatem, sed argenteum, et inauratum esse debet, et quandoque gemmis distingui solet; Sausay *panopl. sacerdot. p.* 1. *l.* 9. *cap.* 4. §. *de ciboriis.* Et poni pixis ista cum s. Eucharistia debet super altari viatico, vel ad minus super corporali; Zerol. *p.* 1. *v. Eucharistia ad* 1. Vallens. *hic n.* 2. Schambog. *n.* 2. in parochialibus ecclesiis in tabernaculo poni solet pixis duplex, in quarum altera custoditur eucharistia, in altera ad infirmos defertur.

3. Ne tempore corrumpatur, frequenter, et saltem singulis septimanis semel renovandum, ita, ut antiquae species sumantur, novae consecrentur; Fuscus *de visitat. l.* 1. *cap.* 5. *n.* 3. Gonzal. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 9. Vallens. *hic n.* 2. Schambog *n.* 2. Engl. *n.* 2. et procedit hoc etiam tempore interdicti, et in ecclesia specialiter interdicta per *cap. permittimus* 57. *de sent. excom.* Gonzal. *l. cit.*

12

4. Ne periculum sit alicujus irreverentiae, et scelerati homines ad nefaria opera abutendi ansam accipiant, a concil. later. sub Innoc. III. constitutum est, ut sacerdos illam, et sacrum chrisma habeat sub clavi, et fideli custodia; *cap. statuimus* 1. *h. tit. et cap. sane* 10. *de celebr. missar.* quam custodiam si neglexerit, tribus mensibus ab officio jubetur suspendi, et si per incuriam ejus aliquid nefarium, v. g. furtum sacrilegum, aut sortilegia contigerint, gravius (ad arbitrium judicis, cum certa poena non determinetur *in cap. statuimus cit.*) puniendus est; gloss. *ib. vers. gravior*, Pirh. *hic n.* 1. Schambog. *n.* 1.

1. Ante altare, vel tabernaculum, in quo eucharistia deposita custoditur, generali ecclesiarum usu, et aliquarum etiam statuto ardere debet die, nocteque lampas, tum, ut ecclesiam ingressi sciant, quo potissimum loco adoranda sit praesentia servatoris; tum vero, ut per hoc moneantur adesse ibi candorem lucis aeternae, et sic ad venerationem tanti mysterii excitentur; Navar. *de orat. cap.* 18. *n.* 67. Possevin. *de offic. curat. cap.* 12. *n.* 68. Engl. *hic n.* 2. Vviestner *n.* 6. *ibid.*

13

6. Ipsae ecclesiae, et altaria, in quibus haec sacra mysteria peraguntur, et proponuntur, decenter ornanda, curandumque sacerdotibus, et ceteris ecclesiae ministris est, ut vasa, vestimenta, et ornamenta sacra sint munda, et nitida; *can. vestimenta* 41. *can. vasa* 43. *et cap. de consecr. dist.* 1. quia nimis absurdum foret, sordes negligi in sacris, quae non tolerantur in profanis; *cap. fin. h. tit.* Honor. *hic n.* 4. Zoes. *n.* 2. Schambog. *n.* 1. *fin.* Vviest. *n.* 8. hinc in iisdem ecclesiis non reponatur supellex, vel bona profana, nisi cogat necessitas, v. g. ob hostiles incursus, aut repentina incendia, qua cessante, denuo ab ecclesia tollenda sunt; *cap. fin. cit.* nam quod ob certam causam concessum est, debet illa cessante revocari; Abb. *in cap. fin. cit. n.* 3. Barbos. *ib. n.* 1. *et* 2. Gonzal. *n.* 4. Vallens. *hic. n.* 4. *fin.* Zoes. *n.* 3. Pirh. *n.* 2. Schambog. *n.* 1.

14

Quaeritur 5. quomodo asservari debeat sacrum chrisma, et oleum infirmorum? Resp. Olim chrismate fideles utebantur pro medela in suis infirmitatibus: quem usum improbarunt pp. concil. arelat. 6. *can.* 8. Moguntin. *can.* 27. pontific. roman. *tit. de offic. v. feriae in coena domini*, ibi, *jubet episcopus presbyteris attente*, *ut juxta canonum traditionem chrisma*, *et olea ab ipso episcopo in ea die consecrata fideliter custodiant*, *et nulli sub praetextu medicinae*, *vel maleficii tradere praesumant; alias honore privant.* Rationem reddidit s. Cyprianus *in serm. de unct. chrismat.* ibi, *non haec medendis corporibus est unctio instituta*, — *sed virtus divina potentius operatur.*

15

Quare 1. ne sacrum chrisma, et oleum ab episcopo benedictum a laicis aliis usibus, praesertim impiis, et ad maleficia, ut saepe fiebat, applicetur, *cap. statuimus* 1. *h. tit.* constitutum est, ut illud *sub fideli custodia clavibus adhibitis conservetur.*

2. Vasa, in quibus chrisma, et oleum infirmorum asservatur, debent esse argentea, ubi facultates ecclesiae suppetunt, vel saltem stannea bene cooperta, et cum inscriptione sua de oleo, quod in unoquoque vasculo continetur, ne in administratione confusio eveniat, errorque succedat, unum pro alio administrando; Barbos. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 2.

3. Asservari chrisma, et olea benedicta debent in loco honesto, et decenti, non tamen in tabernaculo s. Eucharistiae; nam in hoc nihil stare praeter ipsam debet: Barbos. *l. cit.*

16

Quaeritur 6. in quibus ecclesiis asservari eucharistia possit? Resp.

1. potest, et debet in ecclesiis parochialibus, si tamen actu tales sint; nam si habitu tantum parochiales sint, et populum non habeant, asservari eucharistia in iis regulariter, et absque dispensatione apostolica nequit; quia s. Eucharistia praecipue asservatur in usum infirmorum, quae necessitas cessat in ecclesiis, quae habitu solum parochiales sunt; Vincentius Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 300. *n.* 15.

17

2. In ecclesiis cathedralibus; quia dicuntur primae parochiae dioecesis. Sed in his collocari sanctissimum debet extra altare majus in alia capella decente, idque propter functiones pontificiales, quae necessario sunt faciendae ab episcopo retrorsum ad altare majus, et ne necessariis genuflexionibus episcopus magis defatigetur, et interrumpatur functio: sicque observatur in ecclesiis patriarchalibus urbis, et teste Petra *l. cit. n.* 16. decisum est a s. congr. episc. *in lucensi* 10. *febr.* 1779. *in aquilana* 29. *aug.* 1594. *in cacertana* 28. *nov. dicti anni*, et novissime in congregatione particulari a sanctissimo deputata *in casalensi sub die* 16. *maji* 1708. quod idem Petra *n.* 17. suadet etiam pro ecclesiis collegiatis, ubi ait, ob missas cantatas melius asservari eucharistiam in alia capella, quam, prout solet, ut tempore missae cantatae deferatur ad aliud altare, ne hujusmodi assidua translatione irreverentia committatur.

18

3. In ecclesiis regularibus; quia censentur parochiales respectu regularium in monasterio degentium; Pellizar. *man. regul. tract.* 3. *cap.* 6. *n.* 1. *et* 2. Petra *l. cit. fol.* 301. *n.* 18. et sic vel ex ipsa fundatione idem tributum censetur, vel ex generali permissione, cum servatis servandis erigi debeant, ut idem Petra *l. cit.* monet. Proceditque hoc etiam in ecclesiis monialium, in quibus tamen ex decreto *trid. sess.* 25. *de regular. cap.* 10. asservari Eucharistia debet *non intra chorum*, *vel septa monasterii*, *sed in ecclesia publica*, *non obstante quocunque indulto, aut privilegio.* Addit tamen Vallens. *hic n.* 3. quod ex causa, ut in die aliquo festo, cum licentia praelati ad devotionem forte monialium illic exponi possit.

19

Contra asservari eucharistia sine dispensatione apostolica nequit 1. in conservatoriis mulierum, quae non approbantur a sede apostolica, in quibus jura parochialia reservantur parocho, aliquibus permissis capellano, prout teste Petra *loc. cit. n.* 21. resolvit s. congreg. concil. *in calernitana* 19. *aug.* 1702. *ad* 2. *in neapolitana conservatorii*, 2. *jul.* 1707. *et in eadem*, reproposita causa, rescripsit *sub die* 28. *julii* 1708.

20

2. In grangiis, seu domibus ruralibus regularium, ut patet ex *ulyssiponens.* 3. *sept.* 1707. nam cum pp. oratorii s. congreg. supplicassent pro indulto retinendi eucharistiam in oratorio ejus grangiae, in qua solebant morari aliqui patres vel ob infirmitatem, vel recreationis causa, maxima difficultas in concessione orta est, et demum considerando, quod locus principaliter destinatus erat pro infirmis, et votum favorabile nuntii apostolici concurreret, ut posset concedi tempore, quo adessent infirmi, sacr. congreg. rescripsit juxta votum arbitrio ejusdem nuntii, limitando tamen, ad septennium salvis juribus parochialibus.

21

3. In ecclesiis collegiatis saecularibus, si non actu parochiales sint; nam in his s. congr. concil. respondit, ss. Eucharistiae sacramentum non posse asservari absque privilegio, seu legitima facultate sedis apostolicae, prout patet *in ejus decreto* 7. *sept.* 1652. *lib.* 19. *decret. fol.* 207. *tom.* 1. apud Petram *l. cit. n.* 24. *Neque obstat* resolutio s. congreg. rituum *in tuscanensi praeeminentiarum* 19. *aug.* 1619. *ad* 4. ubi responsum est debere collegiatam conservare ss. sacramentum; quia collegiata illa, ut ibidem explicatur, habebat parochiam. Unde quoad hoc ecclesiae collegiatae saeculares differunt a regularibus; nam istis conceditur asservatio propter infirmos, quae ratio cessat in collegiatis nullum habentibus populum.

22

4. In ceteris ecclesiis non parochialibus; nam in his nullo modo licitum est sanctissimum asservare, nisi cum licentia sedis apostolicae, cum ordinario non sit licitum contra canones ire, ut ex *can. tribus* 23. §. *tanta de consecr. dist.* 2. et aliis juribus docent Barbos. *in c. sane num.* 3. *de celebr. missar. et ad concil. trid. sess.* 23. *de reform. q.* 6. *numer.* 3. *et de potest. episc. alleg.* 22. *numer.* 8. Riccius *in collect. decis. pag.* 4. *collect.* 1216. *et in prax. rer. eccl. post resolut.* 495. M. Ant. Genuens. *prax. cur. arch. neapol. cap.* 110. *impress. venet. et cap.* 92. *in alibi impress.* Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 86. *n.* 16. Ventrigl. *prax. tom.* 2. *annot.* 21. §. *un. per totum*, Petra *tom.* 3. *cit. fol.* 303. *n.* 29. et hoc teste resolvit sac. congreg. *in tarracon.* 27. *jun.* 1697. *in nonantulana* 16. *jan. et* 17. *febr.* 1785. *ad* 5. *in acheruntina, seu materan.* 3. *maji* 1668. *in bononiens.* 5. *maji* 1689. *in justinopolit.* 27. *maji* 1634. Hinc nulla est licentia concessa ab ordinario ut *ead. s. congr.* ad instantiam genuensis respondit *in neapolitana anno* 1690. quam resolutionem secuta fuit *congr. memorata*

in neapolitana conservatorii cit. in qua causa fuit produta licentia vicarii generalis, et responsum, hujusmodi licentiam fuisse nullam.

23

Quaeritur 7. an si concurrat consuetudo eucharistiam asservandi in alia ecclesia parochiali, id continuari possit, etsi non constet de indulto apostolico? Resp. distinguendo; vel enim constat ab initio fuisse asservatam ex sola licentia ordinarii, cons. titulus infectus productus est, vel non fuit productus titulus infectus. *Si primum*, et possessio innitatur licentiae ordinarii, ea non suffragabitur possidenti; quia possessio non suffragatur, nisi quia praesumere facit licentiam sedis apostolicae; quae praesumptio cessat, dum constat de licentia ordinarii; Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 304. *n.* 32. et fuit resolutum *in cit. neapolitana* apud *genuensem, et in eadem neapolitana conservatorii*, ubi adducebatur possessio ultra saeculum, et tamen, cum producta fuerit licentia vicarii, et decretum cardinalis archiepiscopi successivum, ut non molestaretur conservatorium pro asservatione sanctissimi sacramenti, possessio haec canonizata non fuit.

24

Si secundum, possessio inducet praesumptionem tituli, et privilegii apostolici. *Dubium* tamen est, quanti temporis debeat esse illa possessio? Ad quod Vincent. Petra, *l. cit. fol.* 104. *n.* 32. *et tribus seqq.* putat non sufficere tempus quadragenarium sine titulo, sed requirit titulum saltem putativum inducentem bonam fidem, et hoc deficiente, possessionem immemorialem, vel centenariam; nam talis requiritur in praescribendo aliquo praejudiciali ecclesiae romanae.

25

Quaeritur 8. quis teneatur ad praestationem olei, et conservationem lampadis, quae ut *n.* 12. dictum est, ardere coram venerabili sacramento die, nocteque debet? Resp. si consuetudo sit in aliquo loco, ut parochiani ad conservationem lampadis certas oblationes facere soleant, illa omnino observanda erit. Si autem consuetudo legitime probari non possit, Engl. *hic n.* 3. putat decidi posse quaestionem ex concil. trid. *sess.* 21. *cap.* 7. *de reform.* ubi generaliter constitutum est, ut conservatio ecclesiae primo desumatur *ex fructibus, et proventibus quibuscunque, ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus; qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, et alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes, percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remediis opportunis ad praedicta cogendos.*

26

Neque obstat, quod *cit.* decretum in specie non loquatur de conservatione lampadis; nam cum generaliter loquatur de instauratione ecclesiae, utique de omnibus, quae in ecclesia necessaria sunt, intelligendum erit; quia ut *l. nam ut* 13. *ff. de LL.* Ulpianus ait, *quoties lege aliquid, unum vel alterum introductum est, bona occasio est, cetera, quae tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione, vel certe jurisdictione supplere.*

27

Quodsi neque populus parochianus vires sufficientes habeat, potest episcopus uti facultate transferendi parochias ad matricem, vel aliam ecclesiam ex decreto trid. *cap.* 7. *cit.* Sed antequam hoc medio utatur, expediens duxit sac. congr. concil. *in spoletan.* 12. *aug.* 1604. *lib.* 10. *pag.* 91. ut *quando eucharistiae sacramentum in omnibus parochialibus -- asservari pro tenuitate reddituum nequit, episcopus decernat, ut in singulas ternas, quaternasque vicinas parochiales id onus distribuatur, et in una quidem ex eis habeatur augustissimum sacramentum, ad impensam vero lampadis, et hujusmodi ceterae vicinae contribuant, illoque, ubi casus se obtulerit, perinde uti rectores possint, acsi in propria parochiali illud asservaretur.*

28

Quaeritur 9. penes quem claves tabernaculi, in quo eucharistia clauditur, custodiri debeant? Resp. In parochialibus ecclesiis eas retinere privative quoad alios debet parochus, prout resolvit sacr. congreg. concil. *in asculana* 25. *jun.* 1689. *lib.* 39. *decret. pag.* 218. *et in neapolitana* 14. *nov.* 1693. *lib.* 43. *decretor. pagin.* 548. in non parochialibus retinentur claves a capellanis, seu rectoribus, nunquam autem a monialibus, et laicis, gloss. *in can. fin. caus.* 24. *quaest.* 1. etiamsi patroni sint, cum nullo jure uti valeant in ecclesia, nisi praesentandi, et aliis concessis per trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *in fin. de reform.* quod procedit etiam feria V. in coena domini; Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 87. ubi plures sac. congreg. rit. resolutiones refert, nempe *in pacen.* 30. *jan.* 1610. *in civitate n.* 22. *dec.* 1631. *et in calagurit.* 13. *sept.* 1642.

29

Excipitur, si adesset generalis, ac immemorialis consuetudo in aliqua provincia, ut claves ad sanctissimum essent penes laicos; tunc enim hoc tolerandum esset, modo persona, penes quam claves sunt, sit honesta, et gravis; Pignatell. *l. cit. n.* 9. *et* 10. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 306. *n.* 44. qui notat id servari in ecclesia

s. Jacobi hispanorum in urbe, et fere etiam in Hispania, et in regno Siciliae, ac etiam in neapolitano.

30

Quaeritur 10. quomodo deferri s. eucharistia debeat, cum ea in viaticum aeternitatis muniendus est infirmus? Resp. deferri debet a parocho, vel ejus cooperatore, decenti habitu, et superpelliceo induto, in vase, vel calice argenteo, serico cooperto, cum omni reverentia, et devotione, praecedente lumine, tintinnabulo sonante, et si fieri potest, cum cantu, ut eo admoniti fideles genua flectant, et sub speciebus panis latentem Deum adorent; Fuscus *de visit. l.* 1. *cap.* 5. *n.* 10. Piasec. *prax. episc. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 24. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 22. *n.* 4. *et* 5. monens, non unam tantum, sed duas hostias consecratas deferendas ad aegrotum, ut iste earum una reficiatur, alteram a populo adorandam ad ecclesiam sacerdos reportet.

Praeterea non est deferendum sanctissimum per plateam, ubi judaei habitant, prout respondit s. congr. teste Vallens. *hic n.* 4. Schamb. *ibidem n.* 4. neque ad infirmos, ut cum ob tussim, vel aliud impedimentum illud sumere nequeant, illud adorent; Vall. Schamb. *loc. cit.*

TITULUS XLV.

De reliquiis, et veneratione sanctorum.

Praeter eucharistiam, chrisma, et oleum benedictum in ecclesiis custodiri, et publicae venerationi exponi solent reliquiae sanctorum: imo in quovis altari reliquiarum aliquid reconditum asservari debet; *can. placuit* 26. *de consecr. distinct.* 1. Porro ut reliquiae ad cultum publicum exponi possint, requiritur, ut sint alicujus sancti, vel beati. Hinc antequam de reliquiis quid dicatur, praemittendus

§. I.

De veneratione, et canonizatione sanctorum.

SUMMARIUM

1 *Quid sit canonizatio?*
2 *Cujus authoritate fieri debeat?*
3 *Respondetur eam pertinere ad summum pontificem.*
4 *Et quidem privative.*
5 *Solvuntur objectiones.*
6 7 *An cultu privato venerari liceat non canonizatum?*
8 *Ad canonizationem requiritur vitae sanctitas, et miracula.*
9 *Nec sufficiunt sola miracula.*
10 *Nec sola sanctitas vitae.*
11 12 13 *Quando de his censeatur sufficienter constare?*
14 *Ad canonizandum martyrem debet constare de martyrio*
15 *Materiali, seu morte obita*
16 *Et formali tam ex parte tyranni*
17 *Quam ex parte passi.*
18 *An in canonizatione martyris requirantur miracula?*
19 *Respondetur affirmative.*
20 *Exceptio.*
21 *An quaevis incorruptio corporis defuncti*
22 *Aut suaveolentia odoris praebeat indicium sanctitatis?*
23 *etc. Quae sit forma procedendi ad beatificationem?*
33 *etc. Quomodo post beatificationem procedatur ad canonizationem?*
39 *Praerogativae sanctorum canonizatorum.*

1

Quaeritur 1. quid sit *canonizatio*? Resp. *Canonizatio* est ritus, quo aliquis sanctus per papam albo, seu numero sanctorum adscribitur, et publice, ac solemniter, canonice, et regulariter (praemissa scilicet diligenti inquisitione super vitae, morumque probitate, et miraculorum veritate, juxta *cap. venerabili* 52. *de testib.*) decla-

ratur, definitur, ac statuitur, ut tanquam sanctus ab omnibus honoretur, et de ipso, sicut de aliis sanctis ejusdem conditionis certa die quot annis solemne officium celebretur, ut cum Host. *in cap.* 1. *h. t. V. venerantur post princ.* tradit Pirh. *hic n.* 2. Differt a beatificatione; quia beatorum cultum pontifex solum permittit, indulget, vel concedit uno loco, regno vel provinciae, sanctorum vero venerationem pro ecclesia universali (quae tenetur pontifici obedire) decernit, et definit; Matthaeuc. *offic. eccl. cap.* 47. *n.* 2.

2

Quaeritur 2. cujus authoritate canonizatus esse debeat, ut pro sancto quis publice coli possit? Videtur ad hoc sufficere authoritas episcopi, saltem cum consensu cleri, et populi; nam ejus authoritate constitutae festivitates celebrandae sunt; *cap. pronuntiandum* 1. *de consecr. dist.* 3. *et cap. fin. de foris. Conf.* ex veteri more ecclesiarum, pro sanctis colentium, quos episcopi cum clero, et populo publicae venerationi proposuerunt.

3

Sed dicendum, ut pro sancto coli aliquis possit publice necessarium esse, ut is canonizatus, vel beatificatus sit ab ipso summo pontifice. Ita Vivian. *in cap. audivimus* 1. *h. t. pr.* Barb. *ib. n.* 1. *et* 2. Fagn. *n.* 1. *et* 20. Gonz. *n.* 3. Zoes. *hic n.* 4. Honor. *n.* 2. Pirh. *n.* 3. Konig *n. un.* Matth. *off. eccl cap.* 7. *n.* 1. Vinc. Petra *to.* 1. *comm. fol.* 532. *n.* 26. *et seq.* et statutum expresse est *c. audivimus cit.* Ratio sic statuendi fuit 1. quia canonizatio est una ex causis majoribus, quae inter christianos moveri possunt; glos. *in c. un. V. sedis h. t. in* 6. atqui causae majores sedi apostolicae reservatae sunt; *c. majores* 3. *pr. de bapt.* 2. in canonizatione sanctorum faciendum est diligens examen miraculorum; *c. venerabili* 52. *de test.* in quibus prae ceteris virtutibus operatur fides, juxta illud Apostoli, *si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam etc.* 1. *Corinth.* 13. *v.* 2. Fidem autem examinare praecipue ad sedem apostolicam pertineat; *can. quoties* 12. *caus.* 24. *qu.* 1. 3. Ad papam spectat declarare dubia ss. scripturarum; *cap. per venerabilem* 3. *vers. rationibus qui filii legitimi*: ergo multo magis dubia sanctitatis: quia circa majora majus periculum vertitur; *cap. ubi periculum* 3. *pr. de lect. in* 6. 4. Per canonizationem sanctus ad cultum proponitur fidelibus universis: igitur cum his omnibus praesit solus papa, ad eum solum spectabit canonizatio sanctorum. 5. Si canonizatio sanctorum permitteretur episcoporum examini, et discussioni, fideles obnoxii essent deceptioni et confusioni; et facile contingeret, ut alii pro sanctis colerent, quos alii damnarent tanquam reprobos, sicut factum est in casu: *audivimus cit.*

4

Et quidem haec potestas canonizandi sanctos summo pontifici competit privative ut DD. *cit.* notant. Ex quo sequitur, quod episcopi non possint canonizare aliquem, etiam, pro suis dioecesibus tantum; imo nec legatus a latere, etiam ex speciali commissione summi pontificis; quia is non potest delegare alteri res fidei: nec denique etiam concilium generale, absque romani pontificis authoritate; Barb. *in cap.* 1. *h. t. n.* 7. *et* 8. Pirh. *hic n.* 3. *vers. ex quo infertur,* Scham. *ibid. n.* 6. Vinc. Petra *to.* 1. *comment. f.* 533. *n.* 37. *et* 40. Libri quoque de gestis, miraculis, revelationibus, et similibus talium nominum, in opinione sanctitatis existentium, non prius imprimi debent, quam ordinarius, adhibito consilio TT. et aliorum piorum virorum, illos recognoverit, eaque de re instructionem ad sedem apostolicam miserit, ac responsum ejusdem acceperit; Engl. *hic n.* 4. *vers. libri quoque.*

5

Ad rationem dubitandi *n.* 2. allatam, episcopi quidem indicere festa possunt, sed non nisi de sanctis a sede apostolica aliquando approbatis; nam licet a papa canonizati omnes colendi sint, non tamen omnium, et singulorum festa coluntur in omnibus ecclesiis, prout notat Host. *in cap.* 1. *h. t. n.* 8. Jo. And. *ib. n.* 6. Fagn. *n.* 23. Vvies. *hic n.* 23. *Ad conf.* expositio illa ad publicum cultum non fuit vera canonizatio, sed publicum, quoddam non tamen infallibile testimonium de hominis sanctitate; neque enim decernebant eos esse sanctos, vel beatos, sed hoc etiam illis temporibus fiebat authoritate pontificis, approbatione sua quasi tacita canonizantis eum, quem vox populi sanctum clamavit, et ut talem est venerata.

6

Quaeritur 3. an cultu privato venerari liceat aliquem, cum sanctitatis publica existimatione defunctum, sed in ss. vel beatorum numerum nondum apostolica authoritate relatum? In partem negativam nonnulli allegant: Abb. *in cap.* 2. *h. t. n.* 3. ubi ait, non licere aliquem, etiam miraculis in vita, et post mortem editis illustrem, pro sancto colere sine romani pontificis authoritate; Verum id, ut ipse *Abbas* se statim explicat, intelligi debet de cultu publico, et ecclesiae totius nomine tali homini exhibito: qualis esset, si ejus imago, praesertim cum radiis aliisque sanctitatis signis depicta, in ecclesiis, sacellis, altaribus, vel aliis locis proponeretur ad venerationem, si eidem appenderentur tabellae pictae miracula continentes, vel alia anathemata, si commemoratio ejus fieret in divino officio in, vel extra chorum, aut in sacrificio; missae si cum aliis sanctis invocaretur in li-

taniis, et similibus precibus etc. quem cultum prohibitum constat, *cap. fin. h. t. ibi, nemo publice venerari praesumat.*

7

Quare dicendum, ejusmodi cultum privatum permitti, prout argumento a sensu contrario ex verbis *cap. fin. cit.* ducto desumunt glos. *in cap. unic. V. sedis h. t. in* 6. Innoc. *in cap. fin. cit. n.* 1. Ant. de Butrio *ib. n.* 6. Abb. *in cap.* 1. *h. t. n.* 3. Sylv. *V. reliquiae pr.* Azor. *p.* 1. *l.* 9. *cap.* 8. *qu.* 8. *fin.* Sanch. *l.* 2. *mor. cap.* 43. *a n.* 4. Vivian. *in cap.* 1. *cit. pr.* Barb. *in cap. fin. cit. n.* 5. Fagn. *n.* 4. Vall. *hic n.* 4. Zoes. *n.* 4. Pirh. *n.* 2. Scham. *n.* 4. Vries. *n.* 7. Quodsi ex privata devotione, vel divino instinctu talem pie defunctum venerentur, et invocent, atque gratias, vel miracula sibi obvenisse affirment, tabellas offerant etc. licebit episcopo super assertis veritatem indagare, testes, et documenta recipere, oblata in separato, et privato loco asservare, ut desuper suo tempore sedes apostolica informari possit; Engl. *hic n.* 4.

8

Quaeritur 4. quaenam debeant concurrere ad hoc, ut aliquis a romano pont. titulo beati decoretur, et in sanctorum numerum adscribatur? Resp. Id expressit Gregorius IX. in canonizatione sancti Antonii de Padua *constit.* incipit, *cum dicat dominus* 4. *bullar. to.* 1. §. 3. alii pont. in aliis constitutionibus simili ex causa editis, juxta quas canonizari is tantum potest, de cujus excellentia vitae, et miraculis per probationem plenissime constat; *cap. venerabili* 52. *de testib.*

9

Et quidem quod miracula sola non sufficiant, certum est apud omnes, quia ista, vel his similia prodigia aliquando faciunt etiam mali, et peccatores, ut patet ex exemplo magorum Pharaonis, Judae proditoris, et aliorum reproborum; Fagn. *in cap.* 1. *h. t. n.* 5. Petra *to.* 2. *comment. fol.* 211. *n.* 10. Pirh. *hic n.* 4. Ratio a priori est; quia in miraculis prae aliis virtutibus operatur fides, et quidem aliquando sine charitate ut insinuat s. Paulus 1. *corinth.* 13. *vers.* 2. dicens, *si habuero omnem fidem, ita, ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Fides autem sine charitate ad sanctitatem non sufficit in adultis teste eodem Apostolo, et sancto Jacobo *cap.* 2. *vers.* 14. Ex quo sequitur, ut pro sancto coli aliquis possit, necesse esse, ut praeterea de excellentia vitae, h. e. virtutum, et meritorum constet.

10

An vero sola vitae sanctitas sufficiat, dubium moveri posset, et rationem dubitandi facit illud *apoc.* 2. *vers.* 10. ubi dominus Ange-

lo Smyrnae; *esto fidelis*, inquit, *usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae*: in quo textu sola perseverantia in bono petitur. Sed esto, id verum sit, ut quis sanctus sit apud Deum, non tamen sufficit, ut quis sanctus habeatur, et ut talis solemniter proponatur hominibus in ecclesia militante, sed praeter sanctitatem vitae etiam exiguntur miracula, non quasi haec sanctum efficiant, sed quia ostendunt sanctitatem, et manifestant Deum velle, ut talis in ecclesia militante publica veneratione colatur; cum enim ex una parte multi in hac vita sint lupi rapaces sub vestimentis ovium, et opera pietatis faciant non amore virtutis, sed ob hypocrisin, et vanam gloriam, ex altera vero Deus non omnes justos, sed electos tantum a se tali cultu decorare velit, ut ecclesia cultum publicum decernere alicui possit, signo indiget, quo tam sanctitatem vitae veram, quam voluntatem Dei volentis honorem istum alicui exhiberi cognoscat: non potest autem utrumque humanitus cognosci melius, nisi ubi cum existimatione publica sanctitatis concurrerint etiam miracula, ad invocationem talis sancti consecuta: ergo etc.

11

Quaeritur 5. quando censeatur sufficienter constare de sanctitate vitae, et miraculis? Resp. 1. constare debet de integritate fidei: et hinc ex *decretis generalibus Urbani VIII*. §. *praeterea* apud Matth. ad *p. 4. de canon. cap. 7. n. 9. et seq. illud etiam diligentissime indagandum est, an ille, vel illa, pro cujus canonizatione instatur, scripserit aliquos libros, tractatus, opuscula, meditationes, vel quid simile, nam si scripsisse constiterit, non prius est ad aliquem actum inquisitionis deveniendum, quam tales libri diligenter* in sacr. congr. *examinentur, utrum contineant errores contra fidem, vel bonos mores, vel doctrinam aliquam novam, et peregrinam, atque a communi sensu ecclesiae, et consuetudine alienam*. Si tamen is, qui hujusmodi libros, vel tractatus scripsit, adjecerit protestationem, qua seipsum, et scripta s. romanae ecclesiae judicio, et authoritati submittit, error, siquis forte irrepserit, canonizationi non obest; quia protestatio probat, quod scribens errorem illum non voluerit defendere cum pertinacia; Matthaeucc. *official. cap. 47. n.* 38. *Excipitur*, si liber, et protestatio sit viri docti, et contrarium illi, quod scripsit, sit manifestum, et definitum reperiatur ab ecclesia; quia de tali viro praesumptio est, quod definitionem ecclesiae non ignoret; cons. protestatio illa, tanquam contraria facto, non sublevaret; Matthaeucc. *l. cit.*

12

2. Constare debet de ceteris virtutibus tam theologicis, quam moralibus, quae debent esset charitate formatae, in gradu excellen-

ti, et heroico; in quo gradu reputantur esse, quando homo perfecte per charitatem Deo, et divinis stabiliter inhaerendo, cum adjutorio divinae gratiae operatur, cum perfecto dominio suarum passionum, refraenando, et supprimendo motus inordinatos, nec deliberate consentit alicui imperfectioni morali, cui insit ratio aliqua peccati, etiam levissimi; Esparza *theol. tom.* 1. *l.* 6. *de virt. moral. q.* 5. §. *infertur*, *art.* 21. Pascucc. *tom.* 1. *de canonizatione sanctorum*. Matthaeucc. *cap.* 47. *cit. n.* 5. *et trib. seq.*

13

3. Miracula probari debent per duos saltem testes, non singulares, neque de auditu alieno, sed de visu, vel auditu proprio, et juratos; Matthaeucc. *n.* 16. *et quatuor seq.* sufficiunt autem ad beatificationem, si ita probentur duo saltem miracula: ut autem ab hac procedi possit ad canonizationem, de necessitate requiruntur alia duo ad docendam continuationem miraculorum post indultam beato venerationem. De quibus plenissime constare debet, esse supra vires naturae, saltem quoad modum.

14

Quaeritur 6. de quibus constare debeat, cum agitur de canonizando martyre? Resp. Martyrem canonizare, seu in sanctorum album adscribere, aliud non importat, quam actum declarationis martyrii; cum eo ipso quod quis sit martyr declaratus ab ecclesia, cultum sanctis debitum ab ipsa ecclesia consequi soleat; Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 91. *n.* 1. ut talis declarari aliquis possit, duo requiruntur, ut scilicet constet sufficienter de ipso actu physico passionis, seu mortis secutae, qui dicitur *martyrium materiale*, et de causa, ac modo, quo quis passus est mortem, qui appellatur *martyrium formale*.

15

Ut sufficienter constare dicatur *de martyrio materiali*, necesse est, ut probatio mortis sit concludens, cons. plena, vel in se ex dispositione duorum saltem testium de visu, vel ex aliis adminiculis; nam si testes de visu haberi nequeant, quia e. g. agitur de re antiqua, in tali casu etiam testes de auditu robur probationis habent, *arg. cap. licet* 47. *de testib.* si deponant non ex auditu incerto aliorum, sed ab iis, qui martyrio adfuerunt, ut dicunt rotae auditores apud Lezan. *consult.* 1. *n.* 233. Et possunt ad deponendum de actu martyrii admitti etiam infideles; quia ut bene Lezan. *consult.* 13. *n.* 36. *veritas*, *quae ab inimico pectore, et ore interdum extorquetur*, *gratior esse solet*: praesertim si agatur de martyrio illato inter infideles, ubi non adfuisse fideles liquet, qui deponere possent; Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 94. *n.* 14. ubi tamen monet

consulto esse procedendum in hujusmodi testimoniis infidelium, nam possent hujusmodi facta falso asserere, ut deinde veritas cultus a nobis dati martyribus obumbretur: hinc eorum depositiones attendi solummodo debent pro adminiculis, et per viam potius notorii.

16

Martyrium formale in eo consistit, quod servus Dei passus sit mortem ex odio fidei, vel alterius virtutis, qualenus haec ordinem ad Deum supernaturalium authorem habet. Et hinc, ut factum *in Japonensi* 25. *jan.* 1687. disputari duplex dubium separatum debet: unum est, an constet de martyrio ex parte tyranni: alterum, an de eo constet ex parte passi. *Ad primum* requiritur, ut tyrannus mortem intulerit vere ex odio fidei, aut virtutis supernaturalis; nam si ex fine solum politico vim inferat, et persequatur fideles, mortem passi ex ista causa martyres dici non possunt, ut bene Petra *tom.* 3. *cit. fol.* 95. *n.* 21. et hinc martyres non dicuntur ii, qui moriuntur in bellis, quae per principes Germaniae contra acatholicos, vel etiam contra turcas moventur. *Excipitur*, si in actu, ex politica intentato, misceatur odium particulare fidei, ut si tentetur patiens ad eam denegandam sub vitae praemio: quia tunc videtur respicere tyrannus ad extorsionem denegationis fidei, et sic mortem inferre ex odio in illam, ut optime Suarez *ad reg. angl. lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 3.

17

Quoad secundum ex parte passi martyrium formale constabit, si probetur, quod martyr sponte, et alacriter mortem subierit propter Christum, et perseveraverit in charitate, et fortitudine usque ad extremum spiritum; quia ut D. Chrysolog. *serm.* 128. *non tam mors*, *quam fides*, *et devotio martyrem facit*; Petra *loc. tit. fol.* 94. *n.* 18. Adeoque requiritur 1. ut qui ita mortem subiit, fuerit vere fidelis; nullus enim vere haereticus, aut infidelis martyr censendus est, etiamsi occidatur eo motivo, quod idolis sacrificare renuat; martyrium enim est opus externum, per quod patiens est testis fidei, et veritatis christianae, 2. ut sit in charitate; nam sine hac non acquiritur martyrium. Sufficit autem, si concomitanter eam habeat, accedente scilicet martyrio, quod plenitudinem gratiae confert dispositio: et hinc sufficit, quod attritus sit supernaturaliter, etiamsi ante non fuerit in gratia; Petra *tom.* 3. *cit. fol.* 129. *n.* 14. Ex quo sequitur, quod probato martyrio, non sit opus probare virtutes; quia jam constat de perfectissima charitate, juxta illud, *majorem charitatem nemo habet*, *quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* Joan. 15. et cum charitas sit celerarum virtutum forma, et perfectio, etiam aliae virtutes videntur probatae saltem

in habitu; Matta *p.* 2. *cap.* 14. *n.* 21. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 47. *n.* 27. Petra *tom.* 2. *fol.* 107. *n.* 11. *et tom.* 3. *fol.* 129. *n.* 14. *et duob. seq.* 3. ut si adultus sit, voluerit pati pro fide, vel pro actu virtutis, in quo fides elucet: Talis autem voluntas elicitur ex actu externo, recipiendo mortem voluntarie: et hinc siquis somno correptus, vel rationis incapax; nulla praecedente voluntate patiendi pro Christo, occidatur, non obtinet coronam martyrii. In infantibus defectum voluntatis supplet ecclesia: et hinc innocentes martyres, tanquam vere tales, veneratur ecclesia; Petra *tom.* 3. *cit. fol.* 32. *et duobus seq.*

18

Quaeritur 7. an requirantur miracula in canonizatione martyrum? Negant aliqui in martyre requiri miracula apud August. triumph. *de potest. eccl. q.* 1. *cap.* 3. Cantelor *ad bull. Alex. III. pro canoniz. s. Thom. Cantuar. archiepisc. schol.* 2. Felix Castell. *de canoniz. sanct. cap.* 21. *n.* 5. Lezan. *consult.* 16. *n.* 13. Bordon. *controv.* 13. *n.* 34. *et alios.* Rationem dant, quia signa, et miracula debent adesse, et probari ad indicandam sanctitatem canonizandi, quae sanctitas elucet ex solo actu martyrii.

19

Sed defendenda est affirmativa, quam etiam tuentur Canterol. *l. cit. n.* 11. *et cap.* 14. Castellan. *de canoniz. tit.* 5. *n.* 25. Matta *simil. tr. part.* 1. *cap.* 7. *n.* 37. *et cap.* 21. *ac* 22. Lucas Castellin. *de certitud. glor. sanctor. cap.* 8. *part.* 22. Vermigliol. *cons.* 422. *et* 472. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 73. *n.* 9. Petra *tom.* 2. *fol.* 128. *n.* 16. *et Pignatt. ac Petra* testibus decrevit *sacr. congreg. rit.* 13. *sept.* 1642. fuitque practicatum *in Hispalensi*, *seu Marochitana* 29. *maji* 1688. ubi sacr. congregatio, etsi constitisset de martyrio, et causa ipsius, voluit etiam videri de miraculis: quod ipsum observatum fuit *in Japponensi anno* 1690. estque haec praxis jam antiqua ecclesiae, ut videre est in bulla canonizationis s. Stanislai martyris; nam cum Innoc. IV. in civitate Assisii tractaret de ejus canonizatione, et ab aliquibus dubitaretur, delatus fuit puer mortuus ad ecclesiam D. Francisci, et pontifex Deum rogavit, ut dignaretur hanc dubietatem tollere, prout etiam factum est, dicto puero resuscitato ad vitam, ut referunt Raynal. *ad annum* 1253. *n.* 19. Joan. Longin. *hist. Polon. lib.* 7. *anno* 1253. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 131. *n.* 26. ubi plura hujusmodi exempla refert.

20

Excipit card. Lauraea *in* 3. *sent. tom.* 3. *part.* 2. *D.* 20. *art.* 8. *n.* 127. *et seq.* si plene constet de essentialibus martyrii; tunc enim non est tanta necessitas miraculorum. Imo cum requirantur

miracula ad tollendam dubietatem martyrii, ea ad canonizationem martyris non requiruntur eo modo, quo requiruntur in canonizatione sanctorum non martyrum, sed sufficiunt minora, imo signa, et prodigia, ut dictum fuit in *hispalensi citat.* et senserunt *auditores rotae in relatione* 26. *martyrum japonensium art.* 3. ubi dixerunt de aliquibus mirabilibus, quae evenerunt ante, et post martyrium; quod innuit etiam praxis ecclesiae; nam ubi in canonizatione sanctorum non martyrum datur dubium, *an constet de miraculis*, in martyribus interrogatur, *an constet de signis, seu miraculis*: porro quae differentia sit inter signa, et miracula, late explicat Card. de Lauraea *D.* 20. *cit.*

21

Quaeritur 8. an quaevis incorruptio corporis defuncti, aut fragrantia, seu suavitas odoris quae percipitur in aperitione arcae, urnae, vel sepulchri, in quo corpus est servi Dei, praebeat indicium sanctitatis? Resp. negative; quia corporum integritas, et incorruptio etiam naturaliter potest contingere: sed tunc solum illa sanctitatis praebebit indicium, cum probata excellentia vitae, corpus incorruptum invenitur, maxime si sit molle, texibile, et incorruptum secundum partes molliores, et humidiores, easque, quae alias ad putrefactionem magis aptae sunt; Matthaeucc. *offic. eccles. cap.* 47. *n.* 31.

22

Idem dicendum de suaveolentia odoris; nam haec tunc solum supernaturalis est judicanda, quando plene probata sanctitate vitae, constiterit, quod non potuerit provenire ex causa aliqua naturali, in arca, vel capella secreto reposita, praesertim si ex peritorum, et percipientium testimonio talis fuerit, ut excedat quemcunque odorem naturalem, et nulli sit similis, fueritque non modo in naribus suavis, sed etiam manus, ac vestes ita affecerit, ut per plures horas, vel dies permanserit: et concludentius, si eo percepto, aliquis fuerit illico sanitati restitutus; Matthaeuc. *loc. citat. n.* 32.

23

Quaeritur 9. quae sit forma procedendi ad beatificationem, vel canonizationem sanctorum? Resp. Haec praescribitur in decretis generalibus editis *sub Urbano VIII.* et registratis *in constitut.* 41. *ejusdem tom.* 5. *bullar. et in constitut.* 180. Juxta haec ergo, et subsequentium pontificum maxime Innocentii XI. decreta, 1. sacr. congregatio rituum deinceps procedere in causa canonizationis, seu beatificationis non potest, nisi post 50. annos ab obitu servi Dei: quod temporis intervallum antiquitus non fuit observatum; nam canonizatio s. Petri martyris ex ordine s. Dominici facta fuit post an-

num unum ab ejus obitu; Vincent. Petra *tom.* 3. *comment. fol.* 92. *n.* 4. *et* 5.

24

2. Intra hos annos tamen, ne probationes pereant, processus fieri valent tam authoritate ordinaria, quam sacr. congregat. super fama, virtutibus, et miraculis servi Dei. Si agatur de martyre loco discussionis virtutum, disputatur dubium, an constet de martyrio, et ejus causa; Petra *tom.* 4. *fol.* 19. *n.* 40. Ante omnia autem discuti quaestio debet de non cultu, et paritione decretorum supra relatorum, utrum scilicet nullus cultus servo Dei tributus sit, nec ullus actus gestus contra formam dictorum decretorum; Petra *tom.* 4. *citat. fol.* 14. *n.* 16. Si cultus ei delatus sit, exhiberi debet processus super cultu immemoriali ante dicta decreta, vel si beatus sit per indultum apostolicum, produci breve pontificium beatificationis; Matta *part.* 5. *cap.* 4. *n.* 30. et sine praedictis non est locus introductioni causae; Petra *fol.* 15 *n.* 23.

25

3. Facti ab episcopis processus transmittendi sunt ad sedem apostolicam in copia sigillata, et autographa, relictis originalibus sub clavibus diversis in archivio episcopali: et una producuntur preces, instantiae, et litterae regum, principum, et aliorum petentium beatificationem, vel canonizationem servi Dei, quas preces ex antiquo ritu fuisse in more, notat Petra *fol* 14. *n.* 18.

26

4. Praesentatis processibus episcoporum, et precibus principum, sequitur commissio super introductione causae, quae tamen, ut declaratum fuit ab Innocentio XI. non est assignanda, nisi post decem annos a die praesentationis processus, ordinaria authoritate fabricati, et habitis post decennium novis litteris episcoporum circa percrebrescentiam famae, sanctitatis, et miraculorum, ac devotionis populi, nisi ex speciali causa tempus a papa fuerit abbreviatum, quod fieri solet in martyribus, vel in aliis, cum urgentiores fuerint instantiae principum, et populorum; Petra *fol.* 14. *n.* 19.

27

5. Facta commissione super introductione, causae, sacra congreg. rituum juxta ordinarias facultates procedere valet ad apertionem processuum, quae apertio fieri debet coram Card. ponente, et hoc absente coram cardinali praefecto, citato promotore fidei, et coram notario consignandorum a secretario, et notarius illos exhibet protonotario deputato, per quem aperiuntur; Petra *fol.* 15. *n.* 20.

28

6. Apertis processibus, fit relatio contentorum per cardinalem ponentem citato promotore fidei, et discutitur, an processus super fama, virtutibus, et miraculis, ordinaria, vel apostolica authoritate facti sint validi: ubi notandum, si defectus non sit notabilis, non hoc ipso vitiari processum, sed tolerari a sacr. congregat. prout factum est *in cartag. servi Dei Petri Claver, in viennensi servi Dei Francisci regis, et in limana servi Dei Nicolai de Aylon,* teste Pet *fol.* 17. *n.* 30.

29

7. Quodsi processus sint validi, testes rite examinati, et jura legitime compulsata, clauduntur processus, et obsignantur sigillo s. congr. nec aperiuntur, nisi post lapsum dicti temporis 50. annorum ab obitu servi Dei; Pet. *fol.* 13. *n.* 15. *et fol.* 19. *n.* 39. et hinc toto eo tempore de hujusmodi causis beatificationis, canonizationis, seu declarationis martyrii agi nequit, nec prius potest, nisi habita licentia expressa summi pontificis, quae debet esse specialis in rescripto directo dictae sacrae congr. Petra *n.* 14. *cit.*

30

8. Lapsis 50. annis ab abitu servi Dei proponitur dubium, an constet de virtutibus theologicis, cardinalibus, ceterisque annexis, in gradu heroico, quod discutitur primo in congregatione antepraeparatoria coram cardinali ponente, deinde in praeparatoria coram sac. congregat. cum voto consultorum, et ubi visum fuerit constare de virtutibus, fit congregatio coram sanctissimo cum discussione dubii, *an constet de virtutibus*; Petra *fol.* 19. *n.* 41.

31

9. Discusso dubio de virtutibus, discutitur coram papa dubium, *an constet, et de quibus miraculis etc.* et fit relatio omnium miraculorum distinctim, et solent etiam in praeparatoriis aliquando audiri relationes medicorum, et peritorum, qui deputantur ex officio a cardinali relatore, ut notat card. de Luca *disc.* 18. *n.* 15. *in relat. cur. roman.* dictae congregationes fiunt coram summo pontif. et proferunt vota consultiva cardinales, et tandem solus papa. Factum autem miraculorum cardinales approbare non solent, nisi concurrant saltem duae partes consultorum: idemque servat papa, nisi concurrant fere omnes cardinales; Petra *loc. citat.*

32

10. Post miracula approbata, posset quidem de jure veniri ad canonizationem, ordinarie tamen solum papa impartitur licentiam venerandi servum Dei ut beatum, expedito brevi, et convocatis cardilibus sacr. congr. et consultoribus in basilica vaticana, illudque prae-

sentatur, et ex Ambone legitur, ac publicatur a notario capituli ejusdem basilicae, praesente notario sacr. congreg. et tunc exponitur imago beatificati, et canitur hymnus *Te Deum* cum missa de eodem beato, de quibus publicum fit instrumentum, quod in archiviis s. cong. et capituli conservatur; Petra *loc. cit.*

33

Quaeritur 10. quomodo post beatificationem decretam procedatur ad canonizationem? Resp. 1. ad hanc non devenitur, nisi percrebrescente, continuante fama sanctitatis, devotione, cultu populorum, et superventu novorum miraculorum saltem duorum.

2. Requiruntur novae instantiae, et preces summorum principum, episcoporum, et populorum, romano pontifici, viri beati facta, et miracula explicantium, et petentium, ut canonizetur.

3. His habitis, fit relatio omnium in causa gestorum per eminentissimum relatorem, et hac deposita, signatur commissio a papa, et expediuntur litterae remissoriales super novis processibus per delegatos apostolicos faciendis super dictis noviter probandis.

34

4. His processibus productis, proponitur dubium, an constet de relevantia contentorum, quoad ea, quae supervenerunt post indultam venerationem: quae discutiuntur in duabus congregationibus praeparatoriis, ut *supra* 30. *et* 31.

5. In his congregationibus ubi favorabilis resolutio data fuerit, tunc causa censetur esse in statu, et terminis, ut quandocunque sanctissimo placuerit, ad solemnem canonizationem deveniri possit; quae tamen ut plurimum differri solet, ut plurium beatorum canonizatio simul fiat, ad parcendum expensis.

35

6. Ubi pontifex voluerit ad solemnem canonizationem devenire, celebratur tertium consistorium semipublicum, in quo papa audit sententias S. R. E. cardinalium, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, et abbatum, qui habent usum mytrae, et pastoralis, in urbe adstantium, ad instar parvi concilii: a quibus antequam suffragia ferantur, summus pontifex e solio suo habet orationem, in qua de re, ad tam gravem, tamque arduam actionem pertinente, verba facit; deinde pro sancto canonizando sententias dici jubet.

36

7. Ubi quisque suo ordine sententiam dixit, assignat pontifex diem certam pro canonizatione, omnesque tam cardinales quam praelatos cohortatur, ut orationibus, ac jejuniis, aliisque piis operibus operam navent, Deum humillime obsecrantes, ut de canonizatione

proposita, omniumque sententiis comprobata, quid faciendum sit, Sancti Spiritus doceat illustratione.

37

8. Ipso die canonizationis pontifex in templo destinato genuflexus aliquantulum orat, deinde ascendit ad thronum, ibique cardinalium, praelatorum, et nobilium suscepta reverentia, habet sermonem, et recitat acta sancti canonizandi, imploratque pluribus precibus, ac deprecationibus, ut Deus assistat tam arduo negotio, cantato hymno, *Veni Creator Spiritus etc.*

38

9. Tandem sanctum declarat papa, et sanctorum catalogo adscribit, cantatur hymnus Ambrosianus: post cardinalis diaconus versiculum intonat, *Ora pro nobis sancte N.* cui respondetur *Ut digni etc.* papa adjungit orationem propriam: mox diaconus dicit *Confiteor*, et addit *atque Beato N. et omnibus sanctis*: dein papa intonat tertiam, quam chorus decantat. Interea ad missam celebrandam paratur papa, et specialis missa appropriatur sancto a doctore cathedrae, et ab ipso summo pontifice cum oratione singulari; ad offertorium magnificae oblationes praesentantur a cardinali promotore, et aliis, qui nomine regum, et principum magnorum institerunt. Completa missa, conceditur indulgentia plenaria, et papa solemniter deportatur in palatium, praecedente senatu cardinalitio; de quibus vide Gonz. *in cap. audivimus* 1. *h. tit.* card. de Luca *in relat. cur. rom. dis.* 18. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 196. Petram *tom.* 2. *fol.* 77. *num.* 8. *et tom.* 3. *fol.* 130. *n.* 23.

39

Porro honores, qui ex vi decreti, et ipso sanctorum jure exhibentur canonizatis, sunt, 1. jubentur ab omnibus publice coli, ac dici sancti, 2. in publicis ecclesiae precibus invocantur, 3. templa, et altaria Deo in eorum memoriam, et honorem eriguntur, 4. sacrificia et officium divinum, quod horae canonicae nuncupantur, Deo in honorem illorum offeruntur, 5. dies festi in illorum honorem celebrantur, 6. imagines eorundem pinguntur, addito certo quodam lumine in signum gloriae, quam habent in coelo, 7. eorundem reliquiae, pretiosis thecis inclusae, publice in ecclesia proponuntur; quae omnia fere etiam conveniunt beatificatis; Pignatell. *l. cit. n.* 7.

§. II.

De reliquiis sanctorum, earumque veneratione.

SUMMARIUM

40

Quaeritur 1. quid intelligatur nomine *reliquiarum*? Resp. Reliquiarum nomine intelliguntur sanctorum corpora, et quaelibet ipsorum particulae, aut ossium, carnium etc. item capilli, ungues, dentes, cineres, pulveres, in quae conversa sunt; item ea quibus tempore vitae usi sunt, ut vestes, vela, panni etc. denique alia quaecunque, quae ad eorum corpora, vel ossa adhibentur, vel quae ipsa tetigere, aut aliquo modo ad ea pertineut. Ita Sanch. *l.* 2. *mor. cap.* 43. *n.* 2. Vall. *hic n.* 1. Schamb. *n.* 2.

41

Quaeritur 2. an recte colantur sanctorum corpora, et reliquiae? Insurgunt adversus istarum cultum novatores, et in contrarium opponunt *cap.* 34. *Deuter.* ubi refertur, Moysen *sepultum fuisse in valle terrae Moab contra Phogor, nec cognovisse hominem sepulchrum ejus usque in praesentem diem*, cujus facti ratio ea communiter traditur, ne ab hebraeis adoraretur: ergo si Deus voluit sepulchrum Moysis latere, ne adoraretur, sequitur, quod sanctorum corpora non sint adoranda, 2. quia apud *Matth.* 22. *vers.* 24. *et Luc. cap.* 11. *vers.* 48. Scribae, et pharisaei reprehenduntur tanquam hypocritae, quod aedificarent sepulchra prophetarum, et ornarent monumenta ju-

storum, 3. quia nullum reperitur praeceptum Christi Domini de reliquiis venerandis: ergo quia venerandae non sunt.

42

Sed certa est catholicorum sententia, approbata a s. Synodo trid. *sess. 25. in decret. de invocat. et venerat. sanctor. ss. Martyrum, et aliorum cum Christo viventium s. corpora -- a fidelibus veneranda esse, ita, ut affirmantes, sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem non deberi, vel eas, aliaque sacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis implorandae causa sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandi sint, prout jam pridem eos damnavit, et nunc etiam damnat ecclesia. Ratio*, quam trident. *loc. cit.* innuit, est tum quod *viva membra fuerint Christi, et templum Spiritus Sancti*, tum quia per illa multa beneficia a DEO hominibus praestantur; si enim sudariis, et semicinctiis sancti Pauli, etiam a corpore ejus separatis, tantam vim attribuit DEUS, ut faceret recedere languores, et egredi Spiritus nequam, *act.* 19. *vers.* 11. *et* 12. si umbrae corporis D. Petri datum, ut ab infirmitatibus liberaret; *act.* 5. *vers.* 15. quidni et ipsis corporibus tantum attribuere potest DEUS, ut eorum attactu pristina redeat sanitas, hoc modo honorando eos, qui ipsius DEI hominis vestigia secuti sunt? unde et sanctus Basilius, et Leo imperator, *l. decernimus* 26. *C. de episc. et cler.* edixerunt, sanctorum reliquias esse pretiosas, et propterea illas non in locis voluptatis, sed in templis jusserunt reponi, sicut et catholica ecclesia a sui initio summa cum reverentia eas semper fuit prosecuta.

43

Neque in contrarium urgent argumenta novatorum. *Ad* 2. fateor DEUM voluisse latere sepulchrum Moysis, ne a judaeis, tanquam DEUS, adoraretur, et sic laberenter in idololatriam: per hoc tamen non prohibuit, ne coleretur, ut DEI famulus. *Ad* 2. sepelire aliquis occisum potest, ut honoret, et sepelire potest, ut compleat actum homicidae: sepeliit Enoch Adamum, ut honoraret; sepeliit Cain Abelem, ut scelus suum occultaret: judaei, etiamsi dicerent se aedificare sepulchra prophetarum, ut eos honorarent, facto tamen contrarium indicabant, et propterea jure reprehendebantur, quod sub specie religionis prophetas insectarentur, prout eventus docuit, quia Christum, ejusque discipulos occiderunt. *Ad* 3. etsi praeceptus a Christo cultus reliquiarum non sit, statutus tamen reperitur per ss. canones ab ecclesia, cui parendum est.

44

Quaeritur 3. quid requiratur, ut reliquiae sanctorum coli possint? Resp. Ut cultu privato colere aliquis reliquias sanctorum pos-

sit, satis est viri probi, et religiosi anthoritas, qui eas tradidit, vel quaelibet alia conjectura prudens, unde judicari prudenter possit sic esse. Ita Suar. *in* 3. *part. quaest.* 25. *art.* 6. *dist.* 55. *vers. at vero ut reliquiae ;* Vasq. *de adorat. imag. lib.* 3. *dist.* 3. *cap.* 8. *n.* 114. Azor. *part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *quaest.* 8. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 43. *n.* 13. qui addit, sufficere hanc certitudinem, ut tales reliquiae adorari etiam possint cultu absoluto, et sine conditione adjecta. *Rationem dat*; quia in rebus moralibus non est petenda major certitudo, quam quae requiritur, et sufficit ad exercendos alios virtutum actus; et quamvis haec certitudo sit conjuncta cum periculo erroris, formaliter tamen non erratur, cum formalis ratio cultus sit ipsa sanctitas.

45

Difficultas est, quid requiratur, ut venerationi publicae possint exponi reliquiae de novo inventae? Videtur sufficere authoritas episcopi, 1. quia juxta trid. *sess.* 25. *in decret. de invocat. et reliq. sanctor.* prohibentur illae exponi ad cultum publicum, sine approbatione episcopi, igitur si episcopus eas approbaverit, ita exponi possunt reliquiae, 2. trid. *l. cit.* eodem modo loquitur de novis reliquiis, et de novis miraculis; atqui novorum miraculorum discussio permittitur episcopis per idem trid. ergo et approbatio reliquiarum pro cultu publico, 3. in eodem decreto episcopo, tanquam privilegio, concessa est potestas approbandi reliquias de novo inventas; sed nisi decretum hoc accipiatur de reliquiis sanctorum etiam non canonizatorum, nullum foret hoc privilegium; quia quando certum est, quod sint reliquiae alicujus sancti canonizati, eas approbare episcopus de jure communi jam ante trid. poterat.

46

Sed distinguendum est inter reliquias omnino novas, et antiquas alicujus sancti de novo inventas. *Priores* publicae venerationi exponi sine sedis apostolicae authoritate nequeunt; *cap. fin. vers. inventas h. t. De posterioribus* videndum, an ex scriptura, vel instrumento publico cum ipsis reperto, vel aliunde certo constet eas alicujus sancti antiquitus approbati esse, vel an dubium illud sit. *Si primum*, sufficit authoritate episcopi eas recognoscentis, et approbantis juxta *decretum synodi trid. cit. et const. Sixti V.* incipit *dominus* 88. *bullar. to.* 2. *Si secundum,* procedit dispositio *cap. fin. cit.* qua statuitur, ut reliquias, *de novo inventas, nemo publice venerari praesumat, nisi prius authoritate romani pont. fuerint approbatae.*

47

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. decretum trid. intelligendum est de reliquiis sanctorum canonizatorum noviter

inventis; non vero de aliis alicujus inter sanctos nondum relati; nam has approbando ad cultum publicum, episcopus indirecte sanctum canonizare videretur pro sua dioecesi contra textum *c. audivimus* 1. *h. t.* et unanimem DD. sensum. *Ad* 2. episcopo inquisitionem, et receptionem testium super alicujus non canonizati miraculis permittit jus commune; *cap. venerabili* 52. *de testib.* ad expositionem autem reliquiarum non canonizati noviter inventarum apostolicam authoritatem diserte requirit; *cap. fin. cit.* Unde cum trid. pari modo de miraculis, et reliquiis noviter inventis loquitur, ad evitandam correctionem jurium id intelligendum est de reliquiis s. canonizati noviter inventis; Scham. *hic n.* 15. *Ad* 3. hoc decreto nullum episcopis concessum in hoc negotio est novum privilegium contra jus commune, cum nullis usum sit verbis derogatoriis, sed praescribitur tantum forma servanda in approbandis reliquiis s. canonizati noviter inventis ut notat Suar. *D.* 55. *cit. sect.* 2. *vers. sed quaeret aliquis*, Philiarc. *de offic. sacerd. to.* 1. *p.* 2. *l.* 3. *cap.* 9. *fin.* Azor. *p.* 1. *l.* 9. *cap.* 8. *qu.* 8. Sanch. *l.* 2. *mor. cap.* 43. *n.* 10. *qui n.* 11. addit, sufficere tamen, si de sanctitate personae per traditionem, aut universalem ecclesiae consensum constet; quia haec canonizationi aequipollent.

48

Quaeritur 4. quid praeterea circa reliquiarum approbationem notandum? Resp. 1. fieri debet modo, quem *in decr. cit.* praescribit trid. nempe, ut episcopus approbaturus reliquias consulat theologos, et alios viros probos et doctos, et illis consultis, exequatur, quae veritati, et pietati consentanea videbuntur. Ex quo colligit Sanch. *lib. mor. cap.* 43. *n.* 15. audita theologorum sententia, decisionem esse penes solum episcopum, nisi grave aliquod dubium suboriatur; nam trid. solum petit, ut eos episcopus in hoc negotio adhibeat in consilium; at ubi consilium petitur, non oportet illud sequi; *l. cum pater* 77. *§. mando* 24. *ff. de legat.* 2. unde episcopus etiam contra TT. vota potest decernere.

49

2. Si gravis aliqua suboriatur quaestio, cogendum erit concilium provinciale, et hujus sententia exspectanda, antequam controversiam episcopus dirimat. Dirimetur autem ad majorem partem suffragiorum; nam constitutum a majori parte concilii dicitur constitutum esse ab ipso concilio; *cap. apostolica* 12. *distinct.* 56.

3. Hanc approbationem potest episcopus, etiam extra dioecesim suam existens, facere, et licentiam concedere, ut in dioecesi collocentur venerandae; quia hic actus est jurisdictionis voluntariae; non contentiosae; qui proin non exercetur inter partes invitas; Sanc· *l. cit.*

50

4. Si semel approbatae legitime sunt reliquiae bulla apostolica, aut testimonio episcopi, cum transferuntur in aliam ecclesiam, non debent iterum approbari ab hujus episcopo, sed tantum examinari, an sint eae reliquiae, quae in litteris apostolicis, vel episcopi testimonio continentur; quodsi veritatem inveniat episcopus, licentiam dare potest publice eas collocandi in sua dioecesi, neque ad hoc eidem opus erit aliorum consilio; Sanch. *l. cit. n.* 18.

5. Supposita approbatione legitime facta, reliquiae coli possunt absolute, et sine conditione adjecta; Suar. *dist.* 25. *cit. sect.* 2. Ratio est quia prudenter, et pie creditur, DEUM non permissurum errorem in publico cultu: et si contingeret etiam talis error, materialis tantummodo esset, et sine culpa, cum procedatur ex certitudine, qua major in humanis nulla est requirenda. Idque verum ait *cit.* Suar. etsi corpus alicujus sancti dicatur esse in diversis locis; quia intelligi hoc potest de sanctis diversis ejusdem nominis, vel solum de diversis partibus ejusdem sancti, cum fere nuspiam in uno loco sit totum corpus alicujus sancti.

51

Quaeritur 5. an si cum reliquiis approbatis misceantur aliae non approbatae, liceat eas populo colendas proponere? Videtur, posse hoc fieri ob paritatem cum aqua benedicta, et oleo consecrato: nam si aquae benedictae misceas non benedictam, et oleo consecrato misceas non consecratum, totum manet benedictum, et consecratum; *cap. quod in dubiis* 3. *de consecr. eccl. et ibi* glossa, et ratio est, quia dignius trahit ad se minus dignum, praesertim si benedictum et consecratum sit in majori quantitate: igitur idem dicendum est, cum reliquiae approbatae miscentur non approbatis.

52

Sed dicendum, tali casu posse quidem eas reliquias, quas constat esse alicujus sancti, et quae approbatae sunt, coli, non vero illas, quae approbatae non sunt: et hinc istae simul cum approbatis ad venerationem proponi non possunt publice. Ita Suar. *D.* 55. *cit. sect. sect.* 2. *vers. at verum.* Sanch. *lib.* 2. *mor. cap.* 43. *n.* 12. *et* 19. Bonac. *D.* 3. *qu.* 1. *p.* 4. *n.* 6. Pat. *D.* 1. *de adorat. p.* 6. *n.* 12. Ratio est, quia reliquiae coli non possunt, nisi vere fuerint alicujus sancti: atqui per hoc, quod misceantur cum veris reliquiis, non fiunt reliquiae alicujus sancti: ergo etc.

53

Unde non est paritas cum aqua benedicta, et oleo consecrato; nam praerogativa ista procedit in solis liquoribus ob intimam illorum inter se mixtionem. In reliquiis diversa est ratio; nam ratio co-

lendi istas sola est, quia pertinent ad aliquem sanctum, ut paulo antea dixi; atqui jus positivum non potest facere ut quaelibet reliquiae, per mixtionem positae inter alias veras reliquias, ad ipsum sanctum pertineant; ergo licet ob *cap. cit.* aqua non benedicta affusa aquae benedictae debeat haberi pro benedicta, non tamen ob eundem textum reliquiae non approbatae, mixtae cum approbatis, haberi possunt pro approbatis, et ad cultum proponi publice.

54

Dixi autem, *posse reliquias, quas constat esse alicujus sancti, coli, et proponi ad cultum;* nam si dubium sit, quaenam sint verae, nullae proponi ad cultum publicum possunt, sed omnes in loco decenti custodiri, et separari a certo veris. Addidi, *tales reliquias ad venerationem non posse proponi publice*; nam ut Sanch. *n.* 17. et cum eo Dian. *V. reliquiae* docent, non est illicitum proponere adorationi crucem ornatam variis reliquiis, etiam non approbatis; tum quia sic usus videtur obtinuisse; tum quia in tali casu non reliquiae, sed crux adoranda proponitur, et siquis eas adoret, hoc erit per accidens, et pertinebit ad cultum privatum. Contrarium tamen sentit Bonacina, et etiam tali casu ordinarii approbationem desiderat

55

Quaeritur 6. quid observandum in ostensione reliquiarum? Resp. 1. reliquiae antiquae, dum populo ostenduntur, non debent extrahi ex capsa, seu loculo, quo reconduntur; *cap. fin. vers. ne imposterum,* ubi etiam ratio redditur, ne populus, videns ossa pelle, et carnibus denudata, adorationem detrahat, putans non esse reliquias sancti, quae ita vetustate consumptae sunt, cum tamen meminisse deberent, omnibus generaliter dictum esse *pulvis es, et in pulverem reverteris*; Gen. 3. exceptis illis, qui ex speciali gratia a corruptione sunt praeservati; Host. *in cap. fin. cit. vers. extra capsam,* Abb. *ibid. not.* 2. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 43. *n.* 21. Pal. *D.* 1. *de adorat. p.* 6. *n.* 13. Pirh. *hic n.* 10. *not.* 2.

56

2. In earum exhibitione vitanda est omnis avaritiae species. Hinc pro pretio ostendi non possunt: et si quidem oblationes deducerentur in pactum, aut principaliter intenderentur, tanquam pretium ostensionis, ista simoniaca foret. Quodsi tamen sine pacto, et non tanquam pretium ostensionis, et praecise tanquam donum gratuitum reciperentur, et separarentur, vel intenderentur, probabilius non committeretur simonia; quia simonia est emptio, venditio, quae non datur sine pretio; Sanch. *cap.* 43. *cit. n.* 22. Gonz. *in cap. fin. cit. n.* 8. Pirh. *not.* 2. *cit.* Scham. *n.* 13. Vvies. *n.* 21.

57

Quaeritur 7. an sanctorum reliquiae exponi venales possint? Affirmativam videntur evincere historiae: sic enim 1. tunicam Christi inconsutilem pretio pecuniario ab infidelibus redemerunt Christiani, ut refert Baronius *ad annum Christi* 54. 2. ossa sancti Augustini ecclesiae doctoris a saracenis magno pretio accepit Liutprandus, et Ticinum transtulit, ut narrat Paulus diaconus; *l.* 6. *de gest. Longobar. c.* 46. 3. eodem Baronio teste *ad annum* 725. reliquiae s. Ignatii martyr. pretio mediante sub Trajano imp. Antiochiam translatae sunt anno III. 4. Henricus imperator non solum aurum Rudolpho misit, sed Sveviae quoque partem illi dedit pro lancea, qua Christi latus perfossum est: 5. brachium s. Joannis Baptistae 140. libris argenti; et alterum brachium sancti Augustini uno auri, et 100. argenti talentis est comparatum apud Raynaud. *Heteroclyt. spirit. part.* 1. *sect.* 3. *p.* 8. *n.* 20. Gonzal. *in cap. fin. h. tit. n* 7.

58

Sed distinguendum est, an pretium pecuniarium petatur ratione sanctitatis defuncti, ratione benedictionis, aut alicujus fructus spiritualis ex ipsis percipiendi, an solum ratione auri, argenti, gemmarum, quibus exornatae sunt, vel in compensationem expensarum, quae factae sunt in iis asportandis, aut ornandis. *Si primum*, certum est, pretium pecuniarium non posse peti sine simoniae vitio, prout clare patet ex *cap. fin. h. tit. et l. nemo* 3. *C. de ss. eccl.* Ratio clara est, quia reliquiae sanctorum aestimabiles tantum sunt propter relationem ad animam sancti, qui fuit templum spiritus sancti, ac proinde annexae sunt spirituali, sed res spirituales, ac spirituali annexae vendi non possunt, cum aestimationem non recipiant; gloss. *in cap. fin. citat. V. simonia* Host *ib. pr.* Ant. de Butrio *n.* 8. Vivian. *pr.* Gonz. *n.* 7. Barbos. *n.* 3. Fagnan. *n.* 1. *et* 2. Pirh. *hic n.* 19. Schamb. *n.* 11. Vviestner *n.* 9. *Si secundum*, ratione talium ornamentorum, et expensarum pretium peti et augeri potest, cum talia ornamenta, et expensae sint aliquid mere temporale, et aestimationem recipiant; Sanch. *l.* 2. *mor.* 43. *num.* 29. cum *cit.*

59

Ad exempla in contrarium allata dictae reliquiae ab infidelibus, et his similibus injustis detentoribus non tam emptae, quam ab injuria et sacrilega contrectatione vindicatae sunt, ita, ut pecunia, pro iis adnumerata, non tam pretium, quam instrumentum redemptionis ab injusta vexatione fuerit: cujusmodi redemptionem a simonia immunem esse *argum. cap. dilectus* 28. *de simon.* communis DD. sensus est. Quando catholici a catholicis reliquias sanctorum,

pecunia persoluta, compararunt, excusari debet per ignorantiam, et simplicitatem solventium; vel dici debet, quod ea pecunia non pretii, sed antidoti, pro insigni munere accepto dati, rationem habuerit, ut recte observat Rayn. *n.* 20. *cit.*

60

Quaeritur 8. an corpora, et reliquiae sanctorum ab una ecclesia in aliam transferri ab episcopo possint sine sedis apostolicae authoritate? Facile consentiunt DD. plerique, ita transferri posse, antequam tradita sint in sepulturam perpetuam *argum. l. si necdum* 10. *C. de relig. et sumpt. fun.* gloss. *in can. corpora* 37. *V. principis de consecr. dist.* 1. Sylv. *V. reliquiae n.* 1. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 43. *n.* 25. Pal. *D.* 1. *p.* 6. *n.* 14. Pirh. *hic n.* 12. Schamb. *n.* 21. Vviestner *n* 15.

61

Si perpetuae sepulturae tradita jam sint, gloss. *V. cit.* Host. *in summ. n.* 2. Joan. Andr. *n.* 2. ad translationem requirunt authoritatem papae *arg. l. fin. C. de relig. et sumpt. funer.* ubi principis authoritas ad id requiritur: quod confirmatur ex *can. corpora cit.* ubi requiritur consilium *principis*, quo nomine gloss. *cit.* intelligit papam.

62

Sed melius id etiam hoc casu permissum episcopis docent Angel. *V. reliquiae n.* 1. Sylv. *n.* 3. Sanch. *n.* 25. *citat.* Fagnan. *in cap. fin. hoc tit. n.* 15. Pirh. *hic n.* 12. Schambog. *n.* 19. Vviestner *n.* 16. Ratio est, quia reliquiarum translatio non est de causis ecclesiae majoribus, ut propterea episcopis negata censeri debeat.

63

Neque obstant textus in contrarium allegati; nam *in can. corpora cit*, ut alii convenientius explicant, nomine principis non papa, vel alia persona ecclesiastica, sed princeps saecularis significatur, et hujus quidem non licentia (cum translatio actus spiritualis sit) sed consilium duntaxat adhiberi jubetur.

64

Ut tamen rite translatio ista fiat, praeter consensum episcopi opus est justa causa, et consensu capituli; nam hoc *in canon. corpora citat.* nomine *synodi* venit, ut existimat *Turrecrem.* et alii *argument. canon. placuit*, 12. *quaest.* 2. et ratio est, quia ipsarum translatio est species quaedam alienationis, ad quam juxta dicta *titul.* 13. *n.* 54 *etc.* justa causa, et capituli, sive majoris partis ejusdem consensus requiritur; Fagnan. *in cap. fin. cit. n.* 29.

65

Quaeritur 9. quale peccatum sit furtiva subtractio reliquiarum? Resp. Est peccatum sacrilegii, nisi essent in locis infidelium conditae; quia aufertur sacrum de loco sacro, vel sacrum de non sacro: quod fieri non potest sine injuria ecclesiarum, in quibus sunt conditae, et perpetuae sepulturae traditae. *Neque refert*, etsi talis subtractio devotionis causa sit facta; quia devotio exercenda est sine injuria alterius: hinc ut ex tali etiam fine licita sit ablatio, cum superioris legitima authoritate fieri debet; Turrecrem. *in can. corpora cit.*

TITULUS XLVI.

De observatione jejuniorum.

SUMMARIUM

1

Inter actus, qui celebrari in ecclesia solent, est etiam promulgatio vigiliarum, et jejuniorum, quae nonnullis Christi domini, et sanctorum festivitatibus, ad excitandam devotionem majorem, et ampliorem gratiam promerendam, ex ecclesiae praecepto praemittuntur *cap. consilium* 2. *h. tit.* Porro jejunii vox abstinentiam significat; et duplex jejunium ea voce significatur: unum *improprie*, ac *metaphorice dictum*, quod est abstinentia *ab iniquitatibus, et illicitis voluptatibus saeculi*, ut loquitur sanctus Augustinus relatus *can. jejunium* 25. *de consecr. distint.* 5. ubi *magnum, generale, et perfectum* jejunium istud appellat. Alterum *proprie dictum*, quo significamus abstinentiam a cibis, sive moderationem, et parsimoniam victus in quantitate, et qualitate.

2

Quaeritur 1. quotuplex sit jejunium in hoc secundo sensu acceptum? Resp. Ex communi aliorum sententia Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 1. illud dividit in naturale, morale, liberum, et ecclesiasticum.

Naturale est abstinentia ab omni cibo, et potu in stomachum transmisso: et tale a media nocte, seu duodecima noctis servari debet usque ad celebrationem missae, et eucharistiae sumptionem, ut dictum est *titul.* 41. *n.* 20.

Morale, quod etiam *virtutis* dicitur, consistit in abstinentia, sive moderatione cibi, et potus, secundum leges prudentiae, in illis mediocritatem sectantis: et tale jejunium, ut quotidianum sit, omnibus temperantiae studiosis commendatur; *can. non dico* 17. *can. sint tibi* 18. *et* 19. *dist. cit.*

Liberum quod secundum rectam rationem, ex motivo alicujus virtutis, sine praecepti obligatione suscipitur: cujusmodi modus jejunandi, seu abstinendi a delectationibus cibi, et potus varius esse potest: de qua varietate videri possunt sanctus Iraenaeus *apud Euseb. lib.* 5. *cap.* 24. Philo *l. de vit. Theoric.* sanctus August. *epist.* 118. *ad Januar.* Epiphan. *in compendiar. doctrin.* et alii apud Marcellum Francolinum *de hor. canon. cap.* 38.

Ecclesiasticum denique, quod secundum formam ab ecclesia praescriptam instituitur, et definiri solet apud *Abbatem*, et alios *canonistas*, quod sit *abstinentia a carnibus etc. et prandii, ac post coenam cujuslibet cibi subtractio, usque in diem sequentem.* Ex quo sequitur tria omnino ad ecclesiasticum jejunium (de quo solo hic sermo erit) requiri, scilicet 1. delectum ciborum: 2. unitatem refectionis: 3. tempus coenae: de his plura discutienda sunt; et hinc

3

Quaeritur 2. in quo delectus ciborum, pro jejunio ecclesiastico requisitus, constituatur? Resp. 1. et praecipue situs est in abstinentia a carnibus; *can. statuimus* 4. *dist.* 4. *et canon. de esu* 10. *de consecr. dist.* 3. quae semper, et omnibus jejuniorum diebus ubique observatur, ac de jejunii essentia praecipue esse censetur: 2. prohibetur comestio eorum, quae sementinam carnis originem trahunt, ut sunt ova, lac, butyrum, caseus; *can. fin. vers. par: est dist.* 4. saltem in quadragesima; nam extra quadragesimam jus commune ova, et lacticinia permittit; Laym. *lib.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *n.* 3. Fagn. *in cap. consilium* 2. *h. tit. n.* 54. Vall. *hic num.* 2. Schamb. *n.* 2. Imo etiam in quadragesima in quibusdam, et plerisque Germaniae nostrae provinciis, ex consuetudine passim recepta, propter piscium, et olei penuriam, ova, butyrum, et cetera lacticinia permissa censentur; Laym. *l. cit.* cum *aliis*.

4

Dub. 1. an sicut ad jejunium requiritur delectus ciborum, ita etiam potus? Resp. distinguendo inter potum proprie talem, seu illum, qui non ad alendum corpus, sed ad cibi distributionem, et sanguinis refrigerationem per se ordinatur, et inter potum, qui cibum admixtum habet, et ob nutriendi vim, qua pollet, potius est cibus, uti est factts, et jusculorum etc. *potus posterioris generis* extra coenam prohibentur, ut recte Paludan. *in* 4. *dist.* 15. *art.* 4. *concl.* 3. Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 8. *q.* 7. *vers. sciendum*, Vviest. *hic n.* 6. *vers. alia*, et communis ceterorum.

5

Prioris generis potus jejunio, prout illud ab ecclesia institutum, et hodie receptum est, non obest, licet et ipse aliquando nutriat; nam id per accidens est, et ecclesia in jejunio id solum respicit; quod per se alit, et in cibum, atque alimentum sumitur; Vallens. *hic n.* 3. Schamb. *n.* 5. Vviest. *n.* 6. *cit.* hinc vini sumptio, si moderata sit quacumque diei hora licita hodie est; si immoderata, temperantiae quidem, non tamen jejunii ecclesiastici praecepto adversatur; Azor *q.* 7. *cit. princ.* Fagund. *de eccl. praecept. cap.* 2. *n.* 7. cum *allegatis*.

6

Addidi *hodie*; quia primis ecclesiae temporibus christiani diebus jejunii, praesertim quadragesimalis, etiam abstinuerunt a vino, prout ex s. Clement. *const. apostol. lib.* 5. *cap.* 17. Tertullian. *de jejun. cap.* 6. Cyrill. Hierosol. *cateches.* 14. Gregor. Nyssen. *orat. de jejun.* Basil. *homil.* 1. *de jejun.* August. *serm.* 64. *de temp.* notat Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 4. Gonz. *in c.* 1. *h. tit. n.* 6. Vviest. *l. cit.*

Imo sex diebus hebdomadae sanctae populus christianus cibis tantum aridis, pane videlicet, sale, et oleribus, atque aqua in potum victitabat; duobus vero ultimis diebus, parasceve videlicet, et sabbato omnino jejuni perseverabant, teste Clem. *l. cit.* Alcuino *de offic. divin. cap. de coen. dom.* Laym. *n.* 4. *cit.*

7

Dub. 2. an in locis, in quibus consuetudine, vel privilegio licita diebus jejuniorum est comestio lacticiniorum, etiam permissum sit esus sanguinis, saginiminis, et pinguedinis ex lardo porcino, aut adipis anserum, vel aliorum animalium? Affirmant gloss. *in can. presbyter* 5. *V. sanguine dist.* 82. Host. *in summ. de observat. jejun.* Abb. *in cap. consulis* 7. *de judaeis n.* 3. Sylv. *V. jejunium n.* 16. Fagund. *de* 4. *eccl. praecept. c.* 2. *n.* 20. Dian. *p.* 1. *tr.* 9. *resol.* 21. qui proinde pro regula tradunt, quod cui conceditur usus ovorum, casei etc. intelligatur etiam concessus usus saginiminis, seu lardi. *Rationem* Diana dat *l. cit.* quia pinguedo, et similia, licet carni affinia, caro tamen non sunt secundum Aristotelem *l.* 2. *de generat.* perinde ut ova, et lacticinia: igitur non erunt prohibita iis, quibus ista permissa sunt.

8

Verum licet sententia ista speculative probabilis videri possit, probabilior tamen multo est negativa; quam confirmat Germaniae consuetudo, qua esus lacticiniorum, et ovorum permissus est, prohibitus esus sanguinis, et adipis: et merito; nam si ista liceret vesci, non leve periculum foret, ne hominum gula ad farcimina etiam, et juscula carnium paulatim extenderetur, maximo scandalo, et jejunii ecclesiastici detrimento. *Ratio a priori est,* quia consuetudo vescendi ovis, et lacticiniis, cum sit contra jus, strictae interpretationis est; cons. ad casus alios extendi non debet; Laym. *n.* 4. Engl. *n.* 2. Konig *n.* 13. Vviest. *n.* 9.

9

Poterit tamen, ut Laym. *l. cit.* observat, sententia DD. affirmantium confessario in his regionibus ad tria inservire. 1. Ut pauperibus facultatem talibus vescendi facilius concedat ob paupertatem. 2. Ut etiam ditiores propter usum saginiminis, seu lardi in cibis condiendis non facile mortalis peccati condemnet; quia licet consuetudo apud nos ita lardi, et saginiminis, sicut ovorum, casei, et butyri usum concedat, est tamen etiam persuasio, minorem esse lardi, et saginiminis, quam carnis ipsius prohibitionem. 3. Quod ancillis, quae jussu herarum lardum porcinum, aut anserum pinguedinem diebus jejuniorum loco butyri adhibent, si imperium detrectare nequeant, facile permittere possint, ut coquant, et comedant.

10

Dub. 3. quorum animalium carnes prohibeantur die jejunii? Sunt, qui regulam statuunt, et putant, prohibitam comestionem carnium tantum ex animalibus terrestribus, sive iis, quae diu extra aquam vivere possunt; non ex aquatilibus, seu illis, quae nequeunt diu extra aquam vivere, quod haec piscium potius nomine veniant.

Sed regula haec universalis non est; nam limacibus et testudinibus in die jejunii licite vescimur, licet extra aquam diu vivant; contra sine jejunii violatione nemo vescitur fulicis, et similibus animalibus extra aquam non diu viventibus.

Hinc ista in re prae oculis habenda est mens ecclesiae, prohibentis comestionem carnium, quae carnes prohibendo intendit subtrahere fidelibus alimenta quae multum nutriunt, et vires hominum admodum reficiunt. Deinde attendenda communis hominum existimatio, et usus, qui testudinum, et limacum comestionem permittit, fulicarum autem, et aliorum similium, quae in aquis ut plurimum degunt; Vviest. *hic n.* 10.

11

Quaeritur 2. quo jure introductum sit praeceptum unicae refectionis, ad jejunium ecclesiasticum requisitae? Refundunt hoc aliqui in jus ecclesiasticum scriptum, et pro se allegant *canon. quadragesima* 26. *de consecr. dist.* 5. Sed quia nec iste, nec alii textus juris sacri clare ejusdem praecepti meminerunt, hinc dicendum, quod ortum habeat ex universali antiquissima, et Apostolis coaeva consuetudine; Sylv. *V. jejunium n.* 9. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 9. *q.* 1. Less. *l.* 4. *de J. et J. c.* 2. *n.* 9. Vvies. *hic n.* 11. Rationem dat s. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. quod jejunium introductum sit ad domandum, non destruendum corpus: quod omnino contingit, si cibum bis sumere solitus, cum semel dumtaxat in die sumat; cum corpus non domaretur, si eum sumeret bis, et si nihil sumeret, destrueretur. Et in hac quidem refectione ex communi DD. sensu plus cibi intra temperantiae tamen limites, sumi potest, quam alio tempore singulis refectionibus consuevit; Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 5. *vers. alterum.* Engel *hic n.* 3. Vviest. *l. cit.*

12

Dub. 1. quomodo peccet, qui in hac refectione comedendo excedit limites temperantiae? *Ratio dubitandi* est, quia ita excedendo agit contra finem praecepti, sive donationem, et mortificationem carnis, ut adeo non videatur praeceptum implere. *Sed dicendum*, excessum istum adversari quidem virtuti temperantiae, per eum tamen adversus legem, jejunii ecclesiastici non peccari sic excedens revera unica refectione contentus est. Ita Innoc. *in hanc rubr.* Me-

din. *C. de jejun. q.* 11. §. *sequitur etiam*, Less. *l.* 4. *de just. c.* 2. *n.* 10. Laym. *lib.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *vers. alterum*, Vviest. *n.* 11. *cit. vers. ea autem* cum ceteris. *Ad rationem dubitandi* finis praecepti non cadit sub praeceptum: cons. istud impleri potest, etsi finis praecepti non obtineatur. Solum ergo sequitur, quod amittatur meritum jejunii vel ex toto, si excessus mortalis sit, vel ex parte, si venialis, ut notant Less. Laym. *l. cit.*

Dub. 21. quomodo refectio debeat esse unica, ut dicatur impleta praecepti hujus substantia? Resp. Debet esse continuata moraliter, licet physice nonnumquam interrumpatur. Et hinc refectio iterata non censetur 1. si a coena nondum finita quis surgat ad conficiendum occurrens negotium, et eo confecto post modicum tempus v. g. unius quadrantis, aut etiam dimidiae horae ad illam perficiendam redeat; quia adhuc esse censetur eadem refectio moraliter; Cajetan. *v. jejunium* §. *accidit. tamen.* Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 9. *q.* 1. Less. *l.* 4. *de just. c.* 2. *n.* 11. *vers. infertur* 4. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 6. Vviest. *hic n.* 12.

13

2. In monasteriis, si lector, vel minister mensae, antequam isto fungatur munere, modicum cibi, v. g. jusculum sumat; tum quia sumptio illa praevia est quaedam inchoatio coenae, quae praestatione servitii intervenientis moraliter non interrumpitur; Navarr. *man. c.* 21. *n.* 13. Azor. *quaest.* 1. *cit. in fin.* Less. *n.* 11. *vers. infertur tertio.* Laym. *n.* 6. *vers. tertium.* Vviest. *n.* 13.

3. Si coquus, aut dapifer principis praegustet cibos sumendos ab aegrotis, aut appositos mensae principis, etsi tales sint cibi, qui diebus jejunii prohibentur; quia haec praegustatio non ad refectionem, sed ex officio charitatis; aut muneris ratione fit, ne quid male praeparatum aeger, aut toxicum cibis admixtum princeps sumat; Fagund. *l.* 1. *cap.* 4. *n.* 2. Vviest. *l. cit.*

14

4. Si cum quis extra tempus coenae quacumque ex causa bibit, addat paucas buccellas panis; quia id fieri solet, ne noceat haustus: ac proinde rationem medicinae potius, quam cibi habet, etsi per accidens etiam nutriat; Less. *n.* 11. *vers. infertur quinto*, Laym. *n.* 7. *vers. quintum.* Vviest. *l. cit.*

15

6. Si quis accipiat medicinam, vel sumat modicum quid electuarii, aromatis, confectionis ex saccharo ad debilis stomachi confortationem, conservationem vocis, aut alia simili causa; quia non ut alimenta, sed ut medicamenta potius ad naturae confortationem sumuntur, ut adeo substantia jejunii adhuc maneat integra; S. Thom.

2. 2. *q.* 147. *art.* 6. Bellarm. *l.* 1. *de jejun. c.* 1. Less. *n.* 10. *vers. infertur secundo*, Laym. *n.* 7. *vers. quintum.* Beyerlink. *in theatr. v.* jejunium *tom.* 4. Gonzal. *in c.* 1. *h. tit. n.* 6. Vviest. *l. cit. Excipitur*, si hujusmodi electuaria, et confectiones sumerentur in magna quantitate; tunc enim cibi potius, quam medicinae rationem haberent, et sic ex DD. *citt.* et aliorum communi sensu illarum sumptione violaretur jejunium.

16

Dub. 3. an cui ob infirmitatem judicio medici, aut vi privilegii, vel dispensationis licitus est esus carnium, etiam permissa sit secunda refectio, et esus caeterorum ciborum, qui diebus esurialibus alias prohibentur? Videtur non esse permissum; quia praeceptum abstinendi a carnibus, et a secunda refectione sunt dividua: et hinc, cui speciali jure permissa est secunda refectio, aut esus aliorum ciborum, qui diebus esurialibus prohibentur, non hoc ipso permissus est esus carnium.

17

Sed melius affirmativam defendunt Cajetan. 2. 2. *q.* 147. *art.* 1. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *cap.* 10. *quaest.* 3. *vers. arbitror.* Fagund. *de* 4. *eccl. praec. cap.* 2. *n.* 5. *in fin.* Vviestner *hic n.* 7. Ratio est, quia per dispensationem ad esum carnium aufertur essentia jejunii ecclesiastici: cons. etiam ejus praeceptum, et obligatio ab ipso pendens cessat; *arg. reg. accessorium* 42. *in* 6.

18

Hinc negatur paritas instituta *in ratione dubitandi.* Disparitatis ratio est: tum quia semper major causa exigitur, ut esus carnium permittatur, quam ut permittatur, secunda refectio, aut esus aliorum ciborum prohibitorum; tum quia ex communi fidelium sensu ei, cui permissa est secunda refectio, jejunium commutatum censetur in abstinentiam ecclesiasticam, quae carnium esum excludit.

19

Quaeritur 3. quo tempore refectio die jejunii sumenda sit? Resp. Olim extra quadragesimam nona, quae nostrae tertiae promeridianae respondet; in quadragesima autem vespertina hora, sive in solis occasu peragebatur, ut ex *can. solent.* 50. *de consecr. dist.* 1. s. August. *lib. de morib. eccl. cap.* 41. *n.* 39. Hieron. *epistol. ad Eustoch. de custod. virg.* Basil. *orat.* 1. *de jejun.* Benedict. *regul. c.* 41. Bernard. *serm.* 3. *de quadrag.* ostendunt Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 11. *q.* 2. *vers. mihi*, Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 8. *vers. nam olim.* Gonzal. *in c.* 1. *h. tit. n.* 8. Engl. *hic n.* 4. Vviestner *n.* 14. cujus observantiae causam Fagnan. *in c. consilium* 2. *h. tit. n.* 52. ex *Hug. archidiac. et abb.* affert exemplum Christi, qui 40. diebus jejunavit nihil omnino co-

medens, quod cum humana fragilitas non patiatur, statuit ecclesia, ut saltem per omnes 40. dies ficte sumptos fideles jejunarent; nam post vesperas expletas dies ficte expletus dicitur, cum aliud officium diurnum non supersit.

20

Posterioribus saeculis, cum decrescentibus paulatim corporis humani viribus, et infirmitatibus ingravescentibus, homines sine refectione tamdiu aegerrime perseverarent, et perferendis consuetis laboribus ac functionibus pares non essent, inductum est, ut refectio sumeretur sub meridiem, relicto coenae nomine, qua etiam occasione simul in quadragesima anticipatae sunt vesperae, ut jam dicantur tempore antemeridiano, quae olim, ut dictum, etiam in quadragesima dicebantur sub occasum solis; Less. *l.* 4. *de J. et J. c.* 2. *n.* 12. Laym. *n.* 8. *cit. vers. verum* Fagn. *in c. consilium cit. n.* 50. Engl. *n.* 4. Vviest. *n.* 15. Quod tamen tempus, ut Less. *l. cit:* notat, requiritur, non positive, quasi necesse sit ea hora cibum sumere; quia possumus tota die abstinere, si velimus; sed negative, ne videlicet ante illam sumamus, notabili temporis spatio illam praevertentes.

21

Dubitatur, an, et quale peccatum sit coenae horam in die jejunii praevertere? Videtur non esse peccatum; quia ex Navar. *man. cap.* 21. *n.* 27. Sylv. *v. jejunium n.* 14. et aliorum DD. communi sententia licite, imo, ut Fagund. *de* 4. *eccl. praecept. c.* 3. *n.* 5. notat, laudabiliter, et pie pro cujusque arbitratu differri potest in solis occasum: ergo praeveniri etiam hora consueta poterit.

Sed distinguendum est, an cum, vel sine justa causa hora coenae anticipetur. *Si primum*, quia v. g. iter faciendum, hospes excipiendus, vel dimittendus, concio, vel lectio habenda, negotium conficiendum etc. conveniunt DD. licite anticipari, et notat Less. *n.* 13. sufficere quamvis causam honestam; additque in multis monasteriis ex privilegio, vel consuetudine receptum esse, ut sesqui hora, vel amplius ante meridiem in jejunio prandeant.

22

Si secundum, interest, an anticipatio sit notabilis, an vero non. *Si non est valde notabilis*, iterum conveniunt DD. eam anticipationem, etiamsi sine causa fiat, peccatum veniale non excedere. *Si vero notabilis sit*, v. g. duarum, aut unius horae, inter se dissident; nam Innoc. *in hanc rubr. n.* 3. Archidiac. *in can. unum orarium v. jejunantibus dist.* 25. Angel. *v. jejunium n.* 2. Tolet. *l.* 6. *c.* 2. *n.* 9. Less. *n.* 13. *cit. vers. contraria*, Vallens. *hic n.* 5. Engl. *n.* 4. Scamb. *n.* 8. et teste Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *n.* 11. plerique alii

putant ad summum esse veniale; quia ut Less. *l. cit.* dicit, non violatur substantia jejunii, quae solum in abstinentia ab esu carnium, et secunda refectione consistit, sed circumstantia quaedam accidentalis, cum cujus violatione substantia jejunii ecclesiastici potest consistere.

23

Contra Covar. *l. cit.* 4. *var. c.* 20. *n.* 14. *fin.* Navarr. *n.* 27. *cit.* Vivald. *append. aur. de jejun. quadrag. n.* 27. Cajet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. Sylv. *v. jejunium q.* 4. *vers. tertium*, Palud. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 4. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 11. *q.* 4. Fagund. *c.* 3. *cit. n.* 4. Vviestner *hic n.* 16. volunt praeventionem illam esse graviter peccaminosam. *Rationem* dant, quia qui jejunium ecclesiasticum violat, graviter peccat; sed notabili refectionis anticipatione violator jejunium ecclesiasticum, ut expresse concil. Cabilon. *can. solent. cit. de consecr. dist.* 1. ergo etc.

Mediam ex his viam init Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *n.* 11. *vers. quare omnino*, ubi olim fuisse mortale tempus refectionis notabiliter anticipare, sive coenam mutare in prandium, nunc autem, spectata hodiernae ecclesiae consuetudine, per quam coena in prandium, sive tempus, quo communiter homines prandere solent, translata est, non videri tertium istud requisitum ad substantiam jejunii admodum pertinere, sed vel accidentarium esse, vel saltem secundarium, cujus pretermissio, adeoque anticipatio temporis comedendi censeri tantum debeat culpa venialis.

Ad rationem dubitandi; quia per dilationem acceditur ad primaevam jejunii institutionem, et ipse ejus finis magis obtinetur, cum refectionis dilatione inedia, et corporis afflictatio, productior, et gravior evadat: quod non fit in praeventione horae.

24

Quaeritur 4. in quo jure introducta sit collatiuncula vespertina, quae sumi in diebus jejuniorum solet? Respond. Ut anticipatio coenae, de qua hactenus, ita etiam collatiunculae vespertinae usus inductus est consuetudine: cujus ratio fuit, quod homines, qui post refectionem tam mature sumptam, toto reliquo die ab omni cibo abstinere deberent, difficulter noctu somnum caperent, periculum esset, ne potus, quem sitis levandae, et sanguinis refrigerandi necessitas posceret, valetudini facile noceret; Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 8. *vers. verum* Gonzal. *in c.* 1. *h. tit. n.* 7. Vviest *hic n.* 7. Hinc eadem collatiuncula, sicut consuetudine introducta est, ita etiam consuetudine regulari, et secundum quantitatem, et qualitatem sumendorum definiri debet; Laym. *loc. cit.*

25

Dub. 1. quantum cibi sumere in collatiuncula ista liceat? Resp. varias circa hoc esse DD. sententias; maxime autem dividi bifariam possunt: nam aliqui certam assignant, alii nullam certam assignant quantitatem. Ex iis, qui nullam certam quantitatem collatiunculae vespertinae assignant, omnes fere in hoc conveniunt, eam mensurandam esse juxta personarum, et regionum qualitatem, occupationes jejunantium, vires corporis, et maxime consuetudinem, quae apud homines bonos, et timoratae conscientiae communiter viget. Ita existimant Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 8. Bonacin. *tom.* 2. *D. ult. de praecept. eccl. qu.* 1. *p.* 3. *n.* 2. *fin.* Less. *l.* 4. *de J. et J. D.* 2. *c.* 2. *n.* 11. Tolet. *l.* 6. *cap.* 2. *n.* 4. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 9. Cottonius *l.* 1. *contr.* 17. *c.* 6. *n.* 66. et plures alii.

26

Qui certam aliquam quantitatem assignant, non conveniunt; nam 1. aliqui cum Graff. *p.* 1. *l.* 2. *c.* 37. *n.* 29. et Lezan. *regul. qq. tom.* 3. *V. jejunium* tantum permittunt tres uncias. 2. Alii cum Homobon. *p.* 1. *tr.* 6. *cap.* 20. *g.* 90. et Emman. Sa *V. jeiunium n.* 8. putant non excedendam quantitatem quatnor unciarum. 3. Villalob. *tom.* 1. *tr.* 23. *dub.* 7. *n.* 4. concedit sex uncias. 4. Septem uncias admittit Tamburin. *de praecept. eccl. tr.* 4. *c.* 6. aitque sic nostra aetate practicari a timoratis, et hoc doceri a plurimis; *Henrinq. Trull. Sanch. Dian. Turian.* et alii apud *Pasqualig.* 5. Ad octo omnino uncias extendunt Fagund. *p.* 4. *l.* 1. *c.* 4. *n.* 13. *et* 19. Dian. *p.* 1. *tr.* 9. *resol.* 1. Joan. Sanch. *D.* 52. *n.* 7. Mendo *dissert.* 8. *q.* 1. *n.* 1. Pellizar. *tom.* 2. *tr.* 5. *n.* 10. *fin.* Escobar. *tr.* 1. *exam.* 13. *circa* 4. *eccl. praecept.* 6. Denique, quae a priori non multum abludit, et idcirco plures etiam ex ipsis sibi patronos habet, cum Reginald. *prax. tom.* 2. *l.* 14. *n.* 185. Filliuc. *tom.* 2. *tr.* 26. *p.* 2. *c.* 3. *q.* 7. *n.* 33. Layman *l.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *n.* 9. Busenbaum *l.* 3. *tr.* 6. *c.* 3. Sporer *in apend. ad* 3. *praecept. eccl. sect.* 2. Illsung. *tract.* 4. *D.* 1. *n.* 40. Vviest. *hic n.* 18. pro regula quantitatis in collatiuncula vespertina adhibendae assignant quartam, aut quintam partem consuetae comestionis: quam sententiam judico practice probabilem esse, et propterea quemvis eandem sequi secure posse. Comestio autem illa hic sumi debet, quae justa est, seu qua quis, considerata corporis sui, et regionis ac aliarum rerum constitutione indiget: et hinc sequitur, cum cibi quantitas in coena non sit omnibus eadem, sed aliqui majore opus habeant, alii minore, ob eam causam etiam quantitatem collatiunculae pro diversitate hominum diversam esse.

27

In vigilia nativitatis Domini amplius aliquid, et fere duplicatam refectiunculam permittunt *Azor, Sanchez, uterque Facundez, Tamburinus, Cottonius, Pellizarius, Diana. Sporer lib. citt.* et confirmat praxis tot annis tolerata, usitata ab hominibus piis, et timoratis, imo etiam ecclesiae pastoribus, et praelatis. *Ratio*, ob quam induci potuit haec consuetudo, partim fuit laetitia tantae festivitatis, partim vero, quia, ut ait *Azor*, omnes in ea nocte vigilabant, et in templo divinis officiis interfuerant. *Extendunt* hoc 1. *Sanchez, uterque Pelizarius*: *Tamburinus* etiam, cum vigilia nativitatis jejunatur in die sabbati quatuor temporum, et festum agitur feria 2. *Rationem* dant, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, et causa inducendi hanc consuetudinem lautioris refectiunculae fuit excellentia festi, non vero solus labor nocturni officii. *Extendunt* 2. etiam ad vigiliam paschatis *Azor*, *Victorellus*, *Fagundez*, *Pellizarius*, quia etiam jejunium vigiliae paschatis est jejunium laetitiae; laetitia enim incipit in ipsa vigilia, ubi non jam praeparatio ad festum resurrectionis, sed ipsa resurrectio celebratur, missa solemnis in paramentis albis dicitur, cantatur alleluja, et omnia plena sunt laetitia: unde ajunt etiam jejunium debere esse mixtum laetitia, atque adeo cum ampliori refectiuncula. Ego judico, attendendam locorum consuetudinem, quae unica ratio fuit permittendi majorem coenulam: et quidem si haec alicubi vigeat, omnino licebit utramque extensionem facere, neque ad vigiliam paschatis solum, sed etiam ad pentecostes.

28

Dub. 2. quid in refectiuncula vespertina observandum sit circa qualitatem ciborum? Aliqui existimant non ita stricte probiberi cibi qualitatem, ut prohibetur quantitas. Ita Bonacin. *ult. de praecept eccl. qu.* 1. *p.* 3. *n.* 3. Tambur. *de praecept. eccl. tr.* 4. *cap.* 6. *n.* 21. *et l.* 4. *decal. c.* 5. §. 3. *n.* 3. Pasqualig. *decis.* 115. Petr. Marchant. *trib. tom.* 2. *tr.* 12. *tit.* 3. *q.* 3. *dub.* 1. Joan. Marchant. *resol. pastor. p.* 2. *c.* 5. *fol.* 220. Rationem dant, quia adhuc subsistit substantia jejunii; haec enim in eo posita est, ut abstineatur a carnibus, et ut sumatur una refectio: quod fit, quicunque in refectiuncula sumantur cibi esuriales, modo refectiuncula illa in coenam non abeat. Rigidius sentiunt Azor *p.* 1. *l.* 7. *c.* 8. *q.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 9. *resol.* 1. *et p.* 9. *tract.* 6. *resolut.* 8. Fagund. *l.* 1. *in* 4. *eccl. praecept. c.* 4. *n.* 18. Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 5. *n.* 15. Cassian. a s. Elia *V. jejunium* 1. *n.* 48. Mendo *dissert.* 8. *quaest.* 1. *n.* 3. Escobat. *tract.* 1. *exam.* 13. *circa* 4. *praecept. eccl.* Busenbaum *l.* 3. *tr.* 6. *c.* 6. Sporer *in appendic. ad* 3. *praec. eccl. sect.* 2. *n.* 30. Viviest. *hic n.* 18. qui omnes volunt in collatiuncula so-

lum adhiberi posse illos cibos, qui ante, et post prandium, vel coenam bellariorum loco apponi solent.

29

Ego hic iterum judico attendendam pro regula esse consuetudinem: juxta quam in collatiuncula vespertina 1. licet adhibere panem. Ita communis contra quosdam apud Azor. *c.* 8. *c. q.* 7. qui panem tunc solum concedunt, ubi fructus defuerint, vel soli nocerent, *neque obstat*, quod panis multum nutriat; nam in lege jejunii, ut saepe dixi, plurimum consuetudo valet. 2. Licet adhibere fructus arborum, herbas, electuaria, et in Germania nostra etiam caseum; nam haec omnia in secundis mensis apponi solent; Vviest. *n.* 18. *vers. de qualitate*, 3. Comedi potest pisciculus, aut exigua pars piscis majoris; nam ita mos est, scientibus, et non repugnantibus pastoribus, et praelatis; Azor. *q.* 7. *cit.* 4. Ubi consuetudo est comedendi ova, permittitur modica quantitatis ovi duri cum acetario; Cottonius *l.* 1. *contr.* 17. *n.* 77. 5. *Pellizarius*, *Escobar*, *Diana*, *Arsdekin*, *Sporer* permittunt jusculum, modo coctum non sit cibo vetito, et quantitas pro collatiuncula taxata non excedatur: nam illud passim etiam timorati adhibent.

30

Dub. 3. an ordine mutato, collatio, sive refectiuncula vespertina sumi possit circa meridiem, coena ad occasum solis dilata? *Certum est,* id fieri licite posse, si illud exigat, aut suadeat justa causa, v. g. itineris faciendi, negotii conficiendi, praesertim si accedat superioris authoritas. Idem permissum nonnulli volunt etiam cessante ejusmodi causa, quod ea mutatione substantia jejunii non mutetur.

Sed frequentius, et melius DD. alii hanc ordinis mutationem a culpa veniali non excusant, quod tempus coenae, et collatiunculae sit approbatum consuetudine universali ecclesiae, a qua siquis sine justa, et rationabili causa recedat, a nota temeritatis, et levitatis, consequenter a culpa saltem veniali excusari non potest; Cajet. *V. jejunium c.* 1. *prop. fin.* Navar. *man. cap.* 21. *n.* 14. Lamas *p.* 3. *meth. cap.* 5. *n.* 15. Tolet. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 6. Laym. *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 10. Vall. *hic n.* 4. Zoef. *n.* 14. Schambog. *n.* 7. Vvicst. *n.* 19.

31

Quaeritur 5. quibus anni diebus jejunium fidelibus ab ecclesia praeceptum sit? Resp. 1. antiquissimum, et apud omnes patres, et scriptores ecclesiasticos maxime testatum est jejunium quadragesimale, quod, ut clare docet s. Ignatius *in epist. ad philippens.* ab Apostolis institutum est ad exemplum Christi, Muysis, et Eliae 40. dies jejunantium. Hujus jejunii diversis temporibus diversa fuit observan-

tia; nam olim ante Gregorium jejunium quadragesimae inchoatum fuit a prima dominica quadragesimae, prout testatur s. Ambros. *serm.* 34. *de quadrag.* Cassian. *collat.* 21. *cap.* 24. 27. *et* 38. Alcuin. *lib. de divin. offic. c. de quadrag.* apud Laym. *lib* 4. *tract.* 8. *cap.* 2. *n.* 1. Quia vero, demptis dominicis sex, in quibus solum est abstinentia a carnibus, item ab ovis, et lacticiniis, ubi quoad ista legi jejunii derogatum non est, non sunt dies 40. ut sacer n. 40. dierum, quem dominus, et salvator noster suo sacro jejunio consecravit, ab omnibus adimpleretur, a Gregorio I. vel ut alii malunt, a Gregorio II. adjecti fuerunt dies quatuor proxime antecedentes dominicam quadragesimae, ita ut jejunium sit a die cinerum usque ab sabbatum sanctum inclusive, quem morem jejunandi recepit universalis ecclesia; mediolanenses tamen, ita permittente summo pontifice, retinuerunt morem antiquum, qui proinde hodiedum quadragesimam, et jejunium in ea praescriptum inchoant a prima ejus dominica, excluso quatriduo praecedente.

32

2. Celebrat ecclesia jejunium feria quarta, sexta, et sabbato quatuor temporum, ex usu pariter antiquissimo; nam, ut probat Laym. *l. cit. n.* 4. hoc quatuor temporum jejunium partim ab Apostolis, partim non multo post Apostolorum tempora institutum est. *Ratio* hujus institutionis assignatur triplex, 1. quia etiam Hebraei quatuor in anno jejunia instituebant, quamvis non eisdem omnino temporibus, ut testatur sanctus Hieronymus relatus *can. jejunium* 7. *dist.* 76. 2. ut in quatuor temporum partibus jejunia trina pro mensium numero Deo offerentes, omnes totius anni actiones, et eventus nostros a DEO pendere profiteamur, indicat s. Leo *serm. de jejun. decim. mens.* relatus *can. hujus* 6. *dist. cit.* et explicat Azor. *p.* 1. *l.* 7. *cap.* 14. *quaest.* 3. Laym. *cap.* 2. *cit. n.* 5. *qu.* 2. 3. ut quia illis temporibus ordinantur clerici, DEUS illis majores conferat gratias, quibus obtentis melius ecclesiae valeant inservire: cujus jejunii exemplum sumptum est ab Apostolis; nam hi ordinationes, nisi praemisso jejunio, non celebrabant, ut observavit Leo I. *epist.* 81. *ad Dioscorum Alexandrin.* Amalar. *l.* 2. *de offic. eccl. cap.* 1. et colligitur ex *act. Apostol. cap.* 13. *vers.* 3. ibi, *jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos*, Saulum nempe, et Barnabam.

33.

3. Jejunio honorat ecclesia vigilias praecipuarum quarundam per annum festivitatum: et 1. quidem nativitatis Domini, et Pentecostes 2. assumpt. B. V. et ss. Apostolorum, *praeter vigilias Apostolorum Philippi, et Jacobi, et Joannis evangelistae; quoniam ipso-*

rum solemnitas intra solemnitatem paschalem (intra quam nullum est jejunium necessitate obligans , praeter vigiliam Pentecostes) *istius autem intra natalem Domini celebratur* , ut dicitur *c. consilium* 2. *pr. h. tit.* 3. s. Joannis Baptistae, s. Laurentii, et omnium sanctorum, de quibus quidem in jure canonico nihil reperitur, observanda tamen sunt propter generalem ecclesiae latinae consuetudinem , ut communiter notant DD. *ad praesentem rubricam.* Si harum vigiliarum aliqua incidat in diem dominicam , jejunium cum officio vigiliae anticipatur, et observatur antecedente sabbato juxta *c. ex p.* 1. *h. tit.* quia in dominica propter reverentiam diei jejunium celebrari non solet. Similiter si vigilia s. Joannis Baptistae incidat in festum Corporis Christi, est anticipandum jejunium feria 4. ex declaratione Urbani VIII. *sub die* 13. *octob.* 1638. impressa *in bullar. tom.* 5. *constit.* 232. Eandem anticipationem cum *Diana*, *et Gavanto* permittit Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 8. *fin.* casu , quo vigilia s. Matthiae incidit in feriam II. aut III. quinquagesimae ; tunc enim putant episcopum posse jejunium vigiliae transferre in sabbatum praecedens, si praevideat, id feriis illis a paucis observandum. Sed contrarium his respondit *s. Rit. Congr.* nempe *sub diebus* 23. *jan.* 1694. *et* 11. *julii* 1699. quod decretum impressum est *in bullar. const. Innoc. XII.* 92. de quo videantur Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 21. *n.* 11. et Monacell. *p.* 2. *tit.* 16. *form.* 4. *n.* 12. Aliud dicendum , si in vigiliam aliquam incidat festum aliquod solemne, v. g. titularis , aut patroni ecclesiae , vel dioecesis ; tunc enim Cajet. *summ. V. jejunium c.* 9. *fin.* Sylv. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Trullench. *l.* 3. *Decal. c.* 2. *dub.* 5. *n.* 19. Fagn. *in c. consilium cit. num.* 31. Pignat. *tom.* 3. *consult.* 14. *n.* 2. putant authoritate episcopi transferri jejunium posse in diem proxime praecedentem , prout etiam facit ecclesia ratisbonensis, cujus primarius patronus est s. Vvolfangus ; nam cum ejus festum semper incidat in vigiliam ss. omnium , jejunium illius vigiliae in ea dioecesi celebratur pridie. Et ex simili causa translatio jejunii facta est a *s. Congr. Rit.* 24. *sept.* 1638. *et* 26. *maji* 1659. *et* 9. *jun.* 1698. apud Pignat. *loc. cit.*

34

4. Cum abstinentia a carnibus celebrat ecclesia singulas ferias VI. ob memoriam passionis Domini; *can. de esu* 11. *can. sabbato* 12. *de consecr. dist.* 3. *et c. fin. h. tit.* et sabbatum in honorem tum sepulturae Christi , tum B. V. ; *can. sabbato cit. et can. quia dies* 31. *de consecr. dist.* 5. *Excipitur* , si festum nativitatis Domini incidat in feriam VI. aut sabbatum ; tunc enim more per Honorium III. *c. fin. h. tit.* approbato, licet vesci carnibus, propter excellentiam festivitatis, et diei omnium felicissimae, qua Verbum Caro factum ex

B. Mariae Virginali utero prodiit, et orbem universum novae lucis, et optatae pacis serenitate, aeternaeque salutis spe de coelo recreavit; Fagn. *in can. consilium* 2. *h. tit. n.* 44. Gonz. *in c.* 1. *eod. n.* 1. Zoes. *hic n.* 6. Pirh. *n.* 3. Vviest. *n.* 26.

35

5. Praeter haec jejunia olim Romae celebrabatur jejunium adventus, ut patet ex *c. consilium cit.* ibi, *jejunium etiam apud nos in adventu Domini agitur:* ejusque consuetudinis vestigium adhuc apparet, tum in ritu romani breviarii, in quo preces ad horas singulas recitantur, sicut in diebus jejuniorum; tum in regulis quorundam religiosorum ordinum, qui jejunium adventus, perinde ac quadragesimae celebrant. De praecepto ecclesiae hodie nulla est jejunii hujus obligatio: unde circa hoc cujusque loci consuetudo spectanda est; Host. *in c. consilium cit. V. apud nos*, Abb. *ibid. not.* 3. Pirh. *hic n.* 2. Idem dicendum de feriis rogationum; Abb. *in rubr. h. tit. n.* 6. Fagn. *in c. consilium cit. n.* 24. Barbos. *ibid. n.* 3. Pirh. *num.* 2. *cit.*

36

Dub. 1. an jejunium die dominica licitum sit? Resp. Olim vetitum fuisse satis constat ex *can. post Pascha* 10. *dist.* 76. *can. placuit* 9. *can. nequis* 15. *etc. de consecr. dist.* 3. *can. quadragesima* 16. *de consecr. dist.* 5. Ratio prohibitionis fuit partim laetitia concepta ex memoria Resurrectionis Domini, a qua illa dies nomen accepit; neque enim cum festivae illius diei publica bilaritate jejunio se macerantium squalor, et poenitentia videbatur convenire, ut Petrus Damiani *opusc.* 55. *cap.* 5. et post eum s. Thom. 2. 2. *qu.* 147. *art.* 5. advertunt; partim vero, et praecipue, ne ecclesia communicare, aut saltem idem sentire videretur cum haereticis, ex quibus die dominica Paulianistae, et Montanistae ex superstitione, Manichaei ex errore, Eustachiani ex contemptu jejunabant, ut insinuatur *can. siquis* 7. *et can. fin. dist.* 30. *can. sacerdos* 6. *caus.* 26. *q.* 7. *etc.* Barb. *in can. siquis cit. n.* 2.

37

Unde haeresibus illis cum tempore extinctis, et sublato cum ipsis scandalo fidelium, ea ecclesiae prohibitio hodie cessat. Quare dicendum, jejunium die dominica, privata saltem devotione, hodie observari posse; Bellarm. *l.* 2. *de bon. operib. in partic. cap.* 23. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 37. *n.* 12. Bonac. *de praecept. eccl. q.* 1. *p.* 5. Fagund. *praecept.* 4. *eccl. c.* 5. *n.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 2. *num.* 9. Raynaud. *heterocl. Spir. p.* 3. *punct.* 2. *fol.* 413. Gonz. *in c.* 1. *h. tit.* Vviest. *hic n.* 23. et colligitur *arg. cap. fin. h. tit.* ubi dicitur, *non esse reprehendendos, qui ea die ob devotionem ex voto, vel regulari observantia a carnibus voluerint ab-*

stinere: igitur abstinentia a carnibus, et cons. etiam jejunium ea die est de meliori bono; alias non esse posset materia voti, et regulae religiosae, cujus finis est ad perfectionem conducere.

Dub. 2. an vovens jejunium, aut abstinentiam die veneris, id observare etiam teneatur, quando in hunc diem incidit festum nativitatis Domini? Resp. hoc pendere ex intentione voventis; nam si diem illam voluit comprehensam voto, obligabitur; si exclusam, non obligabitur jejunare; Fagn. *in c. consilium h. tit. num.* 14. *et* 15. Vvies. *hic n.* 26. *vers. dubium.*

38

Difficultas est, quando dubium est de intentione voventis; quo casu ad jejunium, vel abstinentiam adhuc obligari hac die voventem defendit Abb. *in cap. fin. h. tit. n.* 3. Barbos. *ibid. n.* 2. Sanch. *mor. cap.* 11. *n.* 61. Vasq. 1. 2. *dist.* 30. *n.* 4. quorum sententiam tutiorem putat Suar. *lib.* 4. *de vot. c.* 20. *n.* 7. Videtur istud suaderi triplici argumento: 1. siquis simpliciter vovisset nunquam vesci carnibus, his vesci non posset etiam in die nativitatis Domini, ex recepta doctrina gloss. *in c. fin. cit. V. voto*: ergo nec vesci iisdem poterit, qui vovit, quod iis vesci non velit die veneris: 2. cum festum Nativitatis feria sexta occurrit, minimi s. Francisci de Paula non vescuntur carnibus ob regulam suam: ergo etiam vovens ab carum comestione impedietur ob votum suum: 3. tale votum sic intellectum videtur esse vanum, et inutile, cum jus commune obligationem abstinendi a carnibus reliquis diebus veneris jam ante ipsos imposuerit: ergo debet intelligi de usu licito, nempe quod vovens velit abstinere a carnibus etiam illo die veneris, quo licitum est comedere carnes.

39

Sed probabilius ab obligatione jejunii, et abstinentiae ea die ita voventem absolvunt Joann. Andr. *in c. fin. h. tit. n.* 4. Azor. *p.* 1. *l.* 2. *c.* 20. *q.* 3. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 272. *n.* 3. Fagund. *c.* 6. *n.* 6. Dian. *p.* 1. *tr.* 9. *resol.* 22. Fagn. *in c. fin. cit. a n.* 16. et praesertim *n.* 24. Gonz. *ibid. num.* 3. *prop. fin.* Pirh. *hic num.* 5. Vviest. *n.* 27. et alii, 1. quia quando de voventis intentione non constat, votum interpretationem accipit ab usu, seu moribus ecclesiae ex doctrina Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 9. sed ecclesiae moribus, ut dictum est *n.* 34. feria VI. quando in eadem incidit natalis domini neque jejunium, neque abstinentia a carnibus observatur: ergo etc. 2. Qui vovit jejunare pridie alicujus sancti, si dies ille pridianus dominicus sit, non tenetur isto, sed praecedente sabbato jejunare juxta morem ecclesiae, et textum *c. ex parte* 1. *h. tit.* ergo qui vovit jejunare singulis feriis VI. neque ipse te-

nebitur jejunare feria illa VI. in quam natalis domini incidit, cum et ipse censeatur jejunium vovisse secundum ecclesiae morem. 3. In dubio non censentur generali promissione inclusa illa, quae si alicui fuissent specialiter proposita, verisimiliter non promissa, sed excepta fuissent; *c. fin. de offic. vicar. in* 6. *et l. obligatione* 6. *ff. de pignorib.* atqui de vovente in casu praesentis dubii merito praesumi potest, quod si interrogatus fuisset, an voto suo voluerit includi natalem domini, quando is incidit in feriam VI. hanc diem voto suo non voluerit esse inclusam: ergo etc.

40

Neque contrarium efficaciter probant argumenta opposita. *Ad* 1. ratio disparitatis est; quia qui simpliciter vovit nunquam vesci carnibus, voluit se privare libertate comedendi carnes, etiam diebus alias permissis: unde ex vi voti etiam die paschatis tenetur abstinere, et cons. etiam die nativitatis Domini. At vero qui specialiter vovit abstinere a carnibus die veneris; vovit abstinentiam illis diebus quibus alias est prohibitus esus carnium ab ecclesia: ergo non censetur vovisse abstinentiam die nativitatis Domini, incidentis in feriam VI. cum ea die esus carnium ab ecclesia non sit sibi prohibitus. *Ad* 2. constat, quod minimi ad abstinentiam a carnibus, ultra ecclesiae morem servandum, se specialiter voluerint obligare voto suo. Accedit, quia non desunt religiosi alii, qui die natalis domini, in dominicam incidente, comedunt carnes, quibus alias vi regulae tota vita non vescuntur. *Ad* 3. potest utiliter praecipi, vel prohiberi jure humano, quod antecedenter praeceptum, vel prohibitum est jure divino: igitur pari modo adstringere se aliquis voto potest ad abstinendum a carnibus diebus illis, quibus alias praecepta est haec abstinentia, ut novo vinculo obstrictus, tanto magis abstineat, qui forte non abstinuerat propter solum praeceptum; et hinc confessarii solent interdum suadere poenitenti, qui frequenter in peccatum aliquod labitur, ut voveat ad tempus a peccato illo abstinere, ut vel sic se contineat a relapsu: idque fit non sine fructu; quia funiculus triplex, aut etiam duplex difficilius rumpitur; *c. treugas* 1. *de treug. et pac.*

41

Quaeritur 6. quanta sit obligatio jejunii observandi diebus ab ecclesia praeceptis? Resp. Ex unanimi DD. sententia est gravis. Colligitur ex *can.* 68. *Apostol.* ubi violatores jejunii, si clerici sint, jubentur deponi, si laici, excommunicari. *Ratio* hujus obligationis quoad omnes est, quod omnes, saltem ut plurimum, egeant castigatione carnis, ut spiritui subsit, satisfactione pro peccatis, et aptitudine mentis ad orandum; ad hoc autem instituta, et praecepta sunt

jejunia; Vallens. *hic n.* 1. *in fin. Excipitur*, nisi causa a DD. approbata excuset. Et quidem ne mortale incurratur peccatum in transgressione istius praecepti, excusat materiae parvitas, ut exploratum est apud omnes. Si saepius iteretur modicus cibus, distinguendum est, an eadem die iteretur, an diversis. Si diversis diebus modica fiat comestio cum praecepta sint dividua, illam faciens non incurrit peccatum mortale; quia sic iteratae comestiones non faciunt continuationem; Zoes. *hic n.* 9. Si vero eadem die, censentur continuari, et cons. plures parvae notabilem faciunt violationem.

42

Porro causae, quae ab obligatione praecepti istius eximunt, complures sunt. 1. *Aetas* viginti, et uno annis minor, et sexaginta, vel saltem septuaginta annis major, prout ex communiori sententia docent Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 17. *q.* 2. *et* 4. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 3. *n.* 1. Vallens. *hic n.* 1. Zoes. *n.* 9. *et* 10. Schamb. *n.* 9. Konig *n.* 4. *et* 5. Vviest. *n.* 29. Ratio est, quia minores viginti, et uno annis indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti; senes vero, quamvis indigeant minore cibo, ob naturam tamen jam declinantem opus habent adminiculo cibi frequentius sumpti, ut sic tam praesenti consulatur statui, quam futuro. Quodsi tamen jejunium requiratur pro consequendis indulgentiis jubilaei, concessi a summo pont. tam juvenes, quam senes jejunare, seclusa dispensatione confessarii, debent, si commodo jubilaei frui velint; quia tunc jejunium requiritur tanquam conditio, quae necessario implenda est ad consequendum finem; Zoes. *n.* 9. *cit.*

43

2. *Corporis infirmitas*, prout habetur *can. quadragesima* 16. *de consecr. dist.* 5. ibi, *nisi quem infirmitas impedierit*, *et c. consilium* 2. *h. tit.* ibi *debilibus*, *et infirmis*. *Ratione* hujus a lege jejunii soluti sunt non solum, qui ex morbo decumbunt, aut graves dolores patiuntur, sed etiam convalescentes, et alii qui debili sunt complexione, vel ex stomachi vanitate laborant vertigine, aut somnum capere non possunt, si secundam refectionem non sumant: uti etiam praegnantes, lactentes, et qui medici judicio cibo fortiore, aut frequentiore refectione indigent; s. Thom. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 3. *art.* 2. *q.* 4. Richard. *ibid. art.* 3. *q.* 4. Cajetan. *in summ. V. jejunium et* 2. 2. *q.* 174. *art.* 4. Sylv. *V. jejunium q.* 4. Navar. *man. c.* 21. *n.* 16. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 17. *q.* 5. Fagund. *c.* 18. *n.* 12. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 3. *n.* 3. *vers. altera*, Zoes. *hic n.* 11. Schamb. *n.* 9. Konig *n.* 6. Vviest. *n.* 29.

44

3. *Necessitas* proveniens ex paupertate; *can. consilium cit.* ibi, *propter inopiam — carnes comedere sunt coacti.* Ratione hujus jejunii legibus non obstringuntur, qui victum ostiatim mendicant, et universim, quibus non suppetit cibus sufficiens ad unam congruam refectionem, ut qui non habent, nisi duos, vel tres leviores cibos v. g. offam cum olere, vel pulmento; S. Thom. 2. 2. *qu.* 147. *art.* 4. *ad* 4. Sylv. *V. jejunium n.* 24. Navar. *c.* 21. *n.* 6. Azor *q.* 6. Laym. *n.* 3. *vers. tertia.* Zoes. *hic n.* 11. Konig *n.* 7. Vviest. *n.* 30. Atque his licitus quoque esset usus carnium, si alium cibum invenire non possent. Quodsi tamen pro aliquo die haberent congruam sustentationem, ad jejunium obligarentur, quandoquidem cessante causa, solvente praecepti obligationem, incipit ligare praeceptum; Konig *l. cit.*

45

4. *Labor corporalis*, qui cum jejunio facile non consistit: ratione cujus a jejunio excusantur agricolae, fabri lignarii, et ferrarii, scriniarii, cursores, viatores; item famuli, et famulae, qui majoribus laboribus occupantur; non vero qui fila ducunt, vestes farciunt; aut pictores, tonsores, sartores. *Neque refert*, an labor ille sit corporis, an vero animi: nam ab accurata observatione jejunii etiam eximuntur concionatores, ter aut saepius in hebdomada ad populum dicentes, confessarii, qui tota die confessionibus poenitentium sunt expositi, professores scholarum inferiorum, et superiorum etiam, quando lectiones, et alias exercitationes litterarias, ut in universitate nostra professores jurium, in hebdomada saepius habent. *Neque* interest, utrum labor iste suscipiatur ex obligatione officii, an vero oblata peropportuna, et alias non occurrente occasione damni vitandi, vel lucri acquirendi, ut si mercator proficiscatur ad nundinas, aut ad alia negotia, quae commode differri non possint; *l. cit. n.* 24. *et* 26. Azor. *q.* 8. Laym. *n.* 3. *vers. quanta*, Tolet. *lib.* 6. *cap.* 4. Tambur. *l.* 4. *decal. c.* 5. §. 7. *n.* 26. Konig *n.* 8. *hic* Zoes. *hic n.* 11. Schamb. *n.* 9. Vviest. *n.* 30.

46

5. *Pietas*, quae causa fere comprehenditur in priori: qua ratione obligatio jejunii cessat, ut operi praestantiori, vel majoris momenti possit incumbere, quod cum jejunio non facile consistit, nec commode differri potest. Quale imprimis est opus misericordiae corporalis, vel spiritualis, ut infirmarii, concionatoris, professoris etc. de quibus *n. praec.* 2. opus justitiae, si conjux jejunans conjugi id petenti, et forte alias in periculo incontinentiae constituto debitum non possit reddere, quia infirma complexione est; Cajet. *summ. V.*

jejunium. Sa *V. eod. n.* 9. Tolet. *c.* 4. *cit. n.* 6. Laym. *n.* 4. *vers. quinta, cum aliis*. 3. opus charitatis, ut si uxor mariti iram, et contentionem effugere non possit, nisi cum ipso caenet, modo jejunium non prohibeat ex religionis contemptu, sed ob aliam causam; Abb. *in rubr. h. tit. n.* 8. Cajet. Cajet. *V. jejunium §. excusantur infirmi*, Sylv. *n.* 25. Navar. *n.* 19. Laym. *l. cit.* Ratio horum omnium est, quia non oportet jejunium, ab ecclesia indictum, majoris alicujus boni esse impeditivum.

47

6. *Consuetudo*, ut pluries insinuatum est; nam ea non tantum certo aliquo tempore, vel die novum jejunium induci, et ante inductum in alium diem, vel tempus transferri, sed mitigari etiam, vel omnino abrogari valet, ut *in c. consilium cit.* advertit gloss. *V. consuetudinem*, Abb. *ibid. n.* 5. Host. *in summ. n.* 5. Zoes. *hic n.* 11. Vviest. *ibid. n.* 31. ex quo tamen non sequitur, quadragesimale jejunium, et alia solemnia, consuetudine omnino abrogari posse; quia non apparet, quomodo talis consuetudo possit esse rationabilis; Host. *in c. consilium cit. col.* 1. Joan. Andr. *ibid. n.* 8. Fagnan. *n.* 46. Pirh. *hic n.* 4. Vviest. *n.* 31. *cit.*

48

7. Denique *dispensatio*. Dispensare autem in legem jejunii potest. 1. Summus pontifex, etiam sine justa causa, saltem valide. 2. Episcopus, vel capitulum sede vacante; et ex utriusque commissione vicarius generalis, et parochus, ex justa tamen causa: quae propterea debet esse vera, vel saltem rationabiliter existimata, alias dispensatio ob-vel subreptionis vitio concidet. Si dispensetur cum uno, vel paucis, sufficit minor, et privata causa; si cum tota communitate, debet esse major, et publica, ut recte observat Laym. *l. cit. n.* 1. *vers. ad extremum*.

49

Porro causae, quas dixi, ob infirmitatem, laborem etc. excusantes a lege jejunii, plerumque locum duntaxat habent secundum eam praecepti partem, quae alteram refectionem prohibet, in quo dijudicare ordinarie cujusque conscientiae relinquitur. Sed ad comedendas carnes declaratio, vel dispensatio episcopi, aut eo longius distante proprii parochi accedere debet, ne si res cuilibet privato arbitrio committatur, nimis quisque partialis in propria causa judex sit, et paulatim abstinentia quadragesimalis, Christi Domini exemplo introducta ecclesiae continuo usu, et PP. doctrina confirmata e medio tollatur; Vivian. *in c. consilium cit. vers. propter necessitatem*, Fagn. *ibid. n.* 8. Laym. *l. cit. n.* 8. Honor. *hic n.* 9. Engl. *n.* 5. *ibid. vers. istae causae*, et definitum est, *in conc. tol.* 8. *c.* 9.

50

Excipit Fagn. *n.* 10. nisi certum sit, quem jejunare non posse ex causae evidentia; nam tunc potest propria authoritate jejunium dimittere, nisi subesset periculum scandali; nam hoc stante, etsi causa deobligans foret evidens petenda dispensatio esset. Si dubium sit, et episcopus, vel parochus adiri nequeat, consulendus est vir bonus, et peritus, puta medicus, aut confessarius, vel alius, et si illius judicio causa sit evidens, similiter potest frangi jejunium propria authoritate; nam et eo casu causa evidens dici potest.

TITULUS XLVII.

De purificatione post partum.

SUMMARIUM

1 *Purificatio post partum in veteri lege fuit praecepta.*
2 *Ejus ritus.*
3 *Ab hac eximebatur B. V.*
4 *In novo testamento honeste observatur, non tamen ejus est obligatio.*
5 *Ad quem pertineat purificatio mulierum post partum?*
6 *Respondetur pertinere ad parochum privative ad regulares.*
7 *Solvuntur argumenta opposita.*

1

Jejunia indicta sunt ob reverentiam festivitatum, purificatio post partum ob reverentiam templi per legem mosaicam.

Quaeritur 1. quid circa purificationem mulieris puerperae in veteri lege sit constitutum? Resp. Hac lege mulier, si masculum peperit, quadraginta, si foeminam, octoginta diebus immunda censebatur; *Levit.* 12. *q.* 2. Dierum tamen istorum immunditia aequalis non erat: nam si masculum pepererit, septem, si foeminam, quatuordecim a partu diebus a domesticorum, et ipsius etiam viri consuetudine fuit separata; ceteris vero triginta tribus diebus, si masculum, et sexaginta sex diebus, si foeminam enixa est, solum a sanctuario remota, domi se continebat: quod discrimen significabatur diversitate nominum; nam septem, vel quatuordecim primi dies *separationis* triginta tres, vel sexaginta sex ultimi *purificationis* dies appellabantur, ut *in levit. c. cit.* notat Cornelius *in fin. v.* 2. *et* 5. Gonz. *in c. un. h. t. n.* 4.

2

His purificationis diebus expletis, puerpera ingressa, et consistens in atrio immundorum deferebat agnum anniculum offerendum Deo in holocaustum, et pullum columbae, vel turturem pro peccato, sive liberatione ab immunditia legali, a qua purificata offerebat infantem Deo, eumque redimebat; *Levit. c.* 22. *c. et* Cornelius *ibi v.* 8. *fin.* Gonz. *l. cit. in fin.* Vvies. *hic n.* 2.

3

Quaeritur 2. de subjecto istius legis. Resp. Subjectum istius legis erant mulieres veteris testamenti, *quae suscepto semine*, pepererant, ut habet vulgata, et legunt septuaginta. *Hinc sequitur* 1. quod lege hac non fuerit obligata B. V. Maria; quia ejus partus purissimus, et ab omni sorde, atque immunditia immunis fuit. Ex devotione tamen, et humilitate ipsa se huic legi sponte subjecit, occasionemque dedit institutioni festivitatis, qua ejus memoriam annua veneratione colimus; dein etiam devotioni mulierum in novo testamento, quae post partum ab ecclesiae ingressu, et divinis mysteriis abstinent, donec per consuetas ecclesiae orationes, et ritus purificatae fuerint, juxta *c. un. h. t.* nam cum lex ista ceremonialis fuerit, ejus obligatio Christi morte extincta est. Et hinc

4

Sequitur 2. ea lege mulieres novi testamenti non obligari, quamvis privata devotione honeste ab illis observetur. *Neque obstat*, quod praeceptum hoc purificationis, ut *n. praec.* dixi, inter ceremonialia connumeretur, quae non solum nunc mortua, sed etiam mortifera appellantur, ita, ut licite non amplius observentur; nam distinguendum est inter leges ceremoniales veteris testamenti, quarum aliquae religiosae sunt, aliae typicae: utraeque licet dicantur mortuae, solae tamen typicae, ut circumcisionis, agni paschalis etc. mortiferae appellantur, quod harum tantum observatio fidei nostrae veritati praejudicet, secundum quam confitemur, istis praefigurata mysteria completa jam esse; Zoes. *hic n.* 2. Pirh. *ibid. n.* 2. Porro lex purificationis, non typica, sed religiosa fuit: et hinc honeste adhuc in lege gratiae observatur, et praecipi etiam posset, si ecclesia authoritate sua resuscitare eandem vellet, et obligationem purificationis inducere: quod tamen hactenus non est factum. Hinc non peccat mulier, si secluso contemptu, ritu ecclesiae se ita purificari negligat; *c. un. h. t.*

5

Quaeritur 3. ad quem pertineat purificatio mulierum post partum? Videtur quod ad eam in propriis ecclesiis admittere mulieres possint etiam religiosi, prout volunt Lezan. *qq. reg. to.* 11. *cap.*

12. *n.* 41. Peyrin. *de privil. minim. to.* 2. *in const.* 7. *Pii V.* Pasqualig *ad lauret. de Franc. p.* 2. *q.* 69. *n.* 2. Cesped. *de exemp. regul. c.* 7. *dub.* 152. *n.* 12. Vvies. *hic n.* 6. 1. Quia admissio mulierum post partum ad purificationem non est functionis parochialis 2. Quia non est necessitatis, sive praeceptum, sed devotionis actus. 3. Quia sic in specie declaravit s. cong. conc. 2. jul. 1620. ad 1. ubi expresse dicitur, *regulares non prohiberi in eorum ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere.*

6

Sed dicendum, ubi consuetudo contrarium non praescripsit, regulares in suis ecclesiis non posse admittere puerperas pro benedictione post partum, sed quoad ipsos soli parocho id privative competere. Ita Lauret. de Franc. *cont. int. epis. et regul. p.* 2. *q.* 69. *c.* 1. Nicol. *in flosc. V. parochus n.* 17. Pignat. *to.* 5. *cons.* 76. *n.* 2. *et seq.* Monacel. *p.* 1. *t.* 10. *form.* 18. *n.* 10. *et duob. seq.* et apud hunc respondit s. cong. conc. *in antuerpiensi* 19. *nov.* 1662. et s. cong. visit. apost. *in romana jurium parochialium* 15. *sept.* 1665. *et* 23. *jan.* 1698. in qua, articulo partibus informantibus bene discusso, decisum fuit, benedictionem puerperarum spectare privative ad parochum s. Nicolai in carcere ad exclusionem ecclesiae, et ministrorum hospitalis B. M. consolationis. *Rationem* praeter alias Pignat. et Monac. *l. cit.* dant istam; quia cum benedictio haec fiat cum superpelliceo, stola, et aqua benedicta, ac cum oblatione candelae, quae sunt signa jurisdictionis, ad solum parochum, intra fines parochiae suae tanquam jurisdictionem, et fundatam intentionem in omnibus oblationibus habentem, spectare debet.

7

Ex quo patet *ad* 1. *argumentum* sententiae oppositae. *Ad* 2. etiam benedictio nuptiarum est de consilio Trid. *ses.* 24. *cap.* 1. *de. ref. matr.* et probat Navar. *man. cap.* 22. *n.* 83. et tamen a proprio parocho fieri debet. Idem videtur dicendum de benedictione ovorum, et tanto magis domorum, cum fiat extra ecclesiam in parochia, in quam non possunt se intromittere regulares, sed habenda est ratio consuetudinis legitime introductae juxta *c. fin. de consuet. Ad* 3. respondet Pignatt. *l. cit. n.* 17. declarationem illam emanasse vigore concordiae inter parochos, et regulares civitatis bononiensis, et vigore consuetudinis legitimae praescriptae: cons. extra civitatem bononiensem declaratio haec vim suam non extendit.

TITULUS XLVIII.

De ecclesiis aedificandis, et reparandis.

Postquam recensuimus actus, qui maxime in ecclesiis celebrari solent, redimus nunc ad easdem ecclesias, in quibus primo se offert necessitas eas continendi, et reparandi.

§. I.

De ecclesiarum, praesertim parochialium, aedificatione.

SUMMARIUM

1 *Cujus authoritate indigeat novarum ecclesiarum constructio?*
2 *Deciditur indigere authoritate episcopi dioecesani, si locus non sit exemptus.*
3 *Nisi papa privilegium concesserit construendi ecclesiam, consensu episcopi non requisito.*
4 *Sufficit autem consensus episcopi tacitus.*
5 *Solvuntur objecta in oppositum.*
6 *Non potest episcopus consensum negare sine justa causa.*
7 *Maxime si ecclesia jam constructa sit amplianda.*
8 *Causae justae negandi consensum.*
9 *Quae sint causae justae intra fines ecclesiae parochialis erigendi aliam parochialem novam? Resolvitur, quod sit unica sc. necessitas.*
10 *Talis esse censetur distantia nimia habitationis parochianorum quorundam ab ecclesia parochiali.*
11 *Intercedens fluvius, vel torrens, qui pontem non patiatur.*
12 *Difficilis accessus ob portas de nocte clausas.*
13 *In leprosis.*
14 *In excrescentia populi parochiani, ut quidam volunt, sed contra communem.*
15 *Si parochus cooperatorem mittat ad longe dissitos, ut divina ministret diebus festis, evitari potest necessitas erigendi novam parochiam.*
16 *Praeter consensum episcopi ad novam parochiam erigendam requiritur competens parochianorum numerus, et dos congrua.*
17 *Citatio rectoris parochiae, intra cujus fines nova est erigenda.*
18 *Consensus patroni.*
19 *Ecclesiae matrici pro facultate loci servari debet competens in ea honor.*
20 21 *An ad novae parochiae intra fines alterius erectionem requiratur consilium, aut consensus capituli?*
22 23 24 *Quanta ecclesiae novae dos assignanda, et unde sumenda sit?*
25 26 *An ad ejus erectionem procedi possit invito etiam rectore, et patrono matricis ecclesiae?*
27 28 29 *Cui acquiratur jus patronatus in ecclesia parochiali nova?*
30 31 32 *Quid observandum in constructione novae ecclesiae?*

1

Quaeritur 1. cujus authoritate indigeat novarum ecclesiarum constructio? *Videtur* libera esse omnibus, quia sanctissimum, maximeque commendandum opus est; talia autem opera non solent prohiberi: ergo etc. *Conf.* a pari cum oratoriis, quae quisque in domo sua extruere, episcopo non requisito, potest; *can. unicuique* 33. *et can. si quis* 35. *de consecr. dist.* 1.

2

Sed dicendum, novarum ecclesiarum constructionem indigere authoritate ecclesiastica, pontificis quidem, si in loco exempto, *cap. authoritate* 4. *vers. inhibemus de priv. in* 6. episcopi dioecesani autem, si in loco non exempto ecclesia construenda sit; *cap. authoritate cit. pr.* Et hoc verum est, etiamsi, qui novam ecclesiam volunt construere, exempti sint; nam si in loco non exempto aedificare ecclesiam velint, etiam ipsi consensum episcopi habere debent; *cap. authoritate cit. et ibi* DD. alias aedificatum acquiretur episcopo; *cap. cum olim* 14. *vers. praeterea junct.* gloss. *V. revocari de privil.* Fagn. *in cap. ad audientiam h. tit. n.* 43. Monacell. *in append. part.* 2. *decis.* 37. *n.* 8. Engl. *hic n.* 4.

3

Excipitur, si volens erigere novam ecclesiam, habeat privilegium novas ecclesias erigendi, non requisito consensu episcopi loci; quia tunc consensum episcopi papa, qua pollet, authoritate supplet: necesse tamen tunc est, ut in indulto specialiter exprimatur, quod constructio novae ecclesiae fieri possit sine consensu episcopi; nam si simpliciter concedatur, ut construi possit nova ecclesia, id intelligitur, ut fiat sine praejudicio episcopi; Graff. *consil.* 3. *de jur. patron. cons. un. n.* 1. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 1. *dist.* 15. *q.* 7. *n.* 16. Pasqual. *ad Lauret. de franch. part.* 1. *n.* 507. Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 10. *n.* 2. et hoc teste respondit s. congr. concil. *in sulmon. interdict.* 24. *jan.* 1699. contra praeceptorem sancti spiritus in saxia, qui ecclesiam construxerat absque licentia episcopi, nixus privilegio papae.

4

Non tamen requiritur consensus episcopi expressus, sed sufficit tacitus, sive quod is ecclesiam construi sciverit et non impediverit, neque contradixerit, cum sine incommodo posset; Roch. de Curte *de jur. patr. q.* 8. Selva *de benef. part.* 1. *q.* 6. *n.* 21. Azor *part.* 2. *l.* 9. *c.* 3. *q.* 5. Barbos. *de offic. episc. alleg.* 26. *n.* 2. Vincent. Petra *tom.* 1. *comment. fol.* 384. *n.* 25. Vall. *hic* §. 1. *n.* 3. Engl *n.* 4. Pirh. *n.* 2. Scham. *n.* 4. Vvies. *n.* 3. contra Abb. *in cap. cura* 11. *n.* 4. *de jur. patron.* qui sufficere hujusmodi consensum tacitum

negat, quod putet, rem hanc odiosam esse. *Sed melius negatur* odiosam esse; quia etsi tunc ecclesia non fiat liberae collationis, id tamen in bonum ecclesiarum cedit, ut laici excitentur ad aedificandas, et fundandas ecclesias: cons. sanctorum canones praesumuntur merito contenti esse consensu tacito, ob favorem specialem piae intentionis. Quin imo sufficit, si episcopi consensus accedat, postquam ecclesia est constructa, vel cum consecratur; Azor *cap.* 3. *cit. q.* 6. Barb. *lib.* 2. *jur. eccl. cap.* 2. *n.* 15. Pirh. *loc. cit.* Et in dubio praesumitur intervenisse consensus episcopi; Azor *q.* 9. Engl. Pirh. Schamb. *loc. cit.*

5

Ad rationem dubitandi *n.* 1. allatam dico, etiam opus bonum de se illicitum fieri posse, si non fiat modo debito. *Ad conf.* talia oratoria privata quidem pro cujusque devotione erigi permittuntur, divina tamen ibidem celebrari nequeunt, nisi episcopalis consensus accedat; *can. unicuique cit. et* trid. *sess.* 22. *in decret de celebr. miss. vers. neminem*: unde ab horum paritate potius confirmatur nostra assertio.

6

Quaeritur 2. utrum episcopus petitum pro novae ecclesiae extructione consensum negare possit? Resp. non posse sine justa causa; et casu, quo sic novae ecclesiae constructioni resisteret, aut ea, quae sui muneris sunt, per se, vel per alium praestare renueret, recurri ad superiorem, scilicet metropolitanum, vel sacr. congregat. concil. posset, ut vel consensum supplerent ordinarii, vel illum authoritate sua ad faciendum officium suum compellerent; *arg. cap. nullus* 17. *de jur. patronat.* Vincent. Petra *tom.* 1. *fol.* 383. *n.* 11. *trib. seq.* Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 10. *n.* 3. Vallens. *hic* §. 1. *n.* 3. Engl. *n.* 4. Pirh. *n.* Vviest. *n.* 3.

7

Quod multo magis verum est, si sine rationabili causa episcopus se opponeret ecclesiae jam extructae, et sufficienter dotatae dilationi, vel per adjecta nova aedificia exornationi, cum id cedat in divini cultus augmentum, et in hujusmodi amplificatione fere cessent rationes, ob quas novarum ecclesiarum constructio juste impediri potest; Barb. *de offic. episc. alleg.* 26. *n.* 2. et hoc teste decisum est a rota.

8

Dixi autem *sine causa justa*; nam ex causa justa, et rationabili consensum suum negare episcopus, et novae ecclesiae aedificationi potest resistere, praesertim si parochiali illa futura esset, et erigenda intra fines alterius parochialis. Porro causae justae, et ra-

tionabiles impediendi extructionem novae ecclesiae sunt, 1. Si ei non attribuatur necessaria dos; *can. nemo* 9. *de consecr. dist.* 1. 2. Si hujusmodi constructio fiat non tam devotionis, et cultus divini, quam quaestus cupiditate; *cap. siquis* 10. *dist. cit.* 3. Si vicinarum aedium officiat luminibus, aut ad illas accessus impediatur; nam religionis favor, etsi, ad normam tamen justitiae revocari debet: ideoque et novae eccl. novi operis nuntiatio fieri potest, et si post novi operis nuntiationem factam aliquid fuerit extructum, illud erit diruendum, sive injuria, sive etiam jure extructum fuerit; *c. intelleximus* 1. *et c. seq. de nov. oper. nunt.* Vall. §. 1. *n.* 5. Schamb. *n.* 6. 4. Si constructione ejus alteri ecclesiae praesertim parochiali, inferatur praejudicium; *providendum enim est episcopo ut aliae ecclesiae antiquiores propter novas suam justitiam, aut decimam non perdant, sed semper ad antiquiores ecclesias*, ut dicitur *can. quicumque* 44. *caus.* 16. *q.* 1. Sola tamen diminutio concursus, inde proveniens ecclesiis aliis, etiam parochialibus, non attenditur, et parochi semper succumbunt, quoties hoc titulo curabunt se opponere aedificationi novarum ecclesiarum; Monacell. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 10. *n.* 8. *et seq.* Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 7. *n.* 5.

9

Quaeritur 3. quae sint causae justae intra fines ecclesiae parochialis erigendi aliam parochialem novam? Resp. Sunt complures, quae tamen ad unicam fere reducuntur, estque parochianorum magna difficultas adeundi ecclesiam parochialem pro percipiendis sacramentis, et audiendis officiis divinis; Fagn. *in c. cum dicat* 2. *h. tit. n.* 23. Pirh. *hic n.* 8. *v. praet.* Et ob istam causam nova erigi eccl. potest, non obstante juramento de rebus ecclesiae non alienandis; *c. fin. h. tit. Ratio est*, quia juramentum illud non debet extendi ad hunc casum novum, et necessarium, cum eo casu constructio novae ecclesiae omitti nequeat sine periculo, ac detrimento salutis animarum; gloss. *in c. fin. cit. vers. juramenti.* Imo etsi episcopus expresse jurasset non extruere novam ecclesiam, non obligaretur servare hujusmodi juramentum, cum ex officio suo sit adstrictus populo providere de loco, in quo possit sacramenta suscipere, et divina officia audire; Host. *in c. fin. cit. in fin.* Vivian. *ibid. in ration.* Gonz. *n.* 1. Barbos. *n.* 1. Vall. *hic n.* 6. Zoes. *n.* 7. Pirh. *n.* 9. Scham. *n.* 6.

10

Porro talis necessitas esse censetur 1. si villa, seu locus habitationis parochianorum ab ecclesia sua ita remotus sit, ut hiberno, vel alio simili tempore ad eam sine magno incommodo confluere, aut quando infirmantur, pro consuetis ecclesiae sacramentis ad illam in tempore recurrere non facile possint; Abb. *in c. ad audientiam*

3. *h. tit. n.* 3. Butrio *ibid. n.* 3. Vivian. *in ration.* Fagn. *num.* 1. 2. *et praecipue* 17. Barb. *n.* 2. Gonz. *n.* 4. Vall. *hic* §. 1. *num.* 6. Zoes. *n.* 7. Honor. *n.* 2. Pirh. *n.* 5. *et* 6. Schamb. *n.* 6. Vviest. *n.* 8. Monacell. *p.* 1. *tit.* 2. *form.* 3. *n.* 2. *et* 3. et habetur *c. ad audientiam cit.* cui consonat trid. *sess.* 21. *c.* 4. *de reform.* nam illud solum possumus, quod commode possumus; *l. nepos* 105. *in fin. ff. V. S.* Neque requiritur, ut parochianus aliquando sine sacramentis decesserit, sed sufficit periculum, ne contingat, cum *melius sit occurrere in tempore, quam post exitum vindicare*, ut dicitur *l. liberam* 1. *C. quando liceat sine jure judice etc.* et ita censuit s. congr. concil. teste Fagn. *n.* 17. *cit.* et Monacell. *n.* 3. Quanta autem ea distantia, vel parochiae amplitudo esse debeat, ut sine magno incommodo adiri non possit, id judicis arbitrio determinandum relinquitur, cum jure definitum non sit; Fagn. *n.* 18.

11

2. Si inter ejusmodi locum, et ecclesiam decurrat flumen, vel torrens, qui pontem non patiatur, et vado transiri saepe non possit; Fagn. *l. cit. n.* 19. Pirh. *n.* 6. Vviest. *n.* 8. Quae causa sufficiens est etiam sine distantia loci; undecumque enim proveniat magna difficultas percipiendi sacramenta, dicitur subesse justa causa erigendi novam parochiam, et hinc trid. *c.* 4. *cit.* alternative loquitur ibi, *ob locorum distantiam, sive difficultatem*, ita, ut propterea alterutrum sufficiat; Fagn. *l. cit.*

12

3. Si parochianorum complures familiae sint extra urbis moenia, ecclesia autem parochialis intra illa, et portae urbis noctu sint clausae, ita ut, existentes extra moenia non facile possint mane ad officia divina accedere, et in repentina necessitate necessaria animae habere subsidia; Lap. *alleg.* 66. *incipit, quoddam monasterium*, Fagn. *n.* 20. Pirh. *n.* 6. Vviest. *n.* 6.

13

4. Si alicubi plures simul leprosi degant; nam hi ecclesiam cum coemeterio sibi construere, et proprium praesbyterum, absque praejudicio tamen ecclesiae parochialis, sibi construere permittuntur *cap. cum dicat* 2. *h. tit.* Vivian. *ibid. pr.* Barbos. *n.* 1. Gonz. *n.* 3. Fagn. *l. cit. n.* 22. Vall. *hic* §. 1. *n.* 8. Honor. *n.* 5. Zoes. *n.* 9. Pirh. *n.* 8. Schamb. *n.* 8. quia cum lepra sit morbus contagiosus, non decet ea infectos habitare cum sanis, et non leprosis, ne isti ab ipsis inficiantur.

14

5. Aliqui cum gloss. *in can. nulli* 2. *dist.* 99. addunt, si multitudo parochianorum ita excrescat, ut unus praesbyter non sufficiat

universis. Sed verius Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. c.* 2. *n.* 10. Zypaeus *in analys. h. tit. n.* 15. *vers. igitur*, Fagn. *l. cit. num.* 24. Pirh. *n.* 6. Vviest. *n.* 7. docent, hanc causam non sufficere: et ita declaratum est a *s. congr.* teste Fagn. *l. cit.* potest enim tunc populi ita numerosi necessitati succurri medio praescripto a trid. *cap.* 4. *cit. pr.* ubi hujusmodi parochiarum rectoribus injungitur, ut *sibi tot sacerdotes* coadjutores *ad hoc munus adjungant, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum.*

15

Imo etiam in praecedentibus casibus ad novae ecclesiae parochialis erectionem non devenitur necessario, si parocho ita dissitis, vel accedere ad parochialem ecclesiam commode non valentibus, in capella accessu facili divina ministret per se, vel per alium a se deputatum, et ab ordinario approbatum sacerdotem; Ricc. *prax. for. eccl. p.* 1. *resol.* 486. *n.* 6. *vers. limitatur*; Card. de Luca *annot. ad Conc. trid. disc.* 16. *n.* 2. *et paroch. disc.* 34. *per tot.* Monac. *p.* 1. *tit.* 6. *form.* 3. *n.* 4. qui tamen *n.* 6. addidit, quando parochianorum pars, vel communitas ob distantiam loci, et magnam incommoditatem itineris petit, et congrue donat novam parochiam erigendam, ad dismembrationem formalem saepe deveniri: cons. oblatio capellani, sive coadjutoris, pro administratione sacramentorum diebus festis, per rectorem ad dismembrationem vitandam facta tunc non erit sufficiens ad retardandam parochiae novae erectionem, sed ad istam, illa non obstante, juste procedetur, ut declaravit s. congr. conc. *in januensi* 16. *januar.* 1694.

16

Quaeritur 4. quaenam alia praeter consensum episcopi, et justam causam requirantur ad parochiae novae intra fines alterius erectionem? Resp. 1. requiritur competens parochianorum numerus; de quo actum *tit.* 29. *n.* 7.

2. Dos congrua *can. nemo* 9. *de consecr. dist.* 1. alias episcopus in constructionem illius consensum dare non potest, et si det, atque ecclesiam sine dote consecret, congruam ei dotem assignare ipse de proprio tenebitur; *c. cum sicut* 8. *de consecr. eccl.* Lambert. *de jur. patron. l.* 1. *p.* 1. *pr. q.* 5. *art.* 10. *n.* 4. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 3. *q.* 7. Fagn. *in c. ad audientiam* 3. *h. tit. n.* 31. *et seqq.* Barb. *de offic. episc. alleg.* 70. *n.* 29. Petra *tom.* 1. *comment. fol.* 392. *n.* 84. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 7. *n.* 5. Vall. *hic* §. 1. *num.* 3. *et* 4. Engl. *n.* 5. Schamb. *n.* 4. *et* 5. Vvies. *n.* 14.

17

3. Citatio rectoris parochiae matricis, intra cujus fines nova est erigenda; *arg. can. multis* 51. *caus.* 16. *q.* 1. et ita censuit *s. congr.*

Conc. apud Fagn. *l. cit. n.* 29. Estque eo non vocato, et non requisito, novae parochialis erectio non solum illicita, sed etiam invalida, et nullius momenti; gloss. *fin. in can. nulli* 2. *dist.* 99. Lap. *alleg.* 66. *n.* 3. Garc. *p.* 12. *de benef. c.* 3. *num.* 3. *et seqq.* Corrad. *prax. benef. l.* 3. *c.* 2. *n.* 5. *et seqq.* Nicol. *Lucubr. can. l.* 3. *c.* 48. *de eccl. aedif. n.* 1. *vers. non vero* Petra *tom.* 1. *fol.* 386. *n.* 41. *et seqq.* Monac. *p.* 1. *tit.* 2. *form.* 3. *num.* 9. Zypaeus *analys. h. tit. n.* 14. *vers. aedificatio*; Fagn. *l. cit. n.* 30. Pirh. *num.* 11. Vviest. *n.* 15. Rota *dec.* 745. *n.* 2. *p.* 2. *recent.*

18

4. Consensus patroni, saltem si nova parochia dotanda sit ex redditibus dotatae ab eo ecclesiae matricis; quia ejus interest, cum redditunm parte in nova translata, antiquae, sive matricis ecclesiae beneficium minus reddatur aestimabile, et minus grati futuri sint clerici ad id praesentati; Vviest. *n.* 6.

19

5. Ecclesiae matrici pro facultate loci servari debet competens in ea honor; *can. nemo* 9. *de consecr. dist.* 1. *c. ad audientiam* 3. *h. tit.* quod fiet vel per solutionem annuae pensionis, vel per recursum ad eam pro baptismo, et sepultura, vel per praestationem aliorum jurium, in erectionis limine ipsi reservatorum; gloss. *in c. ad audientiam cit. V. honor*, Host. *ibidem num.* 3. *vers. proinde* Joann. Andr. *n.* 10. Abb. *n.* 6. Fagn. *n.* 8. Gonz. *num.* 6. Pirh. *n.* 13. Vviest. *n.* 17. Monac. *form.* 3. *cit. n.* 13. Quem autem ex his honoris signis debeat impendere ecclesia filialis erga matricem, prudentiae episcopi in dismembratione facienda relinquitur, qui perpensis loci, ecclesiae, rectoris, distantiae, incolarum facultatibus, moribus, qualitatibus, et congruentiis, unum ex recensitis reservabit, ut cum gloss. *in c. ad audientiam cit. V. honor*, notat Monacell. *l. cit. n.* 14.

20

Quaeritur 5. an ad novae parochiae intra fines alterius creationem requiratur consilium, aut consensus capituli? Resp. distinguendo inter jus antiquum, et novum trid. *sess.* 21. *cap.* 4. *de reform. Jure antiquo* requirebatur consensus capituli; *arg. cap. pastoralis* 7. *in fin. de donation.* est enim species quaedam alienationis, cum per illam ecclesiae matricis jura, et saepe etiam redditus diminuantur.

Jure novo trid. distinctio altera est adhibenda, et videndum, an ecclesia parochialis, intra cujus fines nova erigitur, sit exempta, an vero subjecta episcopo. *Si exempta est*, ad novam intra ejus fines excitandam procedere episcopus, capituli consensu, aut etiam consi-

lio non requisito, potest; quia eo casu, ut trid. *l. cit.* permittit, procedit episcopus tanquam sedis apostolicae delegatus, et gerit vices papae, qui ad ejusmodi consensum, vel consensum adhibendum adstrictus non est; *arg. l. quaecumque* 1. §. *qui mandatam* 1. *ff. de officio ejus, cui mandat etc.*

21

Si vero est subjecta episcopo; ad novam ecclesiam intra fines alterius erigendam, ut antiquo, ita etiam hodierno jure necessarius est consensus capitularis; quia circa hunc casum jus antiquum a trid. non est immutatum: procedet ergo tunc episcopus ad dismembrationem faciendam jure ordinario; ubi autem jure ordinario procedit episcopus ad actum, qui alienationis speciem habet, opus est, ut adhibeat consensum capituli, unde hoc casu procedat *arg. c. pastoralis cit.* et confirmatur paritate cum unione, quae sine consilio, et consensu capituli fieri nequit.

Vide Aegid. Bellamer. *dec.* 514. Marian. Socin. *in c. sicut* 8. *de excess. prael. art.* 6. *pr. concl.* 14. *n.* 104. Fagn *in cap. ad audientiam cit. n.* 53. Pirh. *hic n.* 10. *vers. secundo,* Vvies. *ib. n.* 9. *et* 10.

22

Quaeritur 6. quanta ecclesiae novae dos assignanda, et unde sumenda sit? Resp. Dos ejusdem tanta esse debet, ut ex ea luminaria, ceteraque ad sacrum ministerium necessaria haberi, ministri ejusdem commode sustentari, jura episcopalia persolvi, in pauperes liberalitas, et in peregrinos, aliosque hospitalitas exerceri, et similia onera supportari valeant; *can. nemo* 9. *de consec. dist.* 1. *c. non liceat* 2. *de praeb. cap. suscepti* 1. *eod. in* 6. *cap. statuto* 2. §. *ubi autem* 2. *de decim. in* 6. Azor. *part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 3. *q.* 7. Lael. Zacch. *de rep. eccl. cap.* 28. *de parocho n.* 4. Rebuff. *tr. congruae portionis n.* 65. Barb. *de off. paroch. cap.* 1. *n.* 40. Honor. *hic n.* 8. Scham. *n.* 4. Vvies. *n.* 14.

23

Assignanda autem hujusmodi dos est ab episcopo, cujus authoritate novae hujusmodi ecclesiae eriguntur; *c. cit.* De jure, si alius non adsit, qui velit ecclesiam novam dotare, vel redditus antiquos augere, sumenda dos est ex redditibus ecclesiae matricis, ita tamen, ut huic remaneat competens sustentatio; *can. quicunque* 44. *caus.* 16. *qu.* 1. *cap. ad audientiam* 3. *h. t. et* trid. *ses.* 21. *c.* 4. *de ref.*

Quodsi ista redditibus non abundet, ad congrua vitae subsidia, rectori novae ecclesiae constituenda, contribuere debent subditi ejus parochiani, ex mente trid. *ses.* 24. *c.* 13. *vers. in parochialibus de ref.* Potestque ad hoc ipsos, si ita necesse fuerit, episcopus com-

pellere opportunis juris remediis; Fagn. *in cap. ad audientiam cit. n.* 5.

24

Si parochianos excuset inopia, onus congruae sustentationis contribuendae incumbet abbati, vel praepos ito, et similibus, quibus parochia subjecta est in temporalibus; *can. fin. vers. si quae dist.* 70. Fagn. *n.* 6.

Quodsi vero hi deficiant, aliunde tali novae ecclesiae de dote ab episcopo est providendum, et quidem, si aliter nequeat, ex redditibus suae mensae; *cap. inter cetera* 15. *de off. ordin. et c. fin. h. t.* Fagnan. *l. cit.* Vvies. *n.* 13.

Si vero nec iste valeat succurrere, novus rector artificio, vel manuum labore victum debebit quaerere; *can. clericos* 3. *et c. dist.* 91. Host. *in c. ad audientiam cit. n.* 3. Jo. And. *n.* 8. Abb. *n.* 3. Fag. *n.* 7. et hoc teste declaratum est *a sac. congregatione.*

25

Quaeritur 7. an procedi ad novae parochialis ecclesiae erectionem possit etiam invito rectore, a patrono ecclesiae matricis? Resp. Si novae ecclesiae erectionem causa justa exigat, et rector, vel patronus citati contradicant, iis etiam invitis, procedi ad novae erectionem potest. Ita de rectore Host. *in c. ad audientiam* 3. *h. t. n.* 3. *V. obventiones.* Jo. And. *ib. n.* 7. Abb. *n.* 6. Fagn. *n.* 11. Pirh. *hic n.* 7. Vvies. *ib. n.* 5. et clare satis traditur ab Alexandro III. *cap. ad audientiam cit.* ubi archiepiscopo eboracensi jubet, ut *ecclesiam novam aedifices, et in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad praesentationem rectoris ecclesiae majoris instituat.* Concordat trid. *ses.* 21. *c.* 4. *de ref. ibi etiam invitis rectoribus.* Ex quo ducitur argumentum ad patronum.

26

Ratio pro utroque est, quia causa, ob quam nova ecclesia parochialis erigi intra fines alterius potest, est publica scil. incommoditas, et periculum animae apud parochianos; atqui utilitati publicae cedit bonum privatum, et praejudicium personae particularis attendi non debet.

27

Quaeritur 8. cui acquiratur jus patronatus in ecclesia parochiali, intra fines alterius erecta? Videtur generaliter competere rectori matricis ecclesiae 1. per textum *c. ad audientiam* 3. *h. t. ibi in ea sacerdotem ad praesentationem rectoris majoris ecclesiae instituat.* 2. paritate; quia eidem rectori simul cum constructore, et dotatore acquiritur jus patronatus in capellam, siqua in ecclesia ipsius construatur.

28

Sed respondendum est distinguendo : vel enim ecclesia nova constructa est in fundo, et ex proventibus matricis ecclesiae aedificata, aut dotata, vel sumptus ad hoc suggessit alterius, aut aliorum liberalitas. *Si primum*, jus patronatus pertinebit ad rectorem matricis ecclesiae. *Si secundum*, illud non isti, sed illi tribuendum est, qui eam fundavit, construxit, dotavit; *Abb. in cap. ad audientiam cit. n.* 9. Fagn. *ib. n.* 35. Pirh. *n.* 12. Vvies. *n.* 19. et teste Fagn. *l. cit.* respondit *s. cong. conc.* Ratio est, quia *tit.* 38. *n.* 32. dictum est, jus patronatus ex tribus solum causis, fundatione, dotatione, constructione acquiritur.

29

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. ibi merito jus patronatus rectori ecclesiae matricis conceditur; quia ex hujus redditibus nova ecclesia dotata fuit. *Ad* 2. negatur paritas; nam eo casu ecclesia pro capella intra illam aedificanda confert fundum, et sic rectori ejusdem jus patronatus competit ratione fundationis.

30

Quaeritur 9. quid observandum in constructione novae ecclesiae? Resp. 1. debet episcopus in loco construendae ecclesiae crucem dominicam figere, designare atrium, et lapidem primarium ponere; *can. nemo* 9. *de consecr. dist.* 1. juncta glos. *ibid. V. veniet*, *et novel.* 65. *n.* 5. Neque obstat, quod in his textibus de primo lapide ab episcopo ponendo non fiat expresse mentio; nam in dicto sensu constitutiones *cit.* teste Azor; *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 3. *q.* 4. communiter interpretantur DD. Potest autem episcopus primarium lapidem ponere, et crucem figere vel per se, vel per alium, ut cum gloss. et Azor. *cit.* advertunt Zerol. *prax. epis. V. ecclesia p.* 1. Barb. *de off. epis. alleg.* 26. *n.* 1. Matth. *off. eccl. cap.* 7. *n.* 5. Vall. *hic* §. 1. *n.* 3. Hon. *n.* 7. Engl. *n.* 3. Pirh. *n.* 3. Scam. *n.* 4. Konig *n.* 4.

31

2. Ex more recepto ab ipsis nascentis ecclesiae incunabulis, teste s. Clem. *l.* 1. *const. apost. c.* 59. erigenda est in formam navis oblongam, quod ejus, tanquam navis tutissimo sinu defensi, ex hoc mundo, in quo tanquam in procelloso mari fluctuamus, per occurrentia tempestatum pericula ad eternae salutis portum pertingamus; Azor. *l. cit. qu.* 12. Engl. *hic n.* 6. Pirh. *n.* 3. Scam. *n.* 4. Konig *n.* 3. *v. forma externa.*

32

3. Ex apostolica traditione quantum situs loci patitur, templa ita construenda essent, ut summum altare collocetur versus orientem.

Vall. *hic* §. 1. *n.* 8. Engl. *n.* 6. cum ceteris *supra*, cujus traditionis multiplex assignari ratio potest. Praecipua est, quia Christus coelos ascendit ad orientem, et in Cruce suffixus ab oriente spectandum se exhibuit, teste Basil. *l. de spiritu sanc. cap,* 13. *et* 27. Et hinc teste Baron. *ad annum Christi* 57. *n.* 103. etiam christiani in novae legis primordio soliti sunt suas orationes versus orientem dirigere. Verum hoc non est necessarium, et non desunt exempla veterum ecclesiarum, quarum altaria diversam ab orientali plagam respiciunt. Hinc in ecclesiarum constructione potius ad commoditatem loci, et fabricae decentiam, quam certum mundi cardinem attendendum est, ut cum *Steph. Durant. et Frances* notat P. Vvies. *hic n.* 22.

§. II.

De ecclesiae, et aedium parochialium reparatione.

SUMMARIUM

33 *etc. Quis concurrere debeat ad reparationem ecclesiæ parochialis ?*
40 41 *Quis ad reparationem ecclesiae cathedralis?*
42 43 44 *Quis ad ampliationem ecclesiæ?*
45 *Quid veniat nomine reparationis?*
46 *An etiam aedes parochiales?*
47 *Ex quibus bonis ecclesiae parochialis rector, et clerici debeant concurrere ad reparationem illius?*
48 *Necessaria ad conservandum statum accidentalem ad clericatum non detrahuntur.*
49 *Praeferuntur tamen alimenta parochi reparationi templi.*
50 *Utrum ad reparationem ecclesiae teneantur concurrere patroni?*
51 *Deciditur quæstio.*
52 *Solvuntur argumenta opposita.*
53 *An ad reparationem ecclesiæ parochialis debeant concurrere etiam decimatores?*
54 *Si patroni non sint?*
55 *Vel ecclesiastico extraneo competant?*
56 *Quid dicendum de iis, qui obtinent decimas laicales?*
57 58 *Respondetur ad opposita.*
59 60 61 *Quo ordine ex decimarum fructibus succurrendum sit ad reparationem ecclesiae parochialis ?*
62 *Quando ad concurrendum vocandi sint parochiani ?*
63 64 65 *Quomodo concurrere illi debeant ?*
66 67 *Quando deveniendum ad translationem ecclesiae parochialis ad aliam vicinam ?*

33

Quaeritur 1. quis concurrere debeat ad reparationem ecclesiae parochialis, vetustate, vel alio casu collapsae, aut ruinam minitantis? Resp. 1. et ante omnia servanda est recepta loci consuetudo,

et particularia statuta, vel conventiones, siquae adsint, ut recte notaut Host. *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 1. Abb. *ib. n.* 3. Barbosa *n.* 3. Gonzal. *n.* 7. Vallens. *hic* §. 2. *n.* 1. *et* 2. Zoes. *n.* 4. Honor. *n.* 17. Engl. *n.* 7. Scambog. *n.* 11. Konig. *n.* 5. Vviest. *n.* 41. Monacell. *p.* 2. *in append. decis.* 37. *n.* 1. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 9. *n.* 3.

34

2. His seclusis, illarum reparatio facienda est de portione proventuum, seu redditum, ad fabricam deputata; *can. decrevimus* 10. *caus.* 10. *q.* 1. *et can. placuit* 1. *can. priscis* 2. *can. unio* 3. *caus. cit. quaest.* 3. Lambertin. *de jur. patron. lib.* 3. *quaest.* 7. *art.* 2. *n.* 2. *et* 7. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 3. *q.* 10. Barbosa *in cap.* 1. *cit. n.* 4. Sperell. *decis.* 67. *n.* 1. Vallens. *hic* §. 2. *n.* 3. Engl. *n.* 5. Pirh. *n.* 14. Scamb. *n.* 11. Vviestner *n.* 42. Monacell. *decis. cit. n.* 1. et hac quidem sufficiente, nullus est molestandus ut idem Sperell. *loc. cit.* plurimis aliis allegatis notat; quia per se reparatio ecclesiae fieri debet ex bonis ecclesiasticis; atqui bona, ad fabricam ecclesiae deputata, procul dubio sunt bona ecclesiastica; ergo etc.

35

3. Si ecclesia redditus alios, quam qui ad cultum divinum necessarii sunt, nullos habeat, contribuere ad reparationem ecclesiae parochialis debebunt illius rector, et alii, qui beneficia ecclesiastica in illa habent, ut statutum est *cap. quicunque* 1. *et cap. de his* 4. *hoc tit.* Sumitur etiam ex trid. *sess.* 21. *cap.* 7. *de reform.* ubi s. synodus episcopos monet, ut *parochiales ecclesias — collapsas refici, et instaurari procurent ex fructibus, et proventibus quibuscunque, ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus;* tales autem sunt etiam illi, quos rector, et alii beneficiati intuitu ipsarum percipiunt; Riccius *prax. neapol. p.* 4. *respons. quaest.* 82. *n.* 2. *concl.* 3. Vivian. *in cap.* 1. *hoc tit.* Barbosa *ib. n.* 1. Gonzal. *n.* 3. Vallens. *n.* 3. *v. quinto*, Honor. *n.* 18. *et* 19. Engl. *n.* 7. Zoes. *n.* 4. Pirh. *n.* 14. *et* 15. Scambog. *n.* 11. Konig. *n.* 5. Vviestner *n.* 43.

36

4. Si hujusmodi rector, et beneficiati adeo tenues habeant redditus, ut deducta sustentatione, non supersit, quod ad ecclesiae restaurationem conferant, vel quod superest, in eam collatum non sufficiat, ex decreto laudatae synodi trid. *cap.* 7. *cit.* ad eam tenentur, et compelli possunt *patroni, et omnes alii, qui fructus aliquos, ex dictis ecclesiis provenientes, percipiunt*; Cittadin. *de jur. patron. art.* 5. *n.* 173. Surd. *consil.* 62. *n.* 6. *volum.* 1. Lambertin. *loc. cit. n.* 5. Sperell. *n.* 10. et hinc per episcopum in visitatione potest fieri praeceptum patrono, ut intra competentem terminum repa-

ret, sub poena privationis juris patronatus; Genuens. *in man. pastor. c.* 36. *n.* 1. *in fin.*

37

5. In defectum rectoris, et aliorum, qui fructus ab ecclesia percipiunt, succurrere debent parochiani laici, qui a tali ecclesia sacramenta percipiunt. Trident. *cap.* 7. *cit.* et quidem omnes, h. e. non solum plebeii, sed etiam nobiles et alias exempti; quia ecclesiarum reparatio est opus publicum, et concernens communem omnium utilitatem, ac necessitatem, a quibus operibus nemo excusatur; *arg. l. ad instructiones* 7. *cod. de ss. eccl.* Riccius *dec. neapol. p.* 4. *dec.* 15. *n.* 4. Barb. *in cap.* 4. *hoc tit. n.* 3. Vallens. *hic* §. 2. *n.* 3. *vers. sexto*, Pirhing. *n.* 15. *vers. denique*, Konig. *n.* 5. addunt nonnulli apud Barbosa *loc. cit.* quod quando non adsunt redditus superflui clericorum ad restaurationem ecclesiae, nec aliunde appareat, quomodo haec fieri possit, possit expendi pecunia ex aerario publico universitatis, et ea deficiente debeat deveniri ad collectam a vicinis petendam.

38

6. Denique casu, quo ob notoriam paupertatem nemo ex praedictis contribuere valet, nec spes est reparationis, ecclesia ruinosa omnino destrui poterit, ac ejus jura, et fundi dotales ad matricem ecclesiam, si filialis sit, vel aliam viciniorem authoritate episcopi transferri; Trid. *cap.* 7. *cit.* idemque de beneficiis simplicibus dicendum, quae fuerunt in ecclesia collapsa; nam ista arbitrio episcopi alicui altari vicinioris ecclesiae cum omnibus oneribus, et emolumentis, ac prioribus invocationibus applicari debent; Engl. *hic n.* 8. *v. idemque.*

39

Porro circa hanc translationem, et destructionem tria sunt advertenda: 1. locus, ubi ecclesia destructa stetit, profanus quidem reddetur, erigi tamen in signum, quod ecclesia aliquando ibi steterit, debet ibidem crux ex decreto trid. *loc. cit.* 2. in ecclesia, ad quam fit translatio, erigendum est altare sub eadem invocatione, sub qua fuit ecclesia diruta; Barb. *ad trid. c.* 7. *cit. n.* 19. Monacell. *in append. p.* 1. *fol.* 273. *n.* 1. Honor. *hic n.* 22. Scambog. *n.* 11. Engl. *n.* 8. *cit. vers. quodsi*, Konig. *n.* 5. *in fin.* 3. ligna, et tigna destructae ecclesiae olim non poterant ad alium, quam ecclesiasticum usum, scil. ad aedificationem alterius ecclesiae, vel ad profectum monasterii applicari, ut dicitur *can. ligna* 38. *de consecr. dist.* 1. hodie tamen trid. *cap.* 7. *cit.* facultatem concessit, ut *ecclesiae dirutae* i. e. tam locus ipse, quam materialia (Rota apud Farin. *p.* 1. *in posthum. dec.* 107. *n.* 2.) *in profanos usus,*

non sordidos converti possint; Zyphaeus *in analys. hoc tit. n.* 12. *fin.* Engl. *loc. cit. vers. lapides,* qui *ib. vers. non posse* cum *Navar. Barbos.* excipit ligna picta, vel alia materialia, signo tali notata, ex quo nosceretur fuisse ecclesiae; nam hacc ad fabricam laicalem sine scandalo adhiberi vix possent.

40

Quaeritur 2. quis teneatur concurrere ad reparationem ecclesiae cathedralis? Resp. 1. seclusa consuetudine, tenetur solus episcopus ex quarta reddituum suorum; *can. quatuor* 27. *caus.* 12. *quaest.* 2. non solum futurorum, sed etiam praeteritorum, et si sit dives, etiam ultra quartam compelli potest.

2. Quodsi episcopus non sit dives, et quarta illa pars non sufficiat, tunc etiam canonici tenebuntur, et compelli possunt contribuere ex superabundantibus redditibus praebendarum suarum (imo et distributionum quotidianarum) vel aliarum rerum capituli *juxta cap. fin. de his, quae fiunt a major. part. cap.* Abb. *ib. n.* 7. Pirh. *hic n.* 19.

41

3. Denique si neque redditus episcopi, et canonicorum simul sufficerent ad reparationem, tunc posset episcopus una cum capitulo decernere, ut alii inferiores clerici ex superabundantibus fructibus, qui necessariae sustentationi supersunt, contribuant ad fabricam; vel etiam posset episcopus cum capitulo tali casu pro fabrica ecclesiae cathedralis deputare fructus beneficiorum vacantium; Abb. *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 6. Barbosa *ib. n.* 5. Pirhing. *hic n.* 19. Scambog. *n.* 16.

42

Quaeritur 3. an episcopus virtute arbitrii, quod ipsi commissum est, circa reparationem ecclesiae parochialis, ampliare illam sumptibus eorum, qui ad reparationem tenentur, possit? Respondet Gonzal. *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 6. in hac quaestione sequentes casus distinguendos esse.

1. Cum stipulatione aliquis obstrictus reperitur: quo casu dicendum est, eum, qui refectionem promisit, non obligari ad ampliationem; quia verba stipulationis stricte accipienda sunt; *l. quidquid* 99. *ff. de V. O.* est autem longe aliud reficere, et aliud ampliare; *l. usufructuarius* 44. *ff. de usufr. l. quid tamen* 10. §. *non tantum* 1. *ff. quib. mod. usufr.*

43

Quando fit ampliatio ecclesiae, non quia necessaria, sed tantum utilis est: quo casu similiter dicendum est, non posse compelli ad praestandos sumptus ampliationis eos, qui jure ordinario te-

nentur ad refectionem, ut resolvit Stephan. Gratian. *tom.* 2. *discept. for. cap.* 84. *n.* 21. ea ratione, quia licet res communis refici possit sumptibus sociorum, non tamen potest eis invitis ampliari; *l. parietem* 8. *ff. de servit. urban.* et hinc consequens est, quod ii, qui ad ecclesiae reparationem teneutur, praedictam ampliationem impedire possint, nisi caveatur pro futura reparatione loci ampliandi; nam irrogatur eis praejudicium propter futuras expensas reparationis, quae ampliata ecclesia majores fiunt; Peckius *de eccl. reparand. cap.* 2. *n.* 4.

44

3. Quando ampliatio necessaria est propter populi multitudinem, quam ecclesia antiqua non potest capere: quo casu Ripa *respons.* 14. *n.* 10. Aufrer. *dec. capell. Tholos.* 449. Peck *loc. cit.* existimant onus subministrandi sumptus pro ampliatione incumbere illis, ad quos spectat necessitas reparationis, pro modo facultatum suarum. Sed Gonz. *loc. cit.* distinguit inter ampliationem, et reparationem ecclesiae sic ampliatae; nam ampliationem, cum haec sit nova constructio, dicit faciendam sumptibus ejus, cui incumbit ecclesias construere, videlicet episcopi; *cap. fin. hoc tit.* Reparationem vero ecclesiae sic ampliatae ait spectare ad eos, qui ad reparationem ecclesiae veteris tenebantur, cum ipsi specialiter obstricti sint ad ecclesiam reficiendam, ex qua fructus percipiunt, vel sacramenta recipiunt.

45

Quaeritur 4. ad quid reparandum praedicti ratione hactenus deductae obligationis concurrere debeant? Resp. Reparare ecclesiam parochialem debent in capite, et in membris. In specie obligatio ista complectitur

1. Ipsam ecclesiam cum parietibus, recto, ac supellectili ad cultum divinum in ea peragendum necessaria; nam ad haec, si reparatione indigeant, ab his, quos hactenus obligatos dixi, sumptus subministrandi sunt; Barbosa *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 2. Engl. *hic n.* 8. Pirh. *ibidem n.* 16. Monacell. *in append. p.* 2. *dec.* 137. *n.* 1.

46

2. Sacristiam, turrim cum campanili, et coemeterium; quia partes ecclesiae accessoriae sunt, et accessorium principale sequitur; *reg. accessorium* 42. *in* 6.

3. Aedes, rectoris habitationi destinatas; Barbosa *in cap.* 4. *hoc tit. n.* 5. Sperell. *decis.* 68. *n.* 4. Pirh. *n.* 16. Scambog. *n.* 15. *et a sacr. congreg.* declaratum est teste Barbosa *de offic. paroch. cap.* 13. *n.* 12. nam et ipsae accessoriae sunt ad ecclesiam. Accedit, quia rector ecclesiae parochialis ad praedictos recurrere potest pro alimen-

tis, et sustentatione; atqui sustentationis nomine non solum cibus, et potus, sed etiam vestitus, et habitatio veniunt; ergo etc.

Verum quoad haec nulla poni regula generalis potest, sed observanda est praxis, quae in variis dioecesibus varia est. Alicubi parochi, et alii beneficiati quotannis certam reddituum suorum, vel pecuniae summam, v. gr. 10 florenos in aedium parochialium reparationem impendere, vel cum necessitas exigit, impendendam pendere debent. Hinc statuta, et consuetudines particulares cujusque loci spectandae sunt.

47

Quaeritur 5. ex quibus bonis ecclesiae parochialis rector, et clerici in ea beneficium obtinentes concurrere debeant ad reparationem illius? Conveniunt DD. ab ea obligatione libera esse bona patrimonialia clericorum, sed suggerendos ex ea obligatione tantum sumptus pro ecclesiae reparatione ex bonis, et redditibus ecclesiasticis: et quidem pro rata beneficiorum, pro qua etiam eo tempore cessabunt beneficiorum onera, ut post *Abbatem* tenet Genuens *in manual. pastor. capitul.* 36. *n.* 3. *et in prax. capitul.* 54. *n.* 5. Sperell. *for eccl. decis.* 67. *n.* 7.

48

Dubium est, quantum hujusmodi clerici teneantur ex redditibus suis beneficialibus subministrare pro reparatione ecclesiae suae. Genuensis *loc. cit.* putat insumendos esse fructus, etiam non relicta congrua sustentatione. *Sed communis* teste Sperell. *loc. cit. n.* 4. *et seqq.* distinguit inter ea, quae necessaria sunt clerico ad sustentationem congruam suae vitae, et quae necessaria eidem sunt ad tuendam conditionem, seu statum accidentalem ad clericatum, e. gr. quia nobilis est. *Haec posteriora* non detrahuntur, sed etiam ex iis ecclesiae rector, et beneficiarii tenentur concurrere; quia necessitas ecclesiae praeferenda est statui parochi, vel alterius beneficiati, et beneficiorum fructus non ad creandos, aut augendos, vel fovendos mundanos titulos, seu status collecti sunt, sed ad pauperes alendos, et ad divinum cultum instituendum atque augendum; Comitol. *resp. mor. lib.* 1. *quaest.* 82. *concl.* 2. Barbosa *in c.* 4. *hoc tit. n.* 3. Pirh. *hic n.* 14. *fin.*

49

Priora detrahuntur, ita, ut alimenta parochi, et aliorum beneficiatorum praeferenda sint reparationi templi, si tamen beneficiati resideant, vel aliud onus beneficii impleant: alias secus; quia ex quo non serviunt altari, cessat ratio, ob quam detrahenda sunt alimenta etiam in casu fabricae, cum ea solum praestentur propter servitium, ut aliis *citt.* notat Sperell. *n.* 6. qui tamen excipit, si beneficiatus

aliunde alimenta habeat; nam si non habeat, etiam non residens detrahere alimenta necessaria potest, ne cum decore clericatus mendicare cogatur. Porro, quod rector ecclesiae, et beneficiati ultra congruam sustentationem non teneantur succurrere ad restaurationem ecclesiae, colligitur *ex c. de his* 4. *h. tit.* ibi, *si eis supersint*; nemo enim tenetur subtrahere necessitatibus suis, ut eroget in causas pias; Host. *in c. de his cit. V. supersint.* Pirh. *hic n.* 14.

50

Quaeritur 6. utrum ad ecclesiae reparationem teneantur concurrere patroni, quibus jus patronatus competit ex fundatione, constructione, dotatione? Affirmant Bellet. *disquis. clericat. p.* 1. *tit. de cleric. debit.* §. 14. *n.* 10. Barbosa *de offic. paroch. capit.* 13. *n.* 8. Scambog. *hic n.* 17. et videtur istud probari 1. ex trid. *sess.* 21. *capit.* 7. *de reform.* quod deficientibus ecclesiae redditibus, patronos generaliter, et indistincte ad eam obligat. 2. Talibus patronis incumbit cura ecclesiae a se fundatae; atqui haec non tantum conservationem, sed etiam reparationem ejusdem exigit. 3. etiam ipsi percipiunt aliquos fructus ecclesiae a se fundatae; quia habent jus praesentandi, praerogativam in sede, processionibus etc. et cum ad inopiam vergunt, percipere alimenta ab ecclesia possunt juxta dicta *tit.* 38. *n.* 105. 4. Si ecclesia corruerit, et patronus eam non reextruat, sed alius, reextruens acquirit jus patronatus: ergo patronus reparare eam tenetur, si ecclesiae aliunde non sit provisum.

51

Sed tenenda est negativa sententia; quam etiam defendunt Lambert. *de jur. patron. lib.* 3. *q.* 7. *art.* 2. *n.* 5. Zypaeus *in analys. hoc tit. n.* 12. Pirh. *n.* 20. Vviest. *n.* 45. et merito, ne beneficium ecclesiae impensum eisdem sit oneri. *Excipitur*, nisi aliquid percipiant de ecclesiae bonis v. gr. pensionem annuam in fundationis limine reservatam; tum enim et ipsi concurrere debent ad reparationem ecclesiae, prout clare desumitur ex trid. *c.* 7. *cit.* et ratio est, quia cum percipiant ecclesiae commoda, aequum est, ut etiam subeant onera.

52

Neque aliud probant argumenta contraria. *Ad* 1. trid. ibi tantum loquitur de casu, quem modo excepi; quia patronos solum obligat ratione fructuum, quos percipiunt ex ecclesiis. *Ad* 2. cura quidem ecclesiae patronis incumbit, sed non onus, si commodum inde non ferant. *Ad* 3. nomine fructuum, ratione quorum patroni obligantur, a trid. ad reparationem ecclesiae intelliguntur redditus, et proventus temporales, et ad hujusmodi reparationem conducentes. *Ad* 4. negatur paritas; nam per omnimodam destructionem ecclesiae jus pa-

tronatus titulo constructionis acquisitum extinguitur; non extinguitur, si ecclesia ruinosa solummodo reparetur.

53

Quaeritur 7. an, et quinam decimatores teneantur concurrere ad reparationem ecclesiae parochialis? *Certum est*, teneri concurrere decimatores, qui simul patroni sunt, et eo titulo decimas in limine fundationis sibi reservatas habent. Patet ex *n.* 51. *et* 52. *praeced.* et trid. *cap.* 8. *cit.* ubi ad ita concurrendum obligantur patroni omnes, saltem ii, qui de ecclesiis, quarum patroni sunt, aliquid temporale percipiunt.

54

Dubium est de decimatoribus, qui patroni non sunt. Generaliter eosdem obligant Peckius *de reparat. eccl. capit.* 14. Barbosa *ad trid. sess.* 21. *capitul.* 7. *de ref. n.* 9. *vers. verum*, *et de offic. paroch. capit.* 13. *n.* 2. Surd. *cons.* 62. *per totum lib.* 1. Jacob. Emerix. *decis.* 407. *n.* 2. et videtur colligi ex *capit. de his* 4. *hoc tit.* ubi reparatio ecclesiae dicitur facienda de ejus bonis; et tridcn. *capit.* 7. *cit.* ubi ad eam compelli jubentur, qui percipiunt aliquos fructus ex ea provenientes; atqui talia bona, et fructus sunt etiam decimae hujusmodi; quia jure communi debentur ecclesiae, ex cujus praediis colliguntur; ergo etc. *Confirmant* ex consuetudine locorum, qua passim invaluisse dicunt, ut decimatores ad ecclesiarum reparationem adstringantur.

55

Sed distinguendum videtur inter decimatores ecclesiasticos, et laicos: *ecclesiastici* recte obligantur ad concurrendum pro reparatione ecclesiae parochialis, cujus decimas percipiunt; quia quamdiu decimae non separantur a titulo spirituali, censentur esse bona ecclesiae, ex qua proveniunt; cons. onus reparandi secum deferunt ad ecclesiasticos etiam extraneos illarum possesores, et cum hoc onere iisdem concessae censentur, nisi in separatione illarum aliter expresse constitutum sit; censentur enim ecclesiae extraneae concessae esse cum minimo, quo fieri potest, praejudicio ecclesiae illius, ad quam de jure pertinent.

56

Contra *decimas laicales*, teste Zypaeo *de parochis consult.* 4. *n.* 2. plerique DD. adstruent esse omnino liberas ab isto, et aliis ecclesiasticis oneribus; Navar. *de reddit. eccl. n.* 5. *et* 57. cum inter bona laicorum patrimonialia referantur, et eadem, qua cetera hujusmodi bona, immunitate possideantur; Molinaeus *de consuet. Paris. pr. n.* 104. *et* §. 68. *n.* 24. *Neque refert*, etsi ejusmodi decimae, postquam ita separatae a titulo spirituali sunt, per donationem, infeudationem, emptionem, venditionem, vel alium contractum reversae sint

ad ecclesiam aliquam, vel ecclesiasticos; nam pro aestimatione ejusmodi servitutum, et onerum adhuc penes laicos, eorumque successores esse censendae sunt: ideoque catenus eximendae a contributione, praesertim quando et ipsi laici legitimo, et oneroso titulo eas obtinuerunt, quippe quem continuare censentur ecclesiastici, ad quos ita transierunt; Zypaeo *l. cit n.* 3. et sic impediuntur, ut ad ecclesiam reversae, recuperent naturam primigeniam, quod alias fieret.

57

Ad *cap. de his* 4. *et trid. cap.* 7. in contrarium allegata dico textus istos decimas laicales, seu a titulo spirituali legitime, et perfecte aliquando separatas non afficere; cum ita separatae non amplius sint bona ecclesiastica, sed patrimonialia laicorum; cons. contributioni pro reparatione parochialis ecclesiae non aliter obnoxia, quam sint bona illorum patrimonialia reliqua: ex quo fit, quod possessores illarum, si parochiani non sint, nullo modo ad concurrendum compelli possint, etsi compelli laici parochiani possint ex suis patrimonialibus aliquando concurrere, nam hi tenentur ad hoc, quia divina ab ecclesia illa percipiunt, quae ratio in laicis decimatoribus, qui extranei sunt, omnino cessat. Innuit responsionem istam trid. ipsum *loc. cit.* ubi obligat eos, *qui fructus aliquos, ex dictis ecclesiis provenientes, percipiunt*; nam si decimae aliquando legitimo titulo separatae, in manus laicorum sint traditae, non percipiuntur amplius ab ecclesiis, sed ex ipsorum patrimonio.

58

Ad conf. responsio data procedit, seclusa consuetudine, vel statuto contrario, quam ubique *n.* 33. attendendam dixi: sed quia talis consuetudo, et statutum est facti, probari debet, antequam decimator laicus, vel ecclesiasticus, qui decimas ab illo accepit, ad concurrendum pro reparatione ecclesiae parochialis adstringatur.

59

Quaeritur 8. quo ordine ex decimarum fructibus succurrendum sit ecclesiarum indigentiae pro reparatione illarum? Resp. Juxta tradita a Zypaeo *consult.* 14. *citat.* quem citat, et sequitur P. Vviest. *hic n.* 49. hic ordo servandus est.

1. Necessaria pro reparatione ecclesiae parochialis sumenda sunt ex decimis novalium; quia hae magis proprie sunt parochorum; *capit. quoniam* 13. *de decim.*

60

2. Si istae non sufficiant, conferendae sunt illae, quae postremo loco ab ecclesia avulsae sunt, et aliis locis piis applicatae, ex paritate cum donatis inofficiose, et alienatis in fraudem creditorum, ex quibus semper ea, quae ultimo loco donata, vel alienata sic sunt,

ante alia repeti debent; §. *item si quis m... ...dem* 6. *instit. de action. et l. si mater* 7. *cod. de inoffic. donat.* ubi tamen ...andum, nec decimatores hujusmodi ecclesiasticos reparationibus uno, eodemque tempore ita gravandos, ut subtrahatur iisdem sustentatio, pro qua ab ecclesia parochiali ad ipsos translatae sunt decimae.

61

3. Demum, et postremo loco, si consuetudine, aut statuto sic introductum sit, recurrendum ad eas, quae sunt in manibus laicorum; quia hae, ut *n.* 56. ostendi, de jure communi ab onere isto omnino exemptae sunt; cons. cum consuetudo, et statuta contraria juri communi ita explicanda sint, ut quantum fieri potest, minime eidem obvient, vi talis consuetudinis, vel statuti decimae laicorum tantum erunt subsidiariae, neque ad sustentationem rectoris, vel reparationem ecclesiae vocari poterunt, nisi casu, quo aliunde media pro hoc fine desunt.

62

Quaeritur 9. quando ad concurrendum pro reparatione ecclesiae parochialis vocandi sint parochiani? Resp. Etiam circa hos attendenda est consuetudo. Quodsi consuetudo in aliquo loco recepta est, ut suis impensis ecclesiam reparent, illi ad id tenebuntur etiam ante clericos; et ad illam consuetudinem servandam compelli possunt; *arg. capit. ad apostolicam* 47. *de simon.* Abb. *in cap.* 1. *hoc titul. n.* 3. *et* 4. Sylv. *V. ecclesia* 2. *quaest.* 4. Azor. *part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 3. *quaest.* 10. Pirhing *hic n.* 15. *vers. denique.* Jure communi non tenentur ipsi concurrere, nisi in defectum rectoris, et aliorum, qui fructus ab ecclesia percipiunt, ut dictum est *supra n.* 37.

63

Dubium est de modo, quo contribuere parochiani debent ad reparationem ecclesiae parochialis? Sunt, qui putant, nulla facultatum habita ratione, ab omnibus aequaliter succurrendum, ex ratione, quia omnibus aequaliter ab ecclesia parochiali ministrantur divina, nec minorem in ea locum obtinet pauper, quam dives, plebejus, quam nobilis.

64

Sed melius Leo *thesaur. for. eccles. part.* 2. *cap.* 16. *n.* 73. *et seq.* P. Vvicstner *hic n.* 53. et alii docent, contributionem hujusmodi faciendam a parochianis, attentis eorum facultatibus, ita, ut ad plus conferendum teneatur dives, quam pauper, vel alius mediae conditionis. *Ratio est*, quia, ut *supra n.* 37. monui, est opus publicum; atqui ad operis publici constructionem concurrere loci incolae debent pro rata patrimonii, ut habetur *l. omnes* 12. *de operib. publ.* et probat ratio, quia hujusmodi onera, utilitatem, et usum publi-

cum concernentia, aequiparantur ordinariis, et mere realibus; *l. omnes* 5. *cod. de annon. et tribut.* ad quae collectae fieri debent, non secundum numerum personarum, sed secundum quantitatem bonorum, et patrimonii; *l. ad inferiorum* 1. *vers. hoc etiam*, *et ibi* gloss. *V. inops. cod. de apoch. publ.*

65

Ad argumentum in contrarium allatum dico, etsi ecclesiae sacramentis non minus pauperes, quam divites gaudeant, divitibus tamen, et nobilibus plerumque illa majori promptitudine, decentia, et apparatu ministrari: praeterea iidem plerumque primum in subselliis, processionibus, et oblationibus locum obtinent, infimum plebii, et pauperes, ut adeo merito illi magis graventur, quam isti in ordine ad contribuendum pro reparatione ecclesiae.

66

Quaeritur 10. an si dicto hactenus modo succurri ecclesiae ruinam minitanti non possit ex collectis clericorum, decimatorum, et parochianorum, statim descendere episcopus debeat ad translationem illius ad aliam vicinam ecclesiam, sicut posse dictum est *n.* 38. Resp. non debere statim ad hoc deveniri, sed duplex adhuc tentari medium posse pro ecclesiae talis paupertate juvanda; nam

1. Potest episcopus fructus, ac proventus capellarum, sub ipsa ecclesia existentium, ad ejus refectionem deputare capellanis, unde honeste vivant, reservata congrua, et competenti portione; Tridentin. *sess.* 21. *capitul.* 7. *de reformat. et sacr. congregatio* quam refert Zoes. *part.* 3. *V. visitatio dub.* 9. *incipit. Si populus nolit*, Vallens. *hic* §. 2. *n.* 3. *vers. septimo.*

67

2. Potest etiam eo casu episcopus, quae pro male partis accepit a testatore aliquo in reparationem ecclesiae convertere. Eodemque modo potest concubinarios condemnare ad aliquam summam pro reparatione ecclesiae; Vallens. *loc. cit. vers. potest.*

TITULUS XLIX.

De immunitate ecclesiarum, coemeterii, et rerum ad eas pertinentium.

Ut sanctior sit ecclesiarum, et ecclesiasticarum personarum honor, plura tam his, quam illis privilegia concessa sunt. Praecipuum ex istis est immunitas, de qua praesens titulus: et quidem appositissime, ut postquam de ecclesiarum constructione, et reparatione in titulo praecedente vidimus, etiam, quae jura iisdem ita constructis competant, cognoscamus.

§. I.

De immunitate ecclesiastica in genere, et in specie de reali, et personali.

SUMMARIUM

1 *Definitio immunitatis ecclesiasticae.*
2 *Discrimen a privilegio speciali.*
3 *Divisio in personalem, realem, et localem.*
4 *Munera, et onera sunt triplicis generis.*
5 *Mere personalia.*
6 *Mere realia.*
7 *Et mixta.*
8 *Hic sermo est de oneribus saecularibus.*
9 *In quo consistat immunitas personalis?*
10 *An clerici immunes sint a tributo capitationis?*
11 *A quibus aliis muneribus immunes sint?*
12 *An hospitium teneantur praebere militibus, vel ire ad bellum?*
13 *An, et quando cogi possint ad murorum custodiam?*
14 *A quibus aliis oneribus eximantur res, et personae ecclesiasticae?*
15 *An etiam ab iis, quae rei connexa sunt?*
16 *Quotuplicis generis sint res, et bona ecclesiarum?*
17 *An aliqua ex his ab oneribus, gabellis, et tributis saecularibus exempta sint?*
18 *Resolvitur affirmativa.*
19 *Rationes dubitandi solvuntur.*
20 *Ita immunia sunt bona, quae ad fundationem, vel dotationem ecclesiae pertinent.*
21 *Cetera, quae ex aliis titulis ad ecclesias pervenerunt, immunia sunt ab oneribus novis.*
22 *Et regulariter etiam ab antiquis, quae a principe laico imponuntur ex vi jurisdictionis.*
23 *Non vero ab illis, quae ex vi do-*

1

Quaeritur 1. quid sit *immunitas ecclesiastica* in genere, et quotuplex? Resp. *Immunitas in genere* nihil aliud est, quam *exemptio, et libertas a munere, et onere, quo reliqua communitas premitur,* prout sumitur ex *l. qui ob hoc* 1. *ff. de jur. immunit.* Unde *ecclesiastica immunitas*, de qua hoc titulo sermo est, definiri solet, quod sit, *jus, quo loca, res, vel personae ecclesiasticae a communi one-*

re, seu obligatione liberae sunt, et exemptae; Abb. *ad hanc rubr. pr.* Sylv. *V. immunitas* 1. *pr.* Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *pr.* Azor *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 8. *pr.* Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 1. *pr. n.* 1. Gonz. *in c.* 1. *h. tit. n.* 10. Engl. *hic n.* 1. Schamb. *n.* 3. Vviest. *n.* 2.

2

Dixi, *loca, res, vel personae ecclesiasticae :* ubi duae animadversiones sunt faciendae : *una* quod efferautur in numero plurali, altera, quod distincte ponantur loca, res, personae. *Primum* immunitatem, de qua hic agitur, secernit ab exemptione, et privilegio speciali, qua locus, res, vel persona particularis eximitur ultra sortem communem ; haec enim immunitatis nomen non meretur, sed illa tantum, quae toti statui, vel generaliter omnibus ejusmodi locis, rebus, vel personis concessa est ; Abb. *in cap. noverit* 49. *de sent. excommun. n.* 2. Laym. *n.* 1. *cit.* Vvagnereck *ad rub. hoc tit. not.* 4. Honor. *hic n.* 34. Vviestner *loc cit.*

3

Alterum innuit triplicem esse immunitatem ecclesiasticam, videlicet personalem, realem, et localem. *Personalis* est, quae personis ipsis competit, et versatur circa ea, quae corporis labore, animi sollicitudine, vigilantia perficiuntur, ut tutela, curatela, portarum, vel murorum custodia, et defensio. *Realis* competit rebus, quae ad personas, vel loca ecclesiastica pertinent, easque a tributorum, vectigalium, et similium onerum pensitatione liberat. *Localis* ecclesias, et alia loca sacra, aut religiosa concernit, et in reverentiam illorum certas actiones fieri in iisdem prohibet.

4

Quaeritur 2. quotuplicis generis sint *munera*, seu *onera* a quibus ecclesiastica immunitas loca, res, vel personas ecclesiasticas liberat ? Resp. Ex communi, et recepta doctrina canonistarum, et legistarum triplicia sunt munera, seu onera, quae imponi possunt, et solent, scilicet vel personalia tantum, vel mere realia, vel mixta i. e. partim personalia, partim realia, prout videre est apud Abb. *in cap.* 4. *hoc tit. n.* 12. *et seq.* Franc. *in cap.* 1. *n.* 6. *eod. in* 6. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 6. *n.* 5. Pirh. *hic n.* 54. et alios passim.

5

Onera mere personalia sunt, quae personis tantum, et quidem subditis sine ordine, sive respectu ad bona patrimonialia imponuntur ; et aliquando consistunt in labore personae sine sumptu pecuniae, ut tutela, vel cura ; aliquando in solutione certae alicujus pecuniae : et tale onus mere personale est. *Capitatio* civium, qua certum quid imponitur singulis capitibus, sive personis, sine respectu ab bona patrimonii ; nam solvi debet etiam ab illis subditis, qui

nulla bona immobilia habent in territorio principis imponentis; *l. un. C. de capital. civ.*

6

Onera mere realia sunt, quae sine habitudine, vel respectu ad personae qualitatem sunt imposita ipsis rebus, seu bonis tantum, sive bonis propter bona, eisque jure perpetuo secundum se inhaerent, et inseparabiliter ea comitantur, adeoque perpetua, et invariabilia sunt, ita, ut tamdiu durent, quamdiu durant res ipsae, quibus inhaerent. Et tale onus mere reale imponi potest a quolibet, etiam privato, domino rei suae, v. g. domui, vel fundo per pactum, seu contractum censualem, feudalem, emphyteuticum; nam quilibet est rei suae moderator, et arbiter; *l. in re 21. ff. mandat.*

7

Onera mixta duplicis sunt speciei. *In prima* sunt ea, quae tam corporis ministerio, quam gerentis sumptu sustinentur, ut ire ad bellum propriis sumptibus. *In secunda* sunt, quae personis subditis imponuntur, sed cum ordine, et respectu a bona, quae possident, sive quae imponuntur personis pro modo fructuum, ita, ut immediate ipsis personis subditis, mediate vero, et consequenter etiam ipsis bonis illarum, sive personis propter res, seu bona imponantur juxta *l. rescripto 6. fin. ff. de muner. et honor.* Et talia onera sunt collectae, contributiones, et exactiones etiam illae, quae ob occurrentem gravem, et publicam necessitatem v. g. belli, vel aliam similem a principibus, et magistratibus saecularibus exiguntur, vel imponuntur, ut recte, et late probat Pirh. *hic n. 71.*

8

Hic sermo duntaxat est de muneribus, et oneribus saecularibus, quae ab imperatore, rege, principe, aut magistratu temporali imponi solent; non autem de iis, quae a summo pont. vel ex ejus licentia, aut juris concessione ab inferioribus praelatis ecclesiasticis exigi possunt a suis subditis ecclesiasticis; nam exemptio clericorum non est a potestate pontificia, seu ecclestiastica, sed a civili, et saeculari; Suarez *l. 4. de immunit. cap. 18. n. 2.* Pirh. *hic n. 55.*

9

Quaeritur 3. in quo consistat personalis immunitas clericorum, et aliarum personarum ecclesiasticarum? Resp. Consistit praecipue in quinque sequentibus: 1. in privilegio canonis. 2. in privilegio fori seu exemptione a foro saeculari 3. in exemptione ab obligatione legum civilium. 4. in exemptione ab oneribus personalibus 5. in exemptione ab oneribus patrimonialibus, quae imponuntur ratione rerum, quas quis possidet, cujusmodi diximus esse tributa, vectigalia, tallias, seu collectas. Primum genus exemptionis explicari solet in

lib. 5. *dec. tit.* 39. *de sent. excom.* De secundo dictum est *in lib.* 2. *tit.* 2. *a n.* 73. De tertio actum *in lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 37. *et* 38. Quare duo solum posteriora exemptionis genera examinari hic debent.

10

Dub. 1. utrum clerici immunes sint a tributis, muneribus, et obsequiis personalibus? Tributa personalia, ut *n.* 5. dixi, sunt capitationes, munera, et obsequia, personalia vero sunt triplicis generis; aliqua *sordida*, ut mundandae cloacae, purgandi stabuli, arenae fodiendae etc. alia *honorabilia*, ut regendae civitatis etc. alia *indifferentia*, ut officium tutoris, curatoris etc.

Quod clerici, et personae ecclesiasticae immunes sint a *tributo capitationis*, si princeps saecularis illud imponat, exploratum est apud DD. et decisum habetur in utroque jure; canonico quidem, *cap. quia nonnulli* 1. *hoc t. in* 6. *ubi jurisdictionem temporalem obtinentes* . . . prohibentur *exactiones quascunque personis ecclesiasticis imponere*: civili autem, *l. juxta* 1. *l. omnis* 2. *et auth. item nulla C. de episc. et cleric.* ubi eadem fit prohibitio, adjuncta poena, ut qui contrarium *fecerint*, *et requisita ab ecclesia*, *vel imperio emendare contempserint*, *triplum refundant*, *et nihilominus bona imperiali banno subjaceant*, *quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur*. *Ratio est*, quia tributum hoc imponitur titulo jurisdictionis, quam tamen princeps saecularis in personam clerici nullam habet. *Accedit*, quia capitationis tributum imponitur propter actiones lucrosas; clericorum autem actiones non sunt ordinatae ad lucrum temporale faciendum, sed ad divinum cultum, et animarum salutem. *Neque obstat*, quod pro talibus ministeriis stipendium aliquod temporale accipiant; nam illud non est per modum lucri temporalis, sed per modum justae, et congruae sustentationis, quod non potest subtrahi, vel diminui per impositionem tributi; quia accessorium est spirituali, et ideo hujus naturam, cons. etiam exemptionem participat. *Denique* non oportet clericos magis gravari, quam laicos: quod tamen fieret, si principibus saecularibus tributa deberent solvere cum laicis, et episcopo nihilominus subsidium charitativum, si petat, pendere, quod laici non debent.

11

De *muneribus*, *et obsequiis* respondendum est secundum distinctionem munerum, et obsequiorum *n. praec.* datam; nam ad *munera sordida* clerici nec obligari possunt, nec ea acceptare debent; quia eorum dignitatem, et statum dedecent; *l. maximarum* 12. *C. de excus. muner.* imo nec ipsorum mancipia, et domestici ad haec munera compelli possunt; *l. omnis* 2. *C. de ep. et cleric.* Quod at-

tinet ad *munera*, *et obsequia secundi*, *et tertii generis*, ab iis suscipiendis excusantur clerici, nisi velint illa ultro suscipere, ut constat ex *l.* 1. 2. 9. 10. *et* 11. *C. t. cit.* praecipue vero *l. placet* 17. *Cod. eod.* ubi imp. Arcadius, et Honorius, *placet* inquiunt, *nostrae clementiae*, *ut nihil commune clerici cum publicis actionibus*, *vel ad curiam pertinentibus*, *cujus corpori non sunt annexi*, *habeant*; *et l. generaliter* 52. *C. eod.* specialiter eximuntur a tutelis, et curis pupillorum, et adultorum. *Ratio* hujus exemptionis est, ut sic clerici majori quiete orationi, et obsequiis suis spiritualibus vacare possint.

12

Quae etiam causa est, quod 1. cogi non possint, ut hospitium militibus praebeant in domibus suis; *l. juxta* 1. *C. de episc. et cler.* Idque procedit etiam de domibus clericorum patrimonialibus juxta sententiam *s. cong. conc.* apud Barb. *l.* 1. *de jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 70. *et* 71.

2. Quod non teneantur per se ire ad bellum, ut pugnent contra hostes; *can. reprehensibile* 19. *caus.* 23. *qu.* 8. imo ad ita pugnandum ipsos inhabiles reddit clericatus; *cap. ex multa* 9. §. *fin. de voto.* Abb. *in cap.* 2. *hoc tit. n.* 5. Vall. *hic n.* 2. Pirh. *ibid. n.* 83. Quodsi tamen onus, et obligatio sistendi, vel ad bellum mittendi certum numerum militum sit annexa castro, aut fundo, et ad ecclesiam, vel ecclesiasticos transeunt, etiam ista, cum castro, et fundo transit; unde eo casu, sicut ad alia onera mere realia, ita etiam ad hoc obligabuntur clerici.

13

3. Quod ordinarie non possint cogi ad murorum custodiam, et vigilias agendas; *can. reprehensibile cit.* ubi ratio redditur, quia *militum Christi est Christo servire*, *militum vero saeculi saeculo. Ordinarie*, inquam; nam in casu valde magnae necessitatis publicae, ut cum civitati grave periculum imminet ab infidelibus, aut haereticis, et moenia a laicis solis absque ope clericorum satis defendi non possunt, ad excubias adhiberi possunt; quod tamen fieri debet approbante episcopo, et coactio, si necessaria illa sit, per ipsum et non per laicum magistratum; et hoc modo *c. pervenit* 2. *h. t.* intelligunt Absi. *ib. n.* 6. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 11. *q.* 1. *v. testium privilegium*, Palao *tr.* 12. *D. un. par.* 9. *n.* 11. Barb. *lib.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 46. Vivian. *in c. pervenit cit.* Fagn. *ib. n.* 4. Gonz. *n.* 2. Vvagn. *not.* 2. Honor. *hic n.* 23. Engl. *n.* 28. Pirh. *n.* 84. Vvies. *num.* 189.

14

Dub. 2. a quibus aliis oneribus eximantur res, et personae ecclesiasticae? Resp. 1. eximuntur ab angariis, et parangariis, *fran-*

dienst, *scharmerch*, *roballen*, aliisque bujusmodi servitiis personalibus, ne illa per se, vel suos propriis, vel alienis sumptibus praestare cogantur; *cap. non minus* 4. *et ibi* glos. *V. angariis h. t. l. omnis* 2. *l. presbyteros* 6. *et auth. item nulla C. de episc. et cleric.* Laym. *lib.* 4. *tr.* 9. *cap.* 6. *n.* 6. Fagn. *in cap. non minus cit. n.* 5. Pirh. *hic n.* 82. Konig *ib. n.* 25. mag. P. Schm. *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 4. *n.* 58. 2. a vectigalibus, et praestationibus teloniorum; *cap. quanquam* 4. *de censib. in* 6. *clem. fin. eod. et auth. cit.* ubi DD. nomine *exactionum* notant venire teloniorum praestationes. Engl. *hic n.* 29. Pign. *to.* 2. *cons.* 34. *n.* 2. Luculentius eandem immunitatem tribuit imp. Sigismundus apud Goldast. *in ejus vit. p.* 1. *const. imper.* ubi a vectigalibus immunem pronuntiat *einen priester*, *einen ordens manu*, *tariem tas sie tessen diener seynd;* itaque usu observant principes; ac status imperii, etiam acatholici, teste Knipschild. *lib.* 2. *de jur. et priv. imp. civit. cap.* 18. *n.* 18. 3. ab omnibus oneribus personalibus, et mixtis; consequenter etiam a collectis, contributionibus, et exactionibus, quae ob occurrentem gravem, et publicam necessitatem, v. g. belli, vel aliam similem a principibus, et magistratibus saecularibus imponuntur ad tempus: nam haec onera non realia, ut perperam quidam volunt, sed mixta sunt, ut dictum est *n.* 7. Plura de hoc casu vide *infra n.* 31. *et seq.*

15

Dixi *personalibus, et mixtis*; nam si realia sint, et rei connexa, ab his non eximuntur, ut *n.* 22. ostendetur. Atque hinc 1. clerici, et ecclesiae non sunt immunes a tributis, vectigalibus, et aliis oneribus, quae imposita sunt rei, a principe, vel alio domino directo concessae in feudum; cum enim hujusmodi bonorum dominium directum penes talem feudi dominum sit, ratione eorum, sicut coram isto conveniri possunt, sic etiam ei clerici, et ecclesiae praestare obsequium, et alia onera feudalia perinde, ut vasalli laici debent; Abb. *in cap. dilectus* 34. *de praeb. n.* 4. Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 5. *n.* 2. Vvies. *hic n.* 196. 2. immunitatem non habent res, etiam non feudales, quae a principe, vel alio domino saeculari ecclesiae, vel monasterio in prima fundatione, vel postea donata sunt non omnino libere, sed cum reservatione jurisdictionis, et pristini juris contributiones imponendi: talis enim conditio, tanquam justa, est observanda; *arg. c. verum* 4. *de condit. opposit.* Suarez *lib.* 4. *de immunit. c.* 14. *n.* 13. Laym. *c.* 5. *cit. n.* 4. Engl. *hic n.* 24. *v. illud tamen.* Pirh. *n.* 82. *fin.* Vvies. *n.* 197. 3. similiter bona quaecunque, si, antequam ad ecclesiam, vel personas ecclesiasticas pervenirent, habuerunt annexum sibi onus reale pendendi census, canonis, pensionis etc. eidem oneri subjecta manent, etiam postquam ad clericos

pervenerunt; cum enim nemo possit plus juris transferre in alium, quam ipse habet; *reg.* 79. *in* 6. is, qui ea bona, tali oneri obligata, possedit, et in ecclesiam, vel ecclesiasticos illa transtulit, etiam cum obligatione illa transtulisse censetur, quod notissimi juris sit, rem cum onere ipsi inhaerente ad quemcunque possessorem transire; *c. ex litteris* 5. *fin. de pig.* glos. *in can. tributum* 22. *V. de exterioribus caus.* 23. *q.* 8. Abb. *in cap.* 4. *h. t. n.* 15. Suar. *c.* 20. *n.* 6. Laym. *c.* 6. *n.* 9. Vvies. *n.* 198.

16

Quaeritur 3. an, et quae res, vel bona ecclesiarum sint exempta ab oneribus, gabellis, et tributis saecularibus? *Et* 1. *quidem dubitatur*, quotuplicis generis sint res, et bona ecclesiastica? Resp. triplicis maxime generis distingui posse. Nam 1. aliqua sunt consecrata, benedicta, vel certe ad cultum divinum, tanquam instrumenta illius, ab episcopo deputata, ut sunt ipsae ecclesiae, coemeteria, sacella, oratoria, monasteria, vasa, et vestes sacrae etc.

2. Sunt res, et bona temporalia ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, et similium locorum, a fidelibus oblata in eum finem, ut ipsa, vel eorum proventus in cultus divini conservationem, et augmentum, templorum, et altarium ornatum, reparationem fabricae, sustentationem religiosorum, salaria ministrorum, et pauperum alimenta impendantur, ut sunt fundi ecclesiarum, et alia tum mobilia, tum immobilia.

3. Sunt res, et bona clericorum; et haec iterum sunt duplicis generis; aliqua enim acquiruntur ab ipsis ex titulo temporali, v. g. haereditate, donatione, contractu etc. alia ex titulo spirituali beneficiorum, aut functionum spiritualium, ut sunt ipsi redditus beneficiales, stipendia, decimae, primitiae, oblationes etc. Priora *patrimonialia* appellantur, posteriora ad priorum distinctionem vocantur *ecclesiastica.*

17

Dub. 2. an aliqua ex bonis praedictis exempta sint ab oneribus, gabellis, et tributis saecularibus? Nemo facile dubitat de bonis primi generis, nempe de ecclesiis, coemeteriis etc. quod immunia sint ab omni prorsus saeculari onere; quia nullum usum temporalem pretio aestimabilem habent. Unde quaestio procedit de reliquis. Et *rationem dubitandi* faciunt varii textus juris canonici, et civilis, qui tributa, ex bonis ecclesiasticis danda, dominis temporalibus concedunt. 1. *can. si tributum* 27. *caus.* 11. *q.* 1. ubi s. Ambrosius, *si tributum*, inquit, *petit imperator*, *non negamus*; *agri ecclesiae solvunt tributum.* 2. *can. tributum* 22. *caus.* 23. *q.* 8. ubi Urbanus papa, *de exterioribus*, inquit, *ecclesiae*, *quod constitutum antiquitus*

est, *pro pace*, *et quiete*, *quia nos tueri*, *et defendere debent*, *imperatoribus persolvendum est*. 3. *can. sancitum* 25. *caus. et q. cit.* specialiter dicuntur exemptae a tributis ecclesiae cum hortis, atriis, et domibus sibi conjunctis, et mensis earum, et postea additur : *Et si aliquid amplius habuerint*, *inde majoribus suis debitum servitium impendant*. 4. *l. placet* 5. *C. de ss. eccl. l. de his* 3. *C. de episc. et cleric. l. fin. C. de exactor. tribut.* quibus omnibus obligatio pendendi tributa, et similia onera clericis, et ecclesiis decernitur.

18

Sed his non obstantibus, dicendum, et tanquam certum retinendum est, aliquam bonis ecclesiasticis a tributis, et oneribus laicalibus exemptionem deberi. Patet ex *cap. non minus* 4. *et cap. adversus* 7. *hoc t. cap. quia nonnulli* 1. *et c. clericis* 3. *eod. in* 6. *auht. item nulla C. de episc. et cleric.* et pluribus aliis juris utriusque textibus : quibus accedunt bulla coenae *can.* 18. et constitutio Urbani VIII. incipit *romanus edita* 23. *Sept.* 1641.

19

Neque obstant textus in ratione dubitandi allati. *Ad* 1. verba illa Suar. *lib.* 4. *de immunit. cap.* 21. *n.* 12. Barbos. *in can. tributum cit. n.* 1. et alii dicunt ab Ambrosio dicta esse permittendo potius, quam probando, et jus confitendo ; addit enim : *imperatori non dono*, *sed non nego*. *Ad* 2. quidquid respondeant alii, placet explicatio *Suarez*, qui *loc. cit. n.* 14. vult; Urbanum ibi locutum fuisse juxta morem sui temporis, quando imperatores erant ethnici, et ecclesia nondum sibi libertatem ab hujusmodi tributis vindicaverat. *Ad* 3. per *majores*, vel ut alii legunt, *seniores* glossa, et Joan. Andr. *in cap.* 1. *de cènsib.* intelligunt antiquos dominos, a quibus res transierunt cum onere suo. *Ad* 4. Leges illae abrogatae sunt per constitutionem Friderici relatam *auth. item nulla cit.* imo Suar. *loc. cit. n.* 16. probabilius putat, eas fuisse omnino nullas etiam ante abrogationem ; quia disponebant in materia ecclesiastica, et in ecclesiae praejudicium, quod leges civiles non possunt.

20

Dub. 3. quaenam bona ecclesiarum, et a quibus tributis sint exempta? Respond. distinguendo inter ecclesiarum ipsarum bona ; nam aliqua ad fundationem, vel dotationem ecclesiae pertinent; aliqua ex aliis titulis ad ecclesiam, vel ecclesiasticos pervenerunt.

De bonis primis generis certum est, immunia illa esse ab omnibus prorsus oneribus, et tributis laicalibus, si cum consensu dominorum, quibus tributaria erant, iu ecclesiam translata sunt, ut cum ceteris sentiunt gloss. *in cap.* 1. *de censib. in cas. fin.* Innoc. *ibidem V. servitio*, Host. *V. eod.* Joan. Andr. *n.* 8. Fagnan. *in cap. non*

minus 4. *n.* 8. *hoc tit.* Vvagnerek. *in capit.* 1. *eod. V. ecclesiis not.* 2. Pirh. *tit. de censib. n.* 43. *et* 44. *et hoc tit. n.* 56. Scambog. *ibidem n.* 57. *et* 62. magnific. P. Schmier *p.* 3. *de jur. eccl. capit.* 4. *n.* 81. et patet ex *cap. sancitum* 1. *de censib. Ratio est*, quia tali casu dominus tacite censetur tributum remittere. *Idque procedit* non tantum in tributis, et oneribus publicis, et regiis, sed multo magis etiam in privatis, et ab antiquo impositis, ut habetur *capit. secundum* 24. *et can. seq. caus.* 23. *quaest.* 8. et tenet *Rota* apud Fagnan. *loc. cit.* Pirhing. *n.* 56. *hic.* Huic tamen exemptioni non obstat, quo minus fundator ecclesiae cum episcopi consensu praestationem aliquam moderatam ex fundatione sibi reservet, nam ejusmodi pacta, et conditiones servari debere, colligitur aperte ex *cap. verum* 4. *de condit. apposit. cap. cum dilecti* 6. *de donation. capit. praeterea* 23. *de jur. patron.* junct. gloss. *ib. V. institutos.*

21

Quoad *bona secundi generis* distinguendum est inter onera nova, et antiqua. *Nova onera* iis bonis, postquam ad ecclesiam, vel ecclesiasticos pervenerunt, imponi haud amplius possunt *cap. non minus* 4. *hoc tit.* Abb. *ibid. n.* 16. *fin.* Suar. *l.* 4. *de immunit. capit.* 20. *n.* 2. Barbos. *l.* 1. *jur. eccles. cap.* 39. §. 5. *n.* 8. Fagnan. *in capit. non minus citat. n.* 10. Vvagnereck. *in capit.* 1. *eod. in* 6. *vers. legitime hactenus not.* 1. Pirhing. *tit. de censib.* 44. *not.* 2. *et hoc tit. n.* 56. *vers. verum.* Engl. *ibidem n.* 25. Scambog. *n.* 62. magnif. P. Schmier de *jur. eccles. cap.* 4. *n.* 86. *et tribus seqq.* Ratio est, quia postquam haec bona legitime, et absolute aliquando in ecclesiam, vel ecclesiasticos translata sunt, nulla amplius saecularium in ea bona jurisdictio est. *Proceditque hoc*, etsi ea bona, cum adhuc a laicis possiderentur, fuerint descripta in eum finem, ut proportionaliter in casu necessitatis collectari possent; nam postquam ad ecclesiam, vel ecclesiasticos transierunt, collectari non amplius ex hujusmodi causa et necessitate possunt, nisi saltem defacto certa quantitas in perpetuum a tota provincia, vel territorio solvenda a principe determinata fuerit; Sylv. *V. immunitas* 1. *n.* 19. Felin. *cons.* 46. *n.* 18. Fagnan. *in c. non minus cit. n.* 10. Konig. *hic n.* 27.

22

Circa *onera antiqua*, et imposita rebus, antequam transirent ad ecclesiam, vel ecclesiasticos, iterum distinguendum est, an haec illis imponantur a principe, vel magistratu saeculari ex vi jurisdictionis, an ex vi dominii, et pacti. *A prioribus*, quae a principe, vel magistratu saeculari imponuntur ex vi jurisdictionis, bona ecclesiastica exempta sunt; quia jurisdictio exercetur in personam, et in res propter personam, cons. tributa, quae titulo jurisdictionis exi-

guntur, non sunt onera mere realia, sed aliquo modo personalia, vel saltem mixta; ab his autem ecclesiae, et personae ecclesiasticae exemptae sunt, cum in eas principi, et magistratui saeculari nulla competat jurisdictio; Scamb. *hic n.* 63. *Proceditque hoc*, etsi ea bona, cum saecularia erant, fuerint subjecta oneri tributorum, ut cum *cit.* Scamb. advertit Suar. *cap.* 20. *cit. n.* 19. Pirh. *n.* 65. et alii, et colligitur ex *cap. quia nonnulli* 1. *hoc tit. in* 6. ubi magistratus saeculares prohibentur quascunque collectas, vel contributiones imponere, vel exigere ex bonis ecclesiasticis, ergo non solum est prohibitum has imponere, sed etiam exigere, quae jam impositae erant, priusquam ecclesia bona illa acquireret; hoc ipso enim, quod transeant ad ecclesiam, liberantur a jurisdictione laica, sicut eximitur servus ab onere servitutis eo ipso, quod initietur ss. ordinibus. *Neque refert*, quod per talem exemptionem princeps, vel alius dominus saecularis, qui jus collectandi in aliquo territorio habet, patiatur magnum detrimentum, et diminutionem in suis redditibus, dum non amplius collectas potest accipere, unde antea poterat. *Nam respondetur*, damnum illud, vel diminutionem non fieri in bonis propriis principis, vel magistratus saecularis; quia dum bona hujusmodi ad ecclesiam transeunt, non jus proprietatis, quod actu princeps saecularis habet, sed jurisdictio solùm diminuitur, dum bona illa per hujusmodi transitum a jurisdictione ejusdem subtrahuntur, atqui ex nulla obligatione justitiae tenetur is, penes quem est dominium proprietatis, curare, ut bona sua maneant sub jurisdictione principis, vel magistratus saecularis, cum de illis, si non feudalia, vel emphyteutica, sed allodialia sint, libere disponere possit, praesertim donando ecclesiae vel locis piis; *n.* 65. *cit.*

23

Posteriora onera, seu quae ex vi dominii, et pacti praecedentis imposita sunt in perpetuum, et invariabiliter, ex eo, quod bona his onerata ad ecclesiam, vel ecclesiasticos transeant, non cessant, sed etiam ab his praestari debent, ut antea praestari debebant a laicis; *can. tributum* 22. *caus.* 23. *quaest.* 8. quia res cum onere suo transit; *cap. ex litteris* 5. *de pignor.* Abb. *in c. non minus cit. n.* 15. Suar. *l.* 4. *de immunit. cap.* 20. *n.* 6. *et seq.* Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 6. *n.* 3. Barbos. *lib.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 37. *et in cap. non minus cit. n.* 6. Fagn. *ibidem n.* 9. Vivian. *in cap.* 1. *h. tit. in* 6. *vers. sed si dices*, Vragn. *ibidem vers. legitime not.* 2. Pirh. *tit. de censib. n.* 45. *et h. tit. n.* 56. Honor. *ibidem n.* 26. Engl. *n.* 25. Schamb. *n.* 62. Konig *num.* 27. *Ratio est*, quia tali casu nulla est specialis exemptio, vel exceptio; neque enim in favorem causae piae ordo justitiae intervertì, et alter

jure suo privari debet. Debeut autem duo hoc casu concurrere, ut onera bujusmodi etiam ecclesiasticos, et ecclesias premant; 1. debent esse onera vere realia, i. e. ipsis fundis infixa, et imposita bonis propter bona: et hinc Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 5. *n.* 3. advertit errare illos, qui onera, et obligationes tributi, quas princeps saecularis lege ordinaria, et perpetua indixit subditis praestanda de bonis suis, existimaut una cum bonis, et possessionibus transire ad ecclesiasticos. *Ratio est*, quia onus ejusmodi tributa solvendi non est mere reale, sed rebus convenit propter personas; hujusmodi autem onera solum incumbunt subditis; igitur si bona talibus tributis onerata transeant ad non subditos, obligatio talia tributa pendendi cessabit. Atque hinc, quando in regula dicitur, quod *res transeat cum suo onere*, intelligendum hoc est, si onus illud sit mere reale, et res in talem statum non transferatur, in quo oneris talis fiat incapax; Pirh. *hic n.* 57. *vers. Quare*: 2. onera ista debeut esse certa, perpetua, et invariabilia; Fagn. *in cap. non minus cit. n.* 9. et hoc teste Rota *in Brundusina gabellae* 13. *febr.* 1694. quam decisionem uti magistralem in hac materia passim amplectitur *s. congr. sup. controv. jurisdict.* ut asseritur *dec.* 339. *cit. p.* 6. *recens.* Sufficit autem, quod obligatio illa onera, ex conditione a domino apposita, subeundi sit certa, et invariabilis; nam ipsa onera, ad quae datur hujusmodi obligatio invariabilis, possunt esse incerta, et variabilia pro varietate temporum, et circumstantiarum. Patet in feudo; nam licet auxilia, quae ratione hujus praestare principi vassallus ad bellum debet, incerta, et variabilia sint, quia tamen obligatio illa praestandi, in feudo fundata, certa, et invariabilis est, idcirco ad illa praestanda ratione feudi, et secundum istius conditionem etiam ecclesiastici obligantur; Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *n.* 24.

24

Quaeritur 4. an, et quae bona clericorum exempta sint a tributis, et oneribus saecularibus? Resp. Etiam hic distinctione opus est; nam aliqua illorum bona *ecclesiastica* appellantur, ut quae ex decimis, et praediis ecclesiasticis colliguntur: aliqua vero dicuntur *patrimonialia*, quae ex aliis titulis ad eosdem veniunt.

De bonis ecclesiasticis, quod exempta sint ab omnibus oneribus, et tributis, certum est apud omnes catholicos, sive titulum intueamur, sive personam; nam titulus, quo quaesita sunt, sacer, et spiritualis est; personae autem, quarum ea sunt, a jurisdictione saeculari sunt exemptae; *c. ecclesia* 10. *de constit. cap. noverit* 46. *de sent. excomm. cap. quanquam* 4. *de censib. in* 6. *c. fin. hoc tit. eod.* et trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* Accedit ipsum jus civile; *auth.*

item nulla C. de episc. et cleric. ubi imp. Fridericus prohibet collectas, vel exactiones imponere ecclesiis, vel ecclesiasticis personis.

25

Difficultas igitur est de bonis patrimonialibus, seu temporalibus clericorum, an etiam ipsa exempta sint? Ubi iterum convenit inter DD. quod illa onera, et tributa realia, quae ipsis rebus, seu bonis patrimonialibus, et immobilibus clericorum inhaerent, ipsisque imposita sunt ex vi alicujus pacti, seu contractus, priusquam in potestate clericorum venirent, etiam ad clericos, aliasque personas ecclesiasticas transeant; quia res cum onere suo transit, ut ex communi docet Suar. *lib.* 4. *cap.* 25. *n.* 1. Pirh. *hic n.* 58. et patet ex dictis *n.* 23. nam si his oneribus obnoxia sunt bona ipsarum ecclesiarum, titulo spirituali, ac jure ecclesiastico ad clericos pertinentia, multo magis erunt ipsis obnoxia bona patrimonialia clericorum, quae titulo mere temporali possident, et minus sunt privilegiata.

26

Quare punctum difficultatis in id tandem recidit, utrum bonis patrimonialibus clericorum, postquam illa propria istorum facta sunt, imponi a principe vel magistratu saeculari possint onera nova, et quae prius, cum illa bona in manibus laicorum erant, bonis illis non adhaeserunt? *Rationem dubitandi* faciunt 1. textus *Matth.* 17. ubi Christus soli Petro praecepit hamum mittere, et staterem inventum in ore piscis tollere, atque ei tributum solvere: iu quem locum Ambrosius relatus *can. si tributum* 27. *caus.* 11. *quaest.* 1. *magnum*, inquit, *et spirituale documentum, quo christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subjecti, ne quis constitutionem terreni regis putet esse solvendam.* Et videtur clericos comprehendere; nam subjungit: *si enim censum filius DEI solvit, quis tu tantus es, qui non putes esse solvendum?* 2. *Leges civiles*, quae frequenter statuunt, haec tributa solvenda esse a clericis ex bonis temporalibus, quando generaliter similibus bonis imposita sunt, uti sumitur ex *l. de his* 3. *cod. de episc. et cleric. l. ad instructiones* 7. *et l. neminem* 11. *cod. de ss. eccl.* quibus accedit epistola Valentiniani apud Theodoret. *lib.* 4. *hist. cap.* 7. dicentis: *episcopi vectigalia, ut leges postulant, pensitare non recusant.* 3. *Ratio*; quia etsi ipsi clerici sint exempti, bona tamen eorum temporalia sunt civilia, et cons. subjecta principibus temporalibus, qui licet ipsimet clericos, si tributa dare renuerint, non possint cogere, ipsos tamen apud judicem suum, i. e. ecclesiasticum, convenire poterunt, et si hoc non sufficiat, ipsa bona occupare, non tam jurisdictionis, quam defensionis titulo, ne jure suo priventur, prout in multis regnis fit, pastoribus ecclesiae scientibus, et tacentibus.

27

Sed dicendum, clericos etiam secundum bona patrimonialia eximi a tributis, et aliis oneribus non mere realibus, quae non ex vi pacti, sive ex conventione partium, sed ex vi solius jurisdictionis lege publica, et ordinaria a principibus saecularibus imponuntur. Ita Abb. *in c. ecclesia* 10. *de const. n.* 21. Sylv. *V. immunitas* 1. *n.* 9. Navar. *man. c.* 17. *n.* 203. Less. *l.* 2. *de J. et J. cap.* 33. *num.* 18. Suar. *l.* 4. *de immunit. cap.* 24. *n.* 4. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 6. *n.* 9. Sperell. *for. eccl. decis.* 42. *n.* 10. Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 29. *et in c. non minus* 4. *h. tit. n.* 6. Fagn. *ibid. n.* 16. Gonz. *n.* 10. Ranbeck *panopl. D.* 3. *cap.* 1. §. 3. *num.* 6. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *n.* 55. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 275. Engl. *hic n.* 24. Pirh. *n.* 59. *et* 66. Schamb. *n.* 65. Konig *n.* 21. Vviest. *n.* 194. Reiffenstuel, *n.* 248. et apud hos *Decius*, *Felinus*, *Bartolus*, *Paul. de Castro*, *Greg. Lop. Medin.*

28

Probatur responsio ista 1. ex *c. non minus* 4. *cap. adversus* 7. *h. tit. cap. quia nonnulli* 1. *eod. in* 6. *cap. quamquam* 4. *de censib. in* 6. et praecipue ex *clem. un. eod.* quibus textibus expresse asseritur clericis immunitas a tributis: et quamvis gloss. *marg. in cap. quamquam cit.* excipiat res patrimoniales, male tamen has excipit; quia jus inter has, et alias non distinguit; imo etiam patrimoniales sub exemptione hac comprehendi clare patet ex bulla Urbani VIII. incipit *romanus*, *edita* 23. *sept.* 1641. et teste Pignatell. *loc. cit.* decisum est saepius a *s. congr.* praesertim *in Tricariensi* 14. *nov.* 1603. ibi, *patrimonium clerici est exemptum instar bonorum ecclesiasticorum.* 2. *Ex jure civili*, maxime constitutione Friderici *auth. item nulla cod. de episc. et cleric.* quae clericos eximens universaliter loquitur de exactionibus, vectigalibus, angariis, et perangariis: sicque ceteris legibus civilibus, libertati ecclesiasticae adversantibus, derogavit. 3. *Ex ratione*; nam tributa solvuntur in signum subjectionis, juxta illud Apostoli; *subditi estote; ideo enim tributa praestatis: rom.* 13. *v.* 6. ergo sicut clerici exempti sunt a jurisdictione potestatis saecularis, ita etiam ab onere solvendi tributa ex suis bonis: 4. *A pari*; si enim viri nobiles in humana rep. a tributis eximi solent, cur non magis eximantur personae dicatae Deo?

29

Neque obstat, quod clerici ea bona acceperint a saecularibus; nam cum persona possessoris mutatur etiam qualitas, seu conditio rei adhaerentis personae juxta illud; *quae religiosis adhaerent, religiosa censentur*, ut habetur *l. quae religiosis* 42. *ff. de R. V. conf.* nam dispositio legis desinit obligare, cum in eum casum devenit, in quo

incipere non potuisset, dummodo eadem sit ratio non perseverandi quae erat non percipiendi; atqui lege principis non comprehenduntur bona, quae tempore, quo lex de tributo pendendo fertur, ad ecclesiasticos pertinent; ergo nec illa comprehenduntur amplius, quae dum sub dominio subditorum extiterunt, tributis erant obnoxia, et postea ad ecclesiasticos pervenerunt; nam cessat tunc ratio, quare ante tributis obnoxia fuerint, nempe jurisdictio in personam possidentis, et domini. *Item non obstat*, quod tributa etiam dari soleant in compensationem protectionis, qua a principibus saecularibus fruuntur etiam clerici; nam commoda haec abunde compensantur per spiritualia obsequia, quae ipsi principibus, et reipublicae cristianae praestant.

30

Quae in contrarium pro ratione dubitandi afferuntur, non sunt efficacia. *Ad* 1. s. Ambrosius ibi loquitur de laicis, et non de clericis; subdit enim, *tu qui saeculi sequeris lucrum, saeculi obsequium non recognosces?* Vel si contendis, etiam de clericis ibi sermonem esse, dici potest, sermonem esse duntaxat de clericis negotiatoribus, quos respectu rerum, quibus negotiantur, a vectigalibus immunes non esse, *tit. seq.* dicam. *Ad* 2. dicendum leges illas civiles per constitutionem Friderici fuisse revocatas; vel potius eas semper fuisse invalidas; tum quia erant contra privilegia prius ecclesiis concessa ab anterioribus imperatoribus, quae revocari non poterant; tum quia disponebant in materia ecclesiastica, adeoque extra limites potestatis suae, et in ecclesiae praejudicium, quod per leges civiles fieri non potest; Suarez.*lib.* 4. *de immunit. cap.* 21. *n.* 16. Pirh. *hic n.* 70. *Ad* 3. persona clerici non tantum, ut clericus est, sed etiam, ut civis est, exempta est, igitur eodem modo etiam bona. Quod additur de occupatione bonorum, si clerici tributa ex iis negent, dicendum, extra casum necessitatis hoc non licere dominis, et principibus temporalibus; et si alicubi in contrarium viget consuetudo, nisi vel per pontificem approbata sit, vel in aliqua exceptione juris fundata, ex genere suo injusta est, tanquam ecclesiasticae libertati contraria.

31

Quaeritur 5. an clerici ex bonis suis concurrere debeant pro reparatione pontium, murorum, viarum, et in aliis publicis necessitatibus, ubi tam clericorum, quam laicorum bonis aequale periculum est? Affirmant plures juris civilis interpretes, quos *Gutierez*, *Gregorius Lopez*, *et Azor*. referunt. *Fundantur* 1. *authoritate legum*; nam *l. placet* 5. *et l. ad instructiones* 7. *cod. de SS. eccl. l. fin. cod. de quibus muner. et praestat. l. ad portus cod.* 7. *de operib. publ.* expresse decernitur ecclesias pro instructione pontium, reparatione viarum etc. cogi tributum solvere; videturque hoc approbatum etiam

de jure canonico, dum *lex placet cit.* inserta est ejus corpori *can. generaliter* 4. §. *placet caus.* 16. *quest.* 1. 2. *ratione* ; quia hujusmodi contributiones neque exiguntur a principe in suae potestatis et superioritatis signum, neque ab ecclesiis, et clericis praestantur in subjectionis suae recognitionem, sed solummodo pro necessitate, vel utilitate communi, quae clericos non minus, quam laicos afficit. 3. Quia aequum est, ut qui sentit commodum, etiam onus sentiat; *reg. qui sentit.* 55. *in.* 6. atqui tam clerici, quam laici fruuntur beneficio viarum, pontium, fontium etc. ergo aequum est, ut non minus illi, quam isti ad horum reparationem concurrant.

32

Sed utendum est distinctione; vel enim necessitas, et utilitas haec respicit commoda totius reipublicae, vel tantum privatorum. *Si hoc secundum*, ut si agrorum ripae adversus vim fluminis muniendae, si aperienda fossa, ut aquae alio deriventur, si ducendus, quo prata irrigentur, si fodiendus puteus communis, aut fons per canales ducendus ad praedia, si via ante singulorum domus sternenda lapide, aut ad silvam, pascua etc. contribuere etiam clerici debent pro rata, et quod necesse est ad succurrendum necessitati; Abb. *in cap. non minus* 4. *hoc cit. n.* 20. Molin. *tract.* 2. *de J. et J. D.* 672. *n.* 4. *concl.* 1. *et* 2. Less. *lib.* 2. *de just. cap.* 33. *dub.* 3. Salas *de legib. quaest.* 96. *D.* 14. *sect.* 11. *n.* 115 Barbos. *lib.* 2. *jur eccl. cap.* 3. *n.* 171. *et in cap.* 7. *hoc tit. n.* 4. Gonzal. *in cap.* 4. *cit. n.* 13. Pirh. *hic n.* 79. Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 50. *n.* 5. et hoc teste saepius respondit *s. congr. immun.* atque hoc, non vero plus probant argumenta sententiae affirmativae. Veruntamen in his casibus saeculares non possunt clericos per seipsos compellere ad contribuendum pro rata sua, sed debent id per superiorem eorum efficere, ut contra Caepol. *tit. de servit. viae quaest.* 26. cum aliis recte advertit Gutier *l.* 1. *pract. cap.* 3. *n.* 10. Imo si bona, seu praedia ad multos ecclesiasticos pertineant, requiritur, ut contributio fiat cum consensu non solum laicorum, sed etiam clericorum, habita deliberatione inter episcopum, et clerum; quia quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari; Abb. *loc. cit.* Molin. *concl.* 3. ubi additur, ad hujusmodi contributionem, quae privatum commodum ecclesiarum, et clericorum respicit, non esse necessarium consensum summi pontificis; Pirh. *hic n.* 79. Schamb. *ibid. n.* 75.

33

Si primum , et necessitas respicit commoda totius reipublicae , ipsi clerici in particulari, secluso consensu pont. vel si hic adiri nequeat, episcopi, et cleri, hujusmodi contributiones solvere non teneantur; casu tamen, quo pontifex , vel episcopus iudicat esse sufficien-

tem causam, et necessitatem, debebunt consentire, et post consensum subvenire necessitati ex bonis suis. Ita Suar. *l.* 4. *de immunit. c.* 26. *n.* 15. Pal. *tr.* 12. *D. unic. p.* 9. *n.* 5. Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. c.* 39. §. 5. *n.* 37. *et seqq. et in cap.* 2. *h. tit. n.* 7. Fagnan. *in cap. non minus* 4. *h. tit. n.* 51. *et seqq.* Gonzal. *ibid. n.* 14. Pignatell. *cons.* 50. *cit. n.* 3. *et* 6. *et consult.* 101. *n.* 11. et hoc teste saepius resolvit *sacra. congr.*

34

Et quidem quod ante consensum pontificis, vel episcopi non teneantur concurrere, sumitur ex *c. non minus cit.* ubi talium onerum impositio rectoribus, et consulibus civitatum prohibetur sub poena excommunicationis. Idem traditur *c. adversus* 7. *h. tit.* ubi subditur: *propter imprudentiam tamen quorundam romanus pontifex prius consulatur, cujus interest communibus utilitatibus providere. Ratio est*, quia non apparet titulus, ex quo ad haec onera obligentur: non enim obligantur ad hoc lege saeculari; quia ab hac exempti sunt secundum dicta: non ex pacto aliquo inter clericos, et laicos; quia nullum tale extat: non ratione beneficii, quod publicis viis, et pontibus utendo percipiunt, quia praeterquam quod beneficium hoc abunde compensent suis obsequiis, non sequitur, quod si commune est beneficium, etiam sumptus debeant esse communes: patet in militibus, et magistratibus, qui ab his contributionibus communibus eximuntur. *Accedit*, quod summus pontifex clericis ob justam causam imponere tributum aliquod, quin etiam episcopus subsidium charitativum possit: si ergo etiam deberent contribuere ad necessitates, vel utilitates publicas civium, deterioris conditionis forent ipsi, quam laici, quippe qui duplici onere gravarentur, quod aequitati non satis convenit. *Proceditque hoc,* ut ne quidem contribuere teneantur ad hujusmodi necessitates etiam ex bonis suis patrimonialibus; quia sunt accessoria ad personam clerici, cons. eandem cum hac exemptionem participant.

35

Quod vero pontifex, et episcopus in casu sufficientis necessitatis teneantur consensum dare, colligitur ex textibus *n. praec.* allegatis: nam ibi eorum judicio res committitur; quod autem alicujus existimationi committitur, non relinquitur liberae ejus voluntati, sed arctatur ad existimationem justam, et regulatam *arg. l. fideicommissa* 12. §. *quanquam* 7. *ff. de legat.* 3. Ubi iterum notandum, casu, quo pontifex, vel episcopus judicaverint necessitatem esse tantam, ut ecclesias, et ecclesiasticos contribuere cogat, coactio istorum non fiat a laicis, cum contributiones istiusmodi non ut debitum, sed ut beneficium considerare debeant, prout patet ex *c. adversus cit. ibi, humiliter, et devote recipiant cum gratiarum actione.*

80 *

36

Ad argumenta *n.* 31. allata facilis est responsio. *Ad* 1. dico illas leges vel esse correctas per *auth. item nulla cit.* vel semper fuisse irritas; praesertim quae de ecclesiis, et ecclesiasticis personis expresse disponunt, ob defectum potestatis, et quia derogant immunitati ecclesiasticae. Neque verum est, quod dicta *l. placet* 5. *C. de SS. eccl.* dum Gratianus illam inseruit decreto suo, sit canonizata per jus canonicum, vel ab eo approbata; nam per hoc, quod decreto Gratiani inserta sit, aliam authoritatem non obtinuit, quam prius habebat. *Ad* 2. Clerici sublevare patriam debent, sed in spiritualibus ministeriis status sui propriis, ratione quorum exempti fuerunt a tributis, et exactionibus saecularium, et retorquetur argumentum in subsidio charitativo, ad quod tenentur soli clerici, quamvis etiam laici sint membra ecclesiae loci. *Ad* 3. Regula, *qui sentit. etc.* vera est, quando illi, qui commodum sentiunt, non aliunde gravantur, propter quod aequum sit, ut in alio subleventur.

37

Quaeritur 6. an tempore famis, et charitatis annonae, ad frumentum, et alia victualia justo pretio vendenda cogi clerici possint a potestate saeculari? Affirmant nonnulli, et inter hos Curtell. *de immun. eccl. l.* 2. *q.* 9. *per totam* Villadieg. *in polit. c.* 5. *n.* 90. Ortiz *in summ. c.* 4. *n.* 9. Valerus *different. utriusq. for. V. clericus differ.* 3. Joan. Salas *tr. de empt. et vendit. dub.* 9. *n.* 2. apud Delben. *de immun. c.* 9. *dub.* 14. *n.* 1. et videtur coactionem istam legitimare 1. ipsa necessitas, et utilitas publica, cui cedere bonum privatorum debet. 2. Obligatio juris naturalis, et divini, quae hoc casu clericos ad succurrendum obstringit, adeo, ut si in hoc casu principibus laicis non obediant, mortaliter peccent.

38

Sed hujusmodi coactioni satis clare resistit *c. non minus* 4. *et c. adversus* 7. *h. tit.* aliique his similes textus cum supra allegata *const. Urbani VIII. et bull. coen. can.* 12. et ratio est, quia explorati juris est, quod clerici, celeraeque personae ecclesiasticae principum, aliorumque magistratuum saecularium jurisdictioni, praesertim coactivae, nequaquam subjiciantur; *c. ecclesiae* 10. *de constitut. c. fin. de reb. eccl. non alien.* Non minus prohibitus censeri debet violentus ingressus, et visitatio borreorum, et granariorum, praesertim quae intra ecclesiarum, et monasteriorum ambitum sita sunt; quia ecclesiae, et monasteria aequiparantur locis extra territorium jurisdictionis saecularis existentibus, et ipsorum res dispositioni laicorum non subjiciuntur. Et hinc casu, quo tali necessitate urgente, frumentum, et alia victualia aliunde haberi non pos-

sunt, saecularis potestas debebit recurrere ad episcopum, aliosque superiores ecclesiasticorum, per quos isti ad ea justo pretio vendenda compelli possunt. Atque ita docent Caball. *cent.* 1. *cas.* 9. *n.* 10. Ant. de Ripal. *resol. c.* 11. *de empt. et vendit. n.* 91. Molfes *summ. tom.* 2. *tr.* 12. *c.* 5. *n.* 85. Bellet. *disquis. cleric. p.* 1. *tit.* 5. §. 2. *n.* 9. Madius *tr. de ss. ordinib. c.* 14. §. 38. Duard. *in bull. coen. l.* 2. *can.* 15. *q.* 17. *n.* 45. Guazzin. *reor. defens.* 20. *c.* 9. *n.* 10. Delben. *de immun. c.* 9. *dub.* 14. *n.* 1. Vviest. *hic n.* 205. et alii communiter.

39

Exceptio tamen triplex est facienda. 1. Si id concessum sibi haberet magistratus saecularis per privilegium apostolicum. 2. Si casu urgentis maximae necessitatis clerici a pauperibus rogati frumentum, et alia victualia vendere justo pretio recusarent, et potestas ecclesiastica, a saeculari debito modo requisita ad id faciendum, eos per sorditiem non compelleret. 3. Si tempore ejusdem necessitatis urgentis adiri non posset potestas ecclesiastica. Nam in his casibus magistratus saecularis, in primo quidem authoritate pontificia, in duobus ceteris potestate extraordinaria, non jurisdictionis, quam in ecclesiasticos nullam habet, sed justae defensionis adversus periculum, quod communitati ex fame imminet, posset frumentum ex horreis ecclesiasticorum extrahere, et indigentibus justo pretio vendere; Delben. *l. cit. n.* 2. Vvies. *n.* 206. et in simili casu docet Sot. *in* 4. *dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. Molin. *tr.* 1. *de J. et J. D.* 31. *num.* 10.

40

Idem dicendum, quando pestis grassatur; nam regulariter eo tempore princeps saecularis non potest adstringere clericos ad observanda ipsius banna, pro bono publico, et pro tuenda sanitate promulgata; sed debet episcopos pro executione dictorum rogare. Quodsi vero isti non faciant, quia nolunt, vel quia non possunt, e. g. ob absentiam suam, tum demum princeps laicus per ministros suos exequi statuta a se facta poterit, non tamen per modum jurisdictionis, ut dixi, sed potius per modum naturalis defensionis; Delben. *l. cit. n.* 7. et hoc teste declaravit *s. cong. card.* facto verbo cum sanctissimo 21. *jan.* 1531. Hinc idem Delben. *n.* 8. suadet, ut episcopi tempore pestis vel potestatem suam in ecclesiasticos, quantum ad arcendam contagionem, et conservandam sanitatem opus est, magistratui saeculari legent, vel laicis sanitati praesidentibus adjungant assessorem ecclesiasticum, qui in ecclesiasticos exercere jurisdictionem possit. Idemque dicendum in ordine ad vendendum frumentum tempore charitatis annonae, et in omni alio simili casu.

41

Neque plus probant argumenta *n.* 37. in contrarium allata. *Ad* 1. publica necessitas, praesertim quando periculum non est in mora, et superior ecclesiasticus nondum fuit in culpa, hoc operari nequit, ut judici saeculari, qui incapax est, tribuatur in ecclesiasticos jurisdictio, cum isti per suos judices ad succurrendum necessitati compelli possint. *Ad* 2. ex eo, quod ecclesiastici tali casu, non parentes decreto principis saecularis, peccent, solum hoc sequitur, quod ad id compelli possint per judices suos, qui in ipsos jurisdictionem habent, non autem per judices saeculares, qui jurisdictionem in eos nec habent, nec possunt habere.

42

Quaeritur 7. an sit contra libertatem ecclesiasticam impositio gabellae in venditione carnis, frumenti, vini etc. Negant repugnare libertati ecclesiasticae Richard. *quod l.* 2. *q.* 30. Asteus. *summ. l.* 3. *tit.* 30. *art.* 4. Rossell. *V. pedagium n.* 17. Angl. *V. immunitas* 1. *p.* 6. *vers. quarto.* Rationem dant; quia clericis directe non imponitur, cum alibi haec possint emere. *Sed contrarium*, quod scilicet ejusmodi gabellae extra casum necessitatis illicitae sint, et libertati ecclesiasticae adversentur, est longe probabilius, nisi statuatur modus, quo ecclesiasticis refectio fiat. Ita Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 12. *q.* 1. *vers. in dubium vocantur.* Hieron. Roderic. *compend. q. regul. res.* 63. *n.* 32. Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. c.* 39. §. 5. *n.* 12. Portel. *in addit. ad dub. regul. V. tributum n.* 8. Pal. *tr.* 12. *D. un. p.* 9. *n.* 10. Sperell. *decis.* 37. *n.* 84. ex ratione; quia seclusa hac refectione, ecclesiastici moraliter coguntur gabellam solvere non minus, quam cogantur eam solvere laici, utrique enim sine rerum ejusmodi emptione moraliter loquendo non possunt vivere. Dixi autem *extra casum necessitatis*; nam in casu necessitatis publicae princeps absque metu censurae, et violatae libertatis ecclesiasticae potest, uti vectigalia, ita et gabellas laicis, et ecclesiasticis permixtim imponere, modo in imponendis gabellis observet conditiones, quae in imponendis vectigalibus, quae ecclesiasticos tangant, servari debent. Atque hinc

43

Difficultas est, quaenam conditiones requirantur, ut clerici, vel aliae personae ecclesiasticae sive saeculares, sive regulares teneantur, et licite possint contribuere ad sublevandam necessitatem publicam? Resp. Plures conditiones requisitae ad licitam contributionem clericorum praescribuntur, ut videre est *c. non minus* 4. *et c. adversus* 7. *h. tit.* et notant DD. atque inter hos Vivian. *in c. non minus cit. vers. potest tamen*, Gouz. *ibid. n.* 14. *et* 15. Fagnan.

n. 22. Vvagnereck *in c. adversus cit. V. talliis not.* 1. *et* 2. Engl *hic n.* 27. Pirh. *n.* 72. Schamb. *n.* 74.

1. Ut necessitas illa, vel utilitas sit communis laicis, et clericis; *c. non minus, et c. adversus ibi, ad relevandas communes utilitates, vel necessitates.* 2. Ut necessitas illa sit valde gravis, vel utilitas evidens, ut patet ex illis verbis, *tantam necessitatem, et utilitatem perspexerint.* 3. Ut eidem necessitati relevandae, laicorum facultates non sufficiant, ibi, *ubi laicorum non suppetunt facultates.* 4. Ut prius episcopus, et clericus simul deliberent, an, et quantum contribuendum sit, ibi, *verum si quando episcopus simul cum clericis.* Neque sufficit unius consensus sine altero; quia quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est; *reg.* 29. *in* 6. 5. Ut desuper consulatur etiam summus pontifex, ibi, *propter imprudentiam tamen quorundam romanus prontifex prius consulatur, cujus interest communibus utilitatibus providere.* 6. Ut contributiones ab ecclesiasticis fiant sponte, et absque ulla coactione, vel exactione; *c. non minus, ibi, absque ulla exactione, et c. adversus, ibi, absque ulla coactione*, saecularium scilicet: et hinc *cap. adversus* additur, *humiliter; et cum gratiarum actione recipere;* quia quando ecclesiae, vel clerici contribuunt pro necessitatibus laicorum, illud faciunt ex gratia, et non debito; Abb. *in c. adversus n.* 5. Pirh. *l. cit. vers. quarto.*

44

Ceterum, si una, vel plures ex praedictis conditionibus requisitis ad contributionem a clericis faciendam laicis desint, clerici licite, et illaesa conscientia non possunt contribuere laicis; quia omnes praedictae conditiones requiruntur copulative, ut patet ex *c. non minus et etc. adversus cit.* Neque vero clerici huic privilegio exemptionis ab omnibus collectis, et exactionibus quibuscunque saecularium renuntiare possunt, quippe quod concessum est in favorem totius ordinis clericalis; *arg. si diligenti* 12. *de for. competent.* Pirh. *n.* 72. *cit. vers. ceterum.*

45

Quaeritur 8. quomodo conditiones istae in praxi sint observandae? Resp. Resolutio hujus quaestionis pendet maxime ex solutione triplicis dubii. 1. Quando censeantur laicorum facultates non sufficere? 2. An inconsulto pontifice, sufficiat consensus episcopi, et cleri? 3. Quid nomine cleri intelligatur?

Ad 1. Suar. *l.* 4. *de immun. c.* 26. *n.* 15. *et* Pal. *tr.* 12. *D. un. p.* 9. *n.* 6. putant, tunc censeri laicorum facultates non suppetere, quando non suppetunt facultates communes civitatis. Verum Diana *V. gabellas imponere n.* 3. hanc interpretationem improbat; quia alias

clerici talibus gabellis, et exactionibus fere semper essent obnoxii, cum civitates in communi non sint tam opulentae, ut pro communibus necessitatibus sufficiant: et sic pari passu ecclesiastici cum laicis incederent, neque illi speciale haberent privilegium. Putat ergo *Diana*, tunc censendum esse facultates laicorum non sufficere, quando non sufficiunt facultates etiam ipsorum particularium, demptis iis, quae necessaria ipsis ad statum sunt. Consentiunt Marta *de jurisdic. part.* 4. *cent.* 1. *cas.* 2. *n.* 51. Les. *lib.* 2. *de just. cap.* 83. *dub.* 3. Gonz, *in cap.* 4. *h. t. n.* 14. *prop. fin.*

46

Ad 2. consensum episcopi, et cleri, etiam sine consensu papae, sufficere affirmat *Pontius*: idque in Gallia defacto practicari dicit Rebuff. *to.* 1. *ad const. Gall. tr. de sent. provis. art.* 3. *glos.* 6. At Suar. *cap.* 26. *cit. n.* 17. et alii distinguunt: et quidem si adiri pontifex possit, ajunt requiri etiam consensum illius, et sine hoc clericos ad hujusmodi contributiones obligari non posse. Si vero adiri non possit commode, et periculum sit in mora, pro prima gabellae, et onerum ejusmodi impositione, et modica etiam duratione, dum pontifex adiri possit, sufficiet consensus episcopi, et cleri. Imo ut Laym. *t.* 4. *tr.* 9. *c.* 5. *n.* 7. advertit, si necessitas sit nimis urgens, et directe bona ecclesiarum, aut ecclesiasticorum spectet, ut si hostes infideles, aut haeretici regiones catholicorum, in quibus sunt praedia, et alia bona ecclesiastica, devastent, aut nisi occurratur, devastaturi sint, tali casu speciali non opus est, ut pontifex prius consulatur, sed naturali jure clerici una cum laicis, praemissa tamen deliberatione ipsorum clericorum, debebunt concurrere; quia ut gloss. *in cap. non minus cit.* ait, in necessitate privilegium cessat. Addidi *pro prima gabellae impositione*; nam si diutius continuanda sit, consulendus postea pontifex erit; Vvagn. *in cap.* 7. *vers. romanus not.* 1. *h. t.*

47

Ad 3. variae sunt sententiae; nam Fagn. *in cap. non minus cit. n.* 24. requirit consensum totius clerici, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus peculiariter approbari; *c. cum omnes* 6. *de const.* Barb. *ad rubr. h. t. n.* 7. ait, requiri saltem consensum capitulorum, et vicariorum forancorum dioecesis; Pal. *tr.* 12. *D. un. p.* 9. *n.* 8. dicit nomine cleri intelligi probabiliter capitulum cathedrale: cui consentit Suar. *c.* 26. *cit. n.* 16. ubi addit, probabiliter sufficere, si consentiat consilium officialium episcopi, vel clericorum, qui ad hoc deputati sunt, ut episcopus cum iis negotia dioecesis graviora expediat. Quodsi clerus renuat, non sufficit, si consentiat episcopus; nam utriusque judicium aequanimiter postulatur. Si pontifex consensum neget, nullo modo clerici ad solvendas ejusmodi contributiones cogi

possunt; quia praesumendum est pontificem judicasse, vel non esse sufficientem necessitatem, vel laicorum facultates sufficere.

48

Quaeritur 9. quando, seclusa necessitate publica, collectae, contributiones, et exactiones hujusmodi a principe, vel magistratu saeculari imponi possint ecclesiis, vel personis ecclesiasticis? Resp. tres casus maxime referuntur.

1. Si princeps, vel dominus saecularis ex speciali privilegio, vel cum licentia expressa summi pontificis jus habeat imponendi clericis tales collectas, vel contributiones; Barb. *in cap. adversas cit. n.* 3. Pirh. *hic n.* 74. Scham. *n.* 75. Konig *n.* 29. et sumitur ex *cap. adversus cit.* ubi requiritur, ut pontifex prius consulatur: ergo cum consensu illius, ac licentia possunt collectae hujusmodi imponi clericis, et ab illis exigi.

49

2. Si bona, quae ecclesia, vel personae ecclesiasticae possident a principe vel alio domino saeculari sint data ipsis in feudum; tunc enim ecclesia quoad illa bona, non ut ecclesia, sed ut laicus consideratur, et cum quoad illa bona non habeat privilegium fori, mirum etiam esse non debet, quod ratione jurium, et bonorum illorum etiam debeat contribuere; Piasec. *prax. ep. p.* 2. *c.* 4. *art.* 8. *n.* 6. *cum cit.*

3. Si bona immobilia, etiam non feudalia, ecclesiae ab initio in prima fundatione a principe aliquo saeculari donata fuerint, non libere, sed cum reservatione jurisdictionis, et juris imponendi, et exigendi ratione talium bonorum collectas, et contributiones sive antiquas, sive novas ordinarias, vel extraordinarias; nam talis conditio, vel pactio, cum secundum se, et ex objecto suo non sit illicita, vel injusta, omnino servanda est; Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 5. *n.* 4.

50

Dubium moveri potest, an principes saeculares efficere tributaria possint praedia omnia, sita in suo territorio, ita ut cum postea ad ecclesias pervenerint, sint obnoxia collectis postea imponendis? Affirmat Bartol. *in l. rescripto* 6. *§. fin. n.* 5. *ff. de muner.* Sed hanc doctrinam, tanquam falsam, et ecclesiasticae immunitati adversam cum communi ceterorum reprobant Barb. *l. jur. eccl. cap.* 391. §. 5. *n.* 55. *et seq.* Fagn. *in cap. non minus cit. n.* 10. *et* 11. Pirh. *hic n.* 56. *vers. verum.* Scham. *ib. n.* 62. Ratio est, quia sic indirecte permitteretur contra libertatem ecclesiasticam, quod directe omnino prohibitum est; *c. quae in ecclesiarum* 7. *de const. auth. causa C. de ss. eccl.*

Neque refert, quod praedia eo tempore, quo totum territorium efficitur tributarium, sint sub jurisdictione talis principis, cons. et

ipsa effici tributaria possint; nam hoc procedit tamdiu tantum, quamdiu capacia sunt onerum, quae ex vi jurisdictionis eisdem imponuntur: atqui quamprimum ad ecclesiasticos transeunt, nisi pacto speciali hoc exprimatur, ut dictum est *n. praec.* subducuntur ex jurisdictione saeculari, cons. incapacia fiunt onerum, quae imponuntur ex isto titulo: ergo etc.

51

Quaeritur 10. quinam immunitate reali hactenus declarata, gaudeant? *Certum est* 1. ea de jure gaudere *ecclesias*, *monasteria*, ceteraque *sacra, et religiosa loca* 2. *regulares utriusque sexus*: etiam novitios; quia sunt pars communitatis religiosae, et sunt in via, ut perfecte, et indissolubiliter eidem uniantur. Et extenditur immunitas haec etiam ad oblatos religionum, qui habent obligationem serviendi in perpetuum alicui ordini, etsi non sint religiosi. Item ad FF. et sorores tertii ordinis s. Francisci, qui in communitate religiose vivunt. Nec non ad commendatarios, et equites ordinum militarum, ut tradit Rodriq. *to.* 2. *qu.* 65. *art.* 14. 3. *Clericos*, etiam in minoribus constitutos, aut prima solum tonsura initiatos, si conjugati non sint, et a negotiatione clericis prohibita abstineant. *Proceditque* hoc etiam de iis clericis, qui in minoribus constituti, conditionibus, quas trident. *ses.* 23. *c.* 6. *de ref.* ad hoc, ut privilegio fori ecclesiastici gaudeant, destituuntur, nam hoc decretum, utpote odiosum, sicut ad canonis, ita ad alia quoque privilegia clericorum non extenditur; Mol. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 671. *n.* 5. Barb. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 15. *et in ead. adversus* 7. *h. t. n.* 7. Vagn. *ibid. V. ecclesiasticos viros not.* 1. Fagn. *in cap. pervenit* 2. *eod. n.* 15. Pirh. *hic n.* 86. Vvies. *ib. n.* 207. Monac. *p.* 2. *tit.* 15. *form.* 4. *n.* 4. et hoc teste saepius declaratum est *a sac. cong. Excipiuntur* in ecclesia latina clerici conjugati, etiam cum unica, eaque virgine, qui immunitate a tributis non gaudent; *cap. un. et ibi* glos. *V. in ceteris de cleric. conjug. in* 6. Aliud est de clericis graecis, sive ecclesiae orientalis, qui utuntur matrimonio, cum unica, et virgine contracto; ii enim quoad omnia habentur pro clericis, adeoque omnibus privilegiis gaudent, et etiam uxores illorum; Barb. §. 5. *cit. n.* 19.

52

Controversia est de colonis ecclesiarum, vel ecclesiasticorum, non quidem illis, qui perpetuo adscripti sunt glebae, seu fundo colendo; nam cum horum non sint fructus, non est, quod propter ipsos tributis, et collectis graventur fundi, et praedia ecclesiarum, vel ecclesiasticorum: sed de *partiariis*, seu iis, qui pro certa parte fructuum agros colunt. Multi cum Sylv. *V. excommunicatio* 9. *n.* 48. Remig de Gonny *tr. de charit. subsid. qu.* 61. *n.* 20. *et seq.* Boer. *dec.* 215.

n. 18. Caroc. *de loc. p.* 4. *qu.* 25. *de collect. n.* 34. 35. *et* 43. Menoch. *de arbitr. cas.* 562. *n.* 21. *et* 33. Barb. *l.* 1. *jur. eccl. cap.* 39. §. 5. *n.* 30. Pirh. *hic n.* 88. Vvies. *n.* 208. et aliis apud Sperell. *dec.* 41. *n.* 42. distinguunt, et dicunt colonos partiarios ab hujusmodi tributis, oneribus absolvi quidem quoad partem fructuum praestandam ecclesiae, iisdem tamen oneribus subjici quoad partem colonicam, seu illam, quae ex conventione ipsis remanet.

53

Fundantur 1. quia separatorum separata debet esse ratio: igitur cum portio fructuum colonica, ut separata a portione debita ecclesiae, vel ecclesiasticis, sit aliquid mere temporale, ratione illius collectari colonus poterit, sicut et decimari pro fructuum portione ad se spectante. 2. exemptio a vectigalibus non transit in emptorem: ergo nec in colonum pro portione colonica. 3. privilegium immunitatis est stricti juris, et stricte interpretandum: igitur cum loquatur de solis clericis, ad colonum extendi non debet 4. coloni dicuntur negotiari, et quodammodo suis laboribus, et impensis emere partem colonicam fructuum: ergo sicut clerici negotiatores, ita, et multo magis coloni subjacebunt collectis: 5. immunitas, ecclesiasticis praediis concessa, personalis est: igitur personam clerici non egreditur, neque ad colonos transit: 6. mutata conditione personae, etiam censetur mutata conditio bonorum, et cons. privilegium extinctum: talis mutatio fit quoad partem colonicam: ergo etc. 7. emphyteuta ecclesiae tenetur ad collectas, licet dominium directum sit penes ecclesiam: ergo multo magis colonus: 8. si res communis, et a clerico, ac laico pro indiviso possessa vendatur alteri, laicus tenetur pro rata pretii ipsum tangente solvere gabellam, quamvis pro alia rata clericus sit exemptus: ergo etiam ad collectas tenebitur colonus pro sua parte fructuum, licet pro sua parte immunis sit clericus: 9. coloni ecclesiarum sunt de jurisdictione principis saecularis, ac de illius foro, ita, ut clerici eorum domini, si velint contra ipsos agere pro ipsa terrarum locatione, et societate, seu colonia, teneantur sequi forum illorum laicum: igitur mirum etiam esse non debet, quod debeant pro portione sua etiam ferre onera, quibus alii laici subjecti sunt: 10. coloni praedicti ligantur legibus laicorum, et hinc contra statutum loci non possunt extra territorium asportare frumentum, tenentur solvere gabellam ad portam civitatis, quando portionem colonicam, ex bonis ecclesiasticis, sibi debitam, deferunt, et puniuntur, si contravenerint edictis principis, tempore pestis editis.

54

Sed verius est colonos ecclesiae, vel personarum ecclesiasticarum ad collectas, et similia onera laicalia non posse compelli ratione etiam portionis suae colonicae. Ita Bartol. *in l. placet in fin. C. de ss. eccl.* Abb. *l.* 1. *cons.* 9. Gratus *l.* 1. *cons.* 130. Natt. *cons.* 409. *per totum.* Bursat. *l.* 1. *cons.* 25. *per tot.* Decian. *l.* 3. *cons.* 51. *n.* 42. Castrens. *cons.* 740. *n.* 5. *et seqq.* Capic. *dec.* 12. *fin.* Surd. *cons.* 301. *n.* 79. Lotter. *de re benef. q.* 31. *n.* 46. Sperell. *dec.* 41. *n.* 84. ubi triginta octo pro hac sententia DD. refert, et ipsam *rotam*, et addit *n.* 85. temerarium fore ab hac opinione in consulendo, et judicando recedere; tum quia magis communis est, tum quia melioribus fulcitur rationibus, imo authoritate juris; *l. omnis* 2. §. *verum* 1. *C. de episc. et cleric. ostenditur* 1. quia onera ista, cum imponantur personae pro rebus, sunt onera mixta, et personam quidem habent pro forma, rem vero pro materia: cons. ad hujusmodi onerum impositionem non tantum persona, sed etiam res subjecta esse debet jurisdictioni principis imponentis: atqui in casu nostro ex parte rei, seu praedii ecclesiastici est incapacitas: ergo etc. 2. si collectari coloni possent, deberent collectari ita, ut non inde gravaretur ecclesia, vel ecclesiastici praedii ipsis locati domini: atqui hi exinde jam gravarentur saltem indirecte; cum enim portio colonica colono detur in compensationem sumptuum, et mercedem laboris, in colendo praedio impensi, ut haec justa sit, deberet augeri portio tantum, quantum per collectas decedit colono, et sic onus collectarum potius dominum ecclesiasticum, quam colonum premeret: 3. si coloni immunes sint ab hujusmodi oneribus, meliori conditione conducent clericorum praedia, et tanto magis vacant colendo fundo, quanto minus oneribus publicis distrahuntur: quam utilitatem tollere, cum pretio illa sit aestimabilis, est indirecte onerare ecclesiam, vel ecclesiasticos, sed quod directe concedi nequit, nec per indirectum debet permitti: ergo etc. 4. in complexis immunitas concessa uni prodest etiam alteri: atqui casus praesens absque dubio in complexis versatur, cum et coloni, et boves illius ordinati sint ad culturam, quae ob illorum impedimentum, dum oneribus publicis distrahuntur, pati jacturam potest: 5. contractus inter clericum, ejusque colonum partiatim initus, est contractus societatis Bartol. *in l. si merces* §. *vis major ff. locat.* ecclesia enim ponit praedia, colonus vero semina, animalia, et operas, ut fructus inde nascentes aequaliter dividantur: atqui immunitas concessa uni ex sociis, communicatur etiam alteri, et ubi onus non contingit ex actu separato, sed ex ipso contractu, socius fruitur privilegio socii, ut cum *gloss. Ceph. Grat. Natt. Schrader.* ad-

vertit Sperell. *dec. cit. n.* 76. *et* 72. ergo et colonus fruetur privilegio ecclesiae, cujus colonus est.

55

Neque contrarium efficaciter probant argumenta *n.* 53. allata. *Ad* 1. argumentum illud fortassis procedit de onere imposito super fructibus a solo separatis, quos quia a clericorum agris dependentiam nullam habent, sed patrimonium colonorum effecti sunt, hujusmodi oneribus gravari posse concedunt aliqui, quamvis non ex mente *sacrae congr. sup. controv. jurisdictional.* apud Sperell. *l. cit. n.* 4. in praesenti quaestione sermo est de fructibus nondum separatis a fundo, super quibus onerari colonus non potest, nisi per indirectum etiam oneretur ecclesia. Ad id, quod additur de decimis, negatur paritas; quia decimae praediales sunt onus mere reale; onus collectarum vero, et similium est onus mixtum, et secundum dicta *n. praec.* exigit, ut non tantum persona, sed etiam res jurisdictioni imponentis subjecta sit. *Ad* 2. negatur *ant.* nam contrarium docent *Bald. Imol. Menoch.* et alii apud Sperell. *n.* 7. et merito; nam si emptor a gabella immunis non esset, per indirectum gravaretur clericus venditor, et cogeretur rem vilius vendere, utpote quae minus aestimabilis est subjecta, quam absoluta ab his oneribus. *Ad* 3. immunitas ecclesiastica concessa est favore ecclesiae, et personarum ecclesiasticarum, cujusmodi privilegia non strictae, sed latae interpretationis sunt. *Ad* 4. immunitatem amittunt clerici tantum illi, qui exerceant negotiationem illicitam contra ss. canonum instituta: qualis non est, quae instituitur inter clericum locatorem, et colonum conductorem. *Ad* 5. onera, de quibus in praesenti sermo est, sunt onera mixta, quia indicuntur personae pro rebus: ad haec onera, ut quis obligetur, requiritur, ut tam persona, quam res jurisdictioni imponentis subjectae sint. *Ad* 6. tum dicetur mutata persona, quando praedium ipsum ad manus laicas devenit, vel quando onus nullatenus influit in dominos colonorum, et praedia eorum. *Ad* 7. negativam defendi *supra tit.* 18. *de locat. et conduct. n.* 118. et esto verum esset *ant.* disparitas inter colonum, et emphyteutam est quia hic possidet pro suo, et habet fructus jure proprio, colonus autem possidet pro domino, ipse vero nec naturalem, nec civilem possessionem habet. *Ad* 8. etsi socius ex rei communis venditione solvat gabellam, per hoc tamen ecclesia nec directe, nec indirecte tangitur, sicut tamen saltem indirecte secundum dicta *n. praeced.* tangeretur, si colonus ejus obligaretur ad onera civilia pro parte sua colonica. *Ad.* 9. argumentum tantum probat, quod colonus ecclesiae secundum personam suam, et res proprias subjaceat jurisdictioni saeculari; ex hoc autem, quod personam princeps sibi subjectam

habeat, non sequitur, quod etiam supponere jurisdictioni possit rem exemplam, in cujus possessione est persona non exempla. *Ad* 10. eatenus coloni ligantur statutis laicis, quatenus inde per indirectum non resultat dominorum laesio, sicut fit in exemplis allatis: alias secus; quia uno prohibito, censentur omnia prohibita, per quae ad illud pervenitur; *l. oratio* 16. *ff. de sponsal. l. eos* 26. *in fin. C. de usur. l. pupillus* 5. §. *sed si per interpositam* 3. *ff. de auth. et consens. tutor.*

56

Quaeritur 11. quo jure ecclesiarum, et ecclesiasticorum immunitas sit introducta? *Jure divino* introductam affirmant Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 8. *n.* 1. Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. c.* 39. §. 5. *n.* 5. Fagnan. *in c. non minus* 4. *h. titul. n.* 4. Delben. *de immunit. tom.* 1. *cap.* 5. *dub.* 8. *per totum*, Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 49. *n.* 1. Emman. Correa *idea consiliar. D.* 6. *n.* 1659. *et seqq.* Engl. *hic n.* 23. Konig. *ib. n.* 20. et apud hos plures alii. *Moventur*: 1. textu *c. quanquam* 4. *de censib. in* 6. ubi Bonifacius VIII. pronuntiat, quod *ecclesiae, ecclesiasticaeque personae, ac res ipsarum non solum jure humano, quin imo et divino a saecularium personarum exactionibus sint immunes*: 2. Trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* ubi *ecclesiae, et personarum ecclesiasticarum immunitas DEI ordinatione, et canonicis sanctionibus* dicitur *constituta*: 3. verbis Christi, *ergo liberi* (a tributo, et censu) *sunt filii.* Matth. 17. *v.* 25. h. e. regum, et multo magis DEI: quales non solum Christus, sed ejus etiam familiares clerici sunt juxta illud, *ego dixi, Dii estis, et filii excelsi omnes*; Psal. 81. *v.* 6. 4. ratione; quia si immunitas non divino, sed humano dumtaxat jure constituta fuisset, lege, vel consuetudine contraria tolli posset: quod tamen communis sententia TT. et canonistarum negat.

57

Contra humano dumtaxat jure introductam contendunt Alciat. *in cap. cum non ab homine col.* 2. *de judic.* Carol. Molinaeus *in addit. ad cons. alex.* 8. *lib.* 1. Medin. *c. de restitut. quaest.* 15. Farin. *prax. crim. quaest.* 8. *n.* 2. *vers. limita* 1. *in fin.* Dian. *p.* 1. *tract.* 2. *resol.* 1. Gonzal. *in cap.* 4. *h. tit. n.* 8. et alii ab his *citt. Nituntur* unico fundamento; quia in nova lege ne jota quidem extat, quo res, et bona ecclesiastica a laicorum jurisdictione, exactionibus etc. libera pronuntientur: imo in primitiva ecclesia his obnoxia fuisse constat ex generalibus Christi verbis, *reddite ergo* (scilicet numisma tributi, et census) *quae sunt Caesaris, Caesari*; Matth. 22. *v.* 11.

58

Tenenda via media, et dicendum immunitatem hanc constitutam ordinatione DEI, imo jure naturali originaliter, quatenus divinum,

et naturale jus dicta, ecclesias, et ecclesiasticas personas, tanquam res Deo specialiter consecratas, cum rebus suis a saeculari potestate eximendas; humano autem perfective, quatenus hoc privilegium immediate a papa, et imperatoribus constitutum est, ut cum Innoc. *in c. siquis* 2. *de major. et obed.* tradunt Covar. *pract. qq. cap.* 31. *n.* 2. Molin. *tract.* 1. *de J. et J. D.* 31. *n.* 6. *et* 7. Less. *l.* 2. *de just. c.* 31. *n.* 2. Pal. *tract.* 12. *D. un. p.* 1. *n.* 5. Vviesl. *hic n.* 211.

59

Neque contrarium probant argumenta primae sententiae. *Ad* 1. *et* 2. dico, textus illos explicandos in sensu mox datae responsionis. *Ad* 3. verba illa Christi solum ipsum, tanquam filium Dei naturalem, et ex speciali privilegio s. Petrum, tanquam ejus in terris vicarium spectant; non vero reliquos Christi discipulos, et clericos universos: quod satis ex eo constat, quia staterem, in ore piscis inventum, pro solo se, et Petro, et non pro reliquis discipulis dari jussit, inter quos tamen nullum faciendum fuisset discrimen, si omnes a censu, seu tributo pendendo jure divino fuissent immunes. *Ad* 4. consuetudo immunitatem abrogans aperte inducit gravamen ecclesiae, eidemque haec aperte resistit: igitur legitima esse non potest.

60

Quaeritur 12, quae poena statuta sit violantibus immunitatem, seu libertatem ecclesiasticam circa exactiones, et alia civilia onera? Resp. Est excommunicatio major. Et hanc ipso jure, et facto incurrunt: 1. qui hujusmodi collectas, et exactiones exigunt, vel imponunt ecclesiis, aut personis ecclesiasticis, si postquam commoniti fuerint, desistere noluerint, nec communioni fidelium restitui debent, donec satisfactionem fecerint competentem; *c. non minus* 4. *vers. si autem h. tit.* ubi eadem excommunicationis poena extenditur etiam ad fautores illorum; gloss. *in cap. cit.* Abb. *ibid. n.* 7. *et* 9. Fagn. *n.* 36. Zoes. *hic n.* 3. Honor. *n.* 28. *et* 29. Pirh. *n.* 90. Schamb. *n.* 70. et renovatum est in *bulla coenae*, ut notat Pirh. *n.* 94. Et quia fraus, et dolus alicui patrocinari non debet, excommunicatus ob praedicta, talis manet, etiam post depositum officium, nisi satisfecerit *cap. adversus* 7. *eod. vers. propter imprudentiam.*

61

2. Eandem excommunicationem incurrit etiam successor in officio, nisi satisfecerit intra mensem, et ista censura irretitus manet, donec satisfecerit competenter; *cap. adversus cit. in fin.* ubi etiam ratio redditur, quod *succedat in onere, qui in honore substituitur*; Abb. *in c. cit. n.* 3. *et* 8. Vivian. *ibid. vers. rectores*, Gonz. *n.* 2. Honor. *n.* 31. Pirh. *n.* 91. et alii passim. Discrimen tamen faciendum est inter ipsum collectantem, et inter successorem ipsius; nam *prior*

tenetur satisfacere, etiamsi commoditas proveniens ex delicto non ipsi, sed universitati, vel domino cesserit, ita, ut si non possit inducere universitatem, vel dominum ad satisfaciendum, ipse de suo satisfacere teneatur; quia non debuisset ad hoc praestare auxilium, vel consilium; Abb. *l. cit. n.* 9. Pirh. *n.* 91. *not.* 1. et colligitur ex *cap. adversus cit.* At *posterior* ex bonis propriis satisfacere non tenetur, cum ipse non deliquerit, nec aliquid ex collectis, ab ecclesia datis, usurpaverit: adeoque si intra mensem non potuerit satisfactionem procurare ab universitate, vel domino, non incurret excommunicationem, utpote quae ob solum delictum fertur, quod in hoc casu nullum est. *Excipitur*, si successor in officio etiam sit haeres antecessoris, qui collectam imposuit; nam hic teneretur ad satisfactionem praestandam ecclesiae, quae damnum passa est in impositione collectae; Suar. *de censur. D.* 21. *sect.* 2. *n.* 101. *in fin.* Barbos. *in cap. adversus cit. n.* 5. Pirh. *n.* 91. *not.* 2.

62

3. Constitutiones, et sententiae, quae a collectantibus ecclesiasticos, et clericos, ac compellentibus ad contribuendum, etiam pro necessitatibus communibus, sunt editae, ipso jure sunt irritae, nec ullo unquam tempore valiturae; *c. adversus cit.* quia *ea, quae fiunt a judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt*, ut habet *reg.* 26. *in* 6. Vivian. *in c. adversus cit. vers. sententiae*, Gonzal. *ibid. n.* 2. Honor. *n.* 30. *et* 35. Pirh. *n.* 90. Schambog. *n.* 76. Konig *n.* 28. Imo praelati, et personae ecclesiasticae hujusmodi collectas quocunque colore mutui, subventionis, subsidii, vel quovis alio prohibentur solvere, aut solutionem earum permittere absque authoritate sedis apostolicae, sub poena excommunicationis, vel si universitates sint, interdicti ipso facto incurrenda, a qua nullus absolvi possit, praeterquam in articulo mortis, absque speciali ejusdem sedis licentia; *c. clericis* 3. *h. tit. in* 6. quod tamen *extrav. un. int. comm. h. tit.* a Benedicto XI. restrictum est solum ad eos, qui sponte hujusmodi collectas dederint.

63

4. Similiter excommunicationem ipso facto incurrunt judices saeculares, ac domini temporales, et alii, qui eos, qui ita volunt, impediunt, ne super causis, quae ad forum ecclesiasticum de jure, vel consuetudine pertinent, litteras a sede apostolica impetrent, vel super ipsis coram ordinariis, vel delegatis litigent: ideoque hujusmodi litigantes, vel litigare volentes super dictis causis ecclesiasticis, per se, vel per alios ad desistendum a lite, vel ad litigandum in foro saeculari capiendo illos, vel res eorum, aut propinquos, vel aliis modis quibuscunque compellunt, aut compelli faciunt, seu procurant,

vel ad praedicta facienda auxilium, consilium, vel favorem dant; a qua excommunicatione nullatenus absolvi possunt, nisi prius tam judici ecclesiastico, cujus cognitio fuit impedita, quam parti, quae turbata fuit in prosecutione juris sui, de injuria, damnis, expensis, et interesse integre satisfactum fuerit; *c. quoniam* 4. *h. tit.* Et haec excommunicatio inclusa est in *censura* 13. *et* 14. *bullae coenae*, quae est contra impedientes jurisdictionem ecclesiasticam, et ecclesiasticos judices illa utentes, ut notat Suar. *D.* 23. *de censur. sect.* 4. *n.* 4. et hinc est reservata papae; Pirh. *n.* 95.

64

5. Denique excommunicationem ipso facto incurrunt ii, qui temporale dominium obtinent, si suis subditis prohibeant, ne praelatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, vel bladum, seu frumentum molant, panem coquant, aut alia obsequia exhibeant; quia talia in derogationem ecclesiasticae libertatis praesumuntur; *c. fin. h. tit. in* 6. Suar. *D.* 21. *de censur. sect.* 2. *n.* 93. *fin.* Passer. *in c. fin. cit. num.* 2. Pirh. *hic n.* 96. Et haec excommunicatio etiam lata est *in bulla caen. can.* 15. et papae reservata, ubi tamen solum excommunicantur facientes, vel servantes statuta ecclesiasticae libertati contraria: cons. qui sine lege, vel statuto praedicta obsequia prohibent exhiberi clericis, incurrunt quidem excommunicationem, *cap. fin. cit.* non tamen reservatam; Pirh. *n.* 96. *cit. in fin.*

65

Ex quo sequitur non posse ecclesiasticos prohiberi, ne vendant etiam minutim panem, et vinum; et si vendant, non obligari illos posse ad solutionem vectigalium, si ea colligant a suis bonis patrimonialibus, aut beneficialibus, prout expresse statutum est *clem. fin. de censib.* et est certa sententia TT. canonistarum, et jurisconsultorum a nemine ex catholicis impugnata, teste Pignatello *tom.* 2. *consult.* 34. *n.* 2. Imo P. Konig *hic n.* 30. cum aliis verius judicat, ex bonis clericorum emigrantium, et ex haereditatibus, legatis, aut donationibus, quae ad clericos, ecclesias, aut causas pias perveniunt, et extra territorium transportantur, non deberi impositiones illas, quas nos germani vulgo *Ilbzug*, *Fachsteur*, *Ilbfarht*, *Fachschosi* appellamus; quia revera sunt onus mixtum, et extraordinarium, ad qualia onera secundum hactenus disputata ecclesiae, et ecclesiasticae personae obligari non possunt.

§. II.

De immunitate locali, et praecipue de jure asyli.

SUMMARIUM

66

Ratione immunitatis localis duo ecclesiis, et ceteris locis sacris privilegia competunt: *primum est*, quod ob reverentiam, hujusmodi locis debitam, certi quidam actus in iisdem exerceri prohibeantur. *Alterum*, quod ad se confugientibus asylum praebeant. Actus, qui in ecclesia fieri prohibentur, sunt duplicis generis; nam alii sunt actus peccaminosi, ut homicidium, effusio sanguinis, aut seminis humani, sepultura infidelis excommunicati etc. quibus polluitur ecclesia secundum dicta *tit.* 40. *a n.* 63. Alii vero sunt actus per se liciti, sed qui in ecclesia ob specialem ejus sanctitatem exerceri prohibentur.

67

Quaeritur 1. an omne opus profanum, in templo factum, sit contra sanctitatem loci, et speciem sacrilegii contrahat? *Distinguunt* aliqui inter actus peccaminosos, et non peccaminosos: et *peccaminosos* quidem, si in ecclesia fiant, omnes dicunt ex ipsa natura rei sacrilegium esse; eos vero *actus, qui peccaminosi non sunt* extra ecclesiam facti, si fiant in ecclesia, aliquos esse sacrilegia ex prohibitione speciali ecclesiae, aliquos ex natura rei. Citantur pro hac sententia Sylv. *V. confessio* 1. *quaest.* 10. Cordub. *summ. q.* 190. Medin. *C. de confess. q. de circumst. loc. sacr.* Antonin. 3. *p. tit.* 14. *cap.* 19. §. 7. atque Suar. *l.* 3. *c.* 2. *n.* 8. sententiam hanc magis ad veritatem accedere. Pars ultima hujus sententiae infert primam; nam si aliqui actus, qui si fierent extra ecclesiam, mali non essent, ob loci sacri reverentiam sacrilegi fiunt ex natura rei, multo magis sacrilegia erunt peccata in ecclesia facta; magis enim opponuntur reverentiae debitae loco sacro.

68

Contra alii absolute negant, ullum actum profanum, etiam peccaminosum, seclusa formali intentione operantis, ex natura sua opponi sanctitati loci, sed siqua actio speciem sacrilegii aliam, quam ex intentione operantis habet, eam accipere non ex natura sua, sed ex positiva lege ecclesiae, actum illum specialiter prohibentis. Citantur pro hac sententia Cajetan. 2. 2. *q.* 99. *ad* 5. *dub.* Sot. *l.* 2. *de just. q.* 4. *art.* 4. §. *sed ait.* Victoria *in summ.* 4. *q.* 169. Angles *in flor. q.* 9. *diff. an locus sacer.* Navar. *man. c.* 6. *n.* 11. §. *sexto*, Gutier. *l.* 1. *qq. c.* 31. *n.* 35. Sanch. *l.* 9. *de matr. D.* 37. *n.* 15. et apud hos alii. *Rationem* dant, quia non omne peccatum, in ecclesia commissum, est sacrilegium, sed aliqua quidem speciem sacrilegii habent, ut pollui in ecclesia, fornicari, vulnerare alium, aut occidere etc. Aliqua vero non sunt sacrilegium, ut mentiri, dare alapam alteri etc. atqui non est ratio ex natura rei; cur illi potius

actus sint sacrilegium, quam hi; quia si spectetur actuum ipsorum natura, non minus posteriores sanctitatem loci dedecent, quam priores: ergo quod illi sint sacrilegium, non isti, solum habetur ex prohibitione ecclesiae, constituente loci sanctitatem in illis, et non aliis.

69

Ego inclino magis in hanc secundam sententiam, et moveor ad hoc maxime praxi, ut puto, communi fidelium; nemo enim sibi putat obligationem incumbere explicandi circumstantiam loci sacri in quibuscunque peccatis, sed in iis solum, quae ob formalem repugnantium ad locum sacrum, vel ex statuto ecclesiae speciali sacrilegia sunt.

70

Dub. 1. an furtum quodlibet prohibeatur in ecclesia sacrilegii nomine? Tribus modis contingere furtum potest. 1. Si fureris sacrum de loco sacro. 2. Si sacrum de non sacro. 3. Si non sacrum de sacro. *Secundo modo* non inhonoratur locus sacer, et propterea modus ille ad praesentem quaestionem non spectat. *Primo modo* cum res sacra aufertur de loco sacro, sacrilegium committi nemo dubitat, et decisum est lege tum civili; tum canonica.

Pro tertio casu allegantur jura in utramque partem: pro *negativa* quidem jus civile, nam per illud adversus eum, qui res privatorum, in AEdem sacram depositas, furantur, non sacrilegii, sed furti solum actio admittitur; *l. divi* 5. *ff. ad leg. jud. peculat. affirmativa* autem videtur colligi ex jure canonico; nam *can. quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 4. Joannes papa, *sacrilegium*, inquit, *committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro.* Et quidem si liquida esset mens hujus decisionis, quidquid contra per jus civile sancitum esset, certum foret pro jure canonico standum esse.

71

Sunt tamen variae sententiae circa intellectum *cit.* textus. *Aliqui* distinguunt, et quidem si res non sacra quasi sub jure, et potestate ecclesiae sit, quod vel illi ad custodiam tradita, vel in pignus data, vel alio simili modo in ecclesia deposita sit, affirmat rem illam furari in ecclesia sacrilegium esse; negant vero esse sacrilegium, si res aliqua mere temporalis per accidens, et casu sit in ecclesia, vel quia ibi est persona, quae illam secum defert, vel quia casu ibi relicta est. Ita tenent Victor. *in summ. q.* 106. Fagund. *l.* 4. *c.* 4. *n.* 9. *circa fin.* Ant. a s. Spirit. *de sacr. poenit. tr.* 5. *D.* 8. *n.* 614. et probabile hoc putant Azor. *p.* 1. *l.* 9. *c.* 27. *q.* 6. Emman. Sa *V. sacrilegium.* Less. *l.* 2. *de J. et J. c.* 45. *dub.* 3. *n.* 14.

72

Alii tamen sine ulla distinctione furtum in loco sacro sacrilegium esse, ac subinde, nisi ex parvitate materiae excusetur, ex genere suo mortale esse existimant: atque ita sentiunt Suar. *l.* 3. *c.* 5. *n.* 7. dicens esse communem, Dicastill. *D.* 9. *n.* 663. Perez *D.* 30. *sect.* 2. *n.* 2. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 2. *n.* 3. et citatur pro illa Sylv. *V. sacrilegium* §. *secundum.* Angel. *V. eod. n.* 1. Armill. *n.* 1. *etc.* *Fundamentum* praecipuum hujus sententiae est; quia *can. quisquis cit.* simpliciter, et sine limitatione ponitur species sacrilegii esse furarii non sacrum de sacro. Ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. de pretio* 8. *ff. de publician. in rem action.* nisi vel alia lex obliget; vel ratio cogat: ergo etc.

73

Ego in hac sententiarum diversitate certum imprimis judico sacrilegium committi, cum res ad custodiam deposita est in loco sacro; quia per ejusmodi traditionem quodammodo fit ecclesiae, et cons. res sacra efficitur. Cum vero casu res est in ecclesia, puto ob rationem datam valde probabile esse, etiam tum sacrilegii crimen committi: quod etiam confirmari ulterius potest; textus enim *can. quisquis cit.* facit partitionem quandam rei sacrae, et non sacrae, et per utriusque furtum dicit committi sacrilegii crimen. Atqui res, quae in depositum, vel custodiam ecclesiae datae sunt, quatenus sic constitutae sub ecclesiae patrocinio sunt, jam sunt aliquo modo sacrae, et cons. illas furari est potius furari sacrum de sacro, quam non sacrum. Igitur ut partitio textus retineatur integra, necesse est alterum membrum de aliis rebus intelligere. Non nego tamen ob authoritatem DD. etiam alteram sententiam probabilem esse, atque in praxi tutam.

74

Dub. 2. quae sit poena furantium in loco sacro? Potest dubium hoc fieri dupliciter, de poena jure lata, et primum ferenda per sententiam judicis. *De hac secunda* est communis sententia DD. esse arbitrariam pro conditione furti, et qualitate personarum, ut colligitur ex *l. lege Julia* 4. §. *mandatis autem* 2. *ff. ad leg. Jul. peculat. et ibi* docet *gloss. Anton. Clar. Decian. Rub. Menoch. Diaz. Farinac.* Potestque arbitrium istud judex extendere usque ad penam mortis, et sic regulariter puniendum est sacrilegium quo res sacra de loco sacro subripitur, nisi levitas furti, et aetas minor delinquentis poenae diminutionem suadeant.

75

Quaestio igitur solum est, an in hujusmodi fures sit poena aliqua jure lata? Qua in re putant aliqui, quoscunque fures sacrilegos

ipso jure excommunicatos esse, et ita colligunt ex *can. canonica instituta* 107. *caus.* 11. *q.* 3. *can. omnes ecclesiae* 5. *et can. quisquis* 21. *vers. siquis domum Dei caus.* 17. *q.* 4. Sed Azor. *p.* 1. *l.* 9. *cap.* 27. *q.* 23. Suar. *de cens. D.* 22. *sect.* 2. *n.* 6. Bonac. *D.* 3. *q.* 6. Pal. *p.* 2. *n.* 4. *etc.* putant excommunicationem in fures sacrilegos ipso jure latam non esse, nisi simul ecclesiam effringant. Et haec sententia mihi tenenda videtur. Colligitur ex *c. fin. de furt.* ubi qui furatus fuit calicem ecclesiae, nisi infamia publica notatus fuerit, admittitur ad ordines, peracta poenitentia, absque ulla absolutione a censura. Et *confirmatur ex c. conquestus* 16. *de foro comp.* ubi dicitur anathemati subjiciendos esse invasores rerum ecclesiae, donec satisfecerint: igitur excommunicatio in eos jure lata non est.

Neque obstant textus in contrarium allegati; nam ut eos DD. explicant, hoc solum, et non illud, quod adversarii intendunt, docent.

76

Dixi, *nisi simul ecclesiam effringant*; nam si cum furto sacrilego jungatur effractio, ut communis sententia ex *cap. conquesti* 22. *de sent. excomm.* colligit, incurritur excommunicatio latae sententiae. Haec tamen, antequam denuntietur, reservata non erit; quia, ut Pal. *p.* 2. *cit. n.* 5. notat, sic delinquens jubetur solum post denuntiationem se pontifici praesentare.

77

Quaeritur 2. quinam actus ex alias licitis prohibeantur in ecclesia? *Et* 1. *quidem dubitatur*, an placitum fieri in ecclesiis, vel domibus ejus possit? Resp. non posse fieri sine sacrilegii crimine a judicibus laicis, nisi in favorem causae piae. Colligitur ex *c. ut in domibus* 1. *h. t.* ubi dicitur, non posse judices domos ecclesiarum ad placitum vendicare: unde *glossa*, et omnes DD. a fortiori colligunt idem intelligi de ipsis ecclesiis, tum quia majori ratione immunitate hac gaudent ecclesiae, quam earum domus, tum quia ipsa ecclesia est quaedam domus, quae magis est sua, seu juris sui, quam domus ejus sint sub ipsius jure. Clarius vero hoc constat ex *cap. decet* 2. *eod. in* 6. ubi Gregorius X. *omnis*, inquit, *in ecclesiis saecularium judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa, criminalis maxime, per laicos agitetur, sint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena.* Maxime autem in ecclesia prohibetur exerceri judicium sanguinis, et quidem *sub interminatione anathematis*, ut habetur *cap. cum ecclesia* 5. *h. t.* ubi ratio additur, quod *absurdum sit, et crudele ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta.*

78

Dixi 1. *in ecclesia, vel ejus domibus*; nam de utroque extant textus, ut vidimus; et ratio, ob quam placitum prohibetur exerceri

in ecclesia, etiam probat illud de domibus ecclesiae. Est autem ista; quia ecclesia, et domus ejus sunt locus a saeculari jurisdictione exemptus, in loco autem a jurisdictione sua exempto jurisdictionem exercere judex non potest, cum locus ejusmodi aequipararetur loco existenti extra territorium: ergo etc. *Discrimen* tamen inter ecclesiam, et domus ecclesiae duplex interjacet. *Primum* est; in ecclesia judex laicus judicium exercere nequit, etiam consentiente ejus praelato; at in domo ejusdem potest ex concessione illius, si scilicet conductam ab ecclesia, vel ab illa liberaliter, et gratis concessam obtineat: hinc quando dicitur, quod in domibus ecclesiae judicium saeculare exercere nequeat, id intelligendum est, quando judex saecularis eam authoritate publica, quasi ex jure publico eligit ad habitandum; Abb. *in cap. ut in domibus cit. n.* 2. Vivian. *ibid. in ration.* Barb. *n.* 1. *et* 2. Gonz. *n.* 8. Vvagn. *not.* 2. Honor. *hic n.* 3. Pirh. *n.* 10. Scham. *n.* 13. *Alterum est*, quod totus processus judicialis, et ipsa etiam sententia in loco sacro lata, sit ipso jure nulla, et sine effectu; *c. decet cit.* §. *ordinarii*: quod verum est, etsi judex saecularis simul cum ecclesiastico judicium in ecclesia celebret; Passerin. *ib. n.* 18. Contra si istud exerceat judex saecularis in domo ecclesiae, valet; quia cum constitutio *c. cit.* irritans judicium saeculare exercitum in ecclesia sit poenalis, non debet extendi ad domum ecclesiae, cum poenae, et odia sint restringenda, non vero laxanda; *reg.* 15. *in* 6. Abb. *l. cit.* Azor *p.* 2. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 7. *cum reliquis supra.*

79

Dixi 2. *a judicibus laicis*; nam a judicibus ecclesiasticis causae ecclesiasticae in ecclesia agitari possunt; quamvis et hae decentius extra ecclesiam discutiantur in palatio episcopali, vel in alio loco commodo, ut usus habet; glos. *in cap. decet cit. V. saecularium.* Abb. *in cap.* 5. *h. t. n.* 4. Vivian. *ib. in ration.* Gonz. *n.* 7. Canis. *in cap. ut in domibus cit. n.* 4. Passer. *in c.* 1. *eod. in* 6. *n.* 12. Honor *hic n.* 2. Engl. *n.* 5. Pirh. *n.* 7. Scham. *n.* 11. et sumitur ex *can. fin. caus.* 2. *q.* 2. *et* c. *qua fronte* 25. *de appell. ibi. Non in ecclesia, sicut est canonicum, et honestum.* Neque unquam in jure canonico reperitur prohibitum, ne judicium ecclesiasticum exerceatur in ecclesia; Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 1. *Neque obstat* huic resolutioni 1. quod ratio *c. decet cit.* sit universalis, scilicet pax, et quies ecclesiae, quam non minus turbant judicia ecclesiastica; nam lex non potest contra sua verba extendi propter rationem suam, et legislator uti ratione sua potest, quantum, et quomodo id ipsi placet; atqui ss. canones expresse prohibitionem suam limitant ad judices saeculares, et ad saecularium judiciorum strepitus: ergo judicia ecclesiastica prohibitione illa comprehendi non debent. Accedit ratio disparitatis positiva; nam

ecclesia praesumit judicia ecclesiastica cum minore strepitu, et breviore tempore expedienda, et ipsum judicem ecclesiasticum majorem curam adhibiturum, ut sine irreverentia loci fiant; Suar. *l.* 3. *cap.* 4. *n.* 11. Zoes. *hic n.* 4. Scham. *n.* 12. Pirh. *l. cit. Neque obstat* 2. quod etiam judicia ecclesiastica prohibeantur exerceri in die festo; et sic censeantur etiam prohibita in loco sacro: nam dispar est ratio; quia judicia ecclesiastica locum sacrum non decent, dedecent autem sanctitatem dici festi, utpote quo non minus clerici, quam laici a negotiis forensibus abstinere, et officiis divinis vacare debent. *Neque obstat* 3. etsi reus interdictus sit ab ingressu ecclesiae; adhuc enim in ecclesiam citari et causa ecclesiastica adversus ipsum tractari in ea potest: secus est in actore interdicto; nam iste si in judicio audiri velit, absolutionem impetrare debet, alias a judicio repelli poterit: et ratio disparitatis est; quia actor in judicium sponte, reus vero vocatus, et necessario venit; *arg. c. intelleximus* 7. *de judic.* Azor. *c.* 9. *cit. q.* 2. Pirh. *hic n.* 8.

80

Dixi 3. *placitum*: quo nomine intelligitur, quidquid ad strepitum judicialem pertinet. *Ex quo sequitur*, in ecclesia etiam non posse ferri sententiam ab arbitris. Patet de arbitris juris; quia hi vere judices sunt: de arbitris compromissariis ex eo constat, quod procedant ad instar judicum cum causae cognitione; *l. compromissum* 1. *ff. de recept. qui arbit.* et sic illorum judicium non excludit judicialem tumultum; Passerin. *in cap.* 2. *h. t. in* 6. *n.* 23. Aliter discurrendum de arbitratoribus; quia eorum sententia non est, nisi quaedam transactio, et ideo arbitramenta facta in ecclesia valida sunt; Passer. *l. cit. cum Anchar. Dom. Franc. Bald. etc. Contra* alii actus extrajudiciales, et qui jurisdictionis contentiosae non sunt, etsi similitudinem quandam cum placito habeant, in ecclesiis exerceri licite possunt: cujusmodi sunt dare tutores, vel curatores pupillo, aut minori, praeterquam quod etiam sit causa pia; Azor. *p.* 2. *l.* 9. *n.* 9. *q.* 3. *et* 4. Canis. *in cap.* 1. *h. t. n.* 4. Vall. *hic n.* 3. Item conferre gradus doctoratus, vel magisterii; quia hujusmodi actus honestatem continet, idque etiam communis, et generalis consuetudo approbat; Abb. *in c. cum ecclesia* 5. *n.* 9. *h. t.* Azor. *l. cit. q.* 4. Suar. *cap.* 4. *n.* 15. Licitum etiam est disputationes, et praelectiones publicas habere in ecclesia; quia scientia dicitur res sanctissima; *l. praeses* 1. §. *proinde* 5. *ff. de var. et extraord. cognit.* utpote qua ad obediendum Deo, et principi vita subditorum informatur; *auth. habita C. ne filius pro patre.* Azor. *l. cit. n.* 5. Denique universim loquendo actus extrajudiciales, aut ad voluntariam tantum jurisdictionem pertinentes, praesertim si pietatem respiciant, in ecclesia valide, et

licite exerceri possunt; Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 11. *et* 12. Passer. *in c.* 1. *h. t. in* 6. *n.* 14. Pirh. *hic n.* 11. Scham. *n.* 14.

Dixi 4. *nisi in favorem causae piae*; hanc enim Abb. *in c. cum ecclesia* 5. *h. t. n.* 10. cum aliis excipit: unde eo casu non solum valide, sed etiam licite fient in ecclesia.

81

Dub. 2. an et quatenus in ecclesia prohibitum sit exercere mercatum, negotiationem, contractusque inire? Resp. etiam mercatum, contractus, et negotiationes in ecclesia prohibitas esse. Patet ex *cap. docet cit. ibi: cessent in ecclesiis, earumque coemeteriis negotiationes, et praecipue nundinarum, ac fori cujuscunque tumultus:* igitur ut placitum, ita etiam mercatus in ecclesia textu hoc prohibetur. Duplex tamen circa hoc notandum discrimen est 1. non semper gravem in mercatu intervenire culpam, sed tum solum, quando fit cum vociferatione, et tumultu; haec enim negotiatio divina officia turbat, et fraudibus est exposita, ac Dei ecclesiam multum profanat; Pal. *tr.* 11. *D. un. part.* 4. *n.* 3. 2. Contractus, siqui in ecclesiis, vel coemeteriis facti fuerint, licet facti fuerint cum peccato, validos tamen esse; quia in jure non irritantur, ut judicia saecularia, ideoque poenalis illa constitutio, cum odiosa sit, ad contractus, qui in ecclesia fiunt, extendi non debet; gloss. *in c. decet cit. V. processus.* Abb. *in c. cum ecclesia* 5. *h. tit. n.* 6. Suar. *c.* 4. *cit. n.* 18. Canis. *in cap.* 1. *h. tit. n.* 8. Passerin *in c. decet cit. n.* 24. Engl. *hic n.* 6. Pirh. *n.* 12. Schamb. *n.* 15. Major autem ratio prohibitionis circa judicia, quam contractus haec assignari solet, quod judiciales contentiones, et strepitus minus ecclesiae conveniant, quam contractus, qui in silentio expediri possunt. Porro poena mercatum in ecclesia exercentium, cum jure taxata non sit, arbitraria erit, et a judice pro varietate circumstantiarum, et gravitate delicti infligenda.

82

Difficultas est, an, et quomodo excusari possit venditio candelarum, et aliarum rerum pietati fidelium inservientium, quae multis in locis in templis, et coemeteriis templorum fit? Pal. *loc. cit.* cum *Navarro* existimat, si res istae in templo vendantur permanenter, et quasi apposita mensa, a peccato non excusari; an vero grave, vel leve sit, ex modo vendendi, et perturbatione divinorum officiorum desumendum esse. *D. Antonius*, *Sylvester*, *Cajetanus*, et alii a Navarro relati excusant a peccato. Ego cum Joan. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *p.* 5. Passerin. *in c.* 1. *h. tit. in* 6. *n.* 11. Pirh. *hic n.* 12. Schambog. *n.* 25. Vviestner *n.* 5. judico, si venditio istarum rerum celebretur in coemeterio, vel ad portam templi sine verborum strepitu, et contentione pretii, omnino licitam esse; tum quia id ha-

bet universalis locorum fere omnium consuetudo, tum quia cessat prohibitionis ratio, quae est perturbatio divinorum officiorum.

83

Dub. 3. quinam alii actus profani prohibiti sint in ecclesia? Resp. 1. prohibentur *universitatum*, *et societatum quarumlibet concilia*, *conciones*, *et publica parlamenta*, ut habetur *c. decet* 2. *h. tit. in* 6. intellige, si talia sint, quibus res, et negotia mere profana, et politica pertractantur; nam synodi, et concilia ecclesiastica, aliique tractatus de rebus, ad religionem, pietatem, morumque reformationem pertinentibus, instituti in ecclesiis non prohibentur; Joan. Andr. *in cap. decret. cit. n.* 7. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 15 *et c.* 6. *n.* 5. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 14. Passerin. *in c.* 1. *h. tit. in* 6. *n.* 9. Engl *hic n.* 4. Pirh. *n.* 12. Schambog. *n.* 16. Vviest. *n.* 6. *controversia* est inter DD. an allegata verba *c. decet cit.* contineant veram, et rigorosam prohibitionem? *Navarrus*, *Angelus*, *Tabiena*, *Sylvester* putant non continere, nisi hoc fiat ex contemptu, et cum notabili impedimento divinorum officiorum. At Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 4. *n.* 2. existimat probabilius continere verum praeceptum; quia alias ordinarii non possent subditos per censuras compescere.

84

2. Prohibentur ludi theatrales, et spectacula, nisi ad pietatem sint comparata; *can. cantantes* 1. *dist.* 92. *c. cum decorem* 12. *de vit. et honest.* Trid. *sess.* 22. *decret. de observ. et evit. in celebr. miss. vers. ab ecclesiis*, Sylv. *V. immunitas* 1. *q.* 2. *n.* 7. *dict.* 8. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *q.* 8. *vers. item ludi.* Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *a n.* 15. Passerin. *in c.* 1. *h. tit. in* 6. *n.* 8. Pirh. *hic n.* 4. Schamb. *n.* 17. Vviestner *n.* 7.

3. Prohibetur, ne in ecclesia admittantur supellectilia tam clericorum, quam laicorum custodienda, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat habere refugium; *c. fin. de custod. euchar.* Azor. *q.* 8. *cit.* Barbos. *n.* 25. Vall. *n.* 3. Vviest. *n.* 8. Sed hoc, ut *Suarez* advertit, intelligendum est de sola ecclesia, non de sacristia, aut aliis locis annexis. Videatur *litt.* 44. *n.* 13.

85

4. Prohibetur, ne in ecclesiis, vel coemeteriis illarum exerceantur alii actus profani, uti sunt triturare segetes, comprimere uvas, celebrare convivia etc. Fagund. *l.* 4. *c.* 4. *n.* 10. Barbos. *n.* 26. cum *cit.* quia indecentiam continent maximam, et ideo circumstantia loci explicanda est in confessione, si excessus adeo magnus sit, ut sacrilegium contineat. Addit *Corduba Sylvestrum* sequens,

per actus, qui de se non sunt mortales, nec jure ecclesiastico prohibiti sub mortali, non committi sacrilegium, si fiant in loco sacro.

86

5. Multo magis prohibitum est, ne ecclesia convertatur ad usus belli, ut in illa munitio constituatur; et aedificetur in modum castri; nam si causae sanguinis in ecclesia non sunt tractandae, multo minus in ea constituendus est locus ad effundendum sanguinem, et homicidia facienda deputatus; Azor. *q*. 6. Vall. *n*. 3. cum *Innoc. Abb. Sylv.* qui excipiunt casum necessitatis occurrentis in bello defensivo; tunc enim id licet, accedente tamen consensu episcopi.

87

6. Tam ecclesiae, quam monasteria, et clericorum domus immunes esse debent ab onere hospitandi; *c. ut in domibus* 1. *h. tit.* Abb. *ibid. n.* 4. Azor. *q*. 8. Barbos. *in c.* 1. *cit. n.* 4. Pirh. *hic n.* 10. *not.* 2. Vviest. *n*. 9. cum communi. *Excipitur* patronus, vel alius benefactor, qui in fundationis, vel beneficii recognitionem loco census hospitii jus cum episcopi consensu sibi reservavit; *arg. can. Eleutherius* 30. *caus.* 18. *q*. 2.

7. Denique prohibentur ab ecclesiis extrahi confugientes ad illas: quod est praecipuum privilegium, quod ecclesiae ratione immunitatis localis habent, et *asylia*, seu *jus asyli* dicitur: et de hoc

88

Quaeritur 3. quid sit *jus asyli*, sive *asylia*? Resp. est *securitas*, sive *privilegium immunitatis ab extractione*, *et omni alia violentia externa*, *quam ejusmodi locus ad se confugientibus praestat.* Ita quoad sensum omnes. Competit aliquando locis mere profanis, praecipue vero sacris, et religiosis: hisque jure antiquissimo: nam etiam apud ethnicos arae, et templa illorum immunitate ista gaudebant.

89

Dub. 1. an bene jus asyliae, praesertim ita amplum, ut infra videbimus, constitutum sit? Dubitant etiam ex orthodoxis quidam. *Fundantur* 1. Quia noxia est reip. dum delictis impunitatem praestat. 2. Quia hac ipsa impunitate occasionem delinquendi praebet. 3. Quia nocentis extractio nullo modo repugnat sanctitati loci, sed potius eidem congruit, cum ut *can. qualis nos* 44. *caus.* 23. *q*. 5. dicitur, *non sit qui quidquam majus*, *unde Deo sacrificium possit offerri*, *quam si id ordinetur*, *ut hi*, *qui in suam*, *et aliorum perniciem debacchantur*, *competenti rigore compescantur.*

90

Sed dicendum cum ceteris orthodoxis DD. optimo jure sacram asyliam, etiam in ea latitudine, prout nunc est, spectatam, constitutam esse. Omnium DD. loco sit s. Augustinus *serm.* 5. *de dedic.*

eccl. ubi *grandem*, inquit, *injuriam religionis, et divinitatis offensam esse, qualemcunque fugientem ad domum Dei a sacris liminibus, i. e. de sinu matris evellere, et arcam communis expugnare perfugii.* Ratio est, quia asyli privilegium sacris, et religiosis locis concessum est, non, ut favor delinquentibus, horumque delictis praestaretur, sed intuitu religionis, et fidei christianae, cujus favor publicus est; et praecipue attendendus, cum *summa sit ratio, quae facit pro religione*, prout dicitur *l. sunt personae* 43. *ff. de religios. et sumpt. funer. Conf.* quia rei christianae plurimum interest, ethnicorum aras, et statuas non videri potiores templis, et altaribus vero numini consecratis. Igitur si piaculum fuit abstrahere ab altaribus, et statuis idolorum eos, qui suppliciorum, ob scelera sua commeritorum, metu ad illa confugerant, multo magis defendi oportet a violentia eos, qui confugiunt ad templa, et altaria christianorum.

91

Neque contrarium probant argumenta partis adversae. *Ad* 1. inprimis contra ejusmodi confugas procedi potest propositis poenis infamiae, proscriptionis, et confiscationis bonorum omnium: imo si crimen exceptum sit, quod asylo confugientem excludat, etiam mortis. Deinde immerito supponitur, quod reipublicae quies, et tranquillitas exigat, ut nullum unquam delictum sit impunitum; alias nec Deus asyla potuisset constituere, vel illa constituendo malo publico constituisset, quod dicere blasphemum est. *Ad* 2. occasio delinquendi, quam ex asylia sacra homines perversi aliquando abripiunt, per accidens est; eam enim licet ecclesia ex justa causa aliquando permittat, non tamen intendit, sed potius vult, quantum in se est, nullum crimen a quoquam perpetrari. *Ad* 3. id verum est, quando reum a supplicio nulla alia causa defendit.

92

Dub. 2. quo jure privilegium asyliae competat locis sacris? Tres sunt sententiae. *Prima* vult illud competere jure naturali. Ita nonnulli apud Delben. *de immunit. capit.* 16. *dub.* 2. *n.* 2. *Fundantur* 1. quia cultus Dei pertinet ad jus naturale: ergo etiam jus asyliae, quod cum respectu ad cultum divinum locis sacris conceditur. 2. Quia nisi immunitas haec a jure naturali constituta fuisset, in eandem non conspirassent tot, tamque variae, et rerum primordio tam vicinae gentes.

Secunda docet asyla sacra constituta esse jure divino positivo. Ita Igneus *in l.* 1. *n.* 26. *ff. ad syllan.* Decius *in c. ecclesiae* 10. *de constit. n.* 14. Tusch. *practic. V. ecclesia concl.* 8. *n.* 4. Farin. *in append. de immunit. c.* 2. *n.* 9. et videtur hoc erui ex trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* ubi ait, *ecclesiae, et personarum ecclesiasti-*

carum immunitatem Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus constitutam esse.

93

Tertia, et verior sententia originem asyliae in nova lege tribuit juri humano tum ecclesiastico, tum civili. Ita Covar. *l.* 2. *var. c. n.* 2. *concl.* 1. 2. *et* 3. Suar. *tom.* 1. *de relig. l.* 3. *c.* 8. *n.* 9. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 25. *n.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 1. *q.* 1. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 5. *n.* 2. Ambrosin. *de immun. et libert. eccl. c.* 1. *n.* 3. *vers. cum certum sit.* Guazzin. *defens. reor.* 1. *cap.* 29. *n.* 2. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 10. Vvagnereck *in c. inter alia* 6. *eod. not.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 141. Zoes. *hic n.* 6. Engl. *n.* 7. Pirh. *n.* 16. Schamb. *n.* 21. Konig *n.* 2. Vviest. *n.* 21. *et trib. seqq.* magnif. P. Schmier *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 4. *n.* 17. cum communi ceterorum.

Quod *jure naturali* asylia ecclesiis, et locis sacris non competat, patet ex eo, quia non est per se, et intrinsece malum malefactores ex templo per vim extrahere; alias neque in casibus exceptis hoc esset licitum. *Accedit*, quia jus naturale semper, et ubique idem, ac immutabile est; non autem fuit, vel est semper, et ubique facinorosis ad templa confugientibus aeque securus receptus; quia pro temporum, et locorum varietate varius et ipse fuit.

94

Quod etiam non competat jure positivo divino, inde ostenditur, quia tale jus neque scriptum est, neque Apostolis traditum esse ex patribus, aut alia via ostenditur; jus autem antiquae legis, quo asyla a Deo sunt constituta, ceremoniale vel judiciale duntaxat fuit; cons. morte Christi extinctum; *c. translato* 3. *de constit.*

Quod denique constituta sit jure positivo humano, patet ex textibus utriusque juris. Civilis quidem *toto tit. c. de his, qui ad eccl. confug.* ecclesiastici autem *can. eos qui* 6. *dist.* 86. *can. sicut antiq.* 6. *can. miror.* 8. *can. reum* 9. *can. nullus clericorum* 19. *can. siquis contumax* 20. *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. *c. inter alia* 6. *c. ecclesiae* 9. *etc. h. tit.* quae, aliaque ejusmodi jura antiquiora roboravit, et ad unam formam reduxit Gregorius papa XIV. *const.* incipit. *cum alias edita* 9. *calend. jun.* 1591. *pontificatus sui primo.*

95

Neque contrarium probant argumenta praecedentium duarum opinionum. *Ad* 1. *argumentum primae sententiae*, eo plus non probatur, quam quod admodum consentaneum sit dignitati loci sacri, ut ei privilegium hoc concedatur. *Ad* 2. ob dictam convenientiam ex naturae instinctu pleraeque gentes securitatem asyli induxerunt; neque enim semper praeceptum jure naturali est, quod natura dictat esse valde conveniens. *Ad textum trid.* dico, eo plus non probari,

quam quod asyla ad imitationem legis divinae veteris, aut instinctu Dei, et acceptata ab eo potestate sint contituta. Imo non desunt, qui velint, textum *cit.* non de locorum sacrorum asylia, sed de immunitate ecclesiasticarum personarum, et rerum ad ecclesias, et personas ecclesiasticas pertinentium loqui, quae proprio nomine *ecclesiastica libertas* dicitur.

96

Dub. 3. an memorata constitutio gregoriana locum habeat in omnibus provinciis? Non desunt, qui defendunt negativam, triplici argumento ducti. 1. Quia in bulla hac pontifex intendit solum occurrere incommodis, ortis ex varietate, et usu facultatum, ac indultorum concessorum a Sixto V. et Pio V. haec autem concessa sunt dumtaxat particularibus locis: ergo et bulla haec pro iisdem facta est. 2. Quia leges tam ecclesiasticae, quam civiles non obligant, nisi fuerint promulgatae; *can. in istis* 3. §. *leges dist.* 4. *l. leges* 9. *C. de legib.* atqui constitutio haec gregoriana non ubique, et fortassis in solà Italia, et Romae tantum est promulgata. 3. Quia dictae constitutioni, et aliis juribus, sacram asyliam spectantibus derogatum est consuetudine, qua jus asyli ecclesiis competens alicubi sublatum, passim vero restrictum est, teste Tholosan. *c.* 22. *n.* 2. Clar. §. *fin. q.* 30. *n.* 3.

97

Sed dicendum constitutionem hanc vim habere in orbe christiano universo, ita, ut ejus dispositioni standum sit in utroque foro. Ita teste Delben. *de immun. c.* 16. *dub.* 4. *n.* 2. communiter sentiunt DD. qui post editam *const. cit.* scripserunt, et clare satis colligitur ex ipsa *const.* ubi pontifex sine limitatione ad certum locum, vel provincias, generaliter, *volumus*, inquit, *quando praesens temporum calamitas, et nimia perversorum hominum malitia exposcit, aliquid permittere, circa immunitatem ecclesiarum, ultra id, quod a prisca illa majorum disciplina, et a ss. canonibus est praescriptum.* Et ut porro de mente pontificis nullum restaret dubium, post principium *cit. const.* aperte fatetur, quod in ea intendat praescribere regulam uniformiter observandam ab omnibus, sublata omni differentia: atqui jam esset differentia, si dicta constitutio non obligaret orbem christianum universum.

98

Et quo patet *ad* 1. *argumentum* sententiae adversae et confirmatur etiam ex eo; nam pontifex ex ea solum causa contrarias consuetudines, statuta, et interpretationes DD. sustulit, ut uniformis ubique circa immunitatem ecclesiasticam observantia esset. *Ad* 2. patet ex dictis *lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 28. non requiri, ut constitutiones apostolicae

promulgentur in universis provinciis, vel diocesibus, sed sufficere, si publicentur in curia romana, et affigantur in acie campi florae, atque ad valvas basilicae B. B. Apostolorum. *Ad* 3. imprimis uterque DD. *citt.* scripsit ante editam constitutionem gregorianam; cons. de contraria huic consuetudine testimonium perhibere non potuerunt. Deinde non desunt, qui, ut *n. sequent.* videbimus, negant dictae constitutioni per consuetudinem derogari posse: quod etsi probabilius verum non sit, ut ostendetur *n.* 100. tamen satis certum videtur defacto derogatum non esse: unde asserenti incumbet onus ostendendi locum, ubi derogatum eidem sit.

99

Dub. 4. an hoc asyliae jus per consuetudinem tolli, vel deminui possit? Negat Bonacin. *D.* 3. *quaest.* 7. *p.* 10. *n.* 2. ubi citat pro se *Guttier. Ambrosin. Farin. Peregrin. Marium Italia etc.* quorum sententiam probabiliorem putat Delben. *de immunit. eccl. cap.* 16. *dub.* 6. *n.* 3. Colligunt hoc ex *const. gregorian.* supra allegatae verbis; dicit enim *ibid.* pontifex, 1. quod velit, *sublata penitus omni* (adeoque etiam per consuetudinem inducta) *differentia*, omnia jura *ad unam tantum formam reducere.* 2. Addit. *quod si quis quacumque dignitate, et authoritate praeditus praemissorum* (h. e. privilegiorum, indultorum, et gratiarum) *aut quovis alio* (cons. etiam consuetudinis) *praetextu, quidquam praeter, aut contra hujus — const. tenorem attentare praesumpserit, ipso facto censuras, et poenas easdem* (quas extrahentes) *incurrat.* 3. Circa initium vers. *quare pro commisso* indicat, intentionem suam esse, *omnem dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem submovere, abusus tollere etc. conf.* ex trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* ubi dum sanctiones apostolicas, *in favorem ecclesiasticarum personarum, et libertatis ecclesiasticae, contra ejus violatores editas exacte ab omnibus observari* praecipit, consuetudines contrarias videtur annullare: et ex *const. Urbani VIII.* incipit, *romanus. pontifex edita* 5. *jun.* 1641. ubi annullat, reprobat, et nullas, ac reprobas semper fuisse declarat omnes consuetudines contra immunitatem ecclesiasticam militantes.

100

Sed probabilius affirmant Abb. *in c. inter alia* 6. *hoc tit. n.* 13. *ante fin.* Covar. *c.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 4. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. *fin.* Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n*- 82. Guazzin. *defens. reor.* 1. *c.* 34. *n.* 1. Vviest. *hic n.* 36. Ratio est 1. quia hoc habent omnes leges, quae non jure naturali, aut positivo divino, sed humano solum ecclesiae, vel civili sunt introductae, ut tolli per consuetudinem legitime praescriptam possint: quare igitur non etiam lex concedens hanc immunitatem? 2. Constitutioni huic, et immunitati per eam concessae

derogari potest per legem: ergo etiam per consuetudinem, cui legis vis adstruitur; *l. diuturna* 33. *ff. de legib.* nisi illa sit reprobata, et irrationabilis: atqui consuetudo contra immunitatem nuspiam est reprobata, rationabilem autem illam facere possunt circumstantiae loci, temporis etc. 3. Defacto consuetudo sustulit immunitatem ecclesiasticam, antiquo jure extensam ad 40. vel 30. passus, ut jam intra illud spatium rei criminum capitalium non amplius defendantur: imo alicubi simplices etiam fures immunitate non gaudent, ut cum *cit.* Barbos. testis est Pal. *tr.* 11. *D. un. part.* 5. *n.* 5.

101

Neque contrarium probatur ex verbis constitutionis gregorianae allegatis pro adversa sententia; nam ex iis solum evincitur, quod per eam sublatae sint consuetudines eo tempore existentes, non vero inducendae in futurum: quae tamen, quia quid facti sunt, non praesumuntur, sed probari debent esse legitimo modo inductae, ut attentari aliquid contra constitutionem *cit.* possit. *Ad conf.* trid. et pontifex *l. citt.* non loquitur de immunitate locali, sed personali solum, et reali, quae ecclesiasticas personas, earumque, et ecclesiarum res, bona, et jura respicit, ut facile patebit expendenti textus allegatos.

102

Dub. 5. qualis interpretatio, stricta, an lata adhibenda sit, quando dubitatur, an reus Asylo gaudeat? Covar. *l.* 2, *var. c.* 20. *n.* 4. *vers. secundum in fin.* Curtell. *de immunit. l.* 1. *q.* 4. *n.* 18. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 25. *n.* 14. card. de Luca *theatr. V. et J. de immunit. discurs.* 2. *n.* 6. *et disc.* 10. *n.* 10. volunt adhibendam interpretationem strictam. *Rationem dant.* 1. quia immunitas haec derogat juri communi, imo et naturali, quo cavetur, ne delicta maneant impunita. 2. Quia hac immunitate audaciores redduntur improbi ad crimina committenda. 3. Quia ecclesia favere intendit non sceleratis, sed miseris, et casu delinquentibus. 4. Quia ob frequentiam, et vicinitatem ecclesiarum, et domorum regularium in civitatibus, ac locis frequentatis facinorosi semper invenirent tutelam. 5. Quia in concursu boni publici, ac privati praeferendum est publicum: atqui publici boni ratio exigit puniri scelera: ergo immunitas piorum locorum, saltem casu, quo dubium est, an reus eadem gaudeat, secundum boni publici exigentiam est potius restringenda, quam ob favorem privatum delinquentium extendenda.

103

Verum his non obstantibus, dicendum; in expositione jurium immunitatem spectantium, non quidem recedendum esse a propria, et communiter usitata significatione verborum, si tamen omnibus consideratis, dubium sit, an reus asylo gaudeat, praeferendam in-

terpretationem latam, et favorabiliorem reo, ad hujusmodi loca sacra sese recipienti. Ita Marius Italia *l.* 1. *de immunit. c* 2. *n.* 21. Ambrosin. *tr. simil c.* 10. *n.* 7. Decian. *l.* 3. *cons.* 80. *a n.* 16. sibi contrarius; Farin. *append. de immun. c.* 2. *n.* 21. Delben. *de immun. eccl. c.* 16. *dub.* 3. *n.* 3 Barb. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 90. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 144. Vviest. *hic n.* 42. et hoc teste praecipui nominis DD. *Ratio est* 1. quia est de causa pia, et favorabili ecclesiae; nam hujus potius reverentia, quam facinorosum favore constituta in illa a jure est asylia. Et privilegium, et beneficium a principe utriusque reip. concessum, et corpori juris communis insertum, quod latam interpretationem accipit. 3. Quia lata hujusmodi interpretatio nemini in particulari praejudicat, imo fundamentum in uso recepto habet, quo tutus est confuga etiam in atrio, vel portICU templi consistens, aut ansam portae ejusdem tenens, non alia profecto ex causa, quam quod latae interpretationis privilegium istud sit; in odiosis enim atrium, et porticus non comprehenduntur ecclesiae nomine.

104

Argumenta in contrarium allata non probant efficaciter incertum. *Ad* 1. jus commune solum praecipit puniri reum, nisi excipiatur a poena per privilegium. *Ad* 2. quod aliqui spe immunitatis audaciores fiant, per accidens est, et propter abusum usus tolli non debet. *Ad* 3. ecclesia utrisque favere intendit non tam intuitu personarum propriarum, quam, ut antea dixi, intuitu sanctitatis loci, cui primario, et principaliter concessa immunitas est. *Ad* 4. ecclesiarum, et domorum regularium frequentia, et vicinia non facit, ut ipsis, et cujus cultui dicata sunt, divino numini minus reverentiae, et honoris debeatur; cons. etiam non minuit, vel restringit asyliam, et quae hanc concernunt jura, cum et ipsa intuitu cultus divini concessa sint. *Ad* 5. etiam immunitas concessa est in favorem religionis, cujus summa est ratio; *l. sunt personae* 43. *ff. de relig. et sumpt. fun.*

105

Dub. 6. an cum jus civile, et canonicum in casu immunitatis non concordant, interpretatio facienda sit secundum jus civile, an vero secundum jus canonicum? Angel. *de maleficiis V. quod fama n.* 59. Alciat. *de praesumpt. reg.* 33. *n.* 5. et quidam alii putant eo casu in terris dominio ecclesiae temporali subjectis observandum jus canonicum, civile autem in terris imperii saltem in saeculari foro.

Sed melius Alberic. *in rubr. C. de his, qui confugiunt etc.* Alex. *l.* 7. *cons.* 45. *n.* 2. Boerius *decis.* 109. *n.* 3. *fin.* Covar.

l. 2. *var. c.* 20. *n.* 3. Curtell. *de immun. eccl. l.* 1. *q.* 32 *n.* 27. Peregrin. *de immun. cap.* 7. *n.* 19. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *l.* 3. *cap.* 8. *n.* 11. Farin. *append. de immun. cap.* 2. *n.* 28. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 5. *n.* 4. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 29. *n.* 8. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 5. *n.* 1. *et seq.* Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 22. Fagn. *in c. inter alia* 6. *eod. n.* 37. Gonz. *ibid. n.* 2. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 143. Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 5. *n.* 77. Vviestner *hic n.* 40. et hoc teste plerique melioris notae DD. sentiunt, jus canonicum in hac materia ubilibet servandum, et secundum illud occurrentes controversias in foro utroque decidendas. *Ratio est*, quia haec materia est ecclesiastica, in qua jus civile nullam jurisdictionem habet, nisi ad fovendam dispositionem juris canonici. *Accedit*, quia judex saecularis compelli a judice ecclesiastico potest, ut is leges ecclesiasticas, forum suum respicientes, servet; *c. saecul**ares* 2. *de for. compet. in* 6. *c. decernimus* 8. *de sent. excom. eod. et clem.* 1. *de poen. et remiss.*

106

Sed quid, si dubium aliquod oriatur super interpretatione juris canonici? Resp. Tum, ut recte cum Farin. Decian. et aliis DD. Pal. *n.* 4. *cit.* et Delben. *cit. dub.* 5. *n.* 6. monent, illa interpretatio sequenda est, quae cum jure civili convenit; nam jura juribus convenire decet., et jurium correctio, quoad fieri potest, vitanda est. Haec tamen explicatio, et declaratio non a judice saeculari, sed ecclesiastico facienda est, cum privilegium ecclesiae datum taugat; Delben. *n.* 8. cum Farin. et aliis *supra* allegatis.

§. III.

De locis sacri asyli jure gaudentibus.

SUMMARIUM

107 *Jus asyliae competit ecclesiis, et earum coemeteriis.*
108 *Hospitalibus, et conventibus regularium.*
109 *Oratoriis episcopi authoritate erectis.*
110 *Domui, seu palatio episcopi.*
111 *Et reliquis locis sacris, ac religiosis.*
112 *Ecclesia, ut asylo gaudeat, non debet necessario esse consecrata.*
113 *Vel benedicta.*
114 *Aut plene constructa.*
115 *An necessarium sit, ut in ea divina sint celebrata?*
116 *Deciditur negativa.*
117 *Ratio decisionis.*
118 *Respondetur ad opposita.*
119 *An asylia gaudeat ecclesia interdicta?*
120 *Polluta, et nondum reconciliata?*
121 *Destructa?*
122 *Quousque se extendat privilegium hoc concessum ecclesiis, et hujusmodi locis piis?*
123 *An totus sit apprehendens januam ecclesiae clausam?*
124 *Existens supra ejusdem tectum?*
125 *Confugiens ad ejus scalas?*
126 *Evadens in murum illius?*
127 *Immunitate gaudent sacristia, porticus, atrium etc. ecclesiae.*
128 *Horti, area etc. monasteriorum.*
129 *Quid dicendum de spatio 40. vel 30 passum?*
130 *Respondetur ad rationem dubitandi.*
131 *Utrum jure asyli gaudeant oratoria privata?*
132 *Ratio decidendi.*
133 *Quid praesumendum, quando dubium est, qua authoritate erectum sit oratorium?*
134 *An jus asyli habeat domus episcopi existens extra 40. passus?*
135 *Quid si capellam non habeat.*
136 *Deciditur affirmativa.*
137 *Explicatur decisio.*
138 *Solvuntur contraria.*
139 140 *An privilegium asyli habeant palatia cardinalium?*
141 *Vel oratores supremorum principum in suis domibus?*
142 *An immunis sit, cui cardinalis occurrens imponit galerum rubrum?*
143 144 145 *Fugiens ad tabernaculum eucaristiae, vel ad sacerdotem, qui portat ad infirmum S. Viatticum?*
146 *Vel oleum sacrum?*
147 148 149 *Aut qui confugit ad altare portatile, et secum illud aufert?*
150 151 *Utrum jure asyli gaudeat crux erecta in via, vel reliquiae sanctorum?*
152 153 *Aut statuae principum?*

107

Quaeritur 1. quibus locis sacris jus asyliae competat? Res. 1. et principaliter jus istud competit *ecclesiis*, episcopi authoritate erectis. Sic omnes DD. et manifestum est ex utroque jure.

2. *Coemeterio*, prout patet ex *rubr. et fin. h. tit.* et hoc intelligendum est non tantum de coemeterio contiguo ecclesiae, sed etiam de separato; nam hoc ipso, quod fidelium sepulturae destinatum sit, praesumitur esse benedictum, et episcopi authoritate sacratum; Navarr. *man. c.* 25. *vers. coemeterium*, Germon. *de sacr. immunit. l.* 3. *n.* 31. *et seq.* Marius Italia *de immunit. eccl. l.* 1. *cap.* 4. §. 7. *n.* 28. *et seq.* Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 196. Canis *in c.* 1. *h. tit. n.* 3. Barbos. *in c.* 7. *h. tit. n.* 6. *et l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 63. Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 9. *n.* 2. Engl. *hic n.* 10. *vers. quod vero*, Schamb. *ibid. n.* 10. Konig *n.* 5. magnif. P. Schmier. *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 4. *n.* 23.

108

3. *Hospitali*, si episcopi authoritate erectum sit, et cum altari ad celebrandum; quia est locus sacer, et religiosus; *c. adhaec* 4. *de relig. domib.* ac propterea omnia privilegia, ecclesiis concessa, etiam ad hujusmodi hospitalia porriguntur; *l. omnia* 35. *C. de episc. et cleric.* Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 24. *n.* 32. Franc. Leo *thes. for. eccl. p.* 1. *c.* 13. *rubr. de immun. eccl. n.* 8. Mar. Ital. *c.* 4. *cit.* §. 8. *num.* 1. *et* 2. *vers. unicum adhuc*; Farin. *append. de immun. c.* 17. *n.* 265.

4. *Monasteriis, conventibus, et collegiis regularium,* ut patet ex constitutione Gregoriana ibi, *super abducendis, vel extrahendis ab ecclesiis, monasteriis, sacellis, domibus regularibus, et saecularibus etc.* et ratio est, quia sunt loca divinis obsequiis deputata, propter quam potissimum causam ecclesiis nondum consecratis immunitas adstruitur; *c. ecclesiae* 9. *h. tit.*

109

5. *Oratoriis*, etiam quae erecta sunt in domibus privatis, si episcopi authoritate erecta sint; nam tunc cultui divino perpetuo sunt deputata, neque ad usus profanos redire possunt, ac proinde sunt loca proprie religiosa; Host. *in c. ecclesiae cit. ante n.* 1. *vers. unde oratoria*, Joan. Andr. *ibid. V. ecclesia n.* 1. Ancharan. *n.* 2. Ant. de Butr. *n.* 3. Abb. *num.* 7. *vers. secundo quaeritur*; Barbos. *n.* 10. Fagnan. *n.* 23. Gonzal. *n.* 2. quibus consentiunt Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 8. *q.* 3. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 10. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 6. *n.* 19. Guazzin. *defens. reor.* 1. *c.* 37. *n.* 29. Farin. *c.* 17. *citat. n.* 267. Delben. *sect.* 9. *cit. n.* 4. Pirh. *hic n.* 4. Scham. *n.* 10. Vvies. *n.* 61.

110

6. *Domui*, seu *palatio episcopi*. Patet *ex can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. *et ibi* gloss. *V. vel domo.* Et hoc verum est, etiamsi episcopus sit absens, et mortuus, modo non sit alteri locata domus; Mar. Ital. *c.* 4. *citat.* 4. §. 9. *n.* 4. Laym. *num.* 2. Jordan. *n.* 200. Pal. *n.* 20. Barb. *n.* 70. Pal. *n.* 20. Delben. *sect.* 14. *n.* 2. Farin. *n.* 270. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 258. Konig *hic n.* 8. Vviest. *n.* 70. et alii apud istos. Imo ex decreto s. congreg. 10. *dec.* 1658. *in una Forlimpopuli* immunitate gaudet etiam domus parochi, teste Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 24. *n.* 25.

111

7. Denique jus immunitatis competit etiam omnibus aliis locis, quae jure canonico religiosa censentur, etsi sacra non sint, ut habetur *c. adhaec cit. et l. omnia* 35. *C. de episc. et cleric. et loc. cit.* notant Abb. *n.* 6. Azor. *q.* 2. Suar. *n.* 9. Jordan. *n.* 213. Laym. *n.* 3. Barb. *n.* 77. Pirh. *num.* 4. Schambog. *num.* 10. Vvagn. *in c. inter alia not.* 6.

Quaeritur 2. quibus ecclesiis competat jus asyli? Et 1. quidem dubitatur, an jus asyli habeat ecclesia nondum consecrata, nondum benedicta, vel nondum plene constructa?

112

Ad 1. dico non esse opus, ut ecclesia ejusmodi sit consecrata, si authoritate episcopi erecta, et ad publicum sacrificii, et sacramentorum usum, ac divina officia celebranda sit deputata, prout statuitur expresse *c. ecclesiae* 9. *h. tit.* et notat *ibid.* gloss. *V. adimitur*; Host. *ante n.* 1. *V. eod.* Joan. Andr. *n.* 1. Abb. *n.* 1. *et seqq.* Angel. *V. immunitas n.* 25. Sylv. *V. eod.* 1. *n.* 2. Tabien. *num.* 15. Armill. *n.* 19. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 8. *q.* 1. Suar. *l.* 3. *c.* 3. *n.* 1. *vers. imo etiam*; Ambrosin. *de immunit. c.* 10. *n.* 2. Franc. Leo *thesaur. for. eccl. p.* 1. *cap.* 13. *n.* 7. Mar. Ital. *de immun. l.* 1. *cap.* 4. §. 3. *n.* 12. Farin. *append. de immunit. c.* 17. *n.* 275. Ratio est, quia ejusmodi deputatio instar consecrationis esse censetur; et sic talis ecclesia jam haberi debet pro loco sacro, et religioso; *can. praecepta* 8. junct. gloss. *V. devotus de consecr. dist.* 1. ideoque ad usus profanos, et humanos redire non debet; *cap. adhaec* 4. *de relig. domib.* gloss. *fin. in c.* 9. *hoc tit.*

113

Ad 2. eo privilegio etiam gaudet ecclesia nondum benedicta, modo habeat alias conditiones, ad effectum hunc requisitas. Ita Suar. *l.* 3. *cit. cap.* 9. *n.* 2. Vallens. *hic n.* 4. *vers. hac porro*, Zoes. *n.* 8. Engl. *n.* 10. Schambog *n.* 6. Konig *num.* 3: cum *Abb. Angel. Sylv. Gregor. Lopez, Covarruvia,* et aliis pluribus. Colligitur ex *c. eccle-*

sta cit. et hujus ratione; dicuntur enim ibi ecclesiae nondum consecratae gaudere privilegio immunitatis, quia ecclesia, *obsequiis divinis dedicata, nullius est temerariis ausibus profananda*: atqui potest ecclesia aliqua sufficienter esse divinis obsequiis dedicata, etiamsi benedicta non sit, si scilicet authoritate episcopi, primum lapidem ponentis, ad usus sacros sit deputata; tunc enim, ut *n. praeced.* dictum est, jam est locus sacer, et jam ad usus profanos redire non amplius potest: ergo etc.

114

Ad 3. pariter non est necessarium, ut ecclesia sit plene constructa; quia ex quo ab episcopo primus lapis positus, et loco altaris, atque atrio designato, defixa ab eo crux est, jam evasit locus divinis obsequiis dicatus, ita, ut ad usus profanos redire non debeat; *arg. can. nulli liceat* 3. *caus.* 12. *q.* 2. *c. adhaec* 4. *de relig. domib.* Abb. *in c. ecclesiae cit. n.* 5. Farin. *c.* 17. *cit. n.* 261. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 185. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 62. *fin.* Delben. *de immun. c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 2. *num.* 1. Fagn. *in c. ecclesiae cit. n.* 9. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 147. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 256. Scham. *hic n.* 6. Konig *num.* 3. *fin.* Vviestner *n.* 48. cum communi DD.

115

Quaeritur 3. utrum privilegio immunitatis gaudeant etiam illae ecclesiae, in quibus divina nondum sunt celebrata? Negant gloss. *in c. ecclesiae* 9. *V. celebrantur h. tit* Ant. de Butr. *ibid. n.* 3. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 24. *vers. conciliando*; Ambrosin. *de immun. c.* 10. *n.* 2. Imo teste Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 4. *et* Tusch. *practic. V. ecclesia concl.* 9. *n.* 19. non desunt, qui asyli jus negant etiam iis ecclesiis, in quibus divina sunt celebrata, si in iisdem ss. Eucharistia non asservetur. *Posteriores* pro hac sua opinione allegant praxin: *priores* fundant sese *c. ecclesiae cit.* verbis, ibi, *in qua divina mysteria celebrantur*: unde per argumentum a sensu contrario inferunt, quod si in ecclesia non sunt adhuc divina mysteria celebrata, nondum gaudeat privilegio immunitatis.

116

Sed standum est pro affirmativa, quam etiam defendunt Abb. *in cap. ecclesiae cit. num.* 5. Sylv. *V. immunitas* 1. *q.* 1. Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 4. Clar. §. *fin. q.* 30. *n.* 4. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 8. *q.* 1. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 2. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 183. Guazzin. *defens. reor.* 1. *c.* 37. *n.* 2. Farin. *append. immun. c.* 17. *n.* 254. *et* 258. Sperell. *decis.* 62. *n.* 20. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 6. *num.* 3. Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 9. *n.* 9. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 59. *et in c. ec-*

clesiae cit. n. 2. Vivian. *ibid. vers. et quamvis*; Fagnan. *num.* 9. Gonzal. *n.* 2. Zoes. *hic n.* 8. Vall. *n.* 4. *vers. haec porro*, Pirh. *n.* 2. Schamb. *n.* 6. *et* 7. Vviestner *n.* 47. Konig *num.* 3. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 146. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 256. Monacell. *Append. p.* 1. *fol.* 287. *n.* 12. magnif. P. Schmier. *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 4. *n.* 19. et colligitur ex *c. adhaec* 4. *de relig. domib.*

117

Ratio est, quia causa, ob quam immunitas ecclesiis concessa est, est quia est locus sacer, et religiosus, ac divino cultui authoritate episcopi deputatus, talis autem jam est, etiamsi divina ibidem nondum sit celebrata, nec sacra Eucharistia ibi asservetur: ergo etc. *Conf.* si talis ecclesia polluta fuerit sanguinis, aut seminis humani effusione, reconciliatione indiget, ut probat *c. fin. de consecr. eccl.* igitur locus sacer, et religiosus est, cons. immunitate gaudet.

118

Neque obstant argumenta adversae partis. *De praxi* magna est controversia, an legitima illa sit, vel uspiam extet. *Ad textum c. ecclesiae* allegatum, Suar. *l. cit. n.* 5. et alii dicunt, intentionem pontificis non fuisse, ut actualem missae celebrationem, in tali ecclesia peractam, requireret tanquam conditionem, *sine qua non*, sed tantum voluisse, ut ecclesia, quae gauderet immunitate, saltem esset apta, ut ibi celebrari possint divina mysteria: fit autem apta per publicam deputationem episcopi: ergo etc.

119

Quaeritur 4. an privilegio asyliae gaudeat ecclesia interdicta, polluta, destructa? Resp. *ad* 1. affirmative. Ita Abb. *in c. ecclesia cit. n.* 8. Sylv. *V. immunitas* 1. *q.* 1. *dict.* 2. Host. *in summ. h. tit. n.* 9. Tusch. *practic. concl. V. ecclesia concl.* 9. *num.* 9. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 25. *num.* 20. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 8. *quaest.* 4. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 6. Farin. *Append. immun. c.* 17. *n.* 259. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 37. *n.* 33. Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 4. *n.* 1. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 187. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 21. Fagn. *in c. ecclesiae cit. n.* 11. *et* 12. Gonzal. *ibid. n.* 2. Barb. *n.* 3. *et l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 60. Vall. *hic n.* 4. *vers. hac porro*; Zoes. *n.* 8. *vers. quid si*; Honor. *n.* 5. Engl. *n.* 11. Pirh. *n.* 3. Schambog. *n.* 7. Vviest. *n.* 57. Haun. *n.* 148. Illsung. *num.* 256. Ratio est, quia per interdictum non cessat esse locus sacer: atqui ob reverentiam loci sacri immunitas haec constituta est: ergo etc. *Conf.* a simili; nam etsi clericus aliquis sit interdictus, suspensus, excommunicatus, privilegium tamen immunitatis, clericis competens, nempe

fori, et canonis, retinet: ergo etiam ecclesia, licet sit interdicto subjecta, retinebit privilegium immunitatis conveniens ecclesiis ceteris, et locis sacris.

120

Ad 2. iterum dicendum asyliae jus retinere etiam ecclesiam pollutam, etiamsi nondum reconciliata sit. Ita Suar. *l. cit.* Laym. *n.* 2. *q.* 2. Pal. *p.* 6. *n.* 7. Delben. *s.* 3. *n.* 1. Jordan. *n.* 187. Fagnan. *n.* 13. Gonzal. *n.* 2. Barbosa *n.* 4. Zoes. *n.* 9. cum ceteris *supra*. *Ratio est,* quia nullum jus extat, quod pollutam ecclesiam spoliet hoc privilegio: atqui causae inducentes effectum poenalem plus non operantur, quam sit statutum in jure, quod effectum poenalem decernit ad talem causam: ergo etc. *Proceditque* hoc, etiamsi talis ecclesia ab haereticis esset occupata, quia per hoc non cessat esse locus sacer; Pirh. *n.* 17. *h. tit. fin.*

121

Ad 3. est adhibenda distinctio: vel enim destructa est authoritate superioris, et sine spe reaedificationis, vel absque superioris authoritate, aut cum illa quidem, sed cum spe reaedificationis. *Si primum*, non amplius immunitatem habet, cum cesset hoc ipso esse locus sacer, et fiat profanus, ut recte advertunt Clar. §. *fin. q.* 30. *n.* 6. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 4. Fagund. *l.* 4. *c.* 4. *n.* 37. Guazzin. *n.* 34. Delben. *sect.* 5. *n.* 1. Jord. *n.* 185. Fagnan. *n.* 13. Barbosa *n.* 5. Engl. *n.* 10. *vers. item ecclesia*. Pirh. *n.* 3. *vers. imo*. Schamb. *n.* 9. Vviest. *n.* 58. cum aliis *supra*. Neque obstat, quod adhuc appelletur ecclesia; hoc enim nomen non proprio amplius, sed vulgo solum, et in sensu ampliativo eidem competit. *Si secundum, et tertium,* etiamnum immunitate gaudet, ut cum DD. *citt.* notant Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 21. Farin. *append. immunit. cap.* 17. *n.* 260. et ratio est, quia tunc locus, seu fundus manet sacer; §. *sacrae* 8. *fin. institut. de rer. divis. l. in tantum* 6. §. *sacrae* 3. *vers. semel ff. eod. l. aede sacra* 73. *prim. ff. de contrah. empt.* igitur etiam manet privilegium immunitatis.

122

Quaeritur 5. quousque se extendat privilegium hoc immunitatis, concessum ecclesiis, et hujusmodi locis piis? Sunt, qui nomine ecclesiae hic solum velint intelligi corpus ejus interius, sive spatium inter laterales parietes a pavimento usque ad fornicem, vel tabulatum, et ab eo, qui est post aram summam, usque ad parietem huic oppositum: et videtur hoc colligi a pari; quia sic etiam accipitur nomen ecclesiae, quando agitur de ejus violatione, ut dictum est *supra tit.* 40. *n.* 84.

Sed dicendum, casu, quo agitur de immunitate ecclesiae (et monasterii) nomen accipiendum late, prout non solum ejus corpus, et spatium, sive ambitum templi interiorem, sed totam ejus fabricam, eique exterius conjuncta, et ad id spectantia aedificia omnia complectitur. Ita decisum est utroque jure, civili *l. pateant* 3. *C. de his, qui confug. ad eccl.* canonico *can. siquis contumax* 20. *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. *Ratio est*; *leg. sunt personae* 43. *ff. de relig. et sumpt. fun.* denominatione a principali extensa ad accessorium; *reg. accessorium* 42. *in* 6.

123

Atque hinc sequitur 1. securum esse, qui ad ecclesiam confugit, et qui portas ejusdem clausas reperit, vectem, seu ansam portae manu apprehendit, et retinet. Ita Host. *in c. ecclesiae* 9. *n.* 2. *vers. multo fortius h. tit.* Angel. Sylv. *v. eod.* 3. *n.* 1. *fin.* Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 18. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 10. *vers. tandem.* Ambrosin. *de immun. c.* 10. *n.* 1. Mar. Ital. *de immunit. l.* 1. *c.* 4. §. 10. *per tot.* Farin. *append. immunit. c.* 17. *n.* 275. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 3. Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 6. *n.* 6. Vvagnereck *in c. inter alia* 6. *h. tit. not.* 5. Barbosa *ib. n.* 8. *et l.* 2. *jus. eccl. c.* 3. *n.* 65. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 150. Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 27. *n.* 6. Zoes. *hic n.* 10. Pirh. *n.* 17. Engl. *n.* 10. Ratio est, quia saltem adhaeret ecclesiae. Et hoc verum est, etiamsi totum corpus sit extra locum sacrum, et extra fines illius; nam et tunc adhuc illum esse tutum affirmat, et ita vidisse observari, et observasse se, dum erat assessor, testatur Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 25. *n.* 17. *ad fin. vers. et janua.*

124

2. Eadem immunitate gaudet, si quis existat supra tectum ecclesiae, nam ecclesia, et quaelibet domus tum ex solo, tum ex tecto, ejusque superficie constat; *l. cum qui* 23. *pr. ff. de usucap.* gloss. *ib. v. constant.* Sperell. *dec.* 63. *n.* 10. Laym. *n.* 3. Delben. *n.* 9. Vvagner. *not.* 5. Barbosa *n.* 66. Haun. *n.* 151. Pignatell. *n.* 10. Vviest. *n.* 53. et hoc adeo verum est, ut non possit delinquens capi per eam pallii, aut vestimenti partem, quae prominet extra tectum, valvas, aut alium locum immunem; quia adhuc diceretur extrahi ex loco sacro. Ita *l. citt.* Covar. *n.* 17. *vers. trigesimo tertio.* Azor. *q.* 5. Suar. *n.* 8. Decian. *n.* 17. Delben. *n.* 17. *vers. Et hoc.* Quia neque potest capi per eam corporis partem, quam delinquens habet extra locum sacrum, ut si extrahatur brachio, vel pede, extra locum sacrum extenso, reliquis corporis partibus intra locum sacrum existentibus.

125

Ob easdem rationes tutus est confugiens ad scalas ecclesiae. *Angel. Tusch. Farin.* et sequitur Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 6. *n.* 9. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 66. Delben. *sect.* 6. *cit. n.* 11. Pirh. *hic n.* 3. idem dicendum de eo, qui se recipit ad campanile ecclesiae, licet illud ab hac sejunctum sit. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 108. Novar. *tit. de immun. eccl. n.* 26. Barbosa *n.* 66. *cit.* Delben. *n.* 12. imo gaudet immunitate etiam via silice strata, vel murus sessilis, sive ambulatorius circum ecclesiam, modo eidem adhaereat, saltem ad quinque passus fabriles; Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 19. *num.* 1.

126

4. Privilegio asyli indubitato gaudet, qui evadit in murum ecclesiae, vel in hoc consistit. An vero eadem etiam gaudeat, qui exteriorem templi parietem tangit, vel amplectitur, controversia inter DD. est. P. Vviestner *hic n.* 56. *fin.* putat, si consuetudo consulatur, tenendam negativam. Sed haec, ut *n.* 101. dixi, probanda est; nam ab hac praescindendo dicendum gaudere. Ita Riccius *prax. tom.* 3. *resol.* 560. *n.* 8. Novar. *in summ. bullar. de immunit. n.* 16. Bonac. *de legib. tom.* 2. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 5. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *resol.* 73. Trull. *decal. tom.* 1. *l.* 1. *cap.* 11. *dub.* 1. *n.* 4. Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 8. *n.* 15. estque teste Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 27. *n.* 2. saepius declaratum *a s. cong. episc.* per haec verba: *qui elapsus e manibus satellitum confugit ad ecclesiam, vel apprehendit parietem, aut seras januae, gaudet immunitate*; 13. *mart.* 1604. *et* 20. *dec.* 1616. *et in amerin.* 18. *febr.* 1632. *in camerin.* 13. *julii* 1638. sic: *adhaerens muro ecclesiae gaudet immunitate.*

127

5. Extendi privilegium immunitatis debet ad omnia loca, et habitacula, ecclesiae quomodolibet adhaerentia, ut sunt sacristia, porticus, atrium etc. Constat ex *l. pateant* 3. *C. de his, qui confug. ad eccl.* ibi: *quidquid fuerit interjacens sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, atque porticibus, confugas interioris templi vice tueatur etc.* Farin. *c.* 17. *cit. n.* 268. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 7. *n.* 1. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 14. Vvagnereck *in c. inter alia not.* 4. Gonzal. *in c. ecclesiae* 9. *h. tit. n.* 2. Fagnan. *ib. n.* 15. Barbos. *n.* 7. *et l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 64. Vviestn. *hic n.* 52.

128

6. Simili, quia ipsa monasteria, immunitate gaudere debent etiam horti, areae, et domus familiarium, stabula animalium etc. si tamen

intra septa monasterii contineantur; Rodriq. *tom.* 2. *qq. regul. q.* 75. *art.* 2. Portell. *v. immunitas n.* 3. Lezan. *v. eod. n.* 3. Laym. *n.* 2. *cit.* Delben. *sect.* 11. *n.* 1. Barbos. *c.* 3. *n.* 72. Ranbeck *panopl. D.* 4. *c.* 4. *n.* 19. Konig. *hic n.* 4. Vviest. *ib. n.* 54. magnif. P. Schmier *p.* 3. *de jur. eccl. cap.* 4. *n.* 25. secus dicendum de domibus, quas religiosi ab ecclesiis, et conventibus suis separatas in villis, et urbibus recreationis, vel alterius honesti usus causa habent; nam his verisimilius contra Rodriq. *l. cit.* jus asyliae negant Lezan. *v. cit. n.* 3. *ad fin.* Barbosa *n.* 76. Delben. *n.* 4. Vviest. *n.* 55. quod jus istud non quibuscumque regularium domibus, sed iis tantum, quae ad eorum habitationem sub regula, et clausura inserviunt, concessa sit.

129

7. Denique nonnulli cum Abb. *in c. ecclesiae* 9. *h. tit. n.* 10. Vallens. *hic n.* 4. *vers. quin imo*, Honor. *ib. n.* 5. privilegium hoc extendunt ad 40. passus in ecclesia cathedrali, in aliis inferioribus ad 30. per circuitum: quod desumunt ex *can. sicut antiquitus* 6. *et can. definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 6. verum ex his textibus id clare non infertur, praesertim si usus spectetur; nam 1. textus illi hos 40. vel 30. passus concedunt tantum reo, qui jam confugit ad ecclesiam, ut possit ad tale spatium ab ecclesia egredi ad requisita naturae; Tabien. *v. immunitas n.* 13. *vers. limita.* Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 8. *n.* 7. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 152. id desumens ex *can. definivit cit.* ibi, *sit licitum in* 30. *passus ab ecclesiae januis progredi:* cui consonat concilium toletanum XII. *can.* 10. ita statuens: *his ipsis, qui ecclesias petunt, per omnia licitum sit in* 30. *passibus ab ecclesiae januis progredi, in quibus* 30. *passibus cujuscunque ecclesiae in toto circuitu defendatur:* 2. alii cum Decian. *l.* 6. *c.* 25. *n.* 6. Ambrosin. *c.* 10. *n.* 4. Farin. *c.* 18. *n.* 290. putant eos textus intelligendos de ecclesiis, quae sunt extra murorum ambitum; nam ecclesiae, et capellae, quae sunt intra murorum ambitum, ut clare ostendit experientia, non extendunt immunitatem suam ad tale spatium; ne aliquando tota aliqua urbs asylum sit: 3. nonnulli fatentur ita extensam immunitatem jure antiquo, sed hoc jus contraria consuetudine sublatum esse; Clar. §. *fin. qu.* 30. *n.* 2. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 5. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 38. Pignat. *to.* 6. *cons.* 25. *n.* 13. quam consuetudinem approbasse videtur s. cong. immunit. *in narniens.* 27. *jan.* 1665. ubi ut testis est idem Pignat. *to.* 1. *cons.* 416. *et* 464. et Matth. *off. eccl. c.* 24. *n.* 25. sanctissimo approbante statuit hodie immunitate non gaudere plateam cathedralis. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. *fin.* putat per consuetudinem, qua hodie utimur, pro dictorum pas-

suum circuitu nunc tali jure gaudere ambitum coemeterii ab episcopo deputatum.

130

Ad argumentum in contrarium allatum *n.* 122. negatur paritas, quia effectus pollutionis poenalis est, privilegium asyli gratiosum, et favorabile, ut adeo mirum non sit, in illo casu ecclesiae nomen sumi stricte, in isto late.

131

Quaeritur 6. utrum jus asyli habeant oratoria erecta non authoritate publica episcopi, sed privata, ut sunt multae capellae in aedibus privatorum, et aliquando etiam oratoria confraternitatum? Resp. non gaudere etiamsi talia sunt, ut in ipsis de licentia episcopi in altari mobili, seu, ut vocant portatili missae celebrari possint. Ita Innoc. *in c. inter* 8. *de donat. n.* 2. Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 1. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 4. Navar. *man. c.* 25. *n.* 17. *et* 18. Suar. *to.* 2. *de relig. l.* 3. *c.* 9. *n.* 10. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 8. *q.* 3. Bonac. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 14. Jord. *l.* 11. *t.* 3. *n.* 198. Guazz. *reor. defens.* 1. *c.* 37. *n.* 30. Dalben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 12. *n.* 1. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 2. Ant. a s. Spir. *de poen. sacr. tr.* 5. *D.* 8. *n.* 586. Canis. *in c.* 1. *h. t. n.* 19. Fagn. *in c. ecclesiae* 9. *eod. n.* 25. Vvagner. *in cap. inter alia not.* 3. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 256. Honor. *hic n.* 10. Engl. *n.* 11. Konig. *n.* 6. Vvies. *n.* 62. allegantque pro se declarationes s. cong. episc. *in marsiensi* 17. *nov.* 1617. s. cong. immun. *in perus.* 9. *nov.* 1631.

132

Ratio est, quia immunitas solum indulta est ecclesiis, et locis sacris, ac religiosis, hisque conjunctis, adhaerentibus; *can. si quis contumax* 20. *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. ecclesiae* 9. *et cap. fin. h. t. l. pateant* 3. *C. de his, qui confugiunt etc. et const. gregorian. cit.* atqui hujusmodi oratoria simpliciter loquendo juxta modum juris non sunt ecclesia; imo nec locus religiosus; nam privata authoritate erecta sunt, et eadem authoritate ad usus profanos iterum converti possunt, quod utrumque repugnat loco sacro, et religioso proprie, ac stricte accepto. Addidi, *id procedere, etiamsi de licentia episcopi in tali oratorio missae sacrificium celebrari possit*; quia per hoc non fit talis locus immutabiliter deputatus ad ministeria sacra, quod requiritur, ut locus aliquis sacer constituatur, et privilegio asyli gaudeat.

133

Sed quaeres, si dubium sit, an episcopi authoritate erectum sit oratorium, quid praesumendum sit? Resp. in dubio praesumi erectum authoritate episcopi, si ibidem divina celebrentur, omnibus in-

differenter ad ea audienda admissis, praesertim si cymbalum habeat super tectum, quod publice pulsetur: nam privatis oratoriis haec publica cymbali pulsatio non conceditur; Germon. *de sacror. immunit. l.* 3. *cap.* 16. *n.* 29. *et* 30. Tusc. *pract. V. ecclesia concl.* 9. *n.* 15. *et V. immunitas concl.* 59. *n.* 14. Azor *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 3. Suar. *l.* 3. *cap.* 9. *n.* 10. Mar. Ital. *de immun. cap.* 4. §. 4. *per tot.* Bonac. *p.* 4. *n.* 15. Farin. *append. immun. cap.* 17. *n.* 267.

134

Quaeritur 7. an immunitate gaudeat etiam domus, et palatium episcopi extra 40. passus per circuitum ab ecclesia cathedrali positum? *Certum est* ex omnium fere sententia, quod immunitate gaudeat domus episcopi ita distans, si habeat capellam; nam ratione hujus est locus sacer et religiosus. Neque hoc peculiare est in domibus episcoporum, sed commune cum domibus etiam laicorum, si capella, quam habent, episcopi authoritate erecta sit.

135

Controversia inter DD. est, si palatium episcopi ita distans capellam non habeat. *Negativam* defendunt Innoc. *in cap. inter alia* 6. *V. sed alii h. t.* Ant. de Butr. *ib. n.* 9. Curtel. *de immun. lib.* 1. *qu.* 17. Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 5. *ver. quinto* Decian. *lib.* 6. *cap.* 25. *n.* 14. Piasec. *prax. epis. p.* 2. *c.* 4. *n.* 2. Guazz. *reor. defens.* 1. *cap.* 37. *n.* 25. Bonac. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 11. ex quorum opinione domus episcopi jus asyliae non habet, nisi vel sit intrà 40. passus, vel saltem oratorium habeat. *Fundantur* 1. quia domus episcopi per *can. episcopus vilem* 7. *dist.* 41. *et can. episcopus* 4. *de consecr. dist.* 3. debet esse contigua ecclesiae; igitur immunitate non gaudent, si distet; 2. quia consuetudine, et usu forensi sic receptum est, ut Covar. et Decian. *l. cit.* testantur. 3. quia immunitas conceditur ob locum sacrum, qui est ecclesia; atqui domus episcopi ultra 40. passus distans neque est ecclesia, neque ei confinis; ergo etc.

136

Sed probabilius est, domum episcopi, etiamsi ultra 40. passus distat, et capellam non habeat, habere jus asyliae. Ita card. Tusch. *V. ecclesia concl.* 9. *n.* 11. *et concl.* 10. *n.* 8. Navar. *man. cap.* 25. *n.* 17. *fin.* Suar. *to.* 2. *de relig. l.* 2. *c.* 9. *n.* 9. Farin. *prax. crim. q.* 28. *n.* 38. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 6. *n.* 21. Delben. *de immunit. cap.* 19. *dub.* 9. *sect.* 14. *n.* 8. et alii apud istos, ob triplicem maxime rationem 1. quia *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. expresse et nulla limitatione addita, hoc privilegium domui episcopali conceditur 2. quia alias domus episcopi supra alias domus ecclesia, vel canonicorum nullum haberet speciale privilegium; nam et istae, si existant intra 40. passus, ut cum aliis notat Ambrosin.

de immun. cap. 10. *n.* 8. jus asyli habent. 3. quia domus habentes capellam, ut *n.* 134. monui, juxta omnes immunitatem habent; at domui episcopali ob reverentiam dignitatis jura concedere voluerunt plus privilegii, quam aliis domibus: igitur episcoporum domus immunitatem habebunt, etsi capellam non habcant, et ultra 40. passus ab ecclesia etsi cathedrali disteut.

137

Intelligendum autem hoc est de palatio episcopi, sito intra dioecesim ejusdem; nam id, quod est situm extra dioecesim, immunitate ista non gaudet, saltem de consuetudine, etiam post *constitutionem Gregorianam* introducta: quin fortassis etiam de jure; quia in tali casu palatium episcopi, ut locus non pius, non videtur locus sacer, et religiosus esse; Peregr. *de immunit. c.* 4. *n.* 73. Mar. Ital. *l.* 1. *c.* 4. §. 9. *n.* 19. Ciarlin. *contr. for. l.* 1. *c.* 10. *n.* 10. Delben. *sect.* 14. *cit. n.* 21. contra Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 40. *Ex quo sequitur*, quod similiter immunitate non gaudeat palatium episcopi titularis. Ciarlin. *l. cit.* Delben. *n.* 22. sed contrarium non improbabiliter docet Dian. *part.* 6. *tr.* 1. *resol.* 5. praesertim quia *s. cong. immun.* teste eodem *Diana* pluries declaravit, quod familia laica episcopi titularis privilegio fori gaudeat. Imo Fagn. *in cap. ecclesiae* 9. *h. t. n.* 35. privilegium hoc immunitatis extendit etiam ad palatia et domus praelatorum inferiorum, jurisdictionem quasi episcopalem habentium, et sic censuisse testatur *sacra congreg. immun* 6. *nov.* 1634.

138

Argumenta opposita contrarium non evincunt. *Ad* 1. dico, domum episcopi debere esse contiguam ecclesiae ordinarie, et per se loquendo. *Ad* 2. fateor cessare hoc privilegium, sicubi per consuetudinem legitime praescriptam derogatum eidem sit. *Ad* 3. Domui episcopali privilegium immunitatis conceditur, non quia contigua est ecclesiae ob reverentiam loci sacri, sed ob reverentiam dignitatis, cujus rei signum est, quia hanc specialiter textus excipit.

139

Quaeritur 8. utrum privilegium asyli habeant etiam palatia S. R. E. cardinalium? Affirmant nonnulli ducti paritate cum palatiis episcoporum, quibus ob reverentiam dignitatis concessa immunitas est, cum tamen dignitas cardinalitia sit longe major. Imo Clar. §. *fin. q.* 95. *n.* 5. et Germon. *l.* 3. *c.* 6. *n.* 52. docent, si reo ad supplicium ducto obviam factus cardinalis galerum, sive biretum rubrum imponat, illum a morte liberari.

140

Sed dicendum, palatiis cardinalium de jure communi jus asyli non competere; nam de his nihil decidunt jura: igitur sicubi ejusmodi immunitatem habent, illam habent ex privilegio, vel consuetudine. Et haec quidem consuetudo procedere potest respectu palatiorum, quae extra urbem habent; nam quoad palatia, quae Romae habent, immunitati, et consuetudini hanc concedenti expresse derogatum est per const. Gregor. XIII. et Sixti V. et merito quidem, ne ob locorum asylii jure gaudentium frequentiam delinquentes punitioni commeritae subtrahantur. *Excipit* Delben. *cap.* 16. *dub.* 9. *sect.* 15. *n.* 11. si palatia hujusmodi adhaereant ecclesiis suorum titulorum, et suae dignitatis; quia in ordine ad has ecclesias cardinales habent jurisdictionem quasi episcopalem, et sunt tanquam episcopi.

141

Multo minus immunitate gaudent palatia oratorum supremorum principum, Caesaris, et regum, nec enim sunt loca sacra, neque hujusmodi palatiis legitur uspiam concessum hoc privilegium; Bonac. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 13. Delben *sect.* 15. *cit. n.* 2. *vers. hinc sequitur*: qui addunt, extra urbem videri palatia haec gaudere immunitate civili ob reverentiam summi principis, cujus personam repraesentant; ex violatione tamen istius immunitatis censura non incurritur.

142

Quod additur de liberatione ejus, cui cardinalis occurrens imponit galerum rubrum, ut recte observat Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 4. verum censeri debet, ubi per consuetudinem privilegium hoc cardinalibus concessum est. Certe privilegium istud DD. *n.* 139. *cit*, multum limitant; nam prior negat id locum habere in reo criminis atrocissimi laesae majestatis, proditionis etc. alter putat etiam non habere locum in reo alterius criminis, si eidem non casu, sed data opera occurreret cardinalis.

143

Quaeritur 9. an immunitas sit extendenda etiam ad tabernaculum, si hoc eucharistiam actu contineat, et ad sacerdotem eucharistiam portantem? Affirmat Sylv. *V. immunitas* 4. *n.* 1. Clar. §. *fin.* *q.* 50. *n.* 24. Navar. *man. c.* 25. *n.* 15. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 15. Suar. *l.* 3. *c.* 9. *n. ult.* Farin. *append. immunit. c.* 17. *n.* 275. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 37. *n.* 36. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 20. Barb. *in c.* 9. *eod. n.* 11. *et l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 69. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 6. *n.* 24. Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 16. *n.* 1. Monacell. *p.* 2. *tit.* 13. *fol.* 29. *n.* 12. Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 27. *n.* 15. Zoes. *hic n.* 11. Engl *ibid. n.* 1 et teste Pal. *l.*

cit. communiter DD. qui proinde docent, siquis reus vel ad tabernaculum, vel ad sacerdotem, sacrum viaticum ad aegrotum deferentem, fugiat, aut se misceat populo illud comitanti, hunc non minus tutum fore a ministris justitiae, quam si ad ecclesiam confugisset. Stat pro ista sententia etiam authoritas *s. congregat. immunit.* quae teste Pignatell. *l. cit.* ipsum declaravit *in melitens.* 28. *maji* 1626. *et in benevent.* 30. *septembr.* 1636.

144

Congrua rei istius ratio communiter adducitur triplex. 1. quia cum tota immunitas ecclesiae introducta sit ob reverentiam eucharistiae ibi existentis, sequitur immunitatem hanc potius eucharistiae ipsi deberi, ut adeo locus sit regulae, *propter quod unumquodque tale, illud magis tale.* 2. quia praesentia Christi sub speciebus sacramentalibus videtur facere locum sacrum, et religiosum; si enim, inquit Delbeu. *l. cit. n.* 9. ubi papa, ibi Roma est, seu curia romana, cur non ubi praesens est SS. corpus Christi, ibi etiam locus sacer sit, et religiosus? 3. quia populus, cui se reus immiscet, cum sacerdote, augustissimum istud salutis pignus gestante, constituit animatam ecclesiam; *arg. l. quisquis* 5. *C. ad leg. jul. majest.* ibi, *quia et ipsi pars corporis nostri sunt.*

145

Sed ut bene cum Suar. Bonacin. Pal. *cit.* advertunt Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 6. Ambrosin. *de immunit. c.* 10. *n.* 9. Layman *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 4. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 258. Pirh. *hic n.* 17. Konig *n.* 9. hoc privilegium non habetur in jure, sed consuetudine introductum est: proinde casu, quo talis sic confugiens ad sacerdotem eucharistiam portantem capitur, in rigore loquendo non violabitur immunitas ecclesiae, neque reus de rigore juris restituendus est, ut bene notat Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *part.* 4. *n.* 27. Ratio est 1. quia sacerdos non est locus sacer, aut religiosus. Immunitas autem concessa est ecclesiae, et locis sacris. 2. quia privilegia non debent trahi in consequentiam; alias multo magis communicans, et intra os recipiens eucharistiam immunitate gauderet: quod nemo dixerit. 3. quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis: sed generalis regula est delinquentes privilegio immunitatis non gaudere, exceptis casibus in jure expressis; hic autem casus in jure expressus non est: ergo etc. Erit igitur spectanda consuetudo, et juxta hanc casus occurrens decidendus.

146

Multo minus asylum reus habet, qui fugit ad sacerdotem, sacrum oleum deferentem ad infirmum; quia huic nec jus, nec etiam consuetudo favet; Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 208. Barb. *l.* 2. *jur.*

eccl. c. 3. *n.* 69. Delben. *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 16. *n.* 11. Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *resol.* 29. Sperell. *dec.* 49. *n.* 4. Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 27. *n.* 23. Vviest. *hic n.* 66.

Neque quod jure communi hoc casu tutus sit reus, probant argumenta *n.* 144. proposita. *Ad* 1. dico argumento a minori ad majus non esse locum in casu praesenti, sed standum verbis dispositionis, ut communiter DD. fatentur. Gregorius enim privilegium immunitatis ad unicam reduxit formam. *Ad* 2. nomine loci sacri, et religiosi in ordine ad effectum immunitatis de jure venit solus ille, qui episcopi authoritate est consecratus, vel saltem ad cultum divinum deputatus: talis autem locus non est, ubi tabernaculum est cum S. Eucharistia. *Ad* 3. populus tali casu solum analogice ecclesia est.

147

Quaeritur 10. an immunitate gaudeat, qui ad altare portatile pro missa celebranda in tentorio, vel alio loco positum confugit, et illud pro sui securitate aufert? Casum hunc Quintanadven. *tr.* 4. *singul. ult. n.* 7. contigisse meminit in exercitu regis catholici, ubi refert Suarium nostrum ab eo ipso societatis nostrae patre, qui reo militi consilium dederat, ut altare portatile pro securitate sua secum auferret, interrogatum respondisse, probabile esse valde, quod ille immunitate gaudeat, et propterea puniri non possit. Et videtur hoc etiam probare ratio; nam ara portatilis vice templi est, ut proin eadem, qua templum, immunitate gaudere debeat. *Conf.* quia sacra asylia ipsa quoque altaria munita sunt; imo ad eam concedendam ecclesiis canonum authores potissimum permoverunt altaria, sacrificio incruento per consecrationem episcopi deputata.

148

Sed dicendum, spectato jure, et praescindendo a contraria consuetudine, si tamen illa est uspiam, confugientem ad altare portatile, aut istud gerentem immunitate ecclesiastica non gaudere; P. Vviest. *hic n.* 68. Ratio est, quia asyliae jus non quibuscumque rebus, consecratione, vel benedictione aliqua affectis, sed solummodo locis sacris, et religiosis indultum est, ut patet ex juribus saepius *cit. Et confirmatur*; nam alias multo magis asyliae jus competeret Hierothecae, in qua SS. Sacramentum exponitur, calici, et patenae, quibus sacerdos in missae sacrificio utitur, linteaminibus, quibus altare insternitur: et sic reus a justitiae ministris tutus esse posset in officina auri fabri, dum calicem, aut hierothecam reficit, apud lotricem, dum linteamina ista lavat etc. quae sequelae absurdissimae sunt.

149

Ex quo patet ad argumentum contrarium; etsi enim vice templi sit ara portatilis, templum tamen vere, aut locus religiosus non est. *Ad Conf.* jam supra dictum est argumento a majoritate rationis locum non esse, ubi certa forma constituta negotio est, prout in praesenti materia factum est a Gregorio XIV.

150

Quaeritur 11. utrum asyli jure gaudeat, qui ad crucem, extra sacra, aut religiosa loca erectam, et sanctorum sacras reliquias se fuga recipit? Crucis sacrae imagini, etiam in publicis viis propositae, olim Urbanus II. in synodo Claromontano *can.* 29. concessit, ut, *siquis ad aliquam crucem in via, persequentibus inimicis, confugerit, sit liber, acsi in ipsa ecclesia permaneat.* Et confirmat *can.* 38. *quodsi quis*, inquiens, *pro securitate ecclesiae, vel crucis aliquod crimen peregerit, et ad ecclesiam, vel crucem confugerit; accepta securitate vitae, et membrorum, reddatur justitiae.*

151

Sed quia canones isti neque in jus relati, neque usu recepti sunt, hinc dicendum, de jure communi cum, qui ad crucem, extra ecclesiam, vel loca religiosa positam, confugit, a ministris justitiae non defendi, sed sine immunitatis ecclesiasticae laesione inde abstrahi posse. Quod etiam dicendum de fugiente ad sanctorum reliquias. Hinc quoad utrumque casum spectanda erit locorum consuetudo, quae ubi immunitatem sic confugientibus tribuit, omnino est observanda. Et hoc considerasse videtur *s. congreg. immunit.* quae eandem immunitatem iisdem tribuit *in melitens.* 7. *decembr.* 1638. in haec verba; *confugiens ad crucem, existentem in via, gaudet immunitate;* Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 27. *n.* 12.

152

Quaeritur 12. an jus asyli competat statuis principum? Tribuunt hoc illis Joan. Andr. *in. c. ecclesiae* 9. *h. tit. n.* 4. Ancharan. *ibid. n.* 4. Host. *n.* 2. Imol. *in Clem.* 1. *n.* 8. *fin. vers. idem dicunt de poenit. et remiss.* Decian. *tr. crim. l.* 6. *cap.* 25. *n.* 5. Tholosan. *syntag. l.* 33. *c.* 22. *a n.* 11. id desumentes ex *l. capitalium* 28. §. *ad statuas* 7. *ff. de poen. et l. un. C. de his, qui ad statuas etc.*

153

Sed melius alii distinguunt cum P. Vviest. *hic n.* 74. inter eos, qui injuria oppressi, eo se conferebant, et inter sceleratos, qui injuriam intulerunt aliis. *Prioribus* statuas ejusmodi praesidio fuisse concedunt; *posterioribus* negant profuisse. Et si profuisset olim, praesidium tamen hoc propter varios abusus sublatum fuit,

teste Clar. §. *fin.* *q.* 30. *n.* 27. Quin si etiam hodie hujusmodi immunitas vigeret, huc tamen non pertineret; quia politica, et civilis dumtaxat, non sacra esset; Delben. *de immun.* *c.* 16. *dub.* 9. *sect.* 17. *num.* 2.

§. IV.

De personis, quae immunitate asyli gaudent, vel non gaudent.

SUMMARIUM

154

Quaeritur 1. quinam privilegio asyli gaudeant? Resp. Regula est, extra casus, quos infra excipiam, privilegio isto gaudere christianos baptizatos omnes, saltem laicos, nulla sexus, aetatis, status,

et conditionis habita ratione. Ita ex communi DD. sententia docent Clar. §. *fin.* *q.* 30. *n.* 9. Suar. *l.* 3. *c.* 11. *n.* 4, Fagnan. *in c. inter alia* 6. *h. tit. n.* 39. Vvagnereck *ibid. vers. nisi publicus latro not.* 3. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.* 6. Vallens. *hic n.* 4. Engl. *ibid. n.* 4. Pirh. *n.* 18. Schamb. *n.* 25. Konig *n.* 10. et decernitur *can. miror.* 8. *can. frater* 10. *can. siquis contumax* 20. *et c. caus.* 17. *q.* 4. *c. inter alia*, *et constit. Gregorian. cit.*

155

Proceditque hoc 1. etiamsi banniti, et condemnati sint, nisi hoc factum sit ob crimina excepta; Navar. *man. c.* 25. *n.* 19. Clar. §. *fin. q.* 30. *vers. scias autem.* Mantica *cons.* 211. *inspicit Andreas Ratus.* Azzeved. *in const. hispan. l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 3. *n.* 7. Farin. *append. immun. c.* 2. *n.* 37. 1. non obest, etiamsi ita confugiens ad ecclesiam excommunicatus sit, ut contra Felin. *in c. a nobis* 2. *de except. n.* 5. melius defendunt Sylv. *V. immunitas* 3. *q.* 3. Clar. *l. cit. n.* 18. Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 11. *coror.* 12. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 10. Bonacin. *tom.* 2. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 5. *n.* 2. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 21. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 159. et alii passim, quia excommunicatio non habet alios effectus, nisi quos jus declaravit: nullo autem jure statutum est, ut excommunicatus non possit habere tutelam in ecclesia: ergo etc. 3. Idem a fortiori verum est de interdicto; nam excommunicatio gravior est censura, et magis privat participatione divinorum, quam interdictum, et praeterea nuspiam interdicto in jure hic effectus tribuitur; Suar. *l.* 3. *c.* 10. *n.* 3. Vvagnereck *in c. cit. not.* 3. Haun. *n.* 158. Matthaeuc. *offic. eccl. c.* 24. *n.* 15. Zoes. *hic n.* 15. Pirh. *n.* 32. Scambog. *n.* 39. cum aliis *supra.*

156

Neque obstat, quod excommunicatus, et interdictus prohibeatur ingredi ecclesiam, et cons. in illam se recipiens pro tutela videatur in eam committere, sicque non gaudere favore legis juxta textum *c. fin. h. tit. etc. quia frustra* 14. *de usur.* ubi dicitur, *frustra legis auxilium invocare, qui committit in legem*: nam ut bene cum aliis notat Delben. *de imm. c.* 16. *dub.* 10. *sect.* 2. *n.* 2. *et* 3. interdictus, et excommunicatus solum prohibetur ab ingressu formali ecclesiae in ordine ad audienda divina officia, non vero a materiali, ut fit, cum quis metu supplicii eo confugit. Quare sicut non censetur violare interdictum, qui per ecclesiam transit, vel eo se recipit, ut a pluviis v. g. se defendat, maxime si alibi non possit, ita etiam interdictum non violat, qui se recipit in ecclesiam, ut ibi defendatur a satellitibus, et justitiae ministris, ipsum quaerentibus ad supplicium. *Ratio a priore est*, quia ecclesia non videtur cum tali

rigore obligare; et quamvis tales indigni ob maleficia sua sint ecclesiae beneficio, tanto tamen majorem pietatem in hos ostendit, si etiam ipsos tueatur, praesertim cum ad eorum defensionem non consideret delictum, et censuram rei, sed potius sanctitatem loci.

157

Quaeritur 2. an privilegio immunitatis gaudeant etiam haeretici? *Certum est* excludi privilegio isto haereticos, si puniendi sint ob haeresim; nam haeresis crimen, ut. §. *seq.* videbimus, est exceptum. Unde quaestio solum de aliis criminibus, praeter haeresim, an post ista fugientes ad ecclesiam extrahi inde possint? *Affirmat* propter ista extrahi posse post *Boerium*, *Marsilium*, *Gundisalvum*, *Gigantem*, *Covarruviam*, et alios Decian. *tr. crim. lib.* 6. *cap.* 26. *n.* 4. tum quia indigni sunt hoc beneficio, utpote ecclesiae hostes, et proditores; tum quia alias excluderentur simul, et non excluderentur.

158

Sed non obstante horum sententia, dico, haereticos probabilius quoad alia crimina, et delicta, gaudere immunitate asyli. Ita Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 2. *vers. et idem puto de haeretico*, Azor. *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *q.* 9. *vers. quid de pagano.* Suar. *l.* 3. *cap.* 10. *n.* 15. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 379. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 5. *n.* 2. Farin. *append. immunit. cap.* 13. *n.* 170. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 4. Delben. *cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 4. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr. n.* 160. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 259. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 14. Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 5. *n.* 11. Engl *hic n.* 19. Pirh. *n.* 40. Vviestner *n.* 123. *Ratio est*; quia non habemus rationem excipiendi personam, ubi crimen non est exceptum; atqui crimina de quibus meminimus, supponimus non esse excepta; ergo nisi lex personam excipiat, non sunt excipiendi haeretici.

159

Neque obstat, quod reus sit haereticus; nam haeresis crimen respectu aliorum se habet per accidens; ergo non potest impedire immunitatem, quam delinquens habet, ne ob alia delicta ab ecclesia extrahatur. Aeque parum probant duo argumenta allata in contrarium. *Ad* 1. jam *supra* dixi, ecclesiam, dum privilegium immunitatis concedit, non tam respicere personam delinquentis, quam sanctitatem loci. *Ad* 2. haereticus privilegio isto excluditur, et non excluditur, non sub eadem ratione, sed sub diversa; nam excluditur quoad haeresim, et non excluditur quoad alia delicta.

160

Quaeritur 3. an etiam judaei, sarraceni, et alii infideles asylo gaudeant? Resp. in hoc variare sententias. *Prima*, eaque satis communis negant eos gaudere asylo: atque ita sentiunt gloss. *in l. ju-*

daei 1. *cod. de his*, *qui confug. ad eccl.* Abb. *in cap. inter alia* 6. *hoc tit. n.* 6. Clar. §. *fin. q.* 30. *n.* 17. Navar. *man. cap.* 25. *a n.* 20. Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 11. *coroll.* 13. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 3. *et* 4. Zoes. *hic n.* 13. *et* 14. cum aliis. *Utuntur* triplici fundamento. 1. Quia illos excludit *l. judaei cit.* et quidem etiamsi baptismum petant: ratio *ibidem* datur; quia simulant se christianae legi velle conjungi; atqui fraus sua nemini prodesse debet; ergo etc. 2. Quia de his, qui foris sunt, non curat ecclesia, neque potest illos judicare; posset autem, si privilegium immunitatis illis concederetur; ergo etc. Quia etsi *cap. inter alia cit.* generaliter omnibus privilegium istud concedat, de solis tamen fidelibus hoc intelligendum est, non vero de infidelibus, cum par non sit, ecclesiae privilegio defendi, et ejus beneficio perfrui illos, qui ejus gremio, tutelae, fidei se non committunt.

161

Altera sententia affirmat, eos gaudere hac immunitate. Ita gloss. *in cap. inter alia* 6. *hoc tit. V. extrahendus.* Host. *ibidem n.* 1. Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 2. *vers. secundum de pagano.* Tabien. *V. eod. n.* 7. Armill. *n.* 9. s. Antonin. *p.* 3. *tit.* 12. *cap.* 13. §. 2. Felin. *in c. judaei de judaei.* Dian. *summ. V. immunitas n.* 14. Barb. *in cap. inter alia cit. n.* 50. Fagu. *ibidem n.* 60. *vers. tu vero dicas.* Honor. *hic n.* 5. Matth. *offic. eccl. cap.* 24. n. 15. allegantque pro hac sua sententia *declarationem s. congr. Moventur* 1. quia jura regulam universalem constituunt, et non nominant fideles, vel christianos, sed simpliciter reos, vel ad ecclesiam confugientes. 2. Quia privilegium hoc locale est, non personale; cons. favor fit non reis, sed ecclesiae; igitur ex persona infidelium limitari non debet. 3. Quia ecclesia humanitatem exercet etiam cum infidelibus etiam in his, quae pertinent ad vitae conservationem, vel defensionem, quando hac indigent; igitur eandem exercebit eos tutando, quando asylum in ea quaerunt, et ad illam confugiunt.

162

Tertia sententia, eaque probabilior medio passu inter utramque priorem incedit, et putat, etiam infideles gaudere immunitate ecclesiae, si ad eam confugiant, et velint converti. Ita Tusch. *pract. V. ecclesia concl.* 10. *n.* 28. Azor. *part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9. *q.* 9. *vers. si quaeras*; Gutier. *pract. qq. civil. l.* 3. *q.* 7. *n.* 51. Farin. *Append. immun. cap.* 5. *n.* 83. Mar. Ital. *l.* 1. *de immunit. cap.* 3. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 12. Bonac. *D.* 3. *q.* 6. *p.* 6. §. 5. *n.* 3. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 7. Delben. *cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 4. *n.* 25. Vvagn. *in cap. inter alia cit. V. nisi publicus Latro. not.* 4. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 163. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 153. Pirh. *hic n.*

39. Schamb. *n.* 43. Vviest. *n.* 75. *et duob. seqq.* magnif. P. Schmier. *p.* 3. *de jur. eccl. cap.* 4. *n.* 52. illustr. d. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons. n.* 42. *Ratio est*, quia leges civiles servandae sunt, in quantum non sunt contrariae juri canonico; sed lex civilis, ut supra vidimus, a privilegio immunitatis excludit infidelem, qui tantum simulat se velle converti, et in hoc lex civilis non adversatur juri canonico; nam istud de infidelibus nihil disponit, et licet loquatur de omnibus, adhuc tamen dubium est, utrum voluerit his terminis generalibus comprehendi etiam infideles; igitur cum in dubio lex canonica interpretanda sit ex jure civili, ut communis regula jurisperitorum habet, sicut jus civile excludit eum, qui simulat se velle converti, ita admittendus est in asylum ecclesiae, vel loci sacri, qui vult converti. Accedit, quia aequum omnino est, ut ecclesia faveat ei, qui ipsi inservire cupit; secus ei, qui renuit. Neque aliud argumentis suis probant fautores primae, et secundae sententiae.

163

Dubium est, quando infidelis ad ecclesiam fugiens reputandus sit velle converti, quando simulare conversionem? Resp. a DD. assignari hanc regulam: dicunt, tunc praesumendum, quod fugiens, et petens baptismum velit converti, quando ante patratum delictum, vel conceptum judicis timorem signa conversionis dedit; at si post patratum scelus, et conceptum judicis timorem baptismum petat, simulate petere praesumendum est; Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 393. Laym. *l. cit. n.* 12. Delben. *sect.* 4. *cit. n.* 34. Vvagn. *not.* 4. Haun. *n.* 163. Pirh. *n.* 39. *fin.* In dubio, cum nihil praesumi potest, ut recte Dian. *V. immunitas n.* 14. notat, ecclesia ejusmodi infidelem tueri debet, donec examinetur intentionis, qua ad ecclesiam confugit, candor; praesumptio enim, quod illa petitio sit coacta, et fraudulenta, non est juris, et de jure, ut contra; Abb. *in cap. inter alia cit. n.* 6. docent *l. cit.* Farin. *n.* 84. Laym. *num.* 12. *fin.* et alii plures ab his allegati.

164

Quaeritur 4. an clerici, et religiosi gaudeant hac immunitate? *Certum est* 1. eos hac immunitate gaudere respectu judicum saecularium; quia praeterquam, quod his subjecti non sint, non oportebat eos esse conditionis deterioris, quam laici. *Certum est* 2. eos non gaudere hoc privilegio respectu judicis ecclesiastici in criminibus exceptis; nuspiam enim invenitur hoc speciale privilegium. *Dubium* igitur procedit solum de criminibus non exceptis, et quidem respectu judicis ecclesiastici tantum. Variant DD.

165

Negant asylo ipsos defendi respectu judicis sui ecclesiastici ; Abb. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. n.* 13. Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 2. *q.* 2. *dist.* 3. Armil. *V. eod. n.* 10. Rosell. *n.* 9. Navar. *man. c.* 25. *n.* 22. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 9. §. *quid de pagano* ; Rodriq. *tom.* 2. *regul. q.* 50. *art.* 41. Suar. *l.* 3. *cap.* 10. *n.* 5. *et seqq.* Sanch. *conf. mor. lib.* 6. *cap.* 1. *dub.* 8. *n.* 6. Fagund. *lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 52. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.* 11. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 37. *n.* 49. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 17. Delben. *de immun. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 2. *a n.* 1. Bonac. *tom.* 2. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 5. Zypacus *analys. l.* 3. *h. tit. n.* 9. Vvagn. *in cap. inter alia cit. V. nisi publicus latro not.* 3. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 168. et apud hos plures alii.

166

Nituntur 1. quia, ut *Bernardus Diaz*, *Paz*, *Clarus* , *Gutierez*, et affirmativae sententiae DD. ipsimet agnoscunt, sic praxi receptum est ; nam passim judices ecclesiastici clericos delinquentes ab ecclesia extrahunt, et vinculis ligant sine ullo scrupulo, nec ullus est, qui immunitatem proclamet , et ratione illius se curet defendere : quae praxis juris interpres potius , quam correctoria istius esse videtur, quod *Gregoriana constitutio* solis laicis adversus magistratus suos saeculares immunitatem firmet : 2. si clerici immunitate locali gauderent adversus judices suos ecclesiasticos, gauderent illa , vel quatenus ea concessa est per leges civiles, vel quatenus est data per ss. canones. *Non primum ;* quia leges civiles clericos non attingunt, imo de his, et adversus judices ecclesiasticos nihil possunt statuere; *can. bene* 1. *dist.* 96. *et cap. ecclesia* 10. *de constit. Non secundum* , quia ss. canones, dum immunitatem concedunt locis sacris , solum loquuntur de poena sanguinis, ut patet ex *cap. inter alia cit.* ibi , *rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra, et vitam*; atqui judex ecclesiasticus sanguinis poenam non irrogat : 3. immunitas ecclesiae non debet derogare potestati ecclesiae ; cum enim ab eodem principio oriatur utraque, non erat conveniens, ut una pugnaret adversus alteram; atqui derogaret potestati ecclesiae , si haec clericos ad ecclesiam confugientes punire non posset ; ergo etc. 4. Ex tali immunitate sequeretur clericos raro puniri posse ob sua delicta ; cum enim plerumque vivant in monasteriis, et ecclesiis, immunes essent a poena corporali, et quia multi bona patrimonialia nulla habent , puniri etiam non possent in pecunia : cons. eorum scelera plerumque manerent impunita : quod cederet in magnum dedecus, et praejudicium ecclesiae, quae sic censeretur fovere delicta : 5. judex ecclesiasticus in clericum delinquentem sententiam criminis declarato-

riam, aut condemnatoriam ad poenam potest ferre in ipsa ecclesia; *can. praeceptum* 5. *caus.* 2. *q.* 2. *et cap. decet* 2. junct. gloss. *vers. saecularium in* 6. ergo etiam extrahere ab ecclesia; nam si extrahendo ad poenam debitam ecclesiae reverentiam potius conservare censetur. 6. Immunitas clericorum personalis non impedit, quin puniri possint a judice ecclesiastico; ergo nec localis, cum haec sit minor illa. 7. Immunitas ecclesiae laeditur, cum delinquens contra ejus voluntatem inde extrahitur, sed hoc locum non habet amplius, cum judex ecclesiasticus extrahit laicum; nam de ecclesiae voluntate extrahitur.

167

Contra vero asyli privilegio etiam adversus judices suos ecclesiasticos, spectato jure, defendi affirmant Bernardus Diaz. *pract. cap.* 115. *alias* 123. Tusch. *vers. eccl. concl.* 9. *n.* 17. Clar. §. *fin. quaest.* 30. *n.* 16. Navar. *man. cap.* 25. *n.* 12. Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 16. Mar. Ital. *de immun. eccl. l.* 1. *cap.* 3. *n.* 1. Decian. *tr. crim.* 2. *lib.* 6. *num.* 1. *vers. puto ego*, Ambrosin. *de immun. cap.* 12. *per totum*; Farin. *prax. crim. q.* 28. *num.* 7. *et append. immun. c.* 2. *n.* 34. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 215. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 37. *n.* 51. Sperell. *decis.* 59. *num.* 35. *vers. contrarium*; Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 36. Fagn. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. a n.* 78. Barb. *ibid. a n.* 16. Diana *p.* 2. *tr.* 1. *resol.* 24. *et vers. immunitas n.* 15. Pignat. *tom.* 9. *consult.* 2. *num.* 15. *et seqq.* et hoc teste saepius declaratum est a *s. congr.* Atque hoc Diana *n.* 15. *cit.* extendit etiam ad reum sacerdotem, cotta, et stola indutum, extra ecclesiam inventum ad associandum v. g. defunctum, praecedente cruce, et a fortiori ad eum, qui extremam unctionem, vel sacrum viaticum defert infirmo; nam eadem reverentia, quae debetur ecclesiae, quae domus Dei est, majori jure debetur sacerdoti, dum in habitu sacerdotali ministrando repraesentat Christum: unde si in his casibus caperetur, et de aliquo delicto ab episcopo interrogaretur, ut idem *Diana* docet, non deberet ei respondere, sed opponere posset nullitatem capturae.

168

Fundamenta hujus sententiae sunt 1. quia jura loquuntur de immunitate generaliter, et absque ulla limitatione; ergo non debent ad solos laicos limitari; alias clerici essent deterioris conditionis, quam laici. 2. Ecclesia multo magis defendere debet clericos sibi subditos, quorum curam specialem habet, quam laicos; atqui sic extrahere non potest illos ab ecclesia; quia impugnare non debet, qui defendere debet; *cap. conquerente* 7. *de restit. spoliat.* gloss. *fin. in cap. un. de nat. ex liber. ventr.* 3. hoc privilegium non personis, sed

locis conceditur, vel saltem personis propter locum; igitur omnibus competit, qui ibi existunt. 4. Ecclesia domus est clericorum; atqui ut *l. plerique* 18. *ff. de in jus vocand. et l. nemo* 103. *ff. de R. J.* habetur, in domo propria, saltem ob causam civilem, non decet aliquem capere, et vinculis alligare; ergo etc. 5. Clerici ante assumptum habitum clericalem gaudebant jure immunitatis: ergo etiam post ejus assumptionem; nuspiam enim jure statutum reperitur, quod is, qui clericus sit, ea, quae sibi ut laico competebant, amittat per clericatum.

169

Ego cum Zoes. *hic n.* 17. Engl. *n.* 18. *vers. in hac difficultate,* Konig. *ibidem n.* 11. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 18. Monacell. *l.* 1. *tit.* 5. *form.* 8. *n.* 12. et magnif. pater Schmier. *p.* 3. *jur. eccl. cap.* 4. *n.* 49. *et* 50. utrique sententiae aliquid tribuendum existimo: atque hinc utor distinctione, et fateor extrahi ab ecclesia clericos, et religiosos posse a magistratu suo ecclesiastico, ut puniatur causa disciplinae, et correctionis ecclesiasticae; non vero extrahi ab eodem posse, ut tradantur judici, et brachio saeculari, nisi in criminibus exceptis. Et ita testibus Matthaeucc. et Monaccl. *loc. cit.* respondit *sacra congregat. episc. in bergomensi* 5. *decembris* 1698. *Ratio primi membri* distinctionis est, quia non fuit mens summi pontificis, per immunitatem ecclesiarum tollere morum correctionem; nam neque laici ad ecclesias confugientes poenam ecclesiasticam, quae ad correctionem ipsorum tendit, evadunt. *Atque hinc sequitur,* quod superiores si in hunc finem subditos suos extrahant, vel extrahi mandent ab ecclesia, censuras, contra violatores ecclesiasticae immunitatis latas, non incurrant, prout censuit sacra congreg. immun. *in aesina* 10. *april.* 1701. apud Matthaeucc. *loc. cit. n.* 19. *Rationem secundi membri* prae ceteris pono istam; quia non video, quare clericus debeat esse deterioris conditionis, quam laicus, cum tamen ecclesia multo magis debeat tueri clericos, tanquam sibi servientes, et addictos, et quorum curam specialem habet, dummodo cetera sint paria, ut scilicet crimen, quod clericus commisit, non sit exceptum. Et hoc probare videntur utriusque sententiae praecedentis fundamenta, et confirmari per consuetudinem. Quodsi alicubi consuetudo vigeret, ut extra delicta excepta clerici extraherentur a magistratu ecclesiastico ad poenam etiam corporalem, a judice saeculari infligendam, ea consuetudo, consuetudo non foret, sed abusus potius, et corruptela, ac proinde tanquam immunitati ecclesiasticae contraria tolerari non posset.

170

Quaeritur 5. an servi gaudeant immunitate? Dupliciter formari quaestio potest. 1. an servus gaudeat immunitate per respectum ad judicem, an ea gaudeat per respectum ad dominum? *De primo* certa est sententia affirmativa; nam ut cum aliis bene Suarez *l.* 3. *cap.* 10. *n.* 2. Farin. *append. immunit. cap.* 4. *n.* 68. Delben. *cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 13. *n.* 1. notant, servus respectu judicis, tanquam liber, reputatur, et conditio servi accidentaria omnino est. Unde

Difficultas solum est de servo per respectum ad dominum. *Ratio dubitandi est*, quia servi dominium habet dominus, et jus ad illius opera, ut notatur *l. praesens* 6. §. *sane* 3. *prope fin. C. de his, qui confug. ad eccles.* igitur repetere eum dominus, tanquam rem suam, ab ecclesia potest. *Conf.* nam *l. si servus* 4. *cod. eod.* si servus armatus in ecclesiam irruat, statim extrahendus dicitur, vel domino concedi libera facultas illum extrahendi; ergo multo magis extrahi potest propter alia graviora delicta.

171

Expediri res ope distinctionis potest: vel enim servus a domino fugiens in ecclesiam se recipit, quia timet privatim se a domino puniendum, vel quia timet se ab eodem tradendum judici. *Si secundum*, restituendus non est; quia, ut paulo antea dixi, respectu judicis conditio servi accidentaria est. *Si primum*, considerare oportet causam fugae; nam fugere potest servus, aut nullo, aut levi solum, aut gravi etiam delicto ejus antecedente. *Si nullum, aut leve solum delictum antecessit*, reddendus domino est, si de impunitate servi dominus juramentum praestiterit clericis, et hoc praestito, si nolit redire servus, compelli a domino potest etiam invitus, et si alio modo nil proficiat, ab eodem occupari; *can. metuens* 32. *can. id constituimus* 38. *vers. servus etiam, cap. inter alia* 6. *vers. si vero servus hoc tit. l. praesenti cit.* §. *sane* 5. Azor *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 9. *vers. quid dicendum de servo*, Farin. *append. immun. cap.* 4. *n.* 76. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 13. *n.* 2. *et* 3. Fagnan. *in cap. inter alia cit. n.* 1. Gonzal. *ibidem n.* 8. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 166. Vallens. *hic n.* 4. Zoes. *n.* 12. Schambog. *n.* 39. Vviest. *n.* 84.

172

Si vero grave delictum fuerit, regulariter juramentum non sufficit, sed securitatem aliam dare dominus debet; alias non obligabitur praelatus ecclesiasticus servum reddere, sed compelli debebit dominus, ut eum vendat, ut praeter *citt.* notant Suar. *l.* 3. *cap.* 10. *n.* 2. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 19. Pirh. *hic n.* 31. *Ratio est*, quia reipublicae interest, ne quis abutatur re sua, praesertim servo. Quam doctrinam, *Azor*, *Farinacius*, *Gonzalez*, *Zoesius*, *Pirhing*, *Scham.*

loc. cit. extendunt etiam ad eum, qui veritus nimiam domini saevitiam, ad ecclesiam fugit; neque enim exponi tanto periculo debet.

173

Porro, quae hactenus dicta de servo sunt, etiam obtinent in colono adscriptitio, liberto, vel alia hujusmodi persona domestica, vel conditioni subjecta, quae conquassatis rebus certis, atque subtractis, ad ss. ecclesiae loca se contulerit; *l. praesenti cit.* ne patronis, seu dominis per eorum absentiam obsequia debita denegentur; Gonzal. *in cap.* 6. *hoc tit. n.* 8. Honor. *hic n.* 9. Similiter remiges, ad triremes damnati, e carcere, seu ab ipsis triremibus, vel dum ad eas transportantur, confugientes ad ecclesiam, extrahendi sunt, neque immunitate hac gaudent, sed reduci ad ministerium suum servile debent exemplo servorum; quamvis enim ad statum servilem ex ea damnatione non perveniat, *Auth. sed hodie cod. de donation. int. vir. et uxor.* damnati tamen sunt ad serviendum personaliter: et hinc quodammodo servi sunt; Gonzal. *loc. cit.* et alii apud ipsum. Idem statuendum videtur de militibus deserentibus militiam; sui enim ipsius miles quodammodo furtum facit, ut notat idem Gonzal. *n. cit. in. fin.*

174

Ad rationem dubitandi in contrarium allatam dico, dominum habere dominium in servum, et in actiones servi, in quantum hae ab ipso praestari domino sine gravi periculo possunt. *Ad conf.* verba illa legis Angel. *V. immunitas* intelligit, addita cautione juris canonici, nempe si dominus servo impunitatem promiserit. Suar. *loc. cit.* putat hoc solum intelligi de conditione servi, ut praescinditur a delicto; nam si delinquat, immunitate gaudebit, ut alii.

175

Quaeritur 6. an debitor fugiens ad ecclesiam, aliàs carceri, mancipandus, gaudeat immunitate? Negant Jason. *in. l. vinum* 22. *ff. de reb. credit.* et Curtell. *de immunit. eccl. l.* 1. *quaest.* 32. *a n.* 26. *Moventur* 1. quia immunitas ecclesiastica promanat a jure ecclesiastico, non civili; sed jus ecclesiasticum immunitatem concedit reis tantum, non autem debitoribus, ut patet ex *can. reum* 9. *can frater* 10. *can. si quis contumax* 20. *can. quisquis inventus* 21. *can. id constit.* 36. *caus.* 17. *quaest.* 4. *cap. inter alia* 6. *et cap. fin. h. tit. et const. Gregor. XIV. cit.* ergo etc. 2. servus, fugiens ad ecclesiam ob saevitiam domini, securitate accepta, domino redditur, ne iste privetur jure, quod habet, ut servus ipsi laboret; atqui etiam creditor jus habet, ut ei debitor solvat debitum, vel ipsi laboret, si tantum in aere non habeat; ergo etc. 3. Immunitas solum est, ne reus luat poenam corporalem; *can. id constituimus cit. et can. definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 4. atqui debitor ob debita sua non incurrit poenam corporalem; ergo etc. 4.

Debitores ad asyla fugientes saepe suspecti sunt de fuga; atqui suspectus de fuga capi, et incarcerari potest etiam a judice alias incompetente; et die festo, ut communis DD. habet; ergo etiam in loco sacro. 5. Plures ex hujusmodi debitoribus haec sua debita contraxerunt splendide, et laute vivendo, qui deinde si ecclesia ipsos defenderet, ad eandem fugiendo, misere suos creditores fallerent, quod est quoddam latrocinii genus, ac gravissimum crimen, et *famositas* appellatur.

176

Sed dicendum, etiam debitores, fugientes ad ecclesiam, gaudere asylo, ne inde abstrahi ad carcerem possint. Ita Abb. *in cap. inter alia* 6. *hoc tit. n.* 22. *et seqq.* Sylv. *vers. immunitas* 3. *n.* 3. Angel. *vers. eod. n.* 15. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 14. Gutier. *l.* 3. *pract. civil. quaest.* 1. *per totam*, Ambrosin. *de immun. cap.* 13. *n.* 2. *vers. nimis*, Decian. *tract. crim. lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 34. Farin. *prax. crim. quaest.* 28. *n.* 1. *et in append. immunit. cap.* 3. *n.* 57. Azor *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 9. Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *n.* 3. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 23. Guazzin. *def. reor.* 1. *cap.* 37. *n.* 50. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 4. Bonacin. *D.* 3. *quaes.* 7. *de immunit. p.* 4, *n.* 6. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 8. *n.* 2. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 46. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 11. *sect.* 1. *n.* 1. Vvagn. *in cap. inter alia cit. vers. nisi latro publicus not.* 1. Fagnan. *ibidem n.* 57. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 179. Ilsung. *tract.* 5. *D.* 2. *n.* 262. Vallen. *hic n.* 4. Zoes. *n.* 12. *et* 18. Pirh. *n.* 41. Scambog. *n.* 44. Vviest. *n.* 86. magnif. P. Schmier. *p.* 3. *de jur. eccl. cap.* 4. *n.* 32. idque aperte sumitur ex *l. judaei* 1. *ibi, Ut ad ecclesias confugientes evitare possint crimina, vel pondera debitorum, et l. praesenti* 6. *ibi actione civili c. de his. qui con. fug. ad eccl.* Ex quo ducitur sequens argumentum: ecclesia dispositiones juris civilis, non praejudicantes immunitati a se concessae, sed potius ei faventes, diserte approbat; *can. frater* 10. *can. id constituimus* 36. *pr. caus.* 17. *quaest.* 4. *et cap. inter alia cit.* atqui per jus civile in textibus *citt.* immunitas iis, qui debitorum causa se ad ecclesias recipiunt, aperte adstruitur; ergo hujusmodi debitoribus etiam de jure canonico locus in asylo erit. *Conf.* ex pluribus declarationibus *s. congr.* apud Delben. *loc. cit.*

177

Proceditque hoc 1. etiam in mercatoribus, et campsoribus, nisi contrarium consuetudo legitime praescripta obtineat; quia ut bene Fagund. *lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 53. advertit, universaliter de omnibus debitoribus tenendum est, eos sine sacrilegio invitos ab ecclesia non posse extrahi.

Procedit 2. in debitore tributorum ob rationem modo allatam. *Neque obstat*, quod jus civile permittat extractionem illius ab ecclesia; quia ecclesiastica immunitas non in sola legum imperialium approbatione, sed praecipue in eo fundatur, quod ecclesia tutos velit omnes, qui ad ipsam confugiunt, nisi criminis excepti rei sint; Abb. *in cap. inter alia n.* 24. Azor. *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 9. *vers. item dubiae.* Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 239. Ambrosin. *cap.* 13. *n.* 2. *vers. et minus.* Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *n.* 3. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 5. Farin. *appen. immun. cap.* 3. *n.* 61. Delben. *sect.* 1. *cit. n.* 6. Haun. *tract.* 1. *cit. n.* 184. Zoes. *hic n.* 18: Vviest. *ib. n.* 87.

Procedit 3. in obligatis ad ratiocinia respectu alicujus administrationis ob eandem concessionis generalitatem; Navar. *man. cap.* 25. *n.* 1915. *in fin.* Jordan. *n.* 240. Farin. *n.* 63. Delben. *n.* 6. Haun. *n.* 285. Vviestner *n.* 88. cum reliquis *supra. Neque obstat* textus *can. uxor.* 33. *caus.* 17. *quaest.* 4. quia textus iste non loquitur de homine libero, sed de servo: quem, praestita impunitatis securitate, domino restituendum dixi *n.* 171.

178

Procedit 4. in fraudulento decoctore suae substantiae, ut contra Gutier. *l.* 3. *pract. civil. quaest.* 1. *n.* 4. *et* 15. Fagund. *de praecept. eccl. l.* 4. *cap.* 4. *n.* 53. et alios, verius sentiunt Navar. *man. cap.* 25. *n.* 19. Mar. Ital. *de immunit. l.* 1. *cap.* 5. *n.* 16. Farin. *append. loc. cit. n.* 64. Ambrosin. *cap.* 13. *n.* 4. *in fin.* Dian. *part.* 1. *tract.* 1. *resol.* 32. Delben. *sect.* 6. *n.* 4. Jordan. *n.* 241. Fagnan. *n.* 58. Haun. *c.* 186. Vviestner *hic n.* 90. *Neque obstat* constitutio Pii V. de his edita, et litterae jussu Clementis VIII. a card. de Florentia ad nuntium apostolicum neapolitanum datae; quibus regularium superioribus, sub privationis officii, aliisque poenis, arbitrio papae infligendis, prohibet, ne fallitos, bannitos, fures, decoctores recipiant, nam constitutioni Pii V. per constitutionem Gregorii XIV. quae posterior est illa piana, teste Fagnan. *loc. cit.* quoad fraudulentos decoctores aperte est derogatum. Litterae vero illae nuntii apostolici, etsi pontificis jussu editae, vim legis, ecclesiam universalem obligantis, non habent; quia Bononiam, et Neapolim solum directae, in ceteris autem provinciis, et Romae nunquam sunt promulgatae. Accedit, quia illis litteris pontifex solum vetuit, fallitos, decoctores etc. monasteriis recipi, non tamen voluit receptos expelli, et curiae saeculari tradi, *ut cap.* 3. *cit. n.* 64. notat Farinacius.

179

Neque obstant argumenta allata in contrarium. *Ad* 1. reorum nomine in jure veniunt omnes illi, qui in judicium pro aliqua repetuntur; *cap. forus* 10. *vers. reus*, *de V. S.* sive deinde civiliter,

sive criminaliter conveniantur : et ita rei nomen in hoc loco accipiendum est , tum quia sic jus canonicum melius conciliatur cum jure civili , quo , ut *supra n.* 176. dictum est , etiam debitoribus pecuniariis asylum conceditur : tum quia versamur in materia favorabili , in qua argumento à minori ad majus locus est ; cum enim immunitas haec concessa sit delinquentibus , a majori sequitur concessam esse debitoribus , ne dicatur ecclesia favere nocentibus , exclusis innocentibus. *Ad* 2. servi fugitivi possessio, et dominium est apud dominum, non autem debitoris apud creditorem : unde nunquam hic tradi creditori potest , nisi post sententiam , et quasi in poenam; Ambrosin. *cap.* 13. *cit. n.* 2. *vers. contra.* Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 182. *Ad* 3. immunitas constituta est non solum ad defendendum reum a poena capitali , sed etiam , ne carcere, et vinculis vexetur; *arg. can. definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 4. *Ad* 4. praeterquam quod fuga debitoris alia via impediri possit, nempe apposita custodia , negatur paritas inter locum sacrum , et tempus feriatum ; hoc enim tempore tam ss. canones , quam leges civiles facinorosum puniri , tormentis subjici , imo supplicio extremo affici permittunt , si bonum publicum ita postulet ; non autem permittunt id in loco sacro. *Ad* 5. ne hujusmodi receptus ad asylum praejudicet creditoribus, convenit apud DD. quod hujusmodi debitores a judice, praestita prius securitate standi, et exeundi per 30. dies , vel saltem cautione juratoria de non condemnandis illis criminaliter , citari possint , et citati cogi ad solvendum debitum : et quamvis post latam sententiam liberum ipsis sit , ut vel sententiae pareant , vel ad ecclesiam redeant , tamen si debitor ad ecclesiam redierit , debitum nolens solvere , occupari bona illius possunt , et ex iis satisfactio praestari creditoribus ; vel si etiam ipsa in monasterium debitores recepissent , istud cogi poterit, authoritate tamen ecclesiastica , ad res illatas curiae petenti consignandas, aut in loco non immuni deponendas , ut pluries responsum a *s. congreg. episcop. et regul.* testes sunt Dian. *p.* 6. *tract.* 1. *resol.* 17. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 47. Delben. *cap.* 16. *dub.* 11. *sect.* 6. *a n.* 16. Vviestner *hic n.* 92. Accedit, quod etsi derogaretur aliquantum juri creditoris, hoc tamen solum indirecte, et per accidens fieret , quatenus scilicet in reverentiam loci sacri jura nolunt facultatem concedere , ut extrahi ab ecclesia possint : quod non est ultra potestatem jurium ; utuntur enim sic jure suo.

180

Quaeritur 7. an ei, qui cum jam esset a potestate saeculari comprehensus, et carcere conclusus , isto effracto, ad ecclesiam fugit , immunitas prosit ? Negant aliqui cum Tholosan. *synt. l.* 33. *cap.*

22. *n.* 2. idque praxi in Gallia observari, testis est *Cassaneus* apud Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 224. militat pro hac sententia triplex argumentum: 1. quia talis potestati judicum, et illorum judicio se subduxit, cui per hoc, quod conjectus in carcerem fuerit, jam erat subjectus; igitur ne ecclesia videatur fovere delicta, dicendum est ita coufugientibus asylum non prodesse: 2. jura tantum favent illis, qui in sua libertate existentes ad ecclesiam coufugiunt: et hinc, ut *card. Tusch. Covar. Gutier. Farin. Suar.* et alii multi volunt, si ministri ecclesiae, delinquentem captum ferentes, per ecclesiam transeant, et eum ducant ad carcerem, vel ad mortem, non prodest delinqueuti loci sacri immunitas, sed potest eadem vi, qua introducitur, inde abduci; quia jam captus in ecclesiam ingressus est; atqui neque in nostro casu delinquens, cum liber esset, in ecclesiam fugit, sed postquam in vinculis jam constitutus est; ergo etc. 3. etsi criminosus in sua libertate existens, si confugiat ad sacerdotem, qui eucharistiam per viam defert, sit ibi securus, nihilominus, si corpus Christi deferatur ad hominem detentum in carcere, is non poterit provocare ad immunitatem; ergo neque illam praetendere potest, qui rupto carcere, ad ecclesiam fugit; nam par utrobique est ratio, scilicet quia non liber, sed in vinculis jam constitutus est.

181

Sed non obstantibus his rationibus, dicendum est, etiam hoc casu reo immunitatem asyli non denegandam. Ita Abb. *in cap. inter alia* 6. *n.* 32. *hoc tit.* Navar. *man. cap.* 25. *n.* 19. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 13. Boerius *dec.* 110. *n.* 8. *et* 9. Clar. *§. fin. qu.* 30. *n.* 13. Decian. *tract. crim. l.* 6. *cap.* 28. *n.* 28. Gutier. *l.* 3. *quaest.* 4. *n.* 10. Ambrosin. *de immunit. cap.* 10. *n.* 13. Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *n.* 8. *et* 9. Farin. *append. immunit. cap.* 15. *n.* 193. Bonacin. *quaest.* 7. *p.* 4. *n.* 16. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 10. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 37. *n.* 38. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 9. *vers.* 6. *aliqui*, Canis. *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 26. Vvagnereck *in cap.* 6. *eod. v. nisi publicus latro not.* 2. *cas.* 4. *n.* 2. Barbosa *ib. n.* 11. *et l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 46. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 223. *et* 224. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 6. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 164. Zoes. *hic n.* 35. Engl. *n.* 17. Pirh. *n.* 30. Schambog. *n.* 38. Vviestner *n.* 79. et teste Barbosa *loc. cit.* respondit sacra congreg. episc. et regul. *in contronens.* 21. *julii* 1617. *in beneventan.* 10. *maji* 1619. *et in senogalliens.* 22. *novembris ejusdem anni.* Par est ratio de eo, qui cum jam esset captus a justitiae ministris, ab eorum manibus elapsus fugit ad ecclesiam: item de eo quem actu judex insequitur, et prius ad ecclesiam pervenit, quam judex; imo etiam de illo, qui cum e mani-

bus satellitum se eripere nequeat, eos secum ad ecclesiam pertrahit; Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 16. cum *cit.*

182

Ratio est 1. quia privilegium immunitatis conceditur omnibus ad ecclesiam fugientibus, praeterquam in criminibus exceptis; atqui crimen, propter quod carceri mancipatus est delinquens, ut supponitur, non est exceptum, sed neque exceptum crimen est, quod carcerem effregerit; quia vel excusabile admodum propter naturalem inclinationem ad fugiendam poenam, et conservandam libertatem; ergo etc. 2. qui a carcere fugit, eo ipso constituitur extra vincula, et in sua libertate, atque ex illa se committit protectioni ecclesiae. 3. sic judicatum est saepius teste Farin. *et cit.* juxta quos ex TT. et canonistarum consilio, tanquam immunitatis ecclesiasticae violatores excommunicati aliquando sunt, qui falsarium monetae e lictorum manibus ab ecclesia profugum, inde abstractum, extremo affecerunt supplicio; et simile quid hîc Ingolstadii accidisse testatur Haun. *l. cit.*

183

Sententia contraria nullo jure nititur, nec firma, ac probabili ratione fundatur; nam *Ad* 1. judices obtinent solum potestatem judicandi reum, dum ipse reus in eorum jurisdictione existit; secus, si extra illam abeat, sicuti abit ex illa, cum ad ecclesiam sese recepit. *Neque obstat*, quod ita fugiens judicem spoliet jure sibi jam quaesito, cons. juxta regulam communem de restitutione spoliatorum ante omnia videatur esse restituendus spoliato; quia a regula ista excipitur casus, quo facta restitutione, inferretur damnum irreparabile, quale inferretur in casu praesenti. *Ad* 2. cum exemplo dato nulla est paritas; nam in casu exempli supponitur, homo captus, et coactus deferri, et ita non intrat ecclesiam tanquam locum refugii, sed per illam ducitur, tanquam per aliquam viam. Deinde etsi juxta DD. *cit.* in casu exempli reo immunitas nulla competat, et Fagund. *l.* 4. *cap.* 4. *n.* 57. judicet hanc sententiam in juris rigore veriorem esse, melius tamen alii cum Suar. Dian. Peregrin. distinguunt, et limitant, si non alia via sit, per quam duci delinquens possit; nam si alia adsit via, incuriae ministrorum tribui debet, quod per illam reum non duxerint, nec propterea privilegio immunitatis spoliari reus debet, cum illud jura concesserint non tantum *ab ecclesiam confugientibus*, sed etiam *in loco sancto residentibus*, prout habetur *can. definivit* 35 *caus.* 17. *q.* 4. *Ad* 3. iterum non est paritas; nam in casu *antecedentis* non est alia via, per quam eucharistia ingredi possit in carcerem, et rei ad mortem damnari deberent vel carere semper sacro viatico, vel nunquam ju-

dex exequi sententiam suam posset; omnes enim defenderent se immunitate.

184

Dubium est, an immunitate gaudeat etiam is, qui fide data, custodi, et juramento praestito, quod redire velit, e carcere dimissus, se recipit in locum sacrum? Negant aliqui gaudere, quia non redeundo committit perjurium. Alii cum Azor *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *q.* 9. *vers. quid dicendum* apud Farin. *append. de immunit. cap.* 15. *n.* 199. distinguunt, et siquidem incarceratio injusta fuit, affirmant gaudere; si justa negant. Placet universalis assertio, quam tenent Emm. Rodriq. *cap.* 155. *n.* 8. Fagund. *l.* 4. *cap.* 4. *n.* 58. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 225. *et* 226. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 3. *n.* 9. Farin. *cap.* 15. *cit. n.* 200. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 7. *n.* 13. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 10. *n.* 1. *et seq.* Vvagnereck *in cap. inter alia* 6. *vers. nisi publicus latro not.* 2. *cas.* 4. *n.* 2. et apud hos alii, qui affirmant universim gaudere immunitate, nisi reus incarceratus sit pro crimine excepto. *Neque obstat*, quod non redeundo delinquens committat perjurium, nam perjurium immunitatem non tollit. Adde, facillimo negotio impetrari posse relaxationem juramenti; et sic cessabit perjurium.

185

Adverto autem, quod licet, ut dictum est, reus ejusmodi immunitate gaudeat, et propterea invita ecclesia non possit extrahi, praelatus tamen ecclesiasticus sic fugientem tradere magistratui saeculari possit, praestita prius cautione idonea de impunitate quoad poenam corporalem, quam si praestare judex saecularis noluerit, tradi eidem reus tam parum poterit, quam parum quicunque alius.

§. V.

De criminibus, quae reum ab asylo sacro excludunt.

SUMMARIUM

186 *Quaenam crimina privent asylo sacro?*
187 *Quisnam dicatur latro publicus?*
188 *Quid requiratur, ut ob latrocinium quis excludatur asylo?*
189 190 191 *Corollaria.*
192 *Quid sint grassatores viarum?*
193 *In quo differant a latronibus?*
194 *Requisita, ut ob hoc crimen quis excludatur asylo?*
195 *Quis censeatur esse depopulator agrorum nocturnus?*
196 197 *An asylo etiam excludatur diurnus?*
198 199 200 *An eo excludatur, qui furtum, vel aliud delictum aeque grave, aut gravius homicidio, vel mutilatione committit in ecclesia?*
201 *An illo privetur, qui vulnerat in ecclesia?*
202 *Quid si vulneret ipsos satellites, ut ex eorum se liberet manibus?*
203 *An immunitate privetur, qui mutilat, vel occidit in ecclesia per modum necessariae defensionis?*
204 *Ex subita ira.*
205 *Vel spe immunitatis consequendae?*
206 *An defendatur asylo, qui existens extra ecclesiam occidit existentem in ecclèsia?*
207 208 *Aut vicissim, qui existens intra ecclesiam occidit existentem extra illam?*
209 210 211 *An in illo privetur, qui caedem, vel mutilationem committit prope ecclesiam?*
212 213 214 *Qui mandat aliquem occidi in ecclesia?*
215 *Qui vi, aut dolo ex illa aliquem extrahit, et extractum occidit?*
216 *Qui in illa vulnerat, si mors extra eam contingat?*
217 *An qui mutilat, vel occidit in ecclesia, immunitate privetur etiam quoad alia delicta ante, vel post commissa?*
218 *An qui in una ecclesia deliquit, et postea fugit ad aliam, in ea tutus sit?*
219 *Quis judex crimen in ecclesia commissum punire possit?*
220 *Quis dicendus sit homicida proditorius?*
221 *Multi docent, asylia excludi etiam illum, qui per insidias inimicum suum incautum occidit, ubi horum fundamenta*
222 *Explicatur duplex acceptio homicidii proditorii.*
223 *Ad stricte dictum requiritur amicitia, vel ejus species.*
224 *Et hoc solum asylo privare plerique canonistae hactenus docuerunt.*
225 226 227 228 229 *Probationes istius sententiae.*
230 *etc. Deducitur, quinam ex hoc capite asylo priventur.*
235 *etc. Deducitur, quinam eodem gaudeant.*
240 *Diluuntur argumenta contraria.*
241 *Quinam sint assassini?*
242 *Sub hoc nomine ab asylo exclu-*

186

Quaeritur 1. quaenam crimina privent asylo sacro? Resp. Regula est, immunitate locali defendi omnes, et quoscunque reos, nisi specialiter a jure excipiantur. *Excipiuntur* autem 1. latrones publici; *can. sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. inter alia* 6. *h. tit. et constitut Gregor. XVI. saepius cit. ibi, Si fuerint publici latrones.* 2. Publici grassatores viarum; *cap. inter alia, et constitut. Gregor. cit. ibi, viarumque grassatores.* 3. depopulatores agrorum *cap. inter alia, et constitut. cit. ibi, aut depopulatores agrorum.* 4. committens homicidium, vel mutilationem membrorum in ecclesia, vel hujus coemeterio; *cap. fin. h. tit. et constitut. cit. ibi, quive homicidia, et mutilationes membrorum in praedictis ecclesiis, earumve coemeteriis committere non verentur.* 5. homicidia proditoris; *cap. si quis* 5. *de homicid.* et clarius *constitut. cit. ibi, qui proximum suum proditorie occiderit.* 6. assassini; *constitut. cit. ibi, aut assassini, et cap. per humani* 1. *de homicid. in* 6. vel potius istius interprete consuetudine, quae *cap. cit.* verba *sit etiam a toto populo christiano diffidatus*, etiam ad immunitatis privationem refert. 7. rei criminis haereseos; *constit. cit. ibi, vel haeresis*: quod etiam dicendum de apostatis a fide christiana, et de schismaticis, quando eorum schisma cum haeresi est conjunctum; Abb. *in cap.* 1. *de apost. n.* 3. Farin. *prax. crim. qu.* 28. *n.* 169. 8. Rei criminis laesae majestatis in ipsam personam principis; *Const. cit. ibi, aut laesae majestatis in personam ipsius principis rei.*

His sanctissimus dominus noster Innocentius XIII. hodie ecclesiae universali gloriose praesidens, in nuperrima *constit.* incipit *Ex quo divina disponente clementia, edita die* 15. *junii* 1725. addidit, et a favore sacri asylii exclusit 1. Interficientes proximum suum animo praemeditato, et deliberato. 2. Falsificantes litteras apostolicas. 3. Ministros montis pietatis; vel alterius telonii, aut banci pro depositis

principis, privatarumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem in praedictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut poenae ordinariae locus sit. 4. conflantes, adulterantes, vel tondentes quascunque monetas aureas, vel argenteas, etiam principum exterorum, quotiescunque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, et commercium; vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, et erogare praesumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint. 5. illos demum, qui sub nomine curiae sese introducunt in alienas domos, animo ibi perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earundem aedium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium vel mutilatio sequatur. Ita habetur *const. cit.* §. *excludimus.*

187

Quaeritur 2. quisnam hic dicatur *latro publicus*, in ordine ad effectum privationis asyli? Resp. *Latro publicus* ille dicitur, qui palam, et in via publica per insidias, aut per violentiam in domibus privatorum aggrediuntur homines, eos spoliant, et resistentibus vulnera, aut etiam caedes inferunt: quales etiam censentur piratae, et qui castra incolunt, unde erumpentes vicinis, vel peregrinis damna inferunt; Abb. *in cap. inter alia* 6. *h. t. n.* 5. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *n.* 2. Ambros. *de immun. cap.* 2. *n.* 6. Farin. *append. immunit. cap.* 10. *n.* 148. *et* 149. Jord. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 310. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 2. *n.* 79. Vvagn. *in cap. inter alia cit. V. nisi latro publicus not.* 2. *cas.* 2. Engl. *hic n.* 13. Vvies. *ibid. n.* 100. *et* 101.

188

Ut propter latrocinium aliquis privetur immunitate, non sufficit, ut semel illud commiserit quomodocunque, sed opus est, ut bis, vel ter, aut si semel tantum, ut de illo certo constet vel per notorietatem juris, quod de eo in judicio sponte confessus, vel legitime convictus, vel per sententiam condemnatus sit; vel per notorietatem facti, quod latrocinium palam commiserit, ita, ut excusatione, et exceptione nulla declinari possit; *cap. vestra* 7. junct. glos. *vers. non diffitetur de cohabit. cleric. et mul.* Barb. *in cap. inter alia cit. n.* 37. *et* 38. Guazz. *reor. defen.*. 1. *cap.* 38. *n.* 33. *et* 34. Jord. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 310. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 13. *n.* 4. 5. *et* 8. Haun. *to.* 6. *J. et J. tract.* 1. *n.* 190. *et* 191. Praep. Frising *cons. to.* 1. *cons.* 22. *n.* 12. Matthaeuc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 4. et hoc teste saepius declaratum est a *s. cong.*

189

Ex quo sequitur 1. Asylo protegi, et defendi furem simplicem, imo et qualificatum, modo non adhibeat violentiam; quia non est latro, neque grassator; Host. *in cap. inter alia cit. n.* 4. Gonz. *ibid. n.* 7. Fagn. *n.* 39. Barb. *n.* 3. Farin. *l. cit. cap.* 6. *n.* 93. Guazzin. *cap.* 37. *n.* 59. Delben. *n.* 7. *et dub.* 14. *n.* 1. Zoes. *hic n.* 32. Vvies. *ibid. n.* 102. *Excipitur*, nisi alicubi consuetudo legitime praescripta contrarium habeat; Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 13. *vers. decimo nono.* Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *post n.* 4. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 82. Gonz. *n.* 7. *cit.* Zoes. *n.* 32. Pirh. *n.* 19. *vers. excipitur* 2. Ut tamen vi consuetudinis ejusmodi fures extrahi ab ecclesia possint, non sufficit, ut ante constitutionem gregorianam in tali loco, ubi consuetudo allegatur extrahi consueverint ab asylo; sed opus est, ut etiam consuetudine derogatum sit juri novissimo constitutionis allegatae, ut recte advertit Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 262. quia per eandem constitutionem consuetudines antecedentes omnes sublatae sunt.

190

Sequitur 2. Asylo etiam gaudere eum, qui per insidias, clam, et in via privata est depraedatus aliquem; quia latro solum ille est, qui praedas agit in viis publicis; cons. agens praedas in via privata sub nomine latronis non venit, sive jus antiquum, sive constitutio gregoriana spectetur; Ambros. *de immun. cap.* 2. *n.* 4. Farin. *append. imm. cap.* 10. *n.* 151. Decian. *tr. crim. c.* 28. *n.* 2. Vvies. *hic n.* 203.

Sequitur 3. eandem immunitatem nancisci illum, qui in via, et strata etiam publica hominis depraedationem solummodo attentavit; quia in poenalibus, et odiosis, praesertim quae cedunt in praejudicium ecclesiarum, actus debent esse perfecti, et consummati; Novar. *summ. bullar. tit. de immun. n.* 46. Delben. *de immun. cap.* 16. *dub.* 13. *n.* 11. Vvies. *n.* 103. *cit.*

191

Sequitur 4. securum in asylo esse, qui hominem palam in via publica depraedatus est tantum semel; quia nomen latronis frequentiam denotat, ut supra dictum est *n.* 188. et contra Martam *de jurisd. p.* 2. *cap.* 51. *n.* 2. advertunt Abb. *in cap.* 2. *de jud. n.* 24. Barb. *cap.* 3. *cit. n.* 82. Vvies. *hic n.* 204. Excipitur, si grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, juxta *const. Ex quo divina cit.* §. *cum itaque, ibi, ut aliquis publicus latro, viarumque grassator dici, et propterea asyli favore privatus censeri possit, sufficit una grassatio, in via publica, aut vicinali admissa; dummodo tamen grassati mors aut membrorum mutilatio secuta fuerit.*

Sequitur 5. privilegium asyli habere illos, qui praedationis actum in loco privato exercuerunt saepius, aut semel in loco publico, vel saepius illum attentarunt, etiamsi tales statuto loci puniantur tanquam latrones: quia vox *latro* in ordine ad asylum non est accipienda secundum privatam loci alicujus, sed secundum communi usu receptam significationem; alias frustra Gregorius XIV. constitutione sua jus immunitatis ad unam formam reduxisset; Peguer. *dec.* 40. *n.* 7. Ambrosin. *cap.* 3. *n.* 6. Guazz. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 37. *fin.* Sperel. *dec.* 103. *n.* 23. Vvies. *hic n.* 105. Quod intellige cum limitatione paulo ante apposita, *nisi mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit*; tum enim juxta §. *cum itaque cit.* sufficit, si unica vice crimen istud admissum fuerit.

192

Quaeritur 3. quid sint, et quomodo differant *grassatores viarum* a latronibus? Resp. *Grassatores viarum* illi dicuntur, qui quasi cum impetu gradiuntur, ut viatores, quibus insidiantur in viis, et stratis publicis, spolient; *l. capitalium* 28. §. *grassatores* 10. *ff. de poenis* Farin. *append. immunit. c.* 12. *n.* 161. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 83. Pal. *tr.* 11. *D. un. part.* 9. *n*: 6. Vvies. *hic n.* 106. *et alii.*

Proximum hoc crimen latrocinio est, hinc nonnulli cum isto illud confundunt; quod inde factum videtur, quod vox *grassatores* sumi possit in duplici sensu, scilicet large, et stricte. Large accepta comprehendit quoscumque, qui in viis, et stratis publicis viatores aggrediuntur, et spoliant, abstrahendo, an cum, vel sine caede id faciant. *Stricte* vero accepta illos dumtaxat denotat, qui viatores aggredi, et despoliare solent, non interveniente caede, sive hominis interemptione.

193

In prima acceptione ex sententia Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 356. quam approbat P. Vvies. *hic n.* 107. grassator a latrone non differt, differt in secunda: et hinc in constitutione Gregoriana tam crassatorum, quam latronum mentio fit, ut proinde verba, *qui itinera frequentata, et publicas stratas obsident, et viatores ex insidiis aggrediuntur*, quando id fit, interveniente hominis interemptione, aut vulneratione, ad latrones; quando vero id fit sine ista, ad grassatores sint referenda.

Alii cum Ambrosin. *de immunit. cap.* 3. *n.* 8. Farinac. *append. immunit. cap.* 10 *n.* 197. Delben. *dub.* 18. *n.* 2. grassatores a latronibus in hoc putant distingui, quod grassator viarum sit ille, qui viatores in urbe obsidet, ut eos spoliet, vulneret, vel occidat; *latro* autem, qui obsidet vias publicas, extra urbem, transeuntes disrubando, et si resistant, vulnerando, vel occidendo.

Quidquid sit de hoc discrimine, in ordine ad privationem immunitatis parum interest, quis specifice latro, quis grassator dicatur; nam ea privatur quicunque, qui in viis, et stratis publicis viatores aggreditur, et spoliat, sive deinde illud faciat cum, vel sine caede; in qua acceptione *n.* 193. dixi, latronem a grassatore non differre.

194

Ut vero privatio immunitatis ex crimine hoc inducatur, communiter DD. requirunt 1. ut fiat cum violentia; nam grassatores nomen acceperunt a verbo *gradior*, quod quasi cum impetu gradiantur, ut ex *notorio* advertit *Decianus* apud Ambrosin. *loc. cit. n.* 2. qui proinde grassatorem proprie appellari vult illum, qui viarum in urbe, vicorumque possessor est, obvios injuriae opportunos spolians, aut pulsans, aut intentata morte territans. 2. Ut obsideat vias frequentatas, uti patet ex *constitut. Gregor.* ibi *qui itinera frequentata*, *et ex l. liberam C. quand. lic. unic. fin. jud. sib. jus dicer.* ibi *aut itinera frequentata insidiis aggressionis obsederit.* Et vero illius, qui obsederit vias non frequentatas, non ita atrox videtur crimen, cum sibi imputare debeat is, qui injuriam passus est, quod per vias insuetas incesserit; Ambrosin. *loc. cit. n.* 5. *vers. quodsi.* 3. ut pluries tanti sceleris fuerit reus. Farinac. *cap.* 12. *cit. n.* 164. Guazziu. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 37. Delben. *cap.* 16. *dub.* 13. *n.* 14. Sperell. *decis.* 103. *n.* 77. Nicol. *lucubr. civil. l.* 1. *tit.* 8. *de immunit. eccl. n.* 28. *vers.* non possunt. Monacell. *append. ad p.* 1. *fol.* 286. *n.* 3. illustriss. D. praepos. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 14. Quod verum est, si sit grassator talis, qui viatores aggressus est, et despoliavit, non interveniente caede, sive hominis interemptione, aut mutilatione, quippe qui solus juxta *n.* 192. nomine grassatoris stricte accepti venit; nam si grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta sit, per nuperrimam *constitutionem innocentianam* §. *cum itaque cit.* asyli sacri favore, privatus censeri debet.

195

Quaeritur 4. quis censeatur esse *depopulator agrorum nocturnus*? Respond. *Depopulator agrorum nocturnus* ille dicitur, qui de nocte ex proposito ignem apponit segetibus, aut fructibus agrorum, vel arborum, aut alio modo eos diripit, vel devastat; Innoc. *in capit. inter alia* 6. *hoc tit. V. nocturnus.* Host. *ibid. V. depopulatores.* Ambrosin. *de immun. cap.* 4. *n.* 4. Delben. *cap.* 16. *dub.* 16. *n.* 5. Fagnan. *in cap. inter alia cit. n.* 28. Engl. *hic n.* 13. Pirh. *n.* 19. *vers. excipitur* 2. Vviestner *n.* 109. Estque perinde, sive animo lucrandi hos depraedetur, sive ob vindictam, vel alium malum finem data opera devastet; Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 322. Neque necesse est, ut ejus-

modi vastatio fiat publice, sed quomodocunque facta ex asylo excludit, si legitime fuerit probata; Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 4.

Ratio, quare isti, et praedones, ac latrones publici asyli defensione excludantur, non excludantur aliorum graviorum etiam scelerum rei, est, quia hi reip. quietem, ac tranquillitatem graviter perturbant, et pluribus exitium cogitant, quos prae aliis puniri interest; *can. est injusta* 33. *caus.* 33. *quaest.* 4. *l. fin. cod. quand. lic. fin. judic.* gloss. *fin. in cap. fin. cit.* Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 28. Fagnan. *n.* 38. *cit. fin.* Schamb. *hic n.* 25. Vviest. *ibid. numer.* 109.

196

Dubium est, an asylo gaudeat populator agrorum diurnus? *Certum est*, privilegium asyli competiisse eidem jure decretalium antiquo, prout liquet ex *cap. inter alia cit.* ubi cum pontifex excluserit specifice populatorem agrorum nocturnum, censetur hoc ipso asyli tutelam reliquisse diurno; *argum. l. si inter* 5. *ff. de except. rei judic.*

Controversia est de moderno jure post *constit. Gregorian. cit.* Et quidem Delben. *dub.* 27. *n.* 2. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 4. Matthaeucc. *offic. eccl. capit.* 24. *n.* 5. putant eidem privilegium asyli competere; quia existimant *constit. cit.* expeditam esse non ad corrigendum, sed ad firmandum jus commune, et tollenda privilegia huic contraria; *arg. l. sed et posteriores* 28. *ff. de legib.* igitur sicut jus commune antiquum, ut dictum est, exclusit asylo solos populatores agrorum nocturnos, ita etiam Gregorius in hac sua constitutione.

197

Sed probabilius etiam diurnus excluditur. Ita Ambrosin. *de immunit. cap.* 4. *n.* 5. *fin.* Guazzin. *reor. defens. cap.* 38. *n.* 38. Farin. *appen. immunit. capit.* 11. *n.* 161. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 87. *et in cap. inter alia cit. n.* 43. Nicol. *l.* 1. *lucubr. civil. tit.* 8. *de immunit. eccl. n.* 29. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 194. Monacell. *append. ad p.* 1. *fol.* 286. *n.* 4. illustriss. D. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 15. Vviestner *hic n.* 110. Colligitur ex *const. cit.* ubi pontifex omittendo particulam restrictivam *nocturnus* satis indicat se voluisse etiam diurnum asylo exclusum.

Ad argumentum contrarium patet ex ipsa *constit. Gregor.* quod illa non tantum sit edita ad firmandum jus antiquum commune; satis enim ibi Gregorius indicat, in ea *constitutione* casus aliquos superaddi casibus jure antiquo exceptis.

198

Quaeritur 5. quousque extendi debeat lex privans immunitate delinquentem in ecclesia? *Et* 1. *quidem dubitatur*, an ea privetur,

qui furtum, vel aliud delictum aeque grave, aut gravius homicidio, vel mutilatione committit in ecclesia? Affirmant Abb. *in cap. fin. hoc tit. n.* 9. Clar. *§. fin. quaest.* 30. *n.* 15. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *coroll.* 21. Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *n.* 6. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 6. Farin. *prax. crim. quaest.* 27. *n.* 53. Canis. *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 29. Barbos. *in cap. fin. eod. n.* 4. Gonzal. *ibid. n.* 3. *prop. fin.* Zoes. *hic n.* 29. Pirh. *n.* 21. Schambog. *n.* 26. ex triplici ratione. 1. quia delinquens in ecclesia indignus est ejus immunitate: et ob hanc rationem excipitur committens ibi homicidium, et mutilationem. 2. quia legis auxilium frustra invocat, qui legem contemnit; *cap. quia frustra* 14. *de usur. et l. auxilium* 37. *fin. ff. de minor.* sed talis legem contemnit; quia spe immunitatis ibidem delinquit; ergo etc. 3. Gregorius in bulla sua affert rationem universalem, quae se extendit ad omnia delicta, saltem gravia, nempe, quod in eo, in quo quis delinquit, puniri quis debeat: igitur intentio pontificis videtur fuisse excipere omnia delicta gravia in ecclesia commissa, et cum postea de homicidio solum, et mutilatione mentionem fecit, tantum exempli gratia illud fecisse.

199

Sed retinenda est negativa sententia, et dicendum, aliorum criminum, etiam gravissimorum, in ecclesia commissorum, reos ab asylo non excludi. Ita Gratian. *discept. for. tom.* 2. *cap.* 380. *n.* 9. *et seq.* Ambrosin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 4. *et* 6. Franc. Leo *thesaur. for. eccles. cap.* 13. *n.* 27. Farin. *append. de immun. cap.* 16. *n.* 208. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 338. Delben. *de immunit cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 1. *n.* 9. Fagn. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. n.* 55. Novar. *tit. de immunit. n.* 4. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 198. *et seq.* Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 67. *n.* Illsung. *tract.* 15. *D.* 2. *n.* 263. Vviestner. *hic n.* 114. magnif. P. Schmier *part.* 3. *jurib. eccl. cap.* 4. *n.* 45. illustriss. D. praepos. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 20. et favet aperte declaratio *s. congr. immunit.* quae 18. *nov.* 1631. statuit, immunitate gaudere reum furti in ecclesia commissi. *Ratio est*, tum quia sententia haec est favorabilior ecclesiae; tum quia privatio immunitatis est poena, sed poena ultra verba legis extendi non debet; lex autem, ut ex *cap. fin. et constitut. Gregor. cit.* constat, solius homicidii in ecclesia commissi meminit: ergo etc.

220

Neque argumenta in contrarium allata efficacia sunt. *Ad* 1. jam saepius dixi in causa immunitatis non spectari dignitatem in ecclesiam fugientis, sed sanctitatem loci: unde nisi crimen exceptum habeat, qualecunque crimen commiserit, aequali semper ratione defenditur. *Ad* 2. Argumentum hoc nimium probat; probat enim, quod

ob qualecunque crimen, modo grave sit, delinquens privetur immunitate: quod tamen plerique negant, dum adducunt in exemplum solum gravissima crimina, videlicet adulterium, rapinam virginum. etc. *Ad* 3. imprimis Gregorius rationem illam in constitutione sua omisit: deinde quod ratio in *cap. fin.* allata universalis sit, solum probat, quod justissime etiam in aliis criminibus id constitui potuisset, non vero probat id defacto fuisse sic constitutum. Quod additur, homicidium, et mutilationem exempli causa dumtaxat fuisse positam, non est credibile; nam expressione illa pontifex ecclesiarum praelatis dedisset occasionem graviter errandi, dum putarent solam mutilationem, et homicidium in ecclesia commissum ab asylo excludere. Accedit, quod longe planius, et paucioribus verbis potuisset mentem suam exprimere dicendo, asylo excludi *in ecclesia delinquentes.*

201

Dub. an privetur immunitate, qui vulnerat in ecclesia? Resp. Si mors non sequatur, vel sequatur quidem, sed per accidens v. g. ex negligentia, vel imperitia chirurgi, gaudere asylo, quamvis magna sanguinis effusio secuta sit; quia vulnerare, etiam cum magna sanguinis effusione, non est mutilare, vel occidere, et solum mutilanti, et occidenti per *cap. fin. h. tit. et const. Gregor. cit.* denegatum asylum est; Tusch. *V. immunitas conclus.* 59. Boer. *decis.* 109. *n.* 3. Mar. Ital. *l.* 1. *cap.* 5. §. 3. *n.* 18. Farin. *append. immunit. cap.* 16. *n.* 227. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 6. *n.* 10. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 2. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tract.* 1. *n.* 198. Hinc teste Barbos. *l.* 2. *jur. eccles. cap.* 3. s. congreg. episcop. 16. *nov.* 1618. declaravit, quod inferens sfrigia in faciem alicujus in ecclesia ecclesiae immunitate gaudeat, non obstante, quod tale delictum sit grande, et atrox.

202

An eadem immunitas etiam pateat illi, qui post delictum deprehensus a satellite cum ipso per vim intrat in ecclesiam, et ut se de illius manibus eximat, eundem cum magna sanguinis effusione vulnerat, controversum fecit Curtell. *de immunit. l.* 2. *quaest.* 13. 1. quia talis reus committit in ministrum principis: 2. non obedit principi, cui ut subditus obedire debet ex D. Paulo *Rom.* 23. 3. ad ecclesiam non se recipit liber, cum jam sit in manu satellitis. Sed Farin. *loc. cit.* Delben. *n.* 4. et communis ceterorum affirmant etiam huic patere asylum ex ratione *num. praeced.* allata. Hinc *ad* 1. *argumentum* sententiae adversae dicunt, non sufficere, ut quis committat in ministrum principis, sed illum dumtaxat privari asylo, qui committit in personam principis. *Ad* 2. imperio principis in hoc casu praevalet jus naturae, quod dictat fugam, quando periculum gra-

ve imminet; et licite reus fugit etiam ex carcere. *Ad* 3. jura generaliter asylum praebent confugientibus ad ecclesiam: ergo etiam sic deprehenso a satellite.

203

Dub. 3. an immunitate privetur, qui in ecclesia occidit, vel mutilat quomodocunque? *Certum est*, non privari, qui mutilat, vel occidit per modum necessariae defensionis cum moderamine inculpatae tutelae; quia tunc non delinquit, cum de jure naturae liceat vim vi repellere; Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 4. *n.* 2. In controversiam ducuntur duo: 1. an ea privetur, qui mutilat, vel occidit in ecclesia, vel coemeterio ex subita ira, sive excandescentia, non ex proposito, sive insidiose? 2. an illa privatio tangat dumtaxat eum, qui occidit, vel mutilavit ex praesumpta spe consequendae immunitatis?

204

Ad 1. affirmative respondent Abb. Covar. Suar. Clar. Farinac. Laym. Barb. Lezan. Bonac. Delben. et alii apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 38. *n.* 1. Sed idem Pignatell. *n.* 3. amplectitur partem negativam, et pro se allegat Joan. Andr. Tusch. Azor. Gutier. Villagut. Azeved. Mar. Ital. Sperell. Novar. Dian. et alios, itaque decisum refert in Urbe *sub annum* 1639. occasione homicidii commissi in ecclesia lateranensi, et observatum in civitate neapolitana in ecclesia domus professae societatis JESU: addit sic etiam censuisse sacr. congr. immun. *in puteol.* 14. *jun.* 1661. *et in algarens.* 24. *mert.* 1637. ibi, *occidens in ecclesia, provocatus in rixa gaudet immun.* Consentit Monacellus *p.* 2. *tit.* 15. *form.* 14. *n.* 2. qui et ipse pro se allegat sententiam sacr. congr. episcop. *in bononiens.* 13. *sept.* 1619.

205

Ad 2. iterum non desunt DD. apud Delben. *l. cit.* qui existimant, solum illos ab asylo excludi, qui ex praesumpta spe immunitatis occidunt, vel mutilant in ecclesia, argumento ducto ex *cap. fin. h. tit.* ubi pontifex declaravit, quod asylum tollendo occidentibus, vel mutilantibus in ecclesia voluerit coercere audaciam illorum, qui spe immunitatis sic polluebant ecclesiam. Sed communior sententia cum Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 15. *coroll.* 22. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 333. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 6. Fagn. *in cap. fin. cit. n.* 28. Barb. *ibid. n.* 5. *et l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *num.* 109. Delben. *sect.* 4. *cit. num.* 6. Vvagn. *in cap. inter alia vers. nisi latro publicus not.* 2. *cas.* 1. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 202. Zoes. *hic n.* 21. Schamb. *n.* 27. Vviest. *n.* 113. docet, privationem asyli extendi ad delinquentem in ecclesia, etiamsi delictum non admiserit ex praesumpta spe consequendae immunitatis. *Ratio est*,

quia decisio est absoluta. *Ad argumentum contrarium* praeterquam, quod novum non sit, ex particulari causa ad universalem prohibitionem faciendam moveri, causa haec adaequata non fuit, sed praeterea alia communis, et generalis, nempe quod is, qui in ecclesiam delinquit, frustra illius imploret auxilium; atqui cum duplex est causa movens ad aliquam dispositionem, cessante una, et perseverante alia, non cessat dispositio, ut bene notat *Covar.* ergo etc. *Conf.* si solum sub spe immunitatis in ecclesia delinquentes privantur immunitate, inutilis, et impossibilis redditur dispositio juris; nam posita tali dispositione, nullus cum tali spe immunitatis peccare potest, cum impossibile sit spem habere, quod videat hoc ipso se excludi asylo.

206

Dub. 4. an privetur immunitate, qui existens extra ecclesiam sagitta, sclopo, vel alio instrumento occidit existentem intra ecclesiam? Resp. privari. Ita Navar. *man. cap.* 25. *n.* 71. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 15. *coroll.* 27. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 6. Suar. *l.* 3. *cap.* 51. *n.* 7. *et* 8. Ambrosin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 8. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 326. Lezan. *V. immunitas n.* 11. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 3. *n.* 21. Delben. *de immunit. cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 7. *n.* 1. *et seqq.* Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 113. Vvagn. *not. cit. cas.* 1. Pirh. *hic n.* 25. Scham. *n.* 36. Vviest. *n.* 115. *Ratio est*, quia talis revera occidit in ecclesia; licet enim occisio initium habuerit extra, executionem tamen, et consummationem (quae in delictis maxime attendenda est; Bartol. *in l. libellorum* 3. *ff. de accus. n.* 7.) habet in ecclesia, in qua accidit laesio inducens vitae privationem.

207

An vice versa ille, qui intra ecclesiam existens sclopo, sagitta, lapide etc. occidit existentem extra illam in loco profano, asylo excludatur, controversia est apud DD. Et quidem, quod excludatur asylo, docent Abb. *in cap. fin. n.* 11. *h. tit.* Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 8. Covar. *cap.* 20. *cit. n.* 15. Azor *p.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 14. *vers. quidsi dolo*; Ambrosin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 7. Laym. *n.* 6. *cit.* Guazzin. *n.* 20. Barb. *n.* 111. Vvagn. *cas.* 1. *cit.* Zoes. *hic n.* 24. Pirh. *n.* 25. Schamb. *num.* 30. Monaccll. *append. ad p.* 1. *fol.* 286. *n.* 5. *Rationem dant*, quia talis mortis aut mutilationis causam necessariam in ecclesia, vel coemeterio posuit.

208

Sententiam negativam cum P. Vviest. *hic num.* 116. defendunt Novar. *summ. bull. tit. de immun. n.* 51. Ricc. *p.* 5. *collect.* 1792. Bonac. *tom.* 2. *D.* 3. *quaest.* 7. *p.* 4. *n.* 8. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *num.*

328. Dian. *part.* 1. *tract.* 1. *resol.* 9. Delben. *dub.* 19. *cit. sect.* 5. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 207. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 10. illustriss. D. praepos. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 17. *Rationem dant*, quia reipsa, et proprie loquendo non in ecclesia, sed ex ea occidit, et delictum extra eam consumat; alias qui cum consisteret in ecclesia s. Petri, ejaculando occideret existentem in ecclesia s. Pauli, dicendus esset, in utraque ecclesia occidisse.

Hodie tenenda est prior sententia; nam *constitutio innocentiana* novissima ab ecclesiasticae immunitatis beneficio excludit etiam eum, qui intra ecclesiam, vel coemeterium existentes interficit, aut mutilat existentem extra illam in loco profano, ut videre est in ejusdem *constit.* §. *insuper*, ubi privatio haec etiam extenditur ad eos, qui confugientibus ad ecclesiam vim inferunt, atque ipsos ab ecclesia, aliove loco immuni violenter extractos, et abductos occidunt, vel mutilant.

209

Dub. 5. an privetur asylo, qui caedem, vel mutilationem committit prope ecclesiam, in ejus atrio, scalis etc. saltem si post crimen perpatratum ad ecclesiam fuga se recipiat? Affirmant privari Host. *summ. h. tit.* §. *in quantum;* Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 15. *coroll.* 26. Gutier. *pract. qq. civil. l.* 3. *quaest.* 1. *num.* 15. Farin. *prax. crim. quaest.* 28. *n.* 56. *et append. immun. cap.* 16. *n.* 210. *ac seqq.* Barb. *cap.* 3. *cit. n.* 116. *et in cap. fin. h. tit. n.* 5. Canis. *in cap.* 1. *eod. n.* 31. Zoes. *hic n.* 25. *Moventur*, quia ante fores, et prope ecclesiam delinquens in ea delinquere censetur; *can. sicut antiquitus* 6. *can. si quis in atrio* 7. *et can. quisquis* 21. *caus.* 17. *quaest.* 4. cum generaliter appellatione domus etiam ostia, celeraque domibus conjuncta comprehendantur; *arg. l. si aeque* 47. *et l. licet* 48. *ff. de contrah. empt.*

210

Sed probabilius hic asylo defenditur. Ita Abb. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. n.* 18. Angel. *V. immunitas* §. 17. Tabien. *V. eod. n.* 10. Navar. *man. cap.* 25. *n.* 22. Peregrin. *de immun. cap.* 6. *n.* 60. Fagund. *de praecept. eccl. l.* 4. *cap.* 8. *num.* 45. Mar. Ital. *l.* 1. *cap.* 4. §. 7 *n.* 16. Suar. *l.* 3. *cap.* 11. *n.* 9. Laym. *l.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 7. Ambrosin. *de immunit. cap.* 5. *num.* 4. Dian. *p.* 1. *tract.* 1. *resol.* 3. *et* 39. *et p.* 3. *tract.* 1. *resol.* 39. Lezan. *V. immunitas n.* 11. Jordan. *l.* 1. *tit.* 3. *n.* 333. Delben. *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 6. *n.* 1. *et seqq.* Sperell. *decis.* 60. *num.* 14. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 5. *n.* 9. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 6. 7. *et* 11. magnif. P. Schmier *part.* 3. *jur. eccles. cap.* 4. *n.* 40. illustriss. D. praepos. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 19. *Ratio est*, quia quod certo loco per-

missum est, censetur alio loco vetitum, et quod in uno loco est vetitum, in alio censetur permissum; *l. cum lex* 22. *ff. ac legib. et l. cum praetor* 12. *ff. de judic.* atqui solum homicidium, et mutilatio cum restrictione, *in ipsis ecclesiis, earumve coemeteriis* commissum, ubi ponitur particula *ipsis*, quae personalissima est, et interius spatium tantum demonstrat, sub immunitatis privatione prohibitum est; ergo homicidio extra ecclesiam, licet prope illam, commisso immunitas est concessa.

211

Non tamen damnanda est praxis contraria : immo praeferenda foret, si constaret de declaratione Clem. VIII. quam in favorem ejus Farin. *n.* 210. *cit.* et ostendi posset, eam non intuitu casus, vel circumstantiae particularis, sed universaliter factam ; P. Vviest. *hic num.* 19.

Ad argumentum contrarium dico, in casu praesenti, quia agitur de privatione immunitatis, quae odiosa est, nomen ecclesiae sumendum stricte pro interiore duntaxat ambitu ipsius ecclesiae.

212

Dub. 6. an privetur immunitate, qui mandat aliquem occidi, vel mutilari in ecclesia? Affirmant privari, Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 3. *n.* 6. Farin. *append. immunit. cap.* 16. *n.* 230. Mart. *de jurisdict. part.* 2. *cap.* 51. *n.* 26. Barb. *l.* 2. *jur. eccles. cap.* 3. *n.* 116. *et in cap. fin. h. tit. n.* 9. Illsung. *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 363. Pirh. *hic n.* 25. Scham. *n.* 30. et alii apud Delben. *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 8. *n.* 3. *Fundantur* 1. quia talis est vere reus homicidii, vel mutilationis sacrilegae ; *arg. cap. mulieres* 6. §. *fin. de sent. excommun. et l. utrum* 6. *ff. ad leg. Pomp. de parricid.* 2. quia quod quis facit per alium, per seipsum facere censetur ; *reg.* 72. *in* 6. et actus mandanti potius tribuitur, quam exequenti; *cap. ut famae* 35. *de sent. excom.* 3. quia mandans aliquem ab ecclesia extrahi, incurrit poenas latas constitutione Gregoriana ; ergo etiam mandans in ea occidi, privatur asylo.

213

Sed probabilius ita mandans privationem immunitatis non incurrit. Ita Ambrosin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 9. Megal. *in* 3. *part. lib.* 4. *cap.* 1. *q.* 1. *n.* 13. Bonacin. *de legib. D.* 3. *q.* 7. §. 4. *n.* 1. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 17. Lezan. *V. immunitas n.* 11. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 339. Delben. *sect.* 8. *cit. n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 210. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 9. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 22. *n.* 31. praeposit. Frising. *tom.* 1. *consult.* 22. *n.* 18. Vviest. *hic n.* 118. *Ratio est*, quia immunitate nemo privandus est, nisi in casibus a jure exceptis : atqui in jure occidens,

et mutilans privatur immunitate; mandans autem sub occidente non intelligitur, nisi in lata significatione, quae in poenalibus facienda non est; ergo etc.

214

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. aliud est esse reum homicidii sacrilegi, aliud esse reum poenae a jure positivo latae: prius desumitur a malitia actus, quae in mandante aequalis, vel major est; alterum a voluntate legislatoris, qui uni actui potuit sancire certam poenam, non sancire illam alteri aeque gravi, vel graviori delicto. *Ad* 2. is, qui facit aliquid per alium, censetur per seipsum fecisse, non realiter, sed fictione juris, et in ordine ad culpam, non vero in ordine ad poenam; est autem poena privans immunitate in casu nostro solum imposita ob mutilationem, vel homicidium reale, et non quod fictione juris tale reputatur. Neque hoc frustra fingitur, sed colligitur ex ipsis constitutionis Gregorianae verbis; nam ibi pontifex loquitur solum de homicidiis, et mutilationibus, et tollit facultatem interpretandi, et extendendi constitutionem suam ad alios casus in ea non expressos. *Ad* 3. negatur paritas; nam poenae in *const. cit.* latae sunt non in solos extrahentes, sed in omnes, qui aliquid agunt contra immunitatem; privatio autem immunitatis non est lata in quemcunque, qui aliquid agit contra ecclesiae reverentiam, sed in eum duntaxat, qui in ipsa occidit, vel mutilat, qualis spectata verborum proprietate, is tantum est, quis vere, et realiter occidit.

215

Dub. 7. an privetur, qui vi, vel fraude, ac dolo extrahit aliquem ab ecclesia, et extractum occidit, vel mutilat? Affirmant Sylv. *V. immunitas.* 3. *q.* 3. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 18. *coroll.* 33. Peregrin. *de immunit. cap.* 6. *n.* 16. Farin. *append. immunitat. cap.* 16. *n.* 232. Azor *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9. *q.* 14. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 114. *et* 115. negant Bonacin. *q.* 7. *part.* 6. §. 2. *n.* 4. Pal. *tr.* 11. *D. un. part.* 9. *n.* 18. Delben. *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 9. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 212. praepos. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 21. *Rationem dant*, quia talis, licet in ecclesia dederit causam occisionis, non tamen occidit in ecclesia nec dedit causam necessariam occisionis; potuisset enim, postquam eum extraxit ab ecclesia, extra illam non occidere. Nunc tenenda est affirmativa sententia propter saepius allegatam *constit. innocentianam*, *quae* §. *insuper* sic extrahentes, et extractos occidentes, aut mutilantes, ut *n.* 208. monui, ab asylo sacro excludit.

216

Probabilis tamen adhuc videtur sententia Pignatelli, qui *tom.* 2. *consult.* 67. *n.* putat, immunitate non privari eum, qui lethaliter vulnerat in ecclesia, si mors contigerit extra ecclesiam, quia causa exclusiva immunitatis non est quomodocunque actio occidendi, sed quatenus conjungitur cum morte. Et hoc certissimum est, si ex causa data in ecclesia mors sequatur post tempus considerabile; quia tunc remanet etiam dubium, an ex sola causa data in ecclesia, vel etiam ex alia superveniente sit mors secuta; in dubio autem censendum est pro vulnerante; quia semper, quando est possibile, sumenda est illa interpretatio, quae excludit peccatum. Addit tamen Pignatell. *l. cit. n.* 15. adversus sic vulnerantem in ecclesia ob gravitatem delicti, si sanctissimus annuerit, procedendnm ad poenam extraordinariam, prout factum *in tropiens.* 14. *maji* 1669. ubi sacerdos quidam vulnerans lethaliter alium sacerdotem tempore, quo in choro cantabantur vesperae solemnes, et vulneratus antiphonam, fuit condemnatus ad triremes per decennium a *sacr. congr.* eum oraculo sanctissimi. Imo nunc post *const. Innoc. cit.* si mors extra ecclesiam ex vulnere intra ecclesiam accepto reipsa secuta est, et vulneratio facta animo praemeditato, et deliberato occidendi, locum habebit etiam poena ordinaria homicidii, si non propter homicidium factum in ecclesia, saltem ex causa, quod illud factum sit animo praemeditato, et deliberato, ob quale homicidium eadem *const.* §. *excludimus* illius reos ab asylo excludit, modo vulnus tale sit, ut ei, tanquam causae, adscribi mors vnlnerati possit.

217

Dub. 8. an qui mutilat, vel occidit in ecclesia, immunitate privetur etiam quoad alia delicta ante, vel post commissa? Affirmant Tusch. *V. ecclesia n.* 11. Decian. *lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 9. Boer. *decis* 110. *n.* 10. apud Delben *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 10. *n.* 2. si propter homicidium in ecclesia commissum punitus nondum est. *Rationem dant*, quia dum punitus nondum est, non est ecclesiae satisfactum, ac proinde ecclesia delinquentem a se expellit, ut adeo judicari, et puniri possit ob omnia delicta a se commissa.

218

Sed Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 16. *coroll.* 24. Gutier. *pract. q. civil. l.* 3. *q.* 1. *n.* 18. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 337. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. §. 4. *fin.* Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 23. Delben. *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 10. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 213. probabilius indicant delictum in ecclesia factum solum privare immunitate pro se, ita, ut pro aliis delictis reo stet immunitas illibata. *Rationem dant*, quia poenae extendendae non sunt ultra casus jure expressos;

atqui nullo jure constat, delinquentem in ecclesia privari immunitate quoad alia delicta commissa extra ecclesiam ; ergo etc.

219

Dub. 9. an, qui in una ecclesia deliquit, et postea fugit ad aliam, gaudeat hujus immunitate? Resp. negative; cum enim una sit per orbem universalis ecclesia, licet multae siut particulares, qui facit injuriam uni ecclesiae, omnes offendisse censetur; Sylv. *V. immunitas* 3. *q.* 2. Ambrosin. *de immun. cap.* 5. *n.* 3. Farin. *append. immunit. cap.* 16. *n.* 219. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 17. Barb *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 110. Pal. *p.* 9. *n.* 9. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 201. Schamb. *hic n.* 28. Pirh. *n.* 23. et apud hos Covar. Azor. Decian. Fill. Bonacin. Notat tamen Sylv. *l. cit.* de consuetudine in quibusdam locis contrarium servari, quasi una ecclesia utatur privilegio suo contra aliam, sicut minor contra alium minorem. Sed nunc *const. Innoc. cit.* observari in puncto hoc debet, quae §. *insuper* reos homicidii perpetrati in ecclesia non illius tantum ecclesiae, quam violarunt, sed cujuscunque etiam alterius ecclesiae immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere expresse declarat, decreuitque §. *ceterum*, nullam deinceps habendam rationem cujuscunque praxis, a quibuslibet curiis, aut tribunalibus introductae.

220

Dub. 10. quis judex crimen in ecclesia commissum punire possit? Resp. cum distinctione; nam si delictum ecclesiasticum sit, aut saltem delinquens sit ecclesiasticus, solum a judice ecclesiastico puniri potest; quia tum extra jurisdictionem judicis saecularis est. At si delictum sit saeculare, et delinquens laicus, utrumque forum sortitur: ecclesiasticum quidem, quia delictum commissum est in loco sacro; saeculare autem, quia huic et persona, et delictum subest; Delben. *cap.* 16. *dub.* 19. *sect.* 10. *c.* 3. *et duob. seq.*

Quaeritur 6. quis dicendus sit *homicida proditorius*? Controversia haec magnis partinm studiis est agitata, quae ortum suum ex eo trahit, quod multi DD. velint homicidii proditorii reum esse, et cons. sacra asylia excludi eum, qui per insidias etiam inimicum suum incautum occidit: contra alii contendant, ad hoc, ut homicidii proditorii reus aliquis efficiatur, praeter insidias requiri etiam, ut illud fiat sub specie amicitiae. Priorem sententiam defendunt Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 7. *vers. tandem* Placha *epitom. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 2. *vers. ipse tamen*, Gambacurta *lib.* 5. *de immunit. cap.* 28. *n.* 5. Gomez *to.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 5. *vers. animadvertendum.* Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *n.* 15. Suar. *tr.* 2. *de relig. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 12. Sanch. *cons. l.* 6. *cap.* 1. *dub.* 8. *n.* 26. Farin. *prax. crim. qu.* 18. *n.* 24. Mar. Ital. *lib.* 1. *de immun. cap.* 5. §. 4. *n.* 3.

Laur. Matthaeuc. *de re crim. controv.* 30. Pignatt. *to.* 1. *cons.* 48. *n.* 4. Hyppolitus Graffetus *anatom. nec. proditor* §. 9. et apud hunc plures alii, qui tamen non omnes, ut ostendit Sperel. *dec.* 185. *a n.* 5. sub castris illius militant.

221

Probant hanc suam sententiam 1. ex optimis linguae latinae scriptoribus, Tito Livio, Cornelio Tacito, Tullio Cicerone, juxta quos *proditio, et insidiae*, etiam hosti factae, pro synonymis sunt: 2. ex jure civili; *leg. cujusque* 4. *ff. ad leg. jul. majest.* ubi ista teneri asseritur, *cujus dolo exercitus populi Romani in insidias deductus, hostibusque proditus erit, et insidiae, ac proditio* pro eodem sumuntur, 3, ex jure ecclesiastico, immo divino; *cap. siquis* 1. *de homic.* cujus verbis, quae ex *libro Exodi* desumpta sunt, is, qui *per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, jubetur ab altari evelli, ut moriatur*, et tantum *insidiarum*, non vero *amicitiae*, *vel inimicitiae* habetur ratio. Cui consonat textus *Deuter. cap.* 19. *v.* 1. *et* 12. *ibi*, *siquis odio habens proximum suum, insidiatus fuerit ejus vitae, surgensque percusserit illum, et moriatur — eripiant eum de loco effugii, et moriatur.* 4. ex constitutione Gregoriana ipsamet; fatetur enim ibidem pontifex, quod ea constitutione non velit jus antiquum corrigere, et casus illo exceptos diminuere, sed potius *ad terrorem delinquentium et coercenda illorum facinora ultra id, quod prisca illa majorum disciplina, et vetus sacrorum canonum norma praescripserat, in quibusdam casibus, congrua moderatione adhibita, aliquid permittere*: atqui diminuisset casus jure antiquo exceptos, si asylo non excluderetur ille, qui inimicum per insidias incautum occidit, nam hunc *cap. siquis cit.* aperte asylo privat: ergo etc. 5. ex ratione; quia in proposita ecclesiasticae immunitatis materia nomen *proditio* potius late accipiendum est, prout includit etiam occidentem per insidias, ut evitetur correctio juris antiqui, quae fieret, si acciperetur stricte pro occidente sub specie amicitiae, aut non inimicum inimicum: ergo etc. 6. ex communi usu loquendi; communiter enim pro homicida proditorio habetur, qui per insidias, vel insidiosam industriam, incautum, et de retro, ac nihil sibi praecaventem, adeoque sublata omni defensione, occidit.

222

Sed distinguendum est inter duplicem homicidii proditorii acceptionem, quarum una est lata, et impropria, altera stricta, et propria. *Priori* proditorie occidisse dicitur, quicunque proximi, etiam inimici, vitae clandestina ejus circumventione, vel occulta machinatione quacunque insidiatur, eumque nihil mali praecaventem, adeoque ad sui defensionem hic et nunc impotentem aggreditur, et necat.

Posteriori ille duntaxat, qui non praecise per insidias, et dolum, sed sub specie amicitiae, nullo praecedente rancore, vel per reconciliationem sublato, incautum, nihilque mali praecaventem, aut suspicantem occidit, ut olim Joab Abner, et Amasim. *lib.* 3. *reg. cap.* 3. *et* 20. Adeoque ad homicidium proditorium, hoc secundo modo acceptum, requiritur 1. ut fiat per insidias, et per dolum; hoc enim indicat textus *cap. siquis* 1. *de homicid.* ibi per *industriam — et per insidias*: et clarius patet ex originali hebraeo, ubi legitur, *siquis proximum suum occiderit in astutia*; et ex versione septuaginta, quae habet, *si autem aliquis aggressus fuerit proximum, ut occidat eum in dolo*; item in Vatabli versione, ubi habetur, *si vero aliquis volens, et callide machinatur proximo suo nocem* 2. requiritur, ut illud homicidium fiat sub specie amicitiae; nam qui inimicum occidit etiam per insidias, et dolum, dici non potest incautum occidisse, cum enim sciverit, quod inimicus ejus esset; occisus debuisset sibi ab illo praecavere, et saltem vel pacem petere, vel apud judicem de fidejussione de non offendendo instare: quodsi non fecit, sibi imputare hoc debet, quod occisus fuerit: neque enim sua culpa, et sua ignavia potest efficere, ut alter evadat proditor. Certe si ad proditorium homicidium sufficeret occisum esse quomodocunque nihil tale praecaventem, proditorie occidisse dici deberet, qui furem inermem in fragranti deprehensum occidit.

223

Imo ut Pignatel. *to.* 2. *consult.* 37. *n.* 15. *et seq.* pluribus *cit.* contendit, non sufficit sola amicitia, sed requiritur ejus species, seu ut sub specie amicitiae rancor internus tegatur: hinc quando inter occisum, et occidentem datur vera, et solida amicitia, vult author *cit.* homicidium praesumendum esse casuale potius, ac improvisum, quod ex nova alia, et inopinata causa, inter ipsos tunc contingente, contigerit. Communior tamen DD. est sufficere ad homicidium proditorum solam amicitiam cum negativa rancoris praecedentis, et structis insidiis, quae ipsae praemeditationem indicant. Et quidem amicitia haec probabilius non debet esse particularis, sed sufficit communis, quam homo homini, et maxime fideles inter se debent. Et hinc, qui per insidias, aut a tergo occidit proximum suum, cum quo nullas antecedenter inimicitias habuit, licet cum eo etiam non habuerit amicitiam aliquam particularem, jam censebitur homicidii proditorii reus. *Ratio est*, quia, ut Sperel. *dec.* 185. *n.* 20. notat, natura inter homines, et lex Christi inter christianos jus cognationis constituit, juxta illud Apostoli: *unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*; Rom. 12. *vers.* 25. quo fit, ut amicitia ista communis regulariter praesumatur, ut multis *cit.* notat

Sperel. *l. cit. n.* 21. cons. eo ipso, quod inter duos nulla adest inimicitiae occasio, alter de altero, uti de praesumpto amico confidit. His notatis, ad quaestionem *n.* 220. propositam

224

Doctores alii hactenus docuerunt, utroque nunc explicato modo acceptum crimen proditorii homicidii esse crimen atrocissimum, et suppliciis gravissimis dignum, asylo tamen excludere solum secundo modo acceptum. Ita Jo. Gerson. *part.* 2. *sermon. de caen. Dom.* Clar. §. *homicidium n.* 10. Peregrin. *de immun. c.* 7. *n.* 2. M. Ant. Genuens. *c.* 76. *n.* 2. Vinc. de Franc. *dec.* 713. Ambros. *de immunit. cap.* 6. *n.* 3. *et* 4. Jord. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 342. Villagut. *de extens. leg. cap. fin. n.* 16. *fin.* Gutier *prac. qq. civil. lib.* 1. *qu.* 2. *n.* 9. Fariu. *append. immun. cap.* 9. *n.* 137. ubi notavit opinionem suam; Guazzin, *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 40. Delben *de immunit. cap.* 16. *dub.* 20. *sect.* 5. *n.* 1. Sperel. *dec.* 23. *a n.* 6. *et dec.* 185. *per totam*, Fagn. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. n.* 49. *et seq.* Barb. *ib. n.* 46. *et lib.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 91. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 214. Pignatt. *to.* 9. *cons.* 5. *a n.* 1. ubi recantat antecedenter a se dicta; Monacel. *append. ad part.* 1. *fol.* 287. *n.* 6. Matth. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 12. Zoes. *hic n.* 28. Konig *ib. n.* 10. Vvies. *lib.* 6. *tit.* 12. *n.* 122. mag. P. Schmier *part.* 3. *de jur. eccl. cap.* 4. *n.* 35. *et* 4. *seq.* illust. D. praepos. Frising. *to.* 1. *cons.* 22. *n.* 6. *et seqq.* tenentque sententiam istam, ut fatetur pars adversa, et canonistis, et TT. fere omnes; ex legistis ejusdem patronus Sperellus *dec.* 185. *cit. a n.* 44. *et n.* 80. enumerat plusquam sexaginta, ut adeo P. Vvies. *l. cit.* cum aliis concludat, sententiam istam omnino esse certam, nec in dubium amplius revocari posse, cum tot DD. suffragiis corroborata sit.

225

Probant 1. authoritate Clementis VIII. qui ad casum panormitanum, cum quatuor illorum, qui nobilem quemdam suum inimicum per insidias ex fenestris tormenti bellici brevioris ictu occiderant, et ad ecclesiam confugerant, peteretur extraditio, brevi apostolico die 6. februarii 1597. desuper edito diserte declaravit, omnes istos ecclesiastica immunitate gaudere, et frui debere, licet duos illorum ex rationabilibus causis animum suum moventibus voluerit curiae saeculari tradi. Neque movere debent, quae in contrarium de mente istius summi pontificis scripsit Mar. Ital. *lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *n.* 1. *et seq. in discurs.* sed potius credendum Farinacio, qui, ut ipse *loc. cit. n.* 143. scribit, praesens eundem pontificem oretenus informavit; et ore proprio respondentem audivit, ac propterea censuit a nostra sententia in judicando nullatenus recedendum, cum utique legislator,

et successor ejusdem legem suam explicare, et interpretari mentem illius possit.

226

2. Declarationibus sac. cong. episc. et regul. immun. et concilii, quae, ut Sperel. *decis.* 185. *cit. num.* 93. testatur, hanc sententiam sectata est, et sectatur semper, dum constanter in declarationibus ejusdem negatur proditor esse ille, qui sclopo occidit inimicum etiam, per insidias a tergo, et ad probationem homicidii proditorii requiritur amicitia praecedens, ut videre est *in regiensi* 12. *oct.* 1602. *in consentina.* 8. *april.* 1603. *et alia* 16. *april.* 1611. *in melevitan.* 2. *aug.* 1619. *in bojanensi* 6. *april.* 1622. *in beneventana* 18. *aug.* 1637. *etc.* quibus, cum uniformiter emanarint, si non jus, saltem stylus, qui instar juris custodiendus est, merito inductus fuisse credendus est. Certe hujusmodi decreta congregationum, cum saltem vim interpretandi ss. canones authoritative habeant, accedente praesertim consensu canonistarum, et TT. fere unanimi, non modice majorem fidem merentur, quam meretur authoritas DD. adversae sententiae, qui praeterquam quod longe pauciores sint, nequaquam tot argumentorum momentis fulciuntur.

227

3. Constitutione gregoriana *cit.* ubi pontifex non juris antiqui terminis, *siquis per industriam*, *et per insidias etc.* sed aliis, et clarioribus utitur, nempe istis, *Qui proditorie proximum suum occiderint*: quae verba in sensu proprio, et urbis, orbisque usu recepto, ut P. Vviestner *tit.* 12. *cit. n.* 129. *et seq.* late ostendit, necem non per qualescunque insidias, sed per amicitiae simulationem proximo conscitam significant: debent autem legum humanarum verba, cum possunt, secundum propriam, et communi usu approbatam significationem accipi, ut regulae instar sumitur ex *c. inter* 2. *vers. sed neque*, *de translat. episc. l. librorum* 52. §. *quod tamen* 4. *et l. non aliter* 69. *ff. de legat.* 3. Imo si proditorie occidisse in sensu constitutionis gregorianae dicendus esset, qui per insidias quomodocunque occidit, frustra pontifex praeter homicidas proditorios mentionem fecisset de latronibus publicis, et assassinis; nam et isti occidunt ex insidiis, ut ex illorum definitionibus patet.

228

4. Praxi curiarum, juxta quam passim in eos solum, qui proximum, amicitiae specie deceptum, occidunt, tanquam in homicidii proditorii reos proceditur, prout de supremo senatu castellano, et curia neapolitana testatur M. Ant. Genuens, *Prax. neapol. c.* 94. *n.* 2. et Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 219. de urbis romanae, ceterisque Italiae, imo christiani orbis plurimis tribunalibus; *Covar.*

Bajard. Decian. apud Sperell. *decis.* 23. *n.* 1. *et decis.* 185. *n.* 72. Imo Gizzanell. *decis.* 16. *n.* 3. testatur fuisse conclusum, quod disputare super hoc articulo esset supervacaneum, et potius pertinacia, seu magis impertinentia, cum usque ad annum 1600. per modum legis universalis fuerit junctis tribunalibus canonizata sententia *Bartoli*, quod vere inter inimicos non possit cadere delictum proditorium.

229

5. Ratione: quia cum causa immunitatis sit favorabilis ecclesiae, semper sumenda est illa interpretatio, quae privilegium istud potius extendit, quam restringit: ita extenditur, si nomen homicidii proditorii sumatur in sensu stricto. Imo hoc sensu acceptum est vere, et proprie proditorium; nam ut Bartol. *in l. perspiciendum* 11. §. *delinquitur* 22. *ff. de poenis* advertit, proditor ille proprie est, et dicitur, qui unum in actibus externis, aliud in corde gerit, ut patte exemplo Judae, qui animo cum judaeis, corpore, et ore cum Christo fuit, et ideo, quia specie amicitiae, dando osculum, eundem tradidit, *proditor* appellatur: et sic juxta *Bartolum* homicida proditorius, acceptus in sensu proprio, ille dumtaxat erit, qui sub specie amicitiae, societatis, officii, fidei non offendendo datae occidit proximum. *Bartolo* consentiunt Igneus *in l. et si percussor* 6. §. *si unus.* 2. *ff. ad silanian. p.* 2. *n.* 14. *et* 15. Joan. Andr. *in c.* 1. *pr. de homicid. in* 6. Coevall. *opin. comm. q.* 817. Gomez. *l.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 5. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 48. Gratian *discept. forens. c.* 619. *n.* 23. Sperell. *decis.* 23. *n.* 4. et omnes ceteri *n.* 224. allegati.

230

Ex quo sequitur 1. quod homicidii proditorii reus, et cons. asyliae tutela exclusus sit, qui parentem, conjugem, dominum, familiarem, contubernalem, commilitonem, socium mensae, vel itineris etc. nulla inter eos praecedente rixa, aut inimicitia, atque adeo nullam metuendi causam habentes deliberato occidit. Ambrosin. *de immunit. c.* 6. *n.* 3. Farin. *append. immunit. c.* 9. *n.* 138. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 342. *et* 343. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 38. *n.* 40. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 95. *et* 96. Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 20. *sect.* 2. *n.* 5. et hoc teste declaratum est a *s. congr. trid. interp.* modo insidiae intervenerint; nam proditio sine insidiis non fit; Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 219. Imo his intervenientibus, non est necessaria amicitia specialis, sed sufficit communis, quam homo homini debet, si homicidium fiat in iis circumstantiis, ut occisus sibi ab occidente praecavere non potuerit, vel debuerit, ut insinuavi *n.* 225. et indicat Haun. *l. cit. n.* 213. dum ait, ad homicidium proditorium non requiri, ut occidens cum oc-

ciso habuerit amicitiam philosophice sumptam, cujus effectus est communicatio omnium bonorum.

231

2. Homicida proditorius est, qui proximum, cum quo nullus praecessit rancor, et inimicitia manifestata, occidit veneno. Ita Bald. *in l. nemo C. de summ. trinit.* Gomez *l.* 3. *resol. c.* 3. *n.* 7. Suar. *tom.* 2. *de relig. l.* 3. *c.* 11. *n.* 12. Peregrin. *de immunit. c.* 3. *n.* 6. Farin. *append. immunit. cap.* 9. *n.* 142. Laym. *l.* 4. 9. *cap.* 3. *n.* 8. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 94. *et in cap. inter alia* 6. *tit. n.* 47. Vvagnereck *ibid. V. nisi latro publicus. not.* 2. *cas.* 3. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 30. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 215. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 37. *n.* 13. Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 24. *n.* 12. Pirh. *hic n.* 28. Schambog. *ibid. n.* 33. estque testibus Pignatell. et Matthaeucc. *l. cit.* declaratum a s. congreg. concil. 3. *dec.* 1632. et a s. congreg. immunit. 24. *nov.* 1651. et colligitur *arg. l. cum aliter* 1. *quod siquis* 18. *ff. de S. C. Silanian. et l. plus est* 1. *C. de malefic.* ubi dicitur, *plus est hominem extinguere veneno, quam occidere gladio*: clarissime vero habetur in *const. Gregor. cit.* ubi casus iste nominatim exprimitur. Dixi, *cum quo nullus praecessit rancor etc.* nam siquis occidat inimicum veneno, non dicitur proprie homicida proditorius, et idcirco asylo gaudet, quia cum, stante inimicitia, habuerit occisus fundamentum sibi praecavendi, poterat, et debebat is praecavere sibi, unde si non fecit, sibi imputare debet.

232

3. Homicida proditorius est, et cons. asylo privatur, qui per insidias, et industriam, nulla praecedente inimicitia, occidit infidelem, ut contra Ambrosin. *de immunit. cap.* 7. *n.* 12. Dian. *p.* 4. *tract.* 1. *resolut.* 46. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 3. *n.* 6. rectius docent Peregrin. *de immunit. cap.* 7. *n.* 15. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 346. Farin. *append. immunit. cap.* 8. *n.* 120. Pal. *tr.* 11. *un. p.* 9. *n.* 3. Delben. *c.* 16. *dub.* 20. *sect.* 4. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 217. *Ratio est*, quia licet ille in fide, in sacramentis, in ecclesia etc. nobiscum non communicet, tamen etiam ipse proximus noster est, et ad eum, tanquam ad illum, qui eandem nobiscum naturam participat, praeceptum de diligendo proximo vere extenditur. Accedit, quia alias etiam homicida proditorius non esset, qui occideret haereticum, cum nec ipse in fide, et charitate nobiscum conveniat.

233

4. Homicidii proditorii reus est, qui inimicum reconciliatum occidit; Farin. *l.* 2. *cons.* 168. *n.* 75. Delben. *c.* 16. *dub.* 20. *sect.* 3. *n.* 1. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 102. *n.* 4. *et seq.* Vviestner *l.* 5. *tit.* 12. *n.* 136. Sed hoc intelligendum est de eo inimico, cum quo

reassumpta est stricta amicitia per cohabitationes, comessationes, et alia constantis reconciliationis indicia; nam alias inimicus reconciliatus habendus adhuc est pro inimico, et cons. talem occidens homicidii proditorii reus non efficitur. An reconciliati animi sufficiens signum sit promissio, aut fidejussio facta de non offendendo, controversum est apud DD. Affirmant *Decian. Peregrin. Curtell. Farin.* apud Delben. *sect.* 3. *cit. n.* 1. Sed eodem Delben. teste *n.* 5. satis probabiliter negant Anton. de Mariuis *resolut. quot. cap.* 174. Dian. *p.* 4. *tract.* 1. *resol.* 33. *V. immunitas n.* 28. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 53. *n.* 16. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 8. nam adhuc se tueri debebat occisus, et praesumere perseverantiam odii. Quod maxime verum est, si nova offensionis causa post reconciliationem ita factam accessit; Delben. *l. cit. cum.* 7.

234

5. Similiter homicidii proditorii reus est, qui procurat abortum foetus animati, ut vult Remig. de Gonny *de immun. fallent.* 14. et matres, quae exponunt, vel occidunt proprios suos partus, ut putat Farin. *append. c.* 9. *n.* 139. ex ratione, quod ejusmodi foetus, et infantes impiae matris, vel scelesti patris insidias nec praevidere, nec praecavere valeant. Sed utrumque negant Franc. Leo *thesaur. for. eccl. p.* 1. *c.* 13. *n.* 25. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 3. *n.* 8. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *resol.* 72. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 215. *fin.* Vviestner *l. cit. n.* 139. et teste Delben. *dub.* 20. *cit. n.* 4. satis probabiliter; quia, ut *n.* 222. dixi, proditorie is proprie occidisse dicitur, qui per insidias, seu dolum id non praevidentem occidit; atqui infans non potest proprie dici occidi per insidias, et per dolum; dolus enim est fraus ad aliquem decipiendum adhibita; cons. in infantem ille non cadit, qui ut decipere, ita et decipi non potest proprie, cum deceptio proprie sit in illum, qui dolum cognoscere, et praecavere aliqua ratione potest.

235

Contra homicidii proditorii reus non est 1. qui corrivalem, competitorem, aemulum, casu occurrentem, repente aggreditur, aut ex insidiis occupatum necat; quia vel praemeditatio, vel species amicitiae, ad homicidium proditorium requisita, deficit; P. Vviest. *tit.* 12. *cit. n.* 140.

2. Qui inimicum, etiam per insidias, etiam dormientem, vel alio modo incautum, v. g. a tergo, vel ex fenestra cum sclopo occidit: et hoc verum est, etiamsi hoc fiat in propria ipsius occisi vel occidentis domo ad quam vel occisus vel occidens venit necessitate officii, aut debiti exigendi, vel alterius negotii transigendi gratia, quia hujusmodi homicidium, etsi saepe praemeditatum sit, non tamen perpetratum est sub specie

amicitiae, vel reconciliatioois; card. de Luca *theatr. V. et J. de immunit. discurs.* 9. *n.* 8. Delbeo. *dub.* 20. *cit. sect.* 5. *n.* 1. Vviest. *l. cit. n.* 141.

236

3. Qui quemcuoque, etiam contubernalem, amicum, consanguineum, commilitooem, socium occidit in rixa subito orta, vel commotus ad iracuodiam ob injuriam verbo, vel facto illatam, ex defectu sufficieotis, et ad proditorium homicidium requisitae praemeditationis; Farin. *prax. crim. q.* 18. *n.* 73. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 37. *n.* 17. Vviest. *l. cit. n.* 142. Estque periode sive id fiat in ipsa rixa, sive paulo post, quamdiu praesumi, vel rationabiliter timeri potest, quod conceptus ex injuria justus dolor, et iracundiae impulsus adhuc in offenso duret. Quamdiu vero istud praesumi possit, non conveniunt DD. Aliqui apud Menoch. *de arbitr. cas.* 301. *n.* 20. putant extendi hoc tempus posse usque ad 30. dies, ita, ut si intra illos factum sit homicidium, factum censeatur durante eodem impetu iracundiae; sed quia aliis sententia haec videtur esse laxior aequo, ipse taodem designationem temporis relinquit arbitrio judicis, qui id definiet, quod circumstaotiae persooarum, loci, temporis etc. suaseriot.

237

4. Qui occidit, etiam non inimicum, per industriam, sed noo per insidias; quia ad homicidium proditorium requiruntur insidiae, ut patet ex *n.* 222. et sumitur ex *c. siquis* 1. *de homic.* ubi copulative dicitur, *per industriam, et per insidias. Neque refert*, quod, ut opponunt adversarii, hoc modo satis fuisset: si pontifex posuisset duotaxat voces *per insidias,* omissis illis *per industriam*; quia particulae istae adducuntur ad majorem declarationem priorum; nam seosum faciunt, *si quis per industriam insidiosam occiderit proximum.* Argumentum tangit etiam authores suos: sequitur enim quod etiam particulae *per insidias* frustra appositae sint; cum enim homicidium, per insidias factum, noo possit noo esse factum per industriam, positis particulis *per industriam*, jam exclusum fuisset homicidium factum per insidias; Delben. *dub.* 20. *cit. sect.* 7. *n.* 7.

238

5. Qui occidit provocatum ad duellum, ut contra Ludov. Correa *in relect. ad c. inter alia p.* 3. *n.* 19. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 101. et Mar. Ital. *l.* 1. *c.* 3. §. 4. *n.* 42. *et seqq.* probabilius docet Ambrosio. *de immunit. c.* 8. *n.* 12. Farin. *append. c.* 7. *n.* 117. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 46. Delbeo. *dub.* 20. *cit. sect.* 6. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 218. Engl *hic n.* 15. Vviest. *lib. cit. n.* 143. *Neque obstat*, quod ex trid. *sess.* 25. *cap.* 19. duellantes excommunicationem iocurrant, et privationem ecclesiasticae sepulturae; quia secundum dicta *n.*

156. etiam excommunicati asylo gaudent, et privatio sacrae sepulturae adeptionem asyliae non inducit.

6. Qui per insidias fraude deducit aliquem ad locum, in quo praevidet, eum ab alio occidendum; ita contra *Remig. de Gonny. et peregrin.* probabilius docent. Bonacin. *de excomm. partic. extra bull. coen.* §. 8. *n.* 1. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 12. *fin.* Delben. *dub.* 20. *cit. sect.* 8. *n.* 1. Vviest. *n.* 147. Ratio est, quia ex dictis asylo solum excluditur, qui proprie, et physice committit homicidium proditorium; at qui deducit aliquem, ut ab alio occidatur, ille non occidit proprie, et physice, sed tantum moraliter: ergo etc.

239

7. Qui proximum proditorie vulnerat, aut ei venenum porrigit animo necandi, si mors non consequatur. Ita contra *Navar. Covar. Curtell. Farin. Bobadil.* docent Suar. *l.* 3. *c.* 11. *n.* 14. Decian. *l.* 3. *cons.* 18. *et tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *n.* 17. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. §. 4. *n.* 16. Farin. *append. c.* 9. *n.* 145. in hoc se corrigens Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n* 347. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 90. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 220. Zoef. *hic n.* 31. Pirh. *ibid. n.* 28. Vviest. *l. cit. n.* 145. et alii apud Delben. *dub.* 20. *cit. sect.* 9. *n.* 1. quia *constitutio greg. cit. et c. siquis* 1. *de homicid.* utuntur verbo *occiderit*, quod est temporis praeteriti perfecti, denotat actum perfectum, et consummatum.

8. Et multo magis immunitate gaudet, qui ex proposito, et sub specie amicitiae proprie proditorie alapam impingit viro nobili, vel eum fustibus percutit, ut contra *Bobadill. Villadieg. Curtell. Joan. de Hevia* melius docent Decius *l.* 1. *cons.* 54. *n.* 1. Ambrosin. *de immun. c.* 1. *n.* 14. Peregr. *c.* 6. *n.* 24. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *resol.* 45. Delben. *dub.* 20. *cit. sect.* 10. *n.* 1. *Neque obstat*, quod a viro nobili honor aestimetur magis, quam vita; nam in hac materia non valet argumentum a paritate, vel majoritate rationis, quia versamur in odiosis, et contra immunitatem ecclesiasticam, quae, utpote favorabilis, potius ampliari, quam restringi debet, praesertim ob particulam taxativam *tantum*, quam pontifex Gregorius XIV. in sua *const.* addidit.

240

Argumentis *n.* 221. in contrarium allatis saepius secundae sententiae patroni putant se congrue satisfacere. *Ad* 1. Livius, et Tacitus non de quibuscunque insidiis, sed cum simulatione amicitiae conjunctis loquuntur, ut late declarat P. Vviestner *tit.* 12. *cit. n.* 115. Quod ex Cicerone additur, male intelligunt adversarii verbum *prodere* ab eodem in *orat. pro Milone* usitatum: nam ibi idem est, quod *nominare*, *renuntiare*, *constituere*, ut patet ex ejusdem verbis, ibi, *scire potuit illo ipso die Lanuvii a dictatore Milone prodi flaminem*

necesse esse. Ad 2. si verba legis *citat*. prout ad adversariis adducuntor, in sensu copulativo, *hostibusque* sumenda sunt, merito proditionis scelus inde arguitur; nam is, cujus insidiis exercitus proditus ibi dicitur, dicitur esse ejusdem dux, vel miles sub signis merens, cons. insidiae ponuntur esse conjunctae cum specie amicitiae. Ob similem amicitiae speciem aliae leges *citt.* ab adversariis *proditionis* utuntur nomine, ut cum servus denuntiat, vel insidiatur domino suo; *l. capitalium* 28. §. *igni* 11. *ff. de poen. l. servum* 6. *et duab. seqq. C. de delatorib. etc.* nan servus, cum tanquam domesticus censeatur affectus domino suo, si sub hac specie eidem insidietur, merito proditoris crimen incurrit. *Ad* 3. textus illius propter ignorantiam, qua mente illum decretalibus inseruerit pontifex, tam varias explicationes DD. afferunt, ut tanquam ambigui sensus ad causarum decisionem adduci nequeat, ut cum aliis notat Sperell. *decis.* 185. *n.* 14. Ut evitetur correctio juris verba illa, *et si per insidias* intelligi debent de homicidio proditorio; nam hoc solum exceptum pontifex voluit ab asylo: et quidem non proditorium solum late, sed stricte cum simulatione amicitiae; sic enim declarasse censetur Clemens VIII. in brevi suo, cujus memini *n.* 225. ubi prounntiat gaudere asylo reos homicidii per insidias in inimico, cons. proditorie in minus stricto sensu perpetrati: est autem cujusque legislatoris leges suas declarare in dubio, et ubi talis declaratio datur, non est amplius locus DD. opinionibus, cum authoritate D. Petri cedere debeant. Ad id quod additur ex *Deuter.* praeterquam quod vi juris *Deuter.* defensi asylo fuerint soli homicidae casuales, lex illa tantum judicialis fuit, quae Christi morte expiravit, neque jure ecclesiastico, aut alio resuscitata est. *Ad* 4. patet ex *n.* 227. quae fuerint mens Gregorii XIV. Si corrigere non voluit jus antiquum, saltem voluit illud interpretari: et hac interpretatione standum est. *Ad* 5. proditionis nomen potius accipiendum est stricte, cum versemur in re odiosa, et exclusione a privilegio. *Ad* 6. Communis ille loquendi modus, quem allegant adversarii, vulgaris est: ego illi oppono usum communem loquendi non vulgi, sed doctorum, a quibus *proditor* communiter habetur is, qui sub specie amicitiae, vel officii aliquem interimit, pro quo Sperell. *decis.* 185. *n.* 42. citat *Bald. Remig. Gonny. Gutier. Guidop. Bonacurs. Gizzanell. Catalan. Joan. Bapt. de Leonardis, Vincent. Franch. etc.*

Hanc sententiam, quae solos homicidas proditorios, extra ecclesiam, et coemeterium occidentes, a privilegio asyli excludit, in prima editione tenui, secutus authoritatem DD. et rationes a *n.* 224. allatas. Nunc vero muto sententiam, et dico, etiam eos, qui per insidias inimicum, nihil ejusmodi praecaventem, occidunt, privari asylo sacro, non quidem, quasi isti homicidii vere proditorii rei sint (eatenus enim valent

argumenta hujus secundae sententiae) sed quia tale homicidium committi solet animo praemeditato, et deliberato, cujus reos nuperrima *cons. innoc.* saepius allegata §. *excludimus cit.* ab hujus asyli favoro expresse excludit, sublatis quibuscunque interpretationibus DD. super bullam gregorianam antea factis, praxi curiarum, et tribunalium, et ipsis etiam declarationibus s. congr. cardd. immunitati ecclesiasticae praepositorum, quatenus dictae constitutioni adversantur: idque merito, ut *sic delinquentium audacia, ac ejusmodi delictorum frequentia* (ut in dicta *constit. Innoc.* dicitur, et multi hactenus desiderabant) *quantum fieri potest, coerceretur.*

241

Quaeritur 7. quinam sint *assassini*, et propterea asylo sacro priventur? Resp. *Assassini* olim dicebatur populus infidelis, phoenici adsitis montibus, et scopulis circumdatus, cujus religio, et fidei dogma praecipuum erat, observare principis sui nutus, et imperia, praesertim in trucidandis principibus, et magistratibus christianis. Hodie, translato ab ipsis vocabulo, et significatione extensa, assassini vocantur quicunque tam fideles, quam infideles, qui pecunia, aut alia re pretio aestimabili data, vel promissa conducti, aliquem cujuscunqne status, vel conditionis christianum, non praecaventem occidunt, vel etiam occidi mandant; utrique enim asylo privantur; Gutier. *prax. l.* 3. *q.* 7. *n.* 4. Ambrosin. *de immunit. c.* 7. *num.* 2. *et seqq.* Farin. *append. immun. c.* 8. *num.* 128. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 9. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 38. *n.* 41. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 97. Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 1. *num.* 1. *et seqq.* Vvagn. *in c. inter alia V. nisi publicus latro cas.* 4. *not.* 2. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 43. *n.* 4. Engl. *hic num.* 13. *V. assassinos* Vvies. *l.* 5. *tit.* 12. *n.* 149. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 33. Sicque decisum est in *const. Innocent.* saepius allegata §. *adhaec.*

242

Et extenditur etiam ad eos, qui assassinum receptaverint, vel defenderint, vel occultaverint, ut ea receptatione, defensione, occultatione vere causa fuerint necis per illum illatae. Ita *l. cit.* Gutier. *n.* 57. Farin. *n.* 124. Barb. *n.* 97. Pignatell. *n.* 16. Vvies. *n.* 153. et approbat Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 229. Delben. autem, ut bene Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 41. notat, sic auxiliantes cognoscere, quod ii, quos ita juvant, assassini sint, et iis, quatenus tales sunt, praestare auxilium; alias poenas evitabunt.

243

Dub. 1. quid requiratur, ut asyliae privatio incurratur per assassinium, et verus assassinus dici aliquis possit? Resp. 1. requiritur, ut interveniat pretium, vel alia res pretio aestimabilis; nam

qui sine pretio, aut siue praevia pretii promissione aliquem interficit, ut alteri rem gratam praestet, assassinium non committit, cum non dicatur occidere accepto, vel promisso pretio; Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 10. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 364. Ambrosin. *l. cit. n.* 8. *et* 9. Farin. *n.* 130. Guazzin. *n.* 42. Engl. *vers. assassinos c.* Et quidem non sufficit, ut quomodocunque delinquat circa pretium, quia etiam milites hoc modo assassini forent: sed necesse est, ut suscipiat mandatum occidendi hominem pretio convento, ut cum *Alciato* notat Ambrosin. *l. cit. n.* 7. Et hinc assassinus non est, qui propriam injuriam ulciscitur, sociis pecunia conductis; Ambrosin. *n.* 10.

244

2. Ut promissio pretii facta sit ante scelus patratum, et pro ipso scelere; nam qui alterum necat solum ipse praemii obtinendi a mandatore, assassinii reus dici nequit; Stephan. Gratian. *discept. for. c.* 298. *n.* 12. Sperell. *decis.* 102. *a n.* 7. Ambrosin. *l. cit. n.* 8. Fariu. *n.* 129. Guazzin. *n.* 42. Delben. *num.* 15. Haun. *num.* 224. Vviest. *n.* 155. Praepos. Frising. *n.* 34. Idem dicendum de eo, qui post scelus patratum accepit praemium a mandante, vel ante scelus pecunias pro expensis itineris; nam pretium accipi debet pro ipso homicidio, et quidem ex condicto, et pacto facto; Jordan. *n.* 358. Ambrosin. *n.* 9. Farin. *n.* 127. Delben. *n.* 14. Non est autem necessarium, ut mandatarius defacto acceperit pretium, sed sufficit, si ei promissum sit, et ipse promissionem acceptarit; nam promissio haec acceptata aequivalet perceptioni pecuniae; Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 34. Delben. *l. cit. n.* 8. Haun. *n.* 223. et patet ex *constit. Innoc. cit.* §. *adhaec*, ex cujus praescripto in ordine ad incurrendam privationem asyli ratione assassinii, a mandantibus, et mandatariis incurrendam, nihil refert, *quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo assassinium reipsa patratum fuerit.* Secus foret, si promissio acceptata non fuisset; nam promissio non acceptata, cum non pariat obligationem, non est pretio aestimabilis; et sic non aequivalet pecuniae; Delben. *n.* 13.

245

3. Ut promissio sit certa, et specifica; nam siquis ad promissionem alterius tantum vagam, et generalem, e. g. quod mandans mandatario dicat, se nunquam defuturum ipsius necessitatibus, occidat, cum talis promissio obligationem non pariat, occidisse gratis praesumitur, prout docent Bald. *cons.* 383. Bajard. *ad Clar.* §. *assassinium n.* 7. Jordan. *l. cit. n.* 359. *et* 365. Ambrosin. *n.* 9. Fariu. *n.* 131. Barb. *n.* 97. Guazzin. *n.* 42. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 58. *n.* 7. *Praesumitur*, inquam; nam si revera tali promissione ad occidendum alterum mandatarius inducatur, hoc homicidium

vere assassinium esse dicendum est, et praesumptio cedere veritati debet; Vviest. *l. cit. n.* 159.

246

4. Ut promissio, et praestatio sit in notabili, et tali quantitate, ut credi possit mandatarius ea inductus ad occidendum; nam si pro occisione rem parvae admodum quantitatis, vel pretii accepit, non censetur per eam esse inductus ad crimen adeo enorme patrandum; Capyc. *decis.* 155. *n.* 4. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 22. Jordan. *n.* 357. Quod tamen procedit in dubio, quando non constat de contrario; nam si de contrario constat, et mandatarius illius rei promissione, vel praestatione inductus ad occidendum est, quantumcunque exigui valoris fuerit; quod est promissum, vel datum, ad assassinium, et privationem immunitatis sufficit: imo pretii levitas delictum potius auget, quam minuit, quod majorem malitiam, et crudelitatem arguat in occidente; Pal. *p.* 9. *cit. n.* 35. Delben. *n.* 10. Haun. *n.* 222. Vviestner *n.* 158. Praepos. Frising. *n.* 34.

247

5. Ut pretii datio, sive promissionis executio sit in potestate promittentis, vel saltem ut iste conferre operam suam possit, ut sicarius rem promissam obtineat. Hinc ex probabiliore ad assassinium constituendum sufficit, si mandans promisit interfectori nuptias suae filiae, et ea promissione iste ad occidendum inductus est, quia etiam talis promissio pretio aestimabilis est, et promittens vi talis promissionis, secuta nece, obligatur ad conatum, diligentiam adhibendam, ut matrimonium filiae cum interfectore persuadeat; Pal. *p.* 9. *cit. n.* 34. Delben. *n.* 12. Vvies. *n.* 159.

248

Dub. 2. utrum assassinii crimen committat, qui pretio conductus occidit infidelem? Affirmant Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *n.* 18. Mar. Ital. *de immun. l.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 20. Bonac. *tom.* 2. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 5. *n.* 9. et alii apud Delben. *c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 2. *n.* 2. dicentes, ad crimen assassinii per accidens esse, sive occisus fidelis sit, sive sit infidelis; nam 1. secundum dicta *n.* 232. etiam infidelis est vere noster proximus: 2. In *constit. Gregor.* christiani non fit mentio: 3. Proditorie occidens infideles etiam privatur asylo.

249

Sed probabilius, spectato rigore juris, negatur ab hoc committi assassinii crimen, saltem tale, quod asylo privet. Ita Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 10. *vers. quinto*; Gutier. *pract. qq. civil. l.* 3. *q.* 7. *n.* 8. Clar. §. *assassinium vers. bene verum est*; Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 361. Ambrosin. *de immunit. cap.* 7. *n.* 12. Guazzin. *reor. defens.*

1. *cap.* 38. *n.* 42. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 9. *n.* 33. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 225. Monacell. *append. p.* 1. *fol.* 287. *num.* 8. praeposit. Frising. *cons.* 22. *n.* 35. Et ex hoc capite teste Corneo *l.* 1. *cons.* 249. *n.* 21. evasit praelatus quidam, qui fuerat accusatus de assassinatus crimine, quod in libello deductum non fuerit, eum, quem occiderat, christianum fuisse. Sumitur ex *c. pro humani* 1. §. *sacri* 2. *de homicid. in* 6. ubi poenae in assassinos feruntur, et extenduntur ad eos tantum, qui *quempiam christianum per dictos assassinos interfici fecerint*; igitur per argumentum a sensu contrario, qui infidelem pretio conductus interfecit, vel interfici fecerit, eas poenas, cons. privationem asyli non incurrit. Intellige, ex vi praecise criminis assassinii; nam aliunde ratione homicidii, animo praemeditato, et deliberato commissi, nunc post novissimam *constit. Innocent.* ejusdem asyli beneficio privatus censeri debet, qui ita occidit infidelem.

250

Porro cum dubitatur, utrum sic occisus fuerit fidelis, vel infidelis, quid praesumendum sit, non omnino conveniunt DD. Communius cum Delben. *c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 2. *n.* 7. distinguunt: vel enim homicidium factum est in territorio christianorum, vel in territorio infidelium. *Si primum*, nisi forsan appareat, fuisse infidelem, ut quia est circumcisus, praesumi potius debet, quod occisus fidelis fuerit; quia praesumptio desumi debet ex communiter contingentibus. *Si secundum*, praesumendum est potius fuisse infidelem, nisi contrarium, saltem ex communi hominum opinione, probatum fuerit.

Ad argumenta contraria facilis est responsio. *Ad* 1. non pro cujuslibet proximi occisione haec poena incurritur, sed pro occisione proximi christiani. *Ad* 2. non refert, quod in *constit. Gregor.* christiani non fiat mentio; quia, ut Haun. *num.* 225. notat, pontifex praesumendum est accepisse assassinum in sensu *cap. pro humani cit. Ad* 2. negatur paritas, quia in homicidio proditorio poena privationis asyli non fuit limitata ad proximum christianum, sicut in *c. pro humani cit.* limitata est in assassino.

251

Dub. 3. an ad assassinii crimen, et privationem asyli incurrendam necessarium sit, ut occisus non fuerit inimicus mandantis, vel occidentis? Resp. distinguendo: vel enim occisus fuit inimicus mandantis tantum, vel mandantis simul, et occidentis. *Si hoc secundum*, neque occidens, neque mandans est assassinii reus, et neuter asylo privatur, etsi occisio facta sit accepto, vel constituto pretio; quia tali casu non occiditur incautus, quippe cum homo semper habeat causam praecavendi sibi ab inimico suo, et si non facit, sibi impu-

tare debet; Covar. *l.* 2. *var.* *c.* 20. *n.* 9. *fin.* Peregrin. *de immunit. c.* 7. *n.* 45. Farin. *append. imm.* *c.* 8. *n.* 132. Delben. *c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 3. *n.* 2. et alii apud ipsum.

Si primum, est assassinium, et tam mandans, quam mandatarius incurrit privationem asyli; quia occiditur incautus. *Excipitur*, si mandatarius inimicum mandantis occidat, praesente ipso mandante; tunc enim occisus praecavere sibi debebat a mandante inimico praesente, tanquam praecipuo occisore; Gabriel. *cons.* 180. *n.* 11. *l.* 1. Ambrosin. *de immunit.* *c.* 7. *n.* 7. Farin. *loc. cit.* *n.* 133. Delben. *n.* 2. et apud hunc plures. Verum haec doctrina nunc post novissimam *constit. innocent.* locum non habet, cum juxta istam ad privationem asyli sufficiat, si etiam inimicus animo praemeditato, et deliberato occidatur.

252

Dub. 4. an privetur asylo, qui pecunia conducitur non ad occidendum, sed ad vulnerandum, deformandum, mutilandum duntaxat? Resp. non privari, ut contra Alex. *l.* 6. *cons.* 166. *n.* 5. advertunt Gutier. *pract. qq. civil.* *l.* 3. *q.* 7. *n.* 59. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 370. Ambrosin. *c.* 7. *n.* 11. Farin. *append.* *c.* 8. *n.* 134. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 38. *n.* 42. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl.* *c.* 3. *n.* 97. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 227. Vviestner *hic* *n.* 161. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 36. et aperte decisum extat a s. congr. episcop. et regul. 25. *jun.* 1601. et additur ibi ratio, quia tales improprie dicuntur assassini. *Excipitur*, nisi mandatum esset vulnus, quod sine propinquo periculo necis infligi non potest; tunc enim in consequentiam videtur mandare, quidquid secuturum est ex tali vulnere; Haun. *n.* 215.

253

Dub. 5. utrum ad incurrendam privationem asyli ex causa assassinii requiratur, ut in effectu mors sit secuta? Resp. distinguendo inter mandantem, et mandatarium. *Mandans* privatur asylo, etsi in effectu mors non sit secuta; nam ita expresse habetur *c. pro humani* 1. §. *sacri de homicid. in* 6. et aliis *citt.* notat Delben. *c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 5. *n.* 1. *et* 2. *mandatarius* non privatur ut contra *Gutier. Peregrin. Gambacurt. Curtell. Barbos. Bonacin. Lezan.* et alios apud Delben. *c.* 16. *dub.* 21. *sect.* 4. *n.* 2. *et* 4. melius docent Gomez. *tom.* 3. *var.* *c.* 3. *n.* 11. *et* 30. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 9. Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *resol.* 18. Sperell. *dec.* 102. *a n.* 25. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 43. *n.* 11. Matthaeuc. *offic. eccl.* *c.* 24. *n.* 13. Vviestner. *l.* 5. *tit.* 12. *n.* 156. et colligitur ex *constit. Gregor. cit.* quae crimina aliqua excipiendo semper ad supremum eorum gradum respexisse videtur, etiam antiqua jura, et communes DD. opiniones

corrigendo, et nulli alteri delicto, nisi consummato, sacrae asyliae suffragium adimit. Accedit, quia universali non tantum Italiae, sed christiani orbis totius usu assassino, etiam cum ad actum proximum devenit, non ordinaria, sed mitior poena extra ordinem imponitur, teste Gomez. *n.* 11. *cit.* Farin. *append. c.* 8. *n.* 123. Vviest. *n.* 156. et aliis apud istum.

254

Dub. 6. an privetur asylo tanquam assassinus ille, qui pecunia conductus falsum deponit in judicio, vel judex, qui similiter pecunia, vel alio aequivalente corruptus innocentem ad mortem damnat? Resp. Si mors consequatur, privantur asylo, ut contra Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 3. *n.* 8. melius docent Mar. Ital. *l.* 1. *c.* 5. §. 4. *et* 5. *n.* 114. *et seqq.* Curtel. *l.* 1. *quaest.* 19. *n.* 14. *et* 15. Peregrin. *c.* 7. *n.* 42. *Neque obstat*, quod ejusmodi testis, et judex non occidant proprie, et physice: quia hoc in crimine assassinii non requiritur; alias enim etiam mandantes, receptores, defensores etc. assassinorum assassini non forent, et asylo non privarentur.

255

Quaeritur 8. quid requiratur, ut propter *crimen laesae majestatis* aliquis privilegium asyli perdat? Resp. 1. requiritur, ut crimen tale patratum sit in personam principis: quo nomine in ordine ad hunc effectum veniunt, qui superiorem in sua jurisdictione nullum agnoscunt, ut cum aliis Clar. §. *laesae majestatis n.* 2. Decian. *tr. crim. l.* 7. *c.* 32. *n.* 7. Ambrosin. *de immun. c.* 9. *n.* 5. Mar. Ital. *c.* 6. §. 7. *n.* 18. Farin. *append. c.* 14. *n.* 188. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 387. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 6. §. 6. *n.* 2. Barbos. *in c. inter alia* 6. *h. tit. n.* 10. Delben. *c.* 16. *dub.* 23. *sect.* 1. *n.* 34. Engl. *hic n.* 16. Konig. *n.* 10. Vviestner *n.* 126. notant. Tales sunt imprimis pontifex, imperator, reges, duces, marchiones, comites, barones; sed ex his non indiscriminatim quicunque, sed illi solum, qui plenum jus in territorio suo obtinent, et in suo foro lites subditorum suorum terminant.

256

2. Ut delinquens sit principi, cujus personam laesit, subjectus vel ratione originis, vel ratione domicilii, ut clare constat ex *clem. pastoralis* 2. §. *denique, et* §. *seq. de sent. et re judic.* et docent Clar. *l. cit. n.* 7. Gomez. *tom.* 3. *de delict. c.* 2. *n.* 10. Diaz *pract. c.* 119. *n.* 8. Ambrosin. *c.* 9. *cit. n.* 6. Mar. Ital. §. 7. *cit. n.* 48. *et seq.* Farin. *n.* 191. Jordan. *n.* 389. Delben. *sect.* 1. *n.* 42. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 232. Vviestner *hic n.* 129. *Neque obstat*, quod quis forum sortiatur, ubi deliquit, et cons. ratione illius delinquens fiat subditus principi, in cujus territorio personam ejus offendit; nam hoc tantum pro-

bat, quod talis puniri possit, si non defendatur asylo, sicut ob alia delicta. *Ex quo sequitur*, quod si infidelis, vel judaeus machinatus sit aliquid in necem papae, si huic nec ratione originis, nec ratione domicilii subjectus sit, non sit reus laesae majestatis; Delben. *sect.* 2. *n.* 9. Vviestner *hic n.* 129.

257

3. Ut crimen commissum sit in personam ipsiusmet principis. Hinc sequitur, immunitate non privari eum, qui offendit regis, aut principis conjugem, filium, ministros, oratores, statuam etc. etiamsi hoc faciat in odium principis; quamvis enim hic committat crimen laesae majestatis; non tamen in ipsam personam principis immediate, de quo *in constit. Greg.* sermo est; Clar. *l cit. n.* 3. Ambrosin. *n.* 7. Mar. Ital. *n.* 20. *et seqq.* Farin. *n.* 183. *et* 192. Jordan. *n.* 385. 386. *et* 378. Bonacin. *p.* 4. *n.* 22. Delben. *sect.* 4. *n.* 1. Engl. *n.* 16. et alii apud istos. Idem, ut vult Bonacin. *loc. cit.* intelligendum de eo, qui offendit episcopum, vel nuntium summi pontificis: aliud juxta quosdam est de cardinalibus, qui aequiparantur regibus, et principes romanae ecclesiae appellantur: quod tamen ipsum *loc. cit. n.* 195. *et* 192. negat Farinacius: quia non sunt vere principes, licet regibus, et principibus aequiparentur. Addit tamen idem *Farinacius*, in tali casu certiorem de re ista faciendum summum pontificem, et interea reum caute servandum.

258

4. Ut persona principis laesa fuerit a delinquente, actionem aliquam positivam in ejus damnum, vel offensam exercendo, v. g. occidendo, vulnerando, percutiendo, conjurando, machinando, hostiliter insequendo, eum hostibus prodendo, vel tales actiones mandando, consensu, vel consilio promovendo, aut eas exercentibus auxilium, et favorem praestando; Farin. *n.* 186. Haun. *n.* 234. Vviestner *n.* 127. sufficit autem, etiamsi ejusmodi actionem positivam effectus, v. g. caedes, vulneratio, percussio, captivitas non sequatur; quia his etiam non secutis, jam est exercita actio positiva, ad ejus personae laesionem tendens, ac proinde commissum crimen laesae majestatis in personam principis; Clar. *l. cit. n.* 16. *vers. scias autem.* Peregrin. *c.* 10. *n.* 7. *et c.* 11. *n.* 1. Farin. *prax. crim. quaest.* 112. *n.* 91. Delben. *dub.* 23. *sect.* 1. *n.* 3. *vers. an autem* Vviest. *hic n.* 128.

259

An autem immunitate ecclesiae privetur etiam ille, qui novit conjurationem, conspirationem, vel machinationem, in personam principis, et non revelat sive ante, sive post crimen commissum, dubiae quaestionis est. Affirmant Curtell. *quaest.* 7. *n.* 41. *et* 42. Mar.

Ital. *l.* 1. *c.* 5. §. 7. *n.* 52. Farin. *append. c.* 13. *n.* 186. probabilius negant Peregrin. *c.* 10. *n.* 11. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 7. *n.* 11. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 18. Ghilin. *summ. v. crimen. laesae majestatis n.* 1. *lit. C.* Delben. *sect.* 5 *n.* 5. quia licet talis aliquo modo committat crimen laesae majestatis in personam principis, et sic morte sit dignus, illud tamen solum committit omittendo, non autem committendo, quod ultimum requiri videtur in *constit Greg. cit.* ubi pontifex utitur praepositione *in*, quae idem valet, ac *contra*, et importat actionem in personam principis, et non omissionem. Idem dicendum de ratum habente : quia ratihabitio est posterior facto, et in crimen non influit; Delben. *sect.* 1. *n.* 3. *vers. an autem.*

260

Quaeritur 9. an praeter casus *n.* 186. positos, et in utraque *const. Gregor. et Innocent.* comprehensos, excepta sint alia adhuc crimina. Gambacurt. *l.* 5. *de immunit c.* 18. Portell. *dub. regul. V. ecclesiae immunitas n.* 15. Curtell. *in leg. Martini regis c.* 17. *n.* 5. *et de immunit. eccl. q.* 2. *et* 21. *lib.* 1. *Sap. de jur. asyl. c.* 5. *fol.* 55. apud Delben. *c.* 16. *dub.* 24. *sect.* 1. *n.* 3. existimant addenda quaevis alia, quae sunt graviora enarratis in *constit. Greg. Fundantur* 1. textu *novell.* 17. *c.* 7. ubi homicidae, adulteri, virginum raptores jubentur ex templis extrahi, ut vindicta de ipsis sumatur, 2. lex etiam poenalis ad similes, et graviores casus extensionem admittit, quando in his etiam militat ratio, expressa in ipsa dispositione ; atqui pro aliis criminibus aeque gravibus, vel gravioribus saepe eaedem, et aliquando etiam graviores rationes militant, ut est adulterium, sodomia etc. 3. alioquin daretur improbis occasio liberius vivendi, et gravia crimina perpetrandi, igitur ne ecclesiae immunitas, quae in honorem Dei introducta est, in ejus injuriam cedat, dicendum est, quod ex identitate, vel majoritate rationis privatio asyli ad crimina aeque gravia, vel graviora extendi debeat.

261

Sed dicendum, nisi per contrariam consuetudinem, videntibus, et consentientibus praelatis ecclesiae, aliud constet, nullum esse aliud crimen, quod immunitate ecclesiae delinquentem privet. Ita Guttier *pract. q. l.* 3. *q.* 1. *n.* 3. *et q.* 4. *n.* 12. Peregrin. *de immunit. c.* 6. *n.* 23. *et* 24. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 9. *vers. quid vero.* Leo *thesaur. for. eccl. p.* 1. *c.* 13. *n.* 27. Farin. *append. immunit. c.* 5. *n.* 85. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 10. *n.* 4. Delben. *c.* 16. *dub.* 24. *sect.* 1. *n.* 1. *et seq.* Sperell. *decis.* 22. *n.* 8. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 235. Monacell. *append. ad p.* 1. *fol.* 287. *n.* 11. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 53. Fagn. *in c. inter alia* 6. *hoc tit. n.* 53. Vvagnereck *ib. V. nisi publicus latro not.* 2. *cas.* 5. *n.* 4. Barb. *n.* 3. *et*

seq. Gonz. *n*. 2. Zoes. *hic n*. 20. Engl. *n*. 8. Pirh. *n*. 19. *vers. Excipitur* 2. Schamb. *n*. 37. Konig *n*. 20. Vviest. *n*. 130. Sumitur ex *c. inter alia cit. ibi*, *quantumcunque gravia maleficia perpetraverit*, *non est violenter ab ecclesia extrahendus. Et confirmatur ex constit. Gregor. cit.* ubi pontifex casus exceptos referens, apponit particulam exclusivam *tantum*, quae de natura sua impedit extensionem in non exceptis. Clarius adhuc demonstratur ex *const. Innoc.* §. *universos*, ubi sanctissimus episcopos, archi-episcopos etc. universos, et singulos hortatur, ut *in reliquis casibus*, *in hac sua*, *et Gregoriana constitutione non exceptis*, *nihil de immunitate ecclesiastica imminui permittant, neque ss. juribus labem ullam irrogari patiantur*, *sed ea pari zelo*, *atque constantia tueri curent*.

Atque hinc immunitate ecclesiae gaudent 1. *raptores virginum*, et adulteri; *can. de raptoribus* 3. *caus.* 36. *q*. 1. ubi propterea statuitur, raptori concedendam mortis, et poenarum immunitatem, si ad ecclesiam confugerit. Ita cum Host. Archidiac. Alberic. Abb. Sylv. Angel. Tabien. et reliquis tum canonistis, tum casistis Farin. *append. c*. 6. *n*. 88. Guazzin. *reor. defens*. 1. *c*. 37. *n*. 72. Delben. *dub*. 24. *c. sect*. 6. *n*. 1. Sperell. *decis*. 59. *n*. 32.

2. *Sodomitae*, ut contra Rodriq. Curtell. Mar. Ital. et alios notat Bonac. *D*. 3. *q*. 7. *p*. 5. *n*. 14. Farin. *l. cit. n*. 98. Delben. *sect*. 7. *n*. 1. et alii apud istos. Estque hoc verum, etiamsi sodomiae crimen commissum sit in ecclesia, ut bene advertit Novarr. *summ. bullar. tit. de immunit. eccles. quia in const. Gregor*. excipitur tantum homicidium, et mutilatio commissa in ecclesia.

3. *Rei furti sacrilegi*, *vel alterius sacrilegii*, ut contra Gutier. Decian. Curtell. Tholosan. docent Ambrosin. *de immunit. c*. 5. *n*. 9. Bonacin. *p*. 4. *n*. 3. *et p*. 5. *cit. n*. 7. Farin. *n*. 99. Delben. *sect*. 8. *n*. 1. qui hoc extendunt, etiamsi fur sacrilegus, confugiens ad ecclesiam, rem sacram furto sublatam, in ecclesia contrectet.

4. *Blasphemi*, in Deum, et sanctos, ut contra Boer. Decian. Martam, Curtellium verius sentiunt Ambrosin. *c*. 8. *n*. 10. Bonacin. *p*. 5. *cit. n*. 13. Delben. *sect*. 9. *n*. 1. et communior aliorum. *Excipitur*, nisi blasphemia haereticalis sit; tunc enim hujus reus asylo excluditur, non quidem qua blasphemus, sed qua haereticus, vel qua de haeresi suspectus, ut notat Delben *loc. cit. n*. 5.

262

5. *Simoniaci*, nisi simonia conjuncta sit cum errore intellectus: quia tunc ejus reus fit haereticus, et sic exceptus *in const. Gregor*. atque ita contra Decian. *lib*. 6. *cap*. 26. *n*. 5. ex communi docet Farin. *c*. 13. *n*. 177. Peregrin. *c*. 12. *n*. 17. Barbos. *l*. 2. *jur. eccl. c*. 3. *n*. 126. Delben. *sect*. 10. *n*. 1.

6. *Perjuri*, *et falsi testes*, nisi hi deponendo falsum in judicio causa sint, ut quis innocens damnetur ad mortem; quia tunc tanquam homicidae proditorii asylo excludentur; Decian. *l.* 6. *c.* 28. *p.* 121. Farin. *c.* 9. *n.* 140. Peregrin. *c.* 12. *cit. n.* 15. Bonacin. *p.* 5. *n.* 11. Delben. *sect.* 12. *n.* 1.

263

7. *Incendiarii*, *et violatores ecclesiarum*; Suar. *l.* 3. *c.* 8. *n.* 3. Farin. *c.* 6. *n.* 105. Bonacin. *p.* 6. §. 1. *n.* 6. Delben *sect.* 15. *n.* 1. *et seq. Neque refert, quod can. omnes* 17. *q.* 4. et aliis juribus a limitibus ecclesiae jubeatur pelli, et indignus pronuntietur ejusdem praesidio, qui illam violat; nam indignus est, si attendatur ejus delictum, non vero, si attendatur matris ecclesiae pietas, alias nullus delinquens gauderet immunitate. Circa alia crimina consulatur Delben. *dub.* 24. *cit. ubi per totum* materiam hanc late exequitur, cujus doctrinam, quatenus per novissimam *const. Innoc.* non limitatur, tuto etiamnum hodie sequi possumus.

264

Quare instar regulae esse debet, quod, ut *n.* 186. dixi, immunitate locali defeudi debeant omnes, et quicunque rei cujuscunque criminis, si hoc specialiter in jure non sit exceptum. Quod tamen intelligendum est non de quibuscunque, etiam minimis, sed de iis solum, quibus naturalis, aut civilis mors, membri mutilatio, aut poena sanguinis a jure sancita est, ut bene Fagund. *lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 48. Ratio est, quia in minoribus delictis ecclesia malefactores non vult defendere, ut patet ex *tot tit. praesenti.*

265

Argumenta *n.* 260. allata vim non habent. *Ad* 1. constitutio illa per jus canonicum correcta est, ut de raptoribus constat ex *can. fin. caus.* 36. *q.* 1. et notat *ib.* gloss. *V. vel poenarum.* Ratio universalis est; quia in hac materia immunitatis, cum sit fori ecclesiastici, non legibus civilibus, sed canonicis sanctionibus standum est. *Ad* 2. in poenalibus non est consideranda simititudo rationis; nam poenae locum non habent, nisi in casibus expressis: et esto, quod aliquando talis extensio fiat ad casus similes, id tamen non procedit, quando agitur de praejudicio causae favorabilis, prout est in nostro casu immunitas ecclesiastica. *Ad* 3. Si aliquod crimen in aliqua provincia pessimo publico invalesceret, vel alia causa valde gravis extractionem suaderet, posset pro ea recurri ad sedem pontificiam, a qua in hujusmodi casibus, et speciatim, ut card. de Luca *theatr. V. et J. p.* 4. *l.* 14. *disc.* 9. *n.* 7. notat, in casu praemeditati homicidii licentia extrahendi saepe conceditur.

§. VI.

De effectibus immunitatis localis.

SUMMARIUM

266 *Rei ad loca sacra confugientes recipiendi sunt.*
267 *Nec inde extrahi, vel extradi inviti possunt.*
268 *Nequeunt etiam in loco sacro capi, aut ligari vinculis.*
269 *Aut prohiberi, ne victus necessarius iisdem afferatur.*
270 *Vel bona propria, quae eo intulerunt, ipsis auferri.*
271 *Non potest reus, dum est in asylo, condemnari ad mortem, vel aliam poenam corporalem gravem.*
272 *Illegitime extractus ante omnia restitui debet.*
273 *Et extractio, totusque processus subsecutus est irritus.*
274 *Potestque extrahere volenti resistere tam reus, quam ecclesia.*
275 *Rectores ecclesiarum debent confugae vitam, et membra servare.*
276 *Non possunt illum tradere judici saeculari ad examen, et inquisitionem.*
277 *Judex saecularis eidem, si crimen exceptum non sit, potest, et tenetur remittere poenam corporalem.*
278 *Sponte asylum deserens illud perdit.*
279 *Retinet, si ad egrediendum cogatur necessitate naturali.*
280 *Metu injuste incusso.*
281 *Dolo, et fraude judicis.*
282 *Et probabiliter etiam alterius personae fide dignae.*
283 *An judici saeculari judex ecclesiasticus licentiam possit concedere extrahendi reum invitum, etiam in casibus non exceptis.*
284 *Deciditur negativa.*
285 286 *An ex asylo extradi valeat reus consentiens?*
287 *An ligari, vel alia via custodiri interim a judice saeculari possit, dum examinatur, utrum asylo gaudeat?*
288 *Deciditur negativa.*
289 *Satisfit argumentis contrariis.*
290 *Quae in hoc casu sint partes rectoris ecclesiae?*
291 *An pendente dubio, utrum asylo gaudeat, judex laicus episcopi nomine eum ponere possit in carcere saeculari?*
292 293 *An, et qua poena affici possit confugiens ad asylum?*
294 295 *Utrum ex hoc, quod semel confugerit ad ecclesiam, semper gaudere immunitate debeat, licet postea ex illa egrediatur?*
296 297 298 *An, et quomodo reus, et ecclesia resistere possint judici volenti reum extrahere?*
299 300 *Ad quid teneatur judex, qui reum ab ecclesia violenter extraxit?*
301 302 *A quo confuga alendus sit in asylo?*

266

Quaeritur 1. qui sint effectus, quos secum trahit immunitas localis? Resp. Effectus hujus immunitatis sunt privilegia , quibus rei ad sacra loca confugientes gaudent: cujusmodi non pauca, nec contemnenda sunt. Nam

1. Rei ad ea confugientes recipiendi sunt, nec repelli possunt; Haun. *to.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 274. Vvagner. *in c. inter alia* 6. *V. sibi obtinere not.* 2. Konig *hic n.* 14. Vvies. *ib. n.* 134. et sumitur ex *can. definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4. *c. inter alia cit. et l. pateant* 3. *pr. C. de his, qui ad eccl. confug.* ibi, *pateant summi DEI templa timentibus.* Excludentes ab asylo incurrunt excommunicationem reservatam; *Ex tr. etsi dominici* 3. *in t. comm. de poen. et remis.*

267

2. Rei recepti, nisi criminis excepti rei sint, extrahi inde , vel extradi inviti nequeunt; *can. miror* 8. *can. reum* 9. *can. frater* 10. *can. definivit* 35. *caus. et qu. cit. c. inter alia et const. Greg. cit.* quibus textibus concordant jura civilia; *l. pateant cit. l. fideli* 2. *l. praesenti* 6. *C. eod.* Abb. *in c. inter alia cit. n.* 3. *et* 9. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 13. Delben *cap.* 16. *dub.* 25. *sect.* 1. *n.* 1. Illsung *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 264. Vvagner. *l. cit. not.* 1. Fagn. *in c. interalia cit. n.* 1. *et* 9. Pirh. *hic n.* 42. Scham. *n.* 47. Konig *n.* 16.

268

3. Ad ecclesiam confugiens nequit in illa capi, incarcerari, ligari vinculis, aut alia vis eidem inferri; *can. definivit cit. ubi quodcunque nocibilitatis , vel damni inferri eidem prohibetur :* concordat *l. praesenti cit.* et DD. praesertim Covar. *l.* 2 *var. c.* 20. *n.* 17. *coroll.* 50. Tusch. *pract. V. ecclesia concl.* 10. *n.* 12. Suarez. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 2. Farin. *append. immunit. c.* 19. *n.* 297. Laym. *n.* 13. *cit.* Delben. *dub.* 27. *n.* 1. Zoes. *hic n.* 38. Pirh. *n.* 46. Scham. *n.* 49. Konig *n.* 15. Vvies. *n.* 150. Ratio est, quia hoc esset ex loco sacro carcerem facere, et jurisdictionem coercere in loco a jurisdictione saeculari extempto.

269

4. Magistratus saecularis prohibere , vel impedire non potest, quo minus victus, vestitus et reliqua vitae necessaria ad reum in ecclesia deferantur; *can. definivit, et l. praesenti cit.* Host. *in c. inter alia cit.* §. *si liber.* Jo. And. *ib. n.* 5. Covar. *n.* 17. *coroll.* 31. Clar. §. *laesae majestatis n.* 21. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 8. *q.* 9. *n.* 14. Suar. *c.* 12. *n.* 4. Delben *dub.* 28. *n.* 1. Laym. *n.* 13. Fagn. *n.* 20. Vvagner. *not.* 1. *cit.* Zoes. *n.* 38. Pirh. *n.* 48. Engl. *n.* 20. *concl.* 6. Scham. *n.* 52. Vvies. *n.* 152. Ratio est, quia hoc esset aperta coa-

ctio, quae tanta esse posset, ut reus vel se tradere, vel fame mori in ecclesia cogeretur.

270

5. Bona, quae delinquens ad ecclesiam secum tulit, si propria ejusdem sint, auferri eidem nequeunt; *can. definivit cit. et can. sicut antiquitus* 6. *caus. et qu. cit.* Suar. *c.* 12. *n.* 3. Farin. *c.* 19. *n.* 300. Bonac. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 5. Barb. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 54. Laym. *n.* 13. *cit.* Delben. *dub.* 30. *n.* 1. Illsung *n.* 264. Honor. *hic n.* 5. Pirh. *n.* 49. Scham. *n.* 53. quibus accedit declaratio *s. cong. sup. controv. jurisd.* quae teste Delben. *l. cit.* 13. *jan.* 1632. declaravit adversus eos, qui confugarum bona, atque etiam arma auferunt, sicut adversus immunitatis violatores procedendum esse. Dixi, *si propria sint*; nam aliena, et injuste detenta, saltem de licentia praelati ecclesiastici, auferri eidem possunt, cum illi haec auferendo nulla fiat nocibilitas, ut *l. cit.* notant *Suar. Laym. Delben. Pirh. Schamb. etc.*

271

6. Non potest reus, dum in ecclesia existit, per sententiam judicis damnari ad mortem, vel aliam poenam corporalem, et gravem; *can. reum* 9. *can. id constituimus* 35. *caus.* 17. *q.* 4. *c. inter alia cit.* glos. *ib. V. puniendus.* Abb. *ad idem cap. n.* 3. *et* 9. Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 12. Suar. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 5. Farin. *c.* 21. *n.* 335. Laym. *c.* 3. *n.* 13. Jord. *t.* 3. *n.* 265. Bonac. *q.* 7. §. 5. *vers. quartus.* Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 11. *n.* 9. Delben. *dub.* 32. *n.* 1. Vivian. *in c. inter alia cit. vers. nec debet.* Fagn. *ib. n.* 1. *et* 11. Vvagn. *not.* 1. *cit.* Haun. *tr.* 1. *n.* 248. Zoes. *hic n.* 38. Hon. *n.* 5. Pirh. *n.* 47. Scham. *n.* 50. Konig *n.* 16. Vvics. *n.* 155. Dixi *gravem*, ut servitutis, triremium, exilii; quia hac capitalibus aequiparantur, et quasdam corporales excedunt; Suar. *cap.* 16. *n.* 6. Potest tamen reus fugiens ad ecclesiam detrudi in monasterium ad agendam ibi poenitentiam; *arg. can. si episcopus* 7. *dist.* 50. *et auth. sed hodie C. de adult.* Vel etiam alia poenitentia ipsi invito imponi potest pro salute animae, si peccatum sit publicum, et ad tollendum scandalum ita videatur necessarium; quia immunitas non censetur concessa in praejudicium salutis animae, dummodo reus ab ecclesia non extrahatur; Abb. *in cap. inter alia n.* 12. Suar. *cap.* 12. *n.* 6. *fin.* Pirh. *hic n.* 47. Scham. *ib. num.* 51.

272

7. Si reus extra casus exceptos ab ecclesia extractus fuit, ante omnia restitui ecclesiae debet; *can. sicut antiquitus, et can. miror cit.* Abb. *in cap. inter alia* 26. Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 11. *q.* 7. Tusc. *pract. V. ecclesia concl.* 10. *n.* 20. Clar. §. *fin. q.* 30. *n.* 5. Farin. *c.* 19. *n.* 301. Jord. *t.* 3. *cit. n.* 267. Delben *dub.* 33. *n.* 1. Fagn.

n. 10. Barb. n. 34. Haun. n. 251. Engl. n. 40. *concl.* 3. Pirh. n. 51. Scham. n. 55. Konig n. 17. Vvies. n. 147. Rationis loco est generalis regula de spoliato ante omnia restituendo; *c. item cum* 6. *c. conquerente* 7. *etc. de rest. spoliat.* Neque ab hac restitutione excusatur judex, qui illum extraxit, etsi juramentum praestet, et cautionem, vel securitatem exhibeat, quod corporali poena in eum non velit animadvertere; quia prius satisfacere debet ecclesiae, quam spoliavit: at debitam satisfactionem non praestat, nisi prius ei faciat actualem restitutionem; Delben. *l. cit.* n. 4. cum aliis, quos allegat. Idem dicendum, etsi reus qui fuit violenter extractus ab ecclesia, et deductus ad carceres saeculares, ibi renunciet privilegio immunitatis; quia tale privilegium, licet secundario, et indirecte in favorem rei, principaliter tamen, et directe in favorem ecclesiae introductum est; cons. reus illi renuntiare non potest, sicut non potest renunciare clericus privilegio fori et canonis; Farinac. n. 304. Pal. p. 11. n. 5. Delben. *num.* 3.

273

8. Exactio, et totus processus post extractionem a judice saeculari institutus nullus omnino, et irritus est; *const. Greg. cit.* Quod adeo verum est, ut reus sic extractus etiam propter crimina, post extractionem, dum in curiae saecularis manibus esset, commissa, ab hac detineri, vel puniri nequeat; Peregr. *cap.* 15. n. 25. Genuens. *prax.* c. 17. n. 5. Mar. Ital. *l.* 1. *cap.* 6. §. 2. n. 49. Farin. *append. cap.* 2. n. 49. Bonac. *q.* 7. *p.* 4. n. 13. Lezan *V. immunitas* n. 19. Diana *p.* 6. *tr* 1. *res.* 32. Delben. *dub.* 33. n. 2. Haun. n 254. Scham. n. 55. Pirh. Illsung. Konig. Vvies. *l. cit.* Ratio est, quia sic extractus habet jus, ut restituatur ecclesiae, ac per consequens, ut nihil contra ipsum agatur; et judex semper in obligatione est, ut injuriam factam ecclesiae compenset, et sic statim, ac potest, compensare illam tenetur. *Neque obstat*, quod per delicta post extractionem commissa judex saecularis acquisiverit jus puniendi delinquentem; hoc enim jus est solummodo incompletum, et conditionatum, nisi aliqua causa reum a judicis saecularis potestate excipiat, ipsaque ecclesia est prior in tempore, ut adeo debeat etiam esse potior in jure, cum non sit conveniens, ut ipsa propter extractionem injustam in sua immunitate patiatur detrimentum.

274

9. Denique judici volenti reum extrahere e loco sacro, ultra casus permissos, resistere potest et reus, et ecclesia, cum sic utrique judex injuriam faciat, et ex alio capite vim vi repellere, et ecclesiasticam immunitatem tueri liceat; Farin. *appendix* c. 2. n. 46. Mar. Ital. §. 2. n. 45. *fin.* Suar. *l.* 3. c. 13. n. 4. Laym. *l.* 4. *tr.* 9.

c. 3. *n*. 14. Bonac. *D*. 3. *q*. 7. *p*. 5. *pr*. Dian. *p*. 6. *tr*. 1. *resol*. 32. Delben. *dubit*. 32. *n*. 1. et alii *supra*, et colligitur ex *l. prohibitum* 5. *C. de jur. fisc*. ubi officiali injuste exequenti licite de facto resistitur.

275

Quaeritur 2. quo modo procedi debeat cum reo confugiente ad ecclesiam? Resp. verbis canonum, et legum diligentius inspectis, dicendum 1. rectoribus ecclesiarum incumbere servare vitam, et membra confugae, ut dicitur *cap. inter alia* 6. *h. tit*. ibi *rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra, et vitam*: quod fiet, si pro ipso studeant apud magistratus saeculares impetrare veniam, et remissionem poenae temporalis; Engl *hic n*. 20. *concl*. 1. Intelligendum autem hoc est, quando crimen non est exceptum, nam quando exceptum est, ita, ut ejus reus indignus asylo sit, magistratus saecularis post extraditionem animadvertere in eum potest poena legibus taxata, etiam capitali, quamvis etiam tunc, ne videatur concurrere velle ad poenam sanguinis, deceat, ut rector ecclesiae, ad quam confugit, pro ipso intercedat, ut judex saecularis poenam remittat, vel saltem mitiget.

276

2. Clerici tamdiu servare debent reum, nec eum ad examen, vel inquisitionem judicis saecularis tradere prius, quam ipse etiam jurato de impunitate rei promiserit, prout habetur *can. id constituimus* 36. *caus*. 17. *quaest*. 4. Debetque eo casu fides servari reo, et ecclesiae ita, ut sub tali promissione egressus asylo nec capi, nec puniri possit, sed remitti debeat ad ecclesiam, propter jus, quod reus habet ad immunitatem ecclesiae, et ecclesia ad custodiendum reum, cui juri nec ecclesia, nec reus cessit, nisi pro securitate a judice promissa: et hinc si judex saecularis fidem servare nolit, poterit ille per episcopum etiam censuris cogi, ut reum restituat; alias acta, et totus processus adversus reum ita exeuntem institutus erit nullus, cum renuntiatio privilegii immunitatis sit tantum conditionata. Ita Navar. *man.cap*. 25. *n*. 22. *fin*. Farin. *append*. *c*. 19. *n*. 301. Curtell. *l*. 1. *q*. 27. *n*. 11. Barbos. *l*. 2. *jur. eccl*. *c*. 3. *n*. 54. Delben. *dub*. 24. *sect*. 5. *n*. 13. Eugl *l. cit. concl*. 2.

277

3. Cum sit enixa voluntas canonum, et legum, ne reus, ad ecclesiam confugiens, damnum in vita, et membris sustineat, ideo judices saeculares non tantum salva justitia poterunt, sed etiam tenebuntur confugae, si crimen exceptum non sit, poenam corporalem remittere, ne hoc privilegium immunitatis inutile sit reo, aut ecclesiis onerosum, si eundem tamdiu servare debeant. Quodsi in-

ferior judex recuset poenam corporalem remittere, apud superiorem ejus per rectores ecclesiarum instandum erit: nam istis *cap. inter alia cit.* absolute injungitur, ut vitam confugientis obtinere studeant. Imo non videtur facile acquiescendum promissioni alicujus judicis inferioris, qui ex consuetudine, vel privilegio, et jure regalium jus aggratiandi, seu remittendi poenam ordinariam non habet, sed protinus superior ejusdem adeundus foret. Ceterum etsi judex saecularis defacto recuset remittere poenam corporalem confugae, non videtur tamen propterea in eum ferenda censura, cum jura solum innuant, ut negantibus impunitatem, negetur etiam rei extraditio; Engl *concl.* 3.

278

Quaeritur 3. quid juris sit in casu, quo reus deseruit asylum? Resp. hic distinguendum, an sponte, et nulla causa cogente egressus asylo sit, vel id fecerit alia causa impellente. *Si primum*, videtur ultro deserere privilegium locale; cons beneficio illius non amplius muniri; *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. ibi: *Quodsi -- ipse reus de ecclesia discesserit, ab ecclesiae clericis non quaeratur*; Gonzal. *in cap. inter alia n.* 3. Zoes. *hic n.* 38. Engl. *n.* 20. *conclus.* 4. ratio est, quia immunitas haec est favor, quo uti nemo tenetur.

279

Si secundum, distinguendum est, ex qua causa discesserit ab ecclesia. Nam 1. Si ex necessitate naturali egressus sit, statim regressurus, gaudere pergit privilegio asyli, ita, ut extra ecclesiam nec capi, nec puniri possit; quia in tali casu non censetur moraliter egressus e loco sacro, ut praeter alios docent Fagund. *de praecept. eccl. lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 65. Curtell. *de immunitat. eccles. lib.* 1. *q.* 26. *n.* 11. Bonacina *D.* 3. *q.* 7. *p.* 5. *n.* 1. *effect.* 2. Delben. *cap.* 16. *de immunit. dub.* 25. *sect.* 2. *n.* 1. et patet ex *can. definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4. Sed hoc intelligendum duntaxat est de spatio 30. passuum circa ecclesiam, ut ex *canon. citat.* colligitur, et notat Delben. *n.* 2. nam ultra hoc spatium egredienti non prodest excusatio.

280.

2. Similiter asylo gaudet, qui per metum injuste illatum, et non vanum, sed fundatum egressus est; quia tali casu moraliter non tam egredi, quam per violentiam extrahi ex ecclesia censetur; Farin. *append. de immunit. cap.* 2. *n.* 55. Levan. *V. immunit. n.* 28. Delben. *sect.* 4. *n.* 1. Et hoc certum est, si metus proveniat ex ipso conatu, quo judex saecularis incipit confugam vi extrahere, e. g. si iste audiat jam effringi januam ecclesiae, ut notat, ac probat Marinis *l.* 2. *resol. c.* 197. apud Gonzal. *in c. inter alia n.* 4. Quodsi metus proveniat solum ex verbis injuriosis, et minis a judi-

ce intentatis, an asylo adhuc gaudeat confuga, et restitui egressus, a saeculari potestate interceptus, debeat, controvertitur inter DD. *Abbas*, *Sylvester*, et alii apud Peregrin *c.* 14. *n.* 2. videntur negare, ex ratione, quod immunitas solum violetur per violentam extractionem, vel cooperationem ad illam: et hinc negant a tali judice excommunicationem incurri. *Sed melius* cum prioribus defenditur affirmativa; nam et hoc casu confuga asylum coactus deserit, et talis metus moraliter extractio est.

281

3. Si vis, aut metus non intercessit, sed blanditiis tantum persuasus reus asylum deseruit, interest, an blanditiis tantum absque dolo, et fraude inductus sit, an vero dolus, et fraus intervenerit. *Si prius*, ita egressus amittit beneficium immunitatis, dum sua facilitate ob blanda verba audita seipsum decepit, et induxit ad exeundum: unde eo casu nec ipsi reo infertur injuria, cum non sit involuntarius; nec ecclesiae, quia non extrahitur, sed ipse egreditur; potest enim egredi, invitis clericis; Pignatell. *tom.* 1. *cons.* 100. *n.* 4. *Si posterius*, considerandum est, an ad egrediendum inductus sit fraude, et dolo ipsius judicis, aut hujus authoritate, spondentis impunitatem, an vero alterius cujusdam mentientis e. g. quod expedita sit fuga. *Si ab ipso judice*, *aut hujus authoritate*, immunis ab hujus jurisdictione est confuga, acsi adhuc existeret in ecclesia; Navar. *Man. c.* 25. *n.* 22. Farin. *append. cap.* 19. *n.* 302. Suar. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 17. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 13. *fin.* Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 54. *et in c. inter alia cit. n.* 34. Vvagnereck *ibid. v. sibi oblinere not.* 1. *v. denique.* Gonzal. *ad idem c. n.* 4. Pal. 11. *D. un. p.* 11. *n.* 2. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 242. Pirhing *hic n.* 42. Konig *n.* 17. Vviestner *n.* 138. *Neque obstat*, quod vim apertam non intentet; nam dolus in hac re pro vi habetur.

282

Si vero dolo alterius privatae personae suasus egressus est confuga, nec judex fuit deceptionis particeps, ex doctrina *cit.* DD. cui adstipulatur Delbèn. *sect.* 5. *n.* 25. poterit judex sic deceptum, si eundem invenerit extra ecclesiam, capere, et contra illum procedere. Addo tamen cum P. Vviestner *n.* 139. valde probabilem esse *Dianae* sententiam, existimantis, etiam talem saltem si decipiens fuit homo fide dignus, ecclesiae restituendum; tum quod talis viri verba dolosa aequiparentur violentiae; tum vero quod haec opinio favorabilis sit immunitati; imo pro ea stat duplex decretum sac. congr. *in aquapendii* 24. *jan.* 1668. *et in anagnin.* 10. *maji* 1670. teste Pign. *tom.* 1. *consult.* 100. *n.* 4. *et tom.* 2. *consult.* 37. *n.* 38.

283

Quaeritur 4. an judici saeculari judex ecclesiasticus licentiam possit concedere extrahendi reum invitum, etiam in casibus non exceptis? Sylv. *V. immunitas* 3. *q.* 4. Suarez *l.* 3. *c.* 13. *n.* 3. Curtell. *de immunit. eccl. l.* 1. *q.* 32. *n.* 24. *et seq. et q.* 40. *n.* Layman *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 13. Pirh. *hic n.* 44. putant posse licentiam ejusmodi concedi, saltem accepto prius juramento de impunitate delinquentis quoad vitam, membra, et omnem poenam corporalem: quod etiam colligitur ex *can. reum* 9. *can. id constituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. *et c. inter alia* 6. *h. tit.*: *Rationem dant,* quia licet talis judex juferat vim reo, non tamen ecclesiae, cui directe hoc immunitatis privilegium concessum est. Unde juxta hos AA. non tenebitur ecclesia rei consensum exquirere, vel spectare, sed si judex ecclesiasticus expedire judices, aut prudenter censeat, nullam inde injuriam, aut damnum reo timeri posse, poterit saeculari magistratui eum etiam invitum tradere, et sic data licentia iste illum extrahere, sine peccato.

284

Sed dicendum, hodierno jure spectato, probabilius esse, reum criminis non excepti invitum cousignari curiae saeculari, illum exposcenti, non posse sine licentia papae, vel alterius ab eo habentis potestatem ejusmodi licentiam concedendi, qualem habere solent legati apostolici, ad principes christianos, et gubernandas provincias missi, pro casibus, quibus eisdem videbitur justa, et rationabilis adesse causa permittendi extractionem; Decian. *tr. crim. l.* 9. *c.* Guazzin. *reor. defens.* 1. *c. n.* 3. Delben. *de immunit c.* 15. *dub.* 26. *n.* 5. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 243. Vviestner *hic n.* 141. et colligitur satis clare ex *const. Gregor. cit.* ubi facultas extradendi reos conceditur praelatis ecclesiasticis solum in casibus exceptis: igitur in non exceptis, si de vita et mutilatione agatur, eo ipso negatur.

Hinc patet ad textus allegatos in contrarium; dicendum enim iis locum fuisse antiquo jure. *Ad rationem* adjectam dico, non esse locum argumento ex ratione, ubi contrarium jus disposuit.

285

Quaeritur 5. an ex asylo extradi valeat reus consentiens? Affirmant Archidiac. *in can. frater* 10. *V. reluctantem caus.* 17. *q.* 4. et Turrecrem. *V. eod. n.* 2. existimantes, hujusmodi extractione immunitatem a curia saeculari non violari: et ratio est; quia immunitas haec est favor, et privilegium, quo uti nemo tenetur.

Sed dicendum, ejusmodi reum ex asylo quidem egredi sponte posse, et sic egressum apprehendi a magistratu saeculari, ut dictum est *n.* 278. et probat allata ratio; at vero extrahi eundem etiam

volentem non posse sine consensu ecclesiae; Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 26. *n.* 12. Farin. *append. immun. c.* 19. *n.* 304. Guazzin. *reor. defens.* 1. *c.* 36. *n.* 2. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 11. *n.* 5. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 259. Delben. *dub.* 26. *n.* 7. Vviest. *hic n.* 142. Ratio est, quia immunitas haec est favor publicus, cui renuntiari privatorum pactionibus, et cessionibus nequit; *c. si diligenti* 12. *de for. compet.* et *l. jus publicum* 38. *ff. de pact.*

286

Hinc, ne immunitas loci sacri violetur, debet in casibus non exceptis concurrere consensus delinquentis, et ecclesiae; non enim sufficit consensus solius delinquentis.

Proceditque hoc, etsi renuntiatio talis facta fuisset a confuga cum juramento; quia tale juramentum esset praejudiciosum loco sacro; Delben. *n.* 7. *cit. Item procedit*, etiamsi facta fuisset per publicum notarium; nam et haec invalida est, si ipse confuga postea poenitens exire nolit ab ecclesia, vel si hujus rector repugnet; Farin. *c.* 19. *cit. n.* 304.

287

Quaeritur 6. an reus ligari, vel alia via custodiri interim a judice saeculari possit, dum ab ordinario examinetur causa, an gaudere immunitate debeat? Affirmant Clar. §. *fin. q.* 30. *vers. quaero modo*; Sarpus *de jur. asylor. c.* 6. *fol.* 65. Farin. *prax. crim. q.* 28. *n.* 10. et videtur favere *constit. Gregor. cit. Ratio esse* potest, quia dum examinatur causa, dubium est, cujus jurisdictionis delinquens futurus sit: igitur ut judex saecularis se servet indemnem, delinquentem ligare, et custodire potest, ne aufugiat.

288

Sed vera est negativa, quam magno consensu tenent Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 29. *n.* 2. Peregrin. *de immun. c.* 16. *num.* 29. Suar. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 2. Farin. *append. c.* 19. *n.* 297. Fagund. *l.* 4. *c.* 4. *n.* 55. Bonac. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 3. *n.* 2. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 11. *num.* 6. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 29. Delben. *dub.* 27. *n.* 2. Vviest. *hic n.* 151. et sumitur 1. ex *can. definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4. ubi cavetur, ne sic confugientibus ab ecclesia aliqua vis, aut nocibilitas, damnumve inferatur, quin possint per 30. passus ab ecclesia exire: ergo supponitur ibidem ligari non posse: 2. quia ecclesia est locus exemptus a jurisdictione saeculari: igitur in ea judex illam exercere non potest, quod tamen fieret, si reum in illa ligaret, vel alia via custodiret: 3. quia ecclesia tali casu est in possessione, vel quasi possessione ipsius rei recepti: igitur illa non debet dejici, donec de veritate, et qualitate criminis legitime constet.

289

Neque contrarium probatur ex *constit. Gregor. cit.* quia haec non loquitur de alligatione facta in ecclesia, sed in carcere ecclesiasticae jurisdictionis: quod locum habet in casu, quo confuga crimen exceptum commisit, et episcopus ex traditione ejus facere recusavit; tunc enim, ut *n.* 309. dicam, magistratus saecularis eundem extrahere etiam per vim potest, non tamen abstrahere illum potest ad carceres saeculares, sed deferre illum debet ad carcerem jurisdictionis episcopalis, ubi eundem, si ita opus fuerit, per ministros suos custodire poterit, dum articulus, an sic extractus immunitate gaudeat, decisus fuerit, ut a s. congr. episc. et regul. 30. *sept.* 1616. declaratum est, teste Delben. *loc. cit. n.* 9. *Ad argumentum ex ratione* dico, non esse modum servandi se indemnem mittere falcem in messem alienam. Ne autem reus interea elabatur, fuga ei praecludi potest, et solet a custodibus, et militibus, qui ejus egressum non in ipsa ecclesia, vel coemeterio, sed extra ista in profano loco praestolentur, ut contra Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 127. *n.* 4. cum communi Suar. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 4. Laym. *lib.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 13. Farin. *append. c.* 19. *n.* 299. Canis *in cap.* 1. *h. tit. n.* 24. Delben. *dub.* 28. *n.* 7. Vvagn. *in cap. inter alia V. sibi obtinere not.* 1. Haun. *tom.* 5. *tr.* 1. *n.* 245. Pirh. *hic n.* 48. Kouig *ibid. num.* 15. advertunt; neque enim hoc est obsidere locum sacrum, sed observare locum profanum, et ipsi delinquenti insidiari, ut si istum exire contigerit, ad carceres abstrahatur: quod nullo jure prohibitum est; neque enim immunitas confugam a poena omnino liberat, sed tantum defendit a violentia, quamdiu existit in loco sacro.

290

Quaeritur 7. utrum rector ecclesiae, ad quam confugit reus, casu, quo dubitatur, an ille asylo gaudeat, teneatur confugientem custodire, ne fugiat? Affirmat Farin. *append. c.* 19. *n.* 298. qui proinde cum *Claro* notat, confugientes ad ecclesiam saltem debere teneri cum bona custodia, donec fuerit cognitum, an gaudere asylo debeat, vel non: additque casu, quo reus fugerit, praelatum, seu rectorem ecclesiae teneri de culpa. Sed hoc mihi probabile non videtur; quia esset ecclesiam mutare in carcerem; et ex clericis facere satellites, et lictores: habetque judex saecularis aliud sufficiens medium, quo fugam impediat, nempe apponendo custodes extra ecclesiae fines, vel petendo ab episcopo, ut interea confuga transferatur ad carcerem juris ecclesiastici. Sed hinc oritur

291

Dubium, an casu, quo carcer juris ecclesiastici videtur esse minus tutus, judex laicus nomine episcopi reponere reum possit in car-

cere saeculari, ut ibi tutius custodiatur? Affirmant aliqui ex ratione, quia in tali casu, cum nomine episcopi detineatur ibidem reus, censetur ille reponi in carcere curiae ecclesiasticae. Sed melius cum aliis negant Delben *dub.* 27. *n.* 10. ob *const. Greg.* textum satis clarum, quae jubet reum reponi in carcere ecclesiastico. *Proceditque hoc*, etsi judex saecularis cautionem dare velit de immunitate in suis carceribus: et verum etiam est, etsi reus velit cedere juri suo; cedere enim isti non potest valide, ut dictum est *n.* 285.

292

Quaeritur 8. an, et qua poena affici possit confugiens ad asylum? Negant nonnulli cum gloss. *in cap. inter alia cit.* ulla poena confugientem posse affici, dum est in asylo: et ita colligi videtur ex *c. cit.* verbis ibi: *neque damnari debet ad mortem, vel poenam.*

Sed distinguendum est inter poenam pecuniariam, et corporalem. *Corporalis*, dum confugiens in asylo est, de jure communi in eundem ferri non potest secundum dicta *n.* 271. *De jure communi*, inquam; nam de consuetudine, teste Clar. §. *fin. q.* 30. *num.* 23. Farin. *prax. crim. q.* 28. *n.* 77. *in fin.* Delben. *dub.* 31. *n.* 11. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 249. Vviestl. *hic n.* 157. receptum alicubi est, ut curia saecularis contra eum, qui ad ecclesiam confugit, per inquisitionem, citationemque procedat; et si non compareat, post legitimam delicti probationem sententiam proferat: quo casu tamen ista, si capitalis sit, immunitate obstante, dari executioni nequit.

293

Pecuniaria poena idem reus potest affici, ut contra gloss. *loc. cit.* et Joan. de Vischis *tr. de immunit. n.* 57. *vers. numquid* docent Abb. *in c. inter alia num.* 3. *et* 9. Azor. *p.* 2. *lib.* 9. *c.* 9. *q.* 12. Suar. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 5. Barbos. *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 56. *et in c. inter alia cit. n.* 36. Vivian. *ibid. in ration. vers. fallit.* Fagnan. *n.* 16. Gonzal. *n.* 5. Vvagnereck *V. sibi obtinere not.* 1. Delben. *dub.* 31. *n.* 15. Haun. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 248. Engl. *hic num.* 4. Pirh. *n.* 47. Konig *n.* 16. Rationem dant, tum quia *c. inter alia cit.* et reliqua jura solum loqui videntur de poena corporali, non vero de pecuniaria, tum vero quia hoc pacto non agitur contra ipsum ratione refugii, sed ratione delicti, propter quod lex poenam injungit. Et hinc ex istorum DD. sententia reus tali casu citari potest sub confiscatione bonorum, promissa tamen impunitate quoad corpus, et vitam; et si citatus coram judice vel per se, vel per procuratorem in causa civili negligat comparere, bona ipsius, quae extra ecclesiam habet, poterunt addici fisco.

294

Quaeritur 9. utrum reus, ex hoc, quod semel confugerit ad ecclesiam, semper gaudere immunitate debeat, licet postea ex illa egrediatur, ita, ut de jure ob delictum suum non possit amplius puniri corporaliter, sed tantum poena pecuniaria? Ita quidem sentiunt apud Delben. *dub.* 31. *n.* 13. cum aliis *Sylv. Angel. Armill. Abb. Boss. Decian. Oldrad. Azor. Fagund. Persicus.* Sed hoc, ut *cit.* Delben. *n.* 14. notat, solum procedit in quatuor casibus: 1. quando reus, dum in asylo erat, modo, quo supra dictum est, condemnatus jam est ad poenam pecuniariam; quia de eodem delicto non debet saepius quaeri: 2. quando fuit extractus ab ecclesia in casibus non exceptis, in quibus scilicet immunitate gaudet: 3. quando fuit extractus in casibus etiam exceptis, sed sine licentia episcopi: 4. quando fuit consignatus ab episcopo in casibus similiter exceptis cum cautione impunitatis quoad vitam, membra, et alias poenas corporales. Sed huic ultimae exceptioni, ut idem Delben. *loc. cit.* cum *Ambr.* notat, jam non amplius locus est post *const. Gregor.* juxta quam in casibus exceptis reus curiae saeculari libere puniendus traditur.

295

Ex quo sequitur, quod immunitas ecclesiae non violetur, si reus, qui ex ecclesia, ad quam confugit, translatus fuit in carcerem juris episcopalis, et antequam deciderctur, an immunitate gaudeat, ex illo carcere fugit, et postea a judice saeculari capitur, mortique traditur, antequam ab episcopo super dubio immunitatis feratur sententia, modo non sit captus in loco sacro, quia sibi imputare reus debet hoc damnum, quod patitur ratione fugae. Vide Decian. *tr. crimen l.* 6. *c.* 29. *n.* 7. Farin. *append. immunit. cap.* 19. *n.* 306. Mar. Ital. *l.* 1. *cap.* 6. §. 2. *n.* 28. Delben. *dub.* 31. *cit. n.* 17.

296

Quaeritur 10. an, et quando curiae saeculari, si haec criminis non excepti reum asylo velit extrahere, resisti valeat? Satis convenit inter DD. 1. quod resisti eidem possit; quia ita extrahendo vim injustam infert ecclesiae, et ipsi reo in ista recepto; atqui vim injustam inferenti, etsi justitiae minister sit, licet resistere; *l. ut vim* 3. *ff. de J. et J. l. scientiam* 45. §. *qui cum* 4. *ff. ad leg. aquil. l. prohibitum* 5. *C. de jur. fisc.* 2. certum est vim vi repellere, et securitatis suae jus propugnare posse reum laicum, si necesse sit etiam armis; quia ita defendere se potius videtur, quam offendere; Delben. *dub.* 32. *n.* 3. 3. non minus certum est, quod ecclesia immunitatis suae jus tueri valeat etiam fores occludendo, et adhibendo alia media idonea, et ab ecclesiastico statu non aliena, ad vim externam impediendam; Delben. *l. cit. n.* 4.

297

Dubium in eo positum est, an clericis tali casu liceat arma sumere, et uti bello activo ad defendendum reum a se receptum? *Ratio dubitandi* est, quia ecclesia videtur jure id facere posse ex illo principio, quod vim vi repellere a natura concessum sit omnibus.

298

Sed contrarium verius est; et ita docent Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 18. *fin.* Suar. *l.* 3. *cap.* 13. *n.* 5. Fagund. *l.* 4. *cap.* 4. *n.* 59. Bonacin. *D.* 3. *q.* 7. *p.* 3. *n.* 3. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *cap.* 3. *n.* 14. Delben. *dub.* 32. *cit. n.* 5. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 250. Pirh. *hic n.* 50. Vviest. *n.* 144. Ratio est, quia per se prohibitum est clericis arma sumere sine speciali dispensatione, quae in hoc casu non conceditur, nec regulariter necessaria est; potest enim ecclesia judicem laicum compellere per censuras, ut a vi abstineat, vel si eam inferendo reum extraxit, ut rursum restituat. Denique potest, ut *supra* dixi, vim impedire sine bello activo claudendo ostia, et quaelibet alia media apponendo.

Quae si non sufficiant, pastores ecclesiae interdum uti auxilio laicorum ad ecclesiam defendendam poterunt: quod tamen rarissime expediet fieri; quia sequi scandala magna possunt, quae majoris momenti sunt, et magis vitanda, quam unius ecclesiae violatio. Si magna esset necessitas, et grave, vel commune ecclesiae damnum timeretur, id fieri potest, interveniente maxime authoritate summi pontificis; Suar *cit. n.* 5. Pirh. *n.* 50.

299

Quaeritur 11. ad quid teneatur judex, qui reum ab ecclesia violenter extraxit? Resp. Ante omnia illum debet restituere ecclesiae, ut dictum est *n.* 272. idque verum est etiamsi ita extractus dein in potestate judicis saecularis permanere velit; nam, ut *ibid.* ostendit, reus privilegio huic renuntiare non potest. Et procedit etiam tunc, quando judex saecularis illum extraxit in casu excepto, si formam in *const. Gregr.* praescriptam non observavit; Delben *dub.* 33. *n.* 4. An eidem ecclesiae restitui debeat, ex qua est extractus, controversum est inter DD. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 269. *et* 270. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 11. *n.* 13. Delben. *dub.* 34. *n.* 11. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 252. Vviestner *hic n.* 148. et alii quidam putant, restitutionem fieri posse etiam alteri ecclesiae, monasterio, vel etiam episcopo, aut ejus officiali, seu vicario generali, dummodo saluti confugae, ejusque commodis aeque prospectum sit. *Ratio* illorum est, quia privilegium immunitatis unicum omnium est, ut ad eo sicut injuria per violentam extractionem uni ecclesiae illata, sic etiam satisfactio, reique extracti restitutio omnibus ecclesiis sit communis.

Sed eidem ecclesiae restituendum, ita, ut alteri non possit nisi de licentia summi pontificis, saepius decrevit s. congreg. immunit. *in ferrariens.* 1632. apud Barb. *lib.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 54. *in januens.* 8. *dec.* 1632. *et* 29. *nov.* 1534. apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 37. *n.* 36. *in mediolan.* 28. *n.* 1634. *et in cujacens.* 30. *nov.* 1640. apud Matthaeucc. *offic. eccl. c.* 24. *n.* 20. et ratio est, quia ipsa est spoliata.

300

3. Tenetur judex reparare reo omnia damna inde consequentia; nam per extractionem hujusmodi fit vera injuria reo contra justitiam commutativam, cum judex talis exerceat non actum jorisdictionis, sed tyrannidis, et meram violentiam; Suar. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 9. 10. *et* 15. Laym. *l.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 14. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 245. Delben *dub.* 24. *n.* 6. Vvagnereck *in cap. inter alia V. sibi obtinere not.* 2. *fin.* Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 255. Pirh. *hic n.* 51. et alii *passim.*

3. Omnes actus judiciales postea facti circa hujusmodi reum ipso jure sunt nulli: Suar. *n.* 14. Laym. *n.* 14. *V. denique*, Delben *dub.* 34. *n.* 1. Vvagnereck *not.* 2. Pirh. *n.* 21. *fin.* nam si fundamentum est nullum, necesse est omnia, quae in illo fundantur, frustranea esse; sed omnes illi actus subsequentes fundantur in captura, et quasi possesione rei: ergo cum haec nulla sit, cetera omnia erunt irrita.

301

Quaeritur 12. a quo reus in asylo sit alendus? Resp. distinguendo: vel enim habet bona propria, ex quibus alatur, vel non habet. *Si primum*, alimenta ipsi praestari debent ex bonis propriis, vel si illa praesto non sint, tenebitur quidem ecclesia defectum supplere, ipse tamen confuga manebit obstrictus ad compensandos sumptus in alimenta factos; Sylv. *vers. immunitas* 3. *q.* 3. Abb. *in c. inter alia n.* 28. Azor. *l.* 9. *c.* 9. *q.* 13. Guazzin. *reor. defens* 1. *cap.* 32. *n.* 4. Delben *dub.* 28. *n.* 4. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 247. Pirhing *hic n.* 49. Vviestner *ib. n.* 153. magnif. P. Schmier *p.* 3. *de jur. eccl. c.* 4. *n.* 55. Ratio est, quia tali casu ecclesia praesumitur praesenti solum necessitati subvenire, non autem absolute donare.

302

Si secundum, ad ejus sustentationem tenentur consanguinei, et si hi non possint, ecclesia: quo casu tamen confuga compelli poterit ad serviendum ecclesiae, et in istius commodum laborandum, saltem si hoc possit, et solitus sit. Ita cum *cit.* Farin. *append. immunit. c.* 19. *n.* 296. Ranbeck *panopl. immunit. D.* 4. *c.* 5. *n.* 43. Scambog. *hic. n.* 54. Et quidem quod in defectum alimenta confu-

gae debeat subministrare ecclesia, clarum est; quia alias ex defectu istorum reus compelleretur excedere asylo, et saeculari curiae se consignare. Quod vero ad laborandum adigi possit, ratio est, tum ut ne detur eidem occasio otiandi, tum quia aequum est, ut cum ecclesia alimenta eidem praestet, ipsa istam labore suo compenset.

§. VII.

De licita extractione confugae ex asylo in casibus exceptis.

SUMMARIUM

303 *In casu non excepto non potest confuga extradi judici saeculari ad poenam.*

304 *Et extradens, si mors, vel mutilatio sequatur, incurrit irregularitatem.*

305 *Modus extradendi reum in casibus exceptis.*

306 *An judices laici sic confugientem ad ecclesiam in casibus exceptis extrahere ab ecclesia possint non non requisita licentia episcopi, vel hujus officialis?*

307 308 *Respondetur negative.*

309 *Si tamen episcopus, vel officialis illius culpabiliter extradere illum recusaret, posset iste ipso invito extrahi.*

310 *Observanda in tali extractione.*

311 *Ad quem judicem pertineat cognitio, an casus sit exceptus?*

312 *Statuitur pertinere ad ecclesiasticum.*

313 *Respondetur ad rationem dubitandi.*

314 *Similiter ad judicem ecclesiasticum pertinet cognoscere, an locus, ad quem reus confugit, asylo gaudeat?*

315 *Asserti ratio.*

316 *An cognitio in dubio de asylo ad ecclesiasticum judicem spectet privative?*

317 *Defenditur affirmativa.*

318 *Solvuntur argumenta contraria.*

319 *Cui judici ecclesiastico competat cognitio in isto dubio?*

320 *An etiam praelatis inferioribus episcopo?*

221 *Quid si duo episcopi sint proximi loco nullius dioecesis.*

322 *Qualis probatio requiratur, ut reus ex asylo transferri possit in carcerem juris ecclesiastici?*

323 *Ut omnino extradi judici saeculari possit, requiritur plena probatio.*

324 *Ratio assertionis.*

325 *An judex ecclesiasticus in cognitione istius dubii teneatur stare processui judicis saecularis?*

326 *An possit illo stare?*

327 328 329 *Quomodo procedere in cognitione causae episcopus debeat?*

330 331 332 *An si aliquando sententiam tulit, admittatur ab hac appellatio?*

303

Quaeritur 1. an in solis casibus exceptis extractio, et extraditio rei laici ad ecclesiam confugientis sit licita? Sylv. *V. immunitas* 3. *n.* 4. Azor *part.* 2. *l.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 10. Peregrin. *de immunit. cap.* 12. *n.* 9. Curtell. *l.* 1. *quaest.* 32. *n.* 24. *et seq.* et alii apud Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 39. *n.* 1. putant, quod praelatus illum possit, et debeat judici saeculari puniendum tradere, obtenta tamen prius cautione de impunitate rei quoad vitam, membra, et omnem poenam corporalem, juratoria quidem, si credatur judex saecularis non violaturus juramentum, fidejussoria autem, si dubium sit, an illud sit servaturus.

Sed melius alii cum Farin. *append. immunit. c.* 22. *n.* 344. Bonacina *tom.* 2. *D.* 3. *quaest.* 7. *p.* 7. *n.* 3. Gambacurt. *l.* 8. *cap.* 11. *et* 12. *n.* 4. Delben *l. cit. n.* 2. negant ejusmodi reum invitum, in casu non excepto ad poenam extradi judici saeculari posse, quamvis iste securitatem quamcunque de ejusdem impunitate praestet. Patet ex *const. Greg.* ubi dum extractio, et extraditio solum conceditur in casibus exceptis, ea in casibus non exceptis hoc ipso virtualiter denegatur. *Ratio est*, quia immunitas, qua reus in dictis casibus gaudet, in hoc ipso consistit, ut non possit invitus ex loco sacro extrahi, et judicari.

304

Quod adeo verum est, ut rector ecclesiae, qui hujusmodi reum in casu non excepto curiae saeculari tradidit, vel extrahendi licentiam dedit, si reo tradito inde sequatur mors, vel mutilatio, irregularitatem contrahat; quia curiae saeculari eum tradendo censetur cooperari ipsius morti vel mutilationi; Delben *n.* 9. Idque ex probabiliori DD. sententia verum est, etiamsi traditio fiat, praemissa cautione, et protestatione impunitatis circa vitam, et membra rei: quia protestatio haec est contraria facto, cons. non relevat extradentem; Delben. *n.* 13.

Eandem irregularitatem, ut vult Bonacina *de irregul. D.* 7. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 19. incurrit etiam praelatus, vel rector ecclesiae, qui confugam permittit extrahi, et extrahentibus non resistit, nec reum defendit; quia tenetur ex officio, et sic ex justitia tueri immunitatem ecclesiasticam. Sed quia talis praelatus negative se tantum habet, nec positive influit, prout ad contrahendam irregularitatem juxta canones necessarium est, ideo negativa opinio, teste Delben *n.* 12. satis adhuc probabilis est.

305

Quaeritur 2. quis modus tenendus sit, cum delinquens in casibus exceptis tradendus est curiae saeculari? Resp. Modus iste prae-

scribitur *in const. Innocent.* saepius allegata, vi cujus, quando curia saecularis a curia ecclesiastica petit, ut laicum aliquem a loco immuni extrahi, ac sibi consignari faciat, considerandum est 1. an super delicti excepti qualitate, ac personae reitate subministrata, vel acquisita sint indicia, quae ad capturam declarandam sufficere videantur. 2. Talibus indiciis habitis, curia ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab ecclesia, aliisque locis immunibus ope, ac medio suorum executorum, implorato etiam, quando opus fuerit, brachii saecularis auxilio, et cum interventu personae ecclesiasticae, ab episcopo deputandae procedere teneatur, 3. Non tamen illico ex solis supra dictis indiciis tradi delinquens debet potestati laicali, sed curandum a curia ecclesiastica, ut extractus ad suos, i. e. juris ecclesiastici, carceres asportetur, ibique sub tuta custodia tamdiu detineatur, donec ex processu informativo desuper adversus eundem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit. 4. Habitis hujusmodi indiciis, et quidem talibus, quae juxta regulas juris vocantur ultra torturam, tum demum idem extractus ministris, et officialibus curiae saecularis tradi, et consignari potest, ac debet, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione, in forma juris valida, eundem extractum ecclesiae sub poena excommunicationis latae sententiae, pontifici reservatae, restituendi in casu, quo idem extractus indicia, contra ipsum acquisita, in suis defensionibus purgaverit, ac diluerit. 5. Quod vero dicta indicia extractus minime purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, tum demum curiae saeculari in ipsum, ut juris esse censuerit, agere, ac procedere permissum erit: quae omnia habentur in dicta *const.* §. *quotiescunque.*

306

Quaeritur 3. an judices laici sic confugientem ad ecclesiam in casibus exceptis extrahere ab ecclesia possint, non requisita licentia episcopi, vel hujus officialis? Affirmativam tuentur Covar. *l.* 2. *var. cap.* 20. Suarez *lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 1. *in capit.* 1. *h. tit n.* 34. Pirh. *hic n.* 43. qui ajunt id in praxi, et moribus christiani orbis receptum esse. *Rationem* dant, quia tunc ipsum jus dat facultatem: ergo non est necessarium illam ab homine petere, vel obtinere, et cum ecclesia tunc confugientes ad loca sacra non tuletur, nec tutari velit, nulla fiet ipsi injuria per extractionem etiam violentam.

307

Sed in negativam magno numero consentiunt DD. atque in his M. Ant. Genuens. *prax. c.* 18. *n.* 5. Riccius *p.* 5. *collec.* 1792. Fill. *to.* 1. *tr.* 15. *c.* 6. *n.* 154. Ambros. *de immun. c.* 11. *n.* 1. Farin. *append. cap.* 22. *n.* 359. Jord. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 291. Zyp. *analys.*

ad hanc rubr. n. 12. Guazz. *reor. defens.* 1. *c.* 31. *n.* 4. *et o.* 32. *n.* 1. Delben. *dub.* 40. *sect.* 1. *n.* 5. Barb. *l. e. jur. eccl. c.* 3. *n.* 157. Fago. *inc. inter alia n.* 97. Haun. *to.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 261. Illsung *tr.* 5. *D.* 2. *n.* 265. Matthaeuc. *off. eccl. c.* 24. *n.* 3. Zoes. *hic n.* 39. Honor. *n.* 7. Engl. *n.* 20. *concl.* 7. Scam. *n.* 48. Vries. *n.* 173. Patet ex *const. Greg. cit. ubi* §. *volumus*, §. *occurrente*, *et* §. *quodque delinquentes* ad legitimam extractionem, et incarcerationem licentia episcopalis, et personae ecclesiasticae interventus expresse requiritur. Et confirmatur ex novissima *const. Innoc.* §. *praeterea* , ubi extractio reorum ex loco immuni quibuscunque magistratibus, et ministris saecularibus sub poena, a sacris canonibus, et constitutionibus apostolicis adversus eos , qui jurisdictionem ecclesiasticam quoquo modo laedunt, ac violant, inflictis severissime interdicitur. *Ratio* esse potest, quia ecclesia non est de territorio judicis saecularis: ergo non potest iste ex hac reum extrahere; quia exerceret jurisdictionem extra territorium suum.

308

Et hoc verum est, etiamsi notorium sit , reum commisisse crimen exceptum; quia licentia episcopi requiritur ad formam, et praeteriri non potest; Jord. *n.* 291. *cit.* Delbeu. *n.* 3. *et* 4. *Neque obstat*, quod episcopus in hisce casibus non possit denegare licentiam extrahendi, nam etiam denegare non potest regularibus licentiam praedicandi in suis ecclesiis, quam tamen petere regulares debent.

Ad rationem in contrarium allatam dico , in his casibus jus quidem dare licentiam extrahendi, sed in forma a jure praescripta , ad quam juxta DD. pro negativa allegatos pertinet licentia episcopi, et interventus personae ecclesiasticae.

309

Quaeritur 4. an casu, quo episcopus , aut ejus officialis , vel vicarius generalis culpabiliter recusarent delinquentem tradere , extrahi delinquens isto invito possit? Resp. probabiliter posse. Ita Farin. *append. imm. c.* 22. *n.* 359. Bonac. *dist.* 3. *qu.* 7. *p.* 7. *n* 7. Jord. *lib.* 11. *t.* 3, *n.* 292. Pal. *tr.* 11. *dist. un. par.* 4. *n.* 4. Guazz. *reor. defens.* 1. *c.* 31. *n.* 4. Sperel. *dec.* 104. *n.* 6. Delben *dub.* 40. *n.* 9. Sed tunc tria haec observari debebunt.

1. Ut casus sit clare exceptus: nam si dubium sit, an sit exceptus, vel non, nequaquam possunt judices laici sic tutatum a loco sacro expellere; quia dum non constat illum ab immunitate esse exclusum, ea gaudet, cum haec concedatur omnibus delinquentibus extra casus exceptos.

310

2. Ut memores reverentiae, locis sacris, et ecclesiis debitae, praedictos delinquentes minori, quo fieri potest, scandalo, et tumultu extrahant.

3. Ut eundem ad carcerem curiae ecclesiasticae, non saecularis deferant, et ibi reponant, apposita, etiam, si opus fuerit, custodia, quousque per episcopum, aut ejus superiorem cognoscatur, quod delinquens non debeat gaudere immunitate.

311

Quaeritur 5. ad quem judicem pertineat cognitio, an casus sit ab immunitate exceptus vel non? Castro *de manu regia part.* 1. *cap.* 10. *u.* 1. Olibanus *de jur. fisc. c.* 11. *n.* 12. et alii potestatem cognoscendi hoc casu adstruunt curiae seculari, quod cujusvis judicis sit cognoscere, an sua sit jurisdictio, prout de judice ordinario constat ex *l. siquis ex aliena* 5. *ff. de jud. l. ex quacunque* 2. *ff. siquis in jus vocatus non ierit etc.* de delegato autem decernitur *c. pastoralis* 14. *et c. super litteris* 20. *fin. de resc.*

312

Sed dicendum, ejus dubii cognitionem ad judicem ecclesiasticum pertinere. Ita Ant. de Butrio *in c. caeterum* 6. *de jud.* Covar. *prac. c.* 33. *a n.* 1. Peregr. *de immun. c.* 3. *n.* 1. Mar. Ital. *lib.* 1. *cap.* 5. §. 14. *n.* 7. Steph. Gratian. *dis. for. c.* 180. *a n.* 11. Farin. *append. c.* 22. *n.* 366. *et* 367. Barb. *lib.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 154. Guazzin. *reor. def.* 1. *c.* 31. *n.* 3. Delben. *cap.* 16. *dub.* 41. *n.* 1. Oliva *for. eccl. p.* 1. *qu.* 26. *n.* 21. Canis. *incop.* 1. *h. t. n.* 35. Gonz. *in cap. inter alia* 6. *eod. n.* 2. Haun. *to.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 266. Pignatt. *to.* 5. *cons.* 6. *n.* 77. Honor. *hic n.* 7. Engl. *n.* 20. *vers. praeterea.* Vviest. *n.* 160. estque haec teste *Oliva l. cit.* omnium fere DD. sententia et constat apertissime ex *const. Greg. ibi. nisi cognito prius per episcopum, vel ab eo deputatum, an delinquentes vere crimina excepta commiserint.* Quod ipsum confirmat sanctissimus D. N. Innocentius XIII. in *constitutione* sua novissima saepius allegata, ubi §. *praeterea* per expressissima verba *quibuscunque magistratibus, officialibus, et ministris saecularibus, necnon quibusvis aliis personis, cujuscunque gradus, et conditionis existant, etiamsi imperiali, regia, ducali, aut alia quavis mundana dignitate, aut authoritate praefulgeant, districte interdicitur, ac inhibetur, ne hujusmodi causis vel conficiendo processus, vel inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declorando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in praesenti sua constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant: quodsi vero secus quidquam ottentare praesumpserint, ex nunc omnia in contrarium praemissorum gerenda, irrita, atque*

inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in censuras, et alias poenas a sacris canonibus, et constitutionibus apostolicis adversus eos, qui jurisdictionem ecclesiasticam quoquo modo laedunt ac violant, inflictas incurrere decernit, et declarat. Ratio est, quia cognitio causae ecclesiasticae non potest, nisi ad judicem ecclesiasticum spectare per *c. ecclesiae* 10. *de const.* atqui causa praesens aperte ecclesiastica est; agitur enim de jure ecclesiasticae immunitatis: ergo etc.

313

Ad argumentum contrariae sententiae dico, judicem saecularem tum solum cognoscere posse, an sua sit jurisdictio, quando materia temporalis est, et profana, et reus conventus laicus; quia in tali causa, et persona jurisdictionem fundatam habet: at si materia, aut reus conventus ecclesiasticus sit, immiscere sese non debet: quia tum intentionem in jure fundatam habet solus judex ecclesiasticus; *c. decernimus* 2. *cap. quando* 3. *de judic. c. tuam* 3. *de ord. cognit. c. lator* 5. *c. causam* 7. *qui fil. legit. c. si judex* 12. *de sent. excomm. in* 6.

314

Quaeritur 6. ad quem judicem pertinet cognoscere, an locus, quo se recepit confuga, privilegio ecclesiasticae immunitatis gaudeat? *Videtur* de hoc posse cognoscere judex saecularis; quia est quaestio facti, cum dependeat ab eo, an talis locus sit consecratus ab episcopo, vel ecclesiastica authoritate ad divina deputatus.

Sed dicendum etiam hanc causam ad judicem ecclesiasticum pertinere. Ita Peregr. *de immun. c.* 13. *n.* 18. Farin. *append. c.* 22. *n.* 366. Novar. *summ. bull. tit. de immun. eccl. n.* 95. Jord. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 293. Lezan. *summ. qq. regul. V. immunitas n.* 28. Barb. *l.* 2. *jur. eccl c.* 3. *n.* 156. Delb. *dub.* 41. *n.* 1. Haun. *to.* 6. *tr.* 1. *n.* 273. Pignatt. *to.* 9. *cons.* 22. *n.* 30. Vvies. *hic n.* 162.

315

Ratio est, quia ad dubium hoc decidendum necessarium est cognoscere non tantum de consecratione, vel deputatione talis loci ad servitium divinum, sed etiam de validitate talis consecrationis, vel deputationis, cons. quaestio ita quaestionem juris involvit, quae mere spiritualis est, et sic jurisdictionem saecularem excedit; igitur de hac quaestione connexa necessario cognoscere debet judex ecclesiasticus. Si autem de ista, etiam de quaestione facti, quae illam involvit, ne causarum continentia dividatur: ergo etc.

Accedit commune principium, quod cum facti quaestio ad eum de quo agitur, effectum non sufficit, de ea, frustra cognoscat, et pronuntiet judex saecularis; *arg. cap. dilecti* 8. *de exc. l. ad probatio-*

nem 21. *C. de prob.* Jason. *in l. quoties* 3. *C. de jud. n.* 8. Bald. *in auth. et qui jurat. C. de bon. auth. jud. possid. n.* 27.

316

Quaeritur 7. an casu, quo dubitatur, num confuga asylo gaudeat, cognitio hujus dubii pertineat ad judicem ecclesiasticum privative, et excluso judice saeculari? Volunt nonnulli cum Remig. de Gonny *de immunit. quaes.* 6. *n.* 6. de hoc dubio cognoscendum ab utroque tam ecclesiastico, quam saeculari judice, et moventur gemina ratione; nam 1. dicunt in dubio de qualitate criminis agi causam mixti fori; atqui in causis mixti fori valde conveniens, et in jure fundatum est, ut cognitio diversorum judicum sit simultanea; sic enim *auth. si vero cod. de judic.* episcopo, vel archiepiscopo adjungitur judex saecularis, et *cap. per hoc* 17. 17. *de haeretic. in* 6. de haeresis crimine simul cognoscunt inquisitor apostolicus generaliter delegatus, et ordinarius. 2. In causis, in quibus agitur de praejudicio utriusque curiae ecclesiasticae, et saecularis, conveniens, et juri consentaneum est, ut de eo uterque judex simul cognoscat; *arg. reg. quod omnes tangit* 29. *in* 6. *et l. concedendo* 7. *ff. de aqu. pluv. arcend.* atqui in praesentis quaestionis dubio agitur de praejudicio utriusque curiae; quia saecularis praetendere potest delinquentem immunitate non gaudere, ecclesiastica autem hoc asserere.

317

Sed explorati juris est, quod ejusmodi dubii decisio ecclesiastico judici soli competat. Ita *Boerius decis.* 109. Gutier. *pract. qq. l.* 3. *q.* 1. *n.* 5. Farin. *prax. crim. q.* 28. *n.* 76. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 31. *n.* 3. Sperell. *decis.* 103. *n.* 26. Barbosa *l.* 2. *jur. eccles. cap.* 3. *n.* 155. Oliva *for. eccl. part.* 1. *q.* 27. *n.* 17. Wiener *hic n.* 165. Clari sunt textus juris canonici; *can. ad episcopos* 11. *et can. metuentes* 33. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. si judex* 12. *de sent. excommun. in* 6. et praesertim *constit. Gregor. cit.* ibi, *nisi cognito prius per episcopum, vel ab eo delegatum, an delinquentes vere crimina excepta commiserint — Curiae saeculari consignari possint.* Ratio est, quia judex saecularis respectu causae ecclesiasticae, qualis est immunitatis, est prorsus incompetens. *Conf.* a pari cum legibus concernentibus immunitatem; nam has condere potest solus judex ecclesiasticus, non saecularis ob defectum jurisdictionis; ergo ob eundem defectum etiam non poterit cognoscere de causis, quibus de eadem immunitate agitur.

318

Neque contrarium probant argumenta opposita. *Ad* 1. imprimis nulla lege, vel ratione evincitur, quod cognitio in dubio de immu-

95 *

nitate sit causa mixti fori: deinde si mixti fori esset, non propterea judex ecelcsiasticus, et saecularis simul de ea deberent cognoscere, sed hoc ad eum pertineret, qui alterum praevenisset. *Neque obstant* textus in *conf.* allati: prior quidem; quia in eo casu judex ecclesiasticus, et saecularis simul cognoscunt, non tanquam ministri potestatis ecclesiasticae, sed saecularis, et ex commissione imperatoris, vel alterius principis; Vviestner *hic n.* 167. Posterior autem; quia in casu *capit. cit.* judex ordinarius, et inquisitor apostolicus uterque sunt judices ecclesiastici, cons. uterque capax est. *Ad* 2. saecularis judex interesse cognitioni, qua agitur, an reus asylo gaudeat, potest, non tamen, ut judicet, sed ut de suo jure tanquam pars dicat; Vviestner *loc. cit.*

319

Quaeritur 8. qualis judex ecclesiasticus cognoscere possit, an crimen, quod confuga commisit, exceptum sit? Resp. 1. cognoscere de hoc dubio potest episcopus, prout planum est ex *can. ad episcopos* 11. *can. si quis contumax* 20. *caus.* 17. *quaest.* 4. *et constit. Gregor. cit.* ibi, *nisi cognito prius per episcopum etc.* 2. Capitulum, sede episcopali vacante: quia ad hoc transit omnis administratio, et jurisdictio episcopalis ordinaria, nisi specialiter prohibita reperiatur *capit. his quae* 12. *et cap. cum olim* 14. *de majorit.* atqui cognitio de criminis exceptione ad episcopum spectat ex jurisdictione ordinaria; ergo etc. 3. Vicarius generalis utriusque; quia generaliter, si aliquo juris textu habetur, quod aliquid ad episcopi, vel dioecesani potestatem pertineat, id etiam pertinet ad vicarium generalem, nisi speciale mandatum exigat; Mandos. *ad reg.* 24. *cancell. quaest.* 6. *n.* 3. Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 8. *n.* 65. Laym. *in cap. licet* 2. *de offic. vicar. in* 6. *n.* 1. Vviestner *hic n.* 171. atqui ejusmodi cognitio dubii, ut paulo antea dixi, pertinet ad episcopum, et speciale mandatum exigi nullo jure est cautum: imo contrarium potius colligitur ex *constitut. Gregor. cit.* ubi potestas ista asseritur officiali sine mentione specialis mandati. *Excipitur*, nisi alicubi cognitio ejusmodi accenseretur causis arduis, aut ex consuetudine mandatum speciale ad hoc requireretur.

320

An autem potestatem istam cognoscendi de dubio immunitatis, et dandi licentiam extrahendi reum ex asylo in casu excepto habeant etiam praelati inferiores episcopo, dubium moveri potest. Sed communis cum Ambrosin. *de immunit. cap.* 11. *n.* 1. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 295. Delben. *cap.* 16. *dub.* 40. *n.* 6. *et seq.* responsio DD. est, potestatem istam competere solis episcopis, horumque officialibus, non vero aliis praelatis episcopo inferioribus; sive regu-

laribus, sive saecularibus; et hoc verum est, etiamsi ordinarii isti sint, vel nullius dioecesis, vel conservatores a sede apostolica specialiter, vel generaliter deputati. Et hinc si casus contingat, ut delinquens se recipiat in locum exemptum, et nullius dioecesis, licentia extrahendi petenda est ab episcopo, vel ejus officiali, i. e. vicario generali viciniore, et non ab alio praelato, qui sit episcopo inferior, etiamsi ipse ordinarius, et nullius dioecesis sit; quia nomine episcopi intelligitur hic verus episcopus, ut DD. *cit.* et patet ex *bulla Gregor. cit.* quam bullam confirmat novissima *constitutio innocentiana*, ubi §. *praeterea*, postquam refertur, *saepedictum Gregorium praedecessorem in sua constitutione optimo jure sanxisse, ut soli episcopi, et non alii episcopis inferiores, etiamsi locorum ordinarii sint, aut nullius dioecesis, aut conservatores a sede apostolica specialiter, vel generaliter deputati, cognoscere, et declarare valeant, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, et in eis se receperunt, sint, necne, de numero exceptorum*, circa finem dicti §. *praeterea* expresse mandatur, *quod omnimoda cognitio, atque judicium de criminibus, in gregoriana, et hac innocentiana constitutione exceptis: ad episcopos tantum, privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat; et donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint, delictum esse de exceptis, et cetera omnia ibidem constituta adimpleverint, inquisitos ecclesiae, vel alterius loci sacri, ad quem confugerint, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, et manutenendos esse.*

321

Quodsi duo episcopi sint vicini, seu proximi, sed unus proximus quoad dioecesim, non vero quoad habitationem, alter proximus quoad habitationem, non vero quoad dioecesim, licentia extrahendi, ut Delben. *loc. cit. n.* 11. advertit, petenda est ab episcopo viciniore quoad habitationem, modo etiam ipse proximam habeat dioecesim; quia Gregorius XIV. *in constitutione* sua principaliter respexit personam episcopi, secundario dioecesim: et hinc non dixit, *ad episcopum vicinioris dioecesis*, sed *ad episcopum viciniorem* devolutum iri in tali casu cognitionem dubii. Accedit, quia sic occurritur incommodis, quae alias sequi possent, si adeundus esset episcopus existens in remotiori loco.

322

Quaeritur 9. quomodo episcopus cognoscere debeat delictum esse exceptum, ut extradere confugam ex asylo possit? Resp. distinguendo: vel enim agitur de extradendo illo, ut retineatur tuto in carcere juris ecclesiastici, donec probetur delictum; vel contra agi-

tur de eo extradendo, ut consignetur curiae saeculari, ex merito delicti puniendus.

Ut primum fiat, non requiritur certitudo delicti, sed sufficit dubium, neque est necesse, quod talis opinio, vel dubium resultet ex notitia judiciali, sed sufficit extrajudicialis, etiam, quae resultat ex processu judicis laici juxta declarationes sacr. congregat. episcop. *in neapolitana* 23. *aprilis* 1602. *in messanensi* 4. *maji* 1604. et iterum *in neapolitana* 1. *julii* 1622.

323

Contra ut fiat secundum, et reus remittatur, seu consignetur curiae saeculari, requiritur, ut episcopus cognoscat, quod delictum sit exceptum, per probationem concludentem, nec sufficit, si praesumptionibus et conjecturis probabilis fiat. Ita Ambrosin. *de immunit. cap.* 11. *n.* 4. Mar. Ital. *de immunit. cap.* 6. §. 1. *n.* 80. *et seq.* Bonacin. *dist.* 3. *quaest.* 7. *p.* 7. *n.* 8. Pal. *tract.* 11. *dist. un. part.* 13. *n.* 8. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 301. Delben. *cap.* 16. *dub.* 42. *n.* 1. *et seqq.* Dian. *p.* 3. *tract.* 1. *resol.* 38. *et p.* 4. *tract.* 1. *resol.* 112. Sperell. *dec.* 101. *n.* 17. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. cap.* 3. *n.* 168. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 31. *n.* 9. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 37. *n.* 1. *et seqq.* Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 268. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 3. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 4. et teste Pignatell. *lib. cit.* censuit a s. congr. *in cremon.* 24. *febr.* 1612. *et* 27. *jul.* 1618. praecipue vero *in laudens.* 7. *nov.* 1651. ex quo sequitur, quod ubi dubium fuerit inter DD. an delictum gaudeat immunitate, judex ecclesiasticus debeat judicare pro reo, ut gaudeat; Farin. *append. c.* 8. *n.* 113. *fin.* Marant. *p.* 2. *respons.* 36. *n.* 11. *et respons.* 51. *n.* 12. Giurba *cons.* 10. *n.* 25. *fin.* Sperell. *decis.* 60. *n.* 13. Delben. *c.* 16. *dub.* 46. *n.* 1.

324

Ratio est 1. quia ecclesia habet jus tutandi omnes delinquentes ad se fugientes nisi in casibus exceptis, ipsique delinquentes habent jus, ne ultra illos casus extrahantur: ergo dum praelato ecclesiastico non constat casum esse exceptum, injuste ecclesiam, et delinquentem jure suo privat: at per praesumptiones, et conjecturas non sufficienter constat; quia hae non vincunt praesumptionem ortam ex possessione immunitatis, et jure fundato, quippe ad quam vincendam, ut Baldus *in lib. judices* 2. *n.* 2. *C. de judic.* habet, requiritur plena probatio: ergo etc. 2. praesumptio stat in favorem delinquentis; nam pro eo stat praesumptio, pro quo stat possessio, et qui pro se habet regulam, dicitur etiam pro se habere juris praesumptionem; *l. ab ea parte* 5. *ff. de probat.* ergo praesumptionibus contra reum agi non potest, 3. pontifex requirit, ut vere constet de delicto ex-

cepto : sed quod per conjecturas solum, et praesumptiones cognoscitur, illud non dicitur cognosci vere, sed praesumi, et putari; illa enim dicuntur sciri, aut vere constare, quae propriis oculis inspicimus, vel alias indubitanter novimus.

325

Quaeritur 10. an casu, quo constat ex processu facto a judice saeculari, an crimen sit exceptum, vel non, judex ecclesiasticus stare debeat processu isto in hujus causae cognitione? Resp. non obligari. Ita contra Giurb. *cons.* 50. *n.* 2. *et cons.* 100. Melius docent Clar. §. *fin. quaest.* 30. *vers. ultimo quaero.* Ambrosin. *de immunit. cap.* 11. *n.* 3. Farin. *append. can.* 22. *n.* 373. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 298. Bonacin. *D.* 3. *quaest.* 7. *p.* 7. *n.* 9. Pal. *tract.* 11. *D. un. p.* 13. *n.* 9. Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 31. *n.* 7. Delben. *cap.* 16. *dub.* 43. *sect.* 1. *n.* 1. *et seqq.* Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 128. *n.* 7. praeposit. Frising. *tom.* 1. *cons.* 22. *n.* 2. *et* alii ab his *citt.* Nituntur triplici ratione, 1. quia acta instructoria unius judicii in alio non probant, nisi inter easdem personas, et in iisdem causis, et ad eundem effectum fiant; hoc non fit in casu nostro; quia forum saeculare respicit reum, ut saeculari jurisdictioni subjectum, et ut taliter puniendum pro delicto; forum ecclesiasticum autem respicit immunitatem ecclesiae, quam defendere procurat: quae sunt causae, et personae omnino diversae, 2. Gregorius in *bulla sua* dat episcopo facultatem cognoscendi, an delictum exceptum sit; sed cui delegatur cognitio alicujus causae, illi delegatur etiam potestas sumendi probationes convenientes tali cognitioni; ergo poterit suas probationes facere episcopus in casu praesenti, neque tenebitur acquiescere probationibus factis a judice saeculari. 3. probationes, quae sine citatione partis fiunt, vim habere non possunt; *c. in nomine* 2. *de test. et attest.* sed saecularis judex cum probationes facit de delicto rei, non citat ecclesiam, neque citare potest, utpote sibi non subjectam; ergo probationes illae contra ecclesiae immunitatem valere non possunt.

326

Dixi autem, *non obligari.* Hinc oritur novum dubium, an stare possit his probationibus, si velit, judex ecclesiasticus? Quo in dubio judico distinguendum cum Farin. *append. cap.* 22. *n.* 375. Bonacin. *tom.* 3. *de cens. D.* 2. *quaest.* 3. *part.* 11. §. 12. *n.* 98. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 300. Pal. *tract.* 11. *D. un. part.* 13. *n.* 9. Delben. *sect.* 1. *cit n.* 7. et quidem si processus formatus sit a judice saeculari, antequam reus ad ecclesiam confugerit, praemisso brevi testium examine, judex ecclesiasticus acquiescere poterit illi processui, et reum judici saeculari remittere; quia tum nulla apparet suspicio falsitatis.

At si processus formatus est, postquam reus confugit ad ecclesiam, non immerito suspicio haberi potest de sinceritate processus, cum exhibeatur in causa propria ipsius judicis saecularis, contendentis de jurisdictione sua. Imo, ut ex *constit. Innoc.* §. *praeterea* patet, talis processus, formatus a judice saeculari, est omnino irritus, et *nullius roboris*, *vel momenti*.

327

Quaeritur 11. quomodo procedere in cognitione causae episcopus debeat? Resp. 1. citanda est ecclesia, seu nomine illius ecclesiae promotor fiscalis, cui jura ecclesiae defendere competit; nam directe de ejus praejudicio agitur Farin. *append. c.* 22. *n.* 376. Delben. *c.* 16. *dub.* 44. *sect.* 1. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 271.

2. Audiendus etiam est reus, ut contra *Remig. Gonny*, *Stephanum, Gratianum*, *Giurbam*, *Novarium* probabilius docent Farin. *n.* 376. *cit.* Peregrin. *de immunit. cap.* 3. *n.* 9. *et seqq.* Bonacina *D.* 3. *q.* 7. *part.* 7. *n.* 10. Diana *part.* 4. *tr.* 1. *resol.* 112. Delben. *sect. cit n.* 2. quia cum judicialiter tunc agat episcopus, juris formam servare debet; ad hanc autem requiritur citatio rei: ergo etc. *Neque obstat*, quod primo, et principaliter privilegium immunitatis concessum sit ecclesiae: nam etiam de delinquentis praejudicio directe agitur; at quoties de alicujus praejudicio directe agitur, ejusdem citatio ad illum condemnandum requiritur: ergo etc.

3. Concedendae tum ecclesiae, tum delinquenti sunt dilationes, quae necessariae ipsis fuerint ad defendenda jura sua; hoc enim de jure naturali est, neque per hoc tolli potest, quod judicio, et arbitrio episcopi sit commissa probatio; Delben. *dub.* 45. *n.* 4. Haun. *l. cit. num.* 272.

328

4. Ut contra Guazzin. *reor. defens.* 1. *cap.* 31. *n.* 19. probabilius docent Ciarlin. *contr. for. cap.* 10. *n.* 150. Delben. *dub.* 44. *cit. sect.* 3. *n.* 1. testes examinati in processu informativo, postea citato, et audito fisco ecclesiastico, et ipso reo, sunt repetendi, nisi forsan habeantur pro repetitis; quia repetitio testium multum ecclesiae, et reo cum rei veritate prodesse potest, cum testes repetiti saepe dictis suis quid addant, vel minuant, vel alio modo se declarent, ut quod prius ecclesiae, et reo erat noxium, incipiat esse utile, et proficuum.

5. Facto processu, publicatio fieri ejusdem debet, ne delinquenti, et ecclesiae tollatur defensio, et potestas allegandi in sui juris favorem, siquid habeant; Delben. *dub.* 45. *n.* 6.

329

Libellus, et litis contestatio hoc casu non est necessaria; quia non agitur in poenam delicti, sed ad illius qualitatis cognitionem, et quidem ex officio, nullo interveniente accusatore, et arbitrio episcopi decisio causae commissa est, ipsaque causa summarie, et extra juris ordinem tractari potest: in quibus omnibus non requiritur libellus, et litis contestatio.

330

Quaeritur 12. an si aliquando episcopus sententiam tulerit, admittatur ab hac appellatio? Non conveniunt DD. nam Peregr. *de immunit. c.* 16. *n.* 33. Ciarliu. *cap.* 10. *n.* 155. Sperell. *decis.* 65. *per totam* Barbosa *lib.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 169. contendunt lata sententia super remissione confugae sive ad curiam saecularem, sive ad ecclesiam, nec reo, nec fisco saeculari licitum esse appellare, sed sententiam super hoc emanatam executioni mandandam, non attenta appellatione, etiam quoad effectum devolutivum, ob *constit. Gregor.* verba, *quacunque appellatione postposita.*

331

Contra alii cum Bonac. *part.* 7. *n.* 11. distinguunt: et casu quidem, quo sententia lata est in favorem fori saecularis, negant appellationem admitti, cum eandem Gregorius in *cit.* bullae verbis expresse excluserit. *Excipit* Delben. *dub.* 42. *sect.* 3. *n.* 1. quando notorie, vel satis fundate de latae sententiae injustitia constat; quia clausula illa, *appellatione remota*, non prohibet appellationem a sententia notorie injusta.

332

At si lata sententia sit in favorem rei, existimant appellationem competere; quia haec semper conceditur ipso naturae jure, quando aliud non exprimitur in jure positivo; atqui *const. Greg.* solum exprimitur casus primus, non vero hic secundus: ergo etc. Neque in hac quaestione licet argumentum a primo casu ducere ad secundum; quia ratio, ob quam pontifex fuit motus ad negandam reo appellationem, fuit, quod alias iste semper appellaret, ut laicam potestatem eluderet, quae praesumptio non est contra partem reo contrariam, seu fiscum.

§. VIII.

De poenis violantium immunitatem localem.

SUMMARIUM

333

Quaeritur 1. quam culpam committant, qui reum invitum, extra casus jure, vel consuetudine exceptos, per vim e loco sacro, aut ecclesia extrahunt? Resp. Committunt gravissimam culpam sacrilegii, et injustitiae: *sacrilegii* quidem; quia in re gravissima faciunt contra sanctitatem ecclesiae, vel loci sacri, illique injuriam inferunt atrocissimam; *can. frater* 10. *caus.* 17. *q.* 4. ibi, *qui ad injuriam ss. locorum prosilruisse probantur*; continet enim haec extractio gravem vilipensionem religiositatis, quae ecclesiis, et locis sacris debetur. *Injustitiae autem*; quia violant jus ecclesiae quod ipsa ad reum defen-

dendum habet, et rei, quo petere potest, ut in asylo retineatur; Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 273. *et* 274. Pirh. *hic n.* 51. cum aliis. *Neque obstat*, quod canones solum dicant, eum, qui hoc facit, committere peccatum sacrilegii, agunt enim de hoc peccato, ut bene *l. cit.* advertit *Pirhing*, quatenus illud ipsis canonibus contrarium est: ex eo tamen non sequitur, quod exclusam velint aliam malitiam injustitiae, si ad priorem consequatur.

334

Quaeritur 2. quam poenam incurrat, qui reum indebite extrahit e loco sacro? Resp. Jure civili incurrit poenam capitalem, et ultimo supplicio afficiendus est; *l. fideli* 2. *et l. praesenti* 6. *pr. C. de his, qui ad eccl. confug.* quia reputatur crimen istud crimen laesae majestatis; nam si laesae majestatis crimen committit is, qui majestatem terrenam offendit, multo fortius, qui offendit coelestem; Suar. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 7. Farin. *append. c.* 20. *n.* 309. Ambrosin. *de immunit. c.* 15. *n.* 5. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *num.* 160 Delben. *de immunit. c.* 16. *dub.* 35. *sect.* 1. *n.* 3. Canis. *in c.* 1. *h. tit. n.* 25. Gonz. *in c.* 6. *eod. n.* 14. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 258. Zoes. *hic n.* 56. Pirh. *n.* 52. Schamb. *n.* 56. Verum haec poena, ut Suar. Pal. Delben. Pirh. etc. advertunt, non videtur esse usu recepta: et ratio esse potest; quia tam in puniendo; quam in judicando hoc crimen non juri civili, sed canonico standum est.

335

2. Jure canonico propter hoc delictum imponitur poena pecuniaria, et publica poenitentia *can. siquis contumax* 20. *et can. seq. in fin. caus.* 17. *q.* 4. Poena pecuniaria, ut Host. *sum. h. tit. n.* 14. Ambrosin. *c.* 15. *cit. n.* 1. *et* 2. Farin. *n.* 317. Barbos. *n.* 161. *et seqq.* Delben. *n.* 6. Gonz. *n.* 14. Engl. *hic n.* 21. Pirh. Schambog. *loc. cit.* advertunt, aliquando esse 30. librarum argenti examinati, aliquando 900. solidorum: sed judex eam potest pro arbitrio suo, spectata delicti qualitate, et conditione delinquentis imminuere. Sunt quidem nonnulli DD. qui cum Clar. §. *fin. q.* 68. *pr.* et Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *n.* 4. volunt, poenam hanc pecuniariam antiquatam esse. Sed contrarium constat ex trid. *sess.* 25. *c.* 20. *et bull. Greg. saepius cit.* ubi omnes poenae, antiquis canonibus latae adversus immunitatis violatores, innovantur. Ratio congrua hujus poenae potest esse; quia sic efficacius satisfit ecclesiae pro injuria ipsi illata, si in ejus usum pecunia applicetur, quemadmodum etiam de jure est applicanda.

336

3. Denique sic extrahentes incurrunt poenam excommunicationis majoris, a qua absolvi non possunt, nisi extractum restituant *can.*

sicut antiquitus 6. *can. miror.* 2. *can. frater* 10. *can. definivit* 35. *etc. caus* 17. *quaest.* 4. et praesertim *constit. Gregor. citt.* De ista ulterius

337

Quaeritur 3. utrum censura ista sit ferendae sententiae, an vero latae, cons. facto ipso incurrenda ? Olim ferendae solum sententiae fuisse secundum canones *cit.* docent Sylv. *V. immun.* 3. *q.* 8. Zerol. *prax. V. immun. v.* 24. Suar. *tr.* 2. *de relig. l.* 3. *c.* 13. *n.* 7. Farin. *append. c.* 22. *n.* 312.

338

An etiam hoc dicendum sit jure moderno, controversia est inter DD. Affirmant Socin. *in cap. nuper* 29. *de sent. excomm. n.* 5. et alii apud Farin. *loc. cit.* quia *constitutione Gregoriana* antiqui juris poenae, quae omnes per sententiam infligendae erant, renovatae sunt, sine mutatione juris quoad modum, quo contrahuntur.

339

Sed dicendum, esse latae sententiae. Ita Farin. *loc. cit. n.* 313. Lezan. *V. immunitas n.* 12. Mar. Ital. *de immun. lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 281. Diana *p.* 6. *tract.* 1. *res.* 34. Barbosa *l.* 2. *jur. eccl. c.* 3. *n.* 166. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 12. *n.* 3. Delben. *c.* 16. *de immunit. dub.* 35. *sect.* 1. *n.* 10. Haun. *tom.* 6. *tr.* 1. *n.* 256. Illsung. *tr.* 5. *dist.* 2. *n.* 255. Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 24. *n.* 22. Vviestner *hic n.* 179. sicque declaratum est a *Clement. VIII. Paulo V. et sac. congreg.* constat. aperte ex *bull. Gregor. cit.* ibi, *declaramus, eum ipso facto censuras, et poenas easdem incurrere* : quae verba, si hodiedum requireretur sententia condemnatoria ad incurrendam censuram istam, plane otiosa forent; quia expressa plus non operaretur, quam omissa.

340

Quaeritur 4. quinam sint, ad quos extendi debeat excommunicatio ista ? Resp. Extendi debet ad omnes, qui extrahunt, vel extrahi faciunt reum, non observata forma *bullae Gregor. XIV.* atque adeo eam excommunicationem incurrunt.

1. Ministri curiae saecularis, si extrahant reum absque licentia episcopi, vel cum licentia quidem episcopi, sed absque interventu personae ecclesiasticae; quia in utroque casu non servatur forma praescripta in *bull. Greg.* Et hoc verum est 1. etiamsi confuga notorie commisserit crimen exceptum; quia in *bulla cit.* absolute et indistincte prohibet pontifex reum extrahi absque licentia episcopi. Delben. *dub.* 35. *sect.* 1. *n.* 13. *et seq.* 2. procedit, si in casu, quo notorium est crimen esse exceptum, et episcopus renuit eum extrahere, ipsi eundem extrahant cum magno scandalo, quem alioquin

sine magno scandalo extrahere potuissent; quia similiter in hoc casu non servatur forma praescripta *in bulla* Delben. *n.* 16. 3. procedit, si episcopo renuente extraditionem, in crimine excepto eundem extrahant, et reponant in carceribus saecularibus; quia juxta praescriptum *bullae* reponi deberet in carcere juris ecclesiastici, donec examinetur, an reus asylo gaudeat, vel non; Delb. *n.* 17. Item si in carcere juris ecclesiastici positum, extrahant, indecisa causa super dubio immunitatis, vel decisa quidem, sed sine authoritate episcopi, quae vi *bullae Gregor.* requiritur; Delben. *n.* 20. *et* 21.

341

2. In eandem censuram incidit judex, qui extractionem mandat, vel a privatis personis, etiam ipso inscio, extractum, in carcerem conjicit, vel non restituit: tenetur enim illum restituere, et si non restituat, satisfacere pro damnis inde consecutis; Farinac. *ad pend. cap.* 20. *n.* 324. Delben. *n.* 24. *et* 25. et apud hos alii. Ratio est, quia qui legitime ab ecclesia extractus non est, adhuc revera gaudet immunitate, atqui is, qui immunitate asyli gaudet, sine censura carcere attineri non potest: ergo etc. Imo sub eadem censura prohibentur etiam judices laici confugam in ecclesia, vel loco sacro perquirere; tum quia hoc est actus affectatae jurisdictionis in loco sacro; tum quia perquirendi munus spectat ad oeconomum ecclesiae, non ad laicalem jurisdictionem; *l. praesenti* 6. *fin. cod. de his, qui ad eccles.* ibi, *confugientium personas, causasque incessanter conquirant etc.* Farinac. *l. cit. n.* 327.

342

3. Eadem censura afficiuntur quaelibet aliae personae privatae, ut consanguinei, vel amici ipsius occisi, si reum aliquem ab ecclesia extrahant, vel ad id aliquo modo juvent, ut colligitur ex *can. reum* 9. *can. definivit* 35. *caus.* 17. et docent Suar. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 17. Peregrin. *de immunit c.* 14. *n.* 10. Mar. Ital. *l.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 38. *et* 39. Genuens. *prax. c.* 26. *n.* 7. Farin. *app. c.* 20. *n.* 324. Delben. *dub.* 35. *sect.* 1. *n.* 34. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 285. Ratio est, quia *bulla* generaliter loquitur de facientibus aliquid contra, vel praeter formam in ea praescriptam. Et locum habet censura ista, etiamsi extractio fiat ad bonum finem, puta, ad finem componendi pacem, et evitandi scandala, cum *constitutio cit.* eam prohibeat pro quavis causa; Farin. *n.* 325.

343

4. Et multo magis excommunicationem istam incurrunt, qui de mandato judicis occiderent in ecclesia reum; Jordan. *n.* 284. Delben. *dub.* 37. *sect.* 1. *n.* 1. *et seq.* Haun. *n.* 260. nam etsi lex hoc expresse non meminerit, ratio tamen legis, quae anima legis est, cla-

re hos comprehendit; mens enim pontificis dantis immunitatem fuit, ut caveret reverentiae ecclesiarum : atqui magis violatur ecclesia per occisionem, quam per extractionem confugae : ergo etc. Accedit, quia si occidentes in loco sacro non incurrerent excommunicationem, judices ad hanc vitandam reos non extrahi, sed occidi mandarent in ecclesia, et sic finem suum lex lata non obtineret. *Neque obstat*, quod lex sit poenalis, et lex poenalis ultra casus expressos extendi non debeat; quia non tantum poenalis est, sed privilegium ecclesiae datum continet, atqui privilegia ecclesiis data sunt amplae interpretationis : ergo etc.

344

Contra excommunicationem hanc non incurrit, qui solum ratam habet extractionem rei; quia cum ratihabitio sit posterior facto, is, qui ratam illam habet, non dicitur attentare, sed approbare factum: et hinc ut excommunicatio *can. si quis suadente* comprehenderet eum, qui ratam habet percussionem clerici suo nomine factam, explicuit legislator; Delben. *sect.* 2. *n.* 7. Similiter ab excommunicatione hac liberi sunt, qui extrahunt res ex ecclesiis, et locis sacris; Fagn. *in cap. inter alia* 6. *h. tit. n.* 102. quia *constitutio Gregoriana* solum loquitur de extrahentibus personas, ideoque poena haec non debet extendi ad extrahentes res.

345

Quaeritur 5. quid requiratur, ut excommunicatio haec incurratur ab extrahentibus, vel extrahere attentantibus? Resp. 1. etsi ad eam incurrendam non requiratur, ut extractio reipsa in effectum data sit, sed sufficiat attentatio, ut notant gloss. *in l. fideli* 2. *V. tentaverit C. de his, qui ad eccl.* Decian. *tr. crim. l.* 6. *cap.* 27. *n.* 5. Ambrosin. *de immunit. cap.* 15. *n.* 6. Farin. *append. cap.* 20. *n.* 322. Pal. *tr.* 11. *D. un. p.* 12. *n.* 5. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 283. *et* 289. Delben. *dub.* 36. *n.* 1. Haun. *tom.* 6. *de J. et J. tr.* 1. *n.* 256. Vviestner *hic n.* 180. quod etiam colligitur ex *constit. Gregor.* ibi, *quidquam praeter, aut contra tenorem hujus constitutionis attentare praesumpserit*; necesse tamen est, attentatio haec in opus externum, et actum consummationi proximum digressa sit : et talis Palao, et Delbene testibus censetur, si dedisti mandatum extrahendi, et mandatarius acceptavit; si ecclesiam clausam tentasti aperire, ut inde reum extraheres, etiamsi ob resistentiam non potuerit etc.

346

2. Requiritur pro foro saltem conscientiae, ut extrahens, vel extrahere tentans habeat veram scientiam, et vere sciat se per hujusmodi extractionem, vel attentationem incursurum censuram: et hinc in eodem foro, ut Delben. *loc. cit. n.* 3. et alii apud ipsum docent, a

censura ista excusat ignorantia etiam culpabilis, et crassa, ac affectata; quia in *bulla* pontifex utitur verbo *praesumpserit*, quod scientiam veram indicat. Dixi *in foro saltem conscientiae*; nam in foro externo excusatio haec difficulter admittetur, ut cum Fariu. notat Delben. *n.* 4. quia cum constet *bullam* praedictam publicatam esse, et pontificem simul intendisse quemlibet obligare, acsi personaliter intimata eidem fuisset, sequitur praesumptionem esse pro lege; et ignorantiam ejus in foro externo allegari vix posse.

347

3. Non improbabile est, quod docet Delben. *n.* 5. excommunicationem non incurri eo ipso, quod extractio attentetur, vel etiam actu perfecta sit, sed solum si qui extraxerunt vel extrahere attentarunt ecclesiae non satisfaciant, et reum non restituant; quia ut cum eodem Delbene advertit Suar. *l.* 3. *cap.* 13. *n.* 7. *circa fin.* excommunicatio haec, licet, ut *n.* 339. dictum est, ipso facto incurratur, non tamen lata est pro tali delicto commisso, nisi quatenus pendet in futurum, cum tractum habeat successivum, quoad emendationem. Et hinc si sic extrahentes, statim, vel saltem mox, ut requisiti sunt, restituant, et ecclesiae satisfaciant, juxta eundem Delbene evitabunt censuram.

348

Quaeritur 6. quis absolvere ab excommunicatione hac possit? Absolutionem hoc casu ab excommunicatione reservatam esse summo pontifici, contendunt Farinac. *append. cap.* 20. *n.* 315. Graff. *cons. un. de immunit.* Quarant. *summ. bullar. V. casus reservati fol.* 203. Mar. Ital. *cap.* 6. *cit.* §. 2. *n.* 3. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 6. *n.* 155. Thesaur. *prax. V. immunitas cap.* 1. Jordan. *l.* 11. *tit.* 3. *n.* 282. Barbos. *l.* 2. *jur. eccles. cap.* 3. *n.* 167. Dian. *part.* 6. *tract.* 1. *resol.* 34. Matthaeucc. *offic. eccles. cap.* 24. *n.* 22. Fundantur 1. *extravag.* 3. *int. commun. de poenit. et remiss.* ubi Paulus II. inter casus sedi apostolicae reservatos apponit offensam ecclesiasticae libertati factam. 2. Clemens VIII. in decreto suo, quod deinde innovavit Paulus V. prohibuit quibuscumque confessariis absolutionem a violatione immunitatis ecclesiasticae in terminis constitutionis gregorianae. 3. Gregorius in saepius *cit. bulla* adversus violatores immunitatis decernit poenas, quae in bulla coenae latae sunt contra violatores libertatis ecclesiasticae, sed adversus istos in bulla coenae lata est excommunicatio reservata: ergo etc.

349

Altera sententia vult excommunicationis istius absolutionem competere locorum ordinariis, seu episcopis, et de horum licentia cuilibet alteri confessario. Ita Genuens. *prax. cap.* 22. *a n.* 2. Riccius

prax. part. 2. *resolut.* 333. *n.* 2. Nald. *V. casus reservatus n.* 1. Gratian. *discept. forens. cap.* 414. *n.* 14. Bonacin. *D.* 3. *quaest.* 7. *part.* 6. *n.* 8. Curtell. *de immun. l.* 1. *quaest.* 41. Pal. *tract.* 11. *D. un. part.* 12. *n.* 2. Zypaeus *analys. hoc tit. n.* 13. Delben. *dub.* 38. *sect.* 1. *n.* 1. Gonzal. *in cap.* 6. *h. tit. n.* 14. *fin.* Haun. *tom.* 6. *de just. et jur. tract.* 1. *n.* 262. et alii apud istos. *Ratio est*, quia episcopis regulariter competit potestas absolvendi ab excommunicatione jure lata et non reservata juxta *cap. nuper vers. in secundo de sentent. excommun.* ubi ratio redditur, *quia conditor canonis, eo ipso, quod ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit; concessisse videtur facultatem aliis relaxandi*; atqui excommunicatio, asyli sacri violatione contracta, non legitur reservata vel a Gregorio, vel a successoribus ejus: ergo ab episcopo, hujus vicario, et aliis de horum licentia relaxari poterit.

350

Ad argumenta *primae sententiae* respondent isti DD. commode. *Ad* 1. dicunt casum nostrum in *capitul. citat.* non contineri : nam sub ecclesiastica libertate in rigore immunitas non continetur ; immunitas enim ad loca sacra, libertas ecclesiastica ad personas refertur. *Ad* 2. in bulla illa pontifex non adimit episcopis potestatem absolvendi, sed solum confessariis aliis privilegia sua restringit, ne illorum virtute absolvere possit a casibus reservatis summo pontifici, et ordinario. *Ad* 3. etsi poena sit eadem, non tamen inde fit, ejusmodi censuras etiam qualitatem reservationis sibi annexam habere, quae in bulla coenae habetur; nam, ut bene Pal. *l. cit. n.* 7. Delben. *n.* 7. Vviest. *hic n.* 183. advertunt, reservatio non censetur facta nisi exprimatur.

351

His perpensis, judico utramque sententiam esse probabilem, addo tamen cum P. Vviest. *l. cit. n.* 185. priorem in praxi tutiorem esse. 1. quia pro ipsa stat declaratio card. trid. interpp. apud Barbos. *l. cit.* 2. Curiae romanae praxis, et stylus poenitentiariae. 3. Responsum ipsius s. congr. immunit. 1632. redditum vicario generali Capuano, et relatum a Delben. *sect.* 2. *n.* 12. Quae omnia confirmantur per *const. innoc.* §. *quotiescunque*, ubi excommunicatio, quae vi ejusdem *const.* incurritur ab iis, qui, postquam extractus, et judici saeculari consignatus, indicia, contra ipsum acquisita in suis defensionibus purgaverit, ac diluerit, eundem contra fidem a se datam non restituunt, pontifici expresse reservatur. Juvat ad meliorem notitiam eorum, quae in hac nova constitutione decreta sunt, illam ex integro hic annectere.

Benedictus episcopus servus servorum Dei
ad perpetuam rei memoriam.

Ex quo, divina disponente clementia, ad supremum universi christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, ecclesiarum, sacrorumque locorum immunitatem sartam tectam, inviolatamque ubique custodiendi inter graviores suscepti apostolici ministerii curas merito recenseri, diu, multumque rationes, ac media nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa immunitas in omnibus orbis catholici regionibus ita observaretur, disciplina, et vetus canonicarum sanctionum norma praescripsit. Dum haec sollicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa constitutio a fel. rec. Gregorio papa XIV. praedecessore nostro edita, quae incipit *cum alias*, qua quidem constitutione, idem Gregorius praedecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, et indulta a quibusdam romanis pontificibus, ac praesertim a s. Pio V. et Sixto etiam V. praedecessoribus itidem nostris, hunc suis, concessa aliquibus principibus, eorumque officialibus, et magistratibus extrahendi, ac abducendi ab ecclesiis, aliisque locis immunibus certorum criminum reos, et delinquentes, reformarit, moderatusque fuit; simul autem delictorum frequentia, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe, quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, et explicavit crimina, et casus, in quibus laicos delinquentes ecclesiastica immunitate nequaquam gaudere voluit, et decrevit; ac insuper judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset, necne in eadem gregoriana constitutione exceptum, cognoscere, et declarare deberent; certamque demum formam in extractione praedictorum delinquentium a locis immunibus observandam mandavit, quemadmodum in dicta constitutione anno incarnationis dominicae 1591. non. kalend. jun. promulgata uberius continetur.

Quoniam vero post editam hujusmodi constitutionem ob varias doctorum eam interpretantium sententias, et variam itidem curiarum ecclesiasticarum in illius extensione praxim, multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter ecclesiastica, et saecularia tribunalia exortae fuerunt; quamplures romani pontifices, ac praesertim piae memor. Clemens IX. Clemens X. et Clemens XI. praedecessores similiter nostri de praefatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, delibera-

runt, faciliorcmque insuper eos probandi, et declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii praedecessoris meus plenius executioni demandaretur, curiis ecclesiasticis praescribere cogitabant; sed ab aliis abstracti curis, ac interim morte praeventi, destinata perficere nequiverunt.

Hinc igitur est, quod nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorundem praedecessorum pio, atque salubri proposito inhaerentes, motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione, in primis providam memorati Gregorii praedecessoris constitutionem cum omnibus, et singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, et approbamus, atque innovamus et quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, et delinquentibus immunitatem ecclesiasticam suffragari nequaquam debere iterum, ac de novo decernimus, et declaramus. Praeterea non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam saepe, ac saepius nonnulla alia crimina perpetrari, quae non minus, quam illa in gregoriana constitutione, ut praefertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro apostolici muneris nostri debito ea, quae inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

Cum itaque praedicta gregoriana constitutione cautum sit, ut publicis latronibus, viarumque grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stradas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, immunitas ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus latro, et grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur: nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum grassationem, in via publica, aut vicinali admissam, sufficere ad hoc, ut quis publicus latro, et grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore praesertium definimus, et declaramus.

Insuper ab ecclesiasticae immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, et pro exclusis, atque repulsis haberi volumus nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in ecclesiis, earumque coemeteriis committere audent, quemadmodum in gregoriana constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in ecclesia, vel coemeterio, interficiunt stantes extra ecclesiam, vel coemeterium, aut ipsis membrum mutilant: necnon eos, qui stantes extra ecclesiam, aut coemeterium, occidunt stantes intra ecclesiam, vel coemeterium, aut iis membrum mutilant: ac eos tandem, qui confugientibus vim infe-

runt, atque ipsos ab ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt, et abducunt, declarantes in quatuor praemissis casibus ejusmodi reos non illius tantum ecclesiae, quam violarunt, sed cujuscunque etiam alterius ecclesiae immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

Adhuc in crimine assassinii non modo mandatarios, qui in ipsamet gregoriana constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum praemium, aut mercedem sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo assassinium reipsa patratum fuerit, ab ecclesiasticae immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, et mandamus.

Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo praemeditato, ac deliberato: falsificantes litteras apostolicas: ministros montis pietatis, vel alterius publici telonii, aut banci pro depositis principis, privatarumque personarum destinati, factum, aut falsitatem in praedictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut poenae ordinariae locus sit: conflantes, adulterantes, vel tondentes quascunque monetas aureas, vel argenteas, etiam principum exterorum, quotiescunque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, et commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, et erogare praesumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: illos demum, qui sub nomine curiae sese introducunt in alienas domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis eorundem aedium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit curias ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt difficulter probare, ac consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum propter variam earundem curiarum praxim, et varias pariter opiniones doctorum, qui antedicti Gregorii praedecessoris mentem quoad normam ab eo praescriptam recipiendi probationes, et procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt: statuimus, praecipimus, et mandamus nullam in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianae constitutionis, quae a quocunque doctorum prodierit, neque praxis a quibuslibet curiis, aut tribunalibus invectae, imo nec quarumcunque declarationum, quae ab hujus almae urbis nostrae tribunalibus, sive etiam a congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium im-

munitati ecclesiasticae praepositorum emanaverint, quatenus praesenti nostrae constitutioni adversentur; sed in occurrentibus casibus normam hic a nobis praescribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, et sancimus.

Quotiescunque igitur curia ecclesiastica a curia saeculari fuerit requisita, ut laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personae reitate subministrata, vel acquisita sint indicia, quae ad capturam decernendam sufficere videantur; tunc curia ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab ecclesia, aliisve locis immunibus ope, ac medio suorum executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii saecularis auxilio, et cum intervento personae ecclesiasticae, ab episcopo deputandae, procedere teneatur, extractumque ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, et faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quae quidem indicia juxta regulas juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu praefatum extractum ministris, et officialibus curiae saecularis tradere, et consignare possit, debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma juris valida restituendi extractum ecclesiae, sub poena excommunicationis latae sententiae, nobis, ac pro tempore existenti romano pontifici reservatae, quatenus idem extractus indicia, contra ipsum acquisita, in suis defensionibus purget, ac diluat. Quodsi ea minime purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, curiae saeculari in ipsum tali casu, ut juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

Praeterea considerantes saepedictum Gregorium praedecessorem in sua constitutione optimo quidem jure, sanxisse, ut soli episcopi, et non alii episcopis inferiores, etiamsi locorum ordinarii sint, aut nullius dioecesis, aut conservatores a sede apostolica specialiter, vel generaliter deputati, cognoscere, ac declarare valeant, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, et in eis se receperunt, sint, necne de genere, ac numero exceptorum: Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, et confirmantes, eique inhaerentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore praesentium quibuscumque magistratibus, officialibus, et ministris saecularibus, necnon quibuscunque aliis personis cujuscunque gradus, et conditionis existant, etiam imperiali, regia, ducali, aut alia quavis mundana dignitate, aut authoritate praefulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis vel conficiendo proces-

sus, vel inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in gregoriana, aut in praesenti nostra constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quodsi secus quidquam attentare praesumpserint, ex nunc omnia in contrarium praemissorum gerendi irrita et inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in censuras, et alias poenas a ss. canonibus, et constitutionibus apostolicis adversus eos, qui jurisdictionem ecclesiasticam quoquo modo laedunt, ac violant, inflictas incurrere decernimus, et declaramus: volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium de criminibus in gregoriana constitutione exceptis, et a nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quae in praesenti nostra constitutione adjicienda, et similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut praefertur, adjecimus, et excepimus, ad episcopos tantum, privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat; et donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, et cetera omnia a nobis superius constituta adimpleverint, inquisitos ecclesiae, vel alterius loci sacri, ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, et manutenendos esse statuimus, praecipimus, et mandamus.

Universos demum, et singulos venerabiles fratres nostros patriarchas, primates, archiepiscopos, et episcopos, quos hujus nostrae constitutionis executores deputamus, in visceribus Domini nostri JESU Christi hortamur, et paterna charitate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem testium, et probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, et dolum procul arceri satagant; quin etiam sacerdotali pectore, quotiescunque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem praesentis constitutionis executionem, ac observantiam quomodocunque temerario ausu impedire praesumerent. In reliquis porro casibus tam in hac nostra, quam in Gregoriana constitutione non exceptis memores, quam acriter semper, et quam eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine majores nostri pro ecclesiastica libertate, ac immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiae causa potius, quam miserationis, et justitiae titulo, ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

Decernentes eadem praesentes litteras, et in eis contenta quaecunque semper valida, firma, et efficacia existere, ac fore, suosque

integros, atque plenarios effectus ubique sortiri, et obtinere, ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit quomodolibet in futurum, inviolabiliter, et inconcusse observari; sicque, non aliter in praemissis per quoscunque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores a S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et apostolicae sedis nuntios, aliosve quoslibet quavis praeminentia, et potestate fungentes, ac functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, ac authoritate, judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si quid secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscunque cancellariae nostrae apostolicae regulis, necnon quorumcunque praedecessorum nostrorum litteris apostolicis, privilegiis, indultis, et facultatibus; quibusvis personis, etiam speciali mentione dignis, et quavis quantumcunque sublimi dignitate, et authoritate fulgentibus, et ex quibusvis etiam gravibus, ac urgentissimis causis, sub quibuscunque tenoribus, et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio facienda; aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, formas, et occasiones, ac alia etiam speciali expressione dignas praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, insertis, ac servatis respective habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum specialiter, et expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscunque.

Ut autem praesentes litterae ad omnium notitiam facilius deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas ecclesiae lateranensis, et basilicae principis Apostolorum, necnon cancellariae apostolicae, curiaeque generalis in monte citatorio, ac in acie campi florae de urbe, ut moris est, affigi, et publicari; sicque publicatas, et affixas omnes, et singulos, quos illae concernunt, perinde arctare, et afficere, acsi unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatae fuissent: utque earum praesentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam

impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum etc. Datum Romae apud s. Petrum anno incarnationis dominicae millesimo septingentesimo vigesimo quinto, sexto idus junii, pontificatus nostri anno secundo.

TITULUS L.

Ne clerici, vel monachi saecularibus negotiis se immisceant.

Sicut in ecclesiis, quia domus Dei sunt, profani actus exerceri nequeunt, ita neque exerceri possunt a personis ecclesiasticis, quod in sortem domini vocatae, curis longe sublimioribus occupentur: et ideo non deceat illas negotiis saecularibus implicari, juxta illud Apostoli: *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*. 2. Timoth. 2. *v.* 4. Videndum igitur hoc titulo, quaenam negotia sint prohibita clericis, et aliis personis.

§. I.

De negotiatione prohibita clericis, et aliis personis ecclesiasticis.

SUMMARIUM

1 2 3 *Negotii triplex acceptio.*
4 *Duplex acceptio negotii saecularis.*
5 *Negotia saecularia religiosis interdicta sunt.*
6 *Ratio prohibitionis.*
7 *Definitio negotiationis.*
8 *Ejus prima divisio.*
9 *Divisio secunda in oeconomicam, politicam, et lucrativam.*
10 *Oeconomica clericis, et religiosis est licita.*
11 *Si lucrum non intendatur.*
12 *Clericus successor conductoris laici potest continuare conductionem usque ad tempus praefinitum.*
13 *Politica negotiatio clericis, et religiosis prohibita est.*
14 *Exceptio.*
15 *Lucrativa, qua res non mutata carius venditur pariter non licet ecclesiasticis.*
16 *Exceptio.*
17 *Fructus propriorum fundorum possunt ecclesiastici vendere.*
18 *Non possunt vendere res emptas, etiam arte, vel industria mutatas, si hoc fiat quaestus dumtaxat gratia.*
19 *Possunt, si eas emant ex alio honesto fine.*
20 *An possint religiosi vendere pharmaca, quae ipsi sua industria, et arte conficiunt?*
21 *Defenditur affirmativa sententia.*
22 *Solvuntur argumenta contraria.*
23 *Utrum clerici, et religiosi negotiationem sibi prohibitam exercere possint per alios?*
24 25 *An sic exercendo negotiationem peccent?*
26 *Praesertim, si curae partem sibi reservent?*
27 *An omnibus clericis sit prohibita negotiatio?*
28 *An etiam clericis minorum ordinum non beneficiatis?*
29 *Quibus religiosis illa prohibita sit?*
30 *An etiam novitiis?*
31 32 33 *Poenae clericorum negotiatorum.*
34 *An his poenis efficiantur etiam religiosi negotiatores?*

1

Quaeritur 1. quid sit *negotium*? Resp. *Negotium,* si vim vocis spectemus, quasi *otii negatio*, apud peritos juris, atque in ipso communi, vulgarique sermone ad varia trahitur; nam 1. significat occupationem, quae non nisi cum labore, et molestia exercetur: et in hoc sensu *negotium facessere*, *et molestiam creare* synonyma sunt: contra nullo negotio praestare aliquid dicitur, qui illud nullo labore, et absque molestia praestat: et in hoc sensu Cicero *ad attic. l.* 4. *Cato*, inquit, *Siciliam nullo negotio tenere potuit*; *et l.* 8. *Jurabat*, *ait*, *ad summum*, *quod nullo negotio faceret*, *amicissimum mihi Caesarem esse debere.*

2

2. Accipitur negotium pro contractu, sive tractatu ultro citroque habito, quem graeci synallagma vocant, in quo sensu negotium opponitur nudae conventioni, prout ex *l.* 5. *ff. de praescrip. verb.* ibi, *conventio ista non est nuda*, *sed habet aliquid negotii.* Et hinc in jure solemnis loquendi modus est, *Negotium contrahere pro contractum de aliqua re inire*, ut videre est *l. in negotiis* 5. *ff. de R. J.* ubi Paulus, *in negotiis contrahendis*, *inquit*, *alia causa habita est furiosorum*, *alia eorum*, *qui fari possunt*, *quamvis actum rei non intelligerent*; *nam furiosus nullum negotium contrahere potest*, *pupillus omnia tutore authore agere potest.*

3

3. Negotium sumitur pro ipsa quaestione, et controversia, quae de re aliqua movetur, aut pro ipsa re, de qua disceptatur. Hinc movere alicui negotium idem est, quod alicui litem intendere. Et in hoc sensu Cicero *l.* 7. *ad Attic. video*, *inquit*, *mihi cum homine audacissimo*, *paratissimoque negotium esse.* Nec aliter JCti loquuntur, prout patet ex *l. eundem* 16. *de legation.* ubi Modestinus, *ante legationem susceptam*, inquit, *sicubi negotium moveatur*, *etiam absens defendi debet; et l. imperatores* 36. *ff. jur. fisc.* ubi Macer *obtinendum est*, *ait*, *ut hi*, *quibus negotia fiscalia moventur*, *ad defensiones causae*, *bona fide veniant.*

4

Quaeritur 2. quotupliciter accipi possit *negotium saeculare*? Resp. *Negotii saecularis* nomen, ut Abb. *in rub. hoc tit.* Fagn. *in cap. multa* 1. *eod. n.* 18. Pirh. *hic in princ.* Scamb. *n.* 2 Reiffenstuel *n.* 2. et alii passim advertunt, in duplici significatione sumitur, stricte, et large. *In latiori sensu* negotia saecularia appellantur omnia illa, quae saeculum, h. e. mundum, et carnem, sive carnalem concupiscentiam magis sapiunt, quam spiritum, sive dicta-

men rectae rationis, quorum plura referuntur *cap. multa cit.* et pleraque etiam laicis fugienda sunt.

5

2. *In sensu strictiori*, *et magis proprio* negotii saecularis nomine veniunt ea, quae etsi secundum se licita sint, ecclesiasticis personis tamen interdicuntur, quod ad reipublicae statum saeculare potius, quam ecclesiasticum spectent: et de hujusmodi negotiis procedit textus Apostoli: *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus; et l. placet* 17. *C. de episc. et cler. ibi*: *Nihil commune clerici cum publicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi*, *habeant.*

6

Plura sub hoc nomine *saecularis negotii* prohibentur clericis, et aliis personis ecclesiasticis, ut in decursu videbimus; praesertim verbum *negotiatio*: idque jure meritissimo ex duplici capite. 1. quia aliena est a statu clericorum, et religiosorum: nam vi sui status specialiter obligantur ad conversationem cum Deo, et exhibendum ipsi cultum, ac mysteria divina obeunda, a quibus mentem hominis hujusmodi negotiationes mirum in modum distrahunt. 2. quia suspicionem praebet avaritiae, et obnoxia est periculis fraudum, injuriarum, perjuriorum etc. a quorum etiam specie abhorrere clerici, et religiosi debent, ita monente Apostolo 1. *Thessalonic.* 5. *vers.* 21.

7

Quaeritur 3. quid sit *negotiatio*, et quae ejus species? Resp. *Negotiationis* nomen a *negotio* derivatur, et saepius cum illo confunditur, forte ideo, quia cum plerumque ad lucrum ordinetur, maximam requirit sollicitudinem, et ideo valde onerosum negotium est; Gibal. *de negot. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. *n.* 4. Aliquando sumitur valde generaliter, ita; ut si actiones, quae sub nomine hoc comprehenduntur, considerentur, omnes homines, ut author imperfecti operis *in matth. homil.* 38. notat, dici negotiatores possint. Hinc idem *Author* negotiatorem dicit solummodo illum, qui rem comparat, ut eam non mutatam, sed integram lucrandi causa vendat: quae est strictissima negotiationis acceptio. Nos hic illam accipimus medio modo, prout idem cum commercio est, quod juxta *Ulpianum est emendi*, *vendendique jus invicem.*

8

Divisio negotiationis, quae huc spectat, maxime duplex est; nam 1. negotiatio *alia* est rerum absolute, sive dominii, et proprietatis rerum acquirendarum, vel transferendarum; *altera* non rerum absolute, sed usus, et fruitionis ipsarum rerum. *Ad primam* spectant omnes contractus proprie commutativi, ut permutationes, et venditio-

nes proprie, et absolute sumptae, quarum majoris facilitatis gratia nummus, forma publica percussus, inventus est; *l. origo* 1. *ff. de contr. empt. Ad secundam* spectant contractus, quos a suo effectu successivos vocat *Molina*, ad habendum usum, seu fruitionem rei alienae, nullo modo commutatae, vel alienatae, vel non in totum, aut non perpetuo alienatae, ex quibus oriuntur obligationes non momentaneae tantum, ut in priore specie, sed successivae, ut contingit in locationibus, emphyteusibus etc. in quibus obligatio annua, semestralis etc. prout conventum est, ad pensionem, canonem etc. solvendum inducitur.

9

2. Dividitur negotiatio in oeconomicam, politicam, et lucrativam. *Prima* est, qua quis emit res ad sui, et familiae suae sustentationem necessarias, vel utiles, et superfluas eo pretio, quo tempore illo valent, divendit. *Secunda*, qua idem facit ad politiae, sive civitatis necessitates. *Tertia*, qua lucri capiendi causa res aliqua emitur, et carius venditur. Quod fieri duplici modo potest. *Uno*, cum lucri, seu quaestus faciendi causa res v. g. vinum, frumentum, victualia, et merces aliae emuntur, vel alio titulo oneroso comparantur, ut non mutatae, nec in aliam formam redactae vendantur carius: quae negotiatio etiam *mercatura* appellatur: *altero*, quando ex eadem lucri causa res emuntur, ut arte, vel industria, et labore in aliam formam mutatae ac meliores redditae vendantur, ut cum emitur ferrum, et inde fit gladius, cum emitur lana, et ex hac conficitur pannus etc. estque negotiatio haec opificum; et hinc *artificium* dicitur ad prioris distinctionem; Mol. *tr.* 2. *D.* 339. *n.* 2.

10

Quaeritur 4. quaenam negotiationis species prohibeatur religiosis, et clericis? Circa hanc quaestionem juxta distinctionem *n. praec.* datam, varia formari dubia possunt?

Dub. 1. an et clericis, religiosis sit licita *negotiatio oeconomica*, qua emuntur res ad propriam, et familiae sustentationem, et quae ex his superflua sunt, pretio currente venduntur? Resp. esse licitam, quia per se non distrahit, nec impedit, quo minus DEO, et divinis vacare possint; Fagn. *in cap. multa* 1. *h. t. n.* 24. Gonz. *in cap.* 6. *eod. n.* 6. *circa med.* Pignat. *to.* 2. *consult.* 34. *n.* 16. Emm. Correa *idea consiliarii D.* 6. *n.* 1832. Roiffens. *tit. de vit. et honest. n.* 131. Et hinc casu, quo clericus aliquid pro se, vel suorum necessitate, aut utilitate emit, si uti illo ex quacunque causa non velit, vel non possit, aut post usum aliquid remanserit, sine metu incurrendi poenas, clericis negotiatoribus constitutas, vendere illud pretio etiam majori, si tale tunc currens sit, potest. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.*

342. *n.* 34. Laym. *l.* 3. *tr.* 9. *c.* 17. §. 7. *n.* 37. Pal. *tr.* 12. *D. un. par.* 9. *n.* 16. Gibal. *de negot. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 3. *art.* 2. *n.* 9. *fin.* Vvies. *hic n.* 5. Gonz. Pignat. Correa *l. cit.* Ratio est, qua si hoc non liceret, clerici, et religiosi saepe res suas perdere, aut abjicere magno suo damno deberent.

11

Proceditque hoc, etsi, quae clericus ita emit, et postea vendit, superflua non sint; sufficiet enim, quod ea emerit pro suo aut suorum usu, sine animo revendendi. Et hinc si postea animum istum mutet, et vel pretio rei, quod interea auctius factum est, illectus, vel ex alio accidente persuasus, carius eam vendat, sperans se alio tempore, vel loco empturum vilius, per hoc negotiator non constituitur; Sylv. *V. excommunicatio* 9. *n.* 46. Gutier *de gabell. q.* 93. *n.* 23. Molin. *D.* 334. *et* 672. Bellet. *de exemp. cleric. c.* §. 4. *n.* 5. Suar. *de cens. D.* 33. *sect.* 4. *n.* 21. Graff. *l.* 2. *c.* 120. *n.* 15. Pignatt. *to.* 2. *cons.* 34. *n.* 20. *et to.* 5. *cons.* 85. *n.* 32. Emm. Correa *D.* 6. *cit. n.* 1832. ex s. Th. 2. 2. *q.* 77. *art.* 4. *ad* 2. quia in hoc casu abest animus revendendi, qui in ipso emptionis initio adesse debet, et est veluti forma negotiationis illicitae ecclesiasticis, utpote in qua secundum communem loquendi modum, ut Correa *l. cit.* notat, attendi debet ad finem, quo quis movetur ad rem primo emendam, scilicet ut emptam carius vendat.

12

Unde etiam sequitur, quod clericus successor ejus, qui agrum alienum non negotiandi animo, sed ad se, et familiam suam sustentandam conduxerat, continuare usque ad tempus praefinitum conductionem possit sine periculo incurrendi poenas negotiationis prohibitae, etiamsi non habeat eandem necessitatem sustentationis, sed causa dilationis hanc prosequatur. Ratio est, quia in casu hoc animus revendendi in principio emptionis non adfuit. Accedit, quia, ut Correa *n.* 1835 advertit, ad mercaturam requiritur, ut idem sit, qui emit animo vendendi. Clericus autem in casu dato non fecit conductionem, sed a testatore, qui illam licite fecit, factam adimplet ex vi testamenti, et tanquam onus haereditatis, quam propter hoc recusare non tenetur; Bonac. *D.* 1. *qu.* 19. *par.* 3. *n.* 6. Pignat. *to.* 5. *cons.* 85. *n.* 32. Correa *l. cit.*

13

Dub. 2. an licita clericis, et aliis personis ecclesiasticis sit *negotiatio politica*, emendo necessaria exercitui, et civibus? Resp. negative; quia a gubernatione, et negotiis saecularibus esse debent alieni, juxta *cit.* Apostoli textum: *nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus.* Concordat *can. episcopus* 3. *dist.* 88. qui ex

canonibus Apostolorum desumptus est, ubi praecipitur, ut neque episcopi, neque sacerdotes, aut diaconi saeculares suscipiant curas; alioquin dejiciantur, seu deponantur. Similia habentur *can. pervenit* 1. *et seq. caus.* 21. *q.* 3.

14

Excipitur, si reipublicae, et communi bono tantum interesset, ut charitas exigeret cum ecclesiastico dispensari, ut similibus rebus vacare possit; tunc enim urgeret illud praeceptum naturale, cons. cessaret prohibitio, quae solum jure positivo ecclesiastico introducta est, ut cum aliis notat Pelizar. *Man. reg. to.* 1. *tr.* 6. *c.* 10. *n.* 1. Ob eandem rationem clerici, et religiosi curare possunt, ut tempore famis subveniatur personis miserabilibus, et pro his, ac reliqua communitate emantur aliunde, et asportentur necessaria, praesertim si per solos laicos haec sufficienter non fierent, nam tali casu hoc facere opus pium est, quod et jura permittunt, et charitas postulat; Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 342. *n.* 15.

15

Dub. 3. an iisdem personis ecclesiasticis permissa sit *negotiatio lucrativa*, qua quaestus faciendi causa res emitur, ut non mutata vendatur carius? Resp. hoc negotiationis genus aperte prohiberi, *can. consequens* 2. *can. negotiatorem* 9. *can. fornicari* 10. *dist.* 88. *cap. fin. de vit. et honest. et trid. ses.* 22. *cap.* 1. *de ref.* idque sub poena excommunicationis; *cap. secundum* 6. *h. t.* Ex quo DD. communiter inferunt, ecclesiasticum, qui hujusmodi negotiationem exercet, nisi parvitas materiae, vel ratio necessitatis excuset, peccare mortaliter; Molin. *tr.* 2. *D.* 342. *n.* 2. Filiuc. *tr.* 35. *n.* 20. Laym. *lib.* 3. *tr.* 9. *cap.* 17. *n.* 39. Pal. *tr.* 12. *D. un. p.* 9. *n.* 16. Fagn. *in c. multa* 1. *h. t. n.* 11. *et in cap. secundum cit. n.* 8. Haun. *to.* 4. *de J. et J. tr.* 10. *n.* 281. Gibal. *de negot. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *art.* 2. *n.* 4. Correa *idea consiliarii D.* 6. *n.* 1847. Pirh. *hic n.* 9. Scham. *n.* 6. Reiffenst. *tit. de vit. et honest. n.* 133. Sumitur ex qualitate paenae; nam major excommunicatio non debet inferri nisi propter mortale crimen, et contumaciam, ut constat ex *can. nemo* 41. *et can. seq. caus.* 11. *q.* 3.

16

Dixi, *nisi parvitas materiae, et ratio necessitatis excuset*; nam 1. ratione parvitatis materiae excusari debet, qui semel, atque iterum tantum negotiationem exercuit, secluso scandalo; quia negotiator non ab uno, vel altero, sed frequentatis actibus dicitur; Pal. *n.* 16. *fin.* Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tract.* 6. *capit.* 10. *n.* 6. Barbosa *in cap.* 6. *hoc tit. n.* 2. Pirh. *hic. n.* 3. Scambog. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 134. Gibalin. Haun. *loc citt.*

Excipitur 2. casus necessitatis, si clericus non haberet, unde aliter viveret; cum enim necessitas legem non habeat, ea ad negotiationem exercendam adactus, non peccaret; deberet tamen hoc casu clericus prius ad artificium, vel laborem manuum, quam ad negotiationem exercendam recurrere; *arg. can. clericus* 2. *et seqq. dist.* 91. *et can. nunquam* 32. *de consecr. dist.* 5. Sanct. Thom. 2. 2. *quaest.* 187. *art.* 3. gloss. *in can. negotiatorem cit.* Abb. *in cap. secundum* 6. *hoc tit. n.* 1. Navar. *l.* 3. *cons.* 3. *n.* 2. *de vit. et honest.* Vivian. *in cap. secundum cit. pr.* Fagnan. *ibidem n.* 9. Barbosa *n.* 4. Pellizar. *tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 11. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 34. *n.* 5. Zoes. *hic. n.* 1. Pirh. *n.* 3. *except.* 2. Scambog. *n.* 5.

Excipitur 3. secundum plerosque DD. si clerici vel religiosi negotiationem hujusmodi exerceant non per seipsos, sed per alios: de quo quid judicandum, vide *infra n.* 23. *trib. seqq.*

17

Quaeritur 5. an clericis, et religiosis prohibita sit etiam illa negotiationis species, qua res per artificium, laborem, industriam in aliam formam immutata lucri intentione venditur? Resp. solutionem istius dubii dependere ex eo, an res, ex quarum distractione lucrum quaeritur, sint fructus propriorum fundorum, an vero aliunde coemptae, vel comparatae fuerint.

Si primum, sicut ipsos fructus licite vendere, et distrahere possunt religiosi, et clerici, ita arte, et industria sua immutatos possunt carius vendere, ut nemo inficiatur. Atque hinc 1. possunt habere furnum et ex frumento, quod collegerunt ex agris propriis, pinsere panes, eosque pretio currente vendere, dummodo non per seipsos id faciant; Pellizar. *man. reg. tom.* 1. *trct.* 6. *cap.* 10. *n.* 18. Matthaeucc. *offic. eccles. capit.* 33. *n.* 15. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 34. *n.* 3. *et* 4. 2. possunt habere tabernam vinariam, in qua per ministros, servos, parentes etc. vendant vinum in propriis praediis collectum; idque sive ad plenum, sive ad minutum, ut teste Matthaeucc. *loc. cit. n.* 18. resolvit sacr. congr. *in auximan.* 9. *sept.* 1670. *et in martyrans.* 10. *januar.* 1671. Pellizar. *cap.* 10. *cit. n.* 21. Neque obstat *clem.* 1. *de vito et honest.* ubi usus tabernae vinariae prohibetur clericis, nam ibidem solum prohibetur, ne clerici per seipsos officium tabernarii exerceant; Matthaeucc. *n.* 16. qui proinde monet discrimen faciendum inter cauponam, et tabernam: caupona est, in qua vina empta bibuntur; taberna, in qua vinum proprium minutim venditur, primi generis tabernae prohibentur clericis, non vero secundi, modo id faciant non in domo propria, aut per seipsos, sed per servos etc. Pignatell. *loc. cit. n.* 5. 3. possunt ex propriis salinis salem per famulos conductos conficere, illumque vendere; quod etiam dicendum de

vena ferri, vel alterius metalli, in fundo suo inventa, nam cusum per famulos ferrum vendere ipsos nil prohibet; Sylv. *V. excommunicatio* 9. Navar. *man. capit.* 27. *n.* 128. Lazarte *cap.* 19. *n.* 62. Pellizar. *tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 2. Emman. Correa *consiliar. D.* 6. *n.* 1836. Pignatell. *loc. cit. n.* 9. Imo nihil illiciti faciunt, si emant agrum, in quo est vena ferri, et inde ferrum per artifices conductos fabricatum distrahant; Pelliz. *loc. cit. n.* 4. possunt ex hordeo, vel tritico, collecto ex agris suis, coquere cerevisiam, ex propriarum olearum baccis exprimere oleum, illudque, et similia collecta ex proprio patrimonio, vel beneficio vendere; Matthaeucc. *n.* 9. et hoc teste sacr. congreg. *in Melphitan.* 15. *dec.* 1603. 5. possunt cum foliis suarum arborum in propriis aedibus arti sericae operam dare, vel idem opus alteri ad dimidietatem committere, ut lucrum, quod ex bombycibus proveniet, inter utrumque dividatur; Matthaeucc. *n.* 3. *et ibi* sacr. congreg. 6. possunt animalia, etiam aliunde empta pabulo ex iisdem suis fundis proveniente saginare, et haec carius juxta pretium currens vendere; Pal. *tr.* 12. *D. un. p.* 9. *n.* 16. Pellizar. *tom.* 6. *tr.* 6. *cap.* 6. *c.* 10. *n.* 13. Haun. *tom.* 4. *tractat.* 10. *n.* 183. Gibalin. *tom.* 1. *l.* 1. *c.* 3. *art.* 2. *n.* 2. Pignatell. *tom.* 5. *cons.* 85. *n.* 32. Correa *loc. cit. n.* 1834. 7. possunt ex urgenti necessitate subministrare alicui triticum ad seminandum, ea conditione, ut cum isto participent de messe; Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 34. *n.* 11. Matthaeuc. *n.* 10. et apud hunc sacr. congr. concil. 14. *novembris.* 1618. 8. possunt locare praedia sua, et jumenta, sed non idirco emere jumenta, ut ea locent aliis pro pensione; quia id genus negotiationis est, teste Molin. *D.* 342. *n.* 17. *concl.* 5. Laymn. *lib.* 3. *tr.* 4. *c.* 17. *n.* 40. *v. excipitur.* Quorum omnium ratio est, quia hujusmodi rerum venditarum pretium, et ejus incrementum fructus naturae, et huic accedentis industriae potius, quam emptionis praecedentis est.

18

Si secundum contingat, et res hujusmodi aliunde coemptae, vel comparatae sint, et non ex fundis, aut praediis propriis, considerari intentio debet; nam si res tales lucri, seu quaestus duntaxat intentione coemantur, ut immutatae, vel melioratae vendantur carius, extra casum necessitatis hoc prohibetur clericis, et religiosis; Molin. *tract.* 2. *D.* 342. *n.* 6. Laym. *lib.* 3. *tract.* 4. *capit.* 17. *n.* 40. Pellizar. *tract.* 6. *cit. capit.* 10. *n.* 2. Pirh. *hic n.* 4. Vries. *n.* 7. et reliqui *supra*, propter textus allatos *n.* 15. et rationes propositas *n.* 6. quia licet rerum sic immutatarum venditio proprie negotiatio non sit, si tamen quaestus duntaxat causa exerceatur, ad negotiationem proprie dictam accedit proxime, ideoque non decet personas religiosas; ut proinde cum in eadem urgeant rationes, quae contra negotiationem proprie

dictam militant, praesenti prohibitione per epichiam comprehensa censeri debeat. Quare illicite ecclesiastici agunt 1. si dicta lucri intentione uvas emant, ut per famulos, aut ministros ad id conductos vinum ex iis conficiant, quod postea vendant. 2. si emant hordeum, et lupulos, ut cerevisiam, lanam, ut pannus, ferrum, ut gladii, secures, vomeres ex iis fiant, et distrahantur. 3. si emant boves, et pabulum, ut isto saginati cum lucro vendantur. Quorum omnium ratio est, quia esto, res ita empta in aliam formam mutata sit, illa mutatio facta est a ministris conductis, ac proinde est fructus emptionis laboris ministrorum. Simili ratione illicite conducunt aliena animalia, praedia, et fundos, si hoc faciant non ad sui, suorumque sustentationem, sed lucri causa, ut fructus inde collecti vendantur, et reportetur lucrum; Abb. *in cap. secundum* 6. *hoc tit. n.* 2. Molin. *tractat.* 2. *D.* 342. *n.* 6. *et* 7. Pal. *tract.* 12. *D. un. part.* 9. *n.* 16. Fagnan. *in cap. multa* 1. *hoc tit.* 29. Barbosa *ibi. n.* 4. Gonzal. *in capit.* 6. *cit. numero.* 7. *circa medium*; Dian. *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 10. Pellizar. *man. reg. tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 10. *n.* 2. 13. *et* 14. Gibalin. *tom.* 1. *l.* 1. *cap.* 3. *art.* 2. *n.* 9. Pignat. *tom.* 2. *consult.* 34. *num.* 10. Emman. Correa *consiliar. D.* 6. *n.* 1834. Pirh. *hic n.* 6. Konig *n.* 8. Vviestner *n.* 9. estque decisum in *concil. Calced. can.* 3. *Cartag.* 3. *cap.* 15. *et cap. secundum* 7. *h. tit.* Imo, ut vult *Navarrus* cum aliis quibusdam, exercere negotiationem prohibitam dicendus est clericus, qui venam ferri, vel alterius metalli in fundo alieno emit, ut ferrum inde per famulos conductos extractum vendat: quamvis contrarium asserant Molin. *D. cit. n.* 9. Gibalin. *n.* 9. Correa *n.* 1836.

19

At si non lucri mero studio, sed ex alio honesto fine res emant clerici, et ecclesiastici, arte, et industria sua immutatas possunt carius vendere; Molin. *tr.* 2. *D.* 342. *n.* 16. Less. *de just. l.* 2. *c.* 21. *n.* 5. Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 17. *n.* 40. *vers. excipitur*; Fagn. *in cap. multa* 1. *h. tit. n.* 46. *et seqq. et in cap. secundum eod. n.* 10. Pelliz. *c.* 10. *cit. n.* 2. *prope finem*; Gibalin. *n.* 7. *et* 8. Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 84. *n.* 13. Gonz. *in c. multa cit. n.* 9. *et in c.* 6. *eod. n.* 7. *post. med.* Honor. *h. n.* 3. Pirh. *n.* 7. Schambog. *n.* 5. Vvies. *num.* 8. cum s. Thom. 2. 2. *quaest.* 77. *art.* 3. Ratio est, quia ut negotiatio sit prohibita clericis, et religiosis, requiruntur duo: *unum* est, ut hujusmodi res ematur, et vel immutata, vel non mutata vendatur; *alterum*, ut ematur gratia lucri, seu quaestus ex ea carius vendita deinde quaerendi. Et hinc 1. non est negotiatio prohibita clericis, et religiosis, si emant res necessarias ad artificium non sordide, et mero lucri studio, sed ut olim, monachi, texende retia, corbes, storeas, vel ut s. Paulus scenofactoriam exercendo. *Act.* 18. *v.* 3. ad victum

parandum, otium fugiendum, castigandum corpus, eleemosynas faciendas etc. et tali fine iis horis, quibus a spiritualibus functionibus remittunt, elaborata vendant; Vviestner *loc. cit.* 2. possunt clerici, et religiosi pro necessario culturae usu emere boves, et alia animalia, et pro sustentatione illorum animalium pascua necessaria comparare, ipsarumque terrarum fructus, et animalium foetus justo pretio, et bonesta ratione vendere; Molin. *tract.* 2. *D.* 342. *numer.* 17. Gibalin. *art.* 2. *citat. numer.* 9. Matthaeucc. *n.* 3. Pignatell. *tom.* 2. *cons.* 34. *n.* 9. et hoc teste saepius decidit *sacra congregatio* 3. Similiter monasterium licite emit agrum plenum fructibus maturis, et ex his sibi superfluos postea vendit, ut contra *Lassarte* melius tenet Molin. *D. cit. n.* 10. quia qui tale praedium emit, per se emit praedium, ut et fructibus illius anni, et sequentium potiatur, superfluosque vendat; per accidens autem est, quod fructus maturi sint, neque illos postea vendit tanquam partes rei emptae, quam emeret, et revenderet, sed tanquam fructus perceptos, et collectos ex agro effecto jam suo: quare appellari illud non potest negotiatio.

20

Quaeritur 6. an religiosi licite vendant pharmaca, quae ipsi sua industria, et arte conficiunt? *Negativam* tuentur Monacell. *part.* 2. *form.* 4. *tit.* 14. *n.* 17. et Matthaeucc. *offic. eccl. cap.* 33. *n.* 31. pro qua etiam militare videntur sequentia argumenta: 1. quia haec venditio videtur sapere negotiationem clericis, et religiosis prohibitam; emunt enim aromata, herbas etc. et haec vel eadem in specie, vel per confectiones suas immutata cum lucro vendunt: 2. non est licitum clericis, et religiosis uvas, lanam, frumentum etc. emere, et per conductos famulos conficere vinum, pannos, panes etc. ac lucri causa praedicta vendere, ut dictum est *n.* 18. atqui par est ratio in nostro casu; sicut enim in priori emuntur uvae, ut vinum ex iis confectum vendatur, ita in nostro emuntur species, ut cum lucro vendantur pharmaca inde confecta: 3. non est licitum clericis conducere aliena animalia, vel fundos, ut fructus inde collectos vendant, quamvis bujusmodi animalium, et fundorum cultura, utpote quam clerici per famulos conductos exercent, non multum ipsos a servitio divino avocet, igitur multo minus licebit emere species, et pharmaca inde confecta vendere; cum in his parandis pharmacopaeo plurimus subeundus sit labor, et distractionum diversarum offeratur occasio: 4. negotiatio lucrativa, ut *n.* 6. ostendi, per ss. canones ex hac causa prohibetur clericis, et religiosis, quia per eam animus infinitas in partes distrahitur, mergiturque in plurimorum inutilium desideriorum, et avaritiae barathrum, quae omnia clericos, et ma-

xime religiosos, ut qui paupertatem profitentur, summe dedecent; atqui hujusmodi distractionibus, et curis non minus obnoxia est comparatio specierum, pharmacorum ex his confectio, et confectorum venditio; ergo etc. 5. Urbanus VIII. *constit. sua* 49. prohibuit FF. minoribus de observantia, ne res suarum aromatariarum venderent externis. Imo generaliter religiosis, et aliis personis ecclesiasticis sacr. congreg. concilii *decreto edito* 1637. *et confirmato* 7. *sept. et* 16. *decembr. in consistorio* 1647. prohibuit, ne cuiquam venderent etiam praetextu amicitiae, seu familiaritatis pharmaca, et medicamenta, exceptis theriaca, hiacyntho, et aliis vulgo dictis chymicis, non obstantibus privilegiis quibusvis ordinum regularium cujusvis instituti, etiam societatis Jesu, quibus eadem congregatio authoritate papae expresse derogavit, ut testis est Matthaeucc. et Monacell. *l. cit.* qui ultimus de hac re etiam adjungit decretum novissimum ejusdem s. congr. *in camerinens.* 28. *febr.* 1693. 6. Eadem venditio non videtur posse exerceri a regularibus, nisi cum maximo praejudicio pharmacopaeorum saecularium, a quibus lucrum avertitur ad religiosos, quod isti viliori pretio pharmaca sua vendant, et possint vendere, cum non premantur oneribus, quibus saeculares premuntur, utpote qui in arte hac addiscenda magnos sumptus faciunt, numerosam saepe familiam alunt, et insuper tributis, aliisque oneribus civilibus subjecti sunt: 7. hanc ipsam pharmacorum venditionem aegerrime ferunt pharmacopolae saeculares, qui propterea, ut indemnitati suae prospiciant, frequenter litem regularibus in judicio movent, et eorum famam apud alios passim convellunt, non sine populi scandalo, quo fit, ut labes non modica inferatur religionis nomini, et sic quod iidem regulares una manu in cathedris, et sacris tribunalibus aedificant, altera per hanc pharmaceuticam negotiationem destruant: 8. venditio haec pharmacorum specialiter repugnare videtur instituto societatis Jesu, in cujus *congregat.* 2. *can.* 25. *et congregat.* 7. *decret.* 8. ordinatur, ut religiosi ejusdem abstineant etiam ab iis, quae speciem negotiationis habent; atqui certum est venditionem hanc pharmacorum habere saltem speciem negotiationis; ergo etc.

21

Sed dicendum, venditionem pharmacorum, arte sua paratorum, prout defacto illa a regularibus fieri solet, nequaquam iisdem prohibitam esse. Ita Lezán. *vol.* 2. *qq. regul. V. negotiatio n.* 6. *et vol.* 1. *cap.* 9. *n.* 39. Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 16. et reipsa favent omnes illi, quos *n.* 19. allegavi. *Deducitur* 1. ex dictis *n.* 18. *et* 19. ubi dixi, casu, quo res empta, per industriam, vel artem mutata, divenditur, inspiciendam esse intentionem vendentium, et eam quidem prohibitam esse clericis, ac religiosis,

si ejusmodi res lucri tantum causa emantur, ut mutatae vendantur carius, contra si non mero lucri studio, sed ex alio honesto fine hoc fiat, venditionem prohibiti nil continere; atqui religiosi pharmacopaci primario, et per se non conficiunt pharmaca lucri causa, sed pro necessitatibus suorum fratrum aegrotantium, et quod his superest, vendunt eo praecise fine, ut officinam pharmaceuticam novis medicamentis pro eadem suorum necessitate instruant; ergo etc. 2. religiosi, ut *n.* 10. dictum est, licite emunt res ad propriam, et familiae sustentationem necessarias, easque, si quid supersit, pretio currente divendunt; hoc faciunt, quando ex speciebus coemptis parant medicinas, et has divendunt; cum enim resciri nequeat, in qua quantitate, vel qualitate opus habituri medicamentis sint, utpote quod ab incerto majoris, vel minoris numeri infirmorum eventu pendet, hinc prudens consilium ineunt, si in compositione, quae semel in anno, vel statutis temporibus fit, in tuto se ponant, atque faciant provisiones potius excrescentes: poterunt igitur, quibus ipsi non indigent, aliis vendere: 3. possunt ecclesiastici, ut *n.* 19. dictum est, emere res necessarias ad honestum aliquod artificium exercendum, et confecta inde arte facta vendere; possunt emere animalia culturae fundorum suorum necessaria, et vendere illorum foetus, lac, lanam; possunt emere venas ferri, saltem una cum fundo, et per famulos ferrum erutum, ac ferramenta inde confecta, prout libet, distrahere; igitur poterunt etiam emere species, et ex his conficere medicamenta sibi necessaria, et quae usu suo supersunt, divendere aliis, cum omnino videatur urgere paritas: 4. licentia parandi medicinas sibi necessarias, quam passim regularibus concedit *sacr. congr.* non debet iisdem plus afferre damni, quam commodi; hoc fieret, si quibus ipsi non indigent, medicinas non possent extraneis vendere; cum enim hujusmodi confectiones diu conservari nequeant, et vertente anno, vel statuto tempore parandae sint novae, antiquas oporteret projicere, cum maximo damno oeconomiae illorum: 5. ipsa s. congregat. episcop. et regul. *in neapolitana* 26. *maji* 1602. *et in una dominicarum* 11. *octobr.* 1647. teste Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 85. *n.* 23. *fin.* declaravit permitti posse regularibus, et monialibus praesertim pauperibus, ut vendant medicinalia suae aromatariae, ea renovandi gratia, maxime pretiis moderatis: quod vero ex hoc fine, non lucri studio illas divendant, patet ex eo, quia totum, quod inde habetur, lucrum, fere in alios usus non convertunt, quam ut parentur confectiones novae, quibus denuo tum religiosorum suorum aegrotantium necessitati succurrant, tum etiam aliorum pauperum, nullo ab his, vel exiguo admodum pro medicamentis petito pretio: 6. religiosi, qui hujusmodi officinas pharmaceuticas habent, pharmaca a

se confecta passim divendunt, non tantum in variis provinciis, sed etiam in Italia, ipsaque Urbe, consentientibus non solum superioribus eorum regularibus, sed etiam praelatis ecclesiae, ipsoque summo pontifice sciente, et non contradicente; atqui si ejusmodi venditio sacris canonibus repugnaret, nec superiores regulares consentire possent, nec praelati ecclesiae, ipseque pontifex contradicere dissimularet; ergo etc.

22

Argumenta *n.* 20. in contrarium allata non difficilem responsionem admittunt. *Ad* 1. *neg. ant.* nam ut *n.* 19. monui, ut negotiatio sit prohibita clericis, et religiosis, requiruntur duo: *unum* est, ut hujusmodi res ematur, et vel immutata, vel non mutata vendatur: *alterum*, ut ematur gratia lucri, et quaestus ex ea carius vendita deinde quaerendi; et quidem intentio haec, ut *num.* 11. docui, in ipso emptionis initio adesse debet, cum sit quasi forma negotiationis prohibitae clericis; atqui, ut ex dictis *n. praec.* patet, intentionem istam pharmacopaei regulares non habent, quippe quorum venditionis praecipuus finis est, ut medicinalia sua renovent, et officinam suam conservent. *Ad* 2. negatur paritas; nam in illa confectione vini ex uvis emptis, pannorum ex lana pretio comparata, lucrum per se, et directe intenditur; at vero pharmacopaei religiosi primario, et per se lucrum non spectant, sed eorum in emenda materia, et parandis pharmacis primarius finis est succurrere necessitatibus domesticis, ac suorum fratrum conservare, et reparare sanitatem: quod sine magno monasterii dispendio consequi non possunt, nisi in omnem eventum plus emant, quam ordinaria ipsius monasterii indigentia exigit, et illud, quod redundat, extraneis vendant. *Ad* 3. paritas tunc foret, quando religiosi non principaliter pro monasterio, sed ad quaestum faciendum officinam pharmaceuticam aperirent: id enim, praesertim si per conductos homines pharmaca conficerent, illicitum omnino foret, et negotiatio talis, qualem *n.* 18. dixi, prohibitam esse ecclesiasticis. *Ad* 4. imprimis, ut in societate nostra contingit, pharmaceutica ut plurimum non exercetur a religiosis sacerdotibus; et si exerceatur, ut in aliis ordinibus religiosis saepe contingit, illa a sacerdotum statu tam parum aliena est, quam parum eundem dedecet praeesse culinae, vel cellae, et monasterii redditus administrare; imo labor aliquis manualis in religiosis ordinibus praecipue sancti Benedicti peculiari regula injungitur, ac olim clericis universis fuit praeceptus, ut patet ex *can. clericus* 3. *et can. seq. dist.* 91. aliisque textibus. *Ad* 5. Venditio pharmacorum merito prohibita fuit FF. minoribus de observantia, quia speciem aliquam administrationis pecuniarum, et retentionis reddituum

habet, quarum utraque puritati instituti illorum repugnat. Decretum sacrae congregat. cum declaratione ibidem allegata combinari debet cum decreto ejusdem congr. *n. praec. prob.* 5. allato, scilicet, ut venditio pharmacorum non sit licita, nisi in finem illa ex pretio inde redacto reparandi. *Ad* 6. Argumentum hoc nimium probat; probat enim, quod religiosi, et clerici etiam non possint vendere imagines a se pictas, distrahere vinum expressum ex uvis suarum vinearum, scientias, et artes liberales aut gratis, aut pro pretio docere; quia etiam dum hoc faciunt, aliquid lucri decedit laicis, qui ista factitant. Quod vero religiosi ab oneribus civilibus exempti sint, et ideo pharmaca sua vilius possint vendere, favor, et effectus favoris est, quo utendo injuriam alteri nemo infert. *Ad* 7. justitia querelarum hujusmodi, et scandalum inde ortum sufficienter tollitur, si religiosi venditionem pharmacorum suorum sic moderentur, ut saecularibus pharmacopaeis lucrum suum non subtrahatur, et ipsi religiosi, quas ex venditione hac redigunt, pecunias, in quantum pro novis pharmacis comparandis, et conservandis opus iisdem non habent, non in usus monasterii (nisi ipsum indigeat) sed in subsidia pauperum, aliasque pias causas expendant. *Ad* 8. in illis decretis non intelligitur venditio, de qua in praesenti sermo est, sed negotiationes, et negotiationi affines contractus, quibus lucrum praecipue spectatur; neque enim, si alia mens congregationum dictarum fuisset, hujusmodi medicamentorum venditio in tot congregationibus postea subsecutis toleratus fuisset. Existimarunt nimirum patres ad eas convenientes, venditionem hanc, si moderatione hactenus praescripta fiat, omni labe vacare.

23

Quaeritur 7. utrum clerici, et religiosi negotiationem sibi prohibitam exercere possint per alios? Videtur non posse ex communi, et recepta regula, quia alias istud, quod quis per seipsum non potest facere, neque per alium potest; *reg.* 72. *in* 6.

Sed affirmativam defendunt Turrin. 2. 2. *tom.* 2. *D.* 59. *de* 2. *n.* 3. Molin. *tr.* 2. *de J. et J. D.* 342. *n.* 13. Less. *lib.* 2. *de just. c.* 21. *n.* 6. *vers. quarto*, Laym. *l.* 3. *tract.* 4. *c.* 17. *n.* 46. *vers. propterea.* Pellizar. *manual. regul. tom.* 1. *tract.* 6. *c.* 16. *num.* 9. Haun. *tom.* 4. *de J. et J. tract.* 10. *n.* 285. Gibalin. *tom.* 1. *de negot. lib.* 1. *cap.* 3. *art.* 2. *n.* 5. Pignatell. *tom.* 2. *cons.* 34. *n.* 4. Pirh. *hic n.* 3. *except.* 3. Emman. Correa *consiliar. D.* 6. *n.* 1838. et hoc teste paucis exceptis DD. communiter, qui omnes dicunt clericum sic negotiantem effugere poenas in clericos negotiatores per jus sancitas, utpote quae latae duntaxat sunt in eos, qui per seipsos negotiantur, ut colligitur ex *Clem.* 1. *de vit. et honest.*

24

An vero sic per alium negotiationem prohibitam exercens clericus etiam evitet culpam, major doctorum discordia est. Omnes fere in hoc conveniunt, hunc negotiandi modum non esse decentem, seu convenientem statui clericorum, ideoque id fieri non debere, nisi justa aliqua causa, videlicet necessitas rei familiaris excuset, vel consuetudo regionum permittat. Quam indecentiam nonnulli putant continere peccatum saltem veniale, et aliquando ingravescere etiam posse usque ad mortale ratione scandali. Alii distinguunt, an ille tertius, per quem negotiatio exercetur, sit solum administer, et quasi famulus, ita, ut partem curae, et sollicitudinis reservaverit sibi clericus, quam exerceat sollicitando, dirigendo, instruendo, et quasi superintendendo, an vero totam curam clericus ipsi commiserit, ita, ut iste tertius habeat rationem causae principalis.

25

Si hoc secundum, absolvunt clericum etiam a culpa veniali, saltem contra prohibitionem juris positivi; quia, ut dixi, hoc solum prohibet ecclesiastico negotiationem per seipsum; et hinc dicunt licite posse clericum inire societatem cum campsore, ita, ut hic conferat totam operam, clerico pecuniam subministrante, quod eo casu ratio prohibitionis cesset, cum talis negotiatio non ita distrahat animum; nec peccata, quae commiserit is, per quem fit negotiatio, imputabuntur clerico, modo pecuniam solum dederit ad negotiationem licitam, ut contra *Molin. et Gutier.* resolvit Theophil. Raynand. *discept. de relig. negotiat. fol.* 124. et approbat Gonzal. *in cap.* 6. *hoc tit. n.* 7. *circa princ.* Correa *consiliar. D.* 6. *n.* 1839. Imo negotiator hoc casu non poterit nuncupari clericus, quippe cum hoc fieri videamus a viris nobilissimis, qui tamen propterea pro negotiatoribus non habentur.

26

Si vero primum contingat, et partem curae, ac sollicitudinis clericus sibi reservet, *Dian. et card. de Lugo* apud Corream *D.* 6. *cit. n.* 1840. putant posse peccari venialiter, non tantum ratione indecentiae (ratione cujus peccatum saltem veniale raro evitatur, etiam cum tota cura negotiationis transfertur in tertium) sed etiam contra prohibitionem juris ecclesiasticis; quia tunc videtur clericus aliquo modo negotiari per seipsum. Imo, ut idem Correa *loc. cit.* notat, pars curae, et sollicitudinis, quam sibi reservavit, tanta esse potest, ut peccet mortaliter.

27

Si explicatae conclusioni non potest obesse regula pro ratione dubitandi allata; quia haec praecipue locum habet in iis, quae sunt

intrinsece mala; in illis vero, quae sunt ex prohibitione extrinsece mala, solum procedit in casu, ubi ratio prohibitionis non cessat, quando res prohibita fit per alium, cessat autem in casu praesentis quaestionis; nam ratio praecipua prohibitionis est indecentia, et distractio a divinis, quae omnino cessat, si negotiatio non per clericum, sed per alium exerceatur, translata in hunc universa cura; *Correa n.* 1841. *Conf.* nam etsi clericus officium macellarii, tabernarii, et venationem clamorosam exercere per seipsum nequeat ob prohibitionem *Clem.* 1. *de vit. et honest. et Clem.* 1. *de stat. monach.* potest tamen haec facere per alium *arg. c. significante* 69. *de appellat.*

Quaeritur 8. an omnibus clericis interdicta sit *negotiatio*? *Certum est* prohibitam esse clericis constitutis in ordine sacro, item constitutis in minoribus tantum ordinibus, si beneficium ecclesiasticum habeant.

Aliis non beneficiatis non esse prohibitam docent Abb. *in c. multa* 1. *hoc tit. n.* 12. Ugolin. *de offic. episc. cap.* 12. §. 16. *n.* 1. Less. *lib.* 2. *de just. c.* 21. *n.* 4. quod deducunt ex *cap. multa cit.* ubi negotiatio prohibetur tantum *ministris altaris domini. Et confirmant arg. cap. clerici* 1. *de postuland.* ubi clerici in minoribus prohibentur esse advocati coram judice saeculari, *si stipendiis ecclesiasticis sustententur*; ergo a sensu contrario, si hujusmodi stipendia, adeoque beneficium ecclesiasticum nullum habeant, possunt esse advocati; si advocati, etiam negotiationem exercere: ergo etc.

28

Sed probabilius est oppositum, quod docet Ant. de Butrio *in cap. multa cit. n.* 14. *vers. quaero.* Fagn. *ibidem n.* 83. *et seqq.* Pirh. *hic n.* 8. tum quia ss. canones indistincte, et generaliter negotiationem prohibent clericis omnibus, sive sint beneficiati, sive non; tum quia ratio prohibitionis etiam procedit in clericis minorum ordinum, non beneficiatis, quia scilicet *nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*; atqui etiam clerici non beneficiati, sed clericali saltem tonsura initiati, sunt milites coelestis militiae; *can. christianis* 12. *caus.* 11. *quaest.* 1. *et ibi* gloss. *V. coelestem militem;* ergo etiam illis prohibita est negotiatio, modo congruam sustentationem habeant aliunde.

Ad argumentum contrarium dico, etiam clericos minorum ordinum esse ministros altaris domini, licet non sint ita proximi, et immediati, sicut ii, qui in sacris sunt. *Ad conf.* argumentum ab advocatione ad negotiationem non valet; quia munus advocandi valde utile est reipublicae, negotiatio vero non ad publicam utilitatem,

sed privatum lucrum plerumque ordinatur; Fagn. *l. cit. n.* 93. et 96. Pirh. *n.* 8. *cit.*

29

Dubitatur, quos religiosos prohibitio negotiationis afficiat? Resp. affici ea prohibitione religiosos omnes; et sic 1. ea prohibitio stringit etiam *promotos ad episcopatum*; quia licet ad observantiam regularem non amplius teneantur, tenentur tamen ut ecclesiasticae personae ab hujusmodi negotiatione se abstinere. 2. *Ejectos*; quia et ipsi manent personae ecclesiasticae, et ex praecepto *sacrae congr.* quod refert Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 7. *et tr. de privil. cap.* 8. *sect.* 2. *q.* 19. tenentur in saeculo deferre habitum, imo et subsunt jurisdictioni ordinarii loci, in quo commorantur; ut adeo nulla sit ratio illos excludendi a prohibitione generaliter facta ecclesiasticis. 3. *Fratres laicos;* quia hi in favorabilibus veniunt nomine monachorum, et clericorum; est autem praesens prohibitio favorabilis, quippe quae inducta est in bonum spirituale religionum, et ad vitanda peccata, ut constat ex dictis *n.* 6. quae ratio sine dubio probat etiam *moniales* comprehendi sub ista prohibitione, licet alias non sint capaces omnium poenarum, quae latae sunt contra religiosos negotiantes, ut patet de suspensione, ac depositione, cui tamen subjacent religiosi negotiantes; Pellizar. *n.* 7. *cit.*

30

Excipiuntur *novitii*; nam hi prohibitione ista non adstringuntur, nisi ex gravi quadam decentia; Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 8. Ratio est, quia prohibitio ista, licet favorabilis toti religioni sit, est tamen odiosa religiosis in particulari, maxime ratione poenarum, quas habet annexas; atqui in odiosis novitii non veniunt nomine religiosorum, nec procurare ita stricte bonum religionis, onera in hujus favorem inducta suscipiendo tenentur, sicut illud tenentur professi; ergo non censebuntur prohibitione hac comprehensi. Addidi, *nisi ex gravi quadam decentia;* cum enim novitii participent de bonis spiritualibus, et temporalibus religionis, et sint aliquo modo membra illius, par est, ut sentiant etiam illius onera, et consequenter abstineant ab iis, quae alioquin religiosis prohibentur; tenebuntur ergo ex decentia, et aequitate abstinere a negotiatione, sed plerumque, ut Pellizar. *l. cit.* notat, solum sub peccato veniali, scandalo gravi secluso. Et hinc etiam a poenis in religiosos negotiantes decretis liberi erunt, quippe quae solum afficiunt illos, qui transgrediuntur prohibitionem ecclesiae.

31

Quaeritur 9. quae sint poenae negotiationis prohibitae? Resp. 1. qui prohibitionem istam transgrediuntur, idque saepius (quia ut *n.* 16. dixi, negotiator non ab uno, sed a frequentatis actibus dicitur) incurrunt excommunicationem majorem secundum dicta, et textus *n.* 15. allatos: quae tamen excommunicatio non latae, sed ferendae sententiae est, nec ulli reservata; *c. secundum* 6. *h. tit.* Pellizar. *tom.* 1. *man. regul. tr.* 6. *c.* 10. *n.* 3.

2. Clerici negotiatores possunt suspendi ab officio: imo etiam deponi a gradu, et ordine clericali; *can. clerici* 1. *caus.* 14. *q.* 3. *et cap. sed nec* 4. *h. tit.* ubi additur religiosos gravius esse puniendos; Pelliz. *n.* 3. *cit.* Pirh. *hic n.* 9.

32

3. Perdunt immunitatem a vectigalibus, et portoriis; nam ista, ut laici, tenentur solvere, prout sumitur ex *clem.* 1. *de censib.* ubi dum ii, qui ab ecclesiasticis tributa exigunt, compesci jubentur excommunicationibus, additur limitatio ad res, *quas non negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt*: igitur a contrario sensu ex rebus, quas deferunt negotiandi causa, potest tributum exigi ab ecclesiasticis. Discrimen tamen faciendum est quoad res negotiationi subjectas, aut per eam acquisitas, et quoad res alias clericorum proprias. Ut quoad *posteriores* amittant privilegium immunitatis a gabellis etc. necessarium est, ut ter moniti ab episcopo non abstinuerint; *c. fin. vit. et honest.* et quidem ita, ut inter unam, et alteram monitionem intercedant aliquot dies, nec sufficit esse unam instar trium; Filliuc. *tr.* 35. *n.* 28. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *resol.* 44. Pelliz. *tom.* 1. *man. regul. tr.* 6. *cap.* 10. *n.* 23. Gibalin. *tom.* 1. *de negot. l.* 1. *cap.* 3. *art.* 2. *n.* 2. Pignatell. *tom.* 1. *cons.* 85. *n.* 24. Quoad *priores*, ut ex iis teneantur gabellam solvere, non est necessaria admonitio; quia nec ecclesia, nec principes saeculares intenderunt, quoad res istas eximere clericos a solvendis vectigalibus, ac tributis in negotiatione ipsis jure canonico prohibita, et quae ex natura rei eos non decet: adeoque nunquam fuerunt immunes ab hujusmodi tributis, neque eos ecclesia in hac parte defendit, ut constat ex *clem. praesenti* 3. *de censib.* et notant. Molin. *D.* 342. *n.* 5. Pelliz. *l. cit. n.* 23. Pirh. *hic n.* 9.

33

4. Omnia bona, per hujusmodi negotiationem acquisita, quae post ipsorum obitum extant, etiamsi, facultate testandi accepta, testati fuerint, tanquam spolia ad fiscum ecclesiae, sive cameram apostolicam pertinent ex *const. Pii IX.* incipit *decens editam nonis novembris* 1560. Azor. *p.* 2. *l.* 8. *c.* 2. *q.* 8. Pelliz. *l. cit. n.* 31. Vvies.

hic n. 6. *Excipitur*, si non tantum illicite, sed etiam injuste acquisita sint: haec enim non veniunt nomine spoliorum, sed restitui iis debent, quibus adempta sunt; quia papa, seu princeps non censetur tollere velle jus quaesitum alteri, imo nec potest sine causa; Redoan. *de spoliis clericorum, q.* 2. *n.* 93. *et* 101. Azor. *c.* 2. *cit. q.* 7. Pirh. *hic n.* 10. imo etiam de iis, quae non injuste, sed illicite ex negotiatione acquisita sunt, probabilius est, quod ea personae ecclesiasticae, vel successores earum, priusquam illis per sententiam judicis condemnatoriam priventur, retinere in foro conscientiae possint; tum quia privatio haec est poena delicti, scilicet negotiationis illicitae, quae in conscientia non debetur, nisi post condemnationem judicis; *c. cum secundum* 19. *in fin. de haeretic. in* 6. tum quia, quod acquisitum est hac ratione, non est acquisitum contra leges justitiae specialis, scilicet commutativae, ex qua oritur obligatio restituendi, sed contra alias virtutes morales, quae non obligant ad restitutionem; Ugolin. *de offic. episcop. c.* 13. §. 17. *n.* 3. Pirh. *hic n.* 10. licet contrarium teneat Azor. *p.* 2. *l.* 8. *c.* 2. *q.* 3. in dubio vero non debent praesumi acquisita esse a clericis ex illicita negotiatione; quia dolus non praesumitur, nisi probetur; *l. merito* 51. *ff. pro socio*; Ugolin. *n.* 5. Azor. *q.* 11. Pirh. *n.* 10. *fin.*

34

Dubitatur, an istae poenae etiam afficiant religiosos negotiatores? Quod poena excommunicationis, suspensionis, et depositionis, imo etiam gravius puniri possint, patet ex *c. sed nec.* 4. *et c. secundum* 6. *h. tit.* Similiter Suar. *tom.* 8. *de relig. tr.* 8. *l.* 3. *c.* 2. *n.* 30. probabile putat, bona, ab ipsis per negotiationem illicite acquisita, post mortem ipsorum spectare ad spolia, ubicunque ea reperiantur, sive extra, sive intra claustra; quia pontifex in *const. cit.* indistincte dicit, bona illicite acquisita a clericis tam saecularibus, quam regularibus, post mortem eorum pertinere ad cameram apostolicam tanquam spolia, non distinguens, an inveniantur extra, vel intra claustra. Circa tertiam poenam amissionis privilegii quoad immunitatem a tributis, et vectigalibus aliter loquendum de clericis saecularibus, et aliter de regularibus. In prioribus est adhibenda distinctio, an talis clericus saecularis negotietur de bonis ecclesiae suae, an de bonis propriis: si secundum faciat, quoad ad illas res amittit privilegium; secus, si primum, cum delictum ejus personale non debeat nocere bonis ecclesiae. At clericus regularis, cum nihil habeat proprii, sed quidquid acquirit, monasterio suo acquirat, semper censetur negotiari de rebus monasterii sui: cons. istud quoad res illas nunquam amittet privilegium; cum non sit aequum, ut ex

religiosi sui delicto gravamen sentiat in suis juribus, et immunitate. *Excipitur*, si negotietur de bonis alicujus personae laicae; cum enim tunc personam sustineat laici, sicut iste immunitate non gaudet in suis bonis, ita nec ille debet gaudere, ne alioquin ecclesia censeatur fovere ejus delictum; Pellizar. *c.* 10. *cit. n.* 24.

§. II.

De aliis actibus, qui personis ecclesiasticis prohibentur.

SUMMARIUM

35

Quaeritur 1. quinam alii actus prohibeantur ecclesiasticis? Resp. Praeter negotiationem, de qua hactenus, prohibetur iisdem 1. *agitatio judicii sanguinis*, ut habetur *c. clericis* 5. et *c. sententiam* 9. *hoc titul.* idque sub poena excomunicationis, et loci, seu ut Abb.

in c. clericis cit. num. 2. Gonzal. *ibid. num.* 2. Pirh. *hic num.* 11. explicant, officii, et beneficii privatione.

2. *Ordinatio aciei*, et directio militum in pugna; *can. eos qui* 3. *caus.* 20. *quaest.* 3. *can. quicunque* 4. *et seqq. caus.* 23. *quaest.* 8. et *cap. sententiam cit.* ibi, *nullus quoque clericus ruptuariis, vel ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum praeponatur*: iterum sub poena anathematis, seu excommunicationis majoris; *can. eos qui cit.*

3. *Exercitium artis chirurgicae* per incisionem, et adustionem; *c. sententiam cit.* et *c. tua nos* 19. *de homicid.* fiuntque hanc exercentes, si mors, aut mutilatio subsequatur, irregulares.

36

4. *Procurationes*, et *administrationes* in rebus laicorum in, et extra judicium, sub poena depositionis ab ecclesiastico ministerio, seu officio; *c. sacerdotes* 2. et *c. sed nec* 4. *h. tit.*

5. *Officium tabellionis*; nam qui id susceperit, punitur per beneficiorum subtractionem, appellatione postposita *c. sicut te* 8. *h. tit.* et *c. ut officium* 11. *v. verum* 1. *v. ad conscribendas de haeretic. in* 6.

6. *Officium vice comitis*, et praepositi saecularis, sive gubernatoris alicujus provinciae, vel civitatis, et praesidis curiae, sive cancellariae principis; *c. clericis cit. v. jubemus*, sub interminatione anathematis, seu excommunicationis, si officium tale sine dispensatione papae suscipiant.

37

Quaeritur 2. quid clerici, et aliae personae ecclesiasticae possint circa judicium criminale? Respond. distinguendo, an agatur de poena sanguinis imponenda, an vero de alia, ex qua mors, et mutilatio non consequatur, e. gr. detrusionis in arctum monasterium etc. In judicio criminali, in quo non imponitur poena sanguinis, sed alia cognoscere tam episcopus, quam alius clericus vice episcopi potest; *c. tuae* 6. *de poen.* Abb. *in cap. clericis* 5. *num.* 11. *hoc titul.* Pirh. *hic n. not.* 4. Honor. *n.* 7. Scambog. *num.* 7. Reiffenstuel. *numer.* 14.

Circa judicium criminale, ubi sanguinis poena imponitur, immediate, et per se clericus nihil potest, adeo, ut nec dictare, nec scribere sententiam ad hujusmodi poenam ipsi liceat, neque consilium, vel auxilium ad mortem, vel mutilationem dare, vel etiam hujusmodi actibus authoritative interesse; alioquin irregularitatem incurret, si ex tali facto mors, vel membri detruncatio, sive mutilatio sequatur, et deponi debeat ab officio, et beneficio, ut constat ex *capitul. clericis cit.* et *ibi* gloss. *V. aut judicent*, et *c.*

sententiam 9. *eod. junct.* gloss. *V. sanguinis* , Abb. *ibi. num.* 2. 3. *et* 11. Pirh. *num.* 13. *hic.* Scambog. *n.* 7. Reiffenstuel. *n.* 12. idque jure ecclesiastico statutum est propter horrorem; quia clerici a Christo electi sunt in ministerium salutis, unitatis, et mansuetudinis; *can. saepe* 29. *caus* 23. *quaest.* 8. ideo judicium sanguinis eorum statum, et conditionem non decet; Abb. *l. cit. n.* 2.

38

Dixi 1. *quod non possint authoritative interesse judicio sanguinis*; nam si clericus ei tantum intersit, sine ulla cooperatione, non fit ideo irregularis, ita, ut deponi debeat; quamvis alia ratione debeat puniri, quia interfuit contra praeceptum ss. canonum; gloss. *in c. sententiam cit. V. sanguinis in fin.* Abb. *ibid. n.* 6. Pirb. *n.* 13. *not.* 1. Reiffenstuel. *n.* 21.

Dixi 2. *immediate*; nam suffragium dare pro lege criminali condenda clerici possunt: nec propterea irregulares fient, quamvis ex tali lege poena mortis aliquis puniatur; Barbosa *in c. clericis cit. n.* 3. Passerin. *in c. fin. eod. in* 6. et alii apud istos.

39

Dixi 3. *per se*; nam episcopus, vel praelatus alius, qui jurisdictionem temporalem in aliquo loco obtinet, delegare causam etiam sanguinis potest alteri, eique injungere, ut veritatem inquirat, et justitiae debitum exequatur; *cap. fin. h. tit. in* 6. gloss. *ibid. V. episcopus*, *et V. super hoc.* Vivian. *ibid. pr.* Passerin. *n.* 1. Barbosa *in cap. clericis cit. num.* 8. Pirh. *hic num.* 14. *et* 15. Scambog. *num.* 7. Idque procedit, sive tales praelati, vel clerici habeant jurisdictionem temporalem ratione ecclesiae, sive ratione patrimonii; Franc. *in c. fin. cit. num.* 2. Honor. *n.* 7. Pirh. *num.* 15. Ratio est, quia alias inanis foret jurisdictio, et facultas corrigendi, si ejusmodi causas non posset delegare superior. Unde hic casus est specialis, in quo quis potest per alium, quod non potest per seipsum; gloss. *in cap. fin. cit. in notat.* Pirh. *num* 15. *cit.* et licita sunt quaedam in genere, quae non licent in specie, si nimirum descensus ad specialia occasionem mali inducat; *arg. cap. si sacerdos* 2. junct. gloss. *V. nominatim de offic. jud. ordin.* gloss. *n c. clericis citat. V. aut judicent.*

40

Dubitatur 1. quomodo delegare causam sanguinis ecclesiasticus, jurisdictionem temporalem obtinens, debeat? Resp. Delegatio haec non debet determinate fieri ad imponendam poenam mortis vel mutilationis; sic enim censeretur jam ipse delegans ex se sententiam sanguinis protulisse, et solam executionem poenae commisisse alteri; unde non vitaretur irregularitas; Passerin. *in capit. fin. cit.*

num. 3. *Excipitur*, si ita deleget alteri, ut hic proferat sententiam sanguinis in casu, quando justitia sic exegerit; quia commissio ista non est directe, et absolute, nisi ad justitiam: et alias, qui committere causam homicidii cum jussione faciendi justitiam, jam incurreret irregularitatem; quia haec commissio imbibitam habet hanc conditionem, ut delegatus reum damnet ad poenam sanguinis, si id petat justitia. Consultum tamen omnino est, ut episcopus, vel alius praelatus, habens jurisdictionem temporalem, non specialiter, sed generaliter committat alicui laico potestatem cognoscendi causas sanguinis, et faciendi vindictam de omnibus malefactoribus; gloss. *V. aut judicent cit.* Abb. *ibid. n.* 12. Pirh. *n.* 15. Reiffenstuel *n.* 14.

41

Dub. 2. ad quem appellandum sit a sententia hujusmodi delegati? Resp. Appellari debet ad ipsum episcopum, vel praelatum delegantem, qui deinde causam appellationis iterum cognoscere per alium debet; gloss. *in c. clericis cit. V. aut judicent*, et *in c. fin. cit. V. episcopus.* Neque hoc casu, etsi judex delegatus ad poenam sanguinis contra justitiam processerit, id episcopo, vel praelato deleganti imputabitur ad culpam; quia is mandavit justitiam fieri; gloss. *in cap. fin. cit. V. justitia mediante*, Passerin. *ibid. num.* 8. Pirh. *n.* 15. *cit.*

42

Dub. 3. in quibus clericis prohibitio haec poenalis locum obtineat? Resp. Locum obtinet non solum in clericis constitutis in ordine aliquo majore, sed etiam in iis, qui ordine solum minore initiati sunt, ut patet ex *c. sententiam* 9. *h. tit.* ubi universaliter dicitur, *nec quisquam clericus — dictet etc.* qui autem generaliter loquitur, neminem excludit; Abb. *in cap. cit. n.* 8. Pirh. *n.* 13. *nat.* 2.

43

Quaeritur 3. an ordines ducere, et contra hostes pugnare armati possint saltem clerici in minoribus constituti, et religiosi laici? Affirmant aliqui cum Covar. *in clem. si furiosus p.* 2. §. *n.* 2. allegantes pro se consuetudinem. Sed verior est negativa, si beneficium habeant, et fori privilegium retinere, atque in clericatu perseverare velint; Vviestner *hic n.* 12. Ratio est, quia canones hoc prohibentes inter clericos, et monachos non distinguunt. Accedit, quia etiam in his pugnat ratio, ob quam clericis, qui in sacris constituti sunt, ista prohibentur; cum etiam ipsi sint militiae Christi adscripti, ac proinde Christo, non saeculo militare debeant; *can. reprehensibile* 19. *caus.* 23. *quaest.* 8. *Excipitur* casus gravissimae necessitatis publicae; *capit. pervenit.* 2. *de immunit.* Et

de hoc casu intelligenda est consuetudo ab adversariis allegata; nam extra hunc valde dubium est, an ulla consuetudine legitima receptum sit, ut clerici, etiam in minoribus constituti, si animum perseverandi in clericatu retineant, ducere ordines, et pugnare contra hostes armati possint.

44

Dixi, *ducere ordines*, *et pugnare*; nam ex alio fine religiosi et clerici, etiam in sacris constituti, bello pie, et laudabiliter intersunt, ut scilicet functiones suas spirituales erga milites ibi exerceant, his celebrent sacrificium missae, et cetera divina administrent, eosque consolentur: imo si bellum sit justum, animare illos ad pugnam possunt, dummodo eos expresse, et specialiter non incitent ad occisionem, vel mutilationem hostium, quos servare sine suo discrimine possunt; quia hoc eorum statui non adversatur; Vviestner *hic n.* 13. et sumitur ex *can. omni* 9. *et can. seq. caus.* 23. *quaest.* 8.

Neque obstat *cap. quod in dubiis* 5. *de poenis*, ubi Innocentius III. sacerdotes, qui ad conflictum milites incitarent, secundum veterum canonum rigorem deponendos asserit; nam hoc intelligendum est de incitatione ad pugnam injustam, et ad determinatam hostilium personarum occisionem, vel mutilationem; gloss. *in cap. cit.* Suar. *D.* 47. *de censur. sect.* 6. *n.* 10. Gonzal. *in cap. fin. de homicid. n.* 14. *in fin.* Vviest. *hic n.* 13.

45

Quaeritur 4. an clerici, et religiosi chirurgiam exercere valeant saltem sine incisione, vel adustione? Affirmant Covar. *in Clem. si furiosus p.* 2. §. 4. *n.* 2. *vers. sic et*, ex ratione quod nullo jure prohibeantur. *Et confirmat ex c. ad aures* 7. *de aetat. et qualit.* ubi canonicus ab irregularitate immunis pronuntiatur, qui mulieri medicinam porrexit, licet hac sumpta, mortua fuerit, ex causa, quod ipse chirurgicae, et medicae artis peritus, juxta ejus artis praecepta medicinam paraverit.

46

Sed dicendum, clericis, et religiosis chirurgicae, et medicae artis exercitium generaliter interdictum esse. Ita Sylv. *V. medicus q.* 2. Abb. *in c. sententiam* 9. *h. tit. num.* 22. Navar. *man. c.* 15. *num.* 110. Suar. *D.* 47. *censur. sect.* 6. *n.* 18. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 14. *a num.* 18. Pellizar. *man. regul. tom.* 1. *tr.* 6. *c.* 14. *n.* 33. Mendo *de jus acad. l.* 2. *q.* 80. *num.* 364. Barbosa *in c. fl. h. tit. n.* 3. *fin.* Zoes. *hic. n.* 4. Pirh. *num.* 21. *not.* 3. Vviestner *num.* 14. Reiffenstuel. *n.* 16. Ratio est, quia harum artium exercitium pertinet ad negotia saecularia, quae ipsis generaliter prohiben-

tur; *c. multa* 1. *h. tit. et c. clericis* 15. *de vit. et honest. Proceditque hoc* etiam de clericis, qui in minore duntaxat ordine constituti sunt, si beneficium ad sustentationem sufficiens habeant; Abb. *in c. sententiam cit. num.* 22. Navar. *comment. de regul. num.* 28. Sanch. *l.* 6. *moral. c.* 14. *num.* 15. Pirh. *num.* 21. *cit. not.* 2. Vviestner *n.* 14. *cit.*

47

Excipitur, si hujusmodi artem erga personas miserabiles, aut cognatas exerceant causa pietatis; nam ex hac causa susceptum artium istarum exercitium, cum negotium saeculare non sit, clericis, et religiosis permissum est, modo absque incisione, et adustione fiat; Sanch. *n.* 14. Mendo *n.* 366. Pirh. *n.* 21. *not.* 4. Vviestner *n.* 15. Reiffenstuel *n.* 16. Dixi, *modo absque incisione, et adustione fiat*; nam chirurgiam per incisionem, et adustionem exercentes nec causa pietatis a culpa excusat, et si mors sequatur, irregulares fiunt; Abb. *in c.* 19. *de homicid. n.* 5. Ant. de Butrio *ibidem n.* 4. Vviestner *n.* 14.

48

Ex quo patet ad argumentum Covar. *n.* 45. allatum. *Ad Conf.* sumptam ex *cap. ad aures cit.* dico, ideo canonicum ibi ab irregularitate pronuntiari liberum, quia chirurgicae artis exercitium clericis prohibetur, non ob periculum mortis, vel mutilationis, sed potius ob indecentiam, ut cum aliis advertit Vviest. *hic n.* 15.

49

Quaeritur 5. an, et quatenus clerici, et aliae personae ecclesiasticae procurationem, vel administrationem pro laicis in se possint suscipere? Respond. distinguendo inter procurationem in judicio, et extra illud. Coram judice ecclesiastico procuratores laicorum esse possunt, saltem in causis ecclesiasticis; quia id non prohibetur ullo jure. At coram judice saeculari esse non possunt, nisi ex charitate, vel amicitia, aut ob causam pietatis, et ad unum, vel alterum negotium, non autem quoad omnia negotia; *can. fin. dist.* 86. Abb. *in c. sacerdotes* 2. *h. tit. n.* 2. *et* 4. Pirh. *hic n.* 17.

50

Extra judicium procuratores, et administratores laicorum iterum esse non possunt, nisi ex causa pietatis et *c. sacerdotes cit. et c. sed nec* 4. *h. tit.* Quod si autem, postquam ab episcopo ei publice denuntiatum fuerit, nihilominus facere hoc praesumpserint, et occasione talis administrationis in re pecuniaria deprehendantur in fraude, ecclesia eis non subvenit pecunia, vel alio modo; *c. sacerdotes cit.* quia fecerunt se indignos auxilio ecclesiae, contraveniendo ipsius prohibitioni; gloss. *ibid. V. ab ecclesia*, Vivian. *ibid. vers.*

quodsi contra fecerint, Barbosa *num.* 1. Pirhing. *n.* 16. et alii passim. Non tamen propterea tales clerici amittunt privilegium clericale fori, ita, ut ratione fraudis, in administratione laicorum commissae a judice saeculari capi possint, vel ad forum saeculare trahi, sed conveniri adhuc coram judice ecclesiastico debent. *Ratio est*, quia ad amittendum fori privilegium jura requirunt trinam monitionem; ideoque illa monitio episcopi, etsi publica sit, sola non sufficit; *c. fin.* junct. gloss. *V. tertio de vit. et honest.* Abb. *ibid. n.* 7. Vivian. *in c. sacerdotes cit. vers. quodsi contra*, Barbosa *ibid. n.* 4. Gonzal. *num.* 4. *circa fin. et n.* 6. *circa med.* Honor. *hic. n.* 5. Pirhing *ibid. n.* 16. Konig. *n.* 5.

51

Extenditur proihitio haec etiam ad clericos non sacerdotes, si in sacris constituti, aut beneficiati sint, ut tradit Abb. *l. cit. n.* 1. Et verum est, ut neque possint esse ministri laicorum, aut famuli domestici illorum; Pirhing *num.* 17. aut suscipere qualiacunque illorum negotia saecularia, cum duplici tamen limitatione. *Una* est quoad personas saeculares miserabiles, uti sunt pauperes, pupilli, viduae, et similes; harum enim tutelam, et defensionem clerici non tantum licite, sed et laudabiliter suscipiunt; *can. fin. dist.* 86. Fagnan. *in c. multa* 1. *h. tit. n.* 5. Gonzal. *ibid. num.* 5. Zoes. *hic num.* 2. Engl. *num.* 3. Reiffenstuel *num.* 4. *Altera* limitatio facienda est quoad praelatos ecclesiasticos, qui sub imperatore, vel alio principe terras, et bona temporalia possident, ratione quorum non secus, ac alii domini saeculares ad comitia, et consilia vocantur, et ibidem diversa officia suscipiunt; cum enim talia officia maxime cedant in utilitatem ecclesiarum, in quarum praejudicium saepe alias per dominos saeculares multa inducerentur, ideo non est verisimile, quod ista ss. canones prohibere voluerint, sed potius illa, quae in se suscipiunt ecclesiastici causa privatae avaritiae cum neglectu divini servitii, ut colligitur ex *can. fin. cit.* et notant Engl. *n.* 4. Reiffenstuel *n.* 5.

52

Quaeritur 6. quibus clericis interdictum sit officium tabellionatus? Resp. distinguendo, an habeant competens beneficium ecclesiasticum, vel non. *Si primum*, officium hoc interdictum est omnibus, prout de clericis, qui in ss. ordinibus consistunt, patet ex *c. sicut* 8. *h. tit.* ibi, *in sacris constituti*: de clericis autem, qui in minoribus solum sunt, probat ratio; nam ideo officium tabellionatus prohibetur clericis, quia est officium quoddam publicum, saeculare; et speciem quandam negotiationis habet; atqui etiam clerici minores arcentur ab officiis publicis, et quae speciem quandam negotia-

tionis habent, ut patet ex dictis *n.* 6. ergo etc. Fagnan. *in c. sicut cit. num.* 22. Honor. *hic n.* 18.

53

Si secundum, probabilius est, quod exercere officium tabellionis possint etiam constituti in sacris, *arg. c. sicut cit.* quod, dum iis officium tabellionatus prohibet sub poena subtractionis beneficiorum, supponit ipsos habere beneficium; igitur a sensu contrario, si non sint beneficiati, exercere id poterunt. *Ratio est*, quia clerici, etiam in majoribus constituti, si egeant, honestam negotiationem exercere non prohibentur, ut dictum est *n.* 16. cons. nec officium tabellionis interdici iisdem debet, ut post *Host.* docet Joan. Andr. *in c. sicut cit. n.* 4. Abb. *ibid. n.* 8. Fagnan. *n.* 23. Pirh. *hic n.* 25.

54

Excipitur, si clericus ejusmodi careat quidem beneficio, sed habeat, unde commode vivat, ex bonis patrimonialibus; nam huic non est licitum negotiari, cons. nec exercere officium tabellionatus; Fagn. *n.* 25. *Neque obstat*, quod clericis non obtinentibus beneficium, non possit interdici hoc officium per subtractionem beneficiorum, ut habetur *cap. sicut cit.* quia poterit id illis interdici per alias poenas, quae ss. canonibus, et generalibus conciliis contra clericos negotiatores, sive saecularia negotia exercentes sunt decretae, quas innovavit trid. *sess.* 22. *c.* 1. *de reform.*

55

Dub. 1. in quibus causis, et casibus clerici exercere officium tabellionatus possint? Resp. 1. exercere illud clerici, et religiosi possunt favore fidei in causa haeresis; *cap. ut officium* 11. §. *verum* 1. *vers. ad conscribendas de haeret. in* 6. Vivian. *in cap. sicut* 8. *h. tit. fin.* Fagnan. *ibid. num.* 67. Barbosa *num.* 5. Gonzal. *n.* 2. *fin.* Vvagnereck *in Exeges.* Honor. *hic n.* 27. Reiffenstuel *num.* 6.

2. Clericus, etiam in sacris constitutus, et beneficium ecclesiasticum habens potest esse notarius papae, et in curia romana hoc officium exercere propter tacitum consensum summi pontificis, qui eum tunc habilem reddere censetur, et propter tantae curiae dignitatem; Abb. *in cap. sicut cit. num.* 6. Covar. *pract. cap.* 19. *num.* 8. *concl.* 1. Fagnan. *loc. cit. num.* 62. Barbosa *num.* 7. *et* 8. cum. *citt.*

56

3. Secundum aliquos non prohibetur clericus, etiam in sacris constitutus, exercere officium notariatus, etiam extra curiam romanam coram judice ecclesiastico, et in causis ecclesiasticis, saltem si non habeat beneficium ecclesiasticum competens; Abb. *n.* 6. *cit.*

Ugolin. *de offic. episc. cap.* 13. §. 7. *except.* 7. Vvagnereck *loc. cit.* Sed hoc, ut gloss. *fin. in cap. citat.* Covar. *concl.* 2. Pirh. *num.* 27. et alii censent, solummodo verum est, quando talis clericus omnino eget: secus si aliunde habeat, unde vivat, secundum dicta *num.* 54. Ratio est, quia *cap. sicut cit.* simpliciter, et nullo discrimine inter causas temporales, et ecclesiasticas, praecipitur clericis interdici hoc officium.

57

4. Si alicubi vigeat consuetudo, ut clerici, etiam in sacris constituti, et beneficium habentes, officium notariatus exercere in causis ecclesiasticis possint; Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *p.* 5. *cap.* 8. *num.* 4. Barbosa *in capit. sicut. cit. num.* 9. Pirh. *num.* 27. *fin.* Reiffenstuel *num.* 6. quia officium tabellionatus in causis ecclesiasticis absolute non dedecet clericos, neque in specie illis prohibitum reperitur in iis causis: igitur per contrariam consuetudinem induci potest, ut in illis causis possint id exercere.

58

Dub. 2. an valeant instrumenta a clericis, et religiosis notariis confecta? Satis convenit inter DD. quod religiosus, qui in saeculo tabellio fuit, etiam post professionem possit complere, et signare instrumentum, quod ante professionem, vel ingressum in religionem ab eodem in cujus protocollo conscriptum, et coram ipso a contrahentibus in perfectam conventionem deductum fuit; gloss. *in c. ut officium* 11. *V. praemissa de haeretic. in* 6. Pirh. *hic num.* 28. *vers. porro.*

59

Difficultas est de iis instrumentis, quae in seculo, vel ante susceptionem clericatus nondum inchoata fuerunt, neque negotium in protocollum ab eo relatum. Communiter distinguunt DD. inter religiosos, et clericos saeculares. Novum instrumentum a *religioso* sine licentia abbatis sui confectum, ipso jure nullum est, ob defectum potestatis; quia in religiosis major est prohibitio, quam in clericis saecularibus, ut colligitur ex *c. sed nec* 4. *fin. h. tit.* Covar. *pract. c.* 19. *n.* 8. *concl.* 4. *vers. monachus vero*, Pirh. *vers. porro cit.*

60

Quoad *clericos saeculares* altera distinctio est adhibenda; nam si talis clericus instrumentum confecit, antequam ipsi interdiceretur officium tabellionatus, instrumentum, licet illicite hoc modo fiat, factum tamen valet, et fidem nihilominus facit; Host. *in c. sicut* 8. *h. tit. col.* 2. §. *e converso.* Joan. Andr. *ibid. n.* 3. Abb. *num.* 10. *et* 11. Sylv. *V. tabellio q.* 3. *dict.* 5. Covar. *pract. c.* 19.

num. 8. *concl.* 4. *vers. quodsi sacerdos.* Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 13. *num.* 48. Vivian. *in c. sicut cit. fin.* Fagnan. *num.* 34. Barbos. *n.* 3. *et* 4. Gonzal. *num.* 2. *fin.* Honor. *hic num.* 19. Engl. *n.* 5. Zoes. *n.* 3. Pirh. *n.* 28. *pr.* Konig. *n.* 19. Reiffenstuel *num.* 5. et colligitur ex *c. sicut cit.* ubi dicitur interdicendum hoc officium clericis: ergo per clericatum supervenientem illud non perdiderunt; alias frustra ipsis interdiceretur. *Ratio est*, quia instrumenta sic confecta nullo jure sunt irritata; ac proinde valida censeri debent, praesertim cum eorum ita confectorum nullitas non conficienti, sed partibus, inter quas gestum negotium est, damnosa sit.

61

Quodsi vero instrumentum confectum a clerico saeculari est, postquam jam interdietum est ei, ne conficiat instrumentum, tertia adhibenda distinctio est. Vel enim publice, et per edictum solemniter promulgatum id ipsis est interdictum, vel non palam, et publice hoc factum est. *Si primum*, non valent instrumenta postea ab ipso confecta; quia gesta ratione publici officii post interdictum superioris non tenent; *c. veritatis* 8. *et capit. fin. de dol. et contum*; sicut etiam contractus initi a prodigo, postquam ei per judicem bonis est interdictum, non valent; *l. is cui* 6. *ff. de V. O.* ita DD. *citt.*

62

Si secundum, tenet quidem interdictum in praejudicium clerici, cui factum est, ut propterea privari beneficio possit, gesta tamen valent ratione publici officii, saltem quoad partes ignorantes. Abb. *in c. sicut cit. n.* 10. *et* 11. Covar. *c.* 19. *cit. n.* 8. *concl.* 4. *vers. quodsi sacerdos.* Fagnan. *n.* 37. *et seqq.* Pirh. *n.* 28. *cit.*

Neque dicas, prohibitionem solemnem tum factam, quando constitutio *c. sicut cit.* est promulgata; nam ea constitutione nulla fit vere, et actu prohibitio, sed tantum exercitium tabellionatus mandatur prohiberi per superiorem. *Accedit*, quia interdictum judicis plus efficit, quam interdictum legis, igitur priusquam hoc a judice fiat, clericus tolerari videtur in officio tabellionatus; ideoque valere debent gesta ratione publici officii, licet, si illud exerceat, puniendus sit; Bartol. *in l. universo* 15. *n.* 2. *C. de decurion.*

63

Quaeritur 7. an gubernationem civitatis, provinciae etc. sine dispensatione pontificia gerere possint saltem clerici non sacerdotes? Resp. non posse licite, prout omnes advertunt.

Dubium 1. est, an eam absque pontificis dispensatione gerentes excommunicationem incurrant, quam ipso facto incurrunt sacerdotes; *cap. clericis* 5. *vers. jubemus* junct. gloss. *fin. ibid.* Abb. *in cap. cit. n.* 14. Navar. *man. c.* 27. *n.* 117. Suar. *de censur. d.*

23. *sect.* 3. *n.* 22. Vviest. *hic num.* 19. et alii passim. Affirmant Sylv. *V. excommunicatio* 9. *n.* 28. Abb. *l. cit. n.* 8. *arg. can. de crimine* 1. *caus.* 15. *q.* 5. ubi qui principio diaconus, sub finem compellatur sacerdos; et *c. si quisquam* 2. *de cohabit. cler. et mul.* ubi in terminis habetur, sacerdotis nomine diaconum, et subdiaconum comprehendi.

64

Sed dicendum, clericos non sacerdotes (idem de episcopo sentiendum) hujusmodi gubernationem suscipiendo, et gerendo ipso facto excommunicationem non incurrere. Ita Suar. *de censur. sect.* 3. *cit. n.* 21. Enriq. *l.* 12. *c.* 5. *n.* 5. Filluc. *tr.* 14. *c.* 7. *q.* 4. *n.* 107. Barbos. *in c. clericis cit. n.* 6. Vviest. *hic n.* 20. Ratio *de episcopo* est, quia hic generali constitutione, censuram infligente, non afficitur, nisi ipsius expressa mentio habeatur *c. quia periculosum* 4. *de sent. excomm. in* 6. *de ceteris clericis*; quia *c. clericis cit.* latam a se censuram ad sacerdotem solum restringit; cons. de hoc solo, quia constitutio poenalis est, intelligi debet.

Hinc ruit argumentum oppositum.

65

Dub. 2. an, et quatenus praelatus, vel alius clericus possit esse consiliarius principis saecularis? Resp. posse illum esse consiliarium talis principis; patet ex praxi: vitare tamen debet, ne consilium, et mentem suam dicendo circa causam criminalem irregularis fiat. Hinc si ab eo quaeratur consilium de imponenda poena mortis, vel mutilationis membrorum ob delictum aliquod, consulere quidem potest, ut reus absolvatur, non autem, ut condemnetur ad talem poenam; modo in causa absolutionis non immineat periculum poenae talionis inferendae actori; nam irregularitas contrahitur etiam ex consilio; *can. siquis* 8. *dist.* 50. junct. gloss. *V. consilio.* Quodsi agatur solum de levi poena corporali infligenda, potest consilium dari citra periculum irregularitatis; Host. *in c. clericis cit.* §. *jubemus* Abb. *ibid. n.* 9. *et* 10. Barbos. *n.* 4. Pirh. *n.* 19. *not.* 3.

§. III.

De studiis quibusdam, quae personis ecclesiasticis prohibentur.

SUMMARIUM

66 *Clericis, et religiosis prohibetur studium legum, et medicinae.*
67 *Sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae.*
68 *Nec possunt ad hoc dare licentiam superiores regulares.*
69 *Ratio prohibitionis.*
70 71 72 73 *Requisita, ut poenam hanc incurrant religiosi.*
74 *Requisita, ut eam incurrant clerici saeculares.*
75 *Quinam clerici immunes a poena hac sint?*
76 *An religiosi, et clerici prohibeantur etiam docere leges, et physicam?*
77 *Respondetur de jure communi non prohiberi.*
78 *Secus videtur dicendum de consuetudine.*
79 *Solvuntur argumenta opposita.*
80 *Utrum clerici, et religiosi in his disciplinis possint recipere gradum doctoratus?*
81 *An hic sine licentia superioris sui a religioso susceptus sit validus?*
82 *Defenditur affirmativa.*
83 *Respondetur ad rationem dubitandi.*
84 *An prohibeatur etiam illa legum auditio, quae sit ad ss. canones melius intelligendos?*
85 *Multae universitates ad hoc instructae sunt privilegio*
86 *Extra Germaniam in universitatibus privilegio non instructis opus est licentia apostolica.*
87 *An secluso hujusmodi privilegio, vel licentia, excommunicationem incurrat etiam religiosus, qui ad has disciplinas audiendas egressus, easdem ob impedimentum occurrens non audit?*
88 *Respondetur affirmative.*
89 *Nisi mutaverit animum.*
90 *Sine licentia superioris egressus ad quaecunque studia incurrit excommunicationem.*
91 *Requisita ad hanc incurrendam.*
92 93 94 *Quae sit poena doctorum, qui religiosos, habitu dimisso, leges, vel medicinam audientes, docent, vel in scholis retinent?*
95 96 97 *Quam poenam incurrant religiosi, qui habitum regularem dimittunt?*

66

Quaeritur 1. quaenam studia prohibeantur religiosis, et clericis saecularibus? Resp. prohibetur ipsis studium physicae, i. e. medicinae, et legum mundanarum, sive juris civilis; *c. non magnopere* 3. *et c. fin vers. quia vero h. tit.* adjecta poena excommunicationis in religiosos, qui ad haec studia exierint e claustro, et ad

illud intra duorum mensium spatium non redierint et adjungitur, ut in nulla causa, si patrocinium prestare voluerint, audiantur; reversi autem in choro, capitulo, mensa, et ceteris omnibus ultimum locum inter fratres habeant, et spem omnis promotionis amittant, nisi misericordiam sedis apostolicae fuerint consecuti, sive cum illis fuerit dispensatum: quae poena confirmatur, et declaratur *c. fin. cit.* ubi eadem excommunicatio etiam extenditur ad clericos saeculares.

67

Incurritur autem excommunicatio ista ipso facto, ut constat ex *c. non magnopere cit.* ibi, *sicut excommunicati ab omnibus evitentur*; non tamen est reservata papae: unde ab illa absolvere potest episcopus proprius, et ille, in cujus dioecesi student, et ubi deliquerunt, ac pro tempore versantur, saltem quod attinet ad clericos saeculares; Abb. *in c. fin. h. tit. n.* 11. Pirh. *hic n.* 36. *not.* 4.

68

Neque possunt ad hoc superiores regulares iidem religiosis suis dare licentiam; tum quia inferiores papa non possunt dispensare in legibus canonicis, praesertim in decretis concilii generalis, nisi specialiter id eis concessum sit; tum quia *in cap. non magnopere cit.* dicitur, *nulli omnino permittantur exire*, per quam vocem omnis omnino dispensatio videtur prohiberi; Abb. *in c.* 3. *h. tit. n.* 5. Suar. *de censur. d.* 23. *sect.* 3. *n.* 13. Pirh. *n.* 33. *not.* 5.

69

Ratio prohibitionis duplex refertur: una *c. non magnopere cit.* ne viri spirituales occasione scientiae mundanis rursum actionibus involvantur; altera *c. fin. cit.* ne cupiditate discendi scientias tam honorificas, et quaestuosas avertantur a ss. theologiae studio, prout factum est tempore constitutionis *c. fin.* relatae. Sub theologia autem hoc loco comprehenditur etiam jus canonicum; quia scientia canonica est pars divinae *c. qualiter* 24. *de accusat.* et aeque utilis est ecclesiae Dei, quam theologia; Abb. *in c. fin. cit. n.* 7. Fagnan. *in c. non magnopere cit. n.* 15. Pirh. *n.* 35.

70

Quaeritur 2. quibusnam sit vetitum audire medicinam, et leges civiles? Resp. 1. et ante ceteros id prohibetur religiosis; *c. non magnopere* 3. *et c. fin. h. tit.* 2. archidiaconis, decanis, plebanis, et similibus clericis, dignitatem, vel personatum obtinentibus; *c. fin. cit. et c. statum* 1. *eod. in* 6. 3. praesbyteris quibuscunque; *c. fin. cit.*

71

Ut religiosi poenas his juribus statutas incurrant, tria debent concurrere. 1. ut talis sit vere religiosus, seu adstrictus votis substantialibus : quod innuitur per verba, *post votum religionis*, *et post factam in aliquo loco religioso professionem*. Estque perinde, sive talis religiosus sit professus, sive ligatus solum votis simplicibus, ut in societate Jesu sunt scholastici approbati; Pirh. *n.* 31.

72

2. Etiam requiritur, ut vel hac intentione egrediatur e monasterio, vel ex alio fine egressus, extra illud perseveret animo navandi operam medicinae, et juri civili; Abb. *n.* 31 *in c. non magnopere cit. n.* 8. Suar. *de censur. D.* 23 *sect.* 3 *n.* 15. Pal. *tr.* 29 *D.* 3. *p.* 32. *n.* 4. Filliuc. *tr.* 14. *c.* 8. *q.* 2 *n.* 127. Pirh. *hic n.* 31. *not.* 2. Wiestner *ibid. n.* 22. Quare si non exeant, sed intra claustra sua jus civile, vel medicinam audiant, aut eis studeant privatim, non incurrunt excommunicationem, aliasque poenas statutas; quia constitutio poenalis non debet extendi ultra propriam verborum significationem, sed potius restringi; Innoc. *in c. fin. cit. pr.* Abb. *ibid. n.* 3. Vivian. *in ration. in fin.* Fagnan. *n.* 22. *et* 35. Barbos. *n.* 3. Mendo *de jur. acad. l.* 2. *q.* 30 *n.* 355. Pellizar. *man. regul. to.* 1. *tr.* 6. *c.* 14 *n.* 13. Pirh. *hic n.* 31. *not.* 2. Reiffenstuel *n.* 9. *ibid.* Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 356 *n.* 7. Probabile etiam est, ab excommunicatione, et aliis poenis per jura allegata latis, immunem esse religiosum, qui exit quidem e monasterio ad audiendas has scientias, sed extra claustrum non moratur, quia solum publicam academiam accedit, ita tamen, ut quotidie ad claustrum redeat; quia verba illa textus, *Si ad claustrum suum intra duorum mensium spatium non redierint*, indicant, quod debeant exire ad audiendum, ita, ut habitent extra claustrum, et duobus mensibus extra illud versentur : quod non fit, si solum exeant ad audiendum, et quotidie ad claustrum revertantur, debent autem verba legis poenalis accipi in sensu proprio. Ita Suar. *sect.* 3. *cit. n.* 11. *et* 12. Barbos. *in c.* 3. *h. tit. n.* 6. Pirh. *n.* 32 *not.* 3. Schamb. *n.* 10.

73

3. Requiritur, ut postquam e claustro suo egressus religiosus est, et ad disciplinarum illarum studium adjecit animum, intra duorum mensium spatium ad monasterium suum non sit reversus; Abb. *in c. fin. cit. numer.* 8. Suar. *sect.* 3. *cit. n.* 16. Bonacin. *de censur. D.* 2. *q.* 8. *p.* 7 *n.* 11. Hinc si hujusmodi religiosi ante elapsum hoc tempus reversi fuerint, non incurrent excommunicationem, et alias poenas; Pirh. *n.* 31. *not.* 2. *fin. et n.* 32. *not.* 4. *fin. Neque obstat*, quod in *c. non magnopere cit.* dicatur, excommunicationem ipso fa-

cto incurri ; nam hoc intelligi debet , non quod ipso facto incurratur post exitum e claustro , sed post elapsum tempus bimestre ; ut ex contextu satis patet; Fagnan. *in c. fin. cit. n.* 45. Pirh. *n.* 33. *not.* 6. Debet autem bimestre hoc computari a tempore exitus e claustro ad audiendas istas disciplinas , et non a tempore , quo illas coeperunt audire , quia potest incurri censura haec , etiam antequam eas audire coeperint , *ut infra n.* 88. dicetur; Abb. *in c. fin. cit. n.* 8. Suar. *n.* 6. *cit.* Barbos. *in c. non magnopere cit. n.* 10. Fagnan. *ibid.* *n.* 9. *et in c. fin. n.* 46. Honor. *hic n.* 11. Pirh. *not.* 6. *fin.* Vincent. Petra *tom.* 4. *cit. fol.* 356. *n.* 7.

74

Ut poena excommunicationis incurratur a clericis saecularibus, sufficit , ubivis audiant leges , vel medicinam , etiam in propriis domibus , nam eis , qui regulares non sunt, et clausuram non habent aptari non possunt verba illa textus *de claustris exeuntes*, Fagnan. *in c. fin. cit. n.* 33. Petra *l. cit. n.* 8. Debetque tempus duorum mensium in his computari ab eo tempore , quo incipiunt audire hujusmodi facultates , cum computatio aliunde incipere non possit , ut patet ex modo dictis; Suar. *sect.* 3. *cit. n.* 19. Pirh. *n.* 35. *not.* 2. Petra *n.* 8. cum aliis.

75

Immunes inter clericos saeculares a poena sunt. 1. rectores ecclesiarum parochialium , nisi presbyteri sint , aut ecclesiae , quas regunt , plebaniae sint , habentes sub se capellas minores , quibus vicarii perpetui praeponantur ; tales enim , uti et ceteri parochiarum rectores , si dignitatem , vel personatum ex dispensatione obtineant , leges audire etiam ipsi prohibentur , non quidem ratione suarum ecclesiarum parochialium , sed ratione dignitatis , vel personatus; *c. statutum* 1. *h. tit. in* 6. junct. gloss. *ibid. V. ratione.* 2. clerici inferiores , et diaconi , vel subdiaconi , et multo magis in ordinibus minoribus constituti , qui dignitatem , et personatum non habent ; nam ad hos *c. statutum cit.* §. *quia vero* nulla fit extensio: ac proinde leges, et medicinam audiri possunt; Ugolin. *de offic. episc.* §. 13. *except.* 1. Suar. *sect.* 3. *cit. n.* 19. Pirh. *n.* 35 *except.* 2. Schambog. *n.* 11. 3. ii clerici , qui a papa licentiam obtinuerunt audiendi jus civile , vel medicinam, quam solum papa dare potest ; Ugolin. *l. cit. except. ult.* Pirh. *except.* 4.

76

Queritur 3. an *c. non magnopere c. fin. et c. statutum cit.* dicti clerici , et religiosi etiam prohibeantur physicam , et leges docere ? Affirmant Host. *in c. fin. cit. numer.* 3. Ancharan. *ibid. numer.* 3. Sylv. *V. excommunicatio* 9. *numer.* 26. Rebuff. *de*

nominat. q. 5. *a n.* 18. Menoch. *de arbitr. cas.* 425. *n.* 33. Gambar. *de offic. legat. tit. de var. ordin. nom. n.* 288. Mandos. *de signatur. grat. tit. de dispens. ad audiend. leg.* Pellizar. *tom.* 2. *man. regul. tr.* 8. *c.* 5. *sect.* 2. *n.* 46. et alii, id desumentes ex *c. non magnopere cit.* ibi, *ne ad physicam, legesve mundanas legendas permittantur exire.* Rationem dant, quia ratio contra docentem eadem militat, quae contra discentem; nam docendo, et discendo spirituales mundanis negotiis involverentur.

77

Sed magis recepta doctrina cum Abb. *in c. fin. cit. num.* 16. Navarr. *man. c.* 27. *n.* 126. *vers.* 6. Suar. *de censur. D.* 23. *sect.* 3. *num.* 17. Tolet. *summ. l.* 1. *c.* 38. *n.* 16. Bonacin. *tom.* 1. *tr. de clausur. p.* 7. *n.* 9. Mancin. *sacr. jur. contr. dissert.* 27. *per totam*, Mendo *de jur. academ. l.* 2. *q.* 30. *n.* 360. *et q.* 31. *n.* 378. Barbos. *l.* 3. *voto* 88. *a num.* 7. *et in c. non magnopere cit. n.* 5. Gonzal. *ibid. n.* 5. Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 359. *n.* 20. Pirh. *hic n.* 37. *fin.* Schambog. *num.* 12. Vviestner. *n.* 25. Reiffenstuel *n.* 10. docet posse clericos, et regulares per se, et spectato jure communi docere medicinam, et jus civile. *Ratio est*, quia in jure communi nulla de hoc extat prohibitio; neque propter infrequentiam casus apparet ratio specialis hoc prohibendi: ac proinde locus est *arg. can. consuluisti* 20. *caus.* 2. *q.* 5. *et can. fin. caus.* 31. *quaest.* 1. Accedit, quia discere leges, et medicinam clericis, ac religiosis publice prohibitum est ob rationem, quia tempore, quo Honorius III. constitutionem *c. fin. cit.* relatam edidit, frequentissime ad istas audiendas convolabant, et sic SS. theologiae studium negligebant, quod ea constitutione pontifex ampliatum voluit: atqui haec ratio non pugnat in docentibus, cum qui legum scientiam ad docendum sufficientem privato studio compareut in religione, vel ante comparatum ad hanc ferant, paucissimi sint, ut probe advertit Fagnan. *in c. cit. a n.* 43.

78

Dixi *ex se, et spectato jure communi*; nam has scientias docere publice clericis, et religiosis ex aliis capitibus illicitum reddi potest, si scilicet id clericis prohibeatur statuto dioecesano, vel religiosis per constitutiones peculiares sui ordinis: unde in hoc consulendae sunt constitutiones cujusque religionis, et praelatorum praecepta, ac consuetudines praescriptae. In communi autem loquendo, ut Mendo *q.* 30. *cit. n.* 361. notat, id videtur saltem consuetudine prohibitum; ut religiosi medicinam, et jus civile non doceant, nec cathedras in his scientiis moderentur, cum eorum non sit proprium ejusmodi studium, nec aptum ad finem, qui in religionibus intenditur; et aliquam in-

decentiae speciem respectu habitus religiosi praeferat, quod quis hujusmodi scientiis, maxime medicinae, et chirurgiae edocendis incumbat.

79

Argumentum sumptum ex *c. non magnopere cit.* verbo *legendas* leve est; quia ut *l. cit.* explicant *Mancinus*, *Mendo*, *Barbosa*, *Gonzalez*, et alii apud istos, verbum *legendas* hic idem sonat, quod *audiendas*, vel *discendas*, prout clare desumitur ex *c. fin. cit. pr.* ubi Honorius diserte asserit, in *concil. turonens.* cujus decretum *c. non magnopere cit.* continet, prohibitum fuisse exitum e claustris *ad audiendum leges, vel physicam :* quod verum non esset, si in priori textu verbum *legendas* non alium sensum, quam sonum haberet, et non discendo, sed docendo legentes denotaret. *Ad rationem* adjectam jam ostensum est diversitatem esse inter docentes, et audientes, cum hi fuerint frequentissimi, illi paucissimi. Accedit, quia docentes non ita implicantur negotiis saecularibus, ut discentes, qui plerumque malo, ut fori negotiis implicentur, illi bono zelo ad scientiam adeo reip. necessariam communicandam moveantur.

80

Quaeritur 4. utrum clerici, et regulares recipere possint gradum doctoratus in jure civili, et medicina? Negat *Rebuffus* relatus a Pellizario *man. regul. tom. 2. tr. 8. c. 5. sect. 2. num. 57.* sed contra torrentem doctorum; nam posse ad gradus hos promoveri clericos, et religiosos, si scientias has ante clericatum, vel professionem didicerint, istos quidem cum licentia suorum praelatorum, illos vero etiam sine licentia sui ordinarii cum *Felin. Calder. Salzed. Emman. Rodriq.* et communi DD. concedunt Sanch. *l. 6. mor. c. 14. n. 45.* Pellizar. *n. 57. cit.* Mendo *de jur. ac ad l. 2. q. 30. n. 360. et q. 31 n. 379.* Fagnan. *in c. non magnopere cit. n. 8.* Barbos. *in c. fin. cit. n. 4.* Vvagnereck *ibid. not. 3.* Pirh. *hic n. 38.* Vincent. Petra *tom. 4. comment. fol. 360. n. 22.* Sequitur ex dictis *num. 77.* si enim docere has disciplinas possunt, etiam gradum ex iis recipere poterunt, utpote qui praestat publicum testimonium sufficientiae, et habilitatis ad docendum. Addit tamen Mendo *num. 382.* licentiam suscipiendi gradum doctoratus ex jure civili, et medicina a superioribus regularibus non nisi raro eventu, et specialibus concurrentibus circumstantiis, quae actionem honestent, posse tribui; quia omnes illae rationes, ob quas *supra n. 78.* docui, quod regularibus de facto non liceat docere jus civile, et medicinam, quamvis a jure non prohibeantur, pariter probant, non licere, ut a suis praelatis concedatur licentia docendi, et cons. nec assumendi gradum doctoratus in

praefatis facultatibus, cum gradus, ut paulo ante innui, ad docendum ordinetur.

81

An vero gradus litterarius, a religioso sine licentia superiorum suorum susceptus, validus sit, dubium moveri potest. *Rationem dubitandi* facit, quod ex *Emman. Rodriq.* Mendo *l. c. cit. n.* 384. affert, decretum Innocentii VIII. statuentis, ut nullus frater ordinis praedicatorum reformatorum, sive de observantia provinciae, sive congregationis Hispaniae, nisi per capitulum dictae congregationis sit expositus, praesumat ad gradum magisterii in theologia promoveri, et secus agens pro non promoto habeatur, et censeatur, inhabilisque fiat ad gradum praedictum.

82

Sed dicendum cum Mendo *n.* 383. et aliis, licet talis religiosus, gradum doctoratus recipiens sine licentia superiorum suorum, illicite operetur, ipsum tamen gradum susceptum esse valide, dummodo nullum desit essentiale requisitum. *Ratio est*, quia valor gradus non constituitur ex licentia praelati, utpote quae ad valorem actus nunquam requiritur, nisi ubi expresse hoc constitutum est. Patet istud ex plurimis exemplis obviis; sic enim valide suscipit ordines, et confessiones audit religiosus aliunde ad istas audiendas approbatus, licet hoc faciat absque licentia sui praelati, vel etiam contra prohibitionem istius etc.

83

Ad rationem dubitandi per illud decretum appositum fuit requisitum essentiale ad valorem gradus, quod cum poenale sit, ad alios regulares, in quibus simile decretum irritans non habetur, extendi non debet: et procedit hoc etiam in iis regularibus, qui cum ordine praedicatorum laudato communicant in privilegiis; quia communicatio in favorem ordinum concessa est, atque adeo ordines ceteri communicant solum in favoribus, et non in poenis. Unde ut etiam in istis susceptio gradus, sine licentia facta, valore careat, opus est, ut simile habeatur decretum irritans, et quidem pontificium; cum enim potestas concedendi gradus dimanet a pontifice, et a supremo principe, praelatus regularis subditos suos ad illum accipiendum non potest reddere incapaces, ut notat Mendo *l. cit. num.* 386.

84

Quaeritur 5. an juribus hactenus allegatis prohibeatur etiam illa legum auditio, quae fit ad ss. canones melius intelligendos? Affirmant aliqui moti generalitate textuum, indistincte prohibentium auditionem legum clericis, et religiosis. Negant. Host. *in c. fin. h.*

tit. n. 3. Abb. *ibid. n.* 8. *n.* 7. Konig. hic *n.* 6. Rationem dant, quia clericis, et religiosis valde conveniens, imo necessaria est scientia ss. canonum: unde cum permisso uno, etiam permissum censeatur id, sine quo illud comparari non potest, permisso studio canonum, etiam permissum censebitur studium legum civilium; quia per harum scientiam illud facilius comparatur, imo sine illo rite comparari nequit, juxta illud Baldi *in proem. decret.* ubi, *leges*, inquit *sine canone valent parum*, *canones sine lege nihil.* Alii distinguunt, et quamvis negent posse clericos, et religiosos audire leges publice, concedunt tamen, quod ad melius intelligendos ss. canones possint juri civili studere privatim; Abb. *in c. fin. cit. n. ult.* Fagnan. *ibid. num.* 32. *et* 36. Zoes. *hic n.* 3. *fin.* Engl. *ibid. n.* 6. Pirh. *n.* 35. *except.* 3. Scambog. *n.* 11. Rationem dant, quia canones hactenus *cit.* poenales sunt, cons. extendi non debent ad eos, qui privatim student, sed non publice in scholis audiunt. *Neque obstat* verbum *student* positum *in c. fin. cit.* quia intelligi debet de publice studentibus, adeoque de his, qui student in scholis audiendo, prout indicant illa verba, *in quorum dioecesibus hujusmodi student etc.*

85

Quidquid sit de jure scripto, summa legum utilitas, vel necessitas ad rite intelligendos ss. canones occasio fuit pluribus universitatibus concessi privilegii apostolici, quo audire leges in iisdem etiam clerici, ac religiosi possunt: et tale privilegium habet archigymnasium Sapientiae Romae, teste Vincent. Petra *tom.* 4. *comment. fol.* 398. *n.* 13. et apud hunc s. congreg. concil. *in romana*, *seu nicoterensi legati* 14. *febr. et* 30. *maji* 1699. Studium patavinum, et Senarum teste Lotter. *de re benef. q.* 27. *n.* 207. Universitates Salmantina, Pisana, Pictaviensis, teste Gonzal. *in c.* 3. *h. tit. n.* 4. Lovaniensis teste Zoes. *h. tit. n.* 4. Salisburgensis teste Engl. *ibid. n.* 6. nostra ingolstadiensis teste Vvies. *n.* 27. et aliae apud alios. Quae privilegium istud non habent indulto apostolico, istud in Germania nostra acquisivisse videntur consuetudine, cum in hac clerici, et religiosi ad utriusque juris studium passim admittantur.

86

Addidi *in Germania nostra*, nam in aliis provinciis, et regnis, in quibus similis consuetudo non viget, ut in universitatibus clerici, et religiosi cuivis studiorum facultati libere vacare possint, necessarie petitur licentia a s. congr. quae tamen difficulter illam concedit. Certe Petra *l. cit. n.* 16. testatur, ejusmodi supplicationes, se secretario, semper fuisse rejectas, praesertim quoad religiosos, in quibus eodem teste nunquam dispensari solet, ut in publicis universitatibus leges, et physicam, seu medicinam audire possint.

87

Quaeritur 6. an hujusmodi privilegiis seclusis, excommunicationem *c. citt.* latam incurrat etiam religiosus, qui ad leges, vel physicam audiendam egressus est monasterio, sed ob interveniens impedimentum disciplinis illis non vacat? Negant Cajetan. *in summ. V. excommunicatio c.* 50. et Filiuc. *tr.* 14. *c.* 8. *q.* 2. ex ratione, quia religiosis *cit.* textibus prohibitus est egressus e monasterio non propter se, sed propter legum, seu medicinae studium, ac proinde excommunicatio iis lata sine illarum studio non incurritur.

88

Sed tenenda est sententia affirmativa, quam etiam defendunt Abb. *in c. non magnopere* 3. *h. tit. n.* 8. Suar. *de censur. D.* 23. *sect.* 3. *n.* 14. Bonac. *tom.* 1. *tr. de clausur. p.* 7. *n.* 6. Pal. *tr.* 29. *D.* 3. *p.* 32. *n.* 4. Barb. *in c.* 3. *cit. n.* 9. Pirh. *hic n.* 32. *not.* 4. Vviest. *ibid. n.* 27. *Ratio est*, quia *cit.* textibus religiosis prohibitus est egressus e monasterio animo audiendi leges, vel medicinam, si intra bimestre non revertantur, quod totum in casu proposito verificatur, saltem si talis religiosus intra duorum mensium spatium animum dandi operam scientiis illis non mutavit.

89

Aliud est, si religiosus post egressum e monasterio mutavit propositum audiendi scientias prohibitas; tum enim, etsi foris maneat ultra duos menses, ut audiat scientias permissas, v. g. jus canonicum, vel theologiam, aut etiam ut libere vagetur, probabile est non incurrere excommunicationem, aliasque poenas textibus *cit.* latas; Abb. *in c. fin. h. tit. n.* 9. Suar. *de censur. D.* 23. *sect.* 3. *n.* 15. Pirh. *not.* 4. *cit.* Ratio est, quia verba legis, praesertim poenalis, cum effectu intelligi debent; *l. hoc edictum* 1. §. *haec autem ff. quod quisque juris etc.* atqui religiosus in casu proposito revera non audit disciplinas profanas sibi prohibitas, etiamsi non redeat ad monasterium: ergo etc.

90

Addidi *excommunicationem, aliasque poenas textibus cit. latas*; nam si sine praelati licentia, et consilio conventus egressus monasterium sit ad studendum, et extra claustra religionis suae moretur, etiam habitu non dimisso, excommunicationem incurrit ipso facto, latam *c. ut periculosa* 2. *h. tit. in* 6. *Proceditque hoc*, etsi in disciplinas etiam alias permissas, ut theologiae, vel juris canonici incumbat, si ad ea se religiosus conferat extra claustra in alium locum ad habitandum; quia textus expresse dicit *ad quaevis studia*; Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 8. *n.* 73. Pirh. *n.* 44. *hic*. Dixi *extra claustra in alium locum ad habitandum*; nam si egrediatur quidem extra

claustra ad audiendum, et non ad habitandum extra illa, vel proficiscatur quidem alio ad studia, sed habitaturus in conventu sui ordinis, poena hujus textus eum non tangit; quia non habitat extra claustrum suae religionis, in quod factum duntaxat poena excommunicationis *c. ut periculosa cit.* lata est.

91

Quare, ut excommunicatio hujus *cap.* incurratur, tria requiruntur: 1. ut religiosus egressus sit extra claustra suae religionis non tantum ad ibi audiendas disciplinas quascunque, sed etiam ad ibi habitandum, ut *n. praec.* dictum est. 2. ut egressus sit sine licentia praelati sui: ubi quis praelatus dare licentiam istam possit, colligendum est ex particularibus religionum statutis; nam alicubi licentia proficiscendi ad habitandum extra claustrum est reservata generali, vel provinciali: 3. Ut accedat etiam consensus conventus, si licentiam habitandi extra claustra studiorum causa concedat praelatus immediatus, ut notant Sanch. *c.* 8. *cit. n.* 82. Barbos. *in c.* 2. *cit. n.* 12. Pirh. *n.* 44. *cit. not.* 2. *Neque obstat*, quod *in c. citt.* non fiat mentio consensus capitularis; quia saltem fit mentio consilii, et conventus in hoc, sicut in aliis rebus arduis exequendis est collega, et particeps officii praelati: quando autem consilium est petendum ab aliquo, tanquam collega, et participe officii, illud idem est, quod consensus; nam necessario sequendum est: ergo etc.

92

Quaeritur 7. quae sit poena doctorum, et magistrorum, qui religiosos, habitu dimisso, leges, vel medicinam audientes, scienter docent, aut in scholis suis retinere praesumunt? Resp. Ipso facto incurrunt excommunicationem, prout habetur *c. ut periculosa cit. in fin.* Ut vero excommunicatio haec incurratur, requiritur.

1. Ut religiosi tales audiant leges, vel medicinam; secus, si alias scientias non prohibitas; Pirh. *hic n.* 45. *pr.*

2. Ut habitu dimisso, his studiis vacent; nam si habitu retento, audiant has disciplinas, excommunicatio *c. cit.* statuta a magistris docentibus non incurritur, sed alia lata *c. nuper* 29. *et c. concubina* 55. *de sent. excomm.* contra participantes cum excommunicato; Barbos. *in c. cit. n.* 19. Pirh. *l. cit. requis.* 1.

93

3. Ut magistri scienter religiosos doceant, vel retineant; quia in *c. cit. fin.* requiritur scientia, et praesumptio, ac proinde, si ex ignorantia, etiam culpabili, et crassa, modo non sit ita affectata, aut ita crassa, ut ingens temeritas dici possit, hoc fiat, non incurrent hanc excommunicationem; Suarez *de censur. D.* 23. *sect.* 4. *n.* 39. Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 8. *n.* 100. Barb. *l. cit. n.* 18. Pirh. *requis.* 2.

4. Ut doceant, vel retineant, positive concurrendo, puta rogando, consulendo, defendendo sua authoritate, vel favore, aut violentia aliqua cogendo, ut in scholis religiosus permaneat; Suar. *sect.* 4. *cit. n.* 36. Filiucc. *tr.* 14. *c.* 4. *q.* 11. *n.* 63. Mendo *de jur. acad. l.* 2. *q.* 30. *n.* 356. Barb. *in c.* 2. *cit. n.* 17. Non autem tenetur ipse doctor religiosum per vim expellere, nisi sit rector universitatis, cui ex officio incumbit expellere, vel aliunde sit jurisdictione praeditus: nec tenetur ideo intermittere officium suum docendi, si non exeat, sed potest eum tolerare, et permissive se habere; Suar. *n.* 40. Sanch. *n.* 97. *et* 98. Barbos. *n.* 17. *cit. et num.* 22. Pirh. *n.* 46. *requis.* 3.

94

5. Quamvis docentes sine limitatione, sive in scholis, sive extra scholas hoc faciant, incurrant censuram istam, ut patet ex textu, ut tamen ii, qui non docent, sed retinent tantum, propterea excommunicatione hac afficiantur, necesse est, ut religiosos ejusmodi retineant in scholis; Franc. *in c.* 2. *cit.* §. *fin. n. ult.* Sanch. *n.* 39. Suar. *n.* 40. Pirh. *l. cit.*

6. Denique ii, qui sic retinentur, vel docentur, debent esse religiosi; nam qui leges, vel medicinam docent, aut in scholis hujusmodi retinent clericos saeculares, excommunicationem hanc non incurrunt: quia in *c.* 2. *cit.* sermo est de solis religiosis, et lex poenalis extendi non debet ad personas non expressas. *Neque obstat*, quod alias lex poenalis loquens in uno ex casibus jure antiquo aequiparatis debeat extendi ad alterum, in quo est eadem ratio; quia hoc solum intelligendum est, si in utroque casu sit eadem qualitas, in qua aequiparantur; quod non contingit in casu praesenti; Franc. *in* §. *fin. cit. not.* 1. Sanch. *n.* 91. Pirh. *n.* 46. *cit. vers. denique.*

95

Quaeritur 8. quam poenam incurrant, qui habitum regularem dimittunt? Resp. Incurrunt excommunicationem ipso facto; *c. ut periculosa* 2. *h. tit. in* 6. Ad quod requiritur

1. Ut religio, quam profitetur talis religiosus, habeat certum habitum. Hinc ut Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 8. *n.* 70. Pirh. *n.* 41. *coroll.* 7. notant, religiosi societatis Jesu non incurrunt hanc excommunicationem, etiamsi habitu dimisso, induant saecularem, etiam sine causa sufficiente; quia *c. cit.* loquitur de professis dimittentibus habitum suae religionis, et sic supponit, quod religio proprium habitum habeat: talem autem non habet societas, sed utitur habitu communi clericali.

2. Ut religiosus exiens e monasterio habitum deponat. Hinc qui eo retento fugit e monasterio, quamvis apostata fiat, hanc tamen ex-

communicationem non incurrit; quia haec non in apostatas, et fugitivos, sed in eos lata est, qui habitum temere dimittunt, etiam sine animo apostatandi; Less. *l.* 2. *de just. c.* 41. *n.* 109. Sanch. *c.* 8. *cit. n.* 45. *et* 46. Barbos. *in c.* 2. *cit. n.* 5. *coroll.* 2. Pirh. *coroll.* 1.

96

3. Ut tempus, ad quod habitum deponit, non sit admodum breve; quamvis enim ad incurrendam excommunicationem hanc non requiratur, ut ille deponatur in perpetuum, sed sufficiat, si ad tempus, ut patet ex *c.* 2. *cit.* excommunicantur, qui habitum dimittunt in scholis, quae non solent esse perpetuae: debet tamen hoc tempus esse tantum, ut moraliter loquendo censeri possit religiosus dimisisse habitum; alias non incurretur censura ista, licet exuatur habitus ex causa turpi, e. g. ut fornicetur, ut clam furetur etc. Azor. *p.* 2. *l.* 10. *c.* 17. *q.* 9. *vers. si roges*, Sanch. *n.* 56. *et* 57. Barbos. *n.* 8. Pirh. *coroll.* 2.

4. Ut habitus totus dimittatur; nam si dimittatur tantum pars aliqua, modo per partem, quae retinetur, satis adhuc cognosci religiosus possit, excommunicatio haec non incurritur; Suar. *D.* 23. *de censur. sect.* 4. *n.* 28. Pirh. 40. Contra illam incurrit, qui habitum quidem retinet, sed ita occultat sine justa causa, ut exterius nullo modo appareat, neque cognosci possit, cujus ordinis religiosus sit; quia moraliter, et in effectu idem est, acsi illum dimisisset. *Neque obstat*, quod haec lex poenalis sit; nam etiam leges poenales extendi debent, quando alias elusoriae forent: imo tunc non est extensio, sed tacita inclusio; Azor. *l. cit. q.* 10. Suar. *n.* 34. Sanch. *n.* 63. Barbos. *coroll.* 3. Pirh. *coroll.* 4.

97

5. Ut dimissio habitus sit temeraria. Hinc excommunicationem non incurrit, qui habitum mutat ex justa causa: imo qui etiam ex ignorantia culpabili, eaque crassa, modo non sit affectata; quia temeritas dicit praesumptionem, et quasi contemptum legis; Suar. *n.* 29. Sanc. *n.* 43. Barbos. *n.* 8. Pirh. *n.* 40. *requis.* 2. Et propterea aliqui apud Barb. *n.* 8. *cit. fin.* excusant illum, qui deposito habitu religionis suae, assumit habitum alterius, ad quam vult transire, sed male; nam etsi transire ad ordinem saltem strictiorem liceat, ante actualem tamen transitum habitum religionis, in qua actu quis religiosus est, non potest deponere.

98

Quaeritur 9. quomodo puniendi sint religiosi incorrigibiles? Respond. De hoc ita statutum habetur *c. relatum* 7. *h. tit.* monachi, qui saecularitér vivunt, et alios exemplo suo corrumpunt, ad observantiam regularem, appellatione remota, compelli debent. Quod-

si ausu temerario restiterint, illis ejectis, fratres alterius ordinis (si non potest monasterium ex religiosis ejusdem ordinis reformari) in illud inducendi sunt, ut vel in perpetuum ibi maneant, si priores monachi in perpetuum sint expulsi; vel ad tempus solum, donec illi, qui ob incorrigibilitatem ejecti sunt, rubore tandem perfusi, ad sui ordinis observantiam revertantur. Ita Alexander III. *in c. relatum cit.* Porro quis ordo in reformatione domuum religiosarum observari debeat, dictum satis est *supra tit.* 36. *n.* 26. quem tamen ordinem, ut *ibidem n.* 27. addidi, observare papa non obligatur.

INDEX

RERUM ET VERBORUM

A

B

C

D

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

FINIS

TOMI TERTII PARTIS TERTIAE.

REIMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni Ord. Praed. Mag. Sac. Pal. Ap.

REIMPRIMATUR

Joseph Canali Archiep. Colossensis Vicesger.

